ARTIS MEDICÆ

PRINCIPES

ORIBASIUS

2

ORIBASII SARDIANI MEDICI longè excellentissimi opera, tribus tomis digesta,

Joanne Baptista Rasario interprete.

PRIMVS HABET

Synopseωs ad Eustathium filium libros nouem, quibus tota Medicina in compendium redacta continetur.

COSMO MEDICI ILLVSTRISSIMO ET EXcellentissimo duci Florentiæ, Ioannes Baptista Rasarius Nouariensis medicus S. P. D.

QVVM mihi ab ineunte ætate persuasissem, Cosme Medice dux maxime, nihil ingenii exercitatione studiisque literarum esse præstantius, nihilque esse homini magis proprium quàm pro virili parte omnibus prodesse: ita semper in literis sum versatus, vt quoad eius fieri à me posset, publicæ omniũ vtilitati consulerem. itaque & libellos aliquod admodum adolescens de Græcis Latinos feci, & Græcas literas multos annos in academia Ticinensi publicè docui: quo etiam munere in hac vrbe clarissima nunc fungor. Qúumque arderem incredibili desiderio vt aliquod mearum vigiliarum munus in tuo nomine appareret, vt quoniam tuo, maiorúmque tuorum beneficio literæ scientiæque omnes, quæ iamdiu exules in tenebris iacébant, restitutæ, atque in Italiæ luce collocatæ, & ad summum gradum euectæ fuerunt, aliquam tibi ego quoque grati animi mei significationem darem, vt id possem efficere, mihi suppeditauit Nicolaus Sammichelius Nouocomensis, vir præstantissimus, & singulari medicinæ multarúmque artium ac scientiarum cognitione ornatissimus. Is enim quum sciret ea quæ fusa latius antiquiores medici persequuti essent, omnia ab Oribasio vnum in volumen eruditè diligentérq; fuisse redacta, vt vno quasi aspectu quilibet totam medicinam intueatur, mihi persuasit vt eum librum latinitate donarem. quod vt maturius facerem, codicem suum peruetustum, quem olim ex Græcia deportauerat, mihi accommodauit. Qúumque is liber ad eundem qui author ipsius confectionis fuisset, quasi iure quodam esset deferendus, ipse Princeps admonere me cæpit atque hortari ne tibi id quod sciret me iandiu animo exoptauisse, deberem diutius: quinetiam mihi vrgendam esse hanc occasionem neque vllam reperiri meliorem posse confirmauit. Quod quũ vir summa virtute & humanitate Petrus Carnesecus tui obseruantissimus ex me cognouisset, ita approbauit, & consilium hoc commendauit, & vt in eo omnino perstarem, amplissimis verbis admonuit, vt licet ego non esse mihi properandum statuissem, quanquam hoc valde cupiebam, tamen eruditissimorum hominum, & quibus me charissimum esse sentirem, hortatu ac suasu factus sim promptior. nam præter rationes quas ipsi afferebant, videbam ego multas causas esse quamobrem Oribasius medicus tibi esset dedicandus. Etenim præterquam quòd tanta sit nominis tui celebritas atque fama, tantáque fuerit vsque à puero de te concepta opinio, re postea confirmata, & facta in dies maior, vt non modò tua felicissima Respub. te vehementer diligat atque obseruet, sed etiam vt omnes mortales te maximopere admirentur, quum omnes vno ore summam prudentiam tuam, & in ista Repub. administranda æquitatem commendent, mores tuos optimos celebrent, temperantiam in te ita suspiciant, vt licet in vrbe pulcherrima & in omni genere deliciarum affluenti, summa cum potestate sis, ita tamen semper vixeris vt non modò crimine, sed etiam suspicione omnino carueris: & te quasi numen quoddam in hac mundi sede ad vsus hominum bonorum, & præsertim eorũ qui in literis tempus operámque suam ponunt, diuinitus collocatum venerentur. Quædam etiam non mediocris inter medicum & Medicem intercedit similitudo. nam vt medicus corporis morbos profligat, vt animi sedes ac domiciliũ conseruetur: ita Medices animos sanauit, vt se vnà cum corporibus tueri & conseruare diutius possint. atque (vt de te, dux maxime, tuísque maioribus simul verba faciam) id cognominis Dei optimi maximi voluntate vobis fuisse impositum videtur. Quum enim totam fere Italiam barbaries quædam occupasset, vt literæ omnes iacerent, artes sordescerent, scientiæ contemptui ducerentur, vt vix vllum esset earum vestigium, militaris denique disciplina ita esset despecta vt Itali omnium ignauissimi haberentur: ita vos omnia restituistis, omnia instaurastis, omnia denique à morte ad vitam reuocastis, vt quemadmodum resolutos, attonitos, & eos quorum mens caligine quadam oppressa munere suo non fungitur, medici curant, & hominum salutem custodiunt: ita vos languidos & propè iacentes erexistis, enerues robustos reddidistis, stupidos excitastis, tenebras ex animis hominum expulistis, & à barbarie, quæ erat rerũ omnium pernicies, liberastis, vt vestra virtute vestróque beneficio omnia pristino nitori & decori fuerint restituta. quas in res tu nunc etiam sic incumbis vt non modò ab optimis summísque principibus originem ducere, & à Ioanne Medice clarissimo fortissimóque Imperatore genitus esse videaris, sed sicut virtutem, ita etiam gloriam eorum omnium longè superes: quod quidem res quamplurimæ à te præclarissimè gestæ, innumera sanctissimáque instituta tua, & ingenium omni liberali doctrina politissimum, & perpetuum studium in homines eruditos, perspicuè declarant. quæ omnia propter singularem meam erga te obseruantiam nunc libentissimè explicarem, nisi imparem factis orationem meam futuram planè scirem, & Oribasius me admoneret se ideo compendium hoc conscripsisse ne liber in ingens volumen excresceret: & tu denique maximarum rerum, & istius optimæ Reip. administratione, & rei militaris negotiis sis impeditus, vt multa huiusmodi legere non possis. Quamobrem te maiorem in modum rogo vt Oribasium in fidem amicitiámque tuam sic recipias, vt quamuis Iulianum eruditissimum Imperatorem cui charus fuit, amiserit, nunc tamen hac multo meliore patroni cõmutatione gratuletur: & quæso vt hanc animi in te mei propensionem ita accipias, vt ab homine qui te plurimùm colit & obseruat profectam putes. nec huius opusculi exiguitatem, sed animũ quo nomini tuo consecratur, æstimes atque perpendas. Cura vt valeas. Venetiis, Calend. Decemb. M. D. LIII.

PRIMI LIBRI ARGVMENTVM.

Primo libro continentur ea quæ ad bonam valetudinem tuendam pertinent, déque exercitationibus & euacuationibus quæ viris mulieribúsque conueniunt: & de aëre, sudoribus, balneis naturalibus & arte paratis, cataplasmatis, dropacibus, sinapismis, & iis quæ ruborem inducunt, agitur. Eius verò capita sunt hæc,

ORIBASII SARDIANI SYNOPSEΩS ad Eustathium filium, liber primus,

Ioanne Baptista Rasario Nouariensi medico interprete.

QVVM diuus Iulianus Imperator nobis olim iniunxisset vt quæcunque medici præstantissimi conscripsissent quæ ad tuendam valetudinem pertinerent, vnum in volumen redigeremus, nos ea septuaginta libris prompto animo cōprehendimus. Nunc verò quum tu, Eustathi fili suauissime, ea etiam in compendium redigi cuperes, id quoque impigrè confeci: siquidem videbam hoc non solùm tibi, quum iter faceres, sed aliis etiam qui non oscitanter medicinæ operam dant, maximè accommodatum fore. B Quicunque enim in latis medicinæ spatiis vagati, studiosè & diligenter se in ea exercuerunt, hoc compendium habebunt, quod facilè eis suppeditabit ea quæ fuerint agenda. quandoquidem qui hæc quæ à me breuiter summatímque dicuntur, perlegent, ad memoriam reuocabunt omnia quæ ad cuiusque rei cognitionem pertinent: & fiet vt eorum quæ in vsu medicinæ versantur, satis magna eis suppetat copia, neque onus pergraue secum ferant. Ea autem morborum remedia solùm describentur quæ in promptu sunt, & parari facilè possunt, & C quæcunque medicamentis & victus ratione quod facto opus est, præstare consueuerunt. De parte verò medicinæ quæ manu medetur, quòd ea in itineribus tractari difficiliter possit, mentionem nullam faciam. ad eam enim plerunque opus est machinis atque instrumentis quæ neutiquam facilè suppetunt, quemadmodum in fracturis persæpe & articulorum luxationibus contingit. ex quibus quæ solùm manu curari queunt, ab iis qui pueros corporis exercitationem docēt, quiq; athletarū curā gerunt, optimè restituuntur. Hæc igitur & alia omnia D quæ manuum opera curantur, melius ab exercitoribus obeuntur. Quocirca hæc demandantes eiusmodi hominibus, eorum quæ nos vrgent, quæque diutius consul- A tandi tempus non concedunt, curationes quæ medicamentis & ratione victus absoluuntur, percensebimus.

De frictione præparante, Cap. I.

ANte exercitationes corpus mediocriter calefacere frictione ex linteis oportet: mox oleo manibus nudis fricare, donec corpus probè calefiat & molliatur, & rubor floridus appareat, & in molem extollatur.

De exercitationibus, Cap. II.

EXercitatio est vehemens motus. Terminus vehementiæ est anhelitus ad frequentiorem alteratio. Porro laboriosæ exercitationes membra organica præparant, & robustiora ad actiones, & ad validissimam alimenti attractionem promptissimámque alterationem, & meliorem appetitum propter calorem excitatum reddunt, meatus purgant, & vehementi spiritus impetu excrementa expellunt. Quum igitur digestionem in corpus adiuuent, neque crudorum neque incoctorum ciborum aut succorum in ventriculo atque intestinis multitudo fit, oportet. periculum enim esset ne antequam per concoctionem vtiles facti essent, in omnes animantis partes raperentur: ex quo perspicuum est exercitationes debere cibum præcedere. Opportuni temporis nota, vrinæ color est. quæ enim aquæ speciem præfert, crudum adhuc esse eum succum indicat qui à ventriculo submittitur: quæ verò rufa biliosáque est, iandudum concoctum esse: quæ mediocriter pallet, nuper factæ concoctionis signum est. ac tunc quidem adeunda est exercitatio, eiectis tamen prius excrementis quæ in vesica & ventre continentur.

De generibus exercitationis,
Cap. III.

OMnium exercitationum commune illud est vt animanti caloris incrementum ex ipsis excitetur. Ex singulis porro exercitationibus alia valens est, in qua respiratio est violenta sine velocitate, quæ musculis & neruis robur parat. eiusmodi sunt, fodere, & onere maximo sublato, aut manere eodem in loco, aut paululum procedere. Decliues etiam inambulationes huius generis sunt, vt si quis per funem manibus comprehensum scandat, & alia quamplurima his similia: aliæ verò citra
B robur & violentiam peraguntur, cuiusmodi sunt cursus & vmbratilis armorum exercitatio, & quum duo summis manibus concertant inter se. quæ verò per follem & paruam pilam fit exercitatio, est composita ex robusta & citata. quæcunque autem exercitationes robustæ sunt, iis omnibus vt vehementibus vti possumus, motus celeritate abiecta. Præterea ex ipsis exercitationibus aliæ magis lumbos quàm manus vel crura exercent: aliæ spinam aut thoracem solùm aut pulmonem. Vsqueeò exercendum est dum corpus intumescat, & floridum fiat, motúsque & prompti & æquabiles & concinni edantur: inter quæ sudorem calidum commistum intueberis.
C Ac tum primùm inhibenda exercitatio est quum aliquod horum fuerit immutatum: veluti si contractior corporis moles videbitur, illico desistendum est: eodémque modo si floridus color euanescat, est cessandum. In motibus quoque si quid remitti videatur, statim est desinendum: itémque in sudoribus si qua mutatio aut in copia aut in qualitate contingat, vt si vel minor vel frigidior edatur, erit itidem quiescendum: tum corpus
D oleo perfundendum, & deinde vtendum apotherapia: postremò autem apotherapeutica frictione vtendum, vt exercitores facere consueuerunt.

De propria frictione,
Cap. IIII.

EX frictionibus vehemens, densandi, lenis, rarefaciendi vim habet. quocirca ea corpora quæ supra modum laxata sunt, vehementer sunt fricanda: quæ constricta sunt, leniter: quæ mediocriter se habent, in iis nec vehementi nec leni frictione, sed quoad eius fieri potest, vtroque extremo declinato, vtendum esse perspicuum
E est. Nimia frictio extenuat: quæ verò quantitate media est, nutrit. Atque hæ tres differentiæ frictionum quæ à qualitate ducuntur, tribus quæ ex quãtitate existunt, cõiunctæ, coniugationes nouem efficiunt.

De vociferatione,
Cap. V.

IN vociferationibus suauis & lenis vox nihil ad bonam valetudinem confert: at sonus vocum grauiorum vtilis est: quocirca in eo exerceri conuenit. ita enim
F plurimus aër per inspirationem attractus in corpus, thoracem atque ventriculum extendit, & totius corporis meatus dilatat atque diducit. Quamobrem in lectionibus humores exuberantes excernuntur: ac in elatioribus quidem lectionibus per sudores: in submissioribus verò, per occultum totius corporis perspiratum. Illa enim attenuatione efficitur vt multa excrementa, screatus, sputa, mucus, & pituita expellantur, & consumantur. nam quibus calore opus est propter frigiditatem, quódnam afferri accommodatius auxilium potest quàm id quod
G actio respirationis præstat? Ergo sæpe legendum est, vt toto corpore laxato, carnéque raritate perfusa, arteriam cæterósque spiritus transitus studiosè raros efficientes, per grauiores vocis terminationes modulemur. Vocis actione neque temere neque incõsultò vtendũ est, neque etiam quum prauorum corruptorúmque humorum adfuerit copia. Quinetiam vox exercẽda non est quum magnæ & euidentes stomachi cruditates apparẽt, ne corrupti vapores largius per corpus distribuantur.

De venereis, ex Rufo,
Cap. VI.

H EX rebus venereis hæc commoda sunt, quod superuacaneum est inaniunt, corpus agile reddunt, ad incrementum promouent, & magis vtile efficiunt. Animo verò id præstatur à venere vt impeditam rationis vim explicet, irámque vehementem sedet. ideo fit vt venus melancholicis, si quid aliud, accommodatissimum sit remedium. Eadem integros sensus reddit eorum quicunque alio insaniæ genere laborant: summè facit etiam ad morbos qui ex pituita nascuntur. Alii ab inedia ad cibum facilè sumendum redierunt: alii à continuis pollutionibus quæ in somnis fiebant, sunt liberati. Naturæ autem venereis idoneæ, sunt calidæ & humidæ: præ cæteris verò quæ proniores ad venerem sunt. Minimè omnium ad venerem facit victus exsiccans & refrigerans, atque ætas senilis, tempus autumnale. Ergo victus ratio humida & calida instituenda est: labores & cibi moderati sint: quemadmodum labores moderati, ita etiam concubitus moderati conueniunt. nam & ad rem ipsam incitant, & consuetudine facilitatem quandam præbent. Libido, si quid aliud, alimenti exuberantiam exigit: ex quo fit vt qui cibi valde nutriunt, ii sint accommodati. Atque ex piscibus, polypodes apti sunt. excitare enim venerem mirum in modum existimantur: quicunque etiam molles carnes habent, huius sunt generis. Ex oleribus, orminum, erysimum, eruca, & rapa, hæcque vt medicamenta apta sunt: ex leguminibus prosunt fabæ, cicer, eruilia, phaseli, & pisi: à quibus corpus quum flatu impletur, tum verò etiam copiosè alitur. Ruta autem quia flatus discutit ac propellit, ideo commiscendi corporis libidinem obtundit. Vuas ego magnopere commendo: nam & humectant, & spiritu replent sanguinem qui impetu fertur in venerem. Qui ad venerem est accessurus, recentes satietates, cruditates, ebrietates, & famem caueat. coire enim cum excremẽtis malum est. Qui venereis vti voluerit, optimè vtetur à cibo qui ad satietatem non sit ingestus. nam hoc ad vires confert, & refrigerationes quæ subsequi solent, minus contingunt. noxium est post labores concumbere. Cauendus etiam concubitus est à lassitudine, & post vomitus qui præcesserint, itémque purgationes, & alui fluxus recentes: siquidem diuturnos quandoque venus exsiccat. Ita vehementes quoque cupiditates non laudo: imò verò tum continendum magis censeo, ac præsertim iis quos morbus aliquis infesta.

De venæ sectione, ex Galeni sententia,
Cap. VII.

VEnæ sectio non solùm quum plenitudo est, eáque siue ad robur, siue ad vasorum quibus succi continentur, amplitudinem pertineat, sed etiamsi plenitudo nulla sit, magnopere prodest initio inflammationis, quæ vel ex dolore, vel ex plaga, vel ex partium corporis imbecillitate oriatur. Si magnus morbus expectetur, sanguis omnino mittendus erit, etiamsi plenitudinis signa non adsint, habita tamen ratione ætatis, anni, temporis, & virium. Vtrùmne ad venæ sectionem omnino progrediendum est, in vtroque plenitudinis genere, quum hæc ipsa appareant in aliquo qui adhuc consueta munia obeat, an minimè necesse est, quum nullus magnus morbus imminere videatur? an statuendum hoc omnino est vt in omnibus magnis morbis necesse sit venæ sectionem confestim adhiberi? Qui verò nihil eiusmodi passi sunt, omniúmque corporis partium constructionem vitio carentem sunt sortiti, duplici via euacuantur: sanguinis quidem missione si in victu sint intemperantes, sine venæ sectione autem si temperatè vitam degant. nam & multa frictione, balneísque, & ambulationibus, atque aliis motionibus, & item vnctionibus in quibus digerendi vis inest, statim exhaurire plenitudinem poteris: nisi fortè crassi melancholicíque sanguinis abundantia tibi adesse videatur, quandoquidem tunc venæ est facienda sectio. Vbi autem crudi succi exuperant, antequam morbus incipiat, euacuabis, sed cautè: vbi verò febris iam accedit, non item. Siqui autem facilè in morbos incidant, nec tamen vllum symptoma appareat, eis initio veris secanda vena est. Omnibus etiam quos singulis annis morbi qui ex plenitudine oriuntur, in æstate exercere solent, ineunte vere

mittendus est sanguis. Idem quoq; faciendum est in iis qui eiusmodi morbis verno tempore corripiuntur. Id verò facere antequam æstas incipiat, & sub finem veris expedict.

De iterata sanguinis missione,
Cap. VIII.

IN quibus multa euacuatione opus est, vires autem infirmæ sunt, in iis partiri euacuationē præstat, vt quū parum sanguinis detraxerimus, iterum, siq; lubet, etiam tertiò eundem mittamus: quemadmodum in iis fit in quibus crudorum humorum inest copia. Cæterùm vbi feruescentis sanguinis copia redundat, acutissimam febrim accendens, euacuatio confertim facienda est, conandúmque est inanire vsque ad animi defectionem, virium robore diligenter inspecto: quemadmodum scio quibusdam sex subinde heminas sanguinis fuisse detractas. Quamobrem etiam de nocte venam interdum incidere ne verearis. Animum verò diligenter adhibere oportet ad detractionem, pulsus tangendo dum sanguis adhuc fluit, ne fortè pro animi defectione, mortem afferre te nescias.

Quantum sanguinis mittendum sit,
Cap. IX.

MOrbi magnitudo & virium robur primi scopi sunt mittendi sanguinis. hi aucti maiorem euacuationem esse faciendam indicant: non aucti, tantum esse diminuendum de sanguinis missione, quantò illi minores sint redditi. Deinde expendendum est qualis sit hominis natura. quibus enim venæ amplæ sunt, quique mediocriter sunt graciles, nec candidi, neq; tenera carne, eos copiosius euacuabis: qui verò contrà affecti sunt, parcius. nam & parum sanguinis habent, & facilè exoluuntur. Eadē etiam ratione pueris vena incidenda non est vsq; ad decimumquartum ætatis annum: pòst verò si copiam sanguinis cōgesserint, tempúsque anni vernum sit, regióque temperata, ac puer sit natura sanguinea, sanguinem minues. id quod multo etiam magis facies si grauioris morbi periculum immineat. Primùm autem detrahes vsque ad heminam, ad summum. quòd si vires firmæ esse tibi videbuntur, dimidium adiicies iterata missione. Iam septuagenarios quoque, quum vires robustæ sint, euacuabis. Mentem verò adhibere oportet ad sanguinis mutationem tum in colore, tum etiam in cōsistentia, ac præsertim vbi inflammationis causa vena secetur.

Quæ vena sit secanda,
Cap. X.

REuulsionis causa venam secato è directo partium ad quas sanguis fluit, vt affecto liene, vena quæ est prope annularem digitum sinistræ manus, vel interna cubiti secanda est. In lateris dolore eam quæ rectà ad locum affectum pertinet, incides. Oculorum præterea dolores vehementes mirum in modum sedantur si vena humeraria in cubito è directo secetur. Sunt hi tres modi sanguinis ex cubiti vena mittendi, interior, exterior, medius. Interior autem vtilis est iis quorum partes quæ infra collum sunt, patiuntur: exterior verò iis quibus facies & caput laborant: medius denique ad inferiores & superiores partes est accommodatus. Si in venæ sectione error committatur, in media vena neruus subiectus incidetur: eámque, nisi magna necessitas vrgeat, secare cauendum est. Humerariam venam omnino sine periculo secabis: & tamen ex hac quoque nonnulli diuturnos dolores acceperunt: sed nemini eorum qui ita fuerunt affecti, semel vena fuit percussa, sed bis & ter ab iis qui eam secabant, posteaquam aberrauissent. Maxima verò incisione semel facta, nemo inflammationem nec dolorem sensit: idcirco citra timorem incidenda est. Magna verò cura adhibenda est in secanda media. Infernam verò ne secemus danda opera est. Porro vt partes memoratæ secta cubiti vena iuuantur, ita quæ his sunt inferiores, hoc est coxa, vesica, & vterus, curātur sectione earum quæ prope malleolos & poplitem sitæ sunt. Renes ab vtraque parte venarum subleuantur. In prin-

A cipiis autem inflammationum vena secanda est ad reuellendum. In inueteratis, præcipuè mittendus est sanguis ex ipsis affectis particulis. Si ab iis non queas, à propinquis mittito. In quibus autem corporibus nulla adhuc particula affecta est, euacuationémque vere ineunte antè molimur, vena omnis æquè est ad incidendum accommodata.

De tempore venæ secandæ,
Cap. XI.

B IN quacunque diei noctísque hora, animum attendendo ad singularum accessionum in febricitantibus declinationem, venam secabis. In iis verò qui febrem non habent, hócque indigent auxilio, magnitudo affectionis ad quam venæ sectione opus est, spectari debet. quū nihil horum aut vrgeat aut prohibeat, præstat manè venam secare, interiecto vnius horæ spatio, ex quo quispiam est experrectus. Alios lauari melius est: alios etiam prius deambulauisse: alios verò, postquam nonnullas res consuetas confecissent. Vbi verò simpliciter euacuare volumus, eodem etiam die iteranda erit sectio: at in

C quibus reuellere, si duobus deinceps diebus fiat, optimè fiet.

De arteriarum sectione,
Cap. XII.

ARterias quæ in temporibus sunt, medici secant quū humores calidi & flatuosi in oculos confluūt. eas verò quæ post aures sunt, in vertigini obnoxiis, atque iis præsertim quos diuturni capitis morbi calidi & flatuosi exerceant. Iam verò & in aliis quoque diuturnis capitis morbis, arterias quæ post aures sunt, incidunt. alii verò incidere arterias verentur, quia sanguinis fluxus

D difficiliter supprimitur, & quia quum sectio ad cicatricē venit, aneurysma efficitur.

De cucurbitulis,
Cap. XIII.

CVcurbitularum vsus neque in principiis morborum adhibetur, neque quum succi omnes æquabiliter exuperant in corpore: sed quum antea euacuatum totum corpus fuerit, neque quicquā ad partem præterea fluat, opúsque sit mouere, excutere, & ad partes extimas trahere. Ne verò prope mammas affigantur cucurbitulæ, ca-

E uendum est: illapsæ enim cucurbitulis nonnunquam mammæ, & inturgescentes, magna admodum difficultate auelluntur. quo quidem casu cucurbitulas spongiis ex calida aqua circundare oportet, siquidem ita remittentur: sin minus, cucurbitulas perforare consilium est.

De scarificatione, ex Appollonii commentariis,
Cap. XIIII.

VEnam in anno sæpe incidere non esse accommodatum puto, quoniam vnà cum multo sanguine spi-

F ritus quoque vitalis effunditur: quo crebrius exhausto, tota corporis compages refrigeratur, & omnes naturales actiones peius obeuntur. quocirca mea sententia est, ab ignobilissimis partibus, vtpote à cruribus, sanguinem mitti. Præstantissimum hoc auxilium est tum ad tuendam sanitatem, tum ad recuperandam, quum auersa fuerit. Oculis quoque diutina fluxione oppressis, ac cæteris affectionibus capitis, itémq; thoracis & anginæ, prodest scarificatio. Constipationes autem quæ aliqua in parte fiant, locali scarificatione sunt dissoluendæ.

G

De hirudinibus, ex Antyllo,
Cap. XV.

HIrudines captæ vnum diem seruandæ, atque exiguo sanguine alendæ sunt. Vbi vti volueris, partem cui applicandæ sunt, nitro fricabis, & sanguine illines aut fouebis: hirudinésque in aquam puram & tepidam iniiciendæ sunt, deinde sumendæ, tum spongia excipiendæ, & strigmentis purgandæ, ac denique admouendæ. Intumescentes autem trahere non desinent donec sale aut cinere ora ipsarum perspergantur. Qūm exciderint,

H spongiis fouendus est locus. Si sanguinis fluxus perseueret, gallam vstam, aut spongiam nouam pice liquida illitam, & chartam vstam aceto madefactam applicato.

De purgatione, Cap. XVI.

SAna corpora difficiliter purgantur: nam & vertigine vexantur ac torquentur, fitque moleſta purgatio, & celerius præterea exoluuntur. Qui igitur adhuc valent, caſuri tamen in morbum ſunt niſi prius purgentur, euacuandi ſunt ineunte vere. In comitialibus verò, quique ægrè ſpiritum ducunt, pituitoſos humores ſubducẽdo: in doloribus verò articulorum, ſi cũ multo calore ſint, amaram bilem, ſi cum tumoribus frigidis, pituitam. Prius tamẽ craſſi & glutinoſi humores attenuãdi ſecãdique ſunt, & meatus etiam per quos humores à purgantibus medicamentis traiiciantur ac ducantur, aperiendi, ſi optima in rebus omnibus ſit ſucceſſura purgatio. Ergo in principio ſeroſos tenuéſque humores vacuabis: craſſorum atque tenacium, quales ſuapte natura ſunt pituita & atra bilis, cõcoctionem expectabis. In iis autem qui iam ægrotant ſi diuturnus morbus eſt futurus, ſemper eſt expectanda concoctio: at in acutis, quum materia turget, etiã in initio potes medicamẽtum præbere, idque magna cum animaduerſione, quũ humores in motu ſunt, præcipites feruntur ac fluunt. Quicunque autem in aliquam partem decubuerunt, ii neque vllo alio auxilio mouendi, neque medicamento purgãdi ſunt priuſquàm fuerint concocti, quo etiam tempore criſis efficitur. Quum verò medicamenta purgantia ventriculi os lædant, excogitatum eſt, odorata eiuſdem admiſcere, vt ne ſola néve ſincera ipſorum vis ventriculi os attingat.

Quæ per infernas partes purgent, quibus vtamur, Cap. XVII.

ELleborus niger bilem & pituitam per aluum ducit ſcammonia admiſta. Si purgare mitius velis, ſatis erit ellebori radices ſiccas ad drachmas duas incidere, vinóque dulci, aut oxymelite perſpergere, deinde in lentibus aut ptiſſana coquere, vel cum iure gallinæ ſorbẽdum dare: ſcammoneæ verò tres oboli poſſunt elleboro admiſceri. Præſtat autem iucunditatis gratia, aniſi & petroſelini, & dauci parum elleboro adiungere. Cnidius coccus pituitam, & bilem, & aquoſa, & pleraque expurgat: eſt autem feruẽs & acutiſſimus ad purgandũ. Dantur eius grana triginta: ſi lenius purgare velis, viginti: cortex auferendus eſt: internáque pars cum melle & polenta trita præbetur, aut in melicrato potui datur, ſed cum vino melius bibitur. A potu verò parum olei abſorbeto ne fauces exurat: ſumitur etiã ex melle cocto, grana contrita melle illinendo. Mercurialis ſi tenera folia decocta comederis, abunde ſtercus expellẽt: ſi verò decoctum vino admiſtum bibas, valentius aluus deiiciet. Polypodium pituitã, bilem & aquoſa educit, radicis dãtur drachmæ duæ affuſæ aqua mulſa vel aqua. Non peſſimè etiam ſuper ſalſamentum deraditur, & ante prandium comeditur. Radix quoque in ptiſſana aut Gallinaceo iure incocta, citra moleſtiam purgat.

Colocynthis pituitam & bilem puram educit. datur medullæ interioris drachma vna ex aqua mulſa. Si mitior purgatio quæratur, colocynthidos ſemen eiicito, in corticem vinum dulce perfundito, ſub molli cinere coquito vſquedum probè concaluerit, ídque potui dato iis quibus non vehementi purgatione opus eſt, & quibus liuida exanthemata per cutim effloreſcunt.

Aloe non acriter purgat, ſtomacho accommodatiſſima eſt. Satis eſt dare drachmas duas cum aqua mulſa. pituitam & bilem ducit. Sumi etiam commodè poteſt quotidie à cœna. pertrãſit enim, neq; cibos corrumpit, præterea neque ſitim neque famem inducit. Tritam aloẽ ſucco braſſicæ excipe, & catapotia ad ciceris aut fabæ magnitudinem confice: ex iis duo aut tria ſumito, vt euacuandi neceſſitas ſit. Potes etiam cum reſina catapotia conficere, & cum melle cocto, rectè quoque ſcãmoneam admiſcebis. Epithymum atram bilem pituitámque educit. Dato eius triti & cribrati drachmas binas cum vino dulci, aut plus eo cum melle, ſalem admiſcendo. Confert flatuoſis, & hypochondriacis affectionibus, & cruditatib9, & quibus iecur grauatur, quíque difficiliter ſpirant. Agaricum pituitam & bilẽ
A purgat, & non acutè. Dãtur drachmæ duæ ex aqua mulſa vel oxymelite. Euphorbium aquoſa & biliosa copioſè educit, éſtque eorum quæ norim acutiſſimum atque ardentiſſimum. Hoc quidem hydropicis, colicíſque, & iis qui ventres frigidiores habent conuenit, ſed cæteros vehementer perturbat, ſitímque affert. Odoratũ aliquod ſemen miſcendum ei eſt: bibendum ex melicrato ad tres obolos. Cnicus pituitam & bilem, ſed non vehemẽter, purgat. Seminis triti ſuccus excolandus eſt, & iure gallinaceo admixto ſorbendus. Quidam
B aniſo, melli, amigdaliſque commiſcent, & catapotia ad arquatos conficiunt: huius quatuor drachmæ ſuffiiciunt. Scammonea nulla parte ſuperatur ab iis quæ agitant & commouent, neque in acrimonia neque in viribus: ſtomachi dolorem adfert, graueolens, inſuauis & valde ſiticuloſa eſt: ex quo fit vt aliqui non incommodè aloen ei miſceant, & ita præbeant: alii verò addãt thymi comã & ſalem, alii ſemina odorata. Pituitam & bilem vehementer educit: datur eius puræ drachma vna ad ſummum. Si vomitus inſtent, apiũ
C aceto intingendum ac mandendum eſt, itémque oliua alba ſale condita, atque etiam ſalis grumus in ore eſt tenendus, quæ quidem omnia vomitum prohibent. Præterea confert coriandrum odorari, & pulegium, & calamintham. Sed præſtat in lecto paululum in quiete contineri ventrem, & ſummos pedes fouendo, veluti etiam confeſtim deambulare, & copioſos vomitus, & ventriculi morſus & vertigines excitat. Quũ verò ad priſtinũ ſtatum redierint, tum deambulatio imperãda eſt, vt ſubinde ſenſim ſe ſubmoueant: id quod magis quàm celer
D greſſus irritat. Purgatione ceſſante, vtilius erit in lecto recumbere, & ita vigiles quieſcere (magis enim cõfluet) tunc verò etiam paulatim ſorbeant modicum aquæ calidæ cũ aceto: nã & morſus abſterget, & excretiones proritat. Qui verò non purgantur, aquam mulſam ſorbeãt, aut nitrum aqua liquefactum: ſed melius etiam erit glãdem ex ſale & nitro confectam ano indere.

De vomitibus, Cap. XVIII.

QVoniam eos qui violenter vomunt, multa incõmoda ſequi conſueuerunt, operæpretium erit mo-
E dos quibus facilè quis vomat, exponere. Vomitus enim pituitam euacuat, caput leuat, & quandoque eum qui auidius cibum iniecit, cruditatibus vexari, eúmque qui nimio vino ſe ingurgitauit, lædi non ſinit. Quæ autem ad ciendum vomitum adhibentur, ſunto neque acerba neque arida, ſed partim dulciora & liquidiora, partim acriora. Inter hæc probantur raphanus, eruca, vetus ſalſamentum, origanum viride, cæpe parum & porri. Conferunt etiam ptiſſanæ è leguminibus melle adiecto, itémque lomenta fabarum, & pingues carnes: non tamẽ
F oportet horum ſuccos tantummodo ſumere, ſed totam molem deuorare: neque etiam diutius eſt in iis manducandis immorandum, ſiquis velit euomere. ſint autem omnia coquendo emollita. Inter vina, dulciora anteferenda ſunt: hæc enim magis fluitant. Potus eſto tepidior: amygdalas etiã melle intinctas par eſt edere, túmque placentam guſtare, peponis ac cucumeris ſemẽ maceratum & læuigatum cum melle offerre. ad hoc facit etiam cucumeris radix trita ex melle. Qui volunt vehementius euomere, narciſſi bulbum aqua coquunt, eáq;
G vinum miſcẽt. Ciet etiam vomitum irinum vnguentũ, ſiquis illitis eo digitis irritet. Valet etiam ad vomitum excitandum non ceſſare, neque quicquam intermittere. A vomitu tum os abluere, tum verò etiã faciem debemus poſca diluta abſtergere. hoc enim & dentibus prodeſt, & caput alleuat.

De clyſteribus, Cap. XIX.

CLyſteres qui iniiciuntur, vel mites vel acres ſunt: educendarum fæcum cauſa in febribus continuis
H & malignis, & in iis qui ob longam imbecillitatem vires reficiunt, & excrementa difficulter eiiciũt, & in quibus flatus excitantur, calidiorem aquam imponemus, quum tepida ipſa inflet: idque vna expreſſione clyſteris faciendum eſt. Fœnigræci verò decoctũ muliebribus corporibus & delicatis iniiciemus, maluæ itidem, & iis

præſertim in quibus ſiccitas ineſt:in quibus verò mordius ſint,ſeminis lini decoctũ conueniet. Furfuris cremor,tragique,& item panis,& alicæ adferunt etiam aliquid alimenti: & quandoque vſus poſtulat vt vnà cum ſtercoris euacuatione aliquid quod alendi vim habeat adiungamus. Inteſtinorum etiam vlceribus quæ in ſuperficie ſint,hæc prodeſt iniectio,ad quæ accommodata etiã erit ptiſſana adipe ſuillo addito. Betæ ſuccus & decoctum ad vertigines & palpitationes inteſtinorum iniecta valent:ſtercus etiã diſſoluunt,ac continuis mordiunculis occurrũt. Portulacæ ſucc' vtilis eſt in feruoribus cæteriſque quæ conſequuntur, & iis quibus propter duri ſtercoris excretionem extrema recti inteſtini parte læſa, eryſipelatis affectio oborta eſt: ſed in eiuſmodi & ouum & oleum in quacunque inflammatione commiſcetur.Cõuenit hoc etiã iis in quibus tormina à flatibus excitantur.Magis verò flatus diſcutit decoctũ rutæ vel cumini,vel anethi,vel baccarum lauri,iis quoque in quib' frig' febrim excitauit prodeſt. Lac quãdoque iniicitur quum inteſtina vlcerata aut inflãmata ſunt, itémque renes & veſica & vterus. Roboris addendi gratia ſumendum etiam eſt mel, & anſerinus vel caprinus adeps. Hydrelæo vtemur in diſtentionibus, & ſtercoris retentione,atque etiam bitumine,quum eæ ex refrigeratione obueniunt. Butyrũ iis indimus in quibus propter inflammationem inteſtini recti excrementa continentur,& ſordida vlcera circa inteſtinum ſunt. Maluæ ſuccus & decoctũ vſui ſunt ad diutina tormina & inflammationes quibus inteſtina vexantur, quum anus quoque morbo ſimul affligitur. Mulſa iniicitur quum partes inteſtinorum illæſæ permanent,& ſtercus difficulter molleſcit. Vino autem & oleo, vel ptiſſanæ ſucco aut maluæ vtimur in iis qui opium ſumpſerunt. Vinum autem cum roſaceo & alba ouorum,aut ſapam, aut roſaceum incoctum initio adhibemus iis qui à teneſmo infeſtantur:mulſam verò aut lentis decoctum cum melle,aut pariter erui aut ptiſſanæ ſuccum cum roſaceo in abſceſſibus colum inteſtinum diſcindentibus. Menſura eorum quæ iniiciuntur, ad ſummum tres heminæ ſunt:ad minus,vna:mediocris iniectio duabus heminis perficitur.Sæpe autem & bis & ter iniicimus, ac præcipuè in iis in quibus exulceratio & inflãmatio in recto inteſtino adiacens ſtercus cohibet.Cæterùm acribus clyſteribus vtimur in iſchiadicis,& erecta ceruice ſpirantibus in quibus ſpiritus à ſtomacho non efflatur. Clyſter qui ſanguinis ducendi vim habeat,conſtat ex garo ſiluri,muria & aqua marina.Paratur etiam hoc modo, Mellis heminæ dimidium, aquæ heminæ duæ,muriæ holcæ tres,olei quarta heminæ pars,componantur: nonnulli bina oua adiungunt.Iis verò qui fungos mortiferos comederunt, nitrum,abſinthium, & raphani ſuccus, & & rutæ decoctũ iniicitur. Ad lubricos qui aſcarides dicuntur,faciũt muria vel centauri decoctũ,vel abſinthii, vel lupinorũ,vel aloes, vel cedria cũ alicui' decocto. Mihi verò vſu compertum eſt,auriculæ muris ſuccum triduò potui datum, ſæpenumero quod opus erat, confeciſſe:datur ſextarii quarta pars. In reſolutione inteſtini recti,clyſter ex muria imponẽdus eſt.Quos helminthæ lumbrici infeſtant,iis decoctum lupinorum,aut eorum cremor,aut thus,aut muria debet imponi. Cupiditatib' autem nimiis deſidendi quas teneſmus excitat, parum muriæ adhibendum. Si verò ſanguis ſincerus propter inteſtinorum exulcerationem fluat, herbæ ſanguinalis aut plantaginis ſuccum, aut myrti baccarum nigrarum vino incoctarum dabimus.His poſtea admiſcemus thus vel acaciam,vel hypociſtidem,vel malicorium, vel alumen. Vlceribus inteſtini non fluentibus lac caprinum indimus,aut etiam bubulum, aut lycii drachmas duas, aut terræ Samiæ drach. quatuor: fluentibus autẽ & perhumidis vlceribus, chartæ combuſtæ, aut lentiſci cinerem, aut medicamentum ex charta conſtans cum aqua, aut decoctum adſtringentium.

De glandibus, Cap. XX.

GLandibus ſæpe vtimur ſtercoris educendi gratia, atque etiã in iis in quibus quod clyſteri iniectum A eſt,non excernitur. Conficimus glandes ex ſale toſto melle & nitro:& thymum cocto melle excipitur: fiunt etiam ex reſina terebinthina & nitro:quandoque grani Cnidii parum addimus:morſus autem excitat, idcirco partes oleo ſunt vngendæ. Pyrethro itidem vtimur,oleo perfuſo:conuenitque paralyticis & flatibus ex frigore obortis.Centaurium verò cum pice & cerato accommodatum eſt ad pudendi remiſſionem.Infantibus grumus ſalis inditur: ficus etiam cum nitro atque cumino conficitur.

B De iis quibus caput purgatur, Cap. XXI.

HVmores qui in capite ſunt,ſputis euacuamus ſi parũ euacuare velimus:idque facimus piperis & maſtiches admiſtione.Si verò copioſius euacuare propoſitum ſit,pyrethrum aut vuam taminiam mandere iubemus: præterea anemonæ vtriuſque radix manſa pituitã euocat:itémque cortex radicis capparis.igitur ſeroſum excrementum his remediis expellitur. Craſſum verò & pituitoſum educit ſinapi cum oxymelite gargarizatum, aut ſapa,aut origanum,aut hyſſopum coctum.Ego verò C ſapam ſinapi cum oxymelite admiſceo. Si verò cerebrũ muco purgandum ſit, acribus eum remediis quorum nonnulla mouent ſternutamentum,euocabimus.Per nares igitur purgat anagallidis vtriuſque ſuccus, omniſq; anemonæ & betæ.Naribus etiam infunditur foliorum cucumeris ſylueſtris ſuccus vel per ſe, vel cum betæ ſucco aut decocto. Sternutamentum autem crudis humoribus qui in thoracis, pulmonis, & capitis partibus continentur,minimè conuenit. Os ita illinetur, ſinapi cum betæ ſucco palatũ columellámque vngito,& pro- D derit:idémque per nares purgat,& facilè ſuppetit. Sæpe etiam melanthio ad nares illiniendas vſus ſum, quandoque acri aceto pridie macerans, poſtero die aceto iterum læuigans,& naribus infundens. Quandoque verò cum oleo veteri idem melanthium tero,& eodem modo vtor.ita etiam Archigenes eo vſus eſt ad narium obſtructa foramina:id verò quod aceto paratur, ad arquatos adhibebat Crito.

Quæ menſtrua ducant, Cap. XXII.

QVæcunque vrinam cient,eadem menſtrua ducunt: E Braſſicæ radicis decoctum epotum, perſicæ radix, ruta,chryſanthemon, dictamnum & erucæ ſemen. Mouent etiam menſtrua quæ ori vuluæ admouentur,vt ruta cum melle trita,aut anethi radix excalfacta, aut ſpodium cum melle, aut porri ſuccus, aut allium cõtuſum adhibitum,aut myrrha læuigata,& ex vino aut leporis coagulum.

Sudores mouentia, Cap. XXIII.

EX ſudorem prouocantibus eſt chamæmelum ſiccum,tritum, oleo perfuſum,cute valenter perfrica- F ta,ſeſeli,pyrethrum,cachry,aniſum, oleo ſimiliter perfuſa,nitrum toſtum & tenuiſſimum cum oleo.Salis flos oleo cõmiſtus,ſuccus Cyrenaicus aqua reſolutus ad corpus confricandum.

De aere, Cap. XXIIII.

OPtimus aer eſt qui puriſſimus eſt: talis erit qui neque à ſtagnorum neque paludum euaporatione, neque ex barathro quopiã pernicioſam auram expirãte turbetur: ita quicunque ex cloaca magnam ciuitatẽ expurgante inficitur,malus eſt: itémque is qui nebuloſus G eſt,non eſt bonus: ſicut etiam quicunque in caua regione magnis vndique montibus includitur,neque auram vllam ſuſcipit.

De fomentis, Cap. XXV.

CVtim rarefacere,eámque facilè perſpirabilem reddere,ſanguinémq; in inflammationibus attenuare & dirigere fomẽta conſueuerunt. Sed ſi totum corpus excrementis abundet, plus materiæ ad partem calefactam trahetur quàm diſcutiatur. quamobrem ante fomẽtorum vſum totum corpus euacuandum eſt. Humi- H da igitur fomẽta inflammationibus quas ſucci bilioſiores pepererunt,conueniunt:arida verò iis qui ex tenui aqueóque ſanguine oriuntur: nõ mordacia mordacibus ſuccis accommodata ſunt: mordacia, quia attenuant, craſſis & glutinoſis. Præcordia autem irrigationibus

ut fomentis calefacere, non semper est tutum: sed in illis solùm ægrotis est faciendum in quibus nullum excrementum in toto corpore abundat: cæteris omnibus summum malum est. In principiis igitur, quum adhuc materia ad affectum locum confluit, præstat repellere. Si verò latio materiæ repellẽtibus remediis cohibeatur, densitásque partibus affectis inducta crassiora cõtineat, tunc iam tempus est laxandi, vt contenta vacuentur: præsertim verò vbi ad iecur aut ventriculum decubuerint superflua, adstringentibus vtẽdum est. principales enim hæ partes sunt. Imò verò vbi etiam tempus fuerit ea quæ impacta fuerint discutiendi, tunc quoque hæ partes adstringendæ sunt, vt absinthium oleo coquentes irrigemus, aut etiam melino, aut lentiscino, aut mastichino. Ad eundem modum cataplasmata compositam ex laxãte & attenuante, & ex amara atque astringente facultate vim habeant. Si colum, aut alia intestina, aut musculi præcordiorum, aut abdomen fuerint affecta, adstringentia miscenda non sunt: sicut etiam neque quũ vesica aut vulua affectæ sunt, misceri debent, quũ (vt dictum est) nihil amplius defluat, neque plenitudo aut excrementum in toto copore redundet. Sic etiam cucurbitulis, euacuato prius toto corpore, non in principiis affectionum, vtemur.

De cataplasmate ex fermento, Cap. XXVI.

HOc cataplasma ad diffundendum liquandúmque compacta valentissimum est: surculos extrahit, & durities iuuat, & plantarum pedum contusiones. Fermentum verò est oleo subigendum quantum satis sit, eóque vtendum. Si augere vim volueris, nitri parum adiungito. Si verò aceto fermentum dissoluas, & coquendo spissaueris, erit ad splenis hepatísque tumores duros accommodatissimum. Si thymum & pulegium & absinthium ei admiscueris, optimum medicamentum confeceris.

Aliud ex ficubus.

Ficus pingues vnà cum seminibus ita exquisitè cõtundito vt nulla pars non contusa relinquatur, iísque vnguenti irini parum addito. Facit hoc ad durities neruorum, & ad articulos contractos, aut plus iusto laxatos, & ad scirrhos, præsertimque lienis & iecinoris. Si verò nitri parum addas, abscessus rumpet, aculeósque extrahet. Si verò ficubus ita paratis miscueris pulegii, aut origani, aut thymi, aut absinthii comam minutissimè tritã, hydropicis conueniet. Præterea ficus probè coctæ, vt dissolui queãt, & contritæ, iterũ ea coquãtur aqua in qua pri⁹ fuerũt coctæ, deinde hordeaceã & frumẽtaceã farinã misce, & iterũ coque ad cõsistentiã: valebit hoc ad tubercula quæ non facilè maturescunt. Si iniicere pinguedinem velis, butyrum misce. Si rutæ folia trita læuigata misceantur, ad dolores intestinorum quos flatus excitarint, faciet. Cuminũ quoque oleo admisto nõ secus facit.

De lotionibus, Cap. XXVII.

AQua frigida lauari ita quidem commendo vt non iis qui nullo victus delectu degunt ex vsu esse afferam, sed iis solis qui eodem accurato, laboribúsque ac cibis vt conuenit, vtuntur. Multis autem quibus maiore interdum refrigeratione opus est, satis est æstiuo tempore, quum iuuenes sunt: carnosi, & frictionibus prius calefacti, in frigida natare. Sint autem neque venereis, neque alia ratione lassi, neque cruditatem sentiant, neque per vomitum aut per aluum inaniti, neque vigiliis fatigati. periculosum enim est si aliter quispiam se lauet. Calidum balneum & optimum & tutissimum est: lassitudines soluit, humorum plenitudinem digerit, & excalfacit, mitigátque ac mollit. Flatus, vbicunque decubuerint, diffundit: somnum conciliat, carne replet, & facilè omnibus, & viris & fœminis, & pueris & senibus, & priuatis administrari potest.

De balneis quæ industria parantur, Cap. XXVIII.

BAlnea industria nostra calefacientia paramus, aut refrigerationis sedandæ, aut lassitudinis soluendæ, aut conuulsionis mitigandæ, aut doloris leniendi & re-

A ficiendi gratia. Calidæ autem aquæ fiunt pulegio incocto, aut origano, aut hyssopo, aut thymo, aut satureia, aut foliis lauri, aut pyrethri radice, atque his similibus: oleum etiam iniicimus. Balnea quoque digerentia facimus quum totum corpus attenuare volumus. Adiicitur autem vis digerendi balneis aut sale imposito, aut ipsa marina iniecta, aut nitro. Mel quoque admistum addit aquæ vim digerendi, itémque cinis sarmentorum & baccarum iuniperi decoctum. Molliendi gratia vtimur balneis in inflammationibus ac duritie. Ac in iis quos in-

B flammatio malè habet, maluæ decoctum iniicimus, itémque seminis lini & fœnigræci. In fluidis autem inflammationibus, plantago aut polygonum incoquitur, aut malicorium, aut rosæ, aut rubi cima. In iis quibus imminet conuulsio vtimur iis quæ inflammationibus nõ fluidis conueniunt: maximè verò iis proderit oleum cum aqua, in quibus malua & fœnumgræcum cocta sint. Ad duritiem sine inflammatione vtimur iis quæ ad digerendum adhibentur. Balnea enim tum refrigerant, tum adstringunt, quũ materias habent in quibus adstringẽ-

C di & refrigerandi vis inest.

De balneis suapte natura nascentibus, Cap. XXIX.

BAlneorum sponte nascentium alia nitri, alia salis, alia alumnis, alia sulphuris, alia bituminis, alia æris, alia ferri vim obtinent, alia ex iis composita sunt. Atque omnium quidem aquarum sponte scaturientium ea vis est vt prorsus calefaciant & exsiccent, humidioribúsque ac frigidioribus maximè conueniant. In primis verò ni-

D trosæ ac salsæ, capiti ac thoraci fluxione infestato, itémque stomacho perhumido, atque hydropicis adiumento sunt. Aluminosæ autem ad sanguinis reiectationem sistendam, ad stomachum qui ad vomitum procliuis sit, ad mulieres quæ inordinate purgantur, & quæ frequenter abortum faciunt, sunt accommodatæ. Sulphureæ verò neruos molliunt atque resoluunt, ac dolores sedant, ventriculum tamen relaxant, & peruertunt. Bituminosæ caput replent, ac sensuum instrumentis nocent, atque etiam calefaciunt iugiter, & progressu temporis emol-

E liunt. Quæ æris naturam referunt, ori, tonsillis, vuæ, & oculis excellenter prosunt. Ferreæ denique ventriculum & splenem iuuant. In aquam verò immersio facienda est sensim, vt virtus corpori laxato occurrens, interius penetret.

De dropacibus, Cap. XXX.

DRopax diuturnis morbis maximè conuenit. Calefaciendi gratia adiicitur piper, pyrethrum, roris marini semen, bitumen. Si opus exsiccandi sit, sal, sulphur viuum, cinis sarmentorum: si aperire, limnestis, euphorbium.

De sinapismo, Cap. XXXI.

F SInapismus, qui dropace vehemẽtior est, diutinis morbis est accommodatus. Eo vtendum est in segnioribus affectionibus, & immoderatis circa carnem partibus, & quarum vi etiam adhibita sensus obtusus est. Ter minus autem actionis medicamenti esto vt ægrotus vehementer doleat, caróque nigrior reddatur, & fiat altior quàm ea quæ adiacet, & postquam ablotum fuerit, pustulæ mitius erumpant. Ad morbos autem & partes fa-

G cilè sentientes, mitius vtendum est sinapi, vt eius vsus mensura sit, vt caro fiat paulò rubicundior. Conficiendi modus est huiusmodi, Caricas in aqua tepida pridie macerare oportet, postridie verò eius diei vehementer expressas, probè contundere: deinde acre sinapi (quale est Syriacum & Aegyptium) capere, ac per se conterere, aquam in qua caricæ fuerint infusæ paulatim affundendo: tum in massas redigere, alteram ex caricis, ex sinapi alteram, postremò miscere. Si vehementi sinapismo vti velimus, duas sinapi partes vni caricarum addemus: si mediocri, pares portiones adhibebimus: sin mitius, ter-

H tiam partem sinapi, duas caricarum commiscebimus. Post torporem sinapi, & balnei vsum, si vehemens sit dolor, & rubor, & pustulæ eruperint, lana rosaceo & aqua intincta adhibenda est: aqua verò sit maluæ decoctum, aut fœnigræci succus. Postea verò cerato rosaceo

cum ceruſſa vtemur. Hoc etiam ſciendum eſt, ſi in aceto ſinapi maceretur, minus efficax cataplaſma fieri. Caprarum fimus cum aceto compactus efficacior ſinapi eſt: præcipuè autem & mirum in modum iſchiadicis conuenit. A

De inſeſſu in ſolium ex oleo,
Cap. XXXII.

INſeſſus in ſolium ex oleo febribus diuturnis ex frigore, itémque laſſatis, & quibus vrina ſuppreſſa eſt, conueniunt. Quinta autem olei pars igni calefacienda eſt: reliquum verò in balnei ſolio. oleum enim in balneis nō ſatis calidum efficitur. B

De ingreſſu in hydrelæum, Cap. XXXIII.

SI imbecilli ſint qui in hydrelæum ſe demittunt, endromide amicti ingrediantur. Oleum autem cum aqua diligenter miſcendum eſt, neque minus quàm ſexta pars eſſe debet.

De remediis metaſyncriticis,
Cap. XXXIIII.

IN omnibus diuturnis morbis, quum cætera auxilia nihil profecerint, omnes fere ea remedia quæ methodici nominant metaſyncritica (hoc eſt quæ ex intimis partibus humores euocant) adhibere conſueuerunt. Ego verò vbi intemperies quædam humida & frigida in affectis particulis ineſt iis medicamēta ex ſinapi, thapſiáq;, & his ſimilibus adhibeo: ad ſiccas verò & calidas, non vtor. Cæterùm qui affectiones cognoſcere non poſſunt, ſæpe quod conuenit perficiunt, quòd pleroſque homines eiuſmodi frigidæ atque humidæ affectiones ob malam ac vitiatam victus rationem infeſtent. C

Quæ ruborem inducant,
Cap. XXXV.

NAſturtii ſemen ruborem excitat & calefacit æquè ac ſinapi. Helenii radix æquè ac fimus columbarū ſylueſtrium, quo admodum frequenter vtimur. Eo etiā cum naſturtii ſemine contuſo pro ſinapi vtor in iſchiade, hemicrania, vertigine, diuturnis doloribus capitis, laterum, humerorum, tēdinum, & lumborum. Iam verò facit & ad renum vitia, & ad colicas affectiones, itémq; podagram, & articulorum dolores, quum nondum callum obduxerint.

SECVNDI LIBRI ARGVMENTVM.

IN ſecundo agitur de materia, quam naturam, vim, actionémque habeat, & quænam quibuſque affectibus conueniat: deinde ſimplicia medicamenta expenduntur, déque eorum menſura, mixtione, & coctione, itémque de ponderibus & menſuris, déque emplaſtris quæ πλατύσματα dicuntur, verba fiunt. Eius verò hæc ſunt capita.

CAPITA LIB. II.

ORIBASII SYNOPSEΩS AD EVSTAthium filium, liber ſecundus.

QVAE MEDIA SINT INTER CALEFACIENTIA ET REFRIGERANTIA, CAPVT I.

ADIANTVM, aſparagus, myacanthinus, muſcus(qui etiam ſplanchnon dicitur)glycyrrhizæ ſuccus,oleum dulciſſimum, cera, faba, lycium, lotus,(ſiue trifolium)citrii cortex,filicis radix, pinei nuclei,lentiſcus,lens, terra Chia & Samia,Cadmia,argenti ſpuma.

Quæ calefaciant, Cap. II.

VIticis folia & ſemen moderatè,vrticæ fructus & folia,amygdala dulcia,anagallis vtraque, atractylis, cnicus agreſtis,aphace,rubi fructus maturus, radix glycyrrhizæ,oleæ fructus maturus,fermentum, eryngium, reſinæ omnes,cicerbita arida,iunci odorati flos, palmæ fructus, cochlearum aduſtarum cinis, braſſica canina multum,ranunculi radix & tota herba,pulegium, lauri folia, ac magis etiam bacca, dictamnum, falſodictamnũ,ſaluia,eryſimum,lanæ veſtæ,zingiber,thapſia, cardamomum,liquores,capilli vſti,bryoniæ radix, ariſtolochia,aſphodeli radix,daucus,chamædaphne, dracunculi radix,oleum raphaninum,cicer,viſcum,caucalis,liguſticum, ferulæ ſemen, ſagapenum, ſatyrium, apium, ſium,ſinon,ſtyrax,idnon,piper, hypericon,ſal,ſulphur, ſanguis,fel, vrina,ſaliua,caro viperarum, adeps, ſalſorũ piſcium muria.

Quæ calefaciant primo ordine, Cap. III.

ALoë,chamæmelum, arum, abſinthium, agaricum, ladanum,lini ſemen,malabathri folium, ſpica nardi,nardum Celticum,vinum nouum, ſerum, caſeus, ficus ſiccæ.

Quæ calefaciant ſecundo ordine, Cap. IIII.

AMurca,anethum(ſed viride minus)artemiſia,balſamum,elaphoboſcum,calamus aromaticus, crocus, libanotus,Chia maſtiche,mel,vinum,pix,meliſſophyllum, marrubium, propolis, cucumeris agreſtis ſuccus, ſcandix,ſcilla, cardui radix, myrrha, terebinthi cortex, & folia,& item fructus,fœnumgræcum, chamæleontis vtriuſque radix,chamæpitys,ocimum.

Quæ tertio ordine calefaciant, Cap. V.

ABrotonum(ac præſertim vſtum)lolium, populi nigræ flores,& reſina,acorum,amomum,ammi, anethum vſtum,aniſum,iuniperus,aſari radix, Sabina,elleborus vterque,epithymum,mentha, ſatureia, arundinis vallaris cortex vſtus,carum,caſia, cedrus vtraque, cnici ſemen, conyzæ, cuminum, thuris fuligo, fœniculum, melanthium,ſulphur,mei radix,moly,ruta, raphanum, rhododaphne,vinum vetus,omne origanum,opopanax petroſelinum,ſampſuchus, ſmyrnium, hyſſopum, chamædrys,galbanum.

Quæ calefaciant quarto ordine, Cap. VI.

ADarce, ampeloprasũ, euphorbium, oleum cedrinum,coſtus,cæpa,lepidium,ſinapi,allium,ſtruthii radix, tithymalorum ſucci, & quæcunque adurendi vi prædita ſunt.

Quæ moderatè refrigerent, Cap. VII.

GRamẽ mediocriter,auricula muris citra adſtrictionem,pira illita mediocriter,balauſtium,rubi folia, germina, acerbus fructus & flores:auena mediocriter, muſcus marinus, glaucium mediocriter, conyon vehementer, lichen petris adnaſcens, omne papauer, pomi frondes & fructus, oleæ frondes & fructus immaturus, oleum myrteum,ſeſaminum,balaninum, helxine, quæ & perdicium nominatur:moderatè,panicum, violæ folia & ſucci & cortices(dulcibus exceptis)Perſici fructus, A caro citrii, fungi ſatis, omphacii ſuccus, amylum quod ex frumento fit moderatè :roſaceum moderatè, ſordes ex palæſtra,cicerbita non ſicca,tribulus vterque, palmæ ramorum ſuccus, Samia terra moderatè, terra cimolia, naxiæ cotis ſcobs,plumbago, ceruſſa, ſandyx moderatè, caſeus recens.

Quæ primo gradu refrigerent, Cap. VIII.

ACacia nõ lota,atriplex ſine adſtrictione, acini vuæ, milium,hordeum,platanus,rhamnus,ſeris.

B Quæ ſecundi gradus ſint, Cap. IX.

ACacia lota,plantago,beta, galla immatura, cucurbita,rhois,cucumis,pepo,ſolanum hortenſe, lens paluſtris,alga viridis è mari euulſa,pſyllii ſemen.

Quæ tertii ſint ordinis refrigerantium, Cap. X.

SEmperuiua vtraque, portulaca, mandragora, citrii pars acida,herba ſanguinalis,potamogitón, altercũ, eiúſque flos,& ſemen album.

Quæ ſint quarti ordinis, C Cap. XI.

SVccus papaueris & cicuta.

Quæ modicè exſiccent, Cap. XII.

VRticæ ſemen & folia, amurca, anagallis vtraque, plantago,auena,oleum dulce,inſulſum lotum,erica,fermentum,quod etiam ex alto trahit ac diſcutit,lupinus amarus, cauda equina,iſatis vehementer, ſalicis flos & folia cum adſtrictione quadam(nonnulli ex eis ſuccum exprimunt,habéntque pro ſiccante medicamento ad multa vtili. nullum enim eſt ad plures vſus accom D modatius medicamentum quàm quod citra mordacitatem exſiccat & adſtringit) iuglandis putamen vſtum, quod eſt etiam tenuium partium,centaurium minus vehementer,ceraſi gummi,lilium,faba foris appoſita,cupreſſi omnia,cyperi radix,nuclei pinei in aqua macerati,nymphææ radix, malicorium valde, quinquefolii radix,polypodium,myrrha,ſarcocolla, ſtœbe,tragacãtha, terra omnis, cadmia, Aſiæ petræ flos marceſcentes carnes areſacit,pompholyx continenter lota, calx extincta & lota,ſtrenuè,ouorum candidum & putamen,& eorun E dem etiam vitelli.

Quæ ſimpliciter exſiccent, Cap. XIII.

VIticis folia & ſemen, radix graminis mediocriter, adiantum,ſemperuiuum vtrunque, populi flores & reſina,acte vtraque, amaranthus, quæ etiam pota fluxiones ſiſtit,bryoniæ radix,populi nigræ folia ſicca,pira illita.Mediocriter exſiccant ariſtolochiæ, aſparagus, aſpalathus,aſphodeli radix,eiúſque potius exuſtæ cinis, balauſtium valde, ruborum fructus immaturi, bulbus F illitus, pæoniæ radix,lauri folia magnopere, & multo etiam magis baccæ,quercus,& phagi partes omnes,oleũ cyprinum,laurinum, tædinum, panicum illitum, eryngium,cinis corticis ſalicis vehementer deſiccat, cannabis fructus,cardamomum,caucalis,daucus, lixiuium,& magis etiam ex cinere ficulno,chrethmum,lilii folia & radix,lichen qui in petris naſcitur,fuligo omnis, lotus, omphacium,polypodium,amylum,ſal,nitrum, gypſus, cadmiæ omnes,omniáque metallica lapideáque & terreſtria,teſta clibanorum,coagulum,& omne ſtercus,(anſe G rum tamen inutile eſt propter nimiam acrimoniam)ſordes,caro viperarum,capita menularum ſalſarum aduſta, cornu ceruorum & caprarum vſtum,caſtoreum,oſſa vſta vehementer exſiccant,capilli,ſepiæ teſta,cancrorum cinis,garum abunde,itémque muria.

Quæ primo ordine exſiccent, Cap. XIIII.

H CHamæmelum,iuniperi baccæ, carum,hordei polẽ-

ta,crocus,thus,fœniculum,rhododaphne,mustum, cucumeris peponis semen,& radix sicca,fœnumgræcum.

Quæ secundo ordine desiccent,
Cap. XV.

LOlium,amaracus,bitumen, anethum, balsamum,acinus vuæ,gingidium,elaphoboscum, calamus aromaticus,thuris cortex & semen,mastiche,mel,citrii cortex & semen,& arboris ipsius folia,mei radix,spica nardi, nardū Celticum,vinum,eruum,opopanax,pix,myrrha,lentiscus, terebinthi fructus & folia,lentes,alga viridis,malabathri folium,galbanum.

Quæ tertio ordine exsiccent,
Cap. XVI.

ABrotonum,& præcipuè vstum,acacia, acorus, aloë, ammi,anethum vstum,anisi semen,iuniperus, asarum,absinthium,elleborus,epithymum, thymbra,calamintha,arundinis vallaris cortex vstus, casia,cedri,conyza,thuris fuligo,nigella,citrii semen, vinum vetus valde,acetum,origanum,quinquefolii radix,petroselinum, smyrnium,ruta hortēsis,marrubium,rhus,sampsuchus, seriphium,hyssopum,chamædrys,chamæleontes vtriq;, & eorum radix,chamæpitys.

Quæ quarto ordine siccent,
Cap. XVII.

AMpeloprasum, cedrinum oleum, sinapi, ruta agrestis,allium.

Quæ media sint inter siccantia & humectantia,
Cap. XVIII.

GRaminis radix illita,oleum dulcissimum.

Quæ primo ordine humectent,
Cap. XIX.

AVricula muris,buglossum,glycyrrhizæ succ⁹,lactuca modicè, violæ folia modicè, mali Persicæ fructus,fungi,rosaceum,satyrium, stratiotes fluuiatilis, & qui in stagnis nascitur.

Quæ secundo ordine humectent,Cap. XX.

POrtulacæ fructus & herba,atriplex,blitum, cucurbita,mali Armeniacæ fructus,cucumis,pepo, lenticula palustris.

Quæ aquosam frigiditatem habeant,
Cap. XXI.

ACacia,protulaca,plantago,rubi folia, cucurbita,cotyledon,cicuta,picea arbor,malua hortensis, mala præcocia,papauer,cucumis qui edendo est,sonchus,iuncus odoratus,tribulus,lenticula palustris, psyllii semen, plumbum.

Quæ tenuium sint partium,
Cap. XXII.

ABrotonū vstum,vitex,scandix,populi nigræ flores, vrticæ fructus & folia,acorus, amomum, asari radix,bryonia,chamæmelū,aparine,aristolochia,plātago sicca, asphodeli radix, eiúsque vstæ cinis potius, balsamum,Sabina,sinapi,rubi radix,oleum vet⁹, glycyrrhizæ radix,dictamnum,dracunculi radix,cicinum, elaphoboscum,euphorbium,fermentum, salicis succus, calamintha,calamus aromaticus,cannæ vallaris cortex vstus,casia,carpesiū,miliū,cedrinū oleum,gūmi prunorum,mastiche, nigellæ, succus cyrenaicus, opobalsamum, ruta, pix,pistaciorum fructus, propolis, terebinthina, oleum rosaceum,sagapenum, sampsuchus,seselis,cucumeris semen,ficus siccæ moderatè,iunci odorati flos, cinis,calx, hyssopum,sal,salis flos,nitrum,alcyonium Milesium, arsenicum vstum,gypsum vstum,sulphur, cadmia, pumex vstus, lixiuium, Asiæ petræ flos, melantheria, mysi, flos æris,chrysocolla, sandix, fucus, adeps leonis & pardi, & hyænæ valde,castoreum,sæpiæ testa,lanæ combustæ.

Quæ crassis partibus constent,
Cap. XXIII.

PLantaginis radix, balaustium, acinus vuæ, zingiber, cæpæ,cucumis,squamæ omnes,sory,alumen.

Corroborantia, Cap. XXIIII.

CAsia, stœchas, galla acerba, palmæ fructus, absinthium.

Quæ suppurent, Cap. XXV.

AQua temperata superfusa,hydrelæum, oleum temperatum,farina triticea,panis triticeus, alica, adeps suillus & vitulinus,butyrum,thus,pix,resina.

Quæ concoquant, Cap. XXVI.

AMomum,vua passa, cera, ladanum, colla, thus, pix Ægyptia,mastiche,oleum rosaceum,myrrha,styrax, galbanum,alica,butyrum,œsypus,adeps suillus.

Mollientia, Cap. XXVII.

SEuum caprinum, adeps gallinaceus, anserinus, taurinus, hircinus, medulla cerui, vituli, ammoniacum, styrax,galbanum, oleum sicyonium, oleum liliaceum, chamæmelum, radix althææ, cucumeris agrestis radix, folia maluæ syluestris, maluæ caules, mastiche, terebinthina,colophonia,opopanax,lutum,butyrum.

Quæ indurent, Cap. XXVIII.

SEmperuiuum,portulaca,psyllium,lenticula palustris, solanum.Indurantur autem partes aut propter siccitatem,& tunc eas humectare oportet:aut propter plenitudinem, & tunc euacuatione opus est: aut propter concretionem,& tunc concretæ partes calefaciendæ sunt, & concretio moderatè dissoluenda, & iis quæ dicta sunt mollienda.nam quæ vehementer siccant,concretionem maiorem faciunt.

Quæ humiditatem ex ore trahant,
Cap. XXIX.

PYrethrum,lapatium, capparis, ficus pingues,tæda, mel,myrica,absinthium,origanum,raphanus,vua sine acinis,itémque vua taminia, canchry, sinapi, elleborus albus,elaterium, thymum, sal, omphacium, anisum, piper,coccus gnidius,lauri baccæ, balsamum, anemone, ammoniacum,fæx sicca combusta.

Quæ per nares ducant, Cap. XXX.

ELaterium,piper,betæ succus,cortex radicis cyclaminis,thlaspi,coccus gnidius,anagallis,anemone,veratrum album, omphacium, marrubium, hederæ tenellæ folium.

Quæ ab oculis ducant, Cap. XXXI.

MEl,hyssopum, oleum vetustum, anagallis, oleum laurinum,nardum,casia,costus, succus papaueris, sagapenum,daucus,fœniculum,malum Punicum, amygdala,marrubium,veratrum album,anemone,ruta,castoreum,lapis hæmatites, adeps anseris,fel,myrrha, chalcitis,sulphur,alumen scissile,sepiæ testa,cortex thuris, scilla,ammoniacum,hepatis caprini sanies,vuæ acerbæ succus.

Quæ per aures purgent, Cap. XXXII.

MEl,piper,fel bubulum aut taurinum, mercurialis, betæ & radicum capparis succus, granum gnidiū, fructuum ficus syluestris succus,bdellium, casia,veratrū album, galbanum, omphacium.

Quæ aperiant & purgent,
Cap. XXXIII.

POpuli nigræ folia sicca,& radicis cortex,agaricum, vrticæ semen,amygdala amara,ipsáque arbor,adiantum,radix ari,pulegium,dracontium, daucus, gentianæ radix valde,cicer,eupatorium citra caliditatem, thymū, caricæ pingues,calamintha, casia, pruni arboris gummi, nigella,ruta,pepones,spondylii fructus & radix,stœchas chamædrys,& alia omnia in quibus amara qualitas excellit,& præterea attenuandi facultas inest.

Quæ abstergant, Cap. XXXIIII.

STercus caprinum vstum & non vstum,testæ omnium testaceorum,sepiæ testa,erinacei vtriusque vsti cinis, serum lactis, mel, radix bryoniæ, amygdala esculenta, itémque arbor,anagallides, anemonæ omnes, aristolochia,plantaginis folia,& ex quibus sicca magis faciunt, arum,asparagus,myacanthinus,staphis,asphodeli radix, atriplicis fructus,absinthii succus,bulbus impositus, elleborus vterque,parietaria,quæ & perdicium dicitur, salicis succus, cannæ vallaris radix cum cortice facit sine acrimonia:centaurium minus,& eius etiam succus,brassica,eruum,hordeum moderatè,lilii folia & radix trita mediocriter,fabæ caro mediocriter,lampsana in cataplasmate imposita,lichen in petris nascens,violæ albæ partes omnes,meum,platani cortex,& radix moderatè,marrubium illitum,propolis mediocriter,vlmi folia, magis

verò faciunt cortex & radix,ptiſſana,terebinthina magis quàm maſtiche,ſagapenum moderatè,cucumeres,peponis partes omnes,cucumeris agreſtis radix,myrrha,beta, tithymali, phu,chamæpitys,alcyonia omnia,terra Chia & Samia moderatè, & Cretenſis, cadmia, pumex vſtus & non vſtus,argenti ſpuma moderatè,ſmiris abunde facit,teſta clibanorum, cornu ceruinum & caprinum vſtum.

Quæ vrinam moueant, Cap. XXXV.

APium, petroſelinum, fœniculum, daucus, ſmyrnium,aniſi ſemen,ameum,aſarum,acorus, aſparagus,oxymirſinum,bdellium,bryonia,cicer, thymum,calamus aromaticus,carum,carpeſia,caucalis, coſtus, cuminus, cyperi radix, liguſticum, meum, ſpica nardi, & nardum Celticum,ruta,polium,ſeſelis,cucumis qui editur,melopepo,ſcandix,allium,paſtinaca, iunci odorati flos,terebinthi fructus,abſinthium,Sabina. Sanguinem per vrinam ducit rubiæ radix. Vrinas craſſas & multas, & quandoque etiam ſanguinolentas mouet capnium: biloſas & multas educit orobus, qui ſumptus copioſior, ſanguinem per vrinam educit. Cardui radix magnam copiam educit graueolentium vrinarum, ſiquis vino incoquat,& decoctum bibat. Fœtidos vrinæ odores abſterget aqua mulſa,oxymel,vinum tenue & dilutum.

Quæ per vrinam è ſplene educant, Cap. XXXVI.

TIthymali vallaris ſemen,cuminum,thymum, radix vitis ſylueſtris,capparis radix, allium, cytiſus, dracontium,ariſtolochiæ radix, origanum, polium, colocynthis agreſtis,bryonia,cyclamen,portulaca,potus vini in quo ſcorpius marinus ſuffocatus ſit.

Quæ ex hepate educant, Cap. XXXVII.

VIticis ſemen,dauci folia,fœniculum, balſamum,capnium,aniſum,dactylorum oſſa, lauri folia, abſinthium,ſmyrnium,anagallides,mentha,œnanthe, ſilphii ſuccus,eryngium, aqua in qua hordeum maduerit,agaricum,aſarum.

Quæ ex renibus ducant, Cap. XXXVIII.

APii ſemen,piper,paſtinaca,marrubium,cnicus,radicum bryoniæ cortex,gramen,oua ſepiæ, ſulphur,cicer album.

Quibus educantur ea quæ in thorace ſunt, Cap. XXXIX.

QVæcunque adaperiendi vim habent,accommodata ad id ſunt,nuclei pinei recentes,nuclei piceæ,butyrum, caſtoreum ſuper carbonibus ſuffumigatum, & per inſpirationem attractum.id enim humidam frigidámq; intemperiem,quæ pulmonem ac cerebrum infeſtet,maximè iuuat. Spica nardi capitis & thoracis fluxiones exſiccat. Porro ex pulmone educunt catapotia attrahentia, quæ dantur,vrticæ ſemen,dauci, & lini, papauer nigrũ, thymum,raphani ſuccus,ſinapi,aniſum,ſiſamum,eryſimum, ſcilla, eruum, cucumeris ſemen, piper, ruta, polium,arum,dracontium,coſtus,nardum, ſulphur, myrrha,baccarum lauri interna pars, cortex radicum capparis,amygdala amara,glycyrrhiza,caſtoreum, abrotonũ, ſtyrax, bdellium, ſilphium, hyſſopum, vua ſine acinis, omphacium,ariſtolochia,galbanum,marrubium, eryngii radix.

Renes purgantia, Cap. XL.

INcidentia omnia renes expurgant, vt plantaginis ſiccæ radices & fructus,aſparagus, myacanthinus, glycyrrhiza,cicer,amygdala.

Cutem rarefacientia, Cap. XLI.

CHamæmelum,anethum,althæa, cucumeris erratici radix,oleum vetus,abrotonum vſtum.

Ora vaſorum aperientia, Cap. XLII.

ACria omnia,anemonæ omnes,allium,cæpa, fel taurinum,irini & amaricini fæces.

Quæ cutim condenſent, Cap. XLIII.

AQua frigida, ſemperuiua, portulaca, tribulus viridis,pſyllium,lenticula paluſtris:& vno verbo,quæcunque non exſiccando refrigerant.

Quæ putrefaciant, Cap. XLIIII.

CEdria,auripigmentum,ſandaracha, chryſocolla, pityocampe,veratrum nigrum.

Quæ reprimant, Cap. XLV.

ELaterium,cucumeris ſylueſtris radix,ochra,mandragora, Aſiæ petræ flos,teſtacea omnia combuſta quæ in carne eminent, mediocriter reprimunt: echini vſti, lapis hæmatites ſiccus tritus, & in puluerem redactus, viola,& faba,ſquamæ æris,& chryſocolla.

B Quæ ad cicatricem perducant, Cap. XLVI.

ALumen,galla immatura, æs vſtum,(& præſertim lotum),malicorum aridum,plumbi recrementum,lithargyrus, plumbum vſtum, ceryces, teſtacea omnia, purpura,vitrum,pumex,ſpecularius lapis, gypſum vſtũ, ceruſſa, pompholyx, ſpodium, chryſocolla, ſtibium vſtum, diphryges, ſarcocolla. Hæc omnia ſi vlceribus inſperſeris,ea ad cicatricem rectè perducent. Mordẽdo autem cicatricem inducunt,atramentum ſutorium vſtum, C cadmia, ſquama æris & ferri, ſtomomatis, ærugo, calx vſta & lota.

Superficiem exulcerantia, Cap. XLVII.

RVbi canini folia,betæ radix,allium,pulegium,hyſſopum,origanum,ſepiæ teſta,aſphodeli radix, lini ſemen,quæque ſalſa,acria,& amara ſunt.

Adurentia, Cap. XLVIII.

CAntharis, diphryges, fæx vſta, anemone puniceum habens florem,allium,cinis ficulnus,nitrum toſtũ, D æs vſtum,alumen,buccinarum teſta vſta,capita menularum,arſenicum,canchry,vua taminea,granum gnidium, pyrethri radix, calces vehementer,(non extincta vehementer vrit,extincta cruſtam inducit)ſinapi.

Attrahentia, Cap. XLIX.

ANemonæ omnes,vtraque anagallis,dictamnum, cicer,thapſia,cyclaminus,narciſſi radix,propolis valde trahit, fermentum, ſtercus omne, ſagapenum, ſuccus Cyrenaicus & Medicus,ſilphii ſuccus & radix,ſparti fructus,& virgarum ſuccus valde,terebinthina magis quàm aliæ reſinæ,ſulphur,ſtercus boum, & præcipuè eorũ qui E eruum comedunt, calamintha cataplaſmatis more impoſita,coſtus,viſcum valde trahit.

Diſcutientia, Cap. L.

ABrotonum vſtum,agaricus,adiantus,ægilops, vrticæ ſemen,& folia abunde,ſambucus,ebulus,aniſi ſemen,ariſtolochiæ radix,atriplex,bulbus, herba Sabina, muſcus,(qui & ſplanchnon dicitur)daucus,hibiſcus, althæa, oleum dulce, vetus, raphaninum, thapſia, cannæ vallaris cortex vſtus abunde diſcutit, braſſica, lilii folia & radix,hederæ folia,ladanum,mercurialis,malua agreſtis,maſtiche Chia,mali perſicæ germina & folia,rhodo F daphne,prima ficus,opobalſamum,ſuccus cyrenaicus vehementiſſimè, paliuri radix & folia, ruta, marrubium, terebinthina, oleum roſaceum,ſordes ex ſtatuis, ſordes ex gymnaſio, ſampſuchus, cucumeris agreſtis radix,myrrha: ex caricis, pingues magis quàm quæ ex caprificu exiſtunt: beta diſcutit & non calefacit,vehementius facit alba,galbanum,ſal vſtum,ſalis flos, nitrũ, omnia alcyonia,terra Samia,faba,caſeus tener ex lacte acido moderatè,carnes viperarum vehementer,adeps leoninus magis quàm cæteri,oſſa combuſta, echini vtriuſque cinis.

G Adſtringentia, Cap. LI.

OLeaſter, roſæ, lentiſcus, pirus agreſtis, apium, ſemperuiuum,papauer,cytiſus,aloë, vrtica, acini, pira, crocus,althæa,terebinthus,glans,altercum,hedera,nymphæa,palmæ,oui vitellus,paliurus, caudæ equinæ radix & herba, ſanguis concretus, cyperus, œnanthe, braſſica cocta,coagulum leporis,ſpongia vſta,rhamnus. Sunt etiã alia pleraque adſtringentia,quæ nota ſunt omnibus.

Quæ lac generent, Cap. LII.

H ERuca,fœniculum,anethum,quum viridia ſunt,ſmyrnium,itémque apium,ſiſamum, cucumeris ſemen, canchry,ſmyrna,polypodium,glaux,cerebrum,bryoniæ

radix,crithmon,cuminum.

Ad menstrua suppressa,
Cap. LIII.

IN potu accepta valet Sabina,meum,iris,ruta,calaminitha,pulegium,dictamnum,asarum,costus,casia,aristolochia:vnicuique misceatur aut tritici decoctum, aut aqua in qua fœniculum coctum sit,aut ptisanæ succus.Cataplasma autem fit ex fœniculo,nigella, smyrna, hordei macerati succo,portulaca,adipe anseris,vlmi foliis,cera, sulphure,& felle taurino : apponuntur etiam adeps ceruinus recens,itémque adeps anseris,fæx vsta,sal,oleum, cyperus,aphronitrum,styrax,absinthium,artemisia,sampsuchus,veratrum nigrum,granum gnidium, mercurialis,cuminum,fœnumgræcũ,vua passa sine acinis,citria.

Quæ semen generent ac prouocent,
Cap. LIIII.

EDulia semen gignunt ea quæ magis nutriunt , quæque flatum excitant:medicamenta verò, quæ flatuosa,quæque calida sunt.Ita fit vt bulbi,cicer , fabæ ac ficus, inter edulia multum seminis gignant:scincus & satyrium,inter medicamenta:edulium verò simul & medicamentum,eruca,& lini semen.

Quæ semen cohibeant, Cap. LV.

QVæcunque edulia atque medicamenta refrigerare possunt,itémque quæ crassum humorem gignunt, quæque condensant,ea semen inhibent omnia:eiusmodi sunt lactucæ,betæ,atriplex,cucurbita,mora, melopepones,cucumeres.Quæ verò initio siccant,ea ne semen quidem gigni permittunt , licet suapte natura calida sint, qualis est ruta.Si verò non calefacient,multo magis cohibebunt,vt facit nymphæa.

De simplicium medicamentorum electione,
Cap. LVI.

AGaricum præstantius est quod pectines rectos habet. Acaciam eligito modicè fuluam & odoratam. Aloen pinguem capito , non lapidosam, splendidam, subflauam, friabilem, hepatis colore præditam,facilè liquescentem,amaritudinis intensæ:nigram,& valde duram reiicito. Ammoniacum thymiama eligendum est quod ligneum non est, & granis thus refert,purum, densum , nihil sordium habens, castorei odorem præ se ferens,gustúque amarum est.

Amomum præstantius est quod recens,albúmque,aut subrufum,non compactum,aut spissum, sed solutum, & diffusum, semine plenum vt racemulis , valde graue & odoratum , non cariosum, acre ad gustum , colore simplex,non varium.Adulteratur à quibusdam amomide ei persimili admista.semper enim reprobatis fragmentis, ramos ab vna radice prodeuntes eligito. Aspalathus bonus est qui grauis est,quíque post detractum corticem subrufus,& gustui amarus est. Bitumen præstantius est quod ad modum purpuræ splendet , intenti ac grauis odoris:nigrum malum est,siquidem pice admixta adulteratur. Absinthium præstat cæteris id quod in Ponto & Cappadocia nascitur:eius succus amurca cocta & commixta vitiatur. Bdellium probatissimum est quod gustui est amarum,colore glutinis,pingue in profundo,& quod molliri facilè potest, lignorum & sordium expers , suaue olens in suffitu , & vngui aromatico simile. Elleborus niger præstantior est adultus,quique tenuem medullam habet , acer gustui, & ignitus.talis est qui in Helicone , Parnaso, & Anticyris nascitur. Euphorbium eligendum est pellucidum & acre. Viscum optimum est quod in Helicone nascitur , cuius interior pars marrubii colorem refert,exterior subflaua. Gluten piscium probatur album,subcrassum,non scabrum,celerrimè liquescens. Calamus aromaticus præstantissimus est fuluus,densis geniculis , & qui fractus in multa frusta dissiliat:fistula plena telis aranearum , subcandidus, in mandendo viscidus,adstringens,& subacris. Cardamomum optimum est quod ex Armenia aduehitur. elige quod difficiliter frangitur,plenúmq; est & conclusum. Cassiam elige rufam,boni coloris,corallum referentem,angustam,admodum longam & crassam,

A fistuli plenam,in gustu mordacem,& adstringentem cum aromatico feruore quodam,vinum redolentem.Purpurea verò & crassa, quæ gizera dicitur, rosam odore referens,est ad medicinæ vsum accommodatissima.

Cera optima est rufa,subpinguis,odorata, pura, pontica. Ladanum optimum est odoratum, subuiride,quod facilè mollitur,pingue,sine arenulis , aut resinosum:tale est quod in Cypro nascitur. Colla (quam xylocollam nonnulli appellant)optima est Rhodia,éstque alba,pellucida:nigra verò deterior est.

B Gummi excellit cæteris id quod vermiculatũ, vitreũ, pellucidum,non lignosum est:deinde verò album : resinosum verò & sordidum inutile est. Costus præstantior est Arabicus,qui & albus & leuis est,quique plurimo & suaui odore præstat. Secundum locum tenet Indicus,qui buxei coloris est,naréisque odore percutit. Optimus autem est recens , albus , ex omni parte plenus, densus,siccus,minimè cariosus,qui edendo non sit, gustuique mordax,& igneus appareat. Hunc nonnulli corrumpunt helenii radicem miscentes:sed id facilè cognoscitur
C . nam helenium non feruefacit gustum , neque intentam habet odoris bonitatem,neque mordacem.

Crocus Corycius optimus est,recens ac boni coloris. parum candoris in capreola habens , procerus , integer, non friabilis,non pinguis, plenus , manus tamen attritu facilè tingens,non cariosus, validi odoris & acris . nam qui eiusmodi non est,aut vetus est,aut maceratus.Vt autem facilè teri possit,in sole erit continendus , aut in fictili nouo vertendus. Crocomagma fit ex crocino vnguento aromatibus expressis & confectis.Præstantius
D est odoratum , quod dimidium ex myrrha constat, graue,nigrum ,non lignosum , colorem croci in attritu referens,subamarum,dentes ac linguam vehementer inficiens. Cyperus optima est grauissima & densa, & solida,& difficiliter friabilis,odorata cum acrimonia quadam. Viola optima est lutea. Thus primas fert masculum,rotundum,non sectum,album,& quod sectum intus pingue est. Adulteratur resina aut gũmi:sed facilè deprehenditur:nam gummi in suffitu flãmam non excitat,resina verò in fumum abit. Thuris
E cortex præstantior est is qui crassus est,pinguis,boni odoris,recẽs,leuis,non scaber,aut membranosus. Vitiatur admisto pinus aut nucis eius cortice. Index est ignis. nam alii suffiti fumum edunt , thuris verò cortex ardet cum odoris suauitate. Malabathri folium probatur quod recens est,subalbidum,quod halitu odoris sensum tentat, & in suauitate odoris perstat , nardo similis ad gustum,nullo salis sapore admisto. Medulla primas tenet ceruina,secundas vitulina,tertias taurina. Bona est quæ æstate ad autumnum vergente colligitur . aliis
F enim temporibus sanguinem admixtum habet.Paratur ad reponendum recens subacta & aqua affusa:deinde per linteum traiicitur,tum denuò lauatur,vsquedum aqua pura reddatur:postea in duplici vase liquatur sordibus fluitantibus penna sublatis. Postquam concreuerit, in fictili nouo reponitur,derasa prius diligẽter fæce , siquæ post liquefactionem excolationémque subsederit.

Melilotus optimus est Atticus, quique in Cyzico nascitur,croci colore & odore. Papaueris succus optimus est densus & grauis, & halitu odoris somnum inducens,
G gustu amarus,qui in aqua facilè liquescit,leuis,albus,nõ asper neq; conglobatus,neq; dum liquescit conglomeratus, non durus, & qui soli expositus non diffunditur : & quo ad lucernam admoto non atra flamma luceat,adulteratur lactucæ agrestis succo admisto. Spica nardi melior est recens,leuis,comata, colore flauo , admodum odorata , cyperi odorem referens , spicam habens breuem,gustu amaram,linguam exiccans,odoris bonitate diu permanente. Hæc etiam diluta aqua venditur,id quod cognoscitur ex spicæ candore & squalore , amissa
H lanugine. Omphacium eligito subflauum,friabile, egregiè adstringens,linguámque mordens. Onyx præstat is qui è rubro mari affertur albescens & pinguis.

Panacis radices præstantiores sunt siccæ,albæ, extentæ, non corrosæ , feruidæ gustui,& aromaticæ. Liquor verò

A probatur is qui gustu est amarissimus,intrinsecus albus,
extrinsecus croceus ; qui leuorem habet , pinguísque ac
friabilis est,quíque celeriter diluitur,& grauem ex se o-
dorem mittit. Piper probatur quod gráuius est,
plenum,non admodum rugosum,recens,& non furfura
ceum. Peucedani succus præstantior est is qui gra
ui odore,& colore rufo præditus est,gustúque calefacit.
Polio montano vtimur. Resina terebinthina
probatur quæ dilucidiore est colore, odoratáque:minus
verò illa quæ vitro est similis. Myrrha primas fert
B ea quæ Troglodytica nominatur.Eligito recentem myr
rham,fragilem,leuem,ex omni parte sibiipsi cõcolorẽ,
& quæ confracta intus habeat candidas diuisiones hu-
manorum vnguium figura:quæ minutis glebis sit,ama-
ra,odorata,acris:quæ verò ponderosa est & picei coloris,
ea est inutilis. Stacte myrrha bona est quæ odora
ta est,leuorem habet,& cui oleum non sit admixtum.
Styrax præstat qui flauus est & pinguis,& resinosus,
grumos habens subalbidos,cuius suauis odor diu perdu
rat,dúmque mollitur melleum humorem ex se remittit.
C crematur styrax,& igni torretur, & ad fuliginem thuris
modo vaporatur. Tragacantha est lacryma sectæ ra-
dici inhærens , in qua bonitate antecedit quæ pellucida
est,læuorémque habet,quæ tenuis est,pura,& subalbida.
Hyoscyamo vtendum est eo qui albis sit floribus , &
semine itidem albo. Si is non adsit,flauo vtendum : ni-
grúmque vt inutilem repudiare. Galbanum excellit
quod thuri simile est, cartilaginosum, purum, minimè
lignosum,& quod ferulæ , seminísque aliquid admixtũ
habeat,odore graui,neque admodum humidum,neque
D etiam siccum. Chalcanthum(*hoc est attramentum su-
torium*) eligendum est quod læuorem habet , & colore
cœruleo,æqualéque est,& crustas habet squamarum mo
do,non lapidosum,& boni coloris. Auripigmentũ
optimũ est habendũ quod crustaceũ est, & aureo colore.
Terra ampelitis cæteris anteferenda est nigra,exiguís-
que picearum carbonibus similis & splendescens. Di-
phryges anteferendum aliis est quod gustui æris sapo-
rem reddit,linguámque abunde adstringit & exiccat.
Sulphur probatissimum est quod ignem non est ex-
E pertum , quódque in eo genere splendet ac pellucidum
est,& minimè calculosum. In eo autem quod ignem ex-
pertum fuerit,primas tenet viride & pinguissimum.
Indicus lapis probatissimus est qui cæruleam speciẽ,
& læuorem habet,éstque succosus. Cadmia opti
ma est quæ botryitis (*hoc est acinosa*) nominatur,medio-
criter ponderosa , quæque extremitatem acinis similem
habet,colore spodii:fracta cinerem intus habet atque ru
biginem. Secundo loco censetur quæ foris est cœrulei
coloris,intus verò maculis onychitæ lapidi similibus.
F Pumex probatur qui leuissimus est,ac fistulosus,scissi
lisque,nec lapidosus,quíque friabilis est,& candidus.
Lithargyrus(*hoc est argenti spuma*)probatur magis ea quæ
chrysitis(*quasi aurea*)nominatur, quæque splendet.
Lapis Asius anteferendus est cæteris qui colore pumi-
cis est, fistulosus & leuis,itémque friabilis,quíque discri
minationes luteas in profundo habeat. Lapis hæ-
matites probatissimus est qui friabilis,rubens,& in se i-
pso durus,& æqualis est quíque nihil habet admixtum.
Gagates lapis probatur qui celérrimè accenditur , &
G dum vritur,bituminis odor sentitur. Magnes pro-
batissimus est qui facilè ferrum trahit , & colore ad cœ-
ruleum vergente, & densus. Melanteria cæteris
præstat quæ sulphureo colore est,læuorem habet, æqua
lis,pura,& in aquæ contactu statim nigrescit.vim in v-
rendo habet eandem quam misy. Rubrica sino-
pica optima est quæ est densa & grauis , iecinoris colo-
re, non calculosa , sibi ipsa tota concolor , & quæ quum
diluitur , copiose diffunditur. Misy eligen-
gendum est cyprium,quod auri speciem refert , durum:
H quúmque frãgitur,aureas scintillas emittit, & stellarum
more splendescit. Vritur eo modo quo chalcitis , nisi
quod ex eo psoricum non conficitur. Plumba-
go probatissima est quæ argenti spumæ speciem præ se
fert,flaua,modicè splendens,& in attritu rufa apparet.

A Nitrum probatur quod leue est,rosaceo colore,aut al-
bo,& foraminibus plenum. Spuma nitri optima
est leuissima,& grumosa,& friabilis.eodem quo sal com
buritur modo. Pompholyx optima est Cypria:
hæc aceto macerata æris halitum ex se emittit.
Sandaraca præferenda cæteris est ea quæ admodum
rufa est, florida, pura, colore cinnabaris , habétque sul-
phuris halitum. Stimmi præstantissimum est
quod radiat,fulgétque quum frangitur. Alumen
probatissimum est scissile,recens,admodum candidum,
B nec calculosum. Sori anteferendum est Ægy-
ptium,quódque in frangendo nigrius apparet.
Fæx præstat cæteris quæ ex vino est. Æs vstum
probatur quod rubrum est,& in attritu cinnabaris colo-
rem præfert . lauatur vt cadmia , ter in die aqua effu-
sum.

Qui ceræ modus cum oleo sit,
Cap. L VII.

SI vnguenta quæ à leuanda lassitudine acopa dicuntur,
conficere volueris,oleum ceræ quadruplum iniicies:
C si verò liquidum ceratum,vt in fracturis fit,duplum. Si
medicamentum emplastri modo conficere velimus,
tantundem vtriusque miscebimus , si aër nos ambiens
sit moderatus:sin autem cera vetus,aut arida,aérque fri-
gidus fuerit,paulò plus olei adhibendum est:sicut etiam
si cera fuerit pinguis,aérque calidior,paulo minus olei
debet esse. Hæc verò paulò minor portio , est duodeci-
ma pars medii inter vtramlibet partem excessus.etenim
& vndecim & tredecim olei vnciis ceræ libram admisce
bimus.

D De ponderibus & mensuris,
Cap. L VIII.

AMphora Italica habet sextarios X L VIII.
Sextarius continet libram vnam,vncias octo.
Sextarius mellis libras duas continet.
Chus sextarios sex continet.
Sextarius heminas duas habet.
Cyathus drachmas duodecim.
Mina vncias octo continet.
Vncia scrupulos vigintiquatuor.
E Olca scrupulos tres habet.
Obolus scrupulum medium.
Oxybaphum quartam heminæ partem.
Cheme magna drachmas tres continet.

Ex libro de compositione medicamento- rum κτ' τόπις,renes calculo obnoxios seruans medicamentum,
Cap. L IX.

VVarum passarum vnc. I. adianti drach. I I I. semi-
nis apii drachmæ dimidium,lithospermatis dach.
F I I. amygdalarum amararum drach. I I. damasonii drach.
I. phu tantundem,succi plantaginis puri drach. I. semi-
nis peponis repurgati,& seminis cucumeris singulorum
drach. I. Lemniæ sphragitidos drach.med.thuris infecti
grana V I I I. subigantur in minutissimas partes redacta,
& in grana redigantur:tũ cum oxysaccharo fermenten-
tur:fiántque grana magnitudinis ciceris:ex iisque singu-
lis mensibus per octo dies grana quinque quotidie ex
mixto oxysaccharo sumantur:cæteris verò mensis diebus
præter eos octo deinceps insequentes , hoc facito quod
G sequitur , Cicerum ius in quo vuæ passæ absque acinis,
itémque anethum,mẽtha,fœniculi radicum parum,sac-
charum,& amygdala subacta incocta sint,per colum tra
iectum bibe,ipsóque per interualla vtitor.
Loca in quibus viperæ comperiuntur , sunt Phanus,
Typanges, Achlada, Xerocastellum, Alonitzin. In ho-
rum montanis stationibus præstantiores & laudabiles
viperæ degunt.

De latis emplastris,quæ κοπτὰ(hoc est contusa)dicuntur,
H Cap. L X.

IN emplastris quæ à latitudine platysmata vocantur,si
medicamenti vim moderatã esse velis ad cicatricem
inducendã vlceribus quæ difficiliter sanescunt,quartam
metallicorũ partem ceræ admiscebis:si vehemẽtius me-

dicamentum conficere propoſueris, tertiam: ita tamen vt cera in ſole aut ad ignem, aut aqua calida molliatur, atque ita metallica admiſceantur.

Ex Antyłli commentariis de coctione medicamentorum, quæ ad emplaſtra conficienda adhibentur, Cap. LXI.

IN coquendis medicamentis argenti ſpuma cum oleo decoquetur: eam verò læuigatam rurſus ex oleo conterere oportet, vt conſpiſſeſcat, deinde ita leni igni continuò agitatam coquere. Primùm autem intumeſcit, bullaſque emittit: vbi verò iam fere ſatis cocta fuerit, colorem fæci ſimiliorem recipiet. Coctionis terminus eſt quum tumor ſe remittit, & non inquinat. Molybdæna eodem modo quo ſpuma argenti coquitur: eius coctionis modus eſt, vt nõ modò digitos non inquinet, ſed etiam vt colorem ex igneo in fuluum, & admodum floridum commutet. Æs non in ipſo protinus initio ad coquẽdum imponitur, ſed ſemicocto iam emplaſtro. Modus coctionis, niſi admodum paucum iniectum ſit, erit, quum color ipſius exuperet, & fuluum emplaſtrum facit. Sory & diphryges ipſa quoque medio coctionis tempore iniiciuntur. Diphryges autem veluti etiam ſquama, coquitur vſquedum eius color vincat reliqua. Sory verò non habet peculiarem coquendi terminum, ſed is omnibus communis eſt, vt emplaſtrum non inquinans reddatur. Chalcitis ſicut æs coquitur. coquendi finem metimur ſi emplaſtrum magis fuluum, magiſque phœniceum euaſerit. Æris flos eo modo quo æs coquitur: eius terminus eſt is qui coctioni communis eſt. Atramentum ſutorium medio coctionis tempore iniicitur, coctum emplaſtri colorem vehementiorem efficit, ac niſi reliqua obſtiterint, emplaſtrum nigrum reddet. Miſy ad finem coctionis inditur, neque vllum habet coquendi finem ſibi definitum. Arſenicum & ſandaracha, in fine coctionis imponuntur. Plumbum vſtum in media coctione adhibetur. Ceruſſa in alba emplaſtra ad finem inditur. ſic enim & colorem ſuum conſeruat, & magis exalbeſcit: in nigra verò emplaſtra, in initio, ſiquidem cocta ceruſſa fit nigrior. Ærugo in emplaſtris viridibus poſt coctionem iniicitur. In quibus verò ne in ollam quidem coniicitur, cætera ad ipſam ex aceto detritam, in mortarióque manentem affunduntur. In melinis emplaſtris quum ſemicocta confectio eſt, imponitur: hæc enim mediocriter cocta melinum colorem efficit. In iis verò quæ geminam faciem, duplicémque colorem præ ſe ferunt, quæ διπρόσωπα & δίχρωμα nominantur, in ipſo ſtatim initio ærugo ponitur. In quibuſdam enim coquendo melinum colorem primùm inducit, qui duplicis coloris ſpeciem præfert: poſtremò autẽ fuluum colorem reddit. Alumen plerunque poſt coctionem additur. proprium coctionis modum nullũ habet. Rubrica ad finem iniicitur. Cadmia & pompholyx in principio imponuntur. Sal & nitrum in medio coctionis iniiciuntur. Sulphur in

A fine adiicitur. ipſius coctio nigra facit emplaſtra.

Terra omnis, itémque lapides, atque etiam pumex ad finem plerunque iniiciuntur. Oleum ſi in initio reſinæ alicui aut pici liquidæ fuerit iniectum, facit vt emplaſtrum non cohæreat. Quamobrem quum illa coctione coaluerint & conſtiterint, oleum indetur. Reliquæ pinguedines ſalis expertes in medio coctionis tempore imponendæ ſunt. Ex vnguentis, irinum coquitur, cyprinũ verò & roſaceum minus, cætera nequaquam coctionem ferũt: idcirco ad finem coctionis ſunt B immittẽda. Cera per ſe ipſa nõ coquitur (aduritur enim ſola) ſed nec etiã cũ reſina liquida, nec cum pice liquida: (neq; enim coit) verũ adiicitur aut oleo puro, aut oleoſo, quod cum aliquo metallico coctum ſit, aut reſinæ, aut pici prius coctæ. ac cera quidem prius iniicitur quàm cætera quæ iniicienda ſunt, coeant atque cohæreant.

Reſina arida poſt ceram inditur, liquida verò ipſa per ſe ante alia omnia coquitur, niſi eius perexigua ſumatur portio. Pix ante alia iniicitur. Finis coctionis eius picis quæ liquida eſt, habetur quum coit & ſpiſſatur: C aridæ verò, præſertim ſi cum aceto coquitur, quum non amplius bullas emittit, neque intumeſcit. Bitumen in principio impoſitum coquitur. id verò non eſt in leuorem redigẽdum. habet enim aſperitates ficuum granis ſimiles. In craſſiores ergo partes eſt frangendum, & aceto incoquendum ſic vt non agitetur, donec non amplius bullas mittat. Propolin præmollire oportet & coquere. à coctione enim neutiquam diffunditur. Ammoniacum circa mediam coctionem imponitur. Si verò ad cruenta vulnera emplaſtrum paratur, D aceto aut vino erit macerandum. Si molle fuerit emplaſtrum, qualia ſunt quæ ad anum parantur, cum aqua erit læuigandum, atque ita cæteris iam coctis infundendum.

Opopanax multo poſt ammoniacum iniicitur: omnino autem paucam coctionem requirit. id quoque ex vino aut aceto prius eſt læuigandum. Galbanum coctionem neutiquam fert, ſed vt ne inquinet digitos, emplaſtrum ab igne auferendum eſt, ipſumque emollitum infundendum. Sagapenum in mortario tunditur, & quum teneriuſculum factum eſt, cum emplaſtro E quod ab igne ſublatum ſit, emollitur. Aloë poſt coctionem inſpergitur. Succus papaueris pridie in modica aqua maceratur, & in mortario, teritur, atque ita ei emplaſtrum affunditur. Thapſia poſtremo loco iniicitur. Bdellium læuigatum emplaſtro ab igne iam ſubalto inſpergitur. Sin autem pingue ſit vt læuigari non queat, ipſum æquè ac ſagapenum cõtuſum, ac in emplaſtri formam redactum, ſimul cum emplaſtro molliemus. Thus & manna coctione iam perfecta inſperguntur. Myrrha cum modico mellis læ- F uigata, aut cum aceto & aqua, ſi modò humida emplaſtrum admittat, abſoluta coctione iniicitur. Semina, radices, & herbæ coctionem non ferunt: ergo læuigatis, & in mortario adhuc ſubſiſtentibus, liquefacta reliqua affunduntur.

QVID TERTIO LIBRO CONTINEATVR.

HOC libro habetur quæ vnguenta, emplaſtra, malagmata, cataplaſmata, paſtilli, ſicca collyria, liquidáque probata ſint: itémque de agglutinātibus, ſmegmatis, dropacibúſque, inunctionibus, antidotis, purgationibus, & ſuffitibus, diſſeritur.

QVAE CONTINEANTVR IN HOC LIBRO,

ORIBASII SYNOPSEΩS AD EVSTAthium filium liber tertius.

DE EMPLASTRORVM ET TROCHISCORVM COMPOSITIONIBVS.

BASILICON (quod etiam tetrapharmacum dicitur) habet pares portiones ceræ, picis, resinæ frictæ, seui taurini. Si celeriter concoquere, carnémque inducere volueris, vnam thuris partem ad duodecim basilici partes admisceto.
Enneapharmacon valet ad suppurandum: egregiè facit ad vacuas distentiones, & ad eas etiam quæ in thorace sunt, & ad fistulas, quas etiam emollit. est item ad vteri duritias aptum, atque vlcera quæ in eo sunt solutum sanat. Habet autem ceræ, medullæ ceruinæ, adipis anserini, taurini, butyri, terebinthinæ, mellis, olei rosacei, cicini, paria pondera. nõnulli autem rosacei loco liliaceum ponunt. Hoc purgat, ad cicatricem perducit, carnem creat. Ex cadmia, ad cicatricem inducendam, habet cadmiæ vstæ & vino præparatæ, chalcitidis vstæ, singulorum vnciam vnam, olei myrtei, ceræ, resinæ, colophoniæ, singulorum libram vnam, vini Italici quod satis est. Chalcitis & cadmia ex vino terantur, vt liquidi cerati consistentiam habeant: ceram verò ac resinam eliquans, in ollam testaceam immittito. Metallica cum vino imponantur, omnibúsque in mortario læuigatis vtitor. ad inueterata vtere hoc puro emollito. ad recentia, cum cerato rosaceo. Attalicum album, quod facit ad vlcera senum & eorum qui mollem cutim habẽt, & eorum qui vlceribus humidis infestantur, sanátque vlcera crurum, & egregiè valet ad abrasa genuum, & in quibus membrana ossa tegẽs, nuda est. Habet spumæ argenti pondo denariûm centum, cerussæ pondo denariûm centum, ceræ albæ pondo denariûm quinquaginta, terebinthinæ pondo denariûm vigintiquinque, thuris vncias tres, aluminis scissilis pondo scrup. sex, piperis pondo denariorum trium, olei veteris heminas duas, aquæ heminas duas. Metallica in sole coquito donec non amplius digitos inquinent: resinam & ceram diligenter in vnum componito, thus primùm indito, secundo loco alumen, vltimo piper. Aliqui pro pipere cyperum iniiciunt. Phœnicinum Galeni habet adipis suilli veteris, salísque expertis libras duas, spumæ argenti libras tres, olei antiquissimi libras tres, chalcitidis vncias quatuor: chalcitidem tritam ac contusam tenuissimo cribro cribratam in mortarium coniice, & diligenter tere donec subtilissima reddatur: deinde argenti spumam tenuissimo itidem cribro cribratam, & in tenuissimum pollinem redactam infunde, & in mortario diligenter vnà cõtunde, oleúmque in sole admisceto, vt liquidum medicamentum permaneat: postremo loco adeps caprinus pondo librarum duarum adiicitur, qui ipse quoque est diligenter contũdendus: ita omnia in cacabo coques, & rudicula ex palma agitabis. Cortex viridis externus ipsius virgæ palmeæ auferendus est, vt suum humorem impertiri medicamento queat. Vnus autem palmæ ramus tibi ad coctionem satis erit, vt crassiore eius parte pro spatha vtaris: ramulos autem qui crassæ particulæ adhærent, quíque vtrinque exoriuntur, resecabis, & corticem detrahes, & in minutas partes concisos, in medicamentum coniicies, vt eorum succum eidem impertiant. Spatha autem statim ab initio vti par est: tenues verò palmæ particulas iniicere oportet, quũ videbis medicamẽtum cerato similem habere consistentiam. nam si ab initio eas immittas, earum succus coquendo consumetur, quem nos propter eius adstringendi vim, manere copiosè volumus. Quinetiam ipsius spathæ pars quæ à medicamento exsiccata fuerit, præcidenda est: id quod bis & ter erit faciendum, si eam aref..ctam videbis. Perspicuũ autem est, palmæ ramum, & recens, & eodem die præcisum esse debere, vt succi plenus sit. Medicamentum verò tum demum erit coctum quum non inquinabit. Hoc vtêris ad cruenta vulnera, quæque ad cicatricem difficiliter perducuntur, & ad sinus oleo dilutum. Conuenit o-
A mnibus partibus inflammatis, podagris, articulorum doloribus, nisi quo tempore dolores vehementes sunt. Aptum est bubonibus, tuberculis, ambustis, pernionibus, ossium fracturis, & omnibus denique fluidis affectionibus. In hoc medicamento dissoluendo hunc modum seruabis, vt medicamentum paululum olei mensuram excedat, ac præsertim æstiuo tempore: vt, si medicamenti sint vnciæ decem, olei nouem apponantur. Viride (quod lite appellatur) rosaceo dilutum, vlcus cauum & apertum sanat. Constat ex ceræ resinæque frictæ, sin-
B gulorum libra vna, æruginis libris duabus, olei heminis duabus. hoc delicatis adhibendum est. Dichromon, *id est duplicis coloris*, est in quo sunt æris vsti, aluminis scissilis, ammoniaci thymiamatis, singulorum vnciæ vnæ, ceræ, colophoniæ, adipis taurini aut suilli, singulorum vncia vna. sicca ex aceto læuigentur. Pentatheton habet ceræ, adipis taurini, resinæ frictæ. picis, calcis, pares portiones. Vsus tempore olei sicyonii quadrãtem, ceræ vncias tres, olei vnciam medicamenti quadrãti adiicito, ex vino & aceto contundito, atque vtitor.
C Ex hyoscyamo quod psittacion dicitur, habet resinæ frictæ, ceræ, adipis suilli, liquoris hyoscyami pares portiones. Myrteum habet spumæ argenti vnc. sex, ceræ vnciam vnam, olei myrtei vncias duas, vini quod satis est. Album ad ambusta, habet spumæ argenti, cerussæ, sulphuris viui, singulorum vncias sex, ceræ vnc. quatuor, olei myrtini quod satis est. Aliud. Spumæ argenti vncia, plumbi combusti vnciã, ceræ vnciæ duæ, olei myrtini vncia. Copton platysma habet æruginis vnciam, squamæ æris vnciã, terebinthinæ vncias duas, ceræ vncias quinque. Cera & resina in pila te-
D rantur, & in vnum redigantur: deinde ærugo adiiciatur vt emplastrum fiat, quod in tantam latitudinem extendatur quanta satis sit ad vlcus comprehendendum: singulis autem diebus soluatur. Aphrum sanguinem supprimens facit ad insignes diuisiones, præsertim quæ in capite sunt, ad fistulas, sinus, fracturas. Item hepaticis & lienosis conuenit, absque inflammatione glutinat. Cartilaginibus etiam ac neruis, ossibúsque præcisis mirabiliter prodest. valet quoq; ad vlcera profunda, & sinus: nam insigniter glutinat. Iam verò in abscessibus quum
E eiecta est sanies, imponitur. Est etiam ad supprimendum sanguinem præstantissimum, & præsertim in iis qui sanguinem reiectant. Duobus autem linteis est inspergendum, alterum pectori & costis imponendum, alterum dorso: nam præter omnium opinionem sanguinẽ sistit. Est præterea ad canum morsus accommodatum, & inflammationes omnino sedat, & ea quæ vulneribus adhibentur, vincit omnia. Hyberno tempore diebus septem soluitur, æstiuo quinque: si necessitas vrgeat, tribus. Habet autem ceræ, picis, bituminis, pityinæ liquidæ, singu-
F lorum vnciam vnam, mannæ vncias sex, cerussæ vncias quatuor, atramenti sutorii tantundem, opopanacis vncias duas, rosacei libras duas (alii selibram) aceti heminas duas. Ceram, bitumen, oleum, acetũ in ollam coniicito, ac parum liquato, deinde picem ac resinam in minutissimas particulas diligenter concisas adiicito: vbi semicoctum fuerit, ollam tollito, & aliquandiu refrigerato, & atramentum sutorium percolatum læuigatúmq; ex duabus aceti heminis paulatim, ne efferuescat, inspergito. Hoc infuso, iterum leniter coquito agitãdo: quum
G non amplius inquinat, ab igne amoueto: opopanacem in aceto quod reliquum fuerit, ita pridie maceratum vt dissoluatur, infundito: deinde cerussam mannámque vnà pariter probè tritas inspergito, & paululum tepefaciens quousque in vnum coëant, obserua ne opopanax & mãna comburantur, in mortarium funde, & refrigerari sinito, ac rursus subactum reponito. Geranion Po-
H letis facit ad neruos crassorum humorum plenos ac laxatos, & in quibus periculum resolutionis imminet, &

ad fluxiones quæ ad articulos feruntur,in quibus tumor
etiam oritur,& ad partes quæ prolapſæ ſunt,& ad recen-
ti cicatrice contractos articulos & incuruatos, quique ſi
vi moueantur, ſtrepunt, vt ſinguli ſonum edant. Valet
etiam quum in cubitis aut genibus,aut aliqua alia parti-
cula lentus humor aut flatus continetur.Sanat ganglia,
& omnes concretiones,& ſteatomata,&atheromata. Ac-
commodatum etiam eſt ad aneuryſmata,ad ſtrumas &pa
nos.Omnia præterea indurata emollit,rumpit,exterget,
attenuat & glutinat,ac relaxata corroborat. Eius compo
ſitio eſt hæc,Ramēti æreæ ſtatuæ ſordidæ & æruginoſæ,
quale in iis quæ inunguntur reperitur, vnciæ viginti-
quatuor,ceræ tantundem,ſandycis libra, ſandarachæ li-
bra,terebinthinæ libra.Si ramentum durius ſit,tunc tā-
tundem terebinthinæ imponito. Gruis pennas omnes
hoc modo crematas addito. In ollam fictilem nouam
pennas omnes pone, os & totam ollam argilla illine,
eámque in fornacem coniice donec ignita argilla ſit:
tunc extrahe atque aperi,pennæ aduſtæ & in vnum reda
ctæ comperientur:eas ad ſtrigmenti formam terito, de-
inde ceram ac reſinam ſuper carbonibus liquato: tum
ſandaracha n & ſandycem contritum affundito, & do-
nec probè mixta hæc fuerint,agitato: poſtea ramentum
in mortarium coniectum diligenter cōterito, vt omnia
affuſa cum cera miſceantur,& medicamentum ad empla
ſtri formam redigatur. Quod ex dictamno con-
ficitur, habet dictamni partes vigintiocto, chamæmeli
partes duodecim, ſphagni partes quinque, pentaphylli
partes quatuor,cyperi partes ſeptem,ariſtolochiæ partes
trigītaquinq;,ireos partes ſeptē,polii partes duodecim,
cētaurii partes duodecim,gentianæ tantundē,libanoti-
dos partes ſex,gagatis partes ſeptem,ſpumæ argenti par-
tes centum quinquaginta,olei veteris partes octo &qua-
draginta,ceræ partes duodecim,reſinæ ſiccæ partes tri-
gintaduas, colophoniæ partes quinquaginta,terebinthi
næ partes quatuordecim,terræ ampelitidis partes vigin
ti quatuor,aut pityinæ ſiccæ partes duodecim,ammonia
ci thymiamatis partes trigintaquinque, ſquamæ æris
partes trigintaocto,æris combuſti partes duas de vigin-
ti, propoleos partes duodecim, diphrygis partes octo,
amyli partes duodecim, ceruſſæ tantundem,aloës par-
tes ſedecim, chalciteos partes decem, atramenti ſuto-
rii partes vigintiquatuor, thuris albi partes duodecim,
myrrhæ partes ſeptem.Oleum prius leni igni calefacere
oportet,deinde argenti ſpumam in ſubtiliſſimum polli-
nem redactam iniicere, paulatim agitando donec colo-
rem mutet,& aliquantulum conſiſtat, deinde picem ter
rámque ampelitidem addere.Quúmque denſari incepe-
rit,cera iniicienda eſt,deinde reſina & colophonia; tum
ammoniacum contritum: ad hæc ſquama æris atque æs,
tum rubricam & diphryges:tum chalcitidem,atramen-
tum ſutorium, & ceruſſam, deinde libanotida & myr-
rham, & aloën, deinde totam terebinthinam & thus:
hǽcque omnia(vt par eſt)mixta ab igne detrahes, & ita
herbas læuigatas iniice ſpatha agitando,vltimo verò lo-
co chamæmelum infundito.Vtere hoc medicamēto ad
neruos vulneratos,ad vlcera vetuſta,ad venenatorum a-
nimalium ictus, & morſus, ad ſcorpionum morſus, ad
condylomata & ganglia,ad ſtrumas & lenticulas,paroti-
das & phymata,& fiſtulas,& ad chironia,& maligna vl-
cera omnia,& ad oſſa.Itémque euellit ſpicula & tela,car
nem & cicatricem inducit,inflammationes diſcutit:fa-
cit & ad omnia thoriacis vitia,& ad præcordiorum affe-
ctiones & duritias,vel ſcirrhos,& ad aquam inter cutem,
& ad articulos contractos, & ad oſſium fracturas, & ad
vlcera curatu difficilia,& depaſcentia,& ad neruos præ-
ciſos,& ad contuſiones & putredines,& abſceſſus,& per-
niones, & carbones, & ad quæcunque emollienda ſunt:
itémque fluxiones oculorum fronti admotum ſiſtit.
Roſaceo autem dilutum ad aures purulentas,ad ea quæ
in pudendis & ano ſunt valet. Prodeſt etiam in ſuffitu
vuluis quas frigus oblæſit,& iis quæ difficiliter partum
edunt: nam ita fœtum viuum educes, neque vlla ex par-
te lædes.itémque ſecundas quæ vocantur, ſi vſu veniat.
Auxiliatur etiam morbis qui ex circuitu redeunt, ſi ante

A acceſſionem fronti adhibeatur.Iam verò ſi in domo ſuf-
fitus ex eo fiat, & viperas & omnia quæ venenum iacu-
lantur extrudet. Ex lini ſemine Poletis facit ad
thoracis affectiones,emollit,ac digerit, ac neruoſarum
partium inflammationes mitigat. Facit ad podagricas
exacerbationes,& contractos articulos relaxat.Lini ſemi
nis pars vna,ceræ partes quatuor,colophoniæ tantundē,
farinæ hordeaceæ partes duæ,reſinæ cupreſſi tātundem,
thlapſeos pars vna,chamæmeli,pilularum viridium cu-
preſſi clauſarum cuiuſque pars vna, olei veteris partes
B duæ.Ceram & colophoniā ad carbones liquato,oleum-
que mouendo adiicito. His diligenter miſtis, ollam ab
igne auferto, cupreſſi pilulas tritas imponito, animum
adhibendo ne medicamētum efferueſcat,& intumeſcat,
& ollam egrediatur: deinde farinam, tum lini ſemen,
poſtea thlaſpin,poſtremò chamæmelum adiungito, ad
ignémque iterum ponito, commiſceto donec probè
coeant.His in vnum redactis,reſinam cupreſſi ad finem
iniice:quúmque hæc eliquata fuerit,medicamentum in
mortarium aqua ſemiplenum verſa,deinde emolli, atq;
C vtitor. Ex verbenaca, vel ex ſacra herba,quod ad
Poletem refertur,facit ad capitis dolorem veterem & re
centem,ad hemicraniam, ſi fronti & temporibus appli-
cetur. Valet etiam ad dentium dolores,& oculorum flu-
xiones, itémque ad vrinæ difficultatem pubi impoſi-
tum. Eſt etiam accommodatum iis qui à ſcorpione icti
ſunt, & denique neruoſarum partium inflammationi-
bus.Habet autem ſacræ herbæ aut verbenacæ partes no-
uem,reſinæ colophoniæ partes vigintiquatuor,ceræ par
tes quatuor, olei partes duas. Emplaſtrum ele-
D phantinum,ſiue ex dorycnio,quod Poletes confecit:va-
let ad articulos cōtractos,ad callos fracturarum, (emol-
lit enim,& ſoluit vitioſas agnationes) itémque ſtrumas
amotu difficiles, atque ad ea quæ indurguerunt, & quæ
ægrè maturantur,quæque contumacia ſunt.nam diffun-
dit,emollit,digerit,ac diſcutit vehementer.Quòd ſi ebo
ris portionem medicamento illinas, itáque decem dies
illitam dimiſeris,ita mollem effeceris vt perfodi queat:
ſi verò plures dies ita continueris, molle videbis æquè
ac lorum.Medicamentum fit ex his,Dorycnii recētis vi-
E ridis,aut in vmbra arefacti partes decem,radicis mandra
goræ vel viridis vel ſiccæ,partes duæ,radicis panacis par
tes ſex,reſinæ colophoniæ partes viginti,reſinæ liquidæ
pineæ partes quatuor,opopanacis partes duæ, terebinthi
næ partes duodecim, bdellii partes viginti, ceræ partes
duodecim,aceti albi hemina,aut plus eo,ſi medicamen-
tum capax ſit.Dorycnium ſi viride ſit, totum cum radi-
cibus euulſum in mortarium coniiciendum eſt,& vehe-
menter contundendum,aceto paulatim inſtillato. Idem
faciendum eſt quum mandragoræ radix imponitur. Pa-
F nacis autem radicem in fruſta ſecans, & conterens per ſe,
iniicies deinde bdellium,quod quum in mortario prius
confregeris, acetum inſtillando, admotis viribus con-
tunde,vſquedum emplaſtri formam acquirat:deinde ap
paratas herbas miſce,poſtremóque opopanacem ex ace-
to læuigatum infunde:medicamento confecto vtitor.

Emplaſtrum ex anthemide. Anthemida verno tempo
re florentem & coloratam legere oportet, ex eáque ſuc-
cum exprimere,&in ſole exſiccare:deinde ſumere reſinæ
colophoniæ partes duas & quadraginta, pineæ partes o-
G cto, ceræ tantundem, olei partes quatuor: tum ſuccum
herbæ diſſolutum paulatim compones,ab igni auferes,
in mortarium coniicies, diligenter permiſcebis,vt in v-
num conducantur. Vtere ad vulnera cruenta, carnis fra-
cturas,vlcera maligna,vetuſta,quæque labra pertumida
habent,grauéque olent,& difficiliter ad cicatricem per-
ducuntur: ad beſtiarum virus eiaculantium morſus, ad
vnguium pterygia, ad neruos craſſo humore imbutos,
iique ſiue in articulis ſint diuturni & dolorem excitan-
tes,ſiue etiam ex inflammatione ægrè moueantur,& do
H lore afficiant:ad fiſtulas,ad ſtrumas, ad oſſium denuda-
tiones,ad ganglia, ad dothienas, ad ſteatomata, ad no-
mas,ad ſinus,ad coli inteſtini flatus,ad partes in quibus
frigus dolorem excitauit,ad ambuſta, ad præcordia, vi-
ſcera,& ſtomachum,ad vitia thoracis,& item alia,ad abſ

ceſſus. Importunum & copioſum ſanguinis è naribus fluxum ſiſtit: in quo caſu ſtomacho applicandum medicamentum eſt: præſtat tamen fronti etiam adhibere. Fluxiones quæ ad oculos feruntur, eius ſplenium fronti appoſitum cohibet: roſaceo verò dilutum imponitur vlceribus quæ in genitalibus depaſcendo ſerpunt. Halmyron verò dicitur in quo lapis eſt quidam denſus, grauis, lenis, totus ſalſus, vnius tantùm coloris, quem ✱ Indicum vocant. Hic aduſtus, & ignitus, ac refrigeratus, albus apparet. Hunc diligenter teras, & per cribrum traiicias, & oui album admiſceas, vlceráque puerorum quæ aperta non ſunt, vnges: quinetiam vlcera ſerpentia ſiſtes, atque exſiccabis, & ex eo optimum medicamentum parabis, Reſinæ colophoniæ partes vigintiquatuor, liquidæ partes ſex, ceræ partes quinque, olei partes tres, lapidis partes ſex. Hoc medicamentum habet vim purgandi, exiccandi, per halitum digerendi, attenuandi, diffundendi, glutinandi, cicatricem inducendi. Valet ad eos qui dolore conficiuntur, & quibus ventriculus propter eius imbecillitatem, grauitatem affert. Facit etiam ad nuper perforata, & ad vetera vlcera, & ad ſtrumas, & denique ex roſaceo ad aures purulentas. Ex ſalicibus, quod Magnus inuenit, ſine mordicatione exiccans ad omnes deſtillationes facit: Salicis folia virentia terito, vini veteris quantum ad infuſionem ſatis ſit, addito, & ad lentum ignem diu coquito: deinde in pilam iterum reiicito, & ſimul contundito diligenter, & linteo denſo hæc ita cõtrita excipito, & comprimito, vt ſuccus exprimatur: poſtea ſumito colophoniæ vncias vigintiquatuor, olei vncias duas, ſucci expreſſi libram, colophoniámque prius cum oleo percolatam placido igni decoques, quouſque in aquam coniecta, & manibus ſubacta, non inquinet: tum verò ceræ vncias vigintiquatuor admiſceto, eáque liquefacta, olláque ab igni amota, ſalicis ſuccus paulatim admodum iniiciatur, deinde igni admoueatur, & placidè coquatur, vt ne comburatur. Quum medicamentum ita in vaſe commiſtum fuerit, mortarium eodẽ ſucco perfunde, & in ipſum coniice medicamentũ, idq; manibus ſubigito, & emollito, atque vtitor. E buccinis quod valet ad digerendum per halitum, non mordendo, habet ſpumæ argenti drachmas x v i. cineris buccinarum vnc. x v i i. ceruſſæ vnc. x x. olei antiqui heminam, terebinthinæ drach. x i i i. thuris drach. x x. aquæ cyathos i i i i. Ad alopeciam, euphorbii & thapſiæ vtriuſque partes duas, ſulphuris viui partes quatuor, ellebori albi aut nigri partem vnam: his ceræ partes quindecim admiſceto, & oleo laurino antiquo eliquato. Erit hoc medicamentum præſtantiſſimum ad inueteratas & curatu difficiles alopecias. Si thapſia tibi nõ ſuppetat, tantundem ponito aut ſeminis naſturtii aut erucæ: ſique laurinum non adſit, liquidam picem adiicito.

Adamantii ad alopecias. Alliorum cinere ex melle vngito. Ex ſalicibus præclarum, & ad multos vſus accommodatum medicamentum, non ſecus quàm quæ ſuprà ſunt allata, Crito ſic recenſuit. Medicamentum ex ſalicibus facit ad vlcera cruenta, articulos ſolutos, & ad fiſtulas impoſitum, ad flaccidas carnes, præſertim quæ in extremis ſunt partibus, & ad eryſipelata, aliáſque pleraſque affectiones ſine vſtionibus. Habet autem miſyos, chalcitidis, æruginis, ceruſſæ, gallarum non tritarum, aluminis ſciſſi & rotundi, melanteriæ, ſingulorum vncias ſex, ceræ, reſinæ pityinæ, picis, bituminis, foliorum ſalicis, ſingulorum vncias duas, olei heminam vnam & vncias quatuor, atramenti ſutorii vncias ſex, malicorii vncias tres, aceti ſextarios ſex. Folia ſalicis triduũ aceto madefacta coque quouſq; acetũ in ſextarios duos redigatur: deinde æruginí, ceruſſæ, melãteriæ, atque aliis prius tritis folia, quæ ipſa quoq; diligẽter læuigata ſint, deinde ſicca, læuigata addito, & in vnũ redigito: poſtea liquefacta ſuperfundito, & cõponito, atq; vtitor. Ad cãcros vlceratos medicamentum mitiſſimum ex his fiet, Argẽti ſpumæ, ceræ, adipis ſuilli, ſingulorum libram cape, vitellos ouorum toſtorum decem, olei cyathos octo. Argenti ſpumam ex aqua quæ ſatis ſit, contere, ſimul etiam aliquid olei affundes, ouorúmque vitellos ſimul

A tere, adipémque expurgatum cum cera eliquato, & contritæ argenti ſpumæ adiicito, ac reliquum oleum indito. Huius medicamenti vſus eſt, vt ſi cum linamento adhibeatur, cum roſaceo, aut lentiſcino, aut irino, vt conuenire videbitur, imponendum ſit. Si verò vlcus doloris expers ſit, myrrhæ, ireos, ariſtolochiæ, ſingularũ drachmæ tres commiſceantur, atque ita etiam non vlceratis conueniet. Adamantii medicamentum ad vlcera phagedænica, Althæa viridi vel ſicca ſeuo hircino excepta vtere. Si verò mirum in modum humida ſint vlcera, li-
B namenta ſicca prius impone, & ſeuum cum althæa adhibe. Ad hoc etiam vtere iis quæ triceſimoquinto capite deſcribuntur. Ad cancros in quibus multa ac depaſcens eroſio ſit, hoc auxilium mirabiliter facit, quod habet vini boni potentis ſextarios viginti, rhois excoriariæ lib. vnam, rotularum cupreſſi tantundem, gallarũ immaturarum non cõtuſarum vncias ſex, caſſiæ optimæ tantundem. Contuſa macerantur quatriduum, & coquuntur ad tertias aut quartas, rudicula cupreſſi agitando. Híſque valde expreſſis & abiectis, reliqua ad mellis
C ſpiſſitudinem coquuntur, & in vas vitreum effunduntur. Vſus eius medicamenti eſt, vt eo puro vtaris ad depaſcẽtes cancros: quod ſi ſpiſſius ſit, vino poteris liquidum reddere, id quod maximè vſu venit in pudendi muliebris ſinu. Dolores etiam ſedat lacte dilutum, quod aliàs quoque nomas mirabiliter ſanat. Ad inteſtina prolapſa facit hoc quod habet cupreſſi, pilularum paruarum & tenerarum, malicorii, ſingulorũ vncias tres, vini nigri quod ſatis eſt. Coque vinum affundendo, donec omnino diſſoluantur: deinde in mortarium coniice, &
D ſubige diligenter, & adipe ſuillo veteri excipe, vt emplaſtri ſpiſſitudinem habeat: tum ſuper linteo extende, ac prius inteſtinum reducito. Foris autem pharmaco mollem ſpongiam applica. ſolues autem medicamentum tertio aut quarto quoque die. Adamantini ad herniam, quum inteſtinum in ſcrotum deſcendit, habet gallarum, halicacabi, radicis vrticæ portiones pares: vino adſtringente prius coque, deinde læuiga donec fiat cerati craſſities: peritonæo applica. ſolue ſeptimo die à curatione: prius tamen delapſum inteſtinum ad priſtinum lo-
E cum retrahito. Aliud ad idem. Vuæ paſſæ acinis eiectis libram, cumini ad ſtrigmentum redacti vncias ſex, nitri vncias tres. læuigatis vtitor. Si verò propter adſtrictionis moleſtiam opus ſit cerato Sicyonio, locum maſtiche trita perſpergendo vtêris. Adamantini medicamentum ad ramicem inguinis, habet gallarum vnciam, lapidis pyritis vncias tres, pyrethri vncias duas, nitri vnciam, terebinthinæ vnciam, ſilphii tantundem, ſandarachæ drachmas duas, ceræ vncias tres, axungiæ veteris vncias duas, aluminis liquidi vnciam. Sicca vino
F quod mare expertum non ſit, & ſapa læuigato, & liquata adiicito. Ad ramicem inguinis, & aquoſum. Bdelliũ ſaliua ieiunus macerato, donec habeat emplaſtri cõſiſtentiam, atque vtere. Aliud. Folia, ramulos, & pilulas cupreſſi recentes ac teneras læuigabis, & ad emplaſtri ſimilitudinem alligato. Quidam quum ex vino prius coxerint, idem faciunt, hoc enim corporibus nimio humore languentibus magnopere confert: exſiccat enim, & corroborat. Ad aquoſos ramices, Carnium paſſularum, ameos, terebinthinæ, ſingulorum
G drach. v i i i. nitri rubei drach. x. mellis optimi vnc. ii. arida per ſe minutiſſimè contundito, & cribrato, paſſuláſque diligenter ſubactas miſceto, & ſimul conficito: tũ mel cum terebinthina parcè decoctum infundito, & ad emplaſtri formam redigito: ſicca demum læuigata melli adiicito, emollitóque, & vtere. Porro coxendicem vitta deuincies: æger verò quieſcat, & abſtineat à balneo. Alternis diebus vinculum ſolues, & loco ſpongia foto nouum medicamentum adhibebis. Adamantini ad meliceridas, & quæ ſimilia ſunt, Ceræ vnciæ i i. terebin-
H thinæ vnc. i i. ſquamæ æris vnciæ i i. ſulphuris ignem non experti vncia, radicis ſiccæ cannabis agreſtis denariûm pondo x x x v. olei veteris vncia. radices ex oleo coque. Corax ad nomas valens, habet thuris vnc. duas, æruginis vnc. i i i i. terebinthinæ vncias v i i i.

atramenti futorii vncias x v I. ceræ vnc.v I I I.gallarum A vnc. I I.feui taurini vnciam,mellis vnc. I I. aceti quantum fatis eſt. Ad ramicem gutturis,ex ſale.facit etiam ad eos in quibus per halitum digerere oportet.Habet au tem ſalis communis toſti drach.I.cineris porrorū drach. ceruſſæ vnciam, olei tantundem . coquito donec manus non inficiat. Ad ſedis inflammationes facit hoc quod habet oui vitellum toſtum,opii obolum,croci tātundem , mellis quod ſatis eſt. Emplaſtrum ad tentiginem ciendam,habet eupatorii vncias octo,ſeminis erucæ,pyrethri,vtriuſque vncias quatuor, canchryos B vncias tres, pudendi ceruini vncias duas, caudæ ſcinci vncias duas,euphorbii vnciam vnam,terebinthinæ tantundem,ceræ vncias quatuor,oua paſſerum troglodytarum numero tria:ſtelliones oleo laurino aut irino adhuc viui madeſcant,& ex aceto in vaſe ex fimo & cocto,diebus quadraginta ſeruentur. Ad fracturas oſſium. Picis brutiæ libram vnam,ſpumæ argenti libram vnam, vncias quatuor,thuris vncias octo , terebinthinæ vncias octo,ſeui taurini librā vnā,vncias quatuor:galbani vnciā vnā,opopanacis tantundem,ceræ vncias quatuor,olei veteris libram vnam,aceti vncias quinque componi- C to. Ad teneros , & qui ex vlceribus nimis grauiter conflictantur,adhibe ceræ vnc.I.ceruſſæ vnc. 2. thuris vnciam,ſalis ammoniaci vnc.4.ſquamæ Cypriæ vnc. 2.aluminis ſciſſilis,æruginis, malicorii, calcis viuæ,ſingulorum vnciam.Alii pro ærugine habent ſulphuris du plum,& ſquamæ dimidium. Ad phagedænas ex quarto extremo de compoſitione medicamentorum per genera,habet ceruſſæ vnc.8. ſulphuris ignem non exper ti vnc. 2. ſquamæ , thuris , æruginis , ſingulorum vnciam , malicorii vncias duas , ſalis ammoniaci vnciam, D aluminis vnc.2 calcis viuæ vnciam,ceræ libram, roſacei vnciam:ceram & roſaceum eliquans refrigera,cætera læuigato. Quum vti velis , linteum latum quantum vlcus eſt,capito,medicamentūmque imponito , & ſuperdabis ſpongiam ex aqua frigida , & medicamentum tertio aut quarto die commutabis. Adamantini ad phagedænas, & antiqua vlcera , quǽque difficiliter ad cicatricem perducuntur.Bulborum ſcillæ vnius quod maximè tenerum eſt , in olei ſextarium conice , & coque donec ad tertiam partem redigatur:oleo vtere,vlcus penna inū- E gens,nec linamentum indens.Idem purgat carnem,cicatricémque inducit. Qui verò maiore auxilio indigeat, quum hoc medicamento vnctus fuerit, apponat paſtinacæ folia trita ex melle. Erit autem præſtantior ad hanc rem paſtinaca erratica : ſi ea non ſuppetat , ſatiua capiatur. Aliud ad omnia vlcera maligna & phagedænica,quod habet, ſucci Cyrenaici, vngulæ aſini combuſtæ,cancrorum fluuiatilium combuſtorum,ſingulorum vnciam,plumbi vſti,lentiſci,cadmiæ,thuris,ſingulorum vnciam mediam. Vngulam autem ex lacte aſinino læuigabis,cancros ex aqua:plumbum verò & cadmiam oxyr- F rhodino ſeparatim. His læuigatis adde ſuccū & thus cū modico oleo myrtino , omniáque ſimul commiſce , & conficito ad modum agglutinamenti , & linteo inſperſum impone,& vbi exiccatum erit, ſæpe mutabis, quum ſolùm à ſanie inquinetur. Ad vlcera maligna dif ficiliter ad cicatricem peruenientia,putreſcentia & flaccida,Lemnium ſigillum huiuſmodi vlcera valde adiuuat præparatum ad luti confiſtentiam:ſi verò vlcus ſordidum,& valde flaccidum fuerit, & in conſpectu ſit, ſigillū aceto acerrimo aſperges : ſi minus,vino, aut aqua, aut poſca,aut oxymelite,aut mulſa. Ad vlcera G carcinode & maligna,& ad inflammationes pudendi,teſtium,ani, mammarum,itémque ad rhagadas, rugas , & ardores ſedis & teſtium.In mortario plumbeo & piſtillo plumbeo tere ad ſtrigmenti craſſitudinem cum roſaceo,aut omphacino oleo,ſemperuiuæ ſuccum,aut vmbi lici veneris,aut lactucæ,aut pſylli,aut vuæ acerbæ,& inū ge. Centauriū minus recens illitum cicatricem inducit vlceribus,quæ ad eam ægrè perueniunt, & quæ maligna ſunt ſanat. Ad vlcera perhumida , Cupreſſi folia H & rami , & fructus noui & teneri , ad emplaſtri modum appoſita, vel per ſe,vel vino madida , vlcerū flaccidorū & putreſcentium cicatrices ſine dolore & tutò depaſcun

tur. Vtere etiam remedio quod ſuprà viceſimoquinto & ſexto loco deſcripſimus. Ad idem, Cyperi radices maximè accommodatæ ſunt ad vlcera , quæ propter nimium humorem ad cicatricem ægrè perueniunt. cucurbitæ ſiccæ combuſtæ cinis vlceribus non inflammatis,at humidis & putreſcentibus conuenit:præſertim verò iis quæ in præputio pudendi ſunt. Radicis anethi cinis idem facit. Ad vlcera maligna fluentia & putreſcentia, plantaginem viridem adhibe , aut ſiccam contuſam appone. Iſatis ſatiua efficax eſt contra huiuſmodi vlcera putreſcentia & depaſcentia : ſi verò vehementior iſatis videatur quàm ferre queat habitus ægrotantis,eiuſdem foliis aut panem aut hordeaceam aut triticeam farinam & polentam adiicimus. Ad vlcera chironia,Squamæ æris denarios x .aluminis ſciſſilis denarios I I. ceræ quantum ſatis eſt : ceram calefac & emolli,ſicca ſubtiliſſimè trita commiſce,in linteum coniice,loco admoue : vel alumen ſciſſile combuſtum & tritum inſpergito. Ad eadem. Hyſſopi vnciæ I I I I. vuarum paſſarum drach. I I I I. nitri vnc. I. læuigato & apponito,vlcus melle prius inūgito. Ad putrida & depaſcentia,Chalcitis,auripigmentum, calx vel per ſe vel ſimul admota, faciunt : aut marrubium coctum ex vino adhibe,aut eruum tritum ex melle imponito , aut oliuæ foliis teneris coctis in vino,& contritis ſimiliter vtitor; aqua autem marina calida perfundito. Ad vermes qui in vlceribus putreſcentibus naſcuntur valet calaminthæ ſuccus , aut ipſa calamintha viridis læuigata,& adhibita. Ad inueteratas,fiſtuloſas,& in quibus caro difficulter creſcit,vlcerum cauitates , quæ ex diſtillationibus fiunt:Oſtreorum oſſa comburе,læuiga,inſperge : item peucedani radix ſicca contrita ad ſtrigmenti formam.hæc enim expurgat carnem, & cicatricem indu cit. Ad vlcera flaccida,Lanæ combuſtæ tritæ admotæ.Marceſcentes porro carnes in vlceribus ſtatim abſumit platani cortex vſtus & tritus inſperſus. Quæ verò propter humoris copiam flaccida & ſordida ſunt,ea etiā curat. Ad vlcera quæ ægrè ad cicatricem perueniunt. Aloë ſanat vlcera quæ difficiliter ad cicatricem perducuntur,præſertim verò in ſede & pudendo,& eorū etiam inflammationem præcipuè ſedat aqua diluta.

Ad vlcera vetuſta facit cera in ſole emollita,cui ſquamæ æris ad ſtrigmētum redactæ quamplurimum potes, aut chryſocollam addas:linteo autem imponendum me dicamentum eſt,& non ſæpe auferendum. Ad maculas & cicatrices exterendas.Gallas immaturas,melanteriam,itémque malicorium,contuſa,vt ſuccum emittant, impone:& ampelopraſorum ſuccum viridem adhibe,do nec teneri cerati craſſitudinem habeat.Facies,aut alia cor poris pars nitro perfricanda & abſtergenda eſt. Maculæ etiam exteruntur betæ decocto,aut nitro toſto, aut ſmegmate quod ex eruo conficitur:ſi verò nigror ex hoc ap pareat,florémque æris quiſpiam admiſceat,aut per ſe in ſpergat,ſatis erit.Tolles porro maculas & cicatrices, cutim nitro confricando ad hunc modum : Maculas illine reſina per dies quinque, ſexto die ſoluas , acubus maculas denſis puncturis punge,vt locum æquè vellices , ſanguinémque fluentem abſterge:quūmq; horæ dimidium ita permiſeris,ſpongia locum munda, ac medicamētum in quamcunque maculam inde,tertio die iterum ſolues, & de ligaturis expedies.Sed propter medicamenti vſum nigror quidam qui non diuturnus erit,exorietur : ac viginti dierum ſpatio neque vlcus,neque cicatrix vlla, neque nigror apparebit. Medicamenti autem compoſitio fit ad hunc modum,Ceræ,nitri, aphronitri,calcis viuæ, lixiuii, thuris pares portiones contere , & melle excipe, quod ſit duplum vnius prædictorum, quódque cum cera ſit liquatum. Ad vngues ſcabioſos,Viſci quercini vncias duas,farinæ fœnigræci,ſucci thapſiæ,vtriuſque vnc.duas , cantharidum vnciam vnam , ſandarachæ vnc.duas,aceti quod ſatis ſit. Διὰ ἁλῶν (hoc eſt ex ſale) facit ad abſceſſus , ſtrumas, & ea omnia ad quæ ferro opus eſt.Salis ammoniaci, plumbaginis, olei,lixiuii ſarmentorum ſtillaritii, ſingulorum vncia , ſtercoris columbini vnciæ tres:ſalē in mortarium conice, itémque lixiuium,& tandiu læuiga quandiu ſal diſſoluatur;

deinde plumbaginem, oleum, & stercus adiice, & omnia probè simul contere donec sordium fiat spissitudo, & in ollam coniice, ac lento igni coque, vt non inquinet, & erue, atque vtitor. Ad cancrum vlceratum. Spumæ argenti, ceræ, adipis suilli, singulorum vnciam, vitellos ouorum tostorum decem, olei cyathos octo sume. Argenti spumam ex aqua quæ satis sit, tere, aliquid olei affundens, tum vitellos simul contunde, adipem exemptis fibris cum cera eliquato: spumæ autē argenti læuigatæ reliquum olei addito. Vsus eius est si apponas, vt ex rosaceo cum linamento laneo imponas, aut cum pesso laneo, vt conuenire videatur. Si verò vlcus doloris expers sit, addito myrrhæ, ireos, aristolochiæ, singulorũ drach. 3. quod etiam non vlcerato cancro conueniet. In quibus verò multa ac depascens erosio est, admirabile est, quantum adiumenti afferat hoc quod habet vini quod Adrianum dicitur, sextarios viginti, rhois coriarii, pilularum cupressi, singulorum lib. 1. gallarum acerbarum non contusarum vnc. 6. cassiæ optimæ tantundem: pilulæ confractæ madescant quatriduum, & coquantur ad tertias aut quartas, rudicula ex cupresso versando: deinde expressæ auferũtur: succus coquitur vsqueadeo dum fiat tam crassum quàm mel, & in vitreo vase seruatur. Hoc ad depascētia vlcera puro vtimur: quòd si crassius sit, vino erit humectandum, & præsertim in muliebris pudendi sinu. Iã verò lacte dilutum dolores mitigat, cæteróśque depascētes morbos mirabiliter sanat. Cerata & perfusiones, ad porotidas, phymata omnia, & dothienas, Olei, ceræ, saponis, stactæ, nitri, singulorum libra: ceram cum oleo liquabis: sapo verò cum stacte in mortario læuigetur, deinde nitrum in mortarium coniiciatur: quæq; in mortario sint, in cacubum coniicito, & idem adiungito.

Ad bubonocœlem. Taurocollæ, malicorii, vtriusque libra, thuris, succi hypocistidos, vtriusque vncia: excipe passo. Ceratum διὰ τεσσάρων (*ex quatuor rebus*) habet, ceræ, adipis taurini, frictæ, axungiæ pares portiones.

Azanites ceratum habet, ceræ, pineæ, adipis suilli, singulorum libram: picis, œsypi, medullæ ceruinæ, singulorum vncias tres. Hypochondriaca anethine. Olei vnc. I I. marinæ lib. vna, anethi vnc. V I. scillæ vnc. I. adipis recentis tantundem, ceræ libra. In ardentibus verò febribus & fracturis, aqua fluuiatilis pro salsa, & etiam anchusa ponitur. Ad erysipelata quod illinitur, Cerussæ vnciæ duæ, sulphuris viui drach. duæ, opii drac. quatuor, aceti quantum sufficit. Perfusio capitis. Vnguenti irini vnc. V I I I. opobalsami vnc. I I. stactes vnc. I I. cedriæ Laconicæ vnc. I I. Alia ad percussiones & plagas, vt inflammatio non subsequatur. Olei partes I I I I. aceti pars vna, anethi ligna alliga, vt verses dum coquitur in calido cinere, quoad acetum coctum sit: deinde ceram adde, vt ad strigmenti crassitudinem redigatur. Ad cardiacos. Ceram cum œnanthino eliquato, rhu syriacum addito, ac totum perungito.

Ad podagricos. Oleum vetustissimum coque vsque dum emplastri consistentiam acquirat, & aspergens nitrum subtilissimè tritum, & commiscens, ac super linteo extendens vtere. Ceratium quod Manus appellatur. Ceræ vnc. V. adipis taurini vnc. I I I I. butyri vnciæ I I I. œsypi vnc. I I. terebinthinæ vnc. I. colliquato.

Perfusio capitis qua vtimur, Irini vnciæ V. nardi vnc. I I I I. opobalsami vnc. I I. laurini vnc. I I. Ad vlcera serpentia & erysipelas, Menthæ, sulphuris, cerussæ, acaciæ pares portiones, passo excipe: si vsus postularit, aceto: idque sæpe ego paraui. Ad saniem. Spumæ argenti vnc. X X. calcis viuæ vnc. X X. aceti hemina, ea ex aceto diligenter læuigabis, oleíque lib. addes, excipies atque vtêris. Vnctio ad neruorum affectus: olei fœnigræci vnciæ I I. ceræ vnc. I I I I. terebinthinæ vnc. I I I. spumæ argenti vnc. I I I. adipis suilli vnc. I. frictæ vnc. V I. Amythaonis, ad hypochondriorum affectiones, omnem duritiam soluit. Facit etiam ad articulos qui ægrè mouentur. Guttæ ammoniaci vnc. X X X V I. ceræ tantundem, terebinthinæ, bdellii, galbanæ, singulorum vnc. V I I I. thuris, myrrhæ, olei cyprini, singulorum vnciæ I I I I. myrrha, thus, & bdellium in vino madescunt: ammoniacum aceto dissoluitur: omnia verò pistillo, cyprino oleo perfuso, vsque ad perfectam dissolutionem contunduntur. Quod ex seminibus fit ad omnia interna valens medicamentum, habet, ammoniaci vnc. V I I. fœnigræci, panacis, iridis, nitri, adipis taurini, singulorum vnciæ X X V. mellis vnc. X X. aceti heminam vnam, cyprini olei parum. Quod ex ptisana conficitur, habet, fœnigræci, seminis lini, ptisanæ, singulorum vnc. I. meliloti, radicis althææ, singul. vnc. I I. Hæc coquito quousque succum reddiderint, cuius transcolati sumito lib. I I. olei antiqui lib. I I I. & simul decoque donec oleum tantùm remanserit: deinde oleo adde taurini adipis vncias V I. frictæ vncias V I. ceræ lib. I. galbani vnc. I. confice ad ignem ex lignis.

Ceræ vnc. V I. adipis taurini noui vnc. I I I. rosacei vnc. X I I. succi seminis lini quantum capi à cerato possit: quæ eliquari possunt, liquentur, misceantur, ac manu versentur, & succus paulatim adhibeatur, quem succum ita conficies, Lini semen diligenter laua, & ad lini seminis sextarium tres aquæ sextarios cape, bis coque, & ita vtere. Facit ad eos qui febri ardenti iactantur: itémque ad eos qui siti enecti sunt, & ad iecoris lieníśque inflammationes. Malagma ex fœnogræco, Ceræ vnciæ I I. terebinthinæ vnciæ V I. œsypi vnc. I I I I. farinæ fœnigræci vnc. I I I I. aliquando etiam frictæ resinæ vnc. additur. Epithema stomacho multiplicis vsus, Ceræ drachma, nardi drachma, aloës, mastiches, absinthii, singulorum vnciæ quatuor, casiæ, styracis, iunci, singulorum vnciæ tres. Malagma tonsoris, quod facit ad spleneticos, hepaticos, & ischidiacos, habet picis siccæ vncias quatuor, ceræ, pineæ, ammoniaci, baccarum lauri, adipis taurini, singulorum vncias duas, nitri rubri vnc. I. farinæ fœnigræci sextarios I I I. chamæleontis nigri radicis subtilissimè tritæ sextarium. Ex micis ad omnem duritiem, Succi fœnigræci, seminis lini, althææ, singulorum drachma vna, spumæ argēti drachma vna, micarum panis drachmæ tres, frictæ vncia vna drachma duæ, olei libra vna, iridis, æruginis, aristolochiæ rotundæ, singulorum vnciæ duæ, meliloti, mannæ, floris salis, singulorum vnciæ tres. Διὰ φοινίκων (*id est, ex palmulis*) habet fœnigræci, seminis lini, vtriusque lib. I. meliloti vnc. tres, palmularum lib. I I. vini odorati sextarios I I. aquæ lib. I. panis puri lib. I I. spumæ argenti lib. I I. cerussæ lib. I I. olei lib. V. ceræ lib. I. colophoniæ lib. I I. terebinthinæ lib. I. coque donec non inquinet. Epithema ad stomachicos, hepaticos, & ad hypocondrium inflammationes, & ad omnes neruorum affectus. Ceræ drach. C. ammoniaci drach. C. melilotorum drach. X I I. croci drach. X I. myrrhæ drach. X I I. olei cyprini lib. I. Aliud quod βασιλικὸν dicitur, valens ad prædictas affectiones, & ad omnem neruorum affectionem per consensum. Ceræ minas tres, ammoniaci minas duas, resinæ frictæ minam vnam, sertulæ campanæ minæ dimidium, propoleos, myrrhæ, styracis, nardi Celtici, cyperi Indicæ, iridis Illyricæ, cardamomi, panacis, singulorum drach. X X. casiæ, mastiches, opobalsami, amomi, singulorum drac. X V I. vini Italici odorati quãtum satis est, nardini Asiani aromatici lib. I. Sicca vino macerentur, & medicamentum pro more apparetur.

Cyphoides ad hepaticos & omnia thoracis vitia. Vuæ passæ carnis drach. X X V. croci drach. I. allii obolos tres, casiæ obolos tres, nardi tantundem, iunci drach. I. myrrhæ drach. I I I I. terebinthinæ drach. I I I I. alii drach. X V I. ramentorum aspalathi obolos X I I. mellis drach. X V I. vini quod satis est. Hoc medicamentum potest etiam per suffitum adhiberi. Ex œnanthe epithema valde efficax ad cibi fastidium, stomachi æstum & dissolutionem. Œnanthes siccæ, gallarũm, acaciæ, rosarum siccarum, omphacii, aluminis rotundi, aloës, singulorum vncia I. olei myrtini, ceræ, picis, singulorum vncia I. rhois syriaci vnciæ quatuor. arida vino Aminæo aspergantur.

Ex Galeni commentariis ceratũ ad oris stomachi inflãmationem, habet, ceræ Ponticæ aut Tyrrhenicæ, aut cuiusuis alterius lotæ, hyeme drach. I X. æstate verò drach. V I I. nardini vnguenti vncia I. Liquefiat cera in dupli-

ci vase, deinde erasum ceratum misce aloes & mastiches diligenter tritarum drachmæ vni: si maiore adstrictione opus sit, vt tanta sit imbecillitas vt continere cibum nō queat, omphacii drachma addatur. Omphacium autem primùm misceatur, deinde alia. Quandoque etiam absinthii succum admiscebis, & quandoque vtrunque: vt etiā hypocistidis, aut œnanthes, aut rhois succum. Sed & nardini cerati copia semper augenda est ad proportionem numeri aliorum medicamentorum. Malagma ad lienem valde efficax. Farinæ myrobalani vnc. tres, nitri vnc. quatuor, ceræ vnc. sex, terebinthinæ vnc. VIII. aceti quantum sufficit: idque splenem eliquat. Malagma ex baccis lauri ad splenicos, hydropicos, dissoluit omnem duritiem, & omnes abscessus qui in profundo sunt, absorbet. Ceræ, resinæ pinus, picis aridæ, nitri rubri, baccarum lauri, ammoniaci thymiamatis, adipis vitulini subacti, singulorum libra vna: quæ liquanda sunt, liquantur, siccáque eis adiiciuntur, & simul contunduntur. Malagma Apollophans habet, ceræ, ammoniaci thymiamatis, bdellii, iridis Illyricæ, singulorum drach. octo, resinæ terebinthinæ, mānæ, thuris, singulorum drachmam vnam ex irino contunduntur. Ad ischiadicos: Seminis rutæ sylueftris, silphii, baccarum lauri, spumæ nitri, abrotani, colocynthidis medullæ, nasturtii, ammeos, singulorum drach. IIII. rutæ viridis minæ octauam partem, ceræ tantundem, picis tantundē, terebinthinæ tantundem, galbani drach. sex, opopanacis drach. IIII. Hoc medicamentum magnam calefaciendi vim habet, & humores qui in profundis corporis partibus nobis molestiam afferunt, potest elicere. Ex Philomeni Musæi commentariis Clidion. Gallæ immaturæ, hypocistidos, aluminis rotundi, acaciæ, rha obsoniorum, malicorii sicci, apii seminis, singulorum vncia, visci quercini lib. quatuor, ammoniaci drach. quatuor, picis siccæ drachmæ duæ, ceræ drach. quatuor, olei lentiscini aut myrtini vnc. quatuor. Gallæ coquendæ sunt in vini cyathis nouem vsque ad tertias: deinde frangere, & cum aliis ex vino conterere oportet. Ammoniacum aceto læuigandum est ad mellis spissitudinem: viscum ex modico oleo est molliendum: deinde pix vnà cum cera eliquentur, & cum reliquo oleo cæteris omnibus affundantur, & læuigentur, ac postremò in pila tundantur, donec in vnum omnia conueniant. Ex Galeni commentariis epithema infrigidans: Expresso humore alicuius infrigidantis, qualis est lactuca, aut solanum, aut oxalis, cum portulaca miscemus: deinde contundentes exprimimus, vaséque in aqua gelida aut niue constituto, farinæ tenuis modicum addimus, & subigentes iniicimus. Hoc verò sæpius iterandum est, donec ægrotus refrigerationem sentiat.

De cataplasmatibus.

Cataplasma ex fermento, quod cōpacta diffundere & eliquare maximè potest: nam & dothienas & suppurationes tardius ad mutationes peruenientes iuuat, surculos educit, scirrhis auxiliatur, plantarum pedum contusionibus subuenit: multis modis conficitur. Nam vel fermentum cum oleo emollitur, quod satis est ad dothienas & tardiores suppurationes dissoluendas: aut tenuis pars nitri tosti cum eo miscetur, vbi acriore epithemate opus est, vt in vehementioribus scirrhis: vel quandoque fermentum diffundimus, & rursus componimus, & coquimus, parum olei aut irini vnguenti admiscentes. Est etiam alia præparatio. Fermentum aceto dissoluitur, vt succi crassitudo sit, id quod ad scirrhos hepatis & splenis est accommodatum: vel absinthii comam, aut iridē, aut abrotonum, aut thymū, aut pulegium admiscemus: nam hæc omnia cum fermento satis sunt ad tumores duros iecoris & lienis discutiendos.

De cataplasmate quod ex pane fit.

Cataplasma ex pane efficacissimū est: nam omnibus ferme inflammationibus conuenit. Modi autem eius cō ficiendi sunt admodum multi: vel enim frigida aqua madefactus panis & subactus cum rosaceo illinitur, & inflā mationibus quæ ad erysipelatis naturam tendunt, planè conuenit: vel ex aqua calida madefcit, ac cum oleo emollitur: deinde ita calidus adhibetur vt durioribus, & non adurentibus inflammationibus profit: vel pro oleo butyrum addes, atque ita multo ad easdem affectiones accommodatius reddes. Atque ita etiam paratur: Panis multa aqua dissoluitur, vt succi spissitudinem acquirat, eique oleum aut butyrum misceetur: deinde ad consistentiam coquitur. Hoc autem est omnium eorum quæ quidem ego nouerim, ad inflammationes vulnerum, & ad suppurationem perducendum ea ad quæ suppuratione opus est, præstantissimum. Vbi verò neruus aut nerueum aliquid cōtusum est, ibi ego etiam picis liquidæ parum miscens, noui esse accommodatum cataplasma. Id verò est etiam podagricis inflammationibus idoneum. Alius efficiendi modus. Hesterni panis medullam manibus cō terimus ad farinæ similitudinē, inde melli in olla calefacto admiscenda est, & coquenda ad mediocrem consistentiam, oleique mediocrem portionem affundes. Hoc præcordiorum inflammationibus conuenit. Sed melius etiam fiet si parum aquæ melli admiscueris: ita enim in coquendo melius diffunditur. Iam verò quod ex triticea farina cataplasma componitur, easdem fere vires habet, & eisdem etiam apparatur modis.

De cataplasmate ex furfuribus.

Furfures ita parabis: Par est furfures in tenuissimas partes in mortario contundendo redigi, & cribro traiici, atque itidem contundi, iisque vti quum ad omnium partium corporis tumores duros, tum verò præcipuè ad eos qui in iecinore atque liene sunt fixi. Furfures ex oxymelite, vel etiam ammoniaco sunt parandi, & calidi applicandi. Sed præstiterit etiam si vicissim imponantur, ne calor vnquam deficiat. Si verò quandoque testiculus inflammatione tētaretur, hoc esset accommodatissimum, sed sine aceto fieri deberet. Faciet quoque id cataplasma ad dothienas, & cætera dura tubercula. Sed furfures aceto imbuti, & vicissim impositi, mirum in modum valēt contra ictus animalium venena iaculantium.

De cataplasmate ex ficubus.

Multiplex est huius cataplasmatis compositio, & ad multa valet. Ficus igitur diligenter contunduntur, vt nulla pars neque ficuum neque seminis, quoad eius fieri potest, non contusa relinquatur. Iis ita confectis, suauitatis gratia parum irini vnguenti admiscetur. Facit ad duritias neruorum, ad articulos contractos, & præter modum laxatos, & ad scirrhos, ac præsertim hepatis & splenis. Si verò nitri parum adiunxeris, sinus rumpet, & cuspides euellet. Si verò ita ficus contūdas, & pulegii, aut origani, aut thymi comam, aut absinthii, in tenuissimas redactam partes miscueris, fiet cataplasma hydropicis idoneum, quod præcordiis omnibus & lumbis & dorso imponetur. Alius conficiendi modus: Coquantur ficus donec facilè & valde diffundantur, deinde cum modico eius aquæ in qua fuerint coctæ læuigentur, tum hordeacea farina aut triticea, aut panis eis misceatur, & diligenter subigantur, & rursus coquantur ad cataplasmatis consistentiam. Conueniet hoc phymatis quæ non facilè maturescunt, & parotidibus quas ad suppurationem perducere oportet, & furūculis. Pinguedinem autem siquis velit admiscere, butyrum erit imponendum: sed si rutæ etiam folia subtiliter trita misceantur, fiet medicamentum ad dolores intestinorum à flatu excitatos valēs: pinguedo autem tunc addatur, aut oleum in quo cuminum aut ruta coquatur.

De Acopis.

Acopum decameron habet spicæ nardi, folii, euphorbii, piperis, costi, adarces, singulorum vnciam vnam, mastiches, opobalsami vnciam vnam, nardini vnguenti libram vnam, ceræ vncias tres. Pentameron habet, styracis vncias duas, mastiches vncias duas, ceræ albæ vncias tres, opobalsami vncias quatuor, vnguenti nardini vncias quinque. Acopon vnguentum ex castoreo ad paralyses & diuturnas affectiones, habet, œsypi vncias tres, terebinthinæ tantundem, medullæ cerui vnc. IIII. ammoniaci, galbani, castorei, piperis albi, euphorbii, adarces, nitri spumæ, opopanacis, singulorum vnc. vnam, olei styracini vnciam vnam, olei irini vncias nouē, olei veteris vnc. IIII. ceræ libras duas. confice. Aliud simplex. Butyrum, resina, & colophonia, cera alba

noua,pari pondere capiantur,& eliquentur. Ad
habitus ex senectute refrigeratos.Qui se lauat,ad ignem
se hoc abstergat, Calaminthæ,sampsuchi,hyssopi,bacca
rum lauri,& eius ex qua coronamenta fiunt rorismarini,
lapidis pyritæ,salicis,fæcis vstæ,nitri,pumicis, singulo-
rum ratam portionem cape:itémq; parum sinapi, & vuæ
taminiæ,& gnidii grani.A balneo verò vtatur acopo hu-
iusmodi, quod habet nardini amaracini & comageni
singulorum minæ quartam partem, cucumeris agrestis
radicis, & bryoniæ, vtriusque minæ dimidium, can-
chryos,pyrethri,euphorbii,zingiberis,alcyonii sicci,co
sti,singulorum drach.quatuor,piperis longi, foliorum
siccorum rhododaphnes,sing.drach.duas,sulphuris viui
vnam, liquoris thapsiæ vnam : omnibus valde contritis
vnguenta affunduntur.hoc diu perfricandus homo est,
ac nonnulli etiam languidi & soluti,hoc præsidio refe-
cti sunt. Ad pallorem & liuores valet oleum in
quo bryoniæ radix diu sit incocta:id quod etiam corpus
rugarum expers efficit. Liuores autem tollit hoc quod
habet,salis læuigati lib.v i.pulmonis hircini vsti drach.
sex,struthii drach.octo,adhibe fouens decocto raphano
rum aut absinthio.

Ex Ruffi commentariis vnguentum valde ef-
ficax ad penem erigendum.

Myrrhæ, sulphuris, cnici interioris, singulorum dra-
chma vna,melanthii drach.duæ, pyrethri oboli duo,pi-
peris nigri grana triginta,gnidii grana pura viginti con-
tundito,& cum drachma vna scillæ conterito:quúmque
rectè fuerint trita, ceræ parum cum modico cicini olei
atque mellis eliquato,perfundito,& terito.Mellis autem
& olei mensura sit vtriusque hemina. Nonnulli etiam
hoc vnguento anum illinunt.Post concubitum verò lo-
cus est linteo diligenter abstergendus. Ischiadi-
cum.Olei cyprini,axungiæ,olei veteris,singulorum vn-
cia, ceræ vnc. v i. sulphuris viui drach. x v. adarces
drach. x. nitri drach. x i i. piperis drach. x v i. pyre-
thri drach. x. rutæ teneræ,origani,singul.drach. x v i.
baccarum lauri drach. x i i. euphorbii tantundem. quæ
liquari possunt cum siccis misceantur. Ex he-
dera.Facit ad lassitudines & omnem neruorum aut mu-
sculorum affectionem ex cõsensu ortam. Fœnigræci lib.
i. baccas lauri numero c. cupressi pilulas numero x x.
herbæ Sabinæ lib. i. rorismarini drach. i. olei veteris
lib. i. ceræ lib. i. terebinthinæ vnc. v i. pineæ vnc. i.
succi hederæ vnc. i i i i. aquæ sextarii i i i. herbæ in a-
qua madescant triduum,deinde oleum infundito,& co-
que quantum satis est:tum dissolutis iis quæ liquari pos-
sunt,addito, & succum hederæ statim læuigato & refri-
gerato,eliquatisque in mortarium coniectis vtitor.

Ischiadicum vnguentum efficax. Euphorbii drach.
v. piperis drachmæ v i. adarces drach. i i i. castorei
drach. i. sampsuchi drach. i i. succi panacis drach. v i.
struthii drach. i i i i. olei cyprini drach. i i i i. olei iri-
ni drach. i i i. olei sicini,laurini,singulorum drach. i i i.
ceræ,œsypi,resinæ liquidæ,singulorum drach.duæ.con-
fice. Ischiadicum Antonii archiatri. Olei veteris
sextarios v. pilulas cucumeris agrestis numero quinque
coque in oleo donec frigantur : ceræ vnc. sex, pyrethri
vnc. i. sulphuris viui vnc. i i i. terebinthinæ vnc. v i. eu-
phorbii vnc. ii. vuæ taminiæ vnc. i. cachryos vnc. i. tha-
psiæ vnc. i. dictamni vnc. i i. adarces vnc. i. Me-
tasyncriticum.Opopanacis,ammoniaci,terebinthinæ,ca
storei, œsypi, euphorbii, galbani, adarces, singulorum
vnc.duæ:piperis albi,medullæ ceruinæ,singulorum vn-
cia:laurini,styracini,vtriusque vnc. i i i i. irini vnc. v i.
ceræ,olei veteris,amaracini, singulorum vncia. Opopa-
nax in mortario læuigandus est donec strigmenti crassi-
tudo fiat:cera verò & oleum liquanda sunt, deinde am-
moniacum contusum adhibendum:tum reliqua eliqua-
ta,deinde olla ab igne sublata,arida iniice, & in morta-
rium deposita simul omnia læuigabis,& recondes.

De pastillis qui τροχίσκοι dicuntur.

Andronis pastillus.Atramenti sutorii,myrrhæ,mali-
corii,singulorum drachmæ duæ, thuris, aluminis sciss-
lis, singulorum drachmæ quatuor, aristolochiæ drach.
A v i i i.ex vino austero coactis,& aceto dissolutis vtere.

Musæ. Aluminis scissilis,aloës,myrrhæ,singulorum
drach.sex,croci,crocomagmatis,æris combusti,atramẽ
ti sutorii,capitulorum Punici mali,singulorum drach.
sex,vino mulso excipe. Heræ ad suggillata,liche
nas,maculas, carnem excrescentem, fistulas, & alia per-
multa.Sinapios,æruginis rasæ,thuris masculi, aluminis
scissilis æquales portiones,aceti quod satis est. He-
ræ ad nomas omnes, & præsertim eas quæ in pudendis
& ore pascendo serpunt. Croci drach. octo, aluminis
B drach. c.myrrhæ drach.octo,dissolue oxymelite, & lin-
teo duplici madefacto vtitor. Pastillus ex charta
ad nomas.Chartæ combustæ drach. x x x i i. calcis,au-
ripigmenti, sandarachæ, singulorum vncia vna, succo
plantaginis excipito. Pastilius ad vitiligines,al-
phos,leucas,lepras,lichenásque.Ellebori albi,piperis lõ
gi,cachryos,alcyonii,sulphuris viui,sandarachæ,calami
aromatici,adarcæ,pares portiones tritæ & cribratæ in a-
ceto dissoluuntur, & pastilli fiunt : partes autem infectæ
confricandæ sunt in balneo & vngendæ,ac deinde in so-
C le diu continendæ. Pastillus croceus constat ex
myrrhæ drach. i.castorei drach. x. croci drach. v i. succi
papaueris, seminis apii, hyssopi, styracis, singulorum
drach. i. seminis hyoscyami drachmis v i.aqua excipe,&
pastillos trium obolorum confice. Pastillus ad
lichenas. Chalciteos, misyos, sulphuris viui, atramenti
sutorii,thuris,sing.drach. i i i i. ficus foliorum viridium
vnc. v i. vino excipe. Pastillus ad tormina,& ad
sanguinis screatum,& fluxum muliebrem. Succi hypo-
cistidis,terræ Samiæ,gallæ omphacitidis, acaciæ siccæ:
D singulorum drach.octo,excipe aqua pluuia. Ad tormi-
na vtimur diluto succo orizæ,aut lentis,aut alio eiusmo-
di:in sanguinis verò screatu adhibetur huius medicamẽ
ti drach.vna ex aquæ frigidæ cyatho.Ad fluxum mulie-
brẽ diluitur succo aliquo,aut thapsus lana imbuitur, &
succo solani, aut plantaginis, aut polygoni, aut alterius
similis diluitur. Pastillus Paltonis habet,squa-
mæ æris drach. x i i. æris combusti,salis ammoniaci,
aluminis rotundi,æruginis rasæ,thuris,singulorũ drach.
octo. æs & alia in sole terito,posteriore loco thus:pastil-
los confice,quúmque vsus postulabit, aceto dissolue, &
E inunge. Pastillus podagricus Procli: hic poda-
gram, ischiada, & omnes penitus articulorum dolores,
omnésque labores annuo spatio potui datus curat, om-
nésque sensus magis vegetos reddit : placidè per vrinas
purgat,& totum corpus efficit valentius. Sanat etiam e-
pilepsiam, tumorésque duros iecinoris ac lienis tollit.
Habet autem,chamædryos vnc. i x. centaurii albi & fru
ctum ferentis vnc. v i i i.aristolochiæ montanæ vnc. v ii.
gentianæ non contusæ vnc.sex,hyperici vnc. v.petrose-
F lini vnc.tres,phu tantundem,agarici vnc. i. mellis hemi
nas duas. Contunde ac cribra singula per se, & misce, ac
cum melle emolli, & deinde contere, ac pastillos confi-
cito drach.vnius. Vsus autem & eius potus esto ei qui be
ne concoxit circa horam tertiam ante cibum, postquam
aluus deiecerit. Diluitur autem aquæ calidæ cyathis
duobus.isque qui sumpsit,inambulet,aut gestetur.Initiũ
verò sumendi huius medicamenti ne sit æstas,sed aliquo
alio tempore initium sumatur. Interuallum inter sum-
ptum medicamentum & balneum,aut cibum, esto hora-
G rum trium. Ei verò qui non concoxit omnino cauendus
est hic potus.Compleatúrque anni dierum numerus, vi-
ctúsque ratio ita instituatur vt cibi boni succi & facilis
ad concoquendum sumantur,neque ad satietatem cibus
ingeratur. Atque ego quidem eos quos articulorum do-
lores exercent, vt brassica vescantur admoneo : crassos
enim gigni humores vetat. Vinum mediocre bibendum
est,& moderatè mixtum,quum post cibum potui datur.

Ex electro pastillus facit ad sanguinem spuentes, tus-
ses diutinas,tabidos,cruenta extussientes,cœliacos,dysen
H tericos,& flatu plenos. Valet etiam ad aures. Psylli mun
di drach. x l. iridis Illyricæ,ramentorum electri,croci,
singulorum ✱ lib. i. opii drach. x v. psyllium in aquam
calidam coniectum macerari sinito. Quúmque viscosa
ac glutinosa effecta sit aqua,liquorem è psyllio exprimi-
to,ac medicamentum parato. Pastillos conficito, ac da-

to obolos tres dormituri euntibus. Aquæ verò sextarii tres sunto. Pastillus ex acacia faciens podagricis, articulorum doloribus, inflammationibus, & iis omnibus vitiis, quæ pruritus affert, in principio adhibitus, habet acaciæ nigræ & flauæ vtriusque vnc. IIII. collæ artificum pellucidæ (sed præstat capere collam piscium) vnc. IIII. ammoniaci thymiamatis vnc. II. aloës, glaucii, singulorum vnc. II. thuris masculi, veratri albi & nigri, vtriusque vnc. I. coacta aceto scillino in pastillos redige, quum vsus postulat, eodem aceto dilue, & illine, sinitóque siccari, & in balneum mittito, quum exierit dato. Pastillus ad hemicraniam; Seminis nasturtii drach. quatuor, foliorum rutæ viridium drach. IIII. opii drach. quatuor, ex aceto confice. Siccum medicamentum ad cicatricem inducendam, quod facit etiam ad vlcera maligna, & nomas. Corticis pini drach. sex, conu ceruini vsti drach. quatuor, æruginis rasæ drach. vna. tritis vtere. Aliud ad cicatricem inducendam, Ostreorum combustorum drach. II. mannæ drach. I. cadmiæ obol. quatuor. læuigatis vtitor, & ad nomas etiam adhibeto. Cephalicum ad caput accommodatum, aufert squamas, educit ossa, eáque digerit, & cauas partes carne implet: Iridis drach. IIII. panacis drach. IIII. aristolochiæ drach. duæ, thuris drach. duæ, mannæ tantundem. omnia conterito & cribrato, vtitor vel per se vel ex melle. Aliud crustas inducens, & vellicans, & abscindens cataplasmatis modo adhibitum, specillóque ignito contritum. Valet etiam ad excrescentia comprimenda. Chalciteos crudæ drac. octo, cadmiæ drac. quatuor, aceto acerrimo excipiuntur, siccantur & læuigantur. Putrefaciens absque dolore. Auripigmenti, chalciteos, sandarachæ, singulorum drach. quatuor, calcis drach. octo. Rhodiacum ad carnem supercrescentem continendam. Gallæ immaturæ drach. nouem, squamæ æris drach. quinque, atramenti sutorii drach. III. aluminis scissilis drach. quatuor. gallas ad dimidias adurito, & vino extinguito. Ex charta. Chartæ combustæ vnc. sex, auripigmenti, sandarachæ, calcis, singulorum vncia & drach. IIII. Si pastillos velis conficere, succo plantaginis aut vino austero excipito. Ad nomas. Chalciteos, misyos, squamæ, gallarum pares portiones.

Adurens sine mordicatione, statim alterans. Calcis viuæ vnc. vna, fæcis vini drach. vna, nitri vnciam mediam aceto læuiga, coque in stillatitia ficulnea donec bis aut ter ferueat. Antequam verò coquatur, habeat passi crassitudinem. Si verò ad emplastri formam velis redigere, excipe visco, quod ad vaporem aquæ dulcis calidæ sit solutum. Anthera ex Philumeni scriptis ad vlcera oris. Sandarachæ, iridis, singulorum drach. quatuor, cyperi drach. octo, myrrhæ, croci, aluminis scissilis, singulorũ drach. vna, florum rosarum drach. vna.

De collyriis.

Libyanum collyrium habet stimmeos vsti & loti drac. duodecim, cadmiæ combustæ & lotæ tantundem; cerussæ combustæ & lotæ drach. sedecim, amyli tantundem, spodii drach. octo, asteris Samii drach. octo, plumbi vsti & loti tantundem, myrrhæ tantundem, opii tosti drach. octo, gummi drach. vnam, alba ouorum recens natorum viginti, & aquam pluuiam ad excipiendum. Psilothrum Apollinaris. Cerussæ drach. vigintiquatuor, cadmiæ drach. octo, æris combusti drach. duodecim, myrrhæ drach. II. aloës drach. octo, croci tantundem, acaciæ drach. quatuor, tragacanthæ drach. vndecim, amyli drac. sex, opii drach. XII. gummi drach. X. aquæ pluuiæ quantum satis est. Cnicus flauus Bassi, ad destillationes, doloris vexationes, exulcerationésque, ouo aut aqua dilutus: Cadmiæ vstæ & lotæ drachmæ XXXII. cerussæ lotæ drach. XVI. spodii tantundem, opii tosti drach. VIII. acaciæ fuluæ, amyli, gummi, tragacanthæ, sing. drach. quatuor, aquæ pluuialis quantum satis sit. Ex ericæ: habet ericæ seminis, myrrhæ, opii, singulorũ drac. XXXVIII. atramenti sutorii combusti drach. I. gummi drach. VI. acaciæ drach. VI. cadmiæ tantundem, aquæ

A pluuiæ quantum satis est. Vranium collyrium ad vlcera, pustulas, ruptiones, inustiones, prolapsus, staphylomata, suggillata, corrosiones, nomas, carbunculos, & omnes magnas affectiones: præsertim verò ad ruborem & glaucedinem oculorum valens. In principiis magis dilutum infunditur: quum autem fluxio tenuis, mordax, & feruida fuerit, cum lacte vtitor: quum verò repurgare, ac crassam fluxionem velis dissoluere, cum aqua. Terræ Samiæ vstæ & lotæ vnc. III. spodii loti vnc. I. cadmiæ lotæ B vnc. duæ, stibii loti vnc. duæ, squamæ æris lotæ vnc. III. opii drach. sex, gummi vnc. quatuor: confice ex aqua pluuia. Collyrium acharis ton, facit ad maximas humorum fluxiones, & præcipuè in agrestium corporibus. Cadmiæ drach. sex, acaciæ drach. octo, æris vsti & loti tantundem, opii drach. quatuor, seminis ericæ tantundem, myrrhæ drach. quatuor, gummi drach. sex, aqua excipito. Vsus est cum lacte muliebri: temperatura sit media. Quum verò non fluxio, sed affectio circa oculos sit, ab hoc collyrio abstinebimus. Collyrium ex thure ad fluxiones & chemoses, habet cadmiæ vstæ & lotæ C drach. octo, thuris drach. octo, cerussæ lotæ drach. XL. opii drach. sex. aqua itidem excipito. Collyrium cygnus, ad vlcera omnis generis, fluxiones, doloris vexationes, oculos suggillatos, habet spodii loti drach. quatuor, terræ Samiæ, amyli, acaciæ, opii, singulorum drach. quatuor, tragacanthæ drach. vnam, excipe aqua pluuia. Vsus est ex ouo. Libyanum collyrium ad pustulas, inustiones, ruptiones, calomata, suggillata, chemoses, staphylomata, magnos dolores & affectiones oculorum, ci- D catrices etiam tollit. Habet autem cadmiæ vstæ & lotæ, drach. sedecim, cerussæ drach. tres, myrrhæ drach. duodecim, stibii vsti & loti drach. duodecim, bdellii vsti & loti drach. duodecim, aquæ verò quantum satis sit, & ad excipiendum alba ouorum XX. In alio exemplari additum erat, opii drach. vndecim. Collyrium ex cornu ceruino ad vlcera, pustulásque ac cicatrices exterit. Cornu ceruini vsti drach. quatuor, thuris tantundem, plumbi vsti & loti drach. duæ, opii drach. vna, gummi drach. duæ, aqua pluuia excipiantur. Collyrium Nilium Demosthenis ex rosis. Rosarum tenerarum drac. E quatuor, croci drach. duæ, papaueris obolus, nardi obolus, gummi drach. II. aqua excipiuntur. Valet hoc ad chemoses & prolapsus oculorum, & pustulas, & vlcera etiam sordida, ad vehementes dolores, & asperitates palpebrarum. Madicum collyrium habet glaucii drach. quatuor, sarcocollæ tantundem, croci drach. vnam, tragacanthæ tantundem. Cætera in aqua læuigato ita vt rectè madefacta sint, & cum tragacantha contertito, & emolliens vtere. Sæpe autem subungens hoc spissiore vtitor.

Spodiacum faciens ad inflammationes & defluxus, ha- F bet thuris, stibii, singulorum drach. C. cadmiæ, cerussæ, singulorum drach. vigintiquatuor: terræ Samiæ, asteris, singulorum drach. tres, papaueris drach. tres, gummi drach. XV. subige cum succo foliorum oliuæ. Quem quidem succum ita conficies: Oliuæ folia quæ magis tenera sint, abluta in mortario contundito, aquæ modicum affundens, exprimitóque, ac puro linteo excolato.

Nardinum collyrium habet cadmiæ drach. XVIII. æris combusti drach. sex, stibii drach. XX. nardi Syriaci drach. quatuor, acaciæ drach. X. gummi drach. XX. G croci drach. vnam. ex aqua pluuia subigito. Collyria quædam sunt quæ non condensant crassósque humores reddunt, sed diffundunt atque discutiunt: quale est aromaticum & chiacum. Aromaticum autem componitur ad hunc modum. Pompholygis drach. tres, æris vsti drach. duæ, myrrhæ drach. tres, vino Chio aut Falerno exceptis vtere. Chiacum ita conficitur, Spodii drach. tres, æris combusti drach. tres, croci drach. I. myrrhæ drach. IIII. meconii tantundem, piperis albi grana octo, gummi drach. I. confice ex vino H Chio marina non permisto, aut aminæo. Succum ad oculorũ angulos scabiosos, habet chalcitidis drach. octo, cadmiæ drach. quinque. trita in vas fictile ponuntur, & vasculum opertum in acetum temperatum coniicitur, vt exterius quidem madefiat, interius verò nihil humoris

confluat:ita ſeptem dies dimittito,deinde exiccato.

Collyrium diacenteton.Cadmiæ drach.quatuor,æruginis drach.I.miſyos toſti obol.tres, piperis toſti drach. tres,gummi drach.I.Facit ad viſus hebetudines,ad incipientes ſuffuſiones,attenuátque.eſto autem calidum.

Eraſiſtrati παίχρηστος (*id eſt omnino utilis*) liquida compoſitio atque admirabilis, faciens ad oculorũ inflammationes,ad ophthalmias incipientes,& ad palpebras malè affectas,& ferme ad omnem ophthalmiam. Ea etiam vſus eſt ad pudenda contuſa,& aures purulentas, ad tonſillas, ad vuam,& ad reliqua vlcera corporis quæ alioqui non ſaneſcunt,& ad nigrores qui in vlceribus ſunt,& ad morbos in naribus orientes,& quibus etiam os infeſtatur.Habet autem æris combuſti drach. duas, myrrhæ drach.I. miſyos toſti drac.I.piperis obolos duodecim,croci obol. tres.Vino Chio læuigentur donec medicamentum miſceatur:deinde miſcetur paſſi hemina,& iterum cõteruntur,tum in æreum vas coniecta lento igni coquũtur quouſque medicamentum ad viſci formam redigatur: poſtremò in æneam pyxidẽ reiicitur, & ita ad vſus antè dictos adſeruatur. Collyrium ad pura & impura vlcera, & depaſcentia,atque ad eminentias,itémque ad veteres affectiones,& aſperitates palpebrarum,& ſycoſes,& inuerſiones palpebrarum,ad clauos,ad ſtaphylomata,omnem defluxum,& graues dolores,& ſcabiem palpebrarum,accõmodatum.Facit ad recentia & craſſa mala, ad carbunculos,ad puris collectionem:ipſum enim pus conſumit: & vno verbo,ad omnia vitia oculorum valet.Spodii drach. tres,atramenti ſutorii drach.duæ,croci drach. I. myrrhæ oboli quatuor, meconii tantundem, piperis albi grana duodecim,gummi drach.I.vini Chii auſteri quantum ſatis eſt. Aliud ad pura vlcera,quæ carne implenda,& ad cicatricem perducẽda ſunt.Cleonis autem collyrium appellatur,quo etiam nos vtimur, & vehementer laudamur:nam & vlcera profundiſſima replet celerrimè,& tenuibus,& oculorum obtutum penè fugientibus cicatricibus relictis ad cicatricem perducit, vlceráque abſque inflammatione conſeruat.Habet ſpodii drach.vnã,bdellii combuſti cum ſulphure viuo & loto drach.IIII.ſquamæ lotæ obolos tres,gummi drach.duas, aqua læuigans & cogens,vtere cum lacte aut albo oui. Dionis collyrium habet,ſpodii drach.quatuor,corticis thuris obolum,myrrhæ tantundem,ſquamæ æris,acaciæ,nardi Indici,meconii toſti,ſingulorum obolum,gummi drac. IIII. excipe aqua pluuiatili,& vtere ex ouo. Collyrium, quod πεπεσμένον dicitur, præſtantiſſimum eſt ad cicatrices,ad carnem excreſcentem,& ad aſperitates palpebrarũ purgandas, ad earum inuerſiones, lithiaſes, chalazia, & ſcirrhoſas affectiones,ad vngues oculorum,ad encanthides,ſcabiem palpebrarum,& membranarũ craſſitiem,& ad multos craſſóſque defluxus tollendos, & ad aquoſas copioſáſque fluxiones cohibendas: nam & abſumit, & perpurgat tutò, attenuat & conſumit vehementer mordens,oculum clarum conſeruat,ad aſpectum iucundiſſimum & blandiſſimum. Habet hoc, æris & combuſti & & loti obol.quatuor,croci drach.I.myrrhæ obol.tres,vini Chii quantum eſt ſatis.Si verò ſpodii drach. quatuor, adiicias,erit ad omnem fluxionem, omnémque lippitudinem accommodatiſſimum. Collyrium ad carbũculos aptum,quod ἀνίκητον nominatur. Spodii loti drac. IIII. meconii drach.I. ſucci ex hyoſcyamo expreſſi drach. I.acaciæ tantundem,nardi obol.II.æris rubri obol.II.fuliginis thuris obol.IIII.gummi drach. VI. ſucci è cicuta expreſſi drac.I.Eſt etiam perutile ad carbones hoc quod habet opii,acaciæ,hyoſcyami,aut miſyos, ſeminis myricæ pares portiones:contere,vino craſſo dilue,& carbunculos oculorum,atque alias etiam partes inunge. Collyrium ad tabem: Ammoniaci drach. I. crocomagmatis drach.IIII.croci drach.II.æruginis drach.I.aqua excipiãtur. Collyrium ad ſuffuſiones.Fœniculi viridis ſuccum cũ melle miſce pari portione,ac ſimul coque donec mellis habeat conſiſtentiam:hoc autem vngues etiam oculorum tollit. Nos verò ſubſequenti collyrio præcipuè vtimur,quod in pleriſque id effecit quod opus erat. Habet caucalidis ſucci,chamædryos, ceronopidos, ſingulorum

A pares portiones: contere,ac collyria confice. Quandoq; autem othonis ſucci partẽ vnam miſcui, quã ſanè othonẽ aliqui magnũ chelidonium vocant,vt Dioſcorides author eſt.Paruum autẽ Chelidonium,quod etiã agreſte triticum nominãt,vitandũ eſt, quippe quod acres vires habet,& cutim exulcerat, vt etiã Galenus memorauit.mitius autẽ eſt primũ ad ſuffuſiones. Archigenis ad oculorũ claritatem maximè valẽs. Aſelli piſcis pinguedinẽ quæ in ventre eſt,cape pondo vnc.tres,ſcãmoneæ vnciam mediã,his læuigatis cedriæ vncia vna admiſcetur. B Vngẽdus eſt locus aut in balneo aut in ſole,fomẽti loco.

Demoſthenis collyrium ad veteres affectiones. Lycii drach.tres, æris cõbuſti drach. vndecim, cadmiæ drach. duodecim,opii drach.ſex,croci drach.duodecim,acaciæ tantundẽ:aqua excipe. Cleonis gluten fluxionẽ cohibens:Terræ Samiæ pars vna,myrrhæ pars I.mãnæ pars I.excipe albo oui,deinde linteo impoſitũ,temporibus & fronti applica. Siccũ palpebras pulchras faciẽs,pueris maximè accõmodatum:ſtibii drach.ſedecim,plumbi vſti drac.octo,ſquamæ æris,croci,florum roſarum,myr- C rhæ,nardi Indici,thuris maſculi, piperis albi, ſingulorũ drach.I.palmularũ nuclei numero XXX. omnia in vas fictile coniicito,diligẽter torrefacito,inde in mortarium reiice,ac contere, & opobalſami cochlearia duo adde, & ſimul contritis & arefactis vtere. Aridum ad aridam lippitudinem,ſycoſin,putredines,& carnes excreſcentes, habet,cadmiæ drac.I.chalcitidis drach.octo,piperis grana XV.nardi celtici drach.I.cadmiam & chalcitida ex vino contunde,quũ (ꝙ) miſta fuerint,nardum & piper adde,& omnibus in puluerem redactis vtitor. Liquida D compoſitio ad ſycoſas eruptiones,& omnes carnis exuperantias,& ad encanthidas,habet miſyos toſti drach.ſex,atramenti ſutorii drach.quatuor,mellis Attici cyathos X.

Alia ad callos & omnem eminentiam:æris combuſti, miſyos combuſti,myrrhæ, croci, vuæ acerbæ, ſingulorũ drach.I.vini Chii cyathi octo,mellis Attici vncia vna.

Collyrium ad viſus claritatem & glaucedinem: fellis perdicis pars vna,mellis Attici partes tres, ſucci cẽtaurii pars vna. Ad oculorum cicatrices,fel leporis cum melle contere,& inunge. Gluten ad pilos,Ceræ,picis, E glutinis quo lapides inter ſe componuntur, ſingulorum drachma:ſimul eliquata reponito, vſus tempore ſpecilli acumine medicamentum cape,& eo diſſoluto pilos agglutina. Ad crithas,& chalazia,ſagapenum cum aceto contere,& vtere. Ad ægilopas,thuris drach.octo, myrrhæ tantundem,ladani drach.quatuor,ceræ drach.octo,aluminis ſciſſilis drach.quatuor, nitri ſpumæ tantundem,coaguli leporis drach.quatuor, contunduntur omnia,& cum irini vnguenti ſedimento molliuntur. Cataplaſma ad vehementes oculorum dolores,habet roſarũ F ſiccarum drach.quatuor,opii drach.I.croci tantundem. dulci decocto meliloti excipiũtur. Vnguentum ad vehemẽtes dolores:aloës,lycii,roſarum viridium,croci, opii,myrrhæ,ſingulorum pares portiones, vino coactas in piſtillos coge, in vmbra exſicca, quũ vſus poſtularit, paſſo dilue,oculos,frontẽ,tẽpora perunge. Diarhodõ Diagoræ, quod Magnũ appellatur. Valet hoc ad dolores vehemẽtes,phlyctænas,aduſtiones,prolapſus, & ſuggillata in oculis,& itẽ ad defluxus,veteres lippitudines,& affectiones curatu difficiles.Cõtinet autẽ roſarũ virẽtiũ reſe- G ctis vnguibus drach.LXXII. cadmiæ drach.XXIIII.croci drac.ſex,opii drac.III.ſtibii drach.II.ſquamæ æris drach. II.nardi Indici drac.I.myrrhæ vnc.III.gũmi drac.XXIIII. excipe aqua pluuia. Croceũ,quod Puerile inſcribitur, ad magnas fluxiones,vehemẽtéſq; dolores,& ad eas affectiones quæ ex plagis oriũtur, valẽs. Cineris põpholygis drac.16.croci drac.XV.tragacãthæ drac.VIII.aqua pluuia excipe,& ad medicamẽtũ cõficiendũ alba ouorũ numero IIII.adhibeto. Aſclepiadæ pacianũ valẽs ad doloris vexationes,tenuẽ multúmq; defluxum, feruorẽ, puſtulas, H mẽbranarum eminẽtias,aſperitudines,affectiones diuturnas,& eos qui multis læſi ſunt illitionibus hoc cõfeſtim adiuuat. Habet verò cadmiæ, æris, croci, ſquamæ æris, ſingulorum drach.XII.myrrhæ,lapidis hæmatitæ, roſarum ſiccarum,nardi Indici,opii,ſingulorum drach. tres

piperis albi grana ſedecim,gummi drach.I X. vini Chii quantum eſt ſatis.vſus ex ouo eſt. Ad caliginem oculorũ.Singulis diebus in oculos imponendum eſt medicamentum quod ita conficitur, Fœniculum viride diebus & menſibus in vas fictile coniiciendum eſt, & foris pice vas oblinendum,aqua pluuia infundenda,fœniculũ deinde eximendũ,& eo quod reliquum fuerit,vtendum.

Smegmata & dropaces.

Smegma quod Aſclepius dicitur.Salis communis,ſalis ammoniaci,ſalis Cappadocici,toſtorum,pumicis, aphronitri albi,baccarum lauri ſiccarum,ſingulorũ drac. I.veratri albi,ſtruthii,vuæ taminiæ,ſinapis Alexandrini, ſulphuris viui,pyrethri,fæcis,floris iunci odorati, cyperi,ſingulorum vnc.VI.ſampſuchi,aluminis ſciſſilis,gallarum,gummi,thuris,alcyonii,piperis,cachryos,radicis cucumeris agreſtis,chamæleontis,iridis,marrubii ſicci, ſingulorum vnc.I.vel vnc.III.contundito,per cribrũ traiicito,& vtitor. Smegma caput exſiccans,habet cimoliæ drach.II.nitri,bryoniæ,ſicci corticis radicis cucumeris ſylueſtris,cumini,farinæ lupinorum,ſingulorũ drach. media:trita cõponito,& in balneo vtitor:auxiliatur vehementer. Sapo repellendi vim habens,Balauſtiorum vnc.I.aloes, gallarũ, aluminis, thuris, foliorum roſarum,malicorii,vtriuſque tunicarum,ſingulorum vnc. I.ſarcocollæ vnc.I.Gallici ſaponis vnc.ſex,decocti lupinorum amorum quantum ſatis eſt.Quidam addunt myrrhæ & citrinorum vtriuſq; vnciam. Dropax Gallus. Colophoniæ quæ thus redolet lib.IIII.pineæ lib. IIII. & eius quæ lignoſa dicitur,& in Italia ſolùm naſcitur, lib. IIII.reſinæ à nauibus deraſæ,quæ ἀπόχυμα nominatur,picis ſiccæ,ceræ,ſingulorum lib.IIII.frixæ vnc. XV. picis brutiæ lib.II.bituminis,galbani,adarces,pyrethri,ſingulorum vnc.VI.opopanacis,euphorbii,veratri albi,piperis,ſingulorum vnc.IIII.ſulphuris viui vnc.III.caſtorei, ammoniaci,vuæ taminiæ,ſingulorum vnc.II.olei ſicyonii lib.I.opobalſami vnc.ſex. Alius ſimplex.Ceræ lib.I.brutiæ,pineæ,ſingulorum lib.I.frixæ lib.I.vnc.tres.

Pſilothrum.Oryzam,farinam fabarum,ptiſanam aqua coquito,horum ſucco pro aqua vſus miſce auripigmenti vnciam,calcis viuæ libram,pumicis toſti ſemiſſem, opobalſami cochlearia duo. Ad corrugationem,ex Rufi commentariis ſmegma,quod continuò corpori rugoſo adhibetur:extenditur hoc cum ficubus pinguibus. Bryonia conteritur,& farina erui,itémque ſepiæ teſta cõbuſta,melle paulatim inſtillato excipiuntur. Smegma ſplendorem afferens, & ſitim auferẽs, habet farinæ fabarum choas duas,fœniculi in ptiſana cocti,& poſtea in oxymelite loti, deinde cõtuſi choas duas,ſaponis Gallici lib.II.miſce ſaponem cum cæteris, ſubigens manibus,& in balneo vtitor. Stomaticum Philagrii ad oris corroſiones: fructus lentiſci nondum nigreſcentis, drach.XXIIII.gallarum drach.IIII.coſti drach.I.folii drach.I. Anthera (*id eſt floridum*) ſmegma ad oris vlcera.Sãdarachæ,iridis, ſingulorum drach.quatuor, cyperi vnc.octo,croci, myrrhæ, aluminis ſciſſilis,ſingulorum drach.II.florum roſarũ drach.I.miſce. Smegma odoratum ad dentes,vt & albi ſint, & ne corrodantur:Nitri,ſepiæ teſtæ,myrrhæ, ſingulorũ vncia vna,tritis vtitor. Diamoron,vt Galenus tradidit,habet mellis libram vnam,ſucci mororum heminas quinq;, croci drachmam, myrrhæ drachmam, & dimidium alterius, omphacii drachmam,vini auſteri heminas quinque: ſi omphacium deſit,in eius loco rhois ſuccum pone. Succus per ſe ipſe coquendus eſt donec ſordium habeat ſpiſſitudinem,deinde ſic mel adiiciẽdum:quũmq; lebetem ab igne ſublaturus eris,omnia agitato,vt in vnum probè componantur. Ac coctura quidem & ſymmetria huius medicamenti quod facultate medium eſt,moderatis inflammationibus congrua eſt, & in maiorum etiam inflammationum ſtatu, itémque in principiis & incrementis conuenit. Cæterùm ad induratas inflammationes,quum iam ſtatus ceſſat,nihílque præterea fluit, venit autem tempus in quo diſcutiendum eſt aliquid eorum quæ diſcutiendi vim habent, ſtomatico medicamento admiſcendum eſt: ſufficit autem ad prædictam medii medicamenti commenſurationem nitri ſemiſſem,thuris verò vncias duas adiungere. Diabeſaſa (*hoc eſt, ex ruta ſylueſtri*) medicamentum quod inungitur, celebre ad anginas deſperatas. Seminis aniſi, floris iunci odorati,aluminis ſciſſilis, iridis,rutæ ſylueſtris (quam nonnulli harmala appellant) cinnamomi, myrrhæ Troglodytidis,ariſtolochiæ longæ, caſiæ, crocomagmatis,roſarum ſiccarum, ſingularum vnc. I. hederæ, pullorum hirundinis cineris recentis, ſing. vnc. tres,croci vnc.I. nardi Indici, amomi, ſing. vnc. dimidium,gallas tres: læuigatis ex melle vtitor, & vbi vtendum eſt,melle diluito. Cancri fluuiatiles in hemina aquæ frigidæ contuſi & contriti gargariſma faciunt ad anginam præſtantiſſimum.craſſorum enim edũctio anginas ſtatim lenit. Ad anginam. Stercus caninum album cape,exſicca,læuiga,cribra, & paratum habe:quum vſus poſtulabit,melle dilue, & inunge. Hoc medicamento nullum meliùs cognoui neque in anginæ neque in tonſillarum magna inflammatione, neque in glandulis quæ ſuffocationis periculum minantur. Quum verò canes oſſibus veſcuntur,eorum ſtercus candidum eſt,atque optimum. Ad columellam laxatam.Mellis lib.II.aluminis liquidi lib.I.florum roſarum tantundem, ſucci hypociſtidos vnc. V. coque alumen cum melle,deinde ſicca coniice,& ita vtere: coque autem modicè. Hoc enim medicamentum bonum eſt, tribuſque modis eo eſt vtendum. Vnus modus eſt,& præſertim in principio,vt medicamẽtum aqua calida diſſoluatur, vel ex aqua mulſa ſuccus medicamenti exprimatur.id enim & dolorem ſedat,& quantum opus eſt, proficit. Interea verò dum hoc ita vtimur, conuenit etiam puro medicamento vti, idque tum digitis inungendo, tum verò cochleari contingendo, & comprimendo, & columellam foras trahendo. confert enim vel maximè ad linguam ipſam vergere,& à rectitudine deflectere.

Aliud.Lina multa,& præſertim quæ à marina purpura ſumuntur, in viperæ collum coniice, iiſque viperam ſuffoca: deinde vnumquódque linum collo applicabis. mirum eſt, quantum tonſillas cæteráque quæ in collo vitia ſunt,adiuuent. Galenus hoc medicamentum ad dentes conſeruandos commendat, quod habet cornu ceruini, & vſti, & loti partem vnam, maſtiches Chiæ partem mediam,cyperi parem portionem.his diligenter contuſis & cribratis vtitor. Ad dentes trementes. Alumen rotundum cum altero tanto ſalis dentibus adhibe,aut vlmi corticem ex vino decoctum admoue. Gallam omphacitida læuigatam excipe terebinthina, hyſſopo,aut melle,& inunge. Ad ſtuporem autem dentium arcendum, pinguedine aliqua expurgata bubula vel anſerina ſubunge. Philagrii ad oris eroſiones: Lentiſci fructus nondum nigreſcentis, gallarum, ſingulorum drach.quatuor, coſti, folii, vtriuſque drach. vna.

De antidotis.

Antidotum ad colicos.Lupinum ſtercus quidam colicis potui dedit,nõ tamen in acceſſionibus, ſed reliquo tempore:ex quo eſt effectum vt qui ſine inflammatione hoc morbo laborarent, eorum aliqui morbo capti amplius non fuerint,neque etiam vehementes dolores ſint paſſi,neque breui poſt tempore iiſdem correpti. Accepit is candidiſſimum ſtercus,quale eſt eorum qui oſſa comedunt. Qua in re mirari ſoleo, quòd ſæpenumero ex ſolo contactu, magno quibuſdam fuit adiumento. Stercus verò ſumendum eſt quod in terram non cecidit:id quod facilè comperies. Eſt enim huic animali perinde atque cani natura comparatum vt altero ex poſterioribus cruribus elato,& veſicam & aluum exoneret edito ſupra terram loco. Porro in hiſce ſtercoribus oſſium quoque particulæ inueniuntur:quæ ipſa itidem contundenda conterendáque ſunt,& colicis in potu propinanda. In iis verò quæ puriora ſunt,alius quidã piper cõmiſcuit,& ex vino puro tenui,& quandoque ex aqua bibendũ dedit. Quod autẽ lumbis imponitur,habere condimentũ debet,præcipuè verò excretũ à lupo qui bouem aut ouem comederit. Si id non ſuppetat, corio ceruino ad excipiendũ vtemur. Philonis antidotum ad colicos,dolorem ſedans,conſtat ex his,Croci drach.V.pyrethri drach. quatuor,euphorbii drach. I. ſpicæ nardi drach. I. piperis

drach.I.hyoſcyami drach.x x. opii drach.v.éſtque hoc medicamentum percelebre. Trigonos reſiccans, & dolorem leuans,habet ſeminis hyoſcyami drach.IIII. aniſi drach.I I.opii drach.I.cum aqua paſtillos efficito, & mane vnum,& veſperi alterum ex aqua frigida propinato. Catapotium Dioſcoridæ ad exuſtos.Cucumeris ſatiui ſeminis drach.octo,tragacanthæ drach.quatuor:dilue tragacantham ex albo oui crudi & recentis: quúmque ea fuerit diſſoluta,conterens diligenter & miſcens,catapotia conficito,& in vmbra exſiccato,datóque vnum ſub lingua tenendum,vt humor qui inde emanat, deglutiatur. Ad quartanarios Galeni.Liquoris Cyrenaici,piperis,myrrhæ, rutæ foliorum , ſingulorum drach.I.tritis & mixtis vtitor.Ante acceſſionem obolos duos tantùm in oxymelite dato. Ad eos qui à cane rabioſo morſi ſunt,Galeni.Fluuiatilium cacrorum cinis ad rabioſi canis morſus mirabiliter valet, íſque & ſolus & cum gentiana atque thure.Eſto autem thuris vna pars, gentianæ quinque,cancrorum decem.Comburendi ſunt cancri ita vt in patella æris rubri poſiti vſque eò cōburātur donec in cinerem redacti,facilè læuigentur.Commodum eſt hoc facere poſt Canis exortum,quū Sol in Leone eſt:Luna autem eſt decimaoctaua.Bibant qui à rabido cane morſi ſunt hoc medicamentum quotidie ad quadrageſimum vſque diem , menſura cochlearii magni aqua inſperſum. Si verò non protinus ab initio , ſed aliquot poſt dies curam huiuſce demorſi ſuſcipias, quotidie duo cochlearia inſpergas.Ad ipſum autē vulnus medicamēto quod ex brutia pice conficitur,vtêris.Habet verò picis libram vnam,acerrimi aceti ſextarium vnum Italicum, opopanacis deniq; tres vncias.His Æſchrion vſus eſt,nec quiſquā vnquā eſt mortuus. Galeni,ad eos qui ab eſu fungorum ſtrangulantur.Valde prodeſt ab eſu fungorū ſuffocatis aphronitrum & nitrum , ſimilitérque ſtercus gallinaceū Atque ipſe quoque vſus ſum eo ex tribus aut quatuor oxycrati & oxymelitis cyathis læuigato:nam & perſpicuè & celeriter profuit.Qui enim fuerant ſtrangulati , paulo pòſt ſuccū pituitoſum craſſiſſimúmq; euomuerunt,ex quo planè ab eo caſu ſunt liberati. Iam verò calaminthæ etiam ſuccus aut eius decoctum potui datū ſanat. Ad comitiales medicamētum ex ſcilla.Cape vas melleum,à quo mel ſit extractum , ſcillam in tenues partes manibus diſcerptam in id coniice , vas operculo firmo obtura , & extrinſecus totum os vaſculi pelle circundans diligenter liga, ídque in loco aliquo conſtitue qui meridiem ſpectet, quíque à Borealibus ventis ſit remotus,vt ab illis nulla ex parte perfletur.Ego verò id facere conſueui quadraginta Caniculæ diebus : in quibus quidem diebus paulatim vaſculum ad ſolem cōuerto,vt ex omni parte æquè incaleſcat:trāſactis quadraginta diebus vas aperio,corpúſq; ſcillæ elixato ſimile comperio, ſuccum verò ex ea fluxiſſe,quem collectū optimo melle iucundū facio,eiúſque do quotidie cochlear vnum plenum,ac pueris quidem paruū,adultis verò magnū.Quinetiam ſcillæ ipſius partiū contuſarum,& ex melle læuigatarum do cochlear vnum.Sed hoc quantum ad efficaciā pertinet,ſecundum à primo medicamento locum tenet.

Paſtillus ad vocem firmandam.Sinapi toſti & contuſi, & tenuiſſimo cribro cribrati partes tres,piperis tenuiſſimi pars vna:melle incocto excipiuntur , & paſtilli vnius oboli effingūtur,quorum vnus comedendus eſt: nam & morſum & feruorem non exiguum excitabit, & arteriā etiam lenem efficiet. Alius,cuius ſub lingua tenetur quod fabæ magnitudinem impleat, vt liquor inde emanans paulatim deglutiatur.Hoc arteriam valde lenit , & ei vim addit.Eius hæc eſt cōpoſitio:Dulcis radicis drac. II.caſiæ drach.quat.croci, myrrhæ, folii, nardi Celtici, thuris,ſucci hypociſtidis, lycii, gūmi, ſingulorū drach. II.partim contunduntur,partim teruntur,& omnia melle Attico cui terebinthina ſit admiſta,in vnum commiſcentur. Medicamentum *δι' ὀπώρων(hoc eſt,ex fructibus pomaceis confectum)* ad dyſentericos & cœliacos accōmodatum.Mala punica integra x x. mala cotonea x. roſarum ſiccarum ſextar.I.prunorum agreſtium ſextar.II.ſorborum maturorum ſextar.II.pira Tarentina x x. poma Scandiana x x x. rhu ſyriaci ſextar. III. muſti aminæi cocti tertia coctione ſextar. x L V III.coque ſimul donec mellis habeant ſpiſſitudinem,& in teſtaceum vas repone. Antidotum Quinti,dolorem leuans,Styracis,opii,aſari,ſeminis hyoſcyami, caſtorii pares portiones,melle excipito. Dioſpoliticum aliàs ex paribus omnibus;cumino,pipere lōgo vel albo,ruta, & nitro conficitur:itaque magis ventrem ſoluit. Aliàs verò quū cætera paria ſunt omnia,nitri dimidium ponitur. Cuminum autem in aceto acerrimo maceretur, deinde continuò contundatur , aut etiam prius modicè frigatur : rutæ quoq; folia ſunto modicè ſiccata.Quatuor his aliquādo mel ſubactum & deſpumatū admiſcetur, quandoque nihil:ſed ſola ſine melle reponuntur,ac ptiſanæ cremori,aut aliis eſculentis quibus conuenire videatur,iniiciūtur. *Διὰ τριῶν πεπέρεων,quod ex tribus piperis generibus ſimplex conficitur,*hoc modo paratur.Ad cuiuſque trium piperum drach.L.ſatis eſt addere aniſi,& thymi,& zinziberis,ſingulorum drachmas octo. Ex calamintha medicamentum habet,Calaminthæ, pulegii, petroſelini,ſeſeleos,ſing.drach.octo, ſeminis apii drach. quatuor,cacuminum thymi tātundem,libyſtici drach. x v I. piperis drach.x L V III.mel optimum & deſpumatum.

Ex ſucco cydoniorum medicamentum componitur ad hunc modum: Succi malorum ſextarios binos capimus:his mellis quamoptimi tantundem miſcemus,acetique ſextarium addimus:hæcque prius coquimus mediocriter ad ignitos carbones,& ſpuma abiecta zinziber admiſcemus : & iterum ad carbones igne candentes ad mellis ſpiſſitudinem coquimus. Antidotum Zenophili ad veſicam vlceratam, ad renes, & lapides frangens,à Deo donatum.Caſiæ fiſtulæ vnc.I.ſaxifragi vnc.I. bettonicæ,cyperi,petroſelini, coſti, ſingulorū obol. tres, ſeminis paſtinacæ,ſeminis lini toſti,ſingulorum vnc.II. folii,ſpicæ nardi, aſari,dictamni,baccarum lauri , ocimi ſeminis,ſingul.vnc.I.pineæ vnc.v I.mellis lib.I I.Vbi vtendum eſt,id quod Atticæ fabæ magnitudinē impleat, in balneo vel ante balneum in potione vini mulſi diluitur. Galeni picra.Aloës drach.c.cinnamomi,ſpicæ nardi,xylobalſami,maſtiches,aſari, croci, ſingulorū drachmæ v I. Ego verò aloës drach.x c.croci drach. v. pono,& ita vtor.datur drach.vna. Quæ ſubducūt ventrem aut purgant. Zinziberis, ſcāmoneæ , vtriuſque vnc. I. ſalis ammoniaci vnc. IIII. aloës totidem:aceti, gari,ſingulorum heminæ duæ. Coccaria ſalubria, apta ſtomacho,aluum maximè ſubducentia, quæ typos etiam denotant.Aloës vnc.I.ſucci abſinthii vnc.tres,ſcillæ Arcadicæ vnc.I.ſcilla in fermentum coniicienda eſt, & aſſanda ita vt coquatur. Scillam extrahe, & facito vt eius par pondus ſit , atque in mortarium coniectam vehementer contunde,abſinthii ſuccum affundens:deinde aloën tenuiſſimam adiunge & emolli, vt medicamentum perficiatur.Facito fermentum,& excipito , & compone coccaria (*id eſt, granula*) quæ ciceris magnitudinem impleant,& dato iis qui ex longo morbo vires difficiliter recolligunt. Aliud. Scammonii vnc. I. aloes tantundem , colocynthidis interioris vnc. dimidium , bdellii drach.tres,abſinthii ſucci,braſſicæ ſucci,ſing.drach. I I. excipe,& ad erui magnitudinē cōfice:dato valētib⁹ xvII. aut xIx.aut x x I.ægrotantibus autē v I I.aut x I.aut xv. aut x I I I.ídque deinceps diebus quinque,vel ſeptem,vel nouem. Si verò pituitam ab his duci aut validiora eſſe velis,adde fermento in totum euphorbii drachmam vnam. Medicamentum purgans,quod *κοπλάδιον (hoc eſt placentula)*nominatur.Similæ drach.I.coni drac.quatuor,piperis drach.II ſcammoneæ drach.II.excipe melle Attico.Perfectum pondus quod dari queat eſt drach.II. Vtere etiam ad morbum regium. Paſtillus purgās. Scāmoneæ,euphorbii,ſingulorū drach.IIII piperis drac. II.folii vnc.II.mellis lib.vna.datur vnc.vna. Grana, Scāmoneæ vnc.I I.aloes vnc.IIII.euphorbii drach.IIII. Confice ex aqua ad erui magnitudinem, datóque v I I. aut I x.aut x I.aut x I I I.aut x v. aut x v I I. aut xIx.

Medicamentum ad colicos,purgās.Euphorbii,cyperi,petroſelini,iridis,pares portiones. Symbiota-

rium.Scãmoneæ vnc.i.piperis,zinziberis,ſalis,petroſeli-
ni,ſingulorum vnc.vna. Medicamentum pur-
gans ad eos qui elephantiaſi detinentur. Colocynthidas
duas paris magnitudinis circunſcalpe,foraménque faci-
to,& ſemina omnia abiicite,interiorẽ verò partẽ reliqui
to, oleũ impone,& operculo proprio occluſas vnam no-
ctem ita ſinito,die autem ſequenti euacuato:oleo coquẽ
dæ ſunt in aqua colocynthides donec flacceſcant, dein-
de eas abiice:oleo vero & aquæ mixtis, adde veratri ni-
gri obolos tres, ſcammoneæ drachmam vnam, & vnà
cum his polenta ex ſimila incoquitur, & ex hoc datur
laboranti,qui tenui victu vtatur,quantum x x i i i i.nu-
cum ponticarum magnitudinem impleat,& aqua potui
detur. Medicamentum purgans ex iure veteris
galli compoſitum.Interiora abiicienda ſunt, & ſal inii-
ciendus ita vt gallus impleatur,& conſuendus eſt, mul-
táque aqua in qua parum olei ſit, multúmque anethi &
porri, incoquendus: his colliquatis ius ſuaue & ſtoma-
cho aptum, magíſque accommodatum ad purgandum
redditur:eius colati dentur ad minus heminæ duæ.Sum
mè facit ad inueteratas ad ſomnum propenſiones, quæ
καὲφορὰ nominantur. Inunctio ſedis ad flatus e-
mittendos.Ruta cum melle cocto læuigatur & teritur,vt
ſucci plena efficiatur,& ex ea ſedes interior confricatur.
Efficaciſſima erit ſi cumini parum accedat, itémque
nitri aut cyclamini ſucci.Cæpa quoque non ſalita appo-
ſita ad id valet.flatus enim ſatis multi,& aluum leuantes
erumpunt. Hiera Ruſi.Sicyoniæ ſiue colocynthi-
dis interioris drach.tres, chamædryos drach. x. agarici
drach. x.ſagapeni drach. octo, opopanacis drach.octo,
petroſelini,ariſtolochiæ rotundæ, piperis albi, ſingulo-
rum drach. v.cinnamomi, aut duplum caſiæ fiſtulæ, ſpi
cæ nardi,croci, myrrhæ, ſingulorum drach. i i i i. polii
drach.tres & dimidia.Hæc omnia miſce,in tenues partes
redige,melle excipito,dato ad ſummum drachmas qua-
tuor. Lyci purgans medicamentum.Scammonea
cum ſale candidiſſimo quantum ſatis eſt læuigatur, de-
inde in pyxide plumbea in duplici vaſe coquitur. Modus
autem duplicis coctionis eſt huiuſmodi, Pyxis duplex
modius eſt,eius operculum aut foramen aut meatum ha
bere debet:in eum meatum ſcammonea cum ſale læuiga
ta coniicitur,& in vas imponitur,atque ita coquitur:éſt-
que non iniucunda ſtomacho,& nihilominus purgat.

Aliud purgans eos quos elephantiaſis exercet. Cape
A colocynthidis ſuccũ,atq; oleo perſperge,ipſámque colo
cynthida in vaſe nouo cum aqua donec flacceſcat,coqui
to: deinde tantum ſimilæ addito quantum capere aqua
poſſit. Quúmque cocta fuerit, admiſce ellebori nigri
drach.vnam,& ſurculo anethino agita,& verſa vſquedũ
caleſcat:dato autem in potione quantum nucis Ponticæ
magnitudinem impleat. Inunctio purgans,quæ
aluum ciet.Alumen cum melle læuigatum vſque coqui-
tur dum giluum fiat,ex quo ſedem inungunt:hócq; me-
dicamentum χεζανάγκη, *hoc eſt, quod aluum cogit deiicere*, no-
B minatur.multa enim,ſed non ſine labore,educuntur.

Suffitus.

Roſarum nouarum lib.i.ſiccarum lib. i i. folii,croci,
caſiæ,ſingulorum ſemis:ſtyracis vnc.i.amomi,onychis,
ſingul.vnc.i.myrrhæ vnc.i i.bdellii vnc.i.carpobalſami
vnc.i.chii vnc. i. opobalſami vnc.i i. Roſarũ ſemũcia,
myrrhæ vncia:myrrham cum vino læuiga, & omnia e-
molliens cum modico opobalſami confice. Co-
ſti,amomi,myrrhæ,caſiæ,ſing.vnc.i.ſtyracis,chiæ,bdel-
lii,onychis,muſci,ladani,ſing.vnc. i. roſarum expurga-
C tarum vnc. x x i x. Ruſi hiera ſimplex.Colocyn-
thidis drach. i i. marrubii,chamædryos,ſtœchados, ſin-
gul.drach.x.gentianæ,agarici,ſing.drach. x i i. bdellii,
ſpicæ nardi,croci,cinnamomi,ſing.drach. v i i i.caſiæ,
iunci odorati floris,piperis albi,piperis longi,ſcillæ to-
ſtæ,ſingulorum drach. v i. radicis centaurii drac. i i i i.
omnia trita bdellio eliquato,& decocto panacis,& mel-
le cocto admiſcentur. Xeromyron compoſitio
Arabica.Foliorum amomi,coſti,zanazi,ſing.vnc.i. car-
pobalſami drach.i. Suffitus ad ſomnum conci-
D liandum:Styracis,amomi,coſti, ammoniaci thymiama-
tis, bdellii Scythici, radicis mandragoræ, ſucci papaue-
ris. Suffitus ex cupreſſo,quod cyphi Lunæ dicitur.
Bdellii vnc. v i i. helenii tantundem, floris iunci odo-
rati vnc.i.ſphagni vnc. v. baccæ iuniperi paruæ L. aſpa-
lathi vnc. v i i. naſturtii vnc. v. ſpicæ nardi vnc. v i.
cyperi vnc. i x. radicis aſphodeli vnc.i i i i. ſeminis cu-
preſſi vnc.i i i.Sabinæ vnc.iiii.nardi Celtici vnc.iii.coſti
vnc.i i.myrrhæ vnc.v i i.caricarum pinguium lib.ii.vua
rum paſſarum ſine acinis lib.i i.ſorborum vnc.i i i. tere-
E binthi lib. i.roſarum ſiccarum vnc. i i i. ſtyracis vnc.
v i i. palmularum pinguium lib. i. mellis lib. v. vini
odorati quantum ſatis eſt.

QVARTI LIBRI ARGVMENTVM.

Quartus liber facultates alimentorum continet:vt,quæ attenuent,quæ boni ſucci ſint, quæ calefaciant , quæ frigefaciant,quæ facilè & diſtribuantur & concoquantur,quæ apta ſtomacho,quæque flatus ſint expertia, quæ abſtergeant,aperiant,diſſecent,quæ craſſa ſint,quæ difficulter corrumpãtur,quæ emolliant,quæ inter hæc media & contraria ſint,ac quomodo ſorbitiones coquẽdæ,itémque iura,eſculenta,& potiones , & quomodo lac potui detur,& quæ aquarum vis & natura ſit,intelligamus.

LIBRI CAPITA SVNT HAEC.

ORIBASII SYNOPSEωS AD EVSTAthium filium liber quartus.

QVAE NATVRA AC PROPRIETAS CVIVSQVE REI SIT QVA VESCIMVR, AC PRIMVM QVAE RES EXTENVENT, CAPVT I.

A IN alimentis extenuant,allium,cæpe,naſturtium,porrum, ſinapi, piper, ſmyrnium,pyrethrum,origanum, calamintha,hyſſopum,ſiſymbrium,pulegium, thymum,ſatureia, viridia:nam exſiccata non amplius alimenta ſunt , ſed iam medicamenta. Id enim eſt perpetuum , quicquid ſiccius eſt,vehementius eſſe quàm id quod eſt virens : itémque omnia quæ in collibus aut in agris durioribus creuêre, iis quæ in pratis,aut hortis,aut locis paluſtribus naſcuntur, eſſe robuſtiora. B Atque hæc quidem in omnibus ſunt communiter cognoſcenda. Porro eas res quæ dictæ ſunt, ſubſequuntur,eruca,ſium,apium,petroſelinum, ocimũ, raphanus,braſſica,beta,carduus, iringium, coriandrum, vrtica,fœniculum,anethum,ruta,liguſticum,cuminum, capparis & terebinthi fructus,cari ſemen,aniſi,ſinapi,ameos,dauci,ſeſeleos, trochiſci,& omnium denique odoratorum & acrium,& planè calidorum ſemina. Inter ea verò quæ valde attenuant eſt rutæ ſemen , & cannabis, quippe quod ad medicamenti naturam accedat. C Ex cerealibus ſeminibus ad victum attenuantem ſine moleſtia ſolum hordeum valet:poſt hoc,triticei panes in clibano cocti:à cæteris danda eſt opera vt abſtineamus , niſi fortaſſe quiſpiam per longa temporis interualla piſum aut lentem guſtare velit. Plurimam autem eámque innoxiã eduliorum copiam, ſi velis, ad victus attenuantis rationem tibi ſuppeditabunt piſces ſaxatiles,& auiculæ montanæ.omnia enim animantia quæ degunt in montibus, & ſicciore & calidiore natura ſunt prædita , eorúmque caro minimè eſt pituitoſa. D Paſſeres igitur & turdos, merulos,perdices,licet edere:aues etiam quæ turricolæ vo-

A cantur,& quæcunque in vineis degunt,aptæ ſunt. Ex columbis,agreſtes domeſticis præſtant:& omnino agreſtia domeſticis præcellunt , quæque ſiccioribus alimentis quàm quæ humidioribus veſcuntur:& item quæ purum ac tenuem aërem inſpirant,iis quæ hoc non faciunt,meliora cenſentur. Ex piſcibus autem ſaxatilibus veſci poterimus iulide,phænicide,merulo, turdo, & ſcaro , & vno verbo,iis omnibus quorum eſt mollis caro, atque friabilis : ab iis contrà qui duram & glutinoſam carnem habent,abſtinendum omnino. Aſellorum autem caro mol- B lis quidem eſt,ſed minus friabilis:at mullorum eſt friabilis illa quidem,ſed non mollis : ex quo fit vt mollities & friabilitas ſint indicia quæ nobis de cuiuſque animalis carne ſuppetant:ad quæ animum diligenter aduertentes,in quo vtrunque ineſſe compertum fuerit, eius carne,quantam velimus,veſcamur:cæterorum carnes in quibus neutrum ſit,omnino vitemus:in quibus alterutrum, ex iis interdum comedamus, quum aliarum nobis non ſuppetat copia:in quo cauendum eſt ne eas ad ſatietatem ingeramus. Quocirca quum ſaxatiles deſunt , aſellos & C mullos,cæteróſq; pelagios piſces , ac præſertim eos qui cum ſinapi manduntur,qualis eſt ſcorpius, præbere poſſumus. Sunt porro quædam animalium genera quibus altera ex iis quas dixi , ineſt nota , ſed ea propter alterius exuperantiam non ſunt ad cibum adhibenda. Anguillæ autem & piſces cartilaginei,etſi carnem mollem habẽt, tamen propter ſuccum lentum & pituitoſum qui in eis redundat , ſatis noxiæ afferunt. Iis verò qui attenuante victus ratione indigent , ex cartilagineis ſola torpedine D & turture veſci licet,quum ſaxatiles non ſuppeditentur. Eadem facultate præditi ſunt bugloſſi & paſſeres. Non

vero autem gallinarum esum iis qui se exercent, itémque A columbarum & turturum, non recens, sed pridie ad minus interemptarum: quod etiam in cæteris omnibus quæ carnem modicè duram habent, obseruandum est. Pisces autem saliti exquisitissimè extenuant. Ex his eligendi sunt qui tenera carne suapte natura sunt. Cetaceum genus est cauendum. Iam verò suillas carnes sale conditas gustare quispiam tutò poterit. Ex fructibus ii qui ventrem molliunt, minimè nocebunt. Molliores igitur magis quàm duros, & eos qui tardè transeunt comedere licet, non tamen ex vllo genere ad satietatem. Qui autem vehe B menter austeri & adstringentes sunt, huic rationi victus sunt contrarii: magis verò omnino accommodantur caricæ, nuces, pistacia, & amygdala subamara. Oliuæ eiusmodi sunt vt eas neque laudem neque vituperem. Ex dulcibus autem non modò esculentis sed etiam poculētis solum mel (vt ita dicam) succum tenuem gignit. Vina autem huiusmodi succum faciunt alba & tenuia: atque alba quidem crassos succos incidunt, & per vrinas expurgāt. Iam verò serum lactis inter ea numeratur quæ attenuandi vi sunt prædita: sed oxymel ad victus rationē C attenuantem multo est accommodatius.

Quæ res crassos succos gignant,
Cap. II.

CRassos succos gignunt panes qui sub cinere coquuntur, quíque rite non conficiuntur, & qui tragus appellatur, & placentæ ex musto & simila, & lagana, & placentæ quæ itria dicuntur, & quodcunque ex triticea farina sine fermento conficitur, & placentæ quæ ex eadem materia elaborantur. Præterea simila & alica abundè D crassi sunt succi: amylum verò mediocriter. Lobi quoque crassi succi sunt, & lupini, & interna lentis pars, fabæ frictæ, sisami semen, erysimi semen, pisces qui molles appellantur, loligines, sepiæ, polypi, cetaceum genus. Satis verò crassi sunt succi patellæ, pectines, & omnia testa intecta: itémque anguillæ, cochleæ, carnes ceruinæ, caprinæ, bubulæ, leporinæ, porcinæ, iecur, renes, pudenda, cerebrum, spinalis medulla, glandulæ, lingua mediocriter, lac nimis coctum, casei omnes: recentes verò & qui ex acido lacte sunt facti, minus: lac acidum igni decoctum: E ex ouis, quæcunque ad perfectam concretionem sunt cocta, & assata etiam magis, & longè maximè quæ in sartagine fricta sunt: palmulæ, castaneæ, glandes, bulbi, rapa, fungi, ari radix, tubera, nuces pineæ, ficus non probè maturæ, citrii caro, cucumeres vberius sumpti. Inter vina, quæ dulcia sunt, ea crassum sanguinem gignunt, & magis etiam id quod defrutum nominatur, & mustum eodem modo: itémque crassa & nigra vina.

Quæ media sint inter attenuantia & crassum
succum facientia, Cap. III. F

EIusmodi sunt optimè confecti panes, carnes gallinarum, gallorum gallinaceorum, phasianorum, perdicum, columbarum, attagenum, turturum, turdorum, merulorum, & paruarum auicularum omnium: itémque saxatilium piscium, & pelagiorum, gobiorum, murænarum, buglossorum, & absolutè omnium piscium quicunque neque lentorem, neque fœtorem edendo referant: & ficus, & pepones, & ex oleribus agrestibus, feris, id quod est commune multorum genus. Singulorum autem speciales appellationes apud Atticos sunt, vt lactu- G ca, chondrile, & alia sexcēta. Huius verò sunt generis corruda, myacāthinus, & chamædaphnes, asparagus, & bryoniæ. Vinum flauum simul & dulce & pellucidum, quale est Aruisium, & Lesbium, & Falernum, & Tmolite. Hæc enim omnia & bonum & moderatè crassum sanguinem gignunt.

Quæ viscidum succum in nobis faciant,
Cap. IIII.

TRiticum omne quod graue, densum, & interius fla uescens est, viscidum succum gignit: quod verò le- H ue, rarum, candidúmque intus est, minus est huiusmodi. Simila quoque & alica abundè viscidæ sunt: itémque tēdines, musculorum extremitates nerueæ, & partes quæ circa labra sunt, & lingua, omnis suilla caro, itémq; agnina, sesami semen, bulbi, & pingues palmulæ.

Quæ crudos humores in nobis pariant,
Cap. V.

PAlmulæ virides crudis humoribus replent eos qui ipsis vescuntur, vt rigoribus quæ calefieri difficiliter possint, capiantur: & radix rapæ, siquis liberalius ea vtatur: & caro testaceorum, quorum caro dura est, & salsum succum ex nimia coctione amisit: & quæ mollia nominantur, polypi, sepiæ, & quæ sunt generis eiusdem: cetaceum genus in mari degens: animalium ventriculi, intestina, vteri, acidum lac, panes in sartagine cocti cum caseo, lupini, vua in ventriculo contenta & non excreta.

Quæ res frigidos humores creent,
Cap. VI.

QVi se cucumeribus valde explent, iis vt frigidum succum coaceruent natura comparatum est, quum non facilè possint in bonum sanguinem commutari. Eiusmodi etiam succum ventres, intestina, vteri, mala nōdum matura, & bulbi pariunt.

Quæ pituitam gignant, Cap. VII.

SVccum absolutè pituitosum gignunt nerueæ animalium particulæ, cerebrum, pulmo, spinalis medulla, glandulæ, agnina caro, boleti, fungi amanitæ, caro testaceorum, mala non matura.

Quæ res melancholicum succum pariant,
Cap. VIII.

CArnes bubulæ, caprinæ, & his multo magis hircinæ & taurinæ melancholicum succum faciunt: & magis etiam asininæ, camelinæ, vulpinæ, caninæ, leporinæ, & suum agrestium. Ex piscibus huiusmodi succum pariunt thynni, balenæ, cete, canis, delphin, & omne cetaceum genus: itémque cochleæ, brassicæ, arborum germina quæ muria vel ex acida muria sint condita, vt lentisci, & terebinthi, & rubi, & canini rubi germina: cinaræ etiam caro, & lens edulium est succum melancholicum gignens vel maximè: post hanc panes furfuracei, quíque ex tipha conficiuntur: casei vetusti, & vinum crassum & nigrum.

Quæ succum biliosum pariant,
Cap. IX.

SIliquæ & cinaræ succus amaram bilem facit: præstat igitur cinaram coctam edere. Mel quoque facilè in bilem vertitur in calidis corporibus. omnia enim dulcia alimenta, & vina item dulcia, materiam flauæ bili gignundæ suppeditant.

Quæ gignant excrementa, Cap. X.

PAlumbi, anseres, præter alas, viscera omnia, spinalis medulla, cerebrum, aues palustres, & quæ in stagnis ac pratis vitam ducūt: cicer, fabæ virides, faba Ægyptia, porcelli nuper in lucem editi, caro pecudum, & omnium animantium recens natorum, quǽque in ocio vitam trāsigunt, & piscium fluuiatilium, & palustrium, & qui in limo degunt, & omnes cetacei generis in mari, excremēta faciunt.

Quæ res careant excrementis,
Cap. XI.

ANimalium colla, caudæ, alæ, agrestium animalium caro, & eorum quæ in siccis locis viuunt, excrementis carent.

Quæ multum nutriant, Cap. XII.

SVum domesticorum caro præ omnibus eduliis maximum alimentum præbet: bubulum cerebrum, testes, cor, spinalis, & alia etiam medulla, alæ anserum, & magis adhuc gallinarum: omnium volucrium ventres, cochleæ, ac præcipuè bis coctæ. Ex testaceis, quæ dura carne sunt prædita, vt chymæ, purpuræ, buccina, & cætera generis eiusdem plurimum alimenti afferunt. Iam verò astaci, paguri, cancri, locustæ, sepiæ, squillæ, & iis similes: & ex cartilagineis torpedo & turdus moderatè nutriunt: itémque bati, liobati, & rhina magis: muli autem & gobii minus. Lac magis alit quod crassius est: quod verò liquidius est id minus alit. Ex panibus magis nutriunt siliginei, deinde ii qui ex simila parantur, tertio loco ii in quibus etiam furfur sit. Triticum coctum, simila, alica, fabæ, carnem gignunt non firmam illam quidem & densam, sed potius laxiorem. Cicer magis nutrit quàm fabæ, magis phaseoli, & ochri magis quàm fœnūgræcum. Dolichi quos lobos & phaselos vocant, non mi

nus quàm pisi nutriunt. Egregiè etiam alunt lupini, castaneæ, lentes, palmulæ dulces, vuæ dulces & pingues, glãdes, rapa quam napum nominant. Bulbi maximè nutriunt, & præsertim bis cocti: mel despumatum & ad distributionem & ad nutritionem redditur accommodatum, & melicratum probè coctum. Omne vinũ pro portione crassitiei nutrit. Rubrum igitur & crassum maximè omnium ad sanguinem gignendum accommodatum est: secundo loco id quod nigrum crassũ mque sit, & adstringens. His minus nutrit album simul & crassum & adstringens. Minimè verò omnium, album & tenue. Ad summam, omnia quæ crassi succi sunt, si probè concoquantur, & conuertantur in sanguinem, alimenti mul tum præstant.

Quæ res minus nutriant, Cap. XII.

PArum nutriunt extremæ animalium partes, vterus, vẽter, intestina, cauda, aures, pinguedo, adeps. Omne volucrium genus terrestrium generi comparatum, minus nutrit. Caro eorum quæ senio confecta sunt, minus alit quàm caro eorum quæ adhuc augescunt. Alimentum quod pisces dant, tenuiorem sanguinem gignit, vt neque abundè nutriat, & citò etiam digeratur. Ex iis quæ testa intecta sunt, quæ molli sunt carne, velut ostrea, exiguum alimentum præbent. Panes hordeacei, quomodocunque conficiantur, minimè omnium aliorum nutriũt: minus verò alit polenta quæ ex iis efficitur: itémque panes furfuracei, ac impuri omnes, & loti, amylum, maza ex polẽta hordeacea, auena, millium, eóque magis panicum, oryza, fabæ virides, semen papaueris, hormina, mora, rubi canini fructus, iuniperus, myrta, amygdala, pistacia, pruna, persica, armeniaca, præcocia, oliuæ, & præsertim maturæ, nuces auellanæ, & magis etiam regiæ: nuces, serica, corna, pruna syluestria, zizipha, iuglandes, halicacabus, capparis, & præsertim sale condita: terebinthi partes omnes, brassica, beta, lapathum, portulaca, solanum, raphanus, napi, cardamum, pyrethrum, asparagi omnes, pastinaca, daucus, carus: cæpa autem & allium, & porrũ, & ampeloprasum, cruda quidem alimentum nullum præbent, bis autem térve cocta, paucissimum. Mala Punica parum nutriunt: pira verò, & præsertim magna, nescio quid alimenti in se continent. Cucurbitæ quoq; modicũ alunt, itémq; vuæ passæ austeræ, & nõ pingues. Porro inter ea quæ multũ & ea quæ parũ nutriũt, medii inter iecti sunt phaseoli, ochri, araci, cicerculæ, & ficus, quæ nõ æquè ac alii æstiui fructus, parum nutriunt. laxam enim carnem faciunt, id quod faciunt etiam vuæ: ipsæ verò mi nus quàm ficus alunt, laxámque & humectam carnem gi gnunt. Omnia autem edulia in quibus aliqua vehemens medicamenti qualitas insit, quum eam qualitatem aut assando aut decoquendo aut parando deposuerint, exiguum alimentum corpori dant, prius verò nullum præbent.

Quæ res boni succi sint, Cap. XIII.

OMnium ferme eorum quibus vescimur, lac optimi est succi: optimum autem lac est animalium integræ valetudinis, quum nuper expressum potatur. Oua tremula & sorbilia boni sunt succi: itémque gallinæ, & pisces fere omnes, præter eos qui in paludibus & stagnis, & fluminibus limosis degunt: ac præsertim si aqua è ciuitate aliqua prodeat, cuius cloacas & balneas expurget, vel aquam admistam habeat quæ fullonibus ad vestes tingendas vsui fuerit. Ergo tutius erit semper eos pisces offerre quide mari quod aquæ dulci mixtum non sit, excepti fuerint: quales sunt qui pelagii & saxatiles appellantur. hi enim tum succi bonitate tum iucunditate cæteris longè præstant. Si verò quidam sint qui vtraque in aqua soliti sint viuere, vt capito, lupus, asellus, gobius, muræna, & cancri, & anguillæ, statim quærendum erit vbinam sint capti: deinde odoratu & gustatu discernere. Etenim qui in aqua vitiata vitam duxerunt, etsi cæteris sunt pinguiores, tamen & malè olent, & insuaues ac mucosi sunt, & statim putrescunt: atque etiam ex consuetis piscium alimentis, aut meliores aut deteriores esse ex gustu atque odore facilè cognoscuntur: quemadmodum mulli omnium pessimi sunt qui cancros comederunt.

A Aliorum verò caro durior est illa quidem, sed non mali succi: fidicula, rhombus, hepatus, buglossum, psitta, & lacertus medii quodammodo sunt inter eos qui teneram carnem habent. A limentũ mque eorum est optimum iis qui se non exercent, qui imbecilli sunt: iis verò qui conualescunt, friabile & molle alimentum est ad bonam valetudinem accõmodatissimum. Omnium autem optimi succi sunt carnes quadrupedum animalium, quæ si probè concoquantur, optimum sanguinem gignunt, & præsertim eæ quæ boni succi animalium sunt, quale suillum

B est genus. Suum enim caro & ad iucunditatem & ad cõcoctionem est præstantissima, & eorum vel maximè qui in media ætate sunt constituti: vetustissimi nanque suis caro deterior est, itémque eius qui nuper natus comeditur. Nimis enim humidæ sunt carnes eorum qui recens sunt nati, & pituitæ plurimum faciunt: sed tamen iecur boni succi est: at partes quæ circa labia sunt & alæ, minus boni succi sunt quàm caro. Glandulæ probè concoctæ æquè ac carnes boni sunt succi: cor non mali succi esse censemus: meliores sunt pedes porcorum & rostrum

C & aures. Cæterorum animantium, quanto carnes à porcorum carnibus in alimenti viribus superantur, tãto partes extremæ in eisdẽ partibus suillis cedũt. Cerebrũ volucriũ lõgè præstat cerebro terrestriũ. Ferarũ caro melioris succi est quàm cicurũ. Panis purus rite cõfect' boni succi est, itémq; alica, ptisana probè cocta. Fabæ, castaneæque nõ mali succi sunt, nec fic' maturæ, & vua matura, pẽsilis verò reprehendi non potest. Caricæ statim distributæ boni succi sunt: quæ verò diutius in ventriculo morantur, mali succi euadunt, & pediculos generant. Hæ cum

D nucibus in cibo acceptæ præstantissimum edulium faciunt: qui verò ficus & caricas cum aliis eduliis comedunt, non mediocri detrimento afficiuntur. Lactuca, vt olus, bonum gignit sanguinem: secundo post eam loco, intyba. Vina odorata boni succi sunt: optimi verò sunt succi Falerna, & potissimũ dulcissima, itémque Aruisiũ, & fuluum Tmolite dulce.

Quæ res mali succi sint, Cap. XIIII.

MAli succi non vna species est. alius enim frigidior est, alius calidior, alius biliosior, alius denique ad

E aquæ naturam propius accedit, vt etiam magis melancholicus est alius. Ab omnibus autem mali succi eduliis etiamsi facilia concoctu sint, abstinendum esse consulo. Succus enim malus ex eis coaceruatus diu latet in venis: quum verò occasionem aliquam ad putredinem nãciscitur, febres malignas gignit. Mali autem succi sunt hæc, pecudũ caro & caprarũ ex acrimonia. hircorũ caro pessima est: proximè succedit caro arietina, deinde taurina. inter hæc omnia caro castratorũ est potior: seniorum verò

F sunt pessimæ. Leporũ caro gignit illa quidẽ sanguinẽ crassiorem, sed tamen qui melior sit ad succos bonos faciendos quàm boum aut pecudum: & tamen ipsa quoque mali succi est. Ceruina caro mali est succi. Renes & testes adultorum animalium, præter testes gallorum gallinaceorum, mali succi sunt. cerebrum, spinalis medulla, cor, lien, omnia viscera animalium, oua frixa, casei veteres, boleti, amanitæ fungi, mali succi sũt: cæteros fungos nõ esse tutius est. Fœnumgræcum, lens, tipha, auena, & panes ex his confecti non bonum succum pariunt. cicer bonũ

G succum non gignit: olyra verò pessima est. panicum, mil lium, & cætera generis eiusdem bonum succum non creant. Pisces verò, dracones, cuculi, callionymi, scorpii, trachuri, muli, orphi, glauci, & cætera animalia cetosa quæ in mari degũt, mali succi sunt omnia. Fruct' omnes qui horæi dicũtur, mali succi sunt: ficus verò minus quàm alii fructus. at caricæ, si quis frequentius eis vescatur, non admodum probum sanguinem gignunt: ex quo fit vt ex eis magna pediculorum copia consequatur. Mala non matura, pira antequam maturescant, terebinthi

H fructus, mali succi sunt: cinara quoque, & præsertim quũ durior est, itémque cucumeres & pepones, sed minus. cucurbita his omnibus præstat, sed hæc quoque in stomacho corrupta abundè est mali succi. Ex oleribus nullum boni succi est. medium inter vtraque partem locum te-

net lactuca & intyba & malua: deinde atriplex, & portulaca, & beta, atque lapathum. Radices autem plantarum, olerum, mali succi sunt quæcunque acres sunt, quales sunt cæparum, porrorum, & alliorum, & daucorum, & raphanorum: mediæ sunt, radices ari, rapæ quæ napus appellatur, & eius quem carum nominant. Ocimum succi est pessimi. Rapa cruda, brassica, bulbi non probè cocti: cæpæ, porra, allia, ampeloprasa, bis cocta succi prauitatē deponunt. Pessimi verò omnino succi sunt olera omnia quæ sylvestria nominantur, vt agrestis lactuca, chondrille, scandix, gingidium, seris, & cichorea. Vina quæ crassa sunt & fœtida, & adstringentia, quale est vile Bithynum, quod in magnis doliis comportatur: nam quod in paruis conuehitur, neque boni neque mali succi est, sed mediū inter vtrunque locum tenet.

Quæ res facilè concoquantur,
Cap. XV.

FAcilè concoquitur panis probè confectus, pisces saxatiles omnes, gobius, torpedo, turtur, si auium generi comparetur. Volucrum caro terrestrium carni comparata, facilius concoquitur, præsertim verò perdicis, attagenis, columbæ, gallinæ, galli gallinacei, phasiani. Alæ anserum faciles ad concoquendum sunt, sed gallinarum sunt faciliores: & ad summam, alæ bene educatorum & iuniorum, optimè concoquuntur, pessimè verò macilentorum & seniorum. quæ verò sero lactis educata sunt, iecurque anserum, & cæterorum quæ similiter aluntur, itémque gallinaceorum gallorum testiculi, facillimè cōcoquuntur. extremæ porcorum partes sunt concoctu facillimæ. Ex bubulis & caprinis carnibus, meliores ad cōctionem sunt vituli: atque hœdi capris omnibus præstant. Carnes eorum quæ adhuc crescunt, facilius concoquuntur quàm carnes eorum quæ declinant: quæque in siccis locis sunt educata, carnibus ad concoquendum facilioribus prædita sunt quàm quæ aliis in locis. Iuglans facilius quàm auellana concoquitur: bulbi facilius concoquuntur qui bis cocti sunt, itémque oua tremula & sorbilia, lactucæ, intyba, malua, cucurbita cocta, quum non corrumpitur in ventriculo. Vinum dulce facilius quàm adstringens concoquitur. Porro ex iis quæ æquè salubria sunt, id esse concoctu facilius sciendum est quod sit iucundius.

Quæ res difficiliter concoquantur,
Cap. XVI.

DIfficulter concoquitur caro capræ, bouis, ceruique: difficillimè autem caro hircorum, deinde arietum, postea taurorum. animalium verò annosorum pessimè concoquitur, itémque suum si seniores fuerint: ventriculus quoque ægrè concoquitur, intestina, vterus, cor, iecur, aures, caudæ, renes, viscera omnia, cerebrum, spinæ medulla, adultorum animalium testes, sanguis denique omnis. Anserum verò præter alas, & item palumborum, sturnorum, merulorum, & paruarum auium caro est durior: ac magis etiam caro turturis antiqui, & anatis: & his magis caro pauonum & otidum. Ventres omnes volucrum ægrè concoquuntur: qua in re quidam struthiocameli & mergi ventrem quasi medicamentum ad concoquendum valens falsò laudant: siquidem neque ipse facilè concoquitur, neque aliorum ciborum concoquēs medicamentum est. Cochleæ difficiliter concoquuntur, atque etiam lac acidum & caseus vetus: at recens & ex acido lacte confectus, est præstatior. Purpurarum autem caro, & buccinorum, & aliorum testa intectorum, quorum dura caro est, difficulter concoquitur: astaci verò, paguri, cancri, locustæ, squillæ, & cæteri generis eiusdem: polypi, sepiæ, loligines, & omnes quæ molli cute præditi nominantur: bati, liobati, rhinæ, dracones, cuculi, calionymi, scorpii, trachuri, mulli, iphi, glauci, zygænæ, salpænæ, gongri, phagri, amiæ, aquilæ, oua tosta, cocta, fricta, triticum coctum, tragus, (cui soli inest vt sit quàm polenta concoctu difficilior) tipa, auena, panes ex eis confecti, fabæ, ochri, dolichi, phaseli, cicercula, araci, cicer, oryza, lupini, panicum, milium, & cætera huius generis: lens, tussilago, sesamum, erysimum, castaneæ, glandes,

A poma, pira, & ficus antequam maturuerint: vuæ acidæ & austeræ, palmulæ omnes, siliquæ, citrium, cuius parte exteriore siquis pro medicamento vtatur, ea ad concoctionem faciet, quemadmodum alia pleraque acria faciunt: ocimū, rapa minus cocta, bulbi crudiores, pastinaca, daucus, carus, & omnes olerum radices, & ipsa itidem olera omnia præter lactucam & intybum, sunt eiusmodi. Vinum quoque crassum & nouum, atque etiam aqua omnis difficiliter concoquitur.

Quæ res stomacho idoneæ sint,
B Cap. XVII.

STomacho autem aptæ sunt palmulæ austeræ, mala cydonia. Oliuæ sale conditæ præstantiores sunt quæ ex aceto sunt paratæ, vuæ passæ austeræ, vua in vinaceis reposita, nux regia, & magis quàm auellana, & multo magis si cum caricis comedatur. Spinosa omnia stomacho apta sunt mediocriter: huius generis sunt, carduus, atractylis incisa magis quàm conueniat: cinara, siseris radix cocta, gingidum æquè ac scandix, quod crudum & coctū si edatur, stomacho mirum in modum idoneum est, lō-
C giorem autem coctionem non fert: napi, raphanus, rapa, cardamum, pyrethrum, regius asparagus & palustris, myrtus sylvestris, chamædaphne, oxyacanthæ, & bryoniæ. Bulbi appetitum excitant, itémque capparis sale condita: Extima citrii pars stomachum roborat in medicamenti vicem sumpta. Vinum austerum os ventriculi firmat, atq; ipsum ventriculum, præsertim calida affectum intemperie. Vt medicamenta verò, absinthium, & aloë eundem corroborant.

Quæ res alienæ stomacho sint,
D Cap. XVIII.

STomachum lædunt baccæ iuniperi, magis verò cedriæ, fructus arbuti, amaranthus, viticis semen: beta verò ita stomacho aliena est vt si estur largius, morsum etiā inducat: itémque lapathium, ocimum, rapa crudior, blitum, atriplex, nisi ex aceto, oleo, & garo comedantur. Fœnumgræcum stomachum subuertit, & eodem etiam modo sesamum. Lac in iis qui frigido ventriculo sunt acescit: in iis verò qui calido sunt, in nidorem transit: ex quo fit vt febricitantibus iure noceat: siquis verò cum
E melle propinet, vomitum ciebit. Pepon non probè concoctus cholericos inducere morbos consueuit: etenim priusquam corrumpatur, ad vomitum prouocandum est idoneus: sique copiosius eo quispiam vescatur, neque quicquam quod boni succi sit pòst comedat, omnino vomitum mouebit: idem melopepon facit. Iam cerebrum omne stomacho non conuenit, & nauseam ciet: quemadmodum facit etiam ossium medulla. Vinum nigrum & austerum facilè acescit: crassum verò & nouum ad vomitum impellit. Inter medicamenta, abrotonum, seriphum,
F spuma nitri, stomacho non conueniunt.

Quæ res capiti noceant, Cap. XIX.

MOra, rubi fructus, caput lædunt: iuniperi baccæ, fructus arbuti, cedriæ, cannabis semen, radix mei, palmulæ omnes, eruca, fœnumgræcum, lini semen, vinum fuluum & austerum caput lædit, & mentem tentat magis quàm nigrum & austerum: odoratum quoque caput petit: at vinum aquosum neque capitis dolorem excitat, neque neruos lædit. Lac non est aptum capiti, nisi quis caput admodum validum habeat. Aqua in qua vuæ
G madefactæ sint, quæ sex etiā appellatur, capiti dolorem infert: itémque vua quæ fuerit in vinaceis reposita.

Quæ res non inflent, Cap. XX.

NOn inflant cuminum, ligustici radix & semen, viticis semen, fructus cannabis. Præterea ex iis quæ alioqui inflandi vim habent, non inflant fabæ elixatæ aut frictæ, bulbi aut multum aut bis cocti, & cum oleo, garo, & aceto sumpti. Mel despumatum, oxymel, flatus discutit. Panes hordeacei quomodocunque cōficiantur, minimè flatus excitant. Inter ea verò quæ inflant aut nō
H inflant, medii sunt phaseli, ochri, cicerculæ, araci.

Quæ res inflent, Cap. XXI.

INflant autem hæc, pisa, phaseli, fabæ, cicerculæ, lentes, casei, cicer, lupini, ochri, panicum, milium, cæteráq; generis eiusdem. Faba fresa magis inflat quum per

ſe ſola quàm quum aliter coćta eſtur.Maza ex polēta fla-
tum gignit,ſubaćta verò,diúque contuſa,magis per aluū
ducit,præcipuè verò ſi mellis portio ei fuerit indita.Suc
ci omnes inflant,præ cæteris cyrenaicus,ſatyrium,ſilphii
liquor,& radix.Ex ficubus breuis flatus excitatur, quia
facilè deiiciuntur:quæ verò exquiſitè maturæ ſunt, pa-
rum abeſt quin nihil penitus noceant,veluti caricæ.Pal-
mulæ virides ita flatum excitant vt ficus,rapa cruda.Lac
in ventriculo facilè ciet flatum,bulbi crudiores, mel nō
perfećtè coćtū. Vina dulcia diuturniores flatus excitāt:
dulcia ſimul & auſtera quæ neque diſtribuuntur, neque
digeruntur,ſed in ventre ſuperiore manent, flatum indu
cunt.Muſtum verò ipſum quoque inflat.

Quæ res abſtergant,incîdant,aperiántque, Cap. XXII.

ABſterget verò ptiſana,fœnumgræcum,melopepon,
pepon,vuæ paſſæ dulces,fabæ,cicer,ac magis nigrū,
quod lapides etiam in renibus egregiè confringit.Cappa
ris ſatis tenuium partium eſt:quæ verò ſale cōdita eſt,ab-
ſterget,& pituitam quæ in ventriculo eſt,deducit,& lie-
nis atque hepatis obſtrućtiones expurgat:ad quem vſum
adhibenda eſt cum oxymelite vel oleo ante alios cibos
omnes. Betarum ſuccus abſtergendi vim habet, eáſque
obſtrućtiones quibus hepar infeſtatur,diſſoluit:ſed præ
ſertim quum ex aceto & ſinapi eſtur: lapatia quoque, &
vrtica.Ari verò & aſphodeli radix tenuium partium eſt.
Bulbi vim habent extergendi,attenuandi, & aperiendi:
quocirca & aſparagum & aſphodelum ićtericis vt ſum-
mum remedium præbent.Cæpæ,allia,porrum, ampelo-
praſum,attenuant ſecántque craſſos & glutinoſos humo
res qui redundant in corpore:atqui bis aut ter coćta acri-
moniam deponunt,& tamen etiam attenuant.Serum la-
ćtis humorum craſſitudinem attenuat.Ficus abſtergent:
quam ob rem multæ arenulæ ex ficuum vſu in nephriti-
cis excernuntur.Caricæ extenuant,& incîdunt:ex quo re
nes expurgant.Baccæ iuniperi ea quæ in iecinore & reni-
bus ſunt purgant, craſſóſque ac tenaces humores atte-
nuant.Amygdala extergent & attenuant, viſceráque ex-
purgant,& humorum reiećtiones quæ per ſputum ex pe
ćtore & pulmone fiunt,expeditiores reddunt.Piſtacia ad
iecoris firmitatem vtilia ſunt,& ad purgandos humores
qui in eius meatibus infarćti ſunt,valent.Raphanus atte
nuandi vim habet.Mel habet maiorem attenuandi vim,
quod ex calidis & ſiccis plantis faćtum eſt:quocirca etiā
aqua mulſa ad ſputum educendum eſt accommodata.
Oxymel ea facilè deducit quæ neque tenacia, neque craſ-
ſa admodum ſunt: viſceráque ſine moleſtia expurgat,
morbíſque thoracis & pulmonis mirificè conducit. Iis
qui ſuccum craſſum aceruāt, vina tenuiſſima conueniūt:
quòd ſi frigidi quoque humores illi fuerint, tenuia & an
tiqua & cum acrimonia cōferent. Vinum verò aquoſum
ad humorum ex pulmone edućtionem aptum eſt.robo-
rat enim,& ſuccos humećtat,& ſecat mediocriter. Vinū
dulce in morbis acutis, veluti in peripneumonia atque
pleuritide,quum iam ſit faćta concoćtio,eſt ad vires re-
ficiendas accommodatum.

Quæ res obſtruant, Cap. XXIII.

LAc in quo plurimum ſeri ſit, minimè periculoſum
eſt, etiamſi ſemper eo veſcare:quod verò ſeri parum,
caſeíque multum habet,non tutum eſt ei qui in eius vſu
diu perſeueret.renes enim qui ad calculos generandos a-
pti ſunt,lædit,&iecinoris obſtrućtiones facit in iis qui in
eiuſmodi morbos facilè poſſint incidere.Caricæ ſunt ie-
cori & ſpleni inflammatis noxiæ,veluti etiam ficus, non
aliqua propria & excellenti earum facultate,ſed commu
ni omnium dulcium ratione.omnia enim dulcia lienem
& iecur obſtrućta,& ſcirrho laborantia lædunt:ipſæ ve-
rò ſuapte natura neque obſunt,neq; proſunt vehementer:
additæ verò iis medicamentis in quibus abſtergendi &
incidendi vis eſt,non mediocrem vtilitatem afferunt.A-
qua mulſa incommoda eſt iis quorū viſcera in tumorem
elata,aut ſcirrho,aut œdemate,aut inflammatione labo-
rāt: ſiquidem mel natura ſua in bilioſum ſuccū celeriter
mutatur.Papaueris ſemen ea retinet quæ ex thorace pro-
deunt.Palmulæ pingues & dulces obſtruūt:id quod viri-

A des magis faciunt. Præterea omnia liborum genera, &
quæ ex ſimila conficiuntur, obturant,& lienem augent,
& lapidem in renibus pariunt. Idem facit triticea farina
ex lacte. Alica etiam incommoda eſt iis quorum iecur
obſtrućtum eſt, & quibus renes ſunt lapidi generando i-
donei.Vinum dulce obturat,& viſcerum tumoribus in-
crementum præſtat.

Quæ tardi tranſitus ſint, Cap. XXIIII.

TArdè autem tranſeunt omnia quæ ex itriis & ſimila
conficiuntur,fabæ frićtæ, panes puri, lens detraćto
B cortice,cerebrum,ſpinalis medulla, iecur, cor, triticum
coćtum,oua coćta,& magis aſſata,& magis etiam frićta,
lupini,phaſeli,piſi,ſeſamum, eryſimum, glandes, mala,
pira non matura,ſiliquæ,vinum dulce,& magis quod au
ſterum eſt,& nigrum ſine dulcedine,itémque craſſum &
nouum omne.Aqua omnis tardi tranſitus eſt.

Quæ facilè corrumpantur, Cap. XXV.

PErſica,armeniaca,præcocia,facilè corrumpuntur.O-
mnes item frućtus horæi, quorū natura humida eſt,
in ventre facilè vitiantur,niſi prius citò deiiciantur, id-
C circo iis ante cætera omnia veſci oportet:ita enim celeri-
ter deiiciuntur,& alia etiam deducunt. quòd ſi poſt alias
dapes comedantur,eas etiam ſimul corrumpunt.

Quæ difficulter vitientur, Cap. XXVI.

CHamulæ paruæ,purpuræ,buccina,& cætera omnia te
ſta intećta.Quæ duram carnem habent,iis qui pro-
pter humorum malitiam cibos corrumpunt,dare conſue
uimus:eáque bis & ter in optima aqua incoquimus,& in
aliam puram transferimus.Eiuſmodi quoque ſunt aſtaci,
paguri,cancri,locuſtæ,ſquillæ,& quæcunque carnem ha
D bent quæ difficiliter vitietur,non ſecus quàm teſta con-
tećta,quorum caro dura eſt.

Quæ res in cibis aluum moueant, Cap. XXVII.

ALuum ſubducunt,lens,braſſica. Marina verò fere o-
mnia quæ teſtacea nominantur,compoſitam ex cō-
trariis facultatibus naturam habēt.ipſum enim ſolidum
vniuſcuiuſque corpus tardi tranſitus eſt,& ventrem ſiſtit.
Humiditas verò ad excernendum irritat. Siquis igitur aut
lentem,aut braſſicam,aut aliud quoddam ex iis marinis
animalibus quæ dixi,coquat,deinde eius decoćtū oleo,
garo & pipere condiat,tum potui det cui velit, ventrem
E eo potu ſubduci conſpiciet. Quinetiam marinorum eri-
naceorum,& conchularum omnium,& veterum gallorū
iuſcula cient aluum.Braſſicam,ſi velimus aluum ſubdu-
cere,cacabo vnà cum aqua in qua fuerit coćta,propè col-
locata, extrahimus, & ſtatim in oleum & garum iniici-
mus.ea enim non eſt admodum coquenda. Mouent al-
uum panes furfuracei,& quia in ventre multum excremē
ti faciunt, & quia furfur abſtergendi vim habet. Fœni-
græci ſuccus cum melle coćtus,& ſumptus,ad omnes vi-
F tiatos humores qui in inteſtinis ſunt, ſubducendos ido-
neus eſt: ea etiam vi abſtergendi quæ in eo eſt,cæteros
ad excretionem trahit.Mel verò quod ei miſcetur,parum
eſſe oportet,ne morſum excitet.Oliuæ ſalitæ ſi ante alios
cibos ex garo comedantur,aluum mouent.Quemadmo-
dum teſta intećtis,ita etiam conchulis ineſt ſuccus ventri
ſubducendo idoneus:& propterea nonnulli eas ex oleo,
vino,& garo parant,& iure,quod inde fit,ad aluum cien-
dam vtuntur. Lac, quod liquidius eſt, magis ſubducit:
quod craſſius eſt, minus. Serum lactis valde aluum mol-
G lit,eique tantum mellis addendum eſt quantum ſatis ſit
ad condiendum citra ſtomachi ſubuerſionem:eodémq;
modo tantum ſalis adiiciendum quantum ſatis ſit,ne gu
ſtus offendatur:quòd ſi velis magis ſubducere, plurimū
ſalis in tenuiſſimum læuorem redaćti indito. Carnes ani
malium quibus parum admodum ætatis acceſſit, ac ma-
gis etiam eorum extremitates,per aluum tranſeunt. Simi
li quoque modo ex piſcibus cartilagineis torpedo & tur-
tur mediocriter tranſeunt.Beta & lapathiū,vrtica, caſeus
recens cum melle,atriplex, blitum, cucurbita, pepones,
H melopepones,ficus,caricæ,vuæ dulces, & præſertim quū
humidæ fuerint, ſycamina pura in ventriculum inciden-
tia, & præ cæteris cibis ſumpta, celerrimè ſubducuntur,
& cæteris etiam cibis viam parant: poſt alios verò cibos
accepta, etiamſi vitioſum ſuccum in ventriculo compe-

riant,tamen æquè ac cucurbita;celerrimè corrumpuntur. A Nuces recentes ad alui excretionem faciunt:ſed & ſiccæ, ſi prius in aqua permaduerint, æquè ac virides faciunt. Pruna humida ſubducunt, ſicca verò in aqua mulſa in qua multum mellis ſit,infuſa,etiamſi quis ea ſola comedat, ſatis abundè ventrem leniunt: ſed multò magis ſi mulſam etiam ebibat.Eſt enim perſpicuum facere ad ventris ſubductionem, vt poſtquam ea ſumpſeris, aliquo poſt tempore vinum dulce bibas,neque ſtatim prandeas. Mora,ceraſia,præcocia, perſica, & omnia humida, & aquea, & omnino quæ nullam inſignem habere qualitatem B ea guſtantibus & olfacientibus videntur,ſi rectè affectus ſit ventriculus,facilè per infernas partes deiiciuntur:ſi verò non,& ipſa ſupra cætera manent,nihil vẽtrem ad expellendum iuuant, quia nulla in eis ineſt acrimonia,aut nitroſa qualitas. Hæcque eduliorum materia eſt quodammodo media inter ea quæ aluum ſubducunt & ea quæ ſiſtunt, parum ad alteram partem vergens quum vſu venit,vt neque languidè ventrem ſubducat,neque validè ad diſtributionem faciat.quandoque enim aluus ſiſtitur, & ea quibus cohibetur, in alteram partem parum C quid vergunt.Ex quo fit vt aqua mulſa in quibus celeriter diſtribuitur,in iis non ſolùm aluum ad excernendum excitet, ſed cæteros etiam cibos commiſtos deducat: ſi verò non properet diſtribui,ſtatim irritet ad excretionẽ, quia habet aliquid acrimoniæ.Quin ipſum etiam mel ſolum, ſiquis non coctum lambat,aluum rectè ſubducit:aqua autem mulſa,parumper vel nihil cocta,antequam diſtributio fiat,ſubducetur. Oxymel imbecilliꝰ inteſtinum radit. Vinum dulce nonnihil adiuuat ventris excretionem:paſſum aluum ſubducit,itémque oua recentia, ſi ex D multo oleo primo loco ſorbeantur.

Quæ res mediæ ſint inter aluum purgantia & ſubducentia, Cap. XXVIII.

MEdium verò locum inter purgantia & mollientia tenet mercurialis per ſe vel cum aliis oleribus cocta,& primùm in cibo ſumpta,& cum eius iure abſorpta. Itémque polypodium,ſimiliterque alypum,cuius ſemen in potione acceptum ad cochlearis quantitatem,nigram bilem purgat.Pari quoque modo cnici ſemen contuſum, E & ſuccoſum redditum cum aqua mulſa,aut iure gallinæ, aut amygdalis,& nitro,& aniſo,& melli,& caricis comixtum.

Quæ res aluum ſupprimant, Cap. XXIX.

PAlmulæ auſteræ,vuæ auſteræ, mora rubi aluum ſupprimunt.Rubi canini fructus magis etiam ſiſtit.Myrta ſylueſtria, pruna agreſtia, quæ etiam pruna appellantur,mala adſtringentia ventrem detinent:acida verò quũ in ventriculo ſuccum craſſum inueniunt, eundem incidendo aluum ſubducunt,& ob eam cauſam fæces lique- F faciunt.At ſi purum ventriculum inueniant, eum magis ſupprimũt.Quæ dulci ſucco ſunt prædita,ea ſine acrimonia facilius deſcendunt:aquea verò,& quæ expertia ſunt qualitatis,iniucunda ſunt,neque quicquam commodi in ſe habẽt.Quod de malis dictum eſt,idem quoque de malis punicis déque piris dictum puta. Siquis lac excoquat, ſerúmque conſumetur,aluum non ciebit.nam ſi lapides ignitos toties in lac immittas vt ſerum conſumptum ſit, lac ita paratum adſtringet:idque iis quorum acria excrementa ventrem morſu infeſtant, dare conſueuimus. Sed G non minus etiam quàm ex lapidibus ignitis id facies ferreis orbiculis igne candentibus. Verùm lac quod ita confeceris,in caſeum facilè coit in ventre:idcirco ei mel & ſalem admiſcemus:ſed tutius eſt aquam affundere.Neque mirum videri debet ſi conſumpto ſero lactis,aquam adhuc affundimus:quia non ſeri humiditatem, ſed acrimoniam,qua ventrem ſubducit,vitamus & fugimus. Aſtaci,cancri,paguri,locuſtæ,ſquillæ,& cætera omnia quæ molli teſta intecta ſunt, aluum ſupprimunt, ſed minus quàm ea quæ teſta ſunt intecta:habéntque hæc ſalſum in H ſe humorẽ,quem ſi in aqua depoſuerint,nõ minus quàm oſtreorum,& aliorum teſta intectorum caro,ventrem cõpriment. Lenticula quoque & braſſica bis coctæ,& quum ſuccum depoſuerunt, ventrem ſiſtunt: quúmque humidum ventrem exſiccare in animo habemus, braſſicam mediocriter coctam,prima aqua abiecta,ſtatim in aliam calidam iniicimus,& in illa iterum eam coquimus donec flacceſcat.Idque quod bis coquendum eſt, neque aërem,neq; aquam frigidam debet contingere: ſi quidem non poterit exquiſitè flaccidum reddi, etiamſi plurimũ decoquas. Si corticem à lenticula auferas, vehementem adſtringedi vim amittet,neque ita fluxiones quæ in ventriculo ſunt,exſiccabit.Si verò eam contundas,biſq; excoquas, prioremque aquam abiicias, deinde modicum ſalis aut gari commiſceas, & aliquid eorum quibus aluus conſtringitur adiicias,ita vt guſtus non lædatur, iucundiſſimum vtiliſſimúmque & medicamentum & eduliũ parabis.Polẽta ex vino auſtero pota exſiccat. Oryza cohibet aluum,itémque panicum,milium,fricta omnia,leporis caro,vinum auſterum,& nigrum vacans dulcedine,albumque & auſterum,fuluum quoque & auſterum.

Quæ res calefaciant, Cap. XXX.

AT calefaciunt triticum coctum, & panes ex eo confecti,tipha,auena,fœnumgræcum, iuniperi baccæ, palmulæ dulces,poma dulcia,ſeſamum,eryſimum, & ob id ſitim inducunt:cannabis ſemen,vuæ dulces,vuæ paſſæ dulces,malua mediocriter,apium,ſmyrnium,eruca,raphanus,rapa,radicula,napi,cardamum,pyrethrum.

Quæ res ſint acres & calidæ, Cap. XXXI.

PAſtinaca,daucus,carus manifeſtò calefacit. Allium, gummi,porrum, ampeloprasum ſatis acria ſunt, ſed tamen bis térve cocta deponunt acrimoniam.Caſeus vetus calidus eſt,& idcirco ſitim affert:vinum dulce mediocriter:fuluum eſt nigro calidius:flauum verò eſt omniũ calidiſſimum,deinde fuluum, tũ rubrum, poſtea dulce, poſtremò album,minus quàm cætera omnia calidum eſt: vetuſtiſſimum verò abundè calefacit.

Quæ res refrigerent, Cap. XXXII.

REfrigerat hordeum quibuſcunque modis conficiatur,milium,panicum,tubera,cucurbita cocta,melopepones, cucumeres, pruna, ſycomora, auſteræ & acidæ vuæ,& paſſæ.Mala non adſtringentia frigidi & terreſtris ſucci ſunt,acida verò frigidum & tenuium partium ſuccum habent: quæ perfecta ἄποια (*hoc eſt, qualitatum expertia*) ſunt, & veluti aquea: idem de piris & malis punicis iudicato. Non pauci quoque ſunt aliorum arborum fructus qui refrigerent,& præſertim ii qui reponi & aſſeruari non queunt.Palmulæ adſtringentes frigidum ſuccũ habent,lactuca,intubus,ſed hæc moderatius:portulaca, papaueris ſemen,cuius ſi plurimum ſumatur, ſoporiferũ fiet.Eos autem quibus tenuis deſtillatio fluit à capite iuuat:in quo caſu id quod cãdidius eſt,cæteris præſtat.Myrta refrigerant,ſed non vnà cum adſtrictione,quandoquidem acrimoniam quandam habent. Solanum efficax eſt in refrigerando & adſtringendo.Aqua,vinum aquoſum, non apertè calefacit:quamobrem cum minore periculo febricitantibus præbetur.Vinum autem album & auſterum,minimé, vt inter vina numeratum, calefacit: quod verò album ſimul,& auſterum eſt,itémq; craſſum & nouum,apertè refrigerat. Acetum quoq; tenuium partium eſt,& idcirco quum intimas partes penetret,magis quàm alia refrigerantia neruos lædit.Porro media quodammodo inter calefacientia & refrigerantia ſunt panes loti, amylum,& vinoſæ vuæ.

Quæ res exſiccent, Cap. XXXIII.

LEns & braſſica pariter ſiccant,& ob eam cauſam aſpectum obtundunt,niſi fortè contingat vt totus oculus ſit humidior.Aſparagus verò minus quàm braſſica ipſa ſiccat:at aliorum olerum caulis eſt ſiccior. Contrà ſit in raphano & rapis,& napis,cardamóque,ac pyrethro,atque omnibus quorum acrem eſſe aſparagum contingit. Polenta ſiccat,viticis ſemen, eruum bis aut ſæpe in aqua coctum, edulium exſiccans fit:præſtantius autem eſt album.Quod verò aſſatum aut frictum eſtur,ſiccius alimẽtum præbet.Quæcunque autem in aqua prius elixantur, humidius alimentum præbent:quæcunque verò in ſartagine condiuntur medium inter hæc locum tenẽt:quodcunque autem plus vini & gari habet, ſiccius eſt quàm id quod nõ habet. Alia ſunt his lõgè inferiora:nam quæ defruti plus habent,aut in ſimplici & puro albo iure co-

quuntur,multo sunt prædictis humidiora:quæ verò ex sola aqua coquuntur,sunt etiã his humidiora.magnũ enim discrimen ex ipsa conditura accedit seminibus,oleribus, & plantis,omnibus quidẽ exsiccantibus, sed aliis magis, aliis minus, iuxta facultatem eorum quæ eis adiiciũtur.

Quæ res humectent, Cap. XXXIIII.

PTisana,cucurbita cocta,pepones,melopepones,cucumeres,nux viridis,pruna,sycomora,& sycamina non corrupta,omnino humectant:non refrigerãt autem omnino,nisi frigida sumantur. Humectat quoque lactuca, intubúsque,sed his debilius portulaca. malua autem, & blitum,& atriplex magis aquea sunt olera:quinetiam alii plerique fructus aliorum arborum humidi sunt, ac præsertim ii qui reponi non possunt.Iam & lactucæ & papaueris semen humectat,itémque fabæ virides.Aqua humectat & refrigerat:ac calefacta,humectat,& calefacit.

Quomodo sorbitiones coquendæ sint, Cap. XXXV.

Quod quidem totum est deprauatum,& in eo multa desunt,nec restitui coniectura satis tutò poterant.

PTisana vt decet parabitur,quum coquendo in tumorem fuerit elata:deinde lento igni coquatur donec per multum ocium in succum abeat. Quo quidem tempore quum planè intumuerit,acetũ ei misceetur : quúmq; probè fuerit cocta,sub edendi tempus sal tenuissimus est iniiciendus:si verò oleum ab initio imposueris, coctioni nihil incommodabis : aliud verò nihil admiscendum est,nisi porri modicum & anethi, idque in ipso statim principio.Quæ verò ex lentibus & ptisana componitur, rectè paratur,si maior lentium imponatur copia, & eodem coquatur modo:præterquam quòd satureia aut pulegium ei adiicitur,fitque edulium suauissimum.Ex cucurbita quoque iucundissimus fit cibus, si cum aliquo salsamento ex ponticis,quæ mylla dicuntur,mandatur.Iis verò qui sunt ad continendos cibos imbecilliores,neque sumere crassius alimentum queunt,optimum erit,alimẽtum aqua macerare,deinde coquere,deinde contundere. Potest ergo quispiam polentam, panémque calidum macerare:panes enim confracti & macerati,plurimum facultatis,veluti caliditatis,amittunt:eorum verò decoctorum potio longè præstat, & multo etiam melius alimentum præbet.Hordeum verò quod febricitantibus dãdum est, non est confricandum,sed lauandum, & in aqua coquendum:ac primùm quidem quum intepuerit,aqua abiicienda est,tum alia adiecta coquendum.Rectè autem coquetur si decem aquæ heminas in vnam hordei heminam iniicias:coquitur autem donec hordeum crepet, deinde abiiciatur tenuissima aqua,& melle admisto id per se potui detur:hoc enim & ventriculo commodum est,& vrinam cit,& abundè nutrit.Datur item hordeum in polenta frictum,quod etiam καγχλύδα appellant:sed antequam maceretur,leuiter fricandũ est,vt præusta palea abstergeatur:deinde macerandum & coquendum est.magis enim quàm quod antè dixi,ventrem cohibet.Ita etiam alimentum quodcunque ægrotanti esse accommodatum censetur,coqui poterit.Quæ verò subtrita sunt,ea maceratis & coctis esse crassiora & validiora videntur. posset autem omne fere alimentum subteri : similiter quoque in potionibus quæ dantur.Panes verò siccos & recentes infundimus, & aqua emollitos conterimus, & ex linteo percolamus. Vt verò id album non videatur, addimus cucumeris semen frictum, itémque amygdala, & nuces pineas,& sorba, & cum his singulis, vel cum aliquo eorum, vel cum omnibus,anisi vel fœniculi semen admiscetur,datúrque id febricitantibus ex aqua mulsa:qui verò febrem non habent,iis datur ex vino. Milium verò & panicum contusa, & maximè fricta, & detracto cortice, præcipuè conueniunt iis quibus venter biliosa laborat affectione,& quibus multæ tenuésque excretiones per aluum fiunt. Hæc autem contusa in aqua sunt resoluenda. Nec minus esse horum debet quàm quod acetabulũ contineat:aquæ verò acetabula decem.Quúmque in succum sint redacta,per densum linteum excolanda sunt, & vini austeri modicum est perfundendum,& postea coquenda: tum ita confecta ieiunis exhibenda. Quinetiam accom-

A modatum fuerit vnà cum milio nuces Euboicas cum internis membranis vsquedum non admodum succosæ reddantur, sicuti milium contundere. Auena maximè omniũ leguminum est ad concoquendum accommodata: & eius optima est sorbitio.Fit eodem modo quo ptisana, vt hemina in decem aquæ heminis incoquatur.

Quæ res loco olei in sorbitionibus imponantur, Cap. XXXVI.

IN omni sorbitione,præter eam quæ ex lentibus fit,pro oleo aptum erit cucumeris semen crudum eliquatum.
B Ptisanæ verò ac cæteris decoctis, vel conus, vel nux, vel auellanæ, vel thasiæ nuces, vel amygdala miscentur.Iis verò quos perturbata aluus exercet, pro oleo papauer album leuiter frixum:idque robur addet. Iam ad fluxum ventris castaneæ quoque cum interioribus membranis contritæ adhibentur.

De confectione alimentorum, Cap. XXXVII.

SImila coquitur, vt quartupla eius portio in decem aquæ heminas imponatur,parúmque olei & anethi ad
C datur : pridie verò lauanda simila est. Panis aqua calida maceretur, quæ aqua continenter subinde commutetur: non omnis tamen panis pars infundenda in aquam est, sed interior.Huiusce rei terminus esto,vt non solùm panis intumescat,sed etiam vt fermentum euanescat,nec panis fermentum redoleat.Ptisana coquitur, vt in vna eius parte quindecim aquæ partes sint:vsque autem coquitur dum quinta pars remaneat,eáq; dissoluta sit. Itriũ verò & panẽ aridum coques donec in partes admodũ teneras abeat, & in mortario teres,& iterũ ex aqua,sale & oleo co
D ques.Oua coquenda sunt ex aqua,ea semper mouẽdo.mota enim neque simul cohærent,neque densantur.Sed melius in posca coquuntur:nam ita remanent humidiora.

De aqua mulsa, Cap. XXXVIII.

MVlsa non admodum vtilis est biliosis.in ipsis enim in bilem mutatur:ergo eiusmodi naturis mulsa dilutior conueniet.Est etiam incommoda mulsa iis qi viscera habent morbis opportuna.Porro ita paranda mulsa est,vt octupla aquæ portio melli admisceatur,coquatúrque donec spumam desinat emittere.Spumã verò simul-
E atque orta est,ab ea perpetuò tollere conuenit.

De potionibus quæ vtiles sunt ægrotantibus, Cap. XXXIX.

FEbricitantibus optima potio est mulsa, vel oxymel, & aqua omni morsu vacans. Quæ verò adstringendi vim habent,in ventris turbationibus non sunt incommodæ.Porro ad vomitum ciendum etiam mel admisceri illis potest.Ac æstiuo quidem tempore mala in frusta dissecta in aqua infunduntur,donec ea colorem inde contra-
F hat. Similique modo cydonia mala matura secantur in partes,& macerantur:hæcque præcipuè dantur iis qui bilem vomunt.Pira verò in aqua infunduntur quæ adstringentia & dulcia sunt.Myrta verò recentia vino dulci infusa potionem quidem insuauem,sed tamen non mordentem & lenem faciunt. Acini quoque vuarum aridi in aqua macerantur:sed eorum decoctum, quum neque acre neque acidum sit,multo est vtilius.

De lactis potione,ex Rufo authore, Cap. XL.

G QVi lac potat, ab aliis abstinere cibis debet, donec fuerit concoctum,& ad partes infernas descenderit. Præstat autem manè bibere lac recens mulctum, & pòst nihil sumere:eóque tempore nimios labores vitare. Necesse enim est vt in iis acescat qui se tum laboribus dedunt.Sed melius est quietè inambulare,&interim vigiles quiescere:nam hoc pacto quamprimum per aluum descẽdit.Vbi hoc deiectũ fuerit,aliud bibendum est:quúmq; hoc descenderit,aliud deinde bibendũ. In initio autem, nõ quidẽ ex reliqua corporis mole,sed quæ in vẽtriculo
H sunt,vtiliter purgat. Qua re cõfecta,venas mox ingreditur,ac optimè nutrit,neq; amplius deiicitur.In biliosis autẽ fluxionibus, & quũ ad vẽtriculũ colliquationes confluũt,decoctũ lac dandũ est: ac primũ quidẽ lentè & paulatim coquetur,vt pars descendat, pars consumatur : de-

inde multo magis coquetur, adhibita diligētia ne aduratur, néve in caseum coalescat: quod sanè diligentissimè curabitur, si leniter coquamus, & agitando, quod secesserit ex omni parte detrahamus: porro ferula leni & tenui agitandum erit: si quid verò labris ollæ adhæserit, id etiam spongia erit abstergendum. Sæpe enim vsuuenit vt ex eo totum præterea lac fuerit corruptum. Quemadmodum igitur dictum est, lac vsquedum crassius æqualiter dulciusque crudo euaserit, percoquatur.

De aquis, vt ab Herodoto authore traditum est, Cap. XLI.

QVæ autem virtus aquarum sit, quódque vitiū, scire nos oportet. Aquæ enim multiplicioris vsus sunt quàm reliqua ferme omnia ad victus rationem instituendā. Ergo sciendū est optimā aquā esse eam quæ nullam omnino qualitatē neque gustatui neque odoratui afferat: quæ quidem est bibentibus iucundissima, & ad aspectū pura videtur. quum verò præcordia celeriter permeet, nulla est quærenda præstantior: nam quæ in præcordiis diu moratur, ventrémque ferit, flatu implet & prægrauat, licet ea bona quæ dixi habeat, ea tamen semi viciata existimanda est: siquidem neque citò calescit, neque citò frigescit: quinetiam quæ in ipsa coquuntur, tardissimè coquūtur, & peius. Ergo melius est huiusmodi aquam experi etiā iudicare. Aquæ, is qui iudicare voluerit, ex his ipsis signis facere coniecturam poterit. aquæ enim quæ ad Septentrionem vergunt, solémque auersum habēt, cum tardiores sunt, tum verò etiam difficilius coquuntur, & tardè refrigerantur, & calefiunt. Quæ verò ad orientem solem sitæ sunt, & per meatum aliquem aut terram ipsam fluunt, celerriméque calefiunt & frigefiunt, eas esse optimas sperandum est. Illæ etiam bonæ sunt quæ æstate frigidiores sunt, A hyeme verò calidiores. Nonnulli aquas pondere metiuntur, easque quæ leues sunt potiores putant. hoc si aquis præter cætera accedat, laudabile est: solum verò nō satis argumento est, aquas bonas esse. Pluuiales autem, inquit Hippocrates, leuissimæ sunt, itémque dulcissimæ, tenuissimæque & limpidissimæ: quia sol quod leuissimum tenuissimúmque est trahit: id quod non ex aliis aquis solùm, sed ex ipso etiam mari & ipsis itidem corporibus facit. Quocirca aqua pluuia citissimè omnium putrescit, vtpote quæ ex diuersis & plurimis sit B permista qualitatibus: sed nemo existimet aquā quæ facilè putrescit, esse pessimam: nam facilitas mutationis potius virtuti quàm vitio attribuitur. ex quo conficitur vt quum aliæ optimarum aquarum notæ adfuerint, etiamsi facilè putrescat, ea sit censenda optima: & tamen quum mutari incipit, bibentibus raucitates, tusses, & vocis grauitates affert. Ex pluuiis aquis æstiua, quæque ex tonitruo fit præstantior est quàm quæ ex nimbis est demissa: quæ verò ex glacie & niue fiunt, pessimæ sunt: in aquæ enim concretione tenuis pars o- C mnis excernitur. Porro palustres ac fœtidæ, quæque qualitatibus absurdis præditæ sunt, coquendo meliores fiūt, & bibēdæ sunt vino mistæ, vt adstringētibus dulcius vinum misceatur, aliis verò id quod magis adstringat. Vtile est etiam palustres, salsas, bituminosásque percolare: at quæ valde frigidæ sunt, à cibo sunt potui dandæ, sed neque confertim, neque affatim, neque sine vino. Nonnulli potus atque pastus inuenerunt quibus aquarum vitium emendant: alii cicerum D decoctum prius bibunt, ciceribúsque vescuntur: alii caucalida comedunt cum aliquo pisciculo coctam: simili quoque modo fœniculum: alii denique betā & cucurbitā cum muria & vino diluto antè comedunt.

QVINTI LIBRI ARGVMENTVM.

In quinto agitur de grauidis, nutricibus, infantium educatione, & de omni ætate, & de dentium, auditus, oculorúmque curatione: itémque quomodo caro auferatur & reficiatur, & ibidem etiam temperaturarum cognitio & curatio traditur.

LIBRI QVINTI CAPITA.

ORIBASII SYNOPSEΩS AD EVSTAthium filium liber quintus.

Quæ grauidis eueniant, déque earum victus ratione, Cap. I.

QVONIAM hæc præcipuè grauidas infeſtant, nauſea, cōtinuus vomitus, ſputa, ſtomachi eroſiones, & cibi faſtidium, non ab re fuerit eis remedia præſcribere. Ambulationes ergo, cibi neque admodum dulces, neque admodum adſtringentes, vina fulua, odorata, quinque annorum, maxima ſunt remedia: vt medicamentum autem herB bæ ſanguinalis decoctum bibant. Prodeſt eodem modo anethum & pontica radix, quam rha patrio vocabulo nominant: hæc & ante & poſt cibum ſumi poſſunt. Extrinſecus autem præcordiis imponitur cataplaſma ex œnanthe, balauſtio, cytiſi, & ſmyrnii coma, fœniculi ſemine promiſcuè: poteris eadem cum palmulis & vetere vino permiſcere. Stomachi autem eroſiones aquæ calidæ potus leuabit: cōfert etiam quietè ambulare, præcordiáque lana molli fouere. Eas verò quæ cibum faſtidiunt cohortaberis vt varios & iucundos cibos, & amyC lum ſiccum edant: ídque magis erit offerendum iis quæ terram edere cupiunt. Appetitum excitant etiam labores, & longior peregrinatio. Quæ verò quietam agere vitam conſueuit, ea quum grauida eſt, ægrè repentinos motus fert: porro acria quandoque guſtare, præſertim ſinapi, conueniet ei quæ cibi faſtidio teneatur. Ad magnos autem pedum tumores confert anthyllis aceto excepta: itémque commodum eſt ſuperimponere folia braſſicæ latiora, & affectum locum creta cimolia ex aceto illinire: alumen quoque cum aceto erit accommoD datum. Iam verò mala quæ medica nominantur, aquæ incocta pedibus vtiliter admouentur.

De nutrice eligenda, Cap. II.

NVtrix eligenda eſt nullo affecta morbo, quæ neque nimis iuuenis ſit, neque nimium ætate proceſſerit. Iunior autem ſit quinque & viginti annorum, & vndetriginta: quæ verò grandior ſit, trigintaquinque annos ſit nata. Pectore amplo ſit, mammis magnis, papillis neque conniuentibus, neque auerſis. Habeat autē reliquum corpus neque admodū pingue, neque nimiū gracile. Magnum etiam eſt infanti commodum nutricem non multo antè peperiſſe, & maius, ſi marē. Caueat E nutrix valde ſiccantia, ſalſaque, & acerba, & acida, & amara, quæque vehementer calefaciunt, itémque odores fœdos, & præter modum ſuaues, & condimenta, & cætera acria. Iam verò à venereis abſtineat, manúſque & & humeros exerceat, id quod molendo texendóque faciet. Puerulum verò trimeſtrem aut quadrimeſtrem vlnis geſtet.

De lacte nutricis, Cap. III.

LAc præſtantiſsimum eſt quod ſpiſſitudine, copia, colore, odore, & guſtu moderatum eſt. Illud etiam F commendatur quod in vnguem pollicis ſtillatum, & in luce ſpectatum, vngue inclinato, neque citò neque tardè defluit. Probari autem hoc etiam pacto poteſt, lacti in vas vitreum infuſo, coaguli portio miſceatur, digitiſque agitetur, atque ita permittatur donec cogatur: deinde inſpiciendum eſt vtrum minor ſit pars quæ in caſeum concreuit quàm ea quæ in ſerum abiit. quod ſi ſit, vtile erit lac: ſi contrà, erit cōcoctu difficile. Quod verò æquam vtriuſque portionem habebit, id erit proG batiſſimum.

Quomodo lac vitiatum corrigatur, Cap. IIII.

LActis vitia corrigenda ſunt hoc modo: Si craſſius ſit, pituita vomitu eliciatur: optimum verò erit oxymelite vomitum ciere. Eadem quoque laboribus qui cibum præcedāt, tenuāda eſt, ac tunc quidem origanū, hyſſopum, ſatureia, ſcandix, & thymum, itémque radiculæ parum, & vetus ſalſamentum cum oxymelite accommodata ſunt. Si verò acrius tenuiúſque fiat, multis A laboribus alleuanda nutrix eſt, ſorbitionibúſque, ac ſuillis carnibus eſt reficienda, ſapáque & vinum dulce potui dandum. Si diminutum lac fuerit, & ſorbitiones erunt offerendæ, & vberius erit alenda: vinum dulce propinandum, pectus & mammæ confricandæ, nonnullis etiam affixa cucurbita mirum in modum auxiliata eſt. Medicamenta verò, etſi ad lac gignendum proficere aliquid cognoui, tamen iis continenter eſſe vtendum nō cenſeo: (vehementius enim liquefaciunt) ea ſunt, fœniculi radix & ſemen ptiſanæ incocta, cytiſi folia in vino B nigro, aut ptiſana, melanthium in vino dulci, itémque anethū, paſtinacæ radix & fructus, hæcque calida prius perſperſa ita ſunt præbenda. Omne verò lac malum, ſiue craſſum ſit, ſiue acre, ſiue fœtidum, puerum qui ipſum prius ſuxerit, eadem inficit qualitate: acre autem lac ieiuno nunquam dandum eſt. Corrigere verò lactis fœtorem vinum odoratum & cibi ſuaues poſſunt.

Educatio pueruli, Cap. V.

PVer nuper in lucē editus melle primùm nutriatur: deinde lacte bis in die, aut ter ad ſummum: quúmC que id alacriter puer aſſumit, ſpéſque eſt eum eſſe concocturum, tum cibus iam offerri poteſt qui ipſum non impleat: ſi verò nobis ignaris impleatur, ſtatim ad ſomnum procliuior & ſegnior efficitur, venterque intumeſcit & inflatur, & vrina redditur aquoſior: quibus notis perſpectis, nihil dandum eſt priuſquam quod in ventre habet conſumpſerit. ſatis erit biennium lacte nutrire: deinde verò ad cibos tranſeundum eſt.

De puſtulis quibus puer affectus eſt, Cap. VI.

PVſtulas quæ circa pueri cutem oriuntur, primùm D ita ſinemus: quum verò valde creuerint, tum eſt ei adhibenda curatio: ea fiet balneis in quibus myrti aut lentiſci folia aut roſæ incoquantur: deinde roſaceo aut lentiſcino erit vtendum, & item cerato ceruſſato, leniterque nitro abſtergendum. neque enim puer feret vehementiora. Erit etiam accommodatiſſimum nutrici victus rationem ex dulcioribus inſtituere. Optimum quoque fuerit ſi perulum ipſum ita educemus vt neque expleamus, neque nimis tenuē victum præbeamus. Si pueri aluus adſtringatur, mel cibo erit affundendū, & ſimul coquendum: ſi verò neque ita deiiciat, terebinE thinæ quantum ciceris magnitudinem impleat, adiiciemus. aluo autem humectata, milium præcipuè offerendum eſt.

De tuſſi & grauedine infantis, Cap. VII.

SI verò tuſsis aut grauedo quandoque puerum exerceat, linctus ex melle qui mellitiſſimi dicuntur, offerendi ſunt. Puero igitur multa aqua calida loto, caput eius copioſo melle calido illinendum eſt, deinde lingua digito comprimenda. ita enim magnam pituitæ copiam vomet.

De pruritu gingiuarum, Cap. VIII.

F SIquis puritus gingiuarum puero cōtingat, fotu vtendum eſt, & liberaliore etiam vnctione ex oleo non cocto, in quo parum ceræ liquefactum ſit.

De ortu dentium, Cap. IX.

DEntes ſeptimo menſe oriuntur, ac tum quidem inflāmationes gingiuarum, maxillarū, & tendinū, & quādoque etiā conuulſiones ſubſequuntur: tunc nihil puero dandū eſt quod maſticatione indigeat. Gingiuas autē continenter digito præter lauacrū cōtractare, adiG péque gallinaceo vel leporis cerebello emollire oportet. Vbi verò dētes iam eruperint, ceruix, caput atq; maxillæ delicatis lanis puris inuoluētur, oleóque dulci & calido fouebuntur, quod etiam in meatus auditus inſtillabitur: quo ſane tēpore puer erit vberius alendus, & aqua calida lauandus. Si verò profluuium ventris fiat, id epithematibus quæ præcipuè ſiſtūt, cuminum, aut anethum, aut apium lanæ inſpergendo inhibere tentabimus. Proderit etiam roſarum ſemen admiſcere, & ſummatim calidis exſiccare: at ſi nihil venter deiiciat,

melle in glandis formam coacto leniter irritabitur,aut calamintha cũ melle trita illinetur. Cõuulsionibus autẽ puerorum auxiliari potissimum videtur heliotropium aqua incoctum, si in ea puer lauetur. Vtile quoque est est irino,aut cyprino, aut sicyonio perungere, & totum calefacere.Quum verò exortis dentibus digitos vulnerat,benefaciet iridis radix derasa,nec multum sicca ore detẽta:id quod etiã vlceribus auxilio est.Iam verò butyrum etiam cum melle illitum prodest.

De vlceribus quæ aphthæ dicuntur, Cap. X.

VLcus oris quod aphtha dicitur, puero oritur modò subalbidum, modò subrubrum, modò nigrum veluti crusta:ac nigrum quidem pessimum est,& maximè mortiferum. Succurrit autem iris cum melle, & si velis siccã inspira,& rosarũ folia contusa,& rosarũ flos, & crocũ,& myrrhæ portiuncula,& galla,& thus,& cortex thuris,& simul,& singula per se melle intincta.Præterea mulsa,& mali Punici dulcis succus conuenit.

Ad femorum intertrigines, Cap. XI.

FEmorum intertrigines myrto arida, cypero, & rosis inspergendæ sunt.

Ad aurium humores, Cap. XII.

AVrium humores exiccat lana ex alumine imposita,aut vinũ mulsum,aut vinum vetus instillatum, aut crocum ex vino tritum.

De adustione quæ siriasis appellatur, Cap. XIII.

ADustio est inflammatio partiũ circa cerebrum & eius membranas, in qua sinciput cauum efficitur, & caui cum pallore oculi,corporisque siccitas fit.Remedio est vitellus oui cum rosaceo sincipiti impositus ad modum linamenti,vt continenter commutetur.

Ratio victus infantium,& aliarum ætatum vsque ad declinantes, Cap. XIIII.

INfantes,quique lactentes non sunt,sinendi sunt vt liberius & hilariter viuãt:exercitationes,atque alimenta lenia sunt eis præscribenda: ab anno sexto & septimo pueri & puellæ literatoribus blãdis humanisque tradẽtur. ita enim quieto animo & iucundè perdiscent. Atque animi quidem quies ad bonam corporis educationem valet plurimùm. Quum duodecimum annum agunt,ad grammaticos iam & geometras adducẽdi sunt, & corpus exercendum est. A quartodecimo anno vsque ad vicesimumprimum annum, exercendi erunt in mathematicis disciplinis,& philosophiæ studio:& propter corporis robur plures exercitationes erũt eis imperãdæ, vt animo & corpore laborãtes, venereis vti prohibeantur:his etiam auferẽdum vinum est. Ætati florenti absoluta victus ratio animi & corporis conuenit: idcirco omnibus exercitationibus,ac præsertim quibus quisque assueuit, itémque cibo pleniore, & qui boni alimenti sit,vtendum. Declinantibus verò conuenit victus ratio & animo & corpori debita.exercitationes enim,qualescunque sint,pro hotũ ratione subtrahendæ sunt:quũ mque eorum habitus frigescere incipiat, alimentum est diminuendum.

De lassitudinibus quæ ab exercitationibus contrahuntur, Cap. XV.

LAssitudo quæ vlceris sensum inuehit, ex copia excrementorum tenuium simul & acrium oritur: quæ verò tentionis sensum repræsentat, in qua tendi partes corporis videntur,nullum quidem excrementum notabile inesse in corpore indicat, sed in neruis & musculis affectio quædam existit, qua vidẽtur tendi,etsi minimè tenduntur. Ea verò quæ inflammationi similis est, in qua veluti contusas, & inflammatione obsessas partes sentimus, tum solet incidere quum musculi nimium excalfacti quippiam ex circunfusis sibi excrementis attraxerunt. Est etiam alia quarta quædam affectio, quæ oritur quum musculi vltra debitum exiccãtur:vt quum se homines exuerint,squalens,cõtractúmque corpus & ad mot^9 pigrũ videatur. Remediũ verò eius quæ vlceris sensũ præ se fert,erit excremẽtorũ euaporatio, quæ fiet frictione multa, mollique cũ oleo copiosiore, in quo nulla adstringẽdi vis insit. Altera verò lassitudo in qua tẽsio sentitur, pro remedio relaxationem postulat.Re-

A laxatur autem quod distentum est, tum pauca mollique frictione ex oleo dulci & apricato, tum verò omni intermissione & quiete, & balneis temperatis, atque in aqua calida mora diuturniore, adeò vt si bis & ter etiã laueris,plus sis profecturus. Sanationi verò tertiæ lassitudinis sunt tria proposita, superuacanei euacuatio,distenti remissio,& inflammationis refrigeratio: ergo & oleum copiosum & tepidum, mollissimæque frictiones, & in aquis temperatis mora longissima,huiusmodi lassitudines curat:multa itidem quies,assiduáque inB unctio idem præstat. Quarta denique affectio primo die nihil sanè diuersum à superioribus postulat,nisi calidiorem aquam,quæ sensim contrahat & roboret cutim, secundo die apotherapiæ exercitationem. In balneis verò ex calido solio in frigidam protinus exilianti. Porro quicunque lassitudine grauantur, boni succi nutrimentum postulant.

De adstrictione, Cap. XVI.

ADstrictio oritur aut obstructis meatibus, aut densatis: deprehenditur autem protinus vbi se exueC rint,ex colore albo, & cutis duritie ac densitate:in exercitatione verò,ex eo quòd ægrè incalescant. Remedium huius affectionis est calefactio:ergo valentiore exercitatione & balneis calidioribus vtendum est: mora verò in frigido solio diuturna ne fit: sed nec ipsa aqua valde sit frigida. Induẽdi autem vngantur aliquo quod mediocriter calefaciat,vt oleo dulci & tenui. Cutis etiã densitati sanãdæ satis est oleũ anethinũ,præsertim si ex anetho viridi fiat: oleum quoque ex populo nigra confectum ad idem facit.

D De lassitudinibus quæ sponte sua nobis irrepunt, Cap. XVII.

QVoniam lassitudo quæ vlceris naturam refert,ex acrium excrementorum vitio oritur, si vitiosus humor paucus omnino fuerit, apotherapiæ exercitatio sufficiet: si copiosior sit, & altius in corpore resideat, neque exercitationẽ hanc, neque aliud genus exercitationis, neque motum vllum penitus iniungemus, sed quies,somnus,& inedia diei totius imperabitur:deinde vesperi pingui vnctos,& tẽperato balneo lotos, exiguo E boni succi cibo & sorbili alemus.Sed neque à vino erũt abstinendi.hoc enim,siquid aliud ,semicrudos humores concoquit. Si ergo ex his malum conquieuerit,homo ad consueta munia paulatim erit adducendus. Si verò postero etiam die perseueret,iam validioris remedii ineunda est ratio.Si vires constiterint,duorum alterum erit faciendum, aut sanguis mittendus, aut exhibẽda purgatio, distinctione adhibita vtrũ magis oporteat:si vires sunt imbecillæ,sanguinẽ quidem nullo pacto detrahemus,sed tamẽ moderatè purgabimus: si veF rò permagna sit humorum crudorũ copia, tum neque sanguinẽ mittere,neque purgare,neque exercere,neque penitus mouere,neq; lauare cõuenit: sed in omni quiete seruandi sunt,dandáq; esculenta & poculenta,ac medicamenta in quibus attenuãdi & incidẽdi absque manifesto calore vis insit: ergo victus ex oxymelite,porticuláque ptisanæ instituetur, nonnunquã verò aquæ mulsæ parũ offeretur.Et quoniam omnibus his turgida inflatáque præcordia sunt, & quicquid sumpserint in flatus facilè conuertitur,præstabit cibo piper admiscere. Sed erit etiam accõmodatius vti medicamẽto quod G diospoliticũ dicitur,& eo quod ex tribus piperibus simplex conficitur,atque oxymel est eis vtilissimũ. Pro potu vtantur apomelite,& præsertim vbi coacuit, & vino quod leuiter acescit, & cibis vescãtur attenuãtibus sine calore, qualis est capparis, si ex oxymelite aut oxelæo sumatur. Lassitudo verò tensionis sensũ referens, quũ sine exercitationibus incidit,copiã solidas corporis partes distendentẽ indicat. Quũ verò sanguinis copia subsit perspicuũ est,optimum esse aut venam incidere, aut H malleolos scarificare. Spontanea autẽ lassitudo, in qua vlceris sensus nobis se offert, ne paucis quidem horis, nedum duobus aut tribus diebus ita lentè occupat, sed protinus febrim vehementissimam inducit,nisi præueniendo sanguinem detrahas. Melius autem erit, si fieri

poterit, bis eodē die ſanguinē mittere: primùm autem ita euacuabimus vt ne animi defectionē inducamus: ſecundo verò loco, ne ipſa quidem animi erit formidāda defectio. Qui verò ita affecti, ſanguinis miſsione vacuati non fuerint, ii vt ſeruentur, bona fortuna indigent.

Senum victus ratio, Cap. XVIII.

Senectus ſicca & frigida eſt: calefacientibus & humectantibus corrigitur. Eiuſmodi ſunt calida dulcium aquarum balnea, vini potio, & cibi omnes humectandi, ſimul & calefaciēdi facultate præditi. Fricandi ſunt ſenes poſt ſomnum cum pinguedine aliqua: deinde ambulare, & geſtari citra laſsitudinem debent. Imbecillioribus ter in die dādus cibus eſt: ac tertia quidem hora panis modicum cum melle Attico: ſeptima verò, quum frictione & exercitationibus cōgruis vſi fuerint, atque loti, primùm ſument quæ aluum molliunt, deinde piſces, vel aues: poſtea verò in cœna aliquid optimi ſucci, & quod non facilè vitietur. Non prohibeo etiā eis vinorum ex melle paratorū vſum, præſertim iis ſenibus quibus ſuſpicio eſt calculi in renibus gignendi aut podagræ: tùncque petroſelinum in vinum cōiiciendum eſt. Siquando verò ob pituitam in vētriculo obortam, cogimur aliquid ex iis quæ eam incidant eligere, ad humectantem victum ſine mora eſt reuertendum. Eis verò ficus maturas ante alios cibos dabimus: hyeme verò caricas, ſi nullum vitium in dextra præcordiorū parte ſentiant. Quoniam autem tum ſeroſa tum pituitoſa excrementa in ſenum corporibus aceruantur, vrinas moueri quotidie conuenit, & aluum ſoluere, præſertim oleo ante cibum abſorpto. Perſpicuum autē eſt, omnia olera ex oleo garóque ante cibum ſumi oportere. Si verò aluus præter modum ſit adſtricta, mercurialis & cnicum ad eam ciendam ſufficiēt. Facit etiam terebinthina, eáque ſumenda eſt quandoque ad vnius auellanæ, quandoque ad duarum, quandoque verò ad trium magnitudinem. Oleum quodque clyſteri infuſum iis quibus aluus adſtricta eſt ſummam affert vtilitatem.

Ad eos qui venereis vti non poſſunt, Cap. XIX.

Pudenda continenter pinguedine vngenda ſunt, cui adiuncta ſit exigua narciſſi radicis portio, aut grani gnidii, aut pyrethri, aut vuæ taminiæ, aut viticis. Erigetur etiam penis ſiquis ſucci cyrenaici quantum milii magnitudo eſt, ei imponat. Ante cibum verò prodeſt bulbos aſſatos, rubentes, exiguos, cum ſale & oleo, aut mazam frictam cum ſalſamento, aut denique ſcillæ tabefactæ modicum edere.

De corpore rugoſo, Cap. XX.

Rugas corporis expellit erui farina viti albæ admiſta. Aliud ſmegma quod continuè illinitur: Ficus pingues cum bryona contuſas, farinam erui, aut ſepiæ teſtam vſtam cum modico melle inſtillato.

Vt corpus ſuauiter oleat, Cap. XXI.

Vt verò corpus ſuauiter oleat, eidem vnctioni miſcenda eſt cupreſſi coma arida & contrita, aut pini cortex. Illud verò meminiſſe oportet, vt mane poſtquam ſtolam induerint, parum caſiæ aut herbæ Sabinæ guſtent.

Vt habitus calefiat, Cap. XXII.

Ad habitum corporis calefaciēdum hoc puluere in balneo vtitor. Habet verò nepetam, ſampſuchum, hyſſopum, lauri baccas, rorem marinum, lapidem pyritem, ſalem, fæcem vſtam, nitrum, pumicē pro cuiuſque ratione, itémque modicum ſinapi, vuæ taminiæ, & grani gnidii. A balneo verò vtendum erit acopo quod calefaciendi vim habeat.

Ad vitiatum colorē emendandum, Cap. XXIII.

Vitiatum corporis colorem vita iucunda, cibus ſuauis emendat: cibo autem admiſcere oportet radiculam, porra, viride cicer. Bonum etiam colorē facit dulcis mali Punici ſuccus abſorptus. Prodeſt etiam oleum cui bryoniæ radix diu ſit incocta: id quod ad corporis quoque cutim intendendā valet. Smegmatis porro admiſcenda ſunt glutinantia, quæ ex aliquo abſtergentiū fiunt, farina, bulbo narciſſi, & bryoniæ radice: quæ res corpus etiam intendit. Bene etiā colorant, ſi copia ſup-

A petat, amaræ amygdalæ radix & ſemen in aqua cocta, & in balneo adhibita.

Ad liuores, Cap. XXIIII.

Liuores conſtare prohibebimus ſi cutem craſſam, & iniuriis minus patentē, & habitū valde admodū calidum effecerimus. quod vt celerius fiat, ſale in balneis ſuper ea parte quæ nigrorem cōtraxerit, vtemur: deinde verò eandem partem ſpongiis in decocto radiculæ aut abſinthii madefactis fouebimus.

B Quæ dentes conſeruant, Cap. XXV.

Dentes integri manebunt ſiquis faciat hæc: In primis caueat ne cibos corruptos edat, ne continenter vomat. Caueat eſcas dētibus incommodas, quales ſunt ficus ſiccæ, mel coctum & valde durum: palmulæ quæ difficiliter frāguntur: quæcunque glutinoſa ſunt, & vix frangi poſſunt, ita vt dentes moueant: quæ denique ſtuporem dentibus inducunt. Poſt cibum verò dētes quoque purgare oportet.

Vt ne grauis auditus fiat, Cap. XXVI.

C Ne grauis auditus fiat primùm cōducit ſordes quæ in auditus meatu ſunt, abſtergere: per interualla autē linum dropaci intinctum in meatū iniicere, & expreſſum euellere. meatus enim ita valde purgatur, & auditus auribus reſtituitur. Deinde autem aliquid ad erui magnitudinē indere, & meatū per vnū diē obturare cōuenit: eo exēpto vngere diebus quinque oleo amygdalino, aut nardino, aut chamæmelino, aut pinguedine anſeris, cum exiguo fellis bubuli. Poſt verò id tēpus ſinapi & ficus cōteres, factúmque ex eis collyriū, ad duas D horas impones, deinde eximes, oleúmque quod in aſphodeli radicis ſucco deferbuerit infundes.

Ad caliginem oculorum, Cap. XXVII.

Ne tenebræ oculis offundantur, quum in aquam frigidam quiſpiam ſe mergit, oculos in eadem apertos diu teneat: aſpectus enim inde robur ſumit. Oculi nō ſunt lectione fatigandi. Vinum craſſum & dulce vitent, itémque cibos qui in ventre ſuperiore diu morantur, qui difficiliter concoquūtur, humoréſque lentos & craſ- E ſos gignūt, atque etiam erucam, porrum, & omnia quorum acrimonia ad ſuperiores partes fertur. Supinū quoque decubitum diuturnū, frigus, ventóſque contrarios, & fumū & puluerē fugiant. Porro aquam ita confectā quotidie ad menſem & diem vnū oculis inſtillent: Fœniculum viride in vas fictile foris picatū cum aqua pluuia coniicitur, fœniculo extracto reliquum reponitur.

De repletione, Cap. XXVIII.

Maxima ex repletione in cibis noxa contrahitur. quāuis enim ventriculus probè concoquat, tamen venæ ſuprà quàm par eſt expletæ laborant, diſtēduntur, F rumpuntur, obſtruuntur, & flatu implentur. Tibi verò planè perſuadeas repletionem peſſimarum ægritudinū cauſam eſſe. Quum igitur venter expletus eſt, id quod ſuperfluit, tum per ſuperiores partes vacuatur, tum per infernas excernitur. Sed id omnino eſt imbecillius ea repletione quæ in venis eſt, non tamen eſt admittēdum: ſed ſiquis plura ingeſſit, ſtatim debet euomere. periculū enim eſt ne facta concoctione venæ expleantur, atque etiam magis quū immoderato potu atque paſtu ſe con- G tinēter expleat, nec vllam interim inanitionē moliatur. Vomitus autem ciēdus eſt antequam cibus corrumpatur: quòd ſi aliquid impediat ne vomitus excitetur, aluus ſoluta ſæpe iuuit: ſi ea non fluat, plurimū dormiendum eſt, & aqua calida potui frequenter danda. Quum verò abundè ſit facta concoctio, præſertim ſi aluus deiecit, tum & lauare, & fomentis vti, & parum cibi dare, & potionem dilutam offerre, licebit: at ſi neque aluus deiecerit, neque ſtatim ſit facta concoctio, ad hæc verò, reliquum corpus graue, ſegne, & ſomniculoſum ſit, & ali- H qua etiam inertia præter rationem mētem occupet, hæc inquam omnia repletionem in venis eſſe commoſtrabunt. Qui verò præterea laſſitudine premuntur, eos, dū ventriculus concoctionem obiuerit, quieſcere oportet, deinde verò laboribus inaniendi ſunt.

Ratio victus eorum qui sunt negotiis occupati,
Ex Galeni commentariis, Cap. XXIX.

QVum quispiā negotiis occupatam vitam ducit,cōsiderandum est vtrum superiore vitæ tempore exerceri consueuerit, an exercitiis peractis lauari, an minimè exercitatus, huiusmodi consuetudinem moderatè ferat:vt quum transpirabile corpus habeat,non continenter ægrotet. Hæc enim corporis natura non est ad aliam consuetudinem traducenda, vt nec etiam eorum qui ex longo temporis interuallo in morbum incidūt. Si verò quispiam ægrotare continenter videatur, si ex humorum redundantia id eueniat,tibi propositum sit, rationem victus salubrem ita instituere vt semper moderatos humores habeat: si verò ex vitiatis humoribus, vt optimos. Qui igitur succos omnes æqualiter coaceruant,ii planè in balneum sunt ducēdi,deinde fricandi, & paululum prius dimouendi: qui verò hæc antea facere consueuerāt,iis eadem parum augere, cibi aliquid subtrahere, & cibos qui parum nutriant esse consulemus. In iis verò qui humores prauos colligunt, non vnum propositum est, quia neque etiam vna est prauorum humorum species: nonnulli enim frigidiores magisque pituitosos colligunt. ergo & à cibis & à potibus iis aceibuntur quicunque collectū in eis humorem promptè generare consueuerūt.Sed & alui subductio horum omnium est commune præsidium.

Quibus cibi vitiantur in stomacho, Cap. XXX.

CIbis in stomacho vitiatis,si quæ corrupta sunt, deiiciantur,erit maximè compendiaria ad sanitatem via:sin minus,iis quæ leniter subducunt,irritāda aluus est. Iis qui ita sunt affecti, vomitus ante cibum,isque vini passi potione excitus, prodest. Hoc etiam consilii dandum eis est vt nihil assumant quod nidorem afferat, vel grauiter oleat,aut omnino cibū qui facilè corrumpatur:ea verò quæ boni succi sunt,deligant. Eis etiam ex moderato temporis interuallo aluum subducere, rebus moderatè purgantibus expediet.

Victus eorum qui iter faciunt,ex Dioclis sententia, Cap. XXXI.

ITer facilè conficiet qui vnctus sit,& non magno impetu proficiscatur: per æstatem verò fascia tenui sex aut septem digitos lata,non minus autem quinque cubitis lōga,lumbos ad ilia vsque complectatur. Baculus quoque ad iter est vtilis. in decliuibus enim locis præmissus,corpus quod præceps ruit,tanquam basis quædam continet:in accliuibus verò eidem innixi, corpus facilè ad ascensum promouemus. nam hoc scitum est, minus labi eum qui tribus,quàm qui duobus firmamētis nixus incedit. Quū verò in itinere cessamus,eo tempore vnctio, & parum cibi ex fructibus qui æstate suppetunt, & modica potio conuenit. A prandio requiescendum est antequam in viam se dare. Quòd si necessitas cogat festinare, sitisque vrgeat, tenuis polenta ex aqua & exiguo sale potui detur. Iam verò solis æstus atque ardores cauēdi sunt,neque corpus nudum ei est exponendum,sed contectū,ne siccescens indurescat, præterquam quod ex itinere fit. ita enim & minus lassitudine fatigatur,& nullam ex affectionibus antè dictis pari ratione persentit. At hyberno tempore,quum frigus est, antequam viæ te committas, aluum subducere, inungi,hyberni cibi non multum sumere, atque exigua potione contentum esse oportet. Fascia quoque longiore non modò lumbos, sed etiam spinam & pectus rectè & diligēter obuolues. Quū verò requiescis,tali præsidio firmatus,si vehemens frigus sit, neque vngi, neque cibum, neque potum gustare est melius, quin neque etiam alia quauis ratione te fouere, nisi ibidem sis permansurus. Post longi verò itineris confectionem, aliósque vehementes labores,etsi lassus quispiam non est,tamen non secus quàm ii qui lassi sunt curandus est: sic enim minus incommodi quidpiam accidit.

Ex Erasistrato,quid faciendum sit peregrinantibus in aquis commutandis, Cap. XXXII.

AQuis in quibus nitri qualitas & salis inest,plurima eorum quæ odorata sunt,quæque vrinam ducunt, A miscere optimum est ei qui potaturus est:qui verò totā aquam immixtā bibit, non multum debet bibere. hac enim ratione ab aquarum malitia minus ei molestiæ afferetur,quum ipsi aquæ succos consuetos,& aquarum malitiæ plurimum repugnantes miscebit,& totius aquæ nō multum potabit:cæteráque quæ ad victum pertinēt conuenienter aquæ mutationi simul etiam commutabit. Decet quoque eos qui peregrinātur,aeris,& cæterorum omnium quæ offeruntur,habere rationem. quæ enim aduersam valetudinem allatura sunt, vel ex nimia B copia alimenti,vel ex succorum malitia,vel ab aëris inspiratione causam ducunt.

Victus nauigantium ex Diocle, Cap. XXXIII.

VOmitibus qui nauigantes infestos habent, quique primùm oriuntur,neque facilè neque vtile est succurrere: omnino enim iuuare consueuerunt. A vomitu autē neque multi neq; quiuis cibi sunt offerēdi: sed vel lēticula sicca & decocta,cui pulegii modicū additū sit, vti: vel pane macerato in vino diluto, atque odorato; potúque modico,eóque vel ex vino prorsus diluto, vel C aceto mulso. Lentes autem coquēdæ sunt,deinde quum molles fuerint, ad læuorem redigendæ, tum siccandæ, atque ita in vas fictile reponendæ. Si verò vomitus diutius & crebrius infestent,cibo qui vehementius eos cohibeat vtendum erit: itémque modica potione quæ ex aceto mulso cum aqua constet,in quo thymum aut pulegium fuerit infusum:aut ex aqua cum polenta diluta; aut etiam vino odorato. Ad graues autē nauium odores,vel mala cydonia,vel thymum, vel pulegium naribus admouebūt. Mare verò intueri minimè debent vs-D quedum in nauibus versari assueuerint. aquis præterea est adhibēda diligētia, ne turbidæ,ne fœtidæ,néve salsæ sint.

De ebrietate, Cap. XXXIIII.

EBriis vomitus statim excitatus conuenit:aqua autē & mulsa liberalius pota vomendum est, vsquedum plurima reiecta sint,& ventriculi morsus obtundantur. Post vomitum,solium ingressi largè perungantur: reliquum verò tempus quiescāt,& vestibus tecti plurimùm dormiant,quousque discutiatur vinolentia.

De iis qui immoderatè veneriis vsi sunt, Cap. XXXV.

E QVi immodicè coiuerūt,iis vestimēta calida, quies, somni longiores conueniunt, quousque ab imbecillitate seipsos vindicent.

De refrigeratis, Cap. XXXVI.

QVi in nimio frigore versati sunt,locis calidioribus cyprino aut irino peruncti decumbāt: deinde verò quum parum fuerint excalfacti, piper & myrrha in potione cū vino veteri odorato, aut liquor cyrenaicus cū vino vel aceto,aut pyrethrum,aut castoreum cum aceto F dabitur: cibo autem calidiore & moderato nutrientur.

De exustis, Cap. XXXVII.

QVi verò in sole sunt exusti,ii decūbant in locis perflabilibus,faciésque, manus & crura sunt aqua frida perfundenda. Si sitis vrgeat, frigidam bibant qui ei assueuerunt:háncque non cōfertim,sed paulatim. Cibo vtantur exiguo,quique facilè distribuatur: isque humidior sit potius quam densior.

Ex Galeno de pituita, quæ in ventriculo est, Cap. XXXVIII.

G SI vnquam in aliquem incidisti qui cibos valde nutriētes aduersaretur,ab iisque mirum in modum abstineret,sique cogeres assumere, nausea corriperetur: ea verò solum quæ acriora sunt expeteret, atque iis quidem oblectaretur, sed tamen & venter inflaretur, distenderetúrque, ac nauseabundus fieret, parúmque ructibus solis leuaretur, ipsique cibi assumpti corrumperentur, & in acorem potissimum couerterentur, nosti omnino auxiliorum caput esse vt pituitam à ventriculo abstergeres. Equidem noui quādoque homines H ita affectos, qui quum radiculis ex oxymelite sumptis magnam crassissimæ pituitæ copiam euomuissent, integræ valetudini statim sint perfectè restituti.

Ex eodem,quid in constitutionibus intemperatis faciendum sit, Cap. XXXIX.

A IN omnibus constitutionibus ætas naturáque singulorum hominum, quam relationem ad constitutionẽ habeat, considerandum est. Constitutiones enim quæ naturis similes sunt, morbos pariunt: contrariæ verò iuuant. Ac temperatis quidem corporibus, temperatæ cõstitutiones sunt salubres: intemperatæ verò noxiæ. Sed quemadmodum nulla ex intemperatis cõstitutionibus est bona temperatis, ita etiã non est magnopere dãnosa, velutis intemperatis esse solet. Corpora enim quæ ini bi sunt, vt in talem quempiam morbũ propter familia B rem eis intemperiem cadat, ea à simili aeris nos ambiẽtis intemperie corripiuntur: quæ verò contrà atque aer ambiens affecta sunt, præterquam quòd nihil offendũtur, ad meliorẽ etiã statum perducuntur, quũ præsertim contraria constitutio temperaturæ naturalis intemperiẽ corrigat. Id qui norit, is vict⁹ rationẽ cõstitutioni aduersam instituens, corpora in bona valetudine conseruabit.

Ex eodem de carne minuenda, Cap. XL.

QVum nimia carne auctum corpus fuerit, liquandũ erit, & comprimendum. Porro autem calidius sicciusque temperamentum corpus gracile reddere ostensum nobis est: ergo tale temperamentum obesis hominibus C est inducendum, si eos ad mediocritatem velis perducere. Nosti autem veloces exercitationes, victum attenuantem, & similia medicamenta, & animi curas, totam temperaturam sicciorem, & ob id etiam corpus tenuius reddere. Quis autem victus attenuet, perspicuum est. Medicamenta verò vehementiora sunt hæc, rutæ semen, præsertim syluestris, cum ipsis etiam corymbis, aristolochia rotunda, tenuis centaurea, gentiana, & polium: quæque ad ciendam vrinam multum valent, D quale est petroselinum. hæc enim & singula per se, & omnia inter se mixta, attenuare & vacuare humores possunt. Sed & sal ex viperis crematis valde extenuat, & ipsa itidem theriace. Discutit etiam & extenuat inunctio olei, in quo radix cucumeris agrestis, & althæa, & gentiana, & panacis radix, & aristolochia sit incocta. Poliũ quoque & centaurea idem faciunt. Cibus non statim à balneo dandus est, sed somnus est prius imperãdus. Præstaret autem aquam balnei vim habere discutiendi, si naturalem habere possent, vt Mitylenæ est: sin minus, E flos salis marinæ admisceatur. Vino vtendum albo & tenui. Iam verò sicca frictio ex linteis crassioribus ad attenuandum multum valet. Cibus prætea non est pro ratione exercitationum offerendus. Apricatio quoque obesis prodest. Potus non est eis ante cibum permittend⁹, præstátque semel in die cibũ capere. In balneo quoque corpus ex multo nitro fricare, ipsum attenuat: paucum verò irritamentum est vt probè corpus nutriatur. Attenuat etiam hoc quod habet piperis & petroselini duplum, asari & anisi simplum: id quod ciere vrinam, & F subducere aluum potest.

Quomodo graciles reficiendi sint, Cap. XLI.

QVum attenuatos renutrire volumus, vinum crassum eduliáque multi succi dabimus: exercitationes tardas, & frictionem moderatam, & (vt summatim dicam) omnia supradictis cõtraria iniungemus. Iisdem quoque accomodatum est, tribus quatuórve diebus pice oblini. Siquis ieiunus lauetur, ante balneum fricare corpus linteis debet, donec ruborem acquirat: post verò frictione non admodum dura vtendum erit, ne con- G stringẽtes, densam durámque cutim efficiamus. Decoloribus verò, quique non nutriuntur, opus est neque ad iram impelli, neque animi commotionibus affici.

Quomodo attenuatæ particulæ curandæ sint, Cap. XLII.

EX gracilitatibus quæ particulis eueniunt, quamplurimæ ex diuturna ipsarum quiete, aut ex deligationis fracturæ modo oriũtur. ergo vis extenuatæ partis firmãda est, sanguísque ad eam copiosè attrahẽdus tum moderatis frixionibus, tũ motibus accõmodatis, & mo H derata calentis aquæ perfusione. Hæc autem eousque faciẽda sunt quousque pars rubra facta extollatur: cessandum verò est priusquam collabatur. medicamento etiam picatorum (vt dictum est) vti oportet. Quum verò particulam frigidiorem esse senseris, tunc linteis confricanda est, & medicamẽtum aliquod calefaciens adhibendũ. Ego verò etiã thapsia quãdoque vsus sum, quam tum cum melle, tum verò cum cerato illinebam.

Optimæ temperaturæ dignotio, Cap. XLIII.

TEmperatissimus homo est qui corpus habet in medio omnium extremitatum exquisitè cõstitutum, vt inter gracilitatem, crassitudinem, mollitiem, duritiem, caliditatem, frigiditatem, humiditatẽ, & siccitatẽ: atque vno verbo, cuius naturales animaléque actiones culpa vacant. Is quoque medius est inter glabrum & pilosum, nigrũ & album: atque in pueritia rufos magis quã nigros capillos: in florẽte verò ætate cõtrà habebit.

Corporum intemperatorum notæ, Cap. XLIIII.

COrpora quæ iusto calidiora sunt, dentes citius emittunt, & similiter augentur. Tangentibus calidiora, & minus pinguia videntur. Eorum color rubidus, capilli nigri, modicè hispidi, venǽque latæ. Siquis verò & pinguis & crassus sit, venásque latas habeat, is non natura, sed consuetudine pinguis euasit. Frigidioris autem temperaturæ notæ sunt vt corpus frigidum tactui appareat, glabrũ sit, & pingue, color vnà cum capillis rufus. Si frigiditas multa sit, liuidus quodãmodo & plũbeus color est, & venæ angustæ. Cui autẽ venæ angustæ sunt, ipséq; est gracilis, is nõ necessariò talis est, sed ex cõsuetudine ad eum statũ est redactus. Arida tẽperatura durior graciliórque est quàm quæ tẽperata est atque hispida. Ac durities quidẽ à sicca tẽperie separari omnino non potest: gracilitas verò non solùm naturales tẽperaturas, sed etiam lõga acquisitas cõsuetudine sequitur. Siccitatis signũ est si corpus difficiliter moueatur, squalidúmque ac siccum ab exsiccãtibus fiat. Humida verò temperies in cæteris quidem est similis temperatæ: sed tamen est mollior, & maiore carnis copia referta, atque ab ea separari mollities non potest: sicut etiã crassitudo, quæ non modò innatam temperaturam, sed eam etiam quæ ex longa consuetudine contracta sit, comitatur. Proprium verò humiditatis signum est, corpus ab humectantibus grauari. Quæ verò calida & sicca est, hirsuta maximè est: capilli in capite celerrimè nascũtur, iidémque nigri, & iuuenili ætate copiosi. Temporis verò progressu caluitium consequitur. Venæ amplæ sunt, veluti etiam arteriæ tum magnæ sunt, tum verò etiam pulsant vehementissimè: totum præterea corpus robustum, articulatum, musculosum, & expers pinguedinis est. Cutis verò durior est atque nigrior. Quum verò temperies frigida atque humida sit, pectus erit omnino perãgustũ, totúmque corpus pilis vacans, cutis tenera atque alba, capilli subrufi, & præsertim in iuuentute: quúmque senectus aduenerit, caluitium non sequitur. Huiusmodi autem homines statim timidi, pusillanimes segnésque sunt, venásque latentes habent, crassi sunt & pingues, & femoribus & musculis nõ aspectabilibus sunt: itémque inarticulati sunt & blesi. Sique frigiditas & humiditas magis aucta fuerit, color vnà cum capillis rufus erit: si verò plurimum augeatur, liuescit. Calida verò atque humida temperies mollior est, & plus carnis habet quàm optima temperatura: quum verò plurimum aucta fuerit, statim morbis putridis corripitur. Quum autem paulo humidior est, multóque calidior, tum ea præditi & paulo molliores sunt, & plus carnis habent quàm temperati: hispidiores verò non paulo, nec paulo sunt tangentibus calidiores. Si verò frigiditas & siccitas æquè augeantur, corpus suapte natura erit gracile, non musculosum, nec articulatum, nec coloratum, & pilis vacans, tactúique frigidum apparebit. Pinguedo tamen, licet graciles sint, carni inspersa erit. Capillorũ color pro portione frigiditati respondebit. Quantum verò ad animi mores pertinet, pusillanimes, timidi, & tristes erunt: & &(vt summatim dicam) in tẽperaturis cõiungatis qualitatis exuperantis signa, cæterarum signis semper præstabunt.

De capitis formatione, Cap. XLV.

PAruum autem caput prauæ cerebri constitutionis proprium indicium est: magnũ verò non necessariò

bonæ est indiciũ. Sed si ob innatæ facultatis robur, quæ A bonam multámque materiam effecerit, hoc eueniat, bonum signum erit: si verò ob solius materiæ copiam, non item bonum. Sed hæc distinguenda sunt ex forma & ex iis quæ inde oriuntur: atque ex forma quidem, si concinna sit: (hoc enim semper bonum est signum) ex iis verò quæ oriuntur à capite, si optimè sint affecta, sique neruea ipsorum pars bene alatur, robustáque sit, si denique oculi acriter aspiciant. Capita autem acuminata mancam habẽt circa frontem aut occiput, aut vltra debitum auctam eminentiam. Ita plerunque fit vt quemadmodum magnum B caput, sic etiam ea quæ sunt huiusmodi, vitiosa cõperiamus: & tamen quandoque nonnulla ex iis, quum virtus efformans valida sit, bona inueniuntur.

Temperaturæ cerebri signa, Cap. XLVI.

TEmperatum cerebrum actiones animi habebit moderatas, & excremẽta itidẽ moderata, miniméque ab omnibus externis rebus offendetur. Qui hoc præditi sunt, capillos in infantia subrufos, in pueritia subflauos, in perfecta ætate flauos, & medios inter exquisitè crispos & simplices habet, nec facilè caluescunt. Si cerebrũ calidius temperato sit, omnia ea quæ circa caput sunt, rubicundiora C & calidiora erunt, venæque in oculis apparebunt, iisque in lucem editis capilli statim in capite nascẽtur. Qui verò multo calidiores sunt, iis capilli nigri, & robusti, & crispi, in primísque non multum subflaui: deinde verò nigri fiunt, & quum ætate procedunt, caluitio afficiũtur. Horum pauca sunt excrementa, quum valetudine quæ vitio & culpa omni vacet, perfruuntur. Caput iis impletur, grauatúrque à cibis potionibúsque calefacientibus: itémque odoribus, & rebus foris incidentibus. Modicus D somnus atque is non profundus huiusmodi naturis satis est. Frigidioris porro quàm par est cerebri notæ sunt, magna excrementorum copia per meatus peculiares manãtium, capilli recti, rufi, ac stabiles, faciléque à frigidis causis lædi, destillationibúsque atque grauedinibus continenter corripi, venásque oculorum non apparére, & ad somnum ferme procliuiores esse. Siccioris autem cerebri signa sunt, si nihil excrementorum in meatibus fluit, si sensus acres sint, si vigilantes, si capillos robustiores, & celerrimè exorientes: quúmq; orti fuerint, potius crispos E habeant. Hi verò citò calui fiunt. Humidioris verò cerebri, capilli plani, nulla caluities, sensus obtusi sunt, excrementorum copia redũdat, somnus multus & profundus. Qui calido siccóque cerebro sunt, ii carent excrementis, sensibus sunt exquisitis, & vigilantissimi, & celeriter caluescunt: & tamen capilli in eis primo quoque ortu celerrimè nascuntur, & optimè nutriuntur: nigro crispóque capillo sunt: caput tangenti calidum est: rubri verò sunt ad vigentem ætatem vsque. Vbi verò humiditas accesserit caliditati, & vtraque mediocritatem paululum excedat, F tum & bonus color & calor adest, venæque in oculis magnæ videntur: excrementa plura sunt, & mediocriter cocta, capilli recti subflauique, nec facilè caluitium patiuntur. Caput verò impletur atque aggrauatur calefacientibus: quúmq; humor & calor plurimum increuerint, morbosum caput redditur, ac facilè à calefacientibus & humectantibus læditur. Eiusmodi tamen diu vigilare non possunt, neque sensus exquisitos habent. Frigidæ verò simúlque siccæ cerebri temperaturæ, frigidum & coloris expers caput efficiunt: quíque hac natura præditi sunt, venas G in oculis non habent. A frigidis causis statim offenduntur, ex quo fit vt inæquali valetudine fruantur: sensus in iuuentute exquisiti sunt, & culpa omnino vacãt: at pro gressu temporis, celeriter cõtabescunt: atque (vt vno verbo complectar) quantum ad totum caput pertinet, citò senescunt. His in lucem editis capilli vix prodeunt: atque ii quidem non aluntur, flauíque sunt. Humida verò & frigida cerebri natura facit soporosos, somniculosos, & sensibus obtusos: itémque capita excrementis redundantiæ, frigori & repletioni opportuna, & destillationibus ac gra- H uedinibus obnoxia: hi tamen non caluefiunt.

Ventriculi temperaturæ signa, Cap. XLVII.

VEntriculi qui natura siccior sit, notæ sunt, si celeriter sitibundi fiant, paucáque eis potio sufficiat, largiore grauentur, fluctuationibus infestẽtur, aut quod redundat superfluitet, cibísque siccioribus delectentur. Humidior natura ventriculus cognoscitur, si eo præditi, siti non afficiantur, & copiosiorem humorem sine molestia ferant, & cibis gaudeant humidioribus. Calidiorem attestantur hæc, vt eo præditi melius concoquant quàm appetant, & dura potius, & item ea quæ immutari difficulter possunt: cibis præterea potionibúsque calidioribus oblectentur; neque à frigidis, nisi immodicè eis vtantur, noxam vllam percipiant. Ventriculus autem natura frigidior ad appetendum quidem valet, ad concoquendum verò non itẽ; præsertim verò si edulia quæ difficulter immutantur, quæque frigida sunt, assumpserit. statim enim in ea coacescunt. Itémque frigidis quidem gaudet, sed tamen ab eorum vsu nimio læditur. Intemperies autem ventriculi ex morbo contractæ, ab iis quæ ei natura insitæ sunt, differunt, quòd contraria, non autem similia expetant. Ventriculus ergo qui probè concoquit, temperatus est: qui nõ concoquit, intemperatus. Si ructus nidorosos & fumeos edat, immoderatum & igneum eius calorem esse indicabit: si acidos, contrarium. Si verò cibos concoctu difficiles conficiat, immoderatum: si verò illos non concoquat; pisces verò cõcoquat, imbecillum. Hoc autem vtrum ex humore aliunde confluente accidat nécne, considerandũ est. nam pituitosi acidum, biliosi nidorosum, & graueolens, aut alias extraneas qualitates eructãt: communia verò symptomata, nauseæ sunt. Sed si vitiosi humores in cauo spatio ventriculi supernatent, euomuntur, qui verò in corpore ventriculi sunt, & eius tunicis continentur, frustra nauseis vomitu vacantibus turbabuntur.

Pulmonis signa, Cap. XLVIII.

NOn solùm ventriculus sitim adfert atque aufert, frigidæque ac calidæ potionis cupiditatem inuehit, sed etiam viscera quæ thorace continentur: & tamẽ quum bibunt, non statim sitis sedatur, ac frigida potio sitim eorum magis quàm valdè calida restinguit. Aër quoque frigidus inspiratus eos refrigerat, quum eos quibus vẽtriculus sitim affert, nihil leuet. Qui verò contrà sunt affecti, à frigida inspiratione molestia manifesta sensibus afficiũtur: estque hoc maximũ frigidi pulmonis indiciũ: atq; etiã pituitã screatu cũ tussi reiiciũt. Sicci pulmones excrementis & pituita carent, quemadmodum humidi redundant excrementis, & obscuram atque raucam vocem faciunt: quúmque vehementius aut acutiùs loqui student; tunc intercidunt excrementa.

Temperaturæ cordis notæ, Cap. XLIX.

COrdis calidioris signa sunt magnitudo respirationis, pulsus velox & frequens, audacia, & furibunda temeritas, thorax hirsutus, ac præsertim pectus, & quæ præcordiis sunt propinqua, magnáque ex parte totum corpus calidũ est, nisi iecur magnopere obstet. Thoracis quoq; amplitudo caliditatẽ cordis arguit, nisi etiam tũc cerebrum valde resistat. Cor verò frigidius, pulsus mediocribus minores habet: quique tali sunt corde, & timidi, & pusilli animi, & segnes suapte natura sunt, pectúsque glabrum habent. Siccior cordis natura pulsus duros facit, iram nõ subitam, sed agrestem, & quæ sedari difficulter possit, excitat: plerũque autem nisi iecur repugnet, vniuersum corpus est calidius. Humidius cor esse testantur pulsus molles, & mores ad iram quæ placari facilè queat, procliues, totúmq; corpus, nisi hepatis partes cõtrà faciant, humidius. Calidum & siccum esse cor ostendunt pulsus duri, & magni, & veloces, & frequentes, & respiratio itidem magna, & velox, & frequens. Quibus huiusmodi cor inest, maximè omnium hirsutum pectus habent, atque præcordia. Ad actiones prompti, iracundi, temerarii, & tyrannicis moribus præditi sunt: in iram verò quæ non facilè sedatur, præcipites ruunt. Si verò vnà cum calore humiditas superauerit, hi minus quàm qui suprà cõmemorati sunt, hirsuti erunt: porro ad actiones impigri: neque in eis est agrestis animus, sed tamen ad iram magis pronus: pulsus verò magni, mollésque, & veloces, & frequentes. Quũ verò humidius frigidiúsque cor est, pulsus molles sunt: mores verò huiusmodi vt pusilli animi, timidi, & segnes sint, & minimè furibundi, sicut etiam ad iram non sunt

procliues. Frigidioris verò sicciorísque cordis, pulsus duriores, exiguique sunt: quique ita sunt, minimé omnium sunt iracundi: vbi verò irascuntur, iram diu retinent, eorúmque minimè omnium hirsuta sunt pectora.

Iecoris temperaturæ dignotio, Cap. L.

CAlidioris hepatis notæ sunt venæ amplæ, flauæ bilis maior copia, in ætate verò consistẽti etiam atræ: sanguis calidior, & ob hanc ipsam causam totum quoque corpus, nisi cor obstiterit, vẽter & præcordia hirsuta. Frigidius iecur ostendunt venæ angustæ, pituita copiosior, sanguísque & totus habitus corporis frigidior, nisi quid ei caloris à corde impertiatur: præcordia nuda pilis, itém que venter. Siccioris signa sunt sanguis crassior, & minor eius copia, venæ duriores, & totus corporis habitus siccior: humidioris signa sunt sanguis copiosior & humidus, venæ molliores, atque ita vniuersum corpus, nisi cor contrà repugnet. Calidi verò siccíque signa sunt præcordia maximè hirsuta, sanguis crassior, & simul etiã minor eius copia: amara bilis plurima, in statu verò etiam atra: venæ amplæ duræque, & ita quoque corpus vniuersum calidum & siccum. Calor enim qui manat à corde, frigus quod ab hepate existit, non secus quàm frigus calorem potest vincere: at siccitas ab humidiore corde ad contrarium traduci non potest. Perspicuum autem est, si vtriusque principii temperaturæ in vnum conueniant, totum corpus conuenienter illis exquisitè affici. Humidum simul & calidum hepar habet præcordia minus hirsuta quàm quod calidum siccúmque est: itémque multum sanguinis, latas venas, habitúmque humidum & calidum obtinet, nisi cor obsistat. Si verò vtriusque qualitatibus naturæ modũ magis quàm par est, excedat, statim in eos morbos incidit quos putredo & malitia humorum procreãt: ac tum quidẽ magis si humiditas plurimũ sit aucta: calor verò perexiguus, & vitiosi etiã humores fiunt. Humidi & frigidi signa sunt glabra præcordia: sanguis autem magis pituitosus vnà cum venarum angustia redditur: totũ præterea corpus eodem modo est affectum, nisi à corde ad cõtrarium habitum perducatur. Frigidum verò simul atque siccum iecur parum sanguinis gignit, venas angustiores & corpus reddit frigidius, nisi cor hoc etiam loco dominetur.

Calidioris, siccioris, atque humidioris intemperiei corporis correctio, Cap. LI.

QVum in calida intemperie biliosum excrementum redundet, si per inferiora descendat, perspicuum est nihil esse molliendum: si verò ad ventrem feratur superiorem, euacuãdum esse vomitu, qui post exercitationẽ, ante cibum, aquæ potu cieatur. Eos verò qui ita sunt affecti, præstat exerceri, neque veloci & concitata exercitatione, sed tardiore ac molliore. Quibusdam verò qui ad modũ calidi sunt, nihil exercitatione opus est: sed sufficit deambulatio, & balneum, atque ii etiã balneis post cibum delectãtur. Quib⁹ verò siccitas adiũcta est, iis opus est victu humectante ex cibis huiusmodi, balneísque, & exercitationum concitatarum & multarum abstinentia: ex quo conficitur vt æstiuo tẽpore & citius, & à cibo rursus sint lauandi: quod humidum est, & frigida potio, his prodest. Siccis naturis maximè aduersa est venus: cauere autem præcipuè debent lassitudines, æstus, solicitudines, vigilias. Humidæ natura temperaturæ in pueritia morbis quos defluxiones, & plenitudines, quósque deinde humorum corruptelæ pariunt, sunt obnoxiæ, quibus quidem fit rebus vt eis pluribus exercitationibus & exquisita ventriculi concoctione opus sit. Quocirca huiusmodi naturæ ex bina & terna ante cibum lotione, & ex balneorum naturalium vsu maximum fructum ferent: ne verò defluxionibus infestentur, prospiciendum est: id quod lauacris multis ante cibum, exercitationibus, vrinæque & alui excretione conficietur. Nihil etiam prohibet apophlegmatismis interdum vti, & etiam purgationibus: itémque cibis boni succi, & vino quod vrinæ ciendæ sit vtantur.

Intemperiei frigidæ correctio, Cap. LII.

FRigidæ intemperiei tres sunt differentiæ, quarũ pessima est sicca. Nam quod progressu temporis senescẽtibus contingit, id ipsum iis qui ea temperatura sunt, ab A initio inest: ergo humectandi calefaciendique sunt. Id fiet exercitationibus moderatis, humidis, calidísque alimentis, vini calidioris potu, & somnis etiam pluribus: in quo danda nobis opera est vt excrementa quæ quotidie fiunt in corpore, vacuentur omnia. Concubitus omnes sicciores lædit, eos verò præcipuè qui præterquam quòd sicci sint, frigidi etiam sunt: solis verò calidis & humidis est innoxius. Iam verò temperaturæ quæ humidæ & frigidæ sunt, vitiosæ sunt, corripiuntúrque à morbis iis qui defluxionibus accepti referuntur: hos iuuat balnei absti- B nentia & multa exercitatio, victúsque tenuior, itémque calida mediocriter inunctio. Qui verò natura frigidiores, mediocritérque sicci & humidi sunt, eorum calor excitãdus & confirmandus est. In totius autem victus ratione constituenda, victus qui inter humidum & siccum medius sit interiectus deligatur.

Curatio siccæ intemperiei ventriculi quæ velut exemplum reliquarum curandarum proponitur, Cap. LIII.

INtemperies sicca est vel quum solida substantia par- C tium similium inter se fit siccior, quæ quidem est eiusmodi vt ei adhiberi medicina nõ possit, vel quum propria humiditas, vnde partes nutriuntur, omnino consumpta est. Ea autem continetur in omnibus animalis partibus, ceu ros quidam per eas sparsa, quam inserere particulis sine alimento non possumus: quam ob rem difficillima est huiusmodi affectionum curatio: alia verò siccitas est, quæ in exilibus arteriis venísque consistit. Huiusmodi siccitates curare oportet alimento humectante, singulas particulas similes inter se propria humiditate implẽ- D do. Balneum ergo tẽperatũ cõuenit, in quo diuti⁹ morari ægrotum decet: à balneo verò lac asininum recens mulctum, cuíque mellis tepidi modicum sit adiectum, nulla mora interposita dandum est: hominémque ita ad secundam vsque lauationem quiescere permittemus, tum modicè fricabimus, & pinguiter, si vtique lac quod datum fuerit iam ad vnguem confecerit: id quod tum ex ructibus, tum ex ventriculi mole coniicere licebit. Moderatũ verò temporis interuallum inter primam & secundam lauationem erit, si quatuor aut quinque horarum æquino- E ctalium spatium intercedat, si modò lauare tertiò paras: sin minus, plurimum. Quinetiam post vnamquanque lauationem oleo hominem priusquã se vestiat, vngemus. Si verò lacte oblectetur, id etiam post secundam lauationem dabis: sin aliter, ptissanam diligenter coctam, aut alicam ptissanæ modo confectam: deinde verò vbi rursus quieuerit, ad tertiam lauationem, aut illico ad cœnam est ducẽdus. Esto autem ei paratus panis diligenter cõfectus, in furno coctus, purúsque: obsonium ex piscibus saxatilibus, aut ex albo iure asellus: & (vt paucis alimenti summã F complectar) sit coctu facile, & nutriẽs, miniméque glutinosum, & excremento vacans. Potus esto vinũ aquosum, albúmque purum, & quod minimam sustineat aquæ mistionem, quódque leuiter adstringat: hæcque est maximæ siccitatis curatio. Modicæ verò siccitates non tam exquisitum victum postulant, sed pleniore cibo vti possunt. Ponamus ergo nunc siccitatem superiori parem, sed sit ei cõiuncta frigiditas: sanè iis quæ dicta sunt, calefacientium materiam miscebimus, & cæteris addem⁹: ergo lacti mel copiosius addetur, & vinum minus aquosum quàm prius G dabimus. Quinetiam ipsa quoque esculenta calidiora, idque non solùm naturalibus ipsorum temperaturis, sed etiam recens acquisitis qualitatibus exhibẽda erunt. Nardino etiam vnguento, aut mastichino assiduè vngemus. Si verò cum siccitate multa sit coniuncta frigiditas, primùm ipsam grauissimã, & ad corrigendum difficillimã existimabis: iisdem verò vtendum est, itémque melle per se despumato: vinum eligendum est antiquius. Optimum autem his omnibus medicamentum est quo picatores continenter vtuntur, eóque venter illinendus est, & cali- H dum etiamnum auferendum. His etiam prodest boni habitus puellus vnà dormiens, sic vt abdomen semper contingat: deinceps verò siccitati iuncta caliditas esto mediocris. In eiusmodi intemperie primam victus institutionẽ seruabimus, vt mel prorsus non gustetur, vinúmque mi-

nimè vetuſtum exhibeatur:cibos verò tepētes & lacteos offeremus,ventriculúmque omphacino & melino vngemus. Hos autem vehementius refrigerare periculoſum eſt, quum huiuſmodi conſtitutio quodammodo febris naturam,quum calor abundarit, imitatur. Rurſus itaque proponamus intemperiem calidam exuperare, huicque humiditatem eſſe coniunctam:hanc intemperiem minore metu aquæ frigidæ potione curabimus: huic accommodatus eſt ciborum adſtringentium vſus qui tamen citra calorem auſteri ſint: humidæ verò intemperiei ſi ſola conſiſtat, cibi exſiccantes, ita vt nō calefaciant nec refrigerent,itémque cōſuetæ potionis parcitas valde auxiliantur:intemperiei verò quæ cū frigiditate eſt coniuncta,optima remedia ſunt acria omnia,quibus admiſceantur adſtringentia,ſed quæ non manifeſtè refrigerent: optima etiam his eſt exigua potio,eáque vini egregiè calefacientis. Atque hæ quidem ſunt earum intemperierum quæ in qualitatibus conſiſtunt curationes. Quoniam verò perſæpe in ipſo ſinu ventriculi contentus humor, aut in ipſas ventriculi tunicas impactus,intemperies creat,operæpretium erit de his etiam loqui. Ergo prior affectio, ſi ſemel conſtiterit, vomitu expurgata facilè quieſcit: ſin rurſus ex alia parte quadā,vel aliis particulis humor cōfluxerit, exquiſita dignotione opus eſt, curatio verò ſtatim ſubſequetur. Vniuerſam enim curationem parti affectæ debemus accommodare,cura adhibita ne particulæ quæ recipiunt ea quæ confluunt,facilè admittant. Fiet autem hoc adſtringentibus & iis quæ totum corpus ad bonam habitudinem perducunt. Vitioſus autem ſuccus qui in ventriculi tunicis eſt receptus, curatur modicè purgantibus medicamentis,vt eſt aloë, & picra medicamentum quod ex ea componitur.Sed quibus lenta pituita ventriculo infixa eſt,iis prius exhibenda ſunt quæcunque ipſam diſſecent,deinde purgandum:ſi ad vomēdum ſint idonei, vomitus ex radiculis cieatur.Si verò nec lētus nec craſſus humor ſit,vtiq; ſatis erit ex ptiſſanæ cremore vomere,itémque ex mulſa:bibēdus verò etiā abſinthii ſucc⁹ ex mulſa. Reliquarum verò partium intemperies ſimiliter iis quas propoſuimus, humores ad meatus idoneos deducendo, ſanabuntur.Si verò particula neque cauitatē neque ſenſibilem meatum habeat, euaporationibus & ſudoribus redundantes humores vel ichores qui in ipſa ſunt,veluti ſi ſpiritus flatulentus eſſet id quod continetur,euacuare nos oportet.

SEXTI LIBRI ARGVMENTVM.

In ſexto traduntur ſigna & curationes febrium,ſymptomatúmque,& inibi etiam de animi defectione,ſyncopa, dolore,fame,appetitu proſtrato,nimia fame,nauſea,vomitu,canina appetentia,vigiliis,graui ſapore,colliquatione & ſiti,verba fiunt.

LIBRI SEXTI CAPITA.

Signa critica quæ apparent in principio praua A
esse, Cap. I,

SIGNA concoctionis nunquam malè apparent:critica verò signa quandoque malè apparent.nam neque in principio, neque in incremento, neque in statu ea debent apparere.

Quomodò optimam crisin factam cognoscamus, Cap. II.

SI ægrotus febri sit per crisin leuatus, aliisque acciden-
tibus liberatus, coloratiórque pro ratione euacuatio- B
nis euaserit, pulsúsq; vires acquisiuerit, ipséq; ad surgẽdũ, séque erigendum sit robustior, ea optima crisis est: siquid horũ desit, tantum ab optima aberit quanta fuerit vis eius quod deest.

Quomodo futura crisis prænoscenda sit, Cap. III.

SI accessiones intendantur & anticipent, fiántque multo vehementiores, & tertio quoque die inuadãt, morbum breui iudicatum iri declarant: sin autem lentè mo-
ueantur, eadémq; hora inuadãt, & quotidie affligãt, lon- C
giore post tempore crisin fore significant. Iis etiam qui cum vehementibus rigoribus febri iactantur, morbus solui non potest priusquam rigores leniantur, atque etiã nisi rigor se remittat, morbus ad statum peruenire non poterit, atque ita multo minus ipsius speranda est declinatio.

De signis quæ ab vrina sumuntur, Cap. IIII.

VRina optima est quæ sanorum vrinæ simillima est:
huiusmodi est quæ subrufa & subflaua cernitur:hæc D
enim statim crassitiem moderatam habet. Etenim quum tres sint turbidarum vrinarum differentiæ, vt vel excretæ tales paulo pòst subsidant, vel consimiles maneant perpetuò, vel puræ excernãtur, deinde fiant turbidæ: quæ tertio loco dictæ sunt, malæ sunt: benignæ verò sunt primæ: in medio vtrarumque secundæ statuuntur. Summè cruda est ea quæ ad vnguem aquosa est, vtpote quæ symptoma sit desperatæ venosi generis concoctionis. Quum verò vrina celeriter descenderit, morbus cui diabetæ nomẽ est,
oritur. Sed hæc vrinarum crudarum est deterrima: dein- E
de verò ea quæ alba & tenuis est, aquæ instar: his vicina est alia vrina quæ in plerisque morbis colorem vt vinũ abundè habere videatur: hãc sequitur subpallida: quæ verò pallida est, iam etiam erit subrufa, eáque iam concoquitur quantum ad colorem pertinet: háncque crassitie tantum à diluta recedere oportet, si concoqui rectè debeat, quantum etiam colore abest. Quòd si colorem qui ei secundum naturam inest, planè seruarit, subsidẽs verò, album, leue, æquale, & copiosum fiat, exquisitæ quidem
concoctionis erit indicium, sed plus crudi humoris ex- F
purgari significabit: si verò crassa mediocriter fuerit, & habeat quædam subsidentia, ea non concocta erit omnino. Si enim subsidẽtia parti farinæ crassioris, aut laminis, aut furfuri similia fuerint, præterquam quòd omnem huiusmodi vrinam incõcoctã esse, mortis etiam imminere periculum ostendunt. Quæ verò boni coloris vrina est, & simul etiam habet subsidentia lenia, atque alba, & æqualia, aut nebulis quibusdam similia, aut suspensa, ea est omnium probatissima: primæque tribuuntur ei in qua e-
iusmodi subsidentia videntur: secundæ verò ei in qua sus G
pensa cernuntur: tertiæ porro ei in qua nebulæ sunt: & denique ea quæ in vrinis probè innatant, quo inferius subsident, eo sunt præstantiora.

De sputis, Cap. V.

SPuta quæ subflaua, subrufa, subspumea, & tenuia sunt, solius cruditatis sunt notæ: malum verò nullum insignius denotant. Quæ verò sincerè flaua, rufáque sunt, ac spumea, súntque viridia, glutinosa, & rotunda, mala sunt: quibus etiam deteriora sunt nigra. nam præter sanguinẽ quicunque alius humor superauerit, affectionem prauam ostendit à colore inflammato ducentem originẽ. Cruẽta igitur, pituitosáq; sputa, mediocria sunt: flauæ autem vel atræ bilis, difficilia. Cæterùm quomodo educatur primùm considerandum est. nam si facilè excreentur, ea bona esse perspicuum est: sin secus, praua. perfectam námque concoctionem indicat sputum quum leue, album, & æquale est, subsidétque neque humidũ neque subcrassum. Omnimodæ verò cruditatis signum est si nihil omnino expuatur: si verò spuatur, sed tenue illud sit, imbecillæ coctionis est indicium: quòd si parum sit, rufum, aut flauum, nõ bonum erit: si liuidum, & æruginosum, vel nigrum, summè perniciosum erit.

De febribus ephemeris, Cap. VI.

FEbrium diariarum proprium & inseparabile signum est, vrinarum in primo die concoctio, & caloris suauitas. Post primam verò febris solutionem, certiorem earũ cognitionem habebis. in hac enim motus arteriarum ei motui qui fuit in secunda valetudine est omnino similis, quum nulla ex aliis febribus ad naturalem statum reuertatur: maximum quoque indicium est quum æger facilè fert. His febribus opportuni sunt in quorũ corpore quod transpirat, non halituosum, sed acre, ac veluti fumosum est: huiusmodi sunt quorum calida est natura, atque sicca, & ad summã biliosi: qui igitur ex lassitudine in febrim inciderunt, pinguiter & molliter sunt perfricandi, & ad balneum ducendi. Qui ex siccitate, minus fricandi sunt illi quidem, sed lauãdi sunt liberalius: qui ex curis, mœroribus, vigiliis, atque ira febricitant, non sæpe lauandi, sed multo oleo tepido, cui minimè adstringens vis insit, fricandi paululum, & ex consuetudine lauandi: qui verò ex vstione febricitant, protinus ab initio refrigerantibus curandi sunt, & crebrius lauandi: minimè tamen eis largo oleo & frictione est opus. Sint autem refrigerantia rosaceum, & omphacinum salis expers: eadem verò refrigerãtia sincipiti vehementer oportet infundere, & quum febris inclinauerit, lauare. Siquis verò ex frigore febrim cõtraxerit, is etiam in declinatione lauãdus erit: si verò febri, & destillatione, grauedinéque vexetur, priusquã hæc concocta sint, lauandus non est: at qui propter vstionem febricitant, ii vel quum hæc adsint, lauari debebunt. A balneo verò amborum capita iisdem madefaciẽda sunt: atque eorum quidem quibus vstio febrim attulit, refrigerantibus: iis verò quibus frigus, calefacientibus, quæ sint mediocria, quale est irinũ & nardinum vnguẽtum. Quibus verò meatuum constipatio febrem excitauit, iis balnea dulcium aquarum & temperatarum conueniunt: tum frictio rarefaciens, & exercitationes, & victus succis dulcibus procreandis idoneus. Qui verò ob inediam febri correpti sunt, eos vbi prima accessio remiserit, in balneũ perduces, & plurimo oleo tepente perfundes, tum mitissimè fricabis, & diutissimè in calida solii aqua detinebis: simulatque exierint, séque recollegerint, in balneum introducendi sunt, deinde aqua calida potui danda, mox ptisanæ cremor offerendus, quandoque etiam lactuca, & pisces qui molli carne sunt, ex albo iure. Omnium autem communis victus species esto quæ boni succi sit, & quæ facilè concoquatur, & quæ nusquam meatibus inhæreat. Vinum dandum quod tum aspectu, tum viribus sit aquosum. In primo autem accessionis insultu nonnulla horum quandoque mutanda sunt in iis in quibus corporis intẽperies ad calidum siccúmq; conuersa, febres gignit. Qui verò ex bubonibus febricitant, ii ne medicum quidem interrogant quid facto opus sit, sed vlceri à quo excitatus est bubo, prospicientes, vbi accessio declinauerit, lauẽtur: iis vinum circuncidendum est donec bubo fuerit solutus, súntque tenuiore victu nutriendi.

Ex Galeno, de putridarum febrium notis, Cap. VII.

PVtridarum febrium notæ sunt hæ, vt nulla causa euidens præcesserit, vt neque à rigore febris inceperit, neque ab æstu, neque frigore vehemẽti præcedẽti: id quod

non secus est putridarum febrium proprium quàm etiã pulsuum depressio: sic enim nominant, qum incipiente accessione pulsus admodũ exigui & inæquales sunt, quod quidem est huiusmodi febrium proprium vel maximé. Porro caloris qualitas maxima est putridarum febrium nota: ita enim fuliginosa est, vt vel tactum erodat. Maximè verò proprium harum febrium est vrinæ cruditas, & obscura concoctio: magnum verò & notabile concoctionis indicium in vrinis nunquam in hisce febribus apparet.

Curatio febrium putridarum, Cap. VIII.

ERgo si vires eius qui ex putredine febricitat, valentes sint, mittendus statim sanguis est, si cruditas ventris non sit: sin vires sint infirmæ, ætásve prohibeat, non erit incidenda vena: corpore euacuato, putrida per vrinas, aluum, & sudores expurganda sunt: sin autem sponte sua nõnunquam ad ventriculum impetu ferantur, etiam per vomitum, alioqui non sunt præter naturam irritanda. Materiæ autem deligi debent huiusmodi quæ non valde calefaciendo & siccando prædictas euacuationes perficiant: cuiusmodi sunt ptisanæ cremor, aqua mulsa, oxymel, apomel, & apii radix: si aluus non deiicit, clystere ex aqua mulsa cum oleo ciebitur. Totum verò corpus priusquam vacuatum sit, rarefacere non oportet: vbi fuerit euacuatum, licebit rarefacere medicamento quod tepidum calorem habeat, quale est quod ex chamæmelo conficitur. Hoc etiam tempore vinum aquosum potui da tum omnes excretiones mouet, itémque balneum aquæ dulcis temperatum. Verùm quum febris magnitudo obstet, tum neque vino, neque lauacro, neque vnctione rare faciente vtendum erit: sed aqua frigida in his febribus potui data est accommodatissima, nisi etiam aliquid huius vsum impediat. Ergo si omnes vires robustæ sint, febrisq; ardentissima, & euidentissima signa concoctionis appareant, frigidam cum fiducia dabis. Ad hæc verò si bonæ habitudinis homo sit, calidáque & sicca sit constitutio, etiamsi in frigidam natationem hunc demiseris, nihil lædes: sin autem mediocris sit febris, virésque inualidæ, vnà cum signis concoctionis, & balneum, & vini potio, & omnes vnctiones rarefacientes iis prosunt.

Signa tertianæ, Cap. IX.

TErtiana febris quum ex motu flauæ bilis exoritur, statim ab initio rigorem non paruum infert. Differt autem à rigore quartanæ, quòd pungere & conuulnerare cutim videatur, in quartanis autem accessionis ingressio vehementiorem perfrictionem habeat: quotidianas verò non rigor præcedit, sed corpus modò perfrigeratur. In tertiana autem est etiam exquisitus ordo pulsuum, eáque in statu sitim vehementem affert, atque hominem exurit, & paulo pòst consistit, calórque per omnes parteis æqualiter diffunditur. Si manum iniicias, primo cõtactu calor copiosus & acer, ac veluti cum vapore quodam elatus, occurrit: sed paulo pòst à manu vincitur. Quum verò æger biberit, statim copia vaporis calidi ex cute prodit, quæ sudores futuros nunciat, vomitus flauæ bilis apparet, aluus soluitur, biliosa per vrinam excernũtur: præterea ad integritatem febris peruenit, vbi tempus accessionis non plurium quàm duodecim horarum cõpleuerit. Ergo quæ duodecim horis terminatur, exquisitam tertianam nominamus: quæ verò diuturniorem accessionem habet, eam simplici vocabulo tertianam appellamus: at quæ accessionem habet longissimè productam, & exiguum interuallum intercedit, ea tertiana extensa nuncupatur.

Tertianæ curatio, Cap. X.

TErtiana febris exquisita, vtpote quæ à flaua bili procreetur, humectanda & refrigeranda est: quódque in ventrem influit, vomitibus: quod ad inferiora vergit, alui excretionibus euacuandum, & item per vrinas atque sudorem educendum. Aluus igitur mollibus clysteribus cienda est, vrina verò potionibus in quibus apium & anethum maduerint prouocanda: sique signa concoctionis appareant, confidenter absinthium dabis. Balnea prosunt ex aqua calida potabili, in quibus neque nitrum, neque sal, neq; sinapi sint inspersa: sed oleo maximè calido infuso æger est in balneũ ducẽdꝰ. Qui balneis valde oblectã-

A tur, eos etiamsi bis laueris, non errabis: si verò signa concoctionis morbi sese ostendant, etiamsi sæpius laueris, nihil delinques. A vino autem priusquam morbus concoquatur, omnino abstinendum: vbi verò concoqui cœperit, tenue, dilutum, & modicum ab initio dandum. Cibi quicunque humectant & refrigerãt, accommodati sunt. Porro à melle, sinapi, salsamentis atque acribus omnibus, & à vinis natura calidis abstinere ægrum oportet.

Tertianæ nothæ curatio, Cap. XI.

IN nothis hisce febribus in initio lauare non expedit, sed quum iam coctionis signa se nobis offerant: neque B cibus est quotidie est dandus, sed alternis diebus satis est. Quies & fotus præcordiorum, & sorbitiones concoctu faciles, & clysteres nõ admodũ molles iuuãt: si verò sanguinis missione opus sit, ne hæc quidem erit omittenda. Sit autem tota victus ratio, non quæ refrigeret humectétque, sed etiam modus aliquis qui magis calefaciat atque incidat adhibeatur. Maximè verò conueniet ptisanæ cremor iniecto pipere, vel hyssopum, vel origanum, vel spicam nardi mulsa aqua infundens, & decoquens potui dabis: itémque alia omnia quibus vrina cieri potest, præter ea C quæ vehementer calefaciunt & exiccant. Maximè verò post septimum diem absinthii coma danda est. Iam oxymel quoque epotum multos iuuit, & nonnulla etiam ex iis quæ aluum leniter subducunt. Vomitus autem à cibo iis in quibus hæc febris inueterauerit, vtilissimus est.

Quartanarum cognitio, Cap. XII.

QVartana febris cum magna refrigeratione inuadit, vt quæ ex frigido humore atræ bilis originem ducat. Calorem verò atque feruorem, sicut tertiana, non habet: imò verò neque bilis vomitus eã comitatur. Si præ- D terea vrinæ albæ tenuésque sint, quartana febris erit. Eximium verò quartanæ indicium fuerit pulsus tardus atque rarus.

Quartanæ curatio, Cap. XIII.

QVi febrem quartanam habent, leuiter tractãdi sunt, eisque neque medicamentum vllum vehemens dãdum, neque tentanda vacuatio, si non vtique sanguis redundare videatur, quo casu secanda vena est. Victus optimus & minimè inflans instituendus, & venter emolliri E consuetis rebus debet. Si nihil hæc proficiant, mollibus clysteribus in principio, deinde verò acrioribus agetur. Sulla caro ipsis est circuncidenda, itémque omnes cibi glutinosi, quique tardè permeant: & denique omnes quicunque refrigerant atque humectant. Vinum conuenit quod tenue, albúmque, & modicè calidum est. Salsis & sinapi vti expedit, tum aliquot diebus interpositis medica mẽtũ ex tribus piperibus, aut quod diospoliticũ dicitur, sumere. Piper quoque solum ex aqua quotidie rectè capitur. Si æger in morbi principio sit, tenuiore victu alendus F est: statim verò etiam diuturna quies imperanda, visceribúsque prospiciendum est per ea quæ molliunt atque relaxant. Post verò vtendum erit medicamentis quæ vrinam cient: sique signa coctionis appareant, tum melãcholici humores purgandi sunt, iique non semel tantùm, sed etiam persæpe. Post validam verò purgationem, medicamentum quod ex viperis constat dandum erit, & item alia quæcunque ad huiusmodi febres commendantur, inter quæ est etiam nobis familiare quod ex cyrenaico succo conficitur.

Quotidianæ febris signa, Cap. XIIII.

QVotidiana verò febris non statim primo die cum G rigore inuadit, sed tẽporis progressu perfrigeratio potius quàm rigor exoritur. Ægrè verò incalescit, & incrementum diuturnum habet: ægrotantes tamen nõ exurit, neque multum & crebrò trahere spiritum, neque ex ore exufflare, neque frigidam bibere compellit. Pituitosi vomitus fiunt: quæ verò aluo excernũtur, frigidiora, crudiora, & dilutiora in hisce febribus inuenies. Sudores primis diebus non emittuntur, neque ad integritatem ve- H niunt. Color est ex pallido & albo mistus: vrinæ tenues & albæ, vel crassæ, & turbulentæ, & rubræ sunt.

Quotidianæ curatio, Cap. XV.

QVotidianam curantes oxymelite primis diebus vtimur, itémque iis quæ mouere valenter vrinam pos-

ſunt. Tota verò ratiò victus ad incidendum dirigatur. Circa ſtatum eſt habenda ventriculi, & præſertim oris ipſius ratio: deinde ægris iubendum vt radicula & cibis aſſumptis vomant, & iis quæ vacuant pituitam, vtantur.

Febrium continuarum indicia, Cap. XVI.

Continuæ febres ſingulis intermittentibus finitimæ dicuntur: ac tertianæ quidem exquiſitæ, ea quæ exquiſita ardens eſt: quotidianæ, ea quæ ſingulis diebus habet acceſſiones, neque ad integritatem redit: ſic etiam quartanæ, ea quæ quarto accedit die. Exquiſita enim ardens quum alia omnia exquiſitæ tertianæ febris indicia ſeruet, in hoc ſolùm ab illa differt quòd neque cum rigore inuadit, neque ad integritatem redit. Ea quoque quæ ſingulis diebus accenditur, omnia ſigna quotidianarum habet, niſi quòd ad integritatem non peruenit: qua in re ab ipſa quotidiana, quæ ſpecie conſimilis eſt, diſcrepat. Præterea quæ quarto quoque die accedit, neq; ad integritatẽ ceſſat, eiuſdẽ generis eſt cũ quartanã. Eſt ergo febris continua quæ non prius ad integritatem finitur quàm omnino fuerit ſoluta. Quum autem nulla inclinatio appareat, hæc quoque ex ardẽtiũ eſt genere, ſed ex eo quòd illa acuta eſt, differt.

Continuarum febrium curatio, Cap. XVII.

Continuarum febrium curatio eſt miſſio ſanguinis vſque ad animi defectionem. Qui ſi non fuerit miſſus, qui eam febrem habent, ad extremum periculum deducuntur. Siquid autem euacuare per venæ ſectionem prohibuerit, aliis vtendum eſt remediis quæ aperiãt, materiæ copiam vacuent, & febriũ feruorem leniant. Quum verò ſigna coctionis humorum perſpicias, neque in principe particula inflammatio aliqua aut tumor, œdematis aut ſcirrhi ſpeciem præ ſe ferens fuerit, neque particula aliqua adeò frigida vt noxam ipſa contrahat, audacter aquam frigidã bibendam propinabis, præſertim verò ſi æger eius aſſuetus potioni ſit.

Ardentium febrium cognitio, Cap. XVIII.

Ardentes febres hæc comitantur, lingua arida, ſciſſa, & nigra, ventriculi morſus, deiectiones pallidæ, ſitis vehemens, vigiliæ, & nonnunquam delirium.

Ardentium curatio, Cap. XIX.

In febribus ardentibus, ſi perfectè morbus ſolui debet, horum alterutrum faciendum eſt, aut bilioſos humores excerni, aut extingui. Excernuntur autem aut ſudoribus, aut vomitibus, aut per aluum: extinguntur verò frigidæ potione, qua nos febres ardẽtes ex toto curauimus. Victus autem ardenti laborantibus conuenit nõ ex aqua ſola, neque ex ſola mulſa, ſed ex diluta mulſa cocta. nã qui hoc morbo conflictantur, ſola potione ſunt alendi. Balneum verò ardentem febrem habentibus ſolùm conuenit iis qui tumorem inflammationis, aut eryſipelatis ſpeciem referentem nullum habent ac tum maximè conueniet ſi coctionis ſigna appareant: iis verò qui propter ſalſum ſuccum ardente febre ſunt correpti, minimè accommodatum eſt: ſed & eos cremore etiam ptiſſanæ nutrire conueniet.

Febrium quæ ex affectione eryſipelas referente originem trahunt, curatio, Cap. XX.

In febribus quæ ex affectione quæ eryſipelas refert, exoriuntur, à balneo eſt omnino abſtinendum. Aqua frigida per morbi ſtatum vehemẽti (hoc eſt frigidiſſima) vtendum eſt: in principio non item. Sed refrigerantia foris imponũtur: ſique nihil hæc iuuerint, etiam intra corpus ſumere cogentur: eis autem humidæ lactucæ præcipuè conueniunt. Extrinſecus verò ipſe lactucæ ſuccus eſt accommodatus: itémque ſemperuiuum, & reliqua refrigerantia. Hoc autem vt præſtantiſſimo vtimur vel maximé. Humorem alicuius refrigerantis expreſſum in pilam cum portulaca iniicimus, deinde his contuſis exprimimus, váſque in aqua gelida ſtatuentes, quum vſus exigit, parum polentæ tenuis admiſcemus, tum linteum conduplicatum hoc medicamento intinctum extrinſecus præcordiis admouemus, idque diu adhærere nõn ſinimus, ſed aliud frigidum ſubinde adhibemus. Cæterùm huic medicamento quandoque omphacinum aut roſaceum oleum admiſcemus.

Hecticarum febrium cognitio, Cap. XXI.

Hectica febris non ſolùm in humoribus ſpiritúque, ſed etiam in ſolidis partibus conſiſtit. Hæc dolore vacat: quique ea detinentur, ſe omnino nõ febricitare exiſtimant. calorem enim non ſentiunt, quum particulæ omnes coporis ſint in eis æqualiter calefactæ. Hecticarum ſunt duo genera: quorum alterum ardentibus febribus magna ex parte ſuperuenit, quod vſqueadeo protrahitur vt tractu temporis madorem corporis cordis, etiamſi copioſus adhuc ſit, cõſumat: alterũ genus eſt, quod manente adhuc humore cordis, corpus occupãs, inde accenditur. Hæcque eſt vna febrium hecticarũ origo nobis expoſita. Reliqua eſt quum ab initio protinus inuadit, primam originem diariis ſimilem ſortita, ex mœrore, ira, & laſſitudine nimia vnà cum exuſtione contracta: atque has febres haud difficulter curabimus. Quæ verò ex ipſis ad marcorem peruenerunt, ſaneſcere nullo pacto poſſunt. Facillimè autem cognoſcũtur: nam eorum oculos cauos præter modum videbis, craſſiorem pituitam ſiccam ipſis inhærẽtem, ſqualidam affectionem quandam: vitalis flos coloris euanuit: frons ſicca eſt, atque intenta, conniuentque plerunque, vt dormiturientes: verùm affectio nõ ſomnus eſt, ſed quia vigilare non poſſunt. Præterea collapſa ſunt tempora: nam quid porro aliud præter oſſa cutémque ſolam habent? hos ſi nudaueris, & partes ventris inſpexeris, profectò in eis neque inteſtinum, neque viſcera vlla tibi ſupereſſe videbuntur: præcordia verò ſurſum vehementer conuelluntur, cutiſque ipſa eſt ad ſummum reſiccata. Pulſus gracilis, durus, & creber: calor verò primo contactu languidus, paulo pòſt acer, & erodens oſtenditur. Ita fit vt vſque dũ aliquid humiditatis ſupereſt, hectica ſola febris ſit: quũm verò periclitatur, nequid præterea huiuſce humiditatis reliquum ſit, tum exquiſitus marcor iã effectus eſt.

Hecticarum febrium curatio, Cap. XXII.

Qui febrem hecticam habent, ſtatim ab initio nutriri propter humores erodẽtes deſiderant: maximum verò remediũ eſt victus humidus. Oportet igitur cremore ptiſanæ, & aliæ ſorbitione ægrum nutrire, & panis aliquid addere, eámque potione, non vehementer ſed moderatè frigida, curare, quum neque inflammatio aliqua, neque humorum ſubeſt putrefactio. Si verò magnam fore noxam coniectura conſequeris, à frigidæ potione abſtinendum eſt, vtendúmque iis remediis quæ extrinſecus impoſita refrigerandi vim habent. Balnea verò huiuſmodi ægrotis in quocunque tempore conueniunt.

De ſemitertianis quæ hemitritæi dicuntur, Cap. XXIII.

Quum tertiana cũ rigore, quotidiana verò citra rigorem inuadat, quæ ex iis vtriſque conſtat, horrorem affert qui rigore quidem eſt minor, & perfrictione certẽ maior: quæ res coniunctis inter ſe extremis efficitur: ex quo fit vt non immeritò huic febri ſemitertianæ nomen ſit impoſitum. Duplici autem modo gignitur. vel enim duæ acceſſiones in idem tempus concurrunt, vel ſtatim ab initio ambæ inter ſe commiſcentur. Quum igitur tertiana ſuperat, plus horroris accidit, eidémque in acceſſione nonnihil rigoris adiungitur: protinus verò hæc calidior eſt, atque ardentior, & aliquem bilis vomitum, vel excretionẽ, vel madorẽ inducit: quũ verò altera pituitoſa ſuperior eſt, tunc frigus partes extremas exercet, exiguique horrores ſunt, quin ne ſiticuloſi quidem ſunt, neq; æſtu conflictantur. At quum pares ſunt tertiana intermittens, & quotidiana continua, tum acceſſionis ingreſſus cum horrore accidit: quúmque febris orta ex pituita excellit, contractiones pulſuum, horroréſque fiunt: quum verò calidior præſtat, ſubitò incaleſcunt. Atque ea quidem eſt exquiſita ſemitertiana quæ ex pari miſtione duarum febrium, tertianæ intermittentis, & quotidianæ continuæ exoritur: non exquiſita verò maiorem bilioſi aut pi-

tuitos humoris habet copiam.

De morbis publicis, Cap. XXIIII.

MOrbos publicos cõmunésque nominant qui multis simul accidunt: quorum vt origo, ita etiam est causa communis. Cibi igitur communes praui, communes morbos pariunt: potio item aquæ vitiatæ, nimiæ ærumnæ, consueti labores omissi, inedia, repletio dum fames vagatur, aut cum summa est annonæ vilitas. Regionum quoque naturæ communes morbos inferunt: quæ interdum palustres sunt, nonnunquam barathrum vicinum habent, quod exitiosum prauúmque vaporem exhalat: atque hæc quidem accidere cõtinenter consueuerunt. Aër verò nos circũstans, qui tum calidior quàm par est, tum siccior, tum frigidior, tum humidior effectus, naturas nostras cõtinuò mutat: in alias nãque causas neque omnes simul incidimus, neque in eis totos dies versamur. At aër nos ambiens, & omnibus est foris circumfusus, & per inspirationem attrahitur: ergo necesse est, corpora animãtium pro aëris tẽperaturæ commutationibus affici. Hæc qui norit, nõ solùm qui morbi in quaque constitutione futuri sint, præsagiet, sed etiam cõtrarium immoderati circumflui aëris temperaturis victum instituẽs, ne fiant prohibebit. Corpora autem quæ morbo alicui ex propria intẽperie vicina sunt, ea à simili circumdantis nos aëris temperatura deprehenduntur: quæ verò temperaturam cælo contrariam sortita sunt, ea præterquam quòd ab aëre non afficiũtur, fiunt etiam meliora, quum temperatura contraria immoderationem corrigat. quod qui cognoscit, is secundã valetudinem tuebitur, contraria corporibus inducens, partim refrigerantibus vtens, si ita vsuueniat, partim calfacientibus, aquæ perfusionibus refrigerans, itémque ocio & alimẽtorum penuria, & potione largiore: calefaciens autem operimento, laboribus, cibo liberaliore, & quandoque parciore. Iam verò siquis pyram incendat, is non mediocriter aërem prius humidum ad calidum siccũ mque permutauerit, quemadmodum aiunt Acronem Agrigentinum fecisse.

De pestilentia, ex Rufo, Cap. XXV.

IN pestilentia terribilissima sunt omnia, neque quicquam, vt in singulis morbis, occultatur: nam & deliria, & bilis vomitiones fiunt, & multi sudores erumpũt, & extrema algent, alui profluuia biliosa, tenuia, flatus plena vrgent, vrinæ excernuntur aquosæ, tenues, biliosæ, nigræ, quæ mala habent subsidentia, quæque in eis innatant, pessima: sanguinis è naribus destillationes fiunt, pectus æstuat, lingua torrida friculosáque, tristitia oboritur, itémque vigiliæ, conuulsionésque violentæ, & alia permulta praua & exulcerantia. Atque in pestilentia quidem aliquid quod terribile non sit, terribile, contráque quod alioqui terribile est, nõ terribile fiet. Siquis verò futuram pestem prospiciat, animum attendens ad anni tempora quæ mala sunt, ad vitæ studia bonæ valetudini minus conferentia, & ad cæterorum animalium interitum: quum hæc diligenter animo voluerit, illud etiam debebit perpendere, qualis sit præsens tẽporis constitutio, qualis denique totus sit annus: quibus ex rebus victus rationem optimè sciet instituere: veluti quum tempus siccum esse deberet, si quidem rectè processisset, nunc humidum factum sit, victus ratione exiccare necesse est, vt superuacaneus humor absumatur. Vẽtris quoque cura habẽda est. Quibus autem superior vẽter pituitam continet, eos vomitibus euacuare: quibus sanguis redundat, venam secare oportet: itémque purgatio per vrinas, & cæteræ omnes ex toto corpore factæ vtiles sunt. Si verò ægrotus ardore æstuet, flammáque ad pectus vsque pertineat, non ab re fuerit super pectus imponere refrigerantia, & frigidam offerre potionem, eámque nõ paulatim, si quidem magis incẽderet, sed af fatim, vt flammam restinguat. Si verò ardor interiora occupat, extremáque algent, & summa cutis est frigida, præcordia tẽdũtur, vẽter colliquationes pa̓rtim sursum, partim deorsum mittit, vigiliæ vrgẽt, deliria fiũt, lingua est aspera: iis calefaciẽtibus opus est, vt calor per totũ corpus diffũdatur: & vt ab interiorib⁹ partib⁹ ad exteriores trahatur, quacunque fieri ratione poterit, enitendum

A De iis qui ob crudorum humorum copiam in syncopen cadunt, Cap. XXVI.

FEbricitare quidam incipiunt quum magnam crudorum humorum copiam ore ventriculi simul offensõ congesserunt. His præcordia intumescunt, & os ventriculi in maiorem molem quàm secundum naturam sit, attollitur, colórque ad albidius aquosiũsque mutatur, quibusdã etiam nigrior efficitur. Nemini ex iis sanguis mitti sine magna noxa solet: atqui vacuatione indigent: sed neque venæ sectionem, neque purgationem ferunt,
B vtpote qui etiam sine his in syncopen derepentè cadant: ergo frictione sunt curandi. Per initia verò morbi incipiendũ est, ac primùm quidem à cruribus supernè deorsum linteis modicè asperioribus, deinde verò tota brachia supernè deorsum fricare conuenit. Vbi autem artus satis calidi videntur, & metus est ne lassitudinis sensus aliquis inuehatur, tum oleo relaxante vtendũ est, ab adstringentibus verò abstinendum. Si hyems sit, etiam digerentibus, quale est sicyonium & chamæmelinum, vtemur: quum verò artus diu multúmque fricuerimus, o-
C leum erit deinde abstergẽdum: tum ad totam spinam accedendum, eáque simili modo perfricãda, deinde rursus ad crura redeundum: ab iis accedendum iterum ad brachia, tum ad spinam, ita vt per totum diem ad hunc modum æger tractetur. Commodissima est his aqua mulsa in qua coctum hyssopum sit: verùm neque cibus neque sorbitio, neque aqua eis dãda est, neque permittendum vt largè bibant, sed cõtenti sint mulsa tribus primis diebus, ita deinceps fricando. Quòd si robur mediocre sit, neque rectè sit affecta aluus, audacter clystere vtitor. Si
D verò impet⁹ excremẽtorũ maior quàm oporteat ad aluũ feratur, principiò mulsa magis coquẽda est, quoniam ita minus subducit: sin autem sit citatior, ne tum quidem sistatur, sed aquæ mulsæ loco, ptisanæ cremor detur: si verò fluere pergat, sorbitione ex alica nutries. Si verò propter imbecillitatem vires collapsas esse ex pulsu cognouerimus, par erit panẽ ex vino diluto dare, si neque ventriculus, neque iecur inflammatione teneatur. Quæ quidem si inflammatione vrgeantur, quum plenum crudorum humorum corpus sit, desperatus ægrotus est: si
E verò crassos esse humores videas, pro mulsa perpetuò oxymel dabis: sique ætas sit, ægrotúsque frigidæ potioni sit assuetus, oxymel frigidũ dabis, hyeme verò calidum. Balneum est his aduersissimum. Si verò quis te vocet ad eos qui in syncopã iam inciderunt, quum partes de quibus mentionem modò feci, non sint inflammatæ, panem exhibere modicum ex vino poteris, statimque ad frictionem erit veniendũ, eáque vt dictum est vtendum. At quibus propter flauam bilem os ventriculi lædẽtem syncopè accidit, eis potio frigida offerri debet: hæcque
F vinum tenue, antiquum, atque fuluum esto.

De iis qui ob humores tenues syncopa tentantur, Cap. XXVII.

QVi ob tenues humores in syncopen cadunt, contrà atque ii de quibus suprà diximus, curãdi sunt. Hos paulatim continuò nutrimus: sique iecur aut ventriculus inflammatione vexetur, viribus iam languentibus, hi nulla curatione possunt releuari. In hisce affectionibus cadaueris facies statim apparet. Eos igitur nu-
G trire necesse est, eorúmque cutem densare non secus quàm in superioribus erat rarefacienda. Frigidus aër est iis comparandus, vnguentis adstringentibus vngendi, alimenta danda quæ non admodum facilè defluant: ergo panis, & sorbitiones ex alica conuenient: itémque fugaces fructus austeri, & qui difficiliter corrumpuntur: hique & per se, & verò etiam cum pane: dãda etiam sunt oua, & præsertim eorum vitelli, & cerebrum porcellorũ. Vinum autem dilutum statim sub initio post cibum sumptum est eis necessarium.

H De aliis causis ex quibus syncopæ oriuntur, Cap. XXVIII.

ALiæ porro causæ quatuor sunt ex quibus syncopæ fiunt, dolor vehemens, vigiliæ, immodica euacua-tio, & interdũ motio delirantiũ: si vis tu, quintam addes principiorũ intemperiem. ac celerrima quidẽ pernicies

subsequitur affecto corde, deinde cerebro, tum breui, iecore.

De dolore, Cap. XXIX.

DOlor igitur qui stuporem affert, ex affectione frigida oritur: pulsans verò dolor magnæ inflammationis est proprius: si verò tanquam ab aculeo infixo, aut tãquam à terebro perforari putes, doloris species est crassi intestini. Pungens dolor in membranis versatur, pertundens verò vehemẽtissimis non heterocraniis solùm, sed etiam cephaleis accidit. Est hic dolor, quum à parte quæ primo loco affecta est, ceu à radice, statim in vicinas partes perfertur. Distendentes ex vtraque parte neruorũ dolores sunt, quia ad vtraque extrema nerui tenduntur: carent autem nerui doloribus in latum tendentibus, at membrana sub cute exporrecta, tendentes stupefacientésque dolores inducit. Quæ verò inter carnem inhærescunt, earum dolores veluti dilaniãtes sunt: multæ enim sunt, & inæqualiter infertæ quæ carnem amplectuntur: at earum quæ ossibus adiacent, profundi sunt dolores, & ipsorum ossium dolentium imaginem referunt. Quum igitur nulla doloris causa extrinsecus orta videatur, antecedens victus ratio perpendenda est: vtrum in maiore ocio quis vixerit quàm consuesset, an plus cibi ingesserit, idque ex valenti materia: an verò excretio aliqua con sueta retineatur. Si quid horum, aut hæc omnia subesse videantur, doloris in causa est repletio: quo casu hominem quamcelerrimè euacuabis. Hac enim ratione tibi licebit cum summa tutela remediis in particulis dolore affectis vti, quæ fluxionem repellunt. Ergo si copia sanguinis sit quæ distendat, protinus incidenda est magna vena quæ parti affectæ propinqua sit: si vitiosi humores solùm vexent, est adhibẽda purgatio: si vtrunque adsit, vtroque vacuationis genere vtẽdum, ita vt primùm vena secetur. His peractis, si dolor perseueret, planum est, id quod dolorẽ inuehit, in affecta particula impactum esse: cõstâtque curationem ipsam in digerentibus medicamentis esse positam. Dolores quoque quos spiritus flatuosus excitauit, curabimus: sed in iis magis extenuãtibus cibis potionibúsque vtemur, & per sedẽ iniectionibus, & irrorationibus, atq; fomẽtis ipsum corpus ambiens rarefaciemus. Si verò tumor aliquis aut grauãs aut contundens dolorẽ creet, tumor ipse curãdus est: sin humor erodens affligat, aduersissima ei sunt extenuãtia & calefacientia. Anethum verò oleo incoctum dolorem lenit, somnúmque cõciliat: id quod viride potius quàm siccum facit.

De colliquatione, Cap. XXX.

QVum excernitur aliquid per ventrem, quod non ab esculentis & poculẽtis, sed ex corpore procedit, humore in aluum confluente qui similis est ei flauæ bili quæ continuò euomitur, & per secessum deiicitur, ab eãque differt tum fœditate odoris, tum quod deiectum excrementum magis rufum est, & habet crassitudinem strigmenti, & quandoque etiam olei, tunc caro pinguis & recẽs compacta ab ardẽti febre resoluitur & colliquatur. Si malum inueterarit, etiam aliquid ex solidis partibus liquescit. In hac perniciosissima febri vtilis est potio frigidæ, quæ à fonte frigidissimo hauriatur. Eiusmodi quoque esse debent cataplasmata & epithemata refrigerantia, quæ super thoracem & præcordia imponantur: cibi etiam refrigerantes dandi sunt.

De vigiliis in febribus, ex Galeno, Cap. XXXI.

QVum nimiis vigiliis ægri torquẽtur, iis crura & brachia vinciri quo tẽpore somno se tradere consueuerunt, & item excitari iubemus: eósque palpebras aperire & conniuere cogimus, donec abundè fatigati sint: tum derepentè vincula soluimus, lucernam auferimus, multámque quietem imperamus.

De iisdem, ex Herodoto, Cap. XXXII.

SI verò vehementius vigiliæ vrgeant, in accessionis remissione abluenda facies est nigrorum papauerũ decocto: naribus autem admoueatur papaueris albi cortex tostus & tritus, & mandragoræ radicis tantundem læuigabis, & cum vino ac rosaceo malagma conficies. Fronti quoque imponendũ est serpyllum cum meliloto in pas-

A so decoctum. Hoc in accessionibus etiam vtendum est: vel trita papauera pane cum rosaceo vel cerato excipimus, & adhibemus. Victus esto quodammodo plenior. Sorbitionibus autem imponatur seminis papauerum alborum quantum tria impleat cochlearia: oleribus verò admisceatur papaueris nigri, si folia sint, quãtum tribus digitis possis comprehendere: si ea non adsint, tria, quatuórve papauera sicca simul incoquantur. Si ne ita quidem somno corripiantur, liquore papaueris, aut succo B mandragoræ illinantur.

De graui sopore qui καταφορὰ dicitur, ex Herodoto, Cap. XXXIII.

FAcies posca in qua lactis parum sit adiectum, abstergenda est, extremáque sunt validis excipienda ligamentis. Naribus quæ vim incidendi habeãt, admoueantur. In remissionibus curcubitulæ dorso & spinæ egregiè affigantur. Si morbus adhuc maneat, in febrium remissionibus quæ sternutamenta excitant, adhibeantur: ciborum verò materia sit quæ incidendi diuiden- C dique vim habeat.

De canina appetentia, Cap. XXXIIII.

QVi appetitu, qui caninus appellatur, laborãt, iis pro summo remedio vinum dandum est ex eorum numero quæ abundè calefaciunt: eiusmodi sunt quæ colore fulua, rubráque sunt, & minimè adstringẽtia. Iis porro quum ad prandium accedunt, primùm pinguia, mox alia omnia ex veteri oleo præparata, in quo nihil austeri vel adstringentis ex se insit, offerenda sunt: post hæc vinum quod dixi, licet illi non sitiant, dari iubeo. quum D enim id diutius fecerint, ipse morbus ita sedabitur.

De cibi fastidio, Cap. XXXV.

SI vitiosi humores cibi fastidium induxerint, iis cibos & potiones dare conuenit qui ad eiusmodi succos vel per vomitum, vel per aluum excernendos, vel ad meliores reddendos sint accommodati. In quibus verò virium imbecillitas cibi fastidium peperit, in iis, quoniã omnes vires ex particularum intemperie sunt infirmæ, species intemperiei ipsius est curanda contrariis.

De fame ingenti, quam βούλιμον nominant, Cap. XXXVI.

E QVi in itineribus aut aliàs magna fame corripiuntur, reficiendi sunt tum aliis quæ naribus admouẽtur, tum etiam carnibus suillis assatis, atque hœdinis, & ad summam, omnibus quæ nidorosum odorem referunt. Extremæ eorum partes deligandæ sunt, ipsique erigẽdi, maxillæ item pungendæ, & capilli, aut aures vellicãdæ. Quum refecti fuerint, panem ex diluta vini potione, aut aliquid aliud quod facilè distribuatur, eis dabimus.

De siti immodica, Cap. XXXVII.

SItim admodum longã ex siccitate aut caliditate par- F ticularum per quas humor ex ore in vẽtriculum importatur, oriri existimandum est. Siccitatis autem remedium est somnus, vigiliæ verò caliditatis. Nonnulli verò ex vini potione sitibundi fiunt, & ex caliditate esculẽtorum: his remedio est frigida potio. Sed qui siti quæ extingui non potest, enecti sunt, quemadmodum cibos vitiosos expetunt pro portione humoris vitiosi qui exuperat, ita etiam prauas potiones desiderãt, ex quibus etiam mortui sunt. Noui ego qui viperas dipsadas comedissent: itémque alios qui vino veteri se inebriassent: item G nauigantes quicunque ob aquæ potabilis inopiam, marinam bibere ausi essent, omnes interiisse.

De siti, Philumeni, Cap. XXXVIII.

SItim quæ in febribus oritur, lenire consueuit capitis irrigatio ex oleo frigidissimo, aut rosaceo desuper irrorato. Optimè verò ad sitim facit nigræ lactucæ semẽ commanducatum, & radix quæ dulcis appellatur, & cucumeris semen etiam cõmanducatum, & in ore retẽtum.

Dioscoridæ catapotium ἄδιψον ad sitim leniendam, Cap. XXXIX.

HAbet hoc catapotium, seminis cucumeris satiui H drach. VIII. tragacãthæ drach. IIII. tragacãtha dissoluitur albo ouorum crudorũ recentium. Quum dissoluta fuerit, contritam cæteris adiunge: qúmque emollieris, catapotia cõficito, atque in vmbra exiccato. Ex iis

vinum sub lingua tenendum præbetur, vt dissolutus humor deglutiatur. Iam verò dilutum malorum cydoniorum, aut pirorum, aut mespilorum, aut pāpinorū vitis, aut mali granati liquorē, aut omphacii succū sorbeant.

De nausea, Cap. XL.

QVum æger absque cibi sumptione nausea tentatur, possumus (arbitror) ratione facilè comprehendere, ventriculum prauis humoribus vexari. Nónulli quidem vellicantur, sed quum humor in tunicis impactus sit, nihil vomunt: ergo pituitosi humores concoquendi sunt, seruando ægrū in quiete, inedia & somno. Tenuio B res verò humores reiicit vomitus, qui nōnūquā ex ptisanæ cremore, nōnūquā verò ex aqua mulsa fit excit⁹: quicūque autē glutinosi & crassi sunt, attenuātia desiderāt.

Ex Philumeno, quæ sit vomitioni bilis adhibenda curatio, Cap. XLI.

BIlem vomētibus applicādum est cataplasma ex palmulis, aut malicorio, aut galla, vino incoctis, vel posca, pane simul dissoluto: acacia itidem, hypocistis, balaustium & rhus cataplasmati adiunguntur. Cucurbitula quoque cum largiore flamma affixa, magnopere adiu- C uat: cibū sæpe & paulatim dabimus. Iis verò qui atram bilem vomunt; & stomachus flatu est plenus, spongias acerrimo madefactas aceto imponito, vel hederæ folia in vino cocta adhibeto.

De singultu, ex Galeno; Cap. XLII.

SIngultus oritur ex repletione, aut inanitione, aut acribus humoribus stomachū erodētibus: quibus vomitu reiectis singultus sedatur. Plerique autem sumpto medicamento quod ex tribus piperis generibus cōstat, si statim vinum superbiberint, singultiunt: nonnulli verò cibo intus corrupto à singultu corripiuntur. Cōper- D tum ergo est, vomitum satis esse ad curandum eum singultum quem repletio aut morsus excitauit: eum verò qui à frigore ortum ducat, calore finiri. Quum autem ex humorū repletione singultus oritur, violēta euacuatione indiget, quæ sternutamēto præstatur: at singultus ab inanitione obortos sternutamētum non sanat. singultientibus autem ruta cum vino, vel calamintha, vel nardum celticum datur.

Quæ curatio sit linguæ asperæ adhibenda; Cap. XLIII.

LInguæ asperitas humectanda est decocto seminis li- E ni in os laborantis dato. Melius autem facit si myxa cum lini semine coquamus, ac digito in hunc succum intincto linguam confricatam, aqua pura abluamus, vel spongia abstergamus, deinde rosaceo illinamus. Atque etiam ipsum rosaceum melli admistum in id vehemē-

A ter efficax est: itémque portulacæ succus in ore retent⁹ & rhu obsoniorum mulsæ commistum. Egregiè quoq; faciunt damascenorum & myxarum ossa in ore detenta: necnon & lactucæ cauliculi.

Curatio exulcerationis quæ circa os sacrum exoritur, Cap. XLIIII.

QVum locus incipit rubescere, circulum iustæ magnitudinis ex lana eidē subiiciemus: deinde rosaceum aut myrtinum ceratum conficiemus, quod argenti spumam aut cerussam habeat, & imponemus. Ex-tra verò inflammatione cataplasma ex pane cū solano, aut herba sanguinali, aut plantagine, aut tenera brassica admouetur, si vlceratio pascendo serpat, lēticula cum malicorio illinenda erit.

De animæ defectione ex inanitionibus, Cap. XLV.

QVum propter euacuationes anima deficit, iis aqua aspergenda est, nares apprehēdendæ, os ventriculi confricandū, vomitus imperādus, quinetiā brachia & crura ligāda sunt, ligamentáque plura & vehementiora esse debent: atq; à superioribus partibus ad inferiores, & ab inferioribus ad superiores pertinere. Dissolutiones porro ex subitis euacuationibus ortas, vinū frigida tēperatum curat, si nihil ipsum dari vetet. Balneū ad defluxiones in ventriculū sunt accōmodata vel maximè, sed sanguinis profluuia vehementer proritant. Iis præterea qui propter nimiā sudoris copiam resoluūtur insensissima sunt: quandoquidem eorum cutis non laxanda, sed refrigeranda atque adstringenda est: iisque præcipuè frigidum vinum dare conuenit.

Si anima deficiat ob plenitudinem, Cap. XLVI.

QVi ob plenitudinem animo destituuntur, iis confricandi sunt artus, calefaciendique, ac vinciendi, à vino cibóque abstinendi, itémque à balneo, si febrem habeant: iis satis est potio mulsæ in qua vel thymum, vel origanum, vel pulegium, vel hyssopū sit incoctum, eisdem quoque oxymel est idoneum.

Curatio ad sanguinis distillationem, Cap. XLVII.

QVia destillatio quæ ex cōtusione vel densitate euenit, totius corporis aut capitis redūdātiam indicat: largior autem excretio potest redundantiam minuere atque laxare, consentaneum est, ipsam inde moliri vnde natura initiū mouendi sumpserit. accommodatius enim inde quàm aliunde ducitur. Quū hæc mecū ipse reputarē, non veritus sum in quartanarū destillationibus scalpello (vt est in more positum) vasa quæ in naribus sunt, vulnerare: qua quidem in re nō exiguo sanguinis fluore contentum esse, sed detrahere pro viribus oportet.

SEPTIMI LIBRI ARGVMENTVM.

Septimus, omnium vlcerum, sanguinis profluuii, cicatricum, neruorum conuulneratorum, defluxionum, gangrænæ, abscessuum, strumarum, fistularum, formicarum, & elephantiæ curationes exequitur.

LIBRI SEPTIMI CAPITA.

ORIBASII SYNOPSEωS AD EVSTAthium filium liber septimus.

De simplicibus vlceribus, Cap. I.

QVONIAM simplex vlcus est solùm diuisio, siquis partes diuisas fascia in orbem circūdata committat, diductæ partes absque vllo negotio coalescēt. Quū verò alterū vlceris labium in obliquum versum sit, inde incipiēda est deligatio, & in contrariam partem adducendum: quum verò in vtranque partem labia sunt diducta, principium deligandi ab vtroque sumēdum est, atque ita labia in vnum adducenda. nam quum nihil intra oras inciderit, vt pilus, aut arena, aut oleum, aut sordes, aut aliud generis eiusdem, vlcus omnino cōcrescet. Verùm si magnum vlcus sit, vt partes diductæ in vnum penitus conduci non queant, aut sanies sit ibidem accumulata, aut dolor vrgeat, huiusmodi vlcus ex sola coniunctione conglutinari non potest: opus verò est medicamēto exiccante, quod aggregatam saniem consumat, & ne alia præterea fluat impediat. Ex liquidis igitur optimum est vinum, deinde posca, atque etiā mulsa. Inter cætera verò vlcus glutināt folia quercus illita, itémque salicis & brassicæ, necnon etiam chamelææ fructus & folia, succúsque austerioris & siccioris plantaginis: papyrus posca aut vino imbuta, & in orbem circundata. Recentia verò vlcera glutinant pini & piceæ folia, & cortex recens instar ligamenti inuolutus: spongia noua cum aqua, aut posca, aut vino caseus recēs antè læuigatus. Extrinsecus autem imponūtur folia lapathi, aut vitis, aut betæ, aut lactucæ. Caseus verò ex acido lacte confectus etiā vulnera maiora conglutinat: pira syluestria fluctionem reprimunt: cauda equina herba illita neruos etiam incisos iungit. Isatis satiua vlcera in duris corporibus etiamsi in capitibus musculorum sint, persanat. Cupressi folia & germina, nouelli globuli & teneri in duris quoque corporibus prosunt, sed eis miscenda est in puluerē redacta aranea, quæ farinam recipiat è muro molis vicino: myrra ex aqua illita, vel thuris lacryma. Terrestres lumbrici etiam neruos præcisos agglutinant, pentaphylli folia cum melle, allia combusta illita. Ad vlcera autem inueterata facit anagallis cum cerato, itémque hordeū combustum, & cerussa cum cerati myrtei triplicato pōdere. Ad vlcera capitis myrrhā aridam insperge, eámque non madefacito, (nā celeriter in vnum cōducit) vel aridam aloēn, aut aristolochiam ex aqua tritam, id quod ossa quoque committit: aut thuris lacrymam, & myrrham paribus portionibus contere, & cum melle & vino coque, donec mediocrem spissitudinem acquirant, deinde linteo imposita applicato. Ad vulnera porro quæ cum dolore & inflammatione affligūt, valet malum punicū dulce vino incoctū, tritúmque, & illitum. est enim hoc remedium admirabile, & vsu multiplici cōmendatum: nam & ad vlcera capitis, & pudēdorum, & ad ea quæ in toto corpore dolorem inuehunt, & item ad inflammationes oculorum est accommodatum.

De cauis vlceribus, Cap. II.

CAuum vlcus humidū est atque sordidum: eo fit vt medicamēta postulet quæ modicè exiccēt & abstergeant: huius generis sunt lacryma thuris, farina hordei, fabarum & erui, iris, aristolochia, cadmia, panax, & pompholyx. Si medicamentum ad creandam carnem adhibitum nihil proficiat, ad aliud erit sic transeundū: si maior sordium copia, vlcúsque ipsum sit humidius, scire conuenit, medicamentum minus desiccasse, idque

A mellis admistione erit intēdendum: si purum & absque humore videatur, plusquam oportebat exiccasse: idque olei & cerati mistione erit molliendum. Fit quādoque vt quum medicamen sit vehemētius, pars aliqua carnis colliquescat, ita vt vlcus sordidum & humidū perinde appareat ac si medicamentū minus quàm par est exiccasset. Sed huiusmodi vlcus dum consumitur, magis cauum efficitur, labra intumescunt, rubétque ipsum, & inflammationis est particeps, & sæpenumero æger se erodi manifestè sentit. In eo verò in quo medicamentum

B min⁹ exiccat, nihil tale euenit. Putredo igitur lignorū, & præsertim eorum quæ moderatè adstringendi, refrigerandi & abstergēdi vi prædita sunt, quemadmodum vlmus, vlcera purgat, eáque purgata carne implet. Anemonæ quoque appositæ idem præstant. Pini cortex derasus, cōtritúsque cum cerato, & linteis illitus, cauis vlceribus, & præsertim recentibus adhibetur: ea enim carne replet. Cauitates autē sordium plenas expurgat marrubium cum melle, aristolochia cum melle, & oliuæ

C colymbades illitæ.

De vlceribus quibus est cicatrix inducenda, Cap. III.

SI carnem vlcerum quæ ad cicatricem perducenda sunt, ita exiccemus atque adstringamus, vt non solùm id quod præter naturam abundat, discutiamus, sed etiam id quod secundum naturam est, attingamus, vlceris extremitatem cuti similem efficiemus, & vlceri cicatrix inducetur. Valent autem ad hanc rem galla immatura, & malicorium modicè exiccans, quæque citra ad-

D strictionem rosionémque exiccant. Atque hæc etiam cicatricem inducunt: vt myrrha, spuma argēti, & ostrea, si crementur. Hæc nanque sicca inspersa ad cicatricem sæpenumero perduxerunt, pini cortex cum myrteo cerato, hederæ flos cum cerato, lilii radix cum rosaceo. Vetera autem ad cicatricē perducit viscum cum lacryma thuris, ærugo & diphryges paribus portionibus cum myrteo cerato.

Quomodo caro vlceribus supercrescens exedatur, Cap. IIII.

E CAro vlceribus supercrescēs tollitur medicamentis iis quæ valenter exiccāt: cuiusmodi est Asii lapidis flos, & testacea omnia combusta mediocriter, & erinacei vtrique cum toto corpore concremati, itémque diphryges inspersum. Atramentum verò sutorium & squamam æris insperge.

Ad vlcera quæ in summa cute sunt, ad intertrigines, ab abrasa, inueterata vlcera, senilem tenerámque cutem, Cap. V.

ARgenti spumæ chrysitidis drach. L. ceræ drach. XX. resinæ siccæ ex picea drach. XII. olei hemina. Ar-

F genti spumæ in oleo coctæ ceram & resinam adiicito: vbi emplastri spissitudinē acquisiuerint, ab igne auferto, in pilámque coniicito, & emollitis vtitor. Sed cutis abrasa non est ab vlceribus amputāda, sed medicamentum ei indendū, & foris etiam aliquod medicamentum accōmodatum imponendū. Sic enim licet iam nigrescat abrasa cutis, sæpenumero agglutinatur. Si verò vlcus carne nudum sit, cicatrix difficiliter inducitur, quum & erodatur, & sordidum sit. Abrasa autem ab inflam-

G matione tuetur rhu rubrum læuigatum, cum melle illitum, & iunci rotundi coma cremata, & cum melle imposita. Ad intertrigines verò quæ à calceis efficiuntur, valet pulmo agninus, & suillus, & caprillus. Porro cutim ab æstu adustam non iuuant ea quæ calefaciunt, sed

quæ inflammationem ſedant. Hic verò cinis exiccandi vim habet: cæpam cum adipe gallinaceo læuigato, gallam adurito, contundito, & illine: acaciam aceto dilue, & inungito.

Ad igni combuſta, Cap. VI.

QVæ igni combuſta ſunt, medicamentis indigẽt quæ citra euidentem calorem aut frigiditatem abſtergeant: ergo terra Chia & cimolia, & terra omnis læuis illita ex aceto non valde acri, vel aqua admixta, egregiè facit, & puſtulas vetat excitari: itémque ouum integrum crudum ſtatim impoſitum lana molli exceptum: nam & moderatè refrigerat, & citra mordicationem exiccat. Præterea atramentum ſciptorium illine, lenticulámque vbi decoxeris tere, & illine: lixiuium cum calce viua cerato admiſce, illitúmque linteolo impone: partes vlceratæ porris tritis oblinuntur. Columbinum ſtercus linteolo inuolutum combure donec in cinerem redigatur, eóque oleo diluto vtere. Mirificè autem facit pini aut piceæ cortex, aut adiantum ſiccum læuigatum, aut myrti folia combuſta & trita: horum verò vnumquodque etiam cum cerato coniunctum facit. Ad vſtiones verò ex aqua calida priuſquam puſtulæ prodierint, aqua oliuarũ halmadum continuè aſperſa valet. Ipſæ quoque oliuæ contuſæ imponuntur: aut alumen ſciſſile ex aceto contere & illine: vel (vt Adamantinus facere ſolebat) liliorum bulbos cum roſaceo tere, & ad ſordium ſpiſſitudinem redige, atque illine.

Ad exanthemata, Cap. VII.

EXanthemata ex craſſis humoribus in cute concretis, & magis quum ſuperior pellicula eſt denſior, oriuntur. Qui hoc morbo vexantur, per cutem ſunt vacuandi, nec procul in altum attrahendum eſt per aluum, aut vomitus euacuando. Sed nemo putet me id conſilii dare, huiuſmodi humores non eſſe per aluum euacuandos, quia in quibus humorum plenitudo infixa eſt, primùm eſt adhibenda purgatio: quòd ſiquis non faciat, ſed prius diſcutere aggrediatur, humores obſtruet potiꝰ quàm per cutem euacuabit. Porro humorum qui cuti ſunt impacti, curatio ex adurentibus & calefacientibus ineunda eſt, idque præcipuè quum lata fuerint exanthemata: ea enim humorem neque tenuem neque calidum, ſed ſatis & frigidum & craſſum eſſe indicant. Ergo lauri tenerorum foliorum, & rutæ & mannæ pares portiones conterito atque illinito. Ceræ drach. VIII. ſulphuris tantundem, ſalis drach. VI. arida conterito, iiſque olei mediã heminã affundito, & ſimul incoquito, & emplaſtro facto vtitor. Sed coctioni eſt diligenter aſſiſtẽdum, ſiquidem valde efficax medicamentum eſt.

De pruritu, Cap. VIII.

PRuritus excitandi ſunt quum ex alto euocare humores oportet: prohibendi verò, quum partes prurientes periclitantur, ne aut ſcabie, aut lepra, aut aliquo alio maligno vlcere corripiantur. Cæterùm prohibentur medicamentis repellentibus, vel etiam pruritum tolerando, neque contrectando: ſiquidem ita quoque ſedari pruritus cõſueuit. Pruritus verò à ſcabie excitatos, aqua marina calida, aut aceto calido perlue: ſimili quoque modo agreſtis cucumeris decocto perſperge: vel vitis veteris corticem in fictili frigito, eóque locum ſcabioſum fricato, butyróque illinito & alligato, hócque medicamento donec locus conſaneſcat, vtitor. Iam verò opium cum liquido cerato inunctum, & pruritus & puſtulas quæ pſydracia dicuntur, mitigat.

De puſtulis quæ phlyctænæ nominantur, Cap. IX.

PHlyctænas quoque acuta acu, qua parte defluxus humoris ſubeſt, perforare oportet: deinde humorẽ leuiter exprimere, & cutim obductam ſinere. Si occluſo foramine phlyctæna impleatur, ea erit eodẽ modo perforanda, & cutis comprimenda: atque ita compreſſa ſeruanda eſt donec id quod ſub ea vlceratum eſt, ad cicatricem veniat. Antequam igitur puſtulæ erumpant, coctam lenticulam cum aqua læuigatã illinito, aut mali granati virgulta cinere calido tepefacta imponito, locúmque torrefacito. Si autem ruptæ fuerint, vlcúſq; ſit
A excitatum, adeps ſuillus liquefactus cum lenticula læuigata linteo illinitur, & imponitur: aut lilii radix aqua incocta & contrita cum cerato adhibetur.

De vlceribus quæ cicatrice obducta iterum rumpuntur, Cap. X.

NOnnulla vlcera ſunt quæ inducta cicatrice, frequenter non multo poſt tempore, iterum inflammatione infeſtantur, & rumpuntur: etenim oſſe aliquo affecto, quandoque caro circundata ad cicatricem facilè perducitur, & ſanitatẽ planè videtur adepta eſſe: ſed
B quum humoris validus defluxus paulatim ex oſſe in profundo corrupto, delabitur, tum & inflammatio & pus ſuboritur, quibꝰ cicatrix obducta deraditur. Ecquæ igitur eſt horum vlcerũ curatio? nimirũ tãta exiccatio vt os affectũ decidat. Oſſiũ autẽ ſinus cõcauos facilè replebis ſi papaueris ſylueſtris, & ficulna folia læuigata cũ polẽta & vino illeueris, aut ſi alterci ſeminis & atramẽti ſutorii par pondus contriueris, & impoſueris. Peucedani verò radix oſſium ſquamas celeriter diſiungit.

De vlceribus malignis, Cap. XI.

C MAligna vlcera, quæque difficulter ad cicatricem perducũtur: itémque chironia, & putrida, Lemnia ſphragis vehementer adiuuat. Eius vſus quantitas ex malitia vlceris æſtimatur. nam ad vlcus quod tetri odoris eſt, admodúmque flaccidum & ſordidum, Lemnia ex aceto acerrimo diluitur ad luti ſpiſſitudinem. Adhibetur quoque ex vino, aut aqua, aut oxymelite, aut poſca, aut mulſa, aut quoquo modo vſus poſtulet. Accõmodatũ verò medicamẽtum erit ſiquis eam in pila plũbea cum plumbeo piſtillo confecerit, roſaceum aut imma-
D turum oleum affundẽs, aut ſemperuiuæ ſuccum aut cotyledonis, aut lactucæ, aut pſyllii, aut omphacii, & tanquam liquore aliquo vlcera confricuerit, atque inunxerit. Optimũ enim habebit medicamentũ ad carcinode, malignáque vlcera, ad pudendorũ teſtiũ & mãmarũ inflammationes, & item ad ſedis vlcera, aut rugas eminentes. Porro centaurium minus recens inueteratis vlceribus, & quæ difficulter cicatricem recipiunt, ad cicatricem perducit, & maligna ſanat: itémque cupreſſi folia, & germina, & globuli noui & teneri, & humores qui
E in flaccidis & putridis affectionibus in profundo ſunt demerſi, ſine moleſtia & tutò depaſcunt. Cyperi radices vlcera quibus propter nimiũ humorẽ induci cicatrix difficulter poteſt, mirabiliter iuuãt. Cucurbitæ aridæ cõbuſtæ cinis vlceribus humidis ſine inflammatione putreſcentibus, & præſertim iis quæ in pudendi præputio ſunt, conuenit: ſimili quoque modo benefacit anethi radix. Plantago etiam malignis vlceribus, defluxionibus, & putredini conuenit: & iſatis ſatiua omni vlceri
F maligno viriliter obſiſtit, licet putreſcat, licétque depaſcatur. Si verò vehementior fortè quàm ægri natura ferre queat, tibi videatur, eius foliis læuigatis addere oportebit vel panem, vel hordeaceam farinam, aut frumentaceã, aut polentam, pro ratione affectionis quæ in vnoquoque fit. Teſtaceis porro vtimur ad cauitates diuturnas, quæque vix carne implentur, quæ ex defluxionibus fiunt, & fiſtuloſæ ac profundæ ſunt. Lanæ autẽ combuſtæ carnes flaccidas vlcerum celerrimè liquefaciunt. Platani verò cortex combuſtus, atque inſperſus, vlcera quæ propter nimiam humiditatẽ flaccida ſordidáque
G ſunt, curat. Peucedani radix malignis vlceribus illita, præſtantiſſimum medicamentum eſt: nam & purgat, & carne replet, & ad cicatricem perducit. Aloë vlcera quæ ægrè ad cicatricem perueniunt, & præſertim quæ in ſede & pudẽdis ſunt, curat. eſt etiã ad earundẽ partiũ inflammationes vtilis ex aqua diſſoluta. Vlcera verò antiqua ſanat cera in ſole emollita, cui multũ ſquamæ æris, aut chryſocollæ ſit adiunctum: eſt autem linteo illinenda & adhibenda, cuius ſplenium non eſt continuò auferen-
H dum. Ad chironia autẽ valet hoc quod habet ſquamæ æris drach. X. ceræ tãtundem, aluminis drach. II. ceram calefacito, emollitóque, & arida in pollinẽ redacta excipito, iiſque linteo impoſitis vtitor. Ad effera autem vlcera malicorium læuigatum combuſtum imponito, aut alumen ſciſſile vſtum tritúmque inſpergito: aut hoc

medicamentum adhibe quod constat ex hyssopi drachmis IIII. vuæ passæ drach. IIII. nitri drach. II. loco prius melle illito hæc trita applicantur. Putrida verò & depascentia vlcera valentioribus remediis indigent, qualia sunt chalcitis, auripigmentum, & calx. hæc enim æquè ac ignis adurunt, & quandoque iis à morbo victis ad ignem confugimus. Iam verò marrubium ex vino coctum illine: eruum læuigatū cum melle impone: oliuæ teneræ foliis in vino coctis & cōtritis eodem modo vtitor: præterea marina aqua calida perfundenda. Cæterùm vermes qui in vlceribus putrescentibus sunt, calaminthæ succus aufert.

Ad carbunculos, Cap. XII.

SAnguis melancholicus effectus atque feruescens, cutimque accendens carbones gignit: quocirca cum crusta exoriuntur, pustulis quæ phlyctenæ appellantur, vlcus præcedentibus, vt in igni ambustis fieri consueuit: febrim quoque acutissimam, & periculum celerè inuehunt. Quum verò pruritu vexentur, quandoque vna, quandoque plures pustulæ erumpunt exiguæ, & frequentes, & continuæ, milio similes, quæ ruptæ, vlcus pariter cum crusta faciunt, cuius color quandoque cinereus est, quandoque niger: caro verò circundata feruida inflammatione tentatur, nigróque colore perfunditur, & non secus quàm bitumē & pix splēdet. Huiusmodi verò est bilis exquisitè atra. Qui adhibere huic morbo medicinam velit, ei à venæ sectione incipiendum est, euacuandúmque vsque ad animi defectionem. Scarificare quoque post sanguinis missionē non erit incōmodum: id quod altioribus plagis propter succi crassitiem erit faciendum. Affectæ autem particulæ inducuntur quæ moderatè repellunt, atque digerunt: quale est cataplasma quod ex plantagine & lenticula cocta constat, cui mica sit adiuncta panis qui in furno confectus sit, qui neque valde à furfure sit purgatus, neque valde sordidus sit. Super ipsum verò vlcus aliquod medicamētum valens imponemus, vt quod ad Andronem authorem refertur, vino dulci diluētes ad sordium spissitudinem. Sedata autem feruida illa inflammatione, vlceri perinde atque aliis cicatricem inducemus. Auellanæ veteres oleosæ carbunculos ad pus perducunt, itémque cupressi folia & germina, noui & teneri globuli cum polenta, vua passa acinorum expers, & trita, ficus coctæ in vino contusæ.

De cancro, Cap. XIII.

IAm verò cancri quoque ex atra bili feruente oriuntur, quæ si acrior fuerit, cū vlcere erūpunt: quamobrem colore nigriore sunt quàm inflāmationes, verùm absque caliditate. Sed in his venæ magis quàm in inflammationibus implentur & distenduntur, neque ita rubent vt in inflammationibus, sed color earum sanguinis colori respondet. Cæterùm cancer propter huius humoris cassitiem nō sanescit: siquidem neque repelli, neque discuti queat, neque totius corporis purgationibus cedat, mitioráque medicamēta adhibita negligat, à vehemētioribus autem magis irritetur. Possumus tamen in initio prohibere ne augescat, melancholici humoris euacuatione, priusquā altius in affecta particula impingatur. Euacuabimus autem aut ex aliquo simplici, vt epithymi drach. IIII. in sero lactis aut mulsa propinatis, aut ex hiera quæ veratrum nigrum recipiat. Loco autem affecto superpositum in vlceratis facit sine dolore hoc medicamentum, Solani succus linteo molli in eo intincto adhibetur: extrinsecus verò lana molliuscula eodem quoque succo imbuta applicatur, adhibita diligentia ne hæc siccescant, succo continenter affuso. Erit etiam exulceratis cancris accommodatum id medicamentum quod ex pompholyge constat. Victus autem ægrotanti instituatur ex ptisanæ cremore, & sero lactis, & ex oleribus, ex malua, cucurbitáque, & his similibus: ex piscibus verò saxatiles, itémque aues omnes, præter palustes conueniunt.

De carne contusa, & sanguinis coitu subter cutem, quod ecchymoma dicitur, Cap. XIIII.

QVum caro ab aliquo pondere superincidente contusa fit, exilésque venæ quæ in ea sunt, ruptæ fuerint, sanguis profunditur, vt solet quū tunica venarum rariore facta trāscolat: isque sub cute collectus facit id quod ecchymoma nominatur, cute etiamnum integra. Nostrum in hoc consilium est, concretum sanguinem dissipare: id quod celeriter faciendum est antequam nigrescat. In initio autem adstringentia sunt digerentibus admiscenda, propterea quòd tunicæ venarum contusæ densatione indigent: post hæc verò solis digerentibus sine adstringentibus vtimur: scarificatis autem initio ecchymomatis, reliquam deinde curationem adhibemus. Horum porro species sunt quæ suggillata appellantur, & liuores ex ictu cōtracti, & inter vngues sanguinis concursus ex percussione proueniens. Cæterùm pellis ouis recens detracta, eos qui flagris cæsi sunt, potius quàm alia omnia, die vnico persanat: præterea hydropiper vnà cum fructu illitum, suggillata & induratos tumores adiuuat & discutit.

De ruptis & conuulsis, Cap. XV.

RVpta cum ecchymosi omnino fiunt, medicamentísque mediocriter calefacientibus curantur: quale est acopon quod ex nigra populo conficitur, & quæ similia sunt. Curandum verò est vt in ruptis quæ in profundo corpore hærent, medicamentorum vis intendatur, vt magis acria, magísque incidentia admoueantur: talibus autē cucurbitulæ vsus prodest. Cæterùm quum totum ecchymoma celeriter per halitum digestum est, rupta caro facilè coalescit: sin longiore spatio, sordes subnascitur, ita vt iam coire ruptio non queat: (labra enim inter se tantùm propè admouentur) ex quo fit vt leue momentum ea facilè separet, & medium locum aliquo humore impleat, & quodammodo nouum continuò ecchymoma gignatur, & primo simile, nisi quòd hoc celerius quàm illud digeritur, constátque ex tenui sanie, quum prius ecchymoma esset à sanguine. Conuulsa autem fibris quibusdam distractis fiunt, lenirique tantum desiderant quoad dolor sit leuatus: conglutinari enim non possunt. Cæterùm aristolochia rotunda ruptis & cōuulsis, siquid aliud, est accōmodata: itémque maioris centaurii radix, eiúsque succus, & rheum, & costus, & bdellium cum oxymelite in potu acceptum.

De luxatis & contusis, Cap. XVI.

AD articulos luxatos cōtusósque valent lanæ succidæ, spongia oxelæo imbuta & imposita: bulbi elixi teneri cum melle, aut cerato, sal læuigatus, farina cum melle, agni folia, & sal, & nitrum tostum cum cerato: vtere etiam aquæ marinæ calentis superfusione. Vbi inflammatio doloréque conquieuerint, partes eluxatas etiam confricare rite poteris.

Quæ spicula, surculos, spináque educunt, Cap. XVII.

SPicula, arundines, spinásque & surculos educunt ambæ anagallides, aristolochia, ammoniacum cum melle, alterci fructus tritus & illitus. Arūdinis radicem contunde, & melli admixtam in linteo largè illinito, imponito, atque alligato. subitò enim educit.

De reduuiis, Cap. XVIII.

REduuias paruas & incipientes, galla cum melle reprimit, & prohibet confirmari: vbi verò caro præter naturam excreuerit, consilium est, eam erodentibus absumere, & colliquare. Valet autem ad reduuias aurium sordes & lyciū: quæ verò suppuratæ sunt, acu perforari, humórque emitti, & spongia aqua imbuta imponi debet, aut lēticula cum aqua trita illini: vel etiam rosis viridibus, aut siccis aqua perfusis, tritisq́; , aut polenta trita cum aqua: caro autē est ex omni parte ab vngue ramentis lintei abducenda. Porro vngues contusos myrti & mali Punici foliis teneris contritis illine, vnguibus autem subcruentis farinam pice admixtam adhibe. Vt autē vngues qui malè affecti fuerint decidāt, sulphur tritum suillo adipe exceptum impone. Vt verò scabri quoque abscedant, vtitor hoc quod habet visci quercini, sandarachæ, fœnigræci, singulorū vncias duas, cantharidum, thapsiæ, singulorum vnciam, aceti quantum satis est. Ad idem valet fæx sicca cum cerato imposita, aut caro ficuum abiectis seminibus

contuſa : aut vnguem pice ſubunctum, ſulphure & ſandaracha tritis pari pondere illinito. Vnguis autem diligenter radendus, ad æqualitatem redigendus, & vinciendus eſt, vtendúmque iis quæ ad vngues abſcedentes valent : ſuper reduuias autem quæ in digitis ſunt, thuris lacrymam tritam impone, & alliga : aut æruum tritum eodem modo, aut thuris inſecti drachmam vnã, ſandarachæ duplum: trita radici vnguis applicato, diligentérque inſpergito, ſupra verò linamenta ſicca ponito: hoc ſtatim reduuias excitat. Eſt & aliud bonũ, quod etiam valde eſt ad maligna vlcera accommodatum, Gallarũ, malicorii acidi, ſquamæ rubri æris, & caricarũ cõbuſtarum pares portiones tere, & miſce cũ melle, & ad vnguenti ſpiſſitudinem redige, linamenta intinge, & bis in die impone, & liga, locis neque vnctis neque madefactis: ſi verò humor ſubſit, ſpongia vino perfuſa eundem abſterg ebis.

De vlceribus articulorum, Cap. XIX.

ARticuli ſunt carnoſis partibus ſicciores, idcirco quũ vlcerati ſunt ſiccioribus egent medicamentis: ergo Polyidæ paſtillus ex vino ad ſordiũ ſpiſſitudinem ſubactus, itémque medicamenta quæ æquè ac is deficcant, probè faciunt: marina quoque & muria ſæpenumero irrigatos articulos melius affectos vidimus: quamobrem in articulis vtendum eſt iis quæ maiorem etiam exiccandi vim habent.

De ſanguinis profluuio, Cap. XX.

SAnguinis profluuii remedium eſt appoſitus partis vulneratæ ſitus: huiuſmodi eſt is qui ſurſum vergit, & caret dolore. nam ſi infrà vergat, dolorémque afferat, tum non ſolùm mouebit profluuium, ſed etiamſi non ſit, prouocabit. Quum ergo particulæ vulneratæ ſunt, & ſanguis fluit, ſtatim digitum ori vaſis ex quo ſanguis effluit, admoueto, leniterque, & citra dolorem premens. ita enim grumo compacto ſanguinis defluuium ſiſtetur, eo ſuppreſſo. Medicamentis etiam ſanguinem ſiſtentibus vtendũ erit: inter quæ illa quæ obſtruũt, quæ emplaſtica nonantur, potiora ſunt cruſtas inducẽtibus: ſiquidem interdum quum cruſta excidit, ne iterum ſanguis fluat periculum eſt. Optimum verò, quod etiam valet ad defluuium ſanguinis è membranis cerebri, eſt hoc, Thuris pars vna, aloes dimidium, albo oui ſubigitur ad mellis craſſitudinem, deinde leporis molliſſimis pilis excipitur: tum vlceri toti liberaliſſimè imponitur, faſciáque linea alligandũ eſt: cuius faſciæ primi quatuor aut quinque amplexus ſuper ipſum vas profluens iniiciendi nobis ſunt, inde verò ad radicem vaſis ducentur, tertio verò die ſolues: ſique medicamentum toto adhuc vlceri adhæret, aliud rurſus ſuperimpones, ac veluti linamentum quod ex pilis factũ eſt, madefaciens ita deligabis vt initio feciſti: ſin ſua ſpõte linamentum excidat, radicem vaſis digito blandè cõprimens, quatenus nihil defluat, hoc leniter auferes, aliúd que impones, & quoad vas carne munietur, curare ad hunc modum debebis. At quæ cruſtas generant, vbi cruſta decidit, magis nudã partem quàm pro ipſius naturali habitu, derelinquunt: & ſæpenumero poſteaquam cruſta decidit, profuſio ſanguinis quæ ægrè ſupprimi potuit, ſuperuenit: quanquam cruſtificis medicamentis non ſecus atque ignitis ferramentis vti neceſſitas cogit, vbi ex eroſione putredinis profuſio ſanguinis concitatur. Iſatis ſatiua ſuper partibus è quibus ſanguis fluit, impoſita, egregiè ſiſtit: idem faciunt gallæ aduſtæ, quæ quũ ignitæ ſunt, aceto aut vino ſunt extinguendæ. Gypſum & oui cãdidum tenerum, farinámque triticeam puluerulentam, qualis parietibus adhæret, miſceto: medicamentum ad ſanguinis profluuium accommodatum conficies: quod vbi confeceris, leporis pilis, aut aliqua alia re pariter molli excipiẽdum erit. Ad ſanguinis autem profuſiones quæ ex ore, aut thymis, aut formicis, aut verrucis, aut hæmorroidibus fiũt, porri folia cõtunde, atque adhibe, aut rhoẽ rubram, aut acinos, aut capitula Punici mali, contundens impone, aut ſpongiam nouam pice cruda intinctam adure, & trita vtitor. eſt enim hoc valde efficax. Fluxionem verò ſanguinis ex ore comprimit decoctum frigidum roſarum viridium, aut ſiccarum, aut clauiculorum vitis,

A aut lentiſci foliorum, aut myrti, aut rubi, aut malorum cydoneorum, aut punicorum, aut acinorum, aut lenticularum: iis etiam vtendum erit inſeſſibus frigidis, qui ſedi atque vtero conueniunt. Cæterùm victus ratio iis quos ſanguinis exercet profuſio, ſit ex adſtringentibus atque incraſſantibus inſtituta: huiuſmodi ſunt alica, farináque pura decocta, caſeus mollis, bulbi cocti, piſces aſſati, palmulæ, vinum nigrum auſterum, lenticula, polenta, ouorũ tenerorum vitelli, pira ſylueſtria, mala cydonia, ſorba, meſpila, & quæ ſunt his cõſimilia. Ad ſanguinis autẽ fluxũ è
B naribus valent platani globuli exiccati, quos re aliqua ex ſetis confecta fricabis, ſemen proiicies, lanuginémque collectam in vaſe fictili nouo repones: quum vſus exigit, hæc tenuia per calamum inſpira: frõtem autem & naſum gypſo aut luto figulari obline. Ad idem facit etiam porri ſuccus lana coacta aut linamento exceptus, & naribus inditus: & manna ſucco porri coacta, & impoſita. Foris autẽ oliuæ foliis læuigatis teneris naſus illinendus eſt, & ſuffitum ex cicuta ſuper molli cinere naribus admouebis, & ſpongiis aut lanis aqua frigida imbutis, meatus vtriuſque
C pinnæ naris obſtrues: crura, brachiáque vincies, frontem & tempora oblines agglutinantibus iis quæ ad oculorũ defluxiones faciunt. Si verò grumi aliqui ſubſint, quum ſanguinis profuſio adhuc perſuerat, eos conueniet exprimere, celeritérque iterum vti medicamentis ſanguinem comprimentibus, & narium cartilaginem ſub ipſo oſſe duobus digitis pollice & indice comprimere. Prodeſt verò in hiſce profuſionibus, & in iis quæ ex inteſtinis fiunt, porri ſuccum ad cyathos duos potui dare, aut lauri tenera folia cõtuſa in oxymelite, aut thuris & lauri pares portio-
D nes læuigabis in vino nigro, quod pari facultate conſtet, & bibendum propinabis, aut toſti oui vitellum ex aquæ portiũcula cõtritum præbe, aut farinam puram crudam, & thus, & gummi paribus portionibus cum aqua tere, & dato.

Ad cicatrices nigricantes, & quæ ex impetigine fiunt, & ſtigmata, Cap. XXI.

NIgras cicatrices tollit inũctum oleum, in quo bryoniæ albæ, & nigræ radix incocta ſit, donec ſuccum reddat, calamintha vino cocta, argenti ſpuma roſaceo o-
E leo candido lota. Cicatrices verò quæ fiunt ex impetigine concolores reddit adeps aſininus inlitus cum argenti ſpuma, erucæ ſuccus cum argẽti ſpuma inũctus; ſtigmata exterit ranunculus inlitus, aut capparis folia, aut ceruſſa cum aceto inuncta: id verò proceſſu temporis aufert. Vibices denique concolores ſtatim facit oleum liliaceum continenter ſubactum.

De neruis vulneratis, Cap. XXI.

NEruus vulneratus & dolore & inflãmatione maiore quàm alia, propter ſenſus excellentiam, corripi-
F tur. Quocirca cutis vulnus apertum eſt ſeruandum, vt ſanies per ipſum effluat, vulneríque adhibẽda medicamẽmenta ſunt quæ dolorem leniant, & aditum effluxui patefaciant: ergo calidam aquam quæ cæteris apta eſt inflammationibus, his aduerſiſſimam eſſe ſciendum eſt, & accommodatius ad has eſſe vt oleo tenuium partium & experte adſtrictionis irrorentur. Ex medicamẽtis autem idonea eſt reſina, aut terebinthina, eáque per ſe in pueris, mulieribus, & iis qui molli ſunt carne: in cæteris verò cũ euphorbio: itémque propolis & per ſe & cum euphorbio
G emollita: ſique nonnunquam duriora corpora contigerint, cum aliquo ſubtiliore oleo. Cataplaſmate autem in neruis inflammatis, & putreſcentibus vti quiſpiam poterit quod ex farina hordei, aut fabarum, aut erui in lixiuio ſtillatitio, aut oxymelite cocta, ſit confectum. Cerato verò vti poterit hoc quod habet ceræ vncias tres, euphorbii vnciam, aut fimi columbini in durioribus corporibus, olei vnc. II. Conuenit etiam baſilicum medicamentum quod nitrum recipit, aut calcem viuam, aut euphorbium, aut ſulphur viuum, aut fimum ſylueſtris columbæ, vt in
H tetraphamaci libram horum alicuius vnciã cõiicias. Iam verò in agro, vbi tibi nihil ſuppetat, poteris recẽtem pinguémque propolin vulneri admouere, aut fermẽtum ſolum propoli mixtum, aut tithymali ſuccum fermẽto admixtum. Porro cataplaſmatis ex lixiuio ſtillatitio atque

oxymelite,& farina fabarum, aut erui, aut cicerum, aut lupinorum amarorum, aut hordei, aut polenta, nō ſolùm quum inflammatione tentantur, ſed etiam ſtatim in ipſo initio vtendum eſt. Si verò neruus non punctus ſit, ſed planè cæſim ſit vulneratus, ita vt ipſa etiam cutis ſubiecta ſit diuiſa, vt nudus neruus, & per directū & nō per trāſuerſum diuiſus conſpiciatur, tum nullo ex iis medicamentis quæ ex euphorbio conſtant, quæque non ſecus acria ſunt, vti oportet. Neruus enim nudatus horum vim quæ vehemens eſt, ferre non poterit. Calcem igitur æſtiuo tempore ſæpe lotam, & oleo copioſiore dilutam cape. Facit etiam ad hanc rem quod ex pompholyge conficitur, & quod ex melle, in roſaceo liberaliore eliquatum. Nihil autem horum debet vulnus contingere. quum enim neruus ſenſus vi præſtat, tum verò frigida temperatura eſt, & cum parte cæterarum longè principe cōtinuus eſt. Quin ne oleo quidem huiuſmodi vlcus irrigare conuenit: fit enim ſordidum: ergo ſanies tantùm abluenda eſt molli lana ſpecillo circumuoluta. Si omnia ſuccedant ex ſententia, etiam vino dulci citra periculum madefaciemus. Poſtquam verò denudatus neruus fuerit contectus, linamenta aliquo medicamento quod anguſtis vulneribus accōmodatū ſit, intincta, quale eſt quod ex euphorbio, aut fimo columbino paratur, extrinſecus circunducere oportet, ita vt etiam ſanas partes largè complectatur. Quum verò tranſuerſum vulnus eſt, maius periculum conuulſionis imminet: ſed quantum ad curationem pertinet, eodē modo progrediendum eſt. Victus autem adhibeatur tenuior, quies imperetur, lectus mollis eſto, oleo liberaliore alæ caputque perfundātur. Si verò nerui cōtuſi ſint, cúmque iis eſt contuſa cutis, & exulceratio ſubſequitur, cataplaſma ex farina fabarum & oxymelite conuenit; quúmque contuſioni coniunctus eſt dolor, pix liquida miſcetur. Si verò citra cutis contuſionem eueniat, oleo calente cui digerendi facultas inſit, ſæpiſſime perfundere oportet. Si totus neruus ſit præciſus, periculum nullum ſequetur, ſed membrum mutilum reddetur: curatio verò eadē quæ aliis quoque vlceribus adhibebitur. Liquefactū medicamentum neruis compunctis idoneum. Facit etiam ad morſos à rabioſis, Aceti ſextarius, picis pinguis lib. i. opopanacis vnc. iii. opopanacem aceto ſolutum magis læuigabis: picem liquefactam mixtámque incoques. Eſt autem hoc medicamentum ad neruos compunctos accommodatum, vtpote quod compunctionis os conniuere nō ſinat: quemadmodum etiā in iis qui à cane rabioſo morſi ſunt, ne vlcus ad cicatricem perducatur, prohibet: ſed in duriuſculis tantùm corporibus facit. Si verò in pueris, aut mulieribus, aut molli carne præditis compunctis hoc vti velis, tibi licebit ipſum ex aliquo digerente, vt amaracino, aut opobalſamo, aut oleo vetere liqueſacere.

Ad articulos relaxatos, Cap. XXIII.

FAcit ad laxatos articulos acaciæ ſuccus aqua dilutus & ſuperfuſus, aut rubi, aut malicorii, aut myrti folia cum myrteo cerato impoſita.

De inflammatione, Cap. XXIIII.

INflammationis initium eſt quum pars impletur ſanguinea ſubſtantia: incrementū, quum id quod fluebat, ceſſat: quod verò in particula eſt, incipit putreſcere, calorémque præter naturā inuehit, effuſióque & flatus gignitur, particuláque magis quàm prius intēditur: ſtatus verò quum pus iam conſiſtit, ſed labores maiores vexant: declinatio denique quum id quod fluxit digeſtum eſt, & moles eſt diminuta. In principio autem ea per ſe admouemus quæ vim habent repellendi: in incrementis, hæc minuimus, digerentiáque adiungimus: in ſtatu repellentibus & digerentibus pari portione vtimur: ſi dolor vehemens ſit, lenientibus opus eſt: in declinatione digerentia ſolùm adhibemus, nulla re adiuncta quæ vim adſtringendi habeat. Parietaria autem ad inflammationes tum in principio tum in incremento accommodata eſt, itémque glaucium. Atriplex, & maluæ hortenſes incipientibus & augeſcentibus, ac veluti ferueſcentibus conueniunt, at declinationib⁹, duratis, & refrigeratis, ſylueſtres magis ſunt idoneæ: lactuca verò & cucurbita calidis illitæ benefaciunt. Ad eas verò quæ ex fluxionibus ſiunt, ſemperuiue, & tribuli vtrique valent: braſſica verò dureſcentibus cōuenit.

De affectione quæ ex defluxionibus fit, Cap. XXV.

QVum inflammatio derepente particulam aliquam ſine manifeſta cauſa præcedente obſedit, id quod affectionē eam gignit, defluxio nominatur: ipſe verò morbus affectio ex defluxione. In harum autem inflammationum principiis danda opera eſt vt rectè adhibeatur curatio: totum ergo corpus euacuandum eſt euacuationibus accommodatis: ipſa verò pars inflammata, ſuperfundenda atque illinenda non calefacientibus aut humectantibus medicamentis: ſed iis quæ repellere defluxū poſſint: quódque in partem affectam iam decubuit, euacuare, vímque & robur particulis laborantibus afferre. Illinendum ergo eſt cataplaſma quod ex ſemperuiuo, mali Punici cortice in vino incocto, cera & polenta adiunctis conficitur: hócque & ſimilibus quum dolor vehemēs nō eſt vtemur. Vbi verò particula cum defluxione dolorem maiorem ſentit, tum ne aqua quidem calida, aut oleum, aut cataplaſmata ex farina ſunt adhibēda. fluxionū enim vitiis hæc inimica ſunt omnia. Debet verò doloris vehementia leniri medicamento quod ex paſſo, roſaceo, modica cera, lanis ſordidis, quæ œſypi multum habeant, cōfectum ſit, quæ per æſtatem frigida, hyeme verò tepida excipiūtur, & admouētur ita, vt ſuperiores partibus affectis locos ſpongia vino auſtero, aut poſca frigida imbuta comprehendant. Si ex horum vſu pus non ſubſidat, emplaſtro quod ex chalcitide conficitur, aut alio ſimili ex iis quæ ad fluxiones valent, vtemur. Lanam verò puram vino auſtero imbutam ſuper medicamento extrinſecus accommodabimus: atque hoc quidem modo inflammationes ex defluxione ortas curabis: eas verò quæ ex aliqua occaſione concitantur, calefaciens & humectans nō lædes: quas ſi ad puris confectionem velis perducere, farina triticea hydrelæo incocta illines: ſique vſus quandoque exiget vt ſcarifices, id etiam accommodatè facies. At ſi inflammationes quæ ex defluxionibus oriuntur, ſcarificatione tentabis, & præſertim in principio, eris in cauſa vt æger malo aliquo magno afficiatur.

De iis qui ex affectionibus quas defluxio concitauit, purulenti fiunt, Cap. XXVI.

IN affectione quæ ex defluxione orta eſt, quum nulla cauſa perſpicua ſubſit, ſemel aut bis vtendum eſt cataplaſmate, ac tunc quidem quod ex hordeo conſtat, cæteris eſt præſtantius: ei tamen aliqua aceti aut vini portio addatur. Pure autem diſſecto & euacuato, canēdum poſtea erit ne oleum aut aqua offeratur: verùm ſi vſus poſtulet vt vulnus quandoque abluatur, aqua mulſa, poſca, vino & vino mulſo vtēdū erit: ſique iterū inflāmatio accedat, cataplaſma ex lenticula imponetur: ſi nulla ſit inflammatio, aliquod medicamentum ex iis quæ emplaſtica dicuntur, & non minus id quod ex chalcitide conſtat, ad huiuſmodi diuiſiones accommodabimus: ſuper quod ſpongiam aut lanam vino adſtringenti imbutam imponemus. Cæterùm vulneri nullum medicamentum impinguans admouendum eſt, quale eſt tetrapharmacum appellatum: ſiquidem ei exquiſita exiccatione opus eſt.

De gangræna & ſphacelo, ex Galeno, Cap. XXVII.

GAngrænas appellant eas mortificationes quæ ex magnitudine inflammationis nondum factæ ſunt, ſed adhuc fiunt. Hanc affectionem niſi quis celerrimè curet, particula ita affecta, ſtatim emoritur, vicináſque partes comprehendit, & hominem occidit. Vbi verò membra ſic affecta ſenſus omnino ſunt facta expertia, tum morb⁹ non iam gangræna ſed ſphacelus nominatur. Atque hoc etiam malum oſſibus accidit, quum adiecta ipſis caro ſaniem prauam gignēs, oſſa hac ipſa imbuerit, & corruptela conſumpſerit. Quum igitur membrū eſt penitus emortuum, ſtatim præcidendum eſt quamproximè ſanæ parti. Gangræna curatur euacuātibus nobis quamplurimum ſanguinis poſſumus ex membro vitiato. ſanguis enim

corruptus detrahendus est, aut vena secta, quum in ipso membro vena magna sit:aut cutis vniuersa multis profundisque sectionibus incidenda est quumque sanguinē effluere permiserimus, aliquod medicamentum ex iis quæ ad putrescentia valent,imponemus. Huiusmodi est quod ex oxymelite,aut farina erui,aut lolii, aut fabarum conficitur. Si valentius velis imponere, sal adiiciatur, aut pastillus Andronis, aut alius generis eiusdem. Ad gangrænas etiam faciunt vetustæ nuces oleosæ; earum verò cortex expurgat,& tithymali liquor in tempore & modo adhibitus: iisdem quoque lupinorum amarorum decoctum inspersum auxiliatur.

De abscessibus, Cap. XXVIII.

IN abscessibus quæ apostemata dicuntur, si puris eruptio impediri non posse tibi videatur, panem hydrelæo coctum illines,aut farinam hordeaceam eodem modo apparatam:particulam verò aqua in qua althææ radix incocta sit,fouebis.Quum verò tumor ægrè ad suppurationem veniat, ægréque discutiatur,cataplasmate ex caricis vtitor.Oportet autem eas dulces pinguésque incoctas aqua eliquescere,& aqua melli tenui similem reddere, farinámque hordeaceam addere:sique tumor minus quàm par sit digeratur,cum caricis erit hyssopum aut origanū incoquendum:si vim magis intendere volueris, decocto salem adiicito: sed diligenter animaduertendum est ne dum vehementius exiccas, pars in duritiem callescat:siquid huiusmodi quandoque videas, cum aqua radicem agrestis cucumeris,aut althææ,aut bryoniæ coques: quibus omnibus dracunculi radix & valentior est, & ad digerēdum accommodatior. Ergo hanc quandoque per se coques, quandoque verò caricas addes, farinámque vnà cum adipe admiscebis. Adiantum quoque abscessus digerit:itémque anethinū oleum discutit,& crudos humores, incoctósque tumores maturat. Pix duros crudósque tumores omnes cataplasmatis indita, magísque ea quæ liquida est,concoquit. Medicamētum quod abscessus iam coctos sine labore expellit,vt sæpe in splenio pus inueniatur,qui verò cocti adhuc non sunt perfectè digerit:Lapidis pyritæ drach.duodecim,ammoniaci triti tātundem, farinæ fabarum drach.sex,excipe resina liquida, pellique illitum impone: splenium verò ne auferas priusquam sponte sua decidat:medicamentum verò non multo antè parandum est,vt quod confestim exarescat.

De strumis & hymate, Cap. XXIX.

LVpinorum amarorum farina,aut aceto,aut oxymelite,aut posca incocta,non solùm liuores,sed & strumas & phymata sanat.Medicus quidam in iis qui duro corpore essent,bubulo stercore ex aceto ad strumas & tumores obduros,totos oblinēs vsus est. Phymata verò discutient trita & illita hæc,adiantum,atriplex,parietaria,althææ radix vino incocta,ammoniacum cum melle emollitum,& impositum,viscum cum resina,& cerato,salicis folia cum cerato.Rumpunt phymata lupini amari,propolis cum aceto illita,cucumeris syluestris radix terebinthina excepta,capparis radix eodem modo,nitrum cum fermento aut ficubus.Abscessus verò internos rumpit marina cum mulsa epota:strumas autem discutit calx viua, melle, aut sordibus ex gymnasio,aut oleo, aut adipe suillo excepta: lolii item farina cum fimo columbino & lini semine vino incocta:caprificorum grossi agrestes,aut satiui concisi illiti,& concretionem omnem digerunt.

De fistula, Cap. XXX.

SPondylii radix circumrasa & imposita,fistularum callos tollit: veratrum quoque nigrum impositum, duobus aut tribus diebus callum eximit.Eliquant etiam æruginis drach. II.ammoniaci tantundem:collyria conficiūtur ex aceto & aqua ad fistulas accommodata, itémque amurca cocta & in collutione adhibita. Sory crudum aut combustum,cum vini diluti aut mellis portiūcula ad colluendum adhibitum,& omphacium quoque colluendo carnem procreat.

De bubonibus, Cap. XXXI.

QVum bubones erumpunt, si totum corpus succis æqualiter redundet, aut malitia humorū detineatur,

A tum difficilis curatio est: ea tamen adhibenda est quam in affectione quæ ex defluxionibus oritur,præscripsimus:si exquisitè sanum sit,facilis.Totum autem crus calefaciendum & humectandum est, vt dolore vacās efficiatur:ipsique vlceri imponendum est linamentum lotum in rosaceo,aut aliquo oleo relaxante, quod tetrapharmaco calido sit intinctum.Totum porro membrum carpto lanæ oleo imbuto obuoluendum est: foris verò vlcus emplastro calido illinendum,aut farina triticea,aut hordeacea, aut ex vtraque cum modico olei.Glandulam verò inflammatione tētatam, in initio lana oleo calido imbuta leni-
B re oportet,non autem vt quidam faciunt, sale adhibito: eo enim posterius vtimur,quum artus quem plaga vexat, lenitus est,& quum dolorem vlcus non affert: quibus quidem rebus glandularum inflammatio plerunque soluitur.sæpe etiam augetur,& ad suppurationem perducitur. Ergo quum ille quasi feruor inflammationis se remiserit, lenientia sunt omittenda,& digerentibus vtendum. Paulatim à digerentibus ad ea quæ consistentia liquida sunt: qualia sunt quæ cerati speciem referunt, similia iis quæ linamentis carptis excipiuntur (quæ ἔμμοτα dicuntur)
C transeundo.In iis vitare oportet durorum emplastrorum vsum:quippe quæ particulas distendant,& inflāmari iterum cogant.Quum satis puris sit, particuláque ad suppurationem peruenit, non statim diuidemus,(vt nōnulli factitant)sed medicamētis digerere conabimur. Lutū impositum tumorem inguinum celeriter digerit.Ac bubones quidem qui ex prolapsu & vlcusculis & doloribus cōtrahuntur periculo vacare:alios verò, & præsertim eos qui febribus superueniunt,malos esse existimandum est.

D De erysipelate,hoc est igne sacro, Cap. XXXII.

CRassus acérque humor influens erysipelas modò cū vlcere,modò sine vlcere efficit. Hoc curandum est primùm vsu medicamēti quod bilem educat, deinde refrigerantibus repellendum est quod influit:atque à refrigerantibus ad digerentia priusquā liuescat & nigrescat particula,progrediendum est. Requirunt autem erysipelata quæ refrigerent cum humiditate, nec adstringant: huiusmodi est semperuiuum,portulaca,psyllium, lenticu-
E la palustris,vmbilicus veneris,solanum,altercum,lactuca & glaucium,& cerata ex aqua admodum frigida. Admiscetur etiam opii parum,aut succi papaueris, cicutæque, & mandragoræ. Composita autem medicamenta inducuntur,ceratum refrigerās, cera,quæ quoad ius fieri possit,pura sit,oleo eliquatur,ceratúmque liquidum fit. Hæc refrigerata in pila manibus emollimus,aquam frigidam affundendo,quantum eius capere ceratum queat.Præstat autem oleum esse rosaceum ex omphacino oleo sine sale confecto:debétque oleum quadruplum ceræ esse .Si parum aceti tenuis & pellucidi velis addere, medicamentū
F liquidius frigidiúsque conficies, idque non solùm cōueniet erysipelati,sed hecticis etiam febribus, itémque inflammationibus pudendorum incipientibus, nisi depascens aliqua affectio partes exerceat.Herbæ quoque refrigerantes cum tenui polenta abunde refrigerant: itémque palmulæ pingues eiectis earum membranulis,& coctione tenellæ factæ,deinde læuigatæ,& impositæ: si verò ficciores videātur, cerato prædicto ad consistentiam admiscebis.Inflammatione sedata,antequam particula liuida fiat,
G cataplasma ex hordei farina est imponēdum:si verò iam liuor occuparit, incisa cute cataplasma superponendum est,locúsque perfundendus est aqua calida dulci: sed & marina & muria interim conducet: quandoque etiā huiusmodi aquæ cataplasmati sunt admiscendæ.

De herpete, Cap. XXXIII.

HVmor quoque qui herpetē gignit,acer est:sed si flaua bilis pura influat, vehementi acrimonia herpetē exedentem facit, qui continuam cutim cum corrosione
H cōprehēdit:qua de re affectio ipsa, herpes nominatur: si verò cum pituita admisceatur, alterum herpetem qui miliaris dicitur, qui eminentias in cute milii similes excitat,efficiet.Ergo qui prius totum corpus purgat,deinde verò repellentia particulis affectis admouet,is herpetē

vt pār eſt,curat:at qui ſtatim vtitur iis quæ cuticulæ cicatricem inducunt,is cuticulam quidem ſanat,cæterùm nō prohibet quin deintegro priori ſimilis affectio exoriatur. Corpus ergo (vt in eryſipelate dictum eſt) euacuabimus:at particulis affectis non eædem imponemus. Poſtulant quidem refrigerantia æquè ac eryſipelata,ſed tamen humectantia non ferunt: hiſque refrigerantia & ſiccantia conueniunt:ergo neque lactuca,neque lenticula paluſtris,neque portulaca,neque ſemperuiuum, neque aliud huiuſmodi ex refrigerantibus & humectantibus eis offerendum eſt:ſed in principio vitis capreolos,& rubum, & plantaginem oportet illinire: deinde iis lenticulam admiſcere:interim verò & mel & polentam, & cataplaſma quod ſupra ad inflāmationes ex defluxione remoto ſemperuiuo conſcripſi:exulcerata verò medicamentis inungenda ſunt iis quæ ad herpetē faciūt,vt paſtillis,paſſo,aut vino tenui,& auſtero non veteri, aut poſca diluta reſolutis:cæterùm inueteratis iam huiuſmodi vlceribus, Muſæ & Andronis paſtillus conuenit. Herpetem verò qui extremam tantummodo cutem exulcerat,niſi admodum inueteratus ſit,nullo horum vngere oportet: ſiquidem & vehementiora ſunt,& magis quàm oportet exiccant. Ad talem verò herpetem accommodatum eſt glaucium, huicque ſimilia, præſertim aqua ſubacta, ſi morbus nihil remittat,aceto diluta admoueantur. Succo autem plantaginis aut ſolani,aut vino ſoluta non mediocriter auxiliantur,aut lini ſemen torridum in vino & oleo incoquito,& contritum imponito, aut terram cimoliam ſolani ſucco ſubactam inungito, aut argenti ſpumæ vncias quatuor, porri ſucci heminæ dimidium,ſucci betæ par pōdus, læuigata illinuntur.

De ſcirrhis, Cap. XXXIIII.

SCirrhus perinde atque os,durus eſt,& ſenſu caret: atq; is ſanari nullo pacto poteſt. Qui verò obſcurum habet ſenſum,digerentibus curatur medicamentis. Sed quæ digerunt,& confertim euacuant,neque molliunt, ea primis quidem diebus diminuere tumorem videntur, ſed tamē quod reſtat,fit inſanabile,quum id omne quod tenuium erat partium,ſit digeſtum:ex quo fit vt ea medicamenta accommodatiora ſint quæ molliendo poſſint digerere. Ergo mollictia ſunt adeps cerui & medulla, itémque taurinus & hircinus,vrſinúſque adeps, ammoniacum, bdellium,ſtyrax. Horum vſu & duritiem diſſoluemus,& digerentia itidem adhibebimus,qualia ſunt fœnūgræcum, fimus caprillus cum poſca. Componitur autem ſic à medicis medicamentum ad vtrunque faciendum, hoc eſt,ad ſcirrhum diſſoluendum,& ad digerendum accommodatum:cuiuſmodi eſt id quod ad Galenum authorē refertur. Pernæ ſuillæ veteris pinguis,ammoniaci thymiamatis,caſei bubuli,aut caprini veteris, adipis taurini, raſuræ nauis,ſingulorū libra vna, medullæ ceruinæ vnciæ duæ, hyſſopi vnc. III. cyprini vnc. V. vini Ægyptiaci heminā mediam. Sed in nono etiam libro de ſcirrhis in podagra exorientibus loquemur.

De œdemate, Cap. XXXV.

PItuitoſa fluxio œdema facit,tumorem laxum, cedentem,& qui digitis impreſſis cauatur, ſenſúſque expers eſt. Hunc curare oportet ſpongiam poſca imbutam cum ligamento leniter ſtringentē imponendo, ita vt ab inferioribus partibus initium deligandi ſumatur, & ad ſuperiores progrediendo deſinamus. Spongia verò eſſe noua debet:quæ ſi talis non ſuppetat,ea nitro erit expurgāda,& melius etiam lixiuio quod ſtillatitium appellatur: ſi verò per hæc tumor non ſubſideat, paululum aluminis admiſcebis. Eſt etiam ad hoc aptum molliſſimum ex lucerna linamentum,hoc eodem humore imbutum & impoſitū: benefacit etiam glaucium. Si autem œdema inueteratū ſit,particulā oleo prius inunges,deinde ſpongiā ex lixiuio impones,arctiúſque ſtringes, & ita curabis. Iam verò iſatis ſatiua tumores huiuſmodi mirabiliter digerit,& cōprimit: idem facit terra omnis pinguis, & magis etiam Ægyptia.

De terebintho, Cap. XXXVI.

TErebinthus phymatis ſpecies eſt: in ſummo autem ipſo vlcere puſtula nigra eminet:qua rupta, id quod ſubiectum eſt,ſimile deſquamato apparet: vbi hoc diuiſeris,pus inuenitur.

De epinyctidibus, Cap. XXXVII.

EPinyctides vlcuſcula ſunt quæ per ſe erumpunt, puſtularum ſpeciem præ ſe ferentia, ſubrubra: quibus ruptis ſanies ſubcruenta defluit. Atque hæ quidem interdiu non magnopere excruciant: per noctem verò maiore quàm pro modo vlceris,dolore affligūt. Ergo ſilphii ſuccū aqua ſolutū impones: citra enim mordicationē deſiccat,aut cicutam tritam imponito.

De ligamentis diſſectis, Cap. XXXVIII.

LIgamentum ex oſſe in os progrediēs, minimè periculoſum eſt:quòd ſi quibuſcunque medicamentis velis deſiccaueris,non offendes. quod verò in muſculum infertum eſt, quanto minus periculoſum eſt quàm tendo & neruus,tanto eſt cæteris ligamentis periculoſius, niſi rectè probéque curetur.

De thymo, Cap. XXXIX.

THymus eſt vlcus aſpera & ſqualida carne excreſcens. Fit autem & in ano & in pudendo: ac partim quidē facilis eſt,& ſpōte ſua decidit,partim verò deterior eſt,& dolorem affert:& quidam præterea ex iis curationem nō admittunt.

De ficis, Cap. XL.

FIcos appellant germina quædam ad modum vlcerū rotunda,ſubdura,rubentia,quæ dolor etiam comitatur. Oriuntur plerunque in capite:naſcuntur tamen etiam in reliquis corporis partibus. His optimum medicamentum eſt alumen ſciſſile,æris flos toſtus,& glutē taurinum, tum ſquama æris quæ dupla ſit,teritúrque ex aceto,& illinitur. Probantur etiam capita menularum combuſta,bulbi cocti,& cinis vnà cum aceto commixtus.

De furunculo qui dothien vocatur, Cap. XLI.

DOthienes ex craſſis fiunt humoribus. Hos digerit cōcoquítque triticum commanſum & impoſitum, & item maſtiche Ægyptia. Vuas paſſas abiectis acinis tere, ſali trito pari portione addito,& illinito. Hoc aut diſcutit aut rumpit:caricas coctas tere,aquam affunde, & vtitor, aut caricis reſinam miſce,& impone.

Ad epinyctidas, Cap. XLII.

AD has valet apium cum polenta tritum & illitum: braſſicæ folia trita impoſita: alterci folia ex melle trita applicata. Solanum per ſe & cum cicuta viridi, aut oliuæ foliis cum aqua coctis vtitor. Vuas paſſas ademptis acinis tritas admiſceto, eáſque ſplenio illitas imponito. adiantum quoque ex melle tritum facit. Cauendum eſt ne acria,acida,& ſalſa offeramus,& à fomentis,balneis,& ſole abſtinendum.

De verrucis,myrmecio,& ſimilibus, Cap. XLIII.

MYrmecia atque verrucæ vſu medicamentorum vehementer exulcerantium conuellentur:eorum verò quæ putrefaciunt,interimentur. Corticis ſalicis vſti cinis cum aceto acri dilutus,clauos,callos,myrmeciáque exterit. Similiter quoque melanthium eandem vim habet ad clauos atque reduuias. Pecudū verò ſtercus ad verrucas, myrmecia,thymos,dothienas duros,in aceto ſolutum facit,groſſi decocti duros tumores diſcutiunt: crudi verò myrmecia & thymos expellunt. Condylomata verò comprimunt oliuæ flores cum aqua illiti,aloē cum paſſo inuncta, pentaphylli radix ſuperdata, cydonia cocta cum pane aut cum polenta, myrti folia combuſta cum cerato, propolis antè emollita & impoſita. Cōdylomata quoque & ficos aufert auripigmentum illitum, calx viua, & fæx viſco excepta,& ſplenii modo ſuperdata. Permagnos verò ficos tollit ærugo ferri cum vino dulci inuncta, ſeminis anethi combuſti cinis illitus, alumen liquidum cum pane,vino,& apio. Iam verò cinis palmitum ex aceto illitus,& ficos aufert,& quæ nunc dicta ſunt curat,atque auget,præterea prohibet.

Ad ganglia, Cap. XLIIII.

FAcit ad hæc plumbea maſſa ad modum vertebræ confecta,ganglio maior impoſita. hæc enim ſua grauitate ganglium proceſſu temporis diſſoluit.

Ad perniones, Cap. XLV.

MArina tepida perfundendi sunt,aut betæ,aut lenticulæ,aut erui, aut radicis asphodeli decocto. Post perfusionem lenticulam vino incoctam tere,& illine,aut ficus ex oleo læuigatas impone:aut alumen & farinam paribus portionibus in vino tere,& illine.

Ad digitorum totiúsque pedis rimas, Cap. XLVI.

PIce liquida oblinito: cancrum fluuiatilem aut marinum super carbones cremato,testam abradito, ex oleo tere,ad mellis spissitudinẽ redige,absterfis prius scissuris instillato. Prodest etiam scillæ medulla oleo feruefacta,& ex terebinthina contrita, itémque cornu capræ vstum,caprillóque adipe exceptum. Sed calli circumpurgādi prius sunt,deinde medicamentis vtendum est.

Ad pudenda vlcerata, Cap. XLVII.

HÆc perfundes adstringentibus,aut persperges,rubi, myrti, capitulorum mali Punici agrestis, oliuǽque agrestis decocto:eadem quoque trita illinuntur. Lemnia itidem sphragis inungitur,aut aloen cum melle dissolue. Ad scrotum verò vehementi atque intolerabili pruritu vexatum facit fæx combusta,donec leuetur perturbatio. Valet ad idem alumen liquidum.

De leuce,alpho,melane,lepra,& scabie, Cap. XLVIII.

SAnguis pituitosus & glutinosus, qui longo temporis spatio colorem verterit, & ad albidiorem cõmutarit, leucẽ vitiliginem efficit. Alphorum similis est origo,nõ tamẽ caro tota affecta est,sed extrema solùm cutis. Atque ab humore pituitoso alphi albi fiunt,melas verò à melãcholico:sed humor qui lepram facit, ad imas vsque partes penetrat:scabies verò ipsa superficiem occupat. Ergo si calcem lotam & torridam habeas,tanta aqua admista quã ta satis fit ad mediocrẽ crassitudinẽ, inungendo curabis. In alpho autem multo liquidiore medicamento inungẽdum est,crassiore in scabie,crassissimo denique in lepra. Dracunculi radix cum aceto illita sanat alphos, itémque elleborus vterque:lupinorum amarorum decoctũ superfusum, eorundem farina cum aceto aut oxymelite illita, cortex radicis capparis cum aceto,lilii radix cum melle, cæpa cum aceto in sole perũcta:crocodili terrestris fimus, sturnorum etiam,quum orizam solùm comederint, aut sepiæ testa cremata. Ad scabiem verò facit vua taminia, elleborꝰ vterque,lupini amari, (vt diximus)cardamomũ cum aceto,lilii radix cum melle,resina terebinthina cum sulphure,cuius nos periculum fecimus,cicer,fimus caprillus.Lepras verò expellunt anemonæ superdatæ,elleborus & albæ vitis radices.

De impetigine, Cap. XLIX.

QVum sanies tenuis atque acris cæteris crassioribus admiscetur,impetigines oriuntur, quæ facilè in lepram & scabiem transeunt:ex quo conficitur vt medicamenta valenter siccantia postulent. Itaque eas quibus à mediocriter siccantibus nihil adfertur auxilii,ab iis verò quæ vehementer exiccant,exacerbantur, ἀγρίας, *id est feras*,appellant.In his igitur vtendum est medicamẽtis quæ satis efficacia sint,nec tamen vehementer erodant. Cicer ad impetigines facit,vterque elleborus: prunorum gummi pueris prodest:erinaceus in petris nascens: pix cerato mixta:sulphur cum resina.hoc est experientia comprobatum.In puero autem apta est hominis saliua: affecta verò

A cutis continuò debet digitis ex saliua fricari: crocodili terreni & sturnorum fimus.Ad impetigines verò recentes quæ mentum aut aliam faciei partem infestant, tritici multum capitur,incudique cuidam ignitæ imponitur, humórque qui inde emanat adhuc calidus sumitur, & impetigines inunguntur:atque hoc quidem remedio plerique sunt sanati. Aut maluæ agrestis fructum tenerum collige,eóque contuso succum exprime,& serua, & impetigines cõtinẽter illine. Inueteratis impetiginibus, iis quæ subiiciam vtitor:Viticis folia contunde, modicum aceti B adde & illine:vel capparis folia detrita ex aceto impone. Pastillus ad impetigines,Glutini figulini denarii quatuor, thuris denarii duo, aceti heminæ dimidium. In quibusdam scriptum est, pares portiones:aceto soluta illinũtur.

De inflammatione, Cap. L.

SPiritus flatuosus,crassus,vaporosúsque est materia inflationum:sed & corporis densitas vt spiritus non expiretur adiuuans causa est. Vnde curandi consilium eò dirigitur vt densata rarefaciamus,& crassum spiritum attenuemus:quod medicamentis quæ tenuium partium ca- C lidáque sint,efficietur. Sed quum musculi ex contusione inflati sunt,ex calidis & acribus excandescant, & dolores intenduntur.Ergo digerentibus lenientia miscenda sunt, atque in initio leniẽtium esse maior portio debet:quúmque morbus inclinet, eorum quæ digerunt. Præterea in huiusmodi affectione musculorum lenit & decoctũ, & ipsum hyssopum cum exiguo oleo: digerunt verò acetũ, & nitrum,& lixiuium stillatitium.Ergo in principio vtendum est decocto cum olei momento, atque item vini: quod calens lanis succidis excipiatur: quúmque particu- D las refrigerare non oporteat,curandum vt calor diu cõseruetur.Vbi lenitus est æger,acetum nitrúmque, & deinde lixiuium stillatitium misceatur: postremò verò imponenda sunt emplastra quæ digerendi vim habeant,vt inflammatio subsidat,quale est quod sequitur:Sordes ex gymnasio feruefacias,primúmque percolato,vt puræ fiant, rursúsque in lebetem coniicias,calcémque viuam tritam,vt farinam inspergas,donec luti fiat spissitudo.

De elephantia, Cap. LI.

QVi hoc morbo correpti sunt, iis mirabile auxilium E affert esus viperarum: quas qui esse velit, parare ad hunc modum debebit:In primis caput,itémque cauda ad quatuor vsque digitos abscindenda sunt, interioràque omnia & cutis etiam auferenda,corpus aqua perluendum: deinde in sartagine æquè ac anguillæ ex albo iure cõdiẽdæ sunt. Fit autem album ius aqua copiosa imposita, exiguóque oleo,& porro,& anetho adiuncto. Est autem perspicuum,carnes viperarum esse coquendas vsquedum teneræ fiant. Atque etiam ipsum medicamentum quod ex viperis conficitur,quod theriacen vocant, est accommodatum,vt ex eo copiosè bibant ii qui hoc morbo te- F nentur:ac sicui placeat, eodem cutim inungat. Qui hæc faciunt omnia, quandoque eis euenit vt squama ex cute excidat, cuiusmodi in serpentibus senectutem appellamus. Vtimur etiã ad hæc theriaco sale & calamintha: sed benefacit hoc quoque, quia nõ solùm egregiè digerit tenues humores,sed saniem attenuat,& crassos humores ex quibus hoc morbi genus efficitur,incidit & dissecat.Non tamen in singulis hominibus ab iis remediis incipimus. prius enim omnino purgamus, & quandoque etiam ve- G nam incidimus.

SEXTI LIBRI ARGVMENTVM.

Octauo continentur quæ ad cerebrum, caput, oculos, nares, genas, maxillásque pertinent omnia.

LIBRI OCTAVI CAPITA.

ORIBASII SYNOPSEωS AD EVSTAthium filium liber octauus.

De memoriæ iactura, déque iis qui vigiliis, & de iis qui nimio sopore torquentur, Cap. I.

QVVM perdita memoria est, aut magna noxa affecta, si frigida omnino est intēperies, calefacere eam conuenit: non tamen est exiccandi, sicut neque etiam humectandi necessitas: sed si cum humiditate sit coniūcta, exiccare: si cum siccitate, humectare: si in medio vtriusque consistat, eodem in statu cōseruare eam oportet. Eorum autem qui veterno detinentur, in ipso statim initio vena secanda est: id quod est vtrique morbo, & qui ex vigilia & qui ex sopore fit, commune: éstque vtrique commune oxyrrhodinum in principio adhibere: cætera contraria sunt. sedanda enim leniendáque sunt quæ cum vigiliis vexant: excitanda verò quæ torporem afferunt. Meritò igitur quum ægrotantes in ætate florenti sunt, morbísque laborant, in quibus vigilant & desipiunt, iis irrigationes ex capitibus papaueris offeremus, & ad olfaciendum dabimus, nasique pinnas ab interioribus partibus, aut frōtem inungemus. In morbis verò contrariis ægroti sunt excitādi, humorísque qui molestiam affert incidenda est crassities, & calefacienda. Ergo thymū, & pulegium, & origanum, & alia huiusmodi generis aceto incoquentes, ægrotātium naribus admouebimus: postea verò palatum validis acribúsque medicamentis inungemus: capiti quoque medicamenta eiusdē facultatis vsque ad sinapi imponemus. Quinetiam si vterque morbus inueterarit, cucurbitulis etiam & castoreo in vtroque vtemur.

De ephialte, Cap. II.

QVi ephialtes nominatur, non est quidem malus dæmon, sed validus morbus quidam, atque etiam vates, sacerdos, & Æsculapii minister. Morbum verò præue-A niunt hæc, suffocatio, vocis suppressio, & grauitas. Occurrendum igitur inchoanti malo: nam perseuerans, & singulis noctibus incidens, morbum aliquem magnum, vt apoplexiam, vt insaniam, vt morbum comitialem, nuntiat; idque quum capiti causa tribuitur. Quæcunque enim comitiales interdiu patiuntur, eadem ephialticos dormientes infestāt: ergo vena secanda est, totúmque corpus purgandum. Maximum verò auxilium affert iis elleborus niger ad pōdus drachmæ vnius, cui succi scāmoneæ oboli tres, & aliqua odorata, qualia sunt anisum, daucum, petro-B selinum, admisceantur. Hiera quoque ex colocynthide mirum in modum eisdem opitulatur. Diæta tenuis esto, fœtida vitentur. Adiuuat etiā hos pæoniæ semē: eius autē grana quindecim nigra trita ex aqua cōtinuè potui dētur.

De morbo comitiali, Cap. III.

VBi concidit aliquis, conuulsa & distracta membra sunt perungenda, tenendáque, ac dirigenda: deinde os aperiendū, digitúsque immittendus, aut penna oleo irino imbuta, vt pituitam euellamus: odoramentis quoque sensus excitare oportet, veluti peucedano, succo cyre-C naico, bitumine, cedria, pice. Post accessiones, si nihil impedimento est, vena cubiti incidenda est: si nihil remittat accessio, extremæ partes sinapismo oblinendæ sunt: cucurbitula præcordiis affigenda. Si per hæc morbus non cessauit, exigua spes est: & tamen medicus audacter, & vi etiam adhibita, castoreum & succum cyrenaicum cum melle & aceto ori infundat: per sedē verò cētaurii aut colocynthidis decoctum iniiciat. Qui ex morbo conualescunt, viribus refectis, ex hiera purgari debēt. Atque hæc D quidem est recentis & acuti comitialis morbi explicata curatio: nunc verò quomodo inueterato opitulandū sit, subiiciam. Igitur qui in hunc morbum cadunt, aquā diu bibere oportet, & si nihil prohibet, vtique sanguis mitti debet: quatuor autem aut quinque diebus interpositis,

corpus reficere, & ita purgante medicamento euacuare. præsertim verò ex nigro veratro, aut colocynthide, aut etiam scammonea. Ipsum porro veratrũ sine medulla tunsum eribratúmq; inspergendum est aquæ mulsæ cyathis quinque, aut sex, melléque crudo adiecto piperis momẽto excipiendum. Colocynthida verò abiecto semine, & quæ medullam adhuc habeat, passo implebis, totámque noctem ita sines: mane verò passum temperatum potui dabis: vbi satis purgati sint, lauari poterunt. Tertio die cucurbitulæ præcordiis & dorso cum scarificatione applicabuntur: deinde complusculis diebus interpositis, refecto corpusculo, hieram ex colocynthide offeremus: post hæc capiti & occipitio cucurbitulas affigemus: sequenti die panem aqua mulsa incoctum, tritúmque cum amaris amygdalis, serpyllo, mentha, aut calamintha, aut ruta superdabimus: idque triduò faciendum est: pòst verò caput radendum, peucedanique liquore cui spondylium sit incoctum, ex aceto diluto perungẽdum. Rursus verò interposito spatio, & corpore recreato, antidoti ex colocynthide obolos nouem in aqua mulsa, diéque vno interiecto, tres etiam dabimus: inde medicamentis vtemur quæ sternutamenta cieant. Post quinque aut decem dies castoreũ ex mulsa exhibebimus, spatioque interposito, clyster ex centaurio iniicietur: deinde verò quæ pituitam per os & per nares ducant offeremus, tum sinapismum capiti inducemus. Iam verò & acribus cibis quandoq; est vtendum.

De eodem, ex Galeno, Cap. IIII.

COmitiales adiuuat oxymel per se sumptum, præsertim verò si cum scilla sit confectum. Capparis quoque condita prodest si continuò edatur, itémque salsamentum. Est autem salsamentum, medicamentum quoddam ex scilla vtilissimum, ad hunc modum confectum, Vas in quo mel fuerit capimus, scillámque in tenues partes manibus discerptam in id iniicimus: vas operculo solido obturamus, totúmq; vasculi os pelle circundatum diligenter ligamus, atque in sole constituimus, vt ad meridiem spectet, & à borealibus ventis sit remotum: (fiat hoc in Caniculæ ortu, quod est spatium quadraginta dierum) vasculum verò est paulatim ad solem vertendum. Transactis hisce diebus vas aperientes, corpus scillæ elixato simile comperiemus, succúmque ex ea fluxisse, quem collectum optimo melle iucundum facimus: & eius quotidie cochlear vnum plenum, ac pueris quidem paruum, adultis verò magnum damus. Quinetiam corpoream scillæ partem simpliciter contundimus & læuigamus, cochleárque vnum cum melle offerimus: sed huic quantum ad efficaciam pertinet, secundæ tribuuntur. Si verò primo loco stomachus sit affectus, ægro imperandum est vt concoctionis curã gerat: panẽ ergo accuratè elaboratũ ex vino temperato leuiter adstringente, atque albo, ad horam tertiam assumat. Medicamentum quoque ex aloë bis aut ter singulis annis dari poterit. Noui puerulum qui hoc morbo correptus nunquam fuerit posteaquam radicis pæoniæ magnam & recentem partem collo appensam tulit. Agaricum quoque, seselis, spondylii fructus & radix, aristolochia rotunda ex aqua epota comitialibus prodest. Scarificatio denique crurum sæpissime iterata eosdem vehementer iuuat.

De vertigine, Cap. V.

QVi hoc morbo tentantur, in accessione excitandi sunt medicamentis quæ odore moueant, & extremarum partium frictionibus, & cæteris generis eiusdem. Quum verò morbus conquieuit, vt profligetur, primùm secanda est vena, deinde purgandum ex hiera, tum interiecto spatio, clysteri acri ex centaurii vel colocynthidos decocto vtendum. His euacuationibus peractis, caput ipsum ad occipitium est scalpello conuulnerandum, cucurbitulæque cum scarificatione adhibendæ: postremò iis medicamentis vtendum quæ pituitam eliciant, & quæ per sternutamenta euacuent.

De apoplexia, ex Philumeno, Cap. VI.

QVi apoplexia correpti sunt, oleo copiosiore eliquato inungẽdi sunt, caputq; perfundẽdũ rosaceo in quo

A spõdyliũ sit incoctũ, mulsáq; instillãda, & adhibẽda odoramẽta, vt castoreũ, vel opopanax, & galbanũ. Os quoque per vim aperiẽdũ est, digitúsq;, aut pẽna oleo intĩcta iniiciẽda, vt siquid superuacaneum ibi sit, abstergatur: sedes quoq; inũgẽda est iis quæ flatus educũt. Si per hæc morbus nõ inclinat, clysteribus acrioribus vtemur, quibus muriã & mel admiscebimus. His ita confectis, incidenda vena est: facta autem venæ sectione, iterum vtemur excitantibus.

De melancholia, Cap. VII.

IN hoc morbi genere, quando in toto corpore melãcho- B licus sanguis redundarit, initium curationis à venæ sectione sumendum est: quum verò is cerebrum solum occuparit, tum sanguinis missione non est opus. Sed est etiã tertia melancholiæ differentia quædam, quum ea non secus atque morbus comitialis, à ventriculo ducit originem. hanc nonnulli veteres hypochondriacum morbum nominant. Quum igitur ex præcordiis melancholia oritur, primùm symptomata circa ventriculum apparent: quúmque maior sit effecta, eam melancholicæ perturbationes comitantur. Leuatur autem æger alui subductio- C nibus, vomitibus, concoctione & ructu. Hypochõdriacũ etiam hunc morbum, flatuosum appellamus, symptomáque eius esse dicemus tristitiam & timorem. Quum igitur propria melancholiæ symptomata magnã appareant, ventriculum verò vel nullum, vel minimum quippiã infestet, tũc cerebrum ob atram bilem in eo accumulatam præcipuè affectum esse existimandum est. Hanc verò melancholiæ speciem continuis balneis, diæta boni succi & humida absque vllo alio præsidio curare oportet. Quum verò humor is qui infestus est, ob temporis diuturnita- D tem effectus est difficilis ad euacuandum, tunc & magis varia & potentiora remedia par est adhibere. ergo morbum hunc incipientem curare conuenit: inueteratus verò atque auctus est tractatu difficillimus. Igitur in principio epithymo aut aloë purgentur: nam & parum quotidie ex his sumptum, non mediocriter iuuat, leuitérque aluum mouet. Vbi verò ita vti dictum est purgati fuerint, absinthium dabitur, modò herba ipsa duobus aquæ cyathis perfusa & incoctã, modò eius succi drach. dimidiũ, aquæ continenter liquefacti. Datur quoque aceti modi- E cum dormituro, multáque obsonia in aceto intincta comedenda offeruntur. Sed melius erit aceto scillam, polium, & tenuem aristolochiam miscuisse. Quum verò ad curandum morbum qui iam inceperit, atque ex totius corporis consensu ducat originem, fortè accedas, non minus venam in cubito secabis. Facta sanguinis missione, viribus refectis per inferiores partes medicamento quod ex colocynthide, quódque ex elleboro nigro conficitur, purgabis. Quo in casu etiam quod ex epithymo, quódque ex aloë constat, conueniet. prodest quoque euphorbium F admiscere, & ex sero lactis parare. Iam & facultates quæ vrinam cient, purgationésque quæ sudoribus fiunt, huic malo medentur: quinetiam præcordiis prospiciendum est. Fouebuntur autem perfusa decocto rutæ, & anethi, & absinthii, & pulegii, & viticis seminis, & baccarum lauri. hæc enim oleo incocta, & affectæ parti admota, & leniũt dolores, & flatus discutiunt. Porro cataplasmatis insit etiam aliquid eorum quæ flatus pellunt: cuiusmodi est apium, aut anisum, aut cuminum. Nec minus etiam cataplasmati miscere cyperum, irida, & rosmarinum, & per- G mittere vt diu atque adeò per diem & pasto & ieiuno adhæreant: quum auferes, aliquod aliud operimentum, vẽ lanam latiorem, impone. Cucurbitulis ad flatus excutiendos leuibus vtendum est: ad dolores autem atque inflammationes, cum scarificatione. Quum verò curando procedas, non erit obliuioni mandandum sinapi: sed & acria smegmata & dropaces dorso & ventri sunt imponenda.

De insania, ex Philumeno, Cap. VIII.

INsaniæ eadem est quæ malancholiæ curatio: præcipuè tamen insanientes iuuat hippomarathri radix, seménH que in aqua potum, & bryoniæ radicis denarius ex aqua quotidie sumptus.

De amantibus, Cap. IX.

EOs qui ex amore curis affecti, vigiliisque torti essent, quam nonnulli id minus intelligerent, balnei cibiq;

abſtinentia, & tenui victu conſumpſerunt. In quibus quum nos amorem in cauſa eorum eſſe deprehenderimus, eorum animos ab amore ad balnea, ad compotationes, ad geſtationes, ad ludos, & ad fabulas abduximus: nonnullis timorem incuſſimus. nam qui amori ſemper inſeruiunt, ab iis affectio difficulter remouetur. Nonnulli autem obiurgandi ſunt ex vitæ inſtituto quod ſibi quiſque delegerit. Cæterùm amantes hæc conſequuntur, Oculi caui, non lacrymantes, ſed vt voluptatis pleni videantur, continuus palpebrarum motus: quúmque reliquæ corporis partes concidant, in amantibus hi ſoli non concidunt.

De lycanthropia, quum homines luporum naturam imitantur, Cap. X.

QVos hoc malum infeſtos habet, nocturno tempore domo egreſſi, lupos in rebus omnibus imitantur, & ad diem vſque circa tumulos vagantur mortuorum. Hos ita cognoſces, pallidi ſunt, oculos hebetes & ſiccos, non illacrymantes, eóſque concauos habent, lingua ſicciſſima eſt, nulla penitus in ore ſaliua conſpicitur, ſiti enecti ſunt: crura verò, quia noctu ſæpe offendunt, ſine remedio exulcerata. Hæ ſunt illorum notæ. Qua in re ſciendum eſt, lycanthropiam eſſe melancholiæ ſpeciem: quam acceſſionis tempore curabis ſecta vena, & facta vſque ad animi defectionem vacuatione, cibiſq; boni ſucci. Vtitor quoque balneis dulcibus: deinde ſero lactis per triduum vſus, etiam hiera ex colocynthide ſemel, bis & ter purgabis. Poſt purgationes theriacen ex viperis dato, & item alia quæ in melancholiæ curatione ſunt commemorata. Morbo inuadente æger perſpergendus eſt iis quæ ſomnũ conciliare conſueuerunt. Vbi verò ſomnus acceſſerit, aures & nares opio illinantur.

De cerebri inflammatione, ex Philumeno, Cap. XI.

CErebrum inflammatum ita ſæpe intumeſcit vt etiam ſuturæ capitis deducantur: dolor maximus & diuturnus comitatur, vehemens faſtidium, rubor in facie multus, oculi exeruntur, faciéſq; & totum caput intumeſcit: ergo ſecanda vena eſt in cubito & euacuandum: itémque ex naribus & vaſculis quæ ſub lingua ſunt ſita, ſanguis mitti debet, irrigationéſque inflammationibus capitis congruæ, linimentáque humectantia, & maturantia ſunt adhibenda.

De eryſipelate cerebri, Cap. XII.

ERyſipelas in cerebro fit, hæcque ægrotus patitur, toto capite dolet, vt flamma in eo eſſe videatur, facies frigida eſt & ſubpallida, os inareſcit. Vena ſecanda eſt ei qui ægrotat: præcipuè verò quæ ſub lingua ſunt venæ incidi debent. Refrigerantia quoque admoue, quibus in aliis itidem eryſipelatis vtimur.

Curatio aduerſus canis rabioſi morſum, Cap. XIII.

CAnes rabioſos hæc comitantur, muti omnino ſunt, & veluti inſani, vt ne domeſticos quidem agnoſcãt, cibum auerſantur, ſiti premuntur, nec bibunt, anhelant vehementer, auribus demiſſis ſunt, ſaliuam copioſam & ſpumeam edunt. Qui verò ab iis morſi ſunt, curare ſtatim oportet omni legitima curatione, etiamſi vlcus ſit perexiguum, & extremitatem ſolùm occupet: neque cicatrix celeriter inducenda eſt. Vulnus autem abluetur aqua in qua chamæmelum & agreſtis lapathi radix ſit incocta. In potione verò ſument lycium, & ſilphii liquorem, quem in vulnus etiam imponent: ſument quoque in potu chamædryn, ſcordium, gentianæ radicẽ, polium, fluuiatilium cancrorum decoctum, cui anethũ multum admiſcebunt. Purgabuntur verò medicamẽto quod ex colocynthide conficitur: cuius quotidie dabis quantũ fabæ magnitudinẽ compleat, ſed non vt integra fiat purgatio. Humor verò quicum dabitur, eſto decoctum heleliſphaci, aut ſideritidis heracleæ (quam & halyſſon vocant) quia ipſa ſola iuuet. Vtiliter quoque dari poterit medicamentum ex viperis. Vſus etiam eorum quæ vrinam mouent eſt accõmodatus. Iam & iecur canis qui momordit, dandum eſt. Sed non vni ſoli remedio confidendũ: & quibuſcunque rationibus poſſis eſt inueſtiganda atque tractanda curatio. Appollonius verò Pergamenus ait fuiſſe memoriæ commendatum, multos quidem ex iis in quibus ob aliã cauſã aquæ timor natus eſſet (quos ὑδροφόβους appellant) fuiſſe ſeruatos: ex iis verò qui à cane rabioſo morſi fuiſſent, ſeruatum eſſe neminem.

De neruorum reſolutione, Cap. XIIII.

QVum nerui omnes ſimul ſenſum motúmque amiſerunt, apoplexia morbus nominatur: quum verò in altera parte, ſiue dextera ſiue ſiniſtra id accidat, dicitur paralyſis (*hoc eſt reſolutio*) neruorum illius partis quam obſedit. Originem ducit hic morbus ab humoribus glutinoſis & craſſis neruos obſtruẽtibus, per quos voluntarii motus eduntur: ex quo patet, eos humores eſſe vacuandos. His euacuatis, primùm hieræ drachma potui dabitur ſine melle, iniecto tamen pipere in puluerẽ redacto: ſi quidem volumus non purgationem, ſed diſtributionem ab hoc medicamento fieri: & tertio die drachmam itidem dabimus, aut etiam plus eo. Quatuor verò diebus interpoſitis duas ſimiliter, atque etiam tres drachmas exhibebimus: deinde quatuor diebus interiectis quatuor drach. adiecto mellis & ſalis cochleari: quo tempore etiam piper eſt addendum. Si hac dandi medicamenti ratione æger minus perfectè fuerit purgatus, quinque drachmas, & quibuſdam etiam ſex (ſi modò ætas florens ſit) dabimus. Diæta ſit attenuans. parti verò quæ propter ſolam obſtructionem ſit reſoluta, impone aliquod medicamentum quod digerendi vim habeat. Quibus verò partes faciei ſunt reſolutæ, ad eos medicamenta faciunt quæ pituitam educunt, quæ continuò ſunt adhibenda, vt eorum robur excitetur. Iiſdem ſunt excitanda ſternutamenta, capitiſq; habenda omnino cura eſt: at in quibus reſolutio faciem non vexat, iis ſatis erit occipitio, & in primis vertebris applicare medicamenta; in quibus etiam medicamentis pituitam euocantibus vti debebimus.

De rigore qui calefieri non queat, Cap. XV.

RIgor huiuſmodi ex pituita vitrea admodum frigida ſine febre oritur. In iis verò qui ita ſunt affecti, calefacientibus vti ſine metu debemus, & quæ humorum craſſitiem diſſecent adhibere: talia quoque eſſe debent eſculenta & poculenta. Vtendum verò eſt medicamento quod ex tribus piperibus, deinde eo quod ex calamintha, tum verò eo quod ex ſucco cyrenaico & caſtoreo conficitur.

De conuulſionibus, Cap. XVI.

QVum ſtatim ab initio morbi, aut non ita multo pòſt conuulſiones quæ oriri incipiunt, diutius perdurãt, ex repletione oriuntur: quum verò ex multis ſudoribus, aut vomitibus, aut alui excretionibus, aut ſanguinis defluuio, aut vigiliis, aut fame, aut motibus nimiis, & vehementibus ſequuntur, ex inanitione ortum trahũt: quúmque aliquis ſanus derepente conuellitur, id ex repletione fieri neceſſe eſt. Si verò ex febribus ardentiſſimis totum corpus atque nerui exiccеſcant, atque ex ea ſiccitate poſtea ſequatur conuulſio, id ſummum malum eſt, & eiuſmodi vt ferè nullus ſit remedio locus. Ergo quum partes corporis ad anteriora trahuntur, ea conuulſio ἐμπροσθότονος: quum verò ad poſteriora, ὀπισθότονος: quum deniq; rectè inter vtraque partem intenduntur, τέτανος nominatur. Cæterùm conuulſiones quæ ex repletione aut inflammatione oriuntur, curabis ſi copiam humorum euacues, inflammationémque peculiaribus remediis propulſes. Conuulſio autem accidere etiam ſolet quum vomentes vehementius ſeſe torquent. His ſuccurrit acanthii radix, & ſpinæ albæ, & ſpinæ Ægyptiæ ſemen epotum. Quidam etiam centaurii minoris ſuccum potui dant, quum ex repletione exiſtit conuulſio: caſtoreũ verò non modò bibitur, ſed etiã extrinſecus cum oleo ſicyonio cuti illinitur.

De diſtentione quæ τέτανος dicitur, ex Philumeno, Cap. XVII.

QVibus ceruix recta intenditur, veſicam oleo calido repletam admouere tendinibus oportet, vt quæ leniter calefiunt, etiam contraria quæ diſtentio inuehit, ferre queat. Ergo totum conſilium eſt eo dirigendum vt irrigationibus & lotionibus curationem tranſigamus.

Primùm autem vtemur oleo dulci, deinde verò rutaceo & sicyonio : sed magis etiam laxant cataplasmata ex fœnogræco, lini semine, farina hordei, quæ mel copiosum atque oleum recipiant: ea autem comprehendant ceruicem, vtranque maxillam, totámque spinam vsque ad lumbos. Adhibendæ etiam sunt cucurbitulæ sic vt cutis incidatur: admoueantur autem ceruicibus spinæ ab vtraque parte, & pectori vbi musculosum est, & item præcordiis. Eos verò in quibus morbus inueterarit, in oleum totos descendere etiam bis die conuenit. Si vires subuertuntur, oleum rutaceum leniter calidum, in quo resina sit eliquata, per sedem iniectum eos mirabiliter iuuat: prius tamen bibant succum cyrenaicum : sed quia dissolutum facit erodentem potionem, oblinatur melle cocto ad erui magnitudinem. Silphii quoque radix ex mulsa epota vtiliter præbetur: simili quoque modo myrrha & hyssopi decoctum: sed castoreum reliquis longe præstat omnibus. Quocirca duo cochlearia sigillatim distincta ex mulsa danda sunt.

De capitis doloribus, Cap. XVIII.

CApitis dolores quos æstus aut calor aliquis excitauit, curant ea quæ refrigerandi vim sine adstrictione possident. Inter ea præstant cæteris quorũ est substãtia tenuior: quocirca in principio nihil est rosaceo melius quod absque sale sit confectum : non debet autem vetus esse. Post rosaceum sequitur chamæmelinum oleum, aptũm iis in quibus refrigerare mediocriter oporteat : vbi verò vehementer refrigerare velimus rosaceo vtemur, eidémque semperuiui, aut portulacæ, aut lactucæ, aut vuæ acerbæ succum miscebimus. Papaueris verò & mandragoræ succus, quum non sine noxa refrigeret, vitandus est: sed si necessitas quandoque cogat, eius parum miscendum est. Erasistratus autem author est, calidiores temperaturas, quum quis eas soli sit expositurus, mirum in modum præseruari spongia lata ac densa ex aqua frigida valde expressa, & capiti admota. In dolore verò capitis qui ex frigore ortum ducit, rutaceo oleo vteris: si maiore calore opus sit, parum euphorbii oleo misce: præterea illine irino vnguento & amaracino: iam & laurinum hoc tempore erit accommodatum: atque his quidem & frontem, & narium & aurium meatus inungere oportet : quæ in recentibus capitis doloribus sunt seruada. In iis autem qui sunt inueterati, & necesse est caput radere, medicamenta adhibemus quæ tum emplastrorum tum ceratorum forma sint confecta : quum verò capilli breuissimi sint, liquidiora imponimus: horum autem materia aliunde est huc comportanda. Ea igitur quæ refrigerant, ex iis quibus erysipelata curantur: quæ verò calefaciunt, ex calefacientibus componenda sunt, quale est quod ex euphorbio conficitur. satis est enim vnam euphorbii drachmam olei dulcis vnciæ vni, & ceræ vnciis tribus adiicere. Dolorem verò capitis qui vitio stomachi ortus sit, sanabis vacuatione quæ vomitibus quamcelerrimè conficitur: si verò nihil euomuerint, etiamsi valde sint conati, dabimus operam vt succorum vitiatam malitiam cibis boni succi corrigamus. Porro pessima affectio fit quum vitiosi humores in ventriculi tunicas ita sunt infarcti, vt elui non posse videantur : quorum optimum remedium est picra. Quum verò calor dolorem afferens superarit, curatio adhibenda est ex iis quæ refrigerandi vim habent, postea mitigantia & concoquentia medicamenta repellentibus commiscebimus, tum verò digerentia & attenuantia adiungemus. Dolores ex febrium magnitudine obortos, perfusiones ex capitibus papaueris sanant. Qui verò ex vini potu caput dolent, vacuandi sunt, quiésque ac somnus imperandus, balneúmque vesperi adhibendum, & cibis vtendum boni quidem succi, sed non calefacientibus. In iis denique qui ex ictu aut plaga dolore capitis vexantur, quum iam inflammatio quædam constiterit, venæ sectione vti conuenit: si quid prohibeat, clystere euacuabimus.

De cephalæa capitis dolore, Cap. XIX.

IN cephalæa dolores aggrauantes, multitudinem indicant: erodentes, vaporum aut humorum acrimoniam: pulsantes, inflammationem : extendentes, si grauitas & A pulsus non adsint, spiritus tenuis ac flatuosi copiam in membranis contentam testantur. Ergo si multitudo vaporum aut humorum contineatur, vtrum id euenerit propter particulæ illius imbecillitatem, an propter totius corporis repletionem considerandum est, vt totum corpus euacuando, etiam capitis dolorem ex particulæ imbecillitate contractum sanes. nam materiam in totum corpus reuellendo, affectæ particulæ medemur.

De hemicrania, Cap. XX.

QVi curaturus hemicraniam est, qua purgatione aut B venæ sectione ægrotus indigeat, considerare debet; atque ita ad capitis auxilia progrediens, tum per digitos manus suæ, tum per linteolam dimidiam frontis partem ante tempus accessionis confricãdo excalfaciat. Post accessionem verò medicamentis quæ hemicrania medici vocant, vtendum est : sique multus calor in doloribus sentiatur, iis in quibus refrigerans aliquid insit: sin secus, iis quæ abundè calefaciant: vtrisque verò aliquid ex iis quæ robur addunt, misceatur, quod facultatem adstringendi habeat. Iuuat etiam hos si oleum tepidum in aures C instilletur, modico euphorbii ad oleum iniecto, vt ad libram vnam olei, euphorbii dimidium vnciæ addatur. Ad eos qui caput mobile habent, ex Dioscoride, Stichadem ex aqua aut hydromelite bibendum præbe, & sanescent.

Ad puerorum adustiones, quæ siriases dicuntur, ex eodem, Cap. XXI.

SIncipiti imponenda sunt heliotropii folia, cucurbitæ ramenta, cucumeris (quem peponem appellant) cutis, quæ carni adiacet, solani hortensis folia & succus cum rosaceo.

D De alopecia & ophiasi, Cap. XXII.

EX medicamentis quæ ad areas faciunt, euphorbium admodum calidum est: eo minus est thapsia, deinde sinapi, & nasturtium & adarce, tum struthium, & spuma nitri, & sulphur vernicarium, & veratrum vtrunque, & oleum laurinum, & alcyonia, & arundinis radix & cortex combusti, & pix liquida, vrsi adeps. His vtitor, & potentioribus ceratũ, imbecillioribus oleum laurinũ admisceto.

De capillis fluentibus, Cap. XXIII.

NVllum præstantius medicamentum expertus sum, E nullúmque fore animo cõcipio capillis fluentibus, quàm quod ex ladano & oleo lentiscino conficitur. Si verò fluor fit copiosus propter magnam cutis raritatem, nõ erit incommodum pro lentiscino myrteum oleum ladano miscere. Perspicuum autem est, caput prius fricandum, & capillorum copiam tollendam esse: iis verò quibus ex morbo capilli defluunt, diæta refectrice opus est. Lotus arbor pilos fluentes cohibet, vel abrotoni cinis cum aliquo ex iis oleis, lanuginem inducit. Defluuium autem quod citra morbum accidit, brassica arida, trita, F ex aqua illita curat, aut loti radix eodem modo capillos prohibet excidere, quod etiam laudauit Galenus. Ladanum in vino maceratum læuigabis, myrteum oleum & vinum vicissim inspergens. Satius verò est adiantum dimidio ladani pondere admiscere, & myrteo oleo exceptũ illinere, aut cum arundine combusta admiscere. Vt autem capilli nascantur, ficulnis foliis contritis locum illine. Ad pilos autem palpebrarum cadentes cedriam conbure, fuligineque vtitor.

Quæ pilos attenuant, G Cap. XXIIII.

PIlos attenuant hordeum, fabæ, eruum, aphronitrum, & nitrum. Vehementiora his sunt testæ fictilium, clibanique, pumex ignem non expertus, alcyonia, ellebori, bryoniæ & dracunculi radix, aristolochia, & cachry. Si odorata fieri volueris, cyperum, melilotum, rosas siccas, iunci odorati florem, iridem, spicam, nardum Indicum & Celticum, fœniculi folia, itémque amomum & costum admiscebis.

De porrigine, Cap. XXV.

H POrrigo ex vitiosis humoribus oritur. Est ergo perspicuum, digerentia & abstergentia medicamenta adhibenda esse. Furfurum sextarium medium in aquæ heminis duabus macerabis, deinde confricabis, postea excolabis, & cremorem heminæ aceti semisse adiecta, vsque ad

vini ſpiſſitudinem coques,eóque caput illines:poſtea ve- A
rò caput lauabis aqua in qua beta aut fœnumgræcum aut lupini ſint incocti. Inunctionibus vtitor,vt irini vnguenti fæce.hoc enim medicamentum citra morſum digerit. Ad inueteratas porrigines valet hoc quod habet atramēti ſutorii, ſulphuris ignem non experti, ſpumæ nitri pares portiones,quæ vino affuſo excipiantur oleo lentiſcino,componuntúrque ad ſtrigmenti ſpiſſitudinem,& pili ſubunguntur.

Ad pediculos, Cap. XXVI.

QVæ taminiæ partes duæ,ſandarachæ & nitri,vtriuſ- B
que pars vna:ex aceto atque oleo caput vngito.

Ad vlcera capitis manantia,quæ achores dicuntur,& ad fauos, Cap. XXVII.

HÆc in capitis cute tenuibus foraminibus eroſa, tenuem modicéque viſcoſum humorem in ſe habentia conſiſtunt:fauus autem maiora habet foramina. ergo patet,humores ex quibus morbus originē ducit,euacuados eſſe.Sique amplius influant,primùm ipſorum influxus prohibendus eſt, & per capitis & per totius corporis C
euacuationem,vt in alopeciæ curatione diximus,conueniéntque medicamenta incidentia. Nonnulla autem medicamenta, quum excrementis totum corpus redundat, achores incipientes curant, quæ adſtringendi & repellēdi vim habent,qualia ſunt myrti baccæ, pini cortex,rubus, & ſycaminus: nonnulla verò & obſiſtunt achorum incrementis,& id quod influit repellunt, atque etiam, quum mixtis viribus ſint, id quod iam in parte affecta continetur,concoquunt,& digerunt. tale eſt myrtinum, D
& roſaceum,lentiſcus,cyperus,& lenticula:nonnulla verò digerendi vi ſunt prædita, & abſque calore ſenſibili abſtergunt,vt beta,& plumbum vſtum: nonnulla denique valentiores vires habent, achoréſque qui à craſſis glutinoſiſque humoribus fiunt,euacuare poſſunt. Huiuſmodi ſunt ſal,chalcitis,vini fæx vſta,ſandaracha, & calx extincta,fel calidorum ſiccorúmque animalium acetum verò acerrimum ad achoras omni tempore accommodatum eſt:hoc autem diluta metallica achoras curant. Si verò achor inflammationis ſenſum inuehat,id in primis facies,vt inflammationem humido medicamento quod E
πάρυγρον dicitur,ſedes. Ad idem valent hæc ſimplicia, Papaueris agreſtis, & alterci folia tere ex vino, atque illine,aut ſcoriam ferri & roſas pari portione tere, & ex vino illinito: id quod nonnulli cerato roſaceo excipiunt.

Ad capitis vlcuſcula, Cap. XXVIII.

CApitis vlcuſculis conuenit hoc quod habet plumbaginis,papaueris foliorum pares portiones: contere hæc inter ſe,oleóque myrteo exceptis,vt cerati fiat craſſitudo,inungens vtitor. F

Aliud ad idem valens,

Calaminthæ teneræ folia, ceruſſámque pari portione tere,decocto capitum papaueris diſſolue,myrteo oleo excipe,vt ſtrigmenti craſſitudinem habeat,atque vtitor.

Ad fœdum capitis odorem, Cap. XXIX.

GLandis vnguentariæ & nardi pares portiones ex eodem conterito ad mellis ſpiſſitudinem: caput abraſum cum vino vetere inungito. G

Ad fœdum narium odorem, Cap. XXX.

MYrrhæ,acaciæ,amomi,ſingulorum drach. I. contūde & cribra,melle cocto excipe.iube vt hoc ſummo narium intercepto agglutinet.

Ad ecchymomata inueterata, Cap. XXXI.

RAdicula illita ad hæc facit.auferenda eſt quum eroſionem incipit inducere,aut radiculæ ſuccum cum micis panis illinito. H

Ad labia fiſſa, Cap. XXXII.

QVi membranulam interiorem vt ſplenium impone: idem faciunt telæ aranearum candidæ, quæ in arcis inueniuntur:quæ verò altius ſciſſa ſunt, bubulo aut caprino adipe,aut medulla bubula,& reſina inungito.

Ad ephelidem & maculas faciei,ex Galeno, Cap. XXXIII.

VItis ſylueſtris racemi ephelidas & maculas, & quæcunque generis eiuſdem in ſumma cute oriuntur,curant.Amygdala amara ephelida tollit,itémque huius arboris radices coctæ: coitus ex aqua & melle ad idem valet.Braſſica ad ephelidem & lenticulas facit:& ad cætera omnia ad quæ mediocri adſtrictione & abſterſione opus eſt.Sepiæ teſta combuſta eadem præſtat.

De varis,ex Galeno, Cap. XXXIIII.

QVi varus appellatur, tumor quidam exiguus atque durus in faciei cuticula eſt:ad quem exterendum valent emollientia & digerentia medicamenta. Aliud. Mellis Attici cyathus, acerrimi aceti par portio: diligenter mixta excipe terebinthina:vbi emollieris impone.

Ad ficoſas menti eminentias,ex Galeno, Cap. XXXV.

SPumæ argenti,miſyos crudi par pondus,tere,& illine. Aliud.Thuris drach.octo.ſpumæ argenti drach.IIII. ſalis foſſilis drach.octo.trita illinito.

Ad fœdos alarum odores, Cap. XXXVI.

ALuminis liquidi partibus duabus,myrrhæ parte vna, vino diſſolutis vtitor.

De lippitudine,ex Galeno, Cap. XXXVII.

OPhthalmia eſt inflammatio tunicæ,os capitis & caluariam ambientis:ad hanc medicamenta ſunt adhibenda quæ repellant,nec exaſperent,hoc eſt quæ non vehementer adſtringāt:vtplurimum verò albus oui liquor cum accommodatis medicamentis, per collyria quæ vnius diei dicuntur,ſanare lippitudinem poteſt:poſtridie verò eius diei collyrio quod nardium appellatur, ad inſtaurandum & corroborandum inungetur.In quibus autem adſtringentia ſuperant,plurimum oui candidi, parúmque collyrii eſſe debet:in quibus verò concoquentia excellunt,iis paulo craſſioribus eſt vtendum.Fomento ex ſpongia vtemur,ſi quidem mediocris ſit dolor,ſemel aut bis in die:ſi vehementior, & ter & quater, & ſæpius vti præſtat.Fomentum verò ex meliloti & fœnigræci decocto conficiatur.

De inflammationibus oculorum, Cap. XXXVIII.

SI plenitudo ſubſit, vena ſecanda eſt, aut adhibenda purgatio,aut clyſter iniicēdus, aut imperanda inedia, atque ita progredi,adhibitis iis quæ repellere fluxionem poſſint.Si plenitudo non adſit, ſed mediocris affectio oculos obſidens fluxiunculam pariat, in principio vtendum eſt inunctione, vt irritationem oculis infeſtam leniamus,& defluxum ſiſtamus:quale eſt quod ad Nilum authorem refertur ex roſis, & medicum, & nardinum.Si verò humor in capite tantummodo obſtructus redundet, cucurbitulas occipitio affigere oportet,& cutim ſcarificare,vel hirudinem adhibere,& fronti qua dolet oculus, aſſiduè oui candidum, aut lac inſtillare, & hiſce remediis dolores lenire.In quibus verò ardens, calida, & acris defluxio eſt,aut ſalſa,hoc cataplaſmate vtemur:Panis puri medullam aqua macerato,læuigato,roſacei modicum admiſceto,ſuperiori palpebræ impoſito:aut capitum papaueris decocto polentam coque,& modico roſacei adiecto illine.Palpebræ autem inungendæ ſunt medicamento quod diarhodon appellatur, diluto capitum papaueris decocto:agglutinantibus quoque & vnguentis vtendum eſt, quum vaſa quæ in fronte & temporibus ſunt, contorta diſtenduntur. Sed quum defluxio à vaſculis quæ altius inhærent, proueniat, ab his abſtinendum eſt. Si verò inflammatio à materia concocta excitetur, purgante medicamento confertim euacuabimus.balneum quoque in hoc caſu erit accommodatum.Quum inflammatio remittit,cataplaſmatis calidis per initia vtendum. Si craſſum ſit id quod inflammationem facit, primùm omnium adhibenda curatio eſt alui ſolutione, inunctionibúſque medicamentorum quæ neque impleant, neque craſſos humores reddant, ſed quæ diffundere, humectare, & excernere poſſint: quale eſt chiacum collyrium.ad hæc imponenda ſunt catapotia dolorem leuantia, odoramentáque, & cataplaſmata, &

medicamenta quæ inunguntur: celeriúſque balneo vtendum, & ſerum lactis propinandum.

De doloribus oculorum, ex Galeni ſententia, Cap. XXXIX.

QVoties dolores vehementes oculis accidunt, perquirendum eſt quænam affectio in inflammatione dolorem eis afferat: nam aut ex vehementi acris humoris confluentis morſu, aut quòd eorum tunicæ plenitudine diſtenduntur, aut propter craſſorum humorum, aut ſuccorum, aut ſpiritus flatuoſi extenſionem vehementes in oculis dolores excitantur. Ac morſus quidem purgantibus medicamentis, & ipſi particulæ oui humore infuſo curabis. Vbi autem prius concocta inflammatio ipſa fuerit, corpúſque vacuum, tum vtique lauationes ſunt aptiſſimæ. Quæ verò ex repletione inflammationes proueniunt, miſſione ſanguinis, alui deiectione, infernarúmq; partium frictione curare conueniet. Extenſiones verò curabimus toto corpore prius euacuato, atque etiam humorum momento deorſum auerſo, tum medicamẽtis localibus quæ digerant vtendum erit. Fouendi igitur ſunt, ac fœnigræci decoctum infundendum. In quibus verò ſanguinis craſſioris copia in venulis oculorum continetur, ſine ſuccorum in toto corpore redundantia, vini potione vtendum eſt, quippe quod calefacere, euacuare, & obſtructiones aperire queat.

De chemoſi, ex Demoſthene, Cap. XL.

QVum ex vehementi inflammatione palpebræ inuertuntur, vt vix contegere oculos queant, curare oportet venæ ſectione, medicamento purgante, & collyrio diarhodon cum lacte, aut oui candido palpebras illinendo, eodem quoque tempora & frontem illines. Corpore plurimum euacuato, ſi ferre queant, fomentum ex ſpongia adhibendum eſt, cataplaſmatáque ex farina pura, & polenta ex hydromelite cocta imponenda, eáque ſæpius mutanda ſunt, ipſique polentæ & ſeris & ſolanum admiſceri debẽt. In principio ſubungendum nõ eſt. ſatis enim eſt lactis vti infuſione: ſequenti verò die admouere ea quæ ad inflammationem faciunt, & præſertim diarhodõ collyrium: quũ inflammatio remittit, medicamẽto purgante vtendum, & acrioribus inungendum.

De phlyctænis, Cap. XLI.

PHlyctænæ curandæ ſunt ad hunc modum: in primis iubendum eſt vt ægri parum loquantur, ſternutationes, iram, ſpiritus retentionem vitent: potum & cibum quammaximè poſſumus contrahere oportet, euacuationéque vti ex clyſteribus non acribus, obſcuro loco ægrum continere, ligamenta quoque, & linteorum applicationes vitare oportet. Cataplaſmatis vtendum eſt leuioribus, & ſubadſtringentibus, collyrium verò Nili diarhodon lacte dilutum conueniet.

Ad phlyctænas oculorum, Cap. XLII.

PHlyctænæ quæ in oculis ſunt, medicamenta digerentia poſtulant: quæ igitur recẽtes ſunt, atque adhuc inflammatæ, medicamentis quæ ex myrrha, & thure, & croco conſtãt, arcentur: inueteratæ verò aliquid eorum quæ maiorem digerendi vim habent, requirunt.

De carbunculo, Cap. XLIII.

PRimùm clyſteri vacuare, deinde lacte non cocto mediocriter purgare conuenit: deinde ſpongia fotum erui farina, vel triticea, ex aqua mulſa cocta illinere: nonnunquam verò iridiem tenuem illinere, & lacte oculum perluere: ſi vlcera ſerpant, lenticula cum melle, vel mala cydonia cocta ſuperdanda: ſi latius depaſcendo ſerpant, foliis oliuæ decoctis, vel malicorio in vino decocto læuigatóque illinito: ſi ceſſent ſerpere, cruſtáque medicamento quod ſubiiciam impoſita exciderit, vlceráque pura ſint, luteis ouorum toſtis læuigatíſque cum melle, & croco donec ad cicatricẽm perueniant, illinentur: medicamẽtum verò eſt huiuſmodi: Spodii drach. quatuor, croci oboli tres, vino aminæo læuigentur quoúſque inaruerint: paſſúmque creticum vetus miſcetur: omniáque ſimul læuigantur, & liquor pyxide fictili excipitur, & oblinitur.

A De mydriaſi, Cap. XLIIII.

QVum pupillæ color nihilimmutatur, ſed multo quã naturaliter eſſe conſueuit, eſt latior, & interim lumi ne penitus priuat, interim verò quæ videntur, multo minora apparent omnia, mydriaſis malum vocatur. Eius cũ ratio ſanguinis miſſione ex cubito, aut purgatione tentanda eſt: ſin minus, venas in angulis oculorum oportet incidere, deinde cucurbitulam occipitio affigere, & aqua marina faciem & oculos perfundere: ſi ea non adſit, muria vel poſca vtemur: cæterùm medicamenta adhibenda B erunt ea quæ ad phlyctænas etiam faciunt.

De phthiſi & atrophia oculorum, Cap. XLV.

PHthiſis eſt quum pupilla anguſtior, obſcurior, & rugoſior efficitur: res verò quæ cernuntur, his maiores apparent. Inter phthiſin & atrophiam hoc intereſt, quòd phthiſis anguſtiorem pupillam efficit: atrophia verò totum oculum & minorem & humiliorem reddit. Curandus hic morbus eſt exercitatione partium ſuperiorum, & diligenti admodum capitis, faciei, & oculorum frictio- C ne, & acriore medicamento, quale eſt quod ſequitur, rare facere oportet: Ammoniaci drach. vna, crocomagmatis drac. quatuor, æruginis drach. vna: tritis in aqua & ſubactis vtitor.

De nyctalope, Cap. XLVI.

NYctalopem vocant eum qui per diem videt, ſole occidente obſcurius, nocte verò omnino nihil cernit. Curari debet ſanguine ex cubito, & angulis oculorum miſſo: deinde purgatione aut euacuatione ex clyſteris: tum apophlegmatiſmi imperabuntur, aut vt ſternutamẽ- D ta excitentur. Ante cibum hyſſopum potui dabimus: ſi morbus ita non finiatur, medicamentum purgans quod ex ſcãmonea caſtoreóque conficitur, iterum dabimus: oculi melle deſpumato illinentur, claudentúrque humores comprimendo, & continendo. Aut aluminis Ægyptii combuſti partes duas, ſalis foſſilis partem vnam, tere ex melle & ſublinito.

De glaucomate & ſuffuſione, ex Rufo, Cap. XLVII.

GLaucoma & ſuffuſionem veteres vnum eundémque E morbum eſſe exiſtimarunt: poſteriores verò glaucomata humoris glacialis qui ex proprio colore in glaucum conuertatur & mutetur, morbum eſſe putauerunt: ſuffuſionem verò eſſe effuſionem humorum inter vueam & cryſtalloidem tunicam concreſcentium: cæterùm glaucomata omnia curationem non recipiunt: ſuffuſiones verò recipiunt, ſed non omnes. Diſcutere igitur ſuffuſionem oportet ſanguinis ex cubito detractione, itémque purgatione, & acrioribus euacuationibus, veluti centaurii decocto, aut amari cucumeris, & alui ſolutione fre- F quentiore: cucurbitulas etiam occipitio cute inciſa admouendo. Aqua toto curationis tempore bibenda eſt, cibíque aſſumendi qui attenuent. Proderit etiam progreſſu temporis apophlegmatiſmos per dies aliquot adhibere. Medicamentis vtendum eſt primùm ſimplicibus, qualia ſunt mel, oleum, fœniculi ſuccus: deinde compoſitis, quale eſt hoc quod accipit ſagapeni drachmas duas, ſucci cyrenaici, veratri albi, ſingulorum drachmas ſex, rutæ ſylueſtris drachmam vnam, ſpumæ nitri drachmas ſex, allii quinque, mellis cochlearia octo, aut ſucci cha- G mædryos, ſanguinariæ, ſingulorum pares portiones, collyria conficito.

De obſcuritate & hebetudine, Cap. XLVIII.

OBſcuritas eſt plerunque totius aſpectus impedimentum abſque manifeſta oculi affectione: hebetudo verò eſt obſcurior aſpectus ab aliqua ignota cauſa proueniens. Communis omnium obſcuritatum curatio eſt venæ ſectio in cubito, & in angulis oculorum: deinde verò humores euacuationibus ad partes inferiores reuellendi H ſunt: poſtea cucurbitula occipitio affigenda, hirudinéſque temporibus admouendæ, & partes inferiores confricandæ: aqua potui danda, cibis vtendum qui facilè digerantur, temporis ſpatio ſternutamenta quoque excitanda, vomitus ante cibum ciendus, inunctiones adhibẽdæ:

ac primùm quidem ex paribus mellis & olei portioni- A
bus:deinde hoc compoſito quod ſubiicio, Croci oboli duo, fellis hyænæ drach. vna, piperis communis grana L X X X V. ſucci fœniculi drach. X V I. guttæ ammoniaci drachma I. æruginis tantundem, mellis cochl. V I. tritis omnibus fœniculi ſuccum affunde, deinde læuigata exſiccato, túncque mel admiſceto, in pyxidem æneam reponito, & vtitor. Antequam inungas, oculos ſpongia quæ marina calida imbuta ſit, fouebis.

De ſtrabiſmo, Cap. X L I X.

QVi ſtrabones oriuntur, curantur rebus faciei adie- B
ctis, vt rectè aſpiciant, & lucerna in conſpectu ipſorum conſtituta, ne obliquè intueantur: quùmque ad nares oculis conniuent, ſtipulas ex palma etiam angulis oculorum qui ad tempora ſunt, agglutinare conuenit, vt aſpectu ad has firmiter directo oculos emendent.

De expreſſione, Cap. L.

OCuli verò interdum exprimuntur ita vt exerti permaneant: ſi ex ſtrangulatu ſic compreſſi ſint, vena in cubito ſecanda eſt: ſi alia cauſa ſubſit, purgandum elleboro nigro aut ſcammonea. Compreſſiones verò quæ ex C
doloribus oriuntur, purgationes quæ in puerperiis eueniunt, ſæpenumero ſoluunt: vnde nos quoque vnà cum iis debemus opitulari: in viris autem poſt ſanguinis miſſionem, ſi morbus non remiſerit, cucurbitula occipitio affigetur: lana melle imbuta imponetur, aut ſtuppam ex aqua & ſupra linteolum leniter deligabimus. Marina quoque frigida faciei inſperſa eoſdem iuuat, & ſereos & polygoni ſuccus cum meconio illitus, itémque alia quæ comprimendi & contrahendi vim habent. D

De confuſione, Cap. L I.

COnfuſiones quæ ex plaga conſequuntur, venæ cubiti ſectione curamus, itémque totum oculum ſanguine recens mactati animalis, præſertim verò turturis, ſin minus, columbæ, implendo: deinde lanam mollem, ouo cum vino & roſaceo contuſo intinctam, & impoſitam deligando: die ſequenti idem faciendum: tertio verò, fomento vtendum, lac inſtillandum, quæ accommodata ſunt, applicanda: poſtremò ſublinendum iis medicamentis quæ ad veteres affectiones valent, quale eſt quod Chia E
cum dicitur.

De luſcioſis, Cap. L I I.

LVſcioſi dicuntur qui ita nati ſunt vt quæ propè ſunt videant, quæ procul ſunt, non item: quæ quidem affectio curationem nullam recipit: ſeneſcentes verò contrà ac luſcioſi affecti ſunt. propinqua enim non videntes, remota aſpiciunt.

De oculis lacrymantibus, Cap. L I I I.

LAcrymantes oculos ſublinere medicamentis agglutinantibus, refrigerantibus, & adſtringentibus, itémque poſca proluere conuenit.

De encanthide, Cap. L I I I I.

ENcanthis eſt incrementum carnis quod in angulo maiore prouenit loco vlcerato: ſi maligna encanthis non ſit, dolore vacat, mollis ſublaxáque eſt: ſi maligna, eſt durior, inæqualis, & pungentes dolores affert: malignæ dimittendæ ſunt, non malignas curare conuenit: ac paruas quidem medicamentis ſiccis, quale eſt quod ex chalcitide, & cadmia & pſorico conficitur: maiores verò, chirurgia.

De pediculis palpebrarum, Cap. L V.

PEdiculis pri⁹ eiectis, palpebras marina tepida colluere oportet: deinde ciliis admouere medicamentum hoc quod ſubiiciam, Aluminis ſciſſilis partes duæ, vuæ taminiæ pars vna, tritis vtitor.

De naribus obſtructis ex Archigene, Cap. L V I.

QVum nares obſtructæ ſunt, acríſque nobis qualitas permittit, prius danda opera eſt vt aluum cieamus: deinde ſupra nares hirudinem applicemus: tertia die ſplenium à media fronte ad nares extendamus: naſi verò partem emplaſtris quæ digerere pollicentur, per dies quindecim illinemus: poſtea confectione amara ex aloë, aut hiera ex colocynthide ventrem ducemus: quibus peractis, apophlegmatiſmis vtendum eſt: deinde molliens medicamentum naribus & fronti ſuperdandum, tum prouocanda ſternutamenta, mox ſinapiſmo caput vſque ad frontem obducendum, caſtoreum denique aceto dilutum odorandum offeretur. Si poſt hos omnes motus aliquo præterea auxilio ſit opus, vomitus ex raphanis & oxymelite excitetur: die ſequenti abſinthii ſucci quantum cochlearis dimidium compleat, aut etiam hyſſopi, aut tragorigani bibendum datur. Malagmatum quoque vſus conuenit, quæ impones vſquedum varos excitent. Hæc autem & bis & ſæpius ad affectiones pertinaciores admouere oportet.

De ſuffocatis, ex Theophraſto, Cap. L V I I.

SVffocati reuocantur aceti infuſione, & filicis, aut vrticæ ſemine in aceto acerrimo trito, & diluto: difficiliter autem quidpiam ſumunt, ſed vi cogendi ſunt. Diſſolutis verò colli impedimentis ſtatim reſpiciunt, & anguntur: hi non ſecus reuocari videntur atque illi qui naufragium fecerunt, & ad ſummam, vt qui ſuffocatione fuerunt oppreſſi, ſiquidem eorum calor ita recreatur.

NONI LIBRI ARGVMENTVM.

Nono traduntur omnia quæ ad thoracem, viscerá que, vsque ad pudenda, pertinent, déque muliebribus morbis, & podagra, atque articulorum doloribus agitur.

LIBRI NONI CAPITA.

ORIBASII SYNOPSEΩS AD EVSTAthium filium liber nonus.

DE SANGVINIS REIECTATIONE EX destillatione, *Caput I.

QVIBVS cruentum sputum ex destillatione oritur, iis in ipso statim initio secanda vena est, aut clyster acer iniiciendus: tum crura manúsque calfacienti medicamento plurimùm fricanda, & vincienda: mox caput radendum, cui deinde medicamentum quod ex stercore palumborum constat, imponetur: interpositisque tribus horis in balneum ducentur, ac nullo pingui caput contingẽdo lauabuntur: dein caput idoneo pileo contegentur: & sola sorbitione fructuum autumnalium austerorum alentur: dormituris medicamentum ex viperis nuper quatuor ante menses confectum dabitur: secundo verò die totum corpus præter caput, rite fricabitur, & ipsi in quiete habebuntur: rursus autem vesperi medicamentum ipsum ex viperis dabitur: cohibita ob id destillatione, tertio die manè mellis cocti parum dato, in quiete conserua, totúmque corpus frica: ptisanæ cremorem cum exiguo pane pro cibo exhibe. Quarto porro die mane dato medicamen ex viperis, idque cum melle copioso: capiti verò eodem imposito medicamento, ipsisque lotis, moderatéque nutritis, pulmonem quinto die valentius expurgabis, ac deinde rursus per interualla cerato ex thapsia quod consuetum est, ad caput vtere: totam denique corporis curam ad reficiendum dirigito. Qui verò ob frigiditatem membrorum respirationis sanguinem expuunt, iis statim venam incides, bísque eodem die sanguinem detrahes: deinde rursum postridie bis, sed artuũ frictione, & deligatione pridie vsus, ad vesperam medicamentum quod diaspermaton dicitur exhibebis: secundo die post sanguinis detractionẽ, toti pectori ceratum quod ex thapsia conficitur, impones: mox vesperi, ne supra modũ calefaciat, auferes: tertio die rursus ad tres horas imponito, atque hominem lauato, & tribus deinceps diebus sorbitionibus nutries: tertióq; præter cremorem ptisanæ, aliquem etiam piscem qui facilè concoquatur, & simpliciter sit præparatus, adiicito: medicamentum quoque diaspermaton & secundo & tertio die ad vesperam similiter dabis. nam & somnum conciliat, & dolorem lenit, & exsiccat. Quum igitur particulæ ad bonam temperiem redactæ sint, sedatáque sit inflammatio, expurgare validè poteris, adhibito simul vsu medicamenti quod ex viperis constat: quo sumpto, & lactis potu, & aliis etiam cibis conuenienter vteris. Atque hoc quidem modo eos qui eodẽ die se tibi committent, curare poteris: qui verò post duos aut tres dies, non omnes, sed aliquibus eorum insanabile vlcus est factum. vlcera nanque quæ in pulmone sunt, difficilius sanantur, & statim vena in cubito interna secanda est: bísque, vel etiam ter detrahere sanguinem oportet, tum fricare, & artus omnes vinculis excipere. His

confectis, primùm posca diluta tepida potui detur, vt si-quis grumus sanguinis in viscere concreuit, dissolutus eiiciatur. id quod bis atque ter efficere nihil prohibet. Post hæc verò, medicamenta obstruentia & adstringentia primo die ex posca diluta, aut ex decocto malorum, aut myrtorum, aut alterius cuiuspiam adstringentis exhibeantur. Vesperi autem rursus medicamentum similiter dare conueniet: ægérque ab omni cibo erit abstinendus. Præstabit autem secundo itidem die parum sanguinis detrahere, nutriréque, & medicamenta similiter ad quartum vsque diem adhibere, pectore in orbem madefacto: atque æstate quidem melino & rosaceo, hyeme verò nardino vnguento. Vtitor etiam emplasticis medicamentis per se, quale est quod ex bitumine & aceto conficitur. Ex iis verò ii soli insanabiles mihi videntur qui ex succi vitiosi erosione sanguinem reiectant.

De reiectatione sanguinis, Cap. II.

IN sanguinis reiectatione primum periculum in nimia euacuatione est positum: ægrotis auxiliari statim his quæ subiiciam poteris. medicorum enim officium est tot tam affectionem animo perpendere. Portulaca verò ad hoc facere consueuit: sed eius succus potui datus est efficacior: itémque balaustii rubique fructus & flos epotus: membranosa quercus pars, & liber qui inter corticē & lignum intercedit: præsertim verò truncum ipsum, & item fagum incoquentes vtuntur. efficacior est althææ radicis decoctum & mentastrum. Ad recentes reiectationes, Centaurii maioris drach. II. febricitantibus ex aqua, non febricitantibus ex vino dabis. Rheum, lentisci folia & cortex, Samius aster, ad omnes reiectationes valet, eodémq; modo Lemnia sphragis. Ad sanguinis verò grumos facit vel maximè leporis coagulum in potione sumptum: eosdem quoque grumos dissipat ficulnus cinis ex aqua potus, itémque thymum, & satureia cum aceto.

De purulentis, ex Galeno, Cap. III.

PVrulentos vocant eos qui in thorace & pulmone pus coaceruatum habent. nam post ruptionem pus in media thoracis & pulmonis regione continetur: ac nisi celeriter excreetur, tabidi moriuntur. Febricitant semper tenuiter febri hectica. erūpit verò pus, partim suprà, partim infrà: quódq; infrà delabitur, tū in vētre & intestino intercipitur, tum in vesica, in quā per vasa quædā importatur. Quādo verò sursum abscessus erumpet, periculosior res est. In primis igitur puris est adiuuanda concoctio: id fiet fomentis per spongias, & cataplasmatis ex hordei farina, additis caricis coctis, modico resinæ, stercoris columbini, nitri, & hibisci. hæc enim attenuant atque digerunt. sani quoque lateris incubitus eruptionem adiuuat. Absorbeant per interualla mulsam, & ptisanæ cremorem ex melle: robustiores verò hyssopi & thymi decoctum bibant. Opitulatur etiam ruptioni salsamentorum esus, & catapotia hieræ ex colocynthide dormituris data. Quum pus excerni incipit, hyssopū in mulsa & oleo coctū dandum erit. Si verò exulceratio difficulter purgetur, mulsa continenter vtemur, in qua duas aut tres particulas iridis incoquemus. dulcis quoque radicis succus læuigatus, & sisamo admixtus, prodest.

De tabe, Cap. IIII.

TAbes est vlcus in pulmone, quod in purulentis & iis qui distillatione diuturna laborarunt, oriri consueuit: atque etiam ex sputo sanguinis consequitur, quum suppresso profluuio sanguinis neque vlcus agglutinatur, neque ad cicatricem perducitur. Curare oportet ita humores qui ibi sunt parando, vt tussi educi facilè queant, & diligentia quoque adhibita ne alii præterea colligantur. Porrum ergo capitatum in ptisana tandiu coctum vt liquescat, conueniet, quódque aliis quoque sorbitionibus aut pultibus sit incoctum, quod etiam bis per se coctum dari poterit. Potus sit aqua pluuia, quæ satis etiam decocta sit. Vbi malum conquieuerit, per initia cataplasmata ex lini semine & polline, ex fœnigræci decocto, vel maluæ, & olei & mellis, quibus althææ folia commixta sint, adhibeantur. Temporis verò progressu ad cerata

A ex butyro, laurino oleo, & cyprino, & iride transeundum est, mox vtendum malagmate est: ac primùm eo quod diatessaron dicitur ex cera & terebinthina, & duæ aut tres iridis particulæ in mulsa cum dulci radice incoctæ. Si tussis vehementer molesta sit, thymum tritum & hyssopum melle non cocto excipe, & ad lapilli magnitudinem sub lingua tenendum dato. Mithridatum quoque per interualla datum, itémque medicamentum ex viperis conueniet. Sed lactis potio est tabidis omnium vtilissima.

B De asthmate, Cap. V.

QVi spirare sine sono & anhelatione non possunt (qui asthmatici nominantur) iis medicamenta dissecantia & non vehementer calefacientia conueniunt: quamobrem acetum scilliticum eos optimè iuuat. quin & ipsa scilla & oxymel quod ex hoc aceto conficitur, conuenit. Iis verò qui nonnisi recta ceruice spiritum trahunt (qui orthopnoici vocantur) prodest pumex cum nitro, & vini fæx combusta cum iunci rotundi flore, & auripigmentum cum alcyonio. Philippus autem scribit se nouisse

C quendam qui duas partes iridis, vnámque spumæ nitri contereret, cribróque traiectas vnguento alicui commisceret, pectúsque & dorsum donec ignita & sanguinolenta fierent, confricaret: ex qua re difficultatem spirandi, tussim, & purulentam affectionem propulsauit. Maiora autem remedia sunt frequentior ex validis medicamentis purgatio, vomitus ex raphano excitus, & omnia malagmata attrahentia, & ipsarum partium exulceratio. Aristolochia autem rotunda ex aqua pota asthmaticis prodest: itémque centaurii maioris radix, spondylii fructus

D & radix, calaminthæ fructus & hyssopum, & iris, & melanthium. item asellos qui sub hydriis morantur, potes in vas fictile coniicere, & ad carbones ignitos torrefacere: quum inalbuerint, terito, & melle cocto excipito, & dato ante cibum cochlearia duo ad delingendum. Aliud, Scillæ crudæ succum exprime, mélque ei pari mēsura admisce, & ad prunas coque, eiúsque ante & post cibum cochlearia duo delingenda exhibeto.

De cordis palpitationibus, ex Galeno, Cap. VI.

E NOui quendam quotannis verno tempore huiusmodi palpitationis casu vexatum, qui quum per triennium à sanguinis detractione se adiutum intelligeret, anno quarto, antequam hoc malo corriperetur, sanguinē misit: id quod deinceps multis annis fecit.

De lateris dolore, Cap. VII.

EXquisitus lateris dolor fit membrana succingente costas primo loco affecta: quocirca à præcordiis vsque ad clauiculam dolor extenditur. Ergo si dolor ad iugulum vsque pertinet, venæ sectione opus est: sin ad præcor-

F dia descendat, purgatione. Si dolor moderatus & pungens sit, non magnum admodum auxilium postulat. Iis ergo ægrotantibus medicamenta quorum attenuans facultas sit, dabimus: ac mediocria quidem inflammatione correptis adhibebimus: in remissionibus verò inflammationum, validioribus vtemur. moderatus autem est ptisanæ cremor, & mulsa: validius verò vrticæ semen, & id in quo aliqua ex acribus herbis iniicitur, vt origanum, vt hyssopum, vt calamintha, vt pulegium, vt iris.

De laterum dolore sine febre,

G Cap. VIII.

LAterum dolores sine febri curat bdellium, costus, brassicæ caulium combustarum cineri vetus adeps admixtus. Hoc nanque medicamento ad laterum dolores vtimur, & item aliis huic similibus. magnam enim digerendi vim habet.

De mammillis affectis, Cap. IX.

MAmmillarum inflammatione laborantium efficax remedium est lutum impositum: quòd si tibi siccius videatur, cyprino aut rosaceo emollies. Valet autē

H ad restinguendum lac quod in caseum coit in mammis earum quæ nuper pepererunt: ouum totum, quo rosaceo admixto vtimur non solùm ad mammillarum, sed etiam ad aliarum complurium partium inflammationes. Sordes etiam ex palæstra remedio sunt mammis inflamma-

A tis: siquidem igneum id quod in ipsis est extinguunt, & quod influit sistunt, & quod ibi continetur digerunt. Fabacea farina mammarum & testium cataplasma idoneũ est. nam hæ particulæ quum inflammatione tentantur, modicè refrigerari desiderant: & præsertim quum lac in caseum concrescit. Naxiæ verò cotis retrimentum virginum & puerorum mammas inflari nõ sinit: suum quoq; testes abscindito, mammásque sanguine inungito, & nõ augentur. Mammas autem quæ ob lactis copiam intumescunt & extẽdũtur, lẽticula marina aqua incocta & imposita curat: mentastrum cum polenta illitum, cimolia ex a-B ceto inũcta, lac muliebre cũ cicutæ succo, cicutæ folia illita, muria ex fomẽto adhibita. Valet etiã ad idem fabarũ farina vel per se vel cum polenta illita, itémque cydonia cocta cum melle. Præterea non sinit lac in grumos transire cera alba in pilulas redacta, quarum quotidie decem numero milii magnitudine sumentur.

De oris ventriculi affectionibus,

Cap. x.

QVi canino appetitu correpti sunt, hoc est, qui fame continuò torquentur, iis vt magnum auxilium, vi-C num copiosum, & abundè calidum dandũ est. tale autẽ vinum & fuluo & rubro colore citra adstrictionem est: & appetitus ex fame excitati ex stomachi frigiditate existunt: vt non sine causa huiusmodi vinum eos sedet. His quũ ad prandium accedunt, primùm cibi dandi sunt pingues & oleosi, & alia omnia ex oleo copiosiore parata, & in quibus nihil austerum & adstringens insit: mox verò imperandum est vt vinum eis, etiamsi non sitiant, detur. Fames enim hac ratione statim lenietur, & ita longo tempo-D ris spatio peragendo sedabitur. Singultientibus danda est ruta cum vino, aut nitrum in mulsa, aut apium, aut cuminum, aut acetum scilliticum, aut calamintha, aut asarum, aut nardum Celticum, & singula per se, & simul etiam. Castoreum verò conuenit iis quibus multitudo singultum ex frigidis & glutinosis succis excitauit. dãdum autem potui est cum posca. atque etiam cuti vnà cum sicyonio aut vetere oleo impositum prodest. Quum verò ex repletione humorum singultus oritur, (plerunque enim ex hac causa ducit originem) violenta indiget euacuatione ea quæ sternutamenta conficitur. Nausea verò E fit quum ventriculus ad vomitum propellitur, quum scilicet multitudo eum prægrauet, aut morsu infestetur, aut denique vitiosis succis obsideatur. nonnulli autem turbantur, sed nihil euomunt, in quibus is qui infestat succus neque multus est, neque ventriculi spatio, sed tunicis ipsis continetur: atque in aliquibus, vt aqua in spongia: aliquibus verò ita impactus vt dissolui ægrè possit. Curatio tribus capitibus concoctione, attenuatione, & euacuatione perficitur. Qui igitur magis pituitosi & cru-F di sunt, quiete, inedia, & somno concoquuntur: ex aliis verò qui tenuiores sunt, & modicè infarcti, vomitus eiiciuntur: qui interdum ex ptisanæ cremore, aut mulsa, interdum ex aqua sola cientur. at quicunque glutinosi, crassique sunt, & ita ventriculo impacti vt auelli difficulter queant, ii medicamenta succos attenuantia postulant. Quum verò humidas vitiosa ventriculi tunicas obsidet, picra ex aloë hanc ipsam vtiliter purgat: adstringentia verò nocent egregiè: veluti etiam vbi multa humiditas citra malitiam succorum est, ac veluti mador quidam, & qui sola quantitate affligit, adstringentia sunt vtilissi-G ma. medicamentum verò ex aloë confectum, omnes qui vsi sunt, ad marcorem perducit. In iis verò qui frigidam affectionem esse senserint, addere poterimus calefacientia adstringentibus: esse autem frigidiorem affectionem illud satis indicabit, si sitis absit. Quũ enim æger non sitiat, neque os ventriculi æstuare sentiat, sanè patet non esse affectionem calidam. Inflammationes autem oris ventriculi & iecoris, adstringentium adhibitionem postulant. nam si quis relaxantibus solùm vtatur, vitæ periculum afferet. ergo siue oleum, siue cataplasma locis affe-H ctis superdetur, aliquid cui facultas adstringendi insit, admiscere oportet, vt absinthium, aut nardinum vnguentum, aut melinum, aut cydonium incoquendo. Ceratum quo vtimur continenter, Ceræ albæ vnc. I. aloës, mastiches, singulorum denarius. Si maiore adstrictione opus sit, quum tanta imbecillitas ventriculi sit vt ne continere quidem cibum queat, omphacii par portio addatur. Atque in cerato primùm omphacium, deinde alia misceantur: & quemadmodum omphacium, ita etiam absinthii succum, & quandoque etiam vtrunque adiungimus, & tertio itidem loco hypocistidis, & œnanthes, & rhois succum: deinde cerato modus est adiungendus, qui aliorum medicamentorum numero pro portione respondeat. Si inueterascit, iámque indurescit inflammatio, tum magis varia medicamenta, quæque aromatum, itémque mollientium & digerentium quippiam habeant, applicare oportet, quale est id quod ex meliloto conficitur. Viridis iaspis stomachi os attingens, stomachum iuuat: cuius rei satis magnum periculum visum est. torques autem conficiendus est, eáque moderatione collo aptandus vt os ventriculi contingat. In calida verò stomachi intemperie, vt ardeat cum dissolutione, vel quasi anima deficiat, vel quoddam cibi fastidium vrgeat, ex quacunque tandem occasione præterquam à febri, aquam frigidam cum omphacii succo, aut cydoniorum decoctum, aut clauiculorum vitis, vel seminis cucumeris, aut ipsa semina trita dabis: aut menthæ ramulos tritos potui dato. foris autem vesicam aqua frigida plenam stomacho impone, aut niuem adhibe, aut cucurbitæ ramenta. Catapotium sitim sedans iis qui æstuant. cucumeris satiui seminis drach. octo, tragacanthæ drach. sex. soluitur tragacantha ouorum crudorum recentium albo: quũmq; fuerit dissoluta, studiosèque contrita, cæteris addatur: omnibúsque commixtis catapotia finguntur, & in vmbra exsiccentur: dentur autem vt sub lingua teneantur: humor verò qui inde emanat, deglutiatur. Hoc verò cum refrigerat, tum verò etiam firmat stomachum humescentem, quum humida calidáque affectione tenetur: Foliorum rosarum viridium drach. sex. dulcis radicis drach. quatuor, nardi Indici tantundem. vino dulci excipe, catapotia confinge, dato sub lingua continenda: vel dissolue ex aqua frigida ad ciceris magnitudinem. Cæterùm refrigeratis, & in quibus crassior pituita calefieri dissecarique postulat, hoc quod sequitur conuenit. Marathri radicis corticis vncia vna, aceti sextarius vnus, aloës vncia vna. radices aceto incoquuntur, quũmque coctæ fuerint, eis aloë commiscetur: dato huius cochlearia tria ex aqua. nonnulli etiam absque aloë id conficiunt. Quibus autem cibus acescit hoc est accommodatum, Piperis drach. I. Seminis anethi drach. I. cumini drach. quatuor. terito, & dormituris cochlear vnum ex vino diluto dabis. Iis verò qui atram bilem gignunt, & stomachus flatu infestatur, spongias aceto acerrimo imbutas, & præsertim in accessionibus applicato: deinde si dolor remanserit, alumen liquidum cum ære trito, melle exceptum imponito. Ei verò cui stomachus distentus, ac flatu plenus sit, calaminthes decoctum aqua, sub dio refrigeratum, modico mellis & piperis adiuncto offeres. Ad stomachi subuersiones facit hoc, Mali granati acidi nucleorum succi partes tres, menthæ succi pars vna. coniectas in vas fictile, continuò mouendo coquito: quũmq; in vnum coiuerint, ab igni auferto. quum vsus postularit mystrum vnum ante cibum dabis.

De flatu ventriculi,

Cap. XI.

FLatus in ventriculo gignuntur ex succis aut cibis ab imbecillo calore in vapores dissolutis. refrigeratio enim, quòd attenuare, dissoluerèque suapte natura non queat, flatus nullos gignit. calor autem vehementior non solùm attenuat atque dissoluit, sed etiam digerit: ideo fit vt flatus procreationem impediat: at imbecillus calor fundit, & commutat ipse quidem alimentum, sed minus quàm par est: inde flatuum origines existunt. ex quo fit vt calefacientibus medicamentis attenuare eos oporteat: id fiet si oleo cuminum, aut apii, aut spondylii, aut dauci semen incoxerimus. Si huic affectioni coniuncta frigiditas sit, rutam, baccas lauri, melanthium, marathrũmque oleo incoquemus, bituménque & oleum laurinum admiscebimus. Sed si inflammatio dolores comitetur, loco

eorum quæ calefaciunt, relaxantibus vtemur: anethum enim incoquemus, & gallinaceum & anserinum adipem admiscebimus. Ad eos porro qui flatu torquentur, facit polii fasciculus coctus, & in potu sumptus, aut etiam calaminthæ decoctum, mellis portiuncula & piperis drachma adiecta. Atque hæc quidem quum dolor vehemens vrget, applicanda sunt: quum verò moderatus dolor est, satis erunt fomenta ex milio aut pannis lineis. Præterea cucurbita iustæ magnitudinis, quæ vmbilicum ex omni parte comprehendat, sæpenumero laborantes morbo liberat: castoreum quoque epotum, atque etiam ex posca, & foris ex oleo sicyonio impositũ iuuat, etiamsi flatus huiusmodi sint, vt circa vmbilicum intestina torqueantur. Suis etiam talus vstus & potus, tormina & flatus tollit: quod facit etiam rotunda aristolochia. Ad dolores autem flatuosos ex ventris obstructione, aut sanguinis crassitie, aut ex perfrictione excitatos vinum meracius à cibo sumptum valet, quũmque somnus accesserit, eosdem planè sedat.

De ventris excretionibus, quæ præter naturam fiunt, Cap. XII.

IN ventris excretionibus quum vehemens desidendi cupiditas est, excernunturque primùm pinguia, & mucosa, deinde verò etiam abrasis similia, tum parum sanguinis qui excretioni supernatat, neque excrementis mixtus est, in recto intestino radices egisse affectionem constat, eáque tinesmus appellatur: quum verò nulla pinguis excretio præcedit, in biliosis statim rasuris similia excernuntur, omnino quidem cum morsu, & quandoque etiam cum torminibus, cruentáque excrementis mixta, tunc in gracilioribus intestinis esse affectionem coniectamus: sed si pinguia & cruenta non sint cõmixta excrementis, tum in crassis intestinis esse morbum cõiicimus, & vtraque affectio dysenteria nominatur. Quandoque etiam vsuuenit vt solus sanguis copiosè excernatur: quam affectionem medici quidam cruentam dysenteriam vocant. Est & alia quædam præter has quas diximus, affectio, quæ ventris & intestinorum obsidet loca, per quam quum primùm ingesti sunt cibi, statim nulla acquisita mutatione, sed crudi, incõcocti, in succum non conuersi excernuntur: quod mali genus, omnes læuitatem intestinorum appellarunt: quam sanè affectionem vel ex totius intestini exulceratione, vel ex ventriculi imbecillitate, qui continere cibos non potest, oriri dicimus. Sæpe etiam propter iecoris imbecillitatem, ex ventre excernuntur quædam lotioni carnium recens mactatarum persimilia. Quinetiam alia est peculiaris excretio dilutior, quum ventriculus quidem exquisitè concoquit, sed distributio ipsa non fit: & quandoque etiam nigrior sanguis quàm esse naturaliter deberet, & splendescens excernitur: id quod accidit quum iecur alimentum distributum non probè concoquit.

Tinesmi curatio, Cap. XIII.

IN ipso statim initio irrigare oportet imum ventrem, inguina, & perinæum oleo myrtino, aut rosaceo cum vino: deinde caprini lactis recens mulcti nõ minus quàm heminam dare, verùm non confertim, sed partitè. Sequenti verò die euaporatum lac detur: coquatur autem ad dimidias, aut ad duarum partium consumptionem, ablatáque crassiore spuma quæ superstat, exhibeatur. Loca autem inferiora irrigentur oleo in quo cuminum tritũ, aut apium sit incoctum: in rectum autem intestinum ptisanæ cremor in quo rosæ incoctæ sint, aut lac, aut alica, aut lenticula, aut malicorium iniiciatur. Sin violentior sit inflammatio, oleum dulce leniter calidum infusum, & multis horis retentum, doloris vehementiam soluit. Fomenta quoque adhibenda sunt imo ventri ex sacculo in quo frictum milium atque sal insit: in sedem verò per spongias acaciam contusam, aut myrti, aut rubi, aut malicorii decoctum infundes.

Dysenteriæ curatio, Cap. XIIII.

SI exulceratio solum sit, neque quicquam præterea influat, ex vna validi medicamenti iniectione omnino abstergetur atque curatur: sin secus, altera adhibita, neque tertia opus est. Ergo si dysenteria à flaua bili originẽ

A ducit, eam plerunque curamus: at si ab atra bile oriatur, quum nihil à cancro exulcerato differat, curari non potest.

Ad dysentericos cœliacos, Cap. XV.

LEmnia sphragis etiam depascentem iam dysenteriã, & epota & infusa curat. Prius enim exulceratio abluẽda est mulsa meraciore, deinde muria, tum Lemnia ex plãtaginis succo infudẽda. Potui verò dãda est posca diluta, & lac caseosum quod conficitur lapillis ignitis iniectis
B donec concoquatur, & plurima seri pars absumatur. estq; præstantissimum dysentericorum & omnium quibus defluxiones acres ventrem exercent, remedium. Caninum verò stercus tritum lacti sic parato misce, medicamẽtum summè ad dysentericos accomodatum facies. Sed canis nihil præter ossa debet comedere: ita enim & fœdo odore vacans, & candidum stercus excernet. Alui quoque defluxiones exsiccat ouum ex aceto coctum, & manducatum. Si verò miscere aliquid velis eorũ quæ ad dysentericos & cœliacos valent, in sartagine ex igni fumi experte
C assatũ dabis: magnopere enim homini proderis. Sed vtilissimum est omphaciũ, rhus rubrũ, eiusq; succus, cinis cochlearum vniuersarum coctarum, malicorium, galla, acini, mespila, myrta, corna. Cochlearum vnà cum testis combustarum cineris partes quatuor, gallarum partes duæ, piperis pars vna, in puluerem redigantur, & obsoniis inspergantur: vel ex aqua aut vino albo diluto potui dato: iuuat hoc mirificè dysenterias in quibus vlcus putridum nondum est. Portulacæ succus epotus dysentericis conuenit, itémque plantaginis succus, rubiq; fructus
D & folia: radicis althææ decoctum & ad dysenteriam & ad fluorem alui efficax est. ad idem egregiè facit cauda equina ex aqua aut vino pota: eiusque succus ad fluorem similiter est accommodatus. Eundem sanat adiantum, paliuri folia, radix pini, piceæ cortex, lenticula bis cocta, & priore aqua abiecta: acini cuicunque affectioni ventris & intestinorum ex defluxione valde prosunt. Spica nardi, oxyacanthæ fructus manducatus & epotus, spina alba cœliacos & stomachicos iuuat: mori fructus intempestiuus exiccatus medicamentum satis adstringens efficitur: ita vt valeat ad dysentericos & cœliacos, & ad cæteras affe-
E ctiones omnes quæ ex defluxione oriuntur. contunditur enim, & obsoniis inspergitur, (quemadmodum etiã ixiæ fructus) vel si quis velit, ex aqua aut vino bibitur: sed magis per se valet. Rubi quoque fructus exiccati & repositi conueniunt.

De tenuioris intestini morbo, quem εἰλεὸν nominant, Cap. XVI.

TEnuioris intestini morbus cum difficilis morbus est, tum verò si quis in eum incidit, rarò euasit: sed
F maximè mortiferum esse sciendum est eum qui fœtidus nominatur, in quo vel stercus euomitur, vel fœtida est expiratio: quandoque autem ructus huiusmodi fit, quandoque verò totius corporis odor teterrimus excitatur. Mirum in modum iuuantur qui hoc morbo tenẽtur, etiamsi iam stercus vomant, si anethum in oleo & aqua decoquant, & bibant: deinde frusta panis ex aqua feruenti statim dum incalescit, comedant. seruabũtur enim, etsi iam suffocentur. Ad eos autem qui frequenter vomunt,
G cibúmque non continent, rhus & cuminum in eodem tritum in senis oxymelitis cyathis bibendum dato. Aut vitis foliorum aut clauiculorum succum cum polenta potui dabis.

De sedis affectionibus, Cap. XVII.

GAllam flauam coque, eámque in puluerem redigito, ac sedis inflammationes, anúmque procidentem illine. Si valentiore opus remedio fuerit, in vino: si mitiore, in aqua decoquito. Succus quoque echini ad sedem
H atque vterum procidentem facit. Aliud. Pini corticis drach. octo. cupressi globulorum siccorum drach. octo, plumbi drach. octo, vino austero deterge, & tritis vtitor. Ad ardentes verò sedis dolores, oui assati vitellum tritũ, vino albo & rosaceo cerato exceptum illine, catapla-

ſmáque impone; quod ex pane puro contrito & aqua & roſaceo excepto, in quo vitellus oui aſſatus adiunctus ſit, conſtet. Aliud. Roſarum ſiccarum drach. tres; ouorum aſſatorum vitellos numero. II. ex vino albo læuigentur, & roſaceo ac myrteo cerato excipiantur; itáque vtitor. Cerata quoque non ſecus ad id faciunt. Ad rimas verò quæ in ſede & pudendis ſunt, raſuram linteolorum concremato, eiúſque cinerem & amylum pari menſura terito, cum ſucco foliorum oliuæ ſubigito, & vtitor.

De hæmorrhoïdibus, Cap. XVIII.

HÆmorrhoidas nimium apertas ſiſtit aloë illita, aut diſſoluta & impoſita, & perfuſio ex poſca, in qua ferri ſquama plumbúmque vſtum ſit. Aperit autem ora venarum allium commanducatum, amaracinum vel irinũ vnguentum illitum. Sanguinem verò hæmorrhoidum confeſtim reprimit hoc quod ſequitur, Acaciæ drach. quatuor, tragacanthæ drach. octo, atramenti ſutorii drac. octo, rubricæ drach. I. ceruſſæ drachma: cerato roſaceo excipiantur: & acidi punici cortex tritus, & ex aceto impoſitus ad idem valet. ſique hæmorrhoides interius delitescant, ad formam glandis imponito. Hoc etiam mirabiliter facit, Sandarachæ, auripigmenti, aluminis ſciſſilis, ſingulorum drach. octo, ægrum aptè præparatum obline. hæmorrhoides enim areſactæ, & à ſede ſua demolitæ, in ſemihora morientur & decident. Medicamentum verò lixiuio diluitur: ceratum verò in orbem applicatur; & ſub ſole vel ad ignem conficitur.

De iecoris affectionibus, Cap. XIX.

SI inflammatio iecur exerceat, tum dolor vrget, tum verò dolorem omnino febris cum humorum plenitudine conſequitur. Ergo quum repletum corpus eſt, ſanguis euacuatur, & quod in ſanguine ſuperfluit, venæ ſectione in cubito dextri brachii reuellitur: vt cibus autem ptiſana in principio danda eſt: vt medicamentum verò, oxymel dilutius, & apii decoctum. Pòſt verò quàm concocta iam fuerit inflammatio, aſaro & nardo Celtico, & petroſelino, & iunci odorati flore vti poteris, & item iis quæ aluum ſubducunt, vt vrtica, mercuriali, & epithymo: in declinationibus verò, etiam polypodio. Iam verò euacuatio quoque clyſteribus peragenda eſt: ac in ipſo principio, ex mulſa cum ſale atque nitro: quum verò adeſt declinatio, hyſſopum, origanum, aut colocynthida potes adiungere. Ad hoc autem viſcus quod facilè indureſcit, opus eſt abſtergentibus. Quum verò dolor abſque febri vrget, ſciendum eſt abſtructione vehementi à craſſis glutinoſiſque ſuccis excitata viſcus obſideri. Scirrhum porro incipientem poſſit quiſpiam longo temporis ſpatio ſanare, inueteratum verò nullo pacto. In aqua verò inter cutem ſi oboriatur ſcirrhus, longiore ſpatio interibunt. Qui verò curari poſſunt, calefacientibus atque attenuantibus medicamentis, quibus mollientia mixta ſint, curantur. Imbecillitatis verò iecoris in cauſa ſunt intemperies, quæ quidem & difficillimæ ſunt, & ſatis varias & difficillimas ſymptomatum formas inducunt: quæque eiuſmodi ſunt vt non facilè tractari ab artificibus poſſint. Viticis ſemen, hepar ſcirrho laborans iuuat: obſtructo verò iecori proſunt plantaginis ſiccæ radices, fructus & folia, myacantha, & præcipuè ſemen, & radices, lauri radicis cortex trium obolorum pondere cum vino odorato epotus. Concoquit enim, & particulæ robur adiungit lupinorum amarorum decoctum, cum ruta & pipere epotum: idem facit eorum farina illita, & capnium poſt hæc impoſitum: ſpica nardi pota, & extrinſecus impoſita, iris, piſtacii fructus, praſium, amygdala, dracuntii radix expurgat viſcera omnia: craſſóſque & glutinoſos ſuccos attenuat agaricum: anthemis aut chamæmelum præcordiis propitium eſt. Omnibus verò præſtant cichorea, & ſeris in calida iecoris intemperie, & ſummè proſunt, & firmitatem eidem addunt, ipſúmque abſtergunt. Dabis igitur cichorii aut ſeridis ſucci cyathum vnum cum aquæ cyathis tribus, mellis Attici cum aqua cochleari addito. Horum verò non ſolùm ſuccus vtilis eſt & recens & exiccatus, ſed etiam folia ſicca ſtudioſè contuſa, deinde potioni inſperſa: quæ ſi quis etiam cocta bibat, valde prode-

A runt. Quum verò intemperiès calida non eſt, ſed ſola obſtructio iecur obſidet, herbæ ex vino albo & tenui potæ magnopere iuuant. Hepar lupi diligenter teritur, datúrque drachma ex cyatho vini dulcis: id quod magnum experimentum dedit: omnibus enim intemperiebus conuenit, vt quod ex ſubſtantiæ proprietate & non qualitate vlla agat. Quum verò febris non obſcura eſt, melius ex aqua præbetur: atque etiam longè melius ſi cum aliquo ex ſuccis antedictis, vt ex ſeridis ſucco, detur. Philonis quoque medicamentum mirificè facit: ac quando- B que ſemel exhibitum calidam iecoris intemperiem curauit. Compoſitum medicamentum quod aperiendi vim habet, Amygdalarum amararum denarii tres, cumini denarii octo, ſeminis apii denarius, dato cochlearium ex vino. Paſtillus, Aniſi, ſeminis apii, aſari, amygdalarum amararum purgatarum, abſinthii, ſingulorum drachmas quatuor, aqua excipe, paſtillos fingito drachmæ vnius. nõ febricitantibus, cum vino diluto, febricitantibus verò, ex hydromelite dabis.

De iecoris imbecillitate, Cap. XX.

C INtemperies ſunt imbecillitatis cauſæ. In hepate enim diuerſæ affectiones oriuntur: nam calidæ intemperies ſuccos qui in eo, prius ſunt, aſſant: frigidæ verò, contentos in ipſo humores craſſos, & ad fluxum atque motum cõtumaces reddũt: quod verò in ipſũ fertur pituitoſum, crudum & ſemicoctum efficiunt. Sicca verò intemperies, ſicciores craſſioréſque ſuccos reddit: humida verò, tenuiorum partium & dilutiores efficit. Quum autem calida intemperies eſt, colliquationes fiunt: ac primùm qui- D dem ſuccorum, deinde verò & ipſius iecoris carnis: quæque per aluum excernuntur, fœtida admodum ſunt: bilis craſſa ſuo colore imbuta deiicitur. Quum frigida intemperies eſt, neque frequens, neque copioſa deiectio eſt: affectióque inueteraſcit, & quibuſdam diebus venter fluet; & cumulatius: eorúmque quæ excernuntur ſpecies ſanguini putri erit ſimilis, veluti ſanguinis craſſi fæx. At in ſicciore intemperie ſicciora excernuntur, & in humida, humidiora.

De ſcirrho iecoris, Cap. XXI.

E IEcoris ſcirrhum incipientem ſæpe ſanauimus: qui verò in multos dies eſſet prorogatus, neque nos curauimus, neque alium quenquam qui curare eum poſſet, vidimus. Omnes enim quicunque hoc tumore infeſtantur, in aquã inter cutem cadunt, ac longiore temporis ſpatio moriuntur. In curatione facultas mollientium intendenda eſt in medicamentis quæ ad inflammationem valent: ea enim quæ inflammationi conueniunt, ex coma abſinthii & vtroque nardo conſtant, itémque ex croco, œnanthe, & vnguento ex ſpica nardi & maſtiche. His igitur ammonia- F cum, bdellium, medullas, & adipem admiſcere oportet: & incipientem ſcirrhum adhibita conuenienti victus ratione curare. In medicamentis verò quæ bibuntur, eò dirigendum conſilium eſt, vt aperiendi & abſtergendi viſceris vim habeant: quæ omnia lapides etiam in renibus confringunt. Sed eis aliquid etiam quod ciendæ vrinæ ſit, admiſcebimus.

De malo corporis habitu, Cap. XXII.

G MAlum corporis habitum principium hydropicarum affectionum vocare conſueuimus: is curandus eſt venæ ſectione partita, ita vt ad tertium quartúmque vſque diem ſanguinem detrahamus. Sanguinis verò copia neque tres heminas excedat, neque duabus minor eſto in iis quibus ſuppreſſæ hæmorrhoides affectionem pepererunt: qui verò ob aliam cauſam malum hunc habitum contraxerunt, iis vena ſecanda omnino eſt, quum vires primam ſectionem fieri debere valde adhortētur. Cæterùm qui hoc morbo tenentur, hiera ex colocynthide purgandi ſunt. Diæta verò ſit attenuans & exiccans: & a- H quas ſponte natas, potiuſque aluminoſas & nitroſas, ac deinde ſulphureas oporter ſumere: alia verò genera lauationum rarò ſunt adhibenda. Eos autem mirandum in modum largior abſinthii potus, cottabiſmique & dropaces iuuant.

De aqua inter cutem, Cap. XXIII.

Qua inter cutem fit vel propter nimiam iecoris refrigerationem, vel ex frigoris multitudine quæ in tota mole corporis redundet, vel ex quibusdam aliis partibus vehementer refrigeratis, quæ iecur æquè ac ipsæ sunt, possunt afficere. nam nisi refrigeratum iecur sit, effici hydrops non potest. Simul verò iecur afficitur quum lienis, & ventriculus, & intestina (ac præsertim ieiunum) itémque quum pulmo, renes, & septum transuersum refrigerata fuerint. Oritur etiam ex immoderata hæmorrhoidum euacuatione, & fluxu muliebri, atque etiam menstruis purgationibus suppressis. Atque eius tres species sunt, quarum vna ascites nominatur, in qua humor tenuis ea loca implet quæ infra thoracem sunt: altera tympanias est, quæ eadem loca flatu implet: tertia dicitur hyposarca, in qua totum corpus intumescit, & cadaueri fere simile redditur. Hydropicorum verò curatio non est cuique facilis, indigétque artificis præsentia: & tamen quædam ad curationem accommodata indicabo, quæ tu quoque possis efficere: Stercus bouis gregarii siccum diligenter tere, in posca coque, vt farinam hordeaceam, sulphuris quartam partem insperge, & super totius ventris capacitatem impone: aut caprinum stercus in pueri vrina, aut capræ ad luti spissitudinem ventri applicata summè eos purgat. Dabis etiam potui decoctum radicis calaminthæ, aut apii, aut corticis radicis ari ex vino: aut ficum agrestem vino austero triduum macerato, & cyathum vnum dato, & paulo pòst vsque ad tres cyathos exhibeto: vel squamæ drach. I. medulla panis excipe. catapotia fac, & da. Epithema vehementer aquam educens: Fœnigræci vncias quatuor, farinæ hordeaceæ vnc. tres, stercoris columbini vnc. quatuor, resinæ frictæ lib. I. axũgiæ veteris lib. duas: quæ liquari possunt, eliquentur, aliisque prius tritis in aceto, affundantur: vtitor.

De lienis affectionibus,
Cap. XXIIII.

Qvum lien inflammatione laborat, scirrhum statim contrahit, sanguine qui in venis est, propter crassitudinem obstructo. opus ergo est medicamentiis attenuantibus, nec manifestò calfacientibus: iisque parum adstringentium admiscere oportet, vt firmata particula propriã actionem seruet: hanc verò suapte natura vim habere videtur flos salis, qui in vesica appositus lienis scirrhos curat. post huius vsum valentioribus etiam remediis vtendum est. Compescit enim absque molestia lienem cortex radicis capparis: sed nihilo minus induratum splenem iuuat extrinsecus impositus, & in potu sumptus: siquidem epotus, crassos glutinosósque humores, & quandoque etiam cruentos, eósque non modò per vrinam, sed per aluum etiam vacuat. Idem facit minoris centaurii succus foris adhibitus, & epotus, & cyclaminus viridis & siccus illitus: violæ albæ radices cum aceto, acorum, ammoniacum, caprinum stercus illitum, & foris cum ficubus applicitum: lupinorum amarorum decoctum cum ruta & pipere potui datum, eorundem farina illita, aqua in qua ferrum candens sæpe extinctum fit: hanc febricitantibus per se dabis, non febricitantibus verò, cum vino. Illine etiam cinerem cochlearum cum aceto, aut capparim aceto maceratam, tritámque, & cyprino cerato exceptam, aut fæcem ex acri aceto impone. cataplasma verò adhibe ex fœnigræci vnciis quatuor, farinæ hordeaceæ vnc. tribus, cardamomi vnc. I. ficuum pinguium libra I. verbenacæ vncia. I. ficus aceto acerrimo perfunde, & validè contundens in mortario cætera misce, & in vnum redactis vtitor.

De renum & vesicæ affectionibus,
Cap. XXV.

Renibus natura comparatum est vt serosum excremẽtum tenuissimo sanguini in venis commixto in se trahant. ergo vbi meatus per quos huiusmodi excrementum attrahitur, plus quàm par est fuerint dilatati, verisimile est cum tenui sanguine crassiorem quoque materiam transmitti: deinde si renes calidiore acrioréque temperatura fuerint, necesse est crassiorem illam materiam excalfactam & exiccatam, in arenæ lapillorúmque

A ignitorum formam concrescere. Ergo lapidem frangẽtibus & incidentibus, citra perspicuam caliditatem medicamentis vti oportet. maior enim caliditas quum magis exiccet, calculorum aut arenæ concretionem adiuuat. Calculos frangentia huiusmodi sunt, basilicorum asparagorum radices, rubique & vitrum combustum, graminis radix, adiantum, bdellium, lauri radicis cortex, althææ semen, cicer arietinum, & præsertim nigrum, cerasi, rhu arboris, & pruni gummi, cyperi radix, paliuri fructus, triboli fructus, lapis spongiarum, acetum scillite,

B maluæ agrestis radix, rutæ syluestris radix. apii radicem in vino coque, humorémque exprime, eiúsque cyathos binos dato, & aquæ tantundem. ac lapides quidem qui in renibus sunt, in declinante ætate: qui verò in vesica gignuntur, in puerili fieri consueuerunt. Medicamentum quod calculosis inspergitur, Balsami fructus, lapidis spõgiarum, pulegii sicci, maluæ agrestis seminis sicci pares portiones contunde, cribra, datóque cochlear vnum ex vini diluti cyathis duobus. lapides enim confringit.

C De renum & vesicæ inflammationibus,
Cap. XXVI.

Renum vesicæque inflammatio præcipuam curationem postulat: nam quum serosum excrementum per eas partes purgetur, ideo fit vt si id acre & biliosum in toto corpore sit, nullo eorum quæ vrinam cient vti debeamus: nocebunt enim, vtpote mordaces succos partibus inflammatis inducentes. Si verò nihil tale subsit, neque malitia humorum in toto corpore insit, mulsa diluttior potui dabitur: ea enim inflammationes soluit citra

D mordicationem, humores impactos euacuans: nam & incidit, & attenuat, & rarefacit. Cæterùm quod de mulsa exempli gratia dictum est, ad omnia quæ attenuant & incidunt citra mordicationem, transferri potest. Et quemadmodum particulis omnibus inflammatis quies conuenit, ita has quoque quiescere est melius. Sed quum quiescere non possint, quum ipsa vrinæ sint instrumenta, perexiguam admodum potionem dare oportet, vt quo longiore tempore fieri possit, conquiescant. Illud est præterea perpendendum, totumne corpus acrium excrementorum sit plenum. nam si ita sit, quo plures ad renes & ve

E sicam humores ferantur, eo magis conualescent: potúsque copiosior est offerendus, acrimoniáque minus obtũdenda, & præsertim nobis quæ mordicationes obtundũt, commiscentibus. In tempore verò inflammationum, cataplasmata, & medicamenta, & irrigationes ex oleo, & cætera omnia quæ inflammationes soluunt, adhibere oportet. Ad renũ & vesicæ affectionem inflammationis sensum referentem, Seminis lini drach. I. amyli drach. I. dato cochlear ex aqua modicè bibendum.

De abscessu renum, & vesicæ, & meatuum vrinæ exulceratione, Cap. XXVII.

F Dolores circa ilia, per interualla horrores inæquales, febrésque inordinatæ accidunt iis quorum renes abscessus infestat: pus autem concoctum per vrinas excretum, vlcus esse testatur, quod celeri auxilio indiget: nam si non citò ad cicatricem perducatur, difficilem curationem reddit. Vlcera verò quæ in renibus quæque in vesica sunt, ex situ, actione, & proprietate eorum substantiæ & facultatis discerni debent. Ex situ verò ad hunc mo-

G dum: Quum vesica patitur in pube, imóque ventre dolor sentitur, at renibus affectis, lumbos dolor posterius exercet: ex actione, difficultas vrinæ, eiúsdemque suppressio fit, quum vesica morbo causam affert: sed renibus laborãtibus, vrina sine impedimento redditur: ex corporis proprietate, carnes fibrosæ ex renibus excernuntur, squamæ verò membranosæ ex vesica vlcerata: ex ipsa denique facultate, quia in exulcerationibus vesica vehementi dolore cruciatur, renes verò obscurè dolent, & quasi ponderis sensum in lumbis habẽt. In meatibus quoque vrinæ ex-

H ulceratio quandoque oritur, púsque & sanguis mingitur: sunt enim hi inter renes & vesicam collocati. Si verò exulceratum pudendum sit, pus & sanguis citra vrinam excernitur. Ad abscessus qui renes & vesicam obsident, Seminis lini, seminis cucumeris, seminis papaueris albi,

tragacanthæ, singulorum drach. * octo, amyli drach. quatuor, pastillos confice. Ad vlcera vesicæ cum inflammatione: Nuclei pinei numero viginti, cucumeris satiui seminis grana XL. amyli, nardi, singul. drachma, seminis apii drach. v. Nardum & apium in aquæ sextario coquantur: deinde ex decocto duo cyathi præscriptis admiscentur. Ad sanguinis profluuium ex vesica. Aluminis scissilis drachmam, tragacanthæ drach. octo, gummi obolos quinque cum passo dabis.

A

De renum duritie ex Rufo,

Cap. XXVIII.

B

QVæcunque durities in renibus oriuntur, dolorem nullum afferunt: ægris tamen ceu pondus quoddam ab iliis videtur pendere, coxendices stupent, crura imbecilla sunt: vrina modica emittitur: totus denique habitus iis simillimus est qui aqua inter cutem laborant. Hos ergo mollire ceratis, malagmatis, frictionibus, & fomentis oportet: eisque offerenda sunt quæ vrinam cient, & item subduci aluus debet.

De renum imbecillitate,

Cap. XXIX.

C

EST autem hic etiam renum morbus, quo efficitur vt continere vrinam non queant, sed latioribus effectis aliquid etiam sanguinis è vena laxati emittitur, & alia itidem crassiora effluunt. His cibi adstringentes, & vinum nigrum conueniunt: ab vrinā verò mouentibus abstinendum: exhibenda in potu sunt ea quæ ad sanguinis reiectationem valent: præcipuè verò sanguinariæ succus, tragacātha in vino macerata, symphyti radicis decoctū. Extrinsecus autem imponenda sunt quæ ad fluxum & ad sputum sanguinis accommodata sunt. His confectis reficere ægrum oportet asinino lacte, sitanio pane, & carnibus. Si verò sanguis per circuitum quendam excernatur, priusquam sanguis ipse vacuetur, grauitas in lumbis & humeris sentitur: sanguine euacuato, leuitas sequitur. Ergo vena in cubito paulo ante circuitum secanda est, victúsque ratio instituenda, quæ humorum redundantiam non gignat.

D

De scabiosa vesica, Cap. XXX.

QVum vnà cum vrina furfuracea subsidentia excernuntur, tum venas aut vesicam scabie tētari signum est. id verò & tenuitate & crassitudine vrinarū internoscetur. nam vrinæ tenues, venas: non tenues, vesicam affectam esse ostendent.

E

De vesicæ inflammatione,

Cap. XXXI.

VEsicæ inflammatio cum difficillimè curatur, tum verò maximè mortifera affectio est: nam & febrim acutam ægroti habent, & vigiliis torquentur, & delirant, & biliosa pura euomunt, & excernere vrinam nō possunt. In his, si nihil prohibet, vena sine mora secanda est: perfusionibúsque continenter calefacere eos oportet. porro in oleo coquatur ruta, anethum & althææ radix. aluus molli clystere abluatur. Præstabit etiam oleo papauer indere & anseris adipem eliquare, aut gallinæ adipem infundere. Atque ego quidem semiobolum succi papaueris cum myrrhæ & croci portiuncula dissoluens in oleum quandoque conieci, pessúsque confeci, vt mulieribus adhiberi solent, & statim dolor sedatus est, & somnus homini irrepsit. Fomentis etiam vti prodest: & in aqua calida insidere: esto autem ea aqua seminis lini, & fœnigræci decoctum. Cerata quoque ex hyssopo & castoreo cōfecta, sunt imponenda.

F

De vase rupto in vesica,

Cap. XXXII.

G

VAs in vesica ruptum, acutum morbum parit: sanguis partim foras emittitur, partim intus condensatur. ac ad sanguinis quidem fluuium talia adhibebis qualia cæteris quoque sanguinis defluxionibus conueniunt: id quod & potui dando, & foris imponendo medicamenta idonea, perficies. Sed quum sanguis in vesica concretus est, in primis danda nobis opera est vt eum medicamentis dissoluamus. Artemisia igitur in potu præbenda est, & helichrysum, & Cyreniacus liquor, & silphiū, & conyza, & absinthii & radiculæ semen vino solutum. Post hæc

H

verò, nisi grumi dissoluantur, spatium quod inter anum & pudendum interiacet, quod perinæum dicitur, secare oportebit, quemadmodum in vesicæ calculo fieri cōsueuit, atque ita grumos educere: in cæteris rebus non secus quàm in sanguinis defluuio, progrediendum est.

De vesicæ tuberculis, Cap. XXXIII.

QVum in vesica tubercula oriuntur, optimum est curare vt maturescant, vt quū primùm incipiūt, dissoluantur, ne in suppurationem conuertantur. Si verò maturari non queant, iis medicamentis quæ ad renes conscripsimus, addendum erit nasturtium, erui farina cū melle, stercore columbino, & caricis, & fomentis vtemur.

De vesicæ vlceribus, Cap. XXXIIII.

VLcerum vesicæ curatio non differt ab ea quam ad renum vlcera descripsimus: nam & hic quoque copiosus lactis potus conuenit. reliqua verò diæta frugi & bona esse debet. Leniens itidem medicamentum supernè quod pectinem comprehendat, adhibebitur: itémque ceratum quod ex œsypo, loto, butyro, styrace, & anserino adipe conficiatur. In meatum verò vrinæ infundemus aquam & lac, & rosaceum calidum: in intestina verò ptissanæ cremorem, butyrum, cucumeris semen cum lacte tritum, singulis rosaceo perfusis, iniiciemus. Quum iniicere clysterē velis, in genua pronus homo reclinetur: ita enim vesicæ secedunt, & intestinum laxant, vt infusum commodè recipiāt. frequenter etiam in aqua calida æger desideat, cæteráque faciat quæ de renum vlceribus præscripta sunt nobis.

De diabete ex Galeno, Cap. XXXV.

MIhi quidem ad renes etiam pertinere videtur morbus quem nonnulli hydropem matellæ, nonnulli profluuium vrinæ, nonnulli diabetem, nonnulli verò ab immensa siti dipsacon nominant: qui rarissimè contingit. Qui hoc morbo tenentur, siti enecantur, & idcirco largè bibunt: idque quod biberunt, tale reddunt quale fuit ab iis epotum. Huius morbi causam renum imbecillitati quispiam posset attribuere.

Diabetæ curatio ex Rufo,

Cap. XXXVI.

SVmmum remedium huic morbo est, vomitum statim prouocare, potum verò frigidiorem exhibere: & reliqua diæta vti frigidiore, ita vt coctis oleribus vescatur, potionē ex melle & vino mixtam bibat, ptissanæque cremorē sorbeat. vrinā prouocantia adhibenda non sunt. Præterea per sudores reuellere oportet: optimè quoque faciet, si in dolio ita fiat euaporatio ad exudandum, vt caput foras excedat, reliquum verò corpus totum calefiat, & aerem ipse frigidum trahat: in cæteris, velut febris ardēs, curandus morbus est. ergo farinæ florem aceto & rosaceo subactum cataplasmatis modo præcordiis impones: vitis etiam folia tenera contrita, & vmbilici Veneris, & parietariæ, & portulacæ, & aliarum omnium consimiliū: herbæ verò sanguinalis succum & helenium assiduè præbibēdum in vino nigro dabis: & palmularum cremorem, & item baccarum myrti, & pyrorum. In principiis verò venam etiam in cubito secamus, & quandoque medicamentis torporem inducentibus vtimur.

De vlceribus quæ in sede & pudendis sunt,

Cap. XXXVII.

PVdendorum anique vlcera quæ absque inflammatione oriuntur, valde exiccantia medicamenta postulant: quale est id quod ex charta combusta conficitur: anethum aridum, & cucurbita cremata. Siccis verò recentibúsque vlceribus etiam aloe arida in puluerem redacta & applicata prodest. Sed omnium maximè dolorem lenit, & nihilo tamen minus efficax est, pompholyx. Si humida sint vlcera, pini cortex per se, & lapis hæmatites conueniet: si verò etiam altè descendant, prædictis manna miscebitur. Cæterùm vteri vesicæque exulcerationes iisdem remediis curantur: indigent autem instrumentis per quæ intromittantur: quocirca ex medicamentis quæ insperfilia nominantur, aptiora sunt ea quæ ficciora sunt, vt crocus, & pompholyx, & aloe rosaceo mixta, tum plantaginis aut alio etiam simili succo excepta.

Ad testium & pudendi affectiones,
Cap. XXXVIII.

AD scroti pudendi dolores, Butyri, resinæ, paribus por
tionibus vtitor: vel lini semen cum aqua decoquito,
additáque myrrhæ & resinæ decima parte, illinito. Ad
pudendum verò intumescens facit hoc, Vitis folia XXX.
thuris denarius, cerussæ denarii quinque, tere & illine. V-
tere etiam marinæ frigidæ perfusione, & quiete, & colis
deligatione: si verò à sudoribus vlcera in scroto gignan-
tur, gallam tritam aut alumen insperge. Ad excrescentia
verò quæ thymia dicũtur, elaterium infunde: pyri semen
contritum impone, aut mænularum quinque & viginti ca
pita contere & illine, & hircinum fel oblinito. Iam ad ri-
mas quoque pudẽdorum valet resina fricta cum rosaceo
trita donec ad strigmenti crassitudinem, mixto etiã oui
assati vitello, redigatur. Hederæ quoque foliorum sicco-
rum cõbustorum cinis cum rosaceo in pila plumbea tri-
tus imponitur. Ad inflãmationes verò pudendorũ vuam
passam exectis acinis, & cuminũ, trita imponito. aut hor-
dei farinam aqua mulsa incoquito: aut vitis folia tenera
trita cum polenta imponito: aut cuminum tritũ cum bu-
tyri & resinæ pari portione eliquata adhibeto. Testiculos
verò vlcere aphthis simili correptos terra Cimolia ex aqua
oblinito, sinitóque siccescere, & aqua calida abluito, myr-
to arido trita, & modico smyrnio trito conspergito. Car-
nem verò in testibus increscentem cinis sarmẽtorum cũ
nitro & aqua subactus atque illitus curat.

De gonorrhœa & satyriasi, Cap. XXXIX.

GOnorrhœa est seminis excretio inuita, quæ continuò
fit citra colis extensionem: in satyriasi verò puden-
dum palpitat, quemadmodum etiam alia corporis pars
palpitatione corripitur, ac nisi pudendi palpitatio sede-
tur, vasa seminis in resolutionem, vel conuulsionem ca-
dunt. Pudendum verò in satyriasi semper arrectum est,
moriuntúrque celerrimè qui sic affecti sunt: quúmque vi
tam finiunt, aluus inflatur, & frigidi sudores erumpunt,
quales occupare etiam alios solent quibus conuulsiones
vitam auferunt. Hic morbus raro mulieribus accidit. Er-
go vbi pudendum palpitat, vena secanda est, & victus ra-
tio attenuans instituenda est, vinúmque circumcidẽdum:
cibum assumere quotidie quidem, valenter nunquam,
sed paulatim conuenit. Optima autem sunt beta & mal-
ua, & modicum mercurialis eis admixtæ, & ius cochlea-
rum esculentum. non pessimè feceris, si clysterem quo-
que simplicem inieceris. quæ vrinam mouent, cauenda
sunt. Lumbis verò refrigerantia, vt solani succus, aut por
tulacæ, aut alterci, aut cicutæ, adhibeantur. Est etiam ne-
cesse colem & pubem aliquo refrigerãte quod dolorem
leniat, inũgere, vt argenti spuma, Cimolia, & cerussa, quæ
aceto aut aqua aut vino dulci, aut sapa diluantur. Supinũ
verò requiescere noxium est. Conuenit etiam bibere me-
dicamentum ex nymphææ radice atque iride cõfectum.
Rutæ verò succus & ei qui profluuio seminis vexetur, &
ei cuius penis arrectus sit, proderit.

De pollutione quæ in somnis fit,
Cap. XL.

POllutiones quæ in somnis cõtingunt cohibere opor-
tet victus diminutione, & qui minus calefaciat. & las-
situdinibus cauendis. adiuuat etiam cubile frigidius, &
corporis in dextram vel sinistram partem reclinatio, &
medicamẽta omnia frigida lumbis substrata, qualia sunt
corianum, *apium, cicuta, cerussa, & portulaca: eáque o-
mnia ex aceto.

De priapismo, Cap. XLI.

PRiapismus est auctio pudendi stabilis in longitudinem
& orbẽ tumefacti, sine venerearũ rerũ appetitu. est au-
tem flatus ventosus qui membrum tumefacit, ex humo-
ribus glutinosis & crassis à magna caliditate generatis.
Perspicuum autem est non oportere membra calefacere,
sed leniter refrigerare cerato rosaceo cum aqua conquas-
sato, & ex chamæmelino, pudendo & lumbis imposito.
Victus medicamentáque adhibenda sunt quæ attenuan
di vi citra manifestam calefactionem sint prædita. Vten-
dum etiam est iis quæ suapte natura efficacia sunt, & per
experientiam inuenta: nymphæáque in potu danda, &
A viticis semẽ & ruta viridis obsoniis miscenda: sed hæc in
principio danda non est (abundè enim calefacit) sed post
aliorum extenuantium vsum adhiberi debet. Qui euacu
atione vti velit, id vomitibus faciet. quæ enim per inferio
res partes euacuationes fiunt, sæpenumero vicinas partes
fluxione tentant.

De hæmorrhoidibus, Cap. XLII.

QVibus venæ quæ in ano sunt, nimio plus sanguinem
profuderũt, iis habitũ in aquã inter cutẽ trãsire cõtin
git, habitúsque fieri deteriores, & eiusmodi vt non nutriã
B tur. Qui enim ita sunt affecti, curari difficulter possunt. pe-
riculũ enim est ne cohibito quãdoq; sanguine, quũ largũ
eius profluuium sit, propter defectionem & imbecillitatẽ
aliquid patiantur. quocirca quum multæ hæmorrhoides
sint, vna relinquẽda est per quam fiat expurgatio. Sed nõ-
nullæ sunt interius quæ non apparent, eǽque difficilius cu
rantur: nonnullæ verò cæcæ, quæ cruẽti quidem nihil ex-
cernunt, sed tamen plus doloris quàm illæ afferunt. harũ
verò oracyclamini succus illitus aperit.

De vteri affectionibus, Cap. XLIII.

C SVffocationibus quæ ex vtero fiunt, conuenit agarici
drachma ex vino: plantaginis fructus & succus cum vi
no: vngula, qualis cochleæ est, epota: acetum squillite ab-
sorptum. Olfacta verò suffocatas excitãt, bitumẽ, castore-
um, galbanum, pix liquida, cedria, accensum & extinctum
ex lucerna linamentum naribus admotum, capilli combu
sti, ruta, silphium, capæ. Suffitus præterea fiunt, ex gagate
lapide, vngue purpurarum, bitumine, castoreo, galbano,
silphio, cornu ceruino: ano verò ruta cum melle lana exce
pta imponitur.

D De nimia purgatione, Cap. XLIIII.

IN primis extremæ partes vinciendæ sunt: posca potui
danda. & ex posca perfusiones fiant. micæ panis in po-
sca sumantur, aut alica lota, aut oryza, aut ouum tenerum
frigidum. loco autem imponendum est medicamentum
ad sanguinis profluuium accommodatum. Potui verò
dandum balaustium cum posca, aut hypocisthidos aut
acaciæ succus, aut terræ Samiæ aster. omnibus præstat se
samum in posca madefactum donec tenerum reddatur,
deinde edatur. rheum quoque cum posca ad id valet. Sed
E & per sinum muliebrem inditum sanguinis fluxionem
compescit. quod facit etiam hypocisthidis, itémque aca-
ciæ succus cum aceto & manna contritus. Mirificè quo-
que auxiliatur spongia noua in liquida pice intincta, de-
inde combusta, tum trita & admota. Suber quoque vetu-
stissimo fictili comburitur, donec candescat: deinde teri-
tur, & tum loco inspergitur, tum verò in pesso inijci-
tur. Vtilia quoque sunt ad sanguinem cohibendum ea
quæ extrinsecus admouentur, ac præsertim quod ex tau-
rocolla conficitur: taurocolla enim pulchra & dilucida in
F posca madescit quoad dissoluatur: deinde in linteolum
validum illinitur, tum pubi lumbísque agglutinatur. Em
plastra quoque agglutinantia ad hoc valent.

Mulierum non concipientium curatio,
Cap. XLV.

MVlieribus non concipientibus instituenda victus
ratio est vt neque otiosè neque laboriosè vitam de
gant. lauacra adhibẽda sunt neque assidua, neque copio-
sa. cibi potúsque sufficient qui facilius concoquãtur. Hoc
verò quod præcipuũ est, minimè despici debet, vt neque
G viri, neque fœminæ corpus obesum reddatur. Vir enim
pinguis ad liberorũ procreationem aptus nõ est, quia pu-
dendum pudendo aptè cõferri non potest: & pingues pa-
rũ seminis emittũt. Sed neq; admodũ attenuandæ sunt,
quas cõcipere velimus: est enim perspicuũ si aqua aut a-
liud quippiã excernatur, eas nõ esse liberis creandis ido-
neas. Aquæ vitãdæ sunt quæ per aquæductus importãtur,
& cæteræ quæ duræ, salsæ & nitrosæ sunt, quæq; aluũ sub-
ducunt: nam quæ plus subducunt, propter imbecillitatem
conceptionẽ impediũt. Porro calefaciẽtia omnia iuuãt,
H quæq; leniter flatus pariunt: ergo vini potum aquæ potui
præponimus. Ex oleribus, orminum, erysimum, erucam,
& siquid aliud eiusmodi est, misceri adhortamur: ruta ve-
rò & mentha maximè omnium vitandæ sunt. Quũ autem
purgatio propinqua est, ei quæ vsa sit cibis sanguinem

gignentibus, & vberius sit educata, alimentum subtrahendum erit,& aliquid addendum quod minus sanguinis creet.& item quippiam sumendum quod purgationem irritet : qualia sunt odorata acriáque olera: hæc enim vuluam excitant,præsertim verò scadix,crethmon, fœniculum,apium,smyrniúmque.Si verò propter succorum malitiam mulier non concipiat, ea erit euacuanda aut bona victus ratione corrigenda.Sin ob vteri frigiditatem conceptus non fiat, laboribus omnibúsque fomentis adhibitis calor erit reuocandus: nec ab re fuerit castoreum potui dare, itémque semina odorata offerre, vt cuminum,anisum,pulegii comã,iuniperi fructum, pipere singulis adiecto Sed præstabit hoc vti medicamẽto: Epithymũ, euphorbium,piper,dauci semen,petroselini semen, contere ad drachmas octo : potui hoc dato. Ventrem probè subducit,vterúmque calefacit ita vt multis iam menstruæ purgationes fluxerint, quæ antè non purgabantur.Si non satis sit per inferiora purgatio, vomitus ciendus erit:id enim quod pituitam quæ inferiores partes obsidet, euacuat,omnino prodest. id faciunt vteri fomenta: hæc vaporibus perficiũtur, vapores autem ex aqua calida adhibentur. Ergo mulier in sella collocata vapores rectè assumet. abluenda autem aqua est, in qua elelisphacus, artemisia, ruta, cyperus, pulegium,& acorum,feminàque odorata sint incocta. Hæc etiam singularim pubi applicantur.Polyarchi quoque epithema proficit:quin & frictiones pubis & lumborum nihilo minus conducunt. vuluæ quoque apponenda sunt calefacientia.Sunto autem quæ apponenda sunt, ex myrrha, ruta, galbano, & castoreo confecta: vulua tamen prius aqua mulsa aut marina fouenda est. quãdoque etiam ex aceto diluto medicamẽta imponẽda sunt:tenui autẽ linteo aut molli lana sunt illinẽda,vt ne adhibita corpus erodant aut exulcerent. Arguit autem frigidiorem vuluã mensium suppressio,victus non probè institutus, & crassi succi,& stupor in pube, lumbis & cruribus.quæ verò penitus refrigeratæ sunt, eæ ne venerem quidem cupiũt. ergo in frigidis sic progredi oportet. Calidiores verò vuluas cognosces tum ex toto reliquo corpore calidiore, tum verò ex mẽstruis purgationibus perexiguis & laboriosis,& pudenda muliebria exulceratibus:& ex multa caliditate siccitas cõsequitur.ergo humidiora alimenta iis adhibenda sunt:atque ex oleribus maximè conueniunt lactuca,malua,blitum,aut cucurbita, cucumis, pepon,atriplex,portulaca,& omnia ea quæ frigidiora sunt. Vesicæ verò & lumbis & pubi refrigerantia imponenda sunt,& succi etiam sunt illinendi. Quum verò menstruas purgationes rectè procedere appareat, tunc desinente purgatione opportunum corporis commiscendi tempus est. Quum verò succi humidiores conceptum impediunt, victus siccior conuenit, labores partium superiorum augere, frictionésque adhibere, & vomitus copiosius ciere, exiccaréque alimenti mediocritate oportet, & victus omnis siccior instituẽdus est.Sed proderit etiam vuluam medicamentis adstringentibus confirmare:qualia sunt lentisci,myrti,rosarum, rhu, & Punici, rubique florum tenerorum, & gallarum decocta. Si verò à crassioribus succis concipere prohibeantur, humor erit considerandus.Si erodens sit,mulieres purgare medicamento cuique humori accommodato oportebit: deinde sero lactis aluũ ducere.tum victũ meliorẽ instituere: pituitosos autẽ aquosósq; humores,laboribus,sudoribus,& vomitionibus absumere.Sufficiet autẽ castoreũ bibere,& fomentis foueri.Quoniã verò flatus quoq; ne mulier concipiat impedimẽto sunt, primùm cibi parcitas imperanda est:deinde cuminũ & anisum,& apii semen,rutæq;,& anethum,& permulta aromata offerẽda sunt,quæ tum potui danda, tum verò præparanda & imponenda. Quæ verò propter vteri os clausum nõ cõcipiunt,earũ vterus odoratorum ablutionibus,fomẽtis, & appliciris medicamentis aperiendus est:priùs tamen molliores ablutiones adhibẽdæ sunt,in quibus malua, & lini semẽ,& fœnumgræcum sit incoctũ,& oleum probũ sit infusum. quandoq; etiam mel iniicitur. Post molliora verò,ad validiora progrediẽdum est, vt ad artemisiã,ad conyzã,ad calaminthã,ad pu-

A legiũ,& ad anthemida.Applicabũtur verò resina,terebinthina,nitrũ,ficus pingues,casia,& serũ picis.Quibus verò vteri os nimiũ fatiscit, victus siccior, fomenta medicamentáq; ficciora cõueniunt,vt horum ope vteri os cõniueat:talia sunt capitula Punici mali,lẽtiscus,rubi radix,& myrtus.Postremò autẽ vteri auersiones fomentis dirigemus:id enim fomenta præcipuè possunt:quod fiet etiam iis quæ molliunt,inditis.Cæterùm præpostera venus maximè facere ad conceptionem videtur.

B Non spirantium curatio, Cap. XLVI.

Quæcunque propter repletionẽ & suppressionem sanguinis spiritu priuantur, eis venam statim incidere cõuenit,siquidem ita celeriter respirant:suntque parciore victu alendæ. Si verò in hoc malum propter perfrictionẽ & imbecillitatẽ caloris qui in corde est,cadãt,euacuationes vitare oportet ne euacuãdo magis etiã perfrigerentur. Præstat igitur,quacũque fieri ratione possit, calorem deinceps excitare,vt ipsæ refrigerii cupiditate externum aerem trahant:ad quod quum peruenerint, curatæ sunt, C neque vlla præterea curatione indigent.

De suffocatione ex vtero,ex Philumeno, Cap. XLVII.

In prima accessione,vel si iam vteri suffocatione correpta mulier sit,summa deligare,& post vincula fricare valẽter poplites,suras,cruráq; omnia cõuenit: quæque fœdioris odoris sunt,narib' admouere:&cucurbitulas inguinibus& imo ventri agglutinare,clysterémque iniicere.In lõgis verò accessionibus etiã quæ flatus educunt,in anũ& sinum muliebrẽ indenda sunt,quale est hoc quod constat ex ruta trita cum melle,addito modico cumini & nitri, D quo partes vtrobiq; copiosè inungũtur.Cæterùm vnguẽta odorata in vuluam indita,ipsam ad se trahere consueuerunt:ad hæc verò quispiam voce asperiuscula easdem inclamet,deinde admoueat quæ sternutamentum excitant.Quum mulier ab accessione euaserit, ei vena secanda est,si nihil vetet: & melius est vt à poplite sanguis detrahatur.Interposito verò septem dierum spatio,hiera ex colocynthide dabitur,mox castorei potione vtemur:hoc enim sæpe mulierem ægram morbo liberauit:diluẽdum autẽ est mulsa & artemisiæ decocto. Pessuli quoque mol- E lientes,& insessus eidem affectioni aptè adhibebuntur.

De fluore muliebri. Cap. XLVIII.

Fluor qui muliebris dicitur,est quũ totum corpus per vterũ expurgatur & euacuatur,citra vuluæ ipsius affectũ.Id verò quod euacuatur, eiusmodi est cuiusmodi est id quod superat in corpore:nam quod rubrum est, sanies sanguinis est,quódque albũ est,à pituita prouenit:pallidũ verò à bili proficiscitur:quandoque verò aquæ speciẽ præ se fert.Si verò sanguis purus fluat(vt in venæ sectione fit) diligenter animaduertendum est ne qua erosio in vulua F sit facta.Ergo quum affectus sit humidus, oportet auxilia siccantia citra manifestum calorem adhibere:frictionibus totius corporis, & vnctione ex melle abundè cocto vti:daréque medicamenta quæ vrinam moueant, qualis est aqua in qua asarum & apium sint incocta. Præterea totum corpus per ventrem euacuare expedit.

Simplicia muliebrem fluorem curantia, Cap. XLIX.

Portulaca in pastu, & eius succus in potu acceptus: balaustii,rubique fructus, & flos:roboris pars quæ sub cortice habetur:trunci membranosa pars: quod glandis G putamini subest:cauda equina maximè rubrum fluorem ex vino aut aqua pota curat.Itémque hypocisthis,lentisci fructus frictus & ex vino epotus.rubrum quoque fluorẽ Samius aster,& Lemnia sphragis compescit.

De vteri inflammatione, Cap. L.

In primis irrigatione ex vino & rosaceo,deinde ex oleo puro vtendum est.Hapsus verò lanæ succidæ, pubi & lumbis absque deligatione adhibeatur:post triduum vena secanda est,sanguísque à cubito detrahi debet. Cibus erit alica ex mulsa,& panis lotus,aut oua sorbilia.Facta inclinatione,cataplasmatis vtendum est. componetur au- H tem cataplasma dolorem leniens & somnum concilians, siquis capita papauerum in mulsa coquat, eáque capita abiiciat,& oleum immisceat, & quæ ad cataplasma adhibẽda sunt,adiiciat.Si vero inflãmatio calidis irritabitur,

quum affectum eryſipelatis naturam referentem habeat, A ab iis cataplaſmatis abſtinere conuenit: vti autē eo quod ex ouorum luteis vnà contritis,& addito roſaceo aut melino conſtat. Quum verò declinatio appareat, refrigerantia cataplaſmata omittenda ſunt,& ad cerata tranſeundum. Denique per totum curationis tempus inſeſſibus vti expedit.

De vuluæ abſceſſibus, Cap. LI.

QVum inflammatio in ſuppurationem conuerſa eſt, ſuppuratio cataplaſmate ex fœnogræco,& lini ſemine,& præcipuè etiam ex hordeacea farina, cui ficus ad- B iiciatur,adiuuanda eſt:interdum verò ſtercus quoque columbinum adhibetur.Inſeſſus frequentiores vtiles ſunt. Peſſuli imponantur in quibus calefaciendi & irritandi vis inſit.Sciendum verò eſt,abſceſſum rumpi quandoque per vuluæ ipſius os,quādoque per veſicam:ac ſæpe etiam in rectum inteſtinum rumpitur.

De vteri vlceribus, Cap. LII.

APtè quis curabit vuluæ vlcera, tū inſeſſibus,tum irrigationibus,tum verò etiam cataplaſmatis.Sed accommodatius hoc medicamentum eſt: Crocus optimus C cum muliebri lacte læuigatur:deinde cera Tyrrhenica ſoluta cum roſaceo,& adipe anſerino excipitur, tum linteolo inungitur.Sed quod ſequitur,& melius eſt & ad dolorem ſedandum multò aptius. Capita papaueris in paſſo diluto biduum aut triduum madeſcunt,deinde coquuntur donec abundè molleſcant:mox capere oportet florū roſarum,aut foliorum contuſorum & cribratorum drachmas quinque,& croci drach.tres, & ſimul omnia conterere,tum decoctum papauerū his admiſcere,ceræ Tyrrhenicæ drach. octo eliquatas, roſaceique parem portionem affundere iis quæ in pila fuerint,ac ſimul mol- D lire : poſtremò verò medicamentum in vaſe ſtanneo ſeruare, & in ipſo vſu roſaceo deliquare, & in peſſo imponere.

De cancro vuluæ, Cap. LIII.

HIc morbus curationem non recipit: lenire tamen & dolores temperare cōuenit inſeſſibus ex fœnigræci maluæque decocto. Egregiè autē leniunt, in ipſis acceſſionibus adhibita maluæ aut althææ folia in mulſa co- E cta,donec flacceſcāt,paucíſque micis,& roſaceo & caricis melilotóque & ruta adiectis:hæc enim quandoque indurata diſſoluunt. His peractis, cerata lenientia applicanda ſunt.Lac verò muliebre emulſum leuat, ſuccúſque plantaginis calidus itémque peſſi ex croco,*hyſſopo,& lacte muliebri confecti ægrotas etiam leuant.

Ad vuluæ fiſſa, Cap. LIIII.

AD vuluæ fiſſa iridem cum melle, & terebinthinam ſimul emollias,& imponas.Inſeſſus quoque ex ptiſſana in craſſum ſuccum diſſoluta, aut ex ficuum decocto F conueniūt: callis enim ſublatis,id quod è cadmia conficitur roſaceo deliquatum conueniet.

De phymo vteri, Cap. LV.

ORitur phymus in ore vuluæ vel propter exulcerationem præcedentem, vel propter inflammationem quæ ſcirrhum contraxit.Curandus verò eſt inſeſſibus emollientibus ex hydrelæo & fœnigræci decocto,& cataplaſmatum& peſſuum emollientium impoſitione.Si inueterarit,vtendum erit vaporibus & ſuffitibus ex aromatibus.Phymum denique ſoluit peſſus ex*hyſſopo, reſina G &terebinthina confectus.

De vuluæ inflatione, Cap. LVI.

INflatur vulua tum ſpiritu in concauo eius ſpatio concepto,quo caſu pubes etiam intumeſcit,tum verò etiā quum totus imus venter nō minor eſt quàm in hydrope tympanite cōſpicitur.Statim autē affectæ mulieri in initio auxiliari oportet:nam ſi inueterarit, curari nullo pacto poteſt. Ergo in principio,ſi nihil impediat, venæ ſectio facienda eſt,aut tentanda per hierā ex colocynthide purgatio:mox cataplaſmata ex caricis, hyſſopo,nitro,ruta, adhibenda:tum cucurbitulæ cum ſcarificatione affigendæ,& malagma Polyarchi imponendum,&vtendum inſeſſibus ex rutæ,pulegii,artemiſiæ,caſiæ,& caricarum decocto.Peſſus quoque ex terebinthina ,.galbano,myrrha, iride,& hyſſopo confecti conuenient.

De vtero procidente. Cap. LVII.

VTerum procidentem continere ſuo loco oportet, prius iniecto clyſtere ad fæces deiiciendas. Eodémque modo,ſi in veſica excrementa ſint, per catheterem fiſtulam erunt educenda: deinde ægra in ſella ſupina collocanda eſt,coxis accliuibus, poplitibúſque reflexis, & cruribus diuaricatis:deinde hapſus lanæ mollis capiendus eſt, qui figura & craſſitudine ſinui muliebri proportione reſpondeat tenuique linteolo circundādus eſt,& in ſuccū hypociſthidos, aut acaciæ vino dilutæ immergendus,& vuluæ imponendus,& citra laborē id totum quod procidit,ſurſum agendum, quoad totus tumor in ſinu factus ſubſederit.Pubes verò ſpongia ex poſca expreſſa extrīſecus operiēda eſt.Porro mulier ita iacebit,vt cruribus extenſis ſit,alterúmque alteri incumbat.His confectis,cucurbitulas cum flamma copioſiore ſuprà ad vmbilicum & vtraque ilia affigere oportet. Tertio die lana ſinui iniecta inſideat mulier in vino nigro auſtero modicè tepido:aut in rubi, aut myrti,aut malicorii decocto. Quum hæc peracta fuerint,lana iniecta tollitur, alteráq; eodem medicamento imbuta imponitur.Cataplaſmata verò foris imponuntur ſuper imum ventrem, quæ ex palmulis, & polenta,vel lenticula, vel malicorio conficiuntur: tribus deinde diebus interpoſitis eadem fiant, donec ex eo quòd particulæ conſtrictæ manent, firmum argumētum vitii ſublati capiamus.

De articulorum doloribus,podagricis, iſchiadicíſque ſanandis, Cap. LVIII.

HOrum curandorum intentio communis eſt cum ea quæ inflammatis particulis adhibetur: diſcutiēdum enim eſt id quod in loca confluxit. Quod ſi tenue ſit,breuiore temporis ſpatio fiet:ſin craſſum & tenax, longiore: & multò etiam longiore ſi glutinoſus craſſúſque ſanguis ſit.& licet longius proferatur,tamen quadrageſimū diem non excedet inflammationis curatio, ſi medicus omnia rectè faciat,& æger dicto audiens ſit.Quandoque autem humor qui irruit,ſanguineus eſt,quem plerunque in doloribus articulorum eſſe dixeris, eſtque hic craſſus ad ſimilitudinem quodammodo craſſitudinis vitri fuſi: vbi verò in ipſis articulis diutius immoratus ſit, non ſolùm craſſior ſed glutinoſior etiā redditur: atque ex iis tophi oriuntur:& poſtquam effecti fuerint,articulum ad priſtinum ſtatum redire planè poſſe ne ſperaueris.Principium verò curationis ſumendum eſt à vacuatione humoris affligentis.Si corpus humoribus ex æquo redundarit,facta primùm omnium venæ ſectione, purgatio deinde adhibeatur, cui ſuccedat vſus medicamentorum localium loco & tempore adhibendorum, ita vt manibus & pedibus ea imponantur quæ repellere defluxum poſſint .In coxendicum verò morbis hæc vitemus:quum enim ea in profundo ſita ſit,ſanguis à vicinis vaſculis & muſculis ad ipſam attrahitur:ergo in coxendicum dolore mitigantibus medicamentis in principio opus eſt,quæ neque multùm refrigerent neque valenter calefaciant, qualia poſtea adhiberi oportet. Cæterùm eos qui abdomini inſeruiunt,quique mala victus ratione vtuntur, ne curandos quidem ſuſcipere debemus. Qui verò nobis curantibus parent,maximopere iuuabis ſi ineunte vere primùm euacuabis,deinde ad exercitationes, & ſalubrem diætam perduces.Quum autem coxendicū dolor à ſanguinis multitudine non rarò fiat, eum celerrimè curabimus venis poplitis aut malleolorum inciſis. Siquis verò ante totius corporis vacuationem acria medicamenta ſuper particulas affectas imponat, is affectum ita reddit, vt ſanari nullo pacto poſſit, copia nimirum ibidem condenſata atque impacta. Iam verò vomitus quoque coxendicum doloribus magis quàm infernæ euacuationes auxiliantur. In quibus verò humorum denſatio vehemens, & quæ diſſolui ægrè poſſit, ab acribus medicamentis facta ſit, iis affixa cucurbita ſummum adfert auxilium: itémque clyſter expurgantibus confectus, qualis eſt is qui ex colocynthide paratur. Ad articulos podagra laborantes,& affectiones ex defluxionibus obortas,& item ſcirrhos, ariſtolochia ex aqua epota iuuat. Farina fabarum cocta ſuillo adipe adiecto ad hæc valde facit: vt verò

Adamantinus censuit; brassicarum siccarum radicum & caulium combustorum cinis cum suillo adipe optimè facit:si dolor adsit,nouo & insulso:si digerendum sit, vetusto & salso. Vulpes totæ incoctæ in oleo, articulorũ morbos sanant:has nonnulli viuas in magnum vas,nonnulli verò mortuas coniiciunt. Simili quoque modo hyænas coquunt,& oleum digerens conficiunt:deinde peluim eo implent, & totos in eo arthriticos immersos voluerunt; atque vt ibidem diutius immorarentur, imperauerunt: ex hoc enim effectum est vt non solùm tumores qui in articulis essent, sed vt totum etiam corpus euacuaretur. Cæterùm de tophis licet septimo libro dictũ sit, tamen nonnulla etiam dicentur.

Curatio tophorum qui in morbo articulorum sunt, Cap. LIX.

ALbarum violarum radices cum aceto, scirrhosas inflammationes in articulis curant. Caseo quoque acerrimo in tophis articulorum vsus sum: est autem dissoluẽdus carnis suillæ sale conditæ decocto ; & diligenter in mortario terendus,atque ita tophis impositus magnopere prodest:nam quum sponte sua cutis rumpatur,quotidie & sectionẽ ipsam& tophos absque molestia humore qui excernitur, replet. Platani folia viridia trita inflammationes quæ in genibus sunt,iuuant. Præterea genu quod ex frigore dolorem contraxit, euphorbium tritum oleo eliquato mixtum,& cera adiecta sæpe adhibui : id quod etiam in aliis particulis feci,& statim dolorem sedaui.

Ad scirrhos Philagrii medicamentum in quinto podagricorum, Cap. LX.

PEucedani radicis, asii lapidis floris, (si huius copia nõ sit ; salis ammoniaci)propolidis pinguis, singulorum vnc.duas,ammoniaci thymiamatis vnc.vnã,lanæ succidæ combustæ vnc.vnam,aristolochiæ rotundæ,pumicis canini stercoris, æruginis rasæ,squamæ æris, misyos,singulorum denar.XVIII;castorei scrup. duodecim, myrrhæ vnc. tres, visci quercini vnc. tres, ceræ vnc. vndecim & semissem,pitynæ vnc. duodecim & semissem, picis Brutiæ vnc.XVIII.scrup.duodecim, olei veteris & aceti acerrimi,vtriusque quantum satis sit.

Quomodo se quispiam à podagra tueatur, Cap. LXI.

SAl cum oleo tritus in frictione adhibitus, omnes qui se à podagra vindicare voluerunt,nisi admodum sicca intemperie præditi essent,mirum in modum iuuit. Hoc autem remedio per totum vitæ spatium manè & vesperi, & vbi inflammationes declinauerint,vtendũ est. Aliud

A ad podagricos. Quæ tertio libro cap. L. descripta sunt, Cape,oleo vetustissimo coque ad emplastri crassitudinẽ, & nitrum tritissimum insperge, tum excipe, & linteum illinendo vtere.

Ad ischiadicos, Cap. LXII.

FArinam lupinorum amarorum cum aceto, aut oxymelite,aut posca, ischiadicis applicant: aut calaminth† coquunt,& cataplasma conficiunt, ischiadicisque vt efficax remedium admouent. Capparis radicis cortex B coxendicum dolores tum epotus tum extrinsecus cataplasmatis accommodatis mixtus, iuuat. Costo præterea & oleo resolutos & ischiadicos vtiliter perfricamus. garũ & muria ex piscibus sale conditis ischiadicis infunditur. eosdem etiam thlaspis semen sanguineum humorem vacuans per anum impositum iuuat. cum centaurei verò minoris decocto nonnulli infundunt, ac biliosum humorem vacuat:sed si sanguineũ educat, magis proficiet. Sunt etiam quædam in potione experta, vt omnino à C morbo liberare existimentur. Sed simplicissimum est id quod diatessaron nominatur. Chamædryos lib.I.gentianæ vnc.IX. aristolochiæ rotundæ vnc. IX. seminis rutæ sicci sextarius.contũdenda sunt, & per cribrum traiicienda,dandúmque ex eis quotidie cochlear.vnum magnum ieiunis,& peracta concoctione ex aquæ frigidæ cyathis duobus per annuum tempus. Quod verò ex septem rebus conficitur, est huiusmodi: Hyperici vnc.I. centaurei vnc.tres,chamæpityos vnc.tres, gentianæ vnc. quinque, aristolochiæ rotundæ vnc.I. agarici vnc.tres, petroselini vnc.vnam,mellis Attici lib. quinque. Datur autem draD chma ex aquæ cyathis tribus: atque ita deinceps eo est vtendum.

NONI ET VLTIMI LIBRI FINIS.

Interim dum editionem Oribasii librorum qui ex epitome collectorum ad Iulianum supersunt, paramus, hoc opusculum in lucem protulimus.quanuis enim uideremus multa menda subesse, quæ neque auxilio eorum codicum quos habuimus, neque Galeno quem O-
E *ribasius autorem habet, neque Paulo & Aetio qui studiosè Oribasium sunt sequuti,adiuuantibus restitui potuerunt, tamen maluimus hoc, qualecunque est,in manus hominum peruenire, ut fructum quem poterunt,ex eo ferant, quàm ut re tandiu desiderata ob hanc causam diutius priuarentur.Nos uerò,si melior unquam codex in manus nostras incidet,curabimus diligenter ut quod nobis concessum nunc non fuit,tunc planè conficiamus.Hæc te scire interpres uolebat.*

ORIBASIVS DE LAQVEIS ex Heracle,

VIDO VIDIO FLORENTINO INTERPRETE.

VIDIVS LECTORI.

LAudatur liber de laqueis à Gal.in libro De fasciis:quanuis alibi quoque mentionem facit laqueorum qui hoc opere continentur: refertur tamen hic liber in Græco exemplo ad Oribasium autorem. Quicquid est,opus utilissimum est,sine quo multa sunt quæ in medicinali arte nec comprehendi nec præstari possunt.Pertinent enim laquei non modò ad fasciandum, sed etiam extendendum ossa fracta uel suo loco mota,seu æqualiter seu inæqualiter adhibere uim oporteat, tum ad curanda atque alliganda membra dum manus adhibetur.

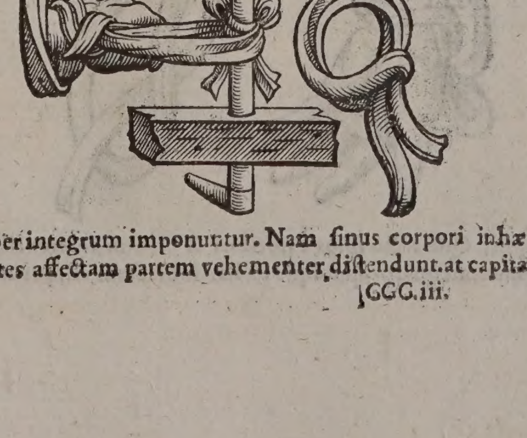
Quæ ratio sit laquei attollentis.

AD attollentem habena adhibetur duplicata,cuius vtrunque caput sinistra manu continetur. sinus verò dextra prehenditur,& capitibus superiniicitur,sic vt capita sita sint in medio sinu: quò fit vt ex vna parte ; laquei nexus feratur, capita ex altera. Habet autem hic laqueus facultatem extendendi æqualiter, pertinétque non modò ad extenden-

F dum membra, sed etiam ad continendum, quum in suam sedem compelluntur; & ad figurandum corpora, vbi quid manu fieri oportet. Rectè quidem eas partes intendit, quæ binis ossibus continentur. Quandocunque enim alterum vitiosum sit, sinus super ipsum, capita

I

G

super integrum imponuntur. Nam sinus corpori inhærentes affectam partem vehementer distendunt. at capita

quum recedant à corpore, eam partem quæ bene valet, A vel nihil omnino intendunt, vel certè quamminimum. Membris quoque, quum reponuntur, aptissimus est: sicuti cubito, quum in aliquam trium partium excidit. in quas vbi prolapsus est, brachium curuum est, neque extenditur, id est in posteriorem, interiorem, atque exteriorem: in quo casu laqueus ossibus brachii iuxta primã palmæ partem iniicitur, capitáque eius sublimiora feruntur, & vt retinacula sint, ad aliquid immobile deligantur. Ad figuranda insuper corpora, vbi manu medemur, adhibetur commodissimè: in iis enim quæ iuxta anum vitia infestãt, vbi tractãtur, brachia poplitibus subiiciũtur, & huiusmodi habenæ attollentes ad brachia dãtur in vicinia manus, eorúmque capita ad ceruices hominis adducta, inter se vinciuntur: quoniam attollens laqueus non solùm iniicitur implicitus, sed super membrum quoque circumponitur. Suspensa enim fascia sinus membro subiicitur, capitáque eius per medium sinum traiiciuntur, eáque ratione circumpositus conficitur.

Quomodo laqueus nauticus debeat adhiberi, Cap. II.

EX medio sinu duplicatæ habenæ duos item sinus facere oportet, eósque inter se permutatos ita collocare vt interior extrinsecus, exterior ab interiori parte situs sit: hac enim via nexus laquei ab vna parte, ab altera capita procedunt. Est autem idoneus iis quæ extendi in-

2

æqualiter debent: valet item tum ad continendas ferulas quæ fracturis accommodantur. Iunctura nanque adhibita vnum habenæ caput sinistra manu teneatur: alterum verò per affectam partem voluatur, sic vt vnus & alter sinus fiat, per quos reliquum habenæ caput traiiciatur, vt ab ea parte quæ in nos spectat, versus contrariam porrectum sinistra rursus contineatur. quo iniecto, ferulæ in sinus demissæ ad vitiosum membrum dentur, capitáque attrahantur, & inter se alligentur vt ferulas teneant. Valet item ad cubitum sustinendum, non secus atque ad intentionem, aut ad ferulas continendas: imponitur enim implicatúrque ad cubitum suspendendum, vbi lata fascia non est. In quo casu sinus ita inter se diducendi sunt vt alter prope cubitum sit, iuxta manum alter, capita verò ad ceruicem adducenda sunt, ibique nodo inter se deliganda.

Laqueus χιαστὸς quomodo implicetur, Cap. III.

AD χιαστὸν habena duplicanda est, cuius vtrunque caput sinistra manu continendum: sinus verò, dextra prehensus conuertendus est, sic vt capita ad similitudinẽ literæ X aduersa inter se sint: inde enim nomen habuit

3

χιαστὸς. Quo facto sinus capitibus X literam referentibus superiniciendus, quódque ex his subiectum est, per medium sinum attrahendum. Eóque fit vt medius laquei nexus appareat: à lateribus verò hinc sinus vnus, inde duo capita se ostendant. Valet autem, vbi oportet inæqualiter distendere.

Pastoralis laqueus qui sandalius dicitur, quomodo iniiciatur, Cap. IIII.

PAstoralis, dictus à quibusdam sandalius, cum eo implicatur quem χιαστὸν nominauimus: hic siquidem primò est adhibendus vt sandalius fiat: quo iniecto sinus eius dependens attrahi debet ab inferiori parte sursum, per B medium eius sinus qui contra capita situs est: sic enim ab vna parte laquei nexus, ab altera capita collocantur: in nexu verò terni sinus, duo scilicet à lateribus, tertius in medio conspiciuntur. Adhibetur autem commodissimè

4

C

D ad talum prolapsum, vbi reponitur. Vnus enim sinus à posteriori parte tali super latum neruum datur: à priori alter ad partem pedis superiorem: medius, hoc est tertius, plantæ subiicitur. Quo facto, capita ad id vinciuntur, quo extendendi causa vtimur: neque talo duntaxat conuenit, sed maxillæ quæ excidit, vbi in suam sedem compellitur. Vnus enim sinus ad frontem hominis, alter ad occipitium datur, medius per os procedit vtrinque sub malis: capita verò per tempora ad ægri caput feruntur, ac sique, vt retinacula sunt, siue, vt à superiori parte extendant, E ibi inter se vinciuntur.

Draco laqueus qua via iniiciatur, Cap. V.

AD laqueum draconem media habena à posteriori parte tali incipiat iuxta latum neruum: capita verò versus priorem ferantur ad superiorem partem pedis, vbi X literæ similitudine accepta, ad plantam porrigantur, & rursus inter se aduersa eandem literam repræsentent: post hæc circa talum, vel ab F inferiori parte sursum, vel à superiori deorsum circundentur, tum deligentur ad id cuius opera ad extendendum vtimur. Facit autem hic laqueus ad talum suo loco motum, vbi reconditur.

5

G

Qua ratione is laqueus adhibeatur quem simplicem nodum dixerunt, Cap. VI.

LAqueus cui nomen est simplex nodus, à quibusdam perineos appellatur. Quomodocunque autem vocetur, eius ratio est: Habena simplicem nodũ accipiat, eiusdémq; sinus attrahat, capita verò dependeant: deinde membrum H quod reponere opus est, inter superiores sinus collocandum: tum alter sinus in alterum insitus, ad capita ducendus, communique no-

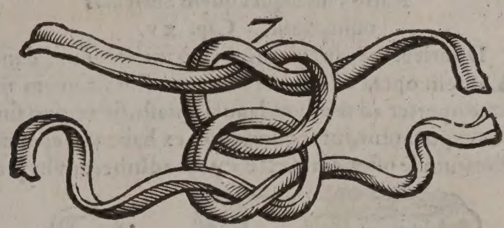
6

do,cum capitibus ad id vinciendus, quod intendendum A
adhibemus. Habet autem inæqualem extendendi facultatem.

Lupus laqueus quomodo nectatur, Cap. VII.

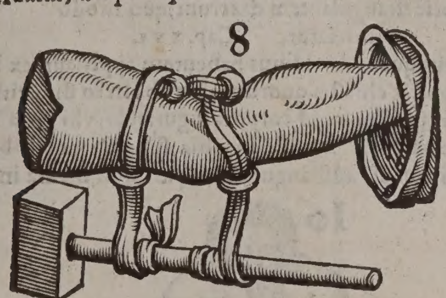
DVÆ habenæ iustæ longitudinis duplicentur sic vt capita ab eadem parte collocentur, sinus inter se aduersi sint, tum capita quæ ab inferiori parte, sursum: quæ à superiori, deorsum vellantur, sic vt medius laquei nexus, vtrinque verò bina capita se ostendant. Habet autē
vim extēdendi æqualiter, pertinétque non modò ad os- B

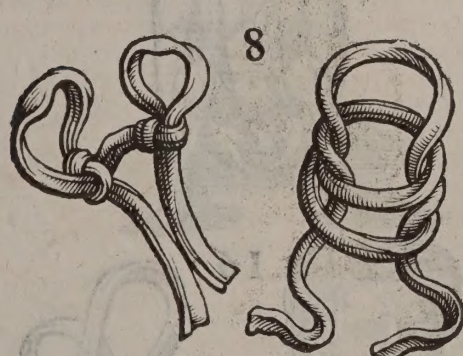

sium quæ restituuntur, intentionem, sed in herniæ curati- C
one ad membranam abdominis adstringendam. item ad vincienda venarum capita sanguinem fundentia. Nos autem in sinus coniicere lina simplicia consueuimus, quæ communi medicorum vocabulo (quòd relaxent) χαστήρια dicuntur: neque hæc ipsa temerè adiiciuntur, sed vt, vbi quæ arctata sunt, remittere volumus, per lina id præstemus & non per capita.

Nodi Herculei ratio, Cap. VIII.

AD nodum Herculeum, habenam adhibere oportet quæ duos nodos accipiat inter se distantes, quò fit vt D
Herculeus nodus vtrinque se ostendat: hinc autem sinus, inde verò sint capita duo. Valet vbi æqualiter intendere consilium est. Quòd si sinus, qui contra capita est medius incidatur, à lupo laqueo non differet.

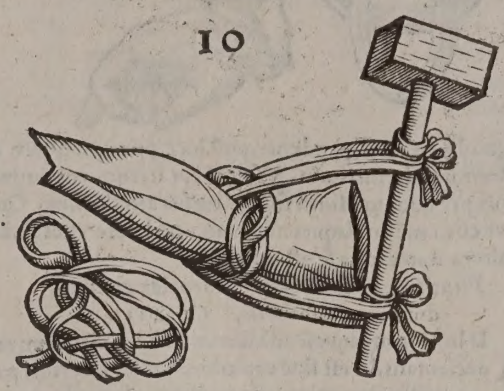
Simplex carchesius qua via implicetur, Cap. IX.

AD simplicem carchesiū, qui vim habet extendendi æqualiter, duplicari habena debet, capitáque eius sinistra manu contineri: sinus verò dextra sursum conuersus superimponi capitibus, quæ media opus est aduersa inter se collocare in speciem X literæ. Eo facto sinus capitibus iniectus, à superiori parte deorsum attrahatur, per medium eius partis qua X, literæ fuit accepta similitudo: sic enim laquei nexus medius apparet, ab vno latere sinus vnus, ab altero duo capita.

Duplex carchesius quo modo implicetur, Cap. X.

DVplex carchesius æqualiter distendit, ac simplici longè est efficacior. Eius autem ratio est: Habenam prehendimus duplicatam, capitáque leua continentes, sinum patimur dependere: tum ex capitibus quæ contra sinum sunt, alterum duplicamus, sic vt paruus sinus fiat,

quem in sinistra manu ponimus: alterum per sinum traiicimus, deinde nexum per sinus conuertimus & in sinistra collocamus. Quo facto, ex capite quod contra sinum est, rursus alterū sinū efficimus quē nexui adiungimus: postremò pendentem sinum per medium nexum trahimus, ab inferiori parte sursum: quò fit vt ab vno latere sint duo capita ab altero vnus sinus, quibus laquei nexus medius interiiciatur.

Duplex carchesius quomodo ex simplici fiat, Cap. XI.

QVum duplex carchesius variè consueuerit implicari (siquidem per se interdum, interdum fit ex simpli
E ci, nonunquam conficitur circumponendo) suprà demonstratum est quomodo per se iniiciatur, nunc qua ratione ex simplici fiat exponemus. Adhibere igitur primò simplicem carchesium oportet, sinúsque alterum ab altero

F

G

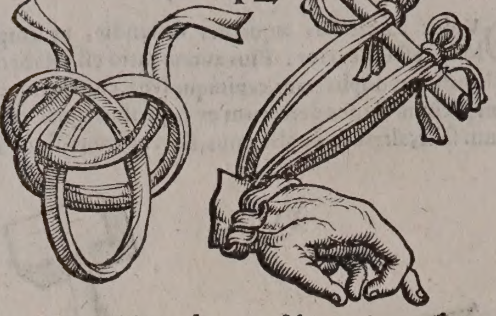
diducere: deinde eum qui subiectus est, in superiorem cōiicere, & similiter vtrunque diducere, ac per spatiū quod ipsis medium interiicitur, sinum qui contra capita est, ab inferiori parte sursum attrahere: sic enim rursus laquei nexus medium sese ostendit, hinc vnus sinus, inde bina capita conspiciuntur.

Duplex carchesius quomodo implicetur circumponendo, Cap. XII.

QVoniam vehementi validorum corporum intentione, laquei capita ex vna parte sæpius rumpuntur, ante perfectam intentionem, ne cogamur intendentis

adhuc laquei capita relaxare, carchesium circũponimus. Tenentes igitur sinistra manu caput, circa membrum restituendum tres sinus efficimus inter se distãtes, ita vt ex

12

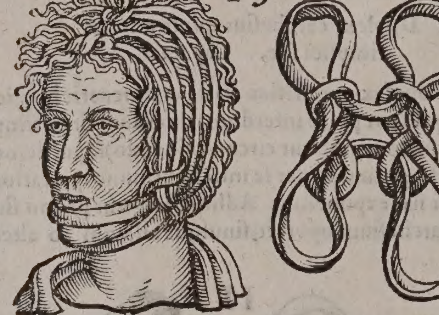

iis quod satis est dependente, post hæc primum sinum in postremum demittimus, & semel aut iterum eos conuertimus, per quos medium sinum sursus attrahimus. Quò fit vt circa mẽbrũ laquei nexus, ab vno latere vnus sinus, C ab altero duo capita se ostendant.

Plinthii, quod alioquin quadruplex circulus dicitur, quæ ratio sit, Cap. XIII.

AD linthium laqueũ adhibetur habena circulum repræsentans, id est sine capitibus: hæc ab interiori parte manus, pollicibus minimisque digitis circundatur, nec non vtrique indici, vt sinus in vtraque manu terni sint, vnus circa minimum digitum, circa indicẽ alter, tertius super pollicem. Post hæc sinus in quos insiti pollices sunt, D ad proximos minimis transferuntur: tum ad indices qui minimis iniecti fuerũt, deinde sinus in quos indices demissi postremò erant, medii à pollice à superiori parte deorsum velluntur: sicque ab vno latere duo sinus, toti-

13

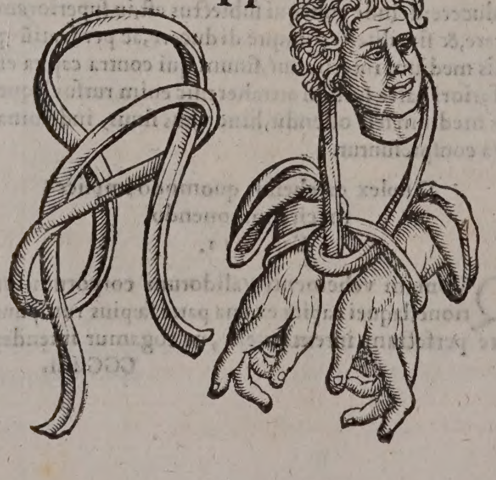

dem ab altero, medium inter hos laquei nexus ad rhombi similitudinem conspectui subiiciuntur. Habet autem æqualem intendendi facultatem, & non solùm ad intentionem, F sed videtur ad menti quoque fracti compositionem pertinere. Nam mentum ipsum sub fractura aliquando peruersum, in laquei complexum rhombum referentem inseritur ab exteriori parte: sinus verò per malas, partésque superiores, ad summum caput feruntur, atque ibi inter se deligantur.

Laqueus epangylotus (ita enim appellatur, quoniam sinus super sinum iniicitur) qua via inferi possit, Cap. XIIII.

AD epangylotũ m, vnum habenæ caput inter sinistræ G manus pollicem & indicem collocamus, eámq; ex-

14

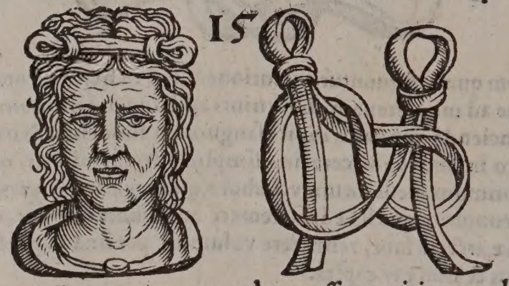

A trinsecus vltra primam palmæ partem adducimus: inde per palmam ipsam datam inter pollicem & indicem vtriusque manus attrahimus. post hæc inter minimum & proximum digitum demittimus. Eo facto habenæ caput dextra manu sursum vellimus, extremámque partem inter minimum ac proximum digitum tenemus. quò fit vt duo sinus efficiantur: inter quos attractus nodus apparet. Facit autem ad corpora figuranda, vbi manu curatio adhibetur. Inter sinus enim vtraque manu hominis con- B iecta reliquis habenæ partibus totum corpus firmiter continetur.

Ratio eius laquei quem auriculas nuncupant, Cap. XV.

AD auriculas, epangylotus primò iniiciendus: danda autem opera est vt alter sinus amplior sit, quem implicare oportet ad modum laquei chiasti, sic vt duo sinus oculis exponantur, inter quos, quod ex habena dependet, duplicatum se ostendat. Rectè autem adhibetur vbi prola

15

psa maxilla reponitur, tum ad processus capitis recondendos. Sinus enim dantur ad tempora ægrotantis, quódque inter eos duplicatum conspicitur, ad frontem: deinde vinculum illud iniicitur quod leporem auritum appellant: postremò auriculæ, vel vt contineant vel vt à superiori parte extendant, super caput offensi porriguntur.

Laqueus duos habens sinus (quem nonnulli minus propriè strangulantem dixerunt) quo modo iniiciatur, Cap. XVI.

LAqueus quem duos sinus habentem appellant, ex binis constat chiastis, quorum alter ab altero diducitur. E Est autem aptissimus ad corpora figuranda, vbi vitia iuxta anum curantur: siquidẽ brachia subiecta poplitibus, eiusmodi laqueis adstringuntur: at pars, quæ media inter

16

16

sinus duplicata dependet, ad ceruicem hominis fertur, atque hac via corpus figuratur.

H Ratio laquei quem strangulantem propriè nuncupant, Cap. XVII.

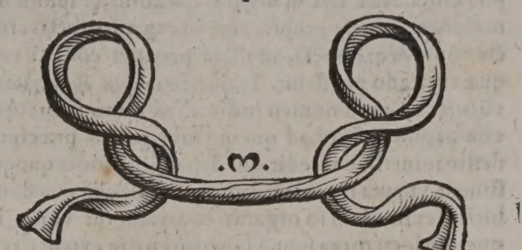
LAqueus qui propriè strangulans nuncupatur, ex simplici fit carchesio: hic enim primò iniicitur sic, vt alter sinus ab altero distet. Confert autem ad quos proximè expositus: brachia namque rursus cõiecta in sinus coarctantur

& ea pars habenæ quæ duplicata est, media similiter collocatur in eamque ceruices inseruntur. A

17

m. Quomodo adhibeatur laqueus ὑπέρβατος: id enim nomen traxit ex eo quòd suprà feratur, Cap. XVIII.

B HYperbatus fit ex laqueo nautico, siquidem in hunc primò implicitum brachia inseri debent, sinúsque inter se diduci, & capita ad ceruices deligari. Laquei igitur quorum expeditissima comprehensio est, huiusmodi sunt.

ORIBASIVS EX HELIODORO

De machinamentis,

VIDO VIDIO FLORENTINO INTERPRETE.

VIDIVS LECTORI.

Machinamentis non solùm utuntur architecti, sed medici etiam, quum his robustiora membra utiliter, & quantum fieri potest, sine dolore extendant, ubi luxatis uel fractis medentur. Hæc ab Oribasio collecta sunt ex Hippocrate, Galeno, atque aliis autoribus ut patet ubi singulorũ usus & structura exponitur. sed præter utilitatem, quam in curatione exhibent, multos aperiunt in medicina locos, qui sine his omnino sunt incomprehensibiles. Quanquam in hoc libro machinamenta aliqua desunt quæ autor inter initia commemorauit, ubi uniuersam machinamentorum rationem recenset: sed optimè nobiscum agitur, quando non omnia interierunt.

Quibus modis luxata restituantur, Cap. I.

LVXATA in suam sedem tribus generalibus modis collocantur, quibus alii ferè omnes continentur. Vnus vocatur palæstricus, ad quem ferè solas manus admouemus, atque hic, vtpote imbecillis, aptatur ad mollia corpora, muliebria nimirũ & puerilia: tum ad mascula quæ illis robustiora sunt, modo recens vitium fuerit. alter methodicus dicitur, ad quem instrumẽta adhibemus, quorum vsus in communi vita est: hic omnibus idoneus, est, pueris, fœminis, masculis iam robustioribus, & corpori iuuenili, atque iis luxatis quæ iam vetusta sunt. Tertius reponendi modus qui per organa est, maius momentum habet. valet enim ad prolapsa, vbi malum diutius trahitur: valet ad corpora athletarum: præterea quæcunque prolapsa curationem recipiunt & sub methodico modo curari nequeunt, omnia organorum opera reponuntur.

De organorum differentiis, Cap. II.

ORganorum medicinalium differentiæ in vniuersum & quasi generales, summùm, vt alii sentiunt, ternæ habentur: alia enim tractoria sunt, alia machinamenta, alia quæ erecta collocantur. nobis autem placet nonnulla attractoria esse, nonnulla machinamenta, nonnulla quæ erecta, nonnulla quæ plana collocãtur. Tractoria sunt, quæ quum parua breuique sint structura, extendendi duntaxat facultatem habent. Hæc vt suo munere fungantur, aduentitia quædam postulant, vt scamnum, lectum, scalam, eo quod per se vsui esse minimè possint: quo circa & alligata, & in plano sita nuncupantur. Nam vbi in agro, aut solitudine quapiam, quæ suo loco mota sunt reponimus, ac neque scamni, neque lecti, neque scalæ copia est, aliquid in solum defigimus, ad quod tractorium organum alligem⁹. Machinamẽta sunt orgãna tractoriis ampliora minora tamen aliis, quæ non modò intentionem, sed impulsum quoque pollicentur, ac præcipuè quorundã membrorum gratia comparantur. Erecta organa sublimiorẽ

C structuram habent, & non solùm ad extendẽdum valent, sed etiã ad impellẽdum. Porrò autẽ plana organa sunt, quorum humilis structura est. Ex iis constant, quæ & extẽdendi & impellendi vim habent, ita vt homine illis insidente, recondi quod elapsum est, possit. Reperiuntur etiã in his quædam propria structuræ discrimina.

Ex qua materia struantur organa, Cap. III.

BAsis, crura, latera, transuersaria, cubiti, testudines, adiuncta crura, hæc omnia quæ in organis ampliora ex pediuntur, ex robustiori materia conficienda sunt, vtpu D ta ilignea, vel fraxinea, quæ secundas obtinet. Oportet autem ea de causa validissimam esse organorum materiam vt vim queant in condendis articulis sustinere, quod in iis potissimùm organis requiritur quæ erecta collocantur. Vertebræ, radices, claui, vnci, catenulæ, vectes, omnia quæcunque exigua sunt, quæque plus efficiunt, ærea vel ferrea comparentur, vt quod structuræ exiguitas detrahit, materiæ firmitas restituat. Aliquando autem quæsitũ est, ferreáne an ænea sumi debeant. Inquiunt qui ferro æs præferunt, hoc leuius esse & facilius tractari, minúsque E rubiginem trahere quàm ferrum: contrà qui æri ferrum anteponunt, validiorem huius materiam laudant. ære enim efficacius robustiúsque ferrum est. Atqui de ferro cõuenit, firmius esse: sed superuacuũ est eximiũ robur, vbi eius nullus est vsus, quũ liceat hæc ex ære fabricare quod mollius est, & satis roboris habet: licet tamẽ & ex ferro, quòd si ex ære fiãt, sumatur id quod ducitur: nã quod cõflatur, facilius rũpitur cõminuitúrq;: ita vt præstet ex ferro hæc parare, quàm ex fuso ære. Sed quoniã ferrum citò F rubigine obducitur, idcirco aliquot interpositis diebus subinde pingui aliquo inungẽdum, ac ne rubiginem sentiat, manu perfricandum. At dicet quis, si ferrum neglectum rubigine corrumpatur, id culpa domini ipsius organi fieri.

Ex quibus partibus organa constent, & quis sit earum vsus, Cap. IIII.

COntinetur omne organum non omnibus sed quibusdam ex iis quæ numerabo, nempe basi, cruribus, trãsuersariis, cubitis, axibus, regulis, testudinibus, cochleis, tympanis, clauis, manubriolis ductariis, vectibus, baculis G versantibus, obicibus, cuneis: item lunatis lignis, orbiculis, trochleis, fossis, operculis, vertebris, fibulis, radicibus, vncis, catenis, forficibus, sedilibus, priapiscis, ad hæc cochlea fœmina, quæ Græcè θηλυκόχλιον appellatur, cuneolis chiniscis, columbariis, ergata. Hæc fere sunt quibus organa cõponũtur, quorũ vsus sigillatim iam nunc exponẽdus nobis est. Basis ad id potissimũ struitur, vt super eã

ẽrecta organa ſtatuãtur. Crura in organis & latera dicũtur,
in iis quæ erecta collocãtur, propriè crura, minus propriè
latera: ſed in tractoriis propriè latera dicũtur, minus pro-
priè crura. Hæc ferè in organis ſtatuũtur, vt ipſorũ machi
nationes cõtineãt: propriè autẽ in organis erectis crura re
ctè cõmodéq; dimẽſa, ad illam pertinẽt cõdẽdi rationẽ
quæ excitãdo præſtatur. Trãſuerſaria quæ διαπήγματα di-
cũtur (vt Græcũ nomen indicat) ad crurum laterúmque
compaginem fiunt, ad quem vſum primò præcipuéque
deſtinantur: huc accedit, quòd machinationes quoque ſu-
ſtinent, vt puta trochleas, cubitos, atque alia quædam. Cu
biti ad eum vſum in organis comparantur vt per ipſos,
quæ ſuo loco mota ſunt, à ſuperiori parte extenta reponã
tur: quemadmodum videre licet in organis Fabri atque
Andreæ, in quibus cubiti per ſuperius tranſuerſarium de
miſſi in teſtudinem figurantur, vt hac elata, quæ prolapſa
ſunt à ſuperiori parte intenta recondantur. Latæ cubitorũ
ſummitates, alæ ab architectis dicuntur: imæ verò partes
quadratæ, calces. Hi ergo propriè cubiti nominantur, ſed
quidam vocabulo abutuntur. Spathæ impellendo ſunt i-
doneæ: ea autem ſpatha quæ in Fabri atque Andreæ ma-
chinamento eſt, vtimur, vbi extrahendo impellimus, ad
femur in poſteriorem partem erumpens. Sunt & aliæ
ſpathæ in quibuſdam organis, ad alios impellẽdi modos
fabricatæ. Radices & fibulæ complures vſus in organis
præſtant. Primò enim radix & fibula in organo Fabri ſpa
tham diſtinent ad teſtudinem. Eſt quidem in teſtudine
radix: ſpatha verò qua parte quadrata eſt, medium habet
cauum, in quo radix eadem inditur: deinde fibula conti-
nendi cauſa, in ſpathã atque radicem pertuſam inſeritur.
propriè radices ad id fiunt vt recipere vncos poſſint, & a-
lios effectus præſtare: ſed fibulæ item gratia eſt quòd ma
chinationes immobiles ſeruat, vt puta axes. Catenæ eò
pertinent vt fibulæ ex ipſis ſuſpendantur, quò ſeruentur
in organis, neque decidant. Vnci adiiciuntur, ne mobiles
machinationes moueantur, veluti axes, quóue in radices
coniecti quædam organorum machinamenta ſiſtant. Per
vertebras (quas Græci στροφώματα dicunt) ferè id efficimus
vt quædam organa immobilia moueantur, ſicuti crura
organi Andreæ. Crura enim in organo tranſuerſa ſecta,
vertebris fibulíſque continentur, vt organo modò erecto
modò per vertebras inclinato, circumducendo impella-
mus. Ad exemplum huius ſtructuræ organi Andreæ plin-
thii crura prope baſim ſecta ſunt: rurſúſq; vertebris cõti-
nẽtur, vt organũ modò erigatur, modò per vertebras mo
tũ adiũctis cruribus innitatur, vſúmque illius organi præ
ſtet quod planũ collocatur. Hi ſunt effectus vertebrarũ in
organis. Axes ad corporum ductionem, hoc eſt intentio-
nem ſpectant, quorum quidam ab vna parte ad alteram
penetrant, ac per ſe mouentur: quidam latent, & per alias
machinationes conuertuntur. Penetrat axis in plinthio
Nilei, & ſcamno Hippocratis: latet in Apellidis organo,
quod quia per tres funes circumuoluitur, triſpaſtum ap-
pellatur: & in Nymphodori gloſſocomo. Penetrantes igi-
tur igitur per ſe manibus conuertuntur: latentes autẽ per
alias quaſdam machinationes. exẽpli cauſa: Nymphodori
gloſſocomo per tympanum & cochleã ad lentis imagi-
nem fabricatã, in triſpaſto per funes alligatos, ad clauos
qui in axibus infiguntur, funes alligantur, vel habenæ at-
que huiuſmodi alia ad extendendum pertinentia. Ma-
nubriola ductaria, bacula verſantia & vectes, omnes hæ
machinationes ad axium cochlearúmq; verſationes ſta-
tuuntur. primas obtinẽt manubriola ductaria, ſecundas
vectes, quibus minus efficacia ſunt bacula verſantia: ple-
raq; enim ex ipſis exigua quũ ſint, vna manu conuertũ-
tur. Chiniſci (cuiuſmodi ſunt in lyra) excogitati ſunt ad a-
xes cõtinẽdos. vbi enim fibulæ nõ ſint, quid poterit aliud
vtilius inueniri? Quod enim ad vim pertinet, vſum habẽt
fibularũ: decoris autẽ cauſa, inſculpta habẽt anſerina capi
ta lignea. Statuũtur in organis phliæ, vt ab vno latere ad
alterũ penetrãtes axes contineãt: cuiuſmodi ſunt in ſcãno
Hippocratis, & in noſtro. Eſt & alia media phlia in orga-
no Hippocratis ad ſimilitudinẽ literæ Ʌ, eo nomine fabri
cata, vt ad eam impellendi rationem quæ extrahendo fit,

A vbi femur excidit accõmodetur. Trochleæ in organis col
locantur, vt funes liberè duci poſſint, veluti in organo Fa
bri quod duplicem trochleã, qua teſtudo mouetur, in ſu-
periori tranſuerſario continet. In noſtro quoque organo
rurſus trochleæ ſunt quæ per inditos funes, axes attollũt.
Verùm trochleæ ferè ad id fiunt, vt axes & habenæ celeri
ter ducantur, ſimúlque vt ad intentionem, quæ alio inter
cedente motu fit accommodentur. Orbiculi ſtruuntur ad
trochlearum motionem quæ per ſe ſunt immobiles: col-
locantur autem in medio earum, quemadmodum in De-
B moſthenis ἀστραβῇ, & ad funes continendos, vt in triſpaſto
Apellidis. Cuneus præſertim paratur ad humeri caput in
alam prolapſum: ac deinceps ad alios quoque vſus. At lu
natum lignum prodeſt, vbi humeri caput in priorem aut
poſteriorem partem excidit. Eſt autem polus lignum inſi
xum ſuperioribus crurum extremitatibus, in organo Phi
liſtionis. Luxato enim humeri capite brachium extendi-
tur, polúſque obiicitur ad hominis ceruices. Epipoma ve-
rò quod & epipegma dicitur, eſt Ʌ figura in ligno inſcul
pta in quam coniicitur Ʌ inuerſum: qualis conſpicitur in
C eo organo quod hermes dicitur. Fit autem hoc ne ab her
mis vultu corpora terantur, vt in organi compactione o-
ſtẽdemus. σκαλάθιον verò & σκυθάλιον communiter parata
ſunt, vt epipegma ferant. eſt quidem σκυθάλιον lignum
ſex digitorum in medio hebes: σκαλάθιον verò lignum
ſex digitorum rotundum, quod anguſtiori baſi nititur, &
quaſillo ſimile eſt. Sunt & in organis quædam columba-
ria inſculpta ad ſimilitudinem columbarum, quæ & or-
nandi cauſa facta ſunt, atque ad id etiam vt aliud ferant
epipegma. Tympanis hæc gratia eſt quòd quædam orga
D norũ machinationes quæ maximũ vſum præſtãt, per i-
pſa paulatim mouẽtur, vt axes & cochleæ. eſt autẽ tympa
nũ rotũda machinatio dentata. At delphines dentibus in
cluſi machinationes motu prohibent: quod vnci quoque
efficiunt. Teſtudines in organis ad id collocatæ ſunt vt
corpora quæ reſtituũtur, paulatim & minimè cõcuſſa ex-
tẽdantur. Quemadmodũ enim teſtudines animalia lentò
gradu procedunt, ita machinationes quibus illa referun
tur. Porrò autẽ ex teſtudinibus nõnullæ trãſuerſariis ſimi
E les ſunt, aliæ oblõgæ, aliæ cubi ſpeciẽ repræſẽtãt. Trãſuer
ſariis ſimiles ſunt in organo Andreæ, Fabríue: oblongæ
in quadrata columna quæ appellatur hermes. Cubum re-
ferunt in rotunda columna Heraclidæ Epheſii. Præterea
teſtudinum aliæ cubitos & ſpatham attollunt, aliæ cunea
tã & lunatam appendicẽ: quædã nihil attollũt, ſed ſolùm
ſunt ad extendendum inuentæ. Cubitos attollit teſtudo
quæ ſurſum fertur in organo Andreæ: cùbitos & ſpathã
teſtudo quæ eſt in organo Fabri. Cuneata & lunata appẽ-
dix ea teſtudine excitatur quæ in herme eſt. Nihil attol-
F lit, ſed ſolummodo extendendo eſt ea teſtudo quæ in ro-
tunda columna Heraclidæ Epheſii collocatur. ſimiliter &
quæ deorſum fertur in organo Andreæ. Aliæ autẽ & dra-
cones fibulæq; infixæ, clauorũ vſum præſtãt: propriè autẽ
dracones, quod ad materiam pertinet, in vicẽ manubrioli
ductarii fabricantur. Quoniam verò teſtudines plerunque
à cochleis mouentur, proximum eſt vt cochlearum ſtru-
cturam atque vſum exponam. Comparãtur ergo cochleæ
in organis ad alias machinationes impellendas, puta tym
pana & teſtudines, qua paulatim & nulla ratione concu-
G tiendo extendant. Cochlearum quædam quadratæ ſunt,
quædam ad imaginem lentis quæ figuræ nomen inue-
nerunt relatæ ad capreolos, at non ad ſtructuram ſcapi:
quælibet enim cochlea rotunda, eſt ad tornum rotunda-
ta. Differunt cochleæ à capreolis, quòd aliæ quadratæ, a-
liæ ad lentis imaginem dicuntur. Quadrata cochlea eſt
quæ capreolos habet quadratos, atque ex iis non ſolùm
quod prominet, ſed etiam quod cauum eſt: cuiuſmodi co-
chleas videmus in organo Andreæ. quæ in lentis ſpeciem
ſunt, id capreoli quod cauum eſt altè anguſtum habent:
latum verum in ſummo, contrà quod prominet à baſi la
H tum vertice ipſo tenuatur. Similis autem eſt huiuſmodi
capreolus lenticulæ dimidiatæ, à qua figura cochlea hæc
ad imaginem lentis dicta eſt. Cochleæ igitur tam quadra
tæ quam ad imaginẽ lentis, ad motionem diuerſarũ ma-

chinationum statuuntur. Quadratæ enim testudines compellunt, quæ sunt ad imaginē lentis, primò quidem tympana, interdum etiam testudines in iis quæ pericochlia nuncupantur.

Qua ratione quadrata cochlea testudinem moueat, Cap. v.

DEmus testudines ita esse fabricatas quemadmodum in organo Andreæ, quarum singulæ pertusæ sint atque in id cauum cochleæ demissæ: ab interiori autem parte caui ferrea, vel ænea lamina testudini infixa sit, quæ quidem lamina dens nuncupatur. Hic igitur dens testudinis in cochleæ capreolo includitur: quò fit vt in quadam cochleæ conuersione, lamina quæ dens nuncupatur, testudini infixa, atque in cauo capreoli contenta, testudinem moueat. Præterea ex iis ipsis cochleis quadratis, alia simplex est, alia duplex. Simplex cochlea est, quæ vno duntaxat capreolo excauata, vnámque testudinem impellit: in duplici, bini secti sunt capreoli, hæc & binas testudines mouet, qualis cochlea reperitur in magno Andreæ organo quod plinthium nuncupatur. Excauatum enim lignū est à medio ad transuersaria capreolis inter se aduersis, ita vt quadam cochleæ conuersione orsæ testudines, vel à medio versus transuersaria, vel à transuersariis versus medium impellantur. Est & alia cochlea duplex in eo quod κηρύκιον appellatur, excauata à summo principio vsque ad extremum aduersis capreolis, quæ rursus duas testudines mouet, quemadmodum in ipsa organi structura videmus. At cochlea ad imaginem lentis tympanum mouet: siquidem capreoli cochleæ, tympani dētibus insiti, machinationem conuertunt, quemadmodum cochlea, quæ baculo versante vel manubriolo ductario conuertetur, in tympani dentes conueniens machinationes mouet. Mouet interdum eadem cochlea testudinem, sed non amplius per dentem, quemadmodum quadrata, verùm in fœmina cochlea contenta quæ in ipsa testudine struitur: quoniam testudinis cauum, in quod cochlea demittitur, excisos habet capreolos aduersos iis qui sunt in cochlea lentis formam referente, sic vt id quod prominet ex capreolis cochleæ lentem referentis, in cauo capreoli fœminæ cochleæ recipiatur, quódque cauū est in capreolis cochleæ, E id quod extat ex capreolo, cochleæ fœminæ capreolis admittat. Accidit autem in cochleæ cōuersione, vt testudo modò sursum moueatur, modò deorsum, quum cochlea in ipsius capreolis voluatur. Huiusmodi structuræ plurimæ adhibentur ad organa quæ plana collocantur: ad id enim fabricantur vt homines quibus luxata restituuntur, inclinatis organis insidant: organa enim quæ plana collocantur, ita parata sunt vt ægris super ipsa vel sedentibus vel cubantibus, luxata reponantur. Priapiscus, qui & stiliscus & scalmus nuncupatur, in quolibet organo quod planum collocetur, statuitur. F Fit autem ea de causa vt ei parti quæ inter anum & naturale est, obex sit, vbi quæ prolapsa sunt, restituūtur. Est igitur priapiscus lignum octo digitorum, magna ex parte rotundum, ab eo quod superest quadratum, sic vt quadrata ipsius pars coniiciatur in cauum, ad literæ π similitudinem quadratum, in organo quod planum collocatur: reliqua verò pars quæ extat inter anum & naturale, obiiciatur. Configitur autem in trāsuersarium π ferreum, vt firmiter priapiscum contineat. G Sed in nostro organo videre licet magnum π ferreum ad alium vsum comparatum, nempe ad gibbā spinam perpressum impellendam. Opercula in organis parantur, vt machinationes sub ipsis occultentur, ne si absque operculo fuerint, idiotis pateant. Annuli adhibentur ad organa tractoria, vt alligari possint: ad alia verò, vt machinationes contineant, quemadmodum in Menecriti bucranio, vbi axis cōtinetur: atq; eadē de causa in aliis organis. Forfices in organis arctè trāsuersaria cū cruribus iūgūt: ad hūc enim vsum infixas forfices æneas inuenimus. Adiūcta H cruraid efficiūt vt organa quæ erecta collocātur, illis innixa, inclinatáque, eundem vsum præstent ac si plana statuerentur. Præfatus ex quibus omnia organa parentur, & quorsum singulæ ipsorum machinationes spectent, decla-

A rabo in sequentibus quænam ex organis immota suo munere fungantur, & quæ mota: tum ex iis quæ mouentur, quænā suo loco maneāt, quæ locū mutēt dū mouētur: rursus ex iis quæ immobilia sunt, quæ perpetuò & vbique immobilia maneāt, quæ eximi possint, ad alios quoq; vsus idonea. Hæc itaq; immobilia sunt in organis: basis, crura, latera, trāsuersaria, cuneata & lunata appēdix, sedile, priapisci, atq; alia cōplura. Vsui sunt quū mouētur, vertebræ, vnci, axes, tympana, cubiti, cochleæ, testudines, atq; huius B generis plurima. Mouentur in eodē loco manentia, vertebræ, vnci, tympana, cochleæ, plerique axes. Locum mutant testudines, cubiti. Eorum quæ in organis immobilia sunt, quædam semper & vbique immobilia sunt, quædam & eximi & inseri possunt. Semper quidem immobilia manent, basis, crura, latera, transuersaria, radices, sedilia, lunata appendix: extrahi possunt in quibusdam organis, quanuis immobilia sint, tum cunei, tum priapisci, qui ad alios quoque vsus facti extrahuntur & immittuntur.

Ex Galeno de machinamentis, Cap. vi.

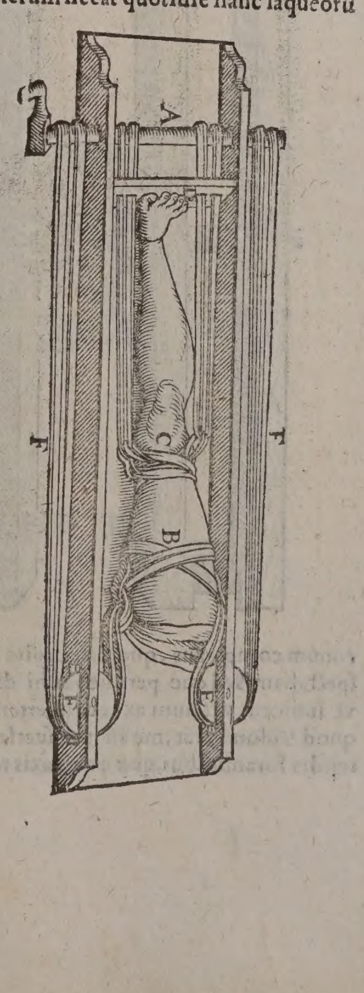
C ARticulis reponendis Hippocratis scamnum per se abundè est. Siquis autem velit aliis quoque vti, est polyspaston (ita appellatum, quoniam multis orbiculorum circuitionibus facilitatem præstet) quod iter facientibus maximè idoneum est. refertur autem ad Archimedem autorem. In vrbibus verò non alienum est Fabri vel Andreæ organon, quum erecto opus est: vbi plano, scamnum Hippocratis præcipuè aptatur.

De glossocomo machinamento, Cap. vii.

D NON ab re quidem mihi glossocomum videtur à iunioribus medicis inuentum, quod seu femur, seu crus cōminutum sit, vbi callus circundatur, commodissimè admouetur. Habet autem à prima parte axem, ad quem extremi laquei in diuersa extendentes deligantur. Initiantur laquei extremis partibus ossis quod curatur, fiántque ex duabus habenis, sic vt quatuor vterque capita habeat, bina à dextra, totidem à sinistra. Ex iis capitibus quæ inferioris laquei sunt, per foramina facta in inferiori parte glossocomi, ad axem duci debent: quæ superioris, primò procedere ad superiora, deinceps ipsa quoque per latera glossocomi perforata traiici, quibus foraminibus trochleæ includantur. Vtrinque ergo ab exteriori parte glossocomi, superioris laquei capita ferenda sunt ad axem: his enim ita constitutis, vna axis conuersio pariter ambos laqueos extendit deorsum versus, illum qui ad inferiora fracti ossis alligatur sursum, alterum sic vt composita fractura, in posterum liceat quotidie hanc laqueorū

CAPSVLÆ MACHINARIÆ ICON.

A Axis ad quē laqueorū capita circumuiciuntur.
B Laqueus superior.
C Laqueus inferior.
D Inferius caput capsulæ.
E Trochleæ.
F Superioris laquei capita ab exteriori parte capsulæ.

in diuerſas partes intentionem corrigere valentius vel leuius extendendo. Laqueum igitur qui in inferiori parte eſt, directa ductione axis extendit: eum qui in ſuperiori parte, intercedente alio motu: Græci διὰ τῆς μεταληπτικῆς στάσεως dicunt.

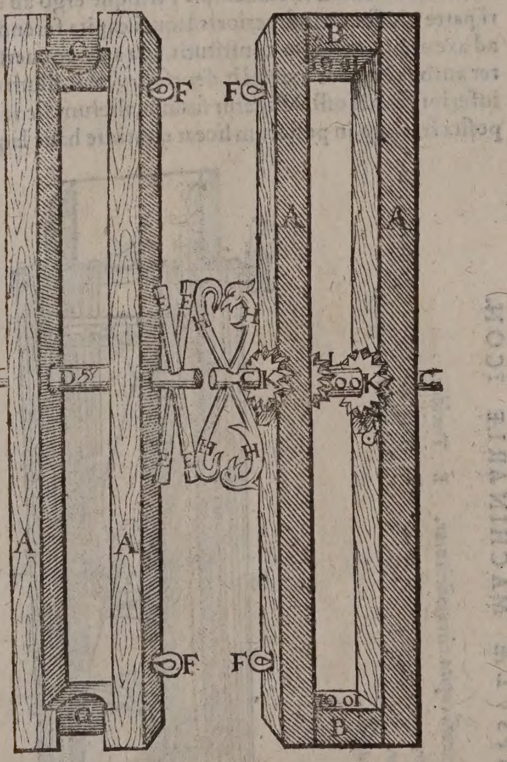
Nilei plinthium, Cap. VIII.

FActum eſt plinthium Nilei ad eorum organorum exemplum, quæ vocātur tractoria quadrata oblonga. Duo enim habet latera longa palmos quatuor digiti craſſitudine, quæ extremis partibus tranſuerſariis inter ſe cōpacta ſunt. Eſt autem tranſuerſariorum craſſitudo & latitudo quanta laterum, ſed longitudo palmum implet. Meritò igitur quum talis compactio ſit, vt latera quatuor palmos longa ſint, tranſuerſaria vnum, totius organi quadrati ſtructura oblonga confecta eſt. Licebit autem ſiquis voluerit, latera breuiora quàm dictum eſt, efficere: quandoquidem organum per vnicum axem effectum præſtat. Media itaque latera pertuſa ſunt rotundis ac peruiis foraminibus per quæ axis traiicitur, qui media parte clauum infixum habet: capitibus verò quibus latera excedit, vectes æneos vel ferreos decem digitorum magnitudine. Sunt itē in organo quatuor annuli lateribus affixi, bini ab inferiori parte, totidē à ſuperiori. Antiqua huius organi ſtructura autore Nileo talis eſt. Herodotus quidam architectus tranſuerſariorum priores partes medias excauauit ad figuram literæ ω, ne habenæ quæ à corporibus quibus vis adhibetur ad axis clauū feruntur, extātibus angulis atterantur, ſed rectà procedant. Hactenus Herodotus.

Nos verò quam accipimus hiſtoriam, referemus. Ferunt Paſicratem architectum Sidone organum hoc vidiſſe quod à ſtatua continebatur, aliter tamen fabricatum. Nam quum eadem compactio eſſet, conſpiciebantur in eo organo ab extantibus axis capitibus æneorum dra-

Nilei plinthii effigies.

A *Duo latera.* B *Tranſuerſaria.* C *Rotunda, ac peruia foramina.* D *Axis, qui media parte clauum infixum habet.* E *Vectes ænei.* F *Annuli.* G *Tranſuerſarii priores partes excauatæ ad figurā literæ ω.* H *Aeneorum draconum cōplexus.* I *Foramina rotunda.* K *Tympana ænea dentata.* L *Fibula indita.* M *Vncus.*

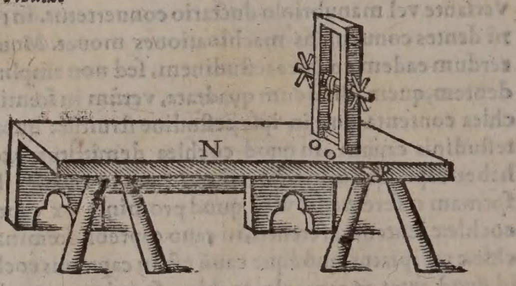

conum complexus, quorum capita è regione ad caudas ſpectabant. Sed quò pertinebāt hi dracones? non aliò niſi vt inuicem vectium axes conuerterent: tum in organo, quod Sidone erat, media tranſuerſaria pertuſa erant rotundis foraminibus, quæ clauo axis reſponderent. Conſtat autem foraminum eundem eſſe vſum qui in organo Herodoti, nimirum vt habenæ quibus corpora extenduntur, ad clauum rectæ per ea foramina porrigantur. Retulit inſuper Paſicrates, axem incluſa habuiſſe in vicinia laterum tympana quatuor ex ære dentata, duo ab interiori parte, totidem ab exteriori: atque item in lateribus foramina fuiſſe dentium ordini reſpondentia, vt poſtquam abundè extenta corpora fuiſſent, fibulæ inter dentes eò demiſſæ, vbi in luxatis reſtituendis opus eſſet, axem ſiſterent. Sed recētiores, tympanis omiſſis, priori parte latera pertuderunt: pertuderunt item in orbem aliquo intermiſſo ſpatio, & ipſa axium capita, quò ad vſum dictum fibulæ inditæ axem mobilem tuerentur. Ego autem quū fibulæ decidant, ad eum quem dixi vſum vncos lateribus infixi: axis verò capita foraui ſic vt huius foramina illis conuenirent, quæ erant in orbem in lateribus aliquo ſpatio interiecto, quò vbi vellē in luxatis condendis axē immobilem reddere, vncum includerem in foramen, quod eſſet accommodatum.

Communis plinthii tractorii fabricatio huiuſmodi eſt. Verùm ego aliter plinthium ſtruxi: ſalua enim eadem laterum menſura, inferius tranſuerſarium ſurſum tranſtuli, quatuor digitis infra tranſuerſarium extrema crura relinquens: axem verò collocaui in medio tranſuerſariorum, cui parti Græcè φωτὶ nomen eſt.

Plinthii alterius, ſcamnum referentis, icon.

N *Scamnum quale in ludo uidemus,*
O *Caua quadrata.*
P *Fibula.*

Scamnum quoddam, quale in ludo videmus, ab vna extremitate excidi cauis quadratis atque oblongis, vt propoſitorum crurum extrema in eiuſmodi caua conuenirent: ipſa item latera extremis partibus tranſuerſa pertudi, foraminibus ab vno latere ad alıud penetrantibus, vt fibula in foramina coniecta plinthium contineret. Hæc de organi ſtructura: nunc ipſius motionem aggrediar.

De motu organi tractorii, Cap. IX.

QVoniam tractoria organa imperfecta ſunt, nec præſtare quicquam per ſe poſſunt, ſed alterius operam requirunt, puta ſcalæ, lecti, ſcamni, quæ vbi non ſunt, eorum vicem exhibet pauimentum terráque ad prolapſa reſtituenda, mihi operæpretium videtur, quaſi doceam in ludo gratia eorum quæ nunc tractantur, ſuper ſcalam præparatam organi motum enarrare.

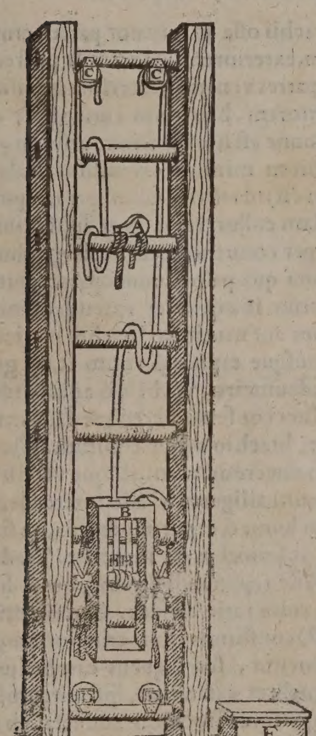
Scala præparata ad humerum reſtituendum in alam prolapſum, Cap. X.

PAratur ſcala vna ex iis quæ in communi vſu ſunt, nō lata, quæ obliquè collocatos gradus habeat: ſiquidem talis luxatis reponendis eſt aliena, ſed æquè craſſa ſit, quadratíſque gradibus conſtet, leuatis angulis ne corpora conterant, atque in rotundam figuram redactis. huiuſmodi ſcalæ vbi copia non ſit quò mollius corpora inſidant, gradus lana inuoluantur. Ordiar autem ab humeri capite in alam excidente. Oportet igitur vbi id reſtituitur, cuneum funibus ſuſpenſum collocare ſuper gradum idoneum cui brachium (vt oſtendi) ſuperimponatur, & per funes ad eum alligare. Eſt autem ille gradus reponendo idoneus, quem retuli. Brachio ſuperiniecto intentionéque adhibita, ſuſpendendus homo eſt ſic vt duos palmos à pauimento recedat, & cuneus ad gradum firmiter alligandus, non temerè, ſed eo obſeruato, vt ex partibus quæ cū cauo quodam capitulata eſt, ad humerum detur, quæ gibba iuxtà eſt, ad latus. A cuneo verò deorſum verſus alterius

ſiue

siue tertii gradus interuallo, organum ad scalam vinciendum est per eos quos habet annulos & funes aut habenas,aut alia quæpiam traiecta. Ipsa item scala in pauimentum fortiter adigenda est,ne in extendendo moueatur,sed stabilis maneat,ac sine vlla inclinatione. Quatuor præterea trochleæ, siue solidæ, siue ex duobus lignis curiosius factæ alligentur,quarum duæ à summo gradu suspensæ deorsum spectent:duæ ab imo sursum.Qua fabricatione parata,cuneus ad id quod prolapsum est reponẽdum,admoueatur,tenui lana mollique obuolutus,tum vt lignum quod durum est,circundata lana minus tactu lædat,tum vt sudor,qui propriè oriri solet ala plurimùm calefacta,magisque ægrotantis metu ac labore, lana cuneo imposita combibatur. Hæc autem scala vel contineatur stabiliter ab assistentibus, vel extremis partibus in pauimentum defigatur, cuneisque (vt propositum est) confirmetur.Illud autem in aperto est,scalam bene longam esse debere,vt postquam demissa in terram fuerit, quod extat vbique pro magnitudine eius qui curatur, abundè longum sit.Scala confirmata subsellium iuxtà collocetur.

Scalæ,ad humeri in alam prolapsi,restitutionem,expressio.

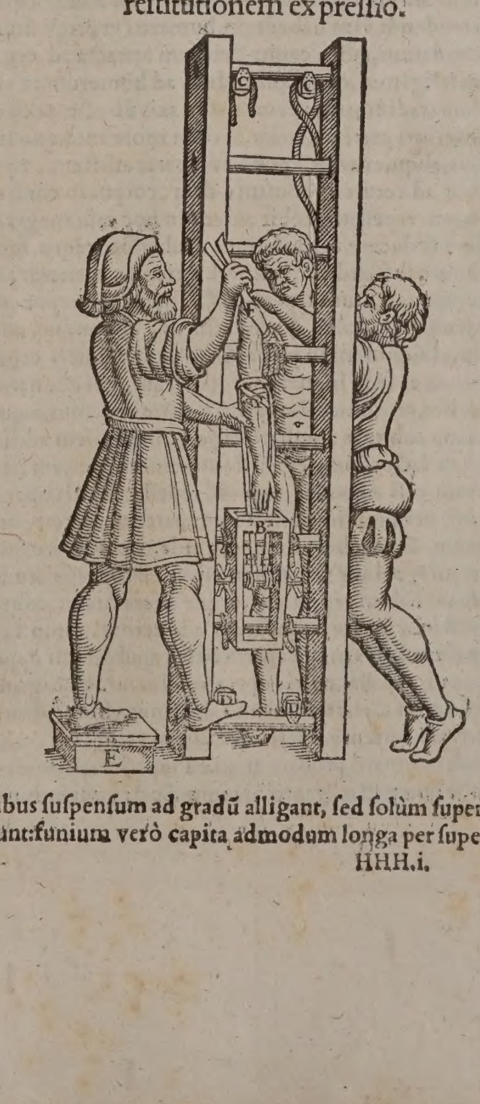

A Cuneus funibus suspensus,ac super gradum alligatus.
B Organum ad scalam alligatum.
C Trochleæ duæ à summo gradu suspensæ, deorsum spectantes.
D Trochleæ duæ ab imo gradu suspensæ,sursum spectantes.
E Subsellium.

De humeri capite in alam prolapso, Cap. XI.

Super subsellium homo ascendens,brachium super gradum traiiciat,ita vt cuneus aptè in alam demittatur: post hæc duplicata habena media inter cuneum & humerum detur,capitáque eius extrinsecus pendeant:deinde carchesius laqueus,vel alius æqualiter extendens humero iniiciatur,non circa medium, ne lacertum vrgeat, sed citra tumorem vel vltra: sic enim cubiti inæqualitas G laqueum deorsum labi non patietur, præterquam quòd hoc modo vtilius imponetur.Sequuntur enim facilius ea corpora quæ ampliori interiecto spatio adducuntur: quæ exiguo,difficilius.Circũdato laqueo,capita eius rectà deorsum ducta ad clauum axis religentur, & axis vel per vectes vel solis manibus cõuertatur,vt eius conuersio directa deductione ab inferiori parte intendat. Eodem autem tempore,quum aucta iam intentio est,subselliũ subH trahatur,vt homo à scala pendeat,atque ita excitando reponi luxatum possit.Suspenso homine minister assistens à posteriori parte vtranque manum simul iunctam ad ceruicem eius adducat,collúmque in contrariam partem cogat,idque fiat quo tempore intendimus atque excitamus, quum laquei ægro iniecti postea laxentur. Neruis

A abundè diductis,debet qui reponit assistens habenæ capita prehendere,cubitúmque ad scalam repellens,humeri caput per habenam extrahere: quo facto, remittenda intentio est,& ipse articulus sursum cõpellendus,vt in regionem pristinam reuertatur. Ratio directæ ductionis ita habet.Sed vt tutò reponamus, optimum fuerit priusquam nerui extendantur,habenis & crura hominis inter se,& integrum brachium ad latus deuincire, ne ob tormentum quod in condendo articulo sentiet,vel super scalam ascendat,vel manu laquei capita contineat. Lice-B bit etiamnum alio intercedente motu, ab inferiori parte extendere:id qua ratione fiat,subiiciam.Iisdem omnibus factis quæ præcepimus, quum ab inferiori parte extendentes directa ductione vtebamur,laquei capita per inferiores trochleas traiiciuntur ab inferiori parte extrà, atque ad axis clauum religantur,vel ducta ab exteriori parte versus interiorem ad axis vectes vinciuntur, vt axe versato,alio intercedente motu ab inferiori parte extendamus. Nihil item prohibet quo minus eadem fabricatione parata, duplici motu contrario intercedente ab infe-C riori parte adducamus:quod ad quem modum fiat, indicabimus. Laquei capita ad inferiores trochleas ducta ibique traiecta, ad superiores referuntur, tum deorsum attracta, ad axis vectes alligantur, vt eius conuersio duplici motu contrario intercedente ab inferiori parte extendat. Postquam abundè extenderimus, proximum est vt impellamus eo quo ostendimus modò, vbi de directa ductione loqueremur. Ii sunt modi quibus ab inferiori parte intendimus.Postquam reconditus articulus fuerit, subsellium ad scalam referendum est,vt æger super id sta-D tuatur,tam à scala quàm à cuneo remotus, collocato humero,vt antè dixi. Verùm quum maiores nostri idem organum idoneum à superiori parte attrahando tradiderunt,sequitur vt nos quoque à superiori parte extendendi rationem vobis aperiamus. Ergo (sicut dixi) placuit maioribus luxati restituendi modum, & à superiori parte adducendo, & in diuersa trahendo, explicare. Potissimùm autem à superiori parte intenderunt, vbi humerus non solùm elapsus esset, sed etiam perfractus. Spectemus igitur quibus modis voluerint luxata restitue-E re, à superiori parte intendentes. Scala igitur in cæteris eodem modo præparata, cuneum non amplius ex fu-

Scalæ ad humeri capitis in alam prolapsi restitutionem expressio.

nibus suspensum ad gradũ alligant, sed solùm superimponunt:funium verò capita admodum longa per superiores

trochleas ab inferiori parte extrà traiiciunt: post hæc deorsum demissa vectibus, qui pro clauis sint, circumligant. His ita constitutis, subsellium ad scalam ponunt, super quod homo ascendens brachium superiniiciat, vt cuneus rursum in alam indatur, deinceps carchesium laqueum vel alterum æqualiter extendentem humero iniiciunt, capitáque eius deorsum ducta, vt contineantur, ad aliquem scalæ gradum deuinciunt. Quibus ita contentis, axis conuertitur, per quam conuersionem cunei funis alio intercedente motu attractus, à superiori parte intendit. Neruis, quantum res postulat, intentis, impulsus adhibetur, per duplicem habenam extrahendo, & manibus sursum compellendo. Equidem huic reponendi modo non subscribo, ea de causa quam adiungam. Cuneus elatus circumagitur, qui quum sub ala non manet, articulus ex toto non reponitur, ac potissimùm vbi quis velit suspenso homine excitando illum reponere. Ea verò extendendi ratio quæ ab inferiori parte adducit, stabilis est, cuneo super gradum collocato, & per funes alligato, vt antea diximus. At quo pacto nos à superiori parte adducentes firmiter restituamus, paulo pòst intelligetis, vbi cōdendi luxati rationem recensebimus. Ratio autem quæ in diuersa diducit, sic habet: Cæteris omnibus ordinatis, laquei capita non amplius ad gradum vinciuntur, sed ad axis clauum dantur per se, vel alio motu intercedente, vt prius scilicet per inferiores trochleas traiiciantur, túncque ad axem deligentur. Eadem nunc culpari possunt, in hac in diuersa extendendi ratione quæ paulo antè dicta sunt in illa quæ à superiori parte extendit. Vbique enim probo, quum is cuius articulus reponitur, rectus collocatur, solam ab inferiori parte extendēdi rationem adhiberi. Nunc proximum est, quum de humero in alam prolapso diximus, vt de eodem quoque in priorem partem excidente pertractemus.

De humeri capite in priorem vel posteriorem partem excidente, Cap. XII.

AD humeri caput in priorem vel posteriorem partem elapsum, scala eadem ratione modóque præparata vel figurata, organóque & trochleis (vt antea dictum est) alligatis rursus vbi restituere volumus, subsellium iuxtà ponimus, lanáque vel linteis cōtegimus gradum idoneū super quem restituamus: cui (sicut ostensum est) inuoluto ala insidat: tum carchesium laqueum vel alium æqualiter extendendi vim habentem, humero (vt propositum est) circundamus, cuius capita deorsum attracta ad organi axem religamus, quemadmodum ad humerum in alā prolapsum tradidimus, vt conuersus axis directa ductione ab inferiori parte intendat. Eodem momento quo intendimus, aliquis rursus à posteriori parte assistens, vtraque manu ad ceruices hominis data, corpus in contrariam partem repellat. Licebit autem in hoc casu magis & extendere & ducere ad inferiora. Subsellio itaque subtracto, homo suspenditur, vt simul articulus excitetur, & quæ illi superiecta sunt, laxentur. Vbi quantum reponendus articulus postulat intenderimus, circunducendo impellimus: siquidem in priorem partem humeri caput exciderit, ab ea sede inquam venit ad eam, vbi esse naturaliter debet, prominentiori palmæ parte vrgemus, atque altera manu cubitum à posteriori parte in priorem adducimus: quo facto, minister assistens manum apertam lato scapularum ossi opponat atque id repellat, ne vis operæ resoluatur. verùm si in posteriorem partem prorumpat, contrarium fieri debet, humeri quidem caput prominentiori parte palmæ vrgendum est, vt à lato scapularum osse in suam sedem reuertatur, atque altera manu cubitum à posteriori parte in priorem adducimus: quo facto, minister assistēs manū apertā lato scapularū ossi opponat, atque id repellat, ne vis operæ resoluatur. Hac igitur ratione humeri caput restituendū ducimus, vbi in priorē vel posteriorē partem eruperit. Sed alii in vtroq; casu eam reponendi rationem probarunt quæ à superiori parte extendit: hoc quo pacto agant, videamus. Scala eodem modo parata, duplicatæ habenæ vel funis medium lana vel linteo inuolutum alæ subiiciunt, capitáque eius per superiores trochleas traducta, deorsum ad axis vectes tanquam ad clauos alligant, deinde humero carchesium laqueum vel alium qui æqualiter extendere valeat, circundant, cuius capita deorsum demissa, vt contineantur ad aliquem scalæ gradum deuinciunt. Quibus ita cōstitutis, axis conuertitur: quo conuerso & continent & à superiori parte intendunt, ac postquam abundè extenderunt, adducendo impellunt. At quum in diuersa contendunt, capita laquei vel directa ductione, vel alio intercedente motu, funis verò, per alium motum interiectum ad axis clauum alligant, vt conuerso axe in diuersa diducāt: postquam satis intenderunt adducendo impellunt. Intentiones quidem succedunt: sed impulsus fallax est. Siquidem homine excitato, & suspensione distracto, ægrè articulus restituitur: atque ob hanc causam nunc placuit extendendi rationem tam à superiori parte quàm ab vtraque præterire. Humeri ergo caput in quancunque partem venerit, conuenit ab inferiori parte extendendo reponere, quum erectus homo collocatur. Qua via humeri caput restituatur, exposuimus: pergamus igitur ad cubitum.

De cubito, Cap. XIII.

AEquè duo brachii ossa in quatuor partes erumpunt, in interiorem, exteriorem, priorem & posteriorem: atque vbi in tres partes venerint, exteriorem scilicet, interiorem & posteriorem, brachium curuatur & extendi non potest. Commune est horum trium casuum, in quibus curuum brachium minimè extenditur, scalam cum organo (vt dictum est) ad restituendum parare: postea hominem iuxta scalam collocare, vt super subsellium ascēdens brachium super conuenientem scalæ gradum iniiciat, tum ea iunctura quæ palma nuncupatur, humerum continere, & laqueum inæqualiter extendentem, vt attollentem chiastum aut nauticum brachio in vicinia manus circundare, eiúsque capita ad vnum scalæ gradum, vt retinacula sint, deuincire, vt vbi vis adhibetur, recti anguli figura fideliter conseruetur, eóque facto medium duplicatæ habenæ, brachio prope cubitum iniicere: capita verò deorsum ducere ad axem, ibíque vel directa ductione ad axis clauum alligare, vel alio intercedente motu, non secus ac vbi humeri caput reponitur, vt similiter axis conuersio ab inferiori parte intendat. Traditur etiam ad cubitum ille reponendi modus, qui à superiori parte extendit, cuius ratio est hæc. Cæteris omnibus (vt præpositum est) constitutis, humerus non amplius vt contineatur, deuincitur, sed laqueus carchesius aut alius ex his qui æqualiter extendunt, ipsi circumligatur, cuius capita ad superiores trochleas adducta, ab interiori parte in exteriorem attracta deorsum feruntur, & ad axium vectes quasi ad clauum alligantur: duplicatæ verò habenæ capita deorsum adducta, vt retinacula sint ad aliquid immobile dantur. Conuerso igitur axe & continemus, & alio intercedente motu à superiori parte extendimus. At modus qui in diuersa extendit, hinc manifestus est: vbi enim in diuersa extendimus, laquei capita per se ad clauum axis vel alio intercedente motu ad eiusdem vectes deligantur, vt eadem conuersio in diuersa extendat. Neruis quantum res postulat extentis, conuenienter impellere oportet, adducendo, si luxata in duas partes venerint, in interiorem scilicet & exteriorem: extrahendo, si in posteriorem. quas impellendi rationes in opere de articulis exposui. Hæc igitur fieri debent, quando cubitus in propositas partes erumpit: verùm si in priorem, (in quo casu diximus extentum brachium non curuari) iterum eadem scala atque organum comparatur: æger scalæ assistēs brachium super commodum eius gradum imponit, humerus ad scalam per eandem iuncturam vincitur, laqueus æqualiter extendens ad brachium datur in vicinia manus, cuius capita deorsum feruntur ad organum, vt ab inferiori parte attrahātur. Siquis autē velit agere hoc tum continendo, tū à superiori

parte adducendo, humerum non amplius ad ſcalam deuinciat,ſed vtrique membro laqueum iniiciat,qui æqualiter intendat,vnum ſcilicet humero,alterum brachio, & ſuperioris quidem laquei capita ſurſum ferat vltra caput, alterius verò deorſum,vt (quemadmodum in aliis reponendi rationibus declarauimus) extendat . Quod vbi abundè fecerit,tunc reponendi cauſa duo modi impellendi potiſſimùm aptantur; qui premit & qui circunducit.Sed antè quidem premere conuenit, dum intentio adhuc manet: dehinc circumducere; quos impellendi modos multo antè expoſui in opere de articulis. Oportet autem eo quod luxatum eſt, reſtituto ,brachium curuare atque extendere,pronúmque & ſupinum collocare,vt ex toto reſtitutum eſſe intelligas,tum ad angulum rectum in ſequentē curationem figurare. Vtraque igitur brachii oſſa,vbi loco ſuo non ſunt, per ſuperiores modos reponuntur. Verùm quoniam vtrũque per ſe propriè vitiatur, quum ſuo loco mouetur, poſthac neceſſe eſt,ſcribamus quónammodo cubitus erumpens,radiúſque diductus ab inferiori parte extenti reuertantur.

Scalæ ſequentis,per literas declaratio.

A *Cuneus ſub ala per funes ſuſpenſus.*
B *Organum ad ſcalam alligatum.*
C *Trochleæ à ſummo gradu ſuſpenſæ.*
D *Trochleæ ab imo gradu ſuſpenſæ.*
E *Subſellium.*
F *Iunctura quæ palma nuncupatur.*
G *Laqueus attollens in uicima manus.*
H *Capita laquei,ut retinacula ſint,ad ſcalā gradum deuincta.*
I *Medium duplicatæ habenæ prope cubitum iniectum.*
K *Capita ad axis clauum directa ductione alligata.*

Scalæ,qua brachii oſſa è loco ſuo mota reponantur,expreſſio.

De cubito & radio, Cap. XIIII.

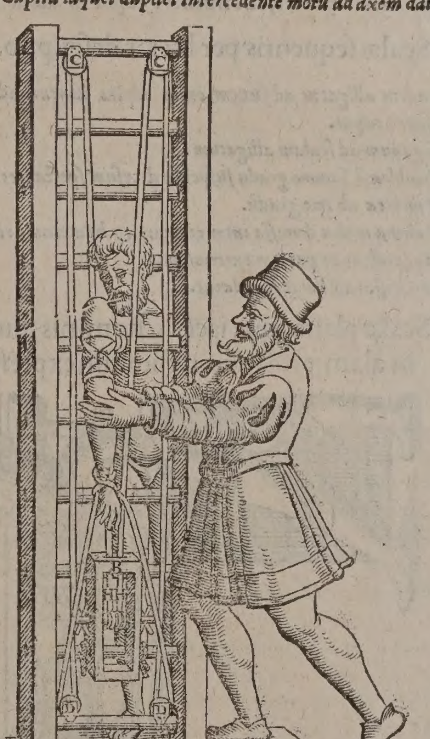
MOuetur per ſe cubitus interdum loco, & rurſus per ſe radius diducitur,iis modis quos in opere de articulis declarauimus.Ad hæc igitur oſſa reſtituenda,ſcala ſimiliter paratur,humerúſque ad gradum vincitur ea iũctura quæ palma dicitur: ad ipſum verò brachiũ vtiliter

A datur laqueus aliquis, ex iis qui inæqualiter extendunt, cuius laquei ſinus à parte quæ reſtituitur, capita à contraria,hoc eſt ab integra collocentur. Propriè enim laquei qui inæqualiter extendunt, eas partes magis cogunt,quibus ſinus hærent:minus verò quibus capita.Siquidem cõſilium eſt,vbi ſuperius os excidit,ab inferiori parte attrahere:ad id quod ſuo loco eſt,vim minimè adhibere.Huius igitur laquei capita ad axis clauum dari debent, vel directa ductione, vel alio motu intercedente, vt conuerſio axis ab inferiori parte extendat. Sed vbi quantum re-
B ſtituendum os poſcit, extenderimus,idoneis impellendi modis vti conuenit, cubito quidem in interiorem partem excidente, radióque in exteriorem adducto, vtriuſque manus digitos inter ſe iunctos eminentiæ cubiti ſubiicimus,prominentioréſque palmarũ partes vtrinque ponimus, atque his ſummopere vrgentibus adducimus: ſed in ſi poſteriorem partem prorumpant,cubitus præſertim,ea reponendi ratio efficaciſſima eſt quæ extrahendo impellit.ſin radius in priorem partem conuertatur, expedit premendo & circunducendo impellere, quēadmo-
C dum oſtendimus vbi vtrunque os in priorem partem elapſum ponebamus. exquiſitos autem reponendi modos in opere de articulis expoſuimus. Repoſiti autem oſſis indicium erit,in cubito libera brachii contractio atque porrectio:in radio, in pronum vel ſupinũ habitum conuerſio. Quomodo igitur per ſcalam homine erecto

Scalæ qua cubitus erumpens,radiúſque diductus reuertantur,expreſſio.

D B *Organum ad ſcalum alligatum.* C *Trochleæ ſuperiores.*
D *Trochleæ inferiores.* E *Subſellium.*
F *Iunctura quæ palma nuncupatur.*
G *Laqueus inæqualiter extendens.*
H *Capita laquei duplici intercedente motu ad axem data.*

E
F
G

reſtituere laxatum conueniat, demonſtrauimus. Verùm quia iuſta aliqua de cauſa, aut propter imbecillitatem,aut ob femur ſeu crus ſimul cõminutum, æger ſtare nequit dum luxatum reſtituitur,neceſſe eſt in ſequentibus aperiſe quæ ratio ſit reſtituendi,homine ſuper planam ſcalam iacente.

Quo pacto iacente homine reſtituatur humerus in alam prolapſus, Cap. XV.

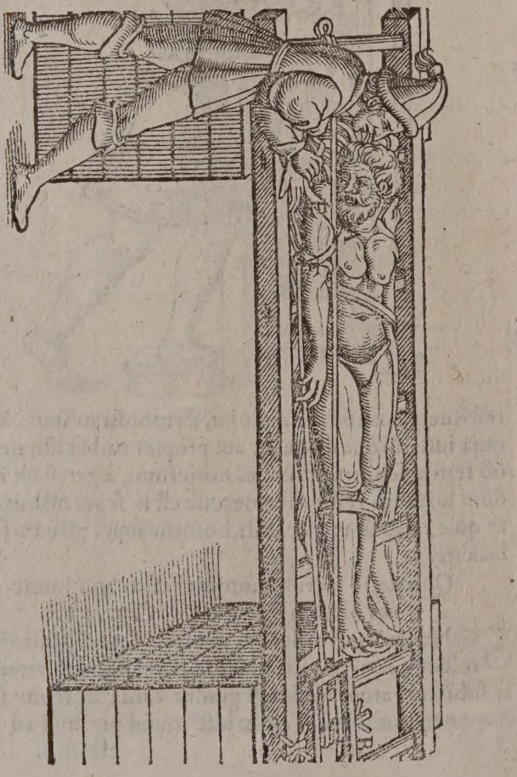
H SCalam collocare planam oportet, & vt à pauimẽto attollatur,extremitatibus lapides vel ligna ab vtraq; parte ſubiicere atque æquandi gradus cauſa linteum ſuperimponere:huiuſmodi enim lect⁹,quòd pertinet ad ægrũ

iacentem, dum reſtituitur, ſcamni munus præſtabit. Or- A ganum verò ad ſcalam alligandum ab inferiori crurum extremitate, rurſúſque trochleæ (quemadmodum dictũ eſt) binæ à ſuperiori ſcalæ parte, totidẽ ab inferiori vinciendæ. Satius autem eſt ad luxata reſtituenda, pro ſcala adhibere ſcamnum quod ab altero extremo quadratis foſſis excauatum ſit, vbi organum firmiter inſiſtat. Quæ præparatio eſſe debeat, dictum eſt: modos autem quibus humeri caput reſtituitur, exequemur. Prolapſo igitur humeri capite, collocare hominem cõuenit, ſic vt iaceat ſuper ſcalam, organo ad pedes conſtituto, ſupinus, vbi in a- B lam vel priorem partem excidit: in ventrem, vbi in poſteriorem. Igitur vbi in alam conuertitur, funis capita ſuper caput à priori vel poſteriori parte adducenda, mediúmque habenæ duplicatæ dandum eſt ad humerum, ſic vt inter ipſum & cuneum demittatur, capitáque eius ab exteriori parte ferantur, atque ita pendeant: poſt hæc laqueus carcheſius, vel alius ex iis qui æqualiter extendũt, humero (vt ſuprà oſtenſum eſt) iniiciendus, cuius capita deorſum ad organum adducenda. Quum capita ergo ad C pedes ferantur, agemus vel continentes & ab inferiori parte extendentes, vel in diuerſa trahentes, ſiue directis ductionibus vtamur, ſiue alius motus intercedat, vt antea indicauimus. Quum ſatis extenderimus, condere humerum debemus, idoneam impellendi rationem adhibentes. Præcipuè autem duplex impellendi ratio idonea eſt, & quæ articulum extrahit, & quæ ſurſum compellit. Manente intentione, duplicatæ habenæ capita tenentes, vi humeri caput extrahimus, eodémque momẽto cubitum in interiorem partem ad latus repellimus: eò enim fit vt humeri caput facilè promptéque in exteriorem partem ducatur, moueatúrque. Quo facto remiſſa intentione D protinus ſurſum compellimus: poſt hæc humerum prehendẽtes attollimus, vt in ſuum locum collocemus. Hæc ſunt quæ fieri oportet, vbi humeri caput in alam excidit.

Scalæ ſequentis per literas deſcriptio.

- A *Cuneus alligatus ad funem, cuius capita dantur ad gradum ſupra caput.*
- B *Organum ad ſcalam alligatum.*
- C *Trochleæ à ſummo gradu ſuſpenſæ deorſum ſpectantes.*
- Γ *Trochleæ ab imo gradu.*
- E *Habena media demiſſa inter cuneum & humerum, cuius capita ſpectent in partem exteriorem.*
- F *Carcheſius ad humerum datus.*

Scalæ planæ, qua iacẽtis hominis humerus in alam prolapſus reſtituitur, expreſſio.

De humeri capite in priorem vel poſteriorem partem excidente,
Cap. XVI.

SED ſi humeri caput in priorem vel poſteriorem partem conuertatur, homine (vt dictum eſt) figurato, nẽpe ſupino, ſi in priorem partem venit: in ventrem, ſi in poſteriorem, funis aut habenæ medium lana ſiue linteo obuolutum alæ ſubiicitur, capitáque ſuper caput feruntur, non quidem è regione vitiati humeri, ſed obliqua verſus partem contrariam, ad rem aliquam immobilem vinciuntur, qua retineantur. Ambigitur verò quamobrẽ capita non rectè ferantur, ſed verſus contrariam partem obliqua. Paſicrates quidem atque alii nonnulli hoc ea de cauſa fieri aiunt, ne à medio funis humeri capite ſurſum attracto prohibeamur quominus ab inferiori parte extẽdamus. Sed decipiuntur ſimilitudine femoris, quum res aliter habeat: ſiquidem femur ad Γ literæ ſimilitudinem declinat: at humeri caput dimidiũ orbiculatum eſt, neque poteſt femoris modo à medio fune ſurſum adduci. Quorſum igitur id fit, ne ſub medio fune quæ ſub ala ſunt cõpreſſa, alæ regionem compleant: completo enim receſſu, humeri caput locum non habebit in quem recondatur. Nos etiam non ſecus atque ii qui nõ multo antè vixerũt, ob propoſitam cauſam, habenam & funem ſimiliter collocamus. Conſueuimus interdum & aliter cõtinere: duos enim laqueos ex iis qui inæqualiter extendunt, implicantes thoraci dorſóque ſub alis circumponimus, eorúmque capita continendi cauſa ad gradum qui contrà ſitus eſt, alligamus: qua continendi ratione adhibita laqueum æqualiter extẽdentem humero circumponimus, quemadmodum tradidimus, qua de humeri capite in alam prolapſo: cuius deinde laquei capita ab inferiori parte ad organum demittimus, & ad axem deuincimus, vt eo conuerſo contineamus, & ab inferiori parte pariter extendamus: vi, quantum res exigit, adhibita vt articulum reſtituamus, premendo impellimus. Prominentiori enim vnius manus palma vi humeri caput comprimimus: altera verò cubitum huc atque illuc agitamus. Indicium autem repoſiti oſſis in ſuperioribus explananimus. Fit etiam in- E terdum vt ad humeri caput luxatum, medii quoque humeri fractura accedat, cogatúrque medicus eodem tempore vtrique vitio ſubuenire. Docendi autem gratia ſermoni inſiſtam, qui eum caſum explicet, vbi & caput humeri in alam excidit, & medius humerus comminuitur.

De humero ſimul fracto & prolapſo,
Cap. XVII.

QVæſitum eſt à maioribus noſtris qua via hæc reſtituantur. Paſicrates quidem os ſuo loco motum pri- F mò reſtituit, quòd maiorem vim in reſtituendo poſtulet quàm fractura. At ſi quis ſub fractura laqueum iniiciens eodem momẽto velit tam quod fractum eſt, quàm quod excidit, reſtituere, dum vis ad luxatum quantum poſtulat, adhibetur, fractura plus iuſto intenta, partes fracturæ ſuperiectæ vltra debitum extentæ lædentur, reſoluentur nerui aut abrumpentur, & fortaſſe corpora tota priuſquã articulus laxetur: atque hac de cauſa cenſuit ipſe laqueum ſuper fracturam i ponendum, & antè quod luxatum, deinde quod fractum eſt, reſtituendum. Voluit Ariſtiõ eo- G dem tempore & luxatum & fractum humerum reſtituere, ne ſi luxatum prius reponat r, dum fractura componitur, præ vi poſitum humeri caput erũpat. Quæ dicuntur in vtroque caſu ſequi detrimenta, verè ſic habent: qua propter nobis placet antè articulum reponi, proximéque fracturam curari, ea cautione, ne dum quod fractum eſt ab inferiori parte extenditur, articulus elabatur. Ad luxatum igitur reſtituendum cuneus à funibus dependens in alam coniicitur, rurſúſque capita funis ſurſum adducuntur ſuper caput: humero ſuper fracturam carcheſius laqueus imponitur, vel alius qui æqualiter extendat, eiúſque capita deorſum demiſſa, vt retineantur ad aliquam H moram vinciuntur, atque à ſuperiori parte attrahẽdo, articulus reponitur: quo facto, cuneus in ala relinquitur, vt humeri articulus maneat: laquei verò capita inferiori parte reſoluuntur, & ſuper caput adducta tanquã retinacula

vinciuntur vt vtriusque præsidio, cunei scilicet & laquei, articulus suo loco seruetur. Post hæc carchesius laqueus, vel alius æqualiter extendens humero iniicitur, cuius capita deorsum demissa ad axem vt ab inferiori parte intendant, religantur: quò fit vt fractura ab inferiori parte intenta componatur, superiori articulo non excidente. Hactenus de humeri capite, nunc de cubito.

A

De cubito luxato, Cap. XVIII.

Cubito in illas tres partes conuerso, in quas vbi procidit, brachium curuum est neque extēditur, homo resupinandus est super asserem scalæ insidentem: alligatis trochleis organóque ab inferiori parte, laqueus inæqualiter extendens brachio prope manum iniiciendus, cuius capita super caput adducta ad oppositam moram alligentur: tum duplicatæ habenæ medium iuxta cubitum dandum, capitáque eius deorsum adducenda. Dantes igitur capita, laquei quidē humero iniecti, supra caput, duplicatæ verò habenæ, deorsum, continebimus simul, & ab inferiori parte extendemus, vt ostensum fuit in superioribus: neruis abundè intentis, eo modo impellemus quem paulo suprà diximus, quū de erecta scala pertractauimus. At si in priorem partem elabatur, in quo casu brachium extenditur, resupinato itidem homine, laqueus æqualiter extēdēs humero iniiciatur, capitáque ei⁹ super hominis caput attrahantur: tum alter laqueus æqualiter extendens ad extremum brachium alligetur, eiúsque capita deorsum ducantur. intentionem verò à pedibus adhibendam esse antea exposui. Eodem autem modo vbi articulum restituimus, impellere oportet, premēdo scilicet & circumducendo, eadémque ratione quæ in opere de luxatis dicta est. Verùm si alterum os præter naturam habeat, siue cubitus excidat, siue radius diducatur, laqueo rursus æqualiter extendente ad humerum dato, capitibúsque eius sursum super caput adductis vt retinacula sint, brachio laqueus iniicitur qui inæqualiter extendat (quemadmodum explicauimus) capitáque eius deorsum ad organum adducuntur, & iidem impellendi modi accommodātur. Absoluimus iam sermonem vniuersum de cubito atque humeri capite, restat vt ad manum accedamus.

B

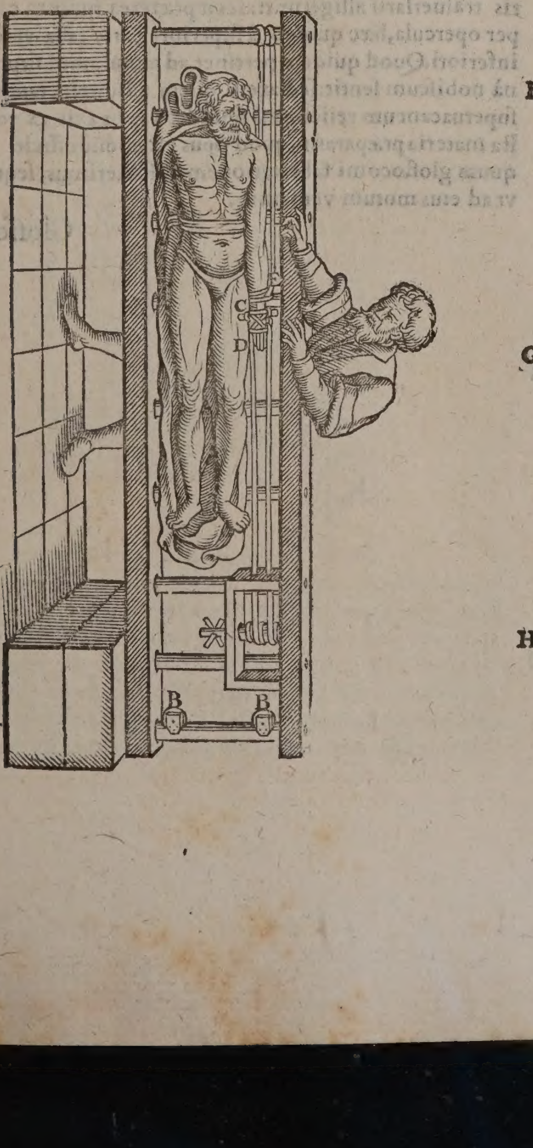
C

D

De manu, Cap. XIX.

Scalæ, qua manus secundum motum vitiata restituitur, expressio.

A Organum ad scalam alligatum. B Trochleæ. C Ferramentum datum ad sinus manus. D Sinus laquei dati ad ferramenti extremitatem. E Laqueus æqualiter extendens brachio iniectus in uicinia manus.

Manus in quatuor partes mouetur, in interiorem, exteriorem, priorem & posteriorem. Restitui autem debet vel super scamnum, vel super scalam quæ plana collocetur. Homine itaque iuxta scalam vel scamnum sedēte, figuretur manus supina, si in interiorem partem erupit: prona, si in reliquas tres. Deinceps circa sinum manus, ferramentum quo adurimus, transuersum vel transuersus à xis detur, atque ad ipsam palmam vinciatur: tū extremitatibus propositi vectis seu ferramenti sinus laquei inæqualiter intendentis vel mediæ habenæ iniiciatur, capitáque à priori parte ad organum ferantur. Brachio autem in vicinia manus circumligetur laqueus æqualiter extēdens, cuius capita ferantur à posteriori parte, rursúsque intentio adhibeatur quæ paulo antè exposita est, vel continēdo & seu ab inferiori seu superiori parte extēdēdo, vel in diuersa adducendo: postquam abundè intenderimus, impellere debemus, quemadmodum in libro de luxatis exposuimus, premēdo, vbi in interiorē vel exteriorē partē venit: vbi in priorem & posteriorem, adducendo. Sed venio ad spinam.

De spina, Cap. XX.

Spina gibba recenti ictu restituitur. Oportet in restituēdo hominem pronum collocare, vel super scalam cuius gradibus asser iniectus sit, vel super scamnū, trochleásque (vt dictū est) adhibere: post hæc ad spinā dare binos laqueos æqualiter extēdētes, vnum à superiori parte gibbi, alterum ab inferiori: vel quaternos ex iis qui inæqualiter extendunt, inter se oppositos, binos à superiori parte, totidem ab inferiori: & superiorum quidē capita sursum, inferiorum verò deorsum adducere, siue vt retinacula sint, & vel ab inferiori vel à superiori parte intēdāt, siue vt in diuersa diducant. verùm vbi in diuersa diducimus, trochleis vtimur, alio intercedente motu agentes. Postquam abundè intenderimus, eo modo impellimus quem in libro de articulis enarrauimus. Sequitur autem vt de modis reponendi femoris pertractemus.

De femore, Cap. XXI.

Femur in quatuor partes prorumpit, interiorem, exteriorem, priorem & posteriorem: atque vbi in tres partes conuertitur, crus extentum est, & curuari minimè potest: quòd si in posteriorem partem prolabatur, curuatur, sed non extenditur. Igitur si in illas tres partes venit, vbi extētū crus minimè implicatur, resupinādus homo est super scalam vel scamnum, & duplicatæ habenæ vel funis medium lana seu linteo circundatum inter anum & naturale iniiciendum, capitáque eius super caput adducenda. Si in exteriorem quidem & priorem partem femur eruperit, media habena variè quacūq; parte inter anū & naturale dari potest: sed si in interiorem partem exciderit, inter femur integrum adhibenda est, & articulum qui restitui debet, ne si femoris capiti subiecta fuerit, membrū ab inferiori parte attrahi non sinat. Quo facto, carchesius laqueus vel alius, æqualiter extēdens, femori extremo circumponendus est, capitáque deorsum ad organum ferēda, & ad axis clauum alligāda, vt adhibitis retinaculis cōuerso axe contineamus, & ab inferiori parte extēdamus. Nihil item prohibet quo minus à superiori intendamus, quemadmodum dictum est qua de humeri capite. Neruis quantum satis est diductis, iisdem vtendum est impellendi modis quos in opere de articulis indicauimus. At si femur in posteriorem partem prolabatur, vbi complicari crus diximus, sed nullo modo extendi, organo ab inferiori parte alligato æger sedeat, magis tamen in supinum habitum conuersus, in alteram coxam inclinetur: post hæc contineatur sicut in opere de articulis ostendimus. tunc carchesius laqueus vel alius æqualiter extendēs femori circūdetur, eiúsque capita deorsum demissa, vt ab inferiori parte extendant, ad axē religentur. Neruis quantum res postulat intentis, oportet eadem ratione in restituendo impellere quæ in opere de articulis exposita est, spatha premēndo idonea extrahere, & femoris caput in exteriorē partē adurgere, sicque crure deorsum extēto atque homine resupinato, articulus reponitur. Crus autem

E

F

G

H

restitutum ;testatur eius flexus atque porrectio:in quancunque enim partem venerit,vbi restitutum est, liberam eius actionem spectamus , flexum scilicet & porrectionem.

De genu, Cap.xxii.

GEnu in tres partes erumpit , interiorem, exteriorē, & posteriorem: vbique autem crus extentum est . Si in interiorem & exteriorem partem veniat , hominem resupinare conuenit:si in posteriorem,pronum collocare, túncque laqueos æqualiter extendentes membris iniicere,vnum quidem femori prope genu,alterum cruri super eam regionem quæ carnosa à posteriori parte prominet, rursúsque organo ad inferiora deligato, easdem adhibere intendendi rationes quæ in aliis luxatis sunt ostensæ, impulsúmque in opere de articulis declaratum.

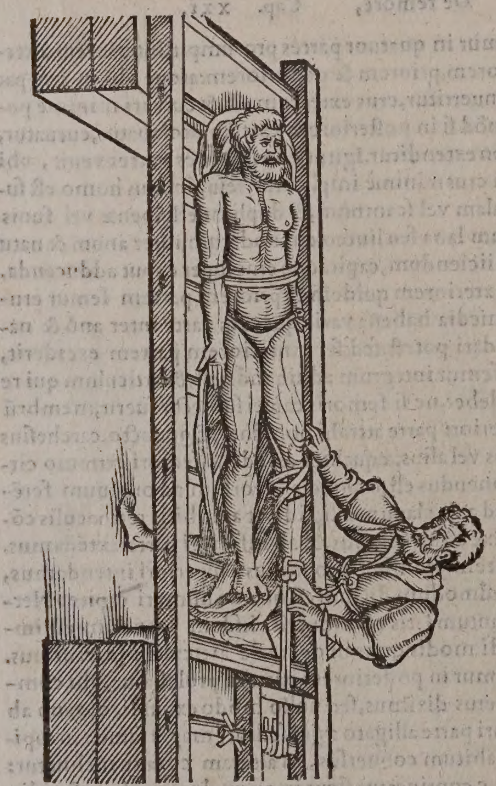
De talo, Cap.xxiii.

TAlus modò in interiorem, modò exteriorem partem prolabitur,nonnunquam etiam in posteriorem.Rursus itaque oportet hominem sedere,extentóque cruri laqueum imponere,qui æqualiter extendat , eiúsque capita ad posteriorem partem porrigere , ad talum verò sandalium vel draconem laqueum dare, capitáque à priore parte ad axē adducere,continēdóque ab inferiori parte extendere,& iisdem vti modis impellendi, quos in opere de luxatis explicauimus. Restituendi rationem præterimus,quoniam de hac præcipuè agimus, vbi organorum quæ plana collocantur,præsertímque nostri machinamēti,motum declaramus.

Scalæ sequentis per literas descriptio.

A *Laqueus iniectus cruri æqualiter extendens.*
B *Sandalius laqueus ad talum datus.*

Scalæ,qua talus è loco suo motus restituitur,expressio.

G

Glossocomum Nymphodori, Cap. xxiiii.

GLossocomum Nymphodori tractorium organum est quadratum : habet autem duo latera quæ extremis partibus per duo transuersaria inter se iunguntur:laterum H

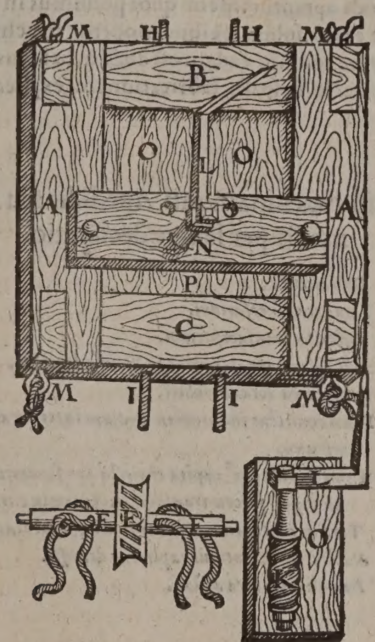
A verò & trāsuersariorum eadem est magnitudo: sunt enim longa latáque duos palmos,crassa digitos totidem . quare quum æqualis sit eorum modus,iure glossocomum ex eorum numero est quæ propriè quadrata appellantur. Media igitur latera exculpta cauatáque sunt , cauis non nimis altè penetrantibus : quibus includitur axis habens in medio tympanum , cui ab vtraque parte ferrei vnci sunt.duo in vniuersum,vel foramina,in quæ possint coniici funes, quorum hæc ratio est. Funes duo vncis me-
B dii circumligantur , & ab vtraque parte prope foramina nodum accipiunt, quorum capita quum quatuor sint, duo traiiciuntur per transuersarium prius , ab interiori parte extrà,reliqua duo per id quod posterius est. Secundum tympanum cochlea speciem lentis referens rectà collocatur:hæc composito vocabulo Græcè κοχλιάζων dicitur:eius extremitas demittitur in cauum non penetrans prioris transuersarii:pars verò quæ cochleæ modo striata est,iuxta tympanum collocatur:quod superest ex eius lōgitudine per foramen transit,extremáque parte baculum
C versans habet quo torquetur , vt cochlea per id versata tympanum moueat:conuerso hoc axis versetur,quo moto funium capita,quæ extrà procedunt, ad intendendum ducuntur.Sunt item in glossocomo opercula , vt quæ in eo sunt machinationes occultentur:tum quatuor annuli ad latera fixi,bini ab inferiori parte, totidem à superiori, ea de causa vt alligari organum possit. Huius fabricationis autor est Aristion filius Pasicratis : siquidem aliter structum fuit à Nymphodoro. In vetusta enim structura extat cochlea non per transuersarium,sed quà opercula sita sunt, traiecta : duas enim forfices ferreas ad latera
D affixa habet ad mediū pertusas, quarū vna axi subiicitur, altera superponitur,vtraque à latere tympani collocatur: inferior angustius foramen habet , superior latius. Cochlea igitur ab ea parte qua opercula sita sunt , traiecta, atque à forficibus contenta,alterum operculum sine impedimeto clauditur : alterum claudi non patitur pars cochleæ,quam penetrare diximus, cuique baculum versans affigitur . Hoc itaque operculum medium transuersum in duas partes secatur , quarum altera manet immobilis, altera clauditur , atque hæc media in longitudinem lu-
E nata figura exciditur,vt quum operculum clauditur , lunatum eius cauum propositam cochleæ partem excipiat. Hanc Nymphodori structurā nō accepit Aristion,sed adiecit organo axem habentem tympana foramináque,vt axis qui in medio est motus, vbi velis consistat, & vi minime voluatur:transtulit item annulos iuxta prius transuersarium,ne organum à parte operculi,sed à parte prioris trāsuersarii alligetur.traiecit præterea funium capita per opercula,hæc quidem à superiori parte , illa verò ab inferiori.Quod quidem pertinet ad annulorum situm,v-
F nà nobiscum sentit:sed axem quem adiunxit , tanquam superuacaneum reiicimus. siquidem vnus axis ex robusta materia præparatus,quod opus est abdūè efficit. Sed quum glossocomi fabricationem absoluerimus, sequitur vt ad eius motum veniamus.

Glossoco-

Glossocomi Nymphodori, clausi & aperti, per literas declaratio.

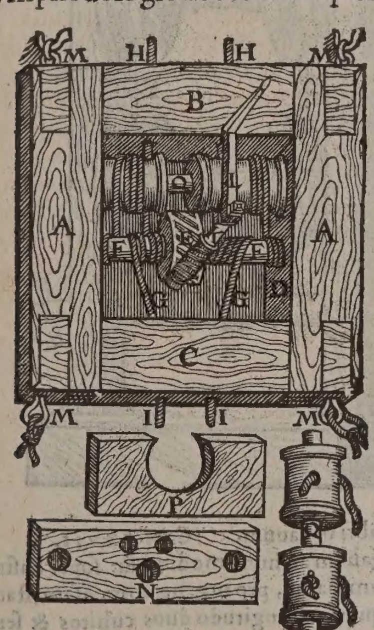
A Latera. B Transuersarium prius. C Transuersarium posterius. D Cauum non penetrans. E Axis habens tympanum in medio. F Foramina, in quæ funes conici possint. G Funes duo.

Nymphodori glossocomum clausum.

H Capita funium traiecta per prius transuersarium. I Capita funium per posterius transuersarium traiecta. K Cochlea speciem lentis referens. L Manubriolum. M Quatuor annuli in transuersariis. N Ferrea forfex. O Pars operculi, quæ manet immobilis. P Pars operculi in lunatam figuram excisa. Q Axis habens tympana foraminaque.

Nymphodori glossocomum apertum.

De motu organi, Cap. xxv.

VBI humeri caput suo loco mouetur, præcipuéque si in alam veniat, ad scalam eodem modo paratam quo in Nilei plinthio explicauimus, nunc pro plinthio glossocomum alligetur, non ab operculis, (ne sub cochlea habenæ abrumpantur) sed à priori transuersario, annulis prope ipsum affixis. Aperiantur item opercula, capitáque funium ad axem alligata excipiantur: hæc quidem à su-
A periori parte, illa verò ab inferiori: ac deinceps, vbi restituere volumus, subsellium prope scalam ponatur super quod homo ascendens brachium sic traiiciat vt indatur cuneus in alam. Circumligetur insuper humero carchesius laqueus vel alius æqualiter extendens, eiúsque capita ducantur ad superiora funium capita, vt machinationum motu, aut directis ductionib⁹ ab inferiori parte intendamus, aut alio intercedente motu, aut per duos contrarios motus interiectos, hoc modo: Laquei capita per inferiores trochleas traiiciantur, & cum funium capiti-
B bus colligentur, quò rursus fit vt machinationes motæ alio intercedente motu, ab inferiori parte extendant: verùm si per superiores laquei capita traiiciantur, deinceps per inferiores demissa ad funium capita vinciantur, rursus machinationum motus per duos cõtrarios motus interiectos, ab inferiori parte extendit. Impulsus verò, quos deinde res postulat, fiunt quemadmodum dictum est vbi humerus in alam prolabitur, & per duplicem habenã extrahendo, & intentione remissa per manus sursum compellendo. Retulerunt alii organum hoc vbi à superio-
C ri parte extendere volumus idoneum esse: transferunt enim ipsum ad superiorem partem supra caput, cuneúmque ad gradum adhærentem, solutum tamen in alam coniiciunt: deinde capita funium cunei, ad inferiora capita funium organi religant, & carchesium laqueum humero iniiciunt, cuius capita deorsum adducta, ad imum scalæ gradum immobilem deuinciunt, vt per hæc retinaculis adhibitis, directis ductionibus à superiori parte intẽdãt. Licet etiam organo ab inferiori parte alligato, à superiori extendere alio intercedente motu: alligatis enim laquei
D capitibus, vt (quemadmodum dictum est) retinacula sint, cunei funium capita per trochleas traiecta cum superioribus capitibus funium organi vinciunt, vt machinationibus motis, alio intercedente motu à superiori parte extendant, aut laquei capitibus non amplius retinaculi vicem exhibentibus, sed ad funium organi capita alligatis, vel ad superiora directis ductionibus, vel alio intercedente motu ad inferiora idem præstent: quúmque abundè extendunt, eosdem adhibent im-
E pulsus quos paulo antè proposuimus. Quæ relata sunt adscripsimus: probamus autem & in hoc quod de Nilei plinthio diximus, vbi scala erecta collocetur, intentionẽ ab inferiori parte adhiberi, cuneo ad scalam alligato: eã verò quæ vel à superiori parte trahit, vel in diuersa diducit, ex toto prætermitti: eiusmodi siquidem imbecilles sunt. quòd si homo iaceat sic interdum censui luxatum reponi. Contentus sum propositis reponendi rationibus, exempli causa propter organi motum huc allatis. Omnia enim luxata per hoc quoque instrumentum reponi pos-
F sunt, non secus ac per Nilei plinthium. Vtriusque machinationes sunt diuersæ, sed reponendi rationes eædem, sic vt liceat ex superioribus vniuersum huius organi motũ intelligere.

Trispastum Apellidis seu Archimedis, Cap. xxvi.

ILlud in primis scire cõuenit, quòd neque Apellides neque Archimedes medici fuerunt, sed architecti, qui machinamentum hoc excogitarũt, (quemadmodum nos accepimus de historia) ad naues deducendas funibus nõ
G per manus, sed per ergatam attractis: illius autem seculi medici eius structuræ modum minuentes, trispastum organum medicinale ad luxata fractáque restituenda fabricarunt in hunc modum. Totum organum ex eorum genere est quæ oblonga quadrata nuncupantur: est autem hoc modo compactum. Duo latera longa palmas quatuor, digiti crassitudine, inter se coagmentantur per transuersaria lõga palmos duos, crassa digitum. Latitudo potissimùm posterioris trãsuersarii, sex digitos æquat: prioris, propter opercula, palmos duos. Vt retulit autẽ Pasicrates, media latera excauata sunt cauis non nimis altè penetran-
H tibus, quibus duo axes includũtur, rotas habẽtes in vicinia laterum. Vtriusque axis rotæ perforatæ sunt, peruiis foraminibus, quæ non alia de causa facta sunt nisi vt in ea funes immittantur, quorum ratio hæc est: Funes duo extrema parte nodum accipientes, coniecti in prioris

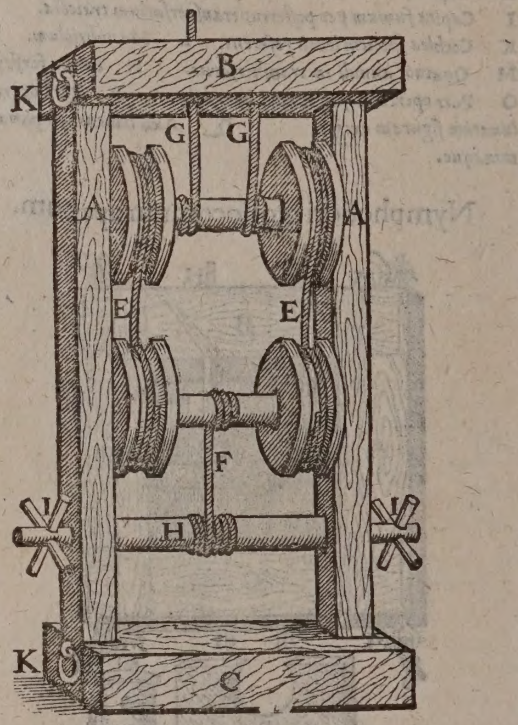
axis foramina,attrahuntur ita vt nodi super foramina col A
locentur: tũ funes circa suas vterque rotas inuoluũtur,&
per posterioris axis foramina traiecti nodum accipiunt.
Posterior axis medius inter rotas foramen habet, in
quod rursus funis conijci debet: sumitur funis longus,
qui ab vtraque extremitate nodum acceperit: deinceps
per propositum foramen traiicitur sic vt nodus forami-
ni iũgatur:posthæc circa medium axem inuoluitur: quo
facto altera eius extremitas per posterius transuersarium
quod medium perforatum sit traiicitur. At quid nunc B
sit fune traiecto? manu tractus euolutúsque posteriorem
axem conuertit: quo conuerso,alia capita funium qui ex-
tra procedunt,ducuntur. adhibentur autem funes qua-
tuor, duo & item duo, atque ad hunc modum immittũ-
tur. sumuntur funes duo,qui extrema parte nodum acce-
perint, & per duo foramina prioris axis, quæ inter rotas
sunt traiiciuntur,attrahuntúrque sic vt duo nodi forami-
na contingant,tuncque funium capita per prius transuer
sarium perforatum ab interiori parte versus exteriorem
traiiciuntur. aut prehenditur funis vnus duplex,cuius ca- C
pita coniecta in prioris axis foramina attrahuntur,vt me
dius funis inter foramina statuatur:postea eiusdem funis
capita traiiciuntur per foramina trãsuersarii prioris. Duo
item alii funes sumuntur, nodo extrema parte deuincti,
hi per foramina inter rotas posterioris axis facta, & à me
dio foramine recedentia attrahuntur: qui deinde vbi eo
rum nodi ad foramina peruenerint, tunc ducuntur traii-
ciuntúrque per posterius transuersarium perforatum, sic
vt quinque nunc sint funium, quæ extrà feruntur,capita,
duo per prius transuersarium,tria per posterius. His po- D
sterioribus manu attractis inclusisque funibus (vt dictum
est)inuolutis atque euolutis,capita eorum qui exterius fe
rebantur,ducuntur, extendúntque capita habenarum qui
bus distenditur corpus. Huiusmodi organi structuram Pa
sicrates exponens reprehendit tanquam minimè effica-
cem: vniuersum enim organi opus consistit in ductione
funis posterioris qui manu attrahitur,ac nequit manus in
restituendis luxatis vim tantam sustinere, præsertim vbi
magni articuli sunt,& corpora robusta. Quamobrem or-
gani structuram immutauit,duósque axes qui inclusi e- E
rant, ita struxit vt penetrarent, & priorem, minorem e-
xiguis capitibus extantem, posteriorem maiorem & lon-
giora capita habentem,& ad prioris quidem axis extan-
tia capita clauos cõfixit:posteriori vectes adiecit: demis-
sis axibus duobus digitis machinamentum in restituen-
do sic mouit. Habenas extendendis corporibus iniectas
ad extantia prioris axis capita deligauit, vt posteriori axe
conuerso prior moueretur,& euolutis inuolutisque funi-
bus nerui extenderentur. Sed Aristion Pasicratis filius pa
tri aduersatur,vt vetustam organi structuram ignoranti. F
In vetusta enim (inquit) organi structura, axes non mo-
uebantur in laterum cauis,sed circa ferreos chodaces af-
fixos lateribus in capreoli formam excauatis,quod vide-
re licet in organis ad aquam hauriendam comparatis,
quæ ob fabricationis rationem facilè conuertuntur, ne-
que tamen rotæ in se continẽt armillam sed chodacem.
Quoniam igitur axes per armillas mouentur circa choda-
ces, & rotæ per chodaces circa armillas axes promptè ad-
modum versabuntur, atque idcirco sine impedimento e-
runt,etiamsi funis manu ducatur. Ob id autem ipsum tri- G
spastum organum appellatum est, quoniam tres funes a-
gũt: vnus quidẽ extrà ductus,duo inclusi. Hactenus ipse
probabiliter scripsit,sed vera sunt quæ à Pasicrate addu-
cuntur:non enim potest manus funem ducens bene re-
stituere, sed fortasse monstrationis causa in ludo organũ
mouere:vis autem quæ in restituendo requiritur per ma-
num minimè poterit adhiberi. atque ea de causa iisdem
omnibus factis quæ in vetusta scriptura sunt ostensa, ter-
tium axem organo adiiciendum iudicauimus, cuius ca- H
pita traiecta per latera essent, vt posterior axis nunc me-
dius fiat:medius autem perforetur: in extantibus capiti-
bus vectes demittantur,vel manubriola,aut bacula ducta
ria:medius verò funis posterior, vbi circa axem est inuo-
lutus,traiicitur per foramen axis penetrantis, suóque ibi

A capite alligatur. His ita constitutis,conuersus posterior a-
xis, ille inquam cuius capita extant, funem circa se inuol
uit,quò fit vt medius axis moueatur:quo moto,prior quo
que axis mouetur. Tribus axibus conuersis, funium qui
extrà ducuntur,capita tenduntur,cum quibus vinciuntur
habenæ quæ corpora extendunt. Habet item organum o-
percula,veluti glossocomum,ne machinationes oculis ex
ponantur,atque item annulos ad latera affixos,quibus al-
ligetur. Hæc est vniuersi trispasti fabricatio. Restituendi
B autem modi aptantur iidem quos posuimus in glossoco
mo: distat enim solùm quibus mouetur machinationi-
bus: præterea funium eadem est ductio, habenis ad eos al
ligatis. Sed iam trispasti fabricationem explicatam ha-
bemus.

Trispasti machinamenti Apellidis seu Archimedis per literas declaratio.

- A *Duo latera.*
- B *Prius transuersarium.*
- C *Posterius transuersarium,*
- D *Duo axes habentes rotas in ũicinia laterum.*
- E *Funes circa rotas inuoluti.*
- F *Funis coniectus in foramen medium inter rotas posterioris axis.*
- G *Funis duplex cuius capita traiecta per foramina prioris axis per prioris transuersarii foramina traiiciuntur.*
- H *Tertius axis cuius capita traiecta sint per latera.*
- I *Vectes in extantibus capitibus demissi.*
- K *Annuli ad latera affixi.*

Trispastum Apellidis seu Archimedis.

Fabri organum, Cap. XXVII.

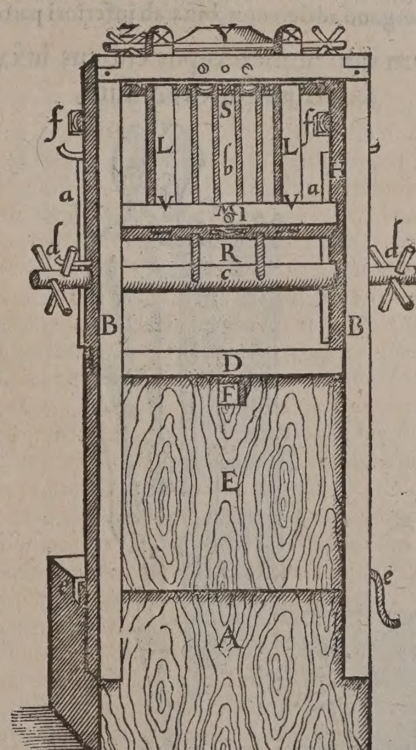
FAbri organum ad hunc modum fit: super basin, quæ
κρηπὶς nominatur, pro organo dimensam, statuuntur
crura duo:quorum longitudo duos cubitos & semissem
æquat,aut etiã excedit: latitudo implet digitos quatuor,
crassitudo tres. Crura hæc per duo transuersaria inter se
coagmentãtur, altero ab inferiori parte, quod quinque H
palmos à basi recedat, altero à superiori quà crura finiun
tur. Inferiori transuersario subiicitur asser transuersus,qui
& cum lateribus organi,& cum transuersario committi-
tur. hunc asserem sedile consueuerunt omnes appellare,
cuius medium ad transuersarium exciditur ad effigiẽ x,

inuerſi,qua parte tranſuerſario infigitur æneum II.accom A
modatur tam cauum quam II, demittendo priapiſco o-
cto digitos longo. Inter tranſuerſaria ab interiori parte
crurum canaliculi excauantur,in quibus,dum luxata re-
ponuntur,moueatur quadrata teſtudo,ſpatham &cubitos
mouens.Quandoquidem prior pars teſtudinis (frontem
dicunt)peruio foramine pertunditur,in quod radix con-
iicitur,cui us extremum quà extenuatur, ad poſteriorem
teſtudinis partem per craſſitudinem traiicitur.Propoſita
pars radicis peruio foramine pertunditur,per quod fibu- B
la demittitur ne radix euellatur ; ſed manens in forami-
ne torqueatur: fibula autem in extrema radice ſcutulo
ſuperpoſito includitur. Radix eò pertinet vt ſpatham in
organo ſuſtineat:habet enim organum ſpatham capitulo
leniter cauo aſſurgentem,ita longã vt à teſtudine ad ſu-
perius tranſuerſariũ quod caput nominatur, pertineat, &
cuneati axis modo excedat.Hui⁹ ſpathæ extremitas, quæ
contra capitulum eſt,media in quadratam figuram exci-
ditur,atque in id cauum includitur radicis extremitas la-
ta,quæ perforatur. Perforatur item ſpatha ab vno latere
ad alterum,in quod foramen fibula demittitur, vt ſpa- C
tham detineat ad radicem.Ipſa verò teſtudo iuxta mediũ
pertunditur foraminibus quatuor, vel ordine diſpoſitis
vel duobus à priori parte,totidem à poſteriori conſtitu-
tis, quæ non alia de cauſa fiunt niſi vt funes in ea indan-
tur,vt in ſequentibus oſtendam.Medium caput,hoc eſt ſu
perius tranſuerſariũ,in quadratam figuram excauatur, in
quod cauum duplex trochlea inditur,quæ circa axiculum
verſatur. Habet item ſuperius tranſuerſarium duo alia ca
ua quadrata peruia,nempe ab vtroque trochleæ latere v- D
num, in quæ coniiciuntur quadratæ cubitorum partes:
duo enim cubiti per ſuperius tranſuerſarium demittun-
tur deorſum & teſtudini inhærent,quæ quadrata caua in
ſummo habet. Imas cubitorum partes quadratas tenuéſ-
que architecti calces nuncuparunt:ſuperiores latas ac ro-
tundas,dixerunt alas.In alas ergo cubitorum quæ ſupe-
rius tranſuerſarium excedunt,& peruiis foraminibus per-
tuſæ ſunt, axis coniicitur,cuius capita vtrinque excedũt:
medium cuneatum eſt: in extremis capitibus vectes ſunt
vel manubriola ductaria,quibus conuertatur.Alarum par E
tes priores iuxta foramina & axis capita rurſus forãtur,vt
ſi quãdo opus ſit,in foramina fibulæ demiſſæ ſeruent axẽ
immobilem. Organo præterea iuxta crurum extremita-
tes alia duo ſunt adiuncta crura,vt ſiquando ſedilis vicem
exhibeat, ſuper baſim atque adiũcta crura iaceat. Verùm
quia teſtudo per funem elata,& cubitos & ſpatham attol-
lit,in ſequẽtibus qua ratione funis indatur, adiiciam.Su-
mitur funis duplex, cuius capita per duo foramina quæ
vel iuxta cubitos ſunt,vel à priori parte, vel à poſteriori
vel in medio traiiciuntur, vel ab inferiori parte ſurſum F
adducuntur,ſic vt medius funis inter foramina colloce-
tur, deinde capita ſurſum feruntur,& circa duplicem tro
chleam prioris tranſuerſarii inuoluuntur,atque (vt dictũ
eſt)permutata deorſum procedunt, & ad clauos penetran
tis axis religantur:continetur enim organo Fabri,alius a-
xis coniectus in crura quæ ſuper tranſuerſarium inferius
digitis quinque interpoſitis perforata ſunt. In axis medio
duo claui ſunt infixi:in extãtibus capitibus vectes vel ma
nubriola ductaria quibus cõuertitur axis,cuius cõuerſio
per funes teſtudinem attollit,atque vnà cum ſpatha ſimul
cubiti & axis, qui alis continetur, ſurſum feruntur ad lu- G
xata, quæ à ſuperiori parte extenta in ſuam ſedem collo-
cantur. Huiuſmodi eſt antiqua ſtructura organi quod ad
Fabrum refertur autorem.

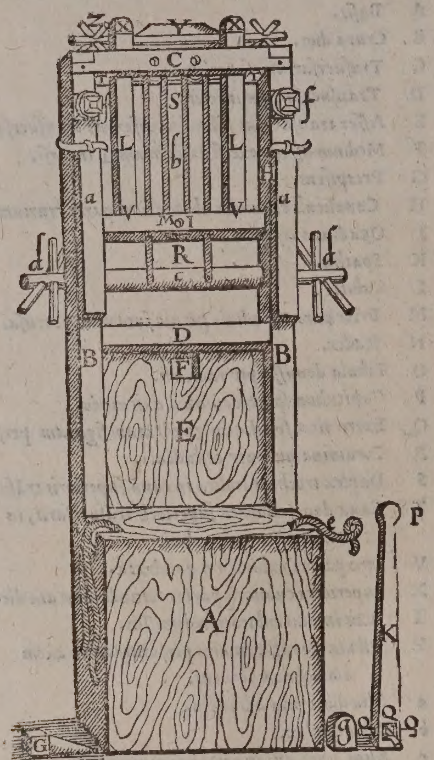
Fabri organa per literas declarata.

A *Baſis.*
B *Crura duo.*
C *Traſuerſarium ſuperius.*
D *Tranſuerſarium inferius.*
E *Aſſer tranſuerſus ſubiectus inferiori tranſuerſario.*
F *Medium aſſeris exciſi ad formam* II *inuerſi.*
G *Priapiſcus.*
H *Canaliculi excauati ab interiori parte crurium.*
I *Quadrata teſtudo.*
K *Spatha.*
L *Cubiti.*
M *Prior pars teſtudinis peruio foramine pertuſa.*
N *Radix.*
O *Fibula demiſſa per radicem.*
P *Capitulum ſpathæ cuneati axis modo.*
Q *Extremitas ſpathæ in quadratam figuram perforata.*
R *Foramina quatuor teſtudinis.*
S *Duplex trochlea indita in cauũ ſuperioris trãſuerſarii*
T *Caua duo quadrata ſuperioris trãſuerſarii, in quæ demittuntur cubiti.*
V *Imæ partes cubitorum quadratæ.*
X *Superiores cubitorũ partes rotundæ quæ alæ dicuntur.*
Y *Axis in alas cubitorum demiſſus.*
Z *Fibulæ demiſſæ in alas perforatas quæ axem immobilem ſeruent.*
a *Alia duo crura adiuncta.*
b *Funis duplex.*
c *Alius axis,qui in cruribus continetur.*
d *Vectes quibus conuertitur axis.*
e *Trochleæ binæ ad baſim.*
f *Binæ trochleæ ad ſumma crura.*
g *Cuneus.*

Fabri organum.

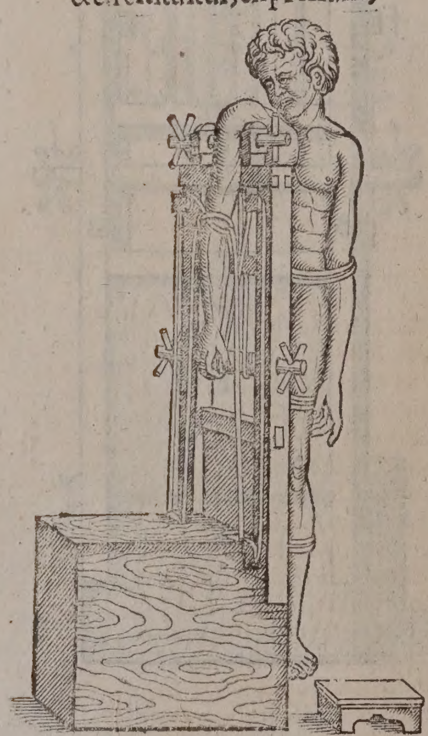
Fabri organum.

De motu organi, Cap. XXVIII.

QVVM erecta organa comparentur ad reponendũ humeri caput excitando, & aliis quoque modis idonea ſint, de humeri capite reſtituendo tractare conſtitui: ordiar autem ab eo caſu ſub quo in alã prolabitur. Verùm vt organi motum perfectum habeamus, quaternæ trochleæ organo adiicientur, binæ ab inferiori parte qua

Organum quo humeri caput cubitus luxatus, &c. reſtituitur, expreſſum,

baſis ſurſum ſpectat: totidem à ſuperiori ad ſumma crura. Vbi ergo luxatum reſtituere volumus, cuneata pars axis primùm lana vel linteo circundetur, ſubſelliúmque iuxta organum ponatur, ſuper quod homo aſcendat: deinceps vinciantur crura quidem habena inter ſe, ſed integrum brachium extentum, ad latus: in foramina autem alarum indantur fibulæ, vt axis ſeruetur immobilis vſ-

A quedum eo moto opus erit. His ita conſtituti brachium
ſuper axem imponatur: atque vbi cuneata pars axis in alã
coniecta ſit, laqueus carcheſius, vel alius æqualiter exten-
dens humero iniiciatur, eiúſque capita deorſum addu-
cta, ad clauum eius axis qui in cruribus annectitur, alligẽ
tur, fune non amplius indito, quemadmodum in organi
fabricatione retulimus, axis conuerſio directa ductione
ab inferiori parte extendet: id quod etiam, alio interce-
dente motu, ad hunc modum fit. Laquei capita primò
B per inferiores trochleas traducuntur, inde ſurſum data
ad clauos axis alligãtur, vt hic verſatus propoſitam inten
tionem moliatur. Idem quoque efficitur duplici contra-
rio motu interiecto. laquei enim capita per inferiores tro
chleas traiecta ad ſuperiores feruntur: inde ad axis clauos
vinciuntur vt duplici contrario motu interiecto ab infe-
riori parte extendant. Tales ſunt modi quibus ab infe-
riori parte intendimus. Siquis autem à ſuperiori inten-
dere voluerit, fune in teſtudinem coniecto, veluti in or-
gani ſtructura poſuimus, laquei capita deorſum adducat,
C & tanquam retinacula ad aliquid immobile deuinciat:
poſt hæc axem conuertat: quo conuerſo teſtudo alio mo-
tu intercedente, per funem elata à ſuperiori parte inten-
det. Ex his quoque ille modus comprehenditur qui in
diuerſa extendit, hic non amplius requirit vt capita re-
tinacula ſint, ſed ab interiori parte ad axis clauos vincian-
tur, vel per ſe vel alio motu intercedente, vt per vnum
machinationis motum, propoſitus extẽdendi modus ad-
hibeatur. Seruetur autem in intendendo axis immobilis,
quemadmodum declarauimus. Poſtquam abundè intẽ-
D derimus fibulæ, quæ moueri illum non patiebantur, reci-
piendæ ſunt, atque ipſe per vectes vel manubriola ducta-
ria conuertendus, vt cuneo aliqua ex parte inclinato, ex-
trahendo impellamus, ſicut in aliis organis oſtendimus:
poſthæc dum reſtituimus humero deorſum intẽto, mini
ſter à poſteriori parte aſſiſtens, manus det ad ceruices ho-
minis, vt corpus verſus pedum regionem cogat in contra
riam partem. Verùm vbi reſtituimus, miniſtro id præſtan
te quod oſtendimus, ſubſellium pedibus hominis ſubie-
ctum ſubtrahatur, vt ipſe ſuſpendatur ab organo, tum (vt
E alibi dictum eſt) eodem momento, quo ab inferiori par-
te extendimus atque excitamus, per cuneum extrahendo
impellemus: deinde intentione remiſſa ſurſum, cogemus
vtraque manu membro comprehenſo, &, vt in ſuum lo-
cũ recondatur, elato. Hac igitur ratione humeri caput in
alam prolapſum reſtituitur.

Verùm ſi in priorem partem aut poſteriorẽ veniat, ver-
tere ſic axem oportet, vt quod ex eo cuneatum eſt, deor-
ſum ſpectet, ſurſum quod æquum eſt: hoc ſiquidem nunc
aptatur ad reponendum humeri caput, quod in propoſi-
F tas partes eruperit. Eo facto homo ſuper ſubſellium quod
iuxtà ſit aſcendens brachium ſuper ponat ſic vt axi inſi-
dat: eædémque intendendi rationes adhibeantur quæ
traditæ ſunt vbi in alam excidit. Neruis abundè diductis
impulſus conuenit quem in aliorum organorum motio-
ne monſtrauimus.

Sed ſi neque cubiti ſint, neque axis in alas cõiectus, hu-
meri caput in alam prolapſum ita reſtituitur. Agitatur ſpa
tha ſic vt capitulum eius, perinde atque cuneata pars axis
ſuperius tranſuerſariũ excedat. tum duplex habena me-
G dia inter ſpatham & tranſuerſarium datur, cuius capita ab
exteriori parte pendent. In reſtituendo autem, æger ad
organum aſſiſtens, brachium ſuper tranſuerſarium impo
nit ſic vt ſpatha in alam indatur: poſthæc carcheſius la-
queus, vel alius æqualiter extendens humero iniicitur, cu
ius capita deorſum demiſſa ad tranſuerſarium vt retina-
cula deligantur. fune ad teſtudinem dato, axis conuerſus
teſtudinem, cúmque ea ſpatham attollens à ſuperiori par-
te extendit. Aptatur item ille extendendi modus qui in
diuerſa ducit: laquei capita mutata ad axem alligantur:
H tunc ſiquidem conuerſus axis in diuerſa diducet. Poſtquã
ſatis extenderimus, duplicis habenæ capita cõtinenda
ſunt, & per hanc ipſa ſpatha, vt per ſpatham extrahendo
impellamus. Quo facto intentio remittenda eſt, mem-
brúmque ſurſum adducendum, vt quamcelerrimè in
ſuum locum articulus collocetur. At ſi organum ſpatham

nō habeat, nō cubitos, non axem illis contentum, humeri caput in alam veniens per cuneum sic reponi debet. Cuneus in quem funes coniecti sint, superiori transuersario insidat, & per funes ad ipsum viciatur: deinceps æger brachium superimponat, cuneúsque in alam coniiciatur: quo coniecto, laqueus carchesius humero circumligetur, eiúsque capita deorsum demissa dentur ad axem qui cruribus continetur, vt axis versatio ab inferiori parte extendat. At vbi satis intenderit, impellere oportet, velut in aliis organis demonstrauimus, aut extrahendo, aut sursum compellendo: qui modi, quum ab inferiori parte extendimus, potissimùm ad rem pertinent. Placuit aliis per testudinem ita reponere. Funem primò resoluunt, ipsúmque duplicant, cuius duplicati capita per duo testudinis foramina traiiciunt, à superiori parte deorsum, & ad inferioris axis clauos alligant. attollunt itaque testudinem propè superius transuersarium, túncque restituendum brachium superiniiciunt, cuneámque in alam demittūt. post hæc brachium per palmam iūcturam ad testudinem vinciunt. His ita constitutis, inferior axis conuertitur, testudóque à subiecto fune deorsum versus attracta ab inferiori parte ducit. quo pacto intentio quidem ab inferiori parte adhibetur, sed humero ad testudinem alligato prohibetur conueniens impulsus.

Cubito in illas tres partes elapso, vbi brachium curuatur, interiorem inquam, exteriorem, & posteriorem, iuxta organum ab omni parte præparatum stare æger super subsellium debet, atque axis conuerti sic vt pars eius quæ cuneata est, deorsum spectet, sursum, quæ æqua; dehinc brachium dare super axem. Quo facto, humerus ad axem per palmam iuncturam deligandus est: brachio verò in vi D cinia manus iniiciendus est laqueus inæqualiter extendens, eiúsque capita sursum adducenda, & ad alam vel ad extans caput axis è regione alliganda: brachio sic ad rectū angulum figurato, habenæ vel latæ fasciæ medium ad eam regionem detur quæ proximè sub cubito est, cuius capita deorsum ad axem porrigantur. Quod ad extendendum pertinet, iidem modi conueniunt quos vbi humeri caput restituitur, ostendimus: nunc siquidem licebit, vel continendo & à superiori parte extendendo, vel in diuer E sa ducendo vim adhibere: qua abundè adhibita, eadem impellendi ratio accommodatur quæ tradita est vbi de aliorum organorum motu pertractauimus. At si cubitus in priorem partem moueatur, in quo casu brachium extenditur, membro superimposito, humerus ad axem deligetur. tunc carchesius laqueus vel alius æqualiter extendens brachio iniiciatur, eiúsque capita deorsum ferantur, eadem intendendi ratio adhibeatur: pòst idem impellendi modus expeditissimus, quem in tractandis organis demonstrauimus. Propriè autem spatha plurimùm videtur ad cubitum restituendum pertinere. Videamus autem quomodo, vbi neque cubiti in organo sint neque axis in alis contineatur, opus hoc efficiendum sit. Funis igitur resoluitur duplicatúrque, & eius capita per duo foramina testudinis à superiori parte deorsum traiecta, ad axis clauos alligantur. Testudo autem cum spatha prope superius transuersarium, attollitur: dein spatha torquetur & brachiū super transuersariū cui lana circūdata sit, imponitur humerúsque ad transuersariū per palmā iuncturā alligatur: brachiū verò ad spathā toto membro curuato. Conuertitur igitur axis cruribus contentus, testudóque deorsum versus à fune coacta spatham similiter deorsum adducit, sicque ab inferiori parte intendimus. At vbi satis extenderimus aptatur impulsus, quem paulo suprà posuimus, si in exteriorem vel interiorem partem cubitus elabatur, adducendo: si in posteriorem, extrahendo. Porro ab inferiori parte extendere possumus: impulsu autem, eo quòd brachium deuinctum sit, ad spatham extrinsecus prohibemur, nisi quum radix euelli ex foramine possit, extrahendo impellamus. Magis autem accommodatur spatha, vbi cubitus in priorem erupit, quem si restituere velimus, funem demittere similiter oportet, sineréque vt spatha dependeat: deinde membro superiniecto, hume-

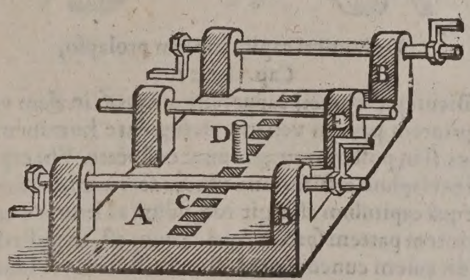
A rum ad transuersarium deuincire, brachium verò ad spatham. post hæc ab inferiori parte extendere, vi, quantum res postulat, adhibita impellere, antè quidem premēdo tum circumducendo, spatha cum brachio torta curuatáque premendi causa. Hactenus de cubito luxato.

Ex Ruffo scamnum Hippocratis,
Cap. XXIX.

Hippocrates maximè admiratione dignus multis in locis suum organum ξύλον appellauit, in quibusdam etiam σχεδίαν: recentiores id βάθρον, id est scamnum, dixe-
B runt, eóque affixis cruribus, & pro organo & pro scamno vsi sunt. struitur autē sic. Paratur lignū sex cubitos longū, latum duos, nouem digitorum crassitudine, resupinatúrque, & quatuor alia ligna pedem longa extremis partibus rotunda, duo scilicet & duo, cuius eius extremis iunguntur huiusmodi ligna, quæ φλιαὶ ab Hippocrate vocantur, in latitudine peruiis foraminibus pertunduntur, quibus continentur penetrantes axes in medio clauos habentes, & in extantibus capitibus manubriola ductaria ad conuertendum. Totum lignum in medio vsque ad alteram
C partem quatuor digitorum spatio iniecto, caua habet, quorum altitudo pariter & latitudo tres digitos æquet: caua hæc Hippocrates καπέτας nuncupauit. Medium præterea lignum altè in quadratam figuram excauatur, quo scalmus demittitur qui priapiscus vocatur. Alias item φλιὰς in medio ad similitudinem literæ Π, non inutiliter

Scamnum Hippocratis.

A Lignum quadrangulum sex cubitorum, latitudine bicubitali, crassitudine dodrantali.
B Postes breues axes habentes.
C Fossulæ.
D Lignum teres in medio cauo infixum.
E Postes pedales lignum transuersum tanquam scalæ gradum continent.

adiectas. Structura igitur Pasicrate autore huiusmodi est, cui deinceps subdam qua ratione moueatur scamnum
F Hippocratis, quod vbi vetustam structuram habeat, homine iacēte, ad luxata omnia restituēda idoneum est, vt dū singula exequar, declarabo.

De maxilla restituenda, Cap. XXX.

Maxilla excidente siue ab altera parte siue ab vtraque, homo resupinatur sic vt caput iuxta axem qui ab eius parte est, collocetur, brachiis ad pectus atque abdomen alligatis, cruribúsq; inter se, & omnibus ad scānū organum deuinctis. Tum capiti ea iunctura imponitur quæ lepus auritus dicitur, eiúsque sinus ad ea ligna quæ proximum axem sustinent, vt retinacula sint, deligantur:
G media habena in os inditur, quantum potest intima, iuxta eā regionem, qua maxilla cum malis committitur, inter dentes maxillares, eiúsque capita deorsum demissa ad axem qui à pedibus est, alligantur, aliáque habena media mentū complectitur, & in vtranque partem vltra caput adducta ad axem qui super ipsum est, diducendi causa deuincitur. His ita constitutis, inferior axis torquetur, vt continendo, & ab inferiori parte extendendo vis adhibeatur. Postquam intenderis, quantum res ipsa postulat, ad eos impellendi modos venies quos in opere de articulis exposuimus. Si maxilla quidem ab vna parte exciderit,
H tria efficies, adduces, premes & sursum compelles: sin ab vtraque extrema mota fuerint, premere conueniet, & sursum compellere. Hæc de maxilla, nunc venio ad humeri caput.

A *Iunctura lepus auritus.*
B *Sinus leporis deligati ad ea ligna quæ sustinent axem proximum,ut retinacula sint.*
C *Habena quæ media in os inditur.*
D *Capita habenæ alligata ad axem qui à pedibus est.*
E *Alia habena quæ media mentum complectitur.*
F *Habenæ alterius capita diducendi causa ad axem deuincta.*

De humeri capite in alam prolapso,
Cap. XXXI.

VBicunque humeri caput restituimus,si in alam vel in E
priorem partem venerit, resupinare hominem de
bemus: si in posteriorem,pronum collocare. Vbi ergo in
alam prolapsum restituimus,cuneus eò immittendus est,
sic vt quà capitulum assurgit rotundum ac leniter cauum,
in priorem partem spectet, quà æquus est, in posteriorē:
expedit autem cuneum,vt mollior sit,linteo vel lana in-
uoluere.Omne enim lignum (autore Hippocrate) durum
est,& tactu lædit,atque hac de causa potissimùm lana cir-
cundatur. Adde quòd hæc sudorem absorbet qui in a-
la oritur,& ob curationis metum,& ob calorem eius par- F
tis naturalem qui ad diducendum confert:& quòd cuneū
labi non patitur. deinde funium capita hæc quidem à
priori parte,illa verò à posteriori super caput ad axem ad-
ducenda.Media item habena sub ala inter cuneum & hu-
merum danda est,vel (vt aliis placuit)inter cuneum & la-
tera,eiúsque capita ab exteriori parte attrahenda. Ipsi au-
tem humero carchesius laqueus, vel alius æqualiter extē-
dens,iniiciendus nō quà laceratus est, ne quum neruosus
sit,si adstringatur,doleat:sed suprà vel infrà. Plerique su-
periorem regionem anteponunt tanquam magis ido-
neam, quòd proxime ad articulum accedat,sed locus hic G
ad curationem minus accommodatur: prohibet enim
rectum impulsum. Sub musculo igitur deligandum cen-
semus,& ob hanc causam,& propterea quòd locus qui iu
xtà adstringitur,ægrè laxatur: quæ verò mediocri interie
cto spatio attrahuntur, facilè sequuntur. Expedit autem,
vt laqueus mollius incidat, humerum lana obuoluere,
deinde laqueum iniicere:tubercula enim cubito subiecta
prohibent quo minus laqueus sub extendentium vi deor
sum labatur.His ita constitutis,laquei capita deorsum de
missa,è regione ad axis clauum alliganda sunt, vel circa
ipsum obuoluta,vel nodo inter se deuincta:magis autem H
ad rem pertinent, vbi inter se alligato clauo circumpo-
nuntur,tunc siquidem opus suum firmius præstant:neces-
A se autem est,vel continere,& seu ab inferiori, seu à supe-
riori parte extendere, vel per organi axes in diuersa con-
tendere. Abundè vi adhibita,primùm conuenit impelle-
re, per duplicem habenam extrahendo:& eodem quo ex
trahimus momento cubitum altera manu ab exteriori
parte in interiorem agere,intentione adhuc manente: tū
hac remissa laxatáque,manibus sursum compellere. At si
caput humeri in priorem partem moueatur, hominem
supinum collocamus:pronum, si in posteriorem, cuneó-
que omisso,medium duplicatæ habenæ lana inuolutum
B sub alam demittimus,capitáque eius supra caput adduci-
mus,non è regione humeri vitiati, sed versus cōtrariam
partem,homine resupinato,si in priorem partem articu-
lus exciderit.Quæsita autem causa est quamobrem id fiat.
Pasicrates quidē id propterea fieri dixit ne humerus de-
tineatur,habena è regione sursum versus attracta: recen-
tiores non ea de causa, capita obliquè ducenda esse dixe-
runt,sed ne corpora quibus ala continetur,compressa lati
scapularum ossis sinum impleant:nobis verò cum omni-
bus conuenit,capita obliquè danda esse ad contrariæ par-
C tis ligna quibus axis continetur. Rursus autem humero
carchesius laqueus iniiciatur, vel alius qui æqualiter ex-
tendat, eiusqúe capita deorsum ad axem qui à pedibus
est,demittantur, vt vel retinaculis adhibitis ab inferio-
ri partem intendamus,vel(si placeat) in diuersa cōtenda-
mus. Conuenit autem impulsus (quemadmodum suprà
declarauimus)manibus præcipuè adducendo,cōprimen-
dóque.Similiter autem vbi humeri caput in posteriorem
partem moueatur,homine prono eadem moliri conue-
D nit, quæ, vbi in priorem venit,tradita sunt. At vbi satis
extenderimus,manibus premere & adducere, & sursum
compellere necessarium est.

A *Cuneus.*
B *Funium capita ad axem supra caput adducta.*
C *Habena media inter cuneum & humerum data.*
D *Carchesius laqueus humero iniectus.*
E *Laquei capita ad axem qui à pedibus est,alligata.*

De humero luxato comminutóque
Cap. XXXII.

NOnunquam accidit, vt prolapso humero fractura
quoque adiiciatur mēbro medio cōminuto,in quo
casu recondere articulū oportet, & fracturam cōponere.
Quod

Quod ad reponendum pertinet, retinaculo vti expedit, & à ſuperiori parte extendere:quod ad fracturam,ſimiliter vti retinaculo,& ab inferiori parte attrahere: ſed antè reſtituere quod prolapſum eſt oportet , deinde quod fractum. Ergo vbi volumus quod prolapſum eſt condere, cuneum in alam indimus,capitáque funium ſuper caput attrahimus,ac mediam habenam inter cuneum & humerũ demittimus, cuius caput ab exteriori parte procedat. Tum infra cuneum ac ſuper fracturam carcheſium laqueum iniicimus,eiúſque capita deorſum ad ligna quæ axem ſuſtinent,ad retinendum alligamus: ſed funium capita ad axem qui ſuper caput eſt,vincimus,vt eo conuerſo & contineamus & à ſuperiori parte extendamus. Neruis abundè intentis per conuenientem impulſum articulum reſtituimus:quo facto,laquei capita ſuper caput data retinacula fiunt,& alter laqueus æqualiter extendens,cuiuſmodi carcheſius eſt, humero iniicitur, cuius capita demiſſa ad axem qui à pedibus eſt,vinciuntur,vt & retinendo, & à ſuperiori parte extendendo vis adhibeatur. Neque nunc eſt quod timeamus ne fractura ab inferiori parte,attracta repoſitus articulus excidat: ſiquidẽ,quum à ſuperiori parte tam à cuneo quàm à ſuperiori laqueo retineatur ,vi ſatis adhibita,fracturam manibus componimus,quemadmodum ſæpius indicauimus. Quòd ſi humeri caput in priorem vel poſteriorem partem venerit, vbi reſtituitur,eaſdem animaduerſiones deſiderat. Hactenus de humeri capite.

De cubito, Cap. XXXIII.

CVbito in illas tres partes elapſo,in quas vbi venit brachium curuum eſt, neque extenditur in interiorem, exteriorem,& poſteriorem,homo ſuper organum reſupinetur, quo commodè figurato, carcheſius laqueus, vel alius æqualiter intendens humero circundetur, cuius capita vt retinacula ſint, ſurſum ſuper caput vinciantur:brachio autem in vicinia manus laqueus iniiciatur,qui inæqualiter extendat, puta attollens, chiaſtus, aut nauticus, cuius capita ſurſum adducta ad ligna quibus axis continetur, religentur: vtrunque ſcilicet ad id ad quod ſpectat è regione,ſic vt cubitus cum humero ad rectum angulum figuretur. Tum duplicatæ habenæ,ſeu latæ faſciæ mediũ ad brachium dentur iuxta cubiti iuncturam, cuius capita ad axem qui à pedibus eſt, vinciantur. Datis igitur capitibus laquei,ad ſuperiora duplicatæ habenæ, ad inferiora,binisque axibus vno ſuper caput,altero iuxta pedes collocato, vim adhibebimus,vel continendo & à ſuperiori vel inferiori parte attrahendo,vel in diuerſa ducendo: eáque ratione impellemus quæ reponendo articulo idonea ſit. Vbi in interiorẽ vel exteriorem partem conuertatur, adducemus : vbi in poſteriorem,extrahemus. Quòd ſi in priorem partem articulus elabatur,in quo caſu curuari extentum brachium nequit,homo ſupinus iaceat in vitiatam partem inclinatus, brachio ſuper ſcamnum extento, carcheſius laqueus humero iniiciatur, cuius capita ſuper caput procedãt: extremo itẽ brachio, in vicinia manus,alius detur laqueus qui æqualiter extendat,cuius capita deorſum attrahantur. item eadẽ vis adhibeatur,nempe retinaculis,& intentione à parte inferiori. Equidem ſatius duco in diuerſa contendere: nam hoc ad articulum reponendum efficacius eſt quàm ſi ab inferiori parte ſolummodo extendamus. Oportet autem quũ abundè extenderimus,ad commodè impellendum tranſire,premendo nimirum & circunducendo. premẽdo quidem,intentione adhuc manente: circunducendo, poſtquam remiſſa fuerit. Condito articulo,vt eius reſtituti certa indicia habeantur,experiri oportet naturales brachii actiones, flexum inquam & porrectionem,præterea ſitum in pronum habitum ac ſupinum,quoniã vbi huiuſmodi actiones liberæ ſint,perfectè reſtituti articuli fidem faciunt: poſſumus& conferentes cum altero cubito,num ex toto luxatũ reſtituerimus,colligere. Quo perfectè reſtituto,brachium commodè ad rectum angulum curuetur, contineatúrque in ſequentem curationem. Duo igitur brachii oſſa,vbi ſuo loco mota ſunt, his modis reuertuntur: ſed poteſt ſeorſum vtrunque etiam offẽdi,quum cubitus erumpat,radius diducatur,quod nunc quoque ex-

A plicabo. Læditur per ſe cubitus radio inuiolato:dehiſcit ſeorſum radius,cubito in ſua ſede manente. Vtrumlibet horum oſsium lædatur,vbi per hoc organum reſtituitur humerus,iniecto laqueo ad ligna quæ axem ſuper caput continent, alligatur, extremóque brachio rurſus laqueus circundatur,qui inæqualiter extendat ſicut attollens, aut nauticus, cuius capita deorſum demiſſa intendendi cauſa ad axis clauos vinciuntur. In circundando laqueo qui inæqualiter extendit,id obſeruatur vt ſinus ſuper eã partem quæ reponitur,capita ſuper contrariam collocentur: B ſiquidẽ laquei inæqualiter extendentes propriè illas partes magis cogunt,quibus eorum capita inſident, minus verò contrarias. Ergo quũ brachium duobus oſſibus cõtineatur,vbi alterum ſuo loco motum reponitur, cogere id potiſſimùm expedit, & alterum(ſi fieri poteſt)non vrgere. Intenſione abundè adhibita,illi conueniunt impellendi modi quos luxati genus poſtulat. ſi quidem cubitus in interiorem partem venerit, vtriuſque manus digiti inter ſe iuncti ab exteriori parte radii eminentiã cubiti cõplectuntur, prominentioréſque palmarum partes à latere C dantur,vt his impellentibus,quaſi adducendo, os in ſuã ſedem collocetur. at ſi cubitus ad poſteriora radii pro rũperit ,brachio aliquantiſper curuato eodem momento quo ab inferiori parte extendimus, prominentiori palmæ parte premere debemus,vt os in ſuam ſedem reponatur: hæc enim premendi ratio ad reſtituendum propriè aptatur. At vbi radius in priorem partẽ recedat, extento brachio perinde agere cõuenit quaſi vtrunque in eãdem partem exceſſerit: adhibenda itaque vis eſt, & continendo, & ab inferiori parte extendendo : quo abundè facto,du-D plex impulſus accommodatur,&qui premit,& qui circunducit. qui premit intentione manente, hac remiſſa : qui circunducit,vt oſtenſum iam eſt. Commune eſt vtriuſque vbi reſtituta fuerint,ſpectare an brachium ſuo munere ſine impedimento fungatur, curuetur nimirum & extendatur,& ſupinum pronúmque figuretur: quæ actiones ſi liberæ ſint,ex toto reſtitutum eſſe teſtantur. Quo facto, brachium in ſequentem curationem ad rectum angulum collocetur.

E

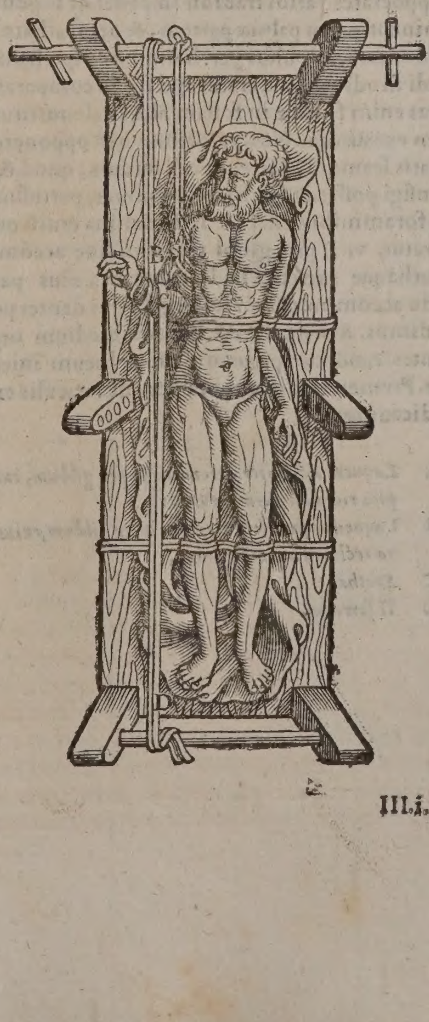
A *Carcheſius laqueus humero iniectus, cuius capita ſurſum ut retinacula ſint,adducantur.*

B *Attollens laqueus in uicinia manus, cuius capita ad ligna quibus continetur axis,religantur.*

C *Medium duplicatæ habenæ ad brachium datæ.*

D *Capita duplicatæ habenæ religatæ ad axem,qui à pedibus eſt.*

F

G

H

De manu, Cap. XXXIIII. A

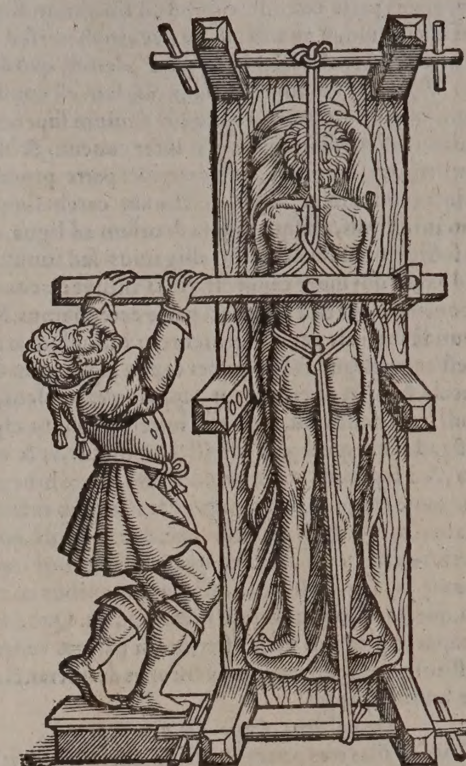
MAnus in quatuor partes prolabitur, in interiorē, exteriorem, priorem, & poſteriorem. Oportet, ſi in interiorem partem veniat, ſupinam collocare ſuper ſcamnū homine ſimiliter reſupinato: pronam, ſi in reliquas tres parte elabatur: deinde carcheſium laqueum, vel alium æqualiter extendentem brachio iniicere, & ſuper ſinum manus dare vectem tranſuerſum: vel ferramentum quo adurimus, ad palmam ipſam deligare eo vinculo quod (ad extremas partes) inſcribitur: B tum vectis vel ferramenti extremitatibus iniicere vel medias habenas duplicatas, vel laqueorum inæqualiter extendentiū ſinus, deorſumque demittere, atque alterum laqueum æqualiter extendentem brachio circumponere, eiúſque capita ſuper caput adducta, vt retinacula ſint, deuincire: quæ verò deorſum ferebantur capita, extendendi cauſa ad axem, qui à pedibus eſt religare, vt eius conuerſione & contineamus, & ab inferiori parte extendamus. Quam rem vbi ſatis præſtitimus, conuenienter impellimus. Nunc autem maximè C ad manum reſtituendam pertinet, adhibito retinaculo, ab inferiori parte extendere: licebit præterea & ſurſum adducere, & in diuerſa contendere. Neruis abundè diductis, impulſus neceſſarii ſunt qui eā compellere in ſuum locum poſſint. Quòd ſi in anteriorem vel exteriorem partem exciderit, prominentiore parte palmæ, aut etiam calce ſuperdato preſſa oſſa coguntur, deinceps manus iuxta digitos huc atque illuc agitur: ſin in priorem vel poſteriorem partem eruperit, vtiliter adducendo impellimus.

D

De ſpina luxata, Cap. XXXV.

HIppocratis organum luxatis omnibus reſtituendis accommodatur, ſed præcipuè ſpinæ, quæ vbi gibba facta eſt, tunc maximè curari poſſe cēſetur, cùm recens ex ictu vitium eſt. Collocatur igitur homo pronus ſuper ſcamnum, vt laquei capita è regione ad axem ferantur, circundantur ſpinæ laquei duo æqualiter extendentes, vnus ſupra gibbum locum, alter infrà, aut quaterni ex iis qui inæqualiter extendunt, bini à ſuperiori parte, totidem ab inferiori inter ſe aduerſi iniiciuntur, vt in opere de luxatis explicauimus. Vis neruis adhibetur potiſſimum in diuerſa deducendo, interdum tamen continendo, & vel ab inferiori, vel à ſuperiori parte extendendo. Intentione abundè adhibita, ille impulſus quo premimus, accommodatur. Hippocrates varios tradidit impellendi modos, & per prominentiorem palmæ partem, & per ſpatham premendo idoneam. Impulſus per huiuſmodi ſpatham illis reſtituendi modis annumeratur qui facilè comparantur. extremitas enim ſpathæ in foſſam aliquā demittitur, vel in lignum excauatum. Nos, vt ſpathæ obex opponeretur, Hippocratis ſcamno Π ferreum adiecimus, quod & extrahi & infigi poſſet, & ſpathæ reſponderet, pertuſúmque pluribus foraminibus eſſet, & in foramina crurū organi demitteretur, vt Π pro gibbi magnitudine accōmodaretur, ſpathâque extrema in Π coniecta, eius partem premendo accommodatam ſuper gibbum dantes premēdo impulimus. Alii duplicatæ habenæ medium organo ſubiicientes eandem ſpatham, ſuper locum iniectam premunt. Premendi modum in opere de articulis exquiſitius indicauimus.

A *Laqueus æqualiter extendens ſupra gibbum, cuius capita recta ad axem feruntur.*
B *Laqueus æqualiter extendens infra gibbum, cuius capita recta ad axem feruntur.*
C *Spatha,*
D *Π ferreum.*

De femore Cap. XXXVI.

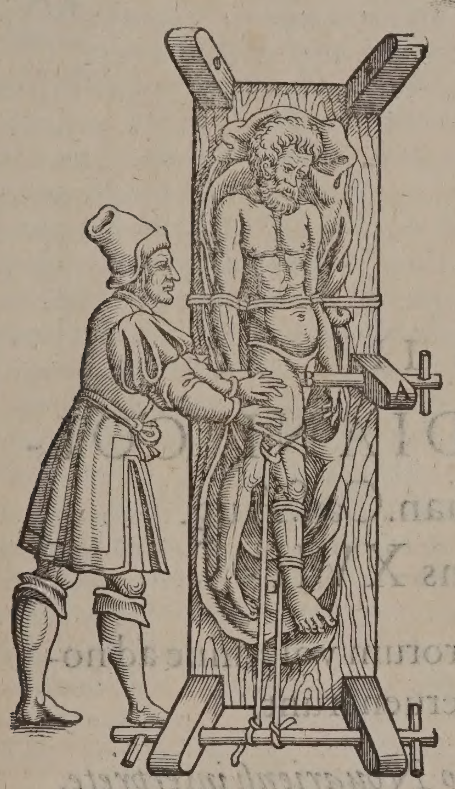
FEmur in quatuor partes promouetur: in interiorē, exteriorem, priorem, & poſteriorem. ſi in tres partes prolapſum eſt, interiorem, exteriorem, & priorem, crus extenſum eſt, implicarique non poteſt: ſi in poſteriorem, curuum eſt, neque extenditur. Ergo ſi in illas tres partes erumpat, in quas vbi venit, crus extenſum eſt, reſupinato homine medium duplicatæ habenæ lana inuolutum inter anum & naturale dimittendum eſt, capitáque E eius ſuper caput adducēda: vbi in alias partes venerit, nullo interpoſito diſcrimine inter anum & naturale dari habena debet: ſed ea animaduerſione, ſi in interiorem partem exciderit, vt ad integrum femur magis ſpectet, ne femoris caput, quū extenditur, habena media detineatur, cuius capita vel ad ligna quibus axis qui à capite eſt, continetur. vbi & retinemus, & ab inferiori parte extendimus. Extremo autem femori prope genu carcheſius laqueus iniiciatur, eiúſque capita deorſum demiſſa ad axis clauum vinciantur, vt eo conuerſo, & contineamus, & ab inferiori parte adducamus. Neruis, quantum res exi- F git, intentis, veniendum eſt ad impulſum.

De femore in interiorem partem prolapſo. Cap. XXXVII.

PRopriè autem ad femur in interiorem partem prolapſum excogitata ſunt ligna ad ſimilitudinem Π à lignis quibus axis continetur, non abhorrentia. Vbi ergo femur in interiorem partem erumpens reſtituitur, æger in integrum latus verſus iaceat, cuulſóque priapiſco integrum crus propoſito ligno ſubiiciatur, alligetúrque G ad ſcamnum ita vt immobile perſeueret, eadémque ratione & brachia, & reliquum corpus. Crus autē vitiatum detur ſuper tranſuerſarium lignorum quæ Π literam repræſentant, ita vt tranſuerſariū inter anum & naturale collocetur: ſed extremo femori iuxta genu iniiciatur laqueus, vel carcheſius, vel alius qui æqualiter extendat, eiúſque capita ad inferiorem axem demittantur. Super ipſum vero lignū Π literā repræſentans, ſub crure quod reſtituitur detur ſpatha quæ premēdo aptatur, vel lignū habens in ſummo capitulū rotundū ac leniter cauū, ab interiori parte H à ſūmo crure ad imū pertinēs. Quo facto vbi reſtituere

volumus, axis conuertitur, cuius conuersio ab inferiori parte extendit. postquam nerui abundè extenti fuerint spatha vel eo ligno quod in summo capitulum habet, super id lignum quod .π. literam refert, cum crure magna vi deorsum adducto, impulsus extrahēdo adhibetur, post quem alius idoneus est qui sursum versus compellit, quēadmodum diximus de humero in alam prolapso. A

A *Postes .π. literam repræsentantes.*
B *Transuersarium.*
C *Carchesius laqueus.*
D *Lignum à superiori parte cruris ad imum pertinens.*

De femore in posteriorem partem prolapso. Cap. XXXVIII.

VErùm si femur in posteriorem partem elabatur, neque pronum, neque supinum hominem collocamus sed sedentem, magis autem in integram coxam inclinatum. Homine ita figurato, duas prehendere habenas oportet, earúmque vnam simplicem extendere, atque alteram duplicem demittere in mediam simplicem, & simplici quidem hominem cingere, duplicē à superiori parte deorsum demittere ab ea regione quæ vmbilico proximè subiicitur, ad eam quæ inter anum & naturale est, per anum sursum adducere, vt quatuor habenæ capita à posteriore parte ad retinendum vinciantur. Retinaculis datis lata pars spathæ, quæ premendo accommodatur, coxæ supponatur imóque femori iuxta genu laqueus iniiciatur qui æqualiter extendit, cuius capita ad inferiorē axem demittantur vt eo conuerso, & contineamus, & ab inferiori parte intendamus. Intentione satis adhibita, dum adhuc intendimus, caput femoris per spatham in exteriora propellatur, apertáque manu æger resupinetur. per hanc enim vim femur in suum locum compelletur. Repositi autem indicium erit, cōparatio cum altero crure, & liberæ ipsius actiones. Nam si citra impedimentum complicari & extendi potest, ex toto intus esse coniicien dum est.

F

G

De genu, XXXIX.

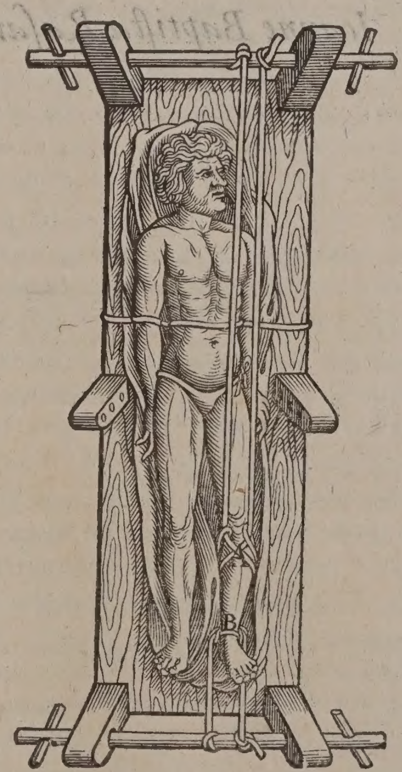
GEnu in tres partes prolabitur, interiorem, exteriorē, & posteriorem. in omnibus his casibus, crus extentū est, & minimè complicatur. Oportet, si in exteriorem partem prociderit, hominem extento crure super scamnum collocare: tum duos laqueos æqualiter extendentes, cruri iniicere: alterum à superiori parte super femur, alterum infra genu: dein capita superioris super caput adducere,
B inferioris, ad axem: neruósque intendere quemadmodū in reliquis articulis dictum est, siue retinaculis vsi ab inferiori vel superiori parte intendamus, siue in diuersa diducamus. Neruis abundè diductis, si in latus ab interiori vel exteriori parte motum fuerit, ille impellendi modus conuenit qui adducit: si in posteriorem, & ille qui premit, & ille qui circumducit. Qui impellendi modi quum similes illis sint qui ad cubitum traduntur, commodè in hunc locum transferuntur.

C

De talo. XL.

TAlus modò in interiorem partem procidit, interdū in posteriorem quoque conuertitur: in quas partes vbi venerit, æquè resupinare hominem conuenit crure extento, ac cruri carchesium laqueum æqualiter extendentem circumponere, eiúsque capita à posteriori parte ad axem, qui supra caput est, adducere: talo autem draconem vel sandalium laqueum iniicere, eiúsque capita ad inferiorem axem alligare, túncque membrum vel in
D diuersa diducere, vel continere, & ab inferiori parte extendere: neruis, quantum res postulat diductis, conueniēter impellere: vbi in interiorem vel exteriorem partem eruperit, retro cogendo, vbi in posteriorem, extrahendo: nunc siquidem ob eum habitum impulsus extrahendo aptatur. De modis autem impellendi diligentius tractabimus in opere de luxatis.

A *Carchesius laqueus.*
E B *Sandalius laqueus.*

TOMVS II

ORIBASII SARDIANI COLlectorum, ad imp. Iulian. Cæs. Aug. libros complectens XVII

Qui ex magno septuaginta librorum volumine ad nostram ætatem soli peruenerunt.

Ioanne Baptista Rasario, medico Nouariensi interprete.

IOANNES BAPTISTA RASARIVS,

[illegible]ensis, medicus.

NICOLAO [illegible] MEDICO,

No[illegible]omensi, S. P.

[illegible]

IOANNES BAPTISTA RASARIVS, Nouarienſis, medicus.

NICOLAO SAMMICHELIO MEDICO, Nouocomenſi, S. P. D.

TANTA eſt virtus tua Nicolae ornatiſſime, vt omnium animos tum rerũ cognitione atque vſu, tum morum ſuauitate & vitæ integritate tibi deuincias: tanta verò eſt tui in me officii magnitudo, vt quum tu & conſilio & re iuuare me nunquam deſtiteris, & teſtimonio tuo ſingulari me perpetuò ornaueris, niſi ego te vehementer diligam & ſummopere obſeruem, meúmque tibi aliqua ex parte gratum animum oſtendam, inhumanus iudicari meritò poſſim. Quanquam enim ſcio te eſſe animo tam excelſo magnoque, vt nihil vnquam in me officii contuleris vt gratiam tibi à me referri aut expectares, aut velles: tamen ſicut tu beneuolentiamtuam in me extare voluiſti, ita mihi dandam eſſe operã exiſtimovt aliquo ſaltem vigiliarum mearum munuſculo te afficiam. id quod erit eiuſmodi vt non à me proficiſcens ad te veniat, ſed vt abs te prius profectum mihíque donatum nunc ad te reuerti valde cupiat. Itaque quum tu præter cætera tua in me merita, vnum & triginta libros Oribaſii miſiſſes, quorum nouem ad Euſtathium filium miſſi, Latini à me facti anno ſuperiore prodierunt in lucem: ſeptendecim verò ſuperſunt ex magno illo ſeptuaginta librorum volumine, quod totam in ſe artis materiam complectebatur, quod ad Iulianum Cæſarem ſcriptum fuerat: quatuor denique ad Eunapium: rogaſti, ac propemodum efflagitaſti à me, ne libros à ſtudioſis omnibus maximopere expectatos paterer latere diutius, tantáque vtilitate genus humanum priuarem. Ego verò, quanquam id ipſum vehementer cupiebam vt hoc æs alienum diſſoluerem, tamen vix audebam aggredi eam prouinciam, ad quam ritè conficiendam maiore otio atque copia librorum manu ſcriptorum opus eſſet: quum præſertim ego in publico munere quotidie verſer, & duo tantùm exempla librorum Oribaſii mihi ſuppetant, quorum alterum mihi tu dediſti, alterum verò eſt apud virum clariſſimum & ſenatorem grauiſſimũ, Matthæum Dandulum: à quo cætera omnia (vt ego quidem puto) tanquam à fonte manarunt. Et quanuis codex ille ſit omnium quos ego in hac maxima vrbe viderim, vetuſtiſſimus, tamen tute ſcis quot in eo quoque loca ſint in quibus interpretandis vel diuinandum, vel (quod maximè periculoſum eſt) coniectura vtendum ſit. veruntamen tu me ita hortatus es vt omnem meam operam, omne ſtudium, omnémque diligentiam mihi eſſe adhibendam cenſuerim, vt libros, alioqui ſtudioſis vtiliſſimos, in linguam Latinam conuerterem. his enim ea cognitio continetur, vt omne hominum genus delectare iuuaréque poſſe videatur. nam ſiquis medicamenta ſcire aueat, eáque ſiue ſimplicia ſiue compoſita ſint, totam eorum ſyluam longè latéque diffuſam in hiſce libris comperiet: ſi ea quibus veſcimur, herbas, plantas, fructus, ſemina, radices, ſuccos, liquores, lapides, metalla, & cætera quæ ex terra prodeunt, hinc eidem ſuppetent omnia. ſi verò quæ ſit aquarum dulcium vis & natura, quæque earum in quibus aliqua medicamenti qualitas ineſt, & quæ lauacra arte confici queant, vt ad omnia genera morborum ſint accommodata, velit cognoſcere, id cumulatius ſuppeditabunt hi libri, quàm vt longè abeamus. Siquidem quæ de his rebus non modò Hippocrates & Galenus quorum ad nos ſcripta peruenerunt, ſed etiam Diocles Caryſtius, Archigenes, Agathinus, Menemachus, Dieuches, Philotimus, Anthyllus, Philagrius, Cteſius, Pliſtonicus, Athenæus, Poſſidonius, Herodotus, Xenocrates, Zopyrus, Rufus, & cæteri veteres medici præſtantiſſimi, quorum libros iniuria temporis nobis ademit, conſcripſerunt, in vnum hoc volumen Oribaſius redigit. tum verò ex eorundem ſententia de mari & lacubus, de fluminibus & aquis pluuiis, & de iis omnibus quæ in mari degunt atque naſcuntur, abundè diſſeruit. Idem quoque cælum cælique regiones & orbis terræ partes ſalubres & peſtilentes, & habitationes vrbéſque ad bonam valetudinem tuendam & morbos profligandos accommodatas definiuit: déque aeriis & volatilibus egit: tum ſiderum ortus & occaſus, & vim ventorum, & quæ in ſuperna cæli regione fiant, eſt cumulatè perſequutus. Iam quid de humani corporis fabricatione dicam? Qui muſculus, qui neruus, quæ vena, quæ arteria, quæ denique oſſa ſunt, quæ in his libris non deſcripta ſed ferè depicta non videantur? omittam hoc loco tot támque varia genera exercitationum, quibus veteres vtebantur: nihil etiam commemorabo quot menda ex Galeni libris tum in medicamentis expendendis, tum in hominis fabricatione explicanda, ſublata fuerint: nihil denique afferam, quanta ſit inter huius & Dioſcoridis deſcriptiones herbarum differentia. quippe quum & tu omnia diligenter inſpexeris, & cæteri iudicare facilius queant. Quum igitur hanc tantam támque variam

vtilitatem his libris contineri perſpiceres, tantum abeſt vt quorundam morem tibi ſeruandum eſſe exiſtimares, qui theſauros huiuſmodi reconditos perire malunt quàm egentibus imperti-ri, vt non prius conquieueris quàm impetraris à me vt hos ſeptendecim libros, quò peruenire ad omnes poſſent, interpretarer. quod quum feciſſem, non debere eos in alio nomine apparere quàm in tuo, planè intelligebam: ſiquidem iure quodam domum tuam repetere videbantur, & quòd tu eorum confectionis autor fuiſſes, & quòd Oribaſium honorificè ſemper tractauiſſes, tum in ſimplicium medicamentorum & diſſectionis humani corporis cognitione, in qua ſummopere excellis: tum in facienda medicina, in qua ſic verſaris vt innumeros non ſanaueris modò, ſed à morte penè ad vitam reuocaueris, ídque quotidie facias. præterea verò ſciebat eius nomen à te fuiſſe celebratum, quum tu ſumma cum laude in florentiſſima academia Patauina reconditam ſcientiam tuam, & ſingularem medicinæ cognitionem quæ in te elucet, cunctis patefaceres atque aperires arcana ſenis noſtri, omnis medicinæ parentis, ita ad hominum ſtudia ſalutémque accommodatè reſerares, vt qui te audirent, ſummum fructum ferrent, tu verò laudem immortalem, & gloriam tibi parares ſempiternam. Mitto igitur ad te Oribaſium, qui licet alia lingua loquatur, eſt tamen idem qui tecum multos annos vixit: atque ita mitto, vt ſiquid meo ſtudio & diligentia fuerit ornamenti conſequutus, totum id cæteri tibi acceptum referant: ſin quid offendat, id mihi & libri mendis adſcriptum velint: laudent tamen induſtriam, qui quantum poſſum, quantúmque valeo, totum ad illorum ſtudia libenter accommodo. Vale.

ORIBASII MEDICINALIVM collectorum, ad imperatorem Iulianum Cæs. Aug. LIBER PRIMVS,

Ioanne Baptista Rasario medico, Nouariensi, interprete.

EPITOMAS quas tu olim Diue Iuliane Cæsar, mihi conficiendas mandaueras, iampridē quum in Gallia citeriore essemus, ad finem, quemadmodum tu voluisti, perduximus: quas quidem ex iis solis confeceram, quæ Galenus conscripsisset. quumque tu eas laudauisses, alterum mihi laborem adiunxisti, vt perquisitis omnibus quæ medici præstātissimi maximè opportuna dixissent, & quæcunque ad medicinæ finē pertinerent, vnum in volumen redigerem: id quod ego pro virili parte me prompto animo facturum decreui, quum existimem hæc collecta, fore vtilia iis in quorum manus incident, vt statim, quid semper iis qui auxilio indigeant vtile sit, cōperiant. Nunc verò quum superuacaneum & omnino ineptum putem eadem sæpius adscribere, & quæ ab optimis medicis, & quæ ab iis qui non ita diligēter res tractauerunt, scripta fuerint, ea solùm colligam quæ nobis reliquerunt ii qui cæteris præstiterunt. sed nihil omittam eorum quæ Galenus dixerit: siquidem ex iis qui easdem res pertractarunt, ipse & via ac ratione, & distinctione cæteris omnibus antecellit, ac principia & sententias Hippocratis imitatur. Hoc verò ordine, hoc loco vtar. In primis colligā ea quæ de parte materiæ sunt: deinde de natura atque fabrica hominis: tum de tuenda sanitate, & reficiendis corporibus agetur: quibus confectis addam quæ ad dignotionē & prænotionem pertinent: adhæc, quæ de morbis déque symptomatis sunt, accedent: & denique ea quæ valent ad corrigendum ea quæ præter naturam sunt, adhibebuntur. à facultatibus autem alimentorum initium dicendi sumam.

Ex Gal. de virtute & vitio Cerealium seminum, Cap. I.

NON solùm quum in alienam regionē profectus insueti quippiam comedere debeas, sed etiam apud nos ipsos cuiusque rei naturam tentare prius, tum in aqua sola citra decoctionem macerando, tum etiam adhibita coctione & assatione, poteris. Semina enim quæ in tumorem elata, statim pristinam duritiem & lentorem obiiciunt & molliora redduntur, meliora sunt omnia: at quæ pristinum tumorem vnà cum duritie conseruant, ea sunt deteriora. nam & difficulter concoquuntur, & terreæ substantiæ sunt, vt vix in sanguinem conuertantur. Hoc pacto & amygdalas, & nuces magnas & paruas & castaneas probabis. At de ptissana quorsum attinet dicere? nam id vel pueri sciunt, eam quæ statim intumescit, esse optimam: quæ verò longo tempore exiguum tumorē acquirit, pessimam. Sed ex seminibus Cerealibus nonnulla sunt quæ ne cocta quidem in tumorem apta sunt efferri: quæ veteres Græci quidam indomita vocauerunt. quæ verò exigua mole plurimum habent substantiæ, eáque crassa est & glutinosa, omnia optimi succi sunt, & alimenti plurimum præbent: sed tamen non facilè secedunt. Contrà verò, quæcunque laxam mollémque substātiam habent, eorúmque partes admodum furfuraceæ sunt, ea melius quidem deiiciuntur, sed minus nutriunt: ex quibus sanè quæ graueolentia sunt, & iniucunditatem gustui afferunt, perspicuum est ea esse omnino mali succi, & difficulter concoqui. In exigua autem mole plurimum substantiæ inesse, pondus ipsorum lance libratum, & farinæ copia signo tibi erunt. nam ex mole exigua seminum, quæ cōpactam habeant substantiam, multum farinæ efficietur. Ergo tritica quæ totam ipsorum substantiam densam, & compactam habent, vt vix dentibus frangantur, color verò eorum est flauus, ea exigua mole plurimum alimēti corporibus præbent: quæcunque verò iis sunt contraria, vt facilè à dentibus constringantur, & confracta rara & laxa appareant: ea magna mole dant exiguum alimentum. Hordeum optimum est quod candidum vbi pin-

A situm est apparet, aliquídque densitatis ac ponderis, quātum hordeo licet, habet. Præterea, quod totū plenum est & externā circumscriptionem tensam habet, ei quod gracile rugosúmque sit, præstat. Sed non solum hordeum, verumetiam quæcunque semina plena sunt & externam circumscriptionem tensam habent, optima sunt omnia: nisi fortè multo maiorem quàm eorum natura ferat, molem habeant, sintque & molliora & laxiora. nam quæ ita sunt, ea scito cum excrementitiam humiditatem habere, tum verò etiam esse prædictis deteriora. quamob- B rem quum ea collegeris, vti eisdem non debes: sed locis siccis reposita diutius permitte: vt interim pars superuacanei humoris exhalet, pars verò etiam concoquatur: vsquedum siccata mediocriter contrahantur. quæ nanque diutissimè reposita fuerint, facultatibus deterioribus fiunt. Huius autem rei terminus esto quum iis diuisis tāquam tenuis puluis quidam excidit. Iam verò in tritico sæpenumero frequens lolium inuenitur: in hordeo parum quidem lolii, sed frequens ægilops. In lentibus quoque ex ipsarum mutatione araci & pelecini semina dura, C & rotunda quæque esculenta non sunt, sicut aparine & eruangina in eruo comperiuntur. valde enim hæc perniciosa sunt semina. Quod verò melampyron appellatur, ex tritici quoque mutatione oritur, sed prauitate permultum à lolio superatur. Inueniuntur etiam aliæ nonnullæ huiusmodi in seminibus mutationes. quocirca nō par est nos negligentes esse in omnibus seminibus purgandis quæ ad vescendum comparantur, quum sciamus etiam si noxam quæ quotidie fit, ob exiguitatem non sentiamus, tamen quod longiore temporis spatio ab ipsa D coaceruatur, esse quādoque erupturum. Fructus autem ad reponendum idoneos scito esse eos qui antequam putrescant, exiccantur. Ac probabiliter quidem tipham paruum triticum quispiam appellauerit: vtpote quæ & colore, & densitate & caliditate similem tritico facultatem habere videatur. Sunt autem & alia permulta semina prædictis similia, quæ tamen non exquisitè eandem habent speciem: atque ea quidem partim inter hordeum & tipham, partim inter triticum & tipham media sunt: & partim ad oliræ, partim ad hordei, vel tiphæ vel tritici: E quemadmodum alia partim ad panici, partim ad milii naturam propius accedunt: habéntque nomina alia simplicia, vt in Italia sitanium: alia verò composita, vt in Cappadocia gymnocrithon, id est hordeum nudum: & in Bithynia, quòd ex zea & tritico fit, zeopyron nūcupatur.

De tritico ex Athenæi commentariis, ex libro primo, Cap. II.

EX cibis valentissimum ad nutriēdum est triticum: cuius magna differentia vt magis minúsque calefaciat & humectet, à genere, à locis in quibus nascitur, à F temporum constitutione, ab aere, & à temporibus ducitur. Ac generis quidem ratione differt triticū, quia alterū sitaniū & farinaceū, alterū verò similaceū est: sitaniū verò leue est & laxū consistentia atque albū. hoc enim est elaboratū, terrea substantia multùm in eo affusa, & à propria concoctione dissoluta: quocirca & promptū & quod bene concoquatur, &, ad summum, quod facilè immutetur, alimentum præbet: quinetiam, quod facilè perspiretur & conficiatur: minus tamen fit, neque par ei quod similaceum afferat: & quod magis ad bonam valetudi- G nem quàm ad robur accōmodatum sit. Similaceum verò est grauius, & densum, & flauum, & pellucidum. éstque difficile ad concoquendum: distributionem tamen copiosam & quæ non facilè perspiretur, habet. & omnino potius ad robur quàm ad sanitatem est accōmodatum. Ex locis autem differt triticum, quod in siccis & nō pinguibus regionibus natum sit, ab eo quod in fertilibus & pinguibus oriatur. Illud enim quum ex minore materia

leuioréque,& tenuiorum partium conſtet, facilè conſicitur,faciléque mutatur illud quidē,ſed minus alit: quare A affectum eſt id quod in locis quæ exuſta vocantur, ſeritur. Quum enim loci materia exuſta ſit propter cinerē pinguedine & nutritione carentem,triticum album laxum & ſitanium efficitur. At quod in pinguibus & fertilibus locis naſcitur,copioſa & ſolida materia educatum eſt & denſum,& graue, atque etiam multùm nutrit. Ac loca quidem aperta, quæque bene perſpirantur & aprica ſunt, melius triticum ferunt,& quod multo magis nu- B triat. Differt quoque loci ratione triticum quod in locis admodum frigidis & niualibus oritur,ab eo quod in calidis regionibus ſeritur : nam quod oritur in frigidis locis,magis eſt elaboratum & tenuium partium : quale eſt ſitanium. quum enim non velut deliteſcat in eis vis, exiguúmque alimentum,idque paulatim capiat,permultùm autem concoquat, efficitur vt pars terrea magis in eis elaboretur& fundatur:ex quo conficitur vt triticum, quum leue ſit,tum verò etiam in tenuem farinam diſſoluatur. Quod trimeſtre triticum eſt,leuius eſſe:& præſer- C tim quod in niualibus locis naſcitur,huiuſmodi eſſe accepimus. Quod verò in calidis locis oritur,& copioſum alimentum & multā denſitatem, & minus fuſam atque ſecretam capit. Paluſtre porrò triticum alimento vacat, éſtque leuius,& vitioſum ſanguinem facit,&corpora minus calefacit. Loca autem perhumida triticum ferunt, quod minus alit quódque eſt imbecillius, & ex toto genere videtur in lolium propter aquæ vim & copiam degenerare.Quod verò in vmbroſis & nemoroſis locis na- D ſcitur,plus habet aceris quàm vtilitatis. Ex temporum verò atque aeris conſtitutione exiſtit etiam tritici differentia,atque ex temporibus quidem,quum eorum fit tēperatura,& moderata in frigore,calore,imbribus,& poſtea in aquarum defluentium cohibitione commutatio: tunc enim triticum boni alimenti fieri,eiúſque molem impleri contingit: vt contrà ſitquum intempeſtiuè,intēperatè,& immoderatè quæ prædiximus eueniunt. nam & gracile & alimonia vacans efficitur.Aeris autem ratione, quum opportunis tēporibus ſerenus apricúſque eſt, & à ventis aptè perflatur: vel contrà,quum nubilus eſt,& E opacus :ſæpe enim minutulam pluuiam emittit, quum iā tempus ſit calidum & triticum ad perfectionem peruenerit:quo caſu triticum rubigine tentatum perit.Simili quoque modo fit quum venti graues,ſicci,& calidi ſub tempus quo ſpicæ implentur,exoriuntur.Quúmque vehementes & multo tempore ſpirauerint ii qui καύσωνες, hoc eſt,ardentes nominantur, ſpicas adurunt & exiccant: & idcirco faciunt vt alimenti nihil habeant. Ratione verò temporis, nouum à vetere & eo quod inter vtrunque eſt intermedium,differt. F nam recens plus ſucci habet,flatus gignit,& multùm alit: vetuſtum contrà,ſucco vacat,ſiccius eſt, & minus alit: quod verò eſt medium, ratione temporis habet medietates prædictorum.

De carnibus pro anni temporibus, Cap. III.

SVes verno tempore vſque occaſum autumnalem pleiadum ſunt peſsimi:ex eo verò tempore vſque ad vernum tempus,optimi. Capræ hyeme peſsimæ ſunt : vere autem vſque ad arcturi occaſum eſſe meliores incipiūt. Pecudes quoque hyberno tempore ſunt peſsimæ : poſt G æquinoctium verò vſque ad ſolſtitium æſtiuum pingueſcunt. Boues verò,quum herba fructum ferat, & finito vere,& per æſtatem totam. Ex auibus nonnullæ per hyemem ſunt optimæ: quæ nimirum hyeme apparent, vt merulæ,atque ſturnus,& palūbus.Attagenes verò& atricapillæ, autumno præſtant.Itémque ficedulæ &luſciniæ & coturnices eo tempore ſunt pinguiſsimæ. Galli verò gallinacei hyeme non admodum corpore augentur, & præſertim in auſtrinis locis:turtur verò autumno excellit. Ex piſcibus verò prægnantes optimi ſunt,caris, carabus,& molles,ſepia,&loligines:alii verò quum ouis inci- H piunt incubare,vt capitones:quum verò fœtu pleni ſunt tenues ſunt & non nutriunt: & multo etiam magis quum partum ediderunt. Thynnus autem poſt arcturum pinguiſsimus eſt:æſtate verò,eſt deterior.

Ex Galeno de tritico elixato, Cap. IIII.

TRiticum elixatum edulium eſt graue, & quod difficulter concoquitur. Vires autem magnas habet triticum,ſi ita ſumptum concoquatur,corpúſque egregiè nutrit,ac robur inſigne præbet iis qui vſi eo fuerint.

De alica, Cap. V.

ALica eſt ex genere tritici: eáque & valenter nutrit,& glutinoſum habet ſuccum,ſiue in aqua ſolùm cocta ex vino mulſo ,aut vino dulci aut adſtringenti,(nam his ſingulis ſuo tempore vtimur) ſiue cum oleo & ſale frixa ſumatur. ei verò quandoque acetum adiungitur. ac medici alicam ita confectam ptiſſanæ præparationem fuiſſe aiunt. Iam verò panes ex alica confecti,plurimi quidem alimenti ſunt,ſed minus ſubſidunt.

De amylo, Cap. VI.

AMylum ex tritico conficitur, habétque vim exaſperatas partes læuigandi: nam neque adſtrictionem vllam neque acrimoniam inſignem habet : éſtque ſimilis facultatis cum panibus lotis.ſed tamen & minus alimenti dat corpori & non calefacit.

De placentis quæ ex farina triticea fiunt, Cap. VII.

TAginitæ ex oleo ſolo parantur:Oleum in ſartaginem igni qui fumi expers ſit,impoſitam,iniicitur.huic calefacto triticea farina multa aqua imbuta affunditur:quæ quum in oleo coquitur, ſtatim æquè ac caſeus tener conſiſtit atque craſſeſcit.ac tunc quidem qui eam parant vertunt,& ſupernam extremitatem eſſe infernam faciunt, vt ſartaginem contingat:quæ verò erat inferior,quæ iam ſatis erat cocta, in ſublime efferunt vt ſuprà maneat: quúmque inferior pars fuerit cōdenſata, ipſam bis & ter voluunt vſquedum eis æquè eſſe cocta videatur. Eſt enim perſpicuum,hanc craſſi eſſe ſucci, & ventrem cohibere,& ſuccos crudos efficere : quamobrem ei quidam mel adiiciunt. ſunt etiam qui marinum ſalem miſceant. Iam verò fuerit hoc placentæ genus quoddam,vt ſunt etiam aliæ huiuſmodi placentarum ſpecies, quas cum ruſtici tum vrbani pauperes extempore parant. Etenim & πέμματα ἄζυμα quæ in clibano aſſant, deinde extrahunt,& ſtatim in mel calidum coniiciunt, vt id in ſe tota recipiant,placentæ quoque ſunt genus quoddā. Eiuſmodi quoque ſunt quæ ex itriis cum melle parantur omnia. Eſt autem itriorum duplex ſpecies : præſtantiórque eſt,quam rhyemata:deterior verò,quam lachana vocant. Nunc verò omnia quæ ex his,quæque ex ſimila cō ponuntur,craſsi ſucci& tardi tranſitus ſunt:& meatus iecoris,per quos alimentum importatur,obſtruunt, & lienem imbecillum augent,& calculos in renibus gignunt. Valenter autem nutrient, ſi concoquantur, & probè in ſanguinem commutentur. Quæ verò cum melle parantur,mixtæ facultatis fiunt:vt quum mel ſuccum tenuem habeat, ea quoque quibuſcum miſcetur , attenuet: ex quo meritò fit vt quæ cum maiore mellis copia parata fuerint,& diuturniorem coctionem ſint conſequuta,minus tardè ſubducantur,& ſuccum ex tenui & craſſo mixtum gignant,iecorique &renibus,& lieni in iis qui integra valetudine fruuntur, potiora ſint quàm quæ ſine melle conficiuntur:in iis verò in quibus eſt initium obſtructionis,aut qui inflammatione,aut ſcirrho laborant, nihil minus quàm illa, nocet: nonnunquam etiam multo magis,& omnium longè maximè quorum farina admodum glutinoſa fuerit. Et tamen nihil eorum quæ ita confecta ſunt,neque thoracem neque pulmonem lædit. Cæterùm quum apud nos triticeam farinam cum lacte multi coquant,ſciendum eſt hoc edulium ex iis quæ intus obſtruunt: nam quemadmodum hæc omnia edulia, quum boni ſucci ſunt,tùm alimentum afferunt,ita etiam lædunt eos qui ipſis continenter veſcuntur : ſiquidem & iecoris obſtructiones faciant, & calculos in renibus gignant.

De panibus triticeis, Cap. VIII.

OPtimus panis ac saluberrimus homini neque iuueni neque exercitato fuerit is qui plurimum fermenti, plurimumque salis habeat: quique plurimum sit subactus & elaboratus, & in clibano moderatè calido sit assatus. hoc verò quod dixi plurimum fermenti atque salis, tu gustu iudicato: quod enim in copiosiore horum mistura iā molestum est, id noxium est. Quicunque autem panis lauandi rationem excogitarunt, ii paucioris quidem alimēti cibum, sed qui à noxa obstructionis absit quàm maximè fieri potest, inuenerunt: hic enim panis succum crassum & glutinosum minimè habet, vtpote qui ex magis terrestri, magis sit factus aërius. Eius autem leuitas tum ex pondere per lancem, tum verò ex eo quod in aqua non submergitur, sed instar suberis supernatat, apparet. Panes autem omnium optimi sunt clibanitæ, deinde ipnitæ, quum eodem modo fuerint confecti. sed quia interius non assantur æquè ac clibanitæ, idcirco ab illis superantur. qui verò super craticulam, aut calidum cinerem assati sunt, quia inæqualis dispositio in eis est, sunt omnes noxii: siquidem extima pars præter modum assata est, intima verò cruda. Post triticeos panes, qui ex olyra conficiūtur, principem locum tenent, si ex olyra bona fiant. secundi ab iis sunt ii qui fiunt ex tipha.

De panibus ex Athenæo,

Cap. IX.

PAnes tenues paucioris succi, pauciorisque alimenti sunt, quum assatio magis extenuet, magisque diminuat in eis vim alendi: quocirca itria, & lachana paucioris succi sunt. Hac quoque ratione assati & bis cocti panes minus alunt, quàm succi pleni: nam quum sint quadantenus assati, iterū cōterūtur: deinde cōtriti iterū assantur, cōtingit enim vt excalfacti, & admodum confusi, multo magis ex attritu fundantur & dissoluantur. Sed quum tales ex secunda assatione sint redditi, quod valēs est in eis, consumptum fuit: quod verò restat, & leue, & laxum, & tenuium partium fit, & facilè distribuitur. Iam verò calidos recentésque panes valentius nutrire, quam frigidos & veteres, est perspicuum, siquidem caliditas quoque concoctionem adiuuat.

De hordeo ex Galeno,

Cap. X.

TRiticum perspicuè calefacit: hordeum verò quoquo modo eo vtaris, siue panes ex eo conficias, siue ptisanam coquas, siue polentam pares, aliquid refrigerantis habet: succum verò, qui abstergendo est gignit. Panes autē qui ex ipso fiunt, non modò magis quàm triticei, sed etiā magis quàm olyrini, & multo magis etiam quàm tiphini, friabiles sunt: quum in se glutinosi nihil habeant: ex quo planum est, exiguū ex his alimentū corporibus præberi.

De hordeo ex Athenæo,

Cap. XI.

HOrdeum aliud nudum est, & expers corticis, & multi succi est, ac valde nutrit, idque propius ad triticum, quàm aliud accedit: aliud verò secundum est, quod spicas habet binis granorum versibus constantes. quod etiam minus habet excrementi quàm triticum quod spicam habet quæ ex vnico granorum constat ordine.

De polenta & maza ex Galeno,

Cap. XII.

POlenta exiguum corporibus alimentum præbet, iis verò quæ exercentur, minus: quæ verò exercitatione non vtuntur, satis multum. Maza verò tanto est pane hordeaceo inferior in alendo, quantum ille triticeo cedit, atque etiam ægrius, quàm hordeacei panes, concoquitur: & ventrem magis flatu implet: in quo si diutius maneat, turbationem quoque efficit. Hæc verò subacta & contrita diutius, per aluum potius secedit. Si verò mel eidem adiiciatur, citius descendet atque etiam ob hanc caufam aluum ad excretionem irritabit.

De tipha & olyra,

Cap. XIII.

OLyrini panes post triticeos optimi sunt, si ex olyra proba conficiantur: his succedunt tiphini. si verò il-

A li ex vitiosa olyra sint facti, tiphini non erunt illis inferiores. Quum verò tipha est optima, calidi tiphini sunt olyrinis multo præstantiores: at asseruati, deteriores illis fiunt ita, vt qui post vnum, vel duos, & multo magis post aliquot deinceps dies huiusmodi panem comederit, lutum sibi ventriculo inesse existimet: quum verò adhuc calidus est, ab ipsis etiam vrbanis expetitur, eúmque cum caseo quodam familiari comedunt, quem oxygalactinum vocant. Ergo hic calidus commanducatus non modò à rusticis, sed etiam ab ipsis vrbanis in deliciis habe-

B tur: qui verò triduo aut quatriduo antè sit confectus, vel ab ipsis rusticis iniucundius manditur: difficiliúsque concoquitur, ac tardius per aluum subducitur: quæ calido minimè accidunt. Atqui hic calidus corpus valenter nutrit, vt parum triticeo syncomisto sit inferior. Porrò tiphæ semen extrinsecus habet corticem veluti olyra, atque hordeum. ex eo pinsito panes fiunt, & vsui omnino accommodatur. Ex aqua itidē elixū māditur à rusticis sapa addicta, non secus quàm quod apothermum nominant: quandoque verò cum sale comeditur. Ex nobilissima autem

C olyra, quum cortex ità vt par est, fuerit excussus, appellatum tragum conficiunt: quo aqua elixato plerique vtuntur: deinde aqua effusa, sapam, aut vinum dulce aut vinū mulsum affundunt: ac nuces quoque pineas aqua præmaceratas, donec plurimum intumuerint, superiniiciunt.

De auena. Cap. XIIII.

HOC semen, est iumentorum, non hominum alimentum: nisi fortassis magna quandoque fame ad panē ex hoc semine conficiendum compellantur. si vero fa-

D mes non sit, decoctum ex aqua cum vino dulci, aut defruto aut vino mulso veluti tipha comeditur. Satis enim habet caloris æquè atque illa, non tamen est æquè durum: quamobrem corpus minus alit. alioqui autem panis ex eo confectus insuauis est: aluum tamen neque cohibet, neque proritat

De milio, & panico quod etiam μελίνην vocant, Cap. XV.

EX his quoque panis interdum conficitur, quum dictarum frugum est penuria: quique ex eis fit, parum nu-

E tritit, & frigidus est: planúmque est, eum esse prædurum atque friabilem. quàre meritò humectam aluum exiccat. Rustici verò farinam eorum elixantes, deinde suillā pinguedinem, aut oleum admiscentes, mandunt. Milium verò est in rebus omnibus panico præstātius: nam & suauius editur, & minus difficulter concoquitur, minúsque aluum sistit, & magis alit. Farina quoque eorum decocta ex lacte rustici quandoque non secus quàm triticea, vescuntur: éstque perspicuum, hoc edulium ita sumptum, tanto esse præstantius quantum lac & ad bonum, & ad multum succum & ad alia omnia efficienda excellit.

F

De oryza, Cap. XVI.

HOC semine ad aluum cohibendam vtuntur: difficilius tamen quam alica, concoquitur, & item minus alit.

De lentibus, Cap. XVII.

LEntes corticem habent adstringentem: quæ verò ipsarum est veluti caro, crassi succi & terrei est, & exiguū austeræ qualitatis habet: cui⁹ multæ cortex est particeps.

G Succus in eis est adstringenti contrarius: idcirco si quis lētes aqua coxerit, & aquam sale, aut garo & addito oleo præbeat, hic potus aluum deiiciet. Ex lentibus autem bis (vt diximus) decoctis, lens ipsa apparata vim habet succo contrariam, vt quæ ventris fluxum exiccet, & stomachum & intestina & totum denique ventrem roboret. Cui verò cortex sit detractus, vt adstringendi vehementiam amisit, ita etiam magis quàm cui cortex non sit ademptus, nutrit succique crassi est, & tardè permeat & tamen alui fluxus non exiccat, vt facit ea quæ non sit spolia

H ta cortice. Præterea verò hoc edulium mali succi est, succúmque melancholicum facit. Hebetat autem aspectum integrum, eundem nimium exiccans: qui verò contrà sit affectus, eum lentis vsus iuuat.

De fabis, Cap. XVIII.

PVLS fabarum & per se & cum ptisana paratur: hæc autem corporis habitum carne non constricta illa quidē (ut suilla facit) sed quodammodo multo laxiore implet. hoc edulium quomodocunque sit paratum, flatus gignit. Substantia vero non densa, & grauis, sed laxa & leuis fabis inest: habent tamen vim abstergendi non secus quàm ptisana. Quum verò fabarum puls flatus gignat, multò etiam maior flatus excitabitur si quis ipsis fabis integris coctis vescatur. at frixæ flatum quidem deponunt: sed difficilius concoquuntur, & tardius ventrem permeant, & crassi succi alimentum corpori præbent. Quum vero virides, antequam maturæ & exiccatæ fuerint, sumuntur, habent id quod omnium fructuum quos ante perfectionē edimus, est commune vt humidius alimentum corpori præbeant.

De pisis, Cap. XIX.

QVVM pisa totius substantiæ ratione, quādam cū fabis habeant similitudinem, iisdémq; modis quibus fabæ, comedantur, in duobus ab illis differunt, tum quia non ita sunt flatulenta sicut fabæ: tum quia abstergendi facultate carent: ex quo fit vt tardius, quàm fabæ per aluum secedant.

De ciceribus, Cap. XX.

CIcer edulium est non minus quàm faba, flatulentum: nutrit verò non minus, quàm illa. Ad venerem incitat, & simul quoque semen gignit: in eo maior est abstergendi vis quam in fabis. ex quo fit, vt nōnulli cicerum vsu lapides qui in renibus essent, euidenter cofregerint. nigra autem sunt ea, & parua, & arietina vocantur: sed præstat ipsorum in aqua coctorum succum solum bibere. Viridia verò æque, ac reliqua omnia, excrementitia sunt: quēadmodū etiam frixa flatum quidem deponunt, cæterum difficilius concoquuntur, ventrémque magis sistunt, & corpori minus alimenti afferunt.

De lupinis, Cap. XXI.

LVpini dura terrestrisque substantia est: quocirca & vt difficulter concoquatur, & vt succum crassum gignat, necesse est, ex quo in venis non probè confecto succus propriè crudus appellatus aceruatur. Cæterum edendo qualitatis, quæ sensu deprehendatur, expers est. Par ergo est, ipsum neque ad aluum deiiciendam, neque ad eandē cohibendam esse accommodatum.

De fœnogræco quod & bouis cornu dicitur, Cap. XXII.

HOC semen cum garo præmansum, aluum subducit: estur quoque ex aceto & garo & ex vino & garo & oleo. aliqui cum pane idem sumunt, nec capitis dolorem affert, veluti cum garo. Estur quoque fœnumgræcum ex aceto & garo antequam eius planta fructum ferat: aliqui verò oleum affundentes, cū pane vescuntur. sed ita caput ferit. Succus autē decocti fœnigræci cū melle sumptus, ad omnes vitiatos humores qui in intestinis sunt, subducendos valet. & quia abstergendi facultate præditus est, ideo intestinum ad excretionem irritat.

De phaselis & eruilia, Cap. XXIII.

HÆC qvoque semina perinde ac fœnumgræcum mortales aqua præmacerantes donec radicem produxerint, ante alios cibos garo intingentes alui subducendæ gratia comedunt: succum verò, cum concocta & distributa fuerint, copiosioris alimenti quàm fœnumgræcum, habent. Hæc porro media quodammodo sunt inter ea quæ boni succi sunt, quæque facilè & quæ difficulter concoquuntur: & quæ tardè, & quæ celeriter transeunt: & quæ flatulēta sunt, quæque flatus nō excitāt: quæ denique exiguum, & quæ multum daut alimenti. neque enim vllam qualitatem efficacem habent.

De cicercula, Cap. XXIIII.

HAC vescuntur homines, vt phacoptissana. Habet verò succum facultate quidem phaselis, & eruiliis quodammodo similem, sed consistentia crassiorem. ex quo fit, vt cicerculæ magis ferè quàm illi nutriant.

De aracis, Cap. XXV.

HOC semen est cicerculæ semini persimile: atque etiam vsus omnis, itémque eorum vis cicerculis est similis nisi quod duriores sunt, & minus facile elixantur: ex quo sequitur vt araci quoq; difficilius quàm cicerculæ, concoquantur. Apud nos verò agreste, quoddam, ac durū & rotundum semen, eruo longius, in cerealibus fructibus inuentum, quod arachum perch nominant, seligunt, & non secus quàm pelecinum, abiiciunt.

A

De dolichis, hoc est phasiolis. Cap. XXVI.

HOS aliqui siliquas, aliqui phasiolos appellant: facilius autem deiiciuntur quàm pisa, minúsque inflant atque etiam alunt.

B

De eruo, Cap. XXVII.

MAgna quandoque fame compulsi homines hoc vescuntur: minus verò medicamentosum est album quàm quod ad flauum pallidúmve colorem abscedit. Quum verò coctum bis fuerit, & in aqua persæpe dulce redditum, insuauitatem quidem deponit: sed cum ea facultatem quoque abstergendi & incidendi amittit, vt sola substantia terrestris ei remaneat quæ facit vt edulium citra insignem amaritiem exiccans fiat.

C

De sesamo & erysimo, Cap. XXVIII.

PIngue est sesami semen, ideo celerrime fit oleosum: quamobrem eos qui ipso vescuntur, celeriter implet, stomachúmque subuertit, & tardè cōcoquitur & corpori alimentum pingue affert: quoniam verò crassi succi est, idcirco non celeriter secedit. At erysimum corporis quidem substantia est quodammodo simile sesamo, sed in cibo est insuauius, & corpus minus alit, & est omnino deterius: ambo verò sunt calido temperamento, & ob eam quoque rem sitim afferunt.

D

De papaueris semine, Cap. XXIX.

SAtiui papaueris semen panibus, ceu condimentum, vtiliter inspergitur: ac semen quidem, quod candidius est, præstat ei quod nigrius sit. Vim refrigerandi habet, quamobrem somnum quoque conciliat. sique liberalius sumptum fuerit, grauem etiam soporem inducet, & ægrè concoquetur. Præterea verò quæ ex thorace, ac pulmone tussi eiiciuntur, cohibet: iuuat eos quos tenuis à capite distillatio exercet. alimentum non notabile dat corpori.

E

De lini semine, Cap. XXX.

ALienum stomacho est & concoctu difficile lini semen & exiguum alimentum corpori præbet: nullā verò habet alui deiiciendæ facultatem: habet quidem exiguam vim vrinæ ciendæ, ac præcipuè frixum.

De ormino, Cap. XXXI.

HOC frixo vtuntur, ipsúmque læuigant, & mel adiiciunt: parum verò in eo inest alimenti.

De cannabis semine, Cap. XXXII.

F

CAnnabis semen ægrè concoquitur, stomacho alienū est, caput ferit, mali est succi, & egregiè calefacit.

De viticis semine, Cap. XXXIII.

CRedunt hoc semen venereas appetitiones cohibere. Corpori verò parum alimenti, eiusque siccantis, ac refrigerantis affert. flatus valde discutit: quibus omnibus rationibus, iis qui se à rebus venereis puros seruare studēt, conuenit

De aphace & vicia, Cap. XXXIIII.

G

HOrum seminum figura est fabis similis. quum fames est, iis etiam viridibus, sicuti ciceribus & fabis, mortales vescuntur & præsertim vere. Sunt autem non solúm insuauia, sed etiam concoctu difficilia & aluum sistunt, malúmque succum, atque etiā melācholicū gignūt.

De cucurbita, Cap. XXXV.

CVcurbita probe cocta nullam euidentem saporis qualitatem habet: quocirca meritò multis modis apparatur vt pote quæ in medio excessuum omnium sit constituta. atque ipsa quidem quantum in se est, humidum frigidúmque, & propterea etiam exiguum corpori dat alimentum: facilè autem subsidet suæ substantiæ lubricitate. concoquitur verò non malè, si non prius fuerit corrupta.

H

Assata autem, aut in sartagine frixa, plurimum quidē humiditatis propriæ deponit, sed quod reliquum est

nullam insignem facultatem obtinet, veluti nec quum simplici iure fuerit parata. Meritò autem propter aqueã qualitatem origano gaudet. Nonnulli eius semen abiiciunt & partem quæ est velut caro exiccant, & in hyemẽ reponunt. Illis autem ita repositis omnino aliter vescuntur quàm vt cucurbitis: siquidem & succo vacantes,& siccæ perinde vt coria redduntur.

De peponibus, Cap. XXXVI.

TOta peponum natura frigidior est cum humiditate copiosa coniuncta: habent autem quandam abstergẽdi vim,& idcirco vrinam mouent:& melius quàm cucurbitæ,& melopepones,subducuntur: eorum semen potentius quàm ipsorum veluti caro deterget. Succum in corpore vitiosum facit,& potissimum quum non probe fuerit concoctum: quo quidem casu cholericos efficere consueuit. Quinetiam priusquam corrumpatur, ad ciendum vomitum valet: sique largius eo quispiam vescatur, neque quicquam eorum quæ boni succi sunt, super mãdat, omnino vomitum excitabit.

De melopeponibus, Cap. XXXVII.

MElopepones minus quàm pepones,humidi sunt, minúsque mali succi,& minus vrinam cient, & minus infrà subducuntur: neque parem vim cum peponibus ad vomitum excitandum habent. A fructibus autumnalibus stomacho idoneis multùm absunt: & tamen non ita vt pepones, stomacho sunt noxii.

De cucumeribus, Cap. XXXVIII.

HIS quoque ciendæ vrinæ vis,vt peponibus, sed minor inest: qui verò eos probè cõcoquunt ,quum iis affatim se expleuerint, longo temporis spatio accidit vt succum crassum immoderatè aceruent, qui in ea concoctione,quæ in venis fit,non facilè in probum sanguinem commutetur.

De ficubus, Cap. XXXIX.

QVod est omnium fructuum non modo autumnalium sed etiam horæorum commune, idquoque ficus habent,quum succi prauitatem effugere non potuerint: minus tamen quàm reliqui omnes horæi fructus,eius participes sunt. In eis hæc insunt bona,vt ventrẽ pertranseant,& per totum corpus facilè secedant: habent etiam vim abstergendi notabilem. quum verò autumnales fructus omnes parum alimenti corpori præbeant, id minimè omnium in ficus cadit: carnèm neque compactam,neque firmam, sed sublaxam, vt fabæ, faciunt: sed & ipsæ flatu ventrem implent: verùm quia celeriter descendunt,ideo breuem flatum cient. Quæ verò exquisitè matura ficus est,prope est vt nihil omnino lædat,sicut etiam caricæ,quibus multa quidem insunt commoda, sed noxam tamen quandam iis qui liberalius eis vescuntur, afferunt: siquidem non admodum probum sanguinem faciunt: ex quo fit vt ex eorum vsu pediculorum copia exoriatur. Habẽt autem attenuandi incidendique facultatem: qua & ventrem ad excretionem impellunt, & renes expurgãt. Iecori,lieni,inflãmatis noxiæ sunt: nõ propria facultate quadã excellẽti,sed cõmuni omniũ dulciũ eduliorum ratione: obstructis verò & scirrho obsessis ipsæ per se neque profunt,neque obsunt: at cæteris medicamentis abstergentibus & incidentibus adiectæ non parũ vtilitatis afferunt. Quicunque autem caricas, ficúsque cum aliquo crassi succi cibo mandunt, ii non parum læduntur.

Ex Rufo de ficubus, Cap. XL.

FIcus sunt cæteris autumnalibus meliores,& tamen noxam quandam afferunt. Caricæ satis alere corpus queunt: quamobrem veteres permittebant vt athletæ caricis vescerentur. Goras primus Eurameni Samio carnẽ afferens hunc vsum antiquauit,atque ita illa viuendi consuetudo est sublata.

De vuis ex Galeno, Cap. XLI.

FIcus & vuæ inter autumnales fructus primas ferunt: nam & magis quàm reliqui omnes fructus horæi, nutriunt minimúmque praui succi habẽt,& præsertim quũ exquisitè maturæ fuerint: caro tamen quæ ab eis efficitur,neque firma neque densa est, sed laxa atque fluida: quamobrem celeriter contrahitur. Vuæ autem minus quàm ficus,nutriunt: maximum verò hoc eis bonum inest,quod citò subsident: quocirca si quando cõtineantur, egregiè nocent,quum hoc vitii ficubus non insit: nam si non,vt consentaneum est,deiiciantur,innoxium alimentum corpori præbent. At vuæ neutrum horum habent: nã retentæ neque probè concoquuntur, & dum in iecur venásque distribuuntur,succum crudum faciunt,qui in sanguinem non facilè commutatur. Potius enim per ventrẽ transeunt,si grana sine acinis deglutiantur: adstringunt nanque acini,quum neque concoquantur,neque mutentur. Inter eas quæ reponuntur,quæ in vinaceis asseruatur, ventriculum roborat,ac cibum fastidientibus appetentiã excitat: non tamen per aluum subsidet: sique largius ea quispiam vescatur,caput feriet: quæ verò in musto condi tur,magis etiam caput tentat. At pensilis neque caput lædit neque aluum sistit,neque proritat: est autem omnium compositarum vuarum concoctu facillima. Cæterùm vuæ dulces calidiorem succum habent, & propterea sitim afferunt: austeræ verò & acidæ,frigidiorem: vinosæ denique inter calidum & frigidum sunt mediæ. Dulces aluũ subducunt,præsertim verò vbi humidæ fuerint: acidæ verò & austeræ non modo huic rei, sed etiam coctioni quæ in ventriculo fit, sunt incommodæ. Omnium verò vsus est tutissimus quum vuæ suapte natura sint carnosæ, & eisdem optimè maturis quispiam moderatè vescatur: idque siue in vite summam maturitatem sint consequutæ, siue quod deerat, ex suspensione sint adeptæ. Secundo verò loco censentur humidæ,acida aut austera qualitate vacantes: quas alui deiiciendæ gratia copiosè possumus ingerere. Nonnulli quoque mustum, idque dulce,eiusdem rei causa bibunt: id enim maximè subducit: quod verò ex vuis austeris,aut acidis exprimitur,ad omnia pessimũ est. Iam verò dilutum vuarum ad ciendam vrinam valet.

De vuis passis, Cap. XLII.

QVemadmodum vuæ passæ dulces calidiores sunt, ita quoque austeræ temperatura sunt frigidiore, stomachúmque roborant,& ventrem cõstringunt. Sed perspicuum est,acerbas id etiam magis quàm austeras efficere: dulces verò medium quodammodo statum inducũt, vt pote quæ neque stomachum apertè dissoluant, neque ventrem subducant. Et tamen vis quædam cõtemperandi, sicut etiam facultas modicè abstergendi semper inest dulcibus: vt vtriusque facultatis ratione exiguos oris ventriculi morsus obtundant, siquidem planum est, maiores morsus valentiora remedia postulare. Inter vuas passas, cæteris præstant pinguiores, quæque veluti corticem habent tenuem. Nonnulli autem, & rectè quidem, è dulcibus magnísque, cuiusmodi sunt Scybeliticæ, priusquam vescantur, semina eximunt: atque eæ quoque inueteratæ duram crassámque cutim habent, eásque in aqua prius oportet macerare: ita enim semen facilius eximitur. Aliæ quædam sunt his contrariæ, austeræ & paruæ, quæ nullum omnino semen habent. Quod autem ex passis alimentum corpori affertur, tale qualitate est,quales passæ fuerint: quantitate verò,copiosius ex pinguibus & dulcibus: parcius ex austeris, & macris: cæterũ magis quàm caricæ, stomacho sunt idoneæ.

De sycaminis,quæ & mora nominantur, Cap. XLIII.

SYcamina si in ventriculum purum inciderint, primóque loco sumpta sint,celerrimè pertranseunt & aliis cibis præeunt: sumpta verò post alios cibos,aut si malũ succum inuenerint, in ventriculo celerrimè corrumpuntur absurda quadam corruptela, quæ explicari verbis non potest, vt in cucurbitis vsu venit. Quum autem minus noxia sint horæis cibis si non celeriter subsederint, noxiam habent corruptelam peponum corruptelæ consimilem: quanquam pepones si celeriter subducantur, nullam magnam noxam inuehunt. Tempus autem quo sycaminis,est id quo etiam peponibus,vtamur, quum squalidũ æstúque pressum est ventriculi corpus: tunc enim tale quodãmodo iecur itidẽ esse necesse est. Habent sycamina vim quandam astringendi,omnino verò humectant, non tamen omnino refrigerant, nisi frigida sumantur: alimẽtũ minimũ dant corpori, vt etiam pepones faciũt.

De rubi fructu, Cap. XLIIII. A

RVbi fructus magis quàm mora adstringũt. sique largius quispiam eis vescatur, capite dolebit. Alii stomacho etiam anguntur: ergo diligenter abluendus fructus est prius quàm eum comedere aggrediamur: quod non minus in sycaminis est faciendum. ventrem tamen non subducit hic fructus, sed potius cohibet.

De canini rubi fructu, Cap. XLV.

CAnini rubi fructus paulo maiorem adstringẽdi vim quàm rubi fructus habet: quamobrem aluum quoque magis cohibet: corpori verò exiguum alimentũ præbet. B

De fructibus iuniperi, Cap. XLVI.

IVniperi fructus exiguam dulcedinem minorémque adstrictionem habẽt: præterea aromatici quippiam eis inest, & eos calefacere propter acrimoniam perspicuum est: corpus parum alunt. Sique liberalius eis quispiam vescatur, stomachum mordent, capútque calefaciunt, & dolore vexant. Vrinas verò mediocriter cient.

De Persicis, Cap. XLVII.

HOrum quoque succus & quæ veluti caro est, facilè corrumpitur, prauáque est omnino. quocirca non debent, vt à quibusdam fieri consueuit, post alios cibos sumi: nam superfluitantia corrumpuntur, & cætera quoque simul vitiant. C

De Armeniacis & præcocibus, Cap. XLVIII.

HÆC quoque Persicorum genere continentur: illis tamen bonitate nonnihil præstant, neque enim æquè atque illa in ventriculo corrumpuntur neque acescunt. Vulgò autem iucundiora apparent, & propterea stomacho magis idonea; porro his fructibus exiguam alendi vim inesse, prius dictum est. cæterùm præcocia sunt Armeniacis præstantiora. D

De malis, Cap. XLIX.

MALA quæ adstringunt, succum frigidum ac terreum habent: quæ acida videntur, succum quidem frigidum habent, sed qui sit tenuium partium: mediæ verò temperaturæ sunt dulcia, quæ ad calidius vergunt: vt quæ planè qualitatis sunt expertia, & veluti aquea, ad frigidius inclinant. Est autem perspicuum mala adstringentia alui deiectiones cohibere: acida verò crassum succum quem in ventriculo inuenerunt, incidunt, ac deorsum subducunt, & propterea deiectiones humectant: quum verò purum ventrem inueniunt, eum magis sistunt. Dulcia potius distribuũtur: quæ verò qualitatis sunt expertia, quum neque iucunda sint, neque ventriculum roborent, neque ipsum sistant, meritò despiciuntur & suibus proiiciuntur: quæ verò probè in plantis maturuerunt ac reponuntur, in morbis sæpenumero sunt vtilissima, siue ad modum cataplasmatis cum farina adhibita, siue in calido cinere mediocriter assata, siue in vapore bullientis aquæ probè cocta: statim autem à cibo danda sunt: quandoque verò cum pane ventriculi & stomachi roborandi gratia iis quibus prostratus appetitus, quique tardè concoquunt, & vomitu, fluore alui, ac torminibus vexantur: ad quem vsum acerba sunt accõmodata. Apparata item vt nuper dicebam, mediocrem adstrictionem habent: quum ea quæ mediocriter austera sunt, omnem in ea præparatione adstrictionem deposuissent, & ob eam causam simi lia iis quæ ab initio aquea sunt, euasissent. E F

De cydoniis & struthiomelis, Cap. L.

EXimium quid inest his, quod alia mala non habent: cum enim adstrictionem maiorem habent, tum verò eorum succus perdurat siquis coctum ex melle velit adseruare. Aliorum autem malorum succus repositus, quum copiosum frigidum humorem habeat, acescit: struthiorum verò malorum succus diutius durat, atque adeo in multos annos manebit, quum os vasculi densam crustam habuerit, quæ in melle atque aliis quibusdam sæpenumero cõcrescit: hancque adiacẽtem seruare oportet, quum diutissimè citra mutationem seruare medicamentum velis. Cydoniorum verò succus minus suauis est, & magis adstringit: idcirco ad roborandum ventriculum dissolutum hoc etiam quandoque vtemur. H

De piris & Punicis, Cap. LI.

SI ea quæ de malis diximus, ad pira & Punica trãsferas omnia, nihil erit quod nos noui quicquã de eisdẽ afferamus. Punica verò omnino perexiguum alimentum corpori dant: ac pira, & præsertim magna, quæ menatæ à nostratibus dicuntur, aliquantulum nutriunt.

De mespilis & sorbis, Cap. LII.

HÆC adstringunt ambo: sed mespila multo magis quàm sorba: quocirca vtilissimus est ventri fluenti cibus: sorba tamen sunt in cibo suauiora. Constat autem omnibus huiusmodi parcè, non autem largè, vt vuis & ficubus, esse vescendum.

De fructu palmæ, Cap. LIII.

EX palmis quædam sunt siccæ & adstringẽtes, vt Ægyptiæ: quædam molles, humidæ, & dulces, vt quæ cariotæ appellantur, quæ præstantissimæ in Palæstina Syria in Hiericũte nascũtur. Cæteræ verò aliæ palmæ omnes inter hoc genus vtrunque medium locum tenent, vt aliæ magis, aliæ minus sint humidæ, siccæ dulces & adstringẽtes. Verùm extremis constitutis, iam quodcunque in medio est, facillimè deprehenditur. Ostendimus enim dulcem succum alendo esse: austerum verò stomacho idoneum, & ventrem sistere. Palmæ autem omnes difficulter concoquuntur, & copiosius sumptæ, capitis dolorem excitant: quædam verò morsus etiam cuiusdam sensum ori ventriculi afferunt. succus porro qui ab ipsis in corpus distribuitur crassus est omnino, habétque lentoris aliquid, quã pinguis palmula est. quúmque huic succo aliquid dulcedinis mistum fuerit, iecur ab eo celerrimè obstruitur: atque ab earum esu maximè læditur inflammatúrque, & scirrho obsidetur. Post iecur verò, lien quoque obstruitur, & læditur.

De oliuis, Cap. LIIII.

IPsæ quoque exiguum alimentum dant corpori, & potissimùm caducæ. Et quemadmodum caducæ, succum pinguem habent, ita quæ halmades & colymbades appellantur, adstringentem: quocirca stomachum roborant, appetitúmque excitant. Ad hoc verò aptissimæ sunt, quæ cum aceto componuntur.

De nucibus, Cap. LV.

NVCES magnæ & auellanæ corpus non multùm alunt, auellana tamen magis. vtraque autem mediocriter adstringentis qualitatis est particeps, quæ progressu temporis in oleosum commutatur. Viridis autem nux neque qualitatis perspicuè adstringentis est particeps neque oleosæ: sed est expers quodammodo qualitatis, & aquea. Nux verò melius quàm auellana concoquitur: estq; stomacho magis idonea, & multo magis si cum caricis edatur. Est præterea manifestum humidam nucem ad deiectionem aptiorem esse: siccam verò minus, sed hæc quoque aqua macerata, & abiecto putamine, similem viridi facultatem habet.

De amygdalis, Cap. LVI.

IN his attenuandi & abstergendi facultas excellit. Nõnullis verò tanta vis inest crassos glutinosósque succos incidendi, vt præ amaritie mandi non possint: oleosæ tamen & pinguis qualitatis, vt etiam nuces, sunt participes: exiguum verò alimentum dant corpori.

De pistaciis, Cap. LVII.

G MInimum quidem alimentum præbent, sed ad iecur firmandum sunt vtilia: habéntque subamarũ & subadstringentem qualitatem.

De prunis, Cap. LVIII.

PRuna minimum alimentum corpori præbent, vtilia tamen sunt iis quibus humectare & refrigerare mediocriter ventrem est propositum. Hæc verò etiam exiccata possunt vsui esse: quæ verò Damasci nascuntur, cæteris præstant omnibus.

De sericis, Cap. LIX.

EST hoc mulierum & puerorum effrænatorum edulium: parum nutriunt, difficulter concoquuntur, non sunt stomacho idonea, minimũ alimenti corpori præbẽt.

De siliquis, Cap. LX.

MALI succi sunt, & lignosæ & difficulter concoquũtur, & non celeriter deiiciuntur.

De cappare,

De cappare, Cap. LXI. A

CAppari facultas inest tenuium partium: ex quo fit vt corpori minimū alimēti distribuat. Sale verò cōdita,& abluta, vsquedum facultatem quam ex sale contraxit, deposuerit, parū quidē alit, sed tamen pituitam ex vētriculo absterget: & ex aceto mulso, aut aceto & oleo præ cæteris cibis sumpta, viscera liberat obstructione.

De sycomoris Cap. LXII.

HÆC planta nascitur Alexandriæ. fructum fici simi lem fert: nullam acrimoniam habet, exiguæ dulce-dinis particeps est: humidæ quodammodo & frigidioris est facultatis. B

De persio, Cap. LXIII.

HÆC itidem planta Alexandriæ est: huius fructum apud Persas ita esse noxium commemorant, vt eo vescentes interimat: in AEgyptum verò translatum, fieri esculentum, & æquè mandi ac pira atque poma.

De citrio, Cap. LXIIII.

TRes sunt huius fructus partes, acida quæ in ipso medio est: ea quæ est veluti caro, quæ medium ipsum ambit: & tertia quæ est tegumentum extrinsecus circundatum. Est autem hoc odoratum & aromaticū, sed difficulter concoquitur: concoctionem autem adiuuat siquis eodem vt medicamento vtatur: parcè verò sumptū stomacho robur adiungit. Parte autem acida, & quæ nō estur, ita vtuntur vt in acetum coniiciant, vt acidiorem reddāt: quæ verò inter duas alias media est, quæque corpus etiam nutrit, difficulter concoquitur.

De fructibus plantarum agrestium, Cap. LXV.

HI fructus præterquam quod exiguum alimentum præbent, malum etiam succum omnes faciūt: ac nō nulli noxii stomacho sunt, præter spinosos qui in terra optima exoriuntur.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM liber secundus.

De lactuca, Cap. I.

CVM olera omnia paucissimum maliq; succi sanguinem gignant, lactuca non multum illa quidem sanguinis, sed qui non sit praui succi, nec tamen omnino probi, gignit. Succum autem humidū ac frigidum habet, sed qui mali succi non sit, vti diximus.

De intybo, Cap. II.

INtyba similem lactucis facultatem habent: à lactuca tamen & suauitate,& aliis quæ suprà de lactuca diximus, superantur.

De malua, Cap. III.

MAlua lentoris quippiam habet quod lactucæ non inest: perspicuè verò à refrigerando abest. Hoc olus facilè subducitur, ac præsertim si quis ex oleo & garo copiosè ipsum sumat: nutrit autem mediocriter.

De beta, Cap. IIII.

BEtarum succum abstergentem esse planum est: qui quidem ventrem quoque ad excernendum irritat, ac stomachum interdum mordicat: idcirco copiosius sumpta stomachum lædit. Alimentum verò exiguum, vt cætera olera, corporibus affert: accommodata est ad iecoris obstructiones: ac præcipuè quū ex sinapi aut aceto estur, quomodo lienosis quoque fit vtilis.

De brassica, Cap. V.

BRassicæ succus vim quandam purgandi habet: at corpus ipsum communi exiccantium ratione magis cohibet quàm ad excretionē impellat. Exiccat ergo brassica æquè ac lens: quamobrem aspectum hebetat, nisi totus oculus præter naturam sit humidior: & tamē nō ita boni succi edulium est, sicut lactuca, sed prauum & graueolentem succum habet.

De blito & atriplice, Cap. VI.

HÆc sunt cæteris oleribus magis aquea,& (vt diceret quispiā) omnino qualitatis expertia. Cæterùm dictum est, hæc olera ad facilem deiectionem propensa esse, ac tū vel maximè quū vnà cum humiditate lubricū quid habeant. Sed quia nulla acris ac nitrosa qualitas eis inest, ideo fit vt non vehementem habeant ad inferna propensionem: èstque planè perspicuum, parum admodum corpus ab his nutriri.

De portulaca, Cap. VII.

HÆc, vt cibus, exiguum alimētum, idque humidū & frigidū & glutinosum præbet: vt medicamentum verò, dentium stuporē suo lentore morsus experte, curat.

De oxylapatho, Cap. VIII.

LApatho crudo nemo vescitur, quemadmodum nec beta: ac rustici oxylapathum crudum edūt: id verò non nutrit, atque etiam multo minus quàm lapathum.

De lapatho, Cap. IX.

LApathum non solùm gustu, sed etiam facultate est betæ hortensi adsimile: verùm quia beta est suauior, idcirco omnes homines eadem potius vescuntur.

De solano. Cap. X.

INter olera quibus vescimur, nullum noui quod tantam quantam solanum adstrictionem habeat. Iure i-
C gitur vt alimento, perrarò, vt medicamēto sæpe vtimur. est enim efficax in ea in quibus adstringentis refrigerationis est vsus.

De plantis spinosis, Cap. XI.

PLerique rustici huiusmodi plātis è terra nuper exorientibus vescuntur: alēdi vis minima eis vt cæteris oleribus, inest, eáque tum aquea, tum verò etiam tenuis. Ac spinosa quidem mediocriter stomachum iuuant. Inter hasce plantas est carduus, atractylis, spina alba, dipsacus, cnicus, tragacantha, atractis, & quam magis quàm
D par est, æstimant, cinara: est enim praui succi edulium,& præsertim quum iam sit facta durior. Nam & biliosum succum in se copiosum habet, & totam substātiam quæ ad ligni naturam magis tendit, vt ex ea melancholicus succus: ex succo verò ipsius, tenuis,& admodum biliosus gignatur: ergo satius est eandem elixatam comedere.

De hipposelino, sio, smyrnio,& apio, Cap. XII.

HÆc vrinā cient omnia: apium verò inter ea est vsitatissimū, suauius,& stomacho magis aptū. Smyrnium verò acrius, calidiúsque est multo quàm apium,
E & hipposelinum, & sium. Cætera cruda etiam comedūtur: hipposelinum verò & sium elixata: siquidem horum vtrunque crudum insuaue apparet. Quidam verò apium & smyrnium lactucæ foliis admiscentes offerunt: nam cum lactuca sit olus insipidū, habeátque frigidum succum, & suauior & vtilior efficitur, si acrium olerum quoddam assumpserit.

De eruca, Cap. XIII.

HOc olus manifestè calfacit, quocirca ipsum solùm, nisi lactucæ foliis misceatur, non facilè manditur.
F Creditur quoque semen gignere, & rerum venerearum cupiditatem excitare. Capiti etiam dolorem affert, ac præsertim si quis eo solo vescatur.

De vrtica quam κνίδην etiam vocant, Cap. XIIII.

VIm habet tenuium partium, & meritò ea vt alimento nemo vtitur: vt obsonium verò, ac medicamentum, vsui est ad aluum deiiciendam.

De gingidio,& scandice, Cap. XV.

GIngidium est scandici persimile, stomacho valde
G idoneū, siue crudo siue cocto vescaris. Diuturniorem coctionem non fert: adstrictionis verò & amaroris non mediocris est particeps.

De ocymo, Cap. XVI.

HOc pessimi succi est: idcirco nonnulli de eo falsò prodiderunt, si tritum in ollam nouā coniiceretur, celerrimè paucis diebus scorpiones generare. est autem etiam stomacho noxium.

De asparagis, Cap. XVII.

ASparagus brassicæ minus quàm ipsa brassica exiccat: aliorū olerū caulis magis exiccat quàm folia.

A Aliud autem aſparagorũ eſt genus, quod in plantis fru-
ticoſis naſcitur, oxymyrſine, chamædaphne, & oxyacan-
tha. Alii quoque ab his diuerſi ſunt, vt regius, & qui pa-
luſtris nominatur: cuiuſmodi alius quoque eſt bryoniæ
aſparagus. Omnes verò ſtomacho idonei ſunt: vrinám-
que prouocant, & parum nutriunt.

De rapis, quæ βουνιάδες quoque nominantur, Cap. XVIII.

SI rapæ minus quàm vlla alia planta quæ ſit eiuſdem
generis, nutrirent, vtique mirarer: ſuccum in corpus
diſtribuũt moderato craſſiorem: ita ſit vt qui liberalius
eiſdem veſcatur, ſuccũ crudũ ſit aceruaturus: bis verò co-
cta laudatiſſima redditur. Si verò crudior ſumatur, dif-
ficulter cõcoquitur, flatus excitat, & mali ſucci eſt: non-
nunquam verò morſus ventriculum vexat.

De aro, Cap. XIX.

ARi quoque radix eodem modo quo rapæ mãditur:
in quibuſdam verò locis acrior prouenit, ita vt pro-
pè ad dracontii radicem accedat, eámque bis coctã man
dere oportet. Cyrenæ verò minimè eſt medicamentoſa,
& acris, vt rapis etiam ſit vtilior. Conſtat enim hanc ad
alendum eſſe potiorem: ad educendum verò ex thorace
& pulmone acrior præſtat. Eſtur quoque elixa cum ſi-
napi vel aceto, ex oleo & garo: eſt nanque perſpicuum, a-
limẽtum quod ex ipſa in corpus diſtribuitur, non ſecus
quàm ex rapis, eſſe quodammodo craſſius.

De dracontio, Cap. XX.

HVius itidem radicem bis térve elixatam, vt quod
medicamẽtoſum in ea eſt deponat, mandendã da-
mus quum vehementiore facultate opus eſt ad humores
ex thorace & pulmone eiiciendos.

De aſphodelo, Cap. XXI.

ASphodeli radix parata vt lupini, amaroris plurimũ
deponit. Fame autem vagante hanc complurimis e-
lixationibus, & aquæ dulcis macerationibus vix factam
eſſe eſculentam vidi: eius facultas eſt, vt quemadmodũ
dracontii radix, aperiat ac incidat.

De bulbis, Cap. XXII.

HOrum quoque radices comeduntur: interdũ verò
& eorum aſparagi verno tempore. Amaram, auſte-
rámque facultatem habẽt: vnde etiam ſtomachum exo-
lutum ad appetendum excitant: non aduerſantur autem
iis qui ex thorace & pulmone expuere aliquid volunt,
licet ſubſtantia corporis craſſiore & glutinoſiore ſint:
ſed amaritudo quæ ſuapte natura glutinoſa craſſáque
incidit, craſſitiei obſiſtit. Præſtabit verò tunc eos condi
tos ex aceto, oleo & garo comedere: quo etiam modo mi
nus flatus cient, plus alunt, & facilius concoquuntur.
Nonnulli verò ex ipſorum eſu liberaliore, & ſemen ſibi
inauctũ, & ad res venereas promptiores redditos aper-
tè ſenſerunt.

De paſtinaca, dauco, & caro, Cap. XXIII.

RAdicibus quoque horum mortales veſcuntur, mi-
núſque quàm rapæ, & arum cyrenaicum nutriunt,
manifeſtè calfaciũt, & aromaticum quiddam præ ſe fe-
runt. Sunt tamen, vt aliæ quoque radices, concoctu dif-
ficiles, vrinam cient, ſique liberalius quiſpiam iis veſca-
tur, modicè peioris ſucci erunt: melioris tamen ſucci eſt
carus quàm paſtinaca. Quidam verò agreſtem paſtina-
cam daucum nominãt, qui vrinam magis ciet, medica-
mentoſiórque eſt, ac ſiquis comedere ipſum velit, per-
multum erit elixandus.

De tuberibus, Cap. XXIIII.

TVberibus multa perſpicua qualitas ineſt: ipſis tamẽ
ad condimenta excipienda vtuntur, ſicuti cæteris
quæ ad guſtum qualitatis expertia & aquea nominant:
quorum omnium commune eſt, vt alimẽtum quod ab
eis corpori diſtribuitur, non calfaciat, ſed ſubfrigidum
quidẽ ſit, craſſitie verò tale quale id eſt quod ſumptum
fuerit, quódque ex tuberibus craſſius eſt: quod verò ex
aliis, ad horum proportionem humidius atque tenuius.

De fungis, Cap. XXV.

EX fungis boleti aqua rite elixati, prope ad qualitatis
expertium eduliorum naturã accedunt: alimentum
quod præbent, pituitoſum frigidúmque eſt, ſique co-
pioſius quiſpiam eis vtatur, mali ſucci. Atque hi quidẽ
cæterorũ omnium ſunt minimè noxii. Secũdæ tribuun-
tur amanitis: cæteros verò tutius eſt ne omnino quidem
attingere: plerique enim ex eorum vſu perierunt.

De radicula, Cap. XXVI.

VIm habet attenuantem, ac perſpicuè calefacit, in
eáque qualitas acris excellit.

De cæpis, porris, alliis, & ampeloprasis, Cap. XXVII.

B HÆc facultatem inſigniter acrem habent, & pro eius
ratione corpora calefaciunt, craſſóſque humores
quibus obſidentur attenuãt, & glutinoſos incidunt. Bis
tamen térve elixata, acrimoniam quidem deponunt, ſed
attenuãt adhuc, & pauciſſimũ alimentũ præbent, quum
priuſquam elixarentur nullum darent. Ampeloprasa
verò tantum à porris differunt quantũ in cæteris omni-
bus quæ ſunt generis eiuſdem, ſatiua ab agreſtibus diffe
runt. Cæterùm à continuo acrium omnium eſu abſtinẽ-
dum eſt, ac præcipuè quum is qui veſcitur, ſit natura bi-
C lioſior: hæc enim edulia iis ſolùm qui ſuccum aceruant
pituitoſum, aut crudum, aut craſſum, aut glutinoſum,
conueniunt.

De alimento quod ab animalibus ſumitur, Cap. XXVIII.

OMnes animaliũ partes non eandem facultatem ha-
bent: ſed carnes quum probè fuerint concoctæ, ſan-
guinem optimum gignunt, ac præcipuè ſi animalium
boni ſucci fuerint, quale eſt ſuillũ genus: partes autem
D nerueæ, pituitoſiores ſunt. Omniũ ergo eduliorũ ſuilla
caro valentiſſimè nutrit: bubula verò præbet ipſa quoq;
alimentũ non mediocre, nec quod facilè per halitũ dige
ratur, ſanguinẽ tamen craſſiorẽ quàm par ſit, efficit. Ac
ſiquis ſuapte natura ſit tẽperatura magis melancholica,
ſi bubula veſcatur largius, aliquo melancholico affectu
corripietur. quantum enim totius ſuæ ſubſtantiæ craſſi-
tie bubulæ carnes ſuillas ſuperant, tanto ſuillæ bubulis
lentore præſtant: & tamen ſuillæ ſunt ad concoquẽdum
multo præſtantiores. Vituli melius quàm perfecti bo-
ues concoquuntur, vt etiam hœdi melius quàm capræ.
E Capra verò minus ſicco eſt temperamento quàm bos,
at ſui comparata, multum ſuperat. Porcelli verò alimen-
tum nobis dant eo magis excrementis redundans, quo
ipſi ſunt magnis humidiores: ac meritò etiã minus nu-
triunt. agnorum quoque caro humidiſſima pituitoſá-
que eſt. Sed & pecudum caro plura habet excrementa, ac
peioris ſucci eſt: caprarũ verò caro habet præterea acri-
moniã. Hircina autẽ & ad concoquẽdum, & ad ſuccum
bonum faciendum eſt peſſima: hanc ſequitur arietina:
tum verò taurina. In his autẽ omnibus caſtratorũ carnes
F præſtantiores ſunt. Annoſæ verò ad concoctionem, ad
ſucci bonitatem, & ad alimentum ſunt deterrimæ: quo-
circa ſues quoque ipſi quanuis humidæ tẽperaturæ ſint,
ſi cõſenuerint, carnem fibroſam, ſiccámque, & propter-
ea concoctu difficilem habent. Leporis autem caro li-
cet craſſiorem ſanguinem faciat, tamen melioris ſucci
eſt quàm caro boum & pecudum. Nihilominus his
mali ſucci eſt ceruina caro, éſtque dura, & difficilis ad
concoquẽdum. Huic propinqui ſunt aſini agreſtes bene
G habiti, ac iuuenes: atqui nonnulli quoque aſinorũ do-
meſticorum ſenio cõfectorum carnes, quæ peſſimi ſucci
ſunt, difficulter cõcoquuntur, alienæ ſunt ſtomacho, at-
que etiã inſuaues, comedunt: quemadmodum equorum
& camelorũ carnibus veſcuntur, quum ipſi & animo &
corpore ſint aſinini. Quinetiã ſunt qui vrſorum carnes
& his peiores, leonum ac pardorum, edant. De canibus
verò quid iam attinet dicere, quos itidẽ iuuenes ac pin-
gues, ac præſertim quum caſtrati fuerint, apud nonnul-
las gentes comedant, quum pantheris quoque veſcãtur?
H Vulpiũ verò carnes venatores apud nos autumno com-
edunt. Hoc verò eſt ſciendum, animalia quæ herbam
altiorem debent paſcere, ea hyeme & primo vere gra-
cilia ac praui ſucci fieri: veluti boues, qui progreſſu
temporis melioris ſucci, & craſſiores manifeſtò appa-
rent quum herbæ creſcunt, ac denſæ fiunt, & ad ſemen

ferēdum properāt:quæ verò humili herba nutriri queant,ea primo ac medio vere præſtātiora ſunt,veluti pecudes: æſtate autem prima & media, capræ:quum fruticum germina quibus veſci capræ conſueuerunt, ſunt frequentiſſima.

De cochleis, Cap. XXIX.

COchlearum dura eſt caro, ob idque difficulter concoquitur: quæ ſi concocta fuerit, valentiſſimè nutrit. Succus eis, vt etiam teſtaceis, ineſt qui vētrem ſubducit: quamobrem quidam oleo, garo & vino eas condiunt, ac iure quod conficitur ad aluum deiiciendam, vtuntur. Sin autem huius animalis carne, vt ſolo cibo eſculento vti velis, quum prius in aqua elixaris, in aliam aquam transferes, in qua iterum coques, & ita condies donec caro diligenter flaccida reddatur: ita enim præparata, aluum quidem ſiſtet: cæterùm corpori alimentum egregium dabit.

De animalium pedeſtrium partibus extremis, Cap. XXX.

POrcellorum pedes ptiſanæ incocti aptiſſimi ſunt. Extremæ verò corporis partes omnes, vt nimiū pinguedinis, ita quoque naturæ carnoſæ nimium habent. neruea enim cutaceáque natura in eis excellit: cuiuſmodi etiam cutis & nerui ſunt in toto corpore, ſed in extremis magis exercentur, & idcirco magis lenti ſunt. Etenim neruus atque cutis omnis dum elixantur, ad talem naturam perueniunt. ergo iure fit vt corpus minus alant, ſed propter lentorem facilius per aluum deiiciantur. Pedes autem porcellorum ſunt grunno præſtantiores, ſicut etiam grunnus auribus præſtat, ſiquidem ex ſola cartilagine & cute conſtant. Ac cartilago quidem in adultis animalibus omnino concoqui non poteſt: in iis verò quæ adhuc augeſcunt, ſi in ore probè leuigata, & in ventriculo concocta fuerit, exiguum alimentum dabit. Quod verò nunc diximus, in aliis animalibus ad proportionem eſt intelligendum: quantum enim ipſorum carnes alimenti bonitate ſuillis cedunt, tanto etiā illorum partes extremæ partib⁹ ſuillis extremis deteriores ſunt.

De terreſtrium animalium lingua, Cap. XXXI.

IN hac parte ſubſtantiæ proprietas quædam ineſt, vt carnem laxiorem, ac magis ſanguineam habeat. muſculi enim, & potiſſimum ipſorum partes mediæ, ſunt carnes exquiſitæ.

De glandulis, Cap. XXXII.

QVantum lingua à carnis ſubſtantia, tantum glandulæ à linguæ ſubſtantia diſtinctæ ſunt: ergo glādularum omniū cōmune eſt vt in cibo ſuaues ac friabiles appareant: quæ verò mām illarū ſunt, quū lac habent, ipſius quoque dulcedinem præ ſe ferunt. quapropter quum lacte ſint plenæ, magnopere à guloſis expetuntur. Alimentum autem quod ex iis probè concoctis præbetur, propè ad carnis alimētū accedit: ſi verò min⁹ quàm par eſt cōficiātur, crudū ac pituitoſum ſuccū faciunt. Quum verò teſtes ex glandularū ſint genere, non tamē tā boni ſucci ſunt vt glandulæ māmillarū: ſed habēt viroſum quippiā, ſeminis quod gignūt, naturā referētes, vt etiā renes, vrinæ. Quinetiā animaliū terreſtriū teſtes multo difficilius cōcoquūtur: nam gallorū gallinaceorū altilium cum ſuaues ſunt, tum verò etiam optimum alimentum corpori præbent.

De renibus, Cap. XXXIII.

REnes praui admodum ſucci ſunt, ac difficulter concoquuntur.

De teſtibus, Cap. XXXIIII.

OMnium quadrupedum animalium teſtes ſunt concoctu difficiles ac praui ſucci: probè verò concocti nutriunt. Soli autem gallorum gallinaceorū, ac præſertim altilium ſunt omnium præſtantiſſimi.

De cerebro, Cap. XXXV.

CErebrum omne cibus pituitoſior prauique ſucci eſt, ac tardè permeat, & difficulter concoquitur, & non minimum ſtomacho nocet. Quidam eius mollitie A decepti, ipſum offerunt, quum præter cætera nauſeam quoque excitet: quumque craſſi ſucci ſit, & excrementitium, melius redditur cum incidentibus & calefacientibus paratum: ſi verò bene coquatur, alimentum corpori notabile præſtabit.

De oſſium medulla, Cap. XXXVI.

MEdulla quæ in oſſibus inuenitur, eſt cerebro dulcior, ſuauior, ac pinguior, ita vt ſiquis facta comparatione guſtet, cerebrum aliquid etiam auſteri habere videatur: præterea medulla largius ſumpta perinde ac B cerebrum, nauſeam ciet: quæ quidem ſi bellè cōcoquatur, ipſa itidem nutrit.

De ſpinali medulla, Cap. XXXVII.

PInguedinis minimum habet, idcirco nauſeam non prouocat: ſi verò probè concoquatur, non mediocre alimentum dat corpori.

De pinguedine & adipe, Cap. XXXVIII.

ET pinguedo & adeps exigui alimenti ſunt, & potius carnium quibus alimur, ſunt condimenta.

De terreſtrium animalium viſceribus, C Cap. XXXIX.

IEcur omnium animalium craſſi ſucci eſt, difficultérque cōcoquitur, ac tardè pertranſit: eſt verò omnium præſtantiſſimum non modò ad voluptatem, ſed etiam ad alia omnia, quod συκωτὸν appellatur, quod quidem inde nomen inuenit quia mactādi animalis iecur, multarum ſiccarum ficuum eſu ſic præparent: quam rem in ſuibus maximè faciunt, propterea quòd ſuilla viſcera ſunt aliorum viſceribus multo ſuauiora. Ex reliquis autem viſceribus lienis non eſt guſtui ſuauis. perſpicua D enim acerbitas quædā in eo ineſt, ac meritò quoque praui eſſe ſucci creditur, quippe qui melancholicum ſanguinem gignat. At pulmo vt eſt rarior vtroque, ſic etiā eſt ad concoquendū facilior: quātum verò ad alimentū pertinet, eſt iecore multo inferior, & quod alimentum corpori præbet, eſt etiā multo pituitoſius. Cor, ſubſtantia quidem caro eſt fibroſa, atque dura, ideóque difficulter cōcoquitur, & tardè permeat, ſed tamen ſi probè cōficiatur, alimentum corpori non paucū, neque mali ſucci præbet.

E De quadrupedum animalium ventriculo, vtero, & inteſtinis, Cap. XL.

HÆ partes carnibus duriores ſunt: quocirca etiamſi probè concoquantur, ſuccum tamen non exquiſitè ſanguineū, ſed frigidiorem ac crudiorem faciunt, multóque tempore indigent vt conficiātur, ac in ſanguinem probum commutentur.

De agreſtium & domeſticorum animalium differentia, Cap. XLI.

F DOmeſticorum animalium temperatura eſt agreſtiū humidior: agreſtium verò eſt durior, pinguedinisque aut nihil omnino, aut certè pauciſſimum habet: quamobrem eorū caro pluribus quoque diebus quàm domeſticorum & in ocio educatorum, imputris ſeruatur: éſtque perſpicuum, alimentum quod inde prouenit multo minus excrementi habere: quod verò à domeſticis atque ocioſis ſumitur, eſſe excrementitium.

De alimento quod à volucribus animalibus ſumitur, Cap. XLII.

AVium omnium volucriū genus, greſſilium generi, ac præſertim ſuillæ carni comparatum, minus alimenti præbet: volucrium tamen caro eſt ad cōcoquendum facilior, præcipuè perdicis, attagenis, columbæ, G gallinæ, & galli gallinacei: turdorum verò & merularū & paruorum paſſerum, inter quos ſunt etiam qui turricolæ nominantur, caro eſt prædictorum carne durior, atque horum quoque multo magis caro turturis, palumbi, atque anatis. Phaſianorum, quod ad concoctionem & alimentum attinet, gallinarum carni eſt ſimilis, voluptate tamen in edendo excellit: his durior, cōcoctu H difficilior, ac fibroſior eſt pauonū caro. In omnib⁹ autē volucrib⁹ animalibus perinde ac in quadrupedibus generatim ſciendum eſt, carnem augeſcentium multo eſſe carne declinantium meliorem: prauam verò admodum nouellorū, ſed lōgè alia ratione quàm ſenio cōfectorū:

ſiquidem ſenum caro dura & neruea eſt, & idcirco praua ad concoquendum, & alimenti exigui eſt: at corpora animalium quæ nuperrimè in lucem edita ſunt, mucoſa, humidáque ſunt, & ideo excrementorum plena. omnino verò per aluum ſecedunt.

De anſeribus & ſtruthiocamelis, Cap. XLIII.

HOrum caro excremẽtitia eſt, multóque ad concoquẽdum difficilior quàm prædictorum animaliũ caro, ac potiſſimum quæ parua ſunt, & carne dura ſunt prædita. Alarum natura fibroſa eſt ac dura: quorundam verò caro tota eſt huiuſmodi, quales ſunt grues, quas comedunt quum prius multos dies mortuas tenuerint. Inter grues autem & anſeres caro tardarum, quæ ὠτίδες apellantur, eſt quodammodo media.

De volucrium animalium viſceribus, Cap. XLIIII.

HOrum ventriculi eſculenti ſunt, ac nutriunt: quidã verò ſunt etiam periucundi, ceu anſerum, deinde gallorum gallinaceorum altilium. Et quemadmodum iecur in ſuibus adhuc viuentibus eſu caricarũ iucundũ præparant, ita in anſeribus alimenta ſero lactis imbuuntur, vt iecur non modò ſuauiſſimũ ſit, ſed vt etiã valentiſſimè nutriat, optimi ſucci ſit, & non difficulter deiiciatur, & pariter, vt in ventriculo probè concoquatur. Alæ quoqae anſerum ad concoquendum & alendum ſunt idoneæ, & his magis gallinarum: peſſimæ ſunt annoſorum, optimæ verò iuniorũ, ac probè nutritorum. Gallorũ autẽ gallinaceorũ teſtes ſunt optimi, præcipuè autẽ altiliũ, ac multò magis ſi cibus eorum ſero lactis fuerit imbutus. nam & boni ſucci ſunt, & nutriunt, & facillimè concoquuntur. Nonnulli autẽ ſtruthiocameli ventriculum tanquã medicamentũ cõcoctionem adiuuans, falſò laudant: alii verò magis mergi ventriculum commendant: verùm hæc neque facilè concoquuntur, neque medicamenta ſunt alios cibos concoquentia.

De ouis, Cap. XLV.

GAllinarum ac phaſianorum oua cæteris præſtant: anſerum verò ac ſtruthiocamelorum ſunt deteriora: recẽtia quoque veteribus, quæque minus cocta ſunt iis quæ plus, præſtantiora ſunt. Tremula autem ad corpus alendum ſunt omnium præſtantiſſima: ſorbilia verò minus nutriunt illa quidem, ſed facilius ſubducuntur: elixa verò & aſſa difficulter cõcoquũtur, tardè tranſeunt, corpúſque alimento craſſo nutriunt: quin multo etiam tardius tranſeunt, craſſiúſque alimentũ præbent, quæ in calido cinere aſſantur. Quæ verò in ſartagine inſpiſſata ſunt, & τηγανιστὰ propterea dicuntur, alimenti ſunt ad omnia peſſimi. Quæ verò ſuffocata appellantur, elixis & aſſis meliora ſunt. ea ſic parant, Oleo garo, ac modico vini inſpergunt, vas quo continentur, caccabo in quo aqua calida inſit, imponunt, ipſum operculo totum obſtruunt, ignem ſubſtruunt, quoad oua mediocrem conſiſtentiam ſint conſequuta: nam quæ ſupra modum craſſa ſunt, elixis & aſſis ſimilia redduntur. Eidem etiã mediocritati conſiſtentiæ intentos eſſe nos oportet in ouis quæ ſupernè caldariis infunduntur, vt ne ipſa omnino incraſſari permittamus: ſed quum adhuc ſuccum habeant, vas ab igni auferamus.

De mugile, Cap. XLVI.

CAro mugilum qui in aqua paluſtri ſordidáque viuunt, excrementitia eſt, atque admodum mucoſa: optima verò eſt eorum qui in puro mari degunt. Sed mugiles quoque praui ſunt qui in ſtagnis vitam ducũt: ac præſertim qui in paruis verſantur, & magis etiam quum aqua non effluit, ſed ſtabilis eſt. Inter fluuiatiles autem præſtantiores ſunt qui oriuntur in fluminibus quorum aqua rapidè fertur, ac copioſa eſt: qui verò in ſtagnantibus, ii non boni ſunt. Iam verò guſtus tibi mandenti præſtantiorem mugilem indicabit: acrior enim, iucundiórque, & pinguedinis expers eius eſt caro. At pingues, & guſtui exoluti, cum ad veſcendum deteriores ſunt, tum peius concoquuntur, & à ſtomacho ſunt alieni, prauúmque ſuccum faciunt: quamobrem ex origano eos parant.

De labrace, Cap. XLVII.

HIc piſcis pelagius eſt: alimẽtum verò quod ex hoc cæteriſque piſcibus habetur, ſanguinẽ facit tenuioris cõſiſtentiæ quàm id quod animalia terreſtria ſuppeditant, vt copioſè non nutriat, & citius diſcutiatur.

De mullo, Cap. XLVIII.

INter pelagios hic quoque numeratur, omniũ ferme aliorum carnem habet duriſſimam, & friabilem. Nutrit, quum probè concoctus fuerit, valentius quàm cæteri piſces. hi verò tum propter purum mare, tum propter cibum, vt etiã alii piſces omnes, optimi fiunt. Ergo qui cancellos comedunt, & grauiter olent, & inſuaues ſunt, & difficulter cõcoquuntur, & praui ſunt ſucci. Hos dignoſces ſi prius quàm veſcare, vẽtrem reſeraris: inter veſcendũ verò primus ſtatim odoratus atque guſtatus tibi eoſdem indicabit.

De piſcibus ſaxatilibus, Cap. XLIX.

HIs omnibus ſcarus excellere ſuauitate creditur, ſecundo loco cenſentur merulæ ac turdi, tertio iuliæ, fucæ, ac percæ. Alimentum verò quod ſuppeditãt, non modò eſt cõcoctu facilè, ſed hominum etiam corporibus, vt quod ſanguinem mediæ cõſiſtentiæ gignat, eſt ſaluberrimum.

De gobio, Cap. L.

GObius littoralis eſt piſcis, ex eorũ numero qui parui ſemper manent. Præſtantiſſimus autem ad ſuauitatem, concoctionem, diſtributionem, & ſucci bonitatem eſt is qui in arenoſis littoribus, aut ſaxoſis promontoriis degit: at qui in oſtiis fluminum aut ſtagnis maritimis viuit, neque ad cõcoquendum facilis eſt, neque boni ſucci. Si verò limoſa quoq; fuerit aqua, aut fluuius vrbẽ expurget, gobius ibi genit⁹ erit peſſimus, quales ſunt cæteri piſces omnes qui in eiuſmodi aquis vitã exigunt. Porro gobiorũ caro, vt eſt ſaxatilibus durior, ita eſt mullorum carne certè mollior: ergo veſcentium corpora pro portione nutrit.

De piſcibus molli carne præditis, & albi iuris conficiendi ratione, Cap. LI.

ASelli ſi probo alimẽto vtantur, & in mari puro degant, carnis bonitate cum ſaxatilibus cõtendent: at qui alimẽto prauo vtũtur, & in aquis mixtis verſantur, mollitiem quidem carnis non amittunt, ſed tamen pinguedinem acquirunt, propter quam non æquè vt prius ſuaues manent, atque alimentum excrementorum plenum corpori præbent. Cæterùm in omnibus piſcibus hoc eſt communiter (vt diximus) memoria tenendum, peſſimos gigni in oſtiis fluuiorum qui latrinas, aut balneas, aut culinas, aut veſtium ac linteorum ſordes expurgant. Iam caro etiam murænæ quæ in huiuſmodi aqua verſatur, peſſima inuenitur. Bugloſſus verò & mollior, & ſuauior, & omnino melior eſt paſſere. Lacerti verò medium quodammodo inter piſces quorum mollis caro eſt, & quorum eſt dura, locum tenent: horum autem piſcium apparatus ad cõcoctionem optimus eſt is qui ex albo iure conficitur, quod quidem parant hoc modo: In aquã copioſam olei quod ſatis ſit effundito, parúmque anethi & porri addito: quum piſces ſemicocti fuerint, tantum ſalis adhibeto vt totum ius nondum ſalſum videatur: hic apparatus vel ipſis ægrotis eſt accõmodatus. Omnium autem prædictorũ piſcium alimentum hominibus qui non exercentur, ocioſis, imbecillibus, & ægrotantibus aptum eſt: qui verò exercentur, cibos valentioris materiæ poſtulant. Sæpe autem diximus molle friabiléque alimentum, vel ex eo quod optimi ſucci eſt, ad bonam valetudinem eſſe accommodatiſſimum. nihil enim eſt quod magis quàm ſucci bonitas ad tuendam ſanitatem pertineat.

De piſcibus quorum dura curo eſt, Cap. LII.

DRacones ac cuculi omnibus iis qui eos comederunt, durã habere carnẽ perſpicuò videntur: galeonymi verò durã ipſi quoque carnem habent, præter eum qui apud Romanos in ſummo pretio eſt, quẽ galaxiam vocant, qui mollis eſt carnis: eſt verò hic etiam ex genere muſtelorũ. Iam ſcorpii, trachuri, orphi, & mulli duræ carnis piſcibus adnumerantur. Eſt verò perſpicuum,

piſces duræ carnis difficilius quàm eos qui molli carne præditi ſunt, confici: ſiquidem & concoctio quæ in vẽtriculo, & quæ in iecore, & venis ſanguinis origo, & quæ in ſingulis corporis partibus alendis aſſimilatio fit, in molliorib⁹ facilius, in durioribus ægrius efficitur: præterea ex durioribus piſcibus craſſus ſuccus, ex mollioribus verò tenuior gignitur.

De animalibus teſtaceis, Cap. LIII.

BVccinæ, purpuræ, oſtrea, hiatulæ, cæteráque his ſimilia, quum integumentum quo extrinſecus ambiuntur teſtæ ſit perſimile, teſtacea nominantur. Eſt autem horum omnium commune vt ſuccũ ſalſum in carne contineant, aluo ſubducendæ idoneum, qui in vnoquoque magis minúſque ad hanc rem pro qualitatis ac quantitatis ratione fit proprius. Siquidem oſtrea carnẽ aliorum omnium teſtaceorum molliſſimam habent: at paruæ hiatulæ, & purpuræ, & buccinæ, & quæcunque huiuſmodi ſunt, duram: ergo iure fit vt oſtrea potius aluum ſubducant, minúſque corpus alant: duriora verò difficilius concoquantur & magis nutriãt. Quemadmodũ enim ex animalibus teſtaceis, quæ duræ carnis ſunt, carnem ad concoquendum, ita etiam ad corrũpendum difficilem habent: quamobrem ea ſæpe iis damus quib⁹ cibus vitiatur in ventriculo ob prauos ſuccos qui vel ex iecore in ipſum confluant, vel in ſuiſmet tunicis contineantur: nam ex eis plurimus ſuccus crudus, quem vocant: ex iis qui mollioris carnis ſunt, pituita gignitur. Vt igitur, quum ſuccum ſalſum abiecerint, eorum caro difficulter corrumpitur, aluúmque ſiſtit: ita ſiquis confectum ex ipſis ius biberit, aluus quidem ei abundè deiicietur, id tamen corpori nihil alimenti offeret.

De molli teſta intectis, Cap. LIIII.

ASTaci, paguri, cancri, locuſtæ, carides, & alia conſimilia tenui teſta, duritie quidẽ ſimili teſtaceis, ſed quæ minor ſit, conteguntur: habent tamen ſalſum ſuccum, eúmque non exiguum. Dura carne in totum conſtãt: & idcirco difficulter cõcoquuntur, & firmiter alũt, quum ſcilicet in aqua potabili præcocta fuerint. Horum etiam caro, vt oſtreorum, quum ex aqua (vt dictum eſt) præcocta, ſuccum ſalſum depoſuerit, aluum cohibet: hæcque ægrè non ſecus quàm teſtacea duræ carnis corrumpuntur.

De mollibus, Cap. LV.

MOllia vocantur quæ neque ſquamas, neque aſperã, neque teſtaceam cutim, ſed mollem qualis humana eſt habent. Huius generis ſunt polypus, ſepiæ, & cætera his ſimilia: hæc nanque tangentibus mollia videntur: duræ tamen carnis ſunt, difficulter concoquuntur, & exiguum ſalſum ſuccum in ſe continent. Si tamẽ concoquantur, corpus non parum nutriunt: cæterùm hæc quoque plurimum ſucci crudi generant.

De cartilagineis, Cap. LVI.

ASpera noctúque ſplendens eſt horum animalium cutis: idcirco nonnulli ἀπὸ τοῦ σέλας ἔχειν, (*hoc eſt quia ſplendorem habeant*) ea σελάχια nominata fuiſſe dixerũt. Inter ipſa autem torpedo & paſtinaca carnem habent mollem atque ſuauem, quæque mediocriter per ventrem tranſeat, & non difficulter concoquatur: nutriunt etiam mediocriter, vt alia quoque omnia quæ molli teſta ſunt intecta. Eſt verò omnibus commune vt partes quæ ad caudam ſunt, mediis partibus ſint carnoſiores: id quod præcipuè ineſt torpedinibus. nam partes horum animalium mediæ videntur habere in ſe tabidam cartilaginẽ quandã. Bati autẽ, liobati, & rhinæ, omniáque huiuſmodi, duriora ſunt, & ad concoquẽdũ difficiliora: & valẽtius quàm paſtinaca & torpedo corpus alũt.

De cetaceis animalibus, Cap. LVII

PHocæ, balenæ, delphines, libellæ, grandiores thynni, itémque canes, cæteráque cetacea his ſimilia, duram, mali ſucci, ac plenam excrementorum carnem habent: quapropter ſale pri us condientes ad vſum ipſa redigũt.

Ex Xenocrate de alimento quod ex aquatilibus exiſtit, Cap. LVIII.

NAtantium natura cibus extitit, qui in conuiuiis ſplendidis in deliciis eſt habitus, ac magnũ quoque

A ad ſalubrem victus rationem vſum præſtitit. Differunt verò piſces ex ipſa compage: ſiquidem alii duræ, alii mollis carnis ſunt. Ac duræ quidem ſunt carnis phagri, ſynodontes, bugloſſi, & lati, quales ſunt pheſæ, & rhombi: mollem verò carnem habent turdi, merulæ, fucæ, & eiuſmodi qui facilè digeruntur. Inter hos medii ſunt aſelli, bacchi, vmbellæ. Præterea quidam ſaxatiles, quidã pelagii ſunt: ac magis alunt qui prope littora quàm qui aquæductuum meatibus mali ſucci & ori ingrati feruntur. Iam maria quoque in hac re differunt: ſunt
B nanque mediocres piſces qui in Adriano: ſed qui in Tyrrheno degunt, ſuauiſſimi: quinetiam verno tempore quamplurimi, quòd oua pariant, ſunt præſtantiores, vt mulli: æſtate verò phagri & ſynodontes: autumno verò hepatus, qui quum annum excedit, mali ſucci eſt. mugiles & lupi delicatiores ſunt. Ex ætate verò parui & noui facilè corrumpuntur: cetacei verò difficulter in ſuccum commutantur, duri ſunt, ac ſtomacho noxii: qui verò medium locum tenent, ii medio quoque modo ad di-
C ſtributionem ſunt affecti. In partibus quoque differunt. nam in partibus quæ ad caudam ſunt, quum motu exerceantur, bonum alimentum afferunt, ac delicati ſunt: in iis verò quæ ad ventrem pertinent, quum pingues fuerint, tum fluitant, tum verò ad excretiones rite ſunt affecti: in dorſo verò dura caro eſt. at capita omnino propter ſalſum humorem & pinguedinem non nutriunt, & difficulter diſtribuuntur. At facilè admodum excernuntur marangiæ & paguri, ſed maximè omnium mulli. Ex apparatu, aſſi magis nutriunt, ſed difficilius tranſeunt:
D elixi verò, parum nutriunt, ſed facillimè deiiciuntur: itémque marini ori ſuaues, apti ſtomacho, facillimi ad diſtribuendum, flaccidas ac molles carnes faciunt: nam & coloratos faciunt, & ſanguinem creant, aluúmque ſubducunt. At fluuiatiles, & qui in ſtagnis degunt, ſtomacho noxii ſunt, craſſam materiam faciunt, difficulter excernuntur, & nonnulli non ſunt marinæ materiæ expertes, vt coracinus qui in Nilo naſcitur, & perca in Rheno, & in Tyberi lupus, qui eſt ſubſignatus: itémque Anienis, palúſque in Phalernis, eiuſdem naturæ piſces gignunt. nam pabulum quod illic eis ſuppetit & boni
E ſucci eſt, & valde accommodatum. Ex omnibus verò piſcibus anteponẽdi ſunt ii qui virus non habẽt, & præpingues ſunt, ac boni ſucci & moderati. Cæterùm ex piſcibus alii natantes, alii cartilaginei, alii molles, alii teſta operti, quorum exponendæ ſunt qualitates. Apua minimus eſt, gregarius, & in olla paratur. Alopeces, Lippuri, Thriſſæ, Lerúſque ex mari in flumen confugientia difficulter in ſuccum mutãtur, ſtomacho non conueniunt, difficiliter concoquuntur, & exiguum alimentum præbent. Acharnes verò duræ eſt naturæ, ægrè
F corrumpitur, nec eſt ſtomacho accommodatus, nec probum ſuccũ gignit. Velonæ, quæ roſtri cornei ſunt, ineptæ ſtomacho, malique ſucci ſunt, non nutriunt. Facilè corrumpuntur phocæ, Iulides, Trachuri (qui Sauri ab aliquibus nominantur) & Canni, & cæteri omnes qui ſartagini conueniunt, ori quidem comedendo apti ſunt, ſed tamen ſtomacho non ſunt idonei, & facilè corrumpuntur, fluitant, ventrem non alunt. Erythrinus ori gratus aluum ſiſtit: duræ compagis eſt, ad nutrien-
G dum valet: & ad res venereas excitandas, ſiquis eum vino ſuffocatum bibat, aptus eſt. Thranis, aut xiphias cetaceus eſt piſcis, & in fruſta ſecatur: ori autem ingratus eſt, ſcaber, difficilis ad conficiendum, valenter nutriens, graueolens: quamobrem & cum ſinapi comeditur, & in olla paratur: eiúſque præſtantior pars eſt imus venter. Thynnus, & thynnis, colias, orcyinus, pelamis, ſcombrúſque non apti ſtomacho ſunt: mali ſucci ſunt, flatum gignunt, ſcabri, difficiles ad excernendũ, nutriunt: quorum valentiſſimè nutrit pelamis: colias verò & ori
H ingratus eſt, & nullius ſucci: at thynnis ei ſubiicitur: thynnus verò difficulter concoquitur. Siones, brachicephali, pectines, chelidones, vranoſcopi, galei, canes, & qui ſunt generis eiuſdem, mali ſucci, & grauis odoris ſunt, ſegnem materiam trahunt, & gignunt. Apti autem menſæ ſunt ſargi, melanuri, cãthari,

fúntque ſtomacho idonei, boni ſucci, ac facilè diſtri-
buuntur: præterea verò alunt, & apti ad excernendum.
Salpæ autem pelagiæ acris ſunt ſaporis, ori gratæ, diffi-
culter corrumpuntur, difficulter ſeparātur, alunt, facilè
excernūtur: at quæ in littoribus capiūtur, duræ ſunt car-
nis, & mali ſucci, & ori inſuaues. Bugloſſi verò & paſſe-
res duram carnem habent, ac difficiliter corrumpuntur:
boni tamen ſucci ſunt, & facilè excernuntur: glaucus,
cum lupo (eſt enim in omnibus ei ſimilis) minus. Præ-
ſtat autem ſparo, ellops, ſtomachóque eſt idoneus, ſuccū
dulcē gignit, alit, faciléque excernitur, hepatus: hema-
xias mediocriter alit, delicatus, ſolutus, ori gratus, dif-
ficulter verò cōcoquitur, & alit, & facilis excretionis eſt.
mugil verò pelagius optimus, ori gratus, acer, lupo non
cedens. Præterea hic quoque præterquam quòd tener
eſt, facilè ſubducitur: in limpidis autem ac puris flumi-
nibus natans marinam duritiam dulcis temperiei bene-
ficio remittit: qui verò in turbidis & ſtagnis in quibus
aqua ſtat, grauioris odoris eſt, difficillimè diſtribuitur,
quúmque ex fimo pinguis ſit redditus, admodum iner-
tem carnem habet: quum verò in magnitudinem excre-
uit, indureſcit. nonnulli verò mugilem, plotem vocant.
Cytharus & rhombus lati ſunt: rhombúſque ſolidus eſt,
difficiliter corrūpitur, qui quidem ſi magnus ſit, quo-
niam difficiliter conficitur, & ſatis alit, per vnum diem
adſeruatus coqui debet: ac citharus mali ſucci eſt, & ſto-
macho non idoneus: ægrè corrumpitur, facilè excerni-
tur. Ciclæ, cottyphi, phæcides teneræ ſunt carnis, boni
ſucci, facilè digeruntur, non nutriunt, ad alui deiectio-
nem accommodati. Coraxus duræ carnis eſt: & quum
maior eſt atque auctior, grauis odoris, difficilis diſtri-
butionis, ori aptus: alienus tamen à malæ materiei ſo-
bole: éſtque cæteris ſimilib[9] ſuauior. Lupus verò varia-
tur: nam quanto maior eſt, tanto durior efficitur: bime-
ſtris eſt optimus, ſtomacho idoneus, boni ſucci, tener.
Vrſa dulcem ſuccum facit, nutrit, facilè diſtribuitur, &
facilè excernitur. Atque ita quidem de pelagia cenſen-
dum eſt: at quæ in piſcinis degit, omnia habet contra-
ria, quemadmodum in aliis quoque piſcibus vſu venit.
Ori nanque inſuaues ſunt ii qui concluſi viuunt: quæ
verò in fluminibus degit, eo quòd ex mari frigidam a-
quam ſubit, ori grata, teneráque eſt: quæ verò in portus
tranſit, limoſa, & coanguſtata, & pinguis reddita, ori in-
grata eſt. Aſellus non acris ſaporis eſt, boni ſucci, dif-
ficilis diſtributionis, facilè ſubducitur, alit. Scorpe-
næ duræ carnis propter ſuccos ſunt, & ob eam cauſam
apparatu indigent: & quum ad excretiones aptæ ſint, ori
quoque ſunt gratæ. Vmbellæ ori ſuaues, boni ſucci, fa-
cilis diſtributionis, non admodum nutriunt, facilè ex-
cernuntur. Scarus ori gratus, difficulter digeritur, facilè
corrumpitur, & deiicitur: qui verò nuper captus eſt, ne-
que viuariis fuit incluſus, multa habet interiora, & ori
gratus eſt, & fluitans, facilè corrūpitur. Synodus ha-
bet ille quidem carnem duram, ſed tamen non eſt ali-
menti expers: boni verò eſt ſucci, ac facilè diſtribuitur,
& mediocriter nutrit, & facilè excernitur. Mullus
obſoniorum præſtantiſſimus eſt', & ſtomacho ido-
neus, & boni ſucci, & ori gratus, caro plana, difficilis ad
corrumpendum, & mediocris ad excernendum. Dif-
fert autem pelagius à ſaxatili, quòd rufus ſit, cinna-
baríque atque auro ſimilem aſpectum habeat, itémque
barbam fert: his autem inferiores ſunt ii qui in littori-
bus viuunt. Phagrus duræ carnis eſt, difficulter corrum
pitur, non facilè ſecernitur. Aurata candidæ carnis eſt,
ſolida, cōdēſa, boni ſucci, facilis diſtributionis, alítque,
& non difficulter excernitur. Congrus nec ori gratus,
nec mali ſucci eſt, modicè aptus ad concoquendum, &
alendum, & ad excernendum vitio vacans.

De vrtica.

Vrticæ quæ etiam acaliphæ dicuntur, gratæ ori, &
ſtomacho non mediocriter ineptæ: ſed aſſatæ ſunt elixis
accommodatiores, aluum cient, vrinámque magis mo-
uēt, quæ poſt purgationem exortæ iuxta calculos, lotæ,
& perexiguo ſali mixtæ, atque ita parum aſperſæ ſunt,
vt mediocriter mandi poſſint, & aſſatione concretæ aut

A verubus aut ſurculis ſuper carbonibus maluæ aut ſar-
mentorum, vt valenter ſoluant. Cum paſſo autem aut
vino mulſo guſtum excitantes, facilè concoquuntur, fa-
ciléque excernuntur: quæ verò ex paſſo & oleo elixan-
tur cum alio etiam condimento, id quidem ſeruant vt
lubricæ ſint, atque attrahant: ſed & explent, & difficul-
ter concoquuntur, & aluum magis relaxant.

De teſta opertis.

Glandes optimæ ſunt quæ æſtate capiūtur, aptæ vt
eis veſcamur: quæ quidem exoriuntur vbi aqua dulcis
B mari admiſcetur. nā & alunt, & dulces ſunt: plerunque
autem in petris educantur. Suauiſſimæ enim ſunt quæ
alunt, friabiléſque ſunt, multúmque ſucci faciunt, & ad
aluum molliēdam accommodatæ, & ſtomacho idoneæ,
ori gratæ, teneræ, & vrinam cient. Succus earum ſimplex
confici non poteſt: aut ius decoctarum ad excretionem
valet. Quæ verò in petris vitam non degunt, acres ſunt,
& medicamenti facultatem præ ſe ferunt, & plus ven-
trem citant quàm vrinas moueāt. Glycymerides præ-
ſtantiores ſunt trachibus, inferiores autem peloridibus.
C hæ nanque ſtomachum diſgregant. earum caro dura
eſt illa quidem, ſed non expers alimenti, & vrinam ma-
gis quàm pelorides cient: aſſatæ autem (mea quidem
ſententia) indureſcunt: elixatæ verò & conditæ ori ſunt
gratæ. Ex genere peloridum ſunt hiatulæ. diuerſæ au-
tem ſunt, atque variæ, & longæ, vt Dicæarchiæ in Lu-
crino lacu, & Alexandriæ in portu: (ſunt enim dulces, &
boni ſucci) quæ verò ſub Pharo, & Diolco, & Ponte, &
inſula oblongæ ſunt & aſperæ, glandibus quercinis ſi-
miles, & æquè ac phagi echinum producentes: albæ au-
D tem ſunt, duræ, atque acres. Pectines optimi ſunt qui ad
iuſtam magnitudinem peruenerūt, caui, colore nigrio-
re: præſtant autem vere atquæ æſtate: ſiquidem eo tem-
pore ad Lunæ incrementum maximè augentur. Omni-
bus autem antecellunt Mitylenæi magnitudine, natura,
humoris bonitate. His ſimiles Ionium mare iuxta Illy-
rida, Hetruriam, Salonas, & Latium producit. Iam verò
& Chios, & vicinæ inſulæ, itémque Alexandria huiuſ-
modi piſces ferunt. Pontus verò multos fert, ſed minu-
tos, & qui ægrè augeātur: dulces ſunt, ac facilius quàm
E oſtrea concoquuntur. Ex aceto ſumpti ad excretionem
accommodantur: & quum ex poſca coquuntur, dulci-
tudinis participes ſunt, quam aſſando deponunt. Pari
quoque modo contriti aluum ſoluunt, idque ſiue recen
tes, ſiue vetuſti fuerint: parum autem vrinam cient. Qui
buxei coloris ſunt, ſicut oſtrea, non facilè corrumpun-
tur. Elixi ſunt aſſatis ad aluum ſubducendam aptiores,
quíque magis aſſati ſunt, minus ſucci habent, & diffici-
liter excernuntur. Exiſtimandum quoque eſt, eos qui
in ſuis teſtis aſſantur, minus huiuſce incommodi habe-
F re, & facilius alere, & minus eos perturbare: valentiores
autem aſſati ſunt: quíque expurgati planè puréque fue-
rint, ii grati ori ſunt, & facilè concoquuntur: & teſta-
ceis anteferendi ſunt illi qui ſale cōditi ſunt, nec admo-
dum perturbant. natiuam autem dulcedinem in muria
conſeruant, & vrinam mouent: ac candidi quidem & la-
ti ſunt dulciores. Atque albi ſunt duri, rufi verò ſunt
viroſi, & vrinam cient: varii autem medii ſunt, & eorum
aliqui fucis ſunt ſimiles, qui per ſe dati, difficulter con-
coquuntur, & tamen vrinam mouent. Aſſumpti verò
G pectines remedio ſunt iis quorum veſica vlceribus ſor-
didis, & cruſtam habentibus vexatur, ſiquidem ea ex-
purgant. Buccinæ ſunt duriores purpura, & magnitudi-
ne ac loco differunt: tripliceſque vires habent teſtæ, col-
li, & excrementi in teſta contenti. Nam ſcabra ſubſtan-
tia piſcis aluum ſiſtit, ac præcipuè ſi aſſetur: contrà ma-
gis facit elixa. Collum earum aluum ſoluit, difficultér-
que concoquitur, idcirco ex ſinapi, vel aceto, aut liquo-
re, aut pipere corrigere ipſum debēt qui eodem veſcun-
H tur. Aqua denique quæ ex eis emanat, calefacta ven-
trem ſubducit: cum eo verò excremento quod teſta con
tinetur, cocta, magis gilua fit, & piſcis qualitatem
præfert: ſi verò totæ decoquantur, maiorem ſiſtendi
vim habebunt, & ſitim afferent: quidam verò eas eli-
xantes læuigant, & æquè ac vrticas condiunt, fiúntque

ori gratæ. Luna exoriente plenæ & æſtate graciles: pur-
puræ maiores duriores ſunt: & earum coria mediocri-
ter corrumpuntur:colla difficulter conficiuntur, ægrè ſe-
cedunt, ægréque corrumpuntur: aptæ ſtomacho, pauci
humoris ſunt, vix mandendo diſſolutæ: fundum ve-
rò aut earum excrementum facilè conficitur, facilè ſece-
dit,maiorem piſcis facultatem affert,vrinam ciet,ſudorẽ
mouet,ſputum creat.Siquis eo largius veſcatur,bilẽ nau-
ſeámque facit,& atri humoris copiam gignit: partes autẽ
ad caudam pertinentes, aut extremitates earum quæ e-
iuſdem ſunt generis,quæ turbinatæ ſunt,omnium ſunt a-
ptiſſimæ, earúmque vſus elixando & aſſando humorem
ex ſe emittit ori gratum,ventriculo idoneum,aluum ſub-
ducentem, dulcium vrinarum motorem, parum tamen
carnis facit,ad cochlearum proportionem: ſed & ori ſua-
uem odorem conciliat.Ad vini potum incommodæ,eli-
xatæ nutriunt,aſſatæ verò duræ ſunt, earum excrementũ
quod teſta continetur,ſiſtit more buccinarum. Cochleæ
duræ ſunt,difficulter cõficiuntur: harum ſpecies ſunt hæ,
teres,quæ tubæ modo ſufflat:rotunda, quæ oleum effun-
dit:harum quæ nimis magnæ ſunt, ineptæ ad comeden-
dum cenſentur,quia viroſæ ſunt, duræq;,ac bilim creãt;
& multa eis caro ineſt,cetaceæque ſunt.Breuium vſus nõ
nullis placet cum aceto mulſo, aut cum foliis viridibus
rutæ, cũ oxypipere:quæ verò quinque digitorum ſunt, &
imam partem acutam habent,quæque helices, aut actino
phori nominantur, minus quidem carnis quàm cæteræ
cochleæ habent,ſed tamen explent,& ſuperfluunt:at præ-
madefactæ,& aſſatæ,atque ex aceto ſumptæ,accommoda
tiores ſunt.Ac cochleæ omnes incoctæ ventrem pertur-
bant:marinæ verò vertices habent dulciores: ſuntque te-
neræ,boni ſucci,difficulter corrumpuntur, leues compa-
ratione terreſtrium.valentiores enim & molliores ad ex-
cretionem cenſentur,ſuauioríſque odoris, & ima eorum
pars ſtomacho idonea.Cochleæ porro ægrè concoquun-
tur:cum aceto verò & ſucco aperiunt,vt qui eis veſcuntur
pingueſcant: ac cum eruca etiam comeduntur. Lopades
minutæ ſunt:in quibuſdam verò locis ſunt magnæ, vt ab
oſtreis non abſimiles videantur: maximæ in India, ſicut
cætera omnia,naſcũtur:cæterùm duræ,& pauci ſucci,dif-
ficultérque conficiuntur, & excernuntur: coctæ autem
& conditæ ſunt gratæ ori. Murices ſalſi,viroſi:eis ſuccurri
tur liquore cyrenaico,ruta,& aceto:ventrem turbant,vri
nam cient, ori non grati, concoctu difficiles, obſtruunt
craſſo ſanguine,pituitam gignunt, & magis adeo recen-
tes:idcirco parandi ſunt cum acribus, vt ſinapi,erucáque:
aſſi difficulter ſecedunt,magnam ſitim inuehunt,grauãt:
elixati,contriti,& conditi minus viroſi ſunt: ſed eadem
quæ turbinati faciũt. Mures rotundiores quidẽ ſunt mu-
ricibus,ſed minores & hirſuti, teſtámque tenuem ferũt,
caro magis tenera eſt ac dulcior ſucci magis varii,minus
etiam nutriunt, os mordicant, faucium deglutitionem
conuellunt,vocem condenſant,aut abſcindunt: qui largè
eis veſcuntur, tuſſes ſiccas,& raucitates eis excitant:areno
ſi verò boni non ſunt,vel qui in fictilibus figulorum, vel
in petris, vel in alga naſcuntur: ſunt enim acres. Oſtrea
verò pelagia rara & inutilia ſunt, quia ea ſol non aſpicit,
& exiguæ magnitudinis fiunt,amaráque ſunt,nec eſculẽ
ta,quia ventrem mordicãt:gaudent dulci temperamento
immixta,quod carnes dulces auget: idcirco ad Nili oſtia
præcipuè in Ægypto, & in Epheſo ad Caiſtri ingreſſum
incluſa,vt ſemina ponunt,& ita creſcunt. Vere igitur craſ
ſeſcunt expleta albo humore & lacteo:præterea Brũduſii,
Tarracone,Narbonæ,Dicæarchiæ,in Lucrino lacu,Cheli-
donia,Leucade,Actio,& Lybico ſinu idem fit. Pelorides
verò,aut melænides optimæ ſunt,quæ ſimiles ſũt oſtreis
in ſtagnis,& limoſis paludibus,vbi aqua dulcis immiſce
tur: quæ verò in fundo degunt, cum raræ ſunt,tũ verò e-
tiam inſuauiores.His accommodatè vtere ex iure condi-
tis ad alui ſubductionem: adiuuant concoctionem, me-
diocriter ſecedunt.Pinnæ locorum cauſa aptæ ſunt,tene-
ræque bene alunt:ex lutulentis locis captæ,& in quibus a-
qua dulcis & tranquilla miſcetur,quia ab vndis nõ offen-
duntur, teneræ permanent. Pinophylaces verò qui ſunt
eiuſdem alimenti participes, titillantes ac pinnas admo-

A nentes,pinnæ conſulunt,atque auxiliantur:ac potiùs in la-
pidoſis & pinnis aſſuetis locis morantur. magnitudinis
autem cauſa pinnæ minores ſunt magis teneræ quàm ma
iores. Verno autem tẽpore atque æſtiuo captæ longè ex-
cellunt iis quæ alio tempore capiuntur:nam prætérquam
quòd bonam alimoniam dant, dulces etiam ſunt; quùm
tunc oriantur:& magnitudinis ratione quæ non magnæ
ſunt,aliis præſtant:mediæ carnem habent mollem, albã,
dulcem.Earum dura ſunt colla,concoctúque difficilia, &
quæ ægrè diuiduntur,& ægrè corrumpuntur: ſed earum
B corpus facilius quàm collum corrumpitur. Elixãtur oleo
dulci,melle,ſimiliter & vino:quæ verò ex aqua elixantur;
iis præter naturam conchularum,ex ſinapi veſcimur.aſſæ
duriores ſunt elixis,& præſertim quæ vino parantur:præ-
ſtat enim eas ex liquore,aceto,& ſinapi parare. At earum
quæ in vino & aceto maduerunt, magis tenera eſt caro;
ſed flatum ciet.Strombi verò duri ſunt, ægrè conficiun-
tur,ac magis etiam ii qui auriculis maiores ſunt: cum ſi-
napi verò & liquore in aceto læuigati accõmodati ſunt:
Solenes, aut auli, aut donaces, mares ac fœminæ ſunt;
C quæ vngues nominantur. Differunt autem: nam fœ-
minæ mundæ ſunt,& vrinam cient,humectant. parantur
verò apertæ,recentes verò ac magni, quíque nigris quaſi
virgis diſtincti verſicolores ſunt,mares ſunt, vrinámque
turbant:ſed omni moleſtia vacantes redduntur ſale & ace
to parati.At vitioſi,& excrementorum pleni,ex oleo & ſa
le ſumpti,æquè ac loligines ad potum parantur. Optimi
ſunt maiores & craſſiores aſſati, minimi dulces ſunt: ac
dulciores quoque fœminæ vnius coloris. Vere autem vi-
gent & florent,ſale conditi inſuaues ſunt.Tethea in limo
D naſcuntur & littoribus algæ feracibus: inueniuntúrque
in muſco, alga,& fuco:ſimiliáque ſunt fungo plantæ ma-
rinæ:præterea verò qualitatem manui indunt quæ diffi-
culter abſtergeatur:maximè verò eorum coria non confi
ciuntur. Auxiliantur autem renibus, aut quibus vitiatus
eſt ſtomachus,& quos teneſmus exercet,& coxẽdicis mor
bis laborãtib9,& ventri ſuperiori vnà cum ruta. Secantur
etiam & lauantur,ac liquore cyrenaico, & ruta, muria, &
aceto,vel ex aceto condiuntur, éſtque operæpretium ea
cum vriridi mẽtha conficere:præſtãtiſſima verò in Smyr
E na inſula Aſiæ naſcuntur. Ægyptus verò hæc non fert o-
mnino.Telinæ,ſiue xiphydria aluum ſubducunt: locis a-
renoſis proueniunt,& portubus vndis agitatis: fluuiatiles
telinæ maiores ſunt,& plus ſucci habent, quales Ægyptiæ
ſunt.Elixatæ ſunt dulces,earúmque ius aluum ſoluit:clau-
ſæ verò ſale ſparguntur,& per teſtas humorem trahunt:fri
gida leuantur aqua,& ex oleo & aceto,vel mentha,vel ru
ta comeduntur.Qui aluum ſoluere voluerint,eas ſolubili
apparatu cum oleribus condient:quæ florem ætatis agũt,
ſi comedantur,vere ſunt optimæ.Ex chemis aſperas non-
F nulli glycymaridas appellant:alii conchas vocant.quæ lõ-
giuſculæ ſunt,ſed minores quàm quæ in Ægypto viſun-
tur,quæ in ſectione aſperitates habent glandium querci-
narum aſperitatibus non diſſimiles: in longitudine verò
virgatæ ſunt, & eruptiones à cæteris differentes habent:
quæ verò guſtatui maris odorẽ repræſentãt,durioris ſunt
carnis,dãtúrque imbecillis.Aqua ab eis manãs ſtomacho
eſt idonea,& vẽtri in trãſitu: eædẽ ſale cõditæ trahere vri
nas poſſunt.os itidem iuuant comedendo, & præſertim
ex ſinapi,aut aceto,& ruta. Leues autem chemæ maximè
differunt ab aſperis.habent enim latam teſtam & pelluci-
G dam,ac facilè concoquuntur,boni alimenti,boníque ſuc-
ci,ac dulces ſunt,& non iniucundæ ſtomacho.Ex liquore
cyrenaico & ſinapi eis elixis & aſſis veſcimur: coctarum
iuſculum ſoluit ventrem. At glycymarides iucundiores
ſunt conchis,quæ leui teſta ſunt: ſed minus quàm pelori-
des.Differunt autem ex locorum ſitu,vt pelorides varieta
te ac figura.nam quæ in portu Alexandriæ inueniuntur,
optimæ ſunt:quæ verò prope Dioclum & Pharum & Põ-
tem teretes ſunt atque aſperæ:quæ verò auriculæ nominã
H tur,prope petras naſcuntur,duræque ſunt,difficulter con-
coquuntur,ori inſuaues,& alienæ ſtomacho,& per aluum
ſecedentes,cum ruta exhibentur,quum non alia ratione
gratæ fiant: magnæ in Illyria naſcuntur in Ionio ſinu,
atque ex cyrenaico liquore, aceto,& ruta comeduntur.

De piscibus cetaceis sale conditis.

Sale conditi pisces communiter quidem sunt ori grati:sed mali succi,& stomacho alieni:leniúntque ac turbant aluum.Ex sale verò conditis alii duræ carnis sunt, alii suapte natura humidæ compagis sunt: alii teneri, alii medii inter hos,alii carnosi,alii ex pinguedine constant: alii vetusti,alii medii,alii recentes: ex quibus pelagii extensi sunt,nuper capti cedentes:medii verò diuturni,mediocres:atque alii quidem valde pingues sunt,& excremẽtorum pleni:minus illi nutriunt:de cæteris qui duræ sunt carnis,ii difficulter vitiantur:qui magis teneri sunt,facilè corrumpuntur.Colii sunt ori grati,aluum mouent, Iberici cæteris præstant omnibus. Pelamis exigua nascitur in Mæotide,ori grata,facilè corrumpitur, faciléq; excernitur.Cybium,hoc est concisa, pelamis, quæ post quadraginta dies à Ponto in Mæotim reuertitur,ori grata, & boni alimenti:quod verò Leoræum appellatur,suaue est,boni alimenti,sitim non inuehit.Triton sectum cybium ægrè vitiatur:solidius est cybio,in cæteris par. Orycalus est pelamis magna quæ in paludem non redit, tritoni similis:sed quia difficilius vitiatur,ideo insignem vetustatem fert: tritone friabilior,sed oris suauitate illi cedens: facilè verò distribuitur,atque concoquitur.Sarda(ita vocatur pelamis lõga ex Oceano veniens)ori grata est, acrimonia cybio præstans,appetitum excitans,facilè ad excretiones lubricans.Scomber ori gratus,difficilis corruptu,sitim afferens,laudatissimus est Parius. Salsamenta verò quæ ex thynnis fiũt, magnam inter se differentiam ostendunt.alia enim eorum facilè distribuuntur,alia difficulter: eorũ ceruix fit salsamentum quod ori gratum est,& ægrè vitiatur, quia est pinguedine vacans, laudatissimum Cumis. Thynni verò vẽter quum recens est,aptus est ad comedẽdum:sed vetustatem non moratur: éstque stomacho idoneus,vt in genere sale conditorum : boni est succi,faciléque corrumpitur,sed propter pinguedinem excrementũ parit.Cæteræ partes melandryæ dicuntur propter similitudinem quam cum nigricantibus quercus radicibus habent:appetitum excitant sinapi adiuncto:& quia pinguedinis sunt expertes, ideo fit vt difficilius quàm imus venter corrumpantur. Atque hæ quidem partes propriè & vsitato vocabulo ταρίχα, (*hoc est salsamenta*) nominantur.mulli enim & phagri ex India duri existimãtur: súntque cetacei,nec inter puriores marinos annumerati.

De salsamentis fluuiatilium & palustrium.

Ex fluuiatilibus ac palustribus Nilus mures & phagros producit, qui quoniam pinguissimi sunt,ideo elixi ex sinapi comeduntur: si maior eorum copia assumatur, supernatant.De media materia ex mugilibus in salsamenta condiuntur ii qui ad spinam dissecti sunt, & mendesii vocantur:eugies verò marini sunt, híque in fictilibus sale conditi cibo apti sunt, qui etiam crudi detracta pelle & euulsa comedũtur. Ex mugilibus quoq; qui acropasti vocãtur,suaues sunt,& assi comedũtur,nõ secus quàm marini & mendesii.Ex coracinis qui sale conditi sunt,hemineri dicuntur: ipsique assi assumpti vicem gerunt alicuius autumnalis fructus:hique non omni tempore,sed hyeme nascuntur:fiunt quoque alia minima salsamenta, quibus crudis vescimur. Auris proba quidẽ est,sed aruinam peculiarem quandam inducit,& idcirco cum acribus oleribus ea vescũtur,quorum(vt sit hæc perfecta tractatio) cõmemoratio facienda est nobis. Vocantur ergo alia eorũ coracidia,alia boridia,alia collia,alia typhlinidia,alia abramidia:quæ omnia stomacho aliena sunt,difficultérque corrumpuntur,& aluum subducunt.

Galeni de lacte & caseo, Cap. LIX.

Bubulum lac crassissimum est ac pinguissimum:camelinum verò liquidissimum, & minimè pingue: deinde verò equinum,tum asininum: at caprillum moderatæ consistentiæ est,quo crassius est ouillum. Habita verò anni temporis ratione lac post partum est liquidissimum:& temporis progressu semper ac magis magísque incrassescit:media autem æstate ipsum quoque in medio naturæ suæ consistit:post verò hoc tempus, paulatim iam crassescit,donec prorsus deficiat.Vere vt liquidissimum est, ita maxima eius est copia.Porro ex contrariis substantiis sero & caseo lac constat:præterea verò habet tertio loco,vt pinguis succi particeps sit,cuius plurimum habet(vt diximus)lac bubulum:ideóque butyrum,quod vocant, ex eo conficitur:ouillum verò ac caprillum lac habet quidem aliquid pinguedinis,sed minus quàm bubulũ: quamobrem efficitur vt quandoque in ventriculo alicuius sit coagulatum,si statim vt emunctum est,calidum fuerit epotũ: si verò sal aut mel addatur, neque concrescere neque coagulari in vẽtriculo poterit.Ad lactis verò bonitatẽ magnopere facit pastio bestiarum. Perspicuè autem videmus lac earum quæ scammoniam aut tithymalum depastæ sunt,purgãdi vim habere:ex quo planũ est,lac esse acre & acidum & austerum,vbi vitiatæ pastiones sunt, quũ semper herbarum naturæ assimiletur. Non ergo opus est pastus bestiarum neque acres,neque acidos,neque austeros nimium esse,vt lac afferant, quo tanquam optimi succi vsuri simus.Iam verò debere esse animal florentis ætatis, & præditum corporis habitu qui vitio careat,clarum vtique est,& nihil est cur ego id pluribus explicem, sed mirum in modum vsus eius frequens,dentes & gingiuas lædit.nam gingiuas flaccidas,dentes putrefactioni & erosioni obnoxios facit: ergo sumpto lacte os vino diluto colluendum est:erit etiam accommodatius si mel eidem adiicias.Dignoscitur autem lac quum vel calefit,vel coagulo cogitur,at alio quouis modo.nam & scissio quam appellant,vel citra coagulum,idem efficit, quũ lacte abunde excalfacto oxymel frigidum instillamus: quod idem vino mulso efficimus,ac quandoque nihil ei instillantes, vase aquæ frigidissimæ pleno in lac demisso ipsum scindimus. Præterea id lac quod post partum emunctum est, absque coagulo protinus coagulatur, si parumper super calidum cinerem calefiat: appellatur autem id quod ita confectum fuerit,pyriastes & pyriephthus.Ex caseis mollior est duriore præstantior:rariórque ac laxus densiore & compacto : quum etiam vitiosi sint & qui valde glutinosus,& qui ad asperitatem vsque est friabilis.Quod autem pertinet ad eam cognitionem quæ ex gustatu existit, omnium optimus censendus est is qui nullam vehementẽ qualitatẽ habet, sed dulcitudo parum cæteras qualitates excedit:est etiam præstantior ac suauior qui mediocrem salem quàm qui permultũ,aut prorsus nihil habet. Postquam verò caseum sic examinatum sumpseris,tibi licebit ex ructu qualisnam optimus sit, cognoscere. cuius enim qualitas paulatim aboletur,præstantior est: cui⁹ verò perdurat,is non bonus est:nam planum est huiusmodi caseũ ægrè mutari, & difficulter alterari.

De acido lacte, Cap. LX.

Acidum lac eos lædit qui frigida sunt dentium temperatura, vtpote quibus dentium stuporem inducat. est etiam perspicuum,lædi ventriculum qui sit frigidior, nec commodè acidum ab eo lac confici .qui nanque moderatæ temperaturæ est,vix ipsum concoquit,non tamen penitus immutatum continet. Verùm si ventriculus fuerit quàm par est calidior,tantum abest vt lædatur,vt etiã aliquo commodo perfruatur.ex quo patet,acidum lac frigidæ temperiei esse,& crassum succum efficere.

Ex Rufo de potu lactis:hoc autem in medio quinti libri continetur,quum de lacte loquitur, Cap. LXI.

Qui lac potare in animo habet, ab aliis abstinere cibis & potionibus debet, donec ipsum fuerit concoctum,& ad infernas partes descenderit. Nam si parum quidpiã cuiusuis rei lacti misceatur, necesse est & ipsum lac,& id quoque quod assumptum fuerit corrumpi. Præstat igitur mane bibere lac recens mulctum, & pòst nihil sumere:eóque tempore nimios labores vitare:(necesse enim est vt in iis acescat qui tum se labori dedunt)sed melius est quietè inambulare, & interim vigiles quiescere: nam hoc pacto lac quamprimum per aluum descendit. Vbi hoc deiectum fuerit,aliud bibendum est: quúmque hoc descenderit,aliud deinde bibẽdum. Atque in initio quidem vtiliter ex alia corporis mole non admodũ multum purgat,sed ea quæ in ventriculo sunt,& quæ cum illa secesserint,ex propinquis partibus eò dilabuntur. qua re confecta venas ingreditur,& optimè nutrit, & nõ ampli⁹

A ſecedit,ſed ventrem ſiſtit. Ergo ei qui alui ſubducendæ cauſa lac bibit,maior eius copia non erit incommoda: at qui alẽdi gratia, eius adhuc cupidus ab eodem abſtineat: quia multa conſiderare opus eſt:nam & corpus inane crudarecipit,& inani facillimum eſt impleri. Ob eam cauſam in euacuationibus ſeruare modum conuenit:nec debet quiuis bibendi lactis cauſa ad aliam victus rationem mutari: præſertim verò in morbis thoracis diuturnis, & quos tuſſis affert. Si verò ſputum decidat ac defluat, longior lactis oblatio cõferet: ſed aliquid temporis eſt intermittendum,deinde iterum dandum. B Ad erodẽtes humores & ecchymomata potui dãdum melle admiſtum: ita enim & præſtãtius eſt,& aluũ magis deiicit: ſapa quoque & vinum dulce ei admiſcetur. Sed aluum quoque deiicit ſi ſal adiiciatur,verùm fit inſuauius. In torminibus & bilioſis fluxionib⁹, & omnino in iis quos ieiunum inteſtinum vexat,& quum ad ventriculum colliquationes confluunt,decoctum lac dari conuenit. Ac primùm quidem lentè & paulatim coquetur, vt pars deſcendat, pars verò abſumatur: deinde magis magiſque coquetur,adhibita C diligentia ne aduratur, neve caſeus aut ſerum ex eo fiat. Curabitur hoc diligẽtiſſimè,ſi leniter coquas, & agitãdo, id ex omni parte detrahas quod ſeceſſerit. Ferula autem leni & tenui agitandum eſt:ac ſiquid labris ollæ inſederit,id ſpongia abſtergẽdum: ſæpe enim fit vt inde totum fuerit deprauatum. Lac igitur vſquedum craſſum æquabiliter,& crudo dulcius euaſerit,coquatur.

Galeni de optimo melle, Cap. LXII.

MEl præſtantiſſimum eſt quod dulciſſimum eſt atq; acerrimum:colore verò pallidum, conſiſtentia neque craſſum,neque concretum,neque valde dilutum: ſed D vnitum in omni parte, & tenax ita vt ſi eius particulam digito ſuſtuleris,& defluere permiſeris, ſibiipſi continuũ extendatur,& perinde ac viſcum non abſciſſum, non in particulas diſſectum deſcẽdat. Tale autem eſt Hymettiũ, Thaſium, & vno verbo, Atticum: quod conſequitur id quod ex inſulis Cycladibus aduehitur. Fit quoque mel optimũ inter Pergamũ & Elæam vrbẽ. Ad mellis autẽ bonitatem aut malitiam videtur aliquid accedere ex plantis,in quarum foliis mel colligitur:& ob eam cauſam lau- E datiſſimum conficitur mel in iis locis in quibus thymi & aliarũ quarundã herbarũ & fruticum calidi & ſicci tãperamẽti plurima copia eſt:nõnulli id vitiãt thymo impoſito,quod vitiatum eſſe ita cognoſces: Nam mel optimũ thymi quidem acrimoniam præ ſe fert, ſed tamen odorẽ eius non reddit,vt etiam nec ita eſt guſtui vehemens. Siquis mel delingat,minus nutrietur,ſed aluum magis ſubducet:ſiquis id largius ſumat, vomitum excitare conſueuit. Elixum ſine aqua, neque pari modo vomitum ciet, neque aluum ita ſubducit,ſed diſtribuitur & nutrit. Atque id vrinas minus quàm id quod cum aqua coctum eſt mo- F uet:verùm quum nutrit, non multum alimenti corpori affert. ex quo fit vt ſenibus & cæteris quorum frigida eſt temperatura,mel conueniat: at florentis ætatis hominib⁹ & calidis,in bilem conuertatur. Præterea exiguum nobis alimentum inde accedit, ſi non prius in bilem mutetur: in quo ſciendum eſt, ſi id ei contingat, ipſum eo tempore nihil prorſus nutrire poſſe.

Ex Rufo de optimo melle: habetur hoc in ſecundo de ratione victus,hoc eſt de G potionibus,ad finem, Cap. LXIII.

ATticum mel commendatur,eſtque celeberrimum,ac cætera omnia ad huius comparationem nihil eſſe cẽſentur: at ego neque etiam omne id quod ibi conficitur, laudo,exiſtimóque alibi etiam inueniri quod bonitate & virtutibus præſtet: & in primis quod in Marathone fit, peſſimum eſt, non quidem Hymettio comparatum: (ſiquidem Hymettium eſt præſtantiſſimum) ſed etiam vt alio ſit inferius. eſt etiam malũ Mileſium,& id H quod ex Aphidna, quódque ex Sicilia comportatur. Sed præter Atticum bonum eſt mel Chium, Syrium, & Scythicum,& Siphnium,& quod aliunde aduehitur ex multis Cycladibus inſulis:& Siculum hyblæum,& Creticum, & Bœoticum quod Œchaliæ gignitur.

De mediis eduliis, Galeni, Cap. LXIIII.

IN ſingulis differentiis quas ineſſe alimentis diximus, media quædã interiecta ſunt:etenim inter ea quæ molli ſunt carne & quæ dura medium quid inuenies quod nec duræ nec teneræ carnis ſit:pari quoque ratione inter attenuantia & incraſſantia,vel calfacientia & refrigerantia,vel exiccantia & humectantia:ac animãtibus quidem naturalem temperaturam vitio carentẽ ſeruantibus cibi ſuis naturis ſimiles conueniunt : at quibus praua temperies aut innata eſt,aut poſt acquiſita,nõ ſimilia ſuæ naturæ ſunt idonea:ſed contrariorum vſus, vitiatam temperaturam ad propriam naturam atque ſuam adducit.

De iis quorum liquida & dura conſiſtentia eſt, Cap. LXV.

QVorum liquidior ſubſtantia eſt,exiguum alimenti corpori dant omnia,atque eiuſmodi vt cito in vapores abeat & digeratur,vt alterius non ita multo pòſt indigeat. Quæ verò dura ſunt ac terrea, multũ & firmũ,quódque difficulter digeratur,alimentum præbent:quòd ſi glutinoſi particeps ſit,multo magis hæc omnia valẽter præſtabit. Eſt etiam perſpicuum, hæc non facilè concoqui, nec in ſanguinem abire,neque aſſimilari ſolidis animalis particulis:quòd ſi ita ſit,ne celeriter quidem nutrient:ſed vbi fuerint ſuperata & elaborata atque confecta, tum corpori multum alimentum ſuppeditabunt.

Qua ratione fiat vt pomorum adſtringentium,aut pirorum eſus ventrem deiiciat, Cap. LXVI.

QVibuſdam contingit vt poma adſtringentia comedendo aluus deiecerit,quum prius fœnumgræcum, & radiculã,& maluas ex oleo & garo, & omnino ea quæ ſubducere aluum conſueuerunt,ſumpſiſſent,& poſtea auſtera pira,aut poma,aut mala Punica comediſſent. Vẽter enim tum maximè emollitur quum imbecillus eſt, & ab adſtringentibus roboratur,& ad excretionem impellitur: ſiquid cõtrà feceris,& prius ſumas auſtera,deinde ea quæ molliunt,contrà quoque comprimetur. Quocirca ſiquis alius ſuccus ventrem ſubuertat,id quod ſolet pallida bilis in quibuſdam efficere,in quib⁹ maior eius copia ſit coaceruata, qui ita affectus eſt, ſiquod adſtringentiũ guſtarit,is ſtatim ſuccum vexantem deorſum excernet. Quum igitur olim iuuenis quidam ſcammoniam purgandi corporis gratia ſumpſiſſet,iámque horis quinque lapſis nulla ſubſequuta fuiſſet excretio, quereretur autem ſtomachum ſibi premi,& ventriculum intumeſcere, atque grauari,& idcirco palleſcere,& animi pendere, iuſſi vt exiguum quid mali adſtringentis aut Punici,aut piri comederet:qui ſimulatque comediſſet, à perturbationibus illis fuerit liberatus,facta copioſiſſima confertáque vẽtris excretione. Hæc ſatis ſint ad oſtendendum iis qui imbecillo ventriculo ſunt,aluum ſubduci quum poſt alios cibos aliquid adſtringentium aſſumpſerint.

Ex Mneſithei Athenæi de facultatibus alimẽtorum, Cap. LXVII.

OMnibus ſeminibus communis quædam ineſt affectio,de qua neceſſariò dicendum eſt: quum enim ſuperioris anni ſunt,aptiora redduntur ad bonam concoctionem: at quæ vetuſtiora ſunt, leuia ſunt illa quidem, ſed minus nutriunt:quæ verò iuniora ſunt ſemeſtribus,alimẽtũ graue,ſtabile,& quod ægrè cõficiatur exhibẽt. Atque hæc quidem proprietas quæ exoriũtur,ferme omnia (vt ita dicam)conſequitur: quorum enim radices maximè comeduntur,eorum ſemine minimè veſcimur: contrà etiam quæcunque ſemina nobis alimentum ſuis fructibus præbent,eorum radices ſunt ad veſcendũ inutiles.

De iis quæ ſolidis vngulis ſunt, Cap. LXVIII.

SOlidarum vngularum animantium eſus admodum vilis eſt. Omnibus tamen præſtant, leuiſſimæque ſunt carnes aſinorum(quemadmodum aiunt ii qui Aſiam peragrant)ſylueſtrium:quemadmodum verò nos ibidem vidimus,eorum qui diligentiſſimè fuerint educati. Secundo loco cenſentur equorum,peſſimæ ſunt muli:equorum verò ſylueſtrium ſunt peſſimæ omnium:ſed ex iis vbique

A lactentium ſunt optimæ, ſecundas ferunt recentiſſimorũ. Quæ autem bifidæ ſunt, corporis habitum qui imbecillius ſit, alere præcipuè poſſunt: poſt piſces verò, hœdorum & agnorum lactentium: nam & facilè cõcoquuntur, & alendo ſunt, & aluum humectant: atque in his etiã quærenda ſunt ea animalia quæ ab ortu lacte ipſo fuerint abunde nutrita, & non multas herbas in paſcuis ſint depaſta. nam eorum omnium & teneræ ſunt carnes propter ætatem, & propter alimentum quod eis lac affert, facilè concoquuntur. Vitulorum verò & porcellorum lactentium caro & odoris ſuauitate, & iucunditate, ac deliciis B nullius carne eſt inferior: ſed ægrotis, aut iis qui ſe reficiunt, non eſt eius vſus accommodatus. nam vitelli grauiores ſunt, & porcelli nimis humidi, & ventrem perturbant. At victimæ quæ non amplius lac ſugunt, nec tamen adhuc venerem ſunt expertæ, præſtantiores ſunt porcis, quum ad eam ætatem peruenerunt: ſiquidem humectãs vis quæ ex lacte prodit, in eis non ineſt: ac pinguedo naturalis, & tenera ætas temperatum ex vtriſque eſum facit. Cætera porro genera victimarum quum ad eum gradum C peruenerunt, duriores quàm lactentes ſunt, & difficilius concoquuntur: & ſi conficiantur, durius alimentum corpori præbent. Quæ verò deinceps hæc conſequuntur, & rebus venereis iam vtuntur, quæque ex eis maximè florere videntur, vtilia ſunt illa quidem iis qui ea poſſunt concoquere, cæterùm moleſtia afficere conſueuerunt. Iis prætera qui robur ex vſu carnium quærunt, neceſſe eſt deteriores eſſe vetuſtas, quia ætas ſemper in deterius vergit: quocirca non ſunt ſponte aſſumendæ: ſi verò quandoque neceſſitas cogat, magis coctis veſcemur. Caninæ carnes D aluum ſubducunt: non ſemper tamen afferunt eam leuitatem quam ex multis aliis conſequimur: nam & mucoſæ ſunt & glutinoſæ, & tamen tenerrimorum catulorum caro præſtantiſſima redditur. Vulpina & vrſina caro mucoſa eſt, & quodam autumni tempore fit craſſior, & inter eas præſtantiſſima eſt ferarum quæ carnem vorant, vt lupinorum, & leonum, & omnes qui eiuſmodi ferarum carnes comederunt, eas ægrè cõcoqui aiunt, grauéſque eſſe, & inteſtina dolore vexare. Mures qui in arboribus vitam agunt, aluum deiicere, ſed nihil nutrire comperiuntur: at E qui mures domeſticos & montanas teſtudines, & lacertos agreſtes, & paluſtres, & eiuſmodi belluas comedunt, eos animo valde placatos eſſe quiſpiam dixerit.

Ex Philotino de facultatibus alimentorum, Cap. LXIX.

A SOrbitio omnis, non magnæ admodum confectionis quæ in ventriculo fiat indiget: nam & humoribus eſt mixta, & liquata eſt, & calfacta, & computruit, & multam propriæ molis alterationem eſt ſortita. A ceris diluta ſuccum acerbum, quique tormina & flatus vehementer excitat, corpori diſtribuunt: ſiquidem in ore facultatem habere acerbam oſtendunt, & prædictas moleſtias, ſimulatque ſumpta ſunt, ex eis oriri conſpicimus. Carnes conuenienter animalium naturæ meliores cenſentur, vt nouellæ ſint præſtantiores vetuſtioribus, & quibus maior copia B carnis ineſt, gracilioribus: quæ pabulis concoctu facilibus vtuntur, iis quæ non huiuſmodi: & pinguiores macrioribus, & inter has, carneæ partes cæteris præſtent: itémque executa animalia nõ diſſectis: & fœminæ maribus, quibus pares vires habeant. Ex partibus verò animalium, poſteriores excellunt, ac dexteræ ſiniſtris anteponuntur. De pedibus verò partes inferiores, & internæ crurum externis, & tergoris partes partibus ad ventrem & pectus ſitis duriores ſunt, & difficilius conficiuntur. Simili quoque modo affecta eſſe vidẽtur ea quæ intra ſpinam ſunt C & latera ad ea quæ extrà ſunt ſita. Porra elixa ægrè conficiuntur. flexibilia enim in modum lori fiunt, & ab ore difficulter læuigantur: cæterùm verò alimentum nulla noxa afficiunt: ex quo ſequitur vt nullam eius cruditatem videamus. Cruda facilius concoquuntur, quia magis tenera ſunt, & ab ore cõficiuntur. Cucurbita ex iure carnis cocta celerrimè & maximè concoquitur: atque minutatim diſſecta, at quæ ita ſimul cocta eſt, quemadmodũ quamplurimi coquere conſueuerunt, difficilius quàm illa conficitur. Ex oliuis nigræ ſunt omnium pinguiſſimæ, difficilli- D mæ ad conficiendum, & choleram maximè omnium efficiunt, & diuturnas nauſeas excitant, & ſeceſſiones per aluum paulatim, & plures mouent: quæ verò pyrallides nominantur, faciunt illæ quidem eadem quæ nigræ, cæterùm quia minus pingues ſunt, minus etiam ea quàm nigræ faciunt: vtræque tamen ſuccum pinguem glutinoſúmque, & in quo acerbitas quædam inſit, gignũt in corpore: quamobrem fit vt ſuccus vitellinus ex ea oriatur. Oliuæ autem quæ in aceto compoſitæ ſunt, facilè quidẽ confici poſſunt, ſed acidum ſuccum in corpus diſtribuũt. E Albæ verò ex muria paratæ minus difficulter quàm prædictæ conficiuntur: verùm ſalſas afferunt facultates, amaráſque & acerbas, ex quibus ſucci vitellis oui ſimiles creãtur. Confractæ denique oliuæ facilius quidem quàm albæ conficiuntur, veruntamen ſalſus ex eis ſuccus in corpore generatur.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM, Lib. III.

De attenuante & incraſſante victus ratione, ex Galeno, Cap. I.

ATtenuans diæta trãſitus anguſtos aperit, & adhæreſcentem humorum tenacitatem extrudit, incîdítque craſſos humores, atque attenuat. Sed ſiquis in ea diutius immoretur, ſanguis ſeroſus, aut bilioſus, aut melancholicus progreſſu temporis fiet: ſiquidẽ huiuſmodi omnia calefacere vehemẽter, & exiccare apta ſunt: quamobrem calculi tophacei in B renibus gignuntur. Ergo cauendus eſt omnium acrium vſus continuus, ac præſertim quum is qui illis vtitur, ſit natura bilioſior: quandoquidem hæc edulia ſolis iis qui pituitoſum, aut crudum, aut craſſum & glutinoſum humorem congregauerunt, idonea ſunt. Ac plerique etiam diuturni morbi ſolo vſu diætæ attenuantis plerũque ſublati fuerũt. Et multo melius eſt vt in iis in quibus ſola victus ratione finem optatum conſequimur, à medicamentis abſtineamus: quemadmodũ ego multas nephritidas, & arthritidas non paucas, quæ etiam cum tophis articu- A los nudauerant, alias quidem hac victus ratione omnino perſanatas, alias verò mitiores redditas fuiſſe conſpexi. Noui etiam qui difficultate ſpirandi laborarent, non paucos adeò adiutos, vt vel prorſus conualeſcerent, aut longo temporis interuallo parum affligerentur. Hæc eadem attenuãs victus ratio lienes magnos, & iecur induratum eliquat, & morbos comitiales adhuc paruos & incipientes curat: at diuturnos & inueteratos non mediocriter iuuat. Omnia igitur quæ irritant ac mordent olfactum & guſtum, ea acria ſunt & attenuant. Iam verò quæcunque ni- B troſa & quæcunque amara ſunt, quandam incidendi vim habent. Sed non exigua differentia erit, ſiquid horum cũ oxymelle, aut aceto, aut ſale, aut oleo propines: nam acetum & oxymel eorum vires intendit, oleum verò diminuit. Ergo ex eduliis attenuantibus plurima quiſpiam medicamenta quàm alimenta nominarit: quæ verò craſſos glutinoſóſque humores gignunt, valentiſſimi ſunt alimẽti: ſique probè & in ventriculo & in iecore concoquantur, bonum efficere ſanguinem conſueuerunt, & tamen lienẽ & iecur obſtruunt. Sique in viſceribus paruum quoddam

inflammationis initium fuerit, eã valde augent,non secus quàm inflationes & scirrhosas affectiones exacuũt,& abscessus etiam gignũt.Sed quædam sunt quæ tãtummodo crassum succũ faciunt,sicut lens:quædam glutinosum,vt malua:quædam vtrunque,vt animalia testa operta,& quæ mollia nominantur. Ac ad tuendam quidem valetudinẽ, planum est accommodatiorem esse attenuantem quàm incrassantẽ victus rationẽ:firmã tamen corporis affectionẽ,& robur præstare corpori propter alimenti exiguitatẽ non potest:idcirco necesse est quandoque edulia attingere quæ valde nutriunt,quæque crassos succos faciunt. id tamen moderatè faciendum est, atque illis præsertim tẽporibus in quibus perspicuè sentiunt se alimẽti indigere. Porro iis hominibus qui multis se credere exercitationibus possunt,& dormire donec velint,quique vitam ele gerunt à reipublicæ negotiis liberam,iis vsu venit vt edulia glutinosa & crassi succi possint comedere, ac præcipuè si quum se illis expleuerint, nullum vnquam sensum aut grauitatis aut tensionis in hypochondrio habeant. Quicunque verò aut ætate aut imbecillitate impediti sese ante cibos exercere nõ possunt,ii penitus ab huiusmodi eduliis abstinẽdi sunt: qui verò omnino in ocio vitã degũt,ne ii quoque talibus cibis vescãtur. Etenim ad bonæ valetudinis tutelã cum maximum malum est quies corporis,tum verò summum bonum cẽsetur moderatus motus:quibus quidem fit rebus vt tutius sit abstinere à cibis crassis & glutinosis eos qui solùm bonæ valetudinis habent rationem,& non firmæ constitutionis corporis, cuius studio athletæ tenentur.Minimè ergo reprehendenda inter edulia sunt ea quæ media interiecta sunt inter attenuantia & incrassantia, vtpote quæ in moderatione & medio excessuum sint constituta,& sanguinem consistentia moderatum faciant.Hoc igitur alimentum est corporibus nostris optimum:quod verò crassos succos gignit, deterrimum,quod est perpetuò fugiendum. & eduliorũ varietas,& præsertim quum ex contrariis viribus cõstãt, maximè noxia est censenda:quippe quæ res assumptas nõ probè concoqui permittat. ac vires quidem vniuersales tales quædam sunt:eorum verò materias deinceps adscribemus.

Quænam alimenta attenuant, Cap. II.

Allia,cæpa,nasturtium,porta,sinapi,piper,smyrnium, pyrethrum,origanum,nepeta,mentha,hyssopum,sisymbrium,pulegium,satureia,viridia adhibita:nam exiccata iam medicamenta sunt,non alimẽta. Omnino enim quicquid siccum est,viridi valentius est: & quæ in montibus aut locis siccis crescunt, iis quæ in planis,aut hortis, aut paludibus sunt fortiora:quæ sanè de omnibus cõmuniter sunt intelligenda. Prædictas verò ordine consequũtur eruca,sium,apium, petroselinũ,ocyma,radiculæ,brassica,beta,carduus,eryngium,vrtica, fœniculum, coriandrum,ruta,anethum,libysticum,cuminum,capparis,terebinthi fructus:itẽmque semen cari,anisi, sinonis, ameos, dauci,seseleos,tordili: ac denique omnium odoratorum & acrium,& perspi cuè calidorum. Vehemẽter autem attenuat rutæ semen & cannabis, vt medicamẽti similitudinem habeat.Ex reliquo cerealium seminum genere ad victus rationem attenuantem, solum hordeum molestia vacat: secundum locum tenent triticei panes in clibano cocti:à cæteris abstinere homo debet.Maxima quoque,si volueris,copia tibi ciborum ad rationem victus attenuãtem accommodata suppetet à piscibus saxatilibus, & ab auiculis montanis.nam quæ in montibus degunt animãtes,naturæ siccioris ac calidioris sunt,earũmque caro minimè pituitosa glutinosáq; est:sturnos igitur,turdos,merulos & perdices poteris comedere:itẽmque passeres turricolas,& quæcunque in vineis vitam agunt.Ex columbis verò,quæ turres inhabitant,domesticis præstant:& omnino quæ exercentur,otiosis: & quæ siccioribus pabulis,iis quæ humidioribus vtuntur: quæque purum & tenuem aërem inspirant, iis quæ contrarium,anteponẽda sunt.Ex piscibus saxatilibus vesci poteris iulide,fuca,merula,turdo,scaro,& ad summam quicunque mollem simul ac friabilem carnem habent: ab iis verò quorum dura glutinosáque caro est,omnino abstinebis : ac mollis quidẽ est

A caro asellorum, verùm minus friabilis quàm piscium saxatilium:at mullorum friabilis est illa quidẽ,sed nõ mollis.Friabilitas igitur & mollities duæ notæ sint vt cuiusque animalis carnem cognoscas:quibus attentus,eam carnem cui inesse vtranque conspicias, ad satietatem vsque poteris comedere:cui neutram,eius vsus omnino circumcidendus:cui alterutra tantùm,ea quum aliæ tibi non suppetant,aliquando vesci,non tamen ad saturitatem vsque: quamobrem asellos,mullos,aliósque pelagios pisces mãdere licet quum saxatiles desunt,& præsertim quæ ex sina
B pi comeduntur,quemadmodum scorpius. Sunt verò alia quædam genera animalium in quibus altera ex iis notis quas dixi, inest,sed proter alterius notæ exuperantiam, ab eorum vsu abstinendum est.nam anguillæ,& plerique cartilaginei pisces,mollem quidem habent carnem, sed quoniam glutinosi & pituitosi sunt,satis noxæ afferunt iis quibus victu attenuante opus est. Ex cartilagineis verò torpedo & turtur solùm accommodati sunt, potésque eis nonnunquam vti quum saxatiles non suppeditantur: sunt quoque eiusdem facultatis buglossi & passeres. Gallinis
C vesci non veto eos qui exercentur, itẽmque columbis & turturibus, & præsertim qui in montibus degant : oportet autem eos nõ recens,sed pridie ad minus esse mactatos:quod etiam in cæteris omnibus quæ carnem modicè duram habent,obseruandum est. Pisces autem saliti exquisitissimè attenuant & incidunt:ex his eligendi sunt qui suapte natura tenera sunt carne : cetaceum genus est cauẽdũ.Iã verò suillas carnes sale cõditas gustare quispiã tutò poterit. Ex fructibus autumnalibus ii qui ventrem molliũt minimè nocebũt: molliores igitur potius quàm
D duros,& quàm eos qui tardè transeũt,comedere licet,nõ tamẽ ex vllo genere ad satietatem: qui autem vehementer austeri & acerbi sunt,huic rationi victus sunt contrarii.Omnibus verò aliis accommodatiores sunt caricæ,nuces, pistacia, & amygdalæ subamaræ. Oliuæ eiusmodi sunt vt eas neque laudem neque vituperem. Ex dulcibus autem non modò esculentis,sed etiam poculentis, solum mel(vt ita dicam)succum tenuem exquisitè gignit. Vina alba & tenuia crassos humores incidunt,& per vrinas ex-
E purgant.Iam verò serum lactis inter ea numeratur quæ attenuandi vi sunt prædita:sed oxymel ad victus rationẽ attenuantem multo est accommodatius.

Quæ res crassos succos faciunt, Cap. III.

Crassos succos faciunt panes qui sub cinere coquuntur,quique rite non conficiuntur,& qui tragus appellatur,& placentæ ex musto & simila: & lagana, & placentæ quæ itria nominantur: & quodcunque ex triticea farina sine fermento conficitur : & placentæ quæ ex eadem materia elaborantur:præterea simila & alica abunde cras-
F si sunt succi, amylum verò mediocriter: lobi quoq; crassi succi sunt,& lupini,& interna pars lentis: fabæ frictæ,sesami semen,erisimi semen,pisces qui molles appellãtur, loligines,sepiæ,polipodes,& cetaceum genus. Valde autem crassi succi sunt ostrea,buccinæ,purpuræ,chemæ,patellæ, pectines,pinnæ,&(vno verbo)omnia quæ testa conteguntur:itẽmque anguillæ,cochleæ, carnes ceruinæ, caprinæ, bubulæ,porcinæ,leporinæ,iecur,renes,testes, cerebrum, spinalis medulla,mammæ,lingua, glandulæ mediocriter: lac nimis coctũm,casei omnes: recentes verò & qui ex a-
G cido lacte constant,minus:lac acidum igni decoctum: ex ouis,quæ ad perfectam concretionem sunt cocta,& assata etiam magis: & longè maximè quæ in sartagine fricta sunt:palmulæ,castaneæ,glandes,bulbi,rapa,fungi, ari radix,tubera,nuces pineæ,ficus non probè maturæ,citrii caro,cucumeres vberius sumpti,poma nondum matura.Inter vina quæ dulcia sunt ea crassum sanguinem gignunt, & magis etiam id quod defrutum nominatur, & mustũ eodem modo,itẽmque crassa & nigra vina.

Media attenuantium & crassos succos facientium, Cap. IIII.

H Panes optimè confecti,sunt eiusmodi,& carnes gallinarum, gallorum gallinaceorum, phasianorum, perdicum,columbarum, attagenum, turturum, turdorum, merularum,& paruarum auicularum omnium : itẽmque

piſcium ſaxatilium,littoralium,& pelagiorum,& gobiorum,muræ narum,bugloſſorum, & abſolutè omnium piſcium qui neque lentorem neque fœtorem edendo referant,& ficus maturæ,& ex oleribus agreſtibus feris: atque id eſt commune multorum genus: ſingulorum verò ſpeciales appellationes apud Atticos ſunt,vt lactuca,chondrile, gingidia, & alia innumera. Huius verò ſunt generis paluſtris, myacanthinus & chamædaphnes ac bryoniæ aſparagus. Vinum flauum ſimul & dulce, & pellucidum, quale eſt Aruiſium,& Leſbium,& Falernum, & Tmolite: hæc enim omnia & bonum & moderatè craſſum ſanguinem gignunt.

Quæ viſcidum ſuccum faciant,
Cap. V.

TRiticum omne quod graue,denſum, & interius flaueſcẽs eſt,viſcidũ ſuccũ gignit:quod verò leue,rarũ, cãdidumque intus eſt,minus eſt huiuſmodi. Simila quoque & alica abunde viſcidæ ſunt: itémque tendines, & muſculorum extremitates nerueæ, & partes quæ circa labra ſunt,& lingua,omnis ſuilla caro,itémque agnina, ſeſami ſemen,bulbi,& pingues palmulæ.

Quæ crudos in nobis humores pariant,
Cap. VI.

PAlmulæ virides crudis humoribus explent eos qui ipſis veſcuntur, vt rigoribus qui calefieri difficulter poſſint,capiãtur,& radix rapæ,ſiquis ea liberalius vtatur, & caro teſtaceorum,quorum eſt dura caro,quæque ſalſum ſuccũ ex nimia coctione amiſit:& quæ mollia nominãtur polypodes,ſepiæ,& quæ ſũt generis eiuſdẽ:omne cetaceũ genus in mari degentium animalium:ventriculi, inteſtina,vterus quadrupedum, duræ glandulæ incoctæ, acidũ lac,caſeus,panes in ſartagine cocti,lupini, vua in ventriculo contenta.

Quæ frigidos humores creent, Cap. VII.

QVI ſe cucumeribus valde explent, iis vt frigidum ſuccum coaceruent, natura comparatum eſt, quum non facilè poſſint in probum ſanguinem commutari. Eiuſmodi etiam ſuccum vẽtres,inteſtina,vterus quadrupedum beſtiarum,acidum lac,boleti, poma immatura,& bulbi pariunt.

Quæ pituitam gignant, Cap. VIII.

SVccum abſolutè pituitoſum gignunt nerueæ animalium particulæ,cerebrũ,pulmo,ſpinalis medulla, glãdulæ incoctæ, agnina caro, boleti Amanitæ, caro teſtaceorum mollis carnis,poma nondum matura.

Quæ res melancholicum ſuccum pariant,
Cap. IX.

CArnes bubulæ,caprinæ,& iis multo magis hircinæ & taurinæ melancholicum ſuccum faciunt:& magis etiam aſininæ,camelinæ,vulpinæ,caninæ,leporinæ,& ſuũ agreſtium, carnes animalium terreſtrium ſale conditæ, lienes animalium. Ex marinis huiuſmodi ſuccum pariũt carnes thynni,balenæ,phocæ,canis,delphinis, & omniũ cetaceorum:itémque cochleæ,braſſicæ,arborum germina quæ muria vel ex acida muria ſunt condîta, vt lẽtiſci, terebinthi, rubi,& canini rubi germina: cinaræ etiã caro,& lens,edulium eſt melancholicum vel maximè: poſt hanc panes furfuracei, quique ex tipha,& aliis vitioſis ſeminibus conficiuntur:triticum tenerum,aphace,& vicia, & vina craſſa & nigra.

Quæ ſuccum bilioſum pariant, Cap. X.

SIliquæ,cinaræ ſuccus tenuis eſt, & amaram bilem facit:præſtat igitur cinaram coctam edere. Mel quoque facilè in bilem vertitur in calidis corporibus: omnia enim dulcia alimenta,& vina item dulcia,materiam flauæ bili gignundæ ſuppeditant.

Quæ gignant excrementa, Cap. XI.

PAlũbi,anſeres,præter alas viſcera omnia, ſpinalis medulla,cerebrum,aues paluſtres,& quæ in ſtagnis ac pratis vitam ducunt,cicer,fabæ virides, faba Ægyptia, porcelli nuper in lucem editi,caro pecudum,& omnium animantium recens natorum, quæque in ocio vitam tranſigunt,& piſcium fluuiatilium ac paluſtrium, quique in limo degunt,& omnes cetacei generis in mari, excrementa faciunt.

Quæ vacent excrementis, Cap. XII.

ANimalium colla,caudæ,alæ,agreſtium animantium caro,& eorum quæ in ſiccis locis viuunt,excrementis carent.

Quæ valde nutriant, Cap. XIII.

SVum domeſticorum caro præ omnibus eduliis maximum alimentum præbet,bubulum cerebrum, teſtes, cor,ſpinalis,& item alia medulla,alæ anſerum,& magis etiam gallinarum, omnium volucrium ventres; cochleæ, & præcipuè ter coctæ. Ex teſtaceis, quæ dura carne ſunt prædita,vt chemæ,purpuræ,buccina,& cætera generis eiuſdem plurimum alimenti afferunt. Iam verò aſtaci, paguri,cancri,locuſtæ,ſquillæ,& iis ſimiles: itémque molles appellati,vt polypodes,ſepiæ,loligines,& cõſimiles: & ex cartilagineis torpedo & turdus moderatè nutriunt:itémque bati,liobati,& rhina magis,mulli autem & gobii minus. Lac magis alit quod craſſius eſt; quod verò liquidius eſt,id minus alit. Ex panibus magis nutriunt ſiliginei,deinde ii qui ex ſimila parantur:tertio loco ii in quibus etiã furfur ſit. Triticum elixum,ſimila,alica,fabæ,carnem gignunt,non firmam illam quidem & denſam, ſed potius laxiorem. Cicer magis nutrit quàm fabæ, magis phaſeoli, & ochri magis quàm fœnumgræcum,dolichi(quos lobos & phaſelos vocant)non minus quàm piſa nutriunt. alunt etiam lupini,caſtaneæ,lentes,palmulæ dulces,vuæ dulces & pingues,glandes,rapa, quam napum nominant. bulbi maximè nutriunt,& magis etiam bis cocti. mel deſpumatum & ad diſtributionem & ad nutritionem redditur accommodatum,itémque melicratum probè coctũ. Omne vinum pro portione craſſitiei nutrit:rubrũ ergo & craſſum maximè omnium ad ſanguinem gignendum accõmodatum eſt:ſecundo loco nigrum ſimul,& dulce,& craſſum,tum rubrum & craſſum & adſtringens:his minus nutrit album ſimul & craſſum & auſterum: minimè omniũ album & tenue. ad ſummam omnia quæ craſſi ſunt ſucci, ſi probè concoquantur,multum alimenti præbent.

Quæ res minus nutriant, Cap. XIIII.

EXtremæ partes animalium parum nutriunt, itémque vterus,venter,inteſtina,cauda,aures,pinguedo,adeps: omne volucrium genus terreſtriũ generi comparatum minus nutrit. Caro eorum quæ ſenio confecta ſunt, minus alit quàm eorum quæ adhuc augeſcunt. alimentum quod piſces dant,ſanguinem magis tenuem facit, vt neque ſatis nutriat,& citò digeratur. ex iis quæ teſta intecta ſunt quæ molli ſunt carne,velut oſtrea, exiguũ alimentũ præbent. Panes hordeacei quomodocunque conficiantur,minimè omnium aliorum nutriunt: æquè verò ac ii nutrit polenta ex eis confecta,itémque panes furfuracei, & impuri omnes,ac loti, amylum,maza ex polenta hordeacea,auena,milium,eóque magis panicum,oryza, fabæ virides,ſemen papaueris,ſemen lini,ormina, ſycamina,rubi canini fructus,iuniperi baccæ,myrta,amygdalæ, piſtacia,pruna,perſica,armeniaca,præcocia,oliuæ, & præſertim maturæ,nuces auellanæ,& magis etiã regiæ,nuces, ſerica,corna,pruna,rubi fructus,fruct⁹ arbuti,zizipha,iuglãdes,halicacab⁹,capparis,& præſertim ſale cõdîta,braſſica,beta,lapathum,oxylapathum,portulaca,ſolanum,raphanus,rapa,ſinapi,naſturtium, pyrethrum, aſparagi omnes,paſtinaca,daucus,carus: cæpa autem & allium, & porrum,& ampelopraſum cruda quidem alimentum nullum præbent, bis autem térve cocta pauciſſimum. Mala Punica parũ nutriunt, pira verò & præſertim magna neſcio quid alimẽti in ſe continent:cucurbitæ quoque modicũ alũt,itémq; vuæ paſſæ auſteræ & nõ pingues. Porro inter ea quæ multũ & ea quæ parũ nutriũt,medii interiecti ſũt phaſeoli,ochri,araci,cicerculæ,& fic⁹ quæ nõ æquè ac alii autumnales fructus,parũ nutriũt. laxam enim carnem faciunt,id quod efficiunt etiam vuæ:ipſæ verò minus quàm ficus alunt,laxámque & humectam carnem gignunt. Omnia autem edulia in quibus aliqua vehemens medicamenti qualitas inſit,quum eam qualitatem aut aſſando, aut elixando, aut parando depoſuerint, exiguum alimentum corpori dant: prius verò nullum præbent.

Quæ res boni ſucci ſint, Cap. XV.

OMnium ferme earum quibus veſcimur, lac opti-
mi eſt ſucci:eſt autem optimum lac animalium inte
græ valetudinis,quum nuper expreſſum potatur.Oua tre-
mula & ſorbilia boni ſucci ſunt:præſtantiora autem ſunt
gallinarum & phaſianorum : deteriora verò ſunt anſe-
rum & ſtruthiocamelorum. Aues autem & piſces ferme
omnes boni ſucci cenſentur, præter eos qui in paludibus
ac ſtagnis, & fluminibus limoſis degunt:ac præſertim ſi
aqua è ciuitate aliqua prodeat,cuius cloacas,balneas & cu
linas expurget,vel aquã admiſtã habeat quæ fullonibus
ad veſtes tinctas abluendas vſui fuerit. Ergo tutius erit
ſemper eos piſces offerre qui de mari quod aquæ dulci
mixtum non ſit, excepti fuerint, quales ſunt qui pelagii
& ſaxatiles appellantur.hi enim tum ſucci bonitate, tum
iucunditate cæteris longè præſtant. Si verò quidem ſint
qui vtraque in aqua viuere ſint ſoliti,vt capito, lupus, a-
ſellus, cobio, muræna, cancri, & anguillæ, ſtatim quæ-
rendum erit vbinam ſint capti: deinde odoratu ac gu-
ſtatu diſcernendum. Etenim qui in aqua vitiata vitam
duxerunt,etſi cæteris pinguiores ſunt, tamen & malè o-
lent, & inſuaues ac mucoſi ſunt, & citò putreſcunt: at-
que etiam ex conſuetis piſciũ alimẽtis aut meliores aut
deteriores eſſe ex guſtu atque odore facilè cognoſcuntur:
quemadmodum mulli peſſimi omnium ſunt qui can-
cros comederunt: aliorum verò caro durior eſt illa qui-
dem, ſed non mali ſucci. Fidicula, rhombus, hepatus,
bugloſſus, paſſer & lacertus medii quodammodo ſunt
inter eos qui teneram durámque carnem habent, ali-
mentúmque eorum eſt optimum iis qui ſe non exercent,
quique imbecilli ſunt : iis verò qui conualeſcunt, fria-
bile & molle alimentum eſt ad bonam valetudinem ac-
commodatiſſimum : quocirca optimum omnium ſuc-
cum creat. Carnes animalium quadrupedum ſi probè
concoquantur,optimum ſanguinem gignunt, & præſer-
tim eæ quæ boni ſucci animalium ſunt:quale ſuillum eſt
genus.nam caro ſuum & ad iucunditatem, & ad conco-
ctionem eſt præſtantiſſima, & maximè eorum qui in
media ætate ſunt conſtituti:vetuſtiſſimi nanque ſuis caro
deterior eſt,itémque eius qui nuper natus comeditur:ni-
mis enim humidæ ſunt carnes eorum qui recens ſunt na-
ti,& pituitæ plurimum faciunt. Mamma boni ſucci eſt.
Iecur, partes quæ circa labia ſunt, alæ, & cæteræ extre-
mitates, itémque inteſtina, & vterus, & cauda, minus
quàm carnes boni ſucci ſunt: glandulæ concoctæ probè,
proximè ad carnes in alendo accedunt. Cor non mali
eſt ſucci: pedes meliores ſunt roſtro atque auribus. ete-
nim cartilago in perfectis animalibus omnino conco-
qui non poteſt:in iis verò quæ adhuc creſcunt, quum ex-
quiſitè fuerit in ore contrita,concoquitur:cæterarum ve-
rò animantium quanto carnes à porcorum carnibus,in a-
limenti viribus ſuperantur, tanto partes extremæ in eiſ-
dem partibus ſuillis cedunt. Cerebrum volatilium longè
præſtat cerebro terreſtrium. Sylueſtrium caro melioris
ſucci eſt quàm cicurum. Panis purus & rite confectus bo
ni ſucci eſt:itémque alica,ptiſſana probè cocta, fabæ, ca-
ſtaneæque non mali ſucci ſunt:ficus maturæ, vua matura
& penſilis non ſunt reprehendendæ:caricæ ſtatim diſtri-
butæ boni ſucci ſunt:quæ verò diutius in ventriculo mo-
rantur,mali ſucci euadunt,& pediculos gignunt:hæ cum
nucibus in cibo acceptæ præſtantiſſimum edulium fa-
ciunt:qui verò ficus & caricas cum aliquibus aliis eduliis
comedunt,non mediocriter offenduntur. Lactuca inter
olera bonum gignit ſanguinem,deinde verò intyba. Vi-
na odorata boni ſucci ſunt:optimi verò ſunt ſucci Faler-
na, & potiſſimum dulciſſima:itémque Aruiſium, & ful-
uum Tmolite dulce.

Quæ res malos ſuccos faciant, Cap. XVI.

MAli ſucci non vna ſpecies eſt.nam alius frigidior &
pituitoſior eſt,alius calidior & bilioſior,alius deni-
que magis melancholicus. Ab omnibus autem mali ſuc-
ci eduliis,etiamſi ab aliquibus facilè concoquantur, ab-
ſtinendum eſſe conſulo.ſuccus enim malus ex eis aceruа-
tus longo tempore latet in venis: quúmque vel paruam
occaſionem ad corruptelam nanciſcitur, febres malignas
A gignit. Mali ſucci ſunt hæc : pecudum caro, & caprarum
ſimili modo, adiuncta etiam acrimonia. hircorum caro
peſſima eſt,proximè ſuccedit caro arietina,deinde tauri-
na.Inter has omnes caro caſtratorum eſt potior:ſeniorum
verò carnes ſunt peſſimæ. Leporum caro gignit illa qui-
dem ſanguinem craſſiorem, ſed tamen qui melior ſit ad
ſuccos bonos faciendos quàm boum aut pecudum. cer-
uina quoque caro non minus quàm eæ ſucci mali eſt. re-
nes & teſtes nimis adultorum animalium, præter teſtes
gallorum gallinaceorum,mali ſucci ſunt. Cerebrum, ſpi-
B nalis medulla,cor,lien (minus autem ſuillus) omnia vi-
ſcera,oua fricta,caſei veteres,boleti, amanitæ mali ſucci
ſunt:cæteros fungos non eſſe tutius eſt. Fœnumgræcum,
lens,tipha,auena,& panis ex eis confectus,non boni ſuc-
ci ſunt.olyra tanto eſt tritico deterior,quanto eſt tipha,at-
que auena præſtantior.panicum,milium,& cætera gene-
ris eiuſdem non boni ſucci ſunt. Piſces verò dracones,cu-
culi,galeonymi,ſcorpii,trachuri,mulli,orphi, glauci, &
cætera animalia cetacea in mari degentia, mali ſucci ſunt
omnia. Fructus omnes qui horæi dicuntur, mali ſucci
C ſunt:ficus verò minus quàm alii horæi fructus:at caricæ,
ſiquis liberalius eis veſcatur, non admodum probum
ſanguinem gignunt, & ob eam cauſam magna pedicu-
lorum vis ex eis conſequitur. Poma nondum matura, pi-
ra antequam maturuerint, terebinthi fructus mali ſucci
ſunt:cinara quoque,& præſertim quum durior eſt, itém-
que cucumeres, & pepones, & melopepones, ſed hi mi-
nus. Cucurbita his omnibus præſtat : ſed ipſa quoque in
ſtomacho corrupta mali ſucci abundè eſt. Ex oleribus nul
lum boni ſucci eſt:medium inter res mali & res boni ſuc
D ci locum tenet lactuca, & intyba, & malua, deinde atri-
plex,& portulaca, & beta,atque lapathum. Radices plan-
tarum olerum mali ſucci ſunt quæcunque acres ſunt,qua-
les ſunt cæparum, porrorum, alliorum, radicularum, &
dauci:mediæ ſunt radices ari, rapæ, quæ napus appella-
tur:& eius quem carum nominant. Ocymum ſucci eſt peſ
ſimi,rapa crudior,braſſica,bulbi non probè cocti, cæpæ,
porra,allia,ampelopraſa bis cocta ſucci prauitatem depo
nunt. Omnino verò peſſimi ſucci ſunt olera omnia quæ
agreſtia nominantur,vt agreſtis lactuca, chondrile, ſcan-
E dix,gingidium,ſeris,& cichorium. Vina quæ craſſa ſunt
& fœtida,& auſtera,quale eſt vile Bithynum,quod in ma
gnis doliis comportatur, mali ſucci ſunt.nam quod in
paruis conuehitur,neque boni neque mali ſucci eſt, ſed
medium inter vtrunque locum tenet.

Quæ facilè concoquantur, Cap. XVII.

FAcile concoquuntur panes rite confecti, ſaxatiles pi-
ſces omnes,cobio,torpedo,turtur:omne genus volu-
crium.auium nanque caro terreſtrium carni comparata,
facilius concoquitur, præſertim verò perdicis,attagenis,
F columbæ,gallinæ, galli gallinacei, phaſiani. Alæ anſe-
rum faciles ad concoquendum ſunt,ſed gallinarum ſunt
faciliores:& ad ſummam,alæ bene educatorum,& iunio-
rum optimè concoquuntur,peſſimè verò macilentorum,
& ſeniorum : quæ verò ſero lactis educata ſunt, & iecur
anſerum,& cæterorum quæ ſimiliter aluntur, itémque te
ſticuli gallorum gallinaceorum, facillimè concoquun-
tur. Carnes porcorum facillimæ cõcoctu ſunt: vituli me-
lius quàm adultorum boum caro concoquitur, itémque
hœdi melius quàm capræ. Omnium creſcentium caro fa-
G cilius quàm declinantium : & eorum quæ ſiccis in locis,
quàm eorum quæ in aliis degunt, concoquitur. Iuglans
facilius quàm auellana concoquitur. bulbi facilius con-
coquuntur qui bis cocti ſint: itémque oua tremula & ſor
bilia, lactucæque & intyba ac malua, & cucurbita elixa,
quum in ventriculo non corrumpitur. Vinum dulce fa-
cilius quàm auſterum cõcoquitur. Porro ex iis quæ æquè
ſalubria ſunt,id eſſe concoctu facilius ſciendum eſt quod
ſit iucundius.

H Quæ difficulter concoquantur,
Cap. XVIII.

CAprina,bubula, ceruináque caro ægrè concoquitur,
peſſimè verò hircina, deinde arietina, poſtea tau-
rina. Animalium verò annoſorum caro peſſimè conco-

quitur,& ſuũ annis cõfectorũ. Vẽtriculꝰ ægrè cõficitur, itémq; inteſtina, vterꝰ, cor, & adultorũ teſtes: ſãguis õnis, anſeres, præter alas. Palũborũ verò, ſturnorũ, merulorũ, ac paruarũ auiũ caro eſt durior: ac magis etiã turturis atque anatis: & his magis caro pauonũ otidumq;. Vẽtres omnes volucrũ ægrè cõcoquũtur: quãobrẽ quidã ſtruthiocameli & mergi vẽtrẽ falſo cõmẽdũt, vt medicamẽtũ ad cõcoquẽdũ valẽs, quũ neq; ipſe facilè cõcoquatur, neq; aliorũ ciborũ cõcoquẽs ſit medicamẽtũ. Cochleæ difficulter cõcoquũtur, atq; etiã lac acidũ, & præſertim in iis quorum frigidus vẽtriculus eſt. Caſeꝰ itidẽ vetus eſt huiuſmodi: at recẽs, & præſertim ex acido lacte cõfectus, præſtãtior habetur. Purpurarũ autẽ caro & buccinarũ, & aliorũ teſta intectorũ, quorũ dura caro eſt, difficulter cõcoquitur. Aſtaci quoq;, paguri, cancri, locuſtæ, ſquillæ, & cæteri huius generis, polypodes, ſepiæ, loligenes, & omnes qui molli cute præditi nominãtur, bati, liobati, rhinæ, dracones, cuculi, galeonymi, ſcorpii, trachuri, mulli, orphi, glauci, zygænæ, ſalpæ, congri, phagri, amiæ, aquilæ; oua toſta, elixa, fricta, triticũ elixũ, tragꝰ, farina craſſiuſcula, quæ difficiliꝰ cõcoquitur quàm polẽta, tipha, auena, panes ex eis cõfecti, fabæ, ochri, dolichi, phaſeli, cicercula, araci, cicer, oryza, lupini, panicũ, miliũ, & his cõſimilia, lẽs, tuſſilago, ſeſamũ, eryſimũ, caſtaneæ, glãdes, poma, pira, ficꝰ, & ſorba antequã maturuerint. Vuæ acidæ & auſteræ, palmulæ omnes, ſiliquæ, citriũ, cuius parte exteriore ſiquis pro medicamẽto vtatur, & ad cõcoctionẽ faciet, quẽadmodũ alia pleraq; acria cõſueuerunt. Ocymũ, rapa crudior, bulbi crudiores, paſtinaca, daucus, carus, & omnes olerum radices, & ipſa itidem olera omnia, præter lactucam & intybũ, ſunt eiuſmodi. Vinum quoque craſſum & nouum, tale eſt, atque etiam aqua admodum difficulter concoquitur.

Quæ res ſtomacho idoneæ ſint, ipſúmque roborent,
Cap. XIX.

STomacho autem aptæ ſunt palmulæ auſteræ, mala cydonia, oliuæ ſale cõditæ: præſtãtiores autem ſunt quæ ex aceto ſunt paratæ: vuæ paſſæ auſteræ, vua in vinaceis repoſita, nux regia, & magis quã auellana, & multo magis ſi cũ caricis comedatur. Spinoſa õnia ſtomacho apta ſunt mediocriter: huiꝰ generis ſunt carduꝰ, atractylis, leucacãtha, labrũ Veneris, cyix, tragacãtha, atrace, cui maior quã par eſt, honor eſt habitꝰ, cinara, ſiſeris radix elixa, gĩgidiũ æquè ac ſandix, quod quidẽ & crudũ & coctũ aſſumptum ſtomacho mirũ in modũ idoneũ eſt, lõgiorémq; coctionẽ nõ fert. Sinapi, raphanus, rapa, naſturtium, pyrethrũ, regius aſparagus, paluſtris, oxymyrtinus, chamædaphnes, oxyacãthæ & bryoniæ. Bulbi appetitũ excitãt, itémq; capparis ſale cõdita. extima citrii pars ſtomachũ roborat in medicamenti vicem ſumpta. Vinũ auſterũ, ventriculum, & præſertim calida intẽperie affectum iuuat. Inter medicamenta verò abſinthium & aloë eundem corroborant.

Quæ res alienæ ſtomacho ſint,
Cap. XX.

LÆdũt ſtomachũ baccæ iuniperi, magis verò cedriæ, fructꝰ arbuti, amarãthꝰ, viticis ſemẽ: beta verò ita ſtomacho aliena eſt, vt ſi eſtur largiꝰ, morſum etiã inducat. itémq; lapatiũ, ocymũ, rapa crudior, blitũ, atriplex, niſi ex aceto, oleo, & garo comedatur: fœnũgræcũ ſtomachũ ſubuertit, & eodẽ etiã modo ſeſamũ. Lac in iis qui frigido vẽtriculo ſunt, aceſcit: in iis verò qui calido ſunt, in nidorẽ trãſit: ex quo fit vt febricitãtibꝰ iure noceat. Siquis verò lac cũ melle propinet, vomitũ excitabit. Pepo nõ probè cõcoctꝰ cholericos inducere morbos cõſueuit. etenim priuſquã corrũpatur, ad vomitũ prouocãdũ eſt idoneꝰ, ſiq; copioſiꝰ eo quiſpiã veſcatur, nec quicquã quod boni ſucci ſit pòſt comedat, omnino vomitũ ciebit. idẽ facit melopepo. Iã verò cerebrũ omne ſtomacho alienũ eſt, & nauſeã ciet, vt facit etiã oſſiũ medulla. Vinũ nigrũ & auſterum facilè aceſcit, & ad vomitum impellit: craſſum quoque & nouum. Inter medicamenta abrotonum, ſeriphum, & ſpuma nitri, ſtomacho non conueniunt.

Quæ res caput lædant, Cap. XXI.

CAput lædũt mora, fructus rubi, & arbuti, iuniperi baccæ, cedriæ, ſemẽ cãnabis, radix mei, palmulæ omnes, eruca, fœnũgræcũ, viticis ſemẽ. Vinũ fuluũ & auſterũ caput lædit, & mentem tentat magis quàm nigrum & auſterum: odoratum quoq; caput petit. At vinum aquoſum neq; capitis dolorẽ excitat, neq; neruos pertingit: at quod ὀλιγοφόρον dicitur, ſedat etiam capitis dolores, quos ſucci ventriculo contenti excitarunt. Lac non eſt aptum capiti, niſi quis caput admodum validum habeat. Aqua in qua vuæ maduerint, quæ fæx quoque nominatur, capiti dolorem infert: itémque vua quæ fuerit in vinaceis repoſita.

Quæ res non inflent,
Cap. XXII.

PIſa, phaſeoli, cuminũ, libyſtici radix & ſemẽ, viticis ſemẽ, cannabis fructꝰ, fabæ frictæ, bulbi multũ aut bis cocti, & ex oleo, garo, & aceto ſumpti, mel deſpumatũ, oxymel flatus diſcutit. Panes hordeacei quomodocunque cõficiãtur, flatꝰ ſunt expertes. Inter ea quæ inflant & non inflant medii ſunt phaſeli, ochri, cicerculæ, atque araci.

Quæ res inflent, Cap. XXIII.

CIcer, lupini, phaſeoli, ochri, panicũ, miliũ, & ſimilia, inflãt: itémq; faba freſa magis inflat quũ per ſe quã quũ aliter cocta eſtur. Maza ex polẽta flatũ gignit: ſubacta verò diúq; cõtuſa, magis per aluũ ducit, præcipuè verò ſi mellis portio ei fuerit addita. Zythus, & liquores omnes inflãt: præ cæteris verò cyrenaicus, ſatyriũ, ſilphii liquor & radix. Ex ficubꝰ breuis flatus excitatur, quia facilè deiiciũtur: quæ verò exquiſitè maturæ ſunt, parum abeſt quĩ nihil penitꝰ noceãt, veluti caricæ. Palmulæ virides ita flatũ excitãt vt ficꝰ, rapa crudior: lac in ventriculo facilè ciet flatũ, bulbi crudiores, mel nõ planè coctũ. Vina dulcia flatus diuturniores ciẽt: dulcia verò ſimul & auſtera, quæ neq; diſtribuũtur neq; digerũtur, ſed in vẽtre ſuperiore manẽt diutius, flatus inducunt: muſtũ quoq; inflat.

Quæ res abſtergeant, incîdant, aperiántque,
Cap. XXIIII.

PTiſana abſterget, itémq; fœnũgræcũ, melopepo, pepo, vuæ paſſæ dulces, fabæ, cicer, ac magis nigrum, quod lapides etiã in renibꝰ egregiè frangit. Capparis ſatis tenuiũ partiũ eſt: quæ verò ſale cõdîta eſt, abſterget, & pituitã quæ in vẽtriculo eſt, deducit, & lienis & iecoris obſtructiones expurgat: ad quẽ vſum adhibẽda eſt cũ oxymelite, aut aceto, & oleo ante alios cibos omnes. Betarũ ſuccꝰ abſtergẽdi vim habet, eáſq; obſtructiones quibꝰ iecur infeſtatur, diſſoluit, ac præſertim quũ ex aceto & ſinapi eſtur: lapatia quoq; & vrtica. Ari verò & aſphodeli radix tenuiũ partiũ eſt. Bulbi vim habẽt extergẽdi, attenuãdi, & aperiẽdi, quocirca & aſparagũ aſphodeli ictericis, vt ſummũ remediũ, præbẽt. Cæpæ, allia, porra, ampelopraſa attenuãt, ſecántq; craſſos & glutinoſos humores, qui redũdãt ĩ corpore: atqui bis aut ter cocta acrimoniã deponũt, & tamẽ etiã attenuãt. Serũ lactis humorũ craſſitudinẽ attenuat, ficus abſtergẽt: quãobrẽ multæ arenulæ ex ficuũ vſu in nephriticis excernũtur, caricæ extenuãt, & incidũt: ex quo renes expurgãt. Baccæ iuniperi ea quæ in iecore & renibus ſunt, purgãt, craſſóſque ac tenaces humores attenuãt. Amygdalæ extergẽt & attenuãt, viſceráq; expurgãt, & humorũ reiectiones, quæ per ſputum ex pector & pulmone fiunt, expeditiores reddũt. Piſtacia ad iecoris firmitatẽ vtilia ſunt, & ad purgãdos humores qui in eiꝰ meatibꝰ infarcti ſunt, valẽt. radicula attenuãdi vim habet. mel habet maiorẽ attenuãdi vim, quod ex calidis & ſiccis plãtis factũ eſt: quocirca etiã aqua mulſa ad ſputũ educẽdũ eſt accõmodata. Oxymel ea facilè deducit quæ neq; tenacia, neque craſſa omnino ſunt: viſceráque ſine moleſtia expurgat: morbíſque thoracis & pulmonis mirificè conducit. Iis qui ſuccum craſſum aceruant, vina tenuia conueniunt: quòd ſi frigidi quoque humores illi fuerint, tenuia, & antiqua, & cum acrimonia conferent. Vinum verò aquoſum ad humorum ex pulmone eductionem aptũ eſt. roborat enim, & ſuccos humectat, & ſecat mediocriter. Vinum dulce in morbis acutis, veluti in peripneumonia, & pleuritide, quum iam ſit facta concoctio, ad ſputa elicienda eſt accommodatum.

Quæ res obſtruant, Cap. XXV.

LAc in quo plurimum ſeri ſit, minimè periculoſum eſt, etiamſi ſemper eo veſcare: quod verò ſeri parum,

caſeiq; multum habet,non tutum eſt ei qui in eius vſu longo tempore permaneat:renes enim calculo obnoxios lædit, & iecoris obſtructiones facit in iis qui in hoſce morbos facilè poſſint incidere. Palmulæ ſunt iecori & ſpleni inflammatis noxiæ,veluti etiam ficus, non aliqua propria & præcipua earum facultate,ſed cõmuni omniũ dulciũ ratione:oia enim dulcia lienẽ & iecur obſtructa, & ſcirrho laborãtia,lædũt:ipſæ verò ſuapte natura neq; obſũt,neq; proſunt vehemẽter:additæ verò iis medicamẽtis ĩ quibꝰ abſtergẽdi & incidẽdi vis eſt,nõ mediocrẽ vtilitatẽ afferũt. Aqua mulſa incõmoda eſt iis quorũ viſcera in tumorẽ elata aut ſcirrho,aut œdemate,aut inflãmatione laborãt:quãdoquidẽ mel ſuapte natura ĩ bilioſũ ſuccũ celeriter mutatur. Papaueris ſemen ea retinet quæ ex thorace prodeũt:palmulæ pĩgues & dulces obſtruũt,id quod virides magis faciunt. Præterea omnia liborum genera, & quæ ex ſimila conficiuntur,obturant,& lienem augent,& lapidẽ in renibus faciũt:idẽ efficit triticea farina ex lacte. alica etiam incommoda eſt iis quorum iecur obſtructũ eſt,& quibus renes ſunt lapidi gignundo idonei. Vinum dulce obturat,& viſcerum tumoribus incremẽtũ addit.

Quæ tardè tranſeant, Cap. XXVI.

TArdè trãſeũt omnia quæ ex itriis & ſimila cõficiũtur, fabæ frictæ,panes puri,lẽs detracto cortice,cerebrũ, ſpinalis medulla,iecur,cor,triticũ elixũ,oua elixa, & magis aſſata,& multo magis fricta,lupini,phaſeli,piſa, ſeſamum,eryſimum,glãdes,mala,pira non matura, ſiliquæ, vinum dulce,& magis quod auſterum eſt,& nigrum dulcedine vacans, itémque craſſum, & nouum omne. Aqua valde tardi tranſitus eſt.

Quæ facilè corrumpantur, Cap. XXVII.

PErſica, armeniaca, præcocia, facilè corrumpuntur. omnes itidem fructus horæi, quorum natura humida eſt,in ventre facilè vitiantur, niſi prius citò deiiciantur: idcirco iis ante cætera omnia veſci oportet:ita enim celeriter ſecedunt,& alia quoque deducunt. Si verò poſt alias dapes comedantur,eas etiam ſimul corrumpunt.

Quæ difficulter corrumpantur, Cap. XXVIII.

CHamulæ paruæ,purpuræ,buccina,& cætera omnia teſta intecta:quæ durã carnẽ habẽt,iis qui propter humorum malitiam cibos corrumpunt,dare conſueuimus: eáque bis & ter in optima aqua incoquimus, & in aliam purã tranſferimus,quũ prima iã ſalſa facta eſſe videatur. Eiuſmodi quoq; ſunt aſtaci,paguri,cãcri,locuſtæ, ſquillæ,& quæcunque carnem habent quæ difficulter vitietur, non ſecus quàm teſta contecta,quorum caro eſt dura.

Quæ res aluum ſubducant, Cap. XXIX.

ALuũ ſubducũt lẽs,braſſica. Ex marinis verò fere omnia quæ teſtacea nominãtur, cõpoſitã ex cõtrariis qualitatibꝰ habẽt naturã. ipſum enĩ ſolidũ cuiuſq; corpus tardè permeat,& aluũ cohibet:humor verò ad excernẽdũ proritat. Siquis igitur aut lẽtẽ,aut braſſicã,aut aliud quippia ex marinis animalibꝰ (vt dixi) coquat,deinde eiꝰ decoctũ oleo,garo,& pipere cõdiat,tũ potui det cui velit, vẽtrẽ eo potu ſubduci cõſpiciet. Quinetiã marinorũ erinaceorũ,& cõchularũ omniũ,& veterũ gallorũ iuſcula ciẽt aluũ. Braſſicã,ſi velis aluũ ſubducere,cacabo vnà cũ aqua in qua fuerit cocta,prope collocata extrahimꝰ, & ſtatĩ in oleũ & garũ iniicimus. ea enim nõ eſt admodũ coquẽda. Panes furfuracei aluũ mouẽt,& quia in vẽtre multũ excremẽti faciũt,& quia furfur extergẽdi vim habet. fœnigræci ſuccꝰ cũ melle coctꝰ,& ſumptus,ad omnes vitiatos humores qui in inteſtinis ſunt,ſubducẽdos eſt idoneꝰ: ea quoq; abſtergẽdi vi quæ in eo eſt,inteſtinũ ad excretionẽ impellit:mel verò quod ei miſcetur,parũ eſſe oportet, ne morſum excitet. Oliuæ ſalitæ ſi ante alios cibos ex garo comedãtur,aluũ mouẽt. Quẽadmodũ teſta intectis, ita etiã cõchulis ſuccus ineſt vẽtri ſubducẽdo idoneus:& propterea nõnulli eas ex oleo,vino,garóq; parãt,& iure quod inde fit,ad ciẽdã aluũ vtũtur. Lac quod liquidius eſt magis ſubducit:quod craſſius eſt,minus. Serũ lactis valde aluũ mollit,eiq; tãtũ optimi mellis adiiciẽdũ eſt quãtũ ſatis ſit ad cõdiẽdũ citra ſtomachi ſubuerſionẽ: eodémque modo tãtũ ſalis imponẽdũ quãtũ ſufficiat,ne guſtus offẽdatur: quòd ſi velis magis ſubducere,plurimũ ſalis indito. Carnes animaliũ quibꝰ parũ admodũ ætatis acceſſit,ac

A ſimiliter etiã eorũ extremitates,per aluũ facilius trãſeũt.
Ex piſcibus cartilagineis torpedo & turdus mediocriter
trãſeũt:beta,& lapatiũ,vrtica, caſeus recẽs cũ melle, atri-
plex,blitũ,cucurbita,pepones,melopepones,ficꝰ,caricæ,
vuæ dulces,& præſertim quũ humidæ fuerint. Mora in pu
rũ vẽtriculũ incidẽtia,& præ cæteris cibis ſũpta, celerri-
mè ſubducũtur,& cæteris quoq; cibis viã parãt:at poſt a-
lios cibos accepta,etiãſi vitioſum ſuccũ in vẽtriculo cõ-
periãt,tamẽ æquè ac cucurbita,celerrimè corrũpũtur. Nu
ces recẽtes ad alui excretionẽ faciũt:ſed & ſiccæ ſi priꝰ in
B aqua permaduerint,æquè ac virides ad aluũ ſubducẽdam
valẽt. Pruna humida ſubducũt:ſicca verò in aqua mulſa
in qua multũ mellis ſit,infuſa, etiãſi quis ea ſola come-
dat,ſatis abũdè vẽtrẽ leniũt: ſed multo magis ſi mulſam
etiã ebibat. Eſt enim clarũ facere ad vẽtris ſubductionẽ,
vt poſtquã ea ſumpſeris,aliquo pòſt tẽpore vinũ dulce bi
bas,neq; ſtatim prãdeas. Mora,ceraſia,præcocia,perſica, &
omnia humida,& aquea,& omnino quæ nullã inſignem
habere qualitatẽ ea guſtãtibus & odorãtibus videntur,ſi
rectè affectus ſit vẽter ad infernã deiectionẽ, facilè deii-
C ciũtur:ſi verò nõ,& ipſa ſupra cætera manẽt, & nihil ven-
trẽ ad expellẽdũ iuuãt,quia nulla in eis acrimonia aut ni-
troſa qualitas eſt. Hæcq; eduliorũ materia eſt quodãmo-
do media inter ea quæ aluũ ſubducũt,& ea quæ ſiſtũt:pa-
rumper ad alteram partem vergens,quum neque ventrẽ
admodum languidum ad excretionẽ,neque validum ad
diſtributionem ſortiatur. quandoque enim ſiſtit aluũ:
ex quo fit vt aqua mulſa,in quibus celeriter diſtribuitur,
in iis nõ ſolùm aluũ ad excernẽdũ excitet,ſed cæteros etiã
cibos cõmiſtos deducat:ſi verò nõ properet diſtribui,ſta
D tim irritet ad excretionẽ,quia habet aliquid acrimoniæ.
Quin ipſum quoq; mel ſolũ ſiquis nõ coctũ lambat, al-
uum rectè ſubducit. Aqua autem mulſa parumper vel ni-
hil cocta,antequam diſtributio fiat, ſubducetur: oxymel
imbecillius inteſtinum radit. Vinum dulce nonnihil ad-
iuuat ventris excretionem:paſſum aluum ſubducit.

Quæ rẽs aluum ſupprimant, Cap. XXX.

PAlmulæ auſteræ,vuæ paſſæ auſteræ,mora,rubi fructꝰ
aluũ ſupprimũt:magis etiã ſiſtit rubi canini fructus,
myrta ſylueſtria,agreſtia pruna,quæ etiã pruna dicuntur.
E Mala adſtringẽtia vẽtrẽ detinẽt:acida verò quũ in vẽtricu
lo ſuccũ craſſum inueniũt,eũdẽ incidẽdo,aluũ ſubducũt,
& ob eã cauſam fæces liquefaciũt:at ſi purũ vẽtriculũ in-
ueniant, eum magis cohibent. Quæ dulcem ſuccum ha-
bent ſine acrimonia,ea facilius diſtribuuntur:cum acri-
monia verò adiũcta, ſecedũt:aquea verò & qualitatis ex-
pertia,iniucunda ſunt,& nihil cõmodi habẽt in ſe. Quod
de malis dictũ eſt,idẽ quoq; de malis Punicis, déq; piris
dictũ eſto. Siquis lac excoquat,ſerúmq; cõſumatur, aluũ
nõ ciebit:nã ſi lapides ignitos toties in lac immittas vt ſe
F rũ cõſumptũ ſit,lac ita paratũ adſtringet:idq; iis quorũ
acria excremẽta,vẽtrẽ morſu infeſtãt,dare cõſueuimꝰ. Sed
nõ minus etiã quã ex lapillis ignitis, imò verò magis idẽ
facies ferreis orbiculis igne cãdẽtibus: verũ lac quod ita
cõfeceris,in caſeũ facilè coit in vẽtre,idcirco ei mel & ſa-
lẽ admiſcemus:ſed tutius eſt aquã ei affundere. Neq; mi-
rũ videri debet ſi cõſumpto ſero lactis aquã adhuc infun
dimus:quia nõ ſeri humiditatẽ,ſed acrimoniã qua vẽtrẽ
ſubducit,fugere volumus. Aſtaci,cancri,paguri,locuſtæ,
ſquillæ,& cætera omnia quæ molli teſta intecta ſunt,aluũ
G ſupprimũt,ſed minus quàm ea quæ dura teſta ſunt oper-
ta:habéntq; hæc ſalſum in ſe humorem, quem ſi in aqua
depoſuerint,nõ minus quàm oſtreorũ & aliorũ dura teſta
contectorum carnes,ventrem comprimẽt. Lẽticula quo-
que & braſſica bis coctæ, & quum ſuccum depoſuerunt,
vẽtrẽ ſiſtũt. quúmq; humidũ vẽtrẽ exiccare in animo ha-
bemꝰ,braſſicã mediocriter coctã prima aqua abiecta,ſta-
tim in aliã calidã cõiicimus,atq; in illa iterũ eã coquimꝰ
donec flacceſcat:idq; quod bis coquẽdũ eſt,neq; aẽrẽ,ne-
q; aquã frigidã debet cõtingere:ſiquidẽ nõ poterit exqui
H ſitè flaccidũ reddi,etiãſi plurimũ decoquas. Si corticẽ à
lẽticula auferas,vehemẽtẽ adſtringẽdi vim amittet, neq;
ita fluxiones quæ in ventriculo fuerint,exiccabit:ſi verò
eã cõtundas,biſque excoquas,priorémque aquã abiicias,
deinde modicũ ſalis aut gari permiſceas, & aliquid eorũ
quibus aluꝰ cõſtringitur, addas, ita vt guſtus nõ lædatur,

iucundissimū accōmodatissimúmque medicamentū & A edulium parabis. Polēta ex vino austero epota, exiccat: oryza cohibet aluum, itémque panicum, milium, fricta, leporis caro, vinum austerum & fuluum atque austerum.

Quæ res calefaciāt, acrésq; & calidæ sint, Cap. XXXI.

CAlefaciunt autē hæc, triticū coctū, panes ex eo cōfecti, tipha, auena, fœnūgræcū, iuniperi baccæ, palmulæ dulces, poma dulcia, sesamū, erysimū, & ob id sitim inducunt: cānabis semē, vuæ dulces, & ideo sitim afferunt: vuæ passæ dulces, malua mediocriter, apiū, smyrniū, eruca, raphanꝰ, rapa, radicula, sinapi, cardamū & pyrethrum. B Acria verò & calida sunt hæc, pastinaca, daucus, & carus manifestò calefaciēs: alliū, cæpa, porrū, ampeloprasum satis acria sunt, sed tamē bis térve cocta deponunt acrimoniā. Caseus vetus calidus est, & idcirco sitim affert. Vinū dulce mediocriter calidū est, & ideo sitim inducit: fuluū est nigro calidius: flauū verò est extremè calidissimum, deinde fuluum, tum rubrum, postea dulce, postremò album minus quàm cætera omnia calefacit: at vetustissimum vinum abundè calefacit.

Quæ refrigerant, Cap. XXXII. C

REfrigerat hordeū, quibuscūq; modis cōficiatur, miliū, panicū, tubera, cucurbita elixa, melopepones, cucumeres, pruna, austeræ & acidæ vuæ, & passæ austeræ. Mala adstrīgētia frigidi & terrestris succi sunt, acida verò frigidū & tenuiū partiū succū habēt: atq; ea etiā quæ planè qualitatū sunt expertia, & veluti aquea. Idē de piris & malis Punicis iudicato. Non pauci quoq; sunt aliarū arborū fructus, qui refrigerēt, & præsertim ii qui reponi & asseruari nō possunt: itémq; palmulæ adstringētes frigidi succi sunt, D lactuca, intubus, sed moderatius: portulaca, papaueris semē, cuius si plꝰ sumatur, soporiferū fiet, & nimiā propensionē in somnū afferet: eos verò quibus tenuis destillatio fluit à capite, iuuat: in qua re præstat id quod cādidius est. myrta refrigerāt, sed nō cū adstrictione, quādo quidē acrimoniā quādā habēt. solanum efficax est in refrigerādo & adstringēdo. Aqua, vinū aquosum nō apertè calefacit: quāobrē cū minore periculo febricitātibus datur. Vinū albū, & austerū, & crassum, & nouum manifestò refrigerat, & acetum: ēstq; tenuium partiū, & idcirco quū intimas partes magis quàm alia refrigerātia penetret, nō nos lædit. Media verò quodammodo inter calefacientia & refrigerantia sunt, panes loti, amylum, & vuæ vinosæ.

Quæ res exiccent, Cap. XXXIII.

LEns & brassica pariter siccāt, & ob eā causam aspectū obtundūt, nisi fortè cōtingat vt totus oculꝰ sit humidior: eius verò asparagus minꝰ quàm brassica siccat. Aliorū verò olerū caulis est siccior: cōtrà verò est radiculæ, rapæ, sinapis, nasturtiiq; ac pyrethri, & cæterorū omnium quorū acrē esse asparagū contingit. polēta siccat, viticis semē, eruū bis coctū, & sæpe in aqua dulce redditū, eduliū exiccās fit: præstātius autē est albū. Quæcūque autē assata aut fricta comedūtur, siccius alimētū præbēt: at quæcūq; in aqua prius elixātur, humidiꝰ: quæcūque verò in sartagine cōdiūtur, mediū inter hæc locū tenēt. quodcūque autē plus vini & gari habet, siccius est quàm id quod nō habet: quæ verò minus horū, aut defruti plus habent, aut in simplici & puro albo iure coquūtur, multo sunt prædictis humidiora: quæ verò ex aqua sola coquuntur, sunt etiam his humidiora. magna enim differentia ex conditura accedit seminibus, oleribus & plantis, omnibus quidem exiccantibus, sed aliis magis, aliis minus, pro facultate earum rerum quæ eis adiiciuntur.

Quæ res humectant, Cap. XXXIIII.

PTisana, cucurbita elixa, pepones, melopepones, cucumeres, nux viridis, pruna, sycomora, mora nō corrupta, omnino humectāt: nō refrigerāt autē omnino nisi frigida sumātur. Humectat quoque lactuca, intubúsque, sed minꝰ: portulaca, ac malua, & blitū, atq; atriplex maximè omniū olerū aquea sunt: quinetiā alii plerique fructꝰ aliarū arborū humidi sunt, ac præsertī ii qui vt seruētur, reponi non possunt. Iā verò lactucæ & papaueris semē humectat, itémque fabæ virides, cicérq; viride. Aqua porro humectat & refrigerat: calfacta verò humectat & calefacit.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM liber quartus.

Ex Galeno, de apparatu alimentorum, Cap. I. E

EX nobilissima olyra, detracto (vt par est) cortice, tragū quē nomināt, cōficiūt: nā & ex hac ipsa atque ex typha, nō secꝰ quā ex hordeo, quū detractus cortex est, siqui dē extrinsecus corticē habēt, panis cōficitur. Tritico verò molito siquis tenuissimā farinā excusserit, ex reliqua panes qui furfuracei dicūtur, efficiet: siligineꝰ verò & similaceꝰ panis ex purissimo fit. Ac puri quidē panes copiosiore fermēto īdigēt, & sub igēdi quoq; diutiꝰ sunt, nec statī post fermētū & subactionē assādi. F furfuraceis satis est paucū fermētū, leuis subactio, & tēpus exiguū. Pari quoq; modo puri assationē diuturniorē, furfuracei verò breuiorē exigunt. Inter purissimos verò & sordidissimos, nō parua maioris minorísq; ratione latitudo intercedit. est autē inter hos exquisitè media species panū qui αὐτόπυροι & συγκομιστοί appellātur, qui ex farina indistincta, & furfure ac farina nō seiunctis fiūt.

De polenta.

Ex nouo hordeo mediocriter fricto præstātissima polēta fit: si hoc desit, plerūq; ex alio eā cōficimꝰ. Quūmque polēta omnis quæ rite facta sit, boni odoris sit, tū verò optimi odoris erit ea quæ ex optimo atque nouo hordeo, G quódque aristā nō admodū siccā habeat, confecta sit. Est hoc in more positū multorū qui sani sunt, vt polētā sapa aut vino dulci, aut mulso, & quādoq; sola aqua cōspergāt, & æstiuo tēpore duabꝰ tribúsve ante balneū horis eā bibāt: aiūntq; sentire se huiꝰ potione siti liberari. Iā verò ex polētis aqua tēperatis mazæ quoq; cōficiūtur.

De alica.

Alica ex genere tritici est: adhibere verò diligēter mētē debemꝰ iis sorbitionibꝰ quæ ex ipsamet alica parātur. Est enī hic eius succꝰ aqua cōmixtꝰ, plurimámq; coctionē ex- H postulat: q veluti satis coctꝰ, decipit eos q ipsum parāt, & nō mediocriter ægrotos lædit: nā citò concrescit & dēsatur, quia lētus ad modū glutinis est. Ergo permulta aqua admixtꝰ, super carbones plurimū coquēdus est, atq; mouēdus anetho donec coctꝰ fuerit: atq; eo tēpore sal quoque adiiciēdꝰ est: oleū verò, etiāsi ī initio indas nihil incōmodi erit. Sanis verò quum interdum propter vehementem vētriculi morsum, aut biliosi humoris trāsitū sorbitionis indigent, alicā plurimū coctā vsquedum extabuerit, tum percolatā, vt ptisanæ succo percolato similis sit, tūc sorbendam damus. eadē quoque est alicæ lotæ parādæ ratio.

De ptisana.

Parabitur autē ptisana sicut decet, quū coquēdo in tumorē plurimū elata fuerit: deīde lēto igni longo tēporis spatio in succū abeat: quo quidē tēpore quū planè intumuerit, acetū ei inditur: quūmque probè fuerit cocta, paulo antè quā edatur, sal tenuis iniiciēdus est. Si verò oleū ab initio imposueris, coctioni nihil incommodaueris: aliud verò nihil admiscēdū est, nisi porri modicū & anethi, idque in ipso statim principio. Oportet autē crudā ptisanā in aqua aliquādiu præmaceratā, deinde in mortariū cōiectā cōfricare manibꝰ, asperā quāpiā rē in se habētibꝰ, cuiusmodi est spartꝰ ex quo iumētis soleas nectūt. Vsque eò verò cōfricādā dū præpositꝰ cortex abiectꝰ fit: si verò totū acꝰ nō deciderit, ptisana elixa magis absterget, & nullā præterea noxam cōtrahet. Pessima verò ptisanæ cōfectio est quū coqui crudā in mortario ex aqua cōtusam parumper coxerint, & defrutum ac sapam iniiciunt. nonnulli verò mel & cuminū cū iis etiam imponunt, vt cinnum potius quā ptissanā parare videantur.

De phacoptisana.

Ex lētibus & ptisana præstātissimū eduliū fit, cui phacoptisanæ est nomē: nō tamē pari mensura lētes & ptisana cōmiscētur, sed ptisanæ minꝰ iniicitur, quippe quæ in succū vertatur, & in maiorē molē extollatur: lētes verò cocta perexiguū tumorē nācīscātur: & tamē huiꝰ quoque edulii cōfectio eadē est quæ ptisanæ, præterquàm quòd satureia aut pulegio indito suauius simul, & ad concoquēdum accōmodatiꝰ redditur, quum ptisana anetho & solo

porro contenta, illa minimè exigat. Pessimè autem à co-
quis lens ex sapa diuitibus apparatur. Si verò suillam inco
quere simul velis ptisanæ recentem, ac præsertim pedes,
lentibus verò sale iandiu conditam, cõuenire comperies,
quemadmodum ea quæ inter has media est, quæ nuper
sale condita sit, phaco ptisanæ conuenit.

De teut lophaca.

Præstans edulium est quod ex beta & lentibus con-
fectum, teutlophace nominatur. multæ autem betæ impo
nendæ sunt, & paulo plus salis ac gari dulcis: siquidem ita
facilius subducetur.

De cucurbita.

Cucurbita verò propter aqueam qualitatem sibi in-
natam origano meritò gaudet: omnia enim quæ eius-
modi sunt, acribus, aut acidis, aut austeris, aut salsis
succis admiscenda sunt; si neque insuauia sunt futura, ne-
que iis qui ea sumpserint, nauseam allatura. Ex cucurbi-
ta quoque iucundissimũ eduliũ fit si ea cum aliquo salsa-
mẽto ex Põticis, quæ mylla dicũtur, in sartagine paretur.

De rapis.

Rapæ quas βυνιάδας etiã vocant, diuturniorẽ coctionẽ
postulãt: suntq; laudatissimæ quæ bis aut tercoctæ fuerĩt.

De radice ari.

Ari autem radix æquè ac rapæ estur: ea in quibusdam
regionibus acrior nascitur. Ad Cyrenem hæc planta ori-
tur à nostrate diuersa: siquidem in illis locis arum mini-
mè medicamẽtosum acréq; est, vt rapis quoq; sit vtilius:
sed & dracontii radicẽ bis térve coctã, mãdendã damus.

De asphodeli radice.

Asphodeli radix vt lupini apparatur: nam quum e-
iusmodi bis elixauerimus, quum mediocriter cocta vi-
deantur, aqua priori abiecta statim in aliam calidam con-
iicimus, & deinde in ea iterum coquimus donec colli-
quentur. In quo illud est cauendum ne quod bis coquen-
dum est, aut aërem aut aquam frigidam attingat: quia li-
cet plurimùm coqueres, nunquã tamẽ tenerũ redderetur.

De cochlearum coctione.

Cochleas secundo loco elixare oportet: deinde paratas
tertiò elixare, donec intabescant: ita enim alent. Verùm
ad aluum deiiciendã in ipso statim initio parãdæ sunt ex
oleo, garo, & pauco vino: & iusculo quod inde fit vtẽdũ.

Quæ corpora animalium, & quorum apta sunt vt sale condiantur.

Corpora ad saliendum apta sunt quæ & dura sunt, &
carnes excrementis affluentes habent: quæ verò aut val-
de mollem, aut valde siccum, & excrementis vacantem
corporis habitum nacta sunt, non sunt ad saliendum ac-
commodata: etenim sicca corpora sale conspersa exare-
scunt, & inepta cibo redduntur, vt in lepore conspicitur.
Suum verò ætate florentium & pinguium carnes aptæ ad
saliendum sunt, quum vtriusque incommodi, & siccita-
tis annosorum, & immoderatæ nouellorum porcellorũ
humiditatis sint expertes. Vt enim corpora sicca sale con
dita coris similia redduntur, sic contrà fit in iis quæ hu-
more nimio diffluunt, vt salis commercio colliquentur:
quamobrem nec pisces mollis carnis & excrementorum
expertes, quales sunt qui saxatiles appellantur, nec aselli,
qui ex puro mari capiuntur, saliendo sunt. Graculi verò,
& mulli, & pelamides, & sardæ, & sardenæ, & quæ saxa-
tina dicuntur, sunt ad saliendum idonea. Cetacea quoque
marina sale condita, quoniam ipsa quoque carnem ex-
crementis redundantem habent, præstantiora fiunt. mul
li verò quòd eorum sicca & vacans excrementis caro est,
incommoda sunt vt saliantur. Ex his autem perspi-
cuum est, quæcunque sale condita, dura, neruea, & fe-
re coria redduntur, esse concoctu difficillima: quæ con-
trà affecta sunt, & ipsa tenuium fieri partium, & crassos
ac glutinosos humores attenuare. Laudatissima verò o-
mnium quæ mihi vsu cognoscere licuerit, sunt Gadita-
na salsamenta, quæ nunc Sardæ appellantur, deinde
mulli qui ex Ponto aduehuntur, post hos secundum lo-
cũ tenent graculi, pelamides, & quæ saxatina nominãtur.

De cerebro coquendo.

Cerebrum omne cum incidentibus & calefacientibus
apparatum, fit ex omni parte præstantius.

A
Quomodo ius album conficiatur.

Album ius atque simplex, ex sola aqua, & oleo, pauco
anethi & porri, & sale modico iniecto post idoneam co-
ctionem, conficitur.

De decoctionibus.

Decoctum plurimorum, aut etiam omnium, quãto diu
tius coquas, eo magis salsum fit, postea verò etiam ama-
rum. Corpus verò solidum quod in aqua elixatur, qualita
tes quæ eidem primùm inerant, in ea deponit, vt tandem
qualitatis expers & aquosum reddatur, nec quicquam sal-
sedinis, aut amaroris, aut adstrictionis habeat. Atque a-
B mara quidem si bis aut ter elixare volueris, ea amarorem
in aqua planè deponent, erúntque similia iis quæ exper-
tia qualitatum dicuntur: eodémque modo acria elixata
deponunt acrimoniam: eadem quoque adstringentium
est ratio. Iam verò aqua per se ipsa cocta diutius, magis
seipsa salsa redditur.

Ex Rufo de parandis eduliis. Est autem hoc caput in primi libri extremo, de victus ratione, Cap. II.

QVæ assa præbemus, ea vim habent exiccandi: quæ ve
rò elixa sunt, ea humectant, licet suapte natura diuer
C sam vim haberent: éstque inter hæc differentia ex condi-
mentis quæ admiscentur, vt ex coriandro, & anetho, &
cumino, & porris, & cæteris quæ vt condimenta carni-
bus imponuntur. Minimè autem adiiciendæ sunt notæ
condimentis: nam quæ ita sunt parata, etiamsi ventri non
sunt nota, tamen si in principio indantur, præstantissima
sunt: postea verò admixta, fiunt deteriora, quum non sit
æqualis elixatio. Atque eo quidem tempore valentiori-
bus conueniunt. Ac sal copiosus ad pinguedinis colli-
quationem accommodatus est: & quod pingue est, sa-
D lem recipit, & plurimo igni coquendum: at gracilia &
sanguine vacantia, si assare volueris, magis lento igni ad-
mouebis. Ex carnibus autem caprarum aut pecudum,
quas sub æstiuo solstitio elixabis, (siquidem eo tempo-
re grauioris odoris sunt) itémque arietis, & magis e-
tiam hirci, (assata enim grauius olent) in elixando o-
perculum auferendum est, & ex plurima aqua elixare, &
condimentis alterare oportet. Ossa quoque carnium
mali odoris præcidenda, & confringenda sunt omnia.
medullæ enim in primis putrescunt: quæ quum putres
non sunt, & pinguissimæ sunt & suauissimæ. Cogno-
E scere verò debemus quæ statim & quæ pòst elixanda
sint. Carnes ergo omnium agrestium pòst: cicurum
verò, suis, ouis, & capræ, statim coquendæ: bubulæ
autem interiecto spatio: aues quoque magnæ, & palu-
stres, itémque gallinæ, palumbi, perdices, pauones atque
attagenes: sed turtur, columba, turdúsque statim. Pisces
verò omnes quamprimùm etiam festinando coquere de
bemus, quia non commodè adseruari reponíque possunt:
quæ autem adseruanda sunt, sed elixanda, ea fragiliora
F fiunt aceto. Gallinas verò asseruare possumus infuso ace-
to, quandoquidem ita perdurant. Si verò agrestes, quum
primùm eas venatus fueris, elixes, non eris magnopere
reprehendendus. Calazas quæ in carnibus fieri solent ma-
ximè, ne laudabis: quæ verò suibus obueniunt, exiguas
carnem facere suauiorem existimato, maiores verò humi
diorem atque iniucundiorem: dandáque opera est vt ho-
rum vsus circuncidatur: si verò oporteat, parum ceræ a-
diicito, & assando veru cera inungito. Ac viuis quidem
adhuc animalibus, vtrum calazas habeant cognosces
G ex lingua, quæ tibi signa dabit, itémque ex pedibus
posterioribus, siquidem consistere non possunt. Iam ve-
rò qui celerius elixare aliquid volunt, alii nitrum, alii
silphii succum, alii ceram, alii ramum ficulnum, &
magis etiam caprificum indunt, quum caprificus etiam
rebus assandis acceleret assationem. Intrita verò, vt myt-
totum, (quod ex allio & aliis quibusdam rebus fit) &
mentha, & apium, itémque omnia quæ ex caseo & ace-
to parantur, omnia ad coctionem maximè faciunt: myt-
totum verò aliis secedit. Senibus appositæ sunt carnes
H quæ ante coctionem extractæ fuerint, & parumper in a-
qua salem, thymum, aut tragoriganũ habente maduerint.
Pisces non sinẽdi sunt inueterascere, nisi nimis duri sint;
neq; quatiẽdi nisi molles: sed omnes æquè ac carnes præ
madescere in aqua salé & thymũ habẽte debẽt. Atque ita

quidem carnes quadrupedum rite elixatas coquas, vt celerrimè conficiantur: cæteræ verò neque prius elixandæ sunt, nequæ assandæ, sed soli igni admouendæ. ita enim maximè pisces moriuntur, quodque glutinosum est exugitur. quos verò assare non possumus, hos tenuissimè elixare conuenit. Idem de auibus & carnibus, quum quispiã elixis delectatur, est faciendum. Siquis ostrea sinat prius feruere, deinde asset, exiguum sinapi ac piper addendo sumat. Ac nunc non opus est ea minuere, aut testes gallorum gallinaceorum vescos etiam ægrotantibus commendare. Cydonia mala non admodum corrumpuntur, eáque B ex melle sumenda sunt: eadem ex vino quoque detracto cortice coquuntur, aut abiecto semine mel inditur: toti denique cydonio crusta ex farina aqua subacta circumlinitur, & mel imponitur, & coquitur vsquedũ crusta adusta fit: quo sanè tempore & totum cydonium est coctum, & mel totum est exhaustum.

Ex Diocle, de alimentorum præparatione,

Cap. III.

QVoniam pleraque edulia alicuius apparatus indigent, fiúntque meliora, vt alia eis quidpiam addendo, C alia ab eisdem auferendo, alia omnino aliter disponendo, fortasse non erit incommodum hac de re pauca dicere. Etenim eorum purgatio, quum adhuc cruda sunt, non mediocre ad bonam valetudinem & ad iucunditatem momentum affert: nec vlla in parte huic rei minore studio incumbendum est, vt quæ inutilia sunt, abiiciantur, quæ fœda atque incommoda sunt, perpurgentur. Purgantur autẽ omnia vel elixando, vel macerando, vel persæpe lauando. Elixanda porro in aqua sunt ea in quibus amarities vel adstrictio inest quædam: quæ mordent, D quæque acrimoniam habent, aceto temperanda: maceranda verò sunt ea quæ salsa sunt: lauanda denique ea in quibus aliquas immunditias conspicimus. In elixis atque assis ignis ipse & condimenta, ad fœdum odorem, ad insipiditatem, & ad succi malitiam auferendam maximè cõueniunt: ad hæc verò omnibus inspargenda est ruta, cuminum, coriandrum, & cætera viridia condimenta. ac nullum quidem contritum, sed cui conueniat, eorum contusorum succus imponetur: itémque origanum, satureiam, thymum, salem, acetum, & oleum, in quibus omnibus suæ virtutes insunt, adiiciemus. Caseus est prædictis deterior: minimè verò infensus caprin⁹ ex coagulo cõcretus, nõ vetustus, odoratus, exiguus, & potius tostus. Silphium verò, sicubi eo opus fuerit, candidissimum odoratissimum, & minimũ capietur: odoribus enim condimentorum suauitates atque virtutes continentur. Quæ verò crassa sunt, & ex copiosiore caseo, sesamo, silphio, & copia contritorum fiunt, nihilo maiorem voluptatem afferunt, sed sæpenumero molestia conficiunt: at obsonia quæ exigua aut nulla correctione indigent, ea (vt vno F verbo dicam) aqua sunt elixanda: quæ verò virosa, & humida, & insipida sunt, cum aceto: atque ea quidem quæ humida, quæque fatua sunt, aceto: quæ deterioris succi sunt, magísque austera, aceto dulci. Maximi autem refert vt res omnes conuenienter & succis & odoribus citra contritionem componamus & temperemus: quod præcipuè consequetur is qui diligenter animaduertat vt neque odore neque succo aliquo res commixta satietur, sed vnus omnium odor, vnúsque succus appareat, qui singulis rebus confectis conueniat. Super carbonibus æqualiter co- G quuntur omnia. Quum elixa edulia sunt, è vasis extrahi debẽt feruẽtibus adhuc humoribus, nec sunt in frigidãtibus immittenda. Quæ cum humoribus non comeduntur, ea lento & æquabili igni assanda sunt omnia: & quæ vitiosos succos habent, magis siccanda: quæ bonos, succi reddenda pleniora.

Ex Mnesitheo Cyzicino de brassica,

Cap. IIII.

BRassica quam acutissimo ferro concidenda est, deinde abluenda, & aqua abiicienda, & coriandri atque H rutæ quantum satis sit, vnà contundendum: tum oxymelite totum aspergendum, & perexigua silphii portiuncula superabradenda. Huius si tantum quantum acetabuli mensura continet, sumere velis, nihil tibi vitiosi in corpore concrescet: imò verò siquid prius inhæserat, extrudit: sedat præterea caligines oculorum, itémque suffocationes, siquid etiam incommodi vel circa septum transuersum, vel hypochondria accidit, subuenit, emendátque ea quæ lieni obsunt: sique lien permagnus sit, eundem extenuat. ad melancholicos verò mirè facit cruda sumpta, siquidẽ venas expurgat. Ad morbos verò articulorum nihil æquè efficax est ac brassica ita cõposita, & ieiuno mane data. Ad tormina intestinorum ita paranda est, vt brassicam diligenter plurima aqua maceremus, deinde in calidam aquam coniectam elixemus donec intabuerit, tum B aqua tota abiecta oleum indere, postea sinemus vt simul ferueant: tum in vas coniecta interemus, & cum aliquo cibo, aut solam brassicam, eámque frigidam, madendam dabimus, idque non semel, sed singulis diebus manè longo dierum spacio faciendum est: sed non multum eius propinandum, ne obsistat.

Ex Dieuche de conficiendis panibus,

Cap. V.

PAnem conficere oportet ex farina tritici maximè inconglutinati, & leuiter fermentati dulci fermento, vt C ex massa firmissima: éstque multo tempore subigendus. Præterea verò assatio in furno mihi tutior quàm quæ in clibano fit, apparet: & multo etiam tutior ea quæ fit crustis circundantibus: siquidem mollis, & longiore tempore fit assatio. ad hæc quoque ignis non facilè adurit rem quæ assatur, quia exustio externas partes congrassatur. At panis qui in clibano coquitur, siccior est ille quidem, & ori iucundior quàm is qui in furno conficitur: sed tamẽ assatio non est tuta: nam exteriora statim exuruntur, interna pars cruda remanet. Subcineritius verò est omnium D siccissimus, atque etiam difficilior est eius assatio quàm quæ in clibano cõficitur. Prunas enĩ multas esse oportet, & ad hæc cinerem copiosum adesse. massa verò ex farina triticea, non ex simila, & abunde subacta, est præstantior, debétque maiorem habere mollitiem quàm panis in clibano confectus: deinde in cinerem imponi qui igni incumbat: tum desuper alio cinere massam contegere, & super eo cinere prunas quamplurimas coniicere, & maximè supernam partem incendere, quo loco assatur. hic panis omnium est siccissimus, eritque ad ventres humidos, & E non concoquentes, quibúsque pituitæ copia redundat, accommodatissimus.

Ex Dieuche, de polenta,

Cap. VI.

POlenta vti quispiam potest, & potione, & pulte quæ in aqua coquitur, confecta: vel si farinam in gallinæ ius coniectam feruefaciat, vt maximè assata polenta euadat, quum eam non agitet, sed sinat coire, sensim calefaciens igni vel aqua calida, ita vt bis coquatur. In agninum quoque & in hœdinum non omnino pinguedinis expers, atque in suillæ carnis ius coniecta, & simul cocta, dysenteri F cis facit. Satis autem est in quartupla parte choæ polentæ optimæ & ponderosissimæ cyathos duos lactis, & aquæ tertiam partem indere, & quum ab igni abstuleris, papaueris, aut eius capitum, vel dum adhuc ad ignem est, cucumeris læuigati quãtum holcæ triobolus contineat, admiscere, & simul incoquere, & ad sorbitionis crassitudinem redigere, ac propinare. Hæc ita cõfecta, cessationem quandam resurgendi, & somnum affert: nec debet quisquam hac vti sæpius, sed ter aut quater, & præcipuè in ro G bustis corporibus, quia imbecillitatem quãdam inducit: & iis qui eadem vtuntur liberalius, vrina rarò procedit. Ex auena quoque polenta conficitur: tota enim cum acere frigitur, repurgatúrque ac subigitur, & quemadmodũ hordeacea, polenta trahitur: sed tamen hæc præstantior est, & minus quàm hordeacea flatus ciet.

Ex Dieuchis commentariis, de parandis alimentis, Cap. VII.

QVi imbecilli admodum sunt, & crassius alimentum quàm aqua sit, sumere amplius non queunt, opti- H mum est vt eis alimentum in potione data maceretur, coquatur & teratur. ita enim fit vt totius alimenti distributio tenuis, & in vaporem dissoluta distribuatur, & excrementa in ventre non remaneant, & toto die & alimentũ & potio distribuatur. Hæcque propinatio præcipuè vtilis erit iis quorum ventres consistunt, & non turbantur, in-

digéntque tenui,& quod pondus habeat alimento:ma-
cerabit ergo quiſpiam polentam calidam,& quæ ericides
dicuntur.magnam verò facultatem panes quamcalidiſſi-
mi amittunt quum franguntur & macerantur. Simili
quoque modo triticum toſtum & confractum macerabi
tur:eorum enim quæ magis etiam coquuntur,melior eſt
potus,& magis etiam alit. Febricitantibus ergo , & qui-
bus criſes non facilè fiunt,hordeum confringendum non
eſt,ſed lotum in aqua elixandum:priórq; aqua quum in-
tepuerit,abiiciēda,tum alia impoſita coquendum. Ac re-
ctè quidem coquetur ſi decem aquæ heminas in vnam
hordei heminam coniicias : coquitur autem vſquedum
hordeum crepet , deinde aqua tenuiſſima excolanda eſt,
& melle admixto,vel per ſe ſola danda : hæc enim quum
aluum probè ſoluit,ciétque vrinam,tum verò etiam abū
dè nutrit.Datur etiam hordeum in poléta frictum,quod
toſtum hordeum nominant : priuſquam verò hordeum
tundatur,abſtergendum leuiter eſt acus illud aduſtum,&
vbi maceratum fuerit,coquendum : ſed ventrem magis
quàm ſuperius,cohibet:eſt verò in aqua coquendum,non
ſecus quàm crudum. Ericidas quoque in aqua ab agitatio
ne abſtinendo quiſpiam decoquet,vt quamtenuiſſimum
ſit decoctum:decoquet etiam quiſpiam panes & fermen-
tum,ſiccúmque ac recens triticum crudum , & frictum,
& milium,& omne ferme alimentum quod ægrotanti
accommodatum eſſe exiſtimauerit : idque & in potione
data, & in iure gallinæ, & in aliis pleriſque humoribus.
Quæ verò ſubtrita ſunt,ea maceratis & coctis eſſe craſſio
ra & validiora videntur. Ac omne quidem memoratum
alimentum,in potionibus quæ dantur,ferme ſubteri poſ-
ſet:itémque multis arborum fructibus & leguminibus,
alendi , & vires quibuſdam ægrotantibus addendi cauſa
vtitur aliquis eadem incidendo,contundendo,& ſuccum
exprimendo, vt potui dato indat. Iam verò panes & ſic-
cos & recentes , & placentulas macerare aqua immerſas,
& ex linteolo percolare expedit:ad candorem verò,ne co
lor ex pane appareat, cucumeris ſemen toſtum , itémque
amygdalas,& nuces pineas,& ſorba admiſceto,& cū vno
quoq; horū,& cū aliquibus,vel etiam his omnibus,aniſi
aut fœniculi ſemen adiungito,idque febricitantibus , ex
aqua mulſa, non febricitātibus verò,ex vino propinato.
Milium verò & panicū contuſa detracto cortice conue-
niunt iis quibus venter bilioſa affectione premitur , &
quibus tenues,eæque multæ,excretiones per aluum fiūt:
hæc autem conterendo,aqua diluenda ſunt , non minus
quàm quod acetabulum contineat : ſi viro des , excolato
ex denſo linteo,& in aquæ heminam vini auſteri modi-
cum adhibe,& ieiuno da. Accommodatum quoque fue-
rit vnà cum milio nuces Euboicas cum internis membra
nis non multas contundere. nam in ſuccum redactæ vnà
cum milio,ſorbitionem febricitantibus idoneam faciūt.
Sed omnium infirmiſſima ſorbitio eſt quam καχρύδα,
id eſt,ex hordeo toſto confectam,vocant. Hæc verò ita fit,
vt in ſemichœnice heminæ ſex aquæ inſint : ſi bis coqua-
tur,vt crepet,erit præſtantior. Iam ex ptiſana quoque ſuc-
cū exprimimus,& vētrē minus quàm ptiſana deiicit,ſuc
cúſq; fit tenuior. Auena autē maximè omniū leguminū
eſt ad cōcoquēdum accōmodata,& eius eſt præſtatiſſima
ſorbitio,valētiórq; quàm quæ καχρὺς dicitur, ſed ptiſana
imbecillior & ſuauior. Coquitur eodem modo quo pti-
ſana,vt hemina in decem aquæ heminis incoquatur. Sor-
bitio verò quæ ex lentibus fit,facienda eſt vt non torrea-
tur,tenuiſſimo cinere circumpoſito:quæ verò atype du-
pla quàm lens fit,efficitur,leuiter concutienda eſt,donec
quicquid eſt aceris diligenter excidat : tum cribro tenui
agitanda:cinis verò infrà erit. Lentem verò ſæpe lotam,&
anethi aut pulegii portionem abſque oleo indens,ſalém-
que modicum addens, elixabis,& aceti parum affundes
quum iam erit diſcocta : non febricitantibus , & quibus
aluus profluit , vini odoratiſſimi cyathum pro aceto in-
fundes. Sed & ventri proſunt pira,& mala cydonia diſſe-
cta in partes , & in lentibus abſque vino & aceto incocta:
atque hemina quidem lentium in ſeptem aquæ heminis
coquetur. In iis præterea quorum aluum humectare opor
teat,vti poterit quiſpiam nouellarum betarum foliis pu-

A ris,ſimul coquendo aut maluam,aut cucumerem,aut cu-
curbitam in minutas diſſectam partes. Amylinæ verò ſor
bitionis vſus febrim habentibus aptus erit iis quorum in
febribus aluus profluit,& alui cauſa lentes admiſceri po
terunt. Sed & in lacte quoque vti ea licebit , & aqua itidē
admixta,& ipſa etiā per ſe data:ac magis quoque dyſen-
tericis,& fluxionibus quæ tuſſi excitantur,conueniet:ita
verò coques vt decem eius drachmæ in quatuor heminis
aquæ coquantur. at milium non conueniet febricitanti-
bus:veruntamen iis quos turbata aluus exercet , eſt maxi-
B mè accommodatum:eiúſque acetabulum in decem aquæ
acetabulis bis coques , atque etiam id ipſum in mortario
contundes,& prædictam aquæ mēſuram infundes, liqua-
biſque,ac percolabis,& in illa ipſa aqua ita coques , & a-
nethi ſaliſque parum iniicies. Præterea verò quod ex mi-
lio percolatum eſt,& lētibus & ptiſanæ admiſcebitur. Ac
in omni ſorbitione,præter eam quæ ex lentibus confici-
tur,pro oleo crudum cucumeris ſemē miſcebis:quod vbi
eliquaueris,& ptiſanæ,& cæteris decoctionibus indes:vel
pineam nucem,aut ponticas,aut thaſias nuces,ac præſer-
C tim in iis quibus admiſcere aliquid lactis loco volueris:
vt in iis quos tuſſis vexat,maximè cōueniet,ſi amygdalas
ſubtritas ſorbitionibus imponas : at iis quos perturbata
aluus infeſtat,pro oleo ſubteres papauer album leuiter to
ſtum cum vtriculo ſuo,atque ex eo ſuccum in decoctionē
exprimes,id quod etiā ad ſomnum conciliandum facit.
Iam ad aluum quoque Euboicæ nuces,quas Sardianas vo
cant,cū internis mēbranis quæ cum nucibus ipſis ſunt,
teres,& aquā papaueris exprimes. Similam verò coques,
vt quartupla eius portio in decem aquæ heminis impona
D tur,parúmq; olei & anethi addatur:prius verò lauāda ſi-
mila eſt:alicæ quoq;,ſi facere ſorbitionē ex ea velis,eadē
eſt habenda ratio. Coques etiā lac addendo,vt quū iā co-
ctæ decoctiones fuerint, calidū lac indas , nec diu ſimul
coquere permittas. Alica verò debet aqua prius macerari,
tum quarta pars chœnicis capi,vt ſeptem heminis aquæ,
duæ heminæ lactis accedāt. Coquenda ſuper carbonibus
leuiter,& agitanda,& vas manu tenendū,ne aduratur. Sed
lac omni ſorbitioni poteris ad eundē modū adiungere.
Placentula verò(quā itriū quidam nominant)minus mo-
E leſtiæ afferet ſi confringas, contūdas,tenuémque facias,
& cū amygdalis vel cucumeris ſemine coquas:ſin ſecus,
(vt mos eſt)ex oleo & anetho. Vtetur hac re quiſpiam ad
aluū,vel ſola,vel lentibus admixta:at febricitātibus nul-
lum alimētū dari poſſet inutilius. Coquūt id rite illi quo
que qui in gallinaceo iure aut agnino coquūt:quādoqui-
dē id faciunt in iure copioſiore,atque in ollis , nec quic-
quā tangūt,neq; cōmouēt,vt vel hac ratione maximè in-
tabeſcāt,& percoquantur. Panis aridus leuiſſimū decoctū
facit:ac febricitantibus quidē eſt ad ignē tepidus reddē-
F dus,& vbi maceratus fuerit , in læuorē terendo redigen-
dus,& eius decem drachmæ in duabus aquæ heminis co-
quendæ,donec ad ſorbitionis craſſitudinem perueniant:
ſed cum hoc ſubterēdæ quoque ſunt aut amygdalæ , aut
cucumeris ſemē.atque iis qui febrē non habent,confrin-
ges ad ſimilæ aut alicæ magnitudinem,& breui tempore
macerabis , ac decem eius drachmis tres aquæ ſemi-
heminas affundes , & aliquid eorum quæ dicta ſunt
contundes,& ad ſpiſſitudinem alicæ rediges,& ex melle,
vel vt ægrotanti placebit propinabis. Valebit etiam ad
G ventriculos qui non concoquunt,quiq; flatibus torquē-
tur,& qui nimium humecti ſunt,ídque vel per ſe vel cum
lentibus:præterea ad aluum conſiſtentem,in maiore gal-
linacei iuris portione macerabis,aut decoques.

Quomodo ex amylo & reliquis ſubſidentia fiant, Cap. VIII.

EX omnibus leguminibus,quēadmodū ex amylo,ſub-
ſidentia cōficiūtur. fiunt autem hoc modo, Similam
quampurgatiſſimā capimus,leuiter maceratam lauamus,
linteo ex copioſiſſima aqua percolamus, collā, vt maxi-
H mè fieri poteſt,auferimus,in vaſe fictili ſubſidere permit
timus,aquam deinde percolamus,aliámque eodem mo-
do affundimus : tum ita faciendo vſque eò permutamus
dum id quod excolatur,purum ſit:poſtremò verò ſubſi-
dentia extrahimus, atque in vaſe fictili ad ſolem , donec

perfectè ſicca ſint,exiccamus.

De iis quæ ex eruo fiunt.

Eodémque modo in eruo faciendũ eſt:præcipuè autẽ albũ freſum,& quũ feruẽdo acus abiecit,madefaciẽdum eſt,& conterendũ,vt læuũ reddatur:quod quũ copioſiore aqua eliquatũ fuerit,abiicienda per diẽ aqua eſt perſæpe, donec ea quæ effunditur pura ſit:atque ita ſiccabis,& repones.Hoc vtêris ad ſuppuratos,itémq; ad mulierũ purgationem,carnẽ augendam,& bonum colorẽ comparandum:idq; ex vino mulſo vel polenta propinabis: ex quo ſatis erit acetabulum & viro & fœminæ bene valentibus.

De iis quæ fiunt ex lentibus.

Fiunt etiam ex lentibus ſubſidentia, quum feruendo acus abiecerũt,maduerúntq;,ac cõtuſæ(vt de eruo dictũ eſt)fuerunt:& aqua vſq; abiecta dum ea quæ exit,pura ſit. Hæc ſubſidentia ſiccata miſcebis decoctionibus in iis quos turbata aluus vexat,& præſertim poſt milium, poſt panem ſiccum,poſt ptiſanam,& poſt alias complures ſorbitiones quibus aliquis vſus eſſet. Iam decoctiones quæ ex leguminibus fiunt, incommodiores febricitantibus ſunt quàm prædictæ,quippe quæ & minus alant,& flatus magis cieant.Vteretur etiam quiſpiam eiſdem ex crudis leguminibus lomenta conficiens.

De lomento fabarum.

Lomentũ fabarum ſi flatus expers conficere volueris, multã aquam affundes atq; elixabis:quúmq; perfrixũ & decoctũ fuerit,totũ effundes,& calidam aquã iterum indes:ſatis autem erit ſi quartuplæ chœnicis portioni lomenti quod iam effuderis & confeceris,duas heminas aquæ & olei admiſceas.eius vſus eſſe poteſt in grauedinibus & deſtillationibus,addita faui portiuncula.eo quoq; vtetur quis ad dyſenterias & tineſmos,ſi pinguius reddat, nec prius excoquat,nec aquam abiiciat:ad quẽ vſum medulla quoque ei addetur,itémque cera & caſeus,& præcipuè frixus: & oleum copioſius in iis quos eiicere ſtercus volumus.Cum ptiſana quoque & lẽtibus lomentũ cõponetur ad dyſenterias & tineſmos.Iã verò lomentũ nõ excoctũ elixabitur, vt in quartupla chœnicis portione ſex heminæ aquæ imponãtur.Piſorũ verò lomentum minus flatum ciet quàm fabarum, & facilius conficitur, atque ideo imbecillis erit accõmodatius. Idque dari poteſt iis qui defluxionibus & tuſſi vexantur.Huius quoque quartupla pars chœnicis in ſenis aquæ heminis incoquetur. At lomẽtũ quod ex phaſelis fit, omnibus dulcedine præſtat:ſed & difficulter coquitur,& cætera habet prædictis ſimilia:atque id quoque in pari humore elixatur. quod denique ex dolichis & aracis fit,omniũ peſſimũ eſt,& ad nullam rem ægrotantibus vtilis eorum eſt decoctio.

De coctionibus, Cap. IX.

Legumina omnia,hordeũ,& triticum coquenda ſunt oſculo ollæ cruſta obturato:diutiſſimè autẽ coquenda ſunt,& igni quo magis lẽto fieri poteſt:tunc enim licet quantumuis coquãtur,nunquã comburuntur. Debemus ergo leguminibus iã valde decoctis ita vas manu cõtinere vt agitando non cõburantur:& ad decoctiones, & ad obſonia oleo quod minimè odorẽ habeat, & nullã omnino facultatẽ ori præ ſe ferat,vti: huiuſmodi eſt omphacinum.Piſces verò qui flatum excitant,in patinis elixandi & aſſandi ſunt:ſi verò elixes,diſtribuenda conditura eſt,& ſatis olei indendum,& prius muria elixanda, deinde in eam feruentem piſcis coniiciendus. ſi ſic condias,piſcis ſucci plenior fiet,& proprium ſuccum in ſe cõtinebit.Idem quoque in patinis aſſatus,& melior, & maximè tener,& plurimi alimenti reddetur: ſed conditura cum oleo diſtribuenda eſt, & ſal abundè inſpargendus, itémque tenuis farinæ quod ſatis ſit.

Ex Philotimo de milio condiendo, Cap. X.

Miliũ crudũ tritum,& læuigatum, & affuſa aqua iterum cõtritum,& percolatum,& coctum,& molito ſimile factũ,in collæ modũ redditur,habétq; adſtrictionẽ,& ventrẽ ſiſtit,& difficulter in vẽtriculo cõficitur:ſed ſi totũ coquatur(vt faciũt) eſt multo ad cõficiendũ diffici A lius:& quãdoque aluum molliorẽ facit, & nõ admodum in excrementis alteratur,& glutinoſum eſt: ſuccum verò qui dulcem adſtrictionem habet,corpori diſtribuit.

Ex Antyllo de alimentis quæ continenter ægrotantibus dantur, déque ratione eorum apparandorum: ſuntq; hæc in tertio de auxiliis libro, de iis quæ in cibis adhibentur,capite ſecundo, Cap. XI.

In morbis cõtinuis eligendũ alimentũ eſt quod facillimè cõcoquatur,celerrimè diſtribuatur, & nõ admodũ nutriat,& facilè perſpiretur.nam quæ continẽtur in corB pore,febres pariũt:atq; has quidẽ virtutes panis aqua lotus in ſe omnes cõtinet. Sed eſto panis ipſe ex tritico trimeſtri,& nõ admodũ puro,ſiquidẽ valde purũ,valde etiã nutrit:cõteratur verò diligenter atq; aſſetur.Ex ſimila verò cõfectus,neque ex huiuſmodi tritico,neq; ex aliis propter ſui vehementiã capiatur: ſitque potius heſternus, & cum fermẽto:iſq; calida aqua maceretur,alia atq; alia cõtinenter effuſa:nec totus panis,ſed pars interior:nã exterior eius pars quæ cutis vicem gerit,ad diſtributionem & ad conctionem inepta eſt.macerandi verò terminus ſit,vt C non ſolùm panis in tumorem efferatur,ſed vt fermentum euaneſcat,& illius odorem non referat.Alica quoque lota eſt generis eiuſdem, quum ſuccus expreſſus, & ipſa ſatis lota ſit,& elixa detur ex aqua vel mulſa. Similis quoque generis eſt ptiſſanæ ſuccus ita coctus, vt in vna eius parte quindecim aquæ partes indantur.quum enim coquendo quinta pars remaneat,& percoletur, ſuccus modica mulſa addita potui datur.Ipſam quoque mulſam in horum alimẽtorum genere poſſet quiſpiam conſtituere. Coquitur vt ptiſanã coqui diximus,quum mel in multas D aquæ partes coniicitur, & in quintam partem coquendo redigitur.Ex alica etiam ſorbitio cõficitur ad hunc modum:Alica lota,& aqua ſæpe abiecta,iterum aqua pura vnius horæ ſpatio maceratur:deinde manibus in aqua confricatur,donec aqua colorem & ſpiſſitudinẽ lactis acquirat:deinde alica ita percolata,ipſa quidem extrà remanet, quod verò lacteũ ab ipſa eſt effectũ,parum ſalis capit:&in iis quorum ſtomachus & inteſtina morſu infeſtãtur,parũ anethi adiungitur.In iis verò quibus ſtomachus peruertitur, & nauſea vexatur, pulegii & thymi:in iis qui flatus E pleni ſunt,cumini.Coquitur ad conſiſtẽtiam,& datur antequam refrigerata ſit.Hoc alimenti genus ſi rite cõficiatur,& dandi promptitudine,& concoctionis facilitate,& celeritate reficiendi,quum alicam & panem præferimus. Atque alimenta quidẽ quæ in morbis acutis cõueniunt, hæc ſunt quæ expoſuimus.Sed perſæpe ordo variatur,vel quia hæc non ſuppetant,vel quia nõ rite affecti ad ea ſint ægrotantes,aliis alimẽtis vti neceſſitas nos cogit:in quorum numero ſunt itria,olera,& polenta,& oua.Itrium igitur eſt ex tritico,quum ſit ipſum quoque panis rectè aſF ſatus.Debet autem tenue eſſe magnopere, ſiquidem craſſum inæqualiter aſſatur:debétque præcipuè quamtenuiſſimè conteri,vt ſit polentæ perſimile: atque in aqua elixari, & præſertim pluuia:ſi ea non ſuppetet, alia puriſſima: idque plurimùm vt coquendo in vnum conducatur. Modicum quoque ſalis inſit,oleíque ſit expers,vel parum omnino olei imponatur:& priuſquam itrium eo perſpergatur,oleum cum aqua ſit incoctum:alica verò cum iiſdẽ condimentis coquitur.Omnium verò olerum accõmodatiſſima malua eſt,quæ ex garo & oleo cocta comeditur, G vel ſorbitio quæ ex ea fit hoc modo:Folia maluæ nouella abſque fibris elixantur, deinde in mortario contunduntur,& iterum ex aqua,ſale,& oleo elixantur. Secundum locum tenet cucurbita.Sed admodum nouellas cucurbitas debemus eligere,atque totas non abraſas coquere, ne elixatæ aqua impleãtur:vbi verò elixatæ fuerint, tum abradantur,dentúrque præcipuè in aqua& muria:(nam hoc pacto ori non erunt ingratæ) ſin ſecus, ex garo dentur & oleo.Oua in aqua ſunt coquenda,atque continuò agitanda:ſiquidem ita commota,neque ſimul cohærent,neque H denſantur:ſed præſtat etiam ea in poſca coquere, quoniã magis etiam liquida permanent.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM liber quintus.

EX GALENI LIBRIS DE AQVIS, CAP. I.

AQua optima omnis qualitatis non modò gustatui, sed etiam olfactui expers esse debet:atque eiusmodi quidem erit bibenti iucundissima,& planè pura. Si verò etiam hypochondria celeriter permeet, nulla est quærenda præstantior. at quæ puræ,limpidæ,potuiq; non insuaues sunt, sed tamen diutius in præcordiis morantur, eæque aut ventrem feriunt, aut flatu implent,aut prægrauant,semiprauæ sunt existimandæ: cuius sanè generis multæ sunt, de quibus mihi præcipuè videtur Hippocrates,vt eas ab optimis aquis discerneremus,scripsisse,quum ait, Aqua quæ citò calefit,& citò frigesit,leuissima est:etenim neque in cœnosis,neque in graueolentibus,neque in iis quæ gustatui medicamenti facultatem aliquam afferunt, vtilis est huiusmodi dignotio,quum eæ vel omnibus perspicuè sint notæ:sed in quibus nihil quidem tale est, verùm alia quædam prauitas ob corrupti aëris admistionem,aut aliud quoddam vitium ipsi aquæ innatum, ab ignota causa proueniens, aquis inest.Siquidem in eiusmodi prædicta dignotio optimum iudicandi instrumentum est:nam quæ tales sunt, neque citò frigesiunt,neque citò calesiunt.Alia quoque huic similis dignotio ex oleribus, aut leguminibus, aut carnibus,aut fructibus,aut denique radicibus quæ aquis incoquuntur, sumi potest:celerrimè nanque in optimis, tardissimè verò in prauis res elixantur. Ac nonnulli ex veteribus aquas ita prauas, indomitas, & crudas, æquè ac legumina quæ difficulter elixantur, appellauerunt:ergo tutissimum fuerit vt experientia de huiusmodi aqua iudicium fiat.Ac siquis est qui ex notis potius vim eius prænosse aueat, is sciat, quarum fontes è petra scaturientes ad Septentrionem fluunt,solémque auersum habent, eas omnes difficulter coqui posse, tardique transitus esse iudicandum est:idque eis statim inesse vt tardè calefiant ac frigefiant: quarum verò fontes ad Orientem solem erumpunt,& per meatum aliquem,aut terram puram colantur, ac celerrimè calesiunt & frigesiunt, eas esse optimas sperandum est. Pluuiales verò ex Hippocratis sententia leuissimæ sunt.sol enim quod leuissimum in aqua tenuissimúmque est,attollit & sursum rapit:id quod non ex aliis aquis solùm, sed etiam ex mari, & ipsis itidem humanis corporibus facit: idcirco fit vt celerrimè omnium computrescant. Maximè enim corpora quæ vnicam in se qualitatem habent, quum nulla aliunde causa subsit quamobrem difficulter aut facilè putrescant, ea difficilius quàm quæ multas qualitates habent computrescunt.Sed animaduertendum est nequis putet aquam quæ celerrimè putrescit esse pessimam: potest enim eadem esse præstantissima, quum aliæ omnes optimarum aquarum notæ quas antè diximus,ei adsint.nam facilitas immutationis in qualitate, potius bonitati aquæ quàm vitio attribuenda est. Aquam verò pluuiam bonitate præstare, argumento est, quòd etiam à solis calore coquitur:nam & cætera quæ elixantur,dulciora seipsis fiunt omnia,quúmq; cœpit putrescere, omnino est inepta potui:siquidem qui aquam adhuc putrescentem bibunt,hos raucitates,tusses ac vocis grauitates corripiunt.Ex pluuiis autem aquis æstiua, (quam horæam Hippocrates vocat) quæque ex tonitruo fit, præstantior est quàm quæ nimbis est demissa: quæ verò ex glacie & niue soluta fiunt, pessimæ sunt: in iis enim quæ ex frigore concrescunt,tenuissima pars omnis excernitur. Porro palustres & fœtidæ, & in quibus absurdæ qualitates insunt, coctione alteratæ offerantur. Quinetiam in alium vsum aquam prius calefacimus, & postea refrigeramus, tametsi neque gustatui,neque odoratui vllum vitium afferat,ac planè pura sit, quum eam in ventriculo morari diutius, & noxam aliquam inferre experti fuerimus:nam caliditas

A totam aquam quæ elixatur fundens, aptam ad secretionē facit:dum aqua refrigeratur,partes terreæ innata grauitate descendentes,in fundo vasis residebunt:aqua verò super eis fluitabit,qua sensim in aliud vas transfusa, citra noxam vti poterimus.Post decoctionem verò quum frigidissimam reddere aquam voluerimus,si nix nobis suppetat,aquam prius calefacimus, deinde niuem extrinsecus ei circunfundimus:si nix non adsit,è puteis vel aquæductibus refrigerationem ei comparamus: eam itidem prius calefacientes, vt facilius alteretur, nam quicquid
B prius excalefactum est, id citius in se totum alterationem à rebus vicinis proficiscentē capit.Quū autem vas in puteum demittimus,aut aquæductibus subiicimus, tum vasculum operculo claudimus necessariò, & ipsum ex omni parte diligenter obturamus, nec vasculum implemus,sed aliqua ex parte vacuum permittimus,vt aër qui inter operculum & aquam interiacet prius refrigeratus, eo attactu vicinam aquam refrigeret. Vbi verò nihil horum nobis suppeditatur (vt in Ægypto vsu venit) ibi vasculum suspendimus,& quò aërem suscipiat,sine opercu-
C lo sinimus. Quoniam verò aqua neque incidendi, neque calfaciendi vim habet, ideo iure fit vt aqua omnis tardi transitus sit,ægrè concoquatur,& ægrè subducatur, licet alioqui sit optima: nam & multum temporis manet in ventriculo, & fluctuationes plerunque parit:sique biliosus ventriculus sit, ipsa quoque simul corrumpitur. quúmque à ventriculo ad ieiunum intestinum ægrè perueniat, non facilè distribuitur: quamobrem neque ad ciendam vrinam, neque ad sputum educendum apta est:
D quin ne sitim quidem sedat, etiamsi in ventriculo diutissimè moretur, quum nec in totum se profundum immergat, nec quod squalidum est, irroret. Porro aquam non alere, sed vehiculum tantummodo alimenti esse, & Hippocrates, & cæteri præstantissimi medici dixerunt, ob eámque causam non potest vitalem facultatem roborare: & hoc fuit in causa vt Hippocrates ab aquæ vsu in ægrotantibus abstinens, ad mulsam, oxymel, & vinum se contulerit. Atque his quidem rationibus nemo vnquam aqua vteretur: plerique tamen in aliis decepti ad aquam confugiunt, in qua nihil est quod magnopere
E contra animi sententiam succedat, quum ipsa quoque non magna vi sit prædita: at oxymelitis, vini, & mulsæ vsus est vitiosus propter repentinas mutationes, & propter sinceram permixtionem quæ à medicis plerunque fieri solet. Vinum enim quod tanquam manus quædam ad distributionem aquam trahat, est omnino paucissimum aquæ miscendum, vt aquæ sinceritatem tollamus: eadémque ratione oxymel aquosum laudo. Cum minore quoque periculo aquosa mulsa quis vti poterit. nam impermixta, nisi subducere aluum properet, maximè
F noxia est: & præsertim in amaræ bilis hominibus, quique magna habent viscera,quibus ipsa quoque aqua est noxia, quum in bilem conuersa,in hypochondriis diutius manet.Ad hæc enim omnia mala quæ in ea sunt,hoc accedit etiam,quòd quum stercoris sit expers,aluum non subducit: aquam verò in principiis accessionum potam lædere, perspicuum omnibus est. Ecquando igitur aqua potui vtiliter datur? nimirum quum ægrotus ex sola potione viuit, nec adhuc ptisanæ cremorem sumit.
G tunc enim in medio aliarum potionum aquam in tempore quispiam dederit,& præcipuè quum ægrotus siti enectus sit,quandoquidem eo tempore inundationem quandam, hoc est, humiditatis copiam ab ea induci, scriptum reliquit Hippocrates. quocirca inter mulsam & oxymel, parum aquæ ad humectanda ea quæ expuenda sunt,accommodatum præbet. Quinetiam vbi vinum magnopere noxium sit, tum etiam aquam exhibet. Nocet enim vinum quum ægrotans vel delirat, vel capite

vehementer dolet. Hanc autem propriam naturam humidam & frigidam habet aqua: aduentitia verò caliditate acquisita calefacit & humectat ipsa quidem ea quibus admouetur, sed tamen vt vtrunque æquè faciat, non est ei natura comparatum: verùm humectat quidem summè, siue temperata, siue tepida, siue etiam calidior sit: calefacit verò non summè, nisi quæ extremè ferueat. Quod dicimus, in temperata natura prius exploremus. Ergo si huic naturæ aquam temperate calidam offeras, siue lauans, siue perfundens partem aliquam, profectò ipsam partem humidiorem, & calidiorem in ipso perfusionis tempore factam videbis: si postea quiescas, nec corpus frigida contrahas & constipes, paulo pòst eadem partem seipsa factam frigidiorem comperies, quòd calor innatus immoderatius perspirauerit: non tamen quemadmodum frigidius postea, aquæ calidæ vsus, ita etiam siccius corpus destituit: & tamen hoc quoque debere fieri videtur, cum ob meatuum raritatem & corporis mollitudinem, tum verò ob substantiæ fusionem. plus enim in huiusmodi affectionibus euaporetur necesse est: vapor autem est humor attenuatus. Verumtamen non ita se res habet: humores enim qui in vasis aliisque vacuis spatiis continentur, omnes exhauriuntur: corpora verò vasorum, & vniuersum carnosum genus, humidius seipso redditur: atque hanc solam facultatem (vt videtur) aqua nunquam deponit. Neque enim quum feruens comburit corpora, facit vt quæ ambusta sunt, sicca sint, vt quæ igni assata fuerunt: simili quoque modo quum summè frigida facta est, totóque die aut etiam longiore tempore super aliquã partem perfunditur, eam non efficit scciorem, quamuis rugosa, & admodum exilis videatur: verùm hæc ideo eueniunt quòd qui in vasis, aliisque spatiis est humor, euacuatus est: partes verò genuinæ atque solidæ, nihil seipsis ficciores redduntur.

De aqua frigida, & oxymelite ægrotantibus potui dando, Cap. II.

QVoniam ostendimus omnem corporis affectionem quæ præter naturam est, à sui contrariis curari, planum est febrim quoque à frigida extinctum iri omnino, quum ipsa sola fuerit sine vlla affectione quæ à frigida lædatur. nam si febri adiuncta sit alia affectio quam frigida lædat, licet ea febris quæ ex ipsa affectione orta est, confestim à frigida sit restincta, altera tamen deinde febris grauior accendetur aucta affectione quam potio frigidæ oblæserat. Læduntur autem à frigida affectiones partium quæ inflammatione obsidentur, & in quibus incocti humores sunt, quorum indicium est vrinarum incoctio: si igitur concoctæ vrinæ sint, nullàque princeps pars inflammatione vexetur, satis erunt vt ad frigidam potui dandam impellamur. Si verò æstiuo tempore vehementia febris quandoque vrgeat, laboránsque iuuenis sit, & frigidæ potioni assuetus, si cum aspectu & consistentia vrinarum laudabile sublimamentum videas, tum, etiamsi pars aliqua inflammationem patiatur, frigidam dando non errabis: siquidem debes anteponere, vt febris vehementiam eo tempore sedes, pluribus diebus quibus ad reliquias inflammationis tollendas opus sit: quas quidem & magis scirrhosas, & solutu difficiliores euadere necesse est. Si verò non admodum adurentes febres sint, & frigidam dederis particulis inflammatione laborantibus, magnopere tua te fallet opinio. febres enim quæ vehementer flammeæ sunt, inflammationem erysipelatis speciem referentem quodammodo subesse nobis ostendunt, & ideo frigida quoque eandem iuuat, vt in exterioribus etiam partibus perspicitur: ergo in iis in quibus incipiunt in iecore, ventriculo, & aliis huiusmodi particulis inflammationes, diligentius considerandum est. nam ii omnes magnopere læduntur etiamsi in tempore sumpserint, si potio fuerit paulo largior. Etenim quum principia inflammationum quæ sine ictu & vulnere fiunt, vel ex particularum imbecillitate, vel ex ignea caliditate quadam oriantur, eas quarũ origo est imbecillitas, frigida semper lædet: quæ verò ex ignea quadam caliditate existunt, moderata frigidæ potio iuuabit. periculum enim est ne in largiore potione propinanda,

A pars ad contrarium excessum traducatur. Præterea verò huiusmodi potio tales affectiones magis iuuabit, si dum bene valerent ea vtebantur. Ergo vehementes morbi qui in ventriculo, in iecore, in collo & toto capite sunt, prius considerari debent: artus enim fortasse non magnopere læduntur, & tamen ipsi quoque offendentur in quibusdam affectionibus, quas deinceps exponam. Sed horum fore tantam noxam quantam partes vehementer affectæ contrahent, ne ignarus quidem affirmaret. Si igitur affectio erysipelatis aut herpetis speciem referens in hypochondrio sit, aut inflammatio erysipelatis naturam referens, aut aliqua alia affectio summè calida ex intemperie sine succis exorta, frigidæ potio iuuabit: sicut eadem mirum in modum lædit, quum abscessus, œdema, scirrhus, vlcus, & frigidæ affectiones partes obsederint. Ac quoniam de artubus me dicturum promisi, illud sciendum est, inflammationes neruosarum partium quæ in eis sunt, à quibus alioqui periculum conuulsionis imminet, frigidæ potione lædi vel maximè: si verò in carnosis artuum partibus inflammatio gignatur, & bibere frigidam homo poterit, & si parti inflammatæ foris admoueat, noxam quidem inuehet, sed neque notabilem neque manifestam: ac præcipuè si frigidæ potioni fuerit assuetus. Ergo quum febris sit, non adiuncta vlla alia affectione quàm frigida possit lædere, tantum frigidæ dandum est quantum vno haustu ægrotus possit haurire. Oxymel vel æstiuo tempore frigidum datur, ne laborantis sitim exacuat: quamobrem æstate frigidum oxymel dare audemus etiam ante morbi concoctionem, quum aquam frigidam in eiusmodi affectione ad satietatem daturi non essemus. Tunc enim inflammationem densaret, si febris ex inflammatione orta esset: ac succos incoctos seruaret, si illi morbi causam attulissent. Sed tunc parum oxymellis damus, vt quod in ventriculo est, pri' intepescat quàm ad costam vsque frigiditas eius distribuatur. quòd siquid exiguum fuerit etiam distributum, id ab ipso oxymelite in quo vis incidendi inest, corrigetur.

B C D

Ex Rufi commentariis, de aquis. Est in secundo libro de diæta, vel de potionibus, Cap. III.

E REsides aquæ (ita enim aquas puteorum voco) quia non fatigantur, ideo non admodum sunt tenues: & quum intrò ingressæ fuerint, minus madefacient cibos atque dissoluent, minúsque concoquent, & præ crassitudine, & quia frigidæ sunt, non bene per vrinam excernentur. Aptiores autem potui redduntur crebrò hauriendo ac si effluerent, & puteorum expurgatione: quæ verò fluunt, multo tenuiores sunt, & præstantiores ad madefaciendum & concoquendum, & ad vrinam reddendam. Quæ è stagnis sunt, pessimæ sunt omnes: nam & odorem absurdum veluti putrescentes habent, & æstate calidæ, atque hyeme frigidæ sunt: quod ego vitii aquarum maximum esse signum statuo. Ideo fit vt æstate ventres perturbent, & tardè in vesicam transeant: ac sæpe etiam tormina & læuitates intestinorum hominibus pariunt, ex quibus in aquam inter cutem cadunt: hyeme verò quæ frigidæ sunt, ventres non admodum perturbant illæ quidem, sed tamen & ruptiones, & lateris dolores, & tusses afferunt, & ad lienem etiam repunt, & postremò in aquam inter cutem desinunt. Ex liene autem etiam pedes vlcerantur, eáque vlcera non celeriter curantur. Solæ paludes Ægyptiæ inter omnes quas quidem ego nouerim, salubres sunt, quia hyeme aqua non putrescit, siquidem non supercalfit: autumno verò Nilus paludes explens, veterem aquam proiicit, & aliam nouam inuehit. De aquis pluuiis ita statuo, Aquæ pluuiæ leues sunt, tenues, puræ, & gustanti dulces: sique in eis aliquid elixes, celerrimè elixabitur: sique eas calfacias, celerrimè calefient, & vino perexiguo temperantur: quocirca bonæ sunt, & ad concoctionem, & ad vrinarum excretionem, itémque accommodatæ iecori, lieni, renibus, pulmoni, neruisque. quum enim vis non admodum refrigerans in eis sit, idcirco benigniores hisce partibus fiunt. Vernæ igitur atque hybernæ maximè opportunæ sunt

F G H

atq; optimæ,quas ego laudo vel maximè:autumnales verò atque æstiuæ fuerint quidem aliis meliores, sed non omnes omnibus. nam viribus quidem antecellunt eas quæ sunt in terra: verùm quātū superentur à vernis atque hybernis ne dici quidem potest. Nam æstate atque autumno terra sicciores vapores edit, aérque multas terræ sordes habet, quæ pluuia expurgantur. Idcirco fit vt tales aquæ sicciores & nitrosiores sint, & ad abstergendum, ac per intestina descendendum accommodatæ:sed neque renibus, neque pulmoni, neque arteriæ idoneæ.Quinetiam plus vini has ferre necesse est, vt nitrosa facultas vincatur. Iam verò aquæ non parua differentia ex ventis aquilonalibus & austrinis accedit. nam flantibus aquilonalibus, dulcior pluit quidem, sed frigidior:austrinis verò spirantibus, minus dulcis, sed calidior. Ad summam verò, tempora pluuia,dulciores:non nimbosa & squalida, magis nitrosam aquam efficiunt. Quæcunque autem ex niue fluunt & glacie, duræ omnes sunt, & frigiditate excellunt,sed gustanti dulces:at aqua dura & frigida, neque ad concoquendum, neque ad meiendum accommodata est: itémque noxia est neruis, pectori, & costis. nam & conuulsiones & tetanos inducit, & ruptiones facit in pectore, vt nonnulli subcruenta expuant & suppurentur. Fontanæ aquæ ad orientem vergentes cæteris præstant humiditate, tenuitate, odoris suauitate, & moderatè refrigerando, moderatéque calfaciendo: quæ ad Septentrionem, dulces sunt illæ quidem, sed immoderatè refrigerant: quæ ad Occidentem, violentæ sunt & refrigeratione & duritie: quamobrem raucitates, laterum dolores, & conuulsiones pariunt.quæ ad meridiem spectant,magis salsæ sunt,& calidiores, & ad meiendum non idoneæ, sed ad descendendum per intestina præstantiores. Quanquam autem aquas quæ ad Meridiem fluunt non laudo, Nilum tamen ita commendo,vt aquæ bonitate paucis fluminibus comparari posse videatur: nam & aluum subducit, & purgationes mulieribus ciet, si in puerperio bibatur. Sed pleræque ex aquis ad meridiem resides sunt, quibus duplex est noxa coniuncta: altera è regione contracta,altera quòd non effluant. Pro terræ autem natura sic de aquis decernendum est: terra enim alia plana est, alia collibus, alia montibus continetur. Plana est ad aquarum effluxiones deterior, multique in ea putei fossiles & resides fontes: colles verò & montes potiores sunt.nam & puriores, & tenuiores, & odoratiores, & dulcedine suauiores aquas emittunt. Cæterùm ex planis alia salsuginem & nitrum æstate & autumno producit,alia nihil:sed eam terram dulcem vocant.In hac igitur præstantior, & potui aptior:in illa verò salsa & nitrosa aqua est.Ex montibus præterea alii terrei,alii petrosi sunt: terrei aquas ferunt præstantiores & mollitie, & quòd minus frigidæ sint: saxei aquas habent deteriores tum duritie tum frigore: puriores tamen quàm aliæ sunt, minimeque habent subsidentia. Maxima autem maximéque notabilis differentia aquis inest ex metallis,& ex herbis eis innatis: ac metalla quidem cum ad aliam habitationem,tum verò ad aquarum potum sunt noxia. Herbæ verò quandoque mirum in modum lædunt, quandoque etiam valde aquam corrigunt:tale autem est sium, nepeta, & adiantum.etenim hæ plurimæ riuis innascuntur,quæ quidem bonam aquam vitiant,malam verò alioqui iuuant quum ab eis quoddā quasi medicamentum aquæ impertiatur: suntque huiusmodi aquæ ad meiendum potiores. Ergo diligenter etiam atque etiam considerandum est ne vllum vitium aut à terra aut aliunde aquis accedat, quum non satis sit è fontibus hic quidem præstantiorem potuique aptiorem,illic verò salsam & nitrosam aquam scaturire,nisi etiam quæ per riuos deriuantur, sint eiusdem generis.Hactenus quæ maximi momenti sunt, oratione complexi sumus: nunc alia quoque aquarum bonitatis signa recenseantur.Aquæ omnes quæ hyeme calidæ,æstate frigidæ sunt,optimæ esse quodammodo vidētur:quæ verò frigiditatem & caliditatem habent anni temporibus parem,pessimæ.æstate enim calor extimam terræ partem occupat,hyeme verò mergitur in profundum. Atq; ideo mihi videtur fontes qui à profundissimis partib⁹ fluunt,

A & speluncas cauas omnes hyberno tempore calidissimas aquas cōtinere,æstate frigidissimas:idcirco aquæ omnes quæ in terræ sunt extremitate,ad temporum varietatem, quoquo modo tempora frigida fiunt aut calida, commutantur.

De fonte qui in Lycia ad Chimæram montem est,quem à Pegaso fuisse apertum ferunt.

MIrabile est, aquam hyeme euanescere, æstate autem apparere: & tamen contrà deberet contingere. Sed
B huius etiam rei causa calor est qui profundas aquas secum vehit: siquidem hæ quoque calorem sentiunt. Omnes enim profundos fontes,quique parum admodum ab externis imbribus suscipiunt, hyeme & per vehementissima frigora minimos, æstate maximos comperies: vt stagnum itidem quod in Delo est,id ipsum propter eandem causam patiatur, atque etiam putei qui Pythopoli visuntur.Est autem vna hæc bonarū prauarúmque aquarum dignotio,si hyeme calidæ sint,æstate verò frigidæ: altera verò est,si nihil ori gustantis notabile afferant, &
C ita non multo vino ad eas temperandas opus erit, atque omni vino conuenient. Est verò etiam pura ea quæ præstantior est,neque alioqui colore infecto, nec fæcem habeat, nec subsidentia. nam & quæ pura est, eadem etiam pondere est leuis. nam quæ pondere leuis est, semper terræ impermixta est:quæ verò grauis,terræ ratione plus grauat.Sed & hæc non minus consideranda sunt,vt si citò calefiat ac refrigeretur,quoniam hæc cæteris præstat:& quo modo ad coctiones,quomodo ad secessionem affecta sit.
D nam quæ citius coquuntur,præstantiores sunt:quæque secedunt,meliores si per vesicam secedant. at aquæ per intestina secessio,deterior est.quarum verò nostræ artis non est effecta perdiscere, ea debemus ab incolis perquirere: nullo autem pacto facilè est ea quæ præter rationem sūt, intelligere.

Historiæ rerum admirabilium quæ in aquis contingunt.

Ac ne longè abeam,aqua in Leontinis est,ex qua si quis bibat, moritur: alia talis in Phæneo Arcadiæ est, quam aquam Stygis vocant: alia quoque talis in Thra-
E cia visitur,itémque stagnum apud Sauromatas, quod ne aues quidem transuolare queunt, aliúdque apud Medos, in quo nigrum ichorem dicunt supernatare: quo vbi vsus sit quispiam, si igni se admoueat, accenditur.eo medicamento Creontis filiam à Medea fuisse perditam ferunt. Est etiam Susis aqua, quæ epota dentes excutit.Sybaris fluuius homines facit infœcundos. Aqua verò quæ apud Æthiopes est, quam rubram nominant, furorem inducit:at quæ in Ægypto est,capita bibentium pilis nu-
F dat. Harum rerum nihil sciri sanè potest, quamobrem plerique qui illis nulla consideratione adhibita vsi fuerunt, mortui sint, alii verò aliquod aliud incommodum sint perpessi.

Hæc verba ex tractatione de aqua descripta adiuncta sunt,quæ eiusdem Rufi sunt.

Sunt etiam aliæ quamplures aquarum facultates, quæ non communi natura affectæ sunt.nam quæ in Lycestis est, bibentes ebrios facit. In aqua verò quæ in Clitorio Arcadiæ est, si quis se lauerit, vini odorem ferre amplius non potest.Aqua Arethusæ in Chalcide mulieribus pro-
G dest:aliæ verò animantes ex eius potu dolores pedū contrahunt.Cydnus dolores pedum sedare creditur,quamuis frigiditate excellat. Qui habitat vbi praua aqua est, dare operam debet vt eam potui magis idoneam reddat: erit ergo optimum vt in vasis fictilibus elixetur, & vbi nocte refrigerata fuerit,atque iterum calfacta, potui detur. In exercitu verò si ex praua aqua reddere bonam opus sit,foueas ex ordine ex locis altissimis ad decliues fodere, pérque eas aquam ducere oportet,terra dulci ac pingui, quæ faciendis fictilibus idonea sit,in foueas coniecta: siqui-
H dem ita semper aquæ prauitas in foueis remanebit.

Dioclis,de aqua corrigenda,
Cap. IIII.

AQuam maximè imbecillam facies si tertiam partem decoquas,& alba ouorum similiter incoquas:in hac ipsa iniicienda est argillæ siccæ gleba,donec maceretur,

mensura verò est, vt semisextarius amphoræ indatur: vbi decoxeris, bibatur. Odorem etiam ab aqua remouebis si calfactam manu ad ventum ferias, & sub dio in vase immenso teneas, & in multa vasa paulatim diffundas.

Athenæi, aquæ purgatio, Cap. V.

AQua defæcatur partim stillicidiis quæ stacta dicuntur, vt fit Alexandriæ: partim colis, iisque interdum simplicibus, interdum verò duplicibus, vel triplicibus, vt aqua purissima per eadem excipiatur. Fiunt etiam iuxta mare & iuxta stagna foueæ, illic quum aquã potabilem à mari secernere volumus: hîc verò, vt quum stagnum fuerit turbatum, hirudinésque aut alia quædam vitia cõtineat, aqua purissima & maximè innoxia per terram transiliens, in fossis colligatur. Vbi verò multa aquæ copia sit haurienda, vt in exercitu fieri solet, latera foueæ lapidibus lignísque ambiunt, & quum pauimentum simili modo instrauerint, puras seruare aquas nituntur. Aquæ autem quæ purgantur, leuiores ac puriores fiunt, & ob eam ipsam causam etiam frigidiores. multæ verò licet fuerint percolatæ, tamẽ facultates à sordidis corporibus contractas adhuc seruant.

De vino, Galeni, Cap. VI.

VInum aquosum homines vocant quod colore & consistentia aquæ simile est: nam & pellucidum, & splendens, & purum est, & consistentia tenue videtur, & gustanti nullam affert qualitatem insignem: sique ipsum aqua diluas, non multum aquæ feret: quamobrem pauciferum veteres appellauerunt. huiusmodi autem vinum non planè adstrictionis expers est, sed languidam omnino adstrictionem habet, quoniam si ipsum aquæ compararis, ex ipsa aquæ comparatione exiguam adstrictionem quandam factam fuisse senties: ac facultate quoque est aquæ persimile. Nam neque imbecillum caput tentat, neque neruos debilitat, quum ne perspicuè quidem calefaciat: quinetiam nullam aliam qualitatem insignem, vt neque austeritatem, neque acerbitatem, neque dulcedinem, neque acrimoniam gustui afferat. Accommodatum hoc vinum est ad educendum è pulmone, quum vires roboret, succósque humectet, & mediocriter incidat. hoc quoque cum minore periculo quàm cætera vina omnia, febricitantibus datur, quod vt aquæ & vini prauitates effugiat, ei soli inter reliqua contingat. Iam verò præterquam quòd caput non lædit, etiam sæpe prodest sedando paruos dolores, quos humores ventre cõtenti procrearunt. Inuenies etiam nonnullos quibus ex aquæ potu dolor capitis oriatur, quum præsertim aqua vitiosa fuerit, vt ipsa corrupta natiuum ventriculi robur exoluat: quo imbecillo ichores biliosi ex corpore in ipsius caua solent confluere: quemadmodum etiam ieiunantibus vsu venit, à quorum vitiis & noxis prædictum vinum hominem liberat: ac statim quidem ratione contemperationis, paulo pòst verò robur ventriculo addens, qui res noxias à se deorsum propellit. Homini verò temperaturæ valde calidæ, vtilior est aquæ potus quàm vini: si verò quandoque vinum dare oporteat, dandum quod tenue sit & mediocriter austerum. Mouent etiam vrinam vina aquosa & tenuia, & minimum alimenti corporibus præbent, eáque sola bono esse possunt si nouella bibantur, quale est id quod Gaurianum vocant, & quædam eorum quæ in Sabinis nascuntur: & vbique fere gentium facile est huiusmodi vina reperire. Quaprimùm verò apud nos ad bibẽdum apta sunt Tibenum & Arsynium, & post hæc Titacazenum. Dulce vinum exquisitè tenue & splendidum nunquam reperies, sed magis & minus ab his remota, & eorum neutrum habentia. Vinum omne dulce & crassum consistentiæ ratione calefacit: eiúsque singulæ facultates, quas epotum ostendit, ex hisce duabus qualitatibus consequuntur. Color enim sui ratione, ad iuuandum aut lædendum nullam vim habet. Quanto igitur tale vinum consistentia crassius fuerit, tanto etiam tardius trãsibit, vt non solùm aperturum non sit partes aliquas obstructas, sed etiam easdem obstructurum. Quamobrem iecori malè affecto vinum huiusmodi maximè nocet: ac præsertim vbi inflammatione aut scirrho obsideatur: minus verò nocet si viscus à crassis humoribus sit obstructum, aut siquid propter imbecillitatem patiatur, quemadmodum in affectionibus quæ propriè hepaticæ nominantur, vsu venit. Post iecoris noxam, lienem vina dulcia lædunt: at pulmonem non item, quum in eius alis crassus humor sit impactus. Præterea verò dulce vinum in morbis acutis, vbi facta concoctio sit, ad sputum eliciendum, vt in peripneumonia & pleuritide, valet, vbi particulæ non amplius inflammatione vexantur: quantum autem dulcia absunt à vehementi caliditate, eo minus etiam caput grauant & mentem lædunt. Melius verò per aluum secedunt, & viscerum tumores augent: nec sunt accommodata iis qui amaram bilem aceruant, quoniam omnes succi dulces, materiæ sunt flauæ bili gignundæ. hæcque vina non solùm quia multus calor huiusmodi succos amaros facit, non sunt febricitantibus idonea, sed etiam quia crassa sunt, neque per vrinas citò excernũtur, neque secum cætera deducunt, neque biliosos humores simul euacuant: idque vnum in se bonum continent, quòd aluum emolliunt. Quocirca ea præ reliquis bibunt, quo bono si frustrentur, omnino lædunt. nam ad cætera mala hoc accedit etiam vt sitim inducant: qua re ostendunt se facilè in bilem cõuerti: sed flatus etiam gignunt, verùm inferiori intestino non sunt noxia, quanuis flatus qui ab eis excitatur tardi sit transitus, & in hypochõdriis moretur, donec plenè concoquantur, & perfectè attenuentur: si verò semel concoquantur, naturam habebunt qua celerius commeabunt, & partium tenuiorum fiant. Dulce autem simul & austerum vinum, quale est in Cilicia Abates, atque ex contrariis qualitatibus constans, prauum est, quum neque distribuatur, neque deorsum secedat, sed diutius in ventre superiore maneat, ipsúmque flatu impleat: at quod sine dulcedine nigrum est, atque perspicuè acerbum aut austerum, id satiat, & tardè permeat, & vtranque excretionem, tam eam quæ per aluum, quàm eam quæ per vesicam fit, cohibet, & in hypochondriis diutissimè commoratur: facilè quoque acescit, & ad vomitum impellit, ac solùm ventris defluxionibus est accommodatum: sed ita affectis non est bibendum ad satietatem. Austerum verò vnà & album non est ipsum quoque ciendæ vrinæ aptum, verùm si crassum sit, in hypochondriis moram trahit: si crassum non sit, neque tandiu permanet in ventre quandiu nigrum, neque ita per vrinam expellitur, sicut vina quæ alba sunt & mediocriter austera. Fuluum verò austerum conuenit ipsum quoque ventris defluxionibus: éstque duplex fuluum, sicut etiam nigrum, alterum dulce, austerum alterum: sed fuluum caput & mentem magis tentat quàm nigrum, quoniam est etiam eo calidius: at flauum summè calidum est, sicut post ipsum tale est fuluum: post hæc rubrum, tum dulce: album verò min⁹ quàm alia omnia calefacit. Nullum autem album vinum dulce est, sed quædam austera sunt & crassa, quædã aquosa & tenuia. Ex flauis autem & fuluis, alia dulcia mediocriter sunt, vt Hippodamantinum & Faustianum: alia neutiquam dulcia sunt. Rubra sunt his crassiora quæ colore proximè accedunt ad nigra: quæ omnia ad proportionem crassitudinis nutriũt. quãobrẽ iis quibus recreatione opus est, dulcia vina sunt cõcedenda, ac præsertim si nihil eis vitii fuerit in iecore, liene, ac renibus. Quibus verò crassus humor in venis colligitur, vinum tenuis consistentiæ ex vsu est: verùm si frigidi humores in venis collecti fuerint, acria & antiqua conueniunt: si frigidi non sint, ea apta erunt quibus neutrum horum insit. ad succi verò bonitatem præstãtius est odoratum, cæterum caput ferit. Vinis austeris vtimur vt

citatam aluum sistamus, alioqui non vsuri, quod neque deducendo alimento, neque sanguini gignundo, neque succi bonitati, neque ciendis vrinis, neque sudoribus eliciendis, neque verò subducendæ aluo conferant. Ergo corporibus quæ biliosiora sunt, nec Falernum nec Tmolite fuluum & dulce, neque Aruisium, neque Lesbiū odorum & fuluum, antedictis simile, accōmodatum est, siquidem hæc calidiora sunt omnia: quique huiusmodi biberit, facilè caput dolebit, & in febrim incidet, & nerui quoque patientur. Tale igitur vinū nec biliosis naturis, nec perustis, neque in æstu multo, aut inedia, aut mœrore, aut anni tempore, aut regione, & calida cōstitutione concedendum est. Idem verò è diuerso probatur in iis quibus excalfactione opus est, pituitosis ac frigidis temperaturis, crudiorūmque humorum copiam colligentibus, vitam in ocio ducentibus, regione frigida atq; hyeme, & cæli statu frigido atque humido. Vinis autem omnibus, quæ quidem nec crassa valde nec dulcia nimium sunt, quale est Theræum & Scybelite, commune est vt temporis progressu flauum colorem acquirāt, & aliquid splēdescentis instar ignis habeant: nam nigra quoque, cuiusmodi est apud nos Perperiniū, si inueterarint, in rubram aut fuluam prius qualitatem, deinde verò in flauam abeunt. ita etiam album, quale est Bithynū Aminæum: hócque ita inueteratū Romani Cæcubū vocant. Iámque huiusmodi vinum amarum est, & ob eam causam minimè potui accomodatum: ergo ita vetustorum potus fugiendus, sicut etiam nimis nouellorum. Ac maximè quidem à vinis suapte natura crassis, quum nouella sint, abstinendum est: siquidem tantum abest vt quicquam ad ciborum concoctionem cōducant, vt ipsa etiā vix cōcoquātur. Præterea verò nec aluum subeunt, nec facilè distribuuntur, nec vrinam cient, nec gignēdo sanguini, nec nutricationi cōferūt: manēt verò diuti⁹ in ventre suspensa sicut aqua: sique paululum quid eorum quispiā bibat, facilè acescit. Porro vetustissima vina tā tum ab albo vnà & austero, & nouo & crasso differunt, vt illa vehementissimè calefaciant, hæc verò sic refrigerent vt sensus ipse percipiat. Quemadmodum verò mustum flatus plenum, & concoctu difficile, & crassi succi sit, omnes norunt: quod etiam id solum boni habet vt aluum subducat: quòd si quandoque non faciat, perniciosissimum est. Cæterùm celerrimè omnium alba & aquosa inueterascūt, hoc est, celeriter in vetustorū qualitatem commutantur. Est autem ea qualitas, acrimonia primùm qua planè calefaciunt, postea verò amaritudo: ad quam aquosa vina nouennio, aut quandoque decennio peruenisse vidimus, nisi primis tribus aut quatuor annis acescere properauerint: at potentibus & austeris, & albis, sed crassis quandoque contigit vt etiam post decenniū, quum rite non asseruarentur, acescerent. Sed cōtingit etiam vt plurimo tempore inueterascant: talia sunt in Italia Tiburtinum, Signinum, Marsum & Surrentinum, quod ferme ante vicesimum annum factum, potui aptū diu perdurat, nec facilè amarescit, & cum Falerno præstantia virtutéque contendit. His contrarias affectiones patiuntur vina aquosa, quale est, Sabinum, Gaurianum, Arsynium, Titacazenum, Tibenum, & cætera generis eiusdem, quæ omnia contrarias qualitates, acidam inquā, & si perdurarint, amaram facilè suscipiunt. Locus tamē in quo reponuntur, vt ad alterutram mutentur qualitatem, multū facit. Optimus igitur in principio locus frigidus est, post calidus, quoniam tepidus acida vina facile reddit. quanquam vina quæ duobus aut tribus annis frigido loco reposita bona māserunt, in cellam calidam satis postea transferenda sunt, nec vnquam tepida & temperata indigent: quædam tamen vsque adeò debilia & aquosa reperiuntur, vt frigus ne à principio quidem ferant. Vasa autem vinaria quæ reclusa sinis, in causa sunt vt vinum facilè acescat: veluti contra quum operculum habēt, clausáque sunt, id minus eis contingit: & multo etiam minus id vasa plena patiuntur. Nam quæ aliquantulum vacua sunt, quoniam aerem inclusum habent, per illum intermedium celerius ab extrinsecus ambi-

A ente immutantur: plena verò, ita vt operculum vinum attingat, per illud quidem imbecilliter admodum & obscurè eousque vitiantur quousque tegumenti densitas peruenit. ex quo fit vt picata & gypsata dolia diutius vina sincera conseruare comperias: sed quæ solo corio, sicut ea etiam quæ cuneis obstruuntur, minus durāt. Cæterum in Asia apud nos tria vina fulua sunt præstantissima, Tmolite, Lesbium, & à veteribus laudatissimum Aruisium, quod in Chio cōficitur: quod omnes ad optima medicamenta, & præsertim ad antidota conficiendā B adhibuerunt.

Rufi, de vino: est libro XII. de diæta, vel potionibus, Cap. VII.

VInum sic ad sanitatem, vt rem vllam aliam cōmendo: sed oportet bibentem scientia præditum esse, si velit non grauissimas pœnas dare. Etenim vinum potest calorem accendere, corpus viribus implere, alimentum omnino concoquere: neque vllum vinum tam prauum est quod hæc non faciat: sed hic quoque vt in cæteris, & deterius & melius comperies. quinetiam vinum pote- C rit animum quodāmodo afficere, quippe quum vinum sit mœroris medicamentum. atque Helena quidem mihi videtur hoc crateri infudisse, vt mœrorem sedaret. Eā ergo qui moderatè bibit, & voluptatē, & humanitatem & bonam valetudinem affert: is verò qui immoderatè potat, aliquid quidem incunditatis in nimio potu; sed incommodi quoque aliquid capit. Nam qui fieri potest quin incommodo afficiatur is qui nimium bibit, quum animus in tanto vino immersus sit, vt eo calidissimo frigefiat? Sunt autem tibi hæc argumenta: nam D ebrii corpus impotens primùm fit, tum somno grauatur, & calore quoque alimentum concoquitur: atque hæc quidem ebrii patiuntur, vt statim frigescant: postea verò ne ego quidem explicare queam quot malis circumueniantur: nam & verisimile est eos attonitos reddi, & articulos vitiari, & partem aliquam debilitari corporis, & iecori, spleni, capitique proprios cuiusque morbos afferri. Ac mihi quidem talia cogitanti videri solet admirabile qui fiat vt quum in vino tot bona tótque mala planè appareant, liceátque ex vino optima quæque su- E mere, homines tamen pessima potius eligant.

Galeni, de sapa, Cap. VIII.

SApa ex musto fiat: id autem non ex austeris vuis, sed quamdulcissimis paretur: neque ex primo fluēte, sed postremo. Tale mustum si fuerit, vsque eo coquendum est dum ad dimidium eius quod initio iniectū fuit redigatur: sin minus tale fuerit, ad tertias erit coquēdum.

Rufi, de sapa. sumptum ex secundo libro de victus ratione, Cap. IX.

SApa vim habet ipsa quidem calfaciendi, sed non ta- F men æquè ac vinum: qua de re quidā etiam eam frigefacere putauerunt. mihi verò non probatur, dulce ita refrigerare, vt existimant: quoniā necesse est, dulce suaue esse: quod verò suaue est, effusionē aut dissolutionem facit: hæc verò calor efficit. Verùm neque per vrinam expellitur, neque ad distributionem facilè mouetur, sed in ventre moram trahit, eúmque propter crassitiem implet, & sua crassitudine sanguinē quoque crassum facit: præterea crassum iecur, crassúmque lienem efficit.

Galeni, de aceto, Cap. X.

G ACetum ex mixta substantia, frigida, & calida, quarū vtraque tenuium partium est, constat: veruntamen frigida facultas quæ tenuium est partium in eo excellit: quocirca vim habet repellendi.

Rufi, de aceto, ex secundo libro de diæta, Cap. XI.

ACeti vsus in ratione victus est plurimus: nam ex eo præstantissimū condimentū obsoniis accedit, multáque sine aceto vesca non sunt, sique aliquis eo non vtatur, maximè læderetur, nō secus quàm si etiā sine sale ci- H bis vesceretur is cui sal conueniret. Est autē cordi accōmodatissimum, & cibo aptissimū, & concoctiones adiuuat, & pituitæ inimicum. Laudatissimum verò acetum ex potentissimis vinis fit: talia sunt quæ acerbiora sunt.

Rufi, de potione quadam quæ ex vinaceis fit, ex eodem libro, Cap. XII.

A EX vinaceis huiuſmodi potio conficitur. expreſſo ex vuis vino, aquam vinaceis immiſcent, eáſque calcãt, deinde exprimũt, túncque decoquunt donec tertiá toti⁹ pars reſtet. Fit potus dulcis quidem vt ſapa, ſed neque craſſus neque potens. Sique aliquis diligenter decoquat, & ſuauis, & ad vrinam aptus, & flatus expers reddetur, vt etiam ægrotãti confidenter dare queas, ſiquãdo opus ſit: ſi non decoquas, acetum inde prauũ fiet. Dioſcorides verò ſingulis eius vini decocti cõgiis ſextarios duos ſalis B miſcet, & poſt hyemẽ in dolia condi iubet, ſuadétque vt poſt annum eo homines vtantur, quoniã citò exoleſcit.

Ex Dioſcoride, de vino impotenti, Cap. XIII.

EST etiam aliud quòd ἀδυνάμον vocant. par autem muſti & aquæ menſura miſcenda eſt, tum lento igni leniter decoquenda donec aqua tota cõſumatur: quúmque refrixerit, id in picatum dolium fundemus.

Galeni, de melicrato, Cap. XIIII.

MElicratum non admodum vtile eſt iis qui amaram C bilem coaceruãt, quoniam in eis in bilem vertitur niſi prius vel inteſtina vel veſicam pertranſeat: quod ſi faciat, nõ modò non lædit, verumetiam maximè iuuat: nam ſecum biliosa excremẽta deducit. Ergo huiuſmodi naturis dilutius melicratum dare conuenit, vt nec ſitim afferat, nec bilem gignat. Vt autẽ iis in quibus amara bilis redundat, ita iis quibus in tumorẽ elata ſunt viſcera ſiue ex ſcirrho, ſiue inflãmatione, ſiue œdemate, eſt incõmodum: nam in eis prauum fit, quia citò pertranſire D viſcera ipſa non poſſit, & facilè in bilem conuertatur, præſertímque in inflammationibus propter caloris magnitudinem. Mel igitur quoniam rerum omnium eſt dulciſſimum, quum in calidam corporis temperaturam incidit, ſtatim mutatur, & in bilioſum humorem in ventre citò conuertitur, priuſquam in venas diſtribuatur: ſi verò abſq; huiuſmodi mutatione diſtribui properet, omnino in venis cõmutatur. Cætera verò ad proportionem dulcitudinis, ſuſcipiunt eadem ratione citius aut ſerius mutationem, vt in calidiore natura citius, in fri- E gidiore tardius immutentur. Quum igitur mel in acutis morbis in bilem conuertatur, & ob eam cauſam eis ſit noxium, aqua autem tardè penetret, & in hypochõdriis diutius moretur, ſitque idcirco fugienda: id quod ex vtríſque miſtum eſt, idoneum redditur, quum eá temperatura conſtat, vt aquæ plurimæ tantum mellis miſceatur, vt viam aquæ paret, & eã ad diſtributionẽ ducat. His enim ita temperatis vrinæ facilius tranſibunt, & ſputum ocyus educetur: ſi verò multũ mellis imponas, ſitim facit, & ſputum viſcoſum reddit. Adhæc igitur melicra- F tum dilutius eſt magis accomodatum, meracius verò ad alui deiectionẽ: ac melicratum quidem crudum magis aluum ſubducit: probè autem coctum valentius alet. Fit autem ad hunc modum, primùm multum aquæ melli indimus: deinde tantiſper coquimus quoad ſpumare deſinat: ſpumã autẽ quũ primùm emergat, tollere ab eo oportet: atque ita quidem paratum acrimoniã deponet.

De apomelite, Galeni, Cap. XV.

APomel aquæ frigidæ mixtũ vt refrigeret, ac ſitim G extinguat, æſtiuo tempore bibunt: éſtque vtile iis qui crudos humores coaceruant, ac præſertim vbi coacuit: id quod ei ſæpe cõtingit, aliâs magis, aliâs minus: vtpote quod ex aqua non pluuia, ſicut hydromalum, ſed qualibet confectum ſit. Ad hunc verò modũ conficitur, è fauis non vitioſis expreſſum mel in lebetem in quo ſit aqua fontana quæ pura & ſuauis ſit, coniicimus: deinde coquendum donec faui omnem eorum humorem depoſuiſſe planè videantur: tum reponimus atque aſſeruamus, eóque in potu vtimur, quẽ veteres ὀξυγλυκὼ, *hoc eſt acidum dulce*, nominauerunt.

H De hydromelo, quo veteres vtebantur, Galeni, Cap. XVI.

QVum aqua pluuia ceſſat putreſcere, tum dulcedinem acquirit. hac mel prius decoctum, & à quo ſpu- A ma ſit abiecta, permiſcemus, eóque vtimur: hǽcque potio conſueto nomine hydromalum nõminatur. Dioſcorides verò id hydromeli vocat: aitque cõfici, vt vni mellis parti duæ partes aquæ pluuiæ veteris miſceantur, & ad ſolem teneantur: tradítque nonnullos aquam fontanam admiſcere, & ad tertias decoquere, & reponere.

Philagrii, de apomelite, ex libro de potionibus ſuauibus, Cap. XVII.

TEmpus apomelitis potioni accommodatum eſt, B quum ſignũ coctionis apparet: ac in febribus quidem ex vrinis: in pulmone verò, ſi quippiã ſit quod hac potione indigeat, quòd eá quæ expuũtur nobis indicet. non importunè quoque ante coctionem dabitur: ſiquidem vim quandam habet incidendi & abſtergendi, potéſtque ipſum concoquere: ſed melius etiam concoquit quàm melicratum. Præſtantius ergo tempus apomelitis eſt poſterius, vtpote quod vinoſi quidpiã acquiſiuerit. euenit enim vt febres magis accẽdãtur ex vini potione, niſi iam morbus declinat, quo ſanè tempore cauſæ exte- C nuatæ ſunt, & meatus aperti fuerunt: ac tum quidem vinum potui datum permeat, nec febres auget, & ad cutim calorem trahit, & humores temperans ſtatim acrimoniã extrahit: paulò pòſt verò ſudores quoſdam & vrinas commouet. ex quo fit vt tẽpus declinationis ſit vini & aliorum potuum vinoſorum potioni accommodatum. Sed quoniam apomeli eſt vino itidem in calore debilius, habétque vim incidendi & abſtergendi, ídque vim habet præparandi ſolutionem febrium quæ ex putreſcentibus humoribus accenduntur, idcirco fit vt etiam D ante declinationem apomeli potui detur. At melicratum compoſitum ſtatim præbetur: oxymeli verò dari poterit ſtatim confectum: ſed ſi melius ſit, diutinum illud dato: tunc enim facultates inter ſe diligenter ſunt diſtinctæ. Rhodomeli verò & omphacomeli & diacodyon inueteraſcere valde poſtulant. pars enim in eis craſſa & fæculenta eſt, pars verò contrà vtilis & potabilis: & tempore opus eſt vt ſecernatur, idque præſertim in apomelite, quod priuſquam vinoſi quidpiam quod tractu temporis acquiſiuerit, & guſtanti & odoranti afferat, ni- E hil à melicrato differre videtur. coctũ enim, & ſex menſium ſpatio aſſeruatum, non ſolùm ea quæ dixi præſtat, ſed vim etiam roborandi, more vini, demonſtrat, nec caput tentat. ergo diu antè factum apomeli bibendum eſt. Hæc verò eſt eius cõfectio, Fauos mellis plenos, albi coloris, pellucidúmque mel continentes capimus, manibúſque humorem exprimimus: aquam fontanam optimam indimus. ſi mel craſſius ſit, vni mellis parti quatuor aquæ partes iniicimus: ſi mediocre, tres & dimidiũ alterius: ſi tenuius ſit & liquidius, tres. Partẽ verò terreã F faui, reliquias inquam ex quibus mel expreſſum fuit, manibus multum confringimus, & in tenues partes diſſectas in aqua exprimimus: deinde humorem in vnum adductum, & totum mel diſſolutũ in ollam nouam, in qua prius ad terreum odorem tollendum aqua pedetentim ferbuerit, coniicimus, & igni ex carbonibus, aut tenuiore flamma ex lignis fumum non reddentibus decoquimus, ablata iugiter ſpuma, & quicquid veluti fæx feruendo reiicitur. Poſt primam verò coctionem aufe- G rimus quicquid terreum eſt, ac nimirum etiã ſpumam, ollã ab igni tollimus: deinde planè frigere ſinimus. Vbi iam frigida ſit, quod ſuprà fluitat abiicimus: totum poſtea ſic frigefactum igni excalfacimus, & vbi ferbuerit tollimus, & vbi frigeſcat, iterum quodcunque ſuperfluitat excipimus: vbi verò tertiò ferbuerit, frigefactum ſit, & excrementum abiectum, apomeli confectum in vas fictile cõiicimus. Sunt autem ad hoc accommodata quæ Philadelphina & Caryena & Omphacera nominantur: id reponimus in cella vinaria, vbi vinum reconditum moueri non ſolet. Eſt verò perſpicuum hoc eſſe diutius H decoquẽdum: nam ſi ollam auferas, vbi feruere incepit, aut parum ferbuerit, imperfectam coctionem facies, & excrementum terreum in eá relinquetur, quod efficere poterit vt potus putreſcat & corrumpatur. Eſt autem

& corrumpatur. Est autem duplex apomelitis compositio: alterum fit, quum soli faui posteaquã mel expressum fuerit, in aqua decoquuntur: quod rustici plerunque faciunt, quod & vinosum & crassum & nigrius est: alterum verò quale ego descripsi, in quo mellis poti⁹ quàm fauorum vsus cernitur, quandoquidem faui in aqua tum lauantur, non coquuntur: quum tamen mel totum cum aqua decoquatur. Hácque compositione nos semper vtimur, aquæ solius potione vtplurimùm deuitata: siquidem ea ægrotis febricitantibus neque pauca neque exigua mala solet inuehere.

De confectione quæ διὰ κωδειῶν dicitur, Galeni, Cap. XVIII.

VNi aquæ sextario capita papaueris decẽ iniiciuntur: præmacerantur vnum diem & noctem, si humidiora & molliora fuerint: si verò duriora & ficciora sint, etiam diutius quàm vnum diem. melius verò est nõdum indurata accipere: éstque perspicuum, valde mollia abiicienda esse. Nam ficciora exiguum succum habent, humidiora verò multum quidem, sed incoctum adhuc & aquosum, & debilem: quamobrem ex humidis & palustribus locis accepta, fugienda sunt. Numerum verò quẽ dixi indi oportere iuxta aquæ proportionem, de iis quorum est mediocris magnitudo intelligere oportet. Quædam nanque sunt moderatis maiora, quædam minora, quædam verò media, vt plerunque esse solẽt: ex his prædictum numerum ad sextarium coniice. Coquendi terminus esto, non vt tertia, aut quarta, aut aliqua alia talis pars aquæ restet, verùm quumprimùm tota flaccida facta fuerint, quippe quum eorum succum velimus exprimere: id quod satis vsu veniet, eis flaccidis effectis. Huic succo mellis dimidiam mensuram adiiciendam censeo, & igni fumi experte coquendum simul ad Attici mellis consistentiam. coquenda præterea sunt in aqua pluuia aut fontana. Vsus eius est in iis quibus somno opus est, quibus etiã sæpe medicamenta ex opio confecta damus, quibus tenuis defluxio à capite ad asperã arteriã destillat, quæ propter tusses insequẽtes dormire nõ sinit. In hisce consueui etiã medicamenti confectionẽ ex sapa parare: satis autem ad eiusmodi coquitur, quum capita papaueris ad aquæ medietatẽ fuerint decocta. quinetiã ex passo & sapa Cretica melius quàm ex melle coquitur, vbi fluxus valde tenuis sit. mel enim attenuandi vim habet, & tunc fugiendum est, quoniam tenues defluxus auget. Huic etiam medicamento dum coquitur, radix glycyrrhizæ addenda est quò simul coquatur: vbi hæc non suppetat, succus imponẽdus qui ex Creta aduehitur. Si verò copia defluxus à capite delati in pulmone cõsistat, confectio ex melle est accommodatior. ergo ad id quod vrget animum aduertẽs, vbi in somnum vertitur æger, aut quod ex melle constat, aut quod sine melle apparatum est, medicamentũ dabis. Aliquãdo etiam vtrunque permiscebis ad id quod vrget, in miscẽdo intentus, vt scias cuiusnam maior imponenda sit copia. Datur verò commoderata mensura, duorum satis magnorũ cochlearium magnitudo: hanc mensuram augebis aut minues, habita ratione magnitudinis corporis cui das, itémque ætatis, annique temporis & regionis. In his enim omnibus, frigidioribus minimum dabis, calidioribus amplius. Habita verò etiam ratione quantitatis & qualitatis ipsius defluxionis, te plus minúsque daturum planè patet: siquidem hoc in omnibus auxiliis est commune.

De eadem confectione ex capitibus papauerum, Philagrii ex libro de potionibus suauibus, Cap. XIX.

EGo non solùm iis qui se quieti tradidissent, somnóque indigerent, confectionem ex capitibus papaueris exhibui, aut ad tusses arcẽdas dedi, in quibus & dandi tempus & mensuram ritè Galenus definiuit: sed etiam iis qui vehementi febri iactarẽtur, quíque calore quem ferre non possent affligerentur, & os ventriculi ardore opprimeretur: itémque in erysipelate & alio calido quouis affectu: in quibus etiam valde quãtitatem auximus, vt quinque & sex cochlearia daremus: idque non semel,

A sed & bis & ter, idque sæpius in die: nec solùm in statu morborum quos febris affert, sed etiam antè statum, & verò etiam ante concoctionem euidentem in quibus vigilia calórque acer, aut magnus quidam hominem oppugnabat. Idcirco rectè facere mihi videntur qui antè statum morborũ qui ex febre existunt, bibere hanc confectionem volunt, vt oxymel admisceant: quandoquidẽ oxymel eius materiæ crassitudinem attenuat, seruátque cõfectio suam vim refrigerãdi, & celeritati cõcoctionis nullum affert incommodum. Nec solùm verò in febri-B bus ex humorum crassorum corruptela accensis oxymel admiscere, & præsertim quum ante statum damus, sed etiam in visceribus obstructis, vt iecore, pulmone, liene, & eiusmodi febribus adurentibus oportet: tunc autem quinque aut sex perfecta cochlearia damus, nec frigiditatem nimiam, quemadmodũ in iis quos tussis absque febre vexat, pertimescimus. Calorem enim qui præter naturã est corrigimus, cui etiam conuenit quantitas medicamenti, vt ad naturalem calorẽ redigatur, quum minimè videlicet vehemẽtibus potionibus accenditur. Sed C non solùm febris, verumetiam accessio debent conuenire, vt vterque vigor, & priuatæ accessionis & morbi ipsius in vnũ incidat. Vehemẽtes autẽ potiones voco eas quæ magnopere augentur, quum morbum crisi dissolutum iri speramus: nam ante morbi vigorem, quum nobis persuademus crisim nihil mouere posse, nos refrigerationis causa potione vtimur, eiúsque moderatam mensuram damus: sed eandem etiam dare poterit quispiam in statu vel solam vel cum oxymelite & cum omphacomelite, modicùm tamen admiscens: & alioqui e-D tiam cum rhodomelle, & vino aliquo eorum quæ permeant: ac præsertim si confectio ex aqua facta sit, quum aqua suapte natura tardi sit transitus. Est autem paulo melius ad capita papauerum decoquenda, vinum quod magis tenue ac pellucidum sit quàm aquam assumere: ita enim melius penetrat, & roborandi quoque vim habet. Quinetiam in cute densiore hoc vinum admixtum melius adiuuat: quemadmodum etiam omphacomeli aptius est in corporibus rarioribus, aut ore ventriculi imbecilliore, & magis etiam si cibi fastidio teneatur. Iis E præterea qui dulcia bibunt, aut aliquem in ventre habẽt medicamentosum humorem fluentem aut biliosum, iis qui ita affecti sint, rhodomeli admiscebis. Atque hæc quidem in febribus satis distincta sint nobis: cæterarum verò affectionum deinceps est faciẽda commemoratio. Hic igitur potus non solùm pulmoni suppurato & defluxione oppresso & tussienti vtilis est, sed cæteris itidẽ visceribus: quamobrem damus non modò hepaticis & spleneticis, sed etiã quibus renes & vesica vitium cõtraxerunt, si modò calida sit affectio. Ergo vrinæ stillicidia F quæ ex lotii acrimonia sint exorta, præcipuè verò in balneo, aut ante balneum, copiosè datus efficacissimè comprimit: instituendáque est victus ratio crassior, & succi melioris. Ad renum autem vitia, & quum ilia atque lũbi calidiores sunt, hic potus valde facit: itémque accommodatus est iis quibus diabete & cholericæ affectiones periculum minantur: in quibus vtrisque si nihil vetet, frigida temperatus, sæpe est vtilissimus. Etenim extremum cholericorum affectuum remedium frigidus potus est: sed totus venter prius roborari debet melino G & mastichino, & vuæ acerbæ succo, & aliqua portiuncula aluminis scissilis, & cæteris generis eiusdem: totáque ægroti cutis diutius confricanda est manibus inunctis, aut etiam linteis mollibus: tum cucurbitulæ dorso, scapulis, & thoraci affigendæ. Postremò hunc potum calido omphacomelite temperatum dabimus. Si verò his peractis inanitio valde perduret, sitque aliqua syncopes & cõuulsionis suspicio atque timor, ad frigidæ potionẽ necesse est confugere. Thoracem verò euacuabis, si hoc quoque opus esse propter vigilias aut calorẽ immode-H ratum videbis: si verò concoquendus morbus sit, butyro, & terebinthina, & iride, vnà cum eis vti poteris. Si inueterarit, mel quoque & similia danda erunt: & quum somno se traderit, potum ipsum dabis: si verò humores cõtentos secare & abstergere oporteat, tũ hæc ipsa, tũm

verò etiam pulegii comam, itémque hyſſopi & adianti & panacis ex aqua decoques: atque etiam oxymel ſolum, vel cum herbarum decoctione propinabis: id quod facies eo tempore quod antè dixi, vnà cum medicamento quod ex papauerum capitibus conficitur: & ſi opus fuerit, etiam de die, aut alio quoque aliquo nocturno tempore, quum febris ardens aliqua aut vigiliæ vrgeant.

Philagrii de cōfectione ex malis cydoniis, & quæ ex cornis & aqua fit, ex eodem libro excepta, Cap. XX.

COnfectio ex malis cydoniis ad hunc modū paratur. aufertur cortex & medulla, & coquuntur ex optima aqua fontana, donec tertia pars aquæ conſumatur: reliquæ verò duæ partes vaſis fictilibus rectè infunduntur, & prædictis locis accommodatis reponūtur. Fit hoc vinoſum & auſterum, & potum cœliacis prodeſt, & os ventriculi imbecillū atque hepar corroborat, quum ſeipſis humidiora quandoque ſunt facta. Quandoque autem optimum mel admixtū perfecta iam coctione inditur, ídque non ſolùm voluptatis cauſa, ſed etiam vt compoſitio cōſeruetur. humor enim, ſi in eo mel ſit, non facilè putreſcit. Eſt ergo perſpicuum id conuenire iis morbis in quibus abſtergendum vnà & adſtringendum ſit, quales ſunt partium internarum vlceratarū, vt oris ventriculi atque ſtomachi. Huic ſimilis quidam potus ex aliis quibuſdam fit, & præſertim ex iis quæ corna dicuntur, qui & eodem modo conficitur, & parem ei qui ex cydoniis fit, vſum habet.

De omphacomelite, Philagrii, ex eodem libro, Cap. XXI.

ACreſtæ racemos propè initium maturationis capere oportet quum acidam qualitatem cōſiſtentem adhuc ſeruant, neque adſtrictionis ſunt expertes: deinde loco temperato reponere tribus aut quatuor diebus, ac præcipuè ſi aër ambiens ſit humidior. Poſtquam verò repoſiti fuerint, exprimendi ſunt, ſuccúſque in vitreum vas excipiendus, tribúſque ſucci partibus vna mellis optimi deſpumati adiicienda. Multis verò diebus id inſolabis vſquedum acreſtæ humor feruefactus conſiſtat: id quod longo tempore fieri ſolet: deinde in ſublimiore parte domus ſeruato, ne putreſcat. ita ego medicamentum hoc facere, & ad prædictas affectiones vti conſueui: itémque in iis quorū inteſtina diuturnis & tenuibus defluctionibus infeſtantur, ſic vt continuæ excretiones ex quadam intemperie calida fiant. Id etiam dare ſoleo iis quibus os vētriculi propter calidam ſimul atque humidam affectionē non appetit, quum prius per alia quædā abſterſero ea quæ ad ipſum ventriculi os humores quoſdam vitioſos mittūt, & ne appetitus excitetur, prohibent. Do etiam non præmiſſa abſterſione iis quibus ſuccus non fuit epotus: probè enim inappetētias omphacomeli potū ſedat, ac præcipuè ſi meracius potui detur. Confert etiam iis qui propter corporis raritatē ex tenuitate humorum fluētium animo linquūtur, & præſertim in febribus: quorum repentina purgatio ſine perſpicua excretione facta, morbi naturā valde producit. In quo genere affectionis tota curationis vis in vino quod permeet, & alicuius adſtrictionis particeps ſit, collocata eſt: ſi tale non adſit, poterimus vino tenuis ſubſtātiæ & flaui coloris hunc potum miſcere, & ita ex pane propinare: atque æſtate quidem aqua frigida temperatum, ſi nulla in partibus principem locum tenentibus inflammatio ſit: hyeme verò, calida neceſſarió. Quúmque hæc ſyncope vehemens accidit, ſemper calida temperare oportet. Eſt etiam quum acutiſſima diſtributione in acutiſſimis ſyncopis indigemus: atque iis quidē qui ita exoluuntur, accommodatum eſt quod & citò diſtribuitur, & quod ad cōtinendum valet: taléque erit meritò quod calidam & adſtringentem in ſe vim habeat: nam vi caloris penetrat, adſtrictionis autem vi permanet. His ergo rationibus omphacomeli eſt accommodatum: nam mel in ſe habet vt penetret, itémq; acris qualitas. Adſtrictio verò quæ ſuapte natura tardè permeat, eſt permanēs: ſed erit præſtantius ſi vinū aſſumpſerit, vt acidā in eo facultatem qua ſucci attenuantur, obtundamus: ideóque vinū fuluum & ſubdulce, & non admodū tenue, eſt ad miſcendum accōmodatius. Ergo ad calidas intemperies & morbos vtilem cōperies vtrunque potū, & qui ex capitibus papaueris, & qui ex acreſta & melle fit: & poſt hos eum qui ex roſis & melle conficitur, quod etiā omphacomeli ſuperat: & ob eam ipſam cauſam iis qui propter mordaces & calidos humores, atque etiā febri acutiſſima exuruntur, vtiliſſimum eſt, in quibus videlicet nō eſt moleſta ventris ſolutio: nam in eiuſmodi illud eſt præſtātius. febrium enim affectionem ſimul concoqui par eſt, vt ita vtrunque eorum poſtea detur.

De rhodomelite, Philagrii, ex eodem libro, Cap. XXII.

MEl roſaceum, tres ſucci roſarum excolati partes, vnámque mellis capit. coquitur ad ſolem eodem modo quo omphacomeli. leuiter autē adſtringit & refrigerat, & nonnihil etiam abſterget, & neſcio quid acrimoniæ nanciſcitur: ideóque ori confert quod calida inflammatione, & quod ob talis fluxionis defluxū laborer: leuiter enim id quod delabitur cōprimit, & quod feruet, moderatè refrigerat: poteſtque acrimoniā retundere non ſecus quàm potus ex capitibus papaueris facit. Ita etiam facit in humoribus qui in profundo ſint ſiti. Nam vi abſtergendi eluit mordaces humores, & refrigerium affert iis qui calore & morſu vexātur, & adſtrictione naturales facultates corroborat. Præterea verò aqua mixtum cum aliis, tum verò etiam febricitantibus damus, quum vigor acceſſionis & morbi ipſius iam conſtiterit. Iis quoque in quibus non eſt humorum redundantia dari poteſt abſque omnimoda euacuatione, itémque iis in quibus accēſi ſunt humores, aut noxia euomuerūt, aut excrementa infeſta per inferiora expulſa ſunt. Sed in iis qui exuruntur, eius potio cōtinua erit, vt aliquis medicamentoſus humor ad os ventriculi ex partibus adiacentibus intercidat. Ac ſæpenumero etiā in febribus vna tantùm potio copioſor in tempore cōgruo data integrā morbi ſolutionem potuit afferre prouocato ſudore, aut citata aluo, aut vomitu moto, quæ ex cæteris quoque potionibus in vigore datis conſequi conſueuerunt.

De ſelinato, Philagrii, ex eodem, Cap. XXIII.

APii decoctum, & flatum incoctum & crudum facit, & copiam humorū per vrinas ducit: ídque dari conuenit iis qui febri iactantur, & præſertim ſi acuta febris ſit, quum non confertis criſibus earum ſolutio perficitur, ſed cōcoctione ea quæ adiuuāſ nominatur. ſed præſtat radices modicè decoquere, ne ita vehemēs ſit: & antequam humores febrim accendentes diſcernantur, non erit potui dandum.

De oxymelite, Galeni, Cap. XXIIII.

QVū melicrati facultas cætera omnia habeat quæ ad acutos morbos opus ſunt, in vno tamē duntaxat eis eſt contraria, quòd ſupercalfacta in bilem conuertatur: hanc eius mutationem aceti permixtio cohibens, præſtātiſſimum medicamētum efficit: tantúmque aceti melicrato addendum eſt quantum ſatis ſit vt facultas in bilem cōuertendi corrigatur. id enim ſitim non afferet, ſputáque non omnino craſſa & glutinoſa facilè educet. Has verò ambas eius actiones ſequitur etiam oris & faucium humectatio: & qua ratione hæc efficit, eadem quoque iecori & lieni ſummè eſt accōmodatum, quum viſcera abſque moleſtia expurget. In pulmonis verò thoracíſque affectionibus eius vſus eſt plurimus, maximámque affert vtilitatē propter cōmoderatā aquæ, aceti ac mellis miſtionē. tale enim oxymeli ſpiritū craſſum & flatuoſum in hypochōdrio ſecat: & flatus rūpens, viáſq; omnes expurgās, ad vrinas ſeroſa & biliosa excrementa deducit. Oxymeli igitur mediocriter tēperatū, noxas omnes quæ ex melicrato, vino & aqua oriuntur, effugiēs, ſolum nocet interdū, quòd inteſtinū radit: ídque facit iis qui inteſtinū imbecillius habēt natura, & quod ad patiendum ſit idoneum. Quum igitur mel facultate calidum ſit, & in bilem citò in calidis corporibus vertatur, idcirco eduliū eſt pituitoſioribus naturis & ſenioribus, ac morbis frigidis accommodatum: at oxymeli omni ætati & naturæ ad tuendam valetudinem vtiliſſimum

eſt quũ omnes anguſtos meatus aperiat, ſic vt craſſus aut glutinoſus humor nuſquam contineatur. Quam etiã ob rem medicamenta quæ tueri valetudinem à medicis dicuntur,attenuãte facultate ſunt prædita. Ac tibi quoque & ratione & experientia perpendenti ea quæ ad victum attenuantem faciunt, oxymeli accõmodatiſſimum videbitur: nam neque mali ſucci eſt, neque ſtomacho infenſum, neque vllam aliam abſurdam facultatem habet. Si verò ſcilliticum acetum fuerit,ita non modò eorum quæ ad victus rationem,ſed omnium medicamentorum accõmodatiſſimum ad incidendum eſt,conuenitque hoc vti, itémque vino & aceto, eos qui ſummè incidere & attenuare morbum qui in corpore ſit, quod craſſum,glutinoſum,& pituitoſum excremẽtum contineat. Atque infinitos propè vidi qui ex aceti ſcillitici atque etiã vini vſu, ad vitæ finem vſque ſani vixerunt. Oxymeli verò hoc modo conficiendum eſt. Melli optimo ſuper carbonibus ſpumam aufer, in ipſúmque tantum aceti coniice quantum guſtanti nec acidum nimis nec dulce videatur, ac denuò ſuper carbones coque quoad planè in vnum coierint amborum facultates, nec appareat guſtanti acetum adhuc crudum:hinc ab igni auferes,quũmque vti voles,aquam miſcebis,ita temperãs vt vinum. Ergo melius erit ex ſumentis guſtu quàm noſtro,iudicium de modo facere, id eſſe ſumentis naturæ aptiſſimum oxymeli exiſtimantes, quod vtique eſt iucundiſſimum, proindéque vtile: aduerſiſſimũmque eſſe quod eſt iniucundiſſimũ. Eius tamẽ primam miſtionem vt quamplurimis conueniat, talem eſſe oportet: Vni aceti parti, mellis à quo abiecta ſpuma ſit,duplum miſcendum eſt. Cum aqua verò ſtatim ita in initio facies: Melli quadruplum optimæ aquæ admiſcebis,deinde coques mediocriter quoad ſpumare deſinat. Ac malum quidẽ mel multum ſpumæ egerit: quamobrẽ eſt etiam coquendum diutius:optimum verò vt breuiſſimo tẽpore coquitur, ſic minimum ſpumæ emittit,vnde nec pari ei coctione opus eſt. Plurima igitur coctio quæ tã partẽ eius quod initio inditum eſt,amittit. Conficitur etiam oxymeli, tribus ſtatim ab initio mixtis,vt ſit aceti pars vna,mellis duæ, & aquæ quatuor: hæcq; ad tertiam aut quartam partem coquuntur,ſpuma interim detracta: ſique valentius facere volueris, tantundem aceti & mellis iniicies.

Aceti ſcillitici,& vinorum confectio,ex Dioſcoride, Cap. xxv.

Acetum ſcillinum fit hoc modo, Scillæ purgatæ & candidæ minam concidimus, & in boni aceti ſextarios ſex coniicimus; & vaſe diligenter operto ſex mẽſes ita ſinimus, tum exceptam ſcillam exprimimus atque abiicimus: defæcatum verò acetum in vaſe funditur ac reponitur. Datur quotidie ieiunis ſorbendum,inter initia modicum, paulatim adaugendo vſque ad cyathum: nonnulli tamen duos cyathos aut plures etiam dederunt. Scilliten autem vinum ſic facies,Scillæ purgatæ & diſſectæ minas tres in muſti boni metretam Italicam demittito,operculo obducito, ac ſemeſtri ſpatio ſic demittito: poſt id tempus excolatum vinum recondito: vetuſtate fit præſtantius: eius tamẽ vſus in febribus, & quum internæ partes vlceratæ ſunt,fugiendus eſt. Quod verò melitẽ appellant,datur in longis febribus: nam & aluum mollit, & vrinas cit:prodeſt articulorum doloribus & iis qui infirmo capite ſunt. Ita verò condies vt ad quinque auſteri muſti cõgios, mellis congium & ſalis cyathum addas: in amplo vaſe conficiendum eſt,quò magis ad efferueſcẽdum locus detur, ſálque prædictus paulatim inſpergendus donec ferueat:quúmque feruere ceſſauerit, in aliud dolium diffundetur.

Mulſi confectio.

Mulſum præſtat id quod ex vetere auſteróque vino & melle probato conficitur: minus enim inflat. mulſum verò plerunque fit,vt duab⁹ vini metretis vna mellis adiiciatur. Quidam verò, vt celerius præberi poſſit, mel cum vino decoquunt, ſicque in vaſa diffundunt: alii, vtilitatis gratia, muſti ſextariis ſex vnum mellis addunt,& vbi deferbuit,in dolia diffundunt:dulce autẽ permanet.

Vini ex cotoneis malis confectio.

Cydoniten vinum (quod meliten aliqui vocant)ita condies, Mala ſeminibus purgato, & raporum modò cõcidito: tum in muſti metretam malorum minas XII. demiſſas triginta diebus ſinito,vinũ poſtea defæcatum recondito. Quinetiam malomel quod cydonomel itidem nominant, hoc modo fit, Mala ſeminibus purgata in eam copiam mellis cõiiciuntur vt eo demerſa obruãtur: miteſcit hoc poſt annum mulſo ſimile. Vtrunque verò adſtringendi vim habet,ſtomacho prodeſt, dyſentericis, hepaticis, renum vitiis, & vrinæ difficultati accommodatum.

Hydromali confectio.

Fit hydromalum, vt malorum cotoneorum ſucci ſextariis quatuor, mellis octo & aquæ duodecim ſextarii miſceatur: ſub canicula inſolato. eandem quam prædicta vim habet.

Alia eiuſdem confectio.

Mala cydonia optima XXXII. ſeminibus purgata, calamo in tenues partes diſſecato, eáque in mellis præſtantiſſimi ſextarios octo coniicito. poſt octo menſes aquæ pluuiæ veteris ſextarios duodecim addito, & in æſtu caniculæ inſolato: à pluuia & rore cuſtodito.

Vinum ex Punicis confectum.

Ex punicis conficies hoc modo:Sumito matura punica ſine nucleis,ab acinis eorum ſuccum exprimito, & ad tertias decoctum reponito. hoc contra internas fluxiones & fluidas febres efficax eſt. ſtomacho prodeſt, atque aluum adſtringit.

De roſaceo vino.

Rhoditen hoc modo condies: Roſarum ſiccarum & tuſarum minam linteo deligatam in ſextarios octo muſti demergito,& operculum obducito: poſt tres menſes defæcatum in vas tranſfundito,ac reponito. Vtile eſt iis qui febrem non habẽt,& ad humidas aluos, & ad tormina inteſtinorum facit.

Roſacei confectio.

Conficitur præterea ex roſarũ ſucco & melle commixtis,quod rhodomel vocatur.

De vino ex myrti baccis.

Vinum myrtiten ſic facito, Myrti quammaturiſſimas baccas nigras ſumito, & in ſole ſiccatas tundito:earúmque tuſarum modio tres aquæ heminas, & vini auſteri tantundẽ miſcebis: ſicque exprimes & repones:hoc vehementer adſtringit,& ſtomacho accommodatum eſt: fluctionibus ventris & ſtomachi prodeſt: & ad internas vlcerationes, & ad fluxum muliebrem valet,& capillos etiam denigrat.

Omphacitæ confectio.

Omphaciten ſic faciunt, Vua nondum penitùs matura,ſed adhuc acerba in cratibus diſpoſita, areſcat ad ſolem diebus tribus aut quatuor, donec racemi rugas contrahant: tum vinũ expreſſum cadis inſolatur: idque adſtringendi vim habet,& ſtomacho idoneum eſt. Creditur quoque in peſtilẽtibus cõſtitutionibus vtiliter bibi: ſed huiuſmodi vinum nonniſi poſt multos annos bibi poteſt.

Picatum vinum qomodo fiat.

Vinum picatum ex liquida pice & muſto conficitur. Pix verò prius lauanda eſt marina aut muria vſquedũ exalbeſcat, & marina aqua pura defluat: poſtea verò lauanda iterum eſt aqua dulci:& octo muſti congiis vna picis vncia adiicitur,& ita permittitur. vbi deferbuerint & conſtiterint,in vaſa diffunduntur. Calefacit picatum vinum,concoctiones adiuuat, abſtergit,repurgat,vtiléque eſt pectoris, ventris, iecoris, lienis, & muliebrium locorum doloribus: itémque diutinis defluxionibus & exulcerationibus quæ in profundo ſint, ſi febris abſit. Iam verò ad tuſſes, tardas concoctiones, inflationes & ſuſpiria facit.

De abſinthite vino.

Vinum abſinthiten ſic condire oportet, Pontici abſinthii pondo librã cum muſti quadraginta octo Italicarum amphorarũ ſextariis decoque vſque ad tertias,

tum ſuperinfunde muſti ſextarios ſex, abſinthiique pondo ſemiſſem: omniáque diligenter mixta in vaſa diffunde & repone. Eſt autem ſtomacho idoneum, vrinas ciet, hepaticis, regio morbo, & renum vitiis auxiliatur. tardè concoquentibus vtile eſt, itémque cibum auerſantibus, & iis quibus iam longo tempore præcordia tenduntur: efficax etiam eſt contra inflationes, rotundos alui lumbricos, & menſtruas purgationes ſuppreſſas.

Elleboriten quomodo facias.

Facies autem elleboriten hoc modo, Ellebori nigri vncias duodecim, aphronitri vncias quatuor, muſti heminas duodecim diebus quindecim macerato, & percolatis poſt ſex menſes vtitor: id etiam partum enecat. datur cyathus.

E ſcammonea vt fiat.

Scammoniten facies ſic, Scammoneæ radicis per meſſem effoſſæ vncias quindecim in linteolo ligatas in muſti congium vnum coniice, & diebus triginta finito. aluum purgat, bilem ac pituitam trahit.

Ex thymo quomodo condiatur.

Thymi cōtuſi & cribrati triobolos centum linteo colligatos in muſti amphoram demittito. facit hoc ad ægras concoctiones, cibi factidia, ructus difficultatem, neruorum & hypochondriorum dolores, hybernos horrores, & denique ad venenata animalia quorum ictum frigus inſequitur, & locus computreſcit.

Dioclis vinum ſanitatem conſeruans, Cap. XXVI.

QVum in dolia coniectum muſtum fuerit, in metretas decem praſii minam indito.

Herodoti, de vino propinando, Cap. XXVII.

In hoc capite plurima eſſe menda conſpiciuntur.

QVum dandi vini duplex ſit ratio, vſúſque poſtulet vt vinū demus, vel vt febrim ſoluamus, vel vt cōcretionem fluentem ſiſtamus, ideo in iis vini exhibitione omnino vtendum eſt eò vt vires confirmemus. at quibus vt febris infirmetur, vinum damus, fit vt aliis dandum, aliis non dandum eſſe iudicemus: ſiquidem non vna eſt indicatio. atque ætas quidē eſt ad hoc idonea ea quæ floret, vel quæ non multum abſit. Præterea viri aptiores ad hoc ſunt quàm fœminæ, tempus vernum & æſtiuum, naturæ perhumidæ: itémque non multæ calidæ febres, breues, & quæ ſine ſymptomatibus accedunt: & quæ in firma declinatione ſunt potius quàm quæ declinare incipiunt. Omnino autem ad hoc inepti ſunt qui cum duritie aut inflammatione partium ægrotant, ſiccíque ſunt, & difficulter perſpirantur, quíque febres continuas habent, & quibus neruoſa pars noxam contraxit: vinum autem ieiunis dandum eſt, indita quinta aquæ calidiſſimæ parte: ſique admodum potēs ſit, quarta. Sed ſi defæcabitur, magis etiā eius vis infringetur, ſiquidem multum eius perſpiratur. Primam verò eius exhibitionem remiſſam eſſe oportet, habita interim ratione conſuetudinis: ſique facilè ferat, etiam ſecundo loco, dandum erit: ſique promptus capiat, etiam tertio. Ii verò qui præbibere conſueuerunt, bibacéſque alioqui ſunt, hortandi ſunt vt ad ſex vſque heminas bibant. qui verò athletarum vitam degunt, quíque cōſueti ſunt ad ludos quos apocottabiſmos vocant, quum videlicet poculis plenis alter alteri propinat, duplum ſi velint præbibant & euomant: tunc enim ex conſuetudine datus eis humor acer & pituitoſus excernetur. Adhortandi quoque ſunt vt qui velint in medio cibo bibāt, & etiam poſt ſumptū cibum definitam menſurā aſſumāt. Sed potus omnib⁹ ne ſerius duarū horarū ſpacio à cibo ſumpto detur: ſi poſtea ſiti vrgebuntur, aquam bibant. Qui verò frigidū aliquid ſumpſerunt, iis in medio cibo aut poſt cibū potus exhibeatur. Qui verò ieiuni bibere non conſueuerūt, nec poſſunt abſque cibo potū ſumere, ſi voluerimus nuda corpora à vino cōtingi, fruſtula panis in vinum temperatum calidum cōfracta iniiciemus, ſorbendum dabimus, atque vt ita temperatum ſumant iubebimus. ita enim proportione reſpondebit potationi quæ ieiuno ſtomacho fit. Eadem quoque & in ſenibus & in pueris & in pleriſque mulierib⁹ faciēda ſunt, itémque in iis qui parū bibunt, vel qui ſuapte natura læduntur: qui verò à pauco initium ſumunt, & in medio cibo vini indigent, iis antè & poſt etiam conſuetam aquam dabimus. Omnes verò quibus febris infirmandæ cauſa vinū damus, ſi res ex ſententia ſuccedunt, cogere oportet vt dilutius quàm eis conueniat ebibant. menſuram verò in omnibus communem definire, quum magna & propè infinita ſit in iis qui ſumpturi ſunt differētia, nō poſſumus: & tamen danda opera eſt vt medium terminum inter plurimum & minimum determinemus. Ne plus igitur quàm tres heminas, nec minus quàm vnam bibāt. Iis verò qui ieiuni bibunt, dum apocottabiſmum exercent, tertia præterea epoti pars adiungatur: qui verò poſt longum tempus loti ſunt, portio cōſueta dari eis debet: itémque iis quibus à balneo vinum damus. Omnibus enim qui datum vinum biberint, ſequenti die ſi bibant, aquæ potionem commendamus: quam niſi eis perſuaſerimus, admonendi erunt vt pauco vino vtantur, & copia etiam alimenti minuenda erit. Qui verò febris infirmandæ cauſa ſecundum balneum ingrediūtur, in eiſdem vinis perſeuerare oportet: qui verò cauſa refectionis, hi debent ad robuſtiora tranſire: ſed trāſitus ne fiat confertim & repentè, ſed pedetentim. Nunc verò ſigna quæ ſequi eos debent quibus rectè vinum ſit datum, exponenda ſunt nobis: nam his cognitis mala quoque ſimul intelligentur. Ergo faciei rubor cum naturali coloris elegantia coniunctus, cōmoda ſpiratio, ſudores calidi per totum corpus, capitis leuitas, partium corporis agilitas, animi hilaritas, oculus humidus, conſequētur: tum verò ſentiet ſe rectè lotum, & ad vinū rectè erit affectus, & poſtquam biberit, cibos magnopere appetet, & eorum vſum commodè feret, itémque ructus à quibus leuabitur excitabuntur, & à cibo potum quæret, moderati ſudores prodibūt, qui paulò poſt ceſſabunt: vrina excernetur, corpus denique reddetur molle & probè coloratum. Qui verò incommodè vinum ſumpſerint, eos ſequetur faciei pallor, & ſiccitas per omnia, vel certè plurima corporis membra, ac, ſicubi ſignificat, ſudor frigidus apparebit vnà cū capitis grauitate, in quo æger omnium artuum motus conſpicietur: itémque animi demiſſio, & ſtomachus ad cibum ſupinus, & ſitis quæ ſedari potando non poterit, & æſtus in hypochondrio, & voluntas eructandi, nec vlli ructus fient: ſique fiant, nihil leuabunt. veſica ſæpe vrinam retinens, atque etiam paulatim eam reddens: eorum quoque pulſus denſus erit neceſſarió. Quum hæc tum omnia tum plurima appareant, ſi nauſea eos tentabit, vomitus ſtatim imperabitur. Si nauſea non adſit, ipſi tamē alioqui facilè vomant, tunc etiam vt vomant iniungemus: ſi difficulter vomant, aquam calidam potui dantes laborem ſedabimus: qui verò febrim habent, ſi euomāt, & longa fuerit acceſſio, poſt vomitum exiguo cibo ſunt alendi: ſi breuis, poſt ſequentis diei ſomnum. Si non euomuerint, in iis cauere oportet diatriton, & mediis diebus aſſiduus potus tēporibus à nobis definitis dandus erit. noxium enim eſt quum febres poſt vini potionem accidunt, ſiccitate in ægro regendo vti: quamobrem par eſt vt continuis potionibus humectātes particulas corporis exiccatas, vini potione expediamus & liberemus.

Antylli de collutione, ex tertio de auxiliis quæ extrinſecus adhibentur, Cap. XXVIII.

COllutio ſitim lenit, oris ſiccitatem humectat, linguæ aſperitatem leuigat, diſſolutionem mitigat, ac quod in dentibus viſcidum eſt, expurgat. Ac collutio quidem non ſolùm in remiſſione danda eſt, ſed etiam moderatè in omni tempore, præterquam in principio, ea vti poſſumus. Gargarizatio verò iuuat ipſa quidem parum, extremas ſtomachi partes humectans, ſed tamen magis etiam lædit, quum materiam ſurſum petētem efficiens, caput obſtruat.

De potu, ex libro eodem Antylli, Cap. XXIX.

AQua calida quoquo modo omnibus ægrotantibus in temporibus opportunis danda eſt: frigida verò, præcipuè vt calorem qui non ex alia affectione, puta ab inflammatione, ſit exortus, ſed ipſe per ſe vexet, vt in ardentibus febribus flammeis, exhibetur. Per obſiſtētiam

verò frigidam damus iis qui frigidæ potioni sunt assueti,& qui alieni sunt ab vsu calidæ, aut quibus stomachus in morbo propter calidæ potionem subuertitur. Si verò ob febris æstum frigidam quis bibat, is voraciter & largius bibat:si ob aliam quampiam causam,parum & quasi sorbeat. Cauendum autem est ne statim à cibo bibatur nisi vinum & frigida:acetum nanque per se non damus, sicut ne vinum quidem,nisi quandoque paululum,& medicamenti vice.Posca verò datur iis qui sanguinem reiectant,præsertim verò si à stomacho aut vẽtre fiat reiectatio: atque etiam iis quos nausea vehementer exercet, & qui in nauigationibus nimium expurgantur. Quandoque etiam pituitosis poscam damus vt pituitam euomant: & oxymeli sumimus,vt affectionibus thoracem infestantibus succurramus,& quum quispiam fungos comedit, atque etiã vbi quis gypsum potauit,& magis quoq; vbi taurinum sanguinem bibit.Mulsum verò vinum vtrum alicui ægrotanti accommodatum sit,ego certè non noui:at melicratum & iis prodest qui febrem habent, & iis qui sine febre neruorum affectionibus correpti sunt. Hydromeli verò & apomeli,& melimalũ,ipsa per se nõ sunt idonei potus,quandoquidem facilè corrumpũtur & acescũt. Ori verò satis accommodata sunt iis qui non appetunt in febribus nõ prauis,& morbis qui iã inueterarint,& à quibus febris absit:si minus aptè datum alimentum est, nobisque placet statim à cibo & frigidam & vinum dare,horum aliquid sumemus:tum enim corpus & præsertim vẽtriculus & stomachus iam expleta, nihil mali neq; à mora frigidæ,neque à vini facultate, atque vino patientur. ex quo fit vt neque ieiunis, neque multo post cibum demus:quum simile sit si longo post cibum assumptum tempore,ac si ieiunis propinemus. Post potionem verò cibos statim offerre, ne accommodatum quidem est iis qui ieiuni præbibunt. vinum enim & frigida prius corpus lædunt quàm cibi ingrediantur. Sed neque conuenit dare iis qui multo antè comederunt,& postea superbibunt: nã quomodo hæc frigidæ morsum possint retundere,aut vini potentiam hebetare,quum iam cõfecta sint, nihil est quod afferri posse videatur.

Herodoti de potu,& quonam accessionis tempore potu sit vtendum, Cap. XXX.

QVum tota annotatio integra sectione in principiũ, statum & declinationem diuidatur, omnem partem ad potum præbendum necessariam inueniemus.Qui igitur sumpto cibo febricitarint, aut facta conueniẽti ciborum corruptione,si in principiis quoque annotationum nutriti fuerint,vel suspicio est nequid vitiosi alimẽti sumpserint,si eis vomendum esse iudicauerimus, his vomitũ post assumptum potum imperabimus.quibus quidem vt reliquiæ diligenter expurgentur,etiam secundo loco dabimus:& sæpe etiã vt res subiectæ temperentur, & per inferiora secedant.Sed aliæ quoque circunstantiæ inueniri possunt, quæ potum in principio annotationum postulent,qualis est infantium ætas:sed id demum tempus opportunum existimamus quum nec serius nec citius datur.Qui verò potũ auersantur,& ob eã causam in periculo versantur, id quod in difficilibus instantiis fieri solet, si in principio accessionis potum expetant,non erit eis negandus:in temporibus verò incrementi plures causæ dãdi potus sunt.Ergo si vehemẽs sitis in accessionibus quosdam inuadat,ferrique ea ægrè possit,nõ ex malitia & incremento morborũ,sed ex quadã propria mali qualitate, omnino necesse est symptoma mitigare; quod nisi fiat, febris magnitudinem multo magis sitis augebit.Qua in re spectanda est etiam ægrotantis natura: nam si in cæteris tolerans patiénsque sit, & sitim non ferat, profectò aptus erit vt in accessionis incremento bibat: & item qui multum biliosi humoris in stomacho aceruãt,& magno cum labore id reiiciunt,& quodammodo leuantur:sed extrema frigent pallidique ipsi sunt,& propè deficiunt,neq; decubitum ferunt,exusti atque enecti siti, quanuis ab excretione leuari debuissent,quum ex quibusdam numeris constitutis hæc vicissitudine quadam patiantur, neque quiescunt,neque ad extremas vsque partes febris perue-

A nit,si multum humoris eis præbuerimus, eos quodammodo abluemus.Iis quum euomuerint,accidit vt statim post assumptionem & vomitum,calor confertim per corpus euehatur,& ad status proprietates proximè accedat. Sique partitio annotationis in imparia distribuatur, vt maior pars incrementi,minor verò status sit, tempus potionis dãdæ erit in accretione:siquidem illud proportione respondet tempori status,quoniam in iis temporibus causa dominatur,& homo ipse vexatur. Citiꝰ quoq; alẽdi
B sunt qui facultates habent quæ facilè opprimuntur, quos multo antè non solùm potu dando communire oportet, sed cibis etiam præbendis.Qui verò in febribus difficulter bibant,quia stomachus ex peculiari calore exaruerit, si magnitudo febris sit,hi nisi continenter bibendo humectentur,cum magno suo damno in tempore alimenti reparantur.Nonnulli sunt qui ex suffocatione talia patiũtur à quibus periculum suffocationis imminens auertentes,ante statum potionem dabimus.In iis autem qui suapte natura non appetunt,& cum labore sumunt ea quæ of
C feruntur,& præcipuè si siccitas os occupet, continuo potu vtendum est,quum maior inde propter res futuras eua sura sit vtilitas. Citius quoque potum damus iis quibus attractiones ingentis famis accidunt,vt symptoma mitigemus. Atque calidi quidem potus dandi tempus exposuimus:siquid omissum à nobis sit, facile erit ex iis quæ dicta sunt inuenire. Frigidi verò potus, quum incipitan-notatio,vsus est in iis qui sanguinem fundũt:in accretione verò dandus est iis qui propter aliquem casum sumere calidũ non possunt. Frigida verò potio quæ arden-
D tibus infirmandi causa datur, ante remissionem in ipsius status tempore præbetur:eadem exhibendi tempora sunt tepidæ,lacteæ & gelidæ potionis. Calidæ autem exhibitionis diuersa sunt tempora:nam si detur in principio annotationis vt vomitus cieatur, & copiosa & tepida detur: simili quoque modo si propinetur vt vehementem & ardentẽ sitim extinguere velimus,siq; vnà cũ defluxionibꝰ multi acres biliosique humores in stomachũ confluant, si quidem eo tempore quod sumptum est,non superatur, sed excernitur. In frigida verò potione ad sitim tollen-
E dam,facere debemus vt paulatim eam sumant, & parcè bibendo diutius in potione immorentur: at quum mouẽdi vomitus causa bibitur, vt confertim ac quantum vno haustu possint,ea vtãtur. Si verò propter annotationis longitudinem, aut virium vexationem,aut propter iam memoratas circunstantias demus, quum in accretione aut statu sint constituti,moderata potio danda erit, vt neque solùm gustent,neque etiam se expleãt: commodum nanque in febribus est,ventrem vacuum & non tensum seruare.Qui verò propter siccitatem & propter suffocationẽ
F ex ipsa ortam siccitate potum sumunt,in quibus etiam seruari volumus quæ ad potionem pertinent, eis paulatim & continenter offeremus.Si verò etiam febricitantes aut stomachi aut alui fluoribus vexentur,tunc etiam cauendum est ne potio confertim sumatur,quandoquidẽ symptomata excitat atque irritat:optimúmque est vt ex vasculis quorum perangusta sint ora,paulatim bibãt:quòd si in remissionibus potum præbeamus iis qui defluxionibus tenentur,nunquam nec multum nec affatim & cõfertim dabimus, sed eo modo quẽ diximus. cæteri ad expletio-
G nem vsque bibãt. Siccis verò & quorum caro occlusa est, & ex omni parte constricta, plus dandum est quàm vt sitis postulet ratio:sique opꝰ sit,iterũ dãdũ: eadẽ enim & vnius & plurium potionum est occasio. Facienda tamen coniectura est an primus humor concoctus sit:& corporũ natura est indaganda,non autem desiderii ægrotantis habenda ratio.nam si sudores qui post datam potionem apparẽt vtiles sint ac bene cedant, perseuerandum est in secunda potione propinanda:si verò copiosis largioribúsq; sudoribus opus sit,ipsi verò cessent, excitandi erunt. Quũ
H verò singultus infestet,aut sicca tussis intendatur, pauca calida absorbenda est: gelida verò aut frigida si pro calida detur,iisdem modis iisdémque temporibus danda est: si verò vt sudores aut alia symptomata cohibeantur quæ suprà numerauimus,paulatim & ex maioribus interuallis exhibenda:itémque frigida quæ à cibo datur, pauca esto:

frigida verò quæ in febribus ardentibus certatim datur, aut lactea, aut gelida, quomodo danda ſit, in libris ad curationem pertinẽtibus explicabimus. Aqua verò quæ potatur, ſit optima, & decocta ad carbones in vaſe fictili: ſed nos aquam in vitream phialam immittimus, & in aquam feruentem indimus: quæ ſic parata, omni reprehenſione caret. Si praua ſit aqua, vbi decocta fuerit, ſub dio teneatur: frigida verò, pura eſto frigida & mollis. Si verò accõmodatè atque aptè tepefiat, lacteáque aut egelida reddatur, diuerſis rationibus ea erit vtẽdum, facta comparatio ne cum calida. Cæterùm tepida ita temperetur. Calidæ aquæ potui accommodatæ cyathis quinque vnus frigidæ addatur: egelida verò ſic mutetur, vt calidæ cyathum vnũ & frigidæ quinque habeat: lactea verò ex pari vtriuſque menſura temperatur. ſit autem intenta quæ frigida eſt: ſi verò remiſſa ſit, plus frigidæ erit adiungendum.

De potionibus quæ ægrotis conueniunt, Cap. XXXI.

Febricitantibus optima potio eſt melicratum aut oxymeli, quorum cordi eſt accommodatũ. Aqua verò in febricitante omni morſu vacat, excretiones verò non admodum facit. Aquæ verò in quibus aliquid maduerit, in quibus vis adſtringendi ineſt, non ſunt incommodæ vẽtris perturbationibus, & valent etiam ad vomitus cohibẽdos, quibus mellis & oxymelitis potio eſt aduerſa. Mala verò dulcia, æſtiuo tempore in tenues partes diſſecta, in aqua macerentur vſquedum aqua colorem inde contrahat: vel Cydonia mala matura ſecantur in partes, & ſimiliter macerantur quod verò ex malis fit, dandum præcipuè eſt iis qui bilem vomunt, & quibus fluit aluus: ſed ne mala aciditatem vllam habeant, diligenter conſiderãdum eſt. Simili quoque modo pira ſunt maceranda quæ acerba dulciáque ſunt. Omne autem dilutum quod ex piris conficitur, maiorem vini facultatem refert. Secundas in hac refert id quod ex malis fit cydoneis: minimè verò quod ex crudis palmulis paratur: éſtque præſtãti⁹ id quod ex ſemimaturis cõficitur. Myrta verò tenera macerata paſſo vinoſam quidem potionem, ſed tamen morſus expertem & lenem faciunt. Succus verò qui ex Punicis extat, non minus quàm quæ dicta ſunt vinoſiſſimus eſt: éſtque hic quoque ſuccus lenis, & nihil habet caloris. Atque hiſce dilutis quæ acerba ſunt vti poterit quiſpiam in iis febribus quæ & turbationis expertes & tutæ ſunt, & omnino in iis quos citata aluus exercet. Diluta verò quæ à ſorbis piriſque ficcis & myrtis, itémque palmulis fiunt, minus ſtrigmenti modo craſſa ſunt. vti his poterimus in iis quibus vinum non eſt dandum. Acini quoque vuarum conſciſſi macerantur, ſed eorum decoctum eſt vtilius, quod adſtringendo eſt efficaciſſimum: nec vllam aliam acrimoniam neque aciditatem habet. Vina verò quæ ex myrtis, fauis, tritico, & hordeo fiunt, nihilo imbecilliora ſunt quàm quæ ex vua conficiuntur, ſed multo tardiora peioráque ſunt: at quæ ex palmulis & ficubus fiunt, quum in principio bibuntur, ſimilia dulci vino guſtantibus videntur, at facultate multo deteriora & grauiora, & ad conficiendum difficiliora: quum verò inueteraſcunt, ſimilia vino auſtero & calore & facultate redduntur.

Philotimi de potione quæ antè & poſt cibũ datur, Cap. XXXII.

Qum poſt cibum potus confertim ſumitur, vſu venit vt ſtomachus, & præſertim ſuperior, fiat latior, venter extendatur, cibi madefcant, & parentur vt diffundi queant: os, partes capitis, guttur & ventriculus calefiãt. Qui verò nocte frigidam bibunt, iis omnia prædicta loca refrigerantur, & alimentum quod non longè aberat vt calefieret, perfrigerat, & coctionem impedit: alimẽtúmque feruens & bullas in eo iam excitatas deprimit atque deponit, facítque vt quieſcat, partémque alimenti iam diſſolutam & eliquatam reddit craſſiorem. Siquis verò frigidam ieiunus bibat, in eo quoque eadem loca perfrigerari, & citò, & plurimum humorem & calefactum minus ex ventre in corpus diſtribui, & pituitã quæ in vẽtriculo continetur, fieri craſſiorem contingit. Iis verò qui ex laboribus, balneis & febribus bibunt, cum diſtributio humoris celerrimè fit, tum miſtionem, minus ſuſtinet: alimentúmque quod in venis eſt, & os, & vultum, & ſtomachum, & ventrem maximè perfrigerat, & ſuccos qui venis cõtinẽtur, paruo tẽpore refrigerat, ac craſſiores facit.

Roſacei confectio, Cap. XXXIII.

Roſas purgatis ſordibus & exectis vnguibus, in peruetuſtum vinum quot velis coniice, non tamen aceruatim, ſed paulatim: ſingulíſque diebus calamo qui ad fundum vaſis pertineat commoueto, ita tamen vt ipſum diligẽter obtures, ne fiat perſpiratio, & finito trigitã dies: quibus lapſis vinum defæcabis, & in quinque eius ſextarios vnum mellis ſextarium coniicies: itémque operculo probè concludes, & quum triginta dies ſic permiſeris vt conſiſtat, vtitor.

Eiuſdem alia compoſita confectio.

Roſis, exectis vnguibus, iniice mellis ſextarios ſenos, & per annum ita finito: tum huius compoſiti cape libram vnam, mellis puri libras quinque: eiſque omnibus læuigatis vini optimi ſextarios decem affunde.

Hydrororoſatum.

Mellis optimi libras XXX. foliorum roſarum libras X. aquæ fontanæ libras LX. coque aquam donec ferueat, & ablato ab igni vaſe, roſas iniice: tum vas obturabis donec perfecta ſit facta concoctio. vbi coxeris, mel ſeparatim coquendo ſpuma expurgabis, & defæcatis roſis, mel decocto roſarum infunde.

Aliud roſaceum.

Vini quod primùm exprimitur, pondo XXI. mellis põdo VIII. foliorum roſarum pondo III. roſæ vino imma deſcant dies quindecim, tum è vino per colum traiicies, mélque excoques, & ſpumã abiicies, & vino in quo roſæ maduerint addes, & probè obturata ſic permittes.

Aliud roſaceum recens.

Mellis pondo VII. vini pondo XXI. foliorum roſarũ pondo II. tritas vt par eſt roſas vino biduum admiſceto, tum roſis excolatis & melle cocto, vtrumque cõmiſcebis, & probè obturata dimittes.

Violaceum.

Mellis pondo VII. vini pondo XXI. violarum manipuli CCXL. has in folia redactas in vino triginta dies macerabis, tum violis colo traiectis, mel coques, tum vtrumque in vnum compones, & obturata ita ſines.

Chamæmelatum.

Vini aſcalonitæ pondo XXI. mellis pondo VII. granorum chamæmeli vnc. VI. grana vino diebus quinis macerato, iiſque excolatis, mel coquito, & abiecta ſpuma in vnum omnia rediges, & obturata permittes.

Conditum ad lapidem in veſica frangendum.

Mellis ſextarius, vini ſextarii quinque, piperis vncia, ſaxifragi drach. quatuor, ſpicæ nardi tantundem, carpeſii, zinziberis, mei, aſſari, caſſiæ, ſinonis, petroſelini, acori, gẽtianæ, dauci ſingul. drach. IIII. ſicca melle deſpumato, & vino componantur, & vas in quo poſita fuerint, dies CCX. ita finito vt fiat concoctio.

Conditum.

Mellis libras X. vini prioris libras XXX. piperis vnciam vnam, piper contundendum eſt, vinóque admiſcẽdũ, tũ mel deſpumatũ cũ vino cõpones, & obturata ſines.

Aniſatum.

Mellis lib. X. vini prioris albi lib. XXX. aniſi vnc. V.

Ex iunco odorato.

Ad drachmas XVI. iunci odorati adde croci põdera XII. maſtiches drachmas XVI. hæc omnia contrita vino compones, mélque deſpumabis, & omnia ſimul miſcebis obturabiſque, & ita permittes.

Styracatum.

Mellis libras XXX. ſtyracis libram vnam, vini libras ſex, mel deſpumato, ſtyracem terito, commiſceto, & cum melle deſpumato: vinum in mortario miſceto, & manu tua excipiens vtitor.

Abſinthite.

Ad vini ſextarios quinquaginta iniice, coſti, folii, amomi, caſiæ, ſingulorum ſemiſſem, mellis ſextarios X. & abſinthium herbam pauco vino macerabis, & prædictis rebus tãtum eius diluti affunde quantum tibi guſtãti rite confectum eſſe videatur.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM, Liber ſextus.

De decubitu, ex Antylli quarto libro, de auxiliis quæ fiunt. Cap. I.

DEcumbere autem confert iis qui acuto morbo detinentur, quoniam qui ita laborant, laſſari non debent: qui verò diuturnis morbis ſunt correpti, ſolùm confert decumbere quum vrget acceſſio. at in interuallis etiam moueri nihil prohibet, quum motione & variis quoque excitationibus indigeant. Figura autem decubitus eorum quibus caput laborat, in ſublime vergat, præterquam in phreneticis, quoniã in eis humilem atque inclinatum decubitum volumus: quia decubitus in ſublime elatus quodammodo eos perturbat. Præterea iis quæ in thorace accidunt, ſublimis decubitus eſt accõmodatus. In dyſentericis verò & cœliacis decubitus conuenit ad ilia inclinatior. In gonorrhœa, ſatyriaſi, & renum dolore, in vtrunuis latus decumbere poteſt: nam gonorrhœa & ſatyriaſis exacui exacerbarîque ſolent locis excalefactis, quum in reclinato decubitu manent. renum dolor tum exacerbatur quum lumbus ea figura comprimitur. iis autem qui non nutriuntur, quíque tardè concoquunt, in ſiniſtrum latus vtile eſt decumbere, vt iecur ventriculo circunfuſum, eundem calefaciat. In ſcirrhoſis verò iecoris affectionibus, & tumoribus, & inflammationibus contumacibus, in dextrum latus decumbere eſt melius: quemadmodum ſi lien eiſdem malis correptus ſit, in eum decumbere ſatius eſt. ſed in torminibus inteſtinorum, & in ilei atque coli affectionibus, medius inter ſupinum & ſiniſtrum conuenit. Cauẽdum autem eſt in colicis ne illorum dolorem mitigemus, à pedibus decubitum altiorem facientes, quum hic decubitus & caput & inſtrumenta ſenſuũ repleat. Præterea quos ventris dolor aut eiuſdem frigus vexat, eis quoque talis figura decumbendi non eſt accommodata.

De quiete, ex eodem libro, Cap. II.

QVibus decubitus iis etiam quies & tranquillitas conuenit, ac præcipuè quidem in principiis acceſſionũ, itémque incrementis, & poſt cibum nuper ſumptum, & quum quis dormire cogitat, apta eſt quies atque tranquillitas.

De ægroto abſtinendo, ex eodem libro, Cap. III.

ABſtinendus æger eſt quum carnis & ſanguinis copiã cõtrahere volumus, itémq; cibos incõcoctos coquere, plenitudinẽ euacuare, defluxiones ſiccare, eáſq; præcipuè quæ ex plenitudine oriuntur: quæ res madores quoque mitigat: ſed & dolores ipſos lenit quos acrimonia excitauit: qui verò ex plenitudine oriuntur, eos irritat.

De ſomno & vigilia, Galeni, Cap. IIII.

SOmnus ſemper humectat, nõ ſecus quàm vigiliæ ſemper exiccant: non tamen aptus vt calefaciat ſemper aut refrigeret, verùm quum in iis qui febrem non habent, pituitoſos aut crudos, aut quouis modo frigidos ſuccos in corpore inuentos cõfecerit, atque incoxerit, ex eiſque probum ſanguinem procrearit, tunc hominem inſiti caloris incremento calefaciat. at quum ex huiuſmodi humorum putredine iam febricitantes occuparit, tum febris calorẽ extinguens, proprium verò augens, eos refrigerat. Quum igitur ſomnus proprium calorem augeat & roboret, eum verò qui præter naturã eſt cõminuat & extinguat, meritò etiam quis vno & eodem tempore corpus frigidius ſimul & calidius ſeipſo à ſomno reddi cenſebit. Quum verò duplex læſio exiſtat ex ſomno, altera communis, quando ægroti in principiis acceſſionum dormierint: altera propria in quibuſdam morbis, quando in aliquo alio tempore dormierint, hãc periculoſam eſſe exiſtimare debemus: illa enim neque mortem, neque aliquod aliud graue ſignificat, quum naturã temporis conſequatur. In principiis enim acceſſionum, calor & humores in profundum corporis vergunt, ac ſi qua inflammatio in viſceribus ſit,

A meritò augetur: ſique humores aliqui ad ventrem confluant, non concoquuntur illi quidem vt in aliis ſomnis, ſed multo plures fiunt. quamobrem eo tempore vigilias ægrotis imperamus, ſpiritus, ſanguinis & caloris qui in eis eſt lationem ad exteriora, quæ à vigiliis fit, opponentes, tanquam maximum auxilium lationi eorundem ad interiora, quæ in principiis acceſſionum efficitur. Ex ſomnis verò qui aliis temporibus capiuntur, maxima ex parte vtilitas manifeſta cõſequitur, præſertim verò vbi morbo declinante adhibeantur: nam & in ſtatu etiam aliquando

B manifeſtam vtilitatem ſomnus affert: quandoque etiam in extremis incremẽti partibus quæ ſtatum contingunt: euidentiſſima tamen omnium vtilitas eſt ea quæ affertur in declinationibus. Veruntamen quum ſomni nocent, minus exitiales ſunt iam conſiſtente atque increſcẽte acceſſione: præcipuè autem pernicioſi ſunt in declinationibus. quo enim tempore aliquid eſt vtiliſſimum, ſi præterquam quòd nihil prodeſt, etiam nocet, mortem iurè ſignificat. Iam ex ſomno læſiones ſunt quæ ſunt vtilitatibus contrariæ, tum quòd febres ab eo non diſſoluantur vel e-

C tiam augeantur, tum quòd dolores intendantur, & fluxiones multiplicentur, & inflammationes creſcant. Ex ſuccis verò quibus cõcoctione opus eſt, eis ſomnus prodeſt: quibus verò digeſtione per halitũ, vigilia: præterea ſuccos qui in ventriculum, inteſtina, & iecur vergũt, ſomnus intendit, vigiliæ reuellunt: itémque in humoribus quorum craſſitudinem aut lentorem attenuare oportet, vigilia vtilis eſt, ſed non immoderata. ſunt enim etiam in parte cõcoquendi, id quod ſomnus efficit. Maxima verò læſio frigidis humoribus accedit quum quiſpiam permittit vt

D quantum illi poſtulent dormiatur: eò enim propter frigiditatem inclinant. veruntamen eis non prodeſt, ſed tantùm in huiuſmodi humoribus dormiendum eſt, quantũ ſatis ſit ad vires quæ in vigilia laborarunt reficiendas, & ad quandam concoctionem obeundam. Somnus nanque fit vel quum naturalis calor propter aliquem laborem aut nimiam ſiccitatem ad alimentum conuertitur, vel propter nimiam humiditatem quæ foras extendi non poſſit: ac prior quidem & ſalubris & naturalis eſt: alter verò eſt

E qualis in comate & lethargis euenire conſueuit.

Antylli, de vtilitate quam ſomnus affert, ex quarto libro auxiliorum quæ fiunt, Cap. V.

SOmnus remittit quæ tenſa ſunt, emollit indurata, fundit cohærentia, inæqualia ad æqualitatem perducit: itémque quaſſationes & animi turbationes ſedat, ſpiritũ lenit, defluxiones ſiſtit, humores qui ſunt in corpore craſſos faciens. Somni verò tempus in morbis intermittentibus eſt quum fit remiſſio: quòd ſi longior ſit acceſſio, tũc

F & ſtatus & declinationis tempus accommodatum eſt. at tempus principii eſt inutilius: atque etiam minimè aptũ eſt id quod acceſſiones antecedit. In incremento verò ſi breue ſit, non eſt in eo refugiendus ſomnus. at ſi longius atque poſt medium diei fiat, tunc eſt prohibendus: ſuapte enim natura omnis veſpertinus ſomnus eſt malus. Verùm ſi poſt mediam noctem, & præſertim circa diluculum, medium quodammodo incrementi contingat, permittendum eſt vt cõtinuò dormiatur. Nox autem eſt die aptior, in ipſáque nocte accommodatiora ſunt ea quæ

G poſt horã tertiam ſunt, & præſertim vltima: in die verò, diluculum & pars vſque ad meridiem cæteris præſtant.

Eiuſdem, & ex eodem libro, de vigilia, Cap. VI.

VIgilia plenitudinem per halitũ digerit, quæ in vẽtre ſunt minuit, & vt per partes infernas exeant præparat: languorem diſſoluit, grauitatem diſpenſat, reſoluta corrigit, & robur naturæ atque animo adiungit, ſudores cohibet. Iis verò qui ex medicamento purgãtur vt vſque ad perfectam purgationem vigilent, imperandum eſt. poſt etiam ſumptum tunc cibum & potum, itémque in acceſſione & ante acceſſionem, vt quum de ſomno

loquuti fuerimus memorauimus, vigilare homines debent. A Vigilias inducunt frictiones duriores sine pinguedine,& magis etiam si ex lineis pānis crudis obeantur: præcipuè autem crura fricentur:vnguinàque cōueniunt quæ acrio ra sunt,quæ nitrum,aut euphorbium, aut limnesten, aut cachry,aut cardamomum,aut pyrethrum, aut vuam Taminiam,aut granum Cnidium,aut sinapi capiunt. Cataplasmata quoque cruribus ex sinapi superdentur.Vigilias etiam faciunt hæc,pruritus violentus,pilorum euulsio, digitorum tractio, stomachi vellicatio digitis iniectis facta,quæ ano admouentur atque induntur, quorum est B iam descripta materia: ex iis quæ odorari solemus, quæ fœdi sunt odoris,quæ sternutamenta cient:acria medicamenta oculis admota,aut oleum ipsum infusum:cucurbitulæ inguinibus affixæ, clamores cōtinui, nūcii turbulēti,sermones qui affligunt & cruciant.Spectacula verò nō solùm vigiliarum sunt efficientia, sed etiam propensionem in somnum nimiam dissoluunt: ergo quid fiet incommodi si adhibeantur.

Eiusdem de sermone,ex eodem libro,
Cap. VII. C

SErmo vim quandam habet vt caput impleat,& grauitatem afferat:quinetiam vires dissoluit, idque præcipuè in febrib⁹,& magis quoq; in accessionibus.Sitim etiam inducit ac linguam siccat.est itidem lippientibus & quibus sanguis è naribus funditur,& maximè iis qui sanguinem reiectant, incommodus: est autem aptus iis qui præter modum ad somnum sunt propensi.

Eiusdem de vociferatione,ex eodem libro,
Cap. VIII.

VOciferatio est thoracis & vocalium instrumentorū: D & prius etiam quàm horum,naturalis caloris exercitatio.Calorem nanque auget,purgat,firmat & attenuat: solidas verò corporis partes,robustas,puras,& offensæ minimè obnoxias reddit.Vociferatione autem vtimur quādoque ad morbi medelam, vel vocis defessæ, vel totius etiam corporis:quandoque verò vt vocem vel ex morbo, vel suapte natura malè affectam emendemus. Conuenit autem hæc stomachicis,vomentibus,acidum ructātibus, ægrè concoquentibus: atque etiam accommoda est iis quibus pituita redundat in corpore, & mulieribus prægnantibus,fastidio(cui picæ nomen est) obsessis. Capitis E verò affectionibus non est idonea,quum nescio quid facultatis ad replendum caput & instrumenta sensuum capite contentorum habeat.Iam verò iis qui cibi fastidio tenentur,quique non aluntur conuenit: præcipuè verò languidis,hydropicis,& asthmaticis,itémq; refectionib⁹ ex morbo accommodatissima est.Nunc verò quoniam vox laborat,partim propter longam & nimiam loquelam,partim propter clamoris magnitudinem,partim propter acumen & contentionem,partim verò propter silētium,quasi suarum actionum oblita, ideo fit vt in hisce omnibus F quæ dicta sunt,vociferationis vsus sit vtilis, quum longā loquelam dissoluat,& noxæ quæ ex clamoris magnitudine contracta est, placida & quieta imminutione medeatur: acumini verò occurrat, grauiores sonos inspergendo.Qui verò ex silentio oritur,quanuis non propriè vocis sit labor,tamen cum vocis labore proportionem quandā habet: quocirca ad eū quoque vociferatio est vtilis quæ vocem exerceat.Si denique vocalia instrumenta defessa sint,totúmque corpus suum tenorem non seruet,aut lassitudine obsideatur,tunc ad eorum restitutionem & curationem vtilis est vociferatio.

Quis sit vociferationis modus,eiusdem & ex eodem libro, Cap. IX.

QVi vociferaturus est,debet quum aluus deiecit, fricari leniter,ac præcipuè partes inferiores, faciémque spongia madefacere aut abluere: & prius sensim loqui,ac per interualla mediocria. sed melius est vt prius deambularit,pòst verò ad vociferationē accedat. Is verò qui doctrinæ expers est,vociferando dicat quorum meminerit,quæque clara,& multas habere lenitatis & asperitatis mutationes videantur.Sin autem versus sciat,iambicos dicat,& tertius locus elegiæ detur, quart⁹ modulis numerisque. qua in re præstat etiam memoria recitare quàm legere. In primis autem vociferandum est,vocem quamgrauissimis fieri sonis potest producendo, tum ad acutissimos eandem redigendo:deinde quum non multum in acuto sono permāsum sit,retro vicissim paulatim reflectendum,vocem diminuēdo, donec ad grauissimā à qua ductum initium est,reuertatur. Modus verò à viribus,animi alacritate & consuetudine sumendus est.

Antylli de salubri vociferatione,
Cap. X.

QVum vocis exercitationem rite initam omniū præceptorum ad sanitatis tutelam & conseruationem efficacissimam esse vsu atque experientia didicerim, dedi operam vt & auxilii naturam,& qua via & ratione adhibeatur,quoad eius fieri à me potest,describerem. Nunc igitur quisnam modus veræ exercitationis vocis, ad firmam & diuturnam corporis valetudinem sit, dicendum est nobis. Vox omnis fit à spiritu per respirationem atque inspirationem deprompto, & formato ab iis instrumentis quæ natura ad hunc vsum est fabricata: vt eius materia sit respiratus aër,ars verò(si ita dicēdum est)partes corporis quæ aërem extendunt atque dilatant. Ergo necesse est eius præstantiam & vitium,aut in spiritu aut in spiritum formantibus instrumentis versari. Instrumenta autē sunt,extremorum asperæ arteriæ locorum, eius quæ epiglottis dicitur,oris partium,linguæ,palati,dentium,& labrorū harmonia commoderata, atque ad actionem rite dispòsita.Considerandum igitur est qualis aër,& quomodo dispēsatus,optimam vocem efficiat: ac in acutissimis quidem sonis vsu venit vt comprimatur & angustetur collum, & mentum compressum vehementer suprà à locis quæ ad gurgulionem sunt,ad extremas linguæ partes cōprimatur & angustetur, atque etiam vt ad prædictarum partium proportionem totum corpus simul attenuetur,& aer ad mensuram distantiæ locorum pertrāseat: & in pronunciationibus & melodiis quæ ex ipsis fiunt, & collum, quammaximè fieri potest, dilatetur atque amplificetur, & os ad extremas linguæ radices à locis quæ ad gurgulionem sunt maximopere abscedat & diducatur:& in pronū ciando multus spiritus exsuffletur,totúmque reliquū corpus remittatur, & propter raritatem relaxetur. Ergo acutiorum sonorum exercitationem inutilémque intentionē quam hypate paulatim efficit,aut artificiosam accrescēdi industriam,vt multum valeat,sinere deberet. Quòd si ad corporis tutelam suauitas cantus,& vocis præstantia conducat,grauiorum sonorum vocem exerceamus: etenim aër quamplurimus respiratione in corpus per arteriam & per cæteros apertos cutis meatus occultos attractus,maximum momentum afferre, & præcipua præstantiæ vocis esse videtur portio. Id verò fit vel maximè à multa vasorum aërem attrahentium latitudine. Latitudo verò à concinna exercitatione conficitur,quum nos meatus accommodatè diducimus,& dilatamus, & paulatim quamplurimū excipere aërem,& rursus eūdē exsufflare conamur. Parum enim deest quin omnes virtutes quas pronunciatio affert,à spiritus multitudine & copia præstari comperiamus. Nam neque quispiam vehementem sonum vnquam ederet, nisi vehementi propter copiam spiritū vteretur:neque magnum quippiam,nisi ei magna spiritus copia abundaret.Sed nec etiam longum tempus duraret, si G nō vocis productioni spiritus multitudo suppeditaretur: sicut etiam nec densum,aut clarum,aut plenū quid emitteret,aut propter paruitatem,& imbecillitatem inspirationis inanem,raucum,solutúmque sonum ederet, quū perspectas perspicuásque dictiones reddat, aut quū propter spiritus exilitatem,quasi celet quæ dicuntur atque impediat,nec ad pronunciandum sit satis: quo tempore nulla re alia vocem corriget,nisi multo spiritu vtatur.Quum igitur copia aëris per spirationem attracti maximum pondus afferre ad vocis præstantiam videatur,in primis eius H habenda est ratio ei qui vocem exerceat. quis autem sit modus huius curæ & diligentiæ exponendum est. Ergo quum spiritus in nos attractio fiat, diducto pulmone, & ventre,& meatibus qui in tota sunt carne(aër enim intro vi pellitur ad eam capacitatem à diductione factam, naturali quadam necessitate,vt quod vacuū est impleatur)

nos eum per nares atque os ingredientem videmus, ac multũ etiã eius per toti⁹ cutis meat⁹ ingreditur. Eo plus autem externi aëris intra nos recipiemus, quo maiorem fecerimus capacitatem eorum locorum quæ ſunt eundẽ attractura. Quamobrem quorum denſa cutis eſt,& meatus anguſtos habent,exiguæ vocis ſunt,& ad ſonos edendos imbecilli:rari verò,& quibus vaſa aperta ſunt, vehementem vocem edunt. Ac pueri quidem, & mulieres, & eunuchi,vocem imbecillius quàm viri emittunt:id quod eis propter meatuum anguſtiam contingit: atque etiam ægrotantes,ob eandem cauſam minorem vocem quàm bene valentes habent.Quũ ergo oſtẽderimus cauſam vocis corrigendæ eſſe aërem ſpirando attractum, aërïſque cauſam eſſe meatuum dilatationem & diductionem, cõſequens eſt vt quomodo hæc ipſa fiat, conſiderandum eſſe videatur. Quoniam igitur omnis corporis capacitas & cauitas duobus modis augetur,& paulatim diducitur, vel quum tunicæ quæ cauitates amplectuntur, ex omni parte in orbem concluduntur,vel quum corpora ad id accommodata ex additione augentur, vtriuſque ratio nobis habenda eſt,& meatus dilatandi:in qua re denſationẽ omnem,& eam quoque inducentes cauſas fugere debemus:vt maximè remittatur,quod non tenſum eſt,in longitudinem:quod verò fuſum eſt, in latitudinem, & moles corporis conſeruetur. Præterea verò aërem augere oportet,tum per inſpirationes paulatim adductum reſpirãdo, & amplius vaſa ad ipſum excipiendum accommodata diducendo, tum etiam conando ex additione quamplurimum foras excernere,& ſpiritum prius ingreſſum exprimere,& vacuare violẽtius. Nam & carnis remiſſio atque fuſio latitudinem meatibus præſtabit, quum copioſioris aëris per reſpirationem adductio eos ad maiorem ſemper latitudinẽ diducat:& expirationis aſſiduitas,quò plurimus ſpiritus reddatur,magnopere meatus diducit.Quo enim quiſpiam maiorem diligentiam adhibuerit vt thoracem ſpiritu per expirationem vacuet,eo copioſiore aëre,vt in illius cõſumpti locum ſufficiat,indigebit.Ex quo conficitur vt vocis exercitatio corpus meatuũ diductione rarefaciat:cæteræ verò exercitationes omnes carnẽ ſtipant,denſant,& conſtringunt:illa verò leuem molem corporis meatus dilatando: cæteræ verò ſolidam, duram & grauem efficiunt. Atque ex ipſa vocis exercitatione & raritate quam ipſa inducit, videre eſt carnem obſequentem,& ad omnem actionem maximè tractabilem reddi: ex aliis verò exercitationibus, reſiſtentem, duram, ægrè ſentientem.Ideo fit vt idiotæ & plerique athletæ ingenio ſint ſtupido tardóq;. Ergo vocis exercitatio eſt cæteris antepo nẽda.In primis enim in ipſis lectionibus accommodatis perſpicuas humorum redundantium excretiones facit:qui verò maiore vi legunt,maiores, atque adeo etiam per ſudores:qui verò lenius legunt, per occultam exhalationem quæ in tota mole corporis efficitur: atque in omnibus ſimili modo per effluxionẽ,quũ expirando multi humores extrà efferuntur,& ex irritatione facta à vociferatione & attenuatione, vt multa excrementa,& ſputa & muci,& pituitæ prouenientes excreentur. Iam verò ex robuſta reſpiratione quam vociferatio præparauit, prætérquam quod vaſa abſterguntur, multi etiam humores cõſumuntur,qui & clàm per corporis extremitatem, & per nares & per os efflantur. Iis verò qui recalefaciẽdi ex frigiditate ſunt,ecquod maius auxilium afferri poteſt quàm actio reſpirationis exercitatæ? Spiritus enim calorem noſtrum aſſiduo motu ex colliſione attritúque excitat & ſuſcitat,talémque reddit per inceſſantem actionis in corpore noſtro feruorem. Quocirca ſi nõ ſingulas in nobis partes reſpirationis refrigeratione refrigeramus, lateat nos ſimilia pati qualia patiuntur ii qui in maiorem humiditatem cadunt quàm ſit in nobis,atque etiam vehementiſſimæ refrigerationis correctionem eos rectè conſequi qui rite vociferatione vſi fuerint,dictum eſt. Quinetiam ſi in noſtris corporibus ſiccitas & calor præter modum redundare videantur,multus aer per meatuum latitudinẽ reſpirando ingrediens,quæ exiccata ſunt,maximè humectabit:& quum ſit tenuiorum partium,& liquidior quàm

A omnis aquã,duritiem à ſiccitate inductã emolliet. Porro autem calorem qui in corporibus præter modũ fit, quid attinet dicere,quũ à nullo alio magis quàm ab aere continenter per reſpirationem attracto refrigeretur atque extinguatur.Oportet ergo ſæpe legere,corpúſque totum laxare & remittere,carnémque raritate perfundere, arteriã cæteróſque tranſitus ſpiritus ſtudioſè diducere,& per grauiſſimas vocis terminationes modulari. Vt autem procul à nobis valeãt ſoni qui ex additione ad notas ſtudioſè conſcendunt,faciendum eſt. ſcimus enim & viribus &

B intentioni meatuum, alieniſſimum eſſe vocis acumens Sonorum verò concinnitates & varietates, mutationibu. cantus temperatis conueniunt,ſed nihil eſt quod ad ſalubrem corporis tutelam conducant. Vociferationibus verò quæ per hypatas fiunt,quammaximè fieri poteſt, ſonũ dilatare coguntur:at in iis qui legunt ita vt audiantur,aut differunt,internam humiditatem euidentiſſimè conſumi declarat dẽſus vapor ex ore legẽtiũ prodiẽs, & ſuperfluitates vetuſtiorũ humorũ qui vnicuiq; meatui adhærebant,quæ excernuntur non ſolùm in prædictis expiratio-

C nibus, ſed per alias quæ extemplò appareant, vt per ſputa, mucos, pituitam, quæ expelluntur: quibus omnibus corpus ipſum cauſas morborum effectrices extrudit & reiicit.Prædictis autem vocis actionib⁹ neque temere neque inconſultò vtendum eſt,ac præſertim iis qui huic exercitationi non aſſueti incipiunt,neque etiam quũ prauorum corruptorúmque humorum adſit copia. Quinetiã vox non eſt exercenda tum quum magnis & euidentibus cruditatibus ſtomachus obſidetur,ne ex actione inſpirationis & expirationis quæ firmior & citatior facta ſit, dũ

D vox in magnitudinem & multitudinem accreuit, vapores corrupti largius per corpus diſtribuantur.

Galeni de exercitationibus,
Cap. XI.

NOn omnis motus exercitatio eſt, ſed ſolùm vehemẽtior. Quoniam autem id quod vehementius eſt, in iis eſt quæ cum aliquo cõferuntur,fit vt idem motus alteri ſit exercitatio,alteri non ſit. Terminus autem vehementiæ eſt anhelitus alteratio, vt motus qui anhelitum non mutant, nondum exercitationes vocemus. Quum igi-

E tur vehemens motus exercitatio ſit, neceſſe quidem eſt hæc tria ab ea perfici in corpore quod exerceatur, duritiem membrorum ex mutuo attritu,innati caloris incrementum,& ſpiritus citatiorem motum: ſequi verò hæc reliqua omnia priuatim cõmoda quæ corpus ab exercitatione conſequitur:vt ex membrorum duritia,tum vt minus ex labore patiantur,tum ad actiones robur: ex calore tum deducẽdorum in corpus validiorem attractum, tum alterationem magis expeditam, tum nutritionem præſtãtiorem,tum ſingularum corporis partium fuſionem:cui⁹

F fuſionis beneficio,& ſolida fieri molliora, & humida tenuari, & meatus dilatari contingit:ex vehementiore verò ſpiritus impetu,& meatus purgari, & excrementa expelli neceſſe eſt. Calefaciunt igitur ac refrigerant exercitationes,ſuperuacaneas humiditates per halitum digerẽdo:ac morbos etiam frigidos & humidos ex accidẽti faciunt. Ergo in iis qui pituitam aceruant,humorem continuò diffundit,& ad aliquem principem partem fluere cogit,atque ita principe parte humectata aut refrigerata, totum corpus frigida aut humida affectione corripitur.

G Ocia verò vtplurimum frigidi humoris copiam congregant,& raro etiam calefaciunt,quum ſcilicet natura corporis intemperata ſit, vt acres defluxus habeat, qui in omnimodo ocio cohibiti, febris calorem afferunt, Sed exiccat quoq; ociũ ex accidenti,quũ vires imbecillas facit, per quas alimenti diſtributio ſolidas partes ſiccat. Corporis autem exercitationes non ſunt contemnendæ, quemadmodũ contemnere eas ſolent ii qui in diſciplinis ſtudioſè verſantur:ſed & totũ ipſum corpus,quoad eius fieri poteſt,mouendum, & particulæ motibus qui viribus

H æquales ſint tractãdæ,& dimouẽdæ in omni genere exercitationum, in quibus ſingulæ ſuo munere fungantur. Motus autem vtiliores ſunt qui è nobis eduntur, quum ab interioribus partibus feruntur,& noſtræ actiones ſunt.

Quodnam tempus exercitationum esse debeat, Cap. XII.

SI ergo exercitatio hæc efficit,nõ difficile erit tempus eius vsus statuere.nam quoniam digestionem in corpus adiuuat,non debet quum administratur crudi inco-ctique cibi aut ſucci multitudo, aut ventriculo aut vasis contineri:vnde periculum sit ne priusquam per maturam concoctionem vtilis fiat, in omnes animantis partes rapiatur:& quoniam meatus expurgat,& excrementa expellit,præstat eam ante cibos adhiberi, quandoquidem impura corpora quo magis nutries,eo magis lædes.Ex quib⁹ perspicuum est tempus ad exercitationem commodissimum esse,quum hesternus cibus duplici concoctione & ea quæ in ventriculo,& ea quæ in vasis fit,prorsus fit confectus atque concoctus,& alterius cibi sumendi tempus iam instet. Quòd si aut priùs aut posteri⁹ exercitatione vteris,aut crudis humoribus hominem implebis,aut pallidæ bilis prouentum augebis. Huiusce autem temporis nota est vrinæ color : quæ enim aquæ speciem præfert, crudum adhuc esse in venis indicat eum succum qui à vẽtriculo submittitur:quæ verò rufa biliosáque est, iamdudũ huiusmodi succũ cõcoctũ esse:quæ modicè pallet,per actæ modò secundæ concoctionis est signum. Eo igitur tempore adeunda exercitatio est,sed expulsis prius excrementis quæ vel in vesica,vel inferioribus intestinis continentur. Periculum enim est nequid ex his in habitum corporis rapiatur, correptum videlicet vi caloris quẽ accendit exercitatio.

De frictione præparante, Cap. XIII.

ERgo siquis posita iam veste protinus ad valentiores motus prius accedat quàm totum corpus molliatur,& excrementa extenuentur,& meatus laxentur, periculum est ne aliqua solidarum partium rumpatur aut cõuellatur: periculum præterea est ne excrementa impetu spiritus impulsa, meatus obstruant. Vt igitur hæc non fiant,oportet linteo corpus mediocriter fricando prius calefacere,mox oleo fricare.neque enim protinus accedendum ad pingue censeo, antequam cutis incaluerit,& meatus laxentur, & (vt vno verbo dicam) quàm præparatum corpus sit ad oleum suscipiendum. Huic rei satis omnino sunt pauci manuum circumactus,qui nullo compressu sint graues & modicè celeres,vt corpus citra compressum calefaciant: siquidem his peractis cernere licebit floridum ruborem per totam cutim diffundi : ac tum quidem pingue inducendum,& nudum manibus fricandum,quæ medium inter molle durúmque modum seruent,ne corpus coactũ constrictúmque,neque vltrà quàm par est,laxum resolutúmque reddatur, sed in sua natura conseruetur. Fricandum verò primo cõtrectatu blandi⁹, inde sensim augendum,eatenus aucta semper ad valẽtius frictione quoad iam carnem manifestè premat, ne tamẽ contundatur.Non tamen tam valida frictione diu vtendum est,sed semel aut bis in quaque parte : quandoquidẽ non eò fricatur ad hũc modum pueri corpus vt duretur, quum id iã ad labores producimus, sed quò ad actiones excitetur,& robur colligatur, & raritas quæ mollem frictionem consequuta est constringatur : siquidem in medio temperamento seruari huius corpus oportet, nec vsquam durum siccúmque reddi,ne aliqua ratione naturale eius incrementum inhibeatur: & progressu temporis quando iam nobis sit factus adolescens, tunc & duriore frictione vtemur,& præterea frigida post exercitationes lauatione.Variæ autem ex manuum iniectu circumactúque frictiones esse debebũt,nec supernè modò deorsum aut infernè sursum adhibitæ,sed etiam tum in subrectum tum in obliquum,tùm in transuersum, tum in subtransuersum,quo vniuersæ(quoad fieri potest) musculorum fibræ ex omni parte fricentur.Domus autem in qua obeũda exercitatio est,nec calidior nec frigidior esse debet, vt corpus absoluta temperie tempore frictionis perfruatur. Nam si calidior aut frigidior sit quàm oporteat, fiet vt in calidiore copus sudet priusquam satis fuerit emollitum:in frigidiore verò,neque prorsus calefiat, neque vn-

A quam probè mollescat,neque ruborem floridum ostendat,neque in tumorem extollatur.hæc enim sunt in aëris temperie,& statu corporis temperato, moderatæ frictionis signa.

De generibus exercitationum,déque earum facultate, Cap. XIIII.

COmmune omnium exercitationum illud est vt animanti caloris incrementum ex ipsis excitetur. Singularum verò exercitationum hæc sunt propria,Valens,hoc B est quæ violenter sine velocitate exercetur, musculis & neruis robur parat:cuiusmodi sunt,fodere, & quatuor simul equos habenis coercere, aut onere maximo sublato, aut manere eodem in loco,aut paululum procedere. Accliues quoque inambulationes huius generis sunt, & siquis per funem manibus apprehensum scandat, atque etiam siquis comprimat digitos pugnúmque faciat, aut diducat, & manũ dilatet, vel in sublime attollat, & ita diutius permaneat, & adhibitum quempiam deducere sibi manus iubeat,nec tamen ipse remittat: id quoque magis C fiet siquis summis manibus apprehenso põdere(cuiusmodi sunt qui in palæstra halteres nominãtur) manus porrigat,aut in sublime erigat. Sed in palæstra sexcentæ aliæ sunt huius generis valentes exercitationes,quarũ omniũ peritiam simul atque vsum exercitor callet,qui sic est diuersus à gymnaste,sicut à medico coquus.Quæ ergo valẽtes exercitationes sint, iam dictum est: nũnc verò ad eas perueniendum est quæ celeritate citra robur aut violentiam peraguntur.eiusmodi sunt,cursus, & vmbratilis armorum exercitatio,& quum duo summis manibus inter D se concertãt. Atque etiam quæ per follem & paruam pilã fit exercitatio,est talis: eius quoque generis est quod ἐκπλεθρίζειν & πιτυλίζειν dicũt. est autem ἐκπλεθρίζειν quum in plethro (*hoc est sexta parte stadii*) quis prorsum retrorsúmque vicissim,idque sæpe in vtranque partem sine fluxu cursitans,vnoquoque cursu breue quiddam de spatio demit,quoad denique in vnico gressu consistat. πιτυλίζειν verò siquis summis pedibus ingrediens, tẽsas in sublime manus,hanc antrorsum, illam retrorsum celerrimè moueat. Celeres motus,sed non violenti sunt qui in palæstra edũtur,nobis vel solis vel cum aliis humi celeriter circũ-E uolutis.Licet autem & erectis,tum circumactis ac velociter prope adstantem mutantibus celerem peragere exercitationem: sæpe etiam cruribus retro tantùm resiliẽdo, interim verò in anteriora vtrũnque crus singillatim referendo. Quin & per manus exercitatione celeri tantundẽ valẽte vti quispiam etiã citra halteres potest,si vtique frequẽtiæ celeritatique motus earum impensè incumbat,siue has in pugnũ ductas,siue explicatas moueat. eiusmodi F quidem celeris exercitatio est, in quib⁹ dixi speciebus comprehensa. Ad vehementem autem veniendum est : ea enim ex valenti & celeri composita est, quando quas valentes diximus,iis omnibus vt vehementibus vti possumus,motus celeritate adiecta. Nõ in postremis autem vehementes hæ sunt fodere,discũ mittere, saltare, idque continuato opere sine intermissione : similiter quoque graue aliquod telum iaculari,ictus maximè continuãdo: aut graui armatura tectum,celeriter agitare. Hæc igitur omnia exercitationum sunt genera : & præterea ex eis aliæ magis lumbos quàm brachia & crura exercent : aliæ G spinam aut thoracem solùm aut pulmonem. quippe incessus cursúsque,propriæ crurum exercitationes sunt:extremarũ manuũ concertatio, & vmbratilis armorum pugna,brachiorum:lumborum verò assiduè se inclinare, ac rursus reuocare: thoracis verò & pulmonis, maximæ respirationes propriæ exercitationes sunt: quemadmodum præter iam dicta,maxima vox, omnium vocis instrumẽtorum.Ex motibus igitur alii animantibus ex seipsis insunt,de quibus antè diximus:alii extrinsecus adueniunt, qui nauigando, equitando aut gestando, siue vehiculo H siue lectulo pendente, siue cunis agitatis præstantur, siue per vlnas nutricum in infantibus. Extrinsecus etiam aduenientium frictio fit.Nonnulli tamen motus planè mixti sunt,qualis est equitatio:non enim vt in vehiculis, ita etiam quum equo insideas accidit, vt à gestante tantum

agiteris, ipse nihil facias. sed & spinam erectam sustinere, & vtrisque feminibus equi costis firmiter inhærere, & crura extendere, & etiam antè prospicere oportet quo in genere & aspectus exercetur, & collum laborat, & viscera agitantur. Sed æquè etiam dimouentur viscera iis qui saliunt: verùm iis qui vehiculo gestãtur non æquè. Quare si quis viscera quæ sub septo transuerso sunt, mouere violentius velit, & prædictos labores adeat, & præterea ad frictionem quæ per circumiectam fasciam administratur, accedat. Sanè concutiunt etiam nõnihil viscera quæ sub septo sunt, maximè respirationes & voces, sicut etiam efflatus. Iam verò ipsa spiritus retentio exercitatio quædam musculorum est, non minus eorum qui in abdomine quàm eorum qui in thorace insunt: atque hi quidem sunt motus qui nobis extrinsecus adueniunt.

Quomodo adeunda sit exercitatio, Cap. XV.

EXuat se adolescens vbi in lotio (vti diximus) perfecta concoctio videatur: mox fricetur mediocriter. docebit id color floridus in summa cute residens, & artuum flexibilitas, atque ad omnem motũ habilitas. post ea verò exerceatur, dum & corp⁹ intumescit, & color illi floridus apparet, & motus alacriter, æquabiliter, & concinnè edit. Inter hæc verò sudorem cum calido vapore commistum cernes. Inhibenda verò tum primùm exercitatio est quum aliquod horum fuerit immutatũ: quippe si paulo contractior corporis moles videbitur, illico desistendum est: nam si vltrà quid progrediatur, etiam boni quippiam educetur, atque ita tum gracilius corpus fiet tum aridius, atque ad incrementum minus habile. Simili quoque modo si coloris gratia euanescat, cessandũ est: quoniam si adhuc exerceas, frigidum corpus efficies, & nimirum exhauries. Iam verò si motuum alacritas, æquabilitas, vel concinnitas remitti quippiam collabique cernitur, vtique statim desinere oportet. Itidem si in sudore accidat vlla qualitatis eius quantitatisve mutatio: quippe quem & magis copiosum semper & magis incalentẽ edi par est, prout motus vehementiores fiant. Quũ igitur is aut minor aut frigidior redditur, tum scito corpus exhauriri refrigerarique, & siccari plus iusto: quam obrem animum diligenter attendere exercitando corpori debemus, vt quum dictarũ iã notarum quælibet appareat, protinus cesset. Nec tamen protinus mittendum est ad lauandum, sed summam intentionem exercitationis remittere sistereque iubebitur, sique velit spiritus cohibitione implere ilia, perfundi oleo, atque apotherapia deinceps vti debebit, quæ genere duplex est, altera ceu pars exercitationis, altera eius ceu species: ac de ea quidẽ quæ species est, posteà dicemus.

De apotherapia frictione, Cap. XVI.

NVnc autem de ea quæ vt pars exercitationis habetur, dicendũ est. Omnis exercitationis probè peractæ postrema pars apotherapia dicitur. Duplex eius est scopus, vt excrementa purget, & corpus à lassitudine tutum conseruet: prior verò est etiam toti exercitationi communis, quando ei quoque duo omnino esse proposita diximus, vt solidas animalis partes firmet, & excrementa expurget. Proprius autem apotherapiæ scopus est vt lassitudinem quæ succedere immodicæ exercitationi solet, submoueat atque prohibeat: qualis autẽ adhibenda sit, ipsa finium ad quos tendimus natura demonstrabit. Nam quoniam propositum est vt solidarũ animalis partium excrementa, quæcunque excalfacta attenuatáque per exercitationem in corpore adhuc manent, prorsus eiiciantur, & frictiones quæ per alios cum celeritate administrantur, adhiberi oportebit, & plurium manibus fricandum, quò nulla corporis pars nuda relinquatur, & cum his vnà tum ipsarum quæ fricantur partium tensionem, tum etiam spiritus cohibitionem. Oleum quoque fricando corpori largiter erit circumfundẽdum: (id enim ad velocitatem simul & mollitiem cum frictione conducit) & alioqui aliud non mediocre commodum secum affert: quando & quæ tensa sunt remittit, & quæ ex vehementiore actione fatigata sunt emollit. Media igitur esto mollis duráque, quæ

A eadem mediocris est. Perficietur autem fricantis manibus valenter iniectis, ita vt earum compressio proximè ad duram frictionem accedat: cæterùm pinguedinis copia & velocitate mouendi eatenus remissis vt planè mediocris euadat. Porro tendendas dũ fricantur partes cẽsemus, vt quicquid inter cutem & subiectam carnem excrementorum residet, id per cutim expellatur. Et ob hãc etiã causam non exigua portio apotherapiæ est, spiritus detentio & cohibitio: quæ quidem efficitur tẽsis omnibus thoracis musculis, iis verò qui sub septo & abdo-

B mine sunt, remissis: qua sanè ratione excremẽta deorsum ferentur. Secundo autem loco censenda est ea quæ mediocriter eos musculos qui in abdomine sunt, tendit, quo videlicet ea quæ sub septo sunt viscera apotherapiæ fructum sentiant. His ipsis de causis etiam fasciarũ circumactus fiant, tendẽte se ad singulas eo qui fricatur, nõ tamen cum omnibus pariter se vertente, quũ neque continuos motus nec vehemẽtes ei contingere ex apotherapia conueniat, sed certè aliquot, & quibus per interual-

C la frictiones sint interpositæ. Itaque tum sæpe reuoluatur, tum sæpe hoc ipso tempore progymnastem mutet: sæpe ipse à tergo gymnastæ incumbens, atque vtrunque crus per vices ei circũplectens, idque cum tẽsione aliquã non vrgente, ab aliis qui commodè cõtrectent, fricetur. hac enim vel præcipuè ratione & calorem qui exercendo adauctus est seruauerit, & excrementa propriis ipsius tum tensionibus tum motibus eiecerit. ad quam rem conficiendam spiritus quoque cohibitio non parum videtur conducere. Quinetiam inter ipsas exercitationes, spiritus cohibitionem interponunt optimi gymnastæ:

D sicut etiam quam supra diximus apotherapiæ debitam frictionẽ: simul etiã cessando, quum homo lassari incipit, simul cutis meatus paulatim expurgãdo, quo scilicet perspirabile purúmque corpus ad subsequentes labores fit: quum alioqui verendum sit ne siquid tale gymnasta prouiderit, obstruat potius meatus quàm expurget: nam vehementiores materierum motus diuersis temporibus & rationibus contrarias edere actiones possunt. obstruere autem quum crassum simul ac multum fuerit quod confertim ac præceps agitur: purgare verò, quum

E exiguum tenueque est, nec præproperè nec violẽter cogitur simul omne expelli. Ob has igitur causas, qui etiã in mediis laboribus apotherapia vtuntur, potissimúmque in iis qui grauia quæ vocant certamina exercent, laudo atque commendo.

De propria frictione, Cap. XVII.

FRictio quandoque per seipsa commodum aliquod corporibus nostris affert, quandoque verò iis quæ

F commodum afferũt ministrare potest: ministrat autem in exercitationibus, præparãs ad eas copora: & itẽ quum post eas adhibetur. Ac prior quidem frictio præparans, posterior verò apotherapeutica nominatur, de quibus suprà verba fecimus. Quæ verò per se ipsa boni quid facit, ea soluendi, ligandi, carnem augendi & minuendi vim habet, vt dura corpus ligetur, molli soluatur, multa extenuetur, mediocri denique crassescat. Quatuor enim hæ genere differentiæ in quadruplici frictionum omniũ facultate atque vsu insunt: sique medias harum quæ vnà cum his intelligantur annumeres, sex differen-

G tiæ omnes fient. Nam si dura ligãdi, mollis soluẽdi vim habet, corpora quæ supra modum soluta sunt, ea duriter fricare oportet: quæ cõstricta sunt, molliter: si modicè se habeant, ea nec molliter, nec duriter, sed quatenus fieri potest vtroque extremo declinato, fricanda esse perspicuum est. Quemadmodum verò in iis differẽtiis quæ in qualitate sunt, non solùm dura mollisque consistunt, sed etiam media: ita in iis quæ in quantitate versantur, non solùm multa & pauca, sed etiã media est. Quum igitur duæ res sint toto genere disiũctæ, si modò id quod facit

H ab eo quod fit, genere distinguitur, frictiones ex eorum numero sunt quæ faciunt: affectus verò qui ab eis in corpore relinquuntur, ex iis quæ fiunt. quare cõtrarietates quoque alias in genere frictionum, vt tum mollem & duram, tum multã & paucam: alias in affectibus, vt tum

colligationem & ſolutionem corporum,tum gracilitatem & craſſitudinem,neceſſe eſt conſtituamus.Ac prior quidem affectuũ contrarietas ex priore frictionum contrarietate naſcitur,ſecunda non item.euenit enim in hac vt gracilitas proueniat ex multa frictione, carnis incrementũ ex mediocri:quippe quum pauca augendæ carni non ſufficiat,propterea quòd id quod carnis incremẽtũ accepturum eſt, & ſanguinis moderato acceſſu & valida virtute indigeat: quorum vtrunque mediocris commodè præſtat frictio: pauca neutrum,nec abundè,nec ſatis. Hippocrates igitur redactis veluti in elementa ſimplicibus differentiis,vniuerſam frictionum rationem abſoluit: quemadmodum carnem ſatis adiicias,quemadmodum detrahas,quemadmodũ corpus mollias,& quẽadmodum conſtringas.Cum his vnà protinus ſe promunt tum media earum opera, tum quæ per coniugationem faciunt.media,quum neque ligare corpus,neque ſoluere,neque carnem augere,neque minuere ſtudemus: per coniugationem verò fiunt,vt quum verbi gratia,pariter colligare & carnem durã adiicere volumus, frictionem duram vnà cum mediocri quãtitate adhibeamus:quum verò mollem,frictionem quoque mollem & quãtitate mediocrem adminiſtremus:& in aliis etiam coniugationibus ad proportionem. Etenim tres differentiæ frictionum à qualitate ſumptæ, tribus quæ ſumuntur à quantitate coniunctæ, nouem coniugationes efficiunt. eas nos formula quadam deſcribemus, in qua duorum verſuum qui ſupernè pinguntur, priorem, qualitatum: ſecundum,eſſe quantitatum volo.

Dura,	Pauca, Multa, Mediocris.
Mollis,	Pauca, Multa, Mediocris.
Mediocris.	Pauca, Multa, Mediocris.

De matutina frictione. Cap. XVIII.

DE matutina frictione in corpore temperato ad hunc modum differendum eſt.Si nihil ſit de quo queratur,certè ſuperuacaneum erit eum fricare: niſi ſiquando ingenti frigori occurrendum videtur. tum nanque veluti qui frigida ſunt vſuri,ſic frictione quoque hoc præparabimus.Si verò laſſitudinis ſenſus vllus appareat,tum vngendus homo eſt & molliter fricãdus. Simili quoque modo,ſi ſiccior iuſto ſit,oleo dulci vngẽd⁹ eſt(id enim ſicca corpora humectat) fricandúſque vt omnino parciſſimè,ita nec duriter, nec molliter: quippe quum ſuccurrere digeſtioni in corpus,non cutis carniſque habitum mutare, neque etiam quod in his continetur quicquam per halitũ digerere oporteat. Quorum mollis vtrunque,dura alterum facit:ſiquidem hæc cutim denſat duratque: mollis verò per halitum digerit,ac corpus laxum molléque facit. Verùm ſi cutis denſitatem corrigere velis,ei quæ ex duris tum frictionibus tum pertractionibus, atque ex vehementi exercitatione & multo puluere orta eſt, mollis frictio cum copioſo & dulci oleo medetur:quæ verò ex frigore contracta eſt,eam primùm frictione ſicca & celeri, deinde cum oleo adhibito calfacientes, ad naturam ſuam redigemus. Laxitatem verò quæ frequens balneum, mollémque frictionẽ & veneris vſum cõſecuta eſt,paucula frictione, primùm quidem ſicca, deinde cum oleo aliquo eorum quæ adſtringunt,ſanaueris. Humiditatem verò quæ nimiæ potioni ſucceſſit, ſicca frictio, & cum linteo adminiſtrata, & cum manica, interdum etiam ſolis manibus, idque vel citra vllum pingue, vel cum eo planè exiguo,corrigit. Eſto autem oleum hoc quod per halitum euocet,& omni facultate adſtringente vacans.

De veſpertina frictione. Cap. XIX.

ATque ita quidẽ de matutina frictione. Veſpertina verò iis vtilis eſt quos vel valida laſſitudo premit, vel immodica ſiccitas malè habet, vel quorum corpus ex alimento non nutritur. Verùm ſymptoma quum corpus non nutritur, nunc ſeponatur vnà cum aliis omnibus ſymptomatis quæ pòſt tractabuntur. In temperata verò natura,quum aut calida laſſitudo aut immodica ſiccitas corpus afficit, prandium minus eſto: tum ab eo ad cœnam longius tẽpus interponatur. plurimùm quieſcat:exiguum tamen quippiam inambulet, vt cibus recto motu concuſſus ſubſidat. melius etiam ſit ſi exonerare aluum poſſit. His omnibus ritè peractis, ſecurus oleo dulci fricabis. non multum tamen ventrem continges: ſi ſecus facias, periculum eſt ne & cibũ deterius concoquat,& ſuccus aliquis ex eo ſemicrudus in corpus digeratur, capútque turbetur, & ſtomach⁹ ſubuertatur. Optimum ergo fuerit omnino ventrem non attingere:ſi C verò in muſculis ei vicinis vel ſenſus aliquis laſſitudinis vel ſiccitas maior appareat, blandè & mediocriter vngi debebunt.

De frictione quæ ad febrim tollendam adhibetur,Ex libro Herodoti de auxiliis quæ fiunt, Cap. XX.

FRictiones quæ cauſa ſoluendæ febris adhibentur, hiſce temporibus ſunt adminiſtrãdæ. conueniunt e- D nim circa morbi ſtatum,non omni quidem in parte, ſed extrema,vt non longè à declinatione abſit. In temporibus verò acceſſionum,primùm in declinatione fieri debent.Obſeruandi tamen ſunt qui partes aliquas inflammationibus obſeſſas habent: nam ſi eæ ſint, diſſolui febris nullo pacto poterit. Quin obſeruare etiam oportet ſpirandi difficultates, itémque ſudores qui ſine ordine in toto corpore aut vultu & collo ſeſe oſtendunt. Ergo quibus facta criſis eſt in principio declinationis, æſtate atque autumno accõmodatè in loco temperato reclina- E bis,atque inibi paratũ hydrelæũ calidũ,in quo aphronitrum toſtum iniectum ſit,habebis. Frictio autem in iunioribus & minoribus,à quatuor fiat: in iis verò quorũ ætas floret, quique maiores ſunt, à ſex adminiſtretur: vt alii brachia ad manus digitos vſque fricent, alii thoracẽ vſque ad inguina, alii denique crura vſque ad pedes. Effuſo verò pingui aliquo, manus ſupernè deorſum deducant,ita vt pars omnis infricetur: deinde hominem pronum ſtatuant, ipſúmque ad eandem proportionem fricent.ac principio quidẽ,leui manuum iniectione lentáque vtantur:deinde verò, celeri & comprimente: po- F ſtremò verò remiſſa, & quæ in omnibus primæ ſit par atque ſimilis. Iam verò etiam partes capitis & ceruix adiuncto pingui cõtrectentur. Partes autem ſingulæ in iunioribus centies,in florenti ætate ducenties fricentur: in iis qui athletarum more vitam degunt, duplicandus eſt numerus. Interim verò dum frictio adminiſtratur,ſi multa hilaritas adſit,ſimúlque febris ſedetur, faciliſque reſpiratio & bonus color appareat,& pulſus magnitudo nõ ita multũ ſit imminuta, neque dẽſus pulſus G ſit,& caro in tumorẽ adiuncto rubore ſit elata,tum numero frictionũ aliquid debet accedere:at ſi iis qui fricãtur ſudor prodeat qui prius nõ apparebat,tum ſcire conuenit rectè progreſſam eſſe frictionem, & inde vtilitatem ægrotanti fuiſſe allatam, & tamen eum ſecunda quoque experientia indigere. neque etiam quum pares acceſſiones fiunt,nihílque occurrit quod ſenſus iudicio vtile aut noxium ſit, ſed per ſe ipſæ impulſus capiunt, expectãda criſis eſt. nam ex ſecũda adminiſtratione per- H ſpicua vtilitas apparebit.Omnibus porrò poſt frictionẽ, aquæ calidæ quod ſatis ſit dãdum eſt. ſique tempora remiſſionis adſint, poſt turbationem quam auxilium hoc

hoc attulit,& post sedationem concussionis alendus æger est. (A) At in quibus nihil quicquã remittitur, eos perfectas remissiones expectando nutrimus;in mediis temporibus largum potum dantes,& præsertim iis quos siccitas malè habet. alimenta verò liquida & calida danda sunt.Si hyems sit, ea quæ ad curationem pertinent,in loco calidiore fiãt, oleóque aphronitrum misceatur,& vini decima pars indatur.In secundis verò frictionibus, si non laxentur,viréſque corporis validæ sint, & pulsus in propria magnitudine permaneant, nec vlla turbatæ respirationis nota videatur,à frictione refectos insidere o- (B) portet,atque perfundi, vt inde laxãdis corporib⁹,simile quippiã iis quæ per sudores fiunt,post crisin perficiatur, atque vtilitates magis variæ extẽt: nã vel manẽt in eodẽ statu(vt antè dixi)adiuti ad morbũ discutiendũ,vel typi in alterius generis formas transeũt, vel intermissiones capiunt, vel fiunt vehemẽtiores, & eodẽ die cessant.Sæpè etiam tutas perseuerãtias inferunt,post quas laboriosus frictionum modus cauendus est: sed in primis frictionibus manendum,quum non procul finis conspiciatur. Si verò intendas manuum iniectionem, neque fe- (C) rant, vlcerísque sensum tactus inuehat, à frictione desistendum: si verò fricando multum circa se calorem sentiant,idque semper,& maiore itidèm malo afficiantur, adsit verò etiam aliquod symptoma implacidum ,tunc à tali quoque auxilio abstinendum est, quum eis immẽsum calorem afferamus, & vt cætera adhiberi queant, tempora remissionis expectabimus. Si verò adhibita frictione in diuturnis & intermittentibus febribus accidat vt continua & vehemens febris subsequatur, moueri & turbari non debemus quasi res malè cedat, quandoqui- (D) dem inde statim æger recreabitur. Iam verò frictionem quoque tollendæ febris causa adhibere debemus in iis qui febres molles & tepidas habent, quæ vel ab initio tales in eadem forma perstiterunt, vel ex vehementibus & difficilibus febribus,declinantes,ad hasce magnitudines peruenerunt. Quibus verò frictiones adhibẽdæ non sunt,discerni debent ex temporibus morbi, ne aliquid incommodi palàm afferamus: quinetiam facta ægrotantis secum comparatione, id discernetur. Quamobrẽ noxæ quæ inuehuntur, spectandæ sunt. nam quum fe- (E) bres quæ à frictionibus excitantur vehementes sint,nec declinent ,sciendum est hoc auxilium non proficere: simili quoque modo,si segnes & somnolentæ per totum caloris tempus sint , laxúmque corpus, respirationem densiorem , & pulsus exiguos & obscuros,atque etiam frequentes reddant, tum frictionem malè cedere iudicamus:sed & tremor & conuulsio ex frictione intempestiua & multa fiet:pariter etiam ex dolore inflammatio exorietur, carne in tota corporis mole intumescente. His (F) symptomatis animum diligenter attendere , & copiam remediorum paratam habere oportet.

De inambulatione,ex xxx.libro Antylli,de auxiliis quæ fiunt, Cap. XXI.

DEambulationis duo statuenda sunt genera, quorum alterum vt auxilium,alterum ad corporis recurationem adhibetur. Deambulare igitur auxilii gratia censemus in affectionibus quæ capiti,itémque oculis,gurgulioni , & thoraci, præterquam in sputo sanguinis, contingunt.Est verò etiam maximè vtilis deambulatio sto- (G) macho humescenti, dolenti,& in quo alimenta coacescunt & corrumpũtur:efficax est etiam ad mulieres quibus suppressæ sunt purgationes: & quum aluus sistitur, & cibi supernatant,& vrina retinetur. Non mediocriter quoque coxendicis morbis prodest: & ad summam, omnibus iis in quib⁹ necesse est aut à superioribus partibus ad inferiores aliquid defluere,aut quæ ad inferiores partes propẽsa ferũtur,excernẽda sunt.De ambulatione verò apotherapeutica vtemur cõfectis grauioribus exercitationibus,& post purgationes quas medicamẽta fecerint,& post sublitionẽ oculorũ,& post copiosum vomi- (H) tũ:& absolutè atq; vno verbo, deãbulatio apotherapeutica potest animũ remittere, spiritũ cõmutare, & in ordinẽ adducere, & quæ distẽta sunt soluere,itémq;thoracẽ purgare,& vt facilè respirationẽ edat efficere,in strumẽtáque sensus roborare, & ventriculũ firmare,&,quod maximi refert,omnẽ affectionẽ quæ lassitudinis sensum affert , quæque perturbat , explicare atque dissoluere. Ac deambulatio quidẽ quæ auxilii causa suscipitur , & multa & cõtenta esse debet:tũ crura impariter mouẽda, calcibúsque incedẽdum, tũ pectoribus pedũ cum popli tũ cõtentione ambulandũ: ac initio quidẽ quietè,deinceps verò vehementius, & rursus vicissim remittẽdum: quantitas autem ex viribus iudicetur. Verùm quæ recurãdi causa initur, pauca & placidè administrata, & quieta,animi corporísque effusione cõiuncta esse debet. Ex quo fit vt quietæ deambulationes imbecillioribus accommodatæ sint. Eædem quoque conueniunt iis qui à cibo deambulationibus vtuntur, itémque iis qui nuper è somno sunt experrecti , & qui ante maiores exercitationes,ad eas ineundas se deambulãdo præparant,& qui parte quauis dolent. Robustæ verò deãbulationes conueniunt valentioribus perfrigeratis,quique spiritum ægrè trahunt , languidúmque vnà etiam cum viribus habent,quique segniore sunt mole corporis, & qui carnem reficiunt,& cõualescentibus. Quæ verò cum intentione crurum aut calcibus incumbẽdo fiunt,capiti malè affecto sunt accommodatissimæ , itémque thoraci humidiori, & vtero conuulso, & purgationi suppressæ , & quum partes infernæ ex alimento fructum non capiunt: & omnino quibus materia sursum repit & fertur. Non intẽtæ verò deambulationes placidis similes sunt,atque ad eadem valent: quæ verò extremis digitis obeũtur,eas obseruatum est propriè lippientibus & aluo suppressæ vtiles esse : accliues autem thoraci qui spiritũ exiguum ducat,idque ante cibũ,& quum loco aliquarũ maiorum exercitationum iniungitur deambulatio. Decliues verò cruribus laborem afferunt illæ quidem,sed tamẽ magis quàm aliæ materiam infrà trahunt, quum eam à capite ad inferiores partes deducãt. Inæquales verò vtiles sunt iis qui citò deambulãdo fatigãtur.Quæ in campo fiunt, magis laboriosæ quàm hæ sunt,& magis etiã sunt accõmodatæ ad spiritũ & ad corpus constituendũ : quæ loco aspero fiunt,caput replẽt:quæ in arena,& præsertim profunda, (est enim hoc vnũ genus exercitationis vehemẽtissimæ)efficacissimæ sunt ad omnes partes corporis firmãdas,& potẽtissimè ad materiã è supernis ad infernas partes deducendã:quæ verò in terra molli fiũt, proximè accedũt ad eas quæ in arena fiũt: quæ in pratis exercẽtur blandissimæ sunt, nihil omnino sensus tentãt, nihil cõmouent, sed tamen caput implent , cum propter odoris suauitatem, tum propter humiditatem quæ in eis inest: quæ verò in viis fiunt, minore cum labore fiũt quàm eæ quas in locis deambulationibus dicatis obimus,quæ verò habent inuolutiones,sunt capiti noxiæ.Oblongæ verò similes sunt iis quæ in viis fiunt:quæ verò in locis superioribus domus fiunt , cæteris omnibus sunt anteponendæ: nam & vaporum qui è terra efferuntur sunt expertes,& aerem habent puriorem. Atque ex eis accõmodatiores etiam sunt quæ fiunt in locis quæ tabulis sint strata: siquidem obsecundãt,& caput læuant,& materiã deorsum trahunt.Exigua deãbulatio prodest iis qui fatigati sunt,quique post exercitationes loti nõ sunt,& iis quibus à cibo deambulationibus opus est , quibus grauitas est in corpore. Multa verò deambulatio iuuat eos qui caput aut thoracem malè affectum habent,&quibus infernæ corporis partes non nutriuntur , & qui in exercitationibus vehementiore motu egent. Iam verò quæ prope mare fiunt , siccandi & materiam attenuandi vim habent:at quæ circũ flumina & stagna fiunt,humectãdi vim habẽt:veruntamẽ quæ prope stagna fiũt, deteriores cẽsentur:quæ verò in mediterraneis fiũt partib⁹, eæ sunt aliis quæ dictæ sunt præstantiores,verùm superantur ab iis quæ propè mare obeuntur. Quæ in rore fiunt,similes sunt iis quæ ad stagna fiũt: quæ in locis auiũ volatu frequẽtatis fiunt,efficacissimæ sunt ad euocandũ per halitũ,& ad leuandũ: simili quoque modo eæ quæ in sublimib⁹ fiũt locis.At quæ cauis locis & speluncis(aer enim ibi intẽperat⁹ & vitiosus inest)itémq; quæ sub tecto fiũt,

deteriores sunt iis quæ sub dio. valent enim ad replendũ vel maximè, si humili tecto casa sit munita. Quæ loco ventris non perflato fiunt valent ad euocandum per halitum, & ad excremẽta dispergenda, itémque remittunt, non feriunt: at ex iis quæ vento perflante fiunt, quæ sub Borea, tusses excitãt, thoracem lædunt, stomachum dissolutum roborant, vires collabentes firmãt, & sensuum integritatem afferunt: quæ sub Austro, caput replẽt, sensuum instrumenta hebetant, aluum molliunt, atque ad dissoluendum valent: at quæ Zephyris spirãtibus fiunt, eæ præstãt cæteris omnibus quæ in vento fiunt. non habent enim Boreæ insuauitates, quum eis mansuetudo simul atque iucunditas sit coniuncta. quæ in Apeliote fiunt, malæ sunt, & feriunt: quæ in Sole, effundunt, & caput implẽt, & inæqualitates gignũt. Quæ sub arboribus fiunt, meliores sunt iis quæ sub tecto. aër enim ventilatur, & redditur salubrior: eæque conuenienter arborum qualitatibus aut nocẽt corporibus, aut prosunt. Quæ verò cælo sereno, leuant, per halitum euocant, attenuant, bonam respirationem & mouendi facilitatem parant: quæ nubilo, caput implent, grauitatẽ important, minúsque per halitum euocant. ac matutinæ aluum molliunt, & segnitiem è somno cõtractam dissoluunt, spiritúsque attenuant: vespertinæ verò ad somnum hominem præparant, & inflationes dispergunt.

De cursu, ex eodem Antylli libro, Cap. XXII.

Quoniam cursus est deambulatio vehemens & concitata, ideo inter vehemẽtes exercitationes numeratur: est verò accõmodatus hyberno tempore, itém que æstate media. Valet autem ad corpora calfacienda, appetitum reuocandum, & ad naturales actiones corroborandas, & stomachum firmandum, & defluxiones euocandas. Etsi enim primùm defluctiones videtur excitare, eas tamẽ postea cohibet & comprimit: verùm caput implet. In renum autem morbis, & feminis profluuio, vt afferuatũ quoddam auxilium, nos cursum adhibuimus. Prodest ischiadicis, in quibus in cursus initio vix moueri possunt: sed vbi in cursu sunt, ita properant vt morbi propemodũ obliti videantur. In iis verò quorũ viscera torquentur, & qui fungos esitarunt, & qui à scorpionibus icti sunt, nos cursum profuisse obseruauimus. Ergo differẽtias quæ ex qualitate & quãtitate sumũtur, & cæteras etiã generis eiusdẽ, ex iis intelligemus quæ supra de ipsis deabulationibus dicta sunt nobis: at quæ nõ diximus, quæ quidẽ sunt perpauca, ea nũc persequemur. Est ergo cursus quidã qui rectà ad anteriora fit, qui inde etiã nomen duxit: alius in posteriora, quẽ recursum vocãt: alius in orbem, quẽ circuncursum nominant. ex quibus is qui ad anteriora fit, ea præstat quæ iam diximus: at recursus in posteriora, is non celeriter initus, & capiti, & oculis, & tendinibus, & stomacho, & lumbis accommodatus est atque vtilis: idcirco nõ replet caput. Porro incessus qui pedibus in altum sublatis fit, qui cogit vt firmius summis pedibus incũbendo homines vadãt, ne concidant, materiã infrà trahit. Cursus verò in orbem, thoraci & cruribus accommodatus est, at capiti est alienus. Ergo cursus qui tecto corpore ineuntur, ii carnem calfaciunt, & sudores mouẽt: qui non tecto corpore, non magnam illi quidem sudorũ copiam eliciunt, veruntamen clàm vehementer per halitum euocant, atque etiam corpora durant & exiccant.

De gestatione, Eiusdem, ex eodem libro, Cap. XXIII.

Aliæ exercitationes in motu corporis consistunt: gestatio verò media est inter motum & situm partium corporis quiescentium: quúmque totum corpus ferendo moueatur, inde existit vtilissima & placidissima exercitatio, quæ ipsas itidem partes nõ minus quàm magnæ exercitationes, moueat. Omnis autem gestatio potest naturalem calorem augere, & materiæ multitudinem discutere, & habitũ corporis firmare, & actiones stupidas excitare, & segnitiem præterea dissoluere, & corporis turbationẽ sedare, & iis quos vigiliæ exercent, somnum conciliare, & cõtra etiam veternosis & dissolutis reditum ad se, & vigilias parare. Ac somnum quidem

A conciliat, excremẽta quæ à capite & stomacho delabuntur, per halitũ digerendo, quum hæ partes sint vigiliarũ causæ præcipuæ: at vigilias postea inducit, corporis tenorem ad se reuocando & corroborando. Gestationis autem differentias cõmunes in oratione quæ de ambulationib[9] habita est exposuim[9]. propriæ verò sunt hæ. Vna in lectica fit quæ fulcra habeat lineis ab angulo ad angulũ per pedes distincta: vel fit in sella: hæcque duplex est, vel sedentibus iis qui gestantur vel iacentibus, vel in vehiculo, vel in naui: ac in naui quidem quæ aut ventis

B aut remigibus impellatur. Gestationi quoque subiicitur equitatio, quanuis nonnulli de ea priuatim loquantur. Ergò gestatione quæ in lectica fit, vtimur in febricitantibus, aut qui diuturna imbecillitate laborãt, quique elleborum sumpserunt: atque etiam dum vires reficiuntur, quum imbecilli adhuc homines sunt, prodest: itémque vigilantibus, quique segnitie & pigritia quadã sunt oppressi, & iis quibus caninum in modum appetitus est intentus, quippe quæ intentionẽ illam sedet: & iis qui tardè alimentũ conficiunt, & iis qui alias obire exer

C citationes non possunt: eadem quoque proportione, iis qui diuturno morbo impliciti sunt vtilis est. Sed aliud genus quod lectulo pensili fit, & ante & post cibum prodest: alterum verò, post cibum est inutile. Quomodo autem vti hac gestatione debeamus, explicatur à nobis vbi de elleboro propinãdo loquimur. In sella autẽ stratos gestamus eos qui febrim habent, atque ex iis lethargicos poti[9], & quos cataphora vrget. Qui verò simplici, & permanẽti, & diuturna febri iactantur, si vires ferant, debent gestari quamplurimum, quandoquidem gesta-

D tio minus mouens corpora, quandoque febrim excitat. Ergo in febricitãtibus qui ad integritatem perueniunt, vel quorum longa admodum remissio est, vel qui febribus tenẽtur longis, etiam si non magna interualla habeant, conuenit hæc gestatio. Qui febrim non habent, in cathedra non tecta potius quàm tecta gestandi sunt. Tempora autẽ & loca in quibus gestatione vtendũ sit, & quibus modis fieri debeat, deambulationis tractatio nobis exposuit. Quæ autem in vehiculo fit, habet vim quandam amoliendi commouendique morbos stabiles

E & permanentes: quæ verò in nauibus fit, parum plerunque distiguitur ab ea quæ in terra administratur: ac quæ trãquillo mari obitur, non admodum magnã turbationem neque concussionẽ affert. Ex quo fit vt ferme accõmodata sit iis quibus etiã gestatio per currum cõuenit: nisi quòd hoc magis habet, quòd in purgato aere, & in quo non humidi vapores, sed sicci & acres sint, efficitur, & ob eã ipsam causã est præstãtior. Quæ verò per pontũ fit, vẽtis nauim ferẽtibus, ea maximè varia est, & ex maximè cõtrariis cõstat. Habet enim motũ acutissimũ, vehe-

F mentissimũ, & neutiquã cessãtẽ dum nauis à vento impellitur: éstque mixtus ex securitate & timore, habétque facillimas & celerrimas mutationes: ac tales quidem mutationes omnem diuturnam morborũ affectionem remouẽt. Commotio denique quæ in nauigatione excitatur, vim habet elleboro leui & albo persimilem.

De equitatione, ex eodem, Cap. XXIIII.

Equitationis exiguus in ægrotantibus est vsus: nam si placidè equus gradiatur, nihil magis quàm lassitudinẽ, & præsertim inguinibus, afferet: si vehemẽter im-

G pellatur, quanuis totum corpus laboriosè concutiat, tamen aliquid vtilitatis affert: siquidem magis quàm omnes aliæ exercitationes, corpus, & præsertim stomachũ firmat, & sensuum instrumenta purgat, eáque reddit acutiora: sed thoraci exercitatio hæc est infensissima.

De gestatione quæ in febribus conuenit, ex Herodoti libro de auxiliis quæ fiunt, Cap. XXV.

Gestationis quæ in sella aut cathedra fit, primus modus est vt neque minus quinque stadiis, neque plus

H quàm huius duplũ producatur: qui modus sequẽti etiã die erit obseruãdus. A tertio verò die quinque stadia singulis diebus accedãt vsque ad triginta stadia. qui verò longiore gestatione indigẽt, ii curru qui manu ducatur vtũtur, quos per triginta stadia mouere incipim[9], deinde

ea conduplicamus. Qui in febribus vigilia premuntur, eos vſquedum ſomnum capiant geſtare oportet: quos verò dolor vexat, aut aliud tale ſymptoma exercet, geſtandi ſunt donec id quod eos infeſtat moueatur. Geſtatio verò quæ lecto penſili fit, numero quidem non facilè definiri poteſt quanta eſſe debeat: verùm conſequi ratione debemus tanto tempore vtendum ea eſſe quanto quiſpiam in ſella perlatus quadraginta ſtadiorum iter conficeret. Qui verò in bigis geſtantur, à ſtadiis triginta aut quadraginta ducentes initium; vſque ad ſpatium altero tanto maius progredi debet. Quibus maiore menſura opus eſt, ſunt qui equitare conſueuerunt: in quibus equitatio quoque anteponenda eſt, vtpote eorũ naturæ accommodatior, & habita etiam conſuetudinis ratione. Qui denique nauibus geſtantur, à ſexaginta ſtadiis incipiant, & in duplum horum deſinant.

De cricilaſia, ex quarto libro Antylli, de auxiliis quæ fiunt, Cap. XXVI.

HÆC exercitatio intenta corpora mollire poteſt, & quæ loco ſtabiliri non poſſunt, tũ reuolutionibus, tum verò etiam figurarum corporis varietate ſic parare vt facilè flectantur & ſtabiliantur: neruóſque imbecillos firmare & laxare, & calorem excitare, & intelligentiam quæ deflexit de via & atra bili agitatur, ad ſtatum ſuum reuocare. Sit autem crici diameter minor quàm ſit hominis longitudo, vt eius altitudo ad mammas vſque perueniat: neque impellatur per longitudinem, ſed etiam errando. Eſto autem ferreus auriga, qui anſam ligneam habeat. Nõnulli tamẽ tenues cricos rotæ adiectos ſuperuacaneos eſſe putauerũt: veruntamẽ nõ ita ſe res habet, ſed ſtridor ex eis ortus hilaritatẽ & voluptatẽ animæ parit. In initio autẽ rectos impellere cricos oportet: vbi autem corpus incaluerit atque inane ſit factum, tum exiliendum & diſcurrendum: ſub finẽ verò, iterum recti impellendi ſunt, vt ſtatum quem exercitatio parauit, tueamur. Tẽpus autem accõmodatũ eſt ante cibũ aut balneũ, vt etiam in aliis magnis excercitationibus obſeruatur.

De natatione, Eiuſdem, ex eodem libro, Cap. XXVII.

PAuci diuturni morbi ſunt in quib⁹ apta ſit natatio, & perrarò etiam adhibetur: ac æſtate ſolùm ea vtimur, poteſtque gracilem reddere, per halitum euocare, firmare, calefacere, attenuare, hominem iniuriæ minus obnoxium facere. Quæ ergo in mari fit, ea hydropibus, ſcabioſis, & quos exanthemata infeſtos habent, itémque elephantiaſin patientibus; & quorum crura aut aliquæ aliæ corporis partes defluxione tentantur, accommodata eſt. Facit quoque ad eos qui ex alimento fructum nõ ſentiunt, iiſque qui in morbo exagitantur. Capiti verò nocet non ſolùm quæ in mari, ſed etiam quæ vbique fit: quæ verò in dulcibus aquis, ægrè & imbecilliter prædictas res poteſt. Quamobrẽ vitanda plerunque eſt: nam ſi quis in ea diuti⁹ immoretur, ei nerui cũ propter frigus, tũ propter humiditatẽ lædẽtur: at quæ fit in calidis ſpõtè naſcẽtib⁹, incõmoda eſt, quippe quæ impleat. Sed multo magis fugiẽda natatio eſt quæ ex calefacta aqua cõſtet. Quinetiam ſiue in marina ſiue in alia aqua natare quis voluerit, debebit is prius moderatè vnxiſſe; & frictione præcalfeciſſe corp⁹, & eueſtigio in aquã ſe proiicere.

De palæſtra, Cap. XXVIII.

PAlæſtra vehemens firmum & validum ſpiritum efficit, itémque corpus ſolidum & muſculoſum: neruos etiam confirmat, & ſenſus exacuit, & naturales actiones corroborat. Carnem dẽſam illam quidem & excitatam, ſed tamen ex omni parte paucam adiicit. Pinguedinem, omnia œdemata, tumores, aquam intercutem diſſoluit: thoraci aliena eſt. At placida palæſtra vice verſa carnem multam cõparat: ex quo fit vt iis qui ſe ficere ſe incipiunt ſit ſuperiore accõmodatior. Præterea erecta palæſtra capiti prodeſt & thoraci, & neruos corroborat: quæ verò ſuper pauimento fit, lumbos, genua, præcordia, & inteſtina vitiata adiuuat: ſed capiti eſt ineptior.

De vmbratili certamine, ex eodem libro eiuſdem, Cap. XXIX.

VMbratilis pugna valet ad ſedandam affectionem laſſitudinis ſenſum referentem, & ad humeros firmandos, & ad neruorum imbecillitatẽ & ad tremorem corrigendum. quinetiã materiam infrà deducit, & præſertim in iis qui ſummis pedibus pugiles imitantur. Eſt etiam vtilis renibus, colo inteſtino, atque vitiis quæ thoraci ſolent accidere. Oportet autem non ſolùm manibus cum vmbra depugnare, ſed etiã cruribus: ac interdũ tanquã ſalientes, interdum verò tanquã calcibus cædentes.

De geſticulatione, ex eodem libro, Cap. XXX.

INter choream & vmbratilem pugnam media interiecta eſt geſticulatio, ſed ad vmbratilem pugnam propius accedit: eſtque ad eadem vtilis ad quæ pugna vmbratilis eſt. ſed hæc pueris, mulieribus, ſenibus, & quorũ corpus mirũ in modũ gracile atq; imbecillũ eſt, magis cõuenit: ſiquidẽ vtilis & accõmodata eis eſt exercitatio.

De exiliendo & ſaltando, ex eodem libro, Cap. XXXI.

DIffert exilire à ſaltãdo: nam exilire eſt curſui ſimile; quum eodẽ in loco corpus manet, poplites inflectendo & circumuehendo: ſaltus verò eſt fermè crurum continuus. His ſimilis eſt ſaltus quo Lacænæ mulieres ad nates ſaltando priſcis temporibus vtebantur. ſaltabãt enim circunflexis cruribus, ita vt calcibus nates attingerent: quandoque cruribus alternatim inflexis, vt calcibus nates peterent: quandoque verò vtriſque vno & eodem tempore. Exilire verò accommodatum eſt diuturnis morbis capitis, thoraci, materiæ quæ ad partes ſuperiores propẽſa fertur, cruribus imbecillis, ſeſe non alentibus, excarnibus, ſtupidis, & tremulis. Saltus verò magis quàm ſiquis exiliat, materiam infrà ducit: ſed quia thoracem cõcutit, ideo eius affectionibus non cõuenit, verũtamen & ad motum & ad actiones promptum corpus valde reddit. Saltatio verò ad nates caput purgat & ſiccat: euocat etiam menſtruas mulierũ purgationes, & fœtus nimiũ adhærentes expellit, quemadmodum Hippocrates in libro de natura pueruli ſcriptum reliquit. ſecundas quoque retentas deiicit, & vterum qui ſuprà ſe contraxit, in ſuum locum trahit; & hæmorrhoidas itidem prouocat.

De pila, ex eodem libro, Cap. XXXII.

EXercitatio quæ ex pila exiſtit, promptiores ad motũ reddit eos qui in ea ſe exercent, & vitales actiones roborat. Eſt autem in ea differentia quæ ex pilæ differentia oritur. nã alia parua eſt, magna alia, & media alia: atque alia iuſtæ magnitudinis, alia deniq; inanis & vacua. Paruæ pilæ magnitudinis ſũt tria genera, & ex vnoquoque genere vna extat exercitatio. quædã enim valde parua eſt: qui in ea exercẽtur, corpore maximè elato ludunt, & colludẽtes manus manibus proximè admouent: hæcque exercitatio cruribus aptiſſima eſt: ſiquidẽ vnà cum intentione crurum adminiſtratur. Vtilis eſt etiam dorſo & coſtis pullulãtibus, itémque brachiis: carnem quoque ſolidam reddit. Alia pila eſt paulo maior, qua etiam homines vtuntur, & cubitos cubitis ludendo immiſcẽt: nec corporibus mutuò hærẽt, nec annuũt, ſed variis modis mouentur, & propter varios pilæ ictus atque motus, huc atque illuc digrediuntur. atque hæc pilæ exercitatio præſtantiſſima eſt, & quòd corpus ſanum & promptum ad motus cum robore coniuncto præſtat, & quòd aſpectum firmat, nec caput replet. Tertia verò pila quæ his maior eſt, diſtantes inter ſe homines ludunt: ſed in ea, ſtataria pars eſt & motoria. Qui manent, pilam emittunt cũ vehemẽtia & cõtinuitate, brachiáque & oculi iuuantur: in motoria verò & brachia & oculi pariter iuuãtur: ſed cruribus etiã propter curſum, & ſpinæ propter inflexiones quæ currendo fiunt, commodum accedit. Atque hæc quidem de parua pila ſufficiant. Exercitatio autem quæ à magna pila oritur, non modò à ſuperioribus differt ex pilæ magnitudine, ſed etiam ex manuum figura. nam in ſuperioribus omnibus ſummæ manus ſemper humiliores humeris tenẽtur: in hac verò, capite altiores, & idcirco ille quoque excitatur in hac exercitatione, atque diſcutitur. quandoque etiã ſummis pedibus vadunt, vt manus altius extollant: quandoque etiã ſaltant, quum pila ſupra eos fertur. ita firmat totũ corpus huiuſmodi exercitatio, & capiti prodeſt materiã infra deducẽs. Quæ

verò plus iusto magna pila est,brachia quidẽ in ea proiicienda firmat,& vtraque etiam manu propter magnitudinem emittitur, sed plagas duras affert: eáque non modò ægrotis aut conualescentibus inutilis est, sed etiã bene valentibus. Inanis verò pila,cui etiam folliculo nomen est,æquè exercet ac motoria in qua curritur. sed tamen non admodum facilis est neque apta, atque ideo omittenda est.

De pugillatorio folle,ex eodem libro,
Cap. XXXIII.

FOllis pugillatorius in corporibus imbecillioribus grano ficulno aut farina,in robustioribus arena impletur: eius verò magnitudo ad vires corporis,& ad ætatem accommodetur. Suspenditur autem in gymnasiis supernè è culmine, tantúmque à terra distat vt fundum ad eius qui exercetur vmbilicum pertineat. Hunc vtrisque manibus tenentes qui exercentur,primùm quidem quietè, postea verò vehementius gestant, ita vt ipsum recedentem consequantur, & iterum redeunti cedant violentia compulsi: postremò verò eum è manibus reiicientes emittunt, vt quum reuertitur,vehementius corpori aduentu suo occurrat. Ad extremum verò in sedem suam sæpissimè restituendo demittunt, vt ex congressu si non valde aduertant retrocedat. Ex quo fit vt quandoque manibus occurrant dum propinquat, quandoque verò pectore,manibus passis,quãdoque verò iis ad terga reuolutis. Potest igitur hoc exercitationis genus musculosum corpus reddere,&robur afferre,éstque humeris & toti corpori aptũ, & propter plagas quas infligit omnibus visceribus idoneum.

De exercitatione,quæ halteribus contorquendis
fit,ex eodem, Cap. XXXIIII.

HAlterum iaculatio, dura exercitatio est: stomacho autem quem defluxio infestat, quique imbecillus est,& in quo cibus arescit,& qui cum labore concoquit, est accõmodata, & probè etiã humeros exercet: carnem creat,sed nec capiti nec thoraci conuenit. Differunt autem halteres inter se: nam vel separatim mittuntur manibus extensis & circumactis, vel tenẽtur solùm in protensione manuum plerunque quiescẽtium,& breui motu agitatarum: & iis ipsis qui exercentur introeuntibus, & æquè ac pugiles cõcutientibus: vel quum ii qui exercẽtur, manus ad spinam iaculando inflectũt. Primùm genus ea præstat quæ diximus: secundum verò, crura neruósque confirmat,& materiam deducit: tertium verò spinam iliáque iuuat & mollit,sed caput pessimè afficit.

De ingressu per loca sima,ex eodem libro,
Cap. XXXV.

HOc exercitationis genus spiritum roborat, & corpori faciles flexiones parat, ac præsertim eam vim cruribus indit, ac simul etiam robur iis partibus quæ mouentur,cõparat: longum verò tenorem præparat,neruos conseruat,materiam deducit,& superiora excrementa ad suos meatus pellit. Si verò etiam cum arteriarum firmitate adhibeatur,fiet vna è validissimis exercitationibus,quæ inferiores & superiores partes corporis æquè fatigabit.

De armorum pugna,ex eodem libro,
Cap. XXXVI.

HÆc exercitatio apud veteres non erat: non erat,inquam,inter eas quæ ægrotantibus prosunt, quum aliter se in armis veteres exercerent. Romani verò hanc postea exercitationem inuenerũt, quæ primùm quidem conducebat, vt ad bellum paratiores essent: sed quam nunc instituimus, ad corpora fatiganda pertinet. Ergo milites (hæc enim ad singulare certamen pertinet) armis indutis, vel contra aduersarios, vel contra columnam tanquam cõtra aduersarium pugnant. Hæc autem exercitatio potest corpus aptius ad motum & ad carnem suscipiẽdam reddere: veruntamen carnem mollem laxámque facit,éstque capiti noxia, tum quia mirum in modum à pileo contegatur & galea,tum quia pondere pressum laboret. Maxima autem huius exercitationis professio est & pollicitatio,vt longam respirationem & corporis firmitatẽ gignat,quum ii qui huic se dedunt,omnem aliam spirittus expulsionem ferre possint.

De rebus venereis,Galeni, Cap. XXXVII.

RErum venerearum ex Epicuri sententia nullus est vsus salubris. re vera autem salubris est vsus si tantum interualli interponatur vt neque resolutio vlla sentiatur,& ipse homo seipso leuior factus,& melius etiam spirare videatur. Tempus autem ad vtendum opportunum est quum corpus in exquisita omnium externarum circunstantiarum mediocritate sit constitutum, vt neque nimis plenum sit,neque vacuum, neque nimis perfrigeratum, neque supercalefactum, neque exiccatum, neq; humectatũ. Si verò errare cõtingat,paruus sit error. sed melius est vt potius calefactũ quàm perfrigeratum, & plenum quàm vacuum,& humectatum quàm exiccatum venereis rebus vtatur. Qui ergo imbecillas vires habent, ii à veneris vsu ad summam infirmitatem deueniunt: qui verò robustas, sed propter magnã pituitæ copiam morbo detinentur,ideo patiuntur quòd humores plus iusto per halitum digerantur. Innoxia enim venus iis est qui calidi humidique sunt,quique semine naturaliter abundant. Quinetiã corpus eorum qui firmas vires habent venus calefacit: at eorum quibus eædem imbecillæ sunt, protinus quidẽ calefacit,sed postea vehemẽter refrigerat. Nonnulli enim sunt quos protinus à iuuentute concubitus imbecilliores efficit: nonnulli verò nisi coeant assiduè, capitis grauitate infestantur, cibos fastidiunt, ac febribus obnoxii fiunt: atque vt deterius appetunt, ita etiam minus concoquunt. Quosdam noui qui quum huiusmodi natura essent vt à coitu abstinerent,torpidi pigríque ac segnes facti sint: quosdam verò qui melancholicorum more præter modum mœsti ac spei expertes euaserint: hæcq; omnia statim veneris vsu vsu sedata fuisse. Hæc igitur consideranti mihi,seminis retentio lædere magnopere videtur, & præsertim in iis in quibus semen suapte natura deterioris succi est & copiosius, & ipsi otiosam vitam degunt, quique antea rebus venereis frequentissimè vtebantur, postea verò affatim abstinuerunt. Qui verò firmiores & iuuenes sunt, horum habitus corporis in raritatem potius quàm vires in imbecillitatẽ mutatur: itaque corriguntur per ea quæ cogunt & contrahunt, qualis est præparans exercitatio. si verò etiam aliqua refrigeratio post venerem corporibus adueniat, erit etiam exercitatione præparante ob eam causam vtendum: quandoquidem ea calorem excitat. si verò anni tempus non dissuadeat, nec à frigido balneo abstinendum erit. Cibi copia quidem sint minores,qualitate verò humidiores, tum vt probè concoquantur,tum verò etiam vt siccitas quæ ex venere contracta est, corrigatur. Debet verò nec frigidiore tẽperatura esse, sed vel media, vel calidiore. nã quoniam corpus à venere & laxius & frigidius, & imbecillius & siccius est effectum,debent planè quæ densent & calfaciãt, & vires reparent,adhiberi, atque ad hæc studium omne impendi.

De rebus venereis ex Rufo:in quo est etiam
victus ratio,Cap. XXXVIII.

OMnino autem concubitus frigidius corpus efficiunt: attamen minus laboris à muliere impenditur quàm à viro, atque ita etiam minus molestiæ mulieri accedit. nam vehementes sunt virorum concubitus, & ideo maior itidem labor in concumbendo ab eis adhibetur. Qui etiam erectis hominibus fiunt,maiorem lassitudinem afferunt: atque illi etiam sunt huiusmodi qui post satietatem ineuntur,itémque post ebrietatem. Qui ante cibum fiunt, faciles quidem ac celerrimi sunt, sed nescio quid imbecillitatis inuehunt. feminis verò interceptiones quæ in medio concubitu fiunt, renibus & vesicæ sunt pessimæ. Verùm non omnino pessimæ sunt res venereæ,si & tempus opportunum; & modum velis animaduertere. Ex eis ergo hæc extant commoda, plenitudinem euacuant, corpus agile reddunt, ad incrementum promouent, & magis virile efficiunt. Animo verò id præstant, vt impeditam vim rationis explicent, irámque nimiam cohibeant. Ideo fit vt melancholicis, siquid aliud, accommodatissimo sint reme-

dio,quicunque etiam alio inſaniæ genere laborãt,& nõ
nullos etiã comitiales ſanauerũt, facta in pubertatis tẽ-
pore mutatione:itémque nonnullos qui capitis grauitã
tem aut dolorem patiebantur,ſanitati reſtituerunt. Hip-
pocrates autem vno verbo res venereas morbis quos pi-
tuita gignit,accommodatiſſimas eſſe pronunciauit:mul-
ti enim qui ex morbo non alebantur,ad cibum facilè ſu-
mendum redierunt:alii quum prius ægrè ſpiritum duce-
rent,facilè ſpirantes euaſerunt: quidam quum cibos faſti
dirent,ad eos capiendos promptiores ſunt facti, alii à cõ
tinuis pollutionibus quæ in ſomnis fiebant,ſunt liberati.
quæ res minus afferre noxæ exiſtimatur, ſed mihi quidẽ
nõ videtur,quippe quæ diſſolutum corpus in ſomnis, ad-
huc magis diſſoluunt.Atque hæc quidem ſunt primæ hu-
iuſce orationis partes à nobis expoſitæ.Naturæ autem ve
neri idoneæ ſunt calidæ atque humidæ, victus verò ratio
calidior & humidior:ac tale etiam anni tempus atque æ-
tas:ac tempus quidem,ver:ætas verò,iuuentus. Victus ve-
rò multo quàm alii ad res venereas accommodatior eſt,
qui ſit calidior atque humidior. Minimè autem ad eas fa-
cit victus ſiccans & refrigerans, atque ætas ſenilis & au-
tumnus,& natura quæ ſit maximè ſimilis:atque ita oratio
mea finem eum eſt conſequuta quem initio propoſuerã.
Nunc verò rationes victus ad concubitum accommoda-
tæ,& curationes adhibendæ iis qui vti rebus venereis nõ
poſſunt,ſeſe offerunt.Diæta ergo calida & humida inſti-
tuenda eſt:labores quoque moderati eſſe debent, & cibi
facilè diduci,quod eſt totius diætæ caput. Singuli autem
labores ſint contentæ deambulationes, curſus tardi &
quieti, equitationes neque admodum concitatæ, neque
admodum multæ:nam in eis & lumbos & teſtes fatigari
vehemẽtius neceſſe eſt.Ei verò qui ſit frigidior, itémque
ei qui humidior,hæc & magis & acrius facienda ſunt o-
mnia:eum verò qui ſiccior ſit in quiete continens,in ſta-
tu opportuno conſtitues.Quemadmodum autem prædi-
cti labores moderati iuuant,ita etiam moderati concubi
tus conueniunt.nam & ad rem ipſa incitant,& conſuetu-
dine facilitatem afferunt:vt multi qui omiſſa conſuetudi
ne concumbendi, non potuerint concumbere, alii verò
ægrè & magno labore poſtea concubuerint:adeò non ſo-
lùm oportet conſequenti inſtitutione corpus in ſuum ſta-
tum redigere.Labores autem his minus conueniunt: at
palæſtræ & multæ frictiones,& geſticulationes, & miſſi-
lium iactus,valent quidem ad robur comparandum, ſed
in alias partes potius alimẽtum perducunt. Venus,ſiquid
aliud,alimenti exuberantiam exigit:ergo miſeria & ab-
ſtinentia nemo conuenienter vtetur, at potu atque paſtu
vtetur.Potui autem conueniunt vina fulua, quippe quæ
omnium ſunt moderatiſſima,neque per veſicã adeò per-
meant ſicut alba:neque ſicca & craſſa ſunt,veluti nigra. ea
dem ſunt capiti maximè idonea, & facillimè concoquun
tur:quibus omnibus eſt opus.Panes apti ſunt,puri, furno
decocti:ſiquidem humidiores ſunt cæteris, obſonia ſun-
to carnes hœdorum,agnorum,ſuum,gallinarum, gallorũ
gallinaceorum,attagenum,perdicum,anſerum, anatúm-
que:nã hæ omnes alunt maximè. Ex piſcibus idonei ſunt
polypodes.excitare enim venerem hi mirum in modum
exiſtimantur.quicunque etiam mollem carnem habent,
ſunt accommodati. Inter olera,orminum,eryſimum,eru-
ca, & rapa ad hoc faciunt,quæ etiam medicamenti vicẽ
gerunt.E leguminibus,faba,cicer, eruilia,phaſeli,& piſi,
quòd flatu corpus impleant, & quòd copioſè alant,con-
ueniunt:veluti ruta,quia flatus diſcutit ac propellit,ita cõ
miſcendi corporis libidinem obtundit ac diſcutit. Vuas
ego in hac diæta magnopere commendo :nam & humi-
ditate præſtant,& breui tempore probè ſubducuntur, &
probè etiam nutriunt, & humanum ſanguinem replent
flatu qui maximo impetu ad venerem impellit.Iam verò
accommodatum etiam huic loco eſt, vt quæ tẽpora ſint
rebus venereis idonea perſcrutemur,nequid in hac tracta

A tione deſiderari poſſe videatur. Ergo tempora in omni-
bus multa ſunt,prout quiſque eſt paratus: ſed ſumma eſt
vt recentes ſatietates & ebrietates vitentur,quia poſt has
nullus alius conuenit labor.fames quoque cauendã eſt:vẽ
runtamen magis ſalutariter eo tempore cõcubitur quàm
quum quis ſe expleuerit:ſed imbecillius corpus redditur.
Fugiendæ quoque cruditates ſunt: idcirco cõcubitus qui
media nocte fiunt,periculoſi ſunt, ſi cibo nondum con-
fecto exerceantur. eiuſmodi ſunt ii qui ſub aurora fiunt,
quum fortaſſe cruda adhuc ſint ea quæ ventriculo conti-
nentur:& quia neque excrementa neque vrinas homines
B emiſerint,neque aluus deiecerit,ac concumbere cum ex-
crementis eſt malum.Ante verò exercitationes & balnea,
minus periculoſum eſt. Ei verò qui conſueta munia obi-
turus ſit,imbecillitatem parit.Optimè ergo concumbet à
cibo qui ad ſatietatem non ſit ingeſtus:nam hoc & ad vi-
res confert,& ita refrigerationes quæ ſubſequi ſolent,mi-
nus contingunt. Inde verò ſicui poſt prãdium rerum ve-
nerearum pruritus excitetur,ceſſandum eſt donec alimẽ
tum ex multo ſomno conſtiterit:ſi poſt cœnam, antè dor
mire oportet,ſiquidem hæc maxima ceſſatio eſt.Ac natu
C ra quoq; videtur ratione quadam id efficere vt primùm
eo tempore maximè ad venerem impellat,poſtea verò id
quod ſuperfluit,quàm quod ei aptum & æquale eſt,accõ-
modatius excernat. Quod quũ medici animaduerterint,
in filiorum procreatione admonent virum qui comede
rit,& epulis & cõuiuio exceptus fuerit:mulierẽ verò quæ
parcius ſit educata,debere commiſceri:cauſa eſt,quoniam
vir dare,accipere verò mulier debet.Sed ad hæc quæ di-
ximus,aliæ quoque affectiones corporis ſunt examinan-
D dæ. Etenim poſt labores prauũ eſt concumbere:& tamẽ
exiſtimant nonnulli ſolui concubitu labores: ſed non re-
ctè ſentiunt, quum imbecillitas non ſit laborum reme-
dium:& tamen calore neruorum qui in lumbis ſunt,vim
quandam afferunt.Ergo vitandæ ſunt laſſitudines, itém-
que vomitus qui paulo pòſt ſint erupturi, quique paulo
antè præceſſerint:itémque purgationes & alui fluxus recẽ
tes:nam inueteratos quandoque venus exiccat. Habenda
quoque ratio eſt omnium morborum thoracem obſiden
tium,aut quos obſeſſuros eſſe ſuſpicamur: & vitiorũ qui-
bus nerui affliguntur. quamobrem vehemẽtes cupidita-
E tes ego neutiquam laudo:ſed cenſeo tunc magis eſſe à cõ
cubitu abſtinendum,idque tum in aliis,tum vel maximè
in iis quorum veſica & renes aliquo morbo vexantur, &
quos morbus comitialis aut inſania infeſtos habet: nam
vbi morbi acceſſuri ſunt,tum vehementes impetus exci-
tantur. Optimum autem eſt vt tum quiſque rebus vene-
reis vtatur, vt quũ prompto animo atque expedito con-
cubitum expetat,tũc etiam corpus eò feratur.decet enim
animum dominari,corpus verò obedire.Non ſunt hæ o-
F piniones,ſed prouidentiæ naturæ quæ euacuationis indi
get,vt etiam cæteras animantes facere decet. Diætæ igi-
tur quibus aſſueſcere debemus, ſunt huiuſmodi. quibus
cognitis poterit quiſpiam remedia facilè inuenire quæ
iis qui concumbere non poſſunt,adhibeantur. Nam Co-
rinthius qui ad nos venit,ſe quidem magna corporis com-
miſcendi libidine teneri dixit,ſed in cõcubitu ſemẽ nõ e-
mittere,flatum verò multum efflare.In hoc coniectura cõ
ſequutus ſum,ex ſiccitate malum exiſtere: id quod indi-
cauit curatio.nam quumprimum victu humido ali cœ-
G pit,ſtatim ſemen emiſit. Iuuenis verò Mileſius, qui an-
num fortè natus erat ſecundum & viceſimum, aiebat ſe
in concubitu emittere genituram non poſſe,at in ſomno
magnam eius copiam excerni.Is mihi viſus eſt ob multã
humidam perfrictionem non poſſe concumbendo foue
ri & caleſieri:in ſomno verò nimium caleſieri, quatenus
ſomni id præſtant vt interiora caleſiant,& exteriora per-
frigerentur: ideo labores ei ſatis fuerunt ad curationem,
equitatio ſcilicet:medicamentum verò teſticulus caſtoris
epotus:reliqua denique victus ratio omnis ſicca & calida.

Liber septimus.

Quæ corporum affectiones euacuationis indigeant, ex Galeno, Cap. I.

CVM plenitudo duobus modis fiat atque dicatur, vno quũ ad vires, altero quũ ad capacitatem vasorum humores continentium refertur, vtrique opus est euacuatione, siue in ægrotante homine siue sano fiat. Quemadmodum enim qui onus gestat, non protinus simulatque grauatur & fatigatur, iã cecidit, & ab eo est victus: ita etiam vbi vires à plenitudine grauantur, fieri potest vt homo nondum ægrotet. siqui B dem nonnulli qui consueta adhuc munera obeunt, sentire se aiunt graues, pigros, segnes, atque ita vt ægrè moueantur: eáque plenitudo est quæ ad vires pertinet. veluti quũ post exercitationes tendi videntur, non parua nota est alterius plenitudinis quam nonnulli κατὰ τὸ ἔγχυμα vocant, quia in humoribus per vasa infusis consistit atque intelligitur. Sensus autem vlceris speciem referens, in toto corpore proueniens, ac præcipuè in motionibus, mali succi est soboles atq; progenies, qui quidẽ plerisque cõsuetas etiamnum actiones obeuntibus aduenire conspi- C citur. Quandoque autem in quibusdam corporis partib⁹, non in tota mole, apparent indicia affectionum quæ in illis partibus sunt, similium iis quas in toto corpore consistere dictum sit: ac quandoque solum caput grauari sentiunt, aut quendam vlceris sensum habere, aut musculos temporum intendi, idque aut simpliciter, aut cum maiore calore cõiuncto. Sic quoque in iecore, liene, ventre, costis & septo transuerso grauitatem sæpe sentimus. Simili quoque modo in ore ventriculi aut grauitatem aut absurdum aliquem sensum percipimus. Ad hæc, dolores in D parte quadam infixi vel ob humorum copiam quæ confertim ingruit, vel ob spiritum flatuosum, euacuationem indicant: quemadmodum etiam faciunt qui ab acri humore partem exedente atque erodente excitantur. Sunt etiam qui ab intemperie nascantur: & ex iis quidam ab ea sola citra humores, alii verò cum humoribus. Ergo in his omnibus quæ dicta, infestantium humorum aut vaporũ euacuationes ab his affectionibus hominem liberant. nõ prorsus tamen venam secare opus est, sed satis est tũ purgare, tum fricare, tum lauare, tum aliquo medicamento E vti quod per halitum euocet. Deinceps igitur quænam affectiones venæ sectione iuuentur exponamus.

Quæ affectiones venæ sectione indigeant, Cap. II.

QVI consueta munia adhuc obeunt, sed princeps aliqua pars, aut totum corpus in eis grauatur aut tenditur, iis necessaria est euacuatio. Si verò per ætatẽ neque pueri adhuc sint, nec iam senes, consilium de secanda vena inibis: habita tamen præcipuè ratione primarum intẽ F tionum, hoc est quantitatis qualitatísque plenitudinis, & roboris aut imbecillitatis virium: deinceps verò naturalis totius corporis habitus, itémque anni temporis, regionis, & vitæ anteactæ: tum vtrum copia esculentorum poculentorúmque, & præsertim valentis materiæ, qui ita affectus est, se expleuerit: & quibus motibus vel consuetis vel nõ cõsuetis se mouerit, quásque excretiones habuerit aut præter consuetudinem compescuerit: ad hæc autem omnia, num gracilior aut crassior sit effectus. Sanè vtriusque plenitudinis quãtitas ex propriorum signorum ma- G gnitudine dignoscetur. quanto enim grauior sibi homo videtur, perspicuum est plenitudinem quo ad vires tantũ auctam esse: eodémque modo, quantum tensionis sensus auctus fuerit, tantum quoque auctam esse alteram plenitudinem, quam à quibusdam κατὰ τὸ ἔγχυμα vocari dixim⁹. Vtriusque verò plenitudinis qualitatem partim ex colore cognosces, memor colorem humorum esse, si quidem modicè totum corpus à calore frigoréque externo affectum fuerit: partim verò ex iis quæ naturæ humorũ sunt coniũcta. Frigidiores enim frigidior totius corporis sensus sequitur: calidiores, calidior. humores verò qui in ve-

A nis aceruantur, tumor & vasorum distentio: eos qui in carne, sensus in ea aut grauitatis aut tensionis, sicut etiam caliditatis aut frigiditatis consequitur. Porro facultatum nos dispensantium infirmitates ac robur propriis actionibus iudicantur: ac voluntariæ quidem, in neruis & horũ principio cerebro: pulsantes verò, in arteriis & corde. Ex facultate verò qua bona nutritio fit, aut color bonus aut malus, tertia facultas quæ nutrix est, quã à iecore proficisci ostẽdimus, cognitionẽ sortitur. Vbi ergo adfuerint plenitudinis signa, & facultates valentes fuerint, tum si videlicet affectio tẽsionis sensum referat, nihil præterea attẽdens, venã incĩdes: ac multo etiã magis si sensum referat inflammationis. Si verò infesta plenitudo grauans sit, nõ semper est sanguinis faciẽda detractio. cõtingit enim vt crudus humor in corpore sit collectus. In quo diligenter est aduertendum quantum vires robustæ sint, & quantum humor ipse sit refrigeratus. Etenim exolutæ ab huiusmodi affectionib⁹ vires, adhibita sanguinis missione in extremum recidere malum solent, vt restitui postea nullo modo possint: quod vbi factum est, periculum non mediocre consequitur, ac præsertim si febris accedat statu æstiuo, stomacho malè affecto, & toto corpore molli suapte natura, & temperie humido. huiusmodi enim homines per halitum digeruntur, & celerrimè animo linquuntur, etiamsi non magna febris inuadat. Si verò nihil horum sit, cæterùm hyems sit, regione natura frigida, atque hominis natura frigidior, iis & totum corpus venæ sectione grauiter refrigeratur, & nonnulla etiam symptomata accidunt, quæ ex graui refrigeratione cõsequuntur. Quamobrẽ qui ita affecti sunt, hos venæ sectione vacuare non conuenit, sed frictionibus & vnctionibus mediocriter calfacientibus, & potionibus humorum crassitudinem incidentibus, & modicè calfacientibus. nam quæ vehementer calfaciunt, ea tum vires dissoluunt, tum etiã febres adaugent. Quicunque autem sanguine per sputum reiecto nunc quidem curati sunt, sed eam habent structuram in partibus thoracis atque pulmonis, vt si vel paulo plusculum sanguinis colligatur, protinus aut vasis alicuius osculum reseretur, aut vas ipsum rumpatur, iis etiãsi nondum vllum in corpore symptoma extet, tamen ineunte vere sanguis mittendus est: simili quoque modo iis qui facilè in comitialem morbum vel apoplexiam cadunt. Eodémque modo si alicui alii morbo obnoxium hominem cognouerimus, vt peripneumoniæ, pleuritidíve, aut anginæ, melius est prius venam secare quàm expectare vt aliquod euidens symptoma plenitudinis appareat. Ad eũdẽ modũ, si hæmorrhoides retẽtæ sint, & præsertim illi magis melancholici videantur. Omnibus etiã quos singulis annis morbi qui ex plenitudine oriuntur, in æstate solẽt exercere, ineunte vere mittendus sanguis est: id quod etiam faciendum est in iis qui eiusmodi morbis verno tempore corripiũtur. Homines enim experiẽtia edocti sunt nõ à seipsis solùm, sed à iumentis, vtile esse vt priusquam æstas incipiat, sub finem veris sanguinẽ mittant: memores à quibus morbis capi soleant, quum repẽte calida æstas adueniat. ea enim & sanguinem plus protendit, & fundit, & tanquam ebullitionem quandam eius parat, ita vt tunc non amplius in venis tanquam moderatus contineatur, sed vel eas rumpat, vel erodat: sique immoderatior in partem quampiam irrumpat, aut inflãmationem, aut erysipelas, aut talem quempiam morbum gignat. Etenim cum multo plures, tum verò etiam maiores quàm sint morbi plethorici, ex humorum fusione progignuntur. Quidam autem sunt oculis imbecillioribus, qui affectionibus quæ scotomaticæ nominantur, facilè corripiuntur. quos etiam initio veris euacuare oportet. Prius tamen considerandum est nobis quid in eis aceruetur. siquidem nonnulli amaræ bilis succũ copiosius quàm reliquos colligunt: nonnulli melancholicum, aut pituitosum: nonnulli verò ex æquo omnes coaceruant, in quib⁹ abũdare sanguis dicitur. Hos ergo omnes vacuabis, sicut

etiam podagricos & arthriticos initio veris:idq; aut medicamento purgante,aut venæ sectione. Porro venæ sectio non solùm quum plenitudo est,eáque siue ad vires,siue ad vasorum quibus succi continentur amplitudinem pertineat, sed etiãsi plenitudo nulla sit, magnopere prodest initio inflammationis,quæ vel ex plaga, vel ex dolore,vel ex partium infirmitate oriatur. Si quoque magnus morbus expectetur,sanguis omnino mittendus est,etiam si plenitudinis signa nulla adsint:habita tamen ratione ætatis,anni,temporis,& virium. Itaque tria sunt quæ agnitionem continent,morbi magnitudo aut præsens aut imminens,robur virium,ætas omnis præter puerilem atque senilem:qui scopi satis sunt ad venæ sectionem indicandam. Neque enim vbi tanta crudorum humorum copia accumulata est vt secandam venam prohibeat,ratio reprehenditur,quia iis virium robur non adest, hócque indicio est non posse eos sanguinis ferre remissionem,quum vnà cum totius corporis colore, qui ita sit redactus vt nõ indicet abundare sanguinẽ, pulsus quoque in vehementia & magnitudine inæqualis est, imbecillibus & paruis in ipsa inæqualitate exuperantibus. Nunc verò de vtriusque plenitudinis notis consideremus,an vbi eæ in homine solita munia obeunte apparuerint,mittẽdus illi omnino sit sanguis:an id necessarium non sit,vbi nulla magni morbi fuerit expectatio. Quid verò ego in hac re sentiã, nostis quum sæpe adfueritis quum sanguinis missionem suaderem vel podagricis, vel articulorum dolore laborantibus,vel morbo comitiali vexatis,vel melancholicis, vel iis qui sanguinem prius expuissent, aut thoracis structuram sortiti essent ad aliquod tale malum contrahendum idoneam:aut scotomaticis,aut qui angina continuò corriperentur,aut pulmonis & iecoris vitiis essent obnoxii, aut vehementes lippitudines paterentur,aut (vt vno verbo dicam)aliquo magno morbo premerẽtur: nam in his omnibus censeo missionem sanguinis necessarium esse remedium,quæ statim post virium atque ætatis habitam rationem adhibeatur: quæ si quando non memorentur, subaudiendæ tamen sunt. At qui nihil huiusmodi antè sunt passi,omniúmque corporis partium inculpatam structuram nacti sunt,in eis duplicem me vacuationis rationem subiecisse cognouistis:venæ quidem sectione, si in victu sint intemperantes:sine venæ sectione autem, si tẽperatè viuãt. Nam & multa frictione,& balneis & deambulationibus atque aliis motionibus,& item vnctionib⁹ in quibus digerendi vis inest, statim exhaurire plenitudinem licet,nisi fortè crassi sanguinis redundantia tibi adesse videatur.talis enim maximè est melancholicus plerunque, rarò verò crudorum quos vocant humorum. Cæterùm in redundantia melancholici humoris, præstat venam incidere,aut certè vti medicamento atram bilem expurgante:at vbi crudi succi exuperãt,antequam morb⁹ incipiat,cautè euacuabis: vbi verò febris iam accedit,(vt antè dixi)nequaquam. Erit verò indicio color eorum plũbeus,aut ex pallido albus,omniáq; potius quàm ruber, itémque pulsuum inæqualitas. Si verò etiam talis plenitudo multum excreuerit, tum & corporis quoque grauitas adest,& pigritia ad motus,& mentis tarditas, & sensus hebetudo. Contrà verò quibus cumulatus in corpore sanguis ex compressis hæmorrhoidibus sit,iis venam audacter incides,etiamsi grauem antea morbum experti non fuerint. Fieri enim potest vt apti quidẽ ad aliquem huius modi morbũ fuerint, verùm ob hæmorrhoidum inanitionem nondum passi. Si verò etiam aliquæ in eis particulæ vitiosam habere constructionem, & præsertim in thorace videantur,eis omnino venam celerrimè secabis. Idẽ me sentire de mulieribus quibus menstrua purgatio suppressa est intellexistis:enimuero in eis nõ prorogãda euacuatio:veruntamen venam scindere non est necesse,quũ malleolorũ scarificationes ei quod superuacaneũ est euacuando,satis esse possint, quum alioqui vim etiam quandam habeant mensium ciendorum, non secus quàm venæ in malleolis ac talis incisæ. Plenitudines enim quæ ex mensium retentione sunt ortæ,per crura vacuabis,siue secare venam,siue scarificare oporteat. Reuellere autẽ mulierum purgationes secta in cubito vena solet: nam quæ

A candidiores sunt,tenuiorem aceruare sanguinem consueuerunt,idcirco à malleolorum scarificationibus maximè iuuantur. Nigriores verò venam secando curato, siqui idẽ eæ crassiorem ac magis melancholicum sanguinem coaceruant. Quod magis etiam facies si magnas habere venas videantur,id quod gracilioribus ac nigrioribus solet plerunque contingere,veluti carnosis & candidis venæ insunt exiguæ,in quibus præstat malleolos scarificare quàm venam incidere,quippe quum hæ paruas in cruribus venas habeant,vt licet etiam ritè secentur, quod iustum B tamen sit non fluat. Multæ verò sanguinis copiam non paruam habent,sed extremè sunt tenues: aliæ contrà crassæ,sed parum habent sanguinis. Ac mulierem quidẽ tenuissimam, cui iam octo mensibus suppressa menstrua purgatio fuerat,nõ modico sanguine detracto ad pristinũ statum breuissimo tempore perduxi. Primo enim die sesquilibram,secundo libram, tertio non multo plus quàm selibram detraxi. In hanc verò sententiam adductus sum, quum eius venas eminentes conspicerem,quæ sanguinis C liuidi plenæ videbãtur. Cæterùm non contemnenda est venæ sectio,tanquam auxilium reuellens non sit,quũ me persæpe videritis in sanguinis è naribus eruptione,quum ea vehemens sit, ea vsum, protinus effluxionẽ sedauisse. Conuenit autem nõ vsque eò sanguinem seducere,vt ad extremum casum virium perueniatur, sed quoad iusta mensura videatur educta,& prorumpentis sanguinis impetus validus perseueret: vena in cubito secanda est.

De partita sanguinis missione,

Cap. III.

QVibus multa euacuatione opus est, vires autem in-D firmæ sunt, in iis partiri euacuationem præstat,vt quum parum sanguinis detraxerimus,iterum,ac,si lubet, tertiò eundem mittamus: quemadmodum me quoque fecisse in iis in quibus crudiorũ humorum inerat copia,cõspexistis. Nam vbi parum sanguinis detraxi,protinus melicratum exhibeo probè coctum cum aliquo attenuanti medicamento,vt puta hyssopo aut origano, & interdum etiam nepeta aut pulegio: aut certè cum melicrato, oxymeli,aut oxyglycy: atque ita sanguinem iterum minuo, quandoque autẽ eodem die, quandoque verò postero: in E quo rursus dato aliquo ex prædictis medicamẽtis, iterũ aliquid sanguinis detraho: ac tertio die quoque idem facio,vbi aliquid similiter dedero. Verùm vbi feruescentis sanguinis copia redundat,acutissimam febrim accẽdens, euacuatio confertim facienda est,conandúmque est inanire vsque ad animi defectionem,virium robore diligẽter inspecto, quemadmodũ scio quibusdam sex subinde heminas,aut postero aut tertio aut quarto die fuisse detractas. Quandoque etiam primo die,quum febris in principio F noctis aut medio incepisset, probè autem concocta fuissent quæ pridie comedissent:nonullis verò pridie inæqualitatem ,aut grauitatem , aut capitis,aut alterius cuiusdam partis dolorem sentire se querentibus, ac proinde parcè comedentibus,vbi febris præcedente nocte inuasisset,memini me primo etiã die sanguinẽ detraxisse:nã in quibus copia feruentis sanguinis apparet, dato operam vt eum quamcelerrimè vacues, priusquam in principem aliquam partem irruat. Quamobrẽ etiam de nocte venã incidere ne verearis: nam ita affectis ægrotis expedit vsque ad animi defectionem vt diximus, sanguinem mitti. G Noui enim ex eis quosdam ex animi defectione necessariò refrigeratos,& madoribus toto corpore affluentibus,& aluo citata,celeriter morbo liberatos. Præterea in maximis inflammationibus & vehementissimis doloribus nullum maius remedium noui quàm vsque ad animi defectionem euacuare,adhibita distinctione, an sanguinem mittere,an purgare oporteat. Euacuandum autẽ est vsque ad animi defectionem,sed nõ omnem: neque enim intelligendum est de ea quæ ægrotis ex timore cõtingit:neque de ea quæ ex mordacibus succis os ventriculi H obsidentibus oritur, quum tunc quoque animi defectionem ægroti pati soleant. Verùm talis animi defectio non est sufficiens mensura euacuationis, quæ contingit quandoque antequam conueniat:quemadmodum febricitantibus quoque sæpe vsu venit, vt inter surgẽdum vel

residẽdum,animo linquãtur. Animi igitur defectio quæ A
ratione euacuationis fit,fit mensura euacuationis,in affe-
ctionibus antedictis. Mentem verò adhibere oportet v-
trum purgationem ferant,pulsus eorum contingendo dũ
sanguis adhuc fluit,sicut in aliis omnibus quibus sanguis
mittitur facere consueui,ne fortè ignarus pro animi de-
fectione mortem afferas.

De mensura euacuationis sanguinis,
Cap. IIII.

SCiendum est,dum propositi scopi huius præsidii augẽ B
tur,maiorem euacuationem indicari: dum verò non
augentur, tantum detrahendum de sanguinis missione
quantum illi fuerint imminuti. Morbi autem magnitu-
do & robur virium,primi scopi erunt sanguinis detrahẽ-
di:quibus vtrisque scopis præsentibus perspicuum est (vt
antè diximus) nullam esse crudorum humorum tantam
talémque plenitudinem quæ inhibere hoc auxiliũ queat.
Deinde verò spectandum est quæ sit naturalis hominis
temperatura.nam quibus amplæ venæ sunt,quíque modi
cè graciles sunt nec albi, neq; tenera carne copiosius eua- C
cuabis: contrarios verò parcius:quippe qui exiguum ha-
beant sanguinẽ, & eorũ caro facilè per halitũ digeratur.
qua etiam ratione pueris non est secanda vena vsque ad
quartumdecimum ætatis annum:post quem si magna co
pia sanguinis congesta esse videatur,tempúsque anni ver-
num sit,regióque natura temperata, & puer sit natura be-
ne sanguinea,sanguinem minues: id quod multo etiam
magis facies si peripneumoniæ,aut anginæ, aut pleuriti-
dis,aut omnino alterius cuiusdam acuti & vehementis
morbi periculum immineat.Primùm autem detrahes vs D
que ad heminam ad summum: si verò tibi incipienti vi-
res firmæ permanere videbuntur,dimidium heminæ ad
iicies,iterata missione.nosti enim vehementi pulsui cum
æqualitate,tanquam minimè fallaci virium robustarum
signo,semper adhibendam fidem,ex abundanti autem &
magno.Itaque & septuagenariis si dicti pulsus adsint, &
affectio iubeat,venam secabis.quidam enim eius ætatis
multum sanguinis habent,& vires itidem robustas: sicut
alii sicci sunt,& pauci sanguinis,& facilè nigrescẽtes qua-
uis parte percussa.Itaque non solùm numero annorum a- E
nimum adhibebis,sed etiam habitui corporis. nam sunt
qui sexaginta annos solùm nati, sanguinis missionem
non ferant:veruntamen minus his vtique detrahes,quan
uis eandem habere affectionem quàm florens corpus, vi-
deãtur. Sed optimum fuerit antequam vena secetur, hæc
omnia cõsiderasse,& præsertim quum suppressæ hæmor-
rhoides sint,& mulieris retenta purgatio.Etenim vbi inci
sa vena sanguis fluit,tũ eius mutationi, & præsertim quũ
iã adest inflãmatio, & tenori fluxionis nõ labascẽti, potis
simum autem pulsuum mutationi,tanquam indicio non F
mendaci,animum diligenter attendas oportet: & conti-
nuò cessandum est quũ pulsus immutatur,aut in magni-
tudine,aut quauis inæqualitate:nam de mutatione in im
becillitatẽ quid attinet dicere?Scis enim in hac qualitate
certũ fieri iudiciũ firmarũ & infirmarũ viriũ. In quibus
autem prope sectam venam magna aliqua inflammatio-
est,in iis sanguinis & in colore,& in consistẽtia mutatio-
nem expectare est optimum. Diuersus enim est sanguis
qui inest inflãmationi,à naturali, quia nimis excalfactus
est.nam si crudior erat prius,modò rubrior & flauior ef-
ficitur: sin eiusmodi prius fuerat,ad nigrum adustione
conuertitur.Nam sanguinis mutatio,signo est aliquid ex
inflammatione in venam sectam transsumptum fuisse:
non tamen omni ex parte expectanda est mutatio,sed est
quãdoque vt antequã mutatio appareat cessandũ sit, idq;
vel propter viriũ imbecillitatẽ,vel propter malignitatẽ
inflãmationis.interdũ enim nihil ab ea emittitur, sed in-
ibi vehemẽter est constrictus.Si tamen vires nondũ exol
ui euacuatione videãtur,id quod scies pulsus tangendo&
si is cui sanguis mittitur, ætatè florẽti sit, expectãda mu H
tatio est:potissimum verò si aër ambiens sit temperatus.
Duo enim hæc sunt quibus præcipuè dignoscitur quan-
tum hoc præsidio sit euacuãdum,ægrotantis,inquam,na-
tura qualis sit,quam exquisitè cognoscere nõ possumus:

A & ambientis temperies qualis futura sit misso sanguine.
nam quum is calor quem febris affert, multum sanguinis
digerit,& ægrotus abstinens viuit,alimentum ex sangui-
ne eum breui tẽpore necessariò destituit,atque interim
vires exoluuntur. Cõsumitur enim ob temperiem ægro-
tantis,si humida & calida sit,qualis est puerorum: ob aë-
rem verò ambientem si regio calida sit,& æstiuum tem-
pus.Proinde minus detrahimus quàm affectio commo-
net,habita ætatis ratione in pueris:habitus corporis in cã
didis,& quibus tenera caro est: temporis verò, sub Cane.
B eadem quoque regionum & constitutionum est ratio.
Alio verò modo(vt etiam antè diximus)in cõtrariis, hoc
est,frigidis temporibus,& regionibus,largam euacuatio-
nem vitamus, propter refrigerationem consequentem:
quapropter vnum in his singulis euacuationis modũ scri-
pto definire non possumus. Noui enim quibus sex libræ
sanguinis fuerint detractæ, & febrim protinus fuisse ex-
tinctam,nec vllum virium detrimentum esse consequu-
tum:nonnullis verò sesquilibra non sine leui quadam vi-
rium noxa detrahi potuit: quibus si duas libras quis eua-
C cuasset,extremè læsisset.Quaobrem scio me quãdoque v-
nam quoque libram & quandoque etiam minus vtiliter
detraxisse.

Quæ vena secanda sit, Cap.V.

SI venam causa reuulsionis seces è directo partium ad
quas sanguis fluit,perspicuam inde vtilitatem celeri-
ter videbis: at si contrà seces, nihil proderit. Ita affecto
liene vena quæ est propè annularem sinistræ manus digi
tùm incisa iuuit.Nõnulli verò eam venam incidunt quæ
inter medium & annularem interiacet,& sanguinem flu
D ere sinunt donec ipse per se sistatur, lienémque iuuari a-
iunt atque si venam internam cubiti secueris. sanguis
enim è sinistra manu detractus lienem malè affectum
mirum in modum iuuat.Præstat autem nõ semel extra-
here quantum conueniat, sed in duos dies est facienda
partitio. Quinetiam pleuriticis sanguinis missio è dire-
cto laborantis lateris adhibita euidentissimam sæpe v-
tilitatẽ attulit:quæ verò ex brachio opposito, aut omni-
no obscuram, aut certè post temporis spatium. Ac sæ-
pè etiam oculorum dolores grauissimos venæ sectio
E è directo facta, intra horæ spatium sedauit.Ergo in ocu-
lis laborantibus vena quæ humeralis vocatur, quæque
ex ea deriuata est,in cubito incisæ, perspicuam vtilitatẽ
celeriter afferunt.at dolente latere,aut pulmone,aut se-
pto trãsuerso,aut liene,aut iecore,aut ventriculo,ea quæ
per alas in cubiti iuncturam pertinet:maximè autẽ hæc
ipsa interior secanda est:sin secus,ea quæ ab ipsa diducta
in flexu iuncturæ apparet,quam iandiu nostis ab hume-
rali vena diductam esse,ipsámque contingere. Sũt enim
hi tres modi sanguinis in cubito mittendi,interior, ex-
F terior, & medius.Interior vtilis est iis quibus inferiores
collo partes patiũtur:exterior iis quib⁹ affectæ quæ sunt
illis sũt superiores,vt facies & caput.medi⁹ verò loc⁹ inter
dũ vtrásq; venas diductas habet in vlteriores partes bra-
chii pertinẽtes: interdũ verò celeriter in vnũ inter se coẽ
ũtes in flexu iũcturæ:ac nõnũquã earũ alterã obscurã,cla
ram alteram. Vbi ergo vena quæ parti affectæ propria est,
obscurior fuerit,& ad aliquam ex mediis accedas, da o-
peram vt eã potius incîdas quæ à propria diducitur: quã
G doque etiam vsu venit vt quæ inferiores sunt cubiti iun-
ctura,quæ in vlna sunt, eas nihil prohibeat incîdere vbi
quæ in cubito sunt, non vtique appareant: & ex iis ipsis
incidendæ sunt quæ è directo partium affectarum sitæ
sint.Sanguinis ergo missio quæ in brachio fit,rectè quidẽ
administrata nihil magni habet in se:at si in ea peccatum
sit,triplex error consequitur,vt in media neruus exiguus,
in humerali nerueus capitis musculus: in interiore verò
arteriæ vena subiecta simul etiam incidatur.

Cauendum esse ne axillarem venam incida-
mus si necessitas non vrgeat,idque
propter arteriam ei subiectã,
Cap. VI.

SIquis autem alibi vnquam in vena secanda arteriam
quoque secuit,hoc loco id contigit: ergo maximè ca-

uendum eſt ne eã incidamus. ſi verò neceſſitas id cogat efficere, duo hæc conſideranda erũt, vt eam ligemus qua maximè parte pulſus arteriæ nobis indicat. quod vbi fecerimus, videamus an locus vlla ex parte infletur: ſiq; infletur, vinculum ſtatim ſoluendum, & quod inflatum eſt, ad æqualitatem redigendum, & iterum ligandum initio deligationis in primo loco, vbi arteria ſub interius brachii caput eſt ſita. conãdũmque eſt vt venam inferius incidamus, quia eo in loco diſiuncta ab arteria eſt per venam mediam, cui nullum vas ſubiicitur. Sed neruus eſt (vt antè dixi) notabilis in medio flexu: quem ne tangamus, diligenter eſt animaduertendum.

Situm & ſectionem humeralis venæ omni ratione vacare periculo.

Venam autem humeralem ſecare omnibus modis ſine periculo licet: & tamẽ quibuſdam etiam ex huius ſectione muſculus ſub radio conſtitutus indoluit: alios inflammatio ſubſequuta vexauit, & dolor diu perdurauit. Verũtamẽ iis qui ſic affecti fuerint, vena nõ vno ictu fuit diuiſa, ſed quũ primùm fuiſſet aberratum, ſecundò & tertio, & quãdoque etiam quartò fuit percuſſa. quamobrem quum muſculi caput ſæpe punctum fuiſſet, eiuſmodi affectiones excitatæ ſunt. At vnico ictu magna facta diuiſione, nec quiſquã inflãmatione correptꝰ eſt, nec dolorẽ cõtraxit. quocirca hæc eſt intrepidè ſecãda, ſed interior, cautè admodum & conſideratè. Conãdum autem eſt in media incidenda, ne vbi neruus eſt ſitus, fiat ſectio. Nũc verò, quemadmodum prædictæ omnes partes ſecta cubiti vena (vt dictum eſt) iuuantur: ita etiã quæ inferiores ſunt, iuuantur inciſis iis quæ in malleolis & poplitibus inſunt. Prædictis autem inferiores ſunt coxendix, veſica, atque vterus. renes ad vtranque partem pertinẽt: ſiquidem inferiores ſunt iis quas prius diximus, ſuperiores verò quàm eæ quas ſecundo loco recenſuimus. Itaque miſſus ex cubito ſanguis interdum eis prodeſt, vbi recens inflammatio ſit, & ſanguis redundet: quibus verò affectio ineſt quam propriè nephritin vocant, venas poplitis aut certè malleolorum ſecare conuenit. Vteri verò inflammationibus magis etiam quàm renum, venis in crure ſectis ſuccurritur. nam euacuationes quæ ex cubito fiunt, aliud etiã malum habent adiunctum, vt mẽſtruas purgationes, ſanguinem ad partes ſuperiores corporis retrahendo, comprimant. at iis quæ in cruribus fiunt, hoc etiam ineſt vt mẽſes cieant. Memini verò me iſchiadas quæ non ex frigore, ſed impletis ſanguine quæ in coxa ſunt venis exortæ eſſent, vno die, facta ex cruribus euacuatione, curauiſſe. idcirco vena poplitis vtilius ita affectis quàm malleolorũ ſecatur: at ſcarificatio nihil eis perſpicuè prodeſt. Vt autẽ ſummatim dicam, incipientes inflammationes reuellendo euacuandæ ſunt: inueteratæ ex iis, ſi fieri poteſt, affectis partibus: ſi non queat, ex vicinis. In iis quæ incipiunt auertendum eſt quod influit: in inueteratis, id tantũ quod affectæ parti infixum eſt euacuandum. Id autem optimè euacuabitur per venas cum iis coniunctas quæ ſunt in ipſis partibꝰ. Cui rationi ſubſcribit etiam experientia. quocirca quæ in gutture & arteria graui inflammatione affliguntur, in principio vena ſecta in cubito, poſt ipſum verò in lingua, egregiè prodeſt, inciſis videlicet ambabus venis quæ in ea ſunt. Sic quoque induratas inflammationũ in oculis reliquias iuuat inciſa vena quæ ad magnum oculi angulum decurrit: vt etiam capitis grauitates & inueteratos eius ex plenitudine dolores leuare manifeſtè ſolet in fronte ſecta vena. At incipientes aut vigentes iuuat per cucurbitulam in ceruice facta reuulſio, eáque interdũ per ſe, interdum cũ ſcarificatione adhibita. Cæterùm priꝰ euacuare totum corpus oportet. Eadem quoque ratione incipientes in occipitio dolores atque vigentes vena frõtis inciſa iuuat. In quibus verò corporibꝰ nulla adhuc particula affecta eſt, ſed ineunte vere vacuationem anticipamus, in iis, ſi quidem talis ſit homo qui quotannis æſtiuo tempore morbis febrilibus obnoxius eſſe ſolitus ſit, & euacuare ſtudeamus id quod materiam morbis ſuppeditat, omnis pars eſt ad detrahẽdum ſanguinem accommo-

A data: ſicut etiam ſi arthriticus ſit qui omnibus articulis laboret. Quibus verò pars aliqua præcipuè infeſtetur, vbi prius euacuati nõ fuerint, nõ eſt ex quauis parte molienda vacuatio, ſed ſicut in iis qui pati iã incipiũt. quãobrẽ podagricos ex cubito vacuabis: quos verò comitialis morbꝰ aut vertigo affligat, potius ex cruribꝰ. Si verò ad venæ ſectiones propter ſuppreſſas hæmorrhoides peruenias, ſi cohibere eas velis, quæ in brachio ſunt: ſi prouocare, quæ in cruribus ſunt venas ſecare oportet. At in quibus mẽſes rẽ-
B tinẽtur, ſemper in cruribus, ſi quidem ciere eos oporteat. Accidit tamen aliquando vt ex vtero per eroſionem ſanguis erumpat. in quo nõn eſt idem curationis conſilium. ſiquidem non effluere ſanguinem volumus, vt in menſtrua purgatione, ſed planè ſiſtere conſilium eſt. Ego verò quandoque in aliqua ſimia diſſecanda, neruum venæ mediæ in cubito ſubiectum, & rurſus in alia eundem prope venam ei parem ſimiliter conſpexi. Quorum cõſpectꝰ vt rarus eſt, ita vtilis fuit ad tollendam calumniam medicorum, vtpote neruum incidentium: quãdoquidem poſt
C ſectionẽ ſtatim illi quibus eſſet adhibita ſectio, affectionem ſtupidam in brachii longitudine ſentirẽt, quæ poſtea toto vitæ tempore eos occuparet. Ego verò iis qui medicis id vitio verterent, indicaui propriam corporis fabricationem ita quandoque fieri: & hac ratione medicos dedecore liberaui.

Quod tempus ſit venæ ſecandæ, & iterandæ euacuationis.

Quibus euacuatione opus eſt, in iis eſt maturanda euacuatio: niſi quædam corruptio cibi in ventre con-
D coquendi facta ſit, aut tarda concoctio, aut etiam cibi in eo contineantur. Verùm quoniam ſæpe quintus aut ſextus eſt ab initio dies antequam nos ad curandum accerſant, expediet tunc quoque ſanguinem mittere, etiamſi primum huius auxilii tempus ſit omiſſum. Quocunque enim die mittendi ſanguinis ſcopos in ægrotante compereris, in eo hoc auxiliũ adhibeto, etiamſi viceſimus à principio dies agatur. At quinam ſcopi erãt? morbus magnus, & virium robur, puerili ætate excepta, & aëre nos ambiente valde calido. Quoniam verò progreſſu
E temporis virtus in pleriſque morbis exoluitur, ideo mittendi ſanguinis occaſio multitudine dierum aufertur: nõ quò primariò dies hoc efficiant, ſed per medium virium diſſolutionis. Itaque ſiquando vel ſecũdo à principio die vires exolui videantur, à vena ſecanda vtique abſtinebimus. In quacũque autẽ diei noctiſque hora ſanguinẽ mittes, ſi in febricitantibus, ſcopum habeas declinationem ſingularum acceſſionum. quibus autem aut propter lippitudinẽ aut aliud tale quippiã citra febrim hoc auxilio eſt opus, in iis magnitudinem doloris, aut inflammationis,
F aut totius affectionis cui ſecta vena opus eſt, reſpicias. Quúmque nihil tale aut vrgeat, aut prohibeat, præſtat mane venam incidere, non ſtatim è ſomno experrectis, ſed circiter horæ ſpatiũ antè vigilantibꝰ. Quoſdã lauare prius eſt meliꝰ, quoſdã etiã prius deãbulare. Cæterùm in quibꝰ vere ineũte venã incidere aggredimur, aut propter metũ febris aut alterius cuiuſpiam affectionis, ſcio me ſanguinem etiam quibuſdam detraxiſſe, poſteaquam rerum conſuetarum aliquid confeciſſent. Iteratæ autem detractionis tempus, in quibus ſimpliciter euacuare nobis propoſi-
G tum eſt, eodem die eſto: in quibus autẽ reuellere, ſi duobus deinceps diebus fiat reuulſio, melius ſuccedet.

Ex Antylli ſecundo libro de præſidio euacuante, quænam vaſa in corporis partibus ſint ſecanda, Cap. VII.

SI à fronte ſanguis auferendus ſit, rectam in fronte venam ſecamus. in plurimis verò, in ſuperioribus frontis partibus & caluaria, vbi vena ad Y literæ ſimilitudinem ſcinditur. Sectio autem in parte inferiore ad ipſam venæ
H ſciſſionem eſt faciẽda. Quæ verò in angulis oculorũ ſunt prope ſupercilia, multo ſupra angulos incidimus. Poſt aurem verò ſecanda eſt ea quæ duræ parti auris eſt oppoſita. Quæ ſub lingua ſunt, ſi nõ vtranque, at certè eam quæ magnitudine excedit, dextram vtriq; ſecamus. In brachio

verò,eam quæ ex humero deſcendit:in manu, eam quæ inter medium & annularẽ interiacet:in poplite quæ maximè media eſt in malleolis,interiorẽ: ſique ante & poſt malleolos ſint,eas quæ antè,ſed propter vaſorum exiguitatem non eſt ſæpe in noſtra poteſtate, vt quod velimus incidamus.Porro in ſecandis cubiti venis,& quæ circa cubitum ſunt,varia animaduerſione eſt opus: hic etiam ſi minus in nobis ſit vt eligamus quam velimus, aut vnà ſolùm appareat,vel etiam ſi aliæ appareant, ſed accommodatius ex vna fiat euacuatio,dare operam debemus vt ex ea ſanguinem detrahamus:ſi verò,vt natura fert, & in pleriſque accommodatæ ſunt tres,eæque ſunt perſpicuæ, ea nimirum quæ ſuprà eſt ad muſculum,& media,& quæ ad brachii exortum eſt, cui etiam ſubſtrata eſt arteria, tunc quænam in aliquibus ſecanda ſit,diſcernendum erit. Nã in iis qui animo linquuntur, aut ſtomachus aliquo vitio affectus eſt,aut virium robur ſuſpectum eſt,vena ſuperior incidenda eſt:quibus confertim facta detractione,& cõcitata euacuatione eſt opus,media: at quibus mutatione in melius & diuerſitate,inferior. Ac ſuperior quidem cauenda eſt in iis qui muſculos conuerſos & circumſcriptos habẽt,& in quibus muſculorum curuitas vaſis incumbit, paulo ſupra flexum vena eſt incidẽda. In gracilibus vitãda eſt inferioris inciſio: & in quibus vena ipſa firma & valde magna eſt.met⁹ enim eſt ne vires exoluãtur,magna ſectione adhibita.Si verò hoc fugientes,exiguã ſectionẽ fecerim⁹,ſanguis in grumos cõcreſcet, & fiẽt aneuryſmata quæ ſatis longo tempore perdurant, ſed poſtea ſedantur.In valde pinguibus,ſi venter aliquis ſectione venæ diuidatur, vena ſuperior incidenda eſt: nam & muſculus humectus qui ſuprà eſt plurimum à vaſe abductus eſt, & nerui plurimùm ab hac parte ſunt diſiuncti: quamobrem etiamſi quiſpiam profundiſſimam ſectionem fecerit deinduſtria,ad eos non ſit perueturus.Vena verò in omnibus ſemel abſolutè pinguedinis eſt expers, & detecta,& facilè ſcinditur,& facilè fluit. Iam verò media quoque multum abeſt à neruis qui ſub ea ſunt ſiti:ſed ea in pleriſque antequam ad flexum perueniat, in multas partes,aut ſaltem in duas ſcinditur, quarum altera ſuprà, altera verò infrà vergit.Quocirca in venæ ſectionib⁹quæ tactu fieri dicuntur, ſed coniectura fiunt, quibus venæ inciduntur,ii pati ſolent.Quoniam enim in venarum ſciſſione venæ ipſæ ſciſſæ tenuiſſimæ ſunt, & non apparent, ideo errores committuntur.ergo hæc vena non tundenda eſt.Quinetiam alius quidam error in deligando brachio ad venã ſecandã cõmittitur,vt cutis vehemẽter tẽſa in medio flexu,quia ad brachii muſculum extenditur, opinionem ſæpe vaſis facit: quare hoc cauẽdũ nobis eſt.

Quod tempus opportunum ſit venæ ſecandæ in ſingulis temporibus,ex Herodoti libro de præſidiis euacuantibus, Cap. VIII.

IN ſingulis temporibus morborum, in principiis acceſſionum incommoda eſt venæ ſectio, niſi magnum aliquod malum febricitantes inuadat,vt ſuffocatio,aut conuulſio,aut excrucians dolor: ſi verò nihil extrinſecus vrgeat,remiſſionis tempora ſunt expectanda:ſique longa interualla ſint,in perfecta remiſſione venam ſecare conueniet. Vires enim robuſtæ facilius euacuantia præſidia ferunt,& conſtant pro earum robore, & tantum non auxiliis manus præbent,quæ omnia in longa mutatione fiũt. Atquum in acceſſionibus conciderint,auxiliis tãtùm indigent quibus recreentur:ſi verò breue ſit remiſſionis tẽpus,præueniendum erit vt ne eam perfectã expectemus, ſed quum incipit remiſſio ſecanda vena eſt.Licebit enim nobis paulo interiecto tempore poſt detractionem,in remiſſione alere: & in febribus quãdoque auferentia remedia adhibemus,addentia verò non item, ſed abſurdum eſt vt alendi tempus in venæ ſecandæ tempore conſumamus:quúmque inuaſionis tempora elapſa ſtatũ faciant,ignota verò ſint tempora ſtatum ſuſcipientia, propter inuaſionem eo tempore eſt facienda ſectio: nam quod reliquum eſt ſedabitur. Quum verò ad remiſſionem currit inuaſio,tunc inſpiciẽdũ eſt: quum verò eò peruenit,mo-

A uendum eſt,& præſertim hoc præſidio. At quorum continuus morbus eſt,nec diſcerni tempora poſſunt, idẽ eſt venæ ſecandæ,& cibi dandi tempus,vt paulo ante corporis recurationem ſanguis detrahatur:ſi verò continentes febres ſint,& aliquam acceſſionem perſpicuam afferant, in qua accedentes in eadem magnitudine maneant,& ordinatas aut inordinatas inuaſiones faciant,diligentiſſimè animaduertendum erit ne increſcentibus inuaſionibus detractiones moliamur, ſed in temporibus inæqualibus, quod etiam tempus ad cibum dandum erit accommodatum.

B Antylli quid ante venæ ſectionem faciendum,ex ſecundo de vacuantibus præſidiis libro, Cap. IX.

ANte venæ ſectionem ligandum eſt brachium robuſto vinculo,quod habeat duorum digitorum latitudinẽ,aut paulo plus eo.In iis verò qui muſculos brachiorum elatos & circũſcriptos habent,vinculum eſt inferius iniiciendum,ac præſertim ſiquibus venæ ſectio adhibetur,ſint oblongi: ſiquidem in eis interuallũ longitudinis à muſculo ad cubiti flexum ſatis magnum intercedit: in C paruis autem non multum. Simili quoque modo iis qui muſculos contortos habent,ſuperior cõſtrictio eſt inutilis.Eſt enim paulo inferius medietate muſculi facienda ligatio,ad finem muſculi vinculo conſtituto:at in mulieribus,& qui muſculos flaccidos habẽt,nihil prohibet medio muſculo vinculum adhibere.Sed ſi inferius quàm totus muſculus ſit,aut ſi in inferiorib⁹ eius partib⁹ deligauerimus, licebit nobis valida admodum conſtrictione vti: quod tamen partibus quæ conſtringuntur, non eſt vtile, D quandoquidem in conſtrictione & vaſa occultiora fiunt, & obſtupeſcit man⁹, ac dolore cõficitur. Verùm ſi in muſculi medietate fiat conſtrictio, neutiquam prèmendum eſt,ac præſertim in mulieribus & delicatis. compreſſo enim muſculi ventre, perſæpe in brachio hypoſphagma oritur:nonnullis verò & eryſipelas & abſceſſus conſequũtur.In quo etiã videndũ eſt ne vinculũ cutim inuertat cubiti, ſed naturalem eius ſitum cõſeruet,vt quum ablatum fuerit,cutis in proprium locum ſecedens in cauſa ſit ne ſanguis effluat,quum diſſecta cutis in locum venæ ſectio E nis abeat,atque ita eam claudat. Qui verò in vaſorum nõ apparentium ſectione infra cubitum conſtringunt,non rectè faciunt.nunquam enim in vllo membro vaſa eleuata ſunt ab inferiore cõſtrictione. quin ne illi quidem qui prius ſpongiis vaſa quæ in cubito ſunt,fouent, quicquam proſunt, quia non eleuarentur niſi adhibita conſtrictione:vbi verò ſit facta deligatio, manus inter ſe fricandæ ſunt,& aliquid manu tenendum. Quibus verò in fronte aut angulis oculorum,aut ſub lingua, aut ſecũdum aures venæ ſecantur,vinculum eſt collo iniiciendum, & ægro- F tanti imperandum vt dextram aut ſiniſtram manum ſub mento teneat,aut ſolùm pollicẽ totum,atque ita laqueus digitis alligandus & adſtringendus: ita enim guttur non deficiet,& vtriuſque partis vaſa ad caputtẽſa eo compreſſu in ſuperioribus partibus intumeſcent. In abſurdis verò aut languidis hominibus,miniſter adſtans manum mẽto ſubiiciet.Si à manu detrahere ſanguinem velis,prius perfundenda eſt aqua calida,atque ita cum conſtrictione relaxanda:in malleolis verò, conſtrictio ſupra genu in femore fiat:ſanguiſque,ſi fieri poteſt, in balneo detrahatur, G vel ante fomenta adhibeantur: quúmque fuerit admota conſtrictio,laborans inambulet:quúmque ſit facienda ſectio,rectus ſuper vnico crure conſiſtat. Idem fiat in venarum poplitis ſectione,& conſtrictio paulo ſupra poplitem adhibeatur.

Quomodo vena ſecanda ſit,ex eodem, Cap. X.

VEnas incidimus quandoque punctim, quandoque cæſim:ac punctim quidem eas quæ non apparent, cæſim verò eas quæ valde in ſuperficie cutis ſunt ſitæ. H Non totum autem vas ſecandum eſt.nam auerſis eius labiis fluxio non ſit cum eiaculatione: ſed neque etiã inferior vaſis pars ſecãda eſt,verùm ſuperior. Dico autẽ inferiorẽ, quæ ad brachii exortũ infrà vergit: ſuperiorẽ verò

quæ ad radium. Nam superiore parte incisa, decentior fit sanguinis iaculatio: at partibus inferioribus incisis nihil iaculabitur.

Quando, qua magnitudine, quáque forma secanda vena sit, ex eodem libro, Cap. XI.

IN iis qui euacuatione confertim facta indigent, ampla incisio facienda est: at vbi sanguinis lationem reuellere atque auertere opotteat (quemadmodum vsu venit in iis qui sanguinem reiectant, aut ora venarum aperta sunt, aut sanguis è naribus aut alia parte quadam fluit) perexigua est faciēda. Eiusmodi enim quum ab ipsa affectione vacuantur, non iam euacuatione, sed retractione atque auersione indigent: ex quo fit vt sanguis multo tempore fluere ex vena debeat. Præterea angusta sectio in paruis vasis est itidem facienda, ampla in magnis. Nam si quis in magno vase sectionem paruam faciat, sanguis necessario collectus concrescet. Sunt autem tres incidendarum venarum figuræ, transuersa, recta, quæ non pungit venam, sed scindit: & harum media obliqua. Ac transuersa quidem vtendum est vbi iterationem nullo modo faciendam esse existimamus: curuato enim cubito statim conglutinatur: obliqua iterandæ sanguinis missioni apta est, quoniam in flexu cubiti non ita exquisitè labia sectionis componuntur. forma verò oblonga conuenit iis in quibus non solùm eodem die iteranda est sanguinis detractio, sed tertio etiam die & quarto: siquidem cubito curuato labia sectionis à sese plurimùm diducuntur.

Quid faciendum sit vt sanguis facilè fluat, ex eodem libro, Cap. XII.

SI fluxio sanguinis non procedat quòd violentior sit adhibita constrictio, remittenda ea est: si verò cute recurrente, vasis incisio sit abscondita ex cōtractu cutis supergressæ, cubitus in omnes figuras erit constituendus ac voluendus, vt supinus, vt sublimis, vt extensus, vt denique contractus teneatur, donec in ea tandem figura consistat, vt vasis sectione contra cutis diuisionem rectè constituta, sanguis facilè fluat: sique parua sit facta diuisio, iterum erit diuidenda. Quum verò præ timore sanguis non fluit, accommodatius erit vt sine strepitu effluat: ea enim turbatio sedatur, si non existiment vlcera pascentia non esse consequutura. Si animi defectio perturbet, stratis & reclinatis sanguis mittetur, & stomachus tum vomitibus & digitorum in os immissionibus vellicandus, tum odoramentis recreandus: sed & partes extremæ vinciendæ erūt sic, vt magna molestia afficiatur. Si verò cōcretio sanguinis in grumos interturbet impediátque effluxionem, concretionem dissoluere ambobus vtriusque manus indicibus digitis oportebit, & comprimendo elidere, atque exprimere: oleúmque erit infundendum, & multo etiam magis acetum, quod sanè habet grumos dissoluendi potestatem. Si perfrictio vetet ne sanguis exeat, eáque sit vel propter aërem frigidum, vel quia morbus frigidus sit, vt est comitialis atque attonitus, & qui sunt generis eiusdem, fouendus erit locus perfundendo, fricando, vngendo, & omnino ad contrarium statum erit redigendus. Iam verò pinguedo & caro in pinguibus & carnosis prosilit dum sanguis aufertur, eúmque cohibet: in quibus hæc vnica est ratio: nam vel auferre eum qui recurrit, vel retinere oportet.

De arteriarum sectione, Galeni, Cap. XIII.

ARterias quoque secare medici consueuerunt: alias quidem in temporibus ob humores calidos & flatuosos ad oculos confluentes: alias verò secundum aures, ac præsertim in vertiginosis, & quicunque diuturnis capitis doloribus calidis & flatuosis afficiuntur. Iam verò & ob alias quasdam capitis affectiones diuturnas, arteriarum quæ post aures sunt sectione vtuntur, non tamen eas secant quum vlla alia pars affecta est, quum tamen multæ sint quæ hoc auxilio potiùs quàm venæ sectione indigeant. Vbi enim calidus flatuosúsque sanguis in arteriis collectus infestat, illic communibus affectæ partis sectis A arteriis est opus: verùm quia sanguinis fluxus difficulter comprimitur, arterias secare medici non audent: atque etiam quum vulnus ad cicatricem perducitur, aneurisma efficitur. Idcirco maiusculas arterias medici ob hanc caussam refugiunt: paruas autem tanquam non ita multum profuturas non incidunt: quanquam & ipsæ quoque nonnunquam non mediocre commodum attulisse visæ sunt, & cicatrix etiā eis absq; aneurismate fuit obducta. Quin etiam si maior arteria sit, cicatrix ei inducitur sine aneu- B rismate, tota vtique secta: quæ res sæpe imminentis ex profluuio sanguinis periculum sustulit. apparet enim perspicuè quum transuersa sectione tota per se totam discinditur, reuulsis vtrinque ambabus partibus, vnam sursum, alteram deorsum concedere. Equidem admonitus quibusdam insomniis mihi perspicuis, arteriam secui quæ inter pollicem atque indicem dextræ manus sita est, sanguinémque effluere permisi donec ipse per se cessaret, quum ita somnium mandauisset: effluxit autem non tota libra. Atque ita subitò diuturnus dolor, in ea præcipuè parte in- C fixus qua iecur septo transuerso committitur, sedatus est. Alteri verò cui ex vulnere in malleolis accepto secta fuerat arteria, sanguinis cursus non cessauit: donec ego vocatus totam arteriam secui: deinde medicamento ex aloe, thure, & albis ouorum, pilis leporum molliusculis excepto vsus sum, & vulnus citra aneurisma curuatum est, carne videlicet osculo arteriæ obducta: homo verò ille quadriennio per exigua temporum interualla coxæ dolorē sentiens, exinde perfectè conualuit. Hæc itaque mihi sæpenumero persuaserunt, vt in summis artubus, imò verò D & in capite, arterias secarem in omnibus doloribus qui à calida flatuosáque substantia nasci viderentur, ac præsertim in membranis quarum dolor pungentis speciem refert, & sensim expāditur: pungente quidem in vna parte sensu, tanquam in affecti loci centro infixo: tensionis verò sensum percipiente omni particula quæ circa centrum sit constituta.

De arteriarum sectione, ex Antyllo, Cap. XIIII.

ARteriam secamus, si fieri possit, quæ sub vertice ad occiput, & media inter tēdines: sin secus, eam quæ se- E cundum aures est, vel eas quæ in vtroque verticis latere ad sinciput sunt. pertinent enim ad coronalem & mediā suturam. Quæ verò à temporibus ad frontem pertinent, ideo non secantur quia sitæ contra musculum sunt: eas enim facilè sine periculo incidemus, si iusserimus ei cui arteriæ secantur, vt genas moueat, inhæreátque, ac innitatur. Ita enim musculi omnes temporum toti per se totos perspicuè mouentur. Poterimus ergo omissa parte quæ F mouetur, in ea parte quæ in fronte quiescit facere sectionem: veruntamen neque multum, neque confertim sanguis ex arteriis propter earum exiguitatem fluit: sed nec etiam cum multo spiritu exit. verosæ enim sunt. Non igitur multa sectio facienda est. hinc magis varia fit detractio. Quæ verò ante aures sunt qua musculi mandibularum exurgunt, firmæ admodum sunt ac robustæ, sed rarò citra periculum secantur, propter musculorum propinquitatem, & propter implicationem eius loci membranarum. In secandis verò arteriis occipitis, vsque ad os secanda arteria est: ósque ipsum abradendum, vt caro ex ipso G osse suppullulet, & per eius medium oscula arteriæ excipiantur: & præcidatur. melius enim est vt ipsam tanquam varicem excipiamus, & subiecta volsella, aut alio quodā instrumento simili, incidamus nō multū, sed particulatim. Vbi satis sanguinis effluxerit, supposita volsella vas extrahendum est, & medium præcidendum: ita enim neque committetur, neque ex fluxu sanguinis periculum vllum consequetur, quum oscula arteriæ in carnem recurrant.

De cucurbitula, ex Galeno, Cap. XV.

H CVcurbitulæ corporibus prius euacuatis vtiles sunt. quum enim plethorica sunt corpora, cucurbitulas non adhibemus. Eadem quoque ratione in cerebri membranarúmque inflammationibus non vtimur cucurbi-

tulis in principio affectionum, quemadmodum ne in vlla quidem alia parte quam obſideat inflammatio: ſed tum quum nihil præterea influat, totúmque corpus antē ſit euacuatum, atque vſus poſtulet vt aliquid eorum quæ in parte inflammata ſunt, moueamus & amoliamur, vel ad exteriora attrahamus. Quum verò affectiones adhuc fiunt, tum non iis membris quæ laborare incipiunt, ſed eis quæ his continuata ſunt, reuellendi cauſa cucurbitula admouetur: in principio verò vtendum eſt repellentibus.

Antylli, de cucurbitula, ex ſecundo libro de præſidiis euacuantibus, Cap. XVI.

IN mediocri dolore & ſimilibus, leuibus cucurbitulis quæ ſine ſcarificatione amouentur, vtimur: vbi autem volumus roborare, vehementibus: in oppletis verò particulis, vt in iis quæ à corrupta materia vexantur, præciſa cute affiguntur. Antequam verò applicentur, ventrem iā emollitum eſſe oportet, aut omnino nullam infeſtātium excrementorum ſuſpicionem ſubeſſe, & prius omnino comediſſe, aut poſt leuem cibum, eúmque iam ſubductum, aquam præbibiſſe. Maximè autem ſi ſanguinem detracturi ſimus, primùm locus eſt parumper illinendus: ſique poſtea ſatis ruber & tumidus à cucurbitula ſit factus, ſcarificandus erit: ſi non, tertio loco erit admouenda, dōnec pars in tumorem extollatur atque rubeſcat. Si verò nec tumor nec rubor excitetur, partes vſquedum puniceæ fiant, ſpongiis fouendæ ſunt, & ita poſtea ſcarificandæ: at ſi norit quiſpiam corpora non rubefactum iri (veluti in iis quorum pingue abdomen eſt, aut in refrigeratis, & mulieribus quæ pepererunt vſu venit) tum antequam cucurbitula affigatur, cataplaſma partibus ſuperdabitur. Sed fit interdum vt à leuibus cucurbitulis tumor validus, colore liuidiore excitetur: vbi verò ſcarificatio ſit facta, aut parum quidpiam, aut certè nihil ſanguinis effluat, quum & craſſius ſit quod antè ſtat atque carnoſius. in eiuſmodi ergo, ſpongiis maximè fouere locum, tenuémque & facilè fluentem reddere ſanguinem conuenit. Ne verò prope mammas cucurbitulæ affigantur cauendum eſt: illapſæ enim cucurbitulis nonnunquam mammæ & inturgeſcentes, magna admodum difficultate auelluntur: vbi autem eas auulſeris, oleum erit perfundendum. Applicandæ autem cucurbitulæ ſunt ex modico igni: nam ſi vehementes adhibeantur, vapore inflammantes contendentéſque corpora, nihil notabile attrahunt: eo verò ſitu collocandas eſſe partes vt ne ſanguis in eis contineatur, craſſeſcénſque excretioni impedimento ſit, ſed vt pronus ad inferiora effluat, inter omnes conſtat. Ablatis cucurbitulis, ſiquod eductum eſt ſatis ſit, partes curabimus: ſin ſec⁹, iterum eas affigemus. In capite verò non cum multo igni affigendæ ſunt, ſiquidem vehementer attrahent, & euelli difficulter poterunt: quæ ex modico igne admouentur, id quod opus eſt facient. Quum verò ad auellendum difficiles ſunt, ſpongiis calida & frigida aqua imbutis circundare eas oportet, ſiquidem ita remittentur: ſin minus, eas perforare conſilium eſt.

De cucurbitularum differentia ex materia & figura ſumpta.

Differentiæ cucurbitularum quæ ſumuntur à materia, tres ſunt, vitreæ, corneæ, æneæ. Argenteas quia vehementer igniuntur, reiicimus: ænearum eſt vſus frequentior: vitreis quoque vti poſſemus in quibus ſanguinis eſt conſideranda euacuatio: & corneis item in capite, vbi æneas auulſu difficiles fore cognoſceremus: itémque in timidis, qui à flamma deterrentur. In figura autem præcipuè differunt æneæ: altiores enim magis quàm humiliores trahunt: quæque humiliores ſunt, quia non vehementer attrahunt, capiti ſunt accōmodatiores. Quæ habēt plana labia, corporibus latis: quarum labra reſima ſunt, curuis & gracilibus aptius admouentur: quæ acutum os habent, iis conueniunt in quibus non ſcarificamus, ſed vehementi impoſitione cucurbitularum quas leues affigimus, attrahere volumus, quum acumen labrorum ad violētū attractum faciat. Quæ labra habent obtuſa, cum in aliis, tum vel maximè in capite vtimur. Attractio verò ænearum itémque vitrearum cucurbitularum ex igne fit: cornearum citra ignem: ſiquidem in extremo perforatæ ſunt, quúmque adhibentur, abſterſæ vehemēter per foramen trahunt. ſtatim verò foramen digito aut cera clauditur.

Herodoti de cucurbitulis, ex libris de præſidiis euacuantibus, Cap. XVII.

CVcurbitula materiam quæ in capite eſt, euacuare poteſt, itémque dolorem ſoluere, inflammationem minuere, inflationes diſcutere, appetitum reuocare, imbecillum exolutúmque ſtomachum roborare, animi defectiones amouere, quæ in profundo ſunt, ad ſuperficiem traducere, fluxiones ſiccare, ſanguinis eruptiones cohibere, mēſtruas purgationes prouocare, facultates corruptionis effectrices attrahere, rigores ſedare, circuitus ſoluere, à propenſione in ſomnum excitare, ſomnum conciliare, grauitates leuare. atque hæc quidem, quæque his ſimilia ſunt, præſtare cucurbitularum vſus poteſt.

De ſcarificatione, ex libris Antylli de præſidiis vacuantibus, Cap. XVIII.

SCarificamus partes corporis quæ aut inflammatione aut duro tumore laborant, eáque ſiue diſtentæ ſint ac dolore vexentur, ſiue fluxionibus infeſtentur, quum ſcilicet ad ſtatum venit fluxio, aut iam eundem ſit conſequuta, aut acris adſit materia. Pars autem quæ ſcarificāda eſt, prius ſi fieri poteſt, lauari debet: ſin minus, aqua tepida perfundi, vſquedum rubefiat: aut ſpongiis foueri, aut ſoli igníve exponi, & poſtea ſcarificari. Adhibēdæ autem ſunt inciſiones cruribus & abdomini per rectitudinem: eodémque modo in thorace, dorſo, & ceruice: at in capite, pro ſitu capillorum: in fronte, obliquæ. Porro inciſiones ſint æquali inter ſe magnitudine, ſintque æqualia quæ inter eas ſunt interualla, initiúmque ſcarificationis ab inferioribus partibus ſumatur: ita enim ſanguis ad extimas partes influens, non obſcurabit eas quæ deinceps ſcarificandæ erunt. Situs verò ſcarificationum per æquales inter ſe ordines fiat: non fiat autem ſcarificatio plagam infligendo, ſed per tractum. hoc enim pacto dolore vacabit.

Apollonii de ſcarificatione, Cap. XIX.

QVum ad corroborationem & quamlibet corporis tutelam, ſanguinem conferre plurimùm didicerim, qui quidem plerunque redundat, & interdum qualitate in peius vertitur, exiſtimaui vbi redundat, imminutionē: vbi correptus eſt, immutationem conuenire. Venas igitur eodem anno ſæpe incidere non eſſe accommodatum cenſui, quoniam vnà cum multo ſanguine ſpiritum quoque vitalē effundi intelligebā: quo crebri⁹ exhauſto, tota corporis cōpages refrigeratur, & omnes naturales actiones pei⁹ obeūtur. Quocirca iudicaui à particulis ignobiliſſimis, vtpote à cruribus, ſanguinis detractionem ſcarificādo fieri debere, quantitatem metiendo ex hominis habitu atque vſu qui expoſtulet. Præſtantiſſimum autem hoc auxilium eſt, tum ad tuendam ſanitatem, tum ad recuperandam, quum auerſa fuerit, vel ab aliquibus huiuſmodi cauſis. Sed nemo tamen putet me venæ ſectionem reiicere. eā enim ego in maximis periculoſiſſimiſq; affectionibus non omitto: in quibus abunde affatimque ſanguinē effundere oportet. nam in vehementibus affectionibus euacuationes affatim faciendæ ſunt. Plethoram verò mediocrem, quæ aliquid mali ſit factura, & iam conuerſionē in morboſum ſtatum attingat, tibia ſcarificationibus vexata, quæque ſine moleſtia, & quantam voluerimus ſanguinis extruſionem reddiderit, citra validam totius corporeæ molis commotionem ſoluit. Sæpe autē plus quàm ſatis ſit congregatur: quare non eſt cunctādum, quin quoties ſigna plenitudinis inciderint, eam tollamus eo modo quem nunc præſcripſi. Præſtat autem viſcera, quæque in toto corpore inſunt vaſa, nō repleri immoderatè, neque diſtendi, ſed potius in quadam relaxatione terminata contineri, vt expeditè permeare ſpiritus naturalis queat.

Scarificationem mulieribus quæ non probè purgantur, itémque aliis plerisque affectionibus prodesse, Cap. XX.

MVlieribus quibus non prosperè succedit purgatio, scarificatio mirabiliter auxiliatur: nam quod illic minus est factum, hac ratione euacuatur. Statutum autem purgationis tempus expectandum est, túncq; si nihil aut parum sponte sua effluxerit, hoc auxilio tantum detrahemus quantum vsus postularit. Quinetiam hoc auxilium quibusdam mulieribus maxime profuit, vt menstruæ purgationes de more iterum redirent: continua enim ad partes inferiores sanguinis deductio, ei quoque viam ac propensionem parat. Equidem mulieres quæ multum ætate processerunt, quibus iampridem menstruæ purgationis nihil apparuerat, vbi aliqua molestia corporea vexarentur, hac curatione subleuare consueui. est enim hæc mulierum propria, multúmque efficax est, quippe quæ naturalis excretionis modum imitetur. Euacuare autem interdum scalpello soleo, interdum hirudines admouendo. Iam verò quum oculos quidam ex longo tempore ab incessabili fluxione infectos haberet, hoc præsidio sanatus est, quum nos aliis quoque localibus auxiliis ad oculos vteremur, & totius corporis curam gessissemus. Senex etiam quidam, quum prius per longa interualla, deinde breuia, strangulante circa pulmonem angustia vexaretur, simili modo est curatus. Vacuandum autem tantum est quantum conuenire videatur: éstque cauenda refrigeratio: alimentúmque moderatum tribus aut quatuor diebus dandum. Qúmque pestilentia vehemens per Asiam vagaretur, multique ob eam causam obirent, egóque in morbum itidem incidissem, secūdo die quum remissio fieret, crus scarificaui, & ad duas libras sanguinis detraxi, atque hac ratione vitaui periculum. quo sanè auxilio quū multi quoque vsi essent, sunt seruati: erant enim signa plenitudinis. atque illi præcipuè euaserunt qui sanguinem copiosè euacuauissent. Quinetiā capitis dolores moderatos, tonsillarum inflammationes, ac dolores laterum recentes tollit: nam diuturniora huiusmodi symptomata localibus scarificationibus dissoluimus: eos denique qui vires reficiunt, & ad statum naturalem difficulter redeūt, nihil sanè est quod æquè ad eis accommodatam & idoneam bonámque nutritionem ducat ac sanguinis per scarificationem euacuatio.

Antylli de hirudinibus, ex libris de præsidiis euacuantibus, Cap. XXI.

NOnnulli captas hirudines includunt, eísque ad multa vtuntur. Vbi enim mitescunt, carni facilè admouentur, quum aliæ quandoque peregrinè se gerant: eas verò experientia docti protinus admouemus. quæ verò nuper sunt captæ, vnum diem seruare, & parum sanguinis alendi gratia iniicere conuenit: ita enim virus earum exprimetur. Vbi vti volumus, locus cui applicandæ hirudines sunt, nitro prius fricandus est, ac sanguine alicuius animalis, aut argilla liquida illinendus, aut fouendus, aut vnguibus scalpendus: siquidem ita promptius carnem apprehendent: hirudinésque in aquam puram & tepidam in vase lato atque magno iniiciendæ sunt, vt commotæ virus abiiciant: deinde spongia sunt excipiendæ, & strigmentis purgandæ, ac denique manibus admouendæ. Vbi omnes inhæserint, oleum tepidum particulæ ne refrigeretur infundemus. Si verò manibus aut pedibus affigendæ sint, partem in aquam in qua hirudines sunt iniiciemus. Si verò quum cruore plenæ sint, vti etiam eis oporteat, vel quia paucæ nobis hirudines suppetant, vel quia paucæ carni inhæserint, earū caudas vbi expletæ sanguine fuerint, forcipe excidemus. nā sanguine fluente nūquam trahere cessant, donec nos sale, aut nitro, aut cinere, earum ora perspergamus. Quum exciderint, si locus est cucubitulæ capax, eius applicatione virus extrahendum est, eáque erit validè agglutinanda, celeritérque auellenda: si verò capere cucurbitulam non queat, spongiis fouendus est: si verò ex corporibus aut osculis cruentæ la-

A crymæ adhuc effluxerint, mannam, vel cuminum, vel farinam insperges, deinde lana pauco oleo madente conuolues. Si sanguis etiam erumpat, linteola vel telas aranearum ex aceto iniicies, vel gallam, vel spongiam nouam pice liquida illitam & combustam: deinde chartulam aceto madefactam applicabis atque alligabis. Hæc in mediis corporis partibus agenda sunt: nam in artubus (hoc est, brachiis & cruribus) sola deligatio ad cohibendum sanguinem est satis: quæ postero die soluenda est, sique sanguis constiterit, abiicienda: si non, iisdem vtendum. Scire

B autem conuenit, hirudines non ex intimis partibus sanguinem attrahere, sed eum qui carni adiacet exugere. Porro vtimur hirudinibus in iis qui incisiones pertimescunt, vel in iis particulis quibus propter exiguitatem, aut gibbositatem, aut inæqualitatem affigere cucurbitulas non possumus. Hirudines autem auellimus quando eius sanguinis quem detrahi oportere existimamus, dimidium extractum fuisse coniicimus: deinde tandiu sinimus effluere, quandiu fuerit excretus is qui satis sit. Quúmque particula tum ab hirudinibus quæ suapte natura sunt fri-

C gidæ, tum ab aëre ambiente refrigeretur, ideo fouenda est ac recalfacienda: sanguinísque effluxio non refrigerātibus, sed adstringentibus, & emplasticis (vt diximus) cohibenda est.

Menemachi de hirudinibus, Cap. XXI.

HIrudines locis affectis, aut iis quæ nō pinguibus proxima sunt applicantur: nam oleum earum appetentiam subuertit. In angustiam verò stricti calami, ab vtra-

D que parte non perforati, aut in operculum paruæ arundinis, aut quippiam simile demitti debent quum admouēdæ sunt. Earum numerus ex duabus magnitudinibus, loci videlicet & affectionis, est sumendus. Auferantur autem oleo calido earum labiis infuso. Mordacitas verò aliarū in partibus vlceratis conueniet. quod verò post auulsas hirudines effluit, digitus impositus cohibet. Quātitas autē excretionis ex hirudinum erectione apparet: sed euidentius quoque cernitur, si in vnum conducta fuerit, vbi hirudines à corporibus diuulsæ sanguinem euomuerint.

E Hirudinibꝰ verò adhærescentibus, loca quibꝰ affigendæ sunt, superficie tenus scarificandæ sunt. nam vbi sanguinem gustauerint, eundem magis expetunt.

Galeni, quos purgare conueniat, quibus purgationibus, & quo tempore, Cap. XXII.

SAna corpora difficulter purgantur: nam & vertigine vexantur, & torquentur, & fit molesta purgatio, & celerius præterea exoluuntur. Hæc autem omnia fiunt, quòd

F purgans medicamentum proprium educere humorem cupiens, ipsúmque nō cōperiēs, sanguinem & carnes colliquat, vt ex eis quod suum est, eliciat. At qui sani adhuc sunt, illi quidem, sed tamen nisi euacuentur, in morbos casuri sunt, præueniendi sunt, & ineunte vere vacuandi, vel misso sanguine, si ex multitudine: vel purgatione, si ex humorum corruptela capi morbis soleant. Ac nos quidem & podagram & articulorum dolores in principio, quum nondum circum articulos tophum excitassent, huiusmodi euacuatione cōplures annos inhibuimus: eodémque

G modo plerosque attonitos, comitiales, melancholicos, & aliis eiusmodi diuturnis affectionibus vexatos, prædicta euacuatione sanauimus. Aliis itaque pituitam, aliis amaram bilim, aliis atram, aliis serosa excrementa, ad essentiam eorum morborum quibus capi consueuerunt, euacuari conducit. Ac protinus melācholia quispiam nisi purgatus fuerit singulis annis capietur. Hunc ergo nō solùm vere, sed autumno etiam purgo: itémque fœminam quæ in mamma cancrum habuit, quotannis ineunte vere si-

H militer purgādam curo: quam quidem ad sanitatem perduxi vehementer euacuando, vsus medicamento nigram bilim expurgante: sique assumpta purgatio non fuerit, sentit mammam altius dolore vexari. Quinetiam incipiētē elephātiasin misso primùm sanguine, & purgatione

data,in alio curaui:deinde ei quoque vnica singulis annis purgatio sufficit: eáq; intermissa,morbum statim reuocat. Atque hæ quidem ægritudines nigros humores purgari postulant:comitiales autem attoniti,& asthmatici,pituitosos:velut dolores articulorum,si cum multo calore infestent,amaram bilem: si cum tumoribus frigidis; pituitam euacuari postulant. Alius quidam æstiuo tempore tertiana semper corripiebatur,qui multos ab hinc annos in febrem non incidit, sub finem veris pallidam bilē nostro consilio antè purgando. Hoc enim tempore eiusmodi homines euacuare est melius:quemadmodum comitiales,arthriticos,& melancholicos,& quicūque ex humorum crassitie in morbo cadunt,ineunte vere præstat euacuare. Antequam autem medicamentum purgans exhibeamus,crassos humores attenuare,tenacésque dissecare, ac meatus per quos traduci trahique debent,aperire oportet,si purgatio sit optimè successura,idque cum in reliquis omnibus,tum vel maximè in iis qui elleborum sumunt: nam medicamenti vis quæ diuellit,quum excutit humores qui altius affectis partibus inhærēt,& ob eam causam diuturnis morbis prodest, facilius id facit humoribus prius attenuatis. Qui hoc negligunt,iis molestæ purgationes succedunt,& cum torminibus,& interdum cum vertigine quadam,multáque nausea,malo pulsu,exolutione ac difficultate. Eius autem qui elleborū sumpturus est,prius experiri naturam debemus quomodo ea ad supernas purgationes,hoc est,quæ vomitibus fiunt,affecta sit. Experiemur autem dandis iis quæ vomitum mediocriter prouocant:nam si ita non facilè purgetur,non erit ad elleborū agendus,si non antè præparetur. Præparatur autem vomitu ipso sæpius excito. Quum ergo is qui sumpturus elleborum sit,promptius vomere assueuerit,melius etiam fiet si antè corpus humectabimus. Humidum verò fit corpus, tum multo cibo,tum quiete. Ac quietem quidem id facere perspicuum est: quando,vt exercitatio membra exiccare potest,ita quies,quum vacatio quædā & exercitationis vacuitas sit,humiditates conseruet. At cibus copiosior nō absolutè humectare aptus est, sed is denique qui vehemētis qualitatis expers sit,hoc est, qui neque acerbus, neque acer,neque salsus, neq; amarus sit. Nos verò oxymeli quādoque potui dedimus, in quo ellebori albi ramusculos per diem ac noctem raphanis infixos demiseramus:esséetque hæc ellebori imbecilla purgatio. Cæterùm qui angustum thoracem, & idcirco pulmonem cōpressum habēt, sunt ad vomendum ineptissimi,cum aliis quæ vomitum cient,tum præcipuè elleboro albo:vasculū enim aliquod ex iis quæ in instrumentis respirationis sunt,disrumpent. Præterea amaram bilem per superiora, pituitam potius per inferiora purgare conuenit:quanquam interdum cōtrà est faciēdū,si pituita in ventriculo,amara verò bilis in intestinis aceruata fuerit. at melancholicū succum per inferiora semper educimus. Ac de anni quidem temporib⁹ scriptum in aphorismis reliquit Hippocrates,æstate superiores, hyeme inferiores partes medicamento purgandas esse. Atque ad temporum anni proportionem,regionum habenda est ratio,vt calore, frigoréque distinguantur: idémque de ætatibus est sentiendum. Iam verò consuetudo quoque non parum facit ad indicandum euacuationem. nam qui vomere sunt assueti,purgationem per superiora minus molestè ferunt:qui assueti non sunt,non sine periculo,& præsertim elleboro purgantur. Sed par est etiā vt genus morbi cōsideretur: nam quum corpus albidum & pituitosum totum apparet(quam hydropem leucophlegmatiam vocant)opus est medicamento quod pituitam educat;ac primùm quidem per inferiora, postea per vomit⁹,postremò per ea quæ per nares & palatum pituitam trahunt. Quum enim redundans humor in toto corpore sit diffusus, omnes euacuationes admouebimus: si verò ascites sit hydrops, medicamentum quod aquæ educendæ sit,dabimus:quemadmodum in arquatis aliquid dandum est quod per bilem educat:nam & his bilem multis modis euocare oportet,sursum, deorsum, per vrinas, per palatum,per nares. Ita,etiamsi melancholicus succus redundarit,vt in melancholia,cancro, & elephantiasi, me-

A dicamentum quo nigra bilis educatur, exhibemus: nam in comitialibus vtimur medicamentis pituitam extrahētibus. Ex quibus est perspicuum,à morbi conditione nobis ostendi & humorem euacuandum, & locum per quē eundem educere debeamus: iis enim quorum iecur inflammatione vexatur, simulatque concocta inflammatio sit, purgationem adhibemus: ac per inferiora quidem quum ea in simis iecoris partibus sit: per vrinas verò,quū in gibbis. Ita quoque in reliquis spectabimus & humorem exuberantem, & affectum locum, ex quo tanquam

B causa quadam morbus consurgit. Hæc enim, & quis humor euacuandus sit,& quomodo,& qua parte sit educendus,indicabunt,& ad hæc omnia tempus etiam accommodatum commonstrabunt. Nam inter initia, tenues & serosos humores vacuabis:concoctionem verò expectabis, vbi crassi & glutinosi fuerint, quales suapte natura sunt pituita atque atra bilis. Accessiones quoque tibi euacuationis modum indicabūt, vt dum vrget accessio,à superiorib⁹ educas:vbi cesset,quæ remissio dicitur,ab inferiorib⁹:nā sic etiā iuuāt quæ per se in morbis eueniūt, quū

C in accessionib⁹ vomitus plerisq; excitetur,& sanguis è naribus erūpat: in remissionib⁹ verò lotiū & aluus fluat. Tēpora autem accessionum & criticorum dierum maximè obseruanda sunt, siquando purgationem per inferiora moliaris:nam si humores ad superiora propensi ferantur, vis medicamenti per inferiora purgantis impeditur. In iis autem qui iam ægrotant,si morbus diuturnus futurus est,expectanda semper erit concoctio:in acutis verò morbis,quum turgeat materia,inter initia medicamento purgāte vti licet: atque id ipsum cum magna animaduersio-

D ne diligentique consideratione faciendum est: nam in acutis periculum non mediocre est ne purgatio malè succedat,eo quòd omnia medicamenta purgantia calidæ sint facultatis:& febris in eo quòd febris est,& sui ratione non sicca,nec calida, sed his maximè contraria,humida frigidáque expostulet. Non ergo febrilis caloris causa purgans medicamentū propinamus, quod nos quoque quātum in ipso est,nocere scimus:verùm vt humores febrim concitantes educamus. Debet igitur maior vtilitas prouenire infestis humoribus detractis, quàm sit noxa quæ à medicamento expurgante corpori infligitur, necessarió.

E Prouenit autem vtilitas,si & sine molestia,& omnis infestus humor euacuetur. Quod vt fiat,considerandum prius est vtrum is qui morbo laborat, ad eam purgationem sit idoneus. Etenim qui plerisque cruditatibus laborarint, crassisque ac tenacibus eduliis vesci consueuerint, itémque quibus tensa hypochondria inflatáque sint,aut satis supérque calida atque feruentia, aut in eisdem locis inflāmatio quædā sit,ii omnes ad purgationes sunt inepti: quamobrem dimittendi sunt,& ægrotātis humores,quo-

F ad eius fieri maximè potest, ad fluendum paratos esse oportet,hoc est,tenues,& minimè tenacitatis vllius participes,& meatus per quos est transitura purgatio, apertos esse. Hæc enim nos antè paramus, quum aliquem sumus purgaturi:at in acutis morbis,si statim inter initia,vel primo die,vel non vlterius secundo,purgatione vsuri simus, turgente materia,nihil huic præparationi relinquitur loci:nisi quis fortè occasionem nactus sit mulsam potui dādi,in qua parum hyssopi,aut origani,aut trogorigani,aut thymi, aut pulegii, aut aliquid eiusmodi attenuans sit

G incoctum. Quocirca consentaneum est vt in acutis morbis raro purgante medicamento vtamur,quòd in principio non sæpe turgeant humores affligentes, neque si turgeant,ægrot⁹ sit ad purgationem aptus: neque etiam nobis tempus sui parandi accommodatum præstet. Turgere autem dicuntur humores quum motu vehementiore agitantur,& ab vno loco in alium confluentes, in principio morbi vexāt hominem,doloréSque ac titillationes afferendo,eū quiescere nō sinūt. Hos ergo humores euacuare cōuenit,eos dico qui in motu,latione & flexu sunt:

H qui verò in aliqua parte corporis iā cōsederūt, neq; vllo alio auxilio,neque medicamēto purgante mouendi sunt, priusquam concocti fuerint. tunc enim naturam etiam euacuationi habebimus adiutricem. hæc enim simulatq;

humores concocti sunt, eosdem dimouere, idque quod su peruacaneum est expellere conspicitur: quo sanè tempore crises etiam fiunt. Verùm quum natura perfectè excernit, nullo præterea medicamento opus est: quũ verò ipsa mediocriter atque imbecilliꝰ facit, quod deest supplere medici debent. Illud autem sciendum est, rarò euenire vt humores ab vno membro ad aliud confluant, ac sæpius in vno aliquo membro quiescere, ibique manere donec cõcoquantur, toto morbi tempore vsque ad morbi solutionem. Quum igitur nõ solùm morbus acutus fuerit, sed etiam cum vehementissima febri coniunctus, cauendum est ne purgationem offeramus, præcipuè quum ægrotantis natura nobis sit ignota. Nonnulli enim suapte natura difficulter purgantur: nõnulli verò modica potione medicamenti epota copiosè purgantur. Quum igitur febris non sit vehemens, tuque ægroti naturam noscas, medicamentum dabis: quam ad rem vtitor elleboro nigro, aut alio quopiam simili, è quorum numero etiam est quod ex colocynthide conficitur, quod vsitato nomine hierã vocant. Hæc autem quum variè conficiatur, ea quæ elleborum assumpsit, nec scammoneam habet, præstãtissimum medicamentum est in iis qui medicamentum subducẽs sumere omnino possunt. Post assumptam verò purgationem, vtile est ptisanam sorbere, quemadmodum ait Hippocrates: ipsum enim purgãs medicamẽtũ, vt exiguũ fuerit, in fundum ventriculi descẽdit: in descensu verò cum gula, tum pars omnis sublimis ventriculi non solùm medicamenti purgantis qualitate, sed substantia quoque in descensu appulsa inficitur, & magnopere læditur. ex quo fit vt ptisanæ succus vtiliter absorbeatur, quippe qui abstergere, & inferius trahere possit id quod transeundo meatibus se implicuit, & temperare atque immutare medicamenti qualitatem quæ membris insedit. quas ob res iubet Hippocrates vt post purgationis potionem ægroti ptisanam absorbeant: quum verò purgatio incipit procedere, ptisanam dari vetat, veritus ne purgantis medicamẽti actio dissoluatur.

Quot modis aluus non excernat, quum datum purgans medicamentum fuerit, Cap. XXIIII.

NON excernit autem quandoque aluus medicamento purgante exhibito, vel ob ægrotãtis hominis naturæ proprietatem, vel ob medicamenti dati exiguitatẽ. Quandoque etiam stercus densatum, atque in aliquo intestino exiccatum, quum clysteri educendum esset, antequã medicamentum daretur, euacuationem impedit. Potest quoque natura ad vrinam vergente, purgans medicamẽtum nihil facere: interdum etiam quum euacuatio frustratur, præterquam quòd corpori nihil noxæ affert, in alimentum etiam transit: interdum verò in perniciem mutatur atque venenum.

Quæ medicamentis purgantibus indantur, Cap. XXV.

QVVM omnia purgantia medicamenta vẽtriculum lædant, & eius os præcipuè quod ex neruis quamplurimis constat, & acerrimum sensum habet, excogitatum est vt medicamentis bene olentia misceantur, ne sola & sincera ipsorum vis ventriculi os attingat. Talia autem esse debent semina quæ induntur, quæ & medicamenti malitiam retundant, & eius actionem impedire non possint: quæque attenuandi & incidendi vim habeant, vt & crassos humores secare, & vias per quas educendi sunt, aperire ac patefacere queant. Oportet etiam vt commista medicamenta sibi inuicem consentiant, & in nulla parte discrepent: dissentiunt autem non quum hoc bilem, illud pituitam fortè euacuet: (vtraque enim pari modo euacuari possunt) sed quum hoc celeriter, illud tardius ab assumptione purgationem mouet. ita enim euacuatio inæqualiter fit, quanuis simul fuerint accepta. Dico autem inæqualiter fieri purgationem, vt quum ipsa desinere videatur, alterius euacuationis initium exoritur.

Rufi, de purgantibus medicamentis, Cap. XXVI.

NEque omnes qui quoquo modo affecti sint, nec quo A cunque tempore, nec statim vbi contigerit, purgandi sunt. Sanos verò, & in quibus excrementum nullum redundat, purgare non conuenit. nam quæ tandem afferri vtilitas potest, si id quod accõmodatum naturæ est detrahas, atque etiam nõ sine molestia id facias? Omne enim quod medicamento educitur necessariò, bonum est: & ideo ex paruis excretionibus animi defectiones, exolutiones, atque alias difficultates, & afferes atque inuehes. nam vtut vacuaris, bonum vtique educes. Verùm si homo pituitæ portione, aut bilis, aut alterius cuiuspiã B humoris redundantia grauetur, tum est accommodata purgatio. Vtrisque enim auxiliantibus, & natura & medicamento, succedit purgatio: eàque facilius peragitur, & melior est, quum molestus humor subducitur. Obseruare autem eos oportet qui pingues sunt, & quorum habitus tabidus est, siquidem hi colliquantur: pingues verò ab attenuatione & quauis euacuatione læduntur. Tẽporum quoque repentinas mutationes, & astrorum ortus aut occasus, tempora valdè immutantes, Arcturum dico, Pleiadas, solstitia, æquinoctia, Canémque obser- C uare oportet. priusquam enim probè constiterint, mouere nihil cõuenit. Præterea in purgationibꝰ quæ per inferiora fiunt, obseruandæ sunt hæmorrhoides, & fluxus muliebris sanguinolentus: itémque omnes qui tenesmo, quique alui fluore tentantur, & quorum intestinum vlceratur, & quorum admodum sicca est aluus: hos si qua necessitas purgandi vrgeat, clysteri prius euatos purgato. Atque hæc quidem in purgationibus infernis vitãda sunt: in superioribus verò partibus huiusmodi morbi, tusses, asthmata, interiora vlcera, vt pul- D monis, tabes, iecoris colliquatio, & quum quispiam sanguinem exspuit, sed nunc benè valere videatur: periculum verò est ne vena rumpatur, & si quem in gurgulione, aut faucibus, aut ceruice morbus exercere cõsueuit, huiusmodi, inquam, omnes morbi prohibent ne per superiora purgemus, ac præsertim elleboro. Huc accedũt oris stomachi dolores, & quum cibus non continetur, nec tamen vomitu reiicitur. Forma quoque corporis attrita, & oblõga ceruice, sed tergo breui & exiguo, & cauo, non est euacuanda per superiores partes: siquidem E eiusmodi naturæ plerunque tubercula habẽt in thorace, & difficulter spirant, & tusse vexantur, vt in validis vomitibus & suffocationes & sputa sanguinis excitentur. Quinetiam ne pinguiores quidem supernas purgationes facilè ferunt, neque etiam qui facilè exoluũtur, neque ii qui omni ex parte sunt expleti, neque timidi, neque illi qui pusillo sunt animo: nam si in vlla re alia, tum vel maximè in hac forti animo est opus: quamob rem neque mulieres, neque pueri, neque senes apti admodum sunt vt superiora purgentur, quippe quum hi F timidi sunt omnes. Sed mulieri quoque periculum inest ne vterus cõuellatur, atque ita vocis & sensus expers fiat. Purgandi autem pituitosi per supernas, biliosi per infernas partes sunt: ac præsertim quibus nigra euacuanda bilis est, & autumno, & vere, per quam partem videatur, educere conueniet. At hyeme & æstate si inanire cogaris, hyeme per inferiora, æstate per superiora, & contra etiam quàm materia vergat id facies: nam reuellere in quibusdam est melius: alios verò qua materia vergit euacuabis præcipuè: quum secedit, neque vtiliter G neque moderatè vergit, in cæteris contrà erit faciendũ. Ex anni temporibus Ver est ad purgationes accommodatissimum: secundas tenet Autumnus: sæpenumero enim sub Pleiadibus constitutionem Veri parem sortitur, vt neque difficulter nonnulli purgentur, & æstatis superfluitates opportunè eiiciant, priusquam hyems adueniens eas condenset, & corporibus infigat. Ac Vere quidem purgationes sunt præstantissimæ, quòd excrementa quæ hyeme collecta fuerint, educunt priusquàm calor ea contingens, moueat atque perturbet. Signa au- H tẽ ex quibus purgatione opus esse cognoscas, erunt vertigines, capitis grauitates, & dolores repentini, aurium continentes soni, aspectus difficultates, obtusus auditus, tardus sensus, sopor, nulla cibi sumptio, sique vinum bonum quis bibat, ei amarum, aut alio quouis

modo inſuaue videatur:mentis alienationes,& quorum A quis antè meminerat,obliuiſci:palpitationes variis modis per corpus exilientes,inſomnia cõtinua,& formidoloſa,& perturbantia,& neſcio quis horror ſub cute,lumborum grauitas,ventris diſtortiones, quúmque nec cibus expetitur,nec vbi expetitus ſit,concoquitur: nec ſi coquatur,eo homo delectetur:itémque quum aluus pro alimenti proportione non deiicit,vrinaque exigua excernitur:nauſeæ,oris humiditates,& color in hoc bilioſus,in illo pituitoſus,in alio ſubniger,præter ſtatum na- B turalem eius hominis in quo ineſt:itémque trahi, ægrè ſpirare,non facilè moueri,& tamen corpore bene valere ſibi videri:quæque in cute pullulant, aut ex pituitoſis vlceribus,aut iis quæ per ſe erumpunt, aut ab aſperitatibus oriuntur,aut etiam ephelides.Hæc omnia quæcunque inuenire alius poteſt, quæ nobis argumẽto ſunt humorum repletionem malitiámque ſubeſſe, ad purgationes obeundas nos hortãtur.Si verò humor quiſpiam ſic redundet in corpore vt non modò futurus ſit morbus,ſed iam adſit,euacuandus eſt. Sed multo melius eſt C vt noxios humores ex omni parte præueniendo auferas,ſi modò poſſis. Quæ verò medicamenta vnicuique morbo conueniant,deinceps dicemus.Victus verò ratio eius qui per infernas partes purgãdus eſt,minor eſſe debet,ſed nõ multo:verũ vſqueadeo vt cibus qui datꝰ fuerit,citò concoquatur,nec multum ſtercoris in inteſtino conficiatur:ſiquidem hoc dolore conficit ventrem, & vomitum ciet,quum medicamentum ad ſe trahens ſubduci non poteſt. Quocirca non eſt alienum vt priuſquàm medicamentum purgans detur,aluus molliatur, D & malua,& beta,& lapatho, & iure conchularum, aut aliis rebus,quales alii aliis conuenientes atque idoneas inuenerunt:ſin ſecus,clyſteri idem fiet molliore. Nonnullis verò,vt pituitoſis,cibum pridie non dediſſe conuenit, quibus etiam non peſſimum eſt ante purgationem euomere. nam ſiquid aliud aluo impedimento eſt ne facile ſubducatur,tum vel maximè eſt pituita copioſior.ex quo fit vt in quibus pituita redundat, eos per inferiora purgari non valde probem.Sed quandoque morbo non ita conuenit.nam & capitis grauitatem, & ocu- E lorum dolorem, & aliquos comitiales aut vertigine laborantes,& pleroſque hydropas, & articulorum dolore vexatos,& alios præterea morbos per inferiora purgare oportet. qui etiam per ſuperiora purgandus eſt, verùm quæ dicta ſunt impediunt, idque licet ille pituita ſit refertus, eíque neceſſaria eſt inferna purgatio, ſolùm victus ratione erit rectè inſtruendus. Quinetiam medicamenta ego deſcribam quibus pituita refertus homo per inferiora,ſi opus ſit,vtiliter purgabitur:& quoniam pro natura inteſtini aliis facilè,aliis difficulter aluus ſubdu- F citur, conſentaneum eſt eum qui rite per ſuperiora & per inferiora purgaturus eſt huius rei non eſſe ignarum oportere. Venter enim in homine ſuapte natura oſculum habet aduerſum,& in dextra parte ad ſpinam,latius quàm in cæteris animantibus: inde verò fit anguſtius, deinde meſaræum ſubit,atque ita deinceps vſque ad coli principium.huiuſmodi ergo cibis facilè euacuantur. At quibus oſculũ ſuperius ſpectat, vel eſt anguſtius quã par ſit,vel quod ita ab ortu factum fuerit, vel quod aliqua inflammatio obſideat,aut durus tumor poſtea enatus comprimat, aut aliæ quædam obſtructiones impe- G diant, iis cibi difficulter deſcendunt, ſed facilè ſubducuntur.Signa ſunt hæc:qui ab ortu tales ſunt,hi ad quacunque ratione vomendum ſunt parati,ſed eis difficulter aluus ſubducitur, plurimúſque ſenſus in eis excitatur,quum cibus in ventriculo moratur: ſuperiores partes flatu agitatas magis habent,& partes quæ ſupra vmbilicum ſunt, magis tumentes: quos quidem omnes ne per inferiora purgemus,cauendum eſt.At quibus ventriculi os propter morbos anguſtum eſt redditum, ſimilia quidem eueniunt:veruntamen progreſſu temporis mor- H bis ſolutis,ſymptomata quoque ſoluũtur. Quamobrem non ſemper ita affecti ſunt tum ad concoctionem obeundam,tum ad ructus,tum ad alui deiectionem: ergo ne ita quoque ad infernas purgationes ſemper eodem

A modo ſunt affecti. Qualia namque de ſuperiore ventre dicta ſunt nobis,talia itidem de inferiore ſunt cenſenda: etenim venter inferior, in principio ſecundum naturã latus eſt,ad finem verò fit anguſtior, ac præſertim in ſiniſtra parte qua lien occupat:inde enim ipſe incipit,eique inteſtinum quod cæcum nominant,adnaſcitur.Porrò in ilibus ad dextram partem, vnde inteſtinum initiũ ducit, melius inuenies: ſed ſemper magíſque ad extremum anguſtatur.Quòd ſi hoc etiam inteſtinum,tum na- B tura,tum morbo aliquo non tantum quantum opus eſt diducatur,tum magna neceſſitas quædam cogit vt cibi deſuper celerius delabantur:quos ipſum retinens, & inteſtina torquet,& flatus,& tumultus,& grauitates affert, donec paulatim in colum inteſtinum incidant, ex quo iam ad ſubductionem ſunt paratiores.Ergo quæ natura facit,eodem modo ſemper fiunt:quæ verò à quibuſdam ægritudinibus adminiſtrantur, quatenus ægritudines intenduntur & ſoluuntur,ita etiam ipſa faciunt: & quæ natura fiunt,obſeruanda ſemper ſunt:quæ verò vi mor- C borum, quatenus morbi vetant. Cæterùm in eiuſmodi purgationibus maius periculum impendet iis quorum os ventriculi non probè trãſmittit excrementum, quod & à liene & à cæteris locis ad inſuetum vomitum impellitur:quod quidem retro cedens labores parit. Qui verò ob coli inteſtini principium ad dextrum ile cibos nõ traiiciunt atque diducunt,ii vehementius conflictantur. quum enim colum inde exoriens ad ſiniſtram partem ſuprà vmbilicum procedat,& in ſiniſtra reflexum, tenuia inteſtina ſubeat, meritò fit vt labores eo in loco D vehementiores excitentur. De purgationibus verò quæ per ſuperiores partes fiunt,& præſertim de ea quæ ex elleboro conficitur, ſingillatim poſtea loquemur,& victus etiam rationem, & cætera omnia explicabimus. Medico enim nihilo minus quàm res aliæ, hæc quoque nota eſſe debẽt, vt vbinam laudatiſſima medicamenta habeantur, planè ſciat.neque enim omnia vbique præſtantiſſima naſcuntur, ſed ſcammonea Colophone, in Ionia,& ſub Myſio Olympo:thapſia in Sicilia & Libya: elaterium,quod eſt cucumeris agreſtis liquor, Cyrenis: E epithymum,Athenis,& ad Iſthmum:granum Gnidium, in Caria,vnde nomen etiam traxerunt Aſclepiadæ Gnidii,quòd hoc grano plurimùm vterentur: at elleborus in Œta monte,& Anticyris:ex quo niger non eſt etiam prauus is qui Lyceſtide,quique ſupra Aſcaniam paludem & in Parnaſſo,quique in Ætolia naſcitur: quemadmodum albus,vbicunque alibi naſcatur,eſt peſſimus.is autem apud Armenos naſcitur,& trans flumen Sagarium, quà nunc Galatæ colunt omnia. Quibus quidem fit rebus vt vbi probatiſſima medicamenta naſcãtur, & F quando incidãtur,ſit conſiderandum:magni enim etiã refert vt in tẽpore incidãtur,& parẽtur, vt quũ de eis verba fient exponetur. Hæc autem ſatis ſint ad medicum cohortandum, ne vlla in re quæ ad medicinam pertineat,ſocors ſit.Menſura verò purgantium medicamentorum quæ mihi & tibi & illi ſit accommodata, definiri à me non poteſt,quia non eadem eſt omnibus hominibus offerenda: ſed debes tu eam menſuram quæ cuique conueniat, cognoſcere. hæc enim omnia, corpus, diæta,tempus anni,ventris natura,vis medicamenti,ſuccorum facultates,maximè faciunt vt quis facilè & diffi- G culter purgetur,& vt ne magis à maiore copia medicamenti quàm ab æquali euacuetur: imò verò alicui minor copia ad purgationem ſufficit. Igitur (vt ita dicam) menſura multis apta exponetur, quatenus exiſtimato nec minorem eſſe quàm ſatis ſit,nec maiorem quàm oporteat: verùm ſi magna quẽdoque differentia inuenietur,non iam mihi,ſed naturæ quæ medicamento obuiã non proceſſit,vitio vertendum eſt. Quæ igitur præfari oportere cenſuimus ad omnem purgantium medicamentorum artem, & rationem pertinentia, hæc ſunt H quæ diximus:qua verò ex parte,& quænam ſint quæ purgent,deinceps exponam. Qua in re ſatis fore arbitror ſi quod in omnibus plerunque fit propoſuero.In eiuſmodi enim nihil eſt vel minimum ſicut elleborus, quem perſpicuè credunt & per ſuperiores purgare,& per infe-

A riora euacuare.nam quæ aluum cient,multis admodum vomitus mouent, & præsertim quibus ianitor ventris non facilè fluens est. Ac copiosum quoque & exiguum medicamentum ad vomitum impellit. nam illud multa,eáque confertim ad partem trahit quæ suprà effluūt: hoc verò, quia præ exiguitate propellere infrà non potest,stomachi quoque imbecillitas,& consuetudo euomendi,& magna pituitosi succi copia, qui etiam à bile secretus ad ventriculum peruenit, hæc,inquam,omnia in purgationibus vomitus mouent:idcirco satis est de B eis dicere,quod in plerisque solet contingere. Ergo niger elleborus per infernas partes purgat, itémque eius radices & semen:purgat quoque granum Gnidium, pityusa,sambucus,mercurialis,polypodium;iris,colocynthis, phacoides,(quod alii empetron vocant) peplium, (quod etiam portulacam nominãt) & peplos(quem alii ficum,alii papauer spumeum appellant)& aloë,& hippophaës,& hippophæstum, & clematis, pycnocomum, & vitis agrestis, & vitis chironia, quam etiam bryoniam vocant:itémque thymum,epithymum,amaracus,origa- C num,conile,papauer littorale,quod cornutum est, & papauer quod rhœas dicitur,& cucumeris syluestris radix, & scorpiurum, & sisamoides album, & tithymalus helioscopius,& tithymalus cyparissias, & tithymalus fœmina, quæ tithymali quoque marini nomen habet: & chamelæa,& brassica marina,& lathyris,& agaricum, & euphorbium,& lychnis, agrestis,& cnicus,& scāmonea, & præter hæc etiam, squama æris,& flos æris. Per superiores verò partes purgat elleborus albus, sesamoides magnum, quod etiam Anticyræi veratrum Anti- D cyræum nominant,proximè autem ad senecionis herbæ formam accedit. Iam per superiora quoque purgat vua taminia,& narcissus,& spartus,& bulbus,& silybum, & cucumeris satiui radix ac semen,& caules agrestis,& radiculæ semen, & lauri folia,& præter hæc ærugo, atramentum sutorium. quæ ambigua sunt, daphnoides, (quod eupetalon quidā vocant) thapsia,elaterium,ricinum(quod aliqui Cyprium seseli,Ægyptii verò Cici vocant) tithymali maiores. Ex iis sunt etiam qui characiæ dicuntur,qui in herbis mares dicuntur,& alii sunt myrsinitæ quæ fœminæ vocātur. Ferunt verò fructūm nuci E maximè similem,éstque alius qui lata habet folia.atque hi tithymali,& per supernas,& per infernas partes purgant: itémque apios, cuius forma talis est qualis helioscopius tithymalus est, nisi quòd partes radicis fructui piri sunt similes. De his verò omnibus nunc dicemus,vt quid singula educant,& quibus morbis conueniant, & quam mensuram quispiam satis esse coniiciat, intelligatur.

Caput XXVII.

F ELleborus niger bilem & pituitam per aluum purgat: datur hemicranico dolore capitis laborantibus, & furentibus. Melampus quoq; Amithaonis filius furētes Prœti filias hoc purgauisse fertur,ex quo elleborus Melampodii cognomen inuenit. Hippocrates verò pleuriticos,quum infernas partes dolor infestat,elleboro purgat, ac quandoque elleborum per se, quandoque verò peplio admistum præbens: eúmque magnopere laudauit. Licet etiam liquore scammoneæ eādem admiscere, & egregiè purgabit. Quum verò mitius purgare velis, G solum elleborum dabis. non enim tantam vim habet quātam eius nomen indicat. Satis ergo erit,radices eius siccas incidere, vinóq; dulci & oxymelite ad drachmas binas perspergere,& in lētibus,aut ptissana,aut iure gallinaceo decoctas sorbere. scāmoneæ verò oboli tres vni drachmæ ellebori miscebūtur. Eius autē semen est cnico simile, quod etiam sesamoides nominatur: educit eadem quæ radix,sed vehementius. eius seminis non paulò minus quàm drachmæ duæ in melicrato dandæ sunt. Præstat autem iucunditatis gratia,tam semini quàm radicibus,anisum, & petroselinum, & daucum,& aliquid huius generis admiscere.

H Granum Gnidium pituitam, bilem,& aquosa multa expurgat. est enim feruens & acerrimum ad purgandum si triginta grana dederis: sin agere mitius velis, viginti dabis. Cortex auferendus est,internáque pars cum melle & polenta trita præbetur, aut in melicrato potui datur, sed cum vino melius bibitur. à potu verò parum olei absorbendum, ne guttur exurat. Sumitur etiam ex melle cocto, grana contrita melle illinendo. Videtur autem magis conferre fœminis quàm viris:alicui enim absque vlla alia purgatione ad vterum purgationes adduxit: & alioqui etiam naturæ conuenit: quamobrem non incommodè datur hydropibus, & quorum venter est frigidior:itémque comitialibus, attonitis,articulorum doloribus vexatis:& denique capitis defluxiones exiccat. Est autem semen Cneori:(quem fruticem Cnestrum,& linum,& thymelæam vocant)sed & foliis eadem facultas inest, verùm imbecillior:ea siccata danda sunt cum melle ad acetabuli pondus: & aquosiora educit. Aliud verò Cneoron, quo Athenienses quoque in mysteriis vtuntur,nihil huic habet simile,ac ne fructum quidem:potest tamen paululum mollire.

Pityusæ verò semen,pituitam & bilem purgat,& quādoque etiam aquea:confert iisdem quibus granum Gnidium,atque etiamsi plenitudinem per inferna euacuare aliter volueris. Succus verò eius vehementior est: secundæ semini, tertiæ verò dantur radicibus. succi verò satis erunt tres oboli melicrato dissoluti, potui dati. seminis drachma,radicis duplum quàm seminis datur.

Acta duplex est,altera arborea, quam sambucum vocant: altera humilis, quam ebulum nominant. vtraque pituitosos humores,& hydropicos per inferiores partes expurgat. earum facultates non sunt calidæ, quales plerisque aliis purgantibus insunt, sed etiam frigidiores. Radix autem in vino coquenda est, & hydropicis sæpe danda,siquidem ea ad ventrem deducit:caulem quoque tenerum, siquis olerum more elixatum mandat,mediocriter purgabitur. omnino verò non sæpius quàm bis comedendus est.

Mercurialis & mascula & fœmina æquè ac sambucus, sed magis biliosa expurgat. Ergo si tenera folia decocta comederis, stercus abundè expellent, & parum etiam à propinquis partibus trahent:si verò decoctum vino admixtum bibas,valentius aluus deiiciet. Conuenit autem ei qui quotidie euacuari debet: itémque febricitanti, cui aluus non deiiciat,& seni,& puero,& fœminæ:ac fœminæ quidem magis:nam valet ad aluum subducēdam.

Polypodium pituitam,bilem,& aquosa educit. eius radicis dantur drachmæ duæ derasæ in melicrato aut aqua. non pessimè quoque super salsamento deraditur, & ante prandium comeditur. Radix etiam in ptisana aut gallinaceo iure incocta citra molestiam purgat. erit autem satis hæc purgatio pro anni temporibus,& præcipuè adolescentibus. nam in morbis nihil ita magnopere purgandum est.

Iris educit pituitosa,submucosa, & biliosa:si plus iusto dederis,etiam sanguinea & nigra euacuabit. Ergo vt moderatè purges, cyathus sufficit. Est stomacho admodum aliena: radicis dantur ex melicrato drachmæ tres spleneticis,quotidianam quartanámque febrem habentibus,spiritus angustia laborantibus,& quos tusses & colicus dolor infestat.

Colocynthis pituitam & bilem puram educit. datur medullæ interioris drachma vna ex melicrato:si mitior purgatio quæratur,colocynthidos semen eiicito, in corticem vinum dulce fundito, sub molli cinere coquito vsquedum probè concaluerit:idque potandum dato iis quibus non vehementi purgatione opus est,& quibus liuida exanthemata per cutem efflorescunt. Totum autem colocynthidis corpus conuenit asthmaticis,laterum doloribus,diuturnis doloribus capitis,vertiginibus, visus hebetudini:éstque ea amarissima, verùm homines ad cibos propriores parat.

Phacoides educit quidem aquea,pituitosa,& biliosa, sed drachmarum duarum pondus melicrato admixtarum satis est quod potetur.

Peplos & peplium eandem in purgando vim habent: seminis verò pondus acetabuli pituitosa & biliosa cum flatibus per infernas partes expurgat. folia quoque sic-

cata leniter purgant. Aloë non est acris in purgando. stomacho placidissima est, non secus quàm absinthium. satis erit si duas drachmas ex melicrato potui dederis. pituitam autem & bilem euacuat. Sumi etiam quotidie potest à cœna: subducitur enim, & ciborum vim non hebetat: præterea sitim non inducit, & hominem ad cibos sumendos facit promptiorem. Tritam aloën succo brassicæ excipe, & catapotia ad ciceris aut fabæ magnitudinem confice: ex iis duo aut tria sumito, vt euacuandi necessitas postulabit. Potes etiam cum resina catapotia conficere, itémque cum melle cocto, & præsertim in iis qui amaritiem difficulter ferunt: rectè quoque scammoneæ, & alii cuipiam admiscebitur eorum quæ tristitiam afferre solent. Morbis autem confert, febribus quotidianis, morbo regio, iecoris dolori, & quũ quispiam cibum respuit, & cruditatibus: nec minus fœminis quàm viris, sique amaritudo nimia non esset, pueris quoque esset accommodatissima: sed rem adeò amaram gustare puer non vult. Hippophaes autem & hippophæstum pituitam, bilem, & aquam educit: atque hippophæstum in aqueis educendis est efficacius: conuenit in morbo comitiali, morbo attonito, manuum crurúmque resolutione: prodest obliuiosis, ægrè spiritum ducentibus, recta ceruice spirantibus, & omnibus palpitationibus, quæ alioqui continentes fiunt in corpore. si purgationem augere velis, succum dato: si per se, obolos tres: sin cum eruo conficias, drachmam vnam ex melicrato afferes. Coma, & radix sicca, & contusa minus purgant: sed euacuant hæ quoque ad pondus drachmarum duarum ex melicrato datæ. Præstat tamen in omnibus peragendis hippophæstum, & ideo minus ex eo dandum est. Clematis pituitam & bilem vacuat: eius fructus ad drachmæ pondus ex melicrato exhibetur.

Pycnocomum biliosa exinanit. dato radicem comedendam, siquidem ea sola purgat: éstque rotunda exiguo pomo maximè similis. Vites per infernas partes biliosa & aquosa purgant: duæ autem drachmæ satis sunt. Optimè autem vtêris si Chironiam comitialibus & insanientibus, agrestem verò hydropibus adhibeas. Thymum, epithymum, amaracum, origanum, & conilem ad nigros & pituitosos humores purgandos adhibebis: sed epithymum in rebus omnibus præstat aliis. Dato eius triti & cribrati senas drachmas cum vino dulci, aut plus eo. potes idem à cœna commodè dare, si velis. nihil enim prohibet quin moderatè euacuet. In matutinis verò purgationibus cum oxymelite, cæteris etiam admixtis, vtitor. confert epithymum flatuosis hypochondriacisque affectionibus, & cruditatibus, & quibus iecur grauatur, quique difficiliter spirant. Thymus verò educit quidem nigra, sed pituitosa copiosius. Eius comæ datur acetabulum ex melle asthmaticis, tussi diutina vexatis, & quibus crassities in ventre inest. Amaracus siccus oxymelite inspersus datur ad drachmas quatuor cum aliis: & similibus prodest. Origanum quoque siccum ad acetabuli pondus ex melicrato propinabis. Papauera leuiter subducunt: eorum seminis acetabulum ex melicrato satis est. Cucumeris syluestris radix in potu sumpta conuenit hydropibus: purgat verò pituitam & bilem: sed succi radicis satis est tres obolos dare: caulis verò etiam triplum. elaterii verò, quantum paulo pòst dicetur. Scorpiurum pituitam educit & bilem. Satis est drachmam aqua moderatè incoctam, & vino mixtam bibere. Sesamoides album purgat ipsum quoque pituitam & bilem. mensura eius seminis est vt dimidium acetabuli detur. Tithymalus helioscopius est omnium aliorum tithymalorum infirmissimus: sed & ipse infrà biliosa pituitosáque deducit, siue liquorem eius & semen, siue etiam folia dederis: sed ad omnia liquor est efficacior. secundas sibi vendicat semen, tertias folium. Liquoris ergo satis est drachmam dare: cæterorum verò, pro ratione virium. Cyparissias quoque similia, sed valentius expurgat: idcirco sufficiet, etiamsi minus dederis. At tithymalis laudatissima inter tithymalos est: quocirca si instillatum caricis liquorem A dederis, probè purgabit: idem facient folia ad medii acetabuli pondus melicrato valde persperſa. Chamælea pituitam bilémque purgat. folia capienda sunt, conterendáque, & melle cocto inuoluta exhibenda: erodit enim hoc vehemẽter. Aliqui absinthio addito catapotia conficiunt. satis est drachmas binas dare. Brassica marina datur cocta, & (vt aliud quidpiam olus) apparata: éstque stomacho pessima, & statim perturbat.

Lathyridos sátis est grana decẽ comedere: eruntque gustanti dulcia: biliosáque & aquosa copiosè educent. B Sufficiet quoque eius herbæ liquorem mulsa resolutum ad obolos tres dare: folia etiam cum gallinaceo iure incoquentur: eadem nanque ab eis, sed minus à foliis, euacuabuntur. Agaricum pituitam & bilem purgat, sed non acutè. est autem accommodatissimum iecori, lieni, pulmoni, iis qui ægrè spirant, quos acidi ructus exercent, & articulorum dolores vexant, quique capitis grauitate tentantur, ac vertiginibus morbisque comitialibus corripiuntur. mulieribus etiam hystericis prodest. Quum igitur sit his omnibus vtilissimum, datur ex meC licrato aut oxymelite drachmæ duæ. Euphorbium aquosa & biliosa copiosè educit, éstq; eorum quæ norim, acutissimum atq; ardentissimum: quamobrem hydropicis colicisque, & iis, qui ventres frigidiores habent, conuenit: cæteros verò vehementer perturbat, sitimque affert. Ei verò miscẽdum est petroselini, aut dauci semen, aut anisi, aut apii, aut tordilii: siquidem hæc insuauitatem euphorbii quasi condiunt, & partem quandam magni illius impetus cohibent, & ad vesicam deducunt. Iis præterea qui recta ceruice spirant, & qui ægrè D spiritum trahunt, fructum etiam ex euphorbii potione ferẽt. est autem bibendum ad trium obolorum pondus, indito pari pondere alicuius eorũ seminũ quæ diximus.

Lychnis syluestris bilẽ & pituitam purgat. seminis dantur drachmæ duæ: alii succum foliorum in melicrato præbent. Cnicus pituitam & bilem, sed non vehementer, euacuat: ex trito semine succus exprimendus est, & iure gallinaceo admisto sorbendus. Quidam aniso, melli, amygdalisque commiscent, & catapotia ad arquatos conficiunt. huius drachmæ quatuor sufficiunt. E Vidi etiam in Caria medicos qui ex Cnico & sero lactis purgationes conficerent: sed quæ ad lac pertinent, omnia nobis separatim exponentur. Scammonea nulla parte superatur ab iis quæ agitant & commouent, neque in acrimonia, neque in viribus stomachi dolorem affert, graue olens, insuauis, & valde siticulosa est: ex quo fit vt aliqui non incommodè aloen ei misceant, & ita præbeant: alii verò addant thymi comam & salem: alii semina odorata: ergo nec ei qui ventrem ardentem habeat, nec ei qui stomacho imbecillo sit, & cui peF riculum immineat ne habitus corporis colliquetur, nec etiam hydropi (siquidem ei id est tanquam colliquatio) danda est, sed potius ei qui arquato morbo, capitis dolore, lethargo, febre quartana & quotidiana teneatur, & quibus sub cute efflorescãt furunculi incocti, quique doloribus oculorum, & laterum diuturnis laboribus conflictantur. Pituitam autem & bilem impermixtam vehementer euacuat drachma eius ad summum: si mitius vacuandum sit, quo minus purgare velis, eo minus dandum eius erit: sed radicis plus dabis, siquidem G ea multum à liquore superatur: quocirca dari eius drach. duæ possunt. Squama æris educit aquosa, videturque hydropibus conuenire. satis est drach. duas ex cocto melle in catapotia redactas sumere, aut ex aqua mulsa bibere. Flos æris crassa & pituitosa educit. huius oboli tres ex melicrato sufficiunt. Ea igitur quæ per infernas partes purgant, quæ quidem ego nouerim, hæc sunt, nec tamen alia quamplura esse despero. Quæ igitur dicta sunt, plerisque tum morbis, tum naturis conueniunt, prout cuique suppetant, & in tempore vigent. H & quanquam eorum vires augentur, siquis commiscere eadem velit, tamen non semper commodè id fiet. nam quæ acutissima ardentissimáque sunt, multò magis talia euadent si commisceantur: quemadmodum si granum Gnidium, tithymalos, colocynthida, & euphorbium ad-

miſceas, eorum vis augebitur. Ergo nemo eſt qui hæc
inter ſe mixta, aut alia eiuſdem generis rectè adhibeat;
qui nō facturus ſit purgationes inſuauiores:& vomitus;
dolorem vētriculi, ſitim quæ ſedari non poſſit,& colli-
quationes excitaturus, & denique toti corpori noxam
allaturus. In quibus verò augenda vis eſt, bene habet vt
miſceas: at qui infirmiſſima miſcet infirmiſſimis, ec-
quam is vtilitatem feret? quænam vis ex altero accedit
alteri, quum vtrunque ſit infirmiſſimum? ergo ne hæc
quidem permixtio probatur. Verùm ne ea quidem qua
miſcentur, ea quæ per ſuperiora purgant, iis quæ per in-
feriores partes euacuant, niſi quiſpiam ambigua medi-
camenta velit componere: neque etiam rectè miſcentur
quæ ori ſtomachi triſtitiā afferunt, vt ſcāmonea, acta, &
marina braſſica, quoniam ad eas aliis condimētis opus
eſt. Quoniam verò ex medicamentis alia decocta damus
comedenda, alia ſicca in puluerem redacta aut contuſa;
aliorum verò liquores, aliorū denique radices exhibe-
mus, non ſunt cocta crudis commiſcenda, nec radices
ſucco admodum temperandæ. Ac quiſpiā melius mor-
bis accommodata medicamēta diſtribuit, ſi qualis quiſ-
que morbus ſit intelligat, iſque ſolida ab iis quæ alterius
generis ſint, diſtinguet: quod qui nouerit, is etiam cui
morbo vnumquodque medicamentū conueniat, ſimul
nouerit: nam quæ maximè contrariis morbis conue-
niant, ſimul miſcenda non ſunt. Reſtat igitur vt ferui-
da refrigerantibus, fortia debilioribus temperantes of-
feramus: itémque inſuauia iucundis, vt pulegii coma,
nepitæ, thymi, petroſelini ſemine, daucíque, & aniſi, &
cæteris, atque etiam pipere, & ſiquid aliud aptū eſt con-
diendo. Ex iis alia purgationem adiuuant, quale eſt pi-
per, & ſales: alia prohibent nequid pluſquam opus eſt
euacuetur, vt faciunt prædicta ſemina: alia medicamen
tum perducunt ad eas partes quæ purgationis indigent:
exempli cauſa, ſi in regio morbo ea quæ vrinæ ciendæ
ſint addat, ac magis etiam nepitam, aut abſinthium, ie-
cur promptius expurgabitur. ita quoque ſi ei cui dolet
caput, aut aſpectū habet hebetem, ſagapenū aut panacis
liquorē purgationi indideris, id quoque medicamen-
tum ita confectum expeditius à capite deducet: quan-
quam hæc valde moleſta ſunt: & tamen ſine his non
poſſumus à ſupernis partibus cōmodè purgare. Iam qui
caſtorium ſcammonea miſtum lethargicis dāt, id quod
opus eſt euacuant, & medicamenti morbo alioqui ac-
commodatiſſimi compoſitionem inuenerunt. Ita quo-
que muliebribus in ſuppreſſa menſtruā purgatione da-
tur ex decocto artemiſiæ, aut eleliſphaci, aut cuiuſpiam
eorum quæ menſes cient: nam præterquā quòd in mul
tis per ventrem purgare conſpicitur, etiam per vterum
educere planè apparet. Eadem eſt in pleuriticis habēdā
ratio, itémque pulmonis affectionibus, quibus ſi pur-
gatione opus eſt, idem fieri conuenit. multo enim me-
lius colocynthis, & ſcammonea, & elleborus cum agari
co educunt ex thorace, quàm ſi illorū vnum ſolum de-
deris: ſed deducēt etiam cum ammoniaco, ſiquidē hoc
quoque eſt pectori & pulmoni amiciſſimum, & aptiſſi-
mum. Ad lumbricos verò, ſi lati ſint, pulegiū, aut minus
heliotropium, aut hyſſopū, aut origanum, aut bitumē
rectè purgāti medicamēto inditur. nam hæc breuiſſimo
tempore lumbricos interimūt, quos poſtea medicamen
tum educit. ſi verò rotūdi ſint, decoctum ononidis, aut
abſinthium, aut vrticæ ſemē, aut cuminū Æthiopicum,
aut braſſicæ radix, aut eiuſdem caules induntur: hæc e-
nim lumbricos occidunt, & eoſdē educit purgatio. At-
que ita quidem in medicamentorum mixtione verſari
medicus debet, qui ad artem quæ commouent, quæque
perturbāt, velit redigere. Quāuis enim multa experien-
do atque audiēdo didicerit, hæc tamen quæ nunc dicta
ſunt, niſi conſideret, atque animo diligenter perpendat,
is profectò eiuſmodi eſt vt mihi nihil ab ignaro homi-
ne in cognoſcēdis turbātibus & valde agitātibus differ
re videatur. Sciat quoque hæc, nonnullos ſumpſiſſe me-
dicamentum vt purgarentur, alióſque nihil quicquam
fuiſſe purgatos, alios verò pluſquam par eſſet, & nō ſine
magna moleſtia: ad quæ auxilio aliquo eſt opus. Victus

A ratio quæ ante medicamentum purgans ſeruanda eſt;
expoſita eſt à nobis: quique eam ita diu tenuerunt, nullā
re præterea indiguerunt. Vbi verò epotum medicamen-
tum ſit; ſi vomitus excitentur, vt pleriſque contingit;
vel propter inſuauitatē; vel propter metum & ſuſpicio-
nem de medicamento conceptam, vel propter nouita-
tem, vel propter ſtomachi mollitiem: huic apium aceto
intinctum, illi oliuam albam ſale conditā, mandendam
dabis: alii verò ſalis grumū ori impones, & ita maximè
B medicamentum confirmabitur, ſiquidem hæc vomi-
tum prohibent. Quam ad rem valet etiam coriandrum
odoratum, & pulegium, & nepita: ſed præſtat in lecto
paululum quieſcere, ventrē & pedes calfaciendo, quem-
admodum qui ſtatim deambulauiſſent, copioſi vomi-
tus, ſtomachi eroſiones, & vertigines ſunt excitatæ. Quū
verò ad priſtinum ſtatum redierint, tum deambulatio
imperāda eſt, vt ſubinde ſenſim ſe ſubmoueāt, id quod
etiam magis quàm celer greſſus irritat. nam præter-
quam quòd laſſitudinem attulit, ſæpe etiam multa ce-
leriſque deambulatio, ne perfecta fieret purgatio pro-
C hibuit. Purgatione procedente vtilius erit in lecto re-
cumbere, & ita vigiles quieſcere: (magis enim confluet)
tunc verò erit interim abſorbēda paulatim aqua calida.
nam & morſus ſedat, & excretiones prorītat. Quibus pur
gatio non it, aquam mulſam ſorbeant, aut nitrum aqua
liquefactum: ſed melius etiam erit glandem confectam
ex ſale aut nitro aut alumine magneſio, aut cyclamine;
aut grano Gnidio, aut felle bubulo, aut radice bryoniæ,
(quam alii pſilothrum vocant) ano indere. hæc glans
pituitoſioribus magis apta eſt, abſinthium verò bilio-
D ſioribus. Si verò flatus multi ſuborti ſic diſtendant in-
teſtinum vt nihil extrà emittatur, ruta melli cocto,
itémque cuminum, & mentha, & reſina admiſceantur:
vbi flatus eruperint, ſtatim alia purgatio conſequitur.
Quicunque autem conantur clyſteribus irritare purga-
tiones, ad ſuffocationes quidē quæ ex elleboro exiſtūt,
rectè vſum clyſteris inuenerunt: ſed ad purgationes quæ
per infernas partes agere debent, & non procedunt,
tantum abeſt vt clyſter magnopere iuuet, vt etiam no-
ceat: periculum enim eſt ne quum inteſtinum plenum
E ſit, clyſter infuſus ſupra redundet, & dolores inue-
hat, quemadmodum vſu venit vt quum quis clyſterem
iniecit, iſque nō ſubducatur, protinus alterum imponit.
Atque in acutis quidem medicamentis maximè cauen-
dæ retentiones, & cohibitiones ſunt: nam ſi non ſubdu-
cantur, ſtatim hydropas homines reddunt, & fortaſſe e-
tiam alias noxas ſtomacho, ventri, iecori, & lieni affe-
runt. ac nonnullis tota corporis moles decoloratior eſt
facta. At medicamenta molliora, etiamſi non purgent,
nullum tamen ex eis periculum imminet: & magis etiā
F quæ decocta damus, qualis eſt mercurialis, actæ folia:
nec aloe quicquam grauius facit, ſi non purget: neque
etiam epithymum, neque agaricum, neque etiam ſurcu-
li bryoniæ. Atque hi quidem, quia nō valde aluum deii-
ciunt, periculo vacāt: at radix vim habet maximā. Ergo
quum purgans medicamentum des, ad cætera omnia ani
maduerte, vtrum mali aliquid ſuccedat, vt re atque vſu
doctus confidas in ſingulis, & timeas. In quo ſpectan-
dum etiā eſt vtrum alia excretio purgationē impediat;
G vt plerique ſudoribus, & vrina excretis, aut vomitibus
citatis nihil infrà deiecerunt: quibus minus noxæ affer-
tur quàm qui alio modo fuerint purgati. Videndum eſt
qualia quantáque ſint ea quæ purgantur, ſed magis etiā
qualia: hoc enim magis propriū eſt quàm maiorē men-
ſurā ſpectare. multi nanque quū ſatis vacuati viderētur,
facilè ferebāt. ex quo fit vt melius ſit ſtatuere ſignū eius
purgationis quæ ſatis ſit, quū quiſpiā facilè ferat. Quū
verò homines exoluūtur, & decolores fiunt, & extrema
refrigerantur & conuelluntur, continenda eſt purgatio:
ſique medicamentum infeſtet, aqua calida bibenda erit,
H & vomendum: ſi aquam non bibat, euomat tamen, niſi
ei alioqui fuerit grata: nam multis potus affatim & con
fertim ſumptus, ſatis fuit ad cohibendā alui ſubductio-
nem: ſed ſi paulatim ſumatur, magis excretiones exci-
tat. Quin melius quoque eſt manus & pedes oleo calido

inungere: ſi verò vehementius inaniantur, tum extrema liganda erunt, & omnia deinceps facienda quæ in choleris facere conſueuimus: nam & eo caſu periculum eſt nè effœtus quiſpiam (quemadmodum etiam fieri poteſt is qui purgatur) ex nimia euacuatione euadat, ſed nihilo etiam minus ſiſtit ſomnus & balneum calidius. Ac multis quidem poſt purgationes balnea contulerunt: ei verò qui non ſatis fuerit purgatus, non lauari magis profuit. Noctu autem abſterguntur, & tamen victus ratio deinceps parcior eſſe debet, vt à cibis & à condimentis aliquid detrahamus, & vinũ acerbius demus, & poſtea ptiſanæ cremorem, aut aliã quampiam ſorbitionem è cerealibus offeramus: ſed ei qui benè alatur, oua, alicam, ſorbitionem, & dulce vinum dabimus, vt inteſtinum purgatione deraſum mitigetur. Conueniet etiam poſtridie lac cũ melle aut paſſo bibere: ita enim confluentes colliquationes abluens, purgationem perfeceris: deinde vires erunt reficiendæ, acceſſione paulatim creſcente, deambulationibus, frictionibus, balneis, cibis, & cæteris rebus quæ ad victus rationẽ pertinent, donec ad priſtinum ſtatum corpus redigatur: id quod eſt ſano & bene valenti maximè propriũ. Hactenus igitur de iis quæ per infernas partes purgant. Sed quum prima oratione quæ de purgationibus inſtituta eſt, de iis quoque quæ per ſuperiora euacuant, mentio ſit facta, conſequens eſt vt nunc etiam de eis quæ decent, quæque oportet, afferamus. Ergo elleborus albus eſt omnium validiſſimus, ſecundæ ſeſamoidi, tertiæ vuæ, quartæ flori & fructui ſparti tribuuntur: cætera minus faciunt. Incidet tamen aliquis in medicamentum quod nõ ita validum eſſe videbitur, quod tamẽ immodicè purgabit, vbi & cibus, & potus, & auditus, aut aliud quippiam vomitum & ſubductionẽ commouerit. Sed hoc in purgationibus quæ per ſuperiora obeuntur, in aliis quoq; quæ diximꝰ, vſu poteſt cõtingere. Elleborus verò grauiſſimus videtur eſſe ad bibendum: quocirca plerique medici & ægrotantes hoc medicamentum refugiunt: verùm ſiquis totam artem atque apparatum eius cognoſcens det, is neque quicquam facilius eſſe elleboro, & ipſum perſpicuè euacuationẽ moliri, & nihil penitus mali committere planè intelliget. Cõuenit autem hiſce morbis, inſaniæ, melancholiæ, pedum & inueteratis coxendicum doloribus, itémque doloribus articulorum, comitiali morbo, & attonito, vertiginibus fanaticis, diutino capitis dolori, mentis ſegnitiei, & veterno, vitiligini, & lepræ, & ſiquid aliud in cute excitetur. Facit etiam ad pilorum barbæ & capitis denudationem: confert itidem iis qui nocte ab ephialte ſuffocantur, & aquam reformidantibus, vbi iam pertimuerint: & interim dum bibunt, ne amplius metuãt, efficit. Id autem olim agricolæ quoque cognouerunt, qui vbi canes morbo caperentur, elleboro purgabant: ac medici multo poſt tempore homini qui ſimili morbo laborabat, elleborum dare in animum induxerunt. Atque Hippocrates quidem, qui artem nobis inſtituit & tradidit, iis quibus magnus articulus cũ vulnere luxatus eſt, & quibus oſſa rupta eminẽt, iubet eodem die aut poſtero elleborum dare: qui licet in cæteris rebus ſint malè affecti, fortaſſè tamen hoc medicamentum prohibiturũ ſit nè gangrænis & conuulſionibus corripiantur: quibꝰ verbis non facilè eſt fidem non adhibere. Eius verò difficilis vſus eſt, quum videatur defectus præ prãdio, quo tempore moleſtiã affert. Ac ſiquis putat nigrum elleborum intelligi hoc loco, in primis huic quoque actionis difficultas ineſt ad excernendum, etiamſi quid operoſum poſt medicamentum ſumatur: deinde verò ad opera conficienda, quibus opus eſt, ei par vis & facultas non ineſt: ſiquidẽ multo imbecillius hic tracturus eſt. Ergo propter hanc ambiguitatem præſtabit fortaſſe hominibus ita affectis elleborum non dare: ac febricitantium nemini elleborus conuenit: quartanis verò quandoque conducit. Eſt quoque accommodatus iis qui renes habent lapillo vexatos, itémque diuturnis cruditatibus: valet etiã ad albam pituitam, ad lienem, & ad vlcera carcinode occulta: quanuis minimè cõue-

[A] nire vlceribus videtur. Verùmtamen ego mulierem quãdam vidi ab eiuſmodi vlcere liberatam, quum medicus quidam in Co inſula hoc ei remediũ adhibuiſſet, quum tamen alioqui non eſſet clarus & probatus, ſed in ellebori potione diligẽter eſſet exercitatus. Hi morbi ſunt quibus elleborus conuenit. Verùm non ſatis eſt vt morbus medicamentum admittat, niſi alia quoque opportunè deinceps adſint. ſuprà enim diximus quibus purgationes per ſuperiores partes conueniant, & quo anni tempore medicamentum purgans dandum ſit: nunc [B] verò tempora morbi explicabuntur. Ea autem duo ſunt: alterum ad totum morbum, alterũ ad acceſſiones & intermiſſiones pertinet. De eo quod ad totum morbum refertur, ſic ſtatuendum eſt: ſi morbus quiſpiam ſit qui ſuapte natura diuturnus eſſe ſoleat, multo melius eſt vt in principio medicamentum purgans detur, quum præſertim maximam vtilitatem ei qui morbo detineatur, ſit allaturum. Ergo inſanienti, arthritico ſcabioſo, & cui nerui ſtupore laborent, ſtatim medicamentum dandum priuſquam morbus maiores vires acquirat quàm hoc [C] medicamentum habeat, quemadmodũ pleræque ſimiles affectiones conſuetudine & tempore inuictæ atque inſuperabiles euaſerunt: quæ tamen admodum facilè ſublatæ ſunt, ſi ægrotantes in officio permaneant, & medicus excellens & peritus ſit. Si verò morbus de numero eorum ſit qui incerti ſunt, qui & citò & ſerius iudicantur, ei qui ſtatim, non dandũ medicamentum eſt: illi verò qui ſerius, exhibendum. atque ita de toto morbo cenſendum eſt. In acceſſionibus verò morbi qui magnas & ordinatas intermiſſiones habeat & multas, [D] antè medicari oportet: quum verò paruas & inordinatas, purgatio adhibenda eſt quumprimùm acceſſio ceſſat, & præcipuè in morbo comitiali: verendum enim eſt ne morbus vocis & ſenſus expertem hominem reddens, & omnium immoderatiſſima occupet, & graue ac terribile aliquid faciat. In cõtinuis verò morbis ratio temporis tum ab hora ſumitur, tum quum ægrotans promptus eſt, & mente conſtat, & robur corporis adeſt, & cætera quæ pertinẽt ad apparatum, ſuppetunt. De iis autem quæ purgationem antecedunt, ſic ſtatuẽdum eſt: [E] Quum tibi veratrum dandum eſſe videatur, victus ratio eſt inſtituenda: ea verò eſt, vt qui difficulter vomunt, ad vomitum aſſuefiant: tum ſpectandum eſt totius habitus robur: quia ſiqua re alia, robore præſertim ad hoc medicamentũ opus eſt: at vomere & à cœna, & ieiuni, & ex origano, & ex hyſſopo, & ex raphano, & ex eruca, poterunt: nec debebũt diutius vomitibꝰ extenuari. Satis enim erit vt qui facilius vomit, ter euomat, primùm à cœna, pòſt ieiunus, poſtremũ ex raphano, aut aliquo ex iis quæ nunc memorauimus: ac magis etiã pituitoſo quàm [F] bilioſo vomitus à cœna conuenit: tum biduum aut triduũ à vomitu intermittere. At qui difficulter vomit, longiore temporis ſpatio, & pluribus diebus aſſuefaciendus eſt. Quum verò proximè ad ſumẽdum medicamentum acceſſerit, frequentius vomere debebit: poſt vltimũ vomitum, vnum diem intermittere antequam veratrum ſumat. quo die clyſteri vacuetur, tum lauetur, tum exiguo cibo nutriatur: ſequenti die veratrum dandum vbi placida frictione ex oleo vſi fuerimus. Multis autem modis conficitur, vt dari queat. alii enim diem & [G] noctem in aqua macerant, tum ei diluto origanum, aut abſinthium, aut nitrum indentes, præbent: alii dilutum cum melle decoquunt. Porro maceratur tum in aqua, tũ in vino, tum in paſſo: at veratrum cum vino videtur nigros humores magis educere: alii thapſiam addunt, alii ſeſamoides, alii taminiam vuam, vtpote quæ vomitus magis cieat: liceátque his qui elleborum dant, rectè purgare. Cui autem ocium eſt, atque in eo ſtudio tempus ponit, multa de apparãdo veratro comperiet. nam præterquam quòd omnibus modis miſceri & temperari [H] queat, veteres etiam ipſius admotu atque odoratu purgare ſunt conati: è quorũ numero eſt Pliſtonicus. hic enim glandes aliter atque aliter ex elleboro conficiens, ano appoſuit, & vomitus exciuit. Cæterùm elleborum paſſo componens, & diluẽs vnà cum felle bubulo, odo-

randũ iis dedit quibus neque mucus è naſo,neque ſputũ poſſet procedere,ratus id quod erat,fore vt vomitus facilius prouocarentur, ac magis etiam ſiquis eo diutius vteretur. Diocles verò etiam vtero glandem ex elleboro impoſuit,& vomitus prouocauit. Dieuches verò anũ quoq; elleboro inſtar emplaſtri circũdedit. Ac nũc etiã pedes irrigãt cocto in aqua marina elleboro,oleóque cyprio & nitro infuſis: ex qua perfuſione pituitoſi vomitus conſequuntur, qui pedum articulorúmque doloribus prodeſſe videantur. Atque ita quidem ellebori in pleriſque vſus eſt plurimus, quum etiam Philotimum meminerim, vbi mitiore purgatione opus eſſet, poſt cœnam non dare,ſed elleborum raphanis impingere ſolitum,& ſequenti die raphanos præbuiſſe.Ita enim concitatiſſimè homo vomet,id quod minus ex elleboro fa-

A ciet. Vſus autem validiſſimus & optimus eſt,vt elleborum æquè ac polentam contuſam incidas: nec differt ſiue cum medulla ſeces, an ſecus,quum ea neque iuuet, neque quicquam noceat: tantùm æquè ſecare conuenit. Si purgare mitius velis,paulo maiores particulæ faciendæ:ſi vehementius,tenuiores, ſed non multo.& melius etiam eſt ſi ab vna radice ſumas quantũ oporteat, ſique ea æqualis ſit, vt quæ incidis ſint æqualia inter ſe: ſin minus,curabis vt quæ craſſiora ſunt,æqualis craſſitudinis cum tenuioribus efficiantur. Qui verò harum rerum nullam habendam eſſe rationem cenſet, multa is ignorat. B Si verò particulæ inciſæ,admodum exiguæ fuerint, periculum eſt ne longa alioqui,& ſuffocationes afferẽs, purgatio conſequatur.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM

Liber octauus.

Archigenis,quomodo præparandus ſit is qui elleborum ſumpturus eſt, ex primo de ratione morbos diuturnos curandi, Cap. I.

QVI ſumpturi elleborum ſunt,præparari debent vt corpore robuſto,& animo conſtanti ſint, vt eorum humores ad fluendum,ipſique ad vomendum faciles reddantur. Ne igitur ſuperiora loca vitientur,venter eſt prius inaniẽdus, vt iam docui: poſt verò quatuor aut quinque dierum refectionẽ, vomitus à cœna Luna deſinente cieatur, & trãſactis quinque diebus,alius vomitus citetur:& in menſis incremento corpus iterum erit reficiendum: tum aluo emollita, factáque excretione, duo aut tres vomitus à cœna ita prouocentur,vt tertio quoque die ſinguli moueantur: atque id ſub Lunam deſinentem. Vbi autem ea inclinauerit,raphanis vomit⁹ prouocabitur, vt poſt viceſimumprimum diem elleborus detur. Qui verò mediocriter ſit affectus, ita eſt regendus, vt accommodatus fiat,vt ad vomitum procliuis reddatur,vt humores eius nõ craſſi ex cõcretione ſint,vt ipſe bono animo ſit, vt elata mente vomitui à cœna ſufficiat, commoto paululum ventre, & poſt triduum aut quatriduum ex raphanis vomitum cieat: vno verò aut duobus diebus pòſt, elleborus detur. Neque maximè cõtraria cenſenda erunt,vt multi vomitus à cœna prouocentur,multæque attractiones ad infernas partes fiant,multique ex raphanis vomitus concitentur,ac deinde elleborus detur.

Quæ danda ſunt perpetuò vomituris.

Dicendum igitur eſt quænam cœnæ per vomitum ſint reiiciendæ, & quomodo à raphanis eruãtur. Feſtos ergo dies nonnulli eſſe exiſtimant eas cœnas in quibus multa opiparè,variéque apparata, ad ebrietatem & crapulam ingurgitantur: quæ quidem in cæteris rebus non prohibentur,ſi modò quid tale ſit neceſſarium: at quos elleboro ſumẽdo parare velis, ii paulo plura quàm conſueuerint,ſumere debebunt, vt grauia & aliena eſſe videantur. at ſtomachũ ſuprà quàm par eſt extẽdere alienum eſt: quoniam quanuis protinus ſit leuãdus, redditur tamen imbecillior. Nam quid opus eſt eum morbo vacantem ad medicationem adigere? Eadem ratio eſt eorum quæ ſumuntur. danda ſunt enim quæ infrà dilabi ſtatim queant, adhibita diligẽtia ne flatu impleant,

C ne venter inferior fluere poſſit,& minimè nutriatur: & ſuperior venter ea fluitantia & non confecta ſtatim reiiciat: quod à flatibus fieri conſueuit. Quocirca ea quæ prius dantur,acria eſſe non debent, nec cõtrà dulcia aut pinguia, ſed huiuſmodi ad finem ſeruanda ſunt. Quæ verò friabiliora ſunt,prima ingerẽda: vt panis,puls,arborum baccæ ſolidæ: tum carnes ſumẽdæ ſunt non quæ grauis ſint materiæ, ſed pinguioris, eæque ex aliquo ſapore offerendæ. Ex leguminibus ea quæ cibum ſimul D rapiant: in quibus ſit aliquid acrius, vt cæpa, radicula, aut porrum: tum pauca ex adſtringẽtibus danda. Adhæc accedet aliquid nidoroſum,& placenta mellita, & bellaria,ficus,vua paſſa,nux, & punicum quoque ad vomitum valet. Interim verò lene aliquod ſuauéque vinum frequentius interbibendum eſt, quãdoque etiã paſſum, & quandoque vinum mulſum copioſius capiatur: hæc nanque inflationes pariunt, eo quòd omnia in ſublime tollant. Oliua autem,& præſertim ſale condita, vitanda eſt. Lentes verò,ſiquis eas poſtea ſumat, aceſcunt,& vo- E mitus inſuauiores faciunt. Vua paſſa eſt iucundior: ficus ſecundo loco cẽſetur. habet enim detergẽdi vim maiorem. Si verò quiſpiam poſſit, ptiſanã vino dulci & melle temperatam in medio capiat. At iis qui valde cibum cohibent & continent, dandum eſt ſeſamum, itémque bulbi narciſſi, qui quum alioqui dari queant, tum etiam ptiſanæ de qua nunc diximus, imponantur. nauſeas enim pariunt. Salſamẽtum quoque aliquod pingue ex iis quæ ſine aceto ſumũtur, in primis ex aceto & plurimo oleo ſumptum,vt cibus in ſublime feratur efficit. F adduntur etiã aliqua olera elixa, vt blitum, vt atriplex, & ex crudis,vt portulaca,& radicula media. Vbi cõfeſtim ſumpta fuerit potio, poſt interuallũ,neque longius duabus horis,neque breuius vna, poſtremum frumẽtaceum ingerendum erit: deinde verò ab inferiore ventre attrahitur quicquid cibi infrà ſit delapſum, qui valde admodũ apprehenſus fuerat: & deãbulatio in loco aprico ineunda: quúmque ructus qui ſenſu percipiatur, aſcẽdat,vt res ad actionẽ deducatur,digitus imponẽdus eſt, aut penna, vt res celerius conficiatur, epiglottide pingui oleo quodam inuncto: tum contentum premẽdum G & vrgendum eſt vt deglutiatur: ac ſtatim opus aggredi, immiſſo poſtea digito, aut alio corpore, conuenit. Eo nanque tempore ſtomachi os aperitur,& fauces faciunt vt attrectetur atque tangatur. qua in re perſeuerandum eſt donec cibus confertus educatur: ſed non confertim attrahendi ſunt digiti ad primam ſpiritus attractio-

nem: ſæpe autem exinde venter compreſſus ſatis fuit ad maiorem partem, ſi non omnem, expellendam. Debet autem is qui vomit, inclinatus & pronus rem adiuuare, quum ſtratis ſegniores vomitus excitentur: qui ergo denſum flatum ſpirat, inclinetur. Quum verò flatus intus nullus adeſt, in ventrem procumbendum eſt: ſi verò pars eorum aliqua ad membra reſpirationis excutiatur, tunc cibus qui inſedit, cum multa pituita coniunctus conſequitur: qui verò rite euomuerunt, in iis etiam biliosi quippiam ſequitur, quod non ita conſpiciatur, vt guſtui ſit perſpicuum. Nonnulli quum vomendi rationem edocti non eſſent, in elleboro ſumendo præ imperitia in periculum adducti ſunt, quũ ea res auxilio quãdoque indigeat: quocirca diligenter eſt à nobis cõmonſtrandum quibus accommodatum tempus euomendi ſit, & quomodo attrectãdæ ſint partes, & quomodo abdomine infra deducto intenſiones fiant: ſed non ex locis quæ circa collum ſunt: nam violentia inde emanans potius cohiberet. Talis igitur eſt vomitus qui à cœna ſit ciendus.

De vomitu ex raphanis excitato.

Qui ex raphanis excitus eſt vomit⁹, vſitatior eſt, & de elleboro prius quid faciendum ſit edocet: nam & morſus excitat, & quandoque facit ſuperfluitationes quæ animi defectiones inuehant: quandoque etiam gutturis anguſtias parit. Debet autem pondus eius quod ſumitur maius eſſe libra, non maius tamen quàm tres ſelibræ. Acres autem raphanos & teneros eſſe oportet: ſique dulciores ſint, caulẽ capere oportebit, & cum eo etiam pars foliorum quæ tenerrima ſint & trãſuerſa. Sumitur poſt ſumptum exiguum cibum, & aquæ potum, aliis longo tempore, omnibus verò pridie aluo emollita, vel per ſe, vel ſi ſponte ſua non deieciſſet, clyſteri admoto nos eã exciuimus: quúmque multa deambulatio præceſſiſſet, in loco aprico, & ſub dio, aut qui probè perfletur ad meridiem: mélque aſſumatur, vt ſaltem prima quæ ingerantur condiantur: tum albus ſal & purus capiatur, tum in oxymelite inuoluãtur, atque ipſum oxymeli interim abſorbeatur, non celeriter, ſed parcè, vſque ad heminæ dimidium. Sit autem ſcilliticum acetum, ſi fieri poteſt, mélque ex apibus thymo paſtis. Studioſus etiã ac diligens ad rem intendendam atque amplificandam, origanum ex ſale non calculoſo leuigatum aſſumeret: & ſalẽ ipſum per ſe, &, vt conſtãter negotium perficiat, parum oxymelitis ei ſorbendum erit, quantum ſatis ſit, vt qualitates quæ relictæ fuerint eluantur: tum paululum decumbendum, & pedes contrectandi. His confectis exurgendum, & ſeſe circumuertendo, modicum inambulandum: & quum ſedem repererit, conabitur eructare, & rem ad horam vſque producere, quum paulo maius temporis ſpatium interceſſerit. Excitata autem nauſea tibi ſit indicio: tum ſtomachum proritare & laceſſere opus eſt, vt fiat perfecta purgatio. Occurrit etiam ſatis magna tenuis humoris copia, plurimáque pituitoſi: ac poſtremò nonnullis amareſcens humor excernitur, quales quodammodo raphanos ſenſerant, niſi ſegnior ſit facta attractio. Poſt hunc vomitum oris collutione ſtatim opus eſt, item gargariſmate ex hydromelite, tum ex aqua: & item exiguo decubitu, & ſatis copioſa pedum contrectatione: ſique parumper dormiatur, tentandum eſt vt aluus eiiciat flatus: inde deambulandum, tũ in calidum balneum ingrediendum, tum cibus offerendus qui incipiat ab aliqua re acri, aut à ſalſamento gracili, & ori grato, quod caro auis aut alterius ſimilis excipiat. At vomitum qui à cœna ſit, balneum præcedat, quum quis difficulter vomat, ita præparatus, vt poſt ſecũdum vomitum à raphanis excitum, quieſcat & ceſſet, exurgẽs potius quàm alimentis per dies corpus reficiens: atque ita denique ad elleborũ de quo dicetur, erit adigẽdus.

Eiuſdem de elleboro eligendo & dando, Cap. II.

ANtequã de elleboro præparãdo loquar, dicã quod nã ſit anteferẽdum. Primùm igitur eo qui in Œta monte, deinde verò qui in Galatia naſcitur, vtendum

A eſt: ſi huiuſmodi nõ ſuppetat, Siculo. Atque hic quidẽ virgas habet extentas & rigidiſſimas, & ligni ſpeciem referentes: craſſitudine verò tenuiores, minúſque raras cæteris. Qui verò in Galatia naſcitur, is craſſior eſt, & quodammodo rugoſus, leuiter laxus, cãdidior, apparétque ferulaceus. Œteus verò minus candidus eſt quàm Galaticus, & ad nigriorẽ colorem magis vergit quàm vt terræ colorem referat, id quod Siculo vſu venit: qui etiam minus rectis eſt ramis, minúſque rigentibus, quíque craſſior euadit: ſed is minimè eligendus eſt: magis B autem quàm par ſit, rugoſus eſt, quum non ſatis magna alimenti ei ſuppetit copia. Is præterea fractus, valde albus intus eſt: guſtanti verò linguam quadantenus mordet, & ſenſim intenditur, & ſaliuam ciet, & in hiſce facultatibus diutius perdurat. elleborus omnis dulceſcit, ſed hic magis quàm alii. At Galaticus irruit celeriter, ſuo morſu linguam ſtatim exurens, & immoderatius ſaliuam educens: ſed protinus extinguitur. Siculi denique humectati maior eſt mordicatio: eſt tamen inferior ea quam Galaticus inuehit, permanétque talis qualis in- C cepit, diutius quàm Galatici: ſaliuam verò non admodum excitat, & obtundendo interimit. Siccum præſtat accipere: ita nanque cõfractus, puluerẽ quendam aſperginem non redolentem efflat. Qui verò in Œta prouenit, licet aridus ſit, tamen confractus habet medullam interiorem adhærentem & propè conflatam: verùm ſi prius humectetur, eandem habebit circum ſolutam, & quæ auelli facilè queat. ea quoque ad intenſam purgationem opus eſt. Nonnulli eius partem quæ ſuffocat ademerunt, & tanquam caſtratum medicamẽtum vexa- D tionis cuiuſdam ad nullam rem efficacis præbuerunt. Cæterùm elleborus non eſto liuidus, nec alia in eo macula conſpicitor, ſed extrinſecus purus ſit & fractus, intrinſecus mirum in modum candidus: qui talis ſit eligendus eſt. Præterea potius incidendus eſt quàm in ramenta adigendus, ſiquidem ita difficile eſt æqualitatem coniectari: atque etiam dum in ramenta redigitur, puluis qui in vibrationibus efficitur, ibidem inſidet, qui etiam inæqualem & ſuffocãtem purgationẽ facit. Craſſa autem virga ſecetur, & per rectũ, ídque ſemel aut bis, E pro craſſitudinis ratione: tum ad latera ſpectãdum erit, vt partes æquales ſint, eárumque tanta ſit magnitudo quanta eſt pultis non paruæ: ſed huic maiorem, illi minorem portionem dare cõueniet. qui inciſus in tenuiores partes ſit, intẽtius mouet: ſi verò tenues virgæ fuerit, per longitudines diuidãtur, vt virgæ explanentur. Menſura eſt, vt quum copioſiſſimè detur, duæ drachmæ ſint: quum parciſſimè, oboli octo: quum mediocriter, decem oboli. Ac minor quidem copia maiorem turbationem ciet: maior verò copioſiorem inanitionem, & F minorem turbam inducit: media verò moderatè agit. Hoc etiam in memoria habendum eſt, vt quum elleborum elegerimus, eundem refrigeremus: ſed non ſtatim poſt compoſitionem ſectum demus, ſiquidẽ ita maiorem ſuffocandi vim habet. Quem ſanè Agathinus in rebus omnibus diligentiſſimus, cani dedit, quum non adhiberet electioni fidem: ſed experientia, vt tutò res tranſigatur, opus eſſe perſpiceret, vt quonam pacto canis euomeret, eodem etiam homo qui eundem ſumpſiſſet, purgaretur: quamobrem experiẽtiam eſſe tutam G ſtatuit. Porro cum aliis palàm datur, quandoquidem nihil patiuntur: tũ verò inſaniẽtes ab eo auertit deliriũ, partim quòd dicto audiẽtes nõ ſint, partim quòd ita ſpiritũ ducunt, vt hoc eis auxiliũ non rite afferri poſſe videatur. Ad hoc accedit etiam vt quidã medicamẽta reformident, atque ita delirent. Ergo his curãdis inſidiæ ſtruendæ ſunt, & alia domus parata eſſe debet in quam eos deducamus vt elleborum ſumant: in qua domo etiã geſtationis alicuius inſit occaſio, & cæteri quoque apparatus, ad ea quæ in purgationibus occurrunt accom- H dati. Atque ita cũ ipſis verſantes, tanquã ad cibũ ſumẽdũ adducemus: &, vt nobis in tẽpore obediãt, aſſuefiant multo ante tẽpore aut pulti, aut alicæ lotæ, aut mellitæ alicui placentæ. In primis ergo afferendum eſt id quod iam conſuetum eſt: tum infuſo medicamento globuli

conformandi sunt,ac post pultem & placentas quas elixas fecimus, dandi vt deglutiantur. Ergo ex quorundam optimorum hominum contentione,& æmulatione eorundem,antequam quicquam præuideant,eos in insidias,quum vsus postulabit,adduces. Commisceatur igitur elleborus pulti:triticeæ nanque ptisanæ nō admodum affundendum est:(nam in pulte & placentis latet) & si deprehenditur, negligentiam potius quàm insidias nostras subesse indicat. In multis enim frustulis eadem mensura debet occultari,vt si parum ex aliquo gustarint,ab alio sumant quod satis sit:qua in re coniectura opus est, vt ex multis frustulis sumpta portio iustam mēsuram cōpleat. Nec tamen periculum vllum imminet, etiamsi secundo loco sumatur, vt plerique metuunt, sed eos satis quoque purgatos vidimus:& lubricus lapsus proritat,& per vacuū fit. Sique futura esset strāgulatio,ei remedium afferret:ex quo fit vt quum præter modum capiatur, non omnino vis auxilii dissoluatur,vt homines arbitrantur, sed facili⁹ administretur. Et ad id potius vergēdum est:nam præter cætera quæ huic medicamento insunt bona, hoc accedit etiam vt quoquo modo primùm educat,non grauis sit nimiæ purgationis timor:facilè enim est & abstergere stomachū & adstringere:ergo qui tractabiles sunt, ita erunt pertractandi. Sed quidam ita dementes sunt vt astutioribus insidiis sit opus,de quibus nunc itidem dicemus. Ergo si neque in placentis teneris occultare elleborum poterimus, neque antedictis ptisanis indere, bulbo vtemur: ita quoque pulti inuolutus celabitur. Conteritur enim & in sorbitione,& pulte,& lente, & in omnibus iis quæ deglutiri possunt,non duarum drachmarum pondere, sed quatuor etiam datur. Imbecillius enim suas vires elleborus purgando exercet,veruntamen & multum,& tenuius, atque adeo atrā bilem vsquedum velis educit: si ita non possis,eo in eclegmate vtitor: hócq; modo paratur, Ellebori libra capienda est,quæ in ramenta redigenda est, & aquæ sextariis senis triduò maceranda:tum coquenda vsquedum sextarii tres relinquantur:postea diligēter expressas virgulas abiicere oportet:tres deinde libræ mellis reliquæ addendæ,& coquēdū donec ad eclegmatis consistētiam redigatur:tum in vase vitreo aut argenteo reponendum atque asseruandum,adhibita cura ne perspiretur. Dabis autem homini præparato quantum mystri moderati magnitudinem impleat,& vehementer purgabit, neque hominē attonitū reddet. Sed ad hoc quoque faciendum insidiæ adhibendæ sunt:ergo modico mellis & aquæ addito dissolue,ac potui da. Si hac non successerit, super calido cinere id ipsum coagmentato, ac catapotia conficito vt deglutiātur. Si verò tussis molesta sit,tempus accommodatum erit,vt catapotia tanquam sedandæ tussis gratia ægrotus deglutiat: quo casu in frusta moderata virgulas secabimus,& melle cocto inuolutas dabimus. Quosdā etiam vi purgauimus,vbi insidiis non fuisset locus:idque clysteri in quo duplex eclegmatis mensura inesset,& modica aqua infusa:tum virgultorum particulæ ptisanæ cremore temperatæ & affusæ,quum insaniunt.

Cætera ad finem capitis usque non extant.

De elleboro propinando, Cap. III.
Ex Herodoti libro de præsidiis euacuantibus.

Elleborus decoctus dari apud nos minimo periculo solet. eius apparandi hæc est ratio: Ellebori libram senis aquæ heminis triduò maceratam,lento igni decoquimus vsquedum tertia pars aquæ consumpta sit: deinde elleborum exprimimus:tum mellis heminas duas decocto addimus,itémque decoquimus donec non inquinet: ex hoc damus iis qui non admodum purgandi sunt,cochlearia duo:robustis verò mystri magnitudinē. Purgatio quæ per huiusmodi fiat, neque strangulationis, neque vllum alium metum, quem nimia purgatio solet incutere, vnquam nobis attulit: sed enim & violentæ & vehementis actionis,& sine his & per hæc(vt par est) minus prodest. Datur autem in morbis rectè constitutis,vbi opus est bre-

A ui & expedita curatione: & qui rite constitui à cæteris remediis,nisi longiore temporis spatio non possunt. id enim ex elleboro lucri facimus,vt statim perficiat id quòd ars ipsa pollicetur. Iis verò qui insaniunt,neque vllo pacto eum sumpturi sunt,propterea quòd omne alimentum suspectum habeant,ita paratum optimè dabimus. Nam licet perfectè morbum non expellat, minuit tamen adeò vt sæpe etiam ipsis volentibus iterum propinemus. Offeratur autem hydromelite dissolutus,vel ex pulte alicæ. potest etiamnum ex lentibus aut libis exhiberi: sed melius
B etiam sincerus datur,siquidem ita corpora magis contingit. Quinetiam in affectionibus iis quæ difficulter curantur,elleborum damus. Nō omnibus tamē elleborus accōmodatè præbetur, vt ætati ambiguæ, vt ei cui adiuncta sit naturalis imbecillitas corporis,vt timidæ naturæ: nam in eiusmodi quum bis terve datus eis fuisset elleborus, maximi morbi sunt exorti. In quo verò medicamentum experti sine periculo fuimus,eúmque timorem qui circūstare solet,abiecimus,ei nos sincerum purúmque elleborum dedimus.
C

Herodoti,ex eodem libro, qualis sit elleborus præstantissimus, Cap. IIII.

Elleborus præstantissimus est is qui nascitur Anticyræ:reliquus autē quum citò excretiones proritet, intra tres quatuórve horas à purgatione cessat. Cæterùm elleborus Anticyrinus in primis est lætior cæteris, deinde fungosus,& quodammodo multum inanis, colore verò ochræ resolutæ similis. præstantissimus tamen in hoc genere est rectus,& rugosus,& cui⁹ plurima pars æquali crassitudine constat:sub finem verò, in muris caudam desinit,nihilo tamen minus sit lætus & vegetus, atque in hoc
D consistat. Nam qui plurima eius parte in tenues pectinū modo lineas est resolutus, si non natura est lætus, is non fuit sectus in tempore opportuno. Debet autem quum frangitur, intus albus videri, & tenuem habere medullam:idémque naribus admotus, non multo pòst sternutationes ciere, & commansus feruido gustu os implere, atque etiam dulcescere,ac magnam saliuæ copiam attra-
E here. Quum verò confractus puluerulentum quid ex se mittit, tum non est bonitatis indicium, sed aridum esse elleborum ostendit: qui quidem aridus etiam esse debet:si frutex sit,capienda ea pars est quæ læsa sit,& præcipuè vt inde quantum oporteat, sumas: si inde sumere totum non queas, dato operam vt ab alio qui sit eiusdem generis,& in omnibus similis,quod deest capias,ne purgatio temporibus inæqualibus succedat.

Antylli de elleboro,ex libro de remediis euacuantibus, Cap. V.

F HOC in primis scire conuenit, elleborum in tamenta derasum celeriter purgationem ordiri,ac plerunque duas horas non excedere: bilémque ac pituitam sine multa turbatione educere, ipsúmque vomitu simul reiectatum,intra quatuor aut quinque horas terminari purgationem. qui verò parti farinæ crassioris est similis, & multo magis etiam qui in puluerem redactus est,tardissimè agūt,vt sæpe post quatuor aut quinque horas incipiāt. Cæterùm omne & bilis & pituitæ genus educunt, idque
G non sine conuulsionis & nimiæ purgationis periculo, ob nimiam purgandi prolixitatem: multiplicem tamen vtilitatem afferunt. Aqua verò in qua veratrum maduerit,datur senibus,pueris,iis qui laxiorem habitū habent,quibus mens exoluta est, quíque facilè strangulantur,aut eorum morbos habent,aut vt prius periculum faciamus vtrum elleborus postea dandus sit. Oportet autem drachmas quinque ramentorum,in aquæ pluuiæ heminæ Atticæ semisse triduò madescere, tum colo traiici, atque in vase duplici calefieri,atque ita decoctum propinari.
H

Quomodo occurrendum sit symptomatis ex elleboro consequentibus, Cap. VI.

SI facilè purgētur ii qui elleborum biberunt, hæc postea faciemus, vbi medicamentum biberint, aquam frigidam ori colluendo dabimus, tum aliquod odoramentum porrigemus: sique vires constent, eis persuadebimus vt sedeant: si infirmæ sint, vt in strato aliquo humi depressa vsque ad duas aut tres horas decumbant: & odoramenta quoque per interualla offeremus, & aquam frigidam ad os colluendum exhibebimus, mentémque aliqua lepida fabella abducemus: extremas partes confricabimus, & vinciemus. Hæc omnia ideo faciēda sunt ne citius quàm par est medicamētum euomatur. Postea verò ægrotos in lectulo pensili aut aliquo alio sublimi loco collocatos vomere permittemus. Primùm nāque calor stomachum & gulam inuadet: deinde saliua & humor in os confluet: quibus sputo reiectis, iterum pituitam obuolutam reiiciunt, tum interiecto spatio, partē cibi & medicamenti cum pituita euomunt, idémque interiecto spatio faciunt. Quumque medicamentum atque cibum euomuerunt, pituitam cum exigua bilis portione reiectant: tum cum multa bili pituitam, & denique bilem puram vomūt. Leniter etiā in tempore intermedio singultiunt: & habent alioqui faciem ferme face succensam, & rubentem: tum venæ attollentur, pulsúsque rarissimus fiet. Vbi verò purgatio processerit, probum colorem vultus acquiret, pulsus densus maiórque reddetur, ac singultus cessabit, & lōgiore spatio interiecto, & paulatim voment. His autem in media purgatione quum singultu vexantur, melicratum in quo ruta sit incocta, sorbendum damus: ad finem verò tepidam aquam dantes paulatim intermittimus, tum vt aquam ipsam, & siquid eidem adiaceat, euomant imperabimus. totum verò corpus aliquo pingui valde vngemus, & interiecto duarum horarum interuallo lauabimus, & cibū stomacho idoneum offeremus. Si verò inordinatior & irritatior succedat purgatio, aut alioqui incōmodior, hæc incommoda expectabimus, vt simulatque sumptum medicamentum fuerit, statim euomant, nullámque vtilitatē tardæ purgationis capiant: qua in re & strangulationis & singultus, & contractionis, & delirii, & animi defectionis, & nimiæ purgationis, & casus virium, & immoderatorū sudorum, & exolutionis periculum imminet. Quúmque mininimè planum sit quódnam horum malorum sit futurum, ad omnia præparatos esse oportet: quæ verò paranda sunt, nunc persequar.

Quæ præparanda sint iis qui elleboro purgandi sunt.

Præparare debemus lectulum sublimem, itémque alium qui strata habeat, ceu lineas, ab angulo ad angulum perducta, & tertium quoque pensilem: spōgias quoque & poscā & melicratū diuersis modis confecta, quorū vnum hyssopum incoctum habeat, aliud origanum, aliud rutā, aliud denique thymum: oleum cyprinum, melinum, irinum, rosaceúmque: emplastra, ellebori dilutum, cucurbitulas, cuneolos, pennam, digitalia, clysteres, fomenta, absinthium, vinum, cibos, glandulam. Si igitur antequam tempus opportunum sit, vomitus irritari velit, metúsque sit ne medicamentum reiiciant priusquam vllum ab eo fructum ferant, vt ipsum contineant hæc faciemus.

Quæ facienda sint, vt qui medicamentum sumpserunt, vomitum cohibeant.

Aquam frigidam dabimus ad os perpetuò colluendum: si non sedetur turbatio, poscam: & extrema valde constringemus, & fricabimus, & muriam, quantum parui mystri magnitudinem cōpleat, per interualla in os indemus: aut vt capparim ex muria in ore contineant, sileántque, nullóque motu cieantur, vel vt sedentes valde sursum versi collocentur, imperabimus. Si ne ita quidem leuentur, cucurbitulas ex multo igni dorso & ori ventriculi applicabimus, & parum aquæ feruentis per interualla sorbēdum offeremus: sique vehementer stimulentur, parū succi absinthii, aut eius decocti addemus. Nemo enim ita procliuis ad vomitum est, neque stomachum ita habet A auersum, qui non à duobus aut tribus ex his remediis leuetur: si verò contrà propter robur stomachi, aut aliquam aliam causam non debito tempore purgari incipiant, in sublimi lectulo qui deorsum vergat, collocabuntur, & vt digitos in os coniiciant iniungemus, & vt gurgulionem & tonsillas vnguium latitudine contingant. ita enim potissimum vomitus irritabitur. Præterea iubebimus vt tibias & poplites quamplurimū possint extendant, & flectant, itémque spinam: & vt vtriusque manus pugnos in ventrem impingant, aut nos impingemus, si ipsi per se nō poterunt. Si verò ne ita quidem euacuabuntur, eos in le- B ctulo collocabimus cuius strata angularia sint, & ipse sit pensilis: eósque agitabimus & concutiemus, ibidē eos adhortantes & iubentes vt vomere contendant, & in eam rem incumbant: eorúmque digitos irino aut cyprino inūgemus. Noui etiam qui scammonii liquore digitos vngerent, & ita purgationem concitarent. Sed si ita non sequatur purgatio, pennas anserinas ex cauda octo aut decem, cyprino aut irino intinctas indemus, aut etiam digitalia. Cōsuuntur enim digitalia ex corio Carthaginiensi, aut alio quouis mollissimo ad longitudinem digitorum de- C cem aut duodecim, instar digiti. Ex his spatiū senum digitorum lana impletur: reliquum verò quod quaternûm digitorum est, inane relinquitur, vt digitis aptetur. Hæc igitur antedictis vnguētis intincta, in stomachum immittemus. Est autem annotandum in iis qui in lecto pensili statuuntur, motum versus pedes aut caput cieri: in iis verò qui vomere non possunt, in latera. in quo casu pensilis quoque inæqualis esse debet, vt motus nauigationi similis efficiatur. Præterea melicratum in quo hyssopum aut o- D riganum aut thymum incoquatur, sorbendum dabimus.

Quid faciendum sit quum strangulatio occupat eos qui elleborum sumpserunt.

Quoniam nōnulli difficulter vomunt, & ideo suffocantur, & sæpe etiam voce priuantur, idcirco strangulationem sedabimus continua melicrati sorbitione, in quo ruta præcipuè sit incocta: sin minus, aliquid aliud eorum quæ prædicta sunt, idque paulatim & cōtinenter propinabimus: itémque stomachum proritabimus, in lectulo pen- E nam vehementius immittendo: si verò valde admodum perturbentur, diluti ellebori cyathos tres, aut quatuor offeremus: quæ verò ad vomitum prouocandū adhiberi solent, reprobamus vel ob hanc causam quòd ellebori dilutum eiusdē qualitatis cū elleboro est, & purgationem adiuuat. at quæ vomitum prouocantia dicuntur, quum diuersæ qualitatis sint, stomachum solum irritant, elleborū verò non commouent. Si periculum quod ex suffocatione imminet, nullo ex his remediis subleuetur, acerrimo F clysteri rem transigemus. intermissionem enim periculi præbet, & tempus nobis suppeditat, vt aliis vti remediis possimus. dabimus quoque galbani tres obolos quos deglutiant. Sed si ne ita quidem sequatur leuatio, vt duos vetustissimæ vrinæ cyathos sorbeāt, cogemus: hæc enim ambo vomitum non cient, & suffocationem subleuant.

Quid agendum quum in his & vox & sensus amittitur.

Si vocis ac sensus expertes fiant, cuneolis eorum dētes diducemus in vtrāque partem, & pēnas immittemus, aut digitalia indemus, & quod sternutationem excitet af- G feremus, ac præsertim elleboro ipso ad id vtemur: sin secus, euphorbio, aut aliquo alio consimili. quādoque enim sternutantes, vorticem quendam pituitosum simul eiecerunt, qui quum stomacho inesset, & suffocationis & amissæ vocis causā afferebat. Si verò & vocis & sensus priuatio ita perseueret, vestimentum aliquod admodum firmum & robustum extendemus, & ex duabus partibus tenendū iuuenibus robustis, & aliis qui contrà sese sint constituti, ac iubebimus vt ipsum vestimentum sublime à terra H extendant, tum in eo reclinabimus hominem qui elleborum sumpsit, ac quandoque in sublime tollemus, eodem etiam vestimentum circumuertemus, quandoque verò in latus vtrunque deuoluemus, aliis id latus

quod prope eos fit,attollentibus, aliis verò deprimentibus.ac tunc quidem scire conuenit,nisi homo his quassationibus & commotionibus à sensus priuatione non subleuetur,eum non esse præterea sensum recuperaturum.

Quibus remediis vtendum ad horum singultus & conuulsiones.

Quoniam plerosque ac ferme omnes eos quibus elleborus datus sit,singultus corripit, non omnibus tamen periculum inuehit:ideo fit vt qui leniter & maiore spatio interposito intercurrit,eum ita sinamus: quandoquidem non sit futurus inutilis,quum stomachum proritet,& quasi recordationem excretionis ei suggerat. Si verò fuerit contentus,& vehemens,& multis os vibret & quatiat, & conuulsiones inducat,in primis melicratū dabimus,quod in singulis ictibus calidius absorbeatur: parum autem rutæ simul decoquatur,aut per se succus exprimatur, & singulatim,aut ex melicrato,aut calida aqua sorbendum exhibebimus:si non subleuetur,remedio vtemur quod sternutamentum cieat: si verò ita quoque molestia perseueret,per totam spinæ longitudinem cucurbitulas applicabimus:si verò admodum ossea spina fuerit, dorso prius peruncto,vnam cucurbitulam sub magna colli vertebra affigemus,eámque deducere sensim,& deorsum in spinā trahere conabimur: quúmque ad eum locum perducta fuerit vbi ventriculus adiunctus est,aliam quoque admouebimus prope vertebram, & ita eam etiam deducemus: atque ita primam ablatam iterū superius applicabimus. nam sæpenumero cucurbitulæ admotæ stomachum à singultu contractum,& veluti contortum dirigunt,& ad suū statum redigunt.Præterea verò partes extremas vinculis excipiemus, eásque calfaciemus tum fomentis,tum in aquam calidam infundendo.Adhæc etiam pauores quosdam machinamur,& cōtumeliis eos incessimus,& vt magnas inspirationes edant edicimus: atque etiam vt longo tēpore spiritum intro trahāt,& vt longo tractu respirēt.

Quid facto opus sit in contractionibus quæ consequuntur.

Quemadmodum singultus omnes inuadere, ita cōtractiones quoque consueuerunt: quarum vehementes, quæ præsertim musculis accidunt qui in cruris sura sunt, itémque in femoribus,& brachiis,& musculis masticatoribus,& in extremis pedibus,& potius etiam in manibus, quarum,inquam,vehementes sedabimus,copiosè vngentes,comprimentes,calfacientes,fouentésque: quin huiusmodi contentiones compressio musculorum manibus facta summopere adiuuat.nam qui in eorum ventribus collectus est spiritus,qui cōtractionis est author, manuū compressu eliditur.Iam verò oleum Sicyonium,& vetus, & ex acopis quæ calfaciunt & molliunt, & castoreum perfusum,& epotum,& per se & cum melicrato, & melicratum copiosum cum ruta absorptum, obtundere & leuare contractiones solent: sed maximè omnium contractos iuuat balneum.Quapropter si purgatio abunde successit, vt in plerisque eorum qui vehementer contrahuntur contingit,eos lauabimus & iterum & tertió. Ac quēdam etiā vno die octies lotum vidimus, non eo die quidem quo elleborum sumpserat,sed consequente: nam secundo die vehementi contractione correptus,balnei auxilio fuit leuatus.

Quid faciendum in nimia purgatione, vt vomitus comprimatur.

Nimias purgationes sistemus calidissimum potum propinando, & extrema ligando, & vehementi frictione,& validis cucurbitulis tum hypochondrio, tum verò dorso admotis,& vi etiam auulsis.Summè etiam vomitus cohibet absinthii potio:sed si vomitus perseuerarint, etiā soporiferis dolorem mitigātibus vtemur. hæc enim quū suapte natura vim exiccādi habeant,& quia somnum inducunt,ideo excretiones sistunt: siquidē somnus quoque vim excretionis sistendæ habet.

Quid agendum quum sudores consequūtur.

Sudores immoderatos sistemus ventulum commouendo,corpúsque spongiis aqua frigida aut posca imbutis,& expressis,abstergendo:vtemúrque linimentis & stipantibus & emplasticis: casum autem virium alimentis A & vino recuperabimus. Qui verò teporem aut anxietatē sentiunt, ii mihi videntur nescire anxietatem à casu virium distinguere.

Ex Herodoto,de iis quibus suffocationis periculum imminet:ex libro de remediis euacuantibus, Cap. VII.

QVI periclitantur ne suffocentur,ii in principio purgationis modicum saliuæ expuunt: quum autem ve- B hemens vomendi appetitus excitatur, nihil excernunt, facies intumescit,oculi exeruntur, colligantur & constipantur partes ad respirationem pertinentes, cum spirandi difficultate coniuncta:nonnulli verò linguam exerūt, & copioso sudore madescunt:alii dentes concutiunt, eisque mens tentatur. Quum igitur imminens periculum cognoscamus,nulla interposita mora quamprimum succurrere debemus:vnguenta enim pennis obuoluta indemus,& dabimus operam vt pituitam quæ locis deglutionis insideat atque inhæreat euellamus. Atq; ego quidem C in quodam qui suffocatione correptus inibi erat vt moreretur,(nam dētibus contractis ita conciderat, vt faciūt iugulatæ hostiæ) ore cuneolis aperto, & dentibus obfirmatis,ne eos clauderet,manum inieci, & contractis in orbem neruis qui ad deglutionem sunt, manui adhærescentem pituitam extraxi,quæ etiam abstersa indiuidua permansit.

Ctesii,de elleboro, Cap. VIII.

PAtris auique mei temporibus nullus medicus elleborum dedit:nam neque eius temperiem, neque modū, D neque pondus quod dandum esset illi cognouerant.Si verò quispiam elleborum potui daret, in primis hominem admonebat,fore vt in magnum periculum casurus esset: cæterùm ex iis qui sumpserunt,multi suffocati sunt,pauci seruati:at nunc tutò dari videtur.

Mnesithei,de elleboro, Cap. IX.

ELlebori potioni magnum periculum coniunctū est: nam vel statim valentem hominē reddidit, vel multam longámque molestiam in morbo concitauit. Dandā verò huiusmodi remedia sunt iis qui se tuta curatione E præterea curatum iri non putant.

Ex secundo libro Antylli de remediis euacuantibus,de apophlegmatismo, Cap. X.

APophlegmatismis vtendum est vbi cætera remedia fuerint adhibita quæ deducere queant materiem stabilem quæ iam facta sit,& localibus remediis potius indigeat.Etenim apophlegmatismus potest simul calefacere,& materias infestas abducere, corporáque corrigere,& emendare,distributis super eis medicamentis iis quæ pi- F tuitam auocant, ad sinapismi proportionem. His autem vtendum est quum aluus pridie deiecit aut clysteri,aut aliquo alio leuiter & purè subducēte irritata:post apophlegmatismum,melicratro calido colluemus.Si verò vehemens morsus remaneat, lacte aut rosaceo id ipsum erit faciendum.

Galeni de iis quæ caput euacuant, Cap. XI.

SVccos qui in capite sunt,sputis euacuamus: quòd si leuiter facere voluerimus, piper & masticen admiscebimus:si vberius euacuare propositum sit, vt pyrethrum G & vuam taminiam mandant imperabimus. Anemonæ quoque vtriusque radix commansa pituitam prouocat, itémque capparis radicis cortex: serosum excrementum, hæc remedia vacuant.Crassam verò lentámque pituitam, sinapi cum oxymelite,aut sapa in qua origanum aut hyssopum incoxeris.Ego verò(vt tu nosti)eam sinapi cum oxymelite admisceo. Si verò cerebrum muco purgandum sit,acribus eū remediis,quorū nōnulla sternutamēta itidē cient,euocabimus.Itaque anemonæ omnis, itémque cyclamini & betæ succus per nares purgat. Sternutamenta H verò mouet ranūculi radix æquè ac alia omnia quæ vehementer siccant,& sternutamenta prouocant,itémque flores & struthii radix. Porro sternutamenta in succis crudis qui thorace, pulmone, & capite continentur, non conueniunt. partes enim illas vehementer quatiunt & perturbant, quæ moderatè calefieri & quiescere, vt crudi

succi concoquantur desiderant: quibus agitatis contrarium euenit, siquidem ita magis implentur, & succos in eis contentos non concoquunt. Contrà verò vbi iam cocti fuerint, ad excrementa euacuanda sternutamenta conducunt. Videmus enim in grauedinibus destillationibúsque, in initio eas à sternutamentis acui, atque exacerbari morbos, in declinationibus verò dissolui. A

Antylli, de suffumigatione ex secundo de remediis euacuantibus, Cap. XII.

SVffumigatio nō multis quidem, sed iis quibus thorax morbo obsidetur, accommodata est: atque ne iis quidem omnibus: neque enim sanguinem spuentibus ad hibenda, neque etiam arido morbo laborantibus, sed iis solùm conuenit qui asthmatici sunt, & nōnisi recta cer uice spirant, quatenus à multitudine pituitæ quæ difficulter educi queat, vexantur. Suffumigationibus autem vtendum est quum cæteris quoque localibus remediis vtimur, prius tamen aluo emollita: homo verò vestibus totus tectus in sede locandus est ita vt diuaricatis cruribus prona facie ad vtrunque genu decumbat, & os fatiscat. in spatio verò intermedio, olla aut lebes ignitos carbones habens statuatur: tum in ignem spargenda est aristolochia, ac præsertim quæ clematitis dicitur: sin mi nus, quæ dactylitis nominatur: vel sulfur ignem non expertum, aut ladanum, aut tædam, aut ligna persicæ arboris, aut funiculū derasum impones, in quo genere melior est nauticus, qui mari fuerit madefactus. homini post ea imperandum est vt ore patulo fumum promptè attrahat: multi enim hoc confecto pituitam excreuerunt. B C

De iis quæ per nares caput purgant, ex eodem libro Antylli, Cap. XIII.

IIs quæ per nares caput euacuant, vtimur ad hunc modum: calamus tenuis per rectum perforatus qui in nares indi possit, quique sit sex digitorum longitudinis, in nares imponitur: tum capacitas tota medicamento impletur. esto autem calamus aut naturalis, aut æneus. Eo igi tur naribus admoto, ex altera extremitate insufflādo medicamentum in nares propellimus. quæ imponūtur sunt hæc, apœlium, succus cyclamini, aut betæ, aut elaterium tritum, cedræa, & quæcunque huiusmodi sunt materiæ. D E

Ex eodem, de iis quæ per lacrymas purgant, Cap. XIIII.

EOrum quæ lacrymas cient exiguus est vsus: ad oculos enim diuturno morbo exiccatos duntaxat, itémque palpebras scabie oppressas, & quum oculi nō nutriuntur, vtimur, vt oculos humore perfundamus, aut materiam ad eos adducamus, qua probè alantur. Lacrymas autē prouocant collyria quæ acria sunt: quæ verò odoratu lacrymas prouitant, sunt veluti, sinapi, cepæ, & silphii liquor. Fu mus verò, quippe qui magis lædat quàm iuuet, euitādus est. F

Ex eodem, de iis quæ per vrinam inaniunt, Cap. XV.

VRinam mouentium vsus cauendus est in tabescentibus, aut macie confectis, quandoquidem eos valde perturbat. ex iis verò quæ vrinā ciēt, alia sumūtur ore potui data, alia glandi colis imponuntur. his verò potissimū vtimur quum vesica expleta est, & idcirco contrahi, & va cuare vrinam non potest. in glandem verò priapi nitrum aqua resolutum, itémque muriam, salis florem, fel, cyclaminum, & corem animal indimus. G

De iis quæ sanguinem educunt, ex eodem libro, Cap. XVI.

VTimur iis quæ sanguinem educunt, in mulieribus quibus mēstruæ purgationes suppressæ sunt. sanguinem verò educunt ea quæ vrinam prouocant omnia, & quæcunque non cum siccitate, sed cum acrimonia calfaciunt. Inter hæc numeratur brassicæ radix decocta, cuius decoctū potui detur, & præcipuè agrestis brassicæ, & magis eius quæ marina vocatur: perseæ radix, itémq; saluia, ruta, amaranthus, chrysanthemon, dictamnum, erucæ semen. Prouocant etiam quæ adhibentur extrinsecus, quū ori vuluæ admouentur, vt ruta trita per se, vel cum sale, vel cum melle, vel cinis radicis anethi cum melle, porri succus, alliorum capita admota, myrrha trita ex vino, amomum, & denique leporis coagulum.

De iis quæ sudorem prouocant, ex eodem libro, Cap. XVII.

SVdorem mouētibus vtimur vel vt siccitatem minuamus quæ in summa cute à febribus & præcipuè tabidis inducta fuerit: vel vt pruritus & commorsiones vehementer vexantes amoueamus, vel in reficiendo post longum morbum corpore, vbi summa cutis exaruit. Vtimur pari modo eisdem vbi corpus ex alimento fructum nullum fert, & in corporis extenuatione, & in cruditate, & hydrope qui ἀνα'σάρκα nominatur, & in quibus eruptio aliqua in summa cute excitatur, quum aut corruptio præcessisset, aut cibi acrimonia. Sudorem autem prouocant hæc, chamæmelum siccum tritum oleo inspersum, & summæ cuti validè confricatum, seseli Massiliēse, pyrethrū, cachry, anisum similiter oleo inspersum: nitrum tostum non nimis tenue, sed crassiusculum cum oleo: salis flos oleo temperatus, liquor cyrenaic⁹ aqua dilutus, corpori infricatus, & ad ciceris magnitudinem epotus.

De deriuatione, Galeni, Cap. XVIII.

DEriuatio eiusdem generis est cum euacuatione quæ fit per eam partem quæ fluxionem suscipit: ea fit per aliquam vicinam partem, vt quum per gurgulionem aut palatum fit fluxio. ipsius deriuatio accommodatè per nares fiet, nobis irritantibus, aut per aëria medicamenta prouocantibus. Quum autem ad oculos aut aures succi vergunt, tum eos non in nares tantùm, sed in os etiam deriuare debemus, medicamento quod ex origano & sapa, & quod ex sinapi constat, dato ad os colluendum & gargarizandum. Id etiam nobis est perspicuum, vuam taminiā commāsam, pyrethrúmque, & cætera hui⁹ generis acria, succorum copiam quæ in oculos aut aures ex capite fertur, ad os traducere. Fit etiam deriuatio, si id quod per asperam arteriam in pulmonem defluit, ad stomachum diuertamus: siquidem hoc est potius eligendum. Atque etiā in muliere si per venas sedis sanguis erumpat, eúmque ad vteri venas traducamus, fiet deriuatio: ex quo fit vt riuare sit per riuos ducere, deriuare verò est è riuis ad latera diuertere.

De reuulsione, eiusdem, Cap. XIX.

VEhementissimos influxus succorum auxiliis reuellētibus confestim ingruere prohibemus. Sunt autem reuellentia auxilia, vincula artuum, vbi succi in thoracem & ventrem vehementer inclinant: vomitus verò, vbi partes infernas petūt: quemadmodum etiam acres clysteres, vbi ad vomitum vergunt. Has ambas succorum inclinationes, eā, inquam, quæ per superiorē & per inferiorē ventrem fit, ad vrinas & sudores reuelles. Vrinas quoque tum ad sudores, tum ad alui deiectiones trahes. reuellens etiā præsidium est cucurbitula prope māmas affixa. Quæ verò hypochondriis adhibentur, sæpenumero sanguinis ad nares impetum valde reuulsisse conspexistis, quemadmodum etiam immodicas per vterum eruptiones: acria quoque medicamenta artubus imposita, succos ad caput visceráque vergentes reuellunt. Omnino autem reuulsio facienda est deorsum, vbi succi sursum vergunt: sursum verò, vbi ad inferiora feruntur: & vbi introrsum, ad exteriora: vbi extrorsum, ad interiora: sique dextrorsum inclināt, in sinistram: si sinistrorsum, ad dextrā facienda reuulsio est. eodémq; modo fluxiones quæ retro inclināt, antrorsū: quæ verò in anteriora, retrorsum reuellēdæ sunt. Timocrates igitur Heracleotes, quū iuuenis quidam ex agro nō mediocre pondus in vrbē dextra manu tulisset, ob eámq; causam impleta manus fuisset, iussit vt pari pondere sinistræ imposito tantundem itineris conficeret: ita enim fore vt manus tumor euanesceret. qua re confecta, statim tu mor cessauit. Ac me quidem non solùm in manibus, sed cruribus etiam tale aliquid facere conspicitis: cruri nanque in quod humor confluit, aliquod repellens medicamentum adhibeo, idque aptè ligo: eáq; deligatio ab inferioribus partibus incipit: eáque semper vicinas partes continenter excipiens & densans, vsque ad inguina progreditur: alteri verò cruri aliquod medicamētū calfaciēs

impono,atque ita fluxionem commuto,& ad alterũ crus reuello.

Ex Galeno,de vomitu, Cap. xx.

QVI vomere consueuerunt,iis quandoque consuetudinem seruare, quandoque verò intermittere conducit. Si ergo in ventrem flaua bilis confluat, homóque sit ea natura vt amara bilis in eo redundet,regionémque calidam habitet,& vitam laboriosam atque ærumnosam degat,is assuefaciẽdus est vt bilim pri⁹ vomat quàm cibum capiat. Si verò malum inde originem ducat quòd multum vini à balneo ante cibum velit bibere,tum & vomendi consuetudo est omittenda , & simul etiam potus atque pastus multitudo auferenda . Ventriculus enim ab his factus imbecillus,totius corporis redundantiam quæ in eum confluit suscipere assuescit. Quibusdam tamen temporibus prodest euomere,vt succum glutinosum, & plurimum à ventre abstergamus : quo quidem tempore radiculas ex oxymelle,& quæcunque sunt huius generis offeremus:sique talem succum in ventriculo quis continuò aceruarit,is continuò quoque ad vomitum impellendus erit: contrà verò, si ventriculus imbecillus ita sit vt quæ sumpta fuerint ferre non queat,vomitum prohibebimus: pauculósque cibos,& eos quidem stomacho idoneos,dabimus,& medicamentis quæ foris superdantur , eum roborabimus . Cui autem à cœna vomitum sine molestia cieri volumus,narcisci bulbos vnà cũ aliquo eorum quibus ille vescatur propinantes, eum ita afficiemus vt facilè vomat. Narcisci enim bulbus quem caput vocant,medicamentum est ad vomitum efficax. Valet etiam ad vomitum prouocandum semen anagyri, & glandis vnguentariæ carnis drachma ex melicrato epota: hæc itidem per infernam aluum copiosè subducit . Itaque quum hoc medicamento vtimur ad ali cui⁹ visceris purgationem,& præsertim iecoris & lienis,ex oxycrato dare ipsum consueuimus.

Quomodo facilè quis vomat,ex iis quæ ad Potamonianum de vomitibus scripta sunt, Cap. xxi.

QVoniam iis qui violenter & difficulter vomunt, nõ mediocre periculum imminet & venam aliquam rumpendi,& aspectum lædendi,& fauces ,& columellam & gulam dolore conficiendi,& aliquod aliud incommodum patiendi, idcirco medici rationes inuenerunt quibus facilè quispiam vomat,ne cæteris commodis quæ ex vomitu consequuntur,ob eam causam priuentur. Vomitus enim pituitam euacuat,caput leuat, & totum reliquũ habitum corporis agiliorem reddit : & quandoque eum qui cibum auidius ingessit , cruditatibus vexari , & eum qui nimio vino se ingurgitarit,lædi non sinit. Summa ergo & totius rei caput est facilitas in mediocri repletione vomendi . qui enim se nimis expleuerunt , ita ventrem quoque impleuerunt vt eum contrahere nullo modo possint. Adhibenda quoque diligentia est ne quæ dentur, acerba aridáque sint , sed partim dulciora & humidiora, partim verò acriora sint. Inter hæc probãtur radicula,eruca,vetus salsamentum,origanum , & parum cepæ atque porri. Valent ad hoc etiam ptisanæ ex leguminibus melle adiecto:itémque lomẽta fabarum,& pingues carnes . nec tamen horum succi tantùm sumendi sunt , sed tota etiam moles deglutienda: si quidem ita accommodatius euomentur. Nam quæ facilè in succum vertuntur,ea & sua tenuitate,& quòd parum abest quin concocti sint , facilius distribuuntur. Ergo qui vomiturus sit,non debet in mandendo morari diutius:sint autem omnia coquẽdo emollita. Inter vina,dulciora anteferenda sunt. hæc enim magis fluitant,& multo etiam magis si maiore aquæ copia quàm cõsueuerint diluantur. Debet autẽ is qui vult euomere,& tepidiorẽ & largiorem potum sumere , amygdalásque melle intinctas edere,& eodem tempore placentas gustare, peponísque ac cucumeris semen maceratum & læuigatum cum melle offerre.ita enim vomitum mirũ in modum citat. Idem facit etiam cucumeris radix trita ex melle. Qui volunt vehementius euomere , ii narcissi

A bulbum aqua decoquunt, eáque vinum temperant : ciet non secus vomitum irinum vnguentum , si quis illitis eo digitis irritet. Ad summam,non multum spatii debet intercedere inter cœnam & vomitum,sed dum cibi adhuc sublimes sunt,vomitus incipiẽdus: si verò te impediat repletio vt cogaris intermittere,tũ primum somnum dormies:ita enim & venter aperitur,& cibi facilè sursum redeunt. Qui verò in somnis vomunt , confert aquam frequentius absorbere,& vomitus neque acorẽ neque morsum habentes soluet. Valet etiã ad vomitum,nec cessare, B nec quicquam intermittere:sed vbi primùm vomitus apparebit,etiamsi perexiguus sit, irritandus erit,nec ab irritatione cessandum:interim verò tepidiorem aquam bibere,quandoquidem hoc pacto quispiam absque vlla molestia pulcherrimè vomet. Post vomitus autem os colluendum est,& facies posca aut aqua abstergenda . hoc enim & dentibus prodest,& caput alleuat. Sinciput verò præstat oleo rosaceo,aut crudo, quod omotribes vocant,vngere: quúmque est quiescendum,iubere alicui debemus vt pedes placidè fricet,quum hoc etiam caput leuet. C

Ex Diocle,de iis quæ ad vomitum valent, Cap. xxii.

EX iis quæ vomitum prouocant, quæ medicamenti vim habẽt,quæque efficacia sunt,nõ debẽt adhiberi: vtendum verò est familiaribus, & præsertim quæ consuetæ victus rationis sunt. Huiusmodi erit dilutum cucumerum tenerorum,& in frusta sectorum, & aqua maceratorum:qua deinde temperemus potum quem à cœna tepidum sumamus:itémque aqua decocti sphæni eodem mo- D do pota,aut pura polenta non admodum cocta,cum melle in sorbitione sumpta & ante & post cœnam : aut allia tosta ex melle sumpta,aut sisama fricta tritáque,& tribus melicrati semiheminis perfusa. Hæc omnia & tepida , & aceruatim sumenda sunt: ac facilius quoque sedẽs quàm stans quispiam euomet. non debet autem ad vomitum incitatus cogi,vt omnia exquisitè euomat. sed vbi satis fuerit euacuatus,tum cessandum,nec interim quicquam vel exiguum bibendum. Qui verò aridum vomit, is debet aquam tepidam superbibere: quúmque tantum vomuerit E quantum esse consentaneum videatur,tum ventrem tanquam vas quoddam lauet potu melicrati , aut aquæ permultæ,& iterum vomat : si non faciem aqua perspergat, & os vino mero & tepido colluat, & tribus cyathis eiusdem paulatim gargarizet.

Archigenis de vomitibus à cibo excitatis, Cap. xxiii.

In quo interpretando fuit propemodum diuinandum.

VOmitus à cibo non consuetudine,sed necessitate cõmouetur. Mirabilis autem vtilitas inde consequetur F si bis térve in mense cieatur. nam & ex eo quod necessitate,ac propemodum vi prouocatur, facilitas quædam cõsequitur,à qua nonnulli iam eam consuetudinem sibi acquisiuerunt,vt onus ciborum continuum alii exquisitè, alii verò planè deposuerint. súntque admodum negligentes ii qui non dant operam vt quæ vehementer eis molesta sunt,& præsertim quæ à colo procedunt,extinguant, & ad nihilum redigant. Ego tamẽ ne in his quidẽ perspicuis præmiis quæ proposita sunt, vllum tale medicamen- G tum homini puro,& qui temperantiam seruari posse putet,suaderem. esset enim commutatio,vt alteri morbo locus daretur:& alicui quidem detestandus,alicui ἀτροφία, quum ex alimento nullum fructum corpus fert : alii deformitas aut grauis imbecillitas,amaræ bilis vitia , itémque atræ bilis,difficultas respirationis,vitiosa nutritio,defectio voluptatis,redundantia cupiditatis. Ac nonnulli ita stomachi assueti sunt, vt statim id quod ingestum sit reiiciant,priusquam ex eo vtilitatem vllam percipiant : vel propter malũ quoddã quod explicari nõ possit,ipsum vomũt:idque nõ digitorũ prouocatione, sed radiculis qui- H busdã in ipsum ferme ventriculũ iniectis:idque quod relictũ est,æquè ac totũ grauat,& facilè & absurdè corrũpitur,neq; vnquã cõcoquitur. Præterea alui secessiones immoderatè mehercule perturbãt,doloré sq; duri parti hinc

partim aliunde exoriuntur,corpus occupantes,quum præ
ſtò ſit & paratum corpus,vt iniuria à quacunque cauſa af-
ficiatur :& morbi etiam in quibuſdam latitant acceſſio-
nibus à ventre intercifis:contrà verò ſeſe offerunt, quum
anguſta eſt via per quam auxilium afferatur, quum quiſ-
piam ita animum inducit vt relicta & pro nihilo ducta
temperantia in huiuſmodi cumulum malorum cadat.

Rufi,de clyſteribus, Cap. XXIIII.

EX clyſteribꝰ qui iniiciũtur,alii molles,alii acres ſunt.
Molles cõſtãt ex aqua calida & aqua & oleo cõmixtis,
ex lacte,ex fœnigræci, alicæ,tragi,lini ſeminis, & maluæ
decocto,ex cremore ptiſanæ,aut tritici,ex portulaca, plã
tagine,beta,pane,vino & oleo mixtis, eruo decocto len-
tium, & roſis,& roſaceo:nonnullis verò adhibetur adeps
anſerinus,ſuillus,caprinus,hircinus,& gallinaceꝰ, butyrũ,
reſina terebinthina, ruta,cuminum, lauri baccæ, anethũ,
& bitumen. Acres autẽ ſunt,muria,aqua marina,garum,
ſiluri,decoctum iridis,thymi,ſatureiæ,ariſtolochiæ rotũ-
dæ,cucumeris ſylueſtris, abſinthii, melicratum cum ſale
& nitro,colocynthidos decoctum,centaurii ſuccus, cnici
decoctum,itémque ellebori nigri,mercurialis,polipodii-
que:acetum cum nitro,rhus quo vtuntur coriarii. Molles
ergo clyſteres conueniunt iis in quibus ſtercus durũ inſi-
det,& in quibꝰ maiꝰ aliquod remediũ adhibere volumꝰ,
vt cucurbitulas,dropacem,venæ ſectionem: aut abradere
aliquid inſtituimus,aut chirurgiã exercere,in geſtatione,
balneo,aut vomitu,& præſertim purgante. Iam verò mol
lem clyſterem indimus etiam iis quos medicamento ali-
quo per infernas partes purgante ſumus purgaturi, vt id
facilius ſuccedat, & minimè conſentaneum ſit vt nudum
medicamentum corpora cõtingat. Eodẽ quoque vtimur
quaſi curationis cauſa poſt acrem clyſterem iniectum, vt
abſtergamus ſiquid inſedit,ne acres res quæ inhæſerint,
nimis mordeãt. Vtimur quoque molli clyſtere in iis qui
ſanguinem ſpuunt, ne vaſa nimia cupiditate & volũtate
exorta,à vehementia diſrumpãtur.Et in quibus partes ad-
iacentes acres ſunt, vt in exulceratione inteſtinorum quæ
defluxiones afferat,& in iis quorũ inteſtina à medicamẽ-
tis eroſa fuerunt,& in torminibus & flatibus,& quum ſto-
machus morſibus vexatur, & in continuis nimiiſque deſi-
dendi cupiditatibus,& in quibus grauitas rectum inteſti-
num vrget,quam perfrictiones quædam excitarint : & in
vrinæ difficultatibus,& in ſuffocationibus quæ ex vtero
fiunt,& quum inteſtina inflammatione tentantur, & quũ
chirurgia in ſcroto adminiſtratur : & omnino in capitis
dolore in initio ante alia remedia, vt materiam aliò tra-
ducamus. Non tamen eadem iniecta proſunt omnibus,
ſed aqua per ſe infuſa facit vt ſtercus excernatur in febri-
bus continuis & malignis,& in ætatibus & naturis corpo-
ris delicatioribus,& in quibus non longo tempore ſter-
cus contentum exaruit, & in iis qui ex lõga imbecillitate
corpus reficiunt,in quibus excrementa difficulter reddũ-
tur,& in chirurgiis prope anum adminiſtratis. Cæterùm
in iis in quibus flatuum inuolutiones fiunt, aqua vtemur
calidiore,quippe quum tepida flatum gignat,& vnica in-
iectione clyſteris infundemus:nam quod interiecto ſpa-
tio inditur,procreare flatus ſolet. Fœnigræci dcoctum
mulieribus potius conuenit,itémque mollioribus & deli
catioribus,quorũ ſtercus ſit aſperiꝰ. Eodem quoque mo
do maluæ decocto vtemur,& præcipuè in quibus locorũ
mitigare ſiccitatem oporteat.Lini ſeminis autem,in qui-
bus morſus ſunt,partibus mediis inflãmatione obſeſſis,
ſi tamen acutæ febres fuerint,capútque patiatur, hæc in-
iectio quia caput replet,fugienda eſt. Erit autem accom-
modata locis muliebribus,veſicæ, renibus, & inteſtinis
inflammatione vexatis.Furfurum cremor,tragi, panis, &
alicæ,vim etiam quandam alendi habent, & ſæpe etiam
vbi deiecta fuerint excrementa, vſus poſtulat vt aliquid
quod alat iniiciamus:vt in attonitis,& quibuſdam cardia
cis,qui quum ſumere aliquid volunt,non poſſunt, neque
etiam tranſmittũt, quũ ſtercore ſint repleti. Præterea ha-
bent etiam vim diſſoluẽdi,præſertim ſi triticei ſint: quin
hæc etiam iniectio inteſtinorum vlcerationibus quæ in
ſumma cute ſunt,prodeſt,quibus itidem ptiſana cõuenit.
magis enim abſtergit,& ſtatim ſtercus diſſoluit:ſique ſuil

A lum adipem adiunctum habeat,morſibus medebitur, ef
ficacior eſt hircinꝰ. Betæ ſuccus & decoctum,inteſtinorũ
vertigines & palpitationes diſſoluunt, & ſtercus molliũt,
& morſionibus occurrunt.Portulacæ ſuccus vtilis eſt fer-
uoribus cum alioqui exortis, tum verò ob læſionem ali-
quam conſequentibus, & iis in quibus ob duri ſtercoris
excretionem, quæ paulatim per ablationem facta fuerit,
malè affectus conſtrictor,& rectum inteſtinum affectio-
nem eryſipelatis naturam referentem contraxit. in quo
caſu eidem ouum & oleum admiſcetur,in omni verò in-
B flammatione per ſe iniectus cõuenit.Aptus eſt iis quorũ
loca imbecillia ſunt,& in quibus tormina fiunt : at rutæ
decoctum magis valet ad flatus diſcutiendos, aut etiam
cymini,aut anethi,aut lauri baccarum. quandoque etiam
huiuſmodi decoctum febricitantibus ob perfrictionem
prodeſt.Lac clyſteri iniicitur,vbi inteſtina,renes,veſica,&
vterus vlceratione & inflammatione obſidentur. Acres
verò adhibentur,vt pruritus,extuberationes,& cutis vlce
rationes excitentur.quibus roboris cauſa (niſi à noma ſit
C origo)mel,aut adeps anſerinus aut ſuillus accedit.Reſinã
terebinthinam antedictis adiungimus:hydrelæo verò in
morbis in quibꝰ ſtercus retinetur,& præſertim quos per-
frictio inuexit:itémque bitumẽ. butyrum verò indimus
quum propter inteſtini recti inflammationem ſtercora
continentur,& concreta excernũtur:quúmque vlcera ſor-
dida inteſtinum obſideant,idem clyſter conueniet. Mal-
uæ decoctum & ſuccus in longis torminibus, & quæ etiã
diutius extendantur, atque etiam in inflammationibus
inteſtinorum,quum ſedes quoque ſimul affecta eſt,& mu
liebres læſiones adſunt,vtiliter admodum iniicitur. Meli
D cratum verò inditur quum nullo modo partes ſunt affe-
ctæ,ſed ſtercus contentum molliri difficulter poteſt:& in
quibus notabili quadã chirurgica adminiſtratione vten
dum ſit. Vino autem,oleo, & cremore ptiſanæ aut maluæ
colluemus eos qui papaueris liquorem ſumpſerint : ſique
aluus ſubducatur,frigidis clyſteribus: ſi non, calidis vte-
mur.qua in re occaſio eſt vt feſtinemus. Lac bubulũ, aut
caprillum,aut ius gallinarum infundemus iis qui altercũ
ſumpſerunt. Vinum cum roſaceo,vitello ouorum,aut dul
ci roſaceo incoctum,iis aptum eſt quos crebra deſidendi
E cupiditas(quam πτινσμώδη vocãt) exerceat:idque in prin
cipio.Hydromeli verò aut decoctum lenticularum cum
melle,aut erui decoctum eodem modo, aut ptiſanæ cre-
morem cum roſaceo iniicimus, quũ aliquid eorum quæ
ora obturant,in colo inteſtino fractum ſit.Ficuum deco-
ctum accommodatum eſt iis qui bupreſtim biberunt.
Menſura eorum quæ iniicienda ſunt, habita naturæ ra-
tione in viris minor,in fœminis maior ſit:ita tamẽ vt ma
xima ſit triũ heminarũ,minor verò vnius. Habẽda quo-
que eſt ætatis & vitæ ſtudiorum,& magnitudinis ventris,
F & morborum,& ſymptomatum ratio.Sæpè enim & bis &
ter iniicimus,& præſertim in quibus vlceratio & inflam-
matio in recto inteſtino ſtercus quod inibi eſt, continet,
vinculi inſtar,idque quod iniectum eſt ſuperiores partes
petere nõ poteſt: & ita ſurſum excernitur,vt tantummo-
do ad perfundendum & madefaciendũ valuerit. Atque
hæc quidem de clyſteribus, déque iniectionibꝰ mollibus
commemorata ſunt nobis. Acres autem clyſteres in late-
rum doloribus conueniunt : itémque gingiuarum deflu-
xionibus,capitis doloribus,febribus inordinatis quæ nõ
G vehementes inuaſiones habent, ſed remiſſas & inæqua-
les:grauitáſque in inteſtinis ſit,& vẽter humidus,& mol-
le hypochõdriũ. Valẽt etiam in quotidiana febre quum
& ſuffocationes ſunt, & propenſio in ſomnum nimia, &
etiã in magna difficultate reſpirandi, morbo pulmonis,
angina,tetano, morbo comitiali,inſania, coxendicis do-
loribus,vertiginibus,nonniſi recta ceruice ſpirantibus,lip
pitudine laborantibus,lumbricis teretibꝰ & latis, qui in-
tus contineãtur,iis qui lethale aliquid ſumpſerint aut me
dicamentũ:vlceribus,aut ebullitionibus & eruptionibus
H quæ in capite fiunt, callis & extuberationibus in ſumma
cute naſcentibus,ſcabie,lepra,recti inteſtini vſque ad con
ſtrictionem reſolutione,lethargicis & qui pituitam in vẽ
triculo adhæreſcentem habent,& ob eã cauſam non con
coquunt,nec fructum ex alimento ſentiunt, & decolores

ſunt:in fluore alui, cœliacis, hebetudine oculorum, & vlceratis inteſtinis. In hoc genere non idem omnibus conuenit: nam acres clyſteres in acutis & vehementibus febribus, & in quibus ſtomachus, aut inteſtina, aut alia imbecilla ſint, vitare conuenit:quorum etiam vſus fugiendus eſt in iis quorum veſica, aut renes, aut vterus malè affecti ſunt, & quibus aluus per ſe humectatur. Itémque hyeme, aut æſtate ardēti, & in corporibus imbecillis, quæ vel ob morbum ita ſint affecta, aut quod ita delicata ſint nata: atque etiam in pueris, & mulieribus, & eunuchis, & populis qui ad Septentrionem ſunt ſiti, & regionem frigidā incolunt, vt Galli, vt Thraces, vt Itali:ſiquidem hi clyſteres acres ferre non poſſunt:& item in iis in quibus ob quamcunque iniectionem aut cauſam inteſtina vlcerantur, & in vulneribus notabilibus, & quæ neruis inflicta ſint. Audētius autem huiuſmodi ablutionibus vtemur in viris iuuenibus, quorum firma ſit corporis conſtitutio, & athletica:in locis verò, vt in Ægypto, vbi huic remedio aſſueti ſunt homines, itémque in aliis temperatis. Iam verò valde acribus, in iis quorū firma eſt corporis affectio, ipſique fortiſſimi ſunt, & eis aſſueti, quum neque febres neque morbi diuturni adſint, craſſitudo autem humorum ſubſit, aut torpor & ſegnities corporis conſequatur, vti conſueuimus. In coxēdicis autem doloribus, & ea ſpiratione quæ recta ceruice dūtaxat fit quum ſpiritus à ſtomacho non eliditur, clyſteres ii ſunt accommodati qui ſanguinem educunt:vt garum, ſiluri, muria, aqua maris: at in quibus ipſa tantummodo affectio eſt, & partes adiacentes integræ ſunt, cæteri clyſteres cōueniunt, & magis quum adhibeantur, vt corpus ad alia auxilia præparetur. Parantur autem hoc modo: Mellis heminæ dimidium, aquæ marinæ heminæ duæ, ſalis holcæ tres, olei quarta heminæ pars:quidā verò duo oua adiungūt. Alius clyſter: Salis eadem mēſura, nitri tātundem, cremor ptiſanæ adiungitur. Alius. Decoctū colocynthidis: eius enim tomentum per ſe decoquendum eſt, eique ſal aut nitrum à nonnullis quandoque admiſcetur. Simplices fiunt ex decocto iridis, thymi, ſatureiæ, abſinthii, cucumeris agreſtis, quibus ſal additur. In quibus verò ſunt calli, aut tubercula in ſumma cute erūpunt, aut ſcabies, aut lepra, quæ grauitatem aut crudit. ten efficiant, aliquis clyſter cōueniet ex iis de quibus diximus:ſed præcipuè is qui ex rotūdæ ariſtolochiæ decocto cum melle aut ſale iniicitur. Qui verò lateris dolore vexātur, vbi detractus ſanguis fuerit, aliquo ex his clyſteribus vti debent:ſimili quoque modo iis quibus defluxio gingiuas malè habet. Capitis verò dolor & morbus comitialis magnopere iuuantur ſi initium auxiliorum à clyſteribus ducant: quibus conueniet quoque veratri nigri decoctum, mercuriali adiecta:& poſtea vel rotundæ ariſtolochiæ, vel cētaurii ſuccus, vel polypodii decoctum, quibus non ſecus mel accedat. Si verò propter lentorum humorum copiam hebetes oculi ſint facti, aliquo apparato clyſteri vtemur. In pleuriticis quoque & peripneumonicis & vertiginoſis, & tetano, & angina, & lippitudine laborantibus, poſt venæ ſectionem, ſi capaces homines ſint, eundem clyſterem iniicimus. Qui verò taurinum ſanguinem potauerunt, iis clyſteres memorati conueniunt:ſed propriè acetum cum nitro infuſum, & braſſicæ ſuccus, aut ſemen cum aceto. Iis qui mortiferos fungos comederūt, nitrum, abſinthium, & raphani ſuccus, & rutæ decoctum iniicitur: iis verò qui lac biberunt, acetum ex nitro, aut lac aſininum cum multo ſale. In recti inteſtini reſolutione clyſter ex muria imponēdus eſt. Qui verò aſcaridas lumbricos gignunt, iis muriam aut centaurii decoctum, aut etiam abſinthii, aut lupinorum, aut aloēn, aut cedriam cum aliquo ex prædictis decoctis iniicimus. Quibus aluus diuturna fluxione vexatur, prodeſt muria & abſinthii decoctum:exterit cauitates, & renouat quod deeſt. Quos helminthæ lumbrici infeſtāt, iis decoctum lupinorum, aut eorum dilutum, aut rhun coriariorū, aut decoctum abrotoni, vel abſinthii, aut oleum cicinum, aut muriam imponimus. Lethargicis verò poſt ea remedia quæ eis in principio cōueniunt, iniicimus melicratum, quod nitrum, ſalémque, & abſinthii ſucci portiunculam acceperit. Iis quos læuitas inteſtinorum exercet, qui ob inteſtini imbecillitatem, id quod ingeſtum eſt reddunt, abſinthii decoctum damus. Cupiditatibus nimiis deſidēdi, quas tineſmus excitat, parum muriæ adhibendum quum vires non laborāt, nec affectio altè intra corpus deliteſcat. mel verò non admiſcemus, quia permanentius humectat, & madoris efficiens eſt. Si verò ſanguis purus, ob inteſtini exulcerationem fluat, herbæ ſanguinalis, aut plantaginis, aut myrti baccarum nigrarum vino decoctarum ſuccum dabimus: quibus poſtea admiſcebimus thus, aut acaciam, aut hypociſtida, aut balauſtium, aut malicorium, aut rhois ſuccum, aut lanæ, aut ſepiæ cinerem, vel lintei multiplicis vnà cum alumine ſciſſili combuſti, aut ſpongiæ ſanguine taurino & pice imbutæ, aut fimi aſinini per ſe, & præſertim ſi ab vlceribus depaſcentibus morbus oriatur: aut iniicienda ſunt frigida, vt ne ictu ſuo pungant. Vlceribus autem inteſtini non fluentibus lac caprillum indimus, aut etiam bubulum, aut lycii drachmas duas, terræ Samiæ drachmas duas, aut amyli tātundē, aut triticeæ ptiſanæ cum bulbo combuſto, aut abſinthio. Fluentibus etiam aut perhumidis vlceribus chartæ combuſtæ, aut lentiſci cinerem iniicimus, aut medicamentum ex charta conſtans cum aqua aut decocto alicuius adſtringētium. In vſu clyſterum qui efficaciores ſunt, prius clyſter mollis iniiciendus eſt, vt ſtercus inſidens excernatur, & ne tam acer clyſter corpora cōfertim attingat. Sed in febribus, morbus tempus non concedit vt ſæpe clyſteres imponamus: in iis verò qui febris ſunt expertes, nobis permiſſum eſt vt in tēpore opportuno clyſteres adhibere poſſimus. Debet autē primus clyſter eſſe copioſior: ſecundū verò minorem, & largiorem quoque in iis in quibus capitis, aut eius partium cauſa indimus: minus largum verò quum earum partium cauſa quæ in promptu ſunt & paratæ, vt ab eis id quod volumus, ſubducamus. In quibus tamen diuturna ſtercoris retentio fuit, non debemus protinus (efficacem enim purgationem reſpuit affectio) acrem iniicere clyſterem, ſed perſæpe & ſecundum & tertium clyſterem mollem, qui accipiat aut reſinam terebinthinam aut butyrum, imponimus:facta verò excretione, tū vtimur iis qui acres & efficaces ſunt. Tempus verò acrium clyſterum in ſtatu febre vacante eſt, vt in acutis, in principiis, & in ſtatibus morbi adhibeātur: quinetiam in remiſſione acceſſionū eos iniicere oportet. In diuturnis verò & declinantibus, omne tempus eſt accommodatum:quúmque in febribus fiat intentio atque remiſſio, initiū remiſſionis magis probatur. Sæpe etiam in quibuſdam febribus in principio vtile eſt acri clyſteri vti, qui vicem ſectionis venæ ferat:idque in naturis temperatis & calidioribus, vt in quibuſdam quorū firma eſt corporis cōſtitutio, & plenitudo in carne eſt. Vbi verò humores dominantur & ſuperant, ibi vtilius eſt materiam purgatione minuere:& præſertim in athletis propter vſum quem in clyſteribus habent, quum pituitoſa aluus eorum ſit, & magna coaceruatio per infernas partes conſequatur, quum vna etiam alia ſyndrome adſit. Quibus enim in ventre pituita eſt, iis clyſter cōuenit, id quod nobis perſpicuū ex eo fit quòd alimēta non concoquantur, & continui ructus & acidi fiant, & cibi euomantur, & non opportunè ſudor in balneis cieatur, venter ſolitos clyſteres aut purgationes deſerat, imbecillis reddatur gracilíſque, ſique in febrim homo incidat, difficili rigore capiatur, totum corpus non æqualiter calefiat, maximè verò partes circa ventrem exurantur, appetitus verò abſurdarum & acrium rerum excitētur, appetitúſque ad cibos ſumendos deiiciatur, facies decolor & plumbea euadat, pulſus lentus ſit, ægrè moueatur, & percuſſiones quaſdam raras habeat, his ſtatibus omnibus acres clyſteres conueniunt. Cæterùm fiſtulæ partim per rectū ſunt perforatæ, partim non item, quibus vtimur in dyſentericis, & in quibus partes corporis facilè afficiuntur, ne ſtimulus fiat, & in quibus euacuationē facere promptius volumus. quæ verò per rectum

ſunt perforatæ, adhibentur iis in quibus volumus clyſterem plura expellere, & à ſuperioribus locis deducere, & quibus craſſiora ſunt quæ per clyſterem iniicimus. quocirca erit huic rei accommodatum, vt loca affecta ſingillatim indicemus, vt quantum differant intelligatur: ex quo etiam planum fiet ad quænam fiſtulis per rectũ perforatis vti debeamus.

Signa quibus cognoſcamus quorum locorum affectione ſtercus retineatur.

Si igitur ſtercus propter affectionem quæ in ſuperioribus fit partibus contineatur, ſtomachi diſtentio apparebit, dolores dorſi, & ſpiritus anguſtiæ conſequentur: ſi verò à ieiuno inteſtino cohibeatur, & gracilibus inteſtinis, nauſeæ, ſaliuæ copia, & frequẽtes in vmbilico æſtus erunt. colo verò inteſtino malè affecto, flatus accidunt, retẽtionéſque, & circa vmbilicum inteſtina violentè torquebuntur. Lumbis patiẽtibus grauitas ſentitur quæ laſſitudinis ſenſum inuehit: quæque excernũtur, æquè ac in defluxionibus, infracta & ſanie imbuta ſunt. Si vẽter laboret, ſtercꝰ ſubalbicãs, aut modica flaua bili coloratũ & laxum deſcendet: ſi ieiunum inteſtinum, concretum ſtrigmentoſumque humorem, ac nigricantem, in quo ſanguinolentæ interdum fibræ conſpiciuntur, ſtercus habebit: interdum verò flaua admodum copioſaque & ex glande non ita multa lubricantur. A tenuibꝰ verò inteſtinis excernuntur quæ porri colorem referãt, variáque ſint, ac cõtinuò pauca, & quæ celeres mutationes ſortiantur, ac magna cum moleſtia & marcore deſcendant. At ab inteſtinis craſſis, furfuracea colore, mucum quendam imitantia: ac cupiditate ſtatim excitata, multa confertim & ſæpe ſubducuntur. A recto inteſtino mucus purus qui craſſitudinem habet, ac ſanguis floridus cum magna & frequenti cupiditate deſidendi, quæ vix inhibetur, fluit. Quum igitur hæc ſigna ſint, neminem iam latebit quibus vtendum fiſtulis in ægrotantibus eſſe videatur. Ablutione autem per clyſterem auricularem, cum in ſinu magno, tum in abſceſſu in intercoſtali exorto & in fiſtulis, vt primùm humorem aqua calida abluamus, tum melicrato repurgemus: poſtremò verò medicamenta indamus quæ pus creent. In coli quoque vlceribus infuſo melicrato, furfurum decocto & ptiſanæ cremore, medicamenta iniicimus. In ſinus verò muliebres inflammatione oppreſſos, coniicimus fœnigræci decoctum, maluæque & ptiſanæ cum ſeuo porcino, anſerino, & gallinaceo: vbi verò vlcere tentãtur, imponimus medicamẽtũ quod τετραφάρμακον nominatur, aut ceruinam medullam, aut butyrum, & deinde peſſos ad id accommodatos. Purulentos verò abluimus melicrato alumine ex aqua, ſtœbes decocto cum vino, aut roſis, aut hedera, aut malicorio, aut galla, aut myrto, aut vino cum modico alumine, aut paribus vini & vrinæ portionibus, aut myrti decocto & vrina. obſtructos verò propter alicuius rei adiectionem, abluimus aqua, nitro ex aqua, melicrato, cum multo impetu & ſtridore. ſic enim expelletur id quod coiuerat. Prurientibus verò betarum ſuccum, porri, chartam cum aceto, cæpam, amygdalinum aut roſaceum cum aceto iniicimus.

Ex Lyci commentariis, materiæ ad clyſteres dyſentericorum, Cap XXV.

DYſenteriæ (hoc eſt tormina inteſtinorũ) quædã ſunt huiuſmodi vt nullam inflammationem adiunctam habeant: quibuſdam verò etiam inflammatio ſit coniuncta: vtriuſque generis hæ ſunt notæ. Dolor ergo nimius, & febres quædam antecedentes, inflammationẽ cum vlceribus ſubeſſe ſignificant. omnes verò febres, & dolor non vehemens abſque inflammatione, vlcera eſſe declarat. Si ergo ad vlcera acceſſerit inflammatio, clyſteres hi conuenient: ſuccus lenticulæ, vel per ſe, vel cũ lenticulis lentiſci portio aut myrti decoquatur, vel ipſæ ſolæ decoquantur. Facit ad idem cydoniorum decoctũ: decoquuntur etiam triticum, oryza, & alica: cum quibus ſingulis decoquimus aut mala, aut ſymphyti radicem, aut flores mali Punici: quorum florũ non debet magna portio ſimul decoqui. efficaciſſima hæc ablutio ad partẽ firmãdã erit. His cõfectis, cætera omnia quæ cõſtringũt,

A ſi humida fuerint, conuenient: ſin verò arida, in aliqua re decoquentur, quæ illorum corrumpere facultatem non queat: ſúntque eiuſmodi quamplurima. Si verò vlcera ſint inflammationis expertia, idem genus ablutionum erit accomodatum: cæterùm vis adſtringendi erit parum intendenda, non tamẽ multo maior eſſe debet, quãndoquidem in his quoque adſtrictio modum excedens, & mordicationem affert, & vlcera proritat, & eo adigit vt vel inflammentur vel humectentur: ex quo fit vt huiuſmodi ablutiones hiſce dyſenteriis conue-
B niant. Eſt porro alia dyſenteriæ differentia, vt vlcera quandoque in ipſis inteſtinis computreſcant, partim magis, partim minus. Putreſcentium ſigna ſunt hæc, odor eorum quæ exeunt, teter: color ad liuidum & nigrũ vergit. ergo in hoc genere facultas adſtringens augenda eſt. Fiat igitur clyſter ex vino quodcunque maximè adſtringens videatur. in eo rhus coriariorum decoquatur, itémque rubi ramuſculi, aut myrti, aut gallæ, aut punicæ cortex, vel ipſe rhois ſuccus tãtus vino dilutus quantꝰ ſatis ſit vt ablutio in inteſtinũ per cornu importetur:
C ſuccus etiam lenticularum ſatis erit ad hunc vſum præſtandum, vt iis quæ dicta ſunt commiſceatur. Gallæ verò aut cortices punicæ, ſiquis eas ſiccauerit & contuderit, ita vt in tenuiſſimũ pollinem redigantur, & cribro traiiciat, & ſucco lentis admiſceat, aptè per clyſterẽ iniicientur. Hæc igitur conueniunt iis quæ modicè putreſcunt: vbi verò malum procedit, maiórque putredo efficitur, atque adeo augetur vt fibræ quædã aut etiam tunicæ inteſtinorum abſcedant, tunc non iam ſolùm adſtringentibus opus eſt, ſed medicamentis quoque cru-
D ſtas inducturis. In quibus cautè admodum eſt progrediendum. Plerunque enim quum vnà cum putredine coniuncta ſit inflammatio, à medicamentis nimium vehementibus magnopere augeri conſueuit. Ergo non ita ſtatim ad horum remediorum auxilium confugiendũ eſt; ſed tum denique quum malum ita tranſgreſſum eſt vt ſumma neceſſitas nos talibus vti cogat. Huius quoq; generis ablutionũ numerus eſt maximus. at ego non omnes adſcribam, ſed eas tantùm quæ vſu comprobatæ (vt ſunt etiam eæ de quibus antè dixi) præ-
E ſtare cæteris exiſtimantur. Vna igitur ad hunc modum ablutio per clyſterem efficitur: Aluminis duri partes duæ, mali punici fructus, aut corticis pars vna: cortex aridus eſto. His diligenter tritis lenticulæ ſuccũ miſcebis, & ablutionem admodum accommodatam iis quibus iam vlcera coputruerunt iniicies: eáque nec vehementiſſima erit, ſed inter adſtringentes & cruſtam inducentes quodammodo media. Alius clyſter: Auripigmẽtum & alumen trita, alicui adſtringenti humori commixta infunduntur: cui nonnulli chartæ cinerem
F præterea admiſcent. Alius admodum validus: Chartæ cinis, auripigmentum, calx viua paribus portionibus alicui ex prædictis humoribus adſtringẽtibus admiſcentur. Alius, qui ipſe quoque valde eſt efficax: Corticis punicæ & gallarum, ariſtolochiæ, panacis, cadmiæ, aluminis ſciſſilis, thuris, ſalis foſſilis, æruginis, aluminis rotundi, ſingulorum pares portiones: cadmiæ verò duplum. hæc omnia cõtunduntur, & ſimul omnia ex aceto læuigantur, vt fiunt medicamenta quæ ad oculos valent: tenuiſſimè nanque læuigantur: tum coniecta
G in mortarium, in paſtillos rediguntur, & quum vſus poſtulat, iterum læuigantur, & ſucco lentium commiſcẽtur. maior autem minórve copia adhibenda eſt, vt rei neceſſitas exigit. Aliud: Calcis viuæ, auripigmenti, ſandarachæ, chartæ cõbuſtæ, calcitidis pares portiones, in pollinẽ redigantur, & aceto admixto paſtillos confice: vbi vſus poſtulat, myrti decocto diſſolue: & medicamentum huiuſmodi eſt præſtãtius. Aliud admodum bonum, & cui coniuncta ſecuritas eſt: Florum roſarum, liquoris papaueris, acaciæ, gummi, balauſtii, ſucci hy-
H pocyſtidis, ſingulorum partes tres, gallarum, plantaginis ſeminis, cuiuſque horum partes duæ, lycii Indici: ſi roſarum ſuccus in promptu nõ ſit, tres foliorum partes pro ſucco ſatis erunt: hæcque læuigẽtur omnia, & plantaginis ſucco excepta, in paſtillos ponderis drachmæ

vnius redigantur. In his medicamentis hoc ſciendum eſt, quæcunque adurentium, cruſtas inducentium, & vehementiſſimorum maximam copiam habent admixtam, eis cautius eſſe vtendum propter metum eis adiunctum, ne error committatur: quæcunque verò maiorem partem habent adſtringentium, eis audacius & confidentius vtendum, quia ſiquid præter ſententiam accidat, noxa grauis non ſequitur. Hoc etiam in dyſenteriis viſum fuit, vt quum vlcus aliquod vaſculum eorum quæ intra inteſtinum ſunt, contingeret, &, magis oppreſſo inteſtino, in cauſa eſſet vt ſanguis ipſe excerneretur, & quandoque ſanguis concretus exiuit, quandoque verò non compactus huic conſtitutioni conueniunt clyſteres qui adſtringunt. Eſt etiam alia quædam in dyſenteriis differentia, vt quæ vehementer deſcendunt, in quibuſdā acria excernēdo ſint: horum ſignum eſt ipſius ægrotantis anticipatio: nam morſiones moleſtiſſimæ ſunt, & vlcera quoque ab acrimonia defluxionis excitātur. Clyſteres igitur tum conueniunt qui acrimoniam obtundant, quales ſunt qui ex tritico parantur, cum quibus decoquatur pinguedo capræ: ſed ſatis erit ſuis & bouis: ſed caprilla magis apta eſſe exiſtimatur. triticum decoctum ſuccum craſſum ex ſe mittit, qui vnà cum pinguedine commixtus, clyſterem facit ad ea quæ nunc dicta ſunt accommodatum. Alii clyſteres. Oryza decoquitur, aut alica eodem modo, aut lenticula cum caprilla pinguedine, aut palmulæ pingues, & ex eis clyſter efficitur. Alii. Gummi, aut tragacātha ſimul cum aliquo ex antedictis coquitur: ſi verò papauer etiam ſimul incoquatur, clyſter is dolorē valde leuabit. Alius, qui paratur hoc modo. Lini ſemen cum papaueris vagina, & ipſo etiamnum ſemine, & ſuccus qui inde emanat, mordicationibus aptus clyſter efficitur. Alius qui ad eadem valet. Ex prædictis ſuccis quemuis cape, & papaueris liquorem clyſteri iniice: præſtātiſſimus enim omnium ad has effectiones eſt. Sed cautione opus eſt: nam ſi ſupra vires ægrotantis indatur, periculum affert. Ergo quum imbecillum corpus eſt, hoc remedio non eſt vtendum: vel ſi vtamur, perexiguū imponemus, habita virium eius cui datur ratione. Si etiam gracilis ægrotus ſit, ne tunc quidem hunc liquorem infundemus, niſi admodum paucum. In his eſt etiam hoc intelligendum, quibuſdam dyſentericis purulenta excerni, quæ pura vlcera eſſe declarant: in quibus vtendum hiſce clyſteribus eſt. Ceratum ex myrteo aut roſaceo fit, & admodum liquidum iniicitur, aut aliquid adſtringentium quæ antè memorauimus: ſed adſtringentis pauca eſſe debet copia. Hos clyſteres intendes aut remittes, ſi addas aut minuas, habita ratione affectionis quæ propoſita ſit: ſimili quoque modo ex vno in alium trāſfundes, quū ita poſtulare tempus videatur. Menſura autem clyſterū pauca eſto, ne ſua illuuie prægrauet, & ideo excernendi cupiditatem excitet: non tamen ita exigua ſit vt ob eam cauſam in ipſum inteſtinum lōgiſſimè peruenire nō queat. nec etiam ſemel duntaxat, ſed ſæpe iniiciendi clyſteres ſunt: & hoc in omni alui ſeceſſione eſt optimū, niſi clyſter ex liquore infundatur. Quinetiam clyſteres medicamenta cruſtas inducentia continentes non ſunt cōtinenter ingerendi, ſed magnis ſpatiis interpoſitis. Iam verò præſtat etiam id indicare, clyſterem non omnino calidū eſſe debere, ſed vſqueadeo vt ne frigoris ſenſum inuehat. Atque hæc de clyſterib⁹ ad dyſentericos accōmodatis, à me dicta ſint: nam de iis qui tineſmo conueniunt, nihil eſt quod diuerſum à ſuperioribus dicendū putem: verùm id ſolùm commemorādum, clyſteres in tineſmo maius emolumentum afferre quàm in dyſenteriis, quia in tineſmo longiore tempore in affecta parte morantur.

Aliud genus clyſteris extremo inteſtino laboranti idoneum, Cap. XXV.

CIrca inteſtina morbus quidam huiuſmodi oboritur: mucus permultus excernitur: éſtque mucus res quædam qualis eſt inteſtinorum abraſio: neque eſt ſanies quædam, neque ſanguini ſimile vnà effluit: & in excernendo quum hoc ipſum exit, nulla deſidendi cupiditas vrgens excitatur, nec vlla vehemens neceſſitas vrget vt citius excernatur: ſed talis eſt vt grauitatem extremo inteſtino afferat, quæ neque eſt præcipuè vehemens, neque quicquam affert moleſtiæ. Ciborum verò excremēta, ſi nihil aliud incidat quod ea pertubet, per ſe ipſa procedunt ſanis ſimilia, neque quicquam eſt eis admixtum: totúmque corpus nihil inſigniter neque in colore, neque in carnis copia, neque in viribus lædi videtur. Veruntamē qui in hoc ſtatu morbi eſt, non omnino abeſt à calamitate. In quo quidem morbo malè affectum eſſe extremum inteſtinum videtur, ſed accidens vlcus non eſt: ſed (mea quidem ſententia) quod efficitur inde trahere originem videtur quòd excrementa ſingulis corporis partibus ingenita eò confluant, quæ non aliunde fiunt quàm quum alimentum ſingulis partibus diſtribuitur, & partes ipſæ minus rectè ſunt affectæ. Ergo quum hic morb⁹ in extrema inteſtini parte inſideat, clyſteres apti fient ex ficubus ſiccis aqua decoctis, in qua aqua myrrha trita immergatur: atque hoc medicamentum erit huic morbo idoneum. Alius clyſter fit etiam hoc modo: Aloë ficuū decocto admiſcetur. Hi clyſteres inteſtinum humeſcens exiccantes, expellere morbum poſſunt.

Clyſteres in cholera ſicca, Cap. XXVII.

CHolera ſicca à vehementi quadam eorum quibus homines veſcuntur corruptela exoritur, cum ea nō excernuntur, ſed in ventre atque inteſtinis continentur, repletionéſque & dolores vehementes creant. Huius mali remedium eſt clyſter iniectus qui euacuandi vim habeat. Quum enim cibi nuper corrupti fuerint, atque in eas inteſtini partes amandati, profectò clyſter eis admixtus poteſt ea quæ ibidem cohibentur educere. ſed tamen omittendi huiuſmodi clyſteres ſunt, vtēdúmque iis qui flatus attenuant, & eorum quæ continentur concretionem diffundunt. ſunt autem hi, Oleum ipſum calidum: aut ei incoquatur cuminum, aut fœniculum, aut rutæ ſemen, quæ optima erit ſi montana fuerit. Bonus etiā clyſter ex ruta viridi fit, ſed multi comam oleo decoquunt, verùm decoctio rutæ vim perdit. Ita igitur parabitur: Vbi oleum valde ferbuerit, ab igni amoueto, eíque adhuc feruenti rutæ comam iniicito. cōflacceſcit enim in oleo, & in eo vires ſuas relinquit: atque ita hic clyſter mirum in modum choleræ ſiccæ conducit.

Ad ileon (hoc eſt, tenuius inteſtinum) accommodati clyſteres, Cap. XXV.

VOluulus poſt inflammationem aliquam fit, quæ ſuo tumore tranſitus & meatus occupet: ſique maior & perfectus tumor ſit, ne flatus quoque tranſeant prohibebit, & ne cibi excrementa deſcendant: ſi minor, tantūmodo difficilem exitum facit, ſed non penitus ſtercus vetat excerni. Cæterùm inflammatio modò hanc modò illam inteſtini partem obſidet, quæ res facit vt tum benè tum malè hiſce clyſteribus vtamur. Interdum enim ſuperiores partes prope vētrem occupat: interdum verò & ianitoris partem aliquam apprehendit: interdū in gracilibus inteſtinis inſidet: interdum colon obſidet: quæ omnia ex his ſignis dignoſcentur: Si inflammatio fiat ab iis partibus qua à vētriculo ad inteſtinum tranſitus patet, ventriculus ſtatim impleri mirum in modum videtur, etiamſi perexiguum quid biberint aut comederint: multique vomitus ex quauis occaſione contingunt, & totum etiam corpus perturbatione & moleſtia afficitur: ſi verò aliquod ex gracilibus inteſtinis inflammatio occuparit, in eo quoque caſu vomitus fiūt, ſed nō tamen ita multi. Vbi autem ſita hæc inteſtina ſint, nobis prius diſſectio commonſtrauit, & potius in his videtur dolor eſſe: verùm neque in his, neque in ſuperioribus omnino prohibetur excretio. Quum enim in ſublimibus partibus ſit inflammatio, omnia (vtvt ſors feret) inferius deſcendere properantia exitu non priuabuntur, niſi aliquod aliud impedimētum (quale eſt cui voluuli nomen eſt) contingat: & venter admodum fluit, quum inflammatio ſuperiores partes exerceat, venæque infra

locum affectum quæ in mesenterio sunt, semper ad inferiorem intestini partem aliquid propellant. idque est quod Hippocrates ileon inanem vocauit. Si verò inflammatio in colo sit, hæc consequẽtur, vomitus multi fiunt, & perturbatio eo tempore modum excedit, & dolore conficit eam partem vbi dissectio colum esse docuit: & trãsitus ciborum & flatuum nunc penitus impediuntur, vel parum admodum dehiscunt, quatenus diminuta inflammatio suo tumore internam coli partem occupans, relinquit transeundi locum. Sunt igitur hæ notæ. At qui hoc morbo detinentur, non eis omnibus iniiciendi clysteres sunt, sed iis quibus circa colon intestinum inflammatio est. Erunt autem vtiles ad hoc morbo laborantes, clysteres omnes quicunque ad sedandas inflammationes valent, qui sunt huiusmodi: oleum calidum per se, vel cui melicratum sit incoctum. Est & alius huic idoneus, qui ad hunc modum componitur: Cum oleo butyrum eliquatur, & ita moderatè calidum iniicitur: interdum etiam oleo & butyro lini seminis succus commiscetur. Alius huiusmodi: Hyssopum cum oleo colliquamus, & parum resinæ terebinthinæ admiscemus. Alius. Cum oleo caput papaueris decoquitur, caput postea papaueris abiicitur, tum oleo butyrum miscetur: sed hunc clysterem non esse copiosum oportet, quoniam impleta in inflammationibus intestina contunduntur atque affliguntur.

Ad colicos, Cap. XXIX.

Colon à dextro ili incipiẽs vsque ad eum locum pertingit in quo iecur est: inde demissum, & dextrum hypochondrium prætervectum, ad sinistrum venit eodem: vbi proximè ad splenem accessit, ad sinistrum ile vicissim pergit: cæterùm propè spinam infrà descendit. In ea igitur parte in qua locatum esse colon nouimus, dolores quidam & inflationes oboriuntur. hominibus ita affectis conueniunt clysteres tales quales in cholera sicca diximus.

Ad renum vitia, Cap. XXX.

Renes & colon mutuò afficiuntur: & quemadmodũ mutuis morbis corripiuntur, ita etiam remediis eisdem subleuantur. ex quo fit vt nephritici plerique iis clysteribus vti debeant quos colicis idoneos esse docuimus: qui quidem sunt ii qui ad choleram siccam valere à nobis sunt dicti.

Ad vteri affectiones, Cap. XXXII.

Commune quippiam habent, & consensum morborum inter se colon & vterus, ita vt inflammationi vterum obsidenti, meritò conferant ea quæ in colon iniiciũtur. Ergo infundendum est calidum oleum, cui accedat anserina aut gallinacea pinguedo: aut butyrum cum oleo misceatur, aut hyssopum, aut lini seminis decoctum, aut aliquid aliud eorum quæ in ileo attulimus, adiungemus.

Ad vesicæ morbos, Cap. XXXII.

Quoniam autem vesica vicina est intestino, & simul etiam connata est, & in morbi consensum cum eo adducitur, quãdoque etiam aliquo ex iis clysteribus vti conuenit. Ergo vbi inflammatio vesicã vexet vtiles erũt clysteres quos ad ileum facere suprà memorauimus. Si vlcus in ea sit, eique adiuncta sit inflammatio, idem clyster erit idoneus: si inflammatio coniuncta non sit, clysteribus non est opus. Vesicæ quoque talis quidam morbus accidit: vrinæ non paucæ à renibus in vesicam transmittuntur. Qui sic affecti sunt, atque hac calamitate circumuenti, foras pellere vrinas præ imbecillitate non possunt, sed ipsæ per sumen loco accommodato reperto exeunt. Ad hos faciunt clysteres qui constãt ex oleo in quo cyminũ sit decoctum, quod calidum iniiciatur: in eodem incoquitur nõ secus fœniculum & ruta: ad quod malum cætera quoque vrinam prouocantia faciunt. nam læuigando remittunt vesicam, & leuant, & promptiorem ad excretionem reddunt. Si verò propter nimiam vrinæ copiam supprimatur vrina, clyster morsum aliquem inuehẽs, & expultricẽ potẽtiam excitãs, vesicam ad excretionem præparabit. Aloe pura hoc potest efficere, itémque cyclamini succus: omnino verò id quod iniicitur paucum esse debet, & cornu clysteris esse quambreuissimum, ne vlla clysteris portio debitas partes transgrediatur.

Ad lumbricos, qui helminthæ nominantur, Cap. XXXIII.

Helminthæ qui superioribus intestinis cõtinentur, accommodatis potionibus expellẽdi sunt: eos verò qui ad colum sunt, per infernas partes educere possunt clysteres: qualis est qui oleum recipit, in quo absinthium, aut abrotonũ, aut cuminum, aut mentha, aut lupini decoquantur: atque vbi satis decocta hæc fuerint, oleum per clysterem iniicitur.

Ad ascaridas.

Ad extremam intestini oram talis quidam morbus oritur: animalia quædam pusilla quæ à materia creantur, ascarides dicuntur. eis remedio sunt clysteres, tum ex acribus quidam, tum vnus etiam est qui ex cedriæ inunctione persanat. Porro clyster non debet esse recta perforatus, sed in latera, sic vt multa exigua foramina in orbem habeat. id etiam quod infunditur, non debet multum esse: ita enim partes debitas non excedet. Apta est huic morbo aqua ex cinere confecta, vtpote quæ præsentissimo sit remedio: eadem per clysterẽ iniicitur.

Qui clysteres vim habeant alendi eos qui alioqui non nutriuntur, Cap. XXXIIII.

Alia quoque calamitas quandoque contingit, ad quam tollẽdam clysteribus est opus. nonnulli tam vehementer ab alimentis abhorrent vt periculum consequatur ne ob alimoniæ defectionem pereant: quibus clysteres ii sunt idonei qui alere corpus possunt, quales sunt hi, Ptisanæ aut tritici cremor, aut farinæ ablutio, aut alicæ cremor, aut res quæ sunt generis eiusdẽ. Debet autem cornu clysteris, si vsquam alibi, tum hoc loco esse quamlongissimum: & manibus compellendus maxima vi clyster est, vt ad remotas supernásque partes, quã maximè conscendat.

Quibus clysteres iniiciantur quum minimè opus sit, Cap. XXXVI.

Plerique sunt qui nihil excernunt, excrementáque eorum in colon non perueniunt, sed suprà continentur: iis non iniiciendus clyster est, quandoquidem scire debemus, clysterem non longius quàm ad colon ascendere, neque educere quicquam posse eorum quæ superioribus intestinis continentur. Ergo superuacaneum est eo tempore clysteribus vti: sed in primis danda opera est vt excrementa in colon descendãt: ad quam rem conficiẽdam, in primis vtrum tempus satis sit, an secus, spectandum est: & cum tempore etiam facilitas transitus, aut difficultas ciborum quibus homines vescũtur. nam alia citius, alia tardius deorsum descendunt: præterea habenda quoque ratio est naturæ eius quum non ægrotaret. Si enim aluus suapte natura facilè fluebat, citius excremẽta subducẽtur: si verò difficulter, tardius. Quinetiam si manum admouerimus, eius repletionem perspicuò inueniemus, si modò infrà peruenerunt fæces: si non infrà pulsæ sunt, ea parte locus inanis apparebit. ad hæc in lumbis quoque grauitas est, si extremum intestinum sit repletum: sed & flatus eo tempore stercoris fœtorem redolentes, excrementa infrà peruenisse nobis declarabunt.

Quibus clysteres non iniiciuntur, quum tamen opus sit, Cap. XXXVI.

Secessum alui quendam περίρροιαν (*hoc est, circumfluxum*) Hippocrates nominat. Fluxus tenuis is est, & fæcibus non commixtus, & partim per se prodit, partim cum duris cibi excrementis quæ in egestionem delabuntur, quibus tamen admixtus non est. Si igitur quæ à cibis intercidunt, foras egerantur, nihil opus est clysteris: si verò ea non excernantur, hícque circumfluxus solus exeat, tunc medici quamplures clysterem perhorrescũt: verùm qui prudens est & sapiens, eo vtitur: hic enim tenuis fluxus aut nihil aut certè parum, non mediocrem molestiam afferet. Signum autem humectatæ alui hoc tenui fluxu, vt ciborum excrementa non secedant, pri-

mum eſt, vt quum prius ſeceſſio non eſſet cohibita, nũc
nullo modo fæces excernantur: deinde verò tangenti,
colon impletum eſſe manus ſignificabit.

De figura eius cui clyſter iniicitur,

Cap. XXXVII.

AEgrotus reſupinatus eſſe debet, tum contegendus:
ac ne cauitas appareat, ſtragula admouenda ſunt, vt
corpus contingant: ſintque aut veſtes attritæ, aut linteo-
rum partes, aut talia quædam: calida etiam ſint, ne ſuo
frigore homini horrorem incutiant: tum crura contra-
hantur. qui ſitus mihi videtur cõuenire: nam ſublimen
extra lumbum attollere incõmodum eſt. Perinde enim
eſt ac ſi corpori inanimato clyſterem indas. Quandoque
etiam in latus æger vertendus eſt: nam ſi veſica inflam-
mata ſit, in coxendice ſit ſuppuratio, aut gibbus reddi-
tur: atque ita pondus aut tumor impedit aut clyſteris
ingreſſum aut exitum excrementorum. Oportet er-
go facere vt in alterutram partem deorſum tumor ver-
gatur, ſi abſque impedimento perficere cuncta veli-
mus. Interim dum clyſter imponitur, ægroto imperan-
dum eſt vt neque clamet, neque reſpirationem contra-
hens, ſurſum imum ventrem retrahat, ſed ſimpliciter
iacentem conari vt ſimpliciſſimè reſpiret: qua ratione
nemo iniectioni clyſteris repugnabit. Vbi verò ceſſat is
qui medicinã adhibuit, plerique iubet vt homo ſeſe huc
atque illuc circumuoluat: ego verò id fieri prohibeo.

Quot modis clyſteres voto non reſpondeant,
ex Mneſithei commentariis,

Cap. XXXVIII.

CLyſterum fruſtrationes tribus fieri modis conſue-
runt, vel quum quis clyſterem non recipit, vel quũ
eum non cõtinet, vel eum emittere nõ poteſt. Hæ cauſæ
ſiunt partim à corporibus & morbis, partim quòd ma-
lè clyſteribus vtantur. Quòd ergo clyſter non recipiatur
impediẽte morbo, cauſæ quædam huiuſmodi: vt quum
inflammatio partes ani internas exerceat, & tumor exci-
tatus ſit, vt humor expreſſus lõgius progredi non queat
tumore impediẽte, & contrà agente: itémque flatus eo-
dem loco contentus id ipſum efficiet, quum ſcilicet ne-
que ſecedit ipſe, neque humoribus ingredientibus trãſ-
itum concedit. Medicorum errores ſub tempore conſti-
tuuntur, vt quum in durum ſeceſſum incidunt, nõ obſer-
uant clyſteris fiſtulam, ſed ab ipſo ſeceſſu impediti, vi
impellunt, & fiſtulam in ſtercus coniiciunt: ex quo fit
vt eius foramen ab iis quæ obſiſtunt obturatũ, non poſ-
ſit prorſum clyſterem emittere. Idem eueniet ſi non re-
ctè fiſtulã impoſuerint, ſed in aliquod latus inclinarint:
ſiquidẽ cutis foramẽ obſtruit. Huic ſimile quippiã con-
tingit quũ plena lotii veſica eſt, & reſupinatis clyſterem
indentes, veſicæ grauitatem & pondus ad inteſtinum re-
trahant. ita enim fiſtula occluſa vim clyſteris antè pro-
gredi non ſinit. Ex quo fit vt ægroti clyſteres his mo-
dis non recipiant. Continere autem eos non poſſunt,
cauſa aliqua circa anum naturam irritante: propter verò
medicorum errores, is etiam error qui tempori attri-
buitur, contingit, quum acrem admodum clyſterem fa-
ciunt. Ergo cur clyſteres non contineantur, has cauſas
afferre quiſpiam poterit. Quamobrem autem is qui cly-
ſterem accepit, emittere non poſſit, cauſam aliquis, &
præcipuè in affectionibus tenuioris inteſtini, in morbũ
retulerit, quum plerunque in inteſtinis ſit, plerunque
verò in loco qui inter ventrem interiectus eſt & cutim,
quæ totam naturam internorum articulorum in orbem
complectitur. Quum igitur compreſſis inteſtinis ab il-
lo ambitu orbiculato ſpiritus ſuprà firmetur & incum-
bat, ſi conetur quiſpiam eo tempore clyſterem eò vi adi-
gere, flatus eum foras prodire amplius non ſinit. com-
primit enim extrinſecus inteſtinum conſtringens. Me-
dici verò vehemẽter errant qui res acres iniiciunt. Quũ
enim locus cõtinens exacerbationẽ, nullius cupiditatis
deſidendi vim habeat, continet: præterea ſiquis clyſterẽ
vi comprimens, faciat vt ſuprà magis conſcendat, eum
ad ſuperiorem inteſtinorum inuolutionem propellet, &
clyſteri non parabit viam, vt retro poſſit cedere atque
exire: nam morſu excitato, locus ſtatim intumeſcit, & fla-

A tus conuoluit, qui ne exitus pateat impedimento ſunt.
Eſt autem hoc plurimorũ commune erratum, quia exi-
ſtimant ſimulátque clyſter iniici incipiat, ſi quampri-
mùm eum intrò expreſſerint, ſe hominem facillimè li-
beraturos: ſed minimè verùm hoc eſt: nã ſi citò introeat,
citóque exeat clyſter, ſeceſſus exuſtus nõ ſtatim perſper-
gitur & humectatur. Siquis enim mollire ſeceſſũ velit,
totúſque clyſter iniectus diutius contineatur, venter à
plenitudine diſtendetur & dolebit. Quamobrem paula-
tim iniici clyſter debet: etenim ſenſus non ita moleſtia
B afficietur, & ea pars clyſteris quæ primùm ingreſſa fue-
rit, paulatim fæces humectabit. ſi verò tot⁹ ingrediatur,
non omne tempus à primo vſque ad extremum dabitur
inſperſioni eorum quæ intuscontinentur. Ex quo fit vt
nihil vetet, quum totus clyſter fuerit expreſſus, quin
ſtatim excitationem ad ſedem moliatur: nec multo tem
pore venter ob clyſteris copiã intumeſcat, neque ad ex-
cretionem fæces adhuc ſiccæ excitentur. Iam verò qui
clyſterem imponit, debet ſemper inanem clyſteris partẽ
conuoluere. eſt enim hoc valde accommodatum, quia
C ſæpe nos præterit, clyſterem ex ventre in ipſum vas cly-
ſteris recurrere, niſi continenter exprimatur.

Ex Rufo, de glandibus,

Cap. XXXIX.

COnſequens eſt vt de glandibus dicamus: iis enim
ſæpe vtimur vt fæces excernantur, & præſertim in
iis qui clyſteres non admittũt, itémque in pueris & mu-
lieribus: quandoque etiam in is qui ſtomachũ auerſum
habent, aut quibus caput obſtructum eſt, aut in quibus
partes à clyſteribus facilè irritantur, aut in quibus deti-
D netur id quod iniectum fuerit, vt memoria atque irrita-
tio excretionis ſuggeratur. Sæpe etiã purgãdi cauſa glã-
des imponuntur, quandoque deriuandi gratia, vt in fe-
bribus quibuſdam acutis & diuturnis, in angina, & cæ-
teris ſuffocationibus: itémque in doloribus capitis, lip-
pitudinibus, vertiginibus quæ cõtinenter contingunt,
& tenebricoſis perturbationibus, eis vtimur: & vt reli-
quias inflationis & reſolutionis excutiamus: & auxilii
etiam cauſa adhibentur, vt mulieres faciunt quum men
ſtruæ purgationes incipiũt apparere: & quæ iam trime-
E ſtres fœtus in vtero geſtant, quos glandibus mirum in
modum mordẽtibus corrumpunt. Vtuntur etiam ii qui
valde mordacem glandem prius indiderunt, & quos
crebra deſidendi cupiditas exercet: quibus itidem hæ-
morrhoides procidunt, accommodatæ ſunt, & conue-
niunt doloribus hypochõdriorum in febribus obortis,
& quibus ſuſpicio eſt ne in ſomni propenſionem cadãt.
Cæterùm glandulæ cõficiuntur ex ſale toſto & melle: &
ex melle ipſo per ſe concocto ad cõſiſtentiam, cui etiam
admixtum ſit abſinthium. Huiuſmodi autem cõmodè
F ad ſtomachi ſubuerſionem vtemur, & ad helminthas:
quam ad rem hyſſopum quoque & tragoriganum, & lu-
pinos melli cocto admiſcebimus, hæcque robuſtioribus
ventriculis conueniunt. Fiunt etiamnum ex reſina tere-
binthina & nitro, & quandoque ex grano Gnidio, cuius
moderata ſit portio: ſed quia morſus excitantur, idcir-
co partes oleo moderato vnguntur: quandoque autem
modicum pyrethri, aut piperis, aut ſinapis reſinæ miſce-
bimus, eáque glandula paralyticis, & flatibus quos per-
frictio exciuit, cõueniet. Centaurium verò pici & cerato
G additur, & inditum & aſſumptum ad pudẽdi reſolutio-
nem vtiliter adhibetur. Infantibus verò grumus ſalis
inditur per ſe oleo perfuſus. menſura eſt, vt nucleo ſit
ſimilis. Et agetharium detracto cortice. quæ etiam teri
poſſunt & excipi, vt pari modo quiſpiam eis vtatur. Bi-
tumen verò & reſina cum exiguo panace & hyſſopo cõ-
poſita, conueniunt iis qui craſſos humores colligunt, &
quorum refrigeratæ ſunt partes, & qui lumbricos aſca-
ridas gignunt, & colis reſolutionibus, & menſtruis pur-
gationibus ſuppreſſis, & item duritiæ, & diuturnis re-
H frigerationibus. Ficus etiam cum nitro miſcentur, &
vua paſſa abiectis acinis, adiecto nitro & cymino. Ex his
quædam nucleo, quædam collyriis ſimilia infunduntur,
& quædam per ſe imponuntur, quædam lana molli ex-
cepta induntur, lana prominente, vt facilius euellantur.

quod præcipuè in iis quæ acria ſunt,& anum facilè cõmordent,obſeruatur.

De inunctionibus, Cap. XL.

IIs quæ inunguntur,vtimur in corporibus quæ nimis adſtricta ſunt,quæque partes delicatiores & imbecilliores habent,ſed trahendum eſt vehementius. Vſu verò ad hoc probata ſunt hæc,cyclamini ſuccus aqua aut hydromelite reſolutus,fel taurinum, elaterium,granum gnidium, vua taminia: hæcque terenda & melle excipienda ſunt, itémque colocynthidos decoctũ quæ melicrato incoquatur, cuique fel taurinum accedat. Cæterùm in omnibus acribus admouendis prius fouẽdæ partes ſunt, & oleo prius inungendæ: deinde inſidendum in fœnigræci & maluæ decocto,ſedem eo feruore intẽdendo ſimul,& foras propellendo: quæ ſi plus excedat, portulacæ ſucco & oui inunctione vtemur,& melilotum melicrato incoctum ſuperdabimus: vitellos quoque ouorum elixos, & cerata ex myrto facta imponemus. Ex omnibus autem glandulis ad morbos diuturnos efficacioribus vtendum eſt: & in quibuſdam bonis corporis habitibus,quũ febribus inordinatis nõ iactantur,idem obſeruandum: ſimplicioribus verò vtendum in delicatioribus,& febribus acutis,vt fæces deiiciãtur: tempus verò horum adminiſtrandorum idem eſt atque id quod clyſteribus eſt præſcriptum. Atque hæc quidẽ ſunt quæ de clyſteribus déque glandulis tradenda eſſe exiſtimauimus.

Ex Diocle,quæ ventrem ſoluant,
Cap. XLI.

MErcurialis & vitis tum per ſe,tũ cum betis & braſſica incoctæ, & vnà cum cibis aſſumptæ, aut cum pulte in ſorbitione datæ,deiectionẽ abundè cient. Cnicus multis modis apparatus,idem facit: nam vel ſuccus ex eo exprimitur,& potui datur,iſque ante cibum melle aut vino dulci temperatus,aluum ſubducere conſueuit. fit ex eodem ſorbitio ad eandem rem valens: in maza quoque coniectus idem præſtat. Sed & obſonia in eo coquũtur. Eodem vti poterit quiſpiam ſi ſiccet,& modicè contundat, & cribro traiiciat: tum iterum tundat cum melle,& ad ceræ formam nõ admodum duram redigat, & ex ea ante cœnam capiat quantum caricæ mediocris magnitudinem compleat,aut paulo maius aut minus, vt ei qui vtitur conferre videatur. Fiet autem vehementior ſi cnicus crudus frangatur,& pars interna eximatur, conteratúrque, & melle excepta eodem modo, minus tamẽ quàm quum frigitur,ſumatur. Nihilo verò minus abſque moleſtia ſoluit aluum fluor qui ex ſycaminis prodit,ex melicrato ſumptus,itémque cibis inſperſus & commixtus. Ex conſuetis verò terebinthina reſina præſtat omnibus: ea verò vt eſt paulo maiore mẽſura quàm ſit faba Ægyptia,poſt cœnam capienda eſt,aut in poculum coniicienda,addendúmque mellis nõ minus quàm triplum,& duobus aquæ calidæ cyathis diffundenda, & ita bibenda.

Ex Dieuche, quæ leuiter per infernas partes purgent, Cap. XLII.

MArina aqua decocta, & ſub dio detenta potatur, in primis quidem cum pari aquæ dulcis portione: tum vbi ſubducit,duæ aquæ dulcis partes vni parti marinæ adduntur,idque vſquedum ſatis purgatum eſſe videatur. Hoc etiam facere ſolent: braſſicam læuigant exprimúntque,& cnicum contuſum inſpergunt,& in vaſe fictili ad ſolem ponunt donec craſſitudinem nanciſcatur,tum remouent. Dant verò huius drachmas duas ieiunis ex melicrato,& leuiter aluum ſubducit. Lenticularum quoque decoctum cum modico ſalis purgat. Iam verò vuæ paſſæ ſatiuæ decoctum ſub diuo detentũ purgat,ac ſimile quippiam facit ſalis acetabulum cum pari mellis portione,& aceti heminis duabus,ſub dio poſitum, & poſtea temperatum aqua datum: magis verò aluum ſoluunt allia in melicrato elixa, & reſina nitro excepta,& ante cœnam data: & betæ & cæpæ in melicrato decoctæ: & catapotia ex nitro,pipere,reſina,confecta: & braſſica, ſiquis ea decocta cum nitro veſcatur, & iuſculum abſorbeat: aut folia actes cum beta decocta idẽ

A præſtabunt.

Ex Lyco,aluum ſubducentia,
Cap. XLIII.

STyracis,ſcammoniæ,vtriuſque pares portiones: conficitur ad hunc modum, Styrax valde admodum in mortario teritur vt moliri queat, eique ſcãmonia adiicitur, & globuli ad fabæ magnitudinem cõformantur.

Aliud. Scãmonia cum ſale candidiſſimo permultum læuigatur, tum in plumbea pyxide decoquitur. Ratio verò decoquendi eſt huiuſmodi, Pyxis plumbea duplex B eſt: eius operculum habere debet aut foramen aut fiſtulam: per eam viam ſcammonea cum ſale trita inditur, idque vas in olla quæ lomento fabarum plena ſit, inſidet. Coquitur autem lomentum fabarum quod pyxida continet,poſca affuſa,non autem aqua. Vbi lomentum coctum fuerit,etiam ſatis cocta erit ſcammonia. Quum hoc factum fuerit,medicamentum ipſum ſinendum eſt vt in pyxide refrigeretur: id poſtea iterum læuigabis vel per ſe,vel piperis albi tantum addens quantum ſatis ſit ad medicamentum rite condiendum. atque ita parata C ſcammonea neque ori neque ſtomacho inſuauis erit, & & nihilo ſecius purgabit.

Galeni Picra, Cap. XLIIII.

ALoës drachmæ centum, ſpicæ nardi, xylobalſami, maſtiches, aſari, croci,cinnamomi,ſingulorũ drachmæ ſex. Ego verò aloes drachmis x c. croci drachmas quinque impono, atque ita vtor. Præterea ad aluum ſubducendam,aloen non lotam accommodatiorem eſſe ſcire debemus, eámque lotam magnam medicamẽtoſæ facultatis vim amittere: quam etiam febricitanti- D bus dare quiſpiam audeat,ſi non vehemẽs, ſed admodũ debilis febris ſit. Multi verò etiam medicamentum ex aloe non lota febricitãtibus dederunt, ac deinde quum nihil manifeſtè læſiſſent,in aliis maximam noxam ſunt experti: infeſtiſſima enim aloe etiam lota eſt iis qui citra vitiatos humores calida & ſicca intemperie laborãt: proximè ad hos accedũt qui ſiccam intemperiẽ, etiamſi cum frigore coniũcta ſit,cõtraxerunt. Ad ſummam,qui ex ſola qualitate particulam aliquam læſam habẽt, ab aloe offenduntur. Intemperies enim quæ in humoribus E ſunt,medicamentis eos euacuantibus indigent: quæ verò abſque his conſiſtunt, in tabem penitus ex vſu huius medicamenti quod ex aloe conſtat,deueniunt. Vbi ergo vitiatus humor ventriculi tunicas irrigat, ita vt nauſeæ ſymptomata magis aut minus conſequantur, picra ex aloe vtilis eſt,eum humorem euacuans. ineſt enim aloæ purgandi vis,ſed non valida,ſed tãta vt quæ in ventre ſunt, quæ etiam contingit, purgare poſſit: ſi verò aliquãdo copioſius exhibeatur,vſque ad loca iecoris conſcendit. Non eſt tamen medicamentũ quod totum cor- F pus purget: verùm bilioſarum ventriculi affectionum optimum medicamẽtum eſt,adeò vt vno die ſæpe multos qui ſtomachici exiſtimantur, perſanet. In iis autem qui tardè concoquuntur, non omnibus par eſt picram dare, ſed iis ſolùm quibus id à ſuccis vitiatis excitatur: & eo magis etiã ſi tenues illi bilioſique fuerint. Quandam etiam facilitatem afferet iis qui humida intemperie citra humores laborant, quæ partem affectam ita irriget,vt non ſecus quàm nerui colligantes in articulis relaxatis, exoluatur atque laxetur. Quibus verò bilis in G ventriculo, & præſertim imis eius tunicis continetur, accommodatius inuenire medicamentum nullum poteris. iis verò qui inflammatione aliqua vexantur, non abſolutè omnibus temporibus inflammationis datur, ſed vbi ea concocta fuerit,& declinet: nam & concocta medicanda eſſe, præclarè cenſuit Hippocrates. Rectè autem quis hoc medicamentum tardè concoquẽtibus, bilimque vomentibus,aut quibus alia quadam fluctione ſtomachus teneatur, dabit, ſi aquæ cyathis quatuor mixtum dederit,veritus ne mel ſtomachi ſubuerſionem H quæ fieri conſueuit,excitet. Sed in declinatione internarum inflammationum rectè ex hydromelite propinabitur, quemadmodum etiam præbetur iis quibus ciere vrinam, aut purgationes mẽſtruas prouocare oporteat. Sæpe autem hoc medicamentum dare conſueui iis qui

suffusorũ symptomata ex stomachi affectione patiũtur, & iis qui aluo adstricta laborant, & mulieribus quæ non probè (sicut dixi) purgantur: in quibus maiorem efficaciã habet, vbi aloës drachmæ LXXX, & croci sex fuerint. Præstat etiam pro asaro carpesium conicere: quanquã etiam vtrisque adhibitis aliquando medicamentum confeci. Datur ad summum huius medicamenti drachma vna cum aquæ cyathis tribus.

Purgans medicamentum ex cydonio.

Scalpendum est cydonium circa semen, deinde euacuatum scammonia implendum, tum crusta circumplectẽdum & assandum, postremò dandum vt comedatur: atque ita aluus subducitur, & stomachus minimè subuertitur.

Catapotia ex aloë.

Colocynthidos pars vna, scammoneæ & aloës, singulorum partes duæ, succi absinthii pars vna.

Philumeni purgans medicamentum ad oculos diuturna fluxione oppressos.

Cap. XLV.

MArrubii, agarici, chamædryos, colocynthidos medullæ, stœchadis, singulorum pondo decem: opopanacis, sagapeni, petroselini, aristolochiæ rotundæ, piperis albi, singulorum quinque, cinnamomi, spicæ nardi, myrrhæ, polii, croci, singulorum quatuor: sicca terẽda simul sunt omnia, & per cribrum traiicienda: opopanacẽ verò sagapenũmque & myrrham confracta in pila macerare in melle oportet: his postea læuigatis sicca addenda, & ita cõterenda, & sic confecta vitreo vase excipienda: sique mel desit, affundendũ erit. Hoc medicamentũ mirabile est, propriè in morbis capitis diuturnis: quamobrem oculorum quoque affectionibus accommodatissimum esse vsu compertum est: ventrem enim mediocriter soluit. Si verò sub vtendi tẽpus obolos quatuor aut sex scammoneæ capiat, efficacius purgabit: reuellit nanque à capite omnia, & ferme etiã nimis: & quod à naturali corporis habitu alienũ inuenit, secernit, & foras pellit, vt recentiora ab eo reddita corpora, & constitutiones & actiones suas non ita multo post purgationem acquirant. Summa eius potio drachmas duas continet, cum melicrati cyathis quinque præter scammoniam, quæ adiungitur: ac quibusdam quidem medicamentum ipsum, idque vna eius potione, pristinam partium valetudinem potuit restituere: non tamen nuda puráque purgatione naturalem affectionem, & hilaritatem ratione distributionis gignere atque restituere existimetur. quibusdam autem id effecit tum secunda, tum verò etiam tertia potione: in aliis verò ita præparat corpora, vt auxilium à metasyncriticis sint perceptura.

Archigenis purgantia medicamenta febricitantium, Cap. XLVI.

IN febribus bonorum morum, hoc est, in quibus vires corporis subsunt, sed tẽpus breue est, detractio cõfertim facienda est, vt morbi continuitas intercidatur. ergo in tẽperatis vtendũ est venæ sectione, idque potius in calidioribus quàm humidioribus est faciendũ. Si verò humor sit abundãtior, tũc materia vtilius purgatione diminuitur, siq; purges, nõ statim scãmonea aut aliquo violento medicamento, sed placido id facies. primùm enim quæ imponũtur, quæque illinũtur, si ex violenta materia cõstent, quum per distributionem & transmissionẽ agãt, languida reddũtur. Equidẽ cataplasmate in diei spatio vti consueui, quod hypochondrio superdarem, ita latum vt vsque ad vmbilicum pertineret. Quãdoque etiam loliaceæ farinæ partes tres vni parti cneori admixtas melle decoquens, totum ventrẽ cõprehendo, aut tithymali liquore oblino, aut cyclamini succum pari pondere, dimidio elaterii miscens, & liquido cyclamini succo resoluẽs vnà cum modico mellis, nẽ nimis exiccata reddantur friabilia, glandulas cõficio: quæ vbi cyclamini succum accepit, atque in muria præmaduerit, imponto, aut aliquid aliud generis eiusdem. Tum ex iis quæ sumũtur, satis fuit mercurialis succus trium heminarum mẽsura, cui sal inditus fuisset, aut serum lactis eodem modo. Sine molestia verò

A hoc omni ætati est accommodatum: Polypodii partes duæ, cneori, salis, nitri, singulorũ pars vna, cnici pars vna: dantur iis qui viribus integris sunt, drachmæ tres: melle autem imbuitur instar placentæ, aut in hydromelite inspergitur. Ipse quoque cnicus per se eodem pondere, aut ad summum holcarũ quatuor, datus, satis egregiè mouet: siquidem febribus ante dictis accõmodatissimus is quoque est, & placẽta itidem quam diximus. Clyster verò ex mercurialis & colocynthidis decocto est vtilis, si modò non solas fæces, sed etiam aliud quippiam desuper educere in animo habemus. Quemadmodum igitur in his

B febribus hæc dantur non tanquam cibi, quum cibi perfectam purgationem recipiant: ita ego alimẽtorum loco pultem ex colocynthide dare consueui. XXIIII. globulos qui ponticæ nucis magnitudinem compleant, deglutiat vnà cum cibis ille qui curatur: tũ os colluat, & aquæ calidæ cyathos ternos sorbeat, & quieti se tradat, purgationẽ expectãs. Est hæc præstãtissima purgatio, febri quoq; non graui: educit autẽ biles aqueas & crassas, postea verò multos fuisse curatos vidimus, multos verò parũ ab accessionibus vexatos, balnei vsu fuisse integræ valetudini resti-

C tutos. Quibusdã verò bis dari hoc medicamentũ necesse fuit, quibus globuli ex eodem temperamento fuerunt dati: & tempus secundæ euacuationis est status febrium, quæ bonorum morum dicuntur: quumque lassitudines, capitis dolores, grauitates, imbecillitates, feruidæ in coxendice affectiones, & labor vrgent, tunc præstantissimum medicamentum est quod ad hunc paratur modum: Duæ colocynthides capiuntur, excauantur, oleum eis infunditur: per noctem ibi moratur, in ollam noua reii-

D citur, aqua pari portione additur: confractæ colocinthides incoquuntur, expressæ abiiciuntur, succus in aliam ollam transfunditur, fuligo abstergetur, puls decoquitur: vbi ritè se habeat, nigri veratri & scammoniæ leuis semiholca, si mite velis medicamentum: si intentum, holca imponitur. his omnibus in ramenta diductis, orbes fiunt.

Hiera Rufi, quæ ex colocynthide conficitur: ex libro, qui est de morbis qui articulis contingunt, Cap. XLVII.

E HÆc primùm ad dolorem lateris inuenta, postea ad alia mala valde vtilis visa est: labores enim non diutius producit; neque nimis acutè purgat. datur ex melicrato aut oxymelite. imponitur autem succo ptisanæ diluto & melle condito. dantur ad summum drachmæ tres: minimum verò vna, in quibus pauca euacuatione opus esse videatur. Facit etiam ad dolores articulorum, eámque dare sæpe oportet, & in ea confidere: quippe quæ semper id quod decet efficiat: purgat enim neque acriter, neque confertim, neque aliunde magis quàm à morbo.

F Mensura in his satis est drach. IIII. in melicrato aqua: sal verò admiscendus, quia facilius ita pertransit. Eius talis est confectio: Colocynthidis interioris drachmæ duæ: agarici, chamædryos, singulorum drachmæ decem: opopanacis, sagapeni, singulorum drach. octo: petroselini, aristolochiæ rotundæ, piperis albi, singulorum drach. V. cinnamomi, spicæ nardi, myrrhæ, croci, polii, singulorum drachmæ quatuor: mellis quod satis sit ad hæc omnia assumenda.

G Purgans medicamentum, quod sordes ventris accommodatè deducit, & simul thoracem & caput subleuat. Idque ad Iustum authorem refertur.

Habet hoc medicamẽtum interioris colocynthidis Ægyptiæ denarios duos & triginta, marrubii, chamædryos, stœchados, singulorum denarios XIIII. gentianæ, agarici, singulorum XII. bdellii, spicæ nardi, croci, cinnamomi, singulorum VIII. casiæ, floris, iũci odorati, piperis albi, longique, scillæ tostæ, singulorum VI. radicis centaurii, IIII. omnia trita bdellio resoluto, panacis decocto,

H & melli cocto commiscentur, & ex ipso medicamẽto fabæ magnitudo ante cibos sumitur.

Aluum soluentia.

Liquaminis zingiberis denarios duos: piperis longi, scammoniæ, liquoris cyrenaici, singulorum denarium

vnum: aceti, gari, vtriusque cyathum: contere, in vnum redigito, datóque cum lactucis vnum, si soluere aluū vis: duos, si purgare. Aliud. Zingiberis, scammonii, singulorū vnc. I. salis scrup. IIII. aceti, gari, singulorū cyathus.

Granula salubria, stomacho idonea, ventrem subducentia, & præsertim in typis.

Aloës scrup. II. ſucci absinthii scrup. II. Scillam fermento oblitam torrebis, ita vt coquatur: inde educito, & villis abiectis ponderato, & in mortarium coniectam valenter tundito, absinthii succum affundendo, & aloëm tritam inspergēdo: simúlque omnia commisceto atque excipito, & molliēdo, in vnum corpus redigito. facto hoc fermento, extrahe & repone, factis tamen prius granulis ad ciceris magnitudinem, dato iis qui ex longo morbo difficulter vires resumunt, si per typos ægrotent, grana VII. aut XI. aut XIII. aut XV. deinceps per dies V. aut VII. aut IX. Si autem pituitam ab eis duci velis, aut efficaciora fieri, adde toti fermento euphorbii denarium vnum.

Purgans, quod placentula dicitur.

Similæ drach. vnam, coni drach. IIII. piperis drach. II. scammoneæ drach. III. excipe melle Attico. dantur summum drach. II. Vtere etiam ad arquatos.

Pastillus purgans.

Scammoneæ drach. IIII. euphorbii, piperis, singulorū, tantundem: pholii drach. I. mellis lib. I. vncia datur.

Oliuæ purgantes.

Gummi vnc. I. palmularum conculcatarum abiectis ossibus lib. I. mellis tantundem, piperis scrup. IIII. amii tantundem, cymini denarii IIII. anisi tantundem, aceti sextarium, oliuarum muria confectarum sine ossibus lib. I. palmulas cum melle & gummi contere in pila tamaricea: gummi verò aceto prius macera: vbi probè fuit læuigatum, cætera omnia contusa indito, & simul læuigato, & aceto infuso in vnum omnia ferměti instar adigito: tum maceratas, & dulcedinem in aqua dulci nactas oliuas valde exprimito & imponito. dato liquoris cochlearia quinque, oliuas tres, si is qui sumit, bene concoquat, & præcedenti die non multa sumpserit. ego verò scammoneæ denarios quatuor addo.

Aluum subducens.

Piperis vnc. I. cumini vnc. I. zingiberis vnc. I. foliorum rutæ scrup. IIII. epithymi drach. III. polypodii drach. III. cnici vnc. I. mellis quod satis est.

Alia placentula.

Cnici albi fricti & desquamati libra vna, mellis cyathi tres, anisi drach. carnis caricarum XXX. datur ante cœnam factis partibus ad regiæ nucis magnitudinem, dantúrque duæ aut tres. Alia. Scammoneæ vnc. aloës drach. IIII. euphorbii tantundem. aqua excipiuntur, granáque erui instar conformantur. Ex his VII. aut IX. aut XI. aut XIII. aut XV. aut XVII. aut XIX. aut XXI. dato.

Medicamentum ad colicos, purgans.

Euphorbii, aut iridis, petroselini, cyperi pares portiones.

Symbiotarium.

Scammoneæ vnc. II. piperis, zingiberis, salis, petroselini, singulorum vnc. IIII.

Purgans medicamentum eos qui elephantiasi detinentur.

Colocynthidem pulchram bonámque capito, facitóque vt diem & noctem in oleo madescat: deinde oleum effunde, & in noua ollula colocynthida cum aqua decoque, vsquedum flaccescēs reddatur. tantum postea similæ adiice quantum excipere aqua possit. quúmque fuerit facta decoctio, adde ellebori nigri drachmam vnam & mediam, scammoneæ drachmā vnam, & surculo anethino agita, & confice orbes instar lupinorum aut auellanæ, datóque deglutiendos.

Hiera Iusti.

Colocynthidis interioris denarii XXIIII. stœchados, chamædryos, piperis albi, piperis nigri, agarici, veratri nigri, scammoneæ, singulorum denarii XIII. ammoniaci, thymi, croci, euphorbii, singulorum denarii VIII. myrrhæ denarii IIII. scillæ tostæ denarii XVI. aliqui addūt casiæ denarios IIII. & spicæ nardi denarios VIII. mellis quod satis sit.

Epithema vomitum ciens.

Veratri albi denarii VIII. piperis denarii quatuor, fellis taurini quantum ad excipiendum satis sit: admoueto.

Medicamentum quod odoratui admotum per aluum purgat.

Fellis terrestris echini, melanthii, aut nitri, vtriusque denarii CI. succi thapsiæ denarii IIII. grani Gnidii denarii III. elaterii denarius. læuigantur instar cerati, oleo sicyonio aut cyprino admisto, fiúntque orbes vnius denarii. horum vnum odorabitur is qui purgandus est si bene concoxit. hoc autem admodum debilitabit, sed aliquo vnguento odorato vires postea recreabuntur.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM

Liber nonus.

De aere, ex Galeno, Cap. I.

Optimus aer est is qui prorsus sit purus: talis est qui neque stagnorum, neque paludum halitu sit perturbatus, neque ex profundo aliquo specu perniciosam auram exhalante sit infectus, qualis est Sardibus & Hierapoli. Improbatur etiā qui ex cloaca magnam aliquam vrbem aut numerosum exercitum expurgante vitium contraxit. Malus etiam est is qui ex animalium aut olerum putredine, & fimo coinquinetur: quique ob stagnum vel flumen vicinum nebulosus est: quemadmodum etiam celsis vndique montibus cauo loco inclusus perflatum nullum recipit. Suffocans enim is est & putris, similis nimirum ei qui in domibus quibusdā clausus est, in quibus ob putredinē, & quia non perflatur, plurimus situs aceruatur. Huiusmodi autē aeres, omnibus ætatibus sunt noxii, velut qui prorsus est purus, omnibus ætatibus est vtilis. Differentia verò aeris quæ ex calore, frigore, siccitate, atque humiditate existit, non eodem modo in omnibus hominibus affecta est, sed corporibus quæ optimo temperamento sunt, etiam aer optimè temperatus est saluberrimus. in quibus verò aliqua exuperans qualitas dominatur, iis vtilissimus est aer qui ei qualitati maximè contrarius est, frigidus, calidæ, calidus frigidæ, humidiori siccus: sicciori verò quàm par est, tanto humidior quanto siccitas modum excedit.

De anni temporibus, Cap. II.

Hyemem humidam esse & frigidam dicimus, non quòd aliorū temporū humidissima frigidissimáque sit, sed quia id ei aliter contingit. quū enim in ea humiditas siccitatē superet, frigiditásque caliditatē, ideo fit vt humida frigidáque dicatur: eodémque modo æstas, quia in ea minor est humiditas quàm siccitas, & minor frigiditas quàm caliditas, idcirco calida & sicca esse dicitur. Enimuero æquum est vt singula tempora ex propria natura atque sua examinata, aut calida, aut frigida, aut humida, aut sicca nominentur. id verò quod in exquisitè medio omnium excessuum est, deprehenditur. nam quēadmodum in hyeme frigus superat calorem, & in æstate superatur: ita in eis quædā est siccitatis atq; humiditatis

cap. 1. ex galeno = Lib. 1. de
sanitate tuenda = p. 2dae
p. 67.

æqua portio; quæ neque vt in æſtate ſiccitas, neque vt in hyeme humiditas dominetur. Autumni eſt eadem ratio, nihilque in eo eſt extremum. Excellit autem in eo ſiccitas: verùm in caliditatis & frigiditatis differētia mixtus ex vtriſque eſt: eique aliud accedit malum, temperaturæ inæqualitas, quæ autumnum maximè morboſū facit: nam meridie multo calidius eſt quàm ſit mane & veſperi. Quamobrem qui quatuor temperamentorum coniugationes in quatuor anni tempora diſtribuere ſtuduerunt; ſciant ſe non ſolùm veri malè attribuiſſe humidum calidúmque temperamentum, ſed etiam autumno frigidum & ſiccū: ego verò tantum abeſt vt aut ver calidum & humidum pronunciem, aut ſiquid temperatum ſit, id calidum & humidum eſſe concedam iis qui ita afferant, vt quod planè contrarium eſt, id affirmem, omnium aeris nos ambientis temperamentorum peſſimum eſſe id quod humidum & calidum eſt, quod quidem in anni temporibus neutiquam comperies: at in morboſo & peſtilenti aeris ſtatu quandoque incidit, in quo ſtatu omnia apta ſunt vt computreſcant. Quum verò tempora ſibiipſis conueniens temperamentum ſeruarint, ver inter ea ſalubetrimum erit. Acutiſſimos verò morbos, & ad aliorum anni temporum comparationem maximè mortiferos autumnus afferet. Quumque ver ſit temperatiſſimum, autumnus eſt malus: ſiquidē vno & eodem die modò frigore, modò calore nos afficit: ipſéque æſtatem excipit, in qua multis affati ſunt humores, quibuſdam etiam vires debilitatæ fuerunt. Sed non ſolùm hoc nomine malus eſt autumnus, ſed quia humores primùm ad cutim mouebātur, autumno verò in profundum ab aeris ambientis frigore compelluntur: atque hæc quidem ſunt omnium hominum communia. Qui verò minus rectam victus rationem ſequuntur, iis id malum etiam accedit, vt qui ſe fructibus largiter impleuerint, ſuccorum malitia impleātur: ex quo conſequitur, vt morbi qui æſtati ſunt proprii, periculū quodam omnino moueāt, quandoquidem eo tempore profunda corporis pars expurgatur, & à partibus principem locum tenentibus ad cutim ſucci vitioſi perueniunt: ergo lepræ, vitiligines, lichenes, vlcerationes quædam, puſtulæ multæ exoriuntur. Alio verò modo profunda corporis pars per phymata & dolores articulorū expurgatur, quum praui ſucci in principes partes cōmigrent. Fiunt etiam ſanguinis fluxiones quæ plenitudinem & ſuccorum malitiam euacuant, & morbos qui ab ea gignuntur reſoluunt. Si verò tempus vernum corpus alicuius bonis ſuccis refertum capiat, id ſaluberrimum conſeruat, nihil ex propia natura innouās: at æſtas aut autumnus aut hyems non item: nam hæc ſi purū corpus & omni prorſus reprehenſione vacans acceperint, illa pallidam bilē copioſiorē quàm par ſit gignere conſueuit: ille verò atrā: hyems denique pituitā. Æſtate igitur frigidæ atque humidæ naturæ optimè afficiūtur: hyeme verò calidæ & ſiccæ: queadmodū calidæ & ſiccæ æſtate, humidæ verò & frigidæ hyeme malè afficiuntur.

Ex Antyllo, de aeris differentia quæ in menſe eſt, ex primo libro qui eſt de præſidiis extrinſecus incidentibus, Cap. III.

Vna quæ æquè ac ſol zodiacum perluſtrat orbem, differentiā in aere creat. Facit enim quatuor tēpora menſis, quæ anni partibus proportione reſpondent, atque hebdomadibus diſtinguuntur. Prima igitur menſis hebdomas à nouilunio ducit initium, & vſquedū Luna duas in partes æqualiter diuiſa apparet, progreditur: eſt quæ veri ſimilis, quū Luna humida calidáque ſit eo tēpore, & aer nos ambiens eo tempore humidiſſimus & calidiſſimus: ac tunc quidem humores plerunque ruūt, & fœcundi ſunt, non ſecus quàm vere. Secunda autem hebdomas tunc incipit quum Luna in duas partes æqualiter ſecta eſt, & ad pleniluniū vſque procedit: eáque æſtati ſimilis eſt, ob hanc vnā cauſam quòd fructus concoquit vel maximè. Hebdomas verò quæ pleniluniumſequitur, quum Luna vſque minuitur donec duas in partes ſit æqualiter ſecta, ſicca eſt, atque autūno eſt ſimilis: vltima verò hyemi comparatur. Quot igitur anni tēpora feruntur, tot etiam mēſtrua eſſe tēpora exiſtimandū eſt.

A Illud quoque eſt animaduertendum, Solem ſua vi corpora calefacere, Lunam potius humectare. quod in cauſa eſt vt Luna humidius ſemper cerebrum reddat, & carnes putres faciat, corporáque eorum qui ſub dio viuūt, humidiora & obtuſiora efficiat: eadémque cauſa capitibus grauitates, morbóſque comitiales gignat.

Ex eodem libro Eiuſdem, de aeris differentia quæ in diei partibus eſt, Cap. IIII.

Diem vnà cum nocte modò intelligimus; eúmque anno ſimilem eſſe pronūciamus. Matutinum enim
B tempus humidum calidúmque eſt, veri ſimile: quamobrem ſomni puri, & corpora tam ſanorū quàm ægrotantium recreantur: ex quo fit vt febricitantes hac hora placidiſſimè degant: nam exhalationes manè diſſoluuntur, & humidæ fluminum auræ reſpirāt, & ros cadit. meridies autem æſtati comparatur: pars verò quæ ad occaſum pertinet, autūno, noctis verò pars prima & quæ circa veſperam eſt, occaſui ſimilis eſt: eo tēpore neque ſomnum ægrotis ſuademus, neque potū damus, neque
C vllū aliud auxiliū adhibem⁹, niſi quid aliud admoneat: quod facimus veriti illud tēpus æquè ac tēpus occaſus. mediæ noctis tēpus hyemi cōparatum eſt: ſiquidē tum Sol plurimùm à nobis (vt hybernis diebus) diſtat. ergo dolores nocturno tempore vehementiores ſunt, idque meritò, quum nox ſuo frigore extremā cutim denſet, & perſpirationem quæ clàm in corporibus fit, intercipiat: & defluxiones tum eorum qui lippitudine laborāt, tum eorum quos tormina inteſtinorum exercēt, tum eorum qui cœliaci nominantur, tum eorū quibus ſanguis fluit, ab hac eadem cauſa promouentur: quū ii qui defluxio-
D nibus correpti ſunt, id totum quod clàm ferri cōſueuit, vnum in locum amādent. Vltima noctis pars propterea quòd matutino tempori propinqua eſt, eiuſdem cum eo temperamenti eſt particeps.

Athenæi, de aere, ex libro 29. Cap. V.

AER à Sole illuſtratus ab eo differt quem Sol non vidit, & vmbroſus eſt: itémque diurnus à nocturno. nam quē Sol perluſtrauit, calidior eſt & tenuior: vmbroſus verò, craſſior. Similíſque modo lucidus; minus frigidus eſt & tenuis: tenebricoſus verò & obſcu-
E rus, frigidior eſt & craſſior. Ergo qui calidior tenuiórque eſt, corpora facilè perſpirātia reddit: cōtrà facit qui frigidus craſſúſque eſt: ex quo fit vt noctes ſint iis qui ex defluxione laborant, & iis qui inflammatione vexantur & febricitantibus, moleſtiſſimæ. Differt etiam aer qui vnius ciuitatis ſit ab aere regionis. In primis enim aer ciuitatis à domibus coarctatur: quocirca non ſecus quàm in cauis locis calidior eſt & craſſior. Sol enim aerem qui non perſpiratur, continuò calefacit, & magis accendit: at motus vacuitas craſſum reddit, quū motus
F æquè ac ii qui follibus perflāt, aerem attenuet & ſiccet. Cæterùm aer qui in ciuitate cōtinetur, craſſus fit non ſolùm qui in ſeſe cogatur, ex eo quòd nullo motu cieatur, ſed ex eo etiam quòd multo tēpore in vmbra ſit, & multo magis quòd plurimæ atque omnis generis exhalationes ex vrbe in aerē ipſum prodeunt & fluant: & id quoque multo magis in iis vrbibus quæ perſpirationibus omnino vacant: qui verò in regione eſt aer, quum tenuis purúſque ſit, facit vt cibi appetentiores ſimus, & melius etiam concoquamus, & melius alamur, & meatus ma-
G gis fluxiles ſint, & ſenſus nobis ſint integriores. Cauſa eſt quia aer ciuitatis quum vndique ſit concluſus, tum à multitudine domorum, tum à tectis ſuperimpoſitis, corpora facit quibus ſucci difficulter digerantur, eáque replet. at qui in regione eſt, quū latè pateat, & ſub dio ſit, remiſſè & diſſolutè id quod ſuperfluit excernēs, & leue & probè perſpirans, & promptū ad ſumendos cibos cor pus reddit.

De regionibus, ex Galeni cōmentariis, Cap. VI.

REgionibus quædam attributa ſunt (vt ita dicam) ab
H orbis terræ ſitu, quædam à proprietate ſua, quædā verè à ſymptomatibus. Ab orbis verò ſitu eis ineſt vt frigidæ ſint quæ ad Iſtrum & Mæotidæ paludem ſint ſitæ, & (vno verbo) omnes quæ ad ſeptentrionem ſunt: calidæ verò quæ in Æthiopia atque India habentur; &

(vt ſummatim dicam) quæ meridiem pertinẽt: temperatæ verò ſint quæ in harum medio ſint locatæ. In his omnibus fere orbis terræ partibus propria quædam regionis eſt natura atque ſua, quatenus aliæ ad meridiem, aliæ ad occidentem aut orientem ſolem propius accedunt, aliæ verò ad ſeptentrionem magis vergunt. Quæ verò à ſymptomatibus oriuntur, ſunt ea quæ regionibus tribuunt lutulenta ſtagna, & aquæ paluſtres, quæ vel lapides in renibus gignunt, vel lienem amplificant: itémque venti qui habitationibus familiares ſint, qui vel ex ſtagnis, vel ex fluminibus, vel ex paludibus, vel ex ſinu, vel ex pelago exoriantur. Iam verò quæ ex terræ exhalationibus excitantur, partim bona, partim praua ſunt: qualia ſunt quæ ex metallis afferuntur, & quæ à ſpecu quod Charonium vocant, exhalantur. In frigidis verò quibuſdam regionibus, vt in Thracia & Ponto, quoniam loca mari adiacentia humilia ſunt, ob eam cauſam calidiore ſunt temperatura: in calidioribus verò, quales ſunt Ægyptus & Lybia, quoniam æſtate à ventis ab Arcto flantibus refrigerantur, idcirco minus calida ſunt iis quæ ad mediterranea receſſerunt. Zona vero exquiſitè temperata, ac media orbis terrarum, eſt quæ ad Gnidum eſt & Co: & quæcunque loca non multum ab his vel ad Aquilonem vel ad Auſtrum receſſerunt.

De ventis, Cap. VII.

EVrus ab ortu ſolis, Notus à meridie, Zephyrus ab occidente, Boreas ab Vrſa ſpirat. Hæc quatuor loca contrario inter ſe nomine opponuntur, ſinguláque magnam latitudinem habent. Accedunt etiam aliæ vẽtorũ octo differẽtiæ. Quũ enim orbis finiẽs, cui hoc nomẽ impoſitum fuit quia mundi partem quæ ſub aſpectum cadit, ab ea quæ non videtur diſtinguit, aſpectúmque noſtrum definit, in ſex partes diuidatur, proximè ad has ſectiones latitudo ſolis ort⁹ & occaſ⁹ accedit. Duæ poſtea & viginti ſunt aliarum duarum partium ſeptentrionis & meridiei, quæ in duas partes diuiduntur: quarum vtraque ex vndecim conſtat: vt etiam totus orbis à latitudine meridiei in ſex diſtribuitur. Not⁹ igitur ab humili polo ſpirat. inter hunc & ortum ſolis hybernũ, eſt is qui Euronotus appellatur: vt inter hunc & polum, & hybernum occaſum, eſt Libonotus. hique omnes humidi calidique ſunt, atque ita ob eam cauſam caput aggrauant. Notus tamen non ſemper humidus eſt. videtur enim quandoque ſiccus eſſe, eúmque vulgus Caurũ vocat. atque is Notus ſubinde vehemens eſt: ſemper ergo motum perſpicuum habet: lenis verò alius eſt Notus, vt eius motum in aere & nubibus non ſentias, éſtque is ſemper calidus: at Caurus quandoque perſpicuè frigidus apparet.

De ortu & occaſu ſyderum, Cap. VIII.

IN ea regione in qua medicaturi ſumus, ſingulorum ſyderum ortum & occaſum noſſe debemus, quoniam ex iis anni tempora veteres definiunt. In Helleſponti autem parallelo veris principium eſt æquinoctium, quod eo tempore contingit: finis verò, ortus vergiliarum. idem finis eſt æſtatis principium, vt etiam finis æſtatis & principium autumni, eſt Arcturi exortus, qui æquinoctiũ autumnale diebus fere duodecim anticipat & præcurrit, atque etiam vergiliarum occaſus hyemis initiũ adducit, & autumno finem affert. Qui verò annum in ſeptem diſtribuunt tempeſtates, æſtatẽ vſque ad Canis exortum producunt: inde vſque ad Arcturi ortum, autumnum: iidem hyemem in tres partes diuidunt, cuius mediũ id tẽpus quod ſub ſolſtitium eſt, conſtituunt: extrema verò, primùm ſementem, poſtremũ inſerendi tempus vocant. Hæcque anni temporum diuiſio, ex ſpatio temporis quod in eis eſt efficitur. nam quod inter vergilias & arcturum intercedit tempus, quatuor eſt menſium: pluriũ autem quàm quatuor, quod inter Vergiliarum occaſum & æquinoctium vernum intereſt. Veris autẽ tẽpus ne duorum quidem integrorũ eſt mẽſiũ: ex quo fit vt meritò non diuidatur. Hinc etiã autumni tẽp⁹ maius eſt quàm veris: in duos enim mẽſes extẽditur. hoc tamẽ ab æſtiuo hybernóque tẽpore lõgè ſuperatur. Hæc igitur in memoria habeãtur, quò facilius ad

A aliarũ nationũ menſes trãſire poſſimus. nã æquinoctiũ mũdana quædã res eſt: at menſes ſingulis gentibus ſunt proprii. Sexto Calend. verò Loi menſis ſub exortũ ſolis Canis oriri apud nos Pergami exiſtimant: ego verò quadam via & ratione poſt decem dies ab hac præſcriptione eundem oriri comperi.

Antylli de ventis, ex primo libro de auxiliis, Cap. IX.

VEntus eſt aeris motus. Ventorum duæ ſunt differentiæ: alii vniuerſales ſunt, alii locorum proprii. Qui
B locis tribuuntur, ſunt qui regionibus conueniunt: vniuerſales, qui vbique locorum eodem nomine & vocabulo gaudent: qui ad loca pertinent, naturã ſequuntur locorum à quibus efflantur: qui à ſalubribus, ſalubres: qui à morboſis, morboſi ſunt. pro parte verò, qui à terra ſpirant, ſicciores: qui ab aquis, humidores: qui à mari prodeunt, ſalubres ſunt, maximè hyeme & vere: æſtate verò calidiores ſunt quàm par ſit. quos flumina mittũt, his humidiores ſunt, hyeme deteriores, æſtate meliores: qui è ſtagnis exhalãt, vtriſque abſurdiores. Peſſimi verò
C iudicantur qui è paludibus exeunt, neque vllo tempore ſunt boni: qui à campis & terra perſpirata, meliores. Ad ſumã igitur, qui locorum ſunt, magis morboſi quàm vniuerſales cenſentur. cæterùm boreales ſaluberrimi. Zephyri ab occidente flantes humidi ſunt & lenes: minus tamen quàm boreas, ſalubres: corpori autẽ magis quàm alii ſunt apti atque accõmodati. praui autem & aduerſi valetudini ſunt Euri, qui ab ortu ſolis ſpirant.

De ſitu ciuitatum, ex Galeno, Cap. X.

VRbium ſitus in quam orbis terræ partem vergant
D ſpectãdum eſt: id quod vſu venit in iis quæ altis in locis ſunt cõditæ: nam planæ & æquales ad nullam orbis partẽ eſſe verſæ vtique dicerẽtur: attamẽ domos quæ in eis ſunt ad aliquẽ ex quatuor mundi partibus verſas eſſe neceſſe eſt: quẽadmodũ domos balneorũ in quibus lauamur, ad octauã horã verſas cõſtruunt architecti ii qui optimũ cõiectare ſitũ vidẽtur. Huius rei iudiciũ ex illo diei tẽpore fit in quo ſol feneſtras totas dom⁹ illuſtrat, nec ad vllum alium murum deflectit.

Antylli de locis, ex primo libro de auxiliis,
E Cap. XI.

LOca ſublimia ſaluberrima ſunt, quum aer in eis non ſit permanens, ſed perfundatur, & à ventis continenter exagitetur: quúmque rectè perſpirentur, omnibus thoracis affectionibus erunt accommodata. tenuia verò & capiti laborãti, & omnibus ſenſuum inſtrumentis cõuenient. At loca humilia antedictis non ſunt idonea: iis verò qui per halitum digerũtur, qui in ſyncopas cadunt, & ſenibus apta ſunt: loca verò maritima hydropicis, & quibus quæuis defluxio moleſta eſt, accommo-
F data ſunt: itémque vbi detergẽdum, aut calfaciendum, aut aperiendũ eſt conueniunt: ſed proſunt etiam omnibus iis qui neruorum & articulorũ doloribus torquentur. Iam deprauatis quoque appetitibus proſunt. Mediterranea verò ſunt maritis frigidiora: cæterùm ad morbos acutos, ſi neque vitibus conſita, neque caua fuerint, ſunt maritimis accommodatiora, ſed ad morbos diuturnos ineptiora ſtagnantia, cum ſemper ſunt in vitio, tum verò etiam æſtate ſunt peſtilẽtia. Præterea quæ metallis propinqua ſunt, mala itidem exiſtimantur, ſiqui-
G dem ſicca ſunt & ſuffocantia. Quæ verò ſub terra ſunt, ſi boni ſucci fuerint, ſiccioribus affectionibus apta cenſentur. Argiloſa verò robur diſſoluũt, quum exhalationem habeant in qua exoluendi vis ineſt. rufa maiore exiccandi vi quàm quæ nunc diximus, ſunt prædita: nigra verò omnibus bonitate longè præſtant.

Ex Athenæi libro primo de loco, Cap. XII.

SVblimia loca frigidiora ſunt, & facilioris perſpirationis: frigidiora verò ideo quòd à planitiei exiguitate paucas radiorum ſolis reflexiones habeãt: facilius
H autem perſpirantur, quia vndique ſunt aperta, nec quicquam ſit quod ventos repellat. ex quo fit vt qui in eis degunt, plerunque ſani viuãt: hyeme tamen in morbos quos frigus excitat, magis incidunt. Loca verò humilia non ita ſalubria ſunt. in cauſa eſt calor, & præſertim

æstiuo tẽpore:atque etiam quia minus perflantur,quum
humilior fit regio. quòd si altis quoque montibus sint
inclusa,eorum aer multo magis feruidus ab aduretium
temporum reflexionibus redditur. Præterea regio plan
tis consita, minus perflatur,minúsque à Sole lustratur,
quàm nuda: quocirca per hyemen vmbrosa est ac frigi-
da: per æstatem verò difficulter à vẽtis perflatur, suffo-
cánsque est, & ob eam ipsam causam respirationem ha-
bitantibus deteriorem parat. Quæcunque autem regio-
nes & ciuitates flumina habent quæ extrinsecus perdu-
cuntur,quũ ipsa moderata sint, & præsertim si loca sic-
cissima esse cõtingat, fiunt temperatissimæ: si verò exce-
dant,non parua fit ad morbos gignẽdos accessio,quan-
doquidem & aer humectatur, & respirãdo atque inspi-
rando,corpora simul humectát:tum etiam matutinas ac
vespertinas aquarum defluxiones frigidiores excipiẽs,
corpora perfrigerat, & in æstate constitutionem affert
autumni. Stagnantia verò loca in quibus paludes sunt,
multis de causis sunt morbosa : nam à stagnis tota adia-
cens regio madefacta supra modum humectatur. Atque
in primis qui in ea fructus proueniunt,morbosi sunt o-
mnes, quum præ humiditate suã temperiem nõ sint for
titi,nec ad idoneam maturitatẽ peruenerint: aer verò in
hisce locis humid⁹ crassúsque est. Quũmque stagna cor
ruptelarum omne genus suscipiant,exhalatio quæ ab eis
manat,aerem non solùm crassum,sed etiã prauum red-
dit. Ad hoc accedit etiam vt perhumidæ regiones ple-
runque arboribus sint refertæ: quæque dẽsis arbori obsi
dentur, difficulter perflantur. Præterea regiones quæ
salsæ sunt,ac suapte natura perhumidæ & cauæ,morbo-
sæ sunt, id quod eis inest non solùm propter aquas &
aerem : (quanquam plerique hæc in causa potius esse
volunt) sed etiam propter alimenta humidiora frigi-
dioráque,de quibus nemo verbum vllum fecit. Verun-
tamen quoniam caua loca eiusmodi sunt fere,nõ modò
non perflantur, verùm & crassa sunt propter humilita-
tem,& æstate æstuosa: etenim idem aer permanens à lo-
cis adiacẽtibus solis reflexione nimis calefit, ac præser-
tim si sublimia sint loca,aerem plus æquo æstuosũ red-
dunt. Iam verò morbosiora loca esse censemus stagnã-
tia atque palustria,& præcipuè per æstatem,ob aeris in-
æqualitatem. matutinæ enim auræ à stagnis manantes
refrigerãt eos qui inhabitant:meridianæ verò calefaci-
unt, vespertinæ perfrigerant,& propter caloris frigoris
que inæqualitatem,autumnus morbosus est. Regiones
porro aquis vacãtes & siccæ, habitus simul exciccant,&
melius spirantes ac puriores faciunt. atque aer quidem
siccus non modò sicciores habitus facit,sed etiamsi ali-
menta calidiora siccioráque fuerint,facilè conficientur,
faciléque distribuentur, & naturas calidiores purioréſ-
que constituent. Loca etiam mediterranea à maritimis
differunt, quoniã maritima omnia humiliora calidio-
ráque mediterraneis sunt: idcirco pleraque ex mariti-
mis salubriora sunt, sicciorésque habent regiones poti⁹
quàm humidas,& imbrib⁹ irriguas. Quæ res facit vt in-
sulæ saluberrimæ sint, & excellentiores fructus ferãt. In
locis quoque magna differẽtia ex qualitate regionis ver
satur : nam montana salubriora sunt, & inter insignia,
quæ sicciora sunt. etenim exhalationes ab humo elatæ,
tenues siccǽque sunt. Quare aer qui ab eis excitatur,tã-
tum abest vt aliquid addat corporibus,vt contrà etiã a-
liquid ab eis euocet,& propter siccitatẽ euacuet. Aquæ,
si nullo alio vitio terra sit imbuta,tenues quum sint,pu-
ræque,sunt leuiores. fructus ad bonam valetudinem ac-
comodatiores,multo puriorem tenuiorémque materiã
gignunt,& rite sunt concocti.

Antylli,ex primo libro de auxiliis,de domo,
Cap. XIII.

DOmus quæ ad terram sunt, cum febricitantibus,
tum vel maximè iis qui ardenti febri iactãtur,qui-
que in syncopen cadunt, accommodatæ sunt : quando-
quidem sunt aptè frigidiores quàm sublimia tabulata,
& vires ægrotantium sustinent & continent. Conue-
niunt eædem iis qui sanguinem reiiciunt, & qui capitis
dolore vexantur : tabulata verò superiora apta sunt iis
A qui pituitam in thorace collegerunt. Ad summam,cor-
pori quod multæ materiæ sit, magnæ domus sunt ido-
neæ: valent enim ad discutiendam materiam,& integrã
vim , probámque facultatem , quam corpora quodam-
modo rapiunt, propter aeris copiã impertiuntur. paruæ
domus horum contraria efficiunt. sublimes verò respi-
rationis facilitatem gignunt,caput leuãt, ac præsertim
quod ex febri vitium contraxerit. humiles omnino im
probantur. Quæ ad meridiem sitæ sunt,ad omnem affe-
ctionem sunt accommodatæ, præterquam ad eas quibus
B refrigeratione opus est, ad quas aptiores sunt aquilona-
res. secundo loco censentur quæ ad orientem solẽ spe-
ctant: pessimæ quæ ad occidentem,& præsertim æstate.
habent enim lucem matutini temporis,in quo maximè
ægrotãtes sunt meliusculi, tristem & inamœnam: & ve-
spertinas horas atque nocturnas cũ molestia traducunt.
Quæ calce oblitæ sunt, splẽdore calcis sensum tentant,
iniucundǽque sunt : sed sunt etiam iniucundiores quæ
sine lapidibus sunt coagmentatæ. Cæterùm quæ ex la-
pidib⁹ cõstructæ sunt, immitiores & frigidiores quàm
C quæ ex lateribus,censentur. quæ sunt picturis distinctæ
atque ornatæ, febricitantibus & insanientibus omnino
improbãtur,quippe quæ absurda visa excitent. quarum
parietes tenues sunt atque exiles , prauæ sunt : quando-
quidem aer qui in eis est,facilè ab externo aere commu
tatus,faciles mutationes capit.

De strato, Cap. XIIII.

DEcubitus qui in lectica fiunt,præstãt iis qui in pa-
leis,foliis,& gramine: quæ in paleis, foliis, & gra-
mine,iis qui in terra. sed hæc duo genera sunt iniucun-
D diora quàm in lectica recubare. Ipse verò decubitus in
terra præterquam quòd iniucũdus est,vapore etiam qui
infernè ascendit , implet corpus. Præterea lecticæ quæ
pedes humiles habent,corpus replent,quum exhalatio-
nem quæ ex terra manat,propinquam habeãt: quæ verò
sublimibus pedibus nituntur,timoris vehementis sunt
plenæ,& speciem faciunt quasi pensiles sint. Sunt ergo
laudabiliores quæ mediocrẽ habent altitudinem: quin
paruæ quoque lecticæ damnantur: (molestiã enim affe-
runt) itémque nimis magnæ,quia nõ eodem in statu æ-
E grotantes quiescunt, sed errãdo,& locum ex loco com-
mutando lassitudine capiũtur. Quæ verò quatiũtur, aut
quoquo modo mouentur , sunt firmis deteriores : ob
eandémque rationem funes contenti sint,neque quic-
quam se remittant: sintque strata nec pauca , nec dura,
quia lassant & concutiunt corpus,atque cõfringunt: ne
sint etiam profundiora quàm vt quæ opus sunt,capiant:
quibus hoc accedit incõmodi vt nequis se vergere faci-
lè queat. Quæ verò sursum repunt ac vergũt, vehemen-
tem lassitudinem gignũt: similiáque sunt figuræ cathe-
F dræ cuiusdã. At iis quæ ad caput pertinẽt,minimè situs
ille incommodus est: qui verò situs deorsum repunt,
muliebribus defluxibus conueniunt. Quæ strata splen-
didi coloris sunt,implent,& sensus feriunt. Idem faciũt
quæ accuratè sunt tincta. quæ varia sunt, & animalium
figuris distincta, in morbis acutis in causa sunt vt mens
vacillet ac perturbetur: quæ sordida sunt,quum primus
decubitus in eis sit frigidus,& si quis in eis diutius mo-
retur,calidiora quàm par sit euadant,ideo minimè con-
G ueniunt.

Ex Sabino,de temperie regionum, Cap. XV.

QVæ regionibus adiacẽt,alia deorsum vergunt, alia
sursum. Quæ deorsum vergũt,omnia ad meri-
diem sita faciunt regionis statum calidiorem: ac maiora
quidẽ magis,minora verò minus : quæque magis æqua-
lia tenuiáque sunt , id magis efficiunt. quæ sursum ver-
gunt,aerẽ situ suo frigidiorẽ reddunt. Quæ verò magis
ad septentrionẽ vergũt, sublimioráque sunt,calefaciũt:
supina verò constitutionẽ refrigerãt. Quæ ad orientem
& occidentem solem sunt posita,siue supina,siue subli-
H mia sint,minus calfaciunt & frigefaciunt quàm quæ ad
septentrionem & meridiem. Omnia porro & calfacien-
tia & refrigerantia regionibus partim salubriter partim
secus adiacẽt. nam iis quæ in calidiore sitæ sunt clima-
te, quæ refrigerant,salubria sunt: quæ verò calfaciunt,

non sunt salubria. iis verò qui in frigidiore sunt,calfacientia salubria:refrigerantia,non salubria.dicetur autē quæ calidiores quæve frigidiores sint regiones. Terræ pars quæ ad meridiem est propinqua ei quæ non habitabilis est,calidissima est & siccissima earum quæ habitantur: eā Æthiopes inhabitāt. pars terræ quæ ad Vrsam est,frigidissima humidissimáq; est:hāc Scythæ incolūt; hæ nostrum habitabilem orbem terminant. quæ inter Scythas atque Æthiopes interiacet, eius partis regiones meridiei attributæ,tēperamento veris sunt similes:sunt tamen sicciores:quæ ad septentrionē pertinēt,autumni temperaturæ comparātur:sunt tamen humidiora. Quæ igitur ex habitu eorum quæ deorsum vergētia sunt regionibus adiuncta,eueniunt, hæc sunt. Est autem aliud quippiam additum, quod non ex habitu existit, sed per se vnicuique eorum quæ adiacent, attributum est. ergo quod ex mari, campestribus locis aqua vacantibus, & montibus, itémque tumulis & collibus accedit & affertur,id sicciorem constitutionem reddit:quod verò è fluminibus, & omnibus aquis potui aptis emanat, humidiorem statum facit:at quod ex stagnis & paludibus affertur, aerem facit crassiorem. Ex his quæ adiecta sunt regionibus quæ in sicciore climate sunt constitutæ,suis defluctionibus humectare possunt, atque ita statum eum salubriorem reddunt:(quod Nilus Ægypto tribuit) at humidioribus,statum magis morbosum comparant. Quæ siccū efficere aerem possunt, si humidioribus adiungantur,proderūt: si siccioribus,nocebunt. Cæterùm quænam regiones humidiores, quæque sicciores sint, prius exposuimus.

De plantis salubribus & non salubribus, Cap. XVI.

EOrum quæ ex terra nascuntur, alia salubres,alia nō salubres defluxus habent. Quæ fructum ferunt qui edendo est,salubria sunt:itémque odorata, vt laurus, & cupressus,& flores omnes qui suauem odorem ex se mittunt:& quæ ita etiam odorata nascūtur, in quorum numerum anethum, apiū, thymum,& omnia quæ tenuiorem reddere aerem queunt, regionibus quæ habitantur adiacentia,referuntur.At quæcunque exorta neque fructum quo vesci possimus, afferunt, neque odorata sunt, neque attenuandi vim habent, ea salubria non sunt habenda: quinetiam nōnulla mortiferam euaporationem obtinent,vt taxus.homines enim qui prope hanc arborem dormiunt,moriūtur:qui procul distant, non item: quandoquidem halitus procul delatus, plerisque defluxibus aliorum commixtus,eam vim amittit.

Cognitio salubris exhalationis regionum, Cap. XVII.

PRimum salubris exhalationis regionis signum ex terra ipsa sumitur. ea enim humore perfusa non solùm terrenum quid redolet, sed suauem etiam odorem spirat, qualem Ægyptus facit: deinde verò manè quum domus nondum fumo & nidore est imbuta, odórque eorum quæ in ciuitatem comportantur,vnà cum regionis exhalatione temperatur:ex quo fit vt vaporem quēdam gratum(quod in Ægypto vsu venit)è terra elatum sentiamus: sique in terra quispiam recūbat,ibique moretur,videre videatur se leuiorem,& ad motus aptiorem atque agiliorem esse factum,cibúmque appetere. Erit etiam tibi argumento, si quæ ex terra oriuntur, bene tincta,& probè colorata,& odoratiora sint,ac siquis virentes herbas intueatur, nolit aspectum alio citò traducere: sique arbores magis ligneæ humi incumbentes optabiliores sint quàm sublimiores:sique omnia habuerint probè colorata & folia rite nutrita: sique fructus statim maturos & odoratiores ferant. Iam verò poteris facere coniecturam vtrū regionis iucundior exhalatio salubris sit ex iis animalib⁹ quæ in ea regione nascūtur. Pueri enim omnes floridi,& succi pleni,& coloratiores sunt:itémque catuli & cæterorū animantiū filioli nuper in lucem editi, meliores præstātioresque sunt,eósque salubriores quàm in aliis regionibus cōspicies. Quinetiā si quæ homines reponunt,vt triticū,hordeū, cæterique fructus,& caricæ, & palmulæ, & cætera generis eiusdē, diutius māserint incorrupta,signo erit salubrē è regione vaporē emitti.Sed & somnos suauiores inuenies,& animum à visis in somnis nequaquam pertubari cōspicies.

Cognitio prauæ & vitiosæ exhalationis, Cap. XVIII.

COniectura assequeris vitiosam esse regionis exhalationē, si terræ glebā capias, & aqua madefacias. odor enim inde emanabit perinde ac è carbonib⁹ restinctis. Præterea quum in regionibus omnia contrà quàm suprà dixerim,comperias,iam cognosces prauā eius esse exhalationē. Si verò necessitas aliqua te in ea regione aliquod tēporis spaciū morari cogat,si in tabulatis,sublimiorib⁹ habitationibus morā traxeris,minimè læderis. omnia enim quæ ex terra, aut humoribus exhalātur, in sublime elata,crassiorem eorum partē in aëris parte crassiore relinquentia,concoquuntur atque purgantur.

Regiones quatenus ad solem pertinent,salubres aut non salubres esse, Cap. XIX.

E Regionibus quæ ad meridiem sunt,in omnibúsque anni diebus, ac per totos ferme dies solem habent, sunt maximè salubres: quæ decliues ad septentrionem sunt,vtpote quæ non omnibus anni diebus solis splēdorem recipiant, perexigua diei parte illustrantur,& quandoque lux maximè inclinata, atque imbecillior eis incidit; ideóq; minimè sunt salubres: id quod est sanè perspicuum.Nam si omnis quæ ad meridiem est sita regio, odoratior est quàm quæ ad septentrionē est posita, magis etiam cōcocta est & matura.Quin omnium quoque arborum fructus qui maiorem solis partem nacti sunt, præstant iis qui minoris participes fuerunt: sunt prætetea maiores odoratiorésque,& celerius maturescunt, & gratioris sunt gustus. Cuiusque etiam arboris pars quæ ad meridiem vergit,humidior,rarior,magis tenera,flexibilior,leuior,efficacior,& fabro accommodatior est, & in latitudinem plus augetur. Quæ verò versa ad septētrionem est,siccior,densior,grauior,difficilior ad flectendum,& fabris incommodior, minus in ambitu augetur. Quibus quidem fit vt non solùm planū sit, quæ ad meridiem sunt versæ decliues regiones,causa eius relaxationis quam habēt ad solem, esse iis quæ ad septentrionem vergunt salubriores:sed hoc etiam,eas quæ decliues ad orientem aut occidentem solem versæ sunt, minus salubres esse iis quæ decliues meridiem spectant: esséque salubriores quàm quæ septentrionem vergunt: causa est quoniam magis participes solis sunt quàm hæ: sed minus quàm superiores,quæ meridiem spectant.

Quænam viæ ciuitatis statum salubrem aut non salubrem faciant, Cap. XX.

QVū in ciuitate viæ distēt æquo inter se interuallo, semper mutua longitudine mutuáque latitudine protenduntur: & quæ sunt eiusdem ordinis,ad oriētem & occidentem rectā statuuntur: aliæ verò ad septentrionem & meridiem. quibus omnibus ciuitas diuiditur,vt aliæ per totam longitudinem, aliæ per latitudinē vsque ad fines progrediantur, nec vllum ædificium inter eas singulas in suburbiis sit constructum,sed puras directò vias per se singillatim habeant: hæ nanque vrbem aerī bene comparant,& statum bene à sole illustratū purúmque,& qui bene à ventis perfletur,efficiunt:quoniā Boreas & Notus,Eurúsque & Zephyrus, qui maximè sunt ventorū coryphæi,ordinatissimi per vias defluunt quæ directò ad eos sunt sitæ:sique nihil habeāt quod eorum defluxū retineat, per vrbē perflati & perspirantes, nihil violenti faciunt. nam venti quum nihil eos impediat, nos in trāsitu latent, nec lenti ciuitatē prætereuehuntur, atque ita constitutionem purgant,quū fumos,puluerē, & omnes exhalationes à ciuitate repellant: ex quo fit vt viæ quæ sic constitutæ sunt,vrbem soli rectè exponant, quia sol exoriens & occidens in eas ingreditur,& oriens recta eas luce complet. Quum verò medium cælum conscēdit,in omnes eas quæ ad septentrionē & meridiē vergunt, sese pandit, ita vt totum diem viæ ciuitatis radiis solis perfundantur. Si verò non omnes viæ pari interuallo inter se distributæ sint,neq; rectæ, sed flexus quosdam habeant qui percurri non possint, & obliquiad

ventos sint, multam aeris turbationẽ excitari cõtingit. quum enim vnus ventus spirat, multos fieri accidit, eósque pugnare inter se: nam ventus per rectum fluit: at viæ non sunt rectæ. Ergo incidens in eas quæ exitus non habent, ventus non ingreditur, quia ei nulla ibidem patet via: aërem verò qui in ea via est, collidit, & vndabundus per flexus, eásque vias quæ exitus habent iactatur, quandoquidẽ aliter ab aliis atq; aliis inflectatur & refringatur. A quibus autẽ vibratus circumfluit, & sæpe vicissim fertur, in eis ad eadem loca debilis fluit, & vndosus sese iactat. A quibus verò in alios constitutos mittuntur, contrarias spirationes faciunt, vt lumen luminis reflexum: ad pares enim angulos semper reflectitur. Illi verò perinde atq; aqua faciunt, vt quum inter se in via inciderint, præterfluat, quum rectà transire non possint. Accidit autem quandoque vt ventus qui arctè incidit, in vtrunque latus diuidatur, quum vtrinque sint accessus: atque eundẽ rursus aliam fluxionem pati, siquid tale ei occurrat: & ex vno multi fiant, & in sese incidere modò è lateribus, modò ex contrariis partibus delatos, & in singulis viarum inclinationibus repercussos, sua offensione vehementer cæli statum commouere. Aliis enim venti molliter cedunt, alia verò repercutiunt. Ex quo fit vt status ciuitatis nullo more à contrariis perflatus, perturbetur. Quum igitur vnus sit ventus, confundetur aër & turbabitur, non secus quàm spiritus homini innatus, qui quum ita sit, concoctiones & distributiones impediet. Esset autem huiusmodi salubris: sed lux solis quæ semper directò ab eo fertur, sinuosa in vias, non autem æqualis incidit, sed sparsè & vagè eos attingit: atque ita ciuitas minimè à sole perlustratur, miniméque à sole dissoluitur exhalatio: quocirca status ille crass⁹ est maximè, & perspiratu difficilis: quique talis est, is non est salubris: quod solet vsu venire quum in plana regione vrbes sunt sitæ. Si verò inæqualitates sint quæ vias habeant æquè distantes, aëris difficilis redduntur, quum contrà quàm sitæ sunt altissimæ viarum partes, vẽtus spiret: quæ verò sinuosas vias habent, præstantiores sunt: siquidem sit vt vrbis partes in sublimioribus regionis partibus statutæ melius perflentur, & aëre perfruatur.

Galeni, de fomentationibus, cataplasmatis, & cucurbitulis, Cap. XXI.

Fomenta cutim ad transpirationes raram facere, sanguinémque qui inest inflammationibus, attenuare & digerere consueuerunt: quæ si facta fuerint, non solùm aliquid sanguinis euacuabitur, sed etiã affectæ partes quæ minus distenduntur, mitius dolore prementur. At quum sanguis in inflammatione non minuitur vel etiam spiritus vaporosus ex calore gignitur, augeri dolorem contingit. Porro sanguis non minuitur propter succorum redũdantiam quæ in toto corpore inest: nam ad partem quæ calefit, plus attrahitur quàm ab ea euaporetur: quum hoc sit calefacientibus natura comparatum vt digerant id quod partibus quibus admouentur, continetur, quódque redundat ex propinquis, trahant. Humida igitur fomenta, inflammationibus iis quæ à succis biliosioribus oriuntur, cõueniunt: sicca verò iis quas sanguis tenuis & aquosus excitauit. Semper enim in memoria habendum est, contraria esse contrariorum remedia. Hoc igitur proposito, fomenta morsu vacantia ad mordentes succos faciunt: mordentia verò, quòd tenuent, ad crassos & renaces. Cæterùm calefacere præcordia cataplasmatis aut per fusiones, non est perpetuò tutum, sed in iis tãtùm ægris in quibus nihil superuacaneum est in toto corpore: cæteris omnibus extrema pernicies est. Eorum igitur quæ in medio sunt corpore (vt quidam vocant) prouidentia, vbi detractus sanguis non est, maximum est planè malum: vbi detractus est, non maximum. quanquam sic quoque noxia esse in synochis febribus potest: siquidem deusta immodico calori viscera, etiam amplius deurũtur & torrentur. Ergo huiusmodi prouidentiam illi duntaxat requirent quibus in vna particula constitit putredo, si tamen iis quoque sanguis fuerit missus. Prouidebitur autem his non statim inter initia relaxando, sed in plurimis prorsus contrà faciendo. Quum enim adhuc ad affe-

A ctum locum fluxio fertur, reprimere remittereque hanc expedit, non ad ipsum attrahere. Si verò tum fluxio humorum per ea remedia cohibetur, tum densitas quæ ex adstrictione in affecta particula est relicta, crassiora detinet, iam tempestiua relaxatio est, vt ea quæ retenta sunt, vacuentur. Præcipuè autem adstringentibus est vtendum vbi in iecur aut ventriculum superuacanea profluunt, quando & è primoribus admodum hæ partes sunt, & munus suum obeant vel in ipsis morbis, est necessarium. Nõ est autem exiguum eorum munus. quamobrẽ impensius

B quàm cætera membra, ventriculus & iecur adstringentia desiderant. Ergo quum ea quæ iam infixa sunt, euocari di tempus est, tum quoque modicè adstringi postulant. Idcirco si vel minima suspicio sit iecur aut ventriculum laborare, absinthium ponticum oleo protinus incoquemus, & eas particulas perfundemus. Vbi absinthium non suppetit, inter initia vel melinum, vel mastichinum, vel lentiscinum satisfecit: si exigua febris sit, etiam vnguentum quod ex nardo conficitur, atque etiam aliorum medi-

C camentorum in quibus mista cum amaritudine adstringendi vis est, aliquid in oleum coniicere, & ad eundem modum vti licet. Simili quoque modo & cataplasmata compositam vim habeant, ex ea quæ tenuium partium est ac relaxet, tum verò ex amara & adstringente: superet autem in iis, vbi scilicet reprimere & robur addere studemus, quod adstringat: vbi incidere ac detergere, amarũ: vbi euocare, quæ inter relaxantia tenuium partium sint vel maximè: siquidem quæ crassæ substantiæ sunt, ea pus mouentibus conuenire docuimus. Vnde nec colo laborã-

D tes, nec quouis reliquorũ intestinorum, nec musculis qui sunt in hypochondriis, aut ipso peritonæo, miscenda sunt vllo pacto adstringentia: sicut nec quum vesica aut vterus malè habent, quum (vt dictum est) nihil præterea ad locũ fluat, nec plenitudo, nec multa excrementa in toto sint corpore. Renes & thorax in media prædictorum sunt cõditione, quantum scilicet à ventriculi iecorísque solicitudine absunt, tantum reliquorum superant. De liene pronũtiare absolutè non licet, nec nisi prius definita tum corporis totius natura, tum verò affectione quæ curationis tempore occupauit. Nam si vel ægrotus ex iis sit qui atræ bi-

E lis excrementum naturaliter congerant, vel etiam eo tempore succus in eo abundet, necesse est in liene curando adstringentia reliquis admisceas, quò visceris robur custodias: ita enim & excrementa ad se trahet, & quũm corpus expurgãrit, ipse rursus per ventriculum excernet. Si nullum omnino sit atræ bilis excrementum, aut omnino adstringendum non est, aut quamparcissimè. Non solùm autem in liene, verumetiam in omnibus partibus in quibus humor putrescit, obseruandum est diligenter quod symptoma sit vehementissimum, quod secundo loco aut tertio, quò ex ipsis inuenta planè affectione, idonea eidẽ

F curatio adhibeatur. Etenim in mẽbro affecto tum calor superat, tum verò tumor, qui vel propter abundantiã humoris, vel propter crassitudinem fit durus. Si igitur calor superet, danda opera est vt sensim per ea quæ tepentẽ calorem obtinent, digeratur: cuius generis est tum lini semen, tum chamæmelum: quibus adiici vel hordei vel fabarum farina debet, quippe quorum neutrum excalfacit. Sæpe autem (vti nostri) quod medici artomeli vocant, pro cataplasmate huiusmodi inflammationis præparantes, aliquid

G aquæ miscemus: ad lienem verò etiam aliquid aceti quandoque. Si verò inflammatæ partis calor non multum à natura excesserit, sed magnitudo eius notabilis fuerit, digerere haud timidè sine aqua debebis, etiam fœnigræcũ aliquid supradictis immiscẽs. Si verò veluti scirrhosa inflammatio sit propter humorum quos continet vel crassitudinem, vel lentorem, tum aceti aliquid, tum attenuantia medicamenta simul immiscebis, & præsertim in liene: hoc enim viscus propterea quòd à iecore crassum succum trahit, eiusmodi humoris occasione plerunque labo-

H rat: quo magis cataplasmata quæ ex absinthio, oxymelite, & cappari fiunt, illi sunt idonea. Parcius verò ad pectus est adstringentibus vtendum, quoniam talia humores qui inflammationem excitant, in pulmonem & cor nõnun-

quam reprimunt:ac cibis potius horum firmitudini consulēdum est. Sed multo etiam magis in pulmonis inflammatione abstinendum ab adstringentibus est, quando in eo ipsis quoque relaxantibus admiscendum aliquid acriū & euidenter calfacientium est: quippe foras trahere poti⁹ quàm reprimere in eo debemus. Itaque etiam cucurbitula vtiliter iis qui sic laborant, si prius fuerint vacuati, applicabitur: si verò abundantia succorum sit, cucurbitulis in principio nō vtemur: sicut neq; etiā vlla alia re calfaciēte: sed quum nihil præterea influat, & totum corpus euacuauerimus, vsusque postulet vt rem inflammantem moueamus, aut amoliamur, aut foras abstrahamus. Vbi verò morbi exoriuntur, non ipsis membris laborare incipientibus, sed iis quæ illis continua sunt, cucurbitulæ admouendæ erunt reuulsionis causa. Inter initia verò quæ reprimendi vim habent sunt adhibenda. Sed quum in ossibus cranii medium occupantibus in altum descendere reprimentium vim cupimus, eorum quæ præire & deducere ea possunt aliquid reprimentibus admiscemus: eiusmodi sunt quæ ex tenui substantia cōstant. Atque acetum quidē non modò tenuium est partium, sed etiam non mediocrem reprimendi vim obtinet, vnde meritò in principiis affectionum eo cum rosaceo vtuntur: progressu verò temporis etiam spondylii & serpylli, quibus iam non modò partium tenuitas, sed caliditas etiam inest, aliquid admiscent: quo scilicet tempore transire ad ea quæ concoquāt & digerant par est: atque hæc vtraque valentiora quàm postulet ipsa pars inflammatione affecta, deligere: ceu viribus eorum per ea ossa quæ intersunt, remittendis. Sanè ad eum modum & castoreo vtimur, quum tamen eo in aliis inflammationibus minimè vtamur, etiamsi in summa declinatione sint: est enim calidius id quàm vt in inflammationibus sit idoneum. huic quoque medicamento partium tenuitas inest.

Ex Antyllo, de madefactionibus, ex primo de præsidiis libro, Cap. XXII.

Madefactio minorem vim habet quàm cataplasma. iis vtimur, cataplasmata vel propter tēpus eis minimè aptum, aut propter locum, aut propter eorum vim, denitates. Ac temporis quidem ratione in principio madefactiones adhibentur, quum eo tempore cataplasmatum intempestiuus sit vsus: propter locum verò, in capite madefactionibus vtimur in iis qui non rectè admodū ad cataplasmata sunt affecti: propter vim denique in gracilib⁹, quum vires imbecillæ cataplasmatum pondus ferre non queant. Accommodatissimum autem est chamæmelinū oleum, & præsertim in iis in quibus oleū capiti admotū euaporationi finem imponit, eámque quæ in capite est, digerit, aliámque nō attrahit, quod nulli præterea medicamento contigit. Illud sanè scire conuenit, madefactiones in phreneticis sincipiti & temporibus adhibendas esse, adhibita diligentia ne verticem & partem posteriorē attingamus: siquidem hæ particulæ perfrictiones non ferunt, quum sint origines neruorum. quin calidas quoque perfusiones eis largè admouere conuenit. Nosse autem debemus aquam frigidam aut poscam nouis spōgiis esse excipiendam: vinum verò cum oleo lanis sordidis, itémque hydrelæum: linamēta verò ex linteis puris ad omnes madefactiones sunt accommodata.

De irrigationibus, spongiæ applicatione, aspersionéque, ex eodem libro, Cap. XXIII.

Irrigatione vtimur vt corpora perspergamus (hoc est, balneorum vsum imitantes) quum alia circunstantia impediti, balneo vti non possumus. Quum autem humectare corpora velimus, id madefactione facere non valemus, quum ea non altè admodum descendat. spongiam verò admouemus, vt sordem adhærentem abstergamus, siue sanies sit, siue sanguis, siue strigmentum, siue pus cōcretum sit, siue ipsa medicamenta, siue quæ inuncta fuerint, aut vt morsum & pruritum corpus vexātes sedemus. In facie verò quum recreare & robur indere volumus, eiusdem rei causa aspersione vtimur. Aspergendum verò caput est in vigiliis & deliriis. stomachus autem atque

A hypochondria oleo calido perfunduntur. Simili quoque modo costæ, spina, vesica, oleo calido asperguntur: itémque tetanici, & ischiadici denique. at crura eorum qui febribus diuturnis & siccis detinentur, si planè constiterint, aut post sudores exiccata sint, hydrelæo persperguntur: & aliò traducendi causa crura multa aqua aut hydrelæo irrigamus: quod facimus vt errantem materiam in partibus ignobilioribus contineamus, quo tempore calidiore vtimur ad morsum vsque: & finem irrigationis ruborem & tumorem constituimus. Iam verò irrigamus vbi inflam-
B mationes resoluere in animo habem⁹, aut vbi abscessus citius ad pus perducere consilium est. Aspersione verò vtimur ad faciem, atque in febribus ardentibus æstiuo tempore aqua lactea: hyberno verò, calidiore, præsertim si caput nullo malo vrgeatur. Cauenda tamen in diuturnis affectionibus aspersio est: stupefactionis enim & frigiditatis periculosæ initium faceret. Debet autem is cui adhibetur aspersio, ore contrà flare, ne à perfusione impleatur, sed illi occurrere spiritum obiiciendo. spongia quoque sicca mēto adhibēda est, ne aqua ex perfusione in pectus
C confluat. Quādoque verò etiam posca aspergimus, & præsertim in febribus simplicioribus, & quæ nihil maligni habent. Ad oculos verò destillantes decocto nucum pinearum confractarum vtimur. hyberno tempore ad vehementes chemoses, fœnigræci albi decoctum adhibemus, in quo bis térve decoctum esse fœnumgræcum debet, ita vt prima decoctio abiiciatur, & vltima nobis vsui sit vt perfundamus. Spongia autem applicatur quæ eadē materia sit imbuta, ex qua constat etiam aspersio: siquidē similē quoq; vim habet. sed abluēdi & abstergēdi causa,
D spōgia ex aqua calida satis est. quādoq; etiā medicamētū quoddam quod abstergendi vim habeat, aut aqua resolutum, aut antequam spongia admoueatur, inunctum, vt nitrum, aut aphronitrum, aut aliquod his simile conuenit. In febricitantibus in quibus spongia vtendum est, ex aqua frigida id facimus: in incremento tamē id vitamus: at in statu vel declinationibus audacter hoc remedium adhibemus. Musculi itidem qui ad aures sunt, oleo illinēdi sunt. in meatus verò auditus & nares oleum indendū est ne refrigerentur. Archigenis autem sententia est, in ar-
E dentis febris excessu, spongia non faciem tantùm, sed pectus etiam in vigore fouēdum esse: at in intempestiuis in somnum propensionibus faciem, nitro in aqua eliquato perspergendam: totum verò corpus in valde siccis & ardentibus febribus ex hydrelæo, expectantes accessionum constitutionem, spongia perfundimus.

De cataplasmatis ex eodem libro, Cap. XXIIII.

Inflāmationibus quæ neque madefactiones neque emplastra recipere aptè queunt, quum delicatiores sint
F quàm vt horū applicationes ferant, potissimum cataplasmata conueniunt Ex cataplasmatis autem alia calfaciūt & digerūt, alia refrigerant, adstringunt, & reprimunt: aliáque fine aqua, alia sine decoctione, & alia cocta parātur. Quæ autem non decoquuntur, pinsa nominātur: quorum apparatus terminus est, vt valde læuigata & in vnum conducta sint, & non inquinēt, & non defluant. Coctis verò non est statutus terminus vt non inquinent, id quod etiam fieri posset ob copiam rerum siccarum quæ humidis imponuntur, quæ miscendo & vniendo vires suas in ea
G fundunt. Præterea variis cataplasmatis vtimur tum propter locorum varietatem ea postulantem, tum propter affectiones quæ neque omnes, neque omni tēpore easdem cataplasmata requirunt. Ergo decoctis vtimur ad communes hypochōdriorum inflammationes. Ex decoctis maximè in promptu est commune, quod luteum appellamus. In aquam lini semen & pollinem inspergimus, & post decoctionē oleum infundimus: sique humectare hypochondria quæ sicca sint, velimus, pollinem adhibemus: si mollire, pro polline panem lini semini commiscebimus: si ca-
H lefacere vehemētius velimus, hordeaceum panem semini lini addemus. si calefacere & siccare, fœnumgræcum: si calefacere & euocare, furfures: si verò flatus hypochondria infestent, lini semen cum cymino eodem modo de-

coćto ſuperdamus.ſi diſſolutus ſtomachus ſit,emplaſtrum polēta capiat: ſi non appetat,& imbecillus ſit,abſinthii coma prius decoquatur, tum ei decocto polenta commiſcetur in iis qui ſunt mirum in modum delicati: eam tamen non ſiccam,vt lini ſemen, aut pollinē, aut fœnūgræcum, indimus, ſed eam pingui melicrato decoquimus, decoctum colo traiicimus, idque quod traiectum ſit,infundimus, tum coquimus vſquedum cōſiſtat. Si verò febris adiuncta ſit, pollinem in oxymelite coctum eodem modo imponimus:ſi laxum œdema ſit, farinæ fabarum cuminum Æthiopicū miſcemus: ſi ſcirrhoſum ſit,id quod ex ficubus conſtat imponimus, quod ita conficitur: Ficus abſque ſeminibus contunduntur,& ita læuigata vino dulci incoquuntur: quibus parum nitri in læuorem redacti additur.ſi lien valde obduruit, ſic⁹ oxymelite decoquuntur.Iecori inflammato fœnumgræcum melicrato decoctum, & panis cum lini ſemine prodeſt.præſtantius quoque eſt ſi eryngii ſemē accedat. Ad inteſtinorum inflammationes facit quod ex lini ſemine & polline conſtat: ad eorundem verò defluctiones, id quod ex milio cōficitur: ad veſicam verò lini ſemen cum roſmarino. Pudendis incommoda ſunt pinguia, proſunt autem adſtringentia: quale eſt quod ex malicorio paratur.malicorium verò aridum tuſum vino inſpergi debet, eique admiſceri galla contrita.valet ad idem quod ex lentibus fit, ita vt lentes prius aqua decoquātur,deinde læuigētur,tum mel eis addatur.Pudēdis quoq; cōueniet id quod polentam recipit, ſaliſque expers eſt,& vino incoctū. Ad tumores verò laxos aquæ inter cutem facit vua paſſa cum acinis trita,vnà cum ficubus pinguibus in melicrato decocta: huic autem ſtercus caprinum ad exiccandum additur,& magis iuuat. Obſeruatum quoque eſt, gypſum vetuſtum, & præſertim quod longo tempore in cataplaſmate tritum inueterarit, cum ficubus & nitro rubro in vino mulſo decoctum facere. Si coxendix & teſtes inflammatione tenentur,ſi ea ex chirurgica aliqua adminiſtratione, aut manifeſta cauſa exorta fuerit,communia cataplaſmata imponentur:quum verò per ſe nata fuerit, œdemataque adiuncta habeat,farina fabarum cum vua paſſa pingui in melicrato decocta proderit:quandoque etiam lomenta fabarum decoquentes, poſtea læuigamus, & cum melle & cumino cataplaſmatis inſtar obducimus.Inflammationes verò quæ in partibus ſunt, pane melicrato incocto mitigamus.ſed ſi febrim inuehant,decocta refrigerātia ei pani admiſcemus, vt decoctum plantaginis, herbæ ſanguinalis. Si defluctio accedat, adſtringentia addimus,vt decoctum rhois,rubi, lentiſci,malicorii,gallæ.In iis verò inflāmationibus quæ reſiſtunt, duræque ſunt, panem in decoctum maluæ, aut fœnigræci, aut lini ſeminis iniicimus.

De cataplaſmate quod citra aquam conficitur.

Cataplaſmata quæ ſine aqua parantur, ex melle & reſina terebinthina, aut ex vtriſque componuntur. Mel autem atque reſina prius coquenda ſunt, quibus ſicca inſperguntur,vt in humidis cataplaſmatis fit. in humidis enim relaxantur:at in iis quæ aquæ ſunt expertia, nequicquam tactu faciliora,& molliora decoquendo fiunt. Hoc quoque ſcitu dignum eſt, in humidis opus eſſe concoctione,poſtquam ſicca fuerint iniecta:in his verò vbi mel & reſina ſatis cocta fuerint, ſicca imponi, nec prætereà coquenda: ſiquidem vis ſiccorum in melle frigeretur, & euaneſceret. Lini ſemen imponatur hiſce cataplaſmatis, quum ab igni fuerint amota. Conueniunt autem hæc cataplaſmata iis quos refrigerari veremur,aut in quibus cauemus nequid humefiat, & iis quos diutius calefacere & exiccare,& defluctionē cohibere volumus.Præcipuè igitur hiſce continenter ad hypochōdria ſiue cum febri ſiue etiam ſine febri vtimur.nam liquida cataplaſmata ſunt his quæ arida aut aquæ expertia nominātur,exiguo tēporis ſpatio valētiora: humor enim qui eis ineſt, tenuior eſt,& diſſoluit, atque ita facilè deducit vim ſuam in corpora.Ac nemo eſt qui ſatis ſanus ſit qui cataplaſmata cōtinēter mutari delectetur.modus autem eſt, vt temperata imponantur. Vtendum ergo eſt hiſce quæ expertia ſunt aquæ, quum volumus (vti diximus) totum diem totámque noctē cataplaſma loco adhærere: & in hypochōdriis, & iis qui cōtinenter exudāt,inflammationibúſque vrgentur:itémque vtilia ſunt iis qui pondus ſuſtinere non poſſunt: atque etiam in iis qui ſic perfrigerantur vt calefieri non queant.

Ex Lyco,de cataplaſmate ex fermento,

Cap. XXV.

HOc cataplaſma ad diffundendū liquandúmque compacta valentiſſimum eſt:nam & dothienas iuuat, & ſuppurationes quæ tardius ad commutationem progrediuntur,promouet,& ſurculos educit,& duritias maturat, & plantarum pedum contuſiones ſanat. Variis autem modis conficitur.nam vel fermentum oleo mollitur: itaque facit ad dothienas, ad artuum alienationes: aut,ſi efficacius facere velis, nitrum tritum commiſcetur, quo ad ſcirrhos admodum vtiles vtimur. Eſt quandoque quum fermentum diffundimus, & rurſus ipſum decoquendo componimus, eique aut olei parum, aut irinum vnguentum addimus quin aliter etiam paratur:Fermentum aceto ſubigitur, vt ad ſucci craſſitudinem redigatur:(id quod ſcirrhis qui in iecore & liene ſunt, aptum eſt)aut ei coma abſinthii,aut iris,aut abrotonum, aut thymum, aut pulegium admiſcentur: ſiquidem hæc omnia fermento adiuncta ſcirrhis iecoris & lienis conueniunt.

De cataplaſmate quod ex pane conficitur,

Cap. XXVI.

CAtaplaſma quod ex pane fit,ad omnia fere valet.nam omnibus propemodum inflammationibus conuenit.multis id quoque modis conficitur.in aqua frigidiſſima panis immergitur,& cum roſaceo ſubigitur, atque ita imponitur. Conuenit autem ſic concoctum cataplaſma inflammationibus iis quæ eryſipelatis naturam referunt: aut pro aqua,ad eius cōfectionem poſca vtimur:ita enim accommodatius eſt inflammationibus eryſipelatis naturam imitantibus.aut etiam aqua calida maceratur, & ſimul cum oleo emollitur, tum panis calidus admouetur: conuenitque eo modo durioribus & feruentibus inflammationibus:vel loco olei butyrum indes, & ad eaſdem affectiones accommodatius conficies. Fit etiam ad hunc modum: Panis aqua diſſoluitur, vt cremoris conſiſtentiam acquirat, eique oleum aut butyrum admiſcetur, deinde coquitur donec conſiſtat. Hoc eorum omnium quæ quidem ego nouerim, eſt maximè ad vulnerum inflammationes accommodatum, & ad ſuppurationem celerrimè excitandam,vbi ea opus eſt:quúmque neruus,aut neruea pars aliqua cōtuſa fuerit, tùm ego parum liquidæ picis admiſcens, cataplaſma perutile confeciſſe me noui, quod eſt etiam inflammationibus idoneum quæ ex podagra excitantur. Alia quoque conficiendi ratio eſt. Heſterni panis medullā manibus cōterere oportet: vbi verò ad farinæ ſimilitudinem ſit redacta, ei farinæ mel admiſcendum eſt,& coquēdum donec mediocrem conſiſtentiam nanciſcatur:vbi ſatis eſſe coctum videatur, oleo affuſo miſcendum. Prodeſt hoc hypochondriorum inflammationib⁹: ſed præſtantius eſt ſi melli parum aquæ fuerit adiectum: farina enim coquendo magis diffunditur. Iam verò quod ex tritico & triticea farina conſtat, eadem ferme poteſt efficere,& totidem quoque modis conficitur.

De cataplaſmate ex furfure,

Cap. XXVII.

FVrfures ita parantur, vt ſæpe ſtringantur & premantur,donec in tenuiſſimas partes abeant:aut in mortario teruntur,& cribo traiiciuntur. Vtimur autem ad ſcirrhos qui in quauis corporis parte conſtiterint, præcipuè verò in iecore atque liene. Paratur autem cataplaſma ex oxymelite: aut etiam ammoniacum admiſcemus, & calidum admouemus: ſed melius erit ſiquis alterum alteri addat, vt nunquam refrigeſcat.ſi verò teſtes inflammatione tentabuntur,hoc cataplaſma erit vtiliſſimum,quod ſine aceto erit conficiēdum. Facit etiam ad dothienem & cæteros furunculos.Mirificè verò proſunt furfures contra animalia venenum iaculantia, ſi aceto madefacta & imbuta inuicem imponantur.

De cataplaſmate quod ex farina hordeacea fit,

Cap. XXVIII.

Cataplaſma quod ex hordei farina conficitur, valet A
contra duras muſculorum inflammationes, quas vel
diſſoluit, vel facilè ad pus perducit. hoc ita fit: Farina debet pollen eſſe, & in melicrato coqui: mel autem plus eſto,
aqua verò parcior, adeò vt ipſa ſola farinam ipſam indomitam coquendo diffundat: ſiquidem hæc non perinde
vt triticea, facilè diſſolui poteſt.

Altera confectio, & ad eadem faciens.

Maluæ radix aut ipſa herba, poſteaquam decocta
fuerit, vnà cum melle terenda eſt: quúmque fuerit diſſo- B
luta, cum farina coquitur. hæcque confectio maximè facit ad vtrúmque, & ad molliẽda ea quæ hactenus dura fuerunt, & ad pus perducendum. Vbi verò ſatis coctum fuerit, etiam pannis exceptam, tunc oleum affundendum eſt:
ita enim gratioris coloris erit, & dum auferetur, à pannis
cuti affixum non relinquetur. Cæterùm & ad cõuulſiones
& ad tetanos hoc ita paratum faciet: ſed in aqua in qua farina coquenda eſt, prius rutæ aut cucumeris agreſtis radix, aut lauri baccæ, aut ſampſuchum, aut iris decoquenda
ſunt. Erit etiam accommodatum ſi poſt coctionem ca- C
ſtoreum cataplaſmati addatur: & totum pannum illinere,
& ita toti ſpinæ ſuperdare, ac melius erit etiam ſi cataplaſma caput comprehendat. In pleuriticis verò aut peripneumonicis, abrotonum aut lauri baccæ prius in hydromelite incoquuntur, tum farina additur: ſi verò ſcirrhus viſcera obſideat, ammoniacum, aut terebinthina & nitrum additur: & quandoque acetum, quum inteſtina ſunt inflammata, admiſcetur. Vbi verò veſica, tum acetum, tum verò
etiam ruta addi ſolet.

De cataplaſmate ex lini ſemine, Cap. XXIX. D

Cataplaſma ex lini ſemine confectum, omnes inflammationes quæ in quauis corporis parte obortæ fuerint, iuuat: ac præſertim ſi cum eis dolores quoque vehementiores ſint coniuncti, vt quum tangas dolor augeatur. Hypochondria verò inflammatione obſeſſa ſiquis
hoc cataplaſmate velit obducere, ita conficiet, vt poſteaquam mel ferbuerit, ſemen in tenuiſſimam farinam redactum ei miſceat.

De eo quod ex polenta conficitur,
Cap. XXX. E

Pollen ex polenta fit, ſubigitúrque ſucco clauicularum
vitis, aut polygoni, aut pomorum. ſanat hoc nauſeas
& exæſtuationes. Si verò polenta in melle coquatur, ſálque aut nitrum adiiciatur, hydropicis erit accommodatum. Idem ad teſtium inflammationes, ſine ſale tamen &
nitro, faciet.

De cataplaſmate ex fœnograeco,
Cap. XXXI.

Farina ex fœnogræco confecta, non eſt ad multa vtilis: nam inflammationibus non conuenit: at ſcirrhoſis F
affectionibus, ſi lini ſemen aſſumpſerit, idonea erit. Sed
fœnumgræcum alio modo apparatum, erit ad multas res
vtile. Aqua igitur decoquitur longo tempore, donec ſatis
coctum ſit: tum aqua effunditur, fœnumgræcum verò iterum læuigatur, & mellis quod ſatis eſt, ei miſcetur, quúmque rectè cum melle fuerit ſubactum, læuigatum vſque
decoquitur dum fiat tam craſſam quàm epithema. Hoc
ita confectum vtile eſt ad multa perinde ac plurima epithemata, & ferme ad omnes inflammationes facit quæ
extrinſecus oriuntur. G

Ad hypochondria, inteſtina, atque vterum.

Ad hypochondria verò, inteſtina, vterúmque probè
facit. quum autem decoctum, & in læuorem redactum (vt
diximus) loco mellis iterum in aqua decoquitur, oculis &
ſedi inflammatis conuenit: atque etiam efficacius ſi ſertulam campanam capiat.

De cataplaſmate ex alica, Cap. XXXII.

Aurium naſique contuſiones, alica vtiliter obducimus. Eſt autem decoquẽda & læuiganda. eáque præſtantior fiet ſi gummi & thuris parũ ei miſceatur. Eſt non H
ſecus efficax alica ad dothienas, ad lichenas, & ad ſcabiẽ.

De cataplaſmate ex millio, Cap. XXXIII.

Conficitur hoc cataplaſma eo modo quo etiam ex lini
ſemine parari docuimus. Valet hoc ſi ventris defluxus dolorem afferat, & œdema ſubſit. Si verò picem liquidã aſſumat, iſchiadicis vtile reddetur. Aqua verò, acetóve, aut poſca exceptum, cõtra morſus ſcolopendræ efficax eſſe obſeruatum eſt.

De cataplaſmate ex ficubus, Cap. XXXIIII.

Multiplex omnino eſt huius cataplaſmatis confectio, & ad multa itidem valet. Ficus ergo ipſa, & ſemen, quoad eius fieri poteſt, teruntur: quum hoc feceris,
parum irini vnguenti manſuetudinis cauſa adiungitur.
Facit hoc ad duritias neruorum, ad articulos contractos,
aut plus iuſto relaxatos: & ad ſcirrhos, præſertímque lienis,
& ad eos quoque qui in iecore ſunt, valet. Si verò nitri parum addas, ſinus rumpet, aculeóſque extrahet. Si denique
ficubus ita paratis miſcueris pulegii, aut origani, aut thymi, aut abſinthii comam minutiſſimè tritam, hydropicis
conueniet, eritque totis hypochondriis, lumbis, & toti
dorſo ſuperdandum.

Alia confectio.

Ficus coquuntur vſquedum facilè diſſolui poſſint,
deinde læuigantur, & in eadem aqua decoquuntur in qua
decoctæ prius fuerant, tum hordeacea triticeáve farina,
aut panis, eiſdem admiſcetur, & diligentiſſimè ſubiguntur, & iterum ad cataplaſmatis conſiſtentiam decoquuntur. Facit hoc ad tubercula quæ non facilè matureſcunt, &
ad parotidas quas deducere ad ſuppurationem oportet,
& ad dothienas, ſi quum quis vti velit, butyrũ addat. Si verò rutæ folia trita miſceantur, dolores inteſtinorum à flatu excitatos iuuabit. Oleũ porro aut pinguedo admiſceatur, quum ruta aut cuminum incoquitur.

De cataplaſmate ex lomento fabarum,
Cap. XXXV.

Coquitur lomentum fabarum ad conſiſtentiam, tum
cyminum non admodum tritum additur, fitque cataplaſma quod teſticulis inflãmatis aptiſſimum eſt. Idem
faciet ſi narciſſi fructus in tenuiſſimas partes redacti parum indideris. Cæterùm ad vetuſtiores teſticulorũ inflãmationes ammoniaci portiunculam admiſcere cõueniet.

De cataplaſmate ex lupinis, Cap. XXXVI.

Tenuiſſima lupinorum farina cum melle, aut per ſe
lini ſemine decoquitur, eique oleum non multum
adiũgitur: fitque cataplaſma ad helminthas lumbricos accommodatum.

Alia eiuſdem cataplaſmatis confectio.

Lupini ex aqua decoquũtur, vt facilè læuigari queãt,
eiſque fel taurinum adhibetur, & abrotoni coma tenuiſſimè trita additur: valétque ad idem, éſtque aduerſus helminthas efficax medicamentum. Quum decocti lupini
fuerint, melanthium læuigatum, & mel admiſcentur, ac
ſimul omnia læuigantur, & iterum decoquuntur.

De cataplaſmate ex lentibus, Cap. XXXVII.

Lens coquitur, aqua effunditur, multum læuigatur, roſaceum aſſumit. epithema præſtantiſſimum pudendorum inflammatorum efficitur. Cum rubia verò & pane addito egregiè facit.

Alia conficiendi ratio.

Punicæ inanes partes cum lentibus incoquuntur, &
vtrunque ſimul valde cum roſaceo læuigatur. Si panis eis
accedat, mitius cataplaſma fiet. Hoc conueniet vbi cruſtæ
ex igni excitatæ fuerint, & vbi vlcera depaſcantur, ac præſertim in pudendis. Sed ſcire par eſt, quum inflammatio
dominatur, maiorem panis copiam indẽdam eſſe: quum
verò vlcus depaſcens maius periculum minatur, minorem panis portionem adhibendam.

Alia confectio.

Tenuiſſimam lentis farinam, & punicæ corticem tenuiſſimum oxymelite mediocriter decoquimus, & apponimus. Acetum non ita multum eſſe debet: ita enim epithema fit quod non facilè diſcinditur: facítque ad nomas
& defluctiones.

Alius apparatus.

Lenticula incocta cum beta vnà læuigatur. Valet hoc
ad vlcera quæ circa caput ſunt: itémque ad ſerpentia vlcera, ſi cum defluxu inflammata fuerint.

De cataplaſmate ex eruo, Cap. XXXVIII.

Erui farina ex melle decocta, ad carbones, ad cruſtas
ex igni excitatas facit, & vlcera quæ depaſcuntur

repurgat.Eruum quoque per ſe,& tritum pari modo quo lētes,mitius cataplaſma conficit:ſi verò maceretur & tenē rū fiat vt læuigetur,facilius cataplaſma cōpones. Præterea mitius quoque cataplaſma ex eo ita parato conficietur; quod ſit ad cruſtas abolendas, aut carbones, & depaſcentia vlcera purganda accommodatius : quod idem ad eorum inflammationes non erit inutile.

De cataplaſmate quod ex ciceribus fit, Cap. XXXIX.

QVod fit ex ciceribus,id hydropibus quos tympanias vocant,idoneum eſt. Hæc autem eius eſt confectio: Ruræ viridis folia læuigantur valde admodum, deinde ſubiguntur,tum melle decoquuntur. Iis decoctis cicerum farina adiicitur.

De eo quod ex palmulis conſtat, Cap. XL.

PAlmulæ cōculcatæ modico vino perſperguntur,eiſque pollen polētæ commiſcetur:ſtomacho autem faſtidio oppreſſo hoc imponitur. Si verò huiuſmodi palmulæ tibi non ſuppetant, aliæ pinguiores confricentur, vinóque macerentur adeò, donec humore vini perfruantur; tum contundantur & læuigantur. Additur poſtea pollen polentæ,itáque conficitur,atque ad eadem valet. Quinetiam ſi inflammatio quædam ſimul hypochondria obſideat,hoc cataplaſma ad eam multum facit. Parum nanque mellis cum palmulis coquitur, ac denique lini ſemen in læuorem redactum ei adiicitur.

Aliud.

Palmulæ vino admiſcētur,& cum eis myrti folia tenuiſſimè trita ſubigūtur:idque vlceribus iis quæ per ſe in cute erumpunt,accommodatum eſt.

Aliud.

Ex papaueris foliis tenerrimis ſuccus exprimitur:in eo palmula conculcata diffunditur : fitque cataplaſma oculis dolentibus aptum.

Aliud.

Palmulæ in aqua diluuntur,& cum exiguo melle coquuntur, & rhus coriariorum aridum tenuiſſimè tritum inſpergitur,itémque lini ſemen læuigatum. Valet hoc ad tormina inteſtinorum, & vehementes ſanguinis eruptiones poteſt ſiſtere.

De cataplaſmate ex acerdis, Cap. XLI.

OEdemata laxa in articulis tū alibi,tum vel maximè in genibus naſcūtur,eáque non admodum facilè ſedantur. Fotis ergo prius locis muria aut marina, cataplaſma imponitur quod ex agreſtib9 acerdis fit, fructu eorum ſimul contuſo:eſt enim hoc cataplaſma friabile, ideo pannis valde affigendum eſt,vt permaneat.

De cataplaſmate ex lolio, Cap. XLII.

LOlii farina ita parata vt in cæteris ſuprà diximus, ſatis fecit hydropibus, calce tamen inſperſa: ſiquidem hæc euocat ac digerit, & ſcirrhum minuit,ſiue is lienem, ſiue etiam iecur occupet. Si verò quis continuò vtatur, is etiam diuturna œdemata articulorū & genuum curabit. Cæterùm lolii farina ſulfuri admixta,tumoribus aurium laxis conuenit.

De cataplaſmate quod ex papauere fit, Cap. XLIII.

PApaueris tenera folia læuigantur,fitq; cataplaſma oculis inflammatis dolētibúſque accommodatum: idque ſedi & capitis doloribus prodeſt, & podagricos dolentes iuuat. Vitellus itidem oui coctus ſimul læuigatur, & ad eadem efficax redditur. Lini ſemini molito,aut pani,aut pſyllio commiſta & ſubacta, faciunt cataplaſma ad eryſipelas præſtātiſſimum. Siquis eorum ſuccum vitellis ouorum admiſcere velit, aut pani,aut lini ſemini, aut pſyllio, is optimum medicamentum ad eadem parabit. Id etiam ita apparatum,ſomnum cōciliat,ſi capiti admoueatur. Si verò papaueris caput quod liquidum ſit & probè coctum, his æquè ac folia admiſceatur, fiet cataplaſma ad eadem valens: vt etiamſi ex ipſis capitibus ſuccus exprimi poſſit, iſque perinde vt ſuccus foliorum indatur, ad eadem fa-

A ciet.Ipſum quoq; papauer ſiccum parum vnà cum ſemine decoctū,vt tenerum fiat,in mortario tunditur, vt in cataplaſmatis formam ſe induat.humor verò coquendus eſt, ſiue aqua,ſiue oleum ſit.Facit ad eadem ſiue ſolū papauer ſuperdetur,ſiue alicui prædictorum commiſtum. Humor quoque in quo papauer decoctum fuerit,alicui eorū quæ diximus miſtum,eadem præſtat. Caput verò ſiccum vnà cum ſemine contuſum & concuſſum,ſi alicui eorum quæ ſuprà ſunt allata, commiſceatur, ad eadem valebit:ſique adiungatur iis quæ fluentem aluum cohibet, medicamenta reddet efficaciora.Fiunt non ſecus quàm ex foliis cata-
B plaſmata quoque ex floribus papaueris, quæ ad eadem faciunt.

De cataplaſmate ex bulbis, Cap. XLIIII.

BVlbi aſſati atque impoſiti,cruſtas quæ ex adurentibus ortæ ſunt,facilè amoliuntur.Iidem ad carbones ſimili quoque modo faciunt. Superdātur etiam bulbi vtiliter maculis,lentiginibus,ephelidibus,& cæteris quæ in faciē naſcuntur: ferenda tamen moleſtia eſt, quam affert cataplaſma. etenim colorem rubrum reddit, & extimam cu-
C tim excoriat:ſed non multo pòſt cutis renaſcitur, nec vlcus vllum fit, & macula euaneſcit. Facillimè quiſpiam id ſuſtinebit,ſi poſtquam bulbos admouerit, faciē pane obducat.Cæterùm panis roſaceo illinendus eſt.

De cataplaſmate ex porris, Cap. XLV.

VBi ex iis quæ adurunt, cruſtæ concitatæ ſunt,ibi folia porri ſuperdata facillimè cruſtas auferunt: vehementer enim contunduntur, & ſalis non multum eis admiſcetur.atque hoc cataplaſma eſt remedium ad carbun-
D culos efficaciſſimum.

De cataplaſmate quod ex lactuca conficitur, Cap. XLVI.

QVum ex calore caput dolet, lactucæ folia cōtunduntur, & fronti admota valde iuuant.Sit autem ad hoc faciendum lactuca eius generis quæ liquorem candidum denſúmque emittat.atque hoc cataplaſma ſomnum quoque inducit. Si verò interim dū contūditur aceto reſpergatur,etiam eryſipelati quod vlceris expers ſit conueniet.

E

De cataplaſmate ex hyſſopo & pulegio, Cap. XLVII.

HYſſopi herba ſicca contunditur & quatitur vt tenuiſſima reddatur,coquitúrque cum ſeminis lini farina, & cataplaſma pectori accōmodatum conficitur: valétque ad eos qui propter lentorem ſputa non facilè educunt & excreant. Vtile quoque eſt ad ſcirrhum iecoris. Ex pulegio verò non ſecus fiet cataplaſma, & ad eadem valebit. Sed eo quod ex hyſſopo conſtat,hoc erit vtilius.

De cataplaſmate ex ocymo, Cap. XLVIII.

F CAtaplaſma quod ex ocymo fit, aduerſus ictum ſcorpionis valet.Ipſum enim ocymum contunditur, nec aliud quicquam ei adiungitur, niſi quiſpiam parum aceti velit eidem affundere.

De cataplaſmate ex mentha, Cap. XLIX.

MEntha ſicca cōtundenda eſt donec tenuiſſima fiat: miſcetúrque aut lini ſemini, aut hordei farinæ, aut pani alicui generis eiuſdem, eique parum mellis accedit vt hæc cohæreant, fitque medicamentum aduerſus hel-
G minthas moleſtiam afferentes. Idem quoque cōueniet tuſſibus in quibus propter lentorē difficulter humores educantur.

De cataplaſmate quod ex ficu ſylueſtri fit, Cap. L.

FIcus agreſtis (quæ & trifolium & aſphaltium dicitur) ſuperdata iis quos ſcorpio vulnerauit,mirabiliter prodeſt:id quod ego quoque ſum expertus.Ea contundenda eſt,atque imponenda.

H

De cataplaſmate ex braſſica, Cap. LI.

BRaſſica contuſa pollini triticeo additur. Si verò quis non ipſam braſſicam, ſed ſuccum pollini admiſceat,

is cataplasma conficiet quod erysipelati & strumis recentibus conueniet: eas enim graciles reddit atque extenuat. Mammis quoque ex partu succi plenis, & dolentibus, & timorem eruptionis incutientibus, vtiliter admouetur.

De cataplasmate ex malua,
Cap. LII.

MAlua decocta siue cruda, pani aut pollini farinæ miscetur, fitque cataplasma molestis inflammationibus aptum, eásque interdum ad suppurationem perduxit.

De cataplasmate ex beta,
Cap. LIII.

BEta & cocta & cruda, ad ichores, & herpetes, & lichenas, & porrigines, si caput arefaciant, superdata mirum in modum accommodata est.

De cataplasmate ex radicula,
Cap. LIIII.

RAdiculæ ex modico sale contusæ, & admotæ, ad ecchymomata, hoc est, quum sanguis in loco contuso collectus est, faciunt. Si ergo ex re aliqua extrinsecus incidēte id eueniat, siue ex senectute in tibiis & suris oriatur, radiculæ ad pristinum statum colorem redigentes, medentur. Siquis verò succum radicularum pani & modico salis admisceat, is etiam ad ecchymomata medicamentum vtile parabit.

De cataplasmate ex psyllio,
Cap. LV.

PSyllii semen neque mola frangere, neque contundere possumus, sed aqua ei affundenda est, & manibus agitandum: siquidē ita & glutinosum, & emplastri instar efficietur. Facit hoc ad erysipelata: éstque sæpius commutandum. Prodest idem ad strumarum inflammationes: nam vel statim eas sedat, aut quammaximè leuat.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM liber decimus.

Ex Galeni commentariis, de facultate atque vsu dulcium balneorum
Cap. I.

BAlneorum quæ ex aquis dulcibus calfactis sunt, facultas est, si tēperatæ sint, humida & calida: si tepidiores, humida & frigida: si iusto calidiores fiant, calida quidem, sed non perinde humida: siquidem horrere corpora contrahique eorum meatus cogūt, ita vt nec externo humore perfrui, nec excrementi quod intus latet, emittere quicquam possint. Enimuero quæ temperatæ sunt, per se semper calefaciunt & humectant. Euenit tamen ex accidenti aliquo, vt aut per alitū humiditates digerāt, vel corporis particulas fluxione superuacanea repleāt, aut molliāt, aut cōcoquāt, aut vires firmēt, aut infirmēt: ad quæ non parum quātitas aquæ confert. Totum autem balneum ex partibus inter se facultate differentibus constat: siquidem ingredientes in aëre calido versantur, postea in aquā calidam descēdunt: mox ex hac egressi, in frigidam: postremò sudorem detergent. Potest autē prima eius pars totū corpus æquè calfacere, materias fundere, inæqualitates æquare, cutim rare facere, & multa quæ sub hac antè detinebātur, euacuare. Secunda verò pars vbi quispiam in sicca affectione corporis ea vtitur, potest madorem vtilem solidis partibus indere. Tertia verò balneorum pars, & totum corpus refrigerare, & cutem densare, & vires firmare potest, quarta verò corpus per sudores citra noxam refrigerationis euacuare. Quum hæc igitur in homine facere possit dulcium aquarum temperatum balneum, & præter hæc etiam, siquis intempestiuè lauetur, horrores & cutis densitatem, danda nobis opera est vt omnia deinceps distinguamus. multos enim eorum qui cruditate laborant, plures verò eorum in quibus mordentium excrementorum inest copia, omnes præterea qui vel in febris significatione, vel in accensu, vel in statu sunt, præter admodum paucos, siue hi sint in balneum ingressi, siue in calido sole sint morati, siue exercitationes, frictiones, gestationésque tentauerint, meritò contigit horrescere: hæc enim singula confertim & impetu agi excrementum cogit. Quum igitur eorum qui lauantur, densa adhuc cutis sit, hæc excremēta detenta atque aceruata mordere necessariò coguntur: qui verò opportunè in balneum fuerint ingressi, eos omnia prius memorata consequi necesse est. Ac vacuatio quidem excrementorum omni febri est vtilissima, itémque rarefactio & relaxatio: fusio tamen & calor non item, sed calor est omni febri inimicus. at fundi æqualiter solidis quidem animalis partibus non est alienum. Succis certè non est vtile perpetuò: sed quoties in animante vel inflammatio quæpiam aut affectio inflammationi similis constitit, aut plenitudo est, tunc inimicissimum est: inflammationes enim quum calefacti & liquati succi ad ipsas confluunt, augentur. Tunicæ verò vasorum multitudinem quæ ex fusione spiritu est impleta, non continentes, distenduntur, ac vires hoc ipso malè afficiuntur. Ergo calidis his siccísque affectionibus effundi mordacia est vtile: fusio enim eorum citra periculum est. Atque hæc quidem ex prima balnei parte iis qui ita laborant, prouenire, modò tempestiuè balneo vtantur, memoria tenendum est. Ad secundam eius partem modò transeundum: erat enim id quod maximè propriè lauacrum nominãt: ergo in hac sicut ex humectatione iuuantur, sic ex calore nihil eis cōmodi accedit. Ergo ad tertiam accedamus, in quā & refrigerantur sine molestia quæ fuerant excalfacta, & vires roborantur, & quæ rarefacta, & plus iusto sunt laxata, ea ad naturalem mediocritatē redeunt. Id quod etiam quarta balnei pars indicat: quippe quibus omnia rite sunt peracta, ii post frigidæ vsum adhuc sudant, & omnia ipsis excrementa vacuantur. Nullus æger quum lauatur, detergendus est, nisi sordidus sit, & pruritu vexetur: nam qui lauantur, citra omnem laborem læsionémque perfundi aqua debent. Detersio verò fit iis quæ abstergendi purgandique vim habent, quæ & mordacia & exiccantia sunt omnia: ex quo fit vt ea tum viribus tum vsui balneorum sit contraria vel maximé. Verūtamen si laborans ad sordes & ad pruritum detersione indigeat, detergentis medicamenti vim largiore aqua admixta, & modico etiam oleo affuso, debem⁹ exoluere, & statim copiosam aquam calidam purámque affundere. Æger verò prorsus citra lassitudinem seruandus est, ob eámque causam labrum facilem ingressum & egressum habeat: quod sanè fiet si paries qui aquam continet, neque altus, neque angustus fuerit. Æger verò quietè lauetur. facit enim quies ægrotantis vt corpus tum laxius tum mollius in balneo fiat. Dum enim corpus mouetur, musculi tenduntur: tensi verò mi-

nus mollluntur atque laxantur. Debet autem ea aqua parata esse quæ super eum qui lauatur fundenda est, postquam eo lauacro quod in labro est vsus fuerit: quod nunc quoque omnes medici facere solent, quum infirmum lauant. neque enim eum in frigidum solium ingredi sinūt, sed aqua tepida perfundunt. alii tota labra huiusmodi aqua implent: etenim sicut relaxatum rarefactúmque est corpus in calido lauacro, sic contra ipsum cogere sensim ac stringere volunt: hoc enim tum ad virium firmitatem confert, tum verò facit vt homo non facilè lædatur, si subita in aëre ad frigidum fieret commutatio. quamobrem qui sani sunt, in frigidam aquam se post calidum lauacrū coniiciunt: at infirmi, frigidæ contactum citra noxam non ferunt, ideóque frigiditatem calida admista frangimus. mistionis porro quantitas inuenitur, primùm quidem corporis affectione à nobis inspecta, deinde verò propria natura laborantis, itémque consuetudine, ætate, tempore, regione, & cæli constitutione: denique sanè melius agunt ii qui post lauacrum calidum nō minus quàm tres aquas tepidas inter se differentes parant, vt prima tepida abundè sit, secūda minus tepida quàm prima, tertia magis adhuc ad frigidum vergat: quod faciūt vt à calido ad frigidum paulatim accedatur, quando subitam in contrarium mutationem ferre laborans non potest. Quidam etiam medici post lauacrum laborantes inuoluunt, alii linteis, alii vestimentis, & præsertim non puris, eósque ex omni parte constipant, quò plurimùm sudent. Et tamen non semper opus est laborantem post balneum sudare plurimùm: sæpe enim non euacuandi corporis causa ad balneum accedimus, sed contrà prorsus vt humectemus, idque omnino irrigemus quod immoderatius erat exiccatum. In hisce igitur non admodum multos sudores intus in balneo expectare debemus, sed statim in aquam quæ in labro est coniiciendi sunt: mox à balneo egressi, abstergendi, nec valde siccū corpus vngendum. Necesse autem est cōsideremus vtrum postquam sudauerit is qui lauatur, oleum ei perfundendum sit, an antequam sudauerit, sed quumprimum se exuerit, an verò neutrum horum, sed quum madescere inceperit. Atque is qui in memoria habeat ea quæ de olei facultate diximus, nouit optimum ad olei vsum in iis qui lauantur esse id quod tertium statuimus. Illud etiam didicit, oleum antè calfactum corpori eius qui lauatur adhibēdum esse: siquidem tale mollit corpus & rarefacit, quum frigidum suo contactu nō modò horum neutrum facere queat, sed etiam eis qui lauantur, horrorem incutiat. Postquam autem cibum potúmque sumpserint, lauādi statim non sunt: nam eorum qui biberunt, caput repletur: eorum verò qui comederunt, non solùm caput, sed corpus etiam vniuersum: quippe quòd cibum ad se, priusquam sit cōcoctus, attrahat. Præstat ergo post balneū, sedata ea turbatione quam balneum attulit, esse & bibere, quemadmodum fit etiam in exercitationibus, vt turbatione sedata corpus alamus: nam si post exercitationem potum pastúmque protinus offeras, cum implebitur caput, tum verò id quod deglutitum fuerit, interdum supernatabit. Cæterùm scire conuenit, quibus plura per aluum secedunt, balneum sistere, eadem in corpus vniuersum reuellendo, atque ea ratione nocere. Qui verò nihil prorsus deiecerunt, iis satius esse stercus antiquum vacuasse, neminem præterit, sicut etiam eos quorum vires resolutæ sunt, à balneo magis resolui. Iā nec fastidiosos, nec vomitui obnoxios par est lauare: nam ne hi quoque repētè resoluātur est metus, ita vt syncopa quæ stomachica dicitur, consequatur. Proximè ad hos accedūt qui os vētriculi bili affectū habent, quos ex eructatione biliosa cognoscimus. simili quoque modo lauare non conuenit eos quibus sanguis è naribus abundè prorūpit: sanguis enim immoderatissimè erumpet. Consentaneum igitur est, si sanguis minus quàm par sit erumpat, vt lauētur. Hi etiam sunt qui & largo lauacro & motu vehementiore propter sanguinem qui in capite est indigent: simili quoque modo lauamus, si iis quibus sanguinis eruptione opus est, sanguis non erumpat. Concoctis autem iam affectionibus, balneum citra periculum

A adhibetur, quum etiam ad expurgationem sputorum quæ pleuriticorū & peripneumonicorum thorace & pulmone cōtinētur, maximè cōferat. In iis ergo qui sic affecti sunt, quū indicatio itidē quæ à cōsuetudine sumitur, accesserit, balneum iterare nihil prohibuerit. Omnino verò scire oportet, nisi prius vacuato corpori balneum adhibeatur, partes affectas fluxione tentari: vacuato verò si offeratur, adiuuari concoctionem.

Ex libris Antylli, de balneis industria paratis, ex primo libro de remediis, Cap. II.

B Lauacra partim ex aquis dulcibus, & qualitatis expertibus cōstant, partim verò ex iis quæ & qualitate sunt præditæ, & vim habent vehementem atque conspicuam: eáque in quibus inest qualitas, partim industria parata sunt, partim per se ita nascūtur. Porrò eorū quæ ex industria fiunt, alia calfaciendi, alia digerendi, alia humectandi, alia refrigerandi, alia adstringendi causa parantur: ac calidis quidem vtimur quum aut refrigeratos calfacere, aut lassitudinem soluere, aut cōuulsiones, aut dolores mitigare nobis propositum est. Sanè his etiam vtimur refe- C ctionis causa, quum alimentum non facilè distribuitur. Calidas autem aquas reddimus quum pulegium, aut origanum, aut hyssopum, aut thymum, aut satureiam, aut lauri folia, & chamæpityos ramulos & panacis ac pyrethri radices, & cachry, & alia generis eiusdem incoquimus. oleum quoque in aquam coniicimus. Lauacra autem digerentia faciemus quum totum corpus quod præpingue sit, volumus extenuare, aut tumefactum totum corpus, vel membrum aliquod contrahere, idque siue propter inflammationem, siue ob aliam affectionem fluxione la- D boret. Fiunt autem digerētia quum vel salem iniicimus, vel ipsa marina aqua vtimur, aut nitrū admiscemus. Iam mel quoque admixtum digerendi vim aquæ indit, itémque vua caminia incocta, & cinis sarmentorum, & sulfur ignem non expertum, aut baccarum iuniperi, aut mercurialis decoctum. Molliendi verò causa balneis vtimur in corporibus quæ vel inflammatione laborant, vel indurata sunt. Atque ad inflammationes blanda esse debent & mollia: at in iis quæ obduruerunt, si inflammationis sint expertia, potentia & efficacia. Quocirca in iis qui inflam- E matione laborant, maluæ, & lini seminis, & fœnigræci decoctum miscemus: in fluxione vexatis inflammationibus, plantaginem, aut herbam sanguinalem, aut malicorium, aut rosas, aut rubi cimas incoquimus. In iis verò quæ conuulsionem minantur, iisdem vtimur quæ adhibemus etiam iis quæ sunt fluxionis expertes. Præter cætera verò hydrelæum in quo malua aut fœnumgræcum incoctum sit, iuuat. In duritia autem citra inflammationē balneis eiusdem qualitatis vtēdum est, quibus ad eos qui digestionis indigebant vtebamur. Cæterùm refrigerant F & adstringunt balnea quæ simili modo parata sunt quo adstringentes refrigerantésque madefactiones, quarum sylua potest in hunc transferri locum.

De balneis sponte nascentibus, ex eodem libro, Cap. III.

Balneorum spontè nascentium multo maior & efficacior vis est quàm eorum quæ arte parātur. multæ autem eorum differentiæ sunt propter terræ per quam feruntur, qualitatem: alia enim nitri, alia salis, alia aluminis, alia sulphuris, alia bituminis, alia æris, alia ferri vim obti- G nent, alia composita sunt ex multis harum qualitatum simul coniūctarum. Vis autem omnium aquarum sponte nascentium est exiccans & calfaciēs prorsus, quum valde intensæ sint: quocirca acutis morbis minimè cōueniunt, sed potius diuturnis, & præcipuè humidis & frigidis. Quæ autē nitri aut salis facultate præditæ sunt, accommodatæ sunt capiti, & thoraci fluxione malè habito, & ventriculo perhumido, & iis qui aqua inter cutē laborāt, & œdematis quæ ex morbis vel ex pituitæ concretione oriuntur. Quæ alumen referunt, ad fluxum sanguinis, ad vomitus H procliuitatem, ad immoderatas hæmorrhoidum perturbationes, ad inordinatas mulierum purgationes, & continuos abortus adhibentur. In quibus verò vis inest sulphuris, neruos molliunt, concretiones calfaciunt,

dolores leniunt,ſtomachum imbecillum reddunt atque
ſubuertunt. Quæ bitumen ſapiunt,caput replent,ac ſen-
ſuum inſtrumenta vitiant,& enixè calefaciunt,& tempo-
ris progreſſu molliunt: quod facere præſertim in vulua,
veſica,& colo inteſtino conſueuerunt. Quæ verò æris na
turam referunt,ori,tonſillis,vuæ & oculis mirum in mo-
dum aptæ ſunt. In quibus ferri qualitas reperitur, ſtoma-
cho & lieni malè affectis poſſunt ſubuenire:quæ verò ex
mixtis qualitatibus conſtant,eæ faciunt pro ratione eius
qualitatis quæ in eis excellit. His autem aquis ſponte na-
ſcentibus vti debemus firmis & quietis: vapor enim ab
ipſis commotis emergens,quum grauis ſit & feriens,ca-
piti moleſtus eſt: quamobrem in aquam ingrediendum
eſt ſenſim, vt vis corpori laxato accedens imprimatur.
eorum verò qui cum tumultu & impetu ſeſe in aquas in-
iiciunt,corpus denſatum qualitatem aquæ non recipit,
ita fit vt in huiuſmodi,neque natare,neque immergi cō-
modum ſit. Vti autem ductibus aquarum ſponte ſcaturi-
entium eos ſolos oportet quibus qualitates illarum ca-
piti ſunt congruæ:ſiquidem qui ſe exhibent aquis quæ à
ductibus bituminoſis & ſulfureis fluunt, quamfacillimè
læduntur.

Herodoti de lauacro,ex libro de præſidiis extrinſe-
cus occurrentibus, Cap. IIII.

SI calidiore interno aere indigemus,ad hoc auxilii ge-
nus accedendum eſt. Vrna aquæ frigidæ inſtillanda i-
gnitæ materiæ eſt:calor enim qui inde emanat,non mul
to tempore perdurat, ſed citò reſtinguitur : quocirca id
paulo ante introitum aggrediendum eſt.

Herodoti, de aquis ſponte naſcentibus,ex eodem
libro, Cap. V.

FAcultas ſingularum aquarum ſpontè naſcentiū quæ
magnam habent differentiam, aſſumenda eſt ex iis
quæ experientia comprobantur.exquiſitam enim omni-
um ſingillatim notitiā tradere non poſſumus, tum quia
nos omnibus vſi non ſumus,tum verò quia ne in omni-
bus quidem eſt cognitio,quæ facultatibus medicamen-
torū proportione reſpondeat:nā frigidæ aquæ quæ ſpō-
te naſcuntur,accommodatæ ſunt omnibus fluxionibus,
veſicæ affectionibus, capitis doloribus,& vlceribus ma-
lignis. De iis verò quæ potantur,ſiue calidæ, ſiue frigidæ
ſint,quum vniuerſalem quandam conſtitutionem non
recipiant, in particularibus dicetur. In omnibus autem
ſit quædam temporis apta menſura:nam ſi vſurus ſit quiſ
piam his aquis per tres hebdomadas, ita exordietur, vt
incipiat à dimidia hora,deinde paulatim progrediatur,
vt per hebdomadam ſpatium duarum horarum perfici-
atur, hoc interuallo ad ſecundam vſque hebdomadam
perſeuerando:ab ea tantundem auferendum,& in prima
menſura deſinendum, & ita viciſſim ſubtrahendum. In
aquis enim ſtatim à principio diu immorari non eſt vti-
le:neque etiam eſt frugiferum, ad finem vſque permane
re eodem temporis ſpatio,propterea quòd confert & in-
cipere & deſinere ab hoc præſidio cōuenienter rationi:
quo etiā modo exercitationibus vtimur & abſtinemus.
ſi verò menſura quam prius fueramus coniectati vtilita-
tem non afferat,aquis per interualla erit vtendum. In e-
xacerbationibus autem accuratè omnis hæc facienda eſt
præparatio : nam qui plurimas partes dolent,hi acceden
tes toti introēant: ſi verò aliquas laborantes habeant,ma
defiant. Labore ſedato eos deducemus:deinde quū rur-
ſus acceſſio redierit,vt in aquā deſcendāt imperabimus,
aquis vtentes non ſecus quàm fomentis & cataplaſmatis
extrinſecus adhibitis. Quocirca quantum his aquis vti
debeamus,ipſa neceſſitas commonebit. Noui ego quoſ-
dam, quum per totum diem hoc genere curationis vte-
rentur,mirum in modum adiutos fuiſſe: nam exacerba-
tio quæ prius longa,& ad ſoluēdum difficilis erat facta,
ceſſauit:qua ex re affectioni quoque commodum acceſ-
ſit. Si verò affectæ partes poſſint cæteris tectis madefieri,
non erit incommodum diutius & ſæpe per diem aquis
vti:quod tamen ante cibum faciendum eſt. inutile enim
eſt materia noua plenos, aquas etiam ſumere quæ tanto-
pere cōmouere queāt. ſi vires eos deficiant, parū cibi eis
offeratur. Quum verò plurimæ ex iis aquis in locis palu-

A ſtribus & æſtuoſis oriātur,& propterea moborſæ ſint,eis
opportunè vtêris vere & autūno,quatenus hyeme adurūt:
atq; illud quidē tēpus aquarū vires firmat. Si verò in ſalu-
taribus locis ſint, erunt etiā æſtate aſſumendæ ſi frigidæ
fuerint. Quoniā autē nōnulli ignari putant calidas aquas
cōducere ad tuendā ſanitatē,& ob eam cauſam eis impru-
denter, & nulla habita ratione cōſtitutionis tēporis vtun-
tur, idque cum damno,(vt eſt etiam veriſimile) æquum
eſſet eos ex hac falſa opinione decedere. his autem aquis
ſi adeſſent, vterentur etiā communium balneorum loco.

B Ex Galeno,de frigidi lauacri vſu,
Cap. VI.

QVemadmodum quiſpiā frigida lauari primùm in-
cipiat, nec vllā ex repentina mutatione noxam ſen-
tiat,id vtique ad omnia ſciendum eſt. multi enim quum
malè incepiſſent,adeò in frigidam lauationem malè fue-
runt affecti, vt nec iis qui tutò eam adminiſtrarent,ſe vn-
quam permitterent. Eſto igitur anni tempus æſtatis ini-
tium,vt ante hyemen in ſpatio interpoſito cōſuetudo no-
C tabilis pariatur. eſto præterea dies in quo auſpicabimur,
quammaximè tranquillus,& quod id tempus feret, cali-
diſſimus: eáque diei pars calidiſſima, & gymnaſterium
temperatum. hæcque eſt externa præparatio. Corpus ve-
rò eius qui frigida lauandus eſt,ſic parabitur. ætas illi eſto
quarti maximè ſeptenarii medium, nulla nec eo die, nec
præcedenti nocte, noua re alterato. eſto autem iuuenis
qui frigida vtetur,animo præſenti & planè hilari: ac pri-
mùm linteis vberius fricetur quàm prius. Sunto autem
frictiones eo tempore vehementiores quàm antè, atque
D etiam linteis durioribus adminiſtratæ: dehinc oleo vt
aſſueuit fricetur:inde exerceatur,exercitationibus multi-
tudine quidem paribus, ſed citatioribus quàm prius. ab
his in frigidam deſcendat,non tamen cunctāter, ſed ce-
leriter,vel etiam ſemel totus inſiliat: nam ſi ſenſim aquæ
accedat, horror concitabitur. Eſto verò & aqua ipſa, nec
tepida nec planè cruda & glacialis. altera nanque nō agit,
repercuſſu caloris:altera verò ferit inſuetos,atque refrige
rat:ſiquidē progreſſu temporis tali quoque aqua iuuenis
aliquādo vtetur. Vbi ex aqua egreſſus ſit,fricari oleo,id-
que à pluribus expedit,quoad cutis incaleſcat. poſt hæc
E cibum vberiorem quàm cōſueuit, potionē infra cōſuetu
dinē capiat: quæ ipſemet vel iniuſſus faciet,modò omnia
rite ſint peracta. nā à frigida lauatione & plus appetūt,&
melius cōcoquūt, ac minus ſitiunt: veniúntque poſtridie
ad exercitationes habitu corporis planè meliore, mole
quidē pari ei quæ antè erat,cæterùm compacta,& muſcu-
loſiore, & vegetiore. In hoc igitur omnia ad eundē mo-
dum ſecundo die faciēda ſunt, itémque tertio & quarto:
poſtea verò procedente tempore ſimili modo frigidam
F iterum ingredi mandabimus. Verùm tertio eam ingredi
quòd quidam iuſſerunt,non laudo:nam & iterum id fe-
ciſſe,mihi ſatis eſſe videtur,quū præſertim iubere poſſi-
mus vt homo tandiu in ea immoretur quandiu nobis lu-
beat. Scopus autē tēporis quo ſit immorandū,à quotidia-
na ipſius experientia percipitur. Nam ſi egreſſus frigidā,
coloratꝰ ex frictionibꝰ citò redditur,moderatè immoratū
indicat:ſin & ægrius incaleſcat,& decolor diutius perma-
neat,immoderatius in frigida moratum docet. Ex his ſi-
gnis cognoſces vtrum ſatis moratus ſit, an potius ad mi-
nus aut maius aliquid ſit immutandum.

Ex Agathino,de calida & frigida lauatione,
G Cap. VII.

QVam naturam habeat tum calida tum frigida laua-
tio,conſiderādum eſt nobis. optimum autem mihi
videtur,lauacra calida non eſſe prorſus reiicienda, rarius
tamen adhibenda. Iis igitur tanquam opportunum quid
habentibus,vtendum quandoque eſt:nam & laſſitudines
ſedant,& ſocordiam quam cruditates afferunt, ipſa exi-
munt,ac præſertim ſiquis in balneo aquam calidam po-
tauerit, ſuccóſque ex alimento corrupto aceruatos euo-
H muerit. Calidum quoque lauacrum mollit corpus, quod
præter rationem quandoque colligatum conſtrictúmque
ſit. Conuenit etiam iis qui non ita præſenti animo ad fri-
gidam lauationem ſunt affecti,& ad vnctionem prompti
non ſunt. Modus apotherapiæ eſt alimentum & balneum:

quod incommodum eſt, ſi aſſiduè: non incommodum verò, ſi tempeſtiuè adminiſtretur. Qui autem hunc breuem vitæ curſum ſani cupiunt tranſigere, frigida lauari ſæpe debent: vix enim verbis exequi poſſum quantum vtilitatis ex frigida lauatione percipiatur. quod in cauſa eſt vt qui frigida lauantur, etiamſi ſenio propemodum confecti ſint,corpore tamen conſtanti & compacto,& colore florido comperias: & omnino,qui multum virilitatis & tenoris præ ſe ferant. Quinetiam quæ ad appetitiones cócoctionéſque pertinẽt,firma, ſenſuſque plerunque integros & exquiſitos, & (vno verbo) naturales actiones ritè conſtitutas habent. Qui verò calida lauantur, carnes flaccidas fluidáſque ſolent habere,& colorem auerſum, & tenore videntur eneruati eſſe, malléque cibum appetere, atque omnia habere cæteris deteriora.quid enim re vera mediocre faciat tam aſſidua in aëre feruenti & perhumido elixatio? Equidem in more poſitum barbarorum audiui vt infantes in frigidam aſſiduè dimittant: nos verò calidis lauationibus cótinuis elixamus, à nutricibus perſuaſi, quæ tum demum gaudẽt quum poſt laborem in balneo perceptum,infantibus ſopor irrepit: quæ quidem ſatis ipſis eſſe exiſtimant ſi infantes non magnopere noctu vexentur: aiúntque eos ſomno vix capi qui non fuerint ferme à copia lauationis calidæ ſoporati. quamobrẽ ego filiolũ meum, & pleroſque cæterorũ, vnctionibus ſolùm perfundo: réſque mihi ſucceſſit ex ſententia. At puerulì ab aliis educati,qui aſſiduè lauantur,plurimúmque elixantur,non mirum eſt ſi epilepticis conuulſionibus capiantur,& ab eo morbo difficulter liberentur. Nulli igitur puerulo qui infantum ætatem exceſſerit, frigidam lauationem eſſe incongruã cenſeo,modò ne propria quædã natura huic & aliis vtilibus rebus obſiſtat:multa enim huiuſmodi ſunt memoriæ prodita.Frigidæ autem lauationis initium in iis qui ei aſſueti non ſunt,multi ſumendum eſſe exiſtimant,quum æſtas in ſummo ſtatu eſt:ego tamen quamplurimos vidi qui quocunque anni tempore eam auſpicati, innoxiè id fecerunt. ex quo fit vt omnĩ tempore citra noxam poſſit principium frigidæ lauationis ſumi. ſed ſiqua ineſſe varietas debet, ego vernũ tempus cæteris anteponerem. Cæterùm quum ad frigidam lauationem accedimus, cum ſemper alias, tum vel maximè quum incipimus, optimè diſtributum id quod in nobis eſt eſſe debet, & nos leues eſſe atque expeditos par eſt. Semper autẽ noſmetipſos exercitationibus eouſque dimouere prius debemus donec propẽſione & alacritate in frigidam ingrediendi capiamur: etenim vehementia,& multitudine motionum prius corpuſculum defatigare, & ad laſſitudinem vſque perducere, quum alioqui abſurdum ſit:(nihil enim, in quo ſupra modum ſtudium noſtrum ponamus,ſalutare eſt) tum verò ad frigidam lauationem eſt ineptiſſimum: ſiquidem & ipſa corpora colligat,& vehementiores laſſitudines affert.ſed præſtat (opinor) vtendi rationem, ſumpto altius initio, totam exponere. Poſtquã igitur negociis familiaribus, aut ambulationibus, aut geſtationibus corpus fuerit antea concitatum, tunc ad frigidæ lauationis vſum debebit accedere: nec prius quàm ſit hora prandii conſueta , nec ſanè multo tardius: vtrunque enim hoc tempus eſt reiiciendum. Nudandus autem,ſi tempus permiſerit, in ſole eſt, loco à ventis non perflato. Sæpe etiam ſi dum exuuntur rigor eos infeſtos haberet, corpus iterum veſtimentis rectum intentiore ambulatione, poplitibus vehementius tenſis, vel etiam curſu poſtea dimouendum eſt. ad hæc autem linteis aſperis validè ad multam vſque contrectationem tum per ſe, tum per alios rubefieri debet. Optimum quoque fuerit ſi miniſtri ad hoc manicas ex linteis conſutas habuerint: alioqui autẽ inæquali frictione adhibita,complicatis nimirum linteis, cutis excoriationes quandoque conſequuntur. poſtea verò manibus tum ab aliis, tum ipſe per ſe ſiccè fricandus eſt: quæ res præterquam quòd fouet, teniorem etiam admirabilem corpori indit.Nulla igitur alia re tentata,poteſt,quatenus alacritas fert,poſt hanc ſiccam frictionem frigida lauari. Vngi ergo oleo moderatè debet,& fricari multũ:ac præ-

A cipuè à ſe,tum etiam ab aliis: nihil enim eſt quod tam laſſitudine doloréque vacet,atque efficax ſit, quàm frictio quam quis ſibi ipſe adminiſtrat.Siquis igitur ea promptitudine ad frigidã lauationẽ contentus ſit, donec ſpiritulus creber fiat,aliis exercitationibus non erit opus:ſed tamen id difficulter omnes cóſequimur, quum quid ſatietatis res adiunctũ habeat. Ergo aliis vnicuique conſuetis exercitationibus vtendum eſt, intra tamen laſſitudinem (vt dixi) laborando, nec omnino expectandũ quouſque
B in molem extollatur,(quod plurimis mos eſt) ſed donec corpuſculũ fuerit calefactum,& ad frigidam lauationem abundè præparatum.Exercitationibus autem finitis,tunc ſe ipſos omnino,niſi etiam prius,fricare debent,ſpiritum continendo. aliquando etiam corpore puluere prius cóſperſo, ſi madore humeſcat, atque ita ſine vlla mora & ſubitò in frigidam deſcẽdere:vel ſubitò aqua circunfundatur. Aqua autem,ſi nobis optio detur,nec glacialis,nec remiſſa omnino frigiditate eligenda eſt: ſiquidem hæc magis nocet quàm quæ in altera parte excedit. Aquarũ autem ad frigidam lauationem,præſertimque quum pri-
C mùm quis incipit,præſtantiſſima eſt marina,quippe quæ frigoris ſatis habeat,& morſus qui ex ſalſedine prouenit, corpus facilè percalefacit. Qualis autem cunque ea fuerit,pura eſto & perlucida,nec paluſtris,nec cœnoſa,nec aliòqui reſes.Cæterùm anteponendũ eſt ſi liceat,in aquam deſcẽdere,quàm circũfundi: ſed primo quoque ingreſſũ parum fricãdum corpus eſt,poſtea ingrediendum:ac ſeſe violenter fricare debet,rurſúſque deſcẽdendum: ac tunc perſeuerare natando,aut alio quouis modo,vt diutius ibi commoretur, ita tamen vt rurſus & ad oleum , & ad fri-
D ctionem præſto ſit. Deinde quum tertiò deſcenderint, & non diutius ſint immorati, debẽt caput & quæ ad ſtomachum attinẽt,aquæductibus ſubiicere:ſin minus,pluribus hydriis perfundi, & ita moderatè fricandi. quo tempore non diſſoluimus oleo eam firmitatem quæ corpori prius aduenit. Poſt hæc verò ſtrigilibus non admodum obtuſis diutius corpuſculum detergemus, & ad ruborem perducimus: nam & roboratur, & ſuperficies æqualis redditur. Si verò etiam in eos qui cibũ ſumſperunt incidamus,non omnino à frigida lauatione abſtinebimus, quoniã vehe-
E menter appetimus, & quia motiones quædam ad id nos impellant,vel quia æſtus ipſe quodãmodo ſimul elixauerit: neſcio enim an quicquã hoc præſtantius faciat is qui exuritur, & cótinenter ſudoribus perfunditur. Equidem ſæpenumero à cœna,quũ ægrè in ſomnũ propter æſtum delabor, in frigidam deſcendere cóſueui:& mirabile eſt quàm iucundam noctem tranſigam. In vſu tamen frigidæ,habẽda ratio eſt auriũ,ne frigida in eas clàm influat. quum enim frigida lauatio ad omnia ſit multo quàm cæteræ diætæ vtilior, quomodo meatus auditui deſeruiẽtes tantum cum noxa contingat,certè neſcio.

F De ſiccatione per arenam,Herodoti ex libro de remediis extrinſecus occurrentibus, Cap. VIII.

Fomentum quod ex arena adhibetur, accómodatum eſt aſtmaticis, iis quorum pectus defluxione laborat, cœliacis,podagricis,iis qui per extentionem reſoluuntur, iis qui malo ſunt corporis habitu,hydropicis, & denique omnibus quos diuturnus morbus vexat.Omnéſque præter infantes, ad huiuſce fomenti vſum ferme apti ſunt.
G tempus ad hoc idoneum eſt æſtas , in qua etiam dies ardentiſſimi ſunt eligẽdi.In ortu autem ſolis,in littore,in arena profunda duæ foueæ aut tres paris magnitudinis ei qui vſurus ſit, parandæ ſunt, vt à ſole calefiant. ægrotus verò cibos optimè confecerit,priúſque inambulet,& geſtetur: quúmque aër ſit factus calidior, arenáque ſatis feruens fuerit reddita, in fouea recumbens,in arena quæ circum ſit maneat, vt ratio poſtulat, conuolutus, vſquedum facilè ferat. caput verò debet contegere, & ſolis radios declinare,ſempérque ante oculos operimentum aliquod habere. figura verò in qua exardeſcat, eſto in
H primis diei partibus eiuſmodi, vt meridiem, in mediis, vt boream ſpectet. ſpongia quoque aqua frigida imbuta faciei applicetur.iis verò qui nimium patiuntur,

A collutio itidem offertur. si verò necdum calfactam aut refrigeratam carnem propter vim sudoris erumpentis senserint, id significare debebunt: iique qui adstant, arenam propellent, eósque educent, & in alia fouea propinqua collocabunt, in qua vt dictum est, occultabuntur. id tertio quoque loco erit faciendum, si opus esse videatur. Qua in re spectãdus morbus est, itémque vires ægrotãtis: tẽporis verò additio ex iis pendet quæ sunt dicta prius. Iam verò recũbentes occultabimus, ac cõtegemus asthmaticos, & quorum pectus & costas defluxio vexat, itémque stomachicos & qui malo habitu corporis sunt, & qui B aqua inter cutem laborant: sedentes verò eos hydropicos quos ascitas nominamus, sique opus sit, etiã tympanitas. Ex aliis verò morbis colicos quoque & hepaticos & spleneticos, & ischiadicos, & podagricos, & quorum resoluti sunt pedes aut crura: ad finem verò hi omnes sunt toti contegendi, quippe quum relaxatio rite toti corpori adhibetur, & vtilitas partes etiam morbo vacantes debet peruadere, & præsertim si frigida lauatione sint vsuri. circa foueas paratæ sint scenæ ex perlucidis cornibus confectæ, itémque vrnæ aquæ dulcis, & solia aquæ maris, in C quæ sedatis sudoribus ingrediendũ est, tũ exeũtes perfundẽdi, & oleo cõfricandi. Si verò dies trãquill⁹, corporáq; robusta fuerint, natatione etiã vtantur, à quibus abducti, abundè quiescant. Sed hydropici quinque aut sex aquæ calidæ cyathos prius epotos, effundere cogendi sunt: cæteris mos suus est seruãdus. alẽdi autẽ sunt ii, vt propter mala quæ in sole sunt passi, potus augeatur. Numerus dierum in morbis intermittẽtib⁹ nõ sit minor quàm quatuordecim, nec vnũ & vicesimũ diẽ excedat. At in hydropicis numerus dierũ est ad rationẽ inanitionis ipsorũ molis referẽ- D dus, & subducendus: quúmque vtilitas post vicesimum primum diem statum nanciscatur, biduum aut triduum intermittere conuenit, tum redire ad vsum. Si verò hyberno tempore hydropem cures, cæteræque medicinæ præsidia non iuuent, ægérque expectare tempus opportunum nõ queat, résque vrgeat vt arena administretur, neque vt ea vtilitas quam tempus accommodatum affert, expectare liceat, tum in maritimo loco instituenda arena est, & quum æger in somnis horret, ea totus obducẽdus E est vt diximus, & cætera quæ admonuimus, faciẽda, prosperúmque successum qui inde futurus est, diuturnum fore sperandum est.

De insolatione, ex eodem libro, Cap. IX.

INsolationes maximè necessariæ sunt iis qui refectionis & carnis accessionis egent: sol tamen nubilus est vitandus, isque qui sæpe in tranquillis regionibus obscuratur. Studẽdum ergo est vt hyeme, vere, & autumno, intempestiuam insolationem vitemus. æstate autem propter nimium calorem debilibus cauẽda est. soli verò atque igni præter cætera dorsum admouere cõuenit: nerui F enim qui voluntatis sunt, in eo potissimum sunt siti: quibus calescentibus totum corpus valentius redditur. caput verò aliquo operimento contegatur.

De vtilitate quæ ex igni & carbonibus affertur, ex eodem libro, Cap. X.

FOmentum quod fit ex carbonibus, adhibendum est in balnei loco qui vngendis hominibus sit dicatus, iis qui diuturnis doloribus teneantur. partes autem corporis torreãtur, donec difficulter ferre queant. Carbones sunto ex balneis sumpti, aut prius madescant. Cæterùm G torreri ad muros ignitos, eandem affert vtilitatem: sique placidè sint calidi, eis particulæ dolentes admoueantur: si nimis calidi sint, affectæ partes crudis lineis pannis sepientur, atque ita parietibus adhærebunt.

De adustione, ex eodem, Cap. XI.

ADustionibus vtimur tum per cauteria, tum per radices, tum per medicamenta. præstãtissimæ sunt quæ cauteriis administrantur, siqui sint qui chirurgiam reformident: secundum locum tenent quas medicamenta excitant: quæ verò per multos dies adurunt, iis cicatrix H non obducitur.

Ex Antyllo, de dropace, ex primo libro qui est de remediis extrinsecus occursantibus, Cap. XII.

A DRopax vt malagma paratur, vsúmque cataplasmatis præbet. Conuenit is morbis diuturnis, quibus etiam sinapismus est idoneus: & quum quis sinapismo vti velit, prius dropacem adhibet, vt corpus ad sinapi præparet: & post sinapismum quoque adhibetur, vt reliquiæ morbi euellantur. Cæterùm dropax, si calfacere præter modum oporteat, accipere debet pyrethrum, cachry, & bitumen: si opus siccatione sit, sulphur ignem nõ expertum, salem, cinerẽ sarmentorum: si scarificare, limnesium & euphorbium. Vngere verò locum oportet dropace prius cal- B facto, eáque crassitudine id efficere quam vires ægrotantis ferre queant: atque in iis qui sunt imbecilliores, partes pilosæ prius abradendæ sunt, in rubustioribus verò & efficaciore dropace indigentibus, non abradendæ, nisi fortè capiti, aut mento, aut pubi applicandus esset.

Antylli, de sinapismo, ex eodem libro, Cap. XIII.

CAtaplasma quod ex sinapi conficitur, efficacius est, quod in acutis morbis non admodum probatur: in segnioribus nanque naturis solùm stupidísque, in acutis C morbis, sinapi vtimur. Ad diuturnas verò ægritudines ferme omnes, vbi aliorum remediorum vim imbecilliorem & minorem morbo cognouerimus, efficacissimus sinapismus est, sed tamen in tabidis & colliquatione laborantibus ex vlcere quod iecur obsideat, sinapismum non admittimus, neque etiã in vlla alia vlceratione quæ intimas partes vexet, siquidem exacuuntur, & efferæ à sinapis acrimonia redduntur. quinetiam in cartilagineis partibus cauendus eius est vsus, vt in auribus, & summis naribus, quippe quæ exurantur, & quandoque etiam quæ D carnis expertia sunt & cartilaginea, nigrescant. cæteræ verò omnes corporis partes, & morbi diuturni hoc remedio perfruuntur. Penis autẽ & vesicæ resolutiones hoc auxilio gaudent: itémque partes omnes resolutæ. in rectũ quoque intestinum resolutum glans inditur. In iis verò qui difficulter audiunt, collyrium linimento impactum auribus imponitur, tum vbi sensum collyrii pars quodammodo perceperit, collyrio per linamentum exacto, pars melicrato abluitur. Sinapismus autem segnioribus partibus, iisque quæ carnosæ sunt, & vi adhibita difficul- E ter sentiunt. Terminus autem actionis medicamenti esto vt ægrotus vehemẽter doleat, caróque nigrior reddatur, & fiat altior quàm quæ adiacet: & postquã ablotũ fuerit, pustulæ leniter erumpant. ad morbos autem & partes facilè sentientes, mitius vtendum sinapi est, vt eo vtamur donec caro fiat paulo rubicundior. Ne tamen mitis ille vsus vanus sit, alio die, aut duobus sæpe erit sinapismo vtendum, vt continuus vsus vnius robusti sinapismi vim præbeat: cuius sanè continui vsus mensura est, quum partes sinapismo obductæ atque illitæ nullũ doloris sensum F habeant. In acutis verò morbis raro adhibemus hoc remedii genus, eóque solùm in lethargicis, & cæteris nimiis in somnum propensionibus, quæ in febribus cõtingunt, & catocha & perfrictione, quæ ægrè calefiat. eorum tamẽ qui in somnum sunt nimium propensi, crura sinapismo obducimus: in perfrigentibus verò, & crura, & cubitos. cæterùm sinapi tenue cæteris omnibus linteo exceptis inspergatur.

Sinapismi confectio.

Sinapismi conficiendi modus est huiusmodi: Cari- G cas in aqua tepida pridie macerare oportet: postridie verò eius diei vehementer expressas valde contundere, deinde acre sinapi, quale est Syriacum & Ægyptiacum, capere, ac per se conterere, aquam in qua caricæ maduerint, paulatim affundendo: (nam humore perfusum melius læuigatur) tum in massas leues redigito, alterã ex caricis, ex sinapi alteram. Fiet autem sinapismus vehemens si duas partes sinapi vni caricarum parti addemus, mediocris verò, ex paribus vtriusque portionibus constabit: sin mitior exigatur, tertiam partem sinapi, duas cari- H carum commiscebimus. Linteo verò aut panno illitus adhibetur, locus verò cui admouendus sinapismus est, prius nitro illinatur, & omnino inunctus esto, eique ita cataplasma adhibeatur, & suprà ligetur. Vtendum verò sinapismo in sole, aut aprica domo, & potius ante

balneum: certum tamen temporis spatium quo teneatur, definiri non potest, propterea quòd alii citius, alii serius eius sensum percipiant. Ergo sæpe intueri locum oportet, vtrum satis roboris contraxerit. Si verò longo spatio admotum sinapi non agat, spongiis aqua calida imbutis, & panno in quo cataplasma est, appositis, fouendus est. postea quam verò sinapismo vsi abundè fuerimus, æger in balneū ducetur, & vt modicè laxetur, totus perfundēdus est, ac potius etiam partes quibus sinapismus fuerit admotus: eæque non vngātur. sique ferre posse æger videatur, sustinere debet, & iterum balneum ingredi, & perfundi, ac ne tum quidem vngi. nonnullos etiam vsque in sequentem diem non vnctos seruantes lauamus. Post balneum verò vltimum partes rosaceo illinimus: si vehemēs sit dolor, & pustulæ eruperint, partes erunt lana aqua & rosaceo intinctæ obducēdæ, aut etiam amygdalino cum aqua: melius autem est vt aqua sit maluæ succus. In iis verò quos vehemens dolor vexat, locus malua probè decocta vel per se vel cum pane oblinēdus: vbi dolor cessarit, cerato rosaceo cum cerussa vtemur. Lethargici verò, & qui acutis morbis detinētur, lauandi sunt. Cæterùm quibus synapismus adhibetur, oleo perfundimus: & idem facimus in iis qui carnibus sunt mirum in modum delicatioribus. In quibus verò sinapismo vtimur non propter partes quæ altius resident, sed propter eas quæ prope cutim sunt, panis læuigatus pro caricis sinapi admiscetur. Hoc etiam sciendum est, si in aceto sinapi maceretur, cataplasma obtusius: si in aqua, minus mordax fieri. Qui aures sinapismo oblinunt, panno debēt contrectare, aut duplicatis linteis excipere: malleolos verò oleo prius vngere, tum duplicatis linteis excipere.

De scilla.

Scilla in mortario contusa parem sinapi vim habet, si illinatur: sed breui tempore teneatur: nam si tardarit, vlcus excitabit. ea priuatim in pectore vtemur ad eos qui nonnisi recta ceruice spirant: & ad resolutionem, quum non solùm motus, sed sensus quoque est læsus. sed & nitrum, & balneum, & remedium, vt in sinapismo, administrare conuenit. olei verò perfusio morsiones quas scilla excitat, propriè mitigat.

De fimo caprillo.

Caprarum fimus viribus sinapismo non cedit, præsertim globuli aceto læuigati. propriè verò conuenire ischiadidis hoc cataplasma, quippe quod sinapismo sit efficacius, nos ipsi experientia atque vsu didicimus.

Ex Menemacho, de psilothro,
Cap. XIIII.

PSilothrum ex arte quæ cultui & odoratui est dicata, sumptum est. carnem in superficie vellicat: id quod ex rubore quē affert, & materia quæ adurens est, planè patet. Si tardarit, cutim vlcerat, pustulásque excitat. eius actio minor est quàm dropacis: siquidem hoc carnem delicatā relinquit: dropax verò habitiorē & musculosiorem. huius porro molestus est vsus. Cæterùm oleosa pars à corpore abstergenda est, propterea quòd non adhæresceret, & in eius vsu multo tempore morandū esset. quocirca pedum lotiones, ad quas psilothrum adhibetur, modicè vnctas esse oportet, ne vis planè dissoluatur.

De tonsura & derasione, Cap. XV.

TOndendorū abradendorúmque pilorum vsum medicina accepit euacuādi causa: estque is ad diutinas affectiones accommodatus. In capite autem capilli erunt forfice præcidēdi, tum radendi, & abrasione etiam vtendum. Derasio verò partium in quibus capilli non sunt, purior est & mansuetior quàm sit cutis tonsura: verùm propter irrigationem & frictionē molestior est, & magis etiam in profunda coma: tonsura verò quæ æquè ac derasio capillis caput nudat, habet nescio quid sensum tentās. quocirca in iis qui facilè mutātur, tactu leni & mansueto vtendum est. sed quum opus est cucurbitulas etiam admouere, locus abradēdus est, vt ipsæ possint excidere: quo sanè tempore irrigatione & frictione nihil præterea fuerit opus. Cæterùm mitis tonsura & derasio perspiratum parat, partésque ad alia efficacia remedia paratas & idoneas reddit.

A De pectendis capillis, Cap. XVI.

IN mulieribus quæ ornatum capillorum sanitati anteponunt, pro locali remedio pectere comā vicem gerit frictionis: efficaciúsque prodest quum caro ad cuiusque capilli exortum trahatur. sique dentes pectinum densiores fuerint, maiore etiam vi capillos attrahent.

Ex Herodoto, de pectenda coma, ex libro de remedijs extrinsecus occurrentibus, Cap. XVII.

NE caput pectatur primis quidem diebus, cauendum est (neque enim necessarium est, neq; vtile) post vn-
B ctionem verò quæ ante cibum adhibetur, & post clysteris vsum, si ita consueuerint, pectendum erit donec partes capitis nulla molestia afficiantur. Si verò aliquod symptoma extrinsecus appareat, vt dolor capitis, vt defluxio quæ nuper cōstiterit, aut exanthemata, aut sanguis stillās, aut alia quædam mala suspicio subsit, omittendum est.

Herodoti, de perstrictione & interceptione,
Cap. XVIII.

IN quacunque morbi parte, perstrictio interceptióque,
C & ante accessionem, & in eius initio, adhibenda est. Colligare ergo & intercipere partes vna aut duabus antè horis est accommodatum: si verò tempora suspecta ignorētur, accessionésque inuaserint, non iam magnopere harū rerum auxilio indigebimus, veruntamē eis vtendū est, atque affectionib[9] quæ cum rigore inuadūt, itémque doloribus, conuulsionibus, defluxionibus, sanguinis eruptionibus, palpitationibus, singultibus, inflationibus, & vigiliis, perstrictio conuenit. Interceptio verò omnibus qui vel ex morbo, vel ex symptomate refrigerantur, ad-
D hibetur. Perstrictiones autem vasis latioribus, in quibus multum sanguinis & spiritus est, admouentur. Ergò ad perstrictionem aptæ sunt partes brachiorum quæ ad alas & ad carpum pertinent: crurū verò partes quæ ad inguina, poplites & malleolos sunt. hoc enim pacto attractio materiæ morbum gignentis retrahitur & auertitur. Interceptio verò ad poplites adhibita prodest, quippe quæ materiam continet, naturalémque calorem seruet: idque præcipuè facit si cum vnguine admoueatur. Hæc autem auxilia conueniunt iis qui statis temporibus neruorum dolores sentiunt, cuiusmodi podagrici & arthritici sunt:
E incommoda verò censentur iis quibus ante accessionem sudores prorumpunt, & quos accessiones cum sudore cōiunctæ obsident: nam si vinculis exciperētur, eorum symptomata fierent diuturniora. Interceptionis ratio fit, vt lanæ molles in latos orbes redigantur, hisque ab extremis manus digitis ad alas vsque brachium intercipiamus: eodémque modo ab inguinibus ad digitos vsque pedum progrediemur. ac partes quidem pedis quæ incuruæ sunt, itémque genua pluribus lanis excipiemus, quoniam eæ
F partes tum extendendo, tum flectendo facilè denudentur, quum alioqui carnis copia sit in eis perexigua, atque ita immoderatius refrigerentur: compressiones verò pro viribus fiant. Intercipiemus etiā particulas hoc modo: lanarum carpta extremitatibus superdamus, & vinculis laxis superexcipimus, & pro viribus iterum premimus: vbi omnes partes fuerint interceptæ, pulsus est per interualla contingendus, ne vitiare vires nos lateat: quo in casu debemus etiam exteriora contemplari, vt colorem, vt respirationem, excretionē, atque decubitum. Sudores verò qui erumpent, si ex mora fiant interceptionis, in eáque perseuerent, ac vires nihil minuantur, boni sunt iudicā-
G di. In accessionibus verò cessandum, & interceptiones soluendæ: in iis verò quæ calorem extremorum inuadent do augent, æstate citius expediendæ interceptiones sunt: hyeme verò diutius immorentur. Quæ autem intercepta sunt, non sunt directo exoluenda: sed partes brachiorum teneris manibus contrectantes, & ea quæ circumiectæ sunt auferentes, æstate contegere togis oportet, hyeme verò manibus. nam aeri confertim expositæ refrigerantur: cæteras quoque partes exoluimus, quiete eisdem imperata: sique fieri possit, vt vnico decubitu vtantur.
H

De deligatione.

Deligationes fiant ad hunc modum: Lata vincula ex lana contorta, aut constricta & coacta, aut vestes attritas capimus, extremitatibúsque circumponimus, &

adhibita cura ne carnes contundantur, comprimendum obſequenter eſt, vt firmiter liges. quod rite procedet ſi vincula & lata & lenia fuerint. ſed magis etiam conſtringuntur poſt ſecundam comprehenſionem: neque enim caro offendetur, ſed comprimetur. Optima verò deligationis quæ ſatis ſit, menſura eſt, vt tota caro quæ circum partes deligatas eſt, cum rubore inſurgat, nóſque vaſorũ excitationem obſeruando, iterum vehementius comprimamus, cauendo ne particulæ in ſtuporẽ cadant, nóſque doloris cauſam afferamus. Optimus autem huiuſce rei terminus eſt, depulſio rigoris, & extremorum calor, quum ſcilicet inuaſio ſe remittit: in cæteris verò, quum ſymptomata remittuntur.

Antylli de ſuffitionibus, ex primo libro qui eſt de iis quæ extrinſecus occurrunt,
Cap. XIX.

SVffiunt medici mulieres quæ ex vtero ſuffocãtur, ſiue vterꝰ procidat, ſiue refrigeratus, ſiue ſiccatus, ſiue multo humore perfuſus ſit. Vtimur quoque ſuffitu in morbis comitialibus, heterocrania, capitis dolore, in recta ceruice ſpirãtibus, in aſthmaticis, in iis qui defluctione vexãtur & in iis qui canina cõuulſione capiũtur. In vteri verò ſuffocationibus, & caſu atq; auerſione mulieres ſuffiãt ſe myrrha, aut thure, aut bdellio: ſi verò ſedere mulier poſſit, in ſella qua parturientes vtuntur collocabimus, & totam pannis diligenter circumuallabimus, vt nulla pars nuda præter faciẽ ſit. Si verò ſedere aut propter ſuffocationem, aut propter imbecillitatem non poſſit, ſuffienda erit igni ſub veſtibus contecto. Vbi vulua procidit, tetris odoribus ſuffienda, vt hirudinum nidore, pennis aut capillis, aut lanis, aut ſpongiis combuſtis: vel ita ſuffitum parabimus cõiecto in ollam nouam vino, hæc inſpergemꝰ, atque ita ſuffitus fiet. Quum vulua refrigerata eſt, myrrham tritam, amomũ, caſiámque adhibemus: quum exſiccata eſt, ſampſuchum, ſpicam, crocúmque: quũ nimio eſt humore perfuſa, acetum, pulegiũ, irida, thymúmque. Poculum verò ligneum in ollã coniicimus, quod in medio ſit perforatum: poculúmque labris ollæ agglutinamꝰ, aut luto figulorum, aut paſta: in foramen verò calamum rectà perforatum ponimus, atque ita aptamus vt nulla ſit perſpiratio, alteri verò calami extremitati fiſtulam plumbeam aptamus, cuius lenè ſit labrum: mulierem ipſam in ſella ad partum edendum accommodata, cuius effractum medium ſit, collocamus: tum ignem leniter ſellæ ſubiicimus, & in ſellam calamum imponimus. eſto verò calami tanta longitudo vt plumbea fiſtula calamo aptata ſellam excedat. Fiſtulam hanc ori vuluæ admoueri iubemus, atque ita ignem ollæ ſubdimus: quo incendente, vapor ex iis quæ in olla ſunt elatus & per calamum tranſiens, in vterum perueniet. Circundatur autem plumbum manſuetudinis cauſa, vt ne calamus locum vellicet. Poſtquam ſatis fomenti adhibueris, calamo adhuc vuluæ inſidente, olla ab igni auferatur: nam ſi calamus ſubducatur, quum vapor aſcendens adhuc feruet, ſinus muliebris exuritur. In comitialibus verò, vt cognoſcamus vtrum eo morbi genere teneantur, ex gagate lapide ſuffitus fiet. Vt autem qui comate opprimuntur, expergiſcãtur, ex caſtorio, capillis combuſtis, ſulfure, eboris raſura, cornu ceruino, & equina vngula: in iis quibus altera capitis pars dolet, qui heterocranici vocantur, itémque in ſcotomaticis, & qui canina conuulſione corripiũtur, ex ſerpyllo, hederæ foliis, mãdragora, & fœniculo: in aſthmaticis & recta ceruice ſpirantibus, ex ſulfure, abrotono, hyſſopo, & mẽtha. Quibus ſuffitus adhibentur, ſedere debent, pãniſque circũtegi, & ignẽ in mediis cruribꝰ habere, & inclinatos hianti ore ſpiritũ attrahere. Vbi ſuffitus adhibitus fuerit, cæteri colluendi ſunt melicrato: qui verò thoracem malè affectum habẽt, lacte.

De olfactoriis, ex eodem libro, Cap. XX.

IIs quæ olfactu ſenſum excitant, vtimur in vteri ſtrangulationibus, vt caſtorio aceto diluto, capillis combuſtis, lanis cõcrematis, ſpongia itidẽ, & ellychnio lucernæ nuper reſtincto, ſulfure ignem nõ experto, quæ omnia ex igne ſuffiuntur: itémque hirundinibus fumum eructantibus. Vbi verò vterus procidit, odorari debent ſpicam,

A caſiam, coſtum, iridis folia, vnguenta odorifera, quæ etiã ad animi defectionẽ & nauſeam faciunt: & multò etiam magis vinum cum aliquo eorũ miſtum, aut acetũ in quo thymum, pulegium, ſatureia, origanum, apiúmque immaduerint. folia quoque vitis & roſarum conueniunt. Ad diſſolutionem autem virium quæ ex defectione oritur, hæc olfactoria ſunt apta: panis vſtus, polenta vino madeſcens, pomum, pirum, melopepo: at qui ex capitis dolore in animi defectionem cadũt, peucedanum, polium, B baccas lauri, cupreſſi globulos, ſerpyllum, melanthium quod aduritur, odorari debebunt.

De abſtergentibus medicamentis, quæ ſmegmata dicuntur, ex eodem libro,
Cap. XXI.

SMegmata ſolent adhiberi vt cutis ſuperficies abſtergatur: alia vt ſcarificetur aperiatúrque corpus, alia ad porriginẽ, aut ſcabiem, aut morbũ pedicularem exterendum, aut ad lendium moleſtias tollendas valent. Abſtergent autem, nitrum, aphronitrum, ſal, mel, ſalis flos, cimolia, lomẽtum fabarum, fermẽtum hordeaceæ farinæ, furfur, C cinis communis, pumex omnis, arena: attenuãt autem, veratrum album tritum, alcyonium, ſulfur, herba pedicularis, napy, cachry, pyrethrum, piper, limneſtis, granum Gnidiũ, euphorbium. Ad porrigines verò & ſcabiem, & morbum pericularem ſmegmata faciunt quæ conſtãt ex betæ ſucco, ptiſanæ cremore, ſulphure ignem non experto, veratro, herba pediculari, teſta ſepiæ combuſta. omnia autem ſmegmata corpori admouenda ſunt ſine vnguine in linteo ſicco, quum ſiccatum prius fuerit corpus, priúſque ſudauerit.

D De iis qui ſanguinem ſiſtunt, ex eodẽ, Cap. XXII.

EOrum quibus ſanguis cohibetur, alia refrigerando, alia adſtringendo, alia agglutinando, alia ſiccando, alia adurẽdo ſanguinis eruptiones ſupprimũt. Ergo aqua frigida, pſyllii ſuccus, cicutæ, ſeridis, & herbæ ſanguinalis ſiſtit refrigerando: acetum verò, oxycraton, ſuccus portulacæ, plantaginis, rhois ſyriaci, hypociſtidos, balauſtii, adſtringendo: itémque galla, acacia, acreſta, ſquama, ærugo, gypſum, cadmia, ceruſſa diphryges vſtum, Samius aſter, terra Samia, electrum, rubrica Lemnia, & aranearum tela, E & mãna thuris, cohibet agglutinãdo: & ſpongia noua aceto imbuta, vini fæx & aceti exiccando. at miſy & chalcitis, & atramentum ſutorium, & cauterium, adurendo, & corpora congregando. Initium verò à refrigerantibus & adſtringentibus ducendum eſt, & ad extremum adhibenda ſunt adurentia. Illud porro ſcire conuenit, aliarum partium eruptiones ſanguinis, poſtulare plurima remedia ſanguinem ſupprimẽtia: eas verò quæ ab vtero fluũt, quæque in profundis partibus manent & ſunt, omnino aliter curari: nam minus parent refrigerantibus, quippe F quum vterus adſtringentibus præcipuè delectetur quæ per os erumpunt, ſiccantia non admittunt, nec quæ modò diximus, ſed iis quæ glutinant curantur: ſed ne iis quidem omnibus, verùm imponi poſſunt & quæ periculo vacant. nam ceruſſa, gypſum, & diphryges, & cadmia veneni vim habẽt: quæ quidem in ſanguinis eruptionibus partium externarum conuenienter adhibentur.

De collyriis, ex eodem, Cap. XXIII.

QVæ collyria propriè dicuntur, ea oculis adhibentur: læuigata verò quæ communiter integra nominantur, G alia apponuntur, alia imponuntur: apponuntur autem vtero: imponuntur verò fiſtulis & ſinibus: quæque vtero adhibentur, purgationes prouocant, & fœtum educunt: ea autem ex colophonia, myrrha, & braſſicæ radice, dictamno, & elaterio conficiuntur. Debent autem collyria longitudinis quatuor digitorum eſſe, eorúmque figura caudæ muris eſſe ſimilis. ſunt etiam linamẽtis aut filo oblongo appendẽda, vt quum tẽporis quod ſatis ſit permanſerint, auelli foras queant. Collyriũ quoque cyprino H vngendum: ſed animaduertendũ eſt ne vtero inflammato aut dolenti collyriũ admoueatur. Quæ verò fiſtulis & ſinibus indũtur, ea vt agglutinẽtur imponi ſolent. hæc autẽ ex melle cocto fiũt, aut ex taurino glutine, aut ex ærugine, aut ære cõbuſto: quæ fiſtulis indũtur, ea ad callos

exterendos imponimus, fiúntque ex melle, misy, atramento sutorio, chalcitide, squama nigra, radice marrubii, cedria, & seride. Hæc verò, & quæ in sinus induntur, esto lõgitudinis paris fistulis & sinibus: crassitudinis verò minoris, ne cunei instar imponantur. Spongia quoque & papyrus exiccata ex lino inditur, & in fistulas & in sinus exiccãdi causa, si exiccãdi sit necessitas: trahunt enim hæ ad se humorem, & vt dilatemus aperiamúsque ora fistularum, & locum vt collyria ingredi possint, præbeamus. Cæterùm collyriorum quæ ad oculos pertinent sylvam & materiam exponimus, vbi de madefactionibus, & cataplasmatis, & empasmatis verba facimus. Vere parare collyria debemus: nam æstate eorum vis euanescit, & præcipuè aromatum aridorum contusorum: at hyeme etiamsi arida contundantur, nihil tamen lædẽtur. Cum humore autem contritæ inhorrescunt, neque vires remittunt, neque inter se permiscentur. Quandoque etiam (quemadmodum in regionibus quæ hyberna sæuitia rigent) medicamenta in humore trita suas vires hyeme amittunt: siquidem cogelantur. Sed nec etiam valde sicca medicamenta conterenda sunt: nam pulverulenta eorum pars quæ purissima facultate est, euaporat, & in nihilum abit. Sicca autem per se terenda sunt, vt per tenuissimum cribrum sine vi traiici cum humore queant: non tamen humor confertim affundendus est, sed paulatim, vt semper strigmentosum & viscosum medicamentum teratur. Ex quo consequetur, vt quæ iniecta fuerint, inter se cohæreant: si verò totus humor a[...]undatur, metallica residebunt, aromatica verò innatabunt, neque inter se vniri cogentur, neque sub pistillum cadent, quippe quæ præcurrant, & cum humore confugiant. Aqua autem esto pluuia. ea nanque tenuis est, & omnia permeat: sin secus, collyrium vino excipiendum erit. Quæ autem ex metallicis parantur, multo tempore læuigantur: quæ ex succis, exigui temporis contritione indigent. Vbi verò satis fuerint læuigata, gummi collyriis additur vt componãtur: & quia postquam siccata sint, facit vt collyria non frangantur: nullam tamen propriam facultatem oculis gummi præbet. Vbi verò cõfecta fuerint, in æneo vase reponentur: nam quæ ad oculos pertinent, meliora ab ære fiunt. At quæ ex succis constant, iis vtendum statim est: quæ verò ex metallicis conficiuntur, inueterata meliora redduntur.

Vsus collyriorum & modus.

Lippitudini autem incipienti conueniunt ea quæ ex glaucio, croco, & sarcocolla conficiuntur, idque præsertim æstate. Defluxioni verò, quæ ex rosis, quæ ex ossibus palmularum combustis, quæ ex summis oleæ coliculis constant: vehemẽtibus doloribus, quæ ex astere, quæ ex amylo, quæque Babylonia vocantur. Ad chemoses verò facit collyriũ ex pompholyge, ex cerussa, ex nardo. Ad vlcera quæ ex thure fiunt, ad affectiones quæ inueterarint, valẽt acria collyria: eadem ad hebetes oculos accommodata sunt. Collyriorum autem materiæ apud omnes sunt: cæterùm in chemosi, & vehemẽtibus inflammationibus infundere collyria conuenit, ne specillũ contingens morbum irritet. In cæteris casibus sublinenda sunt. Verùm oculus non est acie specilli tangendus, sed palpebra inferiore illita medicamentum apponendum. Illitiones verò quæ per subiectionem & quæ per euersionem adhibentur, nescio quid decori continere videntur, cæterùm non sanant: nam quæ ex subiectione fiunt, oculos soluunt, specillo obsistente fricãdo. Quæ verò per euersionem admouentur, palpebris callos obducunt: quæ liquidæ vocantur, vtiles sunt ad hebetudines & incipiẽtes suffusiones, fiúntque ex Attico melle, opobalsamo, felle, & præsertim hyænæ: si id nõ fit, viperæ, aut aquilæ, aut vlturis, aut perdicis, aut gallorum alborum, aut coracinorum piscium. quandoque fœniculi succum capiunt, aut oleum quod ob vetustatem fit pertenue & solutum: aut liquorem cyrenaicum, aut cinnamomum, aut semen eius quod besasa dicitur, quod nos agrestem esse rutam existimamus. Humidæ porro attenuare, calfacere, & purgare possunt. Omnia autem medicamenta oculorum, & præcipuè liquida, si accommodatè admoueri debeant, non pleno capite, & mollita aluo adhibenda sunt. Quod præsertim in liquidis obseruandum est, idque in puro aere, austrino, sud dio: nam spirante Noto, & cælo nubilo, aut humido, aut frigido & condensato, inutiliter admouentur. Idem vsu venit in cæteris collyriis quæ ad acumen visus pertinent: itémque in aliis omnibus quæ ad lippitudinem faciunt, eadem aëris obseruatio seruãda est, nisi fortasse quispiam sic vrgeatur vt eis vtatur: quo casu & rarò & paucis vti debebit.

De pastillis, ex eodem libro,

Cap. XXIIII.

Pastillorum sunt tria genera: quorum vnum potui datur, alterum in aluum coniicitur, tertium illinitur. De pastillis verò qui potui dantur, tum dicemus quum de iis qui ægrotis offeruntur, verba à nobis fient: de cæteris hũc instituta est oratio. Eorum ergo qui induntur alii obtũdunt, alii adstringunt, alii adurũt. Iis qui obtũdunt vtimur in iis quibus per infernas partes acria excernũtur, & quæ intestinum omnino mordeant. Eorũ materiæ sunt amylum, Samius aster, pompholyx, gummi, tragacantha, dulcis radicis succus, opium, manna, bdellium. Hi pastilli triti cum cremore ptisanæ, aut etiam cum polline, aut cremore furfuris, aut lentium decocto iniiciendi sunt. Adstringentibus verò vtimur in quibus fluxum immoderatum sistere studemus, & in quibus roborare intestinum volumus. Horum materia est alumen, acacia, hypocistis, thus Syriacus, balaustium, œnanthe, galla, malicorium, myrtus. Induntur hi cum succo rosarum, aut lẽticularum, aut plantaginis. Adurentium vsus est in depascentibus vlceribus. Fiunt illi ex sandaracha, calce viua, squama æris, charta combusta, & cæteris huius generis. Sunt autem imponendi pastilli huiusmodi, postquam ægroti comederint & biberint, ne stomachus ab exhalatione feriatur. Præterea antequam indantur, clyster ex muria imponendus est, vt vlceribus prius abstersis pastilli indantur, quippe qui eo modo efficaciores sint futuri. Cæterùm quos iniecturi sumus, in vasculum coniectos plurimùm agitare oportet, & ita indere, ne medicamentum in fundo vasis subsidat. Vbi autem canaliculum ano imposuerimus, exprimere debemus, & vertere eodem in loco, ne si fortè vlcere obsideatur ea pars, medicamentum concidat. Pastilli verò qui illinũtur, parẽ vim habẽt cum iis qui infunduntur: nam alii adstringunt, vt is qui ad Andronem authorẽ refertur: itémque is qui à Polyida est confectus, & croceus, & fuluus, qui ex lanis sordidis fiunt. Tales etiam sunt qui ex halicacabo constant: valéntque ad exanthemata, herpetas, ignem sacrum, intertrigines, sanguinis eruptiones, & vlcera fluentia. Alii hebetant, & ad epinyctidas, carbunculos, & vlcera maligna faciunt.

De pessis, ex eodem libro,

Cap. XXV.

Pessi vtero soli admouentur. Eorum tres sunt differentiæ: alii nanque molliunt, adstringunt alii, alii denique aperiunt. Mollientibus ad vteri inflammationes, exulcerationes, perfrictiones, strangulatus, auersiones, & inflationes vtimur. Fiunt autem ex cera Tyrrhenica, cyprino, susino, pinguedine anseris aut gallinæ, butyro insulso, resina deusta, medulla ceruina, fœnogræco, & similibus. Aperientes vtiles sunt quum purgationem suppressam prouocare volumus, aut conniuentem compressámve vuluam emendare: hique ex melle, artemisia, dictamno, brassica, dulcis radicis succo, ruta, & scammonea. Adstringentium vsus contrarius est aperientibus: nam fluorem muliebrem cohibent, & vterum suspensum contrahunt, & prolapsum reprimunt. Cæterùm materiam adstringentium suprà comprehendimus quum de collyriis & pastillis loqueremur. Pessi crassitudo instar strigmenti, & paulò spissior facienda est: deinde lana tortili linamento similis duplicata medicamento tincta in os vuluæ indenda est, sic vt stuppam oblongam alligatam habeat, quo facilè pessus extrahatur.

De medicamentis quæ infunduntur,

Cap. XXVI.

Vtimur iis quæ infunduntur, propriè in vtero per specillum, quod infundendo in ipsum liquori accommodatum est, quod μητρεγχύτην vocant: in sinu verò qui ante vterum est, per follem. Id verò quod infunditur &

in sinum & in vterum, est eiusdem generis. Potest autem A infusio mollire, adstringere, calfacere, inflationes discutere, dolores mitigare: quæ omnia pro materia ex qua constat, solet efficere. Debet autem liquida esse, aut oleo paulò crassior.

De vnguinibus, ex eodem libro,
Cap. XXVII.

VNguinibus vtimur in iis partibus corporis in quibus neque madefactioni neque cataplasmatis est locus, vt in palpebris, auribus, summo naso, & tota facie: siqui- B dem à cataplasmatis grauatur, & à madefactionibus defluentibus læditur. Eadem quoque admouemus iis partibus quæ multum mouentur, quum in eis cataplasmata consistere non queant, & madefactionibus vti non possimus. Præterea inungimus feruidas inflammationes, & quæ naturam erysipelatis referunt, quæq; & à cataplasmatis & à madefactionibus irritãtur. Exulcerationes quoque quæ in sũma cute sunt, & desquamatas inungimus: quippe quæ à cataplasmatis & madefactionibus aggrauẽtur: itemque suggilata, & laxos tumores, & alia permulta inungimus. C

Materiæ vnguinum ad frontem & oculos fluentes accommodatorum.

Ex leuibus vnguinibus est album oui vel per se, vel cum rosaceo, vel cum vino adstringẽti, vel cum sitania farina. Valentius fit ex ouo cum manna, aut cum gũmi. Magis etiam colla aqua feruenti resoluta, & cochleæ albæ cum testis contritæ, eæque vel per se vel cum ouo. Crocus quoque cum vino illitus mitigat, & magis etiam glaucium ex vino. Præstantissimum est quod ex Lemnio sigillo, & aceto, aut succo herbæ perdicii conficitur. Acacia itidem D fulua cum vino similiter iuuat. Ex his quædam tensam frontis & temporum cutim faciunt, & idcirco vasa comprimunt, & ad sanguinis defluxionem amoliendam valent: alia verò vnà cum protensione, sua adstrictione vasa adstringunt.

Vnguina faciei.

Exanthemata quæ in facie nascuntur, ouo cum cerussa, aut lycio cum amurca superficie tenus decocto illinũtur. Facit hoc etiã ad fissa labia. suffusiones verò succo thapsiæ illinendæ sunt, aut hyssopo viridi. Faciem verò E maculatam prius fouere debemus thymo, aut satureia, aut origano, in linteum rarum coniectis, & aqua calida decoctis, & floribus impositis ita illinere.

Vnguen aurium quæ inflammatione obsideantur.

Aures inflammatæ, ac præcipuè ex plaga, colla cum aqua, aut myrrha cum vino, aut mãna cum vino illinuntur. Exanthemata verò capitis, postquam derasum caput fuerit, cimolia cum aceto, aut betæ succo oblinimus: quæ humidiora sunt, cedria: quæ glutinosas sanies excernunt, F amygdalino vngimus: quæ nasum & nares obsident, vnguine quod ex alumine, myrrha & aloë constat, curantur. Erysipelati verò glaucium, vel succum plantaginis, vel herbæ sanguinalis aut lentisci, aut cicutæ, aut acaciæ, aut hypocistidos adhibemus: sed suillum fel ad erysipelata est omnium accommodatissimum. Humida verò pinguibus, vt seuo, butyro, cera Tyrrhenica cum rosaceo, oblinimus: pudenda verò valde adstringentibus & attenuantibus, vt mella cum squama æris, aut aloë cum vino mulso: sed melius est brathy aloë inspergere, atque G illinere: intumescentes verò partes in hydropicis, aut aliis generibus morborum, cimolia cum aceto, aut cum fece vini liquida, aut ipsa fæce vngimus. Corpora verò præpinguia, sunt tota melle cui sal admixtus sit, illinenda: sed melius est in eiusmodi coporibus vt calami rore vtamur. Myrmecia verò heliotropii, aut chelidonii, aut batrachii succo inunguntur. Epinyctidas verò liquore cyrenaico, aut parthico cum vino dulci, aut calce viua cum oleo, aut coriandri succo illinimus. Vermes concretos coagulum leporis, aut alterius cuiusuis animalis illitũ educit: ad scabie obsessas partes cardamomum aceto illinimus. Ad ambusta verò, ne pustulæ excitentur, myrrha ex vino læuigata valet: ad idem facit alumen scissile ex aceto & lixiuio, & calx viua ex aqua. Vnguiũ quoq; reduuias alumen liquidũ illitũ mirè iuuat. Perniones nasci non sinit thus, & alumẽ, & seuum suillum illitum. Ad scabiei molestias & pruritus facit herba pedicularis cum vino sulfure & aceto. Ad tumidas eminẽtias alterci succus valet: ad eminentias verò quæ in ano & pudendis sunt, alumen scissile cum myrrha stacte & atramento sutorio facit.

De malagmatis, ex eodem libro.

Malagmatũ tres sunt maximè differentiæ: alia enim ex quibusdã siccis, radicibus, inquã, herbis & seminibus fiũt: alia ex metallicis, aut iis quæ metallicis proportione respõdent: alia ex succis, seuo, lacrymis, & quæ coniunctè molliuntur. Quæ autem ex siccis conficiuntur, coctione nunquã egent, sed solũ liquefactione. In hoc genere sicca sunt liquabilibus affundẽda, quoniam radices & herbæ decoquendo frigerentur. Si verò exigua portio aridorum imponatur, cætera erunt prius decoquenda, & quum ea satis cocta fuerint, ab igni detrahentur, & sicca adiiciẽtur: quæ verò ex metallicis & liquabilibus fiunt, quomodo paranda sint, tum exposuimus quum de emplastris loqueremur. Cæterùm quæ ex siccis constant, hypochondriis, & omnibus mediis partibus cõmuniter, & præcipuè stomacho imbecillo, aut non appenti, aut non concoquenti, aut flatus pleno conueniunt, vt quæ ex seminibus, quæ ex fertula campana, quæque ex sampsucho constant. Defluxione verò laboranti, aut æstuanti, quæ ex œnanthe, quæ ex alumine, quæque ex omphacio fiunt. Lieni verò & iecori conueniunt ea quæ ex myrobalano, ex ammoniaco, ex visco, ex aceto, ex calce, ex cardamomo, ex nitro, ex radicibus capparis cõficiuntur. Pectori & sanguinis reiectationibus adstringentia sunt idonea, vt quæ ex alumine, ex œnanthe, ex salicibus, ex bitumine parantur. Ad tabẽ facit quod ex baccis lauri, quod ex marrubio, quod ex cardamomo, quódque ex lixiuia fit, quæ etiam ischiadicis cõueniũt: at capiti, quod ex baccis lauri, quódque ex cachrye constat. Hæc autem exempli causa dicta sint, quoniam alibi quæ facultates sint malagmatum ad singulas res accõmodatorum, explicatum est. Quæ ex adipe & cera fiunt, præcipuè in neruis & articulis obduratis vtimur, & horum descriptiones apud omnes sunt vulgatæ. Iis denique quæ ex materia metallica parantur, artubus obduratis, & digestione per halitum indigentibus, adhibentur.

De acopis, ex eodem libro,
Cap. XXIX.

ACoporum commodus est vsus vel in iis qui permanente & assidente impinguatione indigent, quum madefactiones propter earum defluxum nihil magnopere possint: vel in iis quibus propterea quòd morbi inueterarint, madefactiones minimè sunt idoneæ. In quo genere sic post madefactiones acopa adhibẽtur, sicut etiam malagmata post cerata. Acoporum sunt tres differentiæ: calefaciunt, molliunt, cutim scarificant: calfacientibus in acutis morbis vtimur, vbi neruos læsum iri suspicio est: vel quum extrema refrigerata sint, ita vt dificulter calfieri queant: vel quum sudores cum perfrictione ægrum vexant: mollientibus verò, in morbis diutinis. Scarificãtium vsus est in diuturnis morbis qui difficulter amouentur: segniores sunt, in quibus etiam sinapismum commendamus. Materiam verò scarificantem & calfacientem tum sumus persequuti quum de madefactionibus & emplastris disseruimus.

De iis quæ sternumenta excitant,
Cap. XXX.

STernutamẽta excitãtibus vtimur, vel vt eos qui nimia propensione in somnum detinentur, excitare festinemus, vel vt mentem desipientem ad statum redigamus, vel vt fœtum aut secundas expellamus, vel vt aculeos qui in pectore latent, in aspectum adducamus, vel vt vertiginẽ sedemus, vel vt aliquid expellamus quod in aures conciderit, vel vt diuturnã affectionẽ quæ in capite resideat, H amoliamur & discutiamus, vel vt spiritũ prolapsũ siue in parte, siue in toto corpore, erigamus & roboremus, vt in resolutione, in morbo attonito, & morbo comitiali. Excitat autem sternutamẽta castoreũ læuigatum. penna madefacienda est, & ea castoreum excipiendum, ac in nares indendum: & postquam pennam in naribus versaris, nares

comprimendæ ſunt.Si maiore vti velimus,caſtoreo piper addemus:ſi etiam vehementiore,ſtruthium pyrethro, aut vuam taminiam piperi admiſcebimus: in quo caſu piper album adhibendum eſt.Sinapi verò non eſt accommodatum,quoniam caput replet. Præterea iis qui dicto audientes eſſe poſſunt, imperandum eſt vt ſpiritum intrò attrahant,& manſuetum lumen, aut ignem, aut ſolem aduerſum intueantur.Melius eſt etiam vt ægrotis ſupinis & ſurſum verſus recũbentibus quàm ſedẽtibus, ſternutamentum excitans medicamentum imponamus:quùmque ſumpſerint, deambulent, ſi modò poſſint, ſurſumque reſpiciant:quique lauari poſſunt,lauẽtur,ita vt caput largè perfundatur.In caro & cataphora & ſingultu tempus accommodatum eſt vt feſtinemus: idem eſt quum ſecundas aut infantem mortuum expellere oporteat.Ne ſit autem ſternutamentum inefficax,ſed & vbi exciderint iam medicamẽta quæ abigendo fœtui prius ſumpta fuerint, vel etiã inſeſſus, ita ſternutamentum ciens medicamentum admoueatur. Idem quoque tempus in aliis obſeruandum eſt,& item in iis quæ in aures exciderunt: at in febribus tempus eſt commodum quum febris ſe remitit: in morbis diuturnis, in diebus intermittentibus.Ii verò qui præſidiorum materiam perſequuntur, vt venæ ſectionis, purgationis,clyſteris, vomitus, & localium, & maiorum, vt cucurbitulæ, arteriarum ſectionis, hirudinum, ſinapiſmique, ea quæ ſternutamenta cient, adhibere poſtremo loco debent.

De medicamentis quæ inſperguntur,quæ empaſmata vocantur,ex eodem libro,
Cap. XXXI.

EMpaſmata,cataplaſmata, & diapaſmata differũt.empaſmata enim ſũt quæ, vt immoderati ſudores aut alia per halitum digeſtio cohibeatur,aut vt cutis extremitas ſcarificetur, aut pruritu tentetur, adhibentur: cataplaſmata autem dicuntur quæ vlceribus ſuperdantur: diapaſmata verò quæ ad ſuauem odorem cuti conciliandum, aut toti corpori tribuendum,aut partibus, vt alis & feminibus,accommodata ſunt. Ergo quum ſudores aut digeſtio per halitum infeſtant, vtendum eſt ceruſſa trita,aut gypſo,aut argenti ſpuma, myrto ſicca læuigata, malicorio,rhoë ſyriaco,ſorbis ſiccis tritis,polentis,amylo,polline,galla acerba,acacia. Vt autem pruritus & ſcarificationem excitemus, eos quibus empaſmata fuerint admouẽda,in ſole ſicca frictione confricamus, & prius laxamus ſenſim exercẽtes, tum empaſmata adhibemus:atque hydropicos quidem arena,fæce vini vſta,cimolia,gypſo,nitro,ſaléque: iſchiadicos, recta ſolùm ceruice ſpirantes,& diuturnis capitis morbis oppreſſos,ſulfure,ſinapi,naſturtio,cachrye,pyrethro,pipere,& nitro oblinimus.

De cataplaſmatis ex eodem libro,
Cap. XXXII.

EX cataplaſmatis alia ſordidis vlceribus conueniunt, & ad ea purganda ſunt accommodata, vt æs combuſtum,eruum læuigatũ,ariſtolochia longa,panax,cadmia, & diphryges:alia comprimunt carnes excreſcentes. Comprimit autẽ placidè ærugo, ſquama: magis verò calx,fæx: vehementer verò miſy,chalcitis, atramentum ſutorium, elaterium.Conchulæ verò combuſtæ adhibentur vt morſus ab vlceribus excitatos mitigent. pinus verò & ſpina Ægyptia & cinis femoribus inſperguntur.

De diapaſmatis,ex eodem libro,
Cap. XXXIII.

DIapaſmata ſunt, ceruſſa, iris, terra ſelinuſia, myrtus ſicca læuigata, lauri baccæ aridæ, manna, ſpica, folium,amomum,iunci odorati flos aridus.

De perunctionibus ex eodem libro,
Cap. XXXIIII.

PErunctionibus vtimur in iis meatibus qui ſenſu percipiuntur: in quos medicamenta ad ſtrigmenti craſſitudinem indimus,vt in os, in nares,in aures, in ſedem, in meatum vrinæ.Horum vis eſt aut exiccans,aut humectans,aut adſtringens,aut incidens, aut ſoluens, aut denſans,aut læuigãs,aut ſiſtens,aut molliens,aut dolorem leniens. Ac ſiccantibus quidem vtimur in aphthis oris & cæteris humidis vlceribus:eodémque modo ſi in naribus aut alliis meatibus humida vlcera & faniem emittentia ſint:huius generis ſunt iris trita cum melle illita, linteum nouum combuſtum, paſtillus ex hirudinibus concrematis, amurca olei, fæx vini combuſta, & vino aut aqua reſoluta. Humidæ verò perunctiones ſiccis & carbonum naturam imitãtibus vlceribus conueniunt, qualia præcipuè in auribus & naribus oriuntur. Humectantur autem perunctiones quum ex ſuccis humectantibus parantur: quorum ſyluam quum de madefactionibus loqueremur, demonſtrauimus. Sed vitandum eſt ne ſuccos huiuſmodi capiamus,in quibus aliqua vis corrumpendi inſit: ſiquidem tales adhibiti non ſolùm ori, ſed cæteris etiam meatibus ſenſilibus nocent. Quæ adſtringunt, vlceribus oris depaſcẽtibus,& gingiuarum madoribus, & affectionibus herpetis naturam referentibus,itémque tonſillis, & vuæ laxationibus,& arteriæ defluxionibus accommodãtur. Adſtringentium verò materia, tum ſimplicium tum compoſitorum,eſt omnibus perſpicua. In his eſt id quod ex moris conficitur, quódque ex capitulis Punici mali conſtat,& anthera,aut cõfectio quæ ex roſis paratur. Læuigantium vſus eſt in arteria exiccata,aut quæ aſperitatem cõtraxerit,in voce rauca,in gurgulione, in tonſillis occluſis.Ex eo genere eſt tragacantha, gummi, nux pinea, vua paſſa dulcis,mel crudum, faba freſa cum melle,dulcis radicis ſuccus, confectio ex papaueris capitibus quæ ex vino ſcybelite ſit facta.Incidentibus & ſecantibus vtimur in anginis,quum ea quæ nos vexant & quæ inflant, quæ ad guttur & os pertinent, attenuare ſtudemus. Hoc verò genere continetur nitrum cum melle,ſinapis in ſuccum redacta,ſuccus braſſicæ, ſemen rutæ ſylueſtris, pyrethrum, cardamomum cum melle. Iis verò quæ denſare poſſunt, vtimur ad ea ad quæ ſiccantia diximus accommodari: huiuſmodi autem ſunt quæ refrigerant. Quæ verò mollire pollicentur, eiſdem quibus etiam humectantes, conueniunt.

De medicamentis ad aures accommodatis,ex eodem libro,
Cap. XXXV.

MEdicamentorum quæ auribus conueniunt, alia ad dolores ſedandos,alia ad vlcera,alia ad aures purulentas,alia ad ſonitus accommodata ſunt. Opium papaueris lacte aut aqua reſolutum doloribus prodeſt: ad idem facit mãdragoræ & cucurbitæ ſuccus,& oleũ in quo blatta animal ſit incoctum, aut aſelli qui ſub hydriis naſcuntur,aut terræ vermes: itémque pinguedo phocæ delphinique,& butyrum, & animalium medullæ,ſandaracha ex melle,amygdalinúmque & roſaceum,& irinum,& garus: alumẽ quoque cum melle & cedria, & paſtillus qui Heræ dicitur. Acoribus verò purulentis vtile eſt lentiſcinum, terebinthina, tetrapharmacum reſolutum, confectio ex adipibus,& quæ ex cadmia conſtat, ſi reſoluãtur.Ad vlcera verò quæ in auribus ſunt, adhibeatur etiam oleum in quo ſenecta ſerpentis ſit incocta, aut cuminum Æthiopicum:myrrha verò aut thus, aut veratrum nigrum, aut caſtoreum cum paſſo læuigata & inſtillata, ſonitus perſanant.

De iis quæ dentibus conueniunt,ex eodem libro,
Cap. XXXVI.

QVæ dentibus adhibentur, partim concuſſis, partim eroſis,partim dolentibus, partim denigratis conueniũt. Stomatica igitur & perunctiones, vt confectio ex moris, aut quæ ex roſis ſit,aut anthera, concuſſos dentes ſiſtũt:idémque faciũt diphryges,æs,ſquama cum melle,ſi dentes eis confricentur. galla quoque nigra aceto incocta,ita vt quarta pars relinquatur, prodeſt vt eo decocto dentes laborantes colluantur. liquidum etiam alumen idem præſtat.Iam & piper in loco inani dentis dolẽtis impoſitum, dolorem mitigat,eundem lenit galbanum illitum,& cera cũ maſculo thure,& acetũ,ſi os eo colluatur, & caricæ pingues,& allium, & myrrha incocta. Ne verò nigri fiant aut corrodãtur,ea ſmegmata quæ ad dentes accommodata dicuntur,faciunt: ex quo genere eſt ſal cum pulegio,aut cornu ceruino,aut ſepiæ teſta,aut ouorum læuigata putamina.

De ingressu in oleum, ex Herodoti libro de remediis extrinsecus occurrentibus, Cap. XXXVII.

DEscensus in solium ex oleo conueniunt iis qui diuturnis febribus cum perfrictione conflićtantur: iisque qui lassitudine fuerũt oppressi,& iis quibus dum febri iaćtantur, dolent nerui qui ossibus sunt admoti. Tempus omne accommodatum est, omnisque ætas,sed magis senilis. Atque in symptomatis cum febri coniunctis apti sunt huiusmodi ingressus in declinatione: in quartanis verò febribus, etiam in statu. particularia verò tempora sunt,vt in remissionibus in omnibus conueniant: in conuulsis verò & dolentibus,& vrinæ suppressione,vt festinemus. Cæterùm quinta olei pars calfacienda est,reliquũ in balnei soliis sit:nam quod in balneis est, neque satis calidum redditur,neque totum rite ad ignem calefieret:siquidem ad secundum vsum inutile redderetur, quandoquidem nidorosum fieret.Solium verò in quo oleum sit, ad proportionẽ ægrotantis magnũ esse debebit. Locetur autẽ in tentorio, aut domo ex omni parte inclusus:esto autẽ in sella,super qua endromis ponatur, perforata per interualla quaternùm digitorũ, cuius initia consuta sint lignis quadratis oblõgis:id quod facimus quia ægroti qui carnis mole sunt onusti, non facilè à folio auferantur: dilabuntur enim gestantium manus.Quod si cauẽdum sit ne fiat, manib⁹ tenaciter apprehẽdenda sunt corpora,quæ res carnes tenues & imbecillas contundit. Præterea decubitus in nudo solio difficilem actionem tum sua duritia tum verò feruore efficit: æs enim vehementius incalescit. quam etiam ob rem iubemus vt spongias substernant,vt ad mollia corpora ægroti adnitantur. Foramina verò adhibentur,vt postquam fuerint deportati, oleum defluat. Ergo cõstitutus æger in sella,caróque reddita æqualis per mollem & moderatam frictionem fuerit.Reuolutis autem lignis,in oleum rite imponatur: reuoluantur verò in cõtrarium ligna,vsquedũ ægrum in subiectis spongiis statuant, pársque ad caput spectans esto sublimior.Prima autem olei oblatio mitis esto: vbi paulùlum immorati homines in humore quieto fuerint,oleum per se agitẽt:quique adstant,conuenienter rationi eosdem perfundant. Sed non est ignorandum, & multum, & præter animi sententiam ex eo motu calorem excitari.Si verò feruidiore temperie indigeant,calidius oleum erit affundendum:infusio verò ad pedes & ad solium fieri debet. præterea qui caput perspergit, immergendus est,sed spongia mollis ante oculos admouеatur. Temporis mensura definienda est in iis qui solutionis causa descendunt in oleum, vt vel rigorem,vel febrim,vel inflationes soluant:& in iis qui alimentũ malè distribuunt.in principio enim, vt corporis raritate in facie madidum vaporem capiant: postea verò, vt longiore tempore immorentur. Præterea sciendum est, ex hoc ingressu in solium multos sudores,atque adeò plures quàm in balneis, excitari. Quocirca vires omnium nobis scopi erunt propositi: cum quibus sudorum etiam qui excernẽdi erunt,habenda est ratio.Si verò doloris,aut conuulsionis,aut vrinæ suppressionis causa in soliũ ex oleo descendant, non modò vires, sed etiam eorum quæ infestant elationem aut diminutionem, considerare conuenit. Vbi autem è solio decreuerimus hominem educere, ligna deuoluimus, & eum auferimus: quùmque in sella fuerit locatus,spõgiis calidis compressis,tum linteis obductum efferimus: faciem verò aqua lacteo tepore perfundimus:sique ob exolutionem fiat, etiam frigida.his confectis eum in tentorium deferre celeriter oportet, aut in eundem locum traducere in quo fuerat prius: etenim in puro temperatóque aëre quamprimùm eum statuere necesse est,eandémque diligentiam & curam quam iis deberi diximus quos animi defectio premit, adhibere. Eos autem qui morbis per circuitus redeuntibus tenentur,alternis diebus: qui verò ob aliquod symptoma vrgens hoc præsidio vtuntur, singulis diebus in solium demittemus.

De insessu in folio,ex hydrelæo, ex eodem libro, Cap. XXXVIII.

A SI debiles sint qui in hydrelæum se demittunt, endromide amicti ingrediantur: si robusti, etiam sine veste id faciant. Oleum autem cum aqua diligenter miscendum est,nec minus quàm sexta pars esse debet: qui verò lassitudinis aut diuturni laboris causa in hydrelæum descendunt, in secunda balnei domo multùm temporis insidere in solio debent.

De marinis,ex eodem libro, Cap. XXXIX.

DEinceps sequitur vt de marinis dicendum esse videatur: hæ nanque medicamentosa qualitate sunt B præditæ,& ad multas affectiones valent.mordent hæ carnem, & extremitatem cutis vellicant, suáque densatione ac siccitate humorem qui nimius redundat in corpore,bibunt atque consumunt:quamobrẽ vtiles sunt iis qui articuli defluctione laborãt.Sunto autem hæ tepidæ ad summum,vt in eis immorari ægroti diutius possint:nam maior caliditas citius quàm par est vires soluit: nationes verò in iisdem fiant,vt prædictæ vtilitates capiantur.Quum verò sint vtiles iis quorum artus defluxione tentantur, & quorum malè affecti sunt nerui,eædem sunt incommodæ C morbis vesicæ, aut vlceribus, & item exanthematis quæ per superficiem erumpunt. Optimum est vt post earum vsum balneo vtantur: sin minus, aqua dulci omnino perspergantur: nam marinæ humor in corpore relictus crassescit, & cum summa molestia aëris attractionibus quæ fiunt,assidet.Nationibus verò in mari vtantur ii qui frigida,quique calida lauantur.post quos,omnes ii qui oleo se vnxerint, vt totam eam humiditatem quæ corpori adhæsit abluant & abstergant,eradantur. Quoniam verò sæpenumero affectiones exigunt multarum aquarum expe- D rientiam, optimum fuerit si vtendum sit calidis & frigidis,vt ab aquis thermarum, quæ marinas etiam præcedant,initium ducamus.

De sudorem euocãtibus,ex eodem libro, Cap. XL.

QVæ sudorem euocant,non solùm iis vaporibus quos ex se calidos siccósque mittunt, vtilitatem afferunt: (huius enim causa idem faciunt, quæ ad illorum imitationem excogitantur) sed quadam etiam propria eorum E facultate. Etenim tenues euaporantésque exhalationes in puro & vndique aperto aëre perlatæ, morborũ sobolem in corporibus eliquant, & reliquum carnis cõdensant, & totam corporis molem calefaciunt. eadem res spiritum firmat,sique aliquid in eo crassum & perhumidum fuerit, excernit, simúlque humorem qui in capite insedit, consumit. Vtplurimum verò contrariam vim aquis spontè nascentibus id habet. Est autem iis accommodatum qui caput dolent, quique scotomatici sunt, & qui difficulter audiunt,& quos aurium sonitus vrgent: itémque oculis F suffusis & stomachi madoribus,& defluxionibus,& exanthematis in cute efflorescentibus:malò etiam corporis habitui, & regio morbo inueterato: iis itidem qui & multam & segnem carnẽ aceruarunt.Morbos quoque incurabiles sanat:nam hydropẽ quem catasarca vocãt nullo alio præsidio vtentem, emendat & corrigit.idem iuuat eos quos ascitas nominamus. Qui permanentibus diuturnisque morbis tenentur, post accessiones vti sudorem euocantibus debent:qui verò prædictorum morborum causa experiuntur,statim nulla mora interposita vtantur.Ne- G que enim in partibus malè affectis licet fluxum intueri, quum inanitiones ex toto corpore æqualiter fiant: siquidem humores ex omnibus partibus expelluntur,caróque humiditates emittens,cum quadem densa compressione siccatur, vt ne id quidem quod sibi infundi possit, excipiat.Post exudationes alii in balneas & marinas natationes se demittant: alii solis natationibus contenti sint: alii calida aut frigida aqua perfundantur.Ordo autem qui in iis vtendis seruandus est, similis sit ei quem in aquis per- H scripsimus. Quæ verò ad imitationem eorum quæ suapte natura sudorem euocant, excogitantur fomentatiunculæ, quæ multo minorem vtilitatem quàm pollicentur afferant,quum casus vrget,adhibeantur.

Galeni,de remediis metasyncriticis, Cap. XLI.

IN omnibus diutissimè inueteratis morbis, quum cætera auxilia nihil profecerint, omnes fere ea remedia quæ methodici metasyncritica nominant,adhibere consueuerũt. Ego verò, vbi intemperies quædam humida & frigida,aut per se ipsa in partibus affectis inest,aut propter huiusmodi humorum frigiditatem fuerit exorta, medicamenta ex sinape, & thapsia, atque ex similibus adhibeo: ad siccas verò & calidas non vtor. Cæterùm qui dignoscere affectiones non possunt, ad eiusmodi medicamenta,velut ad sacram(vt aiunt)anchoram confugiunt,& sæpe id quod opus est efficiunt, quòd plerosque homines eiusmodi affectiones ob malam & vitiatam victus ratio-
A nem infestent.

Quæ ruborem inducant, Cap. XLII.

NAsturtii semen coxendicũ capitisque dolores,& cætera omnia quibus rubore opus est, excalfacit æquè ac sinapis,eodémq; modo helenii radix: eáque continuis articulorũ lapsibus,qui ex humore procedunt,opitulatur. Fimo autem colũbarum syluestrium frequentissimè vtor: eo etiã cum semine sinapis contuso & cribrato pro sinapi vtor in ischiade,hemicrania,tenebricosis &terrificis ima-
B ginationibus,cephalæa,laterum,scapularũ,tendinũ,lumborũmque doloribus diuturnis.Iam verò facit etiã ad renum vitia,& ad colicas affectiones,& ad pedum articulorúmque dolores,quum nondum callum obduxerint.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM liber vndecimus.

Ex Dioscoride,de simplicium medicamẽtorum facultate, per ordinem literarum ab A vsque M.& eorundem apparatus.

A

ABrotonum quod fœmina dicitur,arboris specie frutex est, subcandidus, foliis circum ramulos minutim incisis ad seriphi modum,florum plenus; corymbis in summo auri fulgore comãtibus.quod æstate natum est, id gustui amarũ est: tale autem Siculum videtur esse. Alterum verò mas vocatur,éstque sarmẽtosum:folia habet tenuia, vt absinthium. plurimum in Cappadocia,Galatia,& Hierapoli Syriæ nascitur.

Agallochum lignum est quod ex India atque Arabia aduehitur,thyiæ ligno simile:éstque odoratum,cum amaritudine quadam gustum adstringens.cortex corii similitudinem habet,éstque versicolor.

Agaricum fertur radix laserpitio similis,non densa superficie,sicut laserpitium, sed tota rara.eius alterum mas, alterum fœmina. Præstat autem fœmina;rectas intus habens diuisiones:masculum verò rotundum est,& vndique concretum.vtrique gustus in initio dulcescens, mox vbi diffunditur,amarus. Nascitur etiam in Galatia Asiæ,& in Cilicia in arboribus:sed friabile & infirmum.

Ageratum frutex est surculosus, duorum palmorũ longitudine,humilis,simplex,origano valde similis, vmbellam habens, in qua maximè bullæ aureæ sunt: elichryso minor.

Anchusa (quam alii calyca, alii onocleam vocant) folia habet lactucæ, cuius acuta sint folia, similia, hirsuta, aspera,magna,multa, vndique ab radice per terram sparsa,spinosáque radix: est digiti crassitudine.sanguinei coloris æstate prouenit,manúsque inficit.nascitur autem læto solo.

Est & alia quam Alcibiadium aut Onocholes vocauerunt. Differt hæc à superiore, quòd minora folia habeat. æquè autem est aspera, ramulósque habet exiles, in quibus flos est,purpureus aut puniceus:radices rubras oblongas,& per messem sanguineo quodam succo fluentes:nascitur autem solo arenoso.

Quinetiam alia anchusa est quæ lycopsis nominatur, huic adsimilis: habet autem fructum puniceum, quem siquis commanducatum in os serpentis inspuerit, eum enecabit.

Lycopsis verò quæ à quibusdam anchusa vocatur, folia habet lactucæ foliis similia,sed longiora & crassiora,& a-
C spera,ad caput radicis decidua.Caulis exit lõgus,asper,rectus, adnatis multis cubitalibus asperis, in quibus flores parui purpurei sunt.radix rubra & adstringens.nascitur in campestribus.

Adiantũ(quod alii polytrichon vocãt)folia habet exigua, coriandro similia, & in extremo incisuris diuisa. Cauliculi ex quibus exoriuntur, nigri, extremæ gracilitatis,dodrantales: nec florem, nec fructum fert. radix est inutilis.

Adiantũ aliud est(quod trichomanes aliqui appellant) filici simile,paruum,læue:foliis tenuibus in ordine vtrin-
D que digestis,lenti similibus, contrariis inter se, in ramulis paruis,tenuibus,acerbis,subnigris.

Ægilops herbula est,folia habens tritico similia,molliora tamen.In summo autem capite duo aut tria semina rubra fert,inter quæ aristæ veluti capilli prodeunt.

Aizoon(*id est,semperuiuum*) magnum (alii buphthalmõ, *id est,bubulum oculum*, alii stergethron, *hoc est,amorem concilians*, vocarunt)caules cubitales emittit, & etiam maiores pollicis crassitudine, pingues,egregiè virentes, incisuras habentes vt vallaris tithymalus.Folia habet pinguia,pol-
E licis magnitudine, in acumine linguæ similia.quæque inferiora sunt,in terram conuexa sunt: quæ verò in capite, concreta inter se, circulum oculi instar circunscribunt. Nascitur in locis montanis, & supra domicilia in vasis fictilibus quidam ipsum conserunt.

Aizoon minus in parietibus & vmbrosis sepulchris & petris,& murorum coronis nascitur.cauliculi multi ab vna radice prodeunt,repleti foliolis pinguibus,paruis,& in summo acuminatis.Exit etiam è medio caulis,dodrantali fere magnitudine, vmbellam habens, floréstque tenues
F virides, multos.folia verò eandem quam superius vim habent.

Aizoi tertium genus videtur esse quod alii portulacam agrestem aut telephion vocant. Folia habet latiora ad portulacæ similitudinem, itémque hirsuta. nascitur in petris.

Æthiopis folia habent verbasco similia, valde hirsuta, & densa,in orbem circa imam radicem redacta. Caulem quadrangulum, asperum, apiastro aut arctio similem,
G multis alis concauum.semen erui magnitudine in singulis vasculis geminum: radices ab eodem fundo numerosas, longas,crassas, sapore glutinoso. Siccatæ verò nigræ, duræ,& cornibus similes redduntur.plurima nascitur in Messenia & Ida monte.

Acacalis fructus est fruticis in Ægypto nascentis, qui

semini myricæ quadantenus est similis.

Acacia nascitur in Ægypto. spina est arborescens, fruticosa, non recta in altum crescens, flore albo, semine ceu lupinorum, candido in siliquis, ex quo succus exprimitur, & in sole siccatur, ex maturo niger, ex immaturo subrufus. Eligatur modicè rufus & odoratus, vt in acacia esse potest. Aliqui etiam ex foliis vnà cum semine succũ exprimunt. ex hac etiam spina manat gummi. Lauatur in aqua ad oculorum medecinam succus identidem confricatus, abiectis iis quæ in summo concreuerint, donec pura aqua relinquatur, atque ita in pastillos cogitur. Vritur etiam in olla cruda cum tegulis in fornace, torreturque ad carbones perflata. huius spinæ decoctũ solutos artus fotu sistit. Nascitur altera acacia in Cappadocia & Ponto, quæ Ægyptiæ quidem est similis, cæterùm minus efficax, & oculorum medicinæ inutilis.

Acaliphes, *hoc est urticæ*, quam cniden vocãt, duplex est genus: alterum agrestioribus, asperioribus, & nigrioribus foliis est, seménque lini semini fert simile, sed minus: alterum exili semine, & non ita aspero.

Acantha, spina alba in montanis & syluosis locis nascitur: folia habet chamæleonti albo similia, sed angustiora candidioráque, & aliquantum hispida. Caulem habet spinosum, candidum, duos cubitos excedentem, ad policis crassitudinem, aut etiam maiorem, subalbum, inanem. In acumine caput est spinosum, echino marino simile: est tamen minus & oblongum. flores eius purpurei, in quibus semen est vt cnicus, sed rotundius.

Acantha Arabica albæ est acanthæ similis. adstringit.

Acanthium folia similia habet albæ acanthæ, in summis extremitatibus aculeata, in quibus est lanugo instar araneæ telæ: qua collecta, & in vnum conducta, bombycis effigiem præbent.

Acanthus, aut melamphyllos, aut pæderos, nascitur in hortis & petrosis & aquatilibus locis: folia multo latiora habet quàm lactuca, incisuris distincta, vt erucæ folia, nigra, pinguia, læuia: caulem leuẽ, duorum cubitorum, digiti crassitudine, per interualla vsque ad verticem foliolis quibusdam veluti nucamentis oblongis hyacintho similibus cicundatum, è quibus flos albus, semen oblongum, luteum, caput thyrsi figura: radices subsunt glutinosæ, fuluescentes, longæ. Nascitur etiam agrestis acantha carduo similis, aculeata, & breuior quàm ea quæ in ortis prouenit.

Acinus, *hoc est, ocymastrum*, herba est coronaria, tenui ramulo, similis ocymo, hirsutior, & odorata. à nonnullis verò in hortis seritur.

Aconitum, vel pardalianches, vel cynoctonon, folia habet tria aut quatuor cyclamini aut syluestri cucumeri similia, minora tamen & aspera: caulis est dodrantalis: radix similis caudæ scorpionis, alabastri modo splendens.

Aconitum alterum est quod lupicidam vocant: plurimùm in Italia montibus Iustinis prouenit, superiore præstantius. folia autem habet platani similia, sed pluribus incisuris distincta, & multo minora, & nigriora. caulem habet vt filicis germen glabrum, cubiti altitudine, aut etiam maiorem. Fructus in siliquis quodammodo oblongis: radices cirris squillarum similes, nigræ.

Acorum folia habet iridi similia, sed angustiora: radices non dissimiles, complicatas, non in rectum sed obliquum tendẽtes, & in superficie geniculis interfectas, subalbas, gustui acres, & odori nõ ingratas. Præstat autẽ albũ, & densum, & non exesum, & plenum, & odoratum: tale autem est quod in Colchide, quódque ex Galatia allatum, asplenum nominatur.

Actæ, hoc est sambuci altera species est quæ in arborẽ assurgit; surculos arundinis forma habet, rotundos, albicantes, oblongos, cauos: folia quaterna quináve per interualla ex virgis prodeunt, iuglandi nuci similia, graueolentia, & longiora. in extremo autem caule circinatæ vmbellæ, flores candidi, fructus terebintho similis, qui in nigro modicè purpurascit, acinosus, copiosi ac vinosi succi. Altera verò species quam chamæacten (*hoc est ebulum*)

A aut heliasactẽ vocãt, minor est, & herbæ similior. caulem quadratum habet, multis geniculis interseptum, folia per interualla ex singulis geniculis exeunt amygdalæ similia, per orbem secta, & longiora, graueolentiáque. in summo vmbella est similis antedictæ, itémque flos & fructus. radix longa ad digiti crassitudinem subest.

Halimus, frutex est sepimentis idoneus, rhamno similis, spinis vacans, folia oliuæ similia, latiora tamen gerit. Nascitur maritimis locis & præruptis, itémque in sepibus. parantur eius folia coquendo ad vescendum.

B Althæa, aut hibiscus syluestris, maluæ species est. folia habet rotunda, vt cyclaminum, & lanuginosa. florem rosaceum, trium cubitorũ caulem, radicem glutinosam, intus albam.

Alisma (quod alii damasonium, alii lyron appellant) foliis est plantagini similibus, angustioribus tamen, & in terram deflexis, caule tenui & simplici, ad cubiti altitudinem: capitulo ad thyrsi formam, floribus albis, subpallidis: radicibus, quales nigri veratri sunt, tenuibus, odoratis, acribus, subpinguibus, aquosa loca amat.

C Aloë habet scillæ folium, crassum, pingue, in rotundo modicè latum, retrorsum pandum: folia vtrinque ex obliquis spinulas raras & mutilas habet. caulis assurgit antherico similis. flos eius alb⁹: fruct⁹ hastulæ regiæ similis. grauis est odoris, gustui amarissima. radicem vnicam, ceu palum humi defixum, habet. Plurima verò in India nascitur, vnde & liquor comportatur. Oritur quoque in Asia, & quibusdam maritimis locis atque insulis, vt in Andro. Sed ad exprimendum ex ea succum inutilis: glutinandis verò vulneribus trita atque illita est accõmadata. Duplex

D autem est eius liquoris genus: alterum arenosum, quod purioris aloës sedimentum esse videatur, alterum ad iecoris formam. Eligito pinguem, calculis vacantem, splendẽtem, subflauam, friabilem, iecoris modò concretam, facilè liquescentem, & quæ eximiæ amaritudinis sit: nigram verò, & quæ non facilè frangitur, reprobato. Adulteratur gummi admixtione, quod gustu deprehenditur & amaritudine, & odoris intẽtione, & quòd digitis friata, ad minimũ vsque ramẽtum non dissoluitur. Alii acaciã quoque miscent. Torretur autẽ etiam ad oculorum medicinas in

E pura & igni candente testa: rudiculáque subinde versatur, donec tota æqualiter cãdeat. lauatúrque abiecto eo quod arenosum est, tanquam inutili: quod verò pinguius & leue sit, seruatur.

Alsine, nonnulli myosota (*id est, muris auriculam*) vocant, quæ inde nomen traxit quòd folia muris auriculæ habeat similia: dicitur autem alsine, quod ἄλση, *id est lucos*, & vmbrosa amet luca. folia similia habet helxinæ, sed humiliora, & longiora, non hirsuta. Quum teritur, cucumeris odorem refert.

F Alysson exiguus est frutex, subasper, singulari caule, foliis rotundis, in quibus fructus sunt vt duplices clypeoli, in quibus semen modicè latum continetur. Ipsum verò mõtanis & asperis locis nascitur.

Alypon fruticosa est herba, & subrubra, foliis tenuibus, ramulisque tenuibus, flore molli & leui. radix plena est acris succi, semen verò epithymo simile. Nascitur maritimis locis, ac præsertim in Libya: quanquam in aliis etiam plerisque prouenit.

Ambrosia (quam alii botryn, *id est racemum*, alii arte-

G misiam vocarunt) fruticulus est racemosus, triũ dodrantum. huic folia quà caulis erumpit, exigua, vt rutæ folia, surgunt: ramuli exiguis seminibus sunt pleni, instar racemulorum, quæ nunquam florent, vinoso odore. radix tenuis est duûm dodrantum. In Cappadocia verò coronis inseritur.

Ammi (alii Æthiopicum cuminum) notum est semen hoc exiguum. Multo exilius cumino est. origani saporem gustui affert. probato quod purum est, & furfuris expers.

H Ammoniacum ferulæ liquor est. totus frutex cum radice agasyllus dicitur. probatur bene coloratum, ligni expers, thuris sapore, calculis vacans, densum, sine sordibus, castorei odorem referens, gustui amarum. Hoc verò θραῦμα *hoc est, fragmentum*, vocant: quod verò terram aut

lapillos habet mixtos, *φύραμα*, *hoc est mixtionem*, appellant. nascitur in Libya ad Iouis Ammonis templum: éstque succus arboris ferulas gerentis.

Amurca est olei sedimentum. hæc decocta cupreo vase, ad mellis consistentiam adstringit, & ad eadem ad quæ lycium facit.

Agrestis vitis sarmēta vitis viniferæ modo longa emittit, lignosa, aspera, folia hortensi solano similia, longiora tamen & latiora. florem habet vt capillos muscosos. fructum fert exiguis vuis similem, quum maturuerit, rubrū. rotunda est, acinorum figura.

Alba vitis (ab aliis bryonia, ab aliis ophiostaphylon, *hoc est, serpentum uitis*, ab aliis chelidonium, ab aliis psilothrum vocatur) folia clauiculósque satiuæ viti similia habet, magis tamen hirsuta sunt omnia, & propinquis fruticibus sese clauiculis applicāt. fructum fert racemosum, rufum, quo pilis coria spoliantur. huius asparagis decoctis vescuntur qui aluum & vrinam cient.

Ampelos, *hoc est, uitis nigra* (quam propriè bryoniam nonnulli vocant, alii Chironiam vitem nominant) foliis est hederæ similibus, sed ad smilacis hederæ folia propius accedentibus: caule quoque ei simili: verùm hæc in omnibus maior. ipsa quoque suis clauiculis arbores apprehendit. fructus eius racemosus est, viridis in initio: cō coctus verò, niger. radix extrinsecus nigra, intrinsecus coloris buxei.

Ampelos agria, *hoc est, uitis agrestis, uel labrusca*, duplex est: alterius vua non maturescit, sed ad florem vsque producit eam, quæ *οἰνάνθη, id est flos uitis*, appellatur: altera fructum absoluit, eáque paruos habet acinos, & nigra est, atque adstringens.

Amygdalæ amaræ radix decocta & trita, ephelidas in facie emendat. ipsæ itidem amygdalæ illitæ idem efficiunt. admotæ menses cient. capitis dolori medentur illitæ fronti cum aceto & rosaceo. faciunt ad epinyctidas, ex vino: ad vlcera verò putrescentia serpentia & canum morsus, ex melle. in cibo sumptæ leniunt dolorem, ventrem molliunt, somnum conciliant, vrinam prouocant, ad sanguinis reiectationem cum amylo & mentha sumpta valent. ad renū verò & pulmonis vitia ex aqua potui dantur.

Amylum laudatissimum est quod conficitur ex tritico purgato & loto, & macerato in aqua dulci, abiecta quinquies per diem aqua, & si fieri potest, etiam per noctem. Vbi emollitum fuerit, aqua sensim absque agitatione effundenda est, ne id etiam quod residere debet, simul defluat. Quū mollissimum redditum videbitur, aqua abiecta pedibus terendum est, tum aqua affusa furfures supernatantes cribro eximendi: quod supererit per colum traiiciendum, mox vt excolatum fuerit, in nouis tegulis in sole ardentissimo siccandum. nam si vdum paulisper maneat, acescit.

Amomum præstantissimum est Armeniacum, quod auri colore est, habétque lignum subfuluum, & valde odoratum: medicum verò, quoniam in campestribus & aquosis locis nascitur, infirmius est: magnum viridéque est, & tactu molle, lignis fibrosis, origani odore. Ponticum verò subfuluum, fractu difficile, racemosum, plenū fructu, odore feriēs. Eligito recens, album, aut subrubrū, nō adstrictum aut compactum, sed solutum & diffusum, plenum seminis, vuarum racemulis similis, graue & valde odoratum, sine carie, acre, gustum mordens, simplici colore, & non vario. Adulterant amomum nonnulli admixta herba amomide, quæ est amomo consimilis, quæ tamen odore & fructu vacat. ea in Armenia nascitur. florem habet origano similem. Porrò in huiusmodi rerum probationibus fragmenta semper vitanda sunt. elige verò quæ ab vna radice suos ramos integros habent.

Anagallidis duplex est genus, flore differens: nam quæ cæruleum fert florem, fœmina: quæ puniceum, mas dicitur.

Anagyris (alii helcopon vocant) frutex est foliis & virgis vitici similis, arborescens, grauissimi odoris, flores brassicæ similes. fructum in exiguis siliquis fert, renum figura, varium, solidum. durescit vua maturescente.

Androsaces in Syria nascitur, locis maritimis. herba candida est, tenui ramulo, amara, foliorum expers, folliculum in capite habens quo semina continentur.

Androsæmon (alii dionysiada, alii ascyron vocant) frutex est tenues habens ramulos, surculosus, virgis punicei coloris, foliis rutæ triplis, quæ trita vinosum succum emittunt. Complures alas habet in cacumine vtrinque expansas, circa quas flosculi parui sunt lutei coloris. in germinum capitulis fructus est nigri papaueris similis, veluti punctis distinctus: coma verò confricata resinosum odorem exhalat.

Anemone duplex est: altera satiua, agrestis altera. itémque ex satiua, alia est quæ puniceos flores producit, alia albescentes & lactescentes, vel purpureos. folia habet coriandri, tenuioribus prope terram diuisuris: cauliculos habet fibrosos tenuésque, in quibus flores quales sunt papaueris insident. media capitula nigra sunt, vel cærulea. radix oliuæ magnitudine, vel maiore, ferméque geniculis quibusdā intersepta. Agrestis verò in omnibus maior quàm satiua est: folia habet latiora durioráque, caput oblongius, florem puniceum, radiculas tenues, & plures. est etiam quæ nigra folia habet, acriórque est. Qui verò ab agresti anemona nesciunt argemonā, & papauer quod rhœam vocant (de quo inter papauera dicemus) distinguere, quòd flos eiusdem coloris punicei in vtroque visitur, falluntur, & argemonam eupatorium nominant: & tamen argemones & papaueris rhœadis color minus profundè puniceus est, & serius quàm anemone florent. Præterea argemone liquorem croci saporis, gustui valde acrem, rhœas verò album & acrem emittit: & vtrunque habet intermedia capitula agresti papaueri similia, nisi quòd argemones capitulum in superiore parte latiusculum, rhœadis verò angustius: anemonæ verò neque liquorem emittunt, nec vasculum habent, sed quasi asparagi cacumen. ad hæc, in agris illæ plerunque nascuntur.

Anethini confectio: Olei veteris lib. XI. vnc. VIII. florum anethi tantundem, diem vnū oleo macerabis, tū manibus exprimes, atque repones. si iterum velis perfundere, recens anethum eo modo macerato. Potest hoc vteri partes mollire, & aperire. contra rigores circuitu redeuntes accommodatum est, calfaciens, & lassitudines discutiens. prodest etiam doloribus articulorum.

Anthemida (aliqui leucanthemon, aut heranthemon, aut chamæmelum, aut melanthemon: alii chrysocalliam, alii calliam vocant) huius tria sunt genera, floribus tantummodo differentia. capitula habent rotunda, intus alba, & flosculum aurei coloris continent: foris verò orbiculato ambitu alba, aut lutea, aut purpurea sunt. colligītur vere.

Antyllis est duplex: altera habet folia & ramulos lenti similes, dodrantis altitudine, recta habet folia mollia q; : radix tenuis & parua: nascitur subsalsis & apricis locis, gustui subsalsa apparet. alterius verò folia & ramusculi, chamæpytii similes sunt, hirsutiores tamen: eius flos purpureus est, grauissimi odoris: radix vt cichorii.

Anonis (quam ononida aliqui vocant) dodrantales habet ramulos, & etiam maiores, fruticosos, frequentibus geniculis plenos, alas multas habentes, capita rotunda, foliola parua, exilia, ad rutæ aut loti pratensis foliorum similitudinem, subhirsuta, odorata, non insuauia. Sale conditur hæc antequam spinas producat, éstque suauissima. Ramuli quoque spinas habent acutas, surculorum more, firmas, crassas. radix ei est firma & candida.

Aparine (quam philanthropon vocant) semen durum, rotundum, in medio subcauum, vt vmbilicum, habet. vestibus hæc herba adhærescit. pastores ea coli vice vtuntur ad pilos è lacte eximendos.

Apion (quidam ischiada, quidam chamæbalanū agrestem, alii liriozostin vocant) ramulos binos aut ternos ab humo se tollētes spargit. folia habet rutæ similia, sed oblongiora & viridia. fructus exiguus inest. radices asphodelo similes, rotundiores tamen, & ad piri figuram, liquoris

plenæ: nigro foris cortice, intus albo.

Argemone est tota agresti papaueri similis. folia habet anemones diuisa, caulem puniceo flori similem. caput rhœadis papaueris, sed oblongius, & latius in parte superiore. radix est rotunda, liquorem emittit crocei saporis, acrémque.

Arisarum perexigua herba est, radice ad oliuæ magnitudinem, éstque aro acrior.

Aristolochia rotunda folia habet hederæ figura. odorata cum acrimonia, subrotunda, tenera, multis germinibus ab vna radice prodeuntibus. sarmenta oblonga sunt, albi flores, pileolis similes: quod in eis inest, rubrum est, & malè olet. Longa verò aristolochia folia habet oblongiora quàm rotunda, & ramulos exiles, longitudine dodrantis, florem fert purpureum, malè olentem, qui quum cœpit efflorescere, piro fit similis. rotundæ autem radix orbiculata est ad modum rapi: longæ verò radix est crassitudinis digiti dodrantalísque, aut maior. vtrique folia sunt intus buxea, amara, & virosa. Est etiã quædam longa quæ clematitis vocatur, quæ ramulos exiles habet, folia subrotunda, semperuiui minoris similia, floribus referta qui similes rutæ sint. radices eius sunt longissimæ ac tenues, quæ corticem crassum & aromaticum odorem referentem habent, qui propriè conficiendis vnguentis est idoneus.

Arcion (sunt qui prosopida vocent) folia habet cucurbitæ similia, maiora tamen & duriora, & nigriora, & hirsuta. caule vacans herba est, radix magna & alba.

Arction (alii arcturum vocãt) foliis est verbasco similibus, hirsutioribus tamen, rotundioribúsque, radice tenera, alba, dulci, caule longo, molli: fructu denique cymino paruo simili.

Arnoglossum, *hoc est plantago*, (quam alii heptaneuron, alii polyneuron vocant) duplex est, maior & minor. nam minor plantago folia habet longiora & angustiora, ac læuiora, caulem angulosum, in terram inclinatum, flores pallidos, semen in summo caule: maior verò est virentior, latiore folio, oleris figura. caulis etiam huius angulosus est, subruber, cubiti altitudine, à medio vsque ad verticem tenui semine circundatus. radicibus nititur teneris, multis, hirsutis, albis, digiti crassitudine.

Arum (quod lupha à Syris vocatur) folia emittit dracontii foliis similia, minora tamen, & maculis minus distincta. caulem dodrantalem fert, subfuluum, pistilli specie, in quo croci sapore fructus est. radix alba, ad dracunculi radicem accedens, quæ quoniam minus acris est, ideo elixa estur. sale condiuntur folia, & vesca fiunt: per se etiam siccata, elixa comeduntur.

Artemesia plerunque in maritimis locis nascitur. herba est fruticosa, absinthio similis, sed maiora pinguioráque ei sunt folia: éstque eius altera virens, foliis latioribus, itémque ramulis: altera tenuior, exiguo flore, albo, graui odore. æstate autem floret. Nonnulli verò in mediterraneis locis nascentem herbulam ramis tenuioribus, singulari caule, admodum exiguam, flore refertam tenui, cuius color ceræ similis est, artemisiam appellant: est enim hæc odoratior quàm superior.

Asarum folia habet hederæ similia, sed multo minora & rotundiora. flores inter folia ad radicem purpureum alterco aut cytino similem, in quibus semen est acino simile. radicibus innititur multis, geniculatis, tenuibus, latis, gramini similibus, sed multo gracilioribus, & odoratis, & calfacientibus, & linguam mordentibus. nascitur montibus vmbriferis: plurimùm verò in Ponto, & in Phrygia, & Illyride, & Iustinis Italiæ montibus.

Asclepias ramulos longos emittit, in quibus folia sunt hederæ similia: radices habet multas, tenues, odoratas: flores grauis odoris: semen, quale est pelecini. in montibus nascitur.

Ascyron (quod androsæmon quidam vocant) hyperici est species, magnitudine differens, ramulis maioribus, fruticosius, & puniceum. flores luteos profert, fructum hyperico similem, odore resinæ, cuius attritu digiti fere cruentantur, vt vel ob hanc causam ἀνδρόσαιμον sit vocatum.

Asphalathus probatur qui grauis est, quiq; detracto cortice rubescit aut purpurascit, densúsque est, odoratus, gustu amarescens. Est & aliud eius genus album, lign sum, inodorum, quod etiam deterius censetur.

Asplenum (sunt qui scolopendrium, qui hemionium, sunt etiam qui pteryga vocant) habet autem folia scolopẽdræ animali similia, eáque plura, & ab vna radice prodeuntia. in petris & parietibus siliceis, & opacis, caule, floribus, fructu vacantia nascuntur. incisuris verò vt polypodium distincta sunt, subflaua inferius & hirsuta, at superius viridia.

Astragalus frutex in terra est, foliis & ramulis ciceri similibus, floribus purpureis paruisque. radix ei subest rotunda, grandis raphani modo, adnatas appendices firmas habet, itémque nigras, durissimas, vt cornua inter se implicitas, gustúque adstringentes. nascitur locis vento perflatis niualibúsque. copiosè in Phæneo Arcadiæ prouenit.

Aster Atticus, aut bubonium, ramulus est lignosus, in quo summo flos est luteus, qualis est anthemidis. capitulum vndique diuisum: foliola quoque habet stellæ similia. folia verò quæ circa caulem sunt, oblonga sunt atque hirsuta.

Asphaltus, *hoc est bitumen*, præstat cæteris Iudaicum: probatum autem est quod purpuræ modo splẽdet, odore intento, & graue: nigrum verò & sordidum, prauum est: adulteratur pice admixta. Nascitur in Phœnice & Sidone, & Babylonia, & Zacyntho. Vocatur etiam quoddam bitumen nepta aut aphtha, éstque id quod ex bitumine Babylonio excolatum est, colore candido: quin nigrum etiam inuenitur, quod vim ignium rapacem habet, ita vt per interualla ipsos arripiat. Valet hoc ad suffusiones & albugines oculorum.

Atractylis, aut cnicus agrestis, spina est cnico similis, multo autem minor. folia in summo ramulo habet: magna ex parte nuda est: ea fœminæ pro fusis vtuntur. habet etiam comam in summo aculeatam. flos pallidus est, radíxque tenuis.

B

Balaustium est agrestis punici flos: eius multa sunt genera: siquidem & album, & purpureũ, & rosei coloris inuenitur. est autem cytino punici simile. exprimitur ex eo succus, vt hypocistis & cytinus.

Baccharis herba est odorata, quæ coronamentis inditur, cuius aspera sunt folia, caulis angulosus, dodrantis altitudine, subasper, adnata etiam habens. flos ei est purpureus, albicans, radices nigro cinnamomo similes: amat autem aspera & squalida loca.

Balanos, *id est glans*, vnguentaria, fructus est arboris quæ myricæ est similis, qui fructus auellanæ nuci quam ponticam vocant, est æqualis: cuius interior pars expressa humorem, vt amara amygdala, ex se mittit, quo ad preciosa vnguenta vtuntur pro oleo. nascitur in Æthiopia, & Ægypto, & Arabia, & ad Petram Iudææ oppidum. excellit bonitate quæ recens est, plena, alba, cui facilè cortex detrahitur.

Ballote (ab aliis nigrum marrubium vocatur) caules quadratos ex se mittit nigros, subhirsutos, ab vna radice permultos: folia habet marrubii, sed maiora, & rotundiora, nigra, & hispida, ex interuallis in caule disposita, apiastro similia, fœdi odoris, quamobrem hanc nonnulli apiastrum appellauerunt. flores quoque in rotæ speciem caules circumplectuntur.

Batos Idæa, *id est rubus*, hoc nomen inuenit, quia plurima eius copia in Ida nascitur, éstque hic rubus multo tenerior quàm caninus, spináque paruas habet, atque spinis vacans inuenitur.

Batrachion, *id est ranunculum*, appellant quidam agreste apium. huius genera sunt plura: vnum enim coriandri habet folia, latiora tamen, & subalba, & pinguia: florem luteum, quandoque purpureum: caulem non crassum, ad cubiti altitudinem, cui radix alba & longa adiuncta est, quæ ellebori modo appendices habet. nascitur secũdum aquarum decursus.

Secundum genus est geniculosius, & longiorem habet

caulem,& pluribus foliorum sectionibus, atque acerrimum.

Tertium verò est admodum exiguum,molesti odoris, aurei floris: cui accedit etiam quartum eidem simile,sed lacteo flore.

Bdellium est arboris Arabicæ lacryma. probatum autem est quod gustu amarum est,transfluci dum,ad glutinis taurini modum,interius pingue,facilè mollescens,lignorum & sordium expers,in suffitu odoratum,vngui simile. Est autem quoddam sordidum & nigrum, in offas cõuolutum,aspalathi odore,quod ex India aduehitur. ex Petræa quoque Arabia resinosum & liuescens affertur, bonitate inferius. Adulteratur gũmi admixtione: quódque tale est,non ita amarescit in gustu, nec ita odoratum in suffitu est.

Betonica herba est cuius caulis est quadratus, tenuis, altitudine cubiti & aliquanto maior:folia longa, mollia, quercui similia,quorum ambitus incisuris diuisus est,odorata: quæque ad radicem sita sunt,maiora. in summo autem caule semen est satureiæ modo spicatum. Huius folia legenda sunt, & siccanda, quorum etiam frequentior est vsus. radicibus tenuibus,vt veratrum,innititur.

Bretanica (aut Vettonica) herba est quæ syluestris lapathi habet folia, sed nigriora & hispidiora, gustum adstringentia. caulem non magnum producit,radicem verò exilem & breuem. succus ex foliis exprimitur, qui ad solem & ad ignem cogitur.

Bechion(*hoc est,tussilago*)folia habet hederæ,sed maiora, sex aut septem à radice prodeuntia, inferius alba, superius viretia, in angulos multos abeuntia. caulis est dodrantis altitudine,flos pallidus,verno tẽpore: sed quamprimum & flores & caulem amittit, radix tenuis est. nascitur prope aquarum scaturigines & rigua loca.

Bulbus,qui ad ciendum vomitum accommodatus dicitur,folia habet corrigiæ modo lentiora, & multo longiora quàm is qui edendo est: radicem verò illi similem, circa quam niger est cortex. hæc per se in cibo sumpta, & item eius decoctum potui datum, vomitus mouet.

Botrys tota est lutei coloris herba, & in multas alas sparsa,semen totis ramulis adnascitur, folia habet cichorio æqualia.tota suauem odorem spirat, & ideo vestibus immiscetur. nascitur præcipuè circa profluentes aquas & torrentes.

Buglossum est verbasco simile. folium humi sparsum, asperius,nigrius,& minus.bouis linguæ simile.

Bunion, sunt qui actiõn vocent. Napus caulem quadratum,oblongum,crassitudine digiti emittit, folia fert apii similia,sed multo tenuiora,coriandris proxima. flos vt anethinus: semen odoratum est,alterco minus.

Butyrum probatum ex pinguissimo lacte,quale est lac pecudum, conficitur. ex caprino quoque fit in vasis agitato, quo motu quod pingue est,à reliquo lacte secernitur.Fuligo etiam ex butyro colligitur,hoc modo:butyrũ in lucernam nouam infunde, accende, vas obtura fictili angusto,quod supernè fistulæ formam, infernè verò foramẽ habeat vt clybani:idque finito ardere:vbi primum butyrum absumptum fuerit, aliud affunde, idque facito vsquedum tantum fuliginis quantum volueris effectum sit:penna postea deradito,atque vtitor.

Buphthalmõ caules profert teneros,folia fœniculo similia,flores luteos,anthemide maiores,oculi similitudine,vnde etiam nomen inuenit.nascitur circa vrbes.

Brabe herba est cubiti altitudine, tenues ramos multósque spargens:& ex vtroque latere folia,ceu lepidii,sed molliora & candidiora.in summo vmbellam gerit sambuci figura,in qua candidi flores insunt.

Brathy, *hoc est, herba Sabina*, duorum generum est: alterum foliis cupressi simile,spinosius tamen, grauioris odoris,& acre,feruidǽque naturæ. curta est hæc arbor,& in latitudinem magis effunditur, ciúsque foliis ad suffitus nonnulli vtuntur.alterum verò genus est myricæ foliis simile.

Bryon, vel splanchnon, *id est, muscus*, in arboribus cedro, populo alba, & quercu inuenitur. cæteris præstat

A cedrinus,viridis,montanus. secundo loco censetur is qui ex alba colligitur populo. ex quo etiam probatur is qui odoratus albúsque est: nigricans verò est deterior.

Bryon marinũ nascitur in lapidibus, & piscium testis prope mare,capillaceum, gracile, caulis expers, egregia adstringendi vi præditum.

Bryopteris nascitur in muscosis vetustarum quercuum partibus,filici similis,sed multo minoribus foliorum incisuris. radices habet implicitas,hirsutas,sapore cum dulci,acerbo.

B

Γ

Gallium(sunt qui gallarium vocent,eo quod γάλα, *id est lac*,instar coaguli cogat) ramulum & foliũ aparinæ simillimũ habet,sed rectum:& in eo summo flos luteus,tenuis,densus. multi odoris insidet: nascitur in palustribus locis.

Galiopsis, aut galeobdulon, totus frutex cum caule & foliis,vrticæ est similis,sed læuiora sunt folia:& in attritu valde grauis odoris. flores tenues & purpurei. nascitur

C circa sepes,ædificia,& semitas vbique.

Gentianæ folia quæ ad radicem sunt, iuglandi nuci aut plantagini sunt similia,colore subrubra: quæ verò in medio caule,& præsertim iuxta cacumen, paululum dissecta. Caulis est vacuus, cauus, digiti crassitudine, altitudine binùm cubitorum,geniculis interseptus,ex maioribus interuallis foliis circundatus.Semen habet in folliculis latum,læue,glumosum,quod ad spondylii seminis similitudinem accedit: radicem verò lõgam aristolochiæ similẽ,crassam,amarámque.nascitur in celsissimis mon-

D tium verticibus, itémque vmbrosis locis & aquosis.Succus autem ex radice ad hunc modum exprimitur. contusa radix quinque diebus in aqua maceratur:tum ex aqua decoquitur donec radices superstent. vbi aqua refrixit, linteo excolatur, & coquitur donec ad mellis cõsistentiã redigatur,& in testaceo vase reponitur.

Geraniũ folia dissecta anemonæ similia habet,verùm longiora:radix ei rotunda est,& quum estur,dulcis.

Glaucium succus est herbæ ad Hierapolin Syriæ vrbẽ enascentis. habet folia cornuti papaueris foliis similia,

E sed pinguiora, & humi depressa, grauis odoris, gustanti amara. Succo abundat qui crocei coloris est. Eius folia incolæ in ollam coniecta in furnis semicalidis calfaciunt vsquedum flaccescant, tum contundũt, succúmque exprimunt,qui quoniam refrigerandi vim habet, ad oculorum medicinas in principio adhibetur.

Glaux cytiso aut lenticulæ folia habet similia, quorũ inferna pars candidior, viridis superna.ramuli quini aut seni prodeunt è terra,tenues, ab radice dodrantem alti. flores purpurei,vt albæ violæ,sed minores. nascitur pro-

F pe mare.

Gleucinum, *hoc est mustum*, vnguentum simplex cõficitur ex omphacino oleo,iunco,calamo, nardo celtico, spatha,aspalatho,sertula campana,tosto,& musto,circundato vinaceis vase quod aromata, vinum & oleum contineat.triginta diebus bis in die mouetur,tum expressum oleum reponitur.

Glycyrrhiza, *hoc est, dulcis radix*, nascitur plurima in Cappadocia & Ponto. breuis frutex est,ramulósq; duũm habet cubitorum,in quibus folia densa sunt, lentisco si-

G milia,pinguia, & tangenti glutinosa. flos ei similis hyacintho est,fructus pilularum platani magnitudine,sed asperior,qui siliquas habet,vt lẽticula, rufas & longas. radicibus innititur longis, buxei coloris, vt gentiana, subacerbis, dulcibus: è quibus, vt ex lycio, succus exprimitur.

Glycysis, *id est pæonia*, caule nascitur fere duorum dodrantum altitudine,multa habẽs adnata.Huius duo sunt genera: mas, folia regiæ nucis similia fert:fœminæ diuisa sunt folia,vt smyrnio. summo caule siliquas emittit

H amygdalis similes: in quibus apertis rubentia grana exigua,multa acinis punicorum similia, & in medio nigra, quinque aut sex purpurea inueniuntur. Radix maris tenuis est, digiti crassitudine, dodrantis verò longitudine, gustu adstringens, alba. Fœminæ verò radicibus

SS iii

appendiculæ,ceu glandes, septem aut octo inhærent,vt in asphodelo cernitur.

Glechon, *id est pulegiū*,herba est nota omnibus:attenuat, calfacit,concoquit.potui data menses,secundas, & fœtus extrahit. Pulegium autem cum melle & aloe potum ex pulmone educit,conuulsis auxiliatur, nauseas & stomachi morsus ex posca permulcet,nigram bilem per aluum euacuat,ex vino epotum venenatorum ictibus subuenit: naribus cum aceto admotum eos quos defecit animus, reuocat.siccatum,tritum,combustúmque, gingiuas confirmat.Inflammationes omnes cum polēta emplastri modo superdata lenit. podagris subuenit per se impositum, vsquedum rubescat locus, cum cerato varos extinguit. spleniticis quoque cum sale illitum prodest.Pruritus eius decocto lauando sedantur. in insessionibus denique ad inflationes,duritias & conuersiones vuluæ est accommodatum.

Gnaphalium:huius foliis quæ alba & mollia sunt,quidā pro tomento vtuntur: quæ quidem folia ex vino austero pota ad dysenteriam sunt efficacia.

Gongyle,*id est rapum*,huius radix decocta alit,inflat,flaccidas carnes creat, venerem stimulat, eiusdem asparagi decocti in cibo sumpti vrinam cient. semen antidotis & theriacis quæ lauando dolori sunt, inditur. sed syluestre rapum in agris nascitur, frutéxque est cubiti altitudine, ramis refertus:in summo læuis,& folia item læuia,digiti crassitudine,aut maiora:semē in calyculatis siliquis fert, cúmque ea inuolucra aperiūtur: alia intus siliqua visitur ad capitis figuram accedens,quo semina parua nigra cōtinentur:quæ quum franguntur,alba intus sunt.

Δ

Daucus creticus,fœniculo similia habet folia,sed minora tenuioráque,colem dodrantis,vmbellā coriandro simile,flores albos,in quib⁹ acer inest fructus,albúsq; & hirsut⁹,suauis odoris in mādēdo. radix digiti crassitudine & dodrātis lōgitudine est. nascitur saxosis & apricis locis. Alter etiā est agresti apio similis,aromatic⁹ acer,odoratúsque,& gustui feruēs:sed Cretic⁹ est præstātior.Tertiū porro genus est folio coriandri, albo flore, capite & fructu anethi similibus:habétque erraticæ pastinacæ vmbellam oblongi seminis,vt cumini,acrísque plenam.

Daphne(*id est laurus*)quædam tenui folio,quædam latiore constat. vtraque calfaciendi & molliendi vim habet:quocirca decoctum earum insidendo vuluæ & vesicæ affectionibus conuenit.folia virentia leuiter adstringunt:trita atque illita vesparum atque apum ictibus medentur. eadem quoque cum pane aut polenta superdata, inflammationes cunctas leniunt: pota verò stomachum subuertunt,& vomitus cient.

Daphne,*hoc est laurus*,Alexandrina,folia rusco similia, sed maiora,& molliora,& candidiora habet. fructum in mediis fert rubrum, ciceris magnitudine.ramulos humi spargit dodrantales,aut etiam maiores. radix ei rusco similis est,sed maior, odoratáque & mollior.nascitur mōtanis locis.

Daphnoides frutex exiguus est,cubitalis, ramos habet multos à medio in superiorem partem corrigiæ modo flexiles,in quibus insunt folia.eorum ramulorum cortex est egregiè glutinosus.folia lauri,molliora, gracilioráque,& fractu facilia, quorum gustatu os & fauces mordentur atque incenduntur.flores candidi,bacca nigra,vbi matura est:radix inutilis:nascitur locis montanis.

Delphinium(sunt qui diacrisin,qui hyacinthum vocāt) ramos ab vna radice duorum dodrantum longitudine & aliquādo maiores emittit:in quib⁹ foliola diuisa tenuia, oblonga visuntur,delphini formam referentia, vnde ei nomē est datum.flos similis albæ violæ est, purpureóque colore:semen in siliquis milio simile continetur. Alterū quoque delphinium est quod superiori est simile, sed ramos foliáque habet multo quàm superius graciliora.

Dictamnum(sunt qui agreste pulegium vocent)Cretēsis herba est,acris,læuis,pulegio similis,sed foliis maioribus,quæ tomēto & lanosa pube sunt obducta: ea neque

A florem,neque fructū fert.facit ad omnia ad quæ satiuum pulegium,sed efficacius. Quod verò falsum dictamnum vocant, plerisque locis nascitur antedicto simile, sed minus acre est, & non æquē efficax. Affertur etiam ex Creta aliud dictamni genus, foliis sisymbrii, ramis maioribus, in quibus flos insidet origano syluestri similis, niger, & mollis: odor foliorum medius inter sisymbrium & saluiam est iucundissimus.

Dipsacon,*id est,labrum Veneris*, inter aculeatas referunt: caulē habet excelsum aculeatúmque, folia caulem complectentia,lactuceæ similia,in singulis geniculis bina, oblonga, ceu bullas quasdam intus & extra in medio dorso aculeatas habentia, concauo, quā se in geniculis coniungunt,sinu, quo rores & pluuiæ continentur: vnde etiam *δίψακον,id est,sitientis* nomē inuenit in cacumine caulis singula capitula surculis insunt, oblonga,spinosa, echino similia, quæ quum aruerunt, candida videntur. habent & capitula illa diuisa vermiculos in media medulla.

Dorycnium Crateuas halicacabum aut caleam vocat. frutex est oleæ nuper prodeunti similis: ramulos habet cubito breuiores: nascitur in petris non procul à mari, foliis oleæ similibus colore,minoribus tamen, firmioribus, & valde scabris:flore candido, in cacumine siliquis, vt ciceris,dēsis, in quibus exigua semina quinque aut sex insunt, rotunda, exigui erui magnitudine, læuia, firma, varia. radix ad digiti crassitudinem,& cubiti longitudinem accedit.

Dracunculum magnum aliqui aron, (aliqui isaron appellant) nascitur is vmbrosis locis circa sepes.caulem habet læuem, rectum, fere duorum cubitorum, ad baculi crassitudinem,pro tempore versicolorem,vt angui similis videatur: vincunt tamen in eo purpureæ maculæ. folia instar lapathi, inter sese implicita. fructum in summo caule racemosum fert, cinereo primùm colore, mox vbi maturuit, croceo puniceóque. Radixque ei satis magna est, rotunda,alba,quæ tenui cortice vestitur. Minor verò dracunculus habet,hederæ folia,magna,candidis maculis insignia: caulem rectum, duum cubitorū, varium,draconis formam præ se ferentem,purpureis variegatum notis,baculi crassitudine:fructum in cacumine racemosum,colore primùm felleo,quū maturuit,croceo, gustum erodentem. radicem quodammodo rotundam, bulbi forma,aro similem,quæ tenui cortice circundatur. In sepibus septísque vmbrosis nascitur.

E

Ebenus probatissima est Æthiopica, nigra, pectinū expers,læuore suo cornu laborato similis: quum frangitur, densa,mordens in gustu,& subadstringēs, prunísque iniecta, suauem odorem,& sine fumo euaporans. recens ob pinguedinem igni admota accenditur, trita autem in cote subfulua redditur. Est etiam alia Indica, quæ internatas habet lineas cādidas & fuluas,& maculas eodē modo densas, & tamen prior est præstantior. Vendunt nonnulli sesamina, aut spinea ligna pro ebeno, quod vel ex eo dignoscitur quòd ea inania sunt, & in exigua fragmenta purpurei coloris conscinduntur, nec in gustu quicquam mordent, nec in suffitu suauem ex se odorem mittunt.

Elaphoboscum,(quod elaphicon, aut ophigenion vocant) caulis est rori marino aut fœniculo similis,& geniculatus. folia habet duorum digitorum latitudine, admodum longa, vt terebinthus, circumfracta, quodammodo aspera: quinetiam multas appendices caulis habet, quæ vmbellas anetho similes ferunt, flores ei sunt sublutei, semen anetho simile, radix ad trium digitorum longitudinem, & vnius crassitudinem accedit, eáque alba est,dulcis,& vesca:caulis tener pro olere manditur.

Elatina folia habet helxinæ similia, sed longiora, rotundiora,hirsuta, ramos tenues dodrantales,quinque aut sex ab radice prodeuntes, plena est foliis gustui acerbis. nascitur in segetibus & cultis locis.

Ελίνιον (sunt qui symphytum nominent) folia habet

verbaſci anguſtifolii, ſed aſperiora & oblonga. Caulem aliquibus in locis non profert: radicem verò ſubalbidam, ſubfuluam, odoratam, magnã, ſubamaram, ex qua ad conſitiones germina liliorum & ari modò capiuntur. naſcitur mõtanis, vmbroſis, & ſqualidis locis. Radix autem æſtate foditur, & in fruſta diſſecta ſiccatur.

Eleliſphacus, *hoc eſt, ſaluia*, frutex eſt oblongus, multos habens ramos virgáſque quadratas & albicantes, folia mali cotonei effigie, ſed longiora, aſperiora, craſſioráque, & quæ ſenſim attritæ veſtis modo ſcabra ſunt, ſubalba, vehementer odorata, viroſa: fructum in ſummis caulibus, vt agreſte orminum, continet. locis aſperis prouenit.

Ελίχρυσον, (quod chryſanthemon aut amaranthum vocant) virgula eſt alba virens, recta, ſolida, foliis anguſtis per interualla, ad arbrotoni foliorum ſimilitudinẽ. coma ei eſt in orbem acta, aureum colorem oſtẽdens. vmbellã gerit orbiculatam, veluti corymbos areſcentes. radicem habet tenuem. locis aſperis & aquoſis conuallibus prouenit.

Elleborus albus folia plantaginis aut betæ ſylueſtris ſimilia, ſed breuiora, nigriora, & rubri coloris fert. caulem habet palmi altitudine, cauum, & quum cœpit areſcere, cortice circumuoluto. Radices ei ſubſunt multæ, tenues, ab exiguo capitulo & oblongo, velut à cæpis prodeũtes: naſcitur in montibus & aſperis locis. radices per meſſem colligũtur. Præſtat in hoc genere is qui modicè extẽtus & albus eſt, & friabilis, & carnoſus, non acuminatum tamen & iunceum, puluerem emittens dum frangitur: quique eſt medulla tenui, guſtu neque admodum, neque confertim feruens, neque ſaliuam proritans: nam huiuſmodi ſtrangulat. Porro principem locum tenet Cyrenaicus: ſiquidem qui apud Galatas & Cappadocas naſcitur, cãdidior, puluerulentúſque eſt, maiorémque ſtrangulandi vim habet.

Elleborus verò niger, (quem melampodium, aut polyrrhizon vocant) folia habet virentia, platani ſimilia, ſed minora, ad ſpondylii ſimilitudinem, pluribus diuiſuris inciſa, nigriora, & ſubaſpera: caulis aſper, flores albi, purpuraſcẽtes, figura racemoſi, ſemen cnico ſimile, quod Antyciris Seſamoides vocant, ipſóque ad purgationes vtuntur: radicibus nititur tenuibus, nigris, veluti ab vno cæpæ capitulo dependentibus, quarum etiam vſus eſt. naſcitur locis aſperis, collibus, & ſiccis locis.

Ελξίνη, (quam alii ſideritim, vel heracliam, vel elitin vocant) naſcitur in ſepibus, ſeptis, vinetis, & ſegetibus. folia habet mercuriali ſimilia, hirſuta. circa caules ſunt veluti ſemina exigua, veſtibus adhærentia.

Ελυμος, *id eſt, panicum, μελίνην*, aliqui dicunt, inter frumentacea numeratur, éſtque milio ſimilis, & pari modo ad panem conficiendum, & ad res eaſdem accõmodatur. minus tamen nutrit quàm milium, & minus adſtringit.

Epithymum eſt flos thymi durioris, & ſatureiæ ſimilis. habet autem capitula tenuia, inania, caudas ad formam capillorum habentia.

Epimedium, (quod *πολύῤῥιζον, id eſt, multarum radicum*, herbam aliqui appellant) caulis eſt non magnus, cuius folia ſunt hederæ foliis ſimilia, eáque ſunt x. fere, aut xii. nec ſemen nec florem fert. radices ei ſunt tenues, nigræ, graueolentes, ſapore inſipidæ. aquoſis naſcitur locis.

Epipactis (ſeu elleborine) paruulus frutex eſt, foliola habet minima, quæ contra venena & iecoris vitia pota facit.

Erice fruticoſa arbor eſt, myricæ ſimilis, ſed multo minor. eius florem ſumentes in cibo apes mel non probum faciunt, & tamen coma floréſque ſerpentum ictibus medentur.

Erinum, (ſunt qui ocymoides nominent) naſcitur prope flumina & fontes. folia ocymi, ſed minora habet, & è partibus ſuperioribus inciſuris diſtincta. ramulos quinque aut ſex dodrantales profert. flores candidi ſunt, ſemẽ fert nigrum, paruum, acerbo ſapore. porrò caulis & folia liquore abundant.

Ερπυλλος, *id eſt ſerpyllum*, duplex eſt, hortenſe, quod A ſampſuchi odorem refert, & coronis additur, à ſerpẽdo nomen trahit, & quòd quæcunque eius pars terram contigerit, facilè radices agit: folia ramulóſque origano ſimiles, verùm cãdidiores profert. Quod verò ſylueſtre eſt, zygiſque vocatur, per terram non ſerpit, ſed rectùm ramulo erigit ſurculoſos, foliis refertos rutæ ſimilibus, anguſtioribus verò oblongioribúſque ac durioribus. flores habet guſtanti acres, odoranti ſuaues, radicem que inutilem. in petris naſcens efficacius eſt, & maiore calefaciendi vi quàm hortenſe præditum.

B Eryſimum aliqui chamæplion nominant. naſcitur iuxta vrbes, domicilia atque hortos. folia habet agreſti erucæ ſimilia, cauliculos corrigiæ modo, folia lutea. in cacumine ſiliquas cornu forma graciles, vt fœnũgræcum, habet, in quibus exigua ſemina ſunt naſturtio ſimilia, feruida guſtantibus.

Erythrodanon, *id eſt, rubia*, radix rubra eſt, ad tingendum accommodata: alteráque ſylueſtris eſt, ſatiua altera, qualis in Thebana Galileæ, & Rauennæ in Italia naſcitur. C InCaria verò inter oleas, vt in aruis, ſeritur. vtiliter autem ſeritur, quia magnus ex ea prouentus capitur. eius caules quadrati ſunt, longi, aſperi, aparinæ caulibus ſimiles, ſed maiores, ac robuſtiores omnino, in quibus folia ſunt per interualla in ſingulis geniculis, ſtellarũ modo in orbem radiata. fructum fert rotũdum, in primis viridem, poſtea quum maturuit, nigrum: radix tenuis, longa, rubráque ſubeſt.

Eryngium in genere aculeatarum plantarũ eſt, cuius folia in principio inter cibos ſale condita capiuntur. ea D autem lata ſunt, per ambitum aſpera, & guſtu aromatica, vbi augentur, ſpinis implentur per multas cauſium eminentias, in quibus capitula quædam globoſa ſunt, ſpinis acutiſſimis in orbem vt ſtellæ, & duris circũdata, quarum color modò viridis, modò albus, modò cæruleus inuenitur. Radix oblonga, lata, nigra foris, intus candida, pollicis magnitudine, quæ eſt etiam ſuauis odoris, & aromatica. naſcitur autem campeſtribus locis & aſperis.

Eupatorium (aliqui epatorium, aliqui hepatitim vocãt) fruticoſa herba eſt: virgam vnicam profert, tenuem, lignoſam, rectam, nigram, piloſam, cubitalem, & etiam maiorẽ. E folia habet per interualla partibus diſtincta quinque fere, aliquando pluribus, quinquefolii aut cannabis foliis ſimilia: eadem ſubnigra ſunt, in extremitatibus ad modum ſerræ inciſa. ſemen in medio caule adnaſcitur, ſubhirſutum, infrà annuens, quod ſiccatum veſtibus inhæret.

Euphorbium Libyca arbor eſt, ferulæ ſpeciem gerẽs, quæ in Atlante mõte iuxta Mauritaniam acerrimo ſucco plena inuenitur. eius nimium feruorem timẽtes incolæ, F ouillos ventres lotos arbori circumligant, & eminus caulem haſtilibus præcidunt, ſtatimque velut ex vaſe quodã, copioſus ſuccus in ventriculos effluit, ex quo etiam vulnere liquor in terram proiicitur. Huius ſucci duo ſunt genera: alterum orobi magnitudine, pellucidum, vt ſarcocolla eſt, alterum in ventriculis vitreum & concretum eſt. Adulteratur euphorbium ſarcocolla & glutine admixtis: eligito quod pellucidũ acréque ſit. nam guſtu haud facilè probatur, propterea quòd linguæ ſemel admotum, lingam ita incẽdit, vt quum eius feruor ſatis longo tempore perduret, quodcunque linguæ obiicias, euphorbium eſſe videatur. Inuentum autem hoc eſt in Libya, G regnante Iuba.

Echion (aliqui aridam, aliqui alcibiadion appellant) folia habet prælõga, aſpera, ſubalbida, anchuſæ proxima: minora tamẽ, ſubrubra, & pinguiora. Spinas tenues habet adiacentes, quibus etiam folia fiunt horridula: cauliculos exiles, multos, folioláque ab vtroque latere tenuia, ad modum pennæ, nigra, habet, quæ ad ſummum caulis cacumen accedendo, minora pro ſua proportione decreſcendo fiunt. Flores fert iuxta folia purpuraſcentes, in quibus ſemina capiti viperarum ſimilia ſunt: radix eſt digito H tenuior, & nigricans.

Z

Zea duplex eſt: altera ſimplex, vniúſque grani: alte-

fragrani duplicis,quæ binis vtriculis coniunctum semen continet:nutrit magis quàm hordeum,ori suauis,& in panes redacta minus alit quàm triticum.

Zingiber sui generis planta est,in Troglodytica Arabia plurimùm nascens,cuius frōde ad multa illi, perinde ac nos ruta, vtuntur, ac primis potionibus pulmentísque immiscent.radices habet cyperi modo paruas, albicantes,piper sapore imitantes, odoratásque. eligito quæ tineas non senserunt:& quoniam facilè computrescunt,ab aliquibus sale cōdiuntur, & vasculis impositæ in Italiam comportātur,& ita ad vescendum vtiles cum salsamētis sumuntur.

H

Hedyosmos (quam mintham alii, calaminthram alii vocant)cognita omnibus herba est:calefaciēdi autē adstringendique ac siccandi vim habet. Est etiam agrestis mentha, quā mentastrum appellant, hirsutiore folio, & vndecunque maiore quàm sisymbrium,& odore magis viroso nascens, & idcirco minus ad vsum sanitatis accommodatur.

Hedysarum(vnguentarii pelecinum vocāt)frutex est, foliola ciceri similia ferens, siliquas corniculorum modo inflexas, quibus rufum semen continetur,securi ancipiti simile:quæ res ei nomen imposuit. éstque id amarū gustantibus.

Heliotropium maius(alii scorpiuron, *hoc est caudam scorpionis*,appellant) quòd ea fit floris ipsius effigies: heliotropion verò, quòd ad solis motum circumagatur. Ocymo similia habet folia,sed hirsutiora, nigriora, maioráque,ramulos ab radice tres fere aut quatuor, aut quinque profert: ab his alas permultas. in cacumine flos candidus,subfuluus,inflexus instar caudæ scorpionis. radix tenuis est,& ad nullam rem vtilis. asperis verò locis nascitur.

Heliotropium minus(quod & aliqui scorpiurū vocāt) iuxta lacus palustribus locis prouenit. folia habet prædicto similia,rotundiora tamen.semen rotundum verrucarum instar pendens fert.

Hemerocallis, *hoc est lilium syluestre*, folia & caulem habet lilio similia, viridia verò vt porrum. flores in caule per singulos exortus terni aut quaterni exoriuntur, lilio diuisura similes vbi dehiscere inceperint,colore admodum pallido: radici innititur permagno bulbo consimili.

Hemionitis(à quibusdam spleniō dicitur) folium dracunculo simile profert,lunatū.radices ei multæ tenuésq; subsunt: nec caulem,nec fructum,nec florem fert.nascitur saxosis locis,adstringenti gustu est prædita.

Ηριγέρων, *hoc est senecio*(quam erechthitem aliqui vocant)est cauliculus cubitalis,subruber,foliis continuis,in summitatibus erucæ modo diuisis,sed multo minorib⁹: luteis floribus,qui celeriter dehiscunt,& in pappos euanescunt. atque ex eo nomen traxit quòd flores vere more capillorum canescant.radix eius inutilis nascitur præcipuè in aggeribus murorum,& circa oppida.

Θ

Thalictrum coriandro similia habet folia, pinguiora tamen: cauliculum rutæ crassitudine, in quo sunt folia, quæ concisa & superdata diuturna vlcera ad cicatricem perducunt.nascitur potissimum in campestribus.

Thlaspi (sunt qui thlaspidion vocent) exigua herba est,angustis foliis,digiti longitudine,in terram versis,in summo diuisis,subpinguibus, caule tenui, duorum dodrantum altitudine,in quo pauci exortus sunt.circa caulē fructus est in summo modicè latus,in quo semen est simile nasturtio,ad disci formam veluti infractum,ex quo ei nomen est ductum.flos albus est,semen acre, nascitur in semitis,sepibus,& septis.

Thelipteris à quibusdam nymphæa pteris dicitur. ea habet folia filici similia, non singulari vt illa pediculo fulta,sed multis,hísque altioribus agnationibus. radices subsunt longæ,latæ,plures,& in nigro colore subflauæ,

A & quædam etiam rubræ inueniuntur.

Thymelæa quæ à quibusdam chamælæa dicitur,est ex qua Cnidium granum colligitur,virgas autem ex se pulchras multásque emittit,fere bicubiti longitudine. folia habet chamelææ similia, nisi quòd angustiora pinguioráque hac sunt, viscosa, glutinosáque mandendo. flores fert candidos, in quibus fructus est exiguus, rotundúsque, myrto similis, in initio viridis, móxque rubens, operimentum durum & nigrum: interna verò

B pars candida.

Thymbra, *hoc est, satureia*, nota omnibus herba est, tenui & aspero solo nascens, thymo similis, veruntamen minor, & magis tenera, spicam flore plenam, & viridi colore fert. eadem potest quæ thymum eodem sumpta modo. aptus eius ad sanitatem vsus. Est etiam quædam satiua, syluestri omnino minor. sed quia tantam acrimoniam non habet, ideo est ad vescendum accommodatior.

Thymum quidam cephaloton, quidam epithymum vocant. Frutex omnibus notus,exiguus,surculosus,folio-

C lis multis, & angustis interseptus, in cacumine capitula floris purpurascentis habens. gracili solo & petroso nascitur.

I

Iberis folia habet nasturtio similia, vere magis florentia. longitudo eius est cubiti, aut minor. in cultis locis nascitur. lacteum florem æstate profert,atque eo tempore est efficacior: binas præterea radices nasturtio similes habet.

D Idæa radix folia habet rusco similia: his adhærent velut exigui pampini,in quibus flos est.

Ιεράκιον τὸ μέγα, maius hieracium, *hoc est, erratica lactuca*, aspero, rubente, spinoso, & concauo caule est: foliis ex interuallo rariusculè diuisis, similibus soncho per ambitum. in oblongis eius capitulis flos luteus continetur. Minus verò hieracium(quod sonchitem aliqui vocant)folia habet per interualla diuisa in ambitu: cauliculos teneros virētésque emittit,in quib⁹ flores lutei circulū describūt.

Ιππομάραθρον(quod alii μάραθρον ἄγριον, *id est, agreste fæniculum*, vocant)magnum est:semen fert cachry simile.ra-

E dix odorata est.

Ιπποσέλινον, verò, *hoc est, olus atrum*, hortensi apio maius est,& cādidius. caulem habet cauum,excelsum,tenerum, & quasi lineis intersectum:folia latiora,in puniceum vergentia, libanotidis comam, floris plenam corymborum modo,ant equam floreat concretam. eius semen nigrum, longum, solidum,acre,aromatum odorem referēs: radix odorata, alba, ori grata, non crassa. nascitur in vmbrosis & palustribus.

Ιππόγλωσσον, exiguus frutex est,foliis syluestri tenuíque

F myrto similibus:coma aculeata, & in summo veluti lingulis secus folia exeuntibus.

Ιπποφαές (quod hyppophyes aliqui, *id est, lappaginem*, vocant) qua fullones vestes poliunt, in arenosis maritimisque nascitur locis. surculosus frutex est, densus,frōdosus, foliis longioribus,vt oliua, angustioribus tamen & tenuioribus;inter quæ albicātes spinæ siccæ,angulosæ, interuallo quodā diductæ emicāt. flores hederæ corymbis similes, ceu racemi inter se adiacent: sunt tamen mino-

G res & molles,candidi, ex parte rubescētes. radix crassa & mollis,succi plena,gustāti amara:ex qua non secus quàm ex thapsia succus exprimitur, qui cum erui farina subactus siccatur,atque reponitur.

Ιππόφαιστον, sunt qui hoc quoque hyppophaës esse velint: nascitur iisdē quibus hippophaës locis, éstque fullonum spinæ genus.serpit autem humi, folioláque tātùm parua, & capitula inania habet. hæc caulis & floris expers est. radix eis subest crassa mollísque.

Ιππουρις, *id est, cauda equina*, nascitur aquosis locis,& fos-

H sis: cauliculos inanes habet, subasperos, solidos, geniculis interseptos, in vicem insertos, circa quos folia sunt iuncorum figura, densa, graciliáque. in sublime autem tollitur,vicinos arborum caudices ascendens, pendétque

ex eis circumamplexa multis nigrísque comis, ceu cauda equina. radix ei lignosa duráque est. Est & aliud equisetum, comas ex interuallo habens breuiores, candidiores & molliores.

Ixos, *id est uiscum*, optimum est recens; quod intus porri colorem habet, foris verò flauescit, in quo nihil asperum aut furfuraceum sit. fit acinis in quercu nascentibus, foliis buxo similibus: tunditur fructus, tum lauatur, deinde in aqua decoquitur. quidam etiam commanducando viscum conficiunt. Gignitur quoque in pomo, piro, & aliis plerísque arboribus: atque etiam in quorundam fruticum radicibus inuenitur.

Ios, *hoc est, uiola purpurea*, foliis est minoribus tenuioribúsque quàm hedera, nigrioribus item, & non dissimilibus. Caulis medius inter folia ab radice prodit. in eo est flosculus suaueolens, purpureus. Vmbrosis hæc & asperis locis enascitur.

Iris (ab aliquibus Illyrica, ab aliis vrania nominatur) folia habet gladiolæ herbæ similia, sed maiora, latiora, pinguioráque: flores in summis caulibus alterno situ incuruos varióśque: siquidem candidi, vel pallentes, vel nigri, vel purpurei, vel cærulei conspiciuntur: ob quam colorum varietatem ad cælestis iridis imaginem nomen hoc inuenit. radicibus nititur geniculatis, solidis, odoratis, quæ in partes dissectæ, & in vmbra siccatæ, tum funiculo traiectæ, recõduntur. Probatissima iris est Illyrica, & Macedonica: inter has præstantior est quæ quasi decurtatã ac densam habet radicem, frangenti contumax, colore subfuluo, valde odorata, gustui feruida, sincero odore, nullũ situm redolente, quæ quum tunditur, sternutamẽta cieat. Secundo loco censetur Lybica, colore candida, gustu amara: cæterùm omnes quum inueterarint, à tineis tentantur, sed tum odoratiores fiunt.

Isatis satiua herba est qua tingendis lanis infectores vtuntur: folia plantaginis habet, pinguiora tamen & nigriora: caulis cubitum excedit. Syluestris verò isatis est satiuæ similis, folia tantùm habet maiora, ad lactucæ foliorum similitudinem: itémque caules tenuiores, multis diuisionibus refertos, rubescentes, in quorum cacumine veluti folliculi instar linguarum multi pendulíque habentur, quibus semen continetur. Luteum tenuémque florem profert.

Isopyron: sunt qui phasiolon nominẽt, quia in summo cacumine folium eius more phasiolorũ in clauiculas torqueatur. Capitula in summo sunt tenuia, plena seminis exigui, quod melanthii gustum præ se fert.

K

Calamintha, *id est, nepita*, quædam montana est, habétque ocymi folia, subalbida, ramulos & surculos angulosos, & purpureum florem: quædam verò est similis pulegio, maior tamen: quare nonnulli eam agreste pulegium vocarunt, quia odore proximè ad ipsum accedit. Tertium denique genus mẽthæ syluestri est simile, foliis longioribus, caule & ramis maioribus quàm suprà dictæ, sed minus efficacibus. Omnium folia gustu valde feruentia & acria: radix inutilis: campestribus, asperis, & humentibus locis enascitur.

Calamus aromaticus in India prouenit: probatissimus est fuluus, crebris geniculis refertus, qui in assulas multas frangitur, fistulis aranearum plenis, subcandidus, & inter commanducandum glutinosus, adstringens, subacer, amarus.

Cannabis (ab aliquibus hydrastina vocatur) virgulas althææ similes profert, minores tamen, nigriores, asperiores, cubiti altitudine. folia habet satiuæ similia, verùm asperiora & nigriora: flores ei sunt rubescẽtes, Lychnidi similes, semen verò & radices althææ.

Capnos, *id est fumaria*, herbula est fruticosa, coriandro similis, valde tenera, foliis cãdidioribus, vndique numerosis, cinericei coloris, flore purpureo.

Capparis (sunt qui cynosbaton, *hoc est, sentem canis*, sunt qui capriam vocent) aculeatus frutex est, qui per terram in gyrum sternitur. Hamatas spinas vt rubus habet, folia rotunda, cotonei mali foliis similia, fructum oliuæ figura, qui dehiscens florem cãdidum promit, quo cadente quiddam velut oblonga glans inuenitur, quod apertum grana acinis punicorum similia, exigua rubentiáque ostendit: radices lignosas magnásq; & numerosas habet: nascitur vt plurimum asperis locis, & tenui solo, & in insulis iuxta domicilia. caulis & fructus ad cibum sale condiuntur.

Cardamomum probatissimum est quod ex Comagene, Armenia, & Bosphoro aduehitur: prouenit etiam in India, & Arabia. Eligito quod difficulter frangitur; quod plenum præclusúmque sit (nam quod huiusmodi non est, intãpestiuum est) quódque odore sensum feriat, gustúque acre sit ac subamarum.

Casiæ complura sunt genera, quæ in Arabia odorifera nascuntur. Habet casia virgam crassi corticis, piperis folium. eligenda est fuluescens, pulchri coloris, corallii similis, perquam angusta, longa, crassa, fistularum plena, gustum mordens, adstringens cum multo feruore coniuncto, aromatica, odorémque vini referens, qualis est quæ ab incolis achy, ab Alexandrinis verò mercatoribus daphnitis appellatur. Hãc autem antecellit nigra, quæque purpurascit, & crassa est (Zigir nominata) rosarum odore, cuius vsus in medicina est præcipuus. Secundum locum tenet antedicta: tertia est quæ mosyleticus blastus nominatur: reliquæ viles sunt.

Caucalis (ab aliquibus myritis, à Democrito bryõ *quasi muscus* dicitur) dodrantalis est cauliculus, aut etiam maior, leniterque hispidus, foliis apio similibus, & ad fœniculi similitudinem per extrema multifidis, & hirsutis. candida verò vmbella in cacumine est, odore suaui.

Cedrus arbor est grandis, ex qua cedria colligitur, iuniperi modo baccas fert rotũdas, ad myrteæ baccæ magnitudinem. Cæterùm præstantissima cedria est, quæ crassa perlucidáque est, & graui odore, quæque dum effunditur, guttis sese continet, nec diffluit.

Centarium maius est & minus: ac maius quidem folia habet iuglandis, oblonga, colore virenti, vt brassica, serrata in ambitu: caulem, ceu lapathum, duorum triúmve cubitorum: multa ab radice adnata: in quibus capita papaueris similia, teretia. Florem cæruleum pofert, fructum cnico similem, floribus veluti floccis quibusdam laneis inuolutum. radix eius crassa, solida, grauísque est, & binos cubitos excedit: succi plena est, sapore acri, cum adstrictione & dulcedine quadam, rubescens. solum verò pingue & apricum, syluásque ac colles diligit. abundat in Lycia, Peloponneso, Helide, Arcadia, Messene, ac pluribus circa Pholoën, Lyciam ac Smyrnam locis.

Centaurium verò minus, herba est hyperico aut origano similis: caulem habet palmo altiorem, angulosum, flores in puniceo Lychnidis colore purpurascentes: folia parua, prælonga, vt ruta, fructũ tritico similem, radicem exiguam, nulliúsque vsus.

Cepæa herba portulacæ similis est, nigriora tamen habet folia. radix ei tenuis subest.

Cinnamomi genera sũt multa, quæ à patria in qua oriũtur, nominantur: omnibus verò præstat quod mosylicum dicunt, quod casiæ quæ mosyletica appellatur, aliquam similitudinem gerat: & in hoc ipso genere, recens, colore nigro, ex vinoso in cinereum vergens, tenuibus virgulis, læue, frequentibus nodis cinctum, odoratissimum. ac ferè optimi temperatura ex suauis odoris proprietate constat: siquidem in optimo quoque, & quod verum propriúmque sit, odor rutæ, cardamomóve similis inuenitur.

Circæa (quam & dircæam aliqui vocãt) folia habet hortensis solani, multa adnata, flores paruos, nigros, multos, fructum in quibusdam veluti corniculis milio similem: radices palmi longitudine, ternas aut quaternas, cãdidas, odore præstantes.

Cistus frutex est saxosis locis exotiens, ramosus, foliosus, non procerus, foliis rotũdis, acerbis, hirsutis: flore punicæ figura: sed in fœmina, calore candido.

Cissus, *hoc est, hedera*, multas habet differentias speciei ratione, sed præcipuas tãtùm tres, quarum vna dicitur alba, altera nigra, tertia helix. candida fructum candidum fert,

nigra nigrum, aut croci æmulum, quam etiam vulgus dionysiam vocat. helix fructum non edit, sed tenues habet palmites, foliáque parua, angulosa, & rubra.

Clematis læto solo prouenit, viticulas exiguas spargit, iunci crassitudine, folio breui, lauro simile colore figuráque, sed multo minore. Altera verò clematis viticulā emittit rubentem, lentam, folium gustanti acerrimum & exulcerans. circumuoluitur arboribus vt smilax.

Clinopodium frutex surculosus est duorum palmorum, in petris nascens, foliis serpyllo similibus, floribus ad pedum lecti similitudinem, & per interualla marrubii modo dispositis.

Clymenon caulem quadratum fert, fabaceo cauli similem: folia habet plātaginis, folliculos in caule inter se annuentes, iridi, aut polyporum cirris similes. montanum autem est præstantissimum.

Cnicus oblōga folia, diuisa, aspera, referta spinis habet, caulésque dodrantales, capitulo magnitudine grandis oliuæ, flore croco persimili, semine candido & rufo, longo, anguloso.

Colchicum (quod ephemerum aliqui nominãt) florem albicantem crocino similem sub finem autumni profert: postea verò folia producit bulbo similia, sed pinguiora: caulem dodrantalem, fuluum fructum continentem. radix eius corticem habet in nigro fuluescentem, ea nudata cortice, alba, tenera, succique plena & dulcis inuenitur. Habet bulbus in medio fissuram, ex qua flos prodit. nascitur plurimum in Messenia & Colchis.

Colocynthis viticulas foliáque diuisa satiuo cucumeri similia per terram spargit, fructum fert rotundum, globo mediocri similem, amarissimū, qui colligendus est quum vergere ad pallorem incipit.

Comarus, *id est, arbutus*, cotoneæ malo est similis: folia tenuia, fructum prunorum magnitudine sine nucleis habet, quem mæmecylon vocant, subfuluo aut rubente in maturitate colore. is quum manditur, veluti acus palearum linguæ & dentibus affert. éstque alienum stomacho, & capitis dolorem gignit.

Chondrilla (quam alii serin vocãt) caulem, flores, & folia habet cichorio similia: ideóque agrestis intybi speciem aliqui eam esse dixerunt: sed est tota tenuior. in huius ramulis gummi simile mastiches, fabæ magnitudine inuenitur.

Conyza (quæ & ischys, & danais à quibusdam dicitur) altera est quæ parua dicitur, éstque odoratior: altera maior frutice, foliísque latioribus, & graui odore minorem superans. vtriusque folia oliuæ similia sunt, hirsuta, pinguia: altitudo caulis in maiore est duûm cubitorum: in minore, pedis: flos squalidus, luteus, subamarus, qui in pappos euanescit, radix ad nullum vsum accommodata.

Est & tertium conyzæ genus, cuius caulis crassior molliórque est, foliis tamen maioribus quàm gracilis, & minoribus quàm maior. Hæc autem pinguis non est, multo tamen grauiore odore, iniucundiórque, & minus efficax: eáque humentibus prouenit locis.

Coriandrum (quod etiam hypericon vocant) folia habet erices foliis similia, sed minora, pinguiora, & rubra. frutex est palmi altitudine, ori gratus, acer, odoratus.

Cotinos, *hoc est oleaster*, (alii oliuam syluestrem, alii Æthiopicam oleam nominant) folia habet adstringentia. tunduntur autem eius folia, tum aqua aut vino effuso exprimuntur, siccatúsque in sole succus in pastillos redigitur: quique ex vino, validior est, & ad recōdendum accōmodatior, quàm qui ex aqua fuerit expressus. Vruntur cum floribus folia, vt cinis spodii vicem gerat, in cruda olla oblito ore luto vsquedum fictile percoquatur, tum vino restinguuntur, & subacta rursus eodem modo cremātur, postremò elota vt cerussa, in pastillos coguntur. Hic autem cinis in medicamentis oculorum spodio cedere non videtur. Idem possunt satiuæ oleæ folia, sed minore efficacia sunt: & ideo quoniam mitiore facultate sunt, oculorum medicinæ magis conueniunt. Lacryma verò quæ ab olea Æthiopica distillat, scammoneæ fere similis est, fuluescit exiguis è guttis concreta, & erodendi vi prædi-

A ta. Quæ verò similis est gummi, magna, & læuis, non erodit: at quæ nigricat, erodens est, atque inutilis. Talem verò apud nos oleastri ferunt.

Coronopus oblonga herba est, quæ per terram sternitur, foliis fissis, coquitur inter olera.

Costus laudatissimus omnium est Arabicus, candidus & læuis, plurimo & iucundo odore: secundas fert Indicus, speciosus, niger, & velut ferula læuis: tertiæ tribuuntur Syriaco, qui grauis, buxeóque colore est, & odore sensum ferit. Præstantissimus autem est recens, albus, plenus vndique, densus, siccus, à teredinibus intactus, non virosus, feruido & erodente gustu.
B Quidam verò vt eum adulterinū faciant, solidissimas Comagini helenii radices commiscent: sed est facilis dignotio: siquidem helenium neque gustu feruet, nec odoris suauitatem adeò eximiam, nec sensum ferientem affert.

Cotyledon (aliquibus scytalion est, & vmbilicus Veneris dicitur) folium habet ad acetabuli vasis formam in orbem circumactum, leni in concauitatem descensu, vt sensum fallat. Cauliculum breuem habet, in quo semē est: & radicem oliuæ modo rotundam.

C Est alia cotyledonis species, cuius latiora & pinguiora sunt folia, lingularum modo circa radicē densa, tanquam oculum in medio describentia, vt in maiore semperuiuo cernitur. adstringentis porrò gustus est. Caulem verò gracilem profert, in quo flores & exigua semina hyperico similia insunt, sed maiore radice. facit ad eadem ad quæ semperuiuum.

Crambe agria, *id est, brassica agrestis*, nascitur plerunque maritimis & præruptis locis, satiuæ similis, sed candidior hirsutiórque, & amara.

D Crithmon (quod crithamon vocant alii) fruticosa herbula est, vtrinque foliata, cubiti altitudine, eáque saxosis & maritimis locis exoritur, foliis vndique plena, pinguibus & albescentibus, portulacæ foliorum figura, sed tamen latioribus, & prælongioribus, & in gustu salsis. flores fert luteos, albos: fructum rori marino similem, mollem, odoratum, rotundum, qui siccatus rūpitur, & intus semen quasi rufum habet. radices sũt digiti crassitudine tres aũt quatuor, odoratæ & suaues.

Κρίνε τὸ ἄνθος id est, lilii flos, (quem aliqui lirium vocant)
E est ex quo vnguentum conficiunt quod lirinum alii, susinum alii nominant.

Crocodilium, nigro chamæleoni simile est: nascitur in syluosis locis, radicem habet longam, subcrassam, atque acrem, odorémque nasturtio similem.

Crommyon, *id est, cæpa*, longa est acrior quàm rotunda, & flaua magis quàm alba, & sicca magis quàm viridis, & quæ cruda est magis quàm cocta, aut sale condîta.

Crocus optimus est Corycius, recens, boni coloris, parum candidi habens in capreolo, oblongus, integer, non
F fragilis, non mancus, plenus, facilè manus madefactas inficiens, qui cariem non senserit, vel humescat: odore autē iucundo, & acer sit. nam qui talis non est, is aut vetus est, aut humore perfusus. adulteratur admixto crocomagmate cōtuso, aut spuma argēti, aut plūbagine propter eius pōdus, aut defruti aspersione: verùm insidens puluis & defruti odor fraudem indicat. Vt autem facilè teratur, nouo fictili calido in sole siccandus est, & celeriter conuoluendus.

G Crocomagma verò fit expressis crocini vnguenti aromatibus, & in pastillos redactis. Præstat in eo genere odoratum, myrrham modicè olens, graue, nigrum, ligni expers, quod quum subigitur, colorem valde croceum reddit, læue, subamarum, dentes & linguam vehementer inficiens, & quod aliquot horas continuas perdurat. Tale autem est quod ex Syria aduehitur.

Cyminum agreste plurimū efficaciúsque Carthagine Hispaniæ nascitur. Caulem habet dodrantalem tenuemque: foliola quatuor aut quinque exilia, gingidii modo
H serrata: habétque in summo capitula quinque aut sex rotunda molliáque, in quibus fructus ciceris plenus est, qui gustanti acrior est quàm satiui fructus. nascitur in collibus.

Alterum quoque agreste cuminum est, satiuo simile, quod è singulis floribus siliquas sublimes emittit, quibus semen melanthio simile continetur.

Cyclaminus folia habet hederæ, varia, suprà infráque maculis albicantibus. Caulem quatuor digitorum longitudine profert, nudum, in quo flores rosarum figura sunt purpurascentes. Radix nigra est, rapo similis, modicè lata. radix secta reponitur, vt scilla: nascitur vmbrosis, & præcipuè sub arboribus.

Est etiam altera cyclaminus quam cissanthemon vocāt: folia habet hederæ similia, sed minora, cauléſque crassos, geniculatos, & capreolorum modo vicinis arboribus se implicantes: flores albos, odoratos, fructum acini vuæ figura, hederæ similem, mollem, gustanti leniter acrem & glutinosū. Radix est inutilis: asperis locis prouenit.

Cyperus præstantissima est, grauissima, densa, plena, non fragilis, aspera, odorata cum acrimonia quadam. Talis autem est quam Cilicia & Syria mittit, & à Cycladibus insulis affertur.

Cyprus arbor est foliis circum virgas oleæ similibus, sed latioribus & viridioribus: flores habet candidos, racemosos, odoratos, seménque nigrum sambuco simile.

Conion, *id est cicuta*, inter lethalia numeratur, refrigerando enecans. Ei remedio est meri potio: succus autem fit è summa coma, antequam semen siccescat, cōtunditúrque atque exprimitur, & in sole subigitur: eiúsque in medicina vsus est plurimus. est verò efficacissimus Creticus, Megaricus, & Atticus, & is denique qui in Cicilia conficitur.

Λ

Λαγωὸς θαλάττιος, *id est lepus marinus*, paruæ loligini similis est. ísque tritus & per se & cum marina vrtica illitus, pilos euellit.

Lathyris, totus frutex est succi plenus, quemadmodum tithymalus.

Lapathum, aliud oxylapathum vocant, quod in paludibus nascitur, durum in cacumine & acutum: aliud satiuum est, non omnino simile priori: tertium est agreste paruum, quod est plantagini simile, molle, humile. Est etiam quartum genus quod alii oxalida, aut anaxyrida, aut lapathum agreste vocant, habétque folia syluestri & paruo lapatho similia. Caulis non magnus est, fructus subacutus, rubens, acer, in caule & adnatis appēdicibus nascens. Hippolapathum verò lapathum grande est, in paludibus exoriens, & easdem quas suprà dicta, vires habet.

Leontopetalon (sunt qui leontopodion, qui pardalium, qui thorybethrum vocant) caulem vnius palmi emittit, qui alas multas habet, in quibus summis siliquæ sunt similes ciceri: in iis duo aut tria semina exigua: folia brassicæ similia: radix nigra, vt rapi, quæ tubercula quædam pugni instar habet. Nascitur in aruis, & inter segetes.

Lepidium herbula nota omnibus est. Muria cum lacte adseruatur.

Leucoion, *id est, uiola*, differt in floribus: nam vel luteo, vel candido, vel purpureo flore inuenitur. Luteus verò ad medicinæ vsum valde est accommodatus.

Libanos, *id est, thus*, nascitur in Arabia, quæ thurifera nominatur. primas fert quod masculum dicitur, indiuiduum, album, quum frangitur pingue, in suffitu statim ardens. Indicum verò subfuluo & liuido colore est, fitque rotundum industria. ipsum enim in quadratas figuras diuidentes, & in fictilia coniicientes, in gyrum versant, vsquedum in rotūdam formam se induat. sed quod tale est, progressu temporis flauescit, idque syagrum appellant. secundum autem locum tenet orobium, quod minimum est, & maximè fuluum.

Est etiam aliud quod amomite dicitur, cādidum quidem, sed quum molitur, lentescit vt mastiche. Adulteratur thus omne pinea, resina & gummi, quod dignosci facilè potest: nam gummi suffitum non emittit flammam, & resina in fumum abit: at thus ardet, sed dolum quoque odor indicat. Ei vis inest adstringendi, calfaciendi, caliginem oculorum discutiendi, caua vlcera implendi, ad cicatricem perducendi, cruenta vulnera glutinandi, omnes sanguinis eruptiones, atque adeò eas quæ ex membranis cerebri fluunt, cohibendi, sedis ad reliquarū corporis partium maligna vlcera leniendi.

Crematur thus in puro fictili impositum, succensum grumo à lucerna accenso, donec exuratur: postquàm verò totum incensum fuerit, operiendum fictili est vsquedum extinctum sit. sic enim in cineres non redigitur. Torretur etiam in fictili nouo ad carbones ignitos, donec nullæ bullæ excitentur, nec pinguedo, nec vapor ex eo remittatur. facilè enim comminuitur quod est crematum. Cortex verò thuris omnibus præstat is qui pinguis, odoratus, recens, læuis, non scaber, & membranis est vacans. Adulteratur admixto pini aut nucis eius cortice. huius rei index ignis est. cæteri enim cortices in suffitu non accenduntur, sed fumo edito absque vlla odoris suauitate euanescunt: at thuris cortex accenditur, & cum odoris fragrantia vaporem ex se mittit: hic etiam eodem modo quo thus vritur. Manna verò thuris probatur ea quæ alba est, pura, grumosa: vim eandem habet quàm thus, sed multo inualidiorem. Quidam eam adulterāt mixta resina pinea, aut polline, aut tuso thuris cortice: sed ignis dolum arguit. neque enim æquè & pari motu adulterata vaporem aërium emittet, sed fuliginosum & impurum: præterea odoris suauitas alieno halitu permista sentietur. Thuris verò fulginem sic facito, Singulos thuris grumos forcipicula exceptos lucernis accendito, in nouam fictilem ollam concauam coniicito: tum æreo vase in medio perforato, & diligenter deterso, obtegito: ex altera eius parte, aut vtrobique lapillos altitudine quaternûm digitorum subiicito, quo facilius queas perspicere vtrum grumi exurantur: & vt locus sit quo subiicere alios grumos integros semper possis, & antequā primus grumus penitus restinguatur, alium adiicito, donec fuliginis quod satis sit, collectum fuisse videatur. Continuò tamen externas ærei vasis partes spongia ex frigida aqua abstergito: sic enim aheno non magnopere calente fuligo omnis adhærebit, quæ alioqui per læuitatem cadens thuris cineri commiscetur. Derasa itaque prima fuligine cremati thuris cinerem per se excipito, & idem vsquedum volueris, facito: eodémque modo ex myrrha & styrace fuliginem conficies: valet fuligo ad eadem. præterea verò ex aliis lacrymis fuliginem similiter excipito.

Libanotis, fructum fert altera qui cachry dicitur, foliáque fœniculo habet similia, sed crassiora, & in rotæ speciem humi sparsa, odorata: caulem cubiti altitudine, aut maiorem, cui multæ insunt alæ, & in cacumine vmbellæ, in quibus fructus copiosus est, albus, spondylio similis, circinatus, angulos habens, acer, resinæ sapore, & qui mansus gustum incendit. radix prægrandis, quæ thus redolet. Altera verò, libanotis est superiori in omnibus similis: semen fert latum, nigrum, vt spondylium, odoratum, non feruidum. radix foris nigra, fracta verò, alba cernitur. Altera verò quæ fructum non fert, est in rebus omnibus similis superioribus, eáque nec caulem, nec florem, nec semen gignit. Nascitur asperis & saxosis locis. In potionibus verò vtēdum est semine eius libanotidis quæ cachryn non fert, siquidem illud acre est, & arteriam exasperat.

Libanotis verò quam rosmarinū Romani vocant, qua vtuntur ii qui coronas nectunt, tenues virgæ sunt, in quibus prælonga insunt folia, gracilia, intus alba, foris virentia, graui odore.

Ligusticum plurimum nascitur apud Ligures. panaces incolæ non immeritò vocant: nam & radix heracleotico panaci similis est, & ipsum viribus eisdem est præditum. Semen nigrum, durum, oblongum, ad fœniculi similitudinem, gustanti acre: radix candida, odorata. Miscetur autem vtiliter oxyporis (*hoc est, citò transeuntibus*) medicamentis, & iis quæ concoctionem adiuuant. ori valde gratum est: quocirca pro pipere eo vtuntur incolæ ad obsonia conficienda. adulteratur semine quodam consimili, sed gustu discernitur. amarissimum enim est. Nonnulli verò fœniculi aut seseleos semen addentes, adulterinum faciunt.

Lithospermon (quod ægonichon, aut æetonychon, aut diospyron, aut heracleam ob seminis duritiam vocant) folia habet oliuæ similia, longiora tamen, & in imo per

terram ſtrata: ramulos tenues, rectos, craſſitudine acu- A ti iunci, firmos, ſucci plenos, in quibus ſummis bifidi exortus caulicorum ſpeciem præbent, foliis exiguis, inter quæ ſemen rotundum, lapideum, album, paruo eruo ſimile: aſperis & excelſis locis naſcitur.

Limoniũ (quod neruodes alii vocant) foliis eſt betæ ſimilibus, ſed tenuioribus, & lõgioribus, ac numeroſioribus: caule tenui, recto, vt lilium, rubro ſemine referto, guſtumque adſtringente. naſcitur in pratis & paluſtribus locis.

Linozoſtis, *id eſt mercurialis*, herba, quæ fœmina eſt, fru B ctũ fert racemoſum, & multum: maſcula verò iuxta folia exiguum, rotundum, ceu binos teſticulos vnà cohærentes. totus frutex exiguus dodrantalis eſt, & maior.

Lichen in petris naſcens eſt muſcus petris rore conſperſis adhærens.

Lonchitis folia habet porri latioris, ſed latiora, ſubrubra, plurima, ad radicem circunfracta, vt ad terram procumbentia: pauca etiam habet in caule, in quo flores ſunt pileolis ſimiles, more comicarum perſonarum hiantes, nigri, candidum tamen quiddam hiatu oris veluti linguã C ad labrum inferius exerentes. ſemen eſt lanceæ ſimile, triquetrum, in inuolucro clauſum. radix dauco ſimilis: aſperis, ſqualidiſque locis exoritur.

Lonchitis verò altera aſpera folia profert ſcolopendræ ſimilia, aſperiora tamen maioráque, & magis diuiſa.

Lycium arbor eſt ſpinoſa, virgas trium cubitorum, & maiores proferens, in quibus folia inſunt denſa, buxo ſimilia. fructum fert piperis, nigrum, amarum, læuem. cortex ei eſt pallidus, diluto lycio ſimilis: radices latæ, lignoſæ. plurimum in Cappadocia & Lycia naſcitur, item D que in aliis pleriſque locis. aſperum amat ſolum. ſuccus ex eo exprimitur tuſis vnà cum frutice radicibus, & poſtquã aliquot dies in aqua maduerint, decoctis: tum exempto ligno, iterum eo qui ſupereſt liquore ad mellis conſiſtentiã decocto. adulteratur amurca inter coquendum admiſta, aut abſinthii ſucco, aut felle bubulo. Spuma autẽ coquendo innatans aufertur, & ad medicamenta oculorum adſeruatur: reliquo ad alia vtitor. Succus quoque ex ſemine expreſſo & in ſole ſiccato conficitur. Lycium optimum eſt quod igni accenditur, & reſtinctum ſpumam rubentẽ E habet, foris nigrum: quum frãgitur, fuluum, nõ viroſum, adſtringens cum amarore, colore croceo: quale eſt Indicũ quod præſtat cæteris, & eſt efficacius.

Lyſimachia caules cubitales, & maiores tenuéſque, fruticoſóſque fert: in quorum geniculis folia ſalici ſimilia exoriuntur, quæ guſtu adſtringente ſunt. flos rufus eſt, aut aureus. naſcitur paluſtribus & aquoſis locis.

Lychnis coronaria flos eſt, albæ violæ ſimilis, purpuraſcens, qui ad coronamenta adhibetur.

Lychnis agreſtis in omnibus eſt ſatiuæ ſimilis. eius F ſeminis binæ drachmæ potui datæ bilem per aluum educunt.

Lotus agreſtis in Libya naſcitur caule duorum cubitorum, atque etiam maiore, qui alas multas habeat: folia verò trifolio in pratis naſcenti ſimilia: ſemen fœnogræco ſimile, ſed multo minus fert: guſtúque medicato.

M

G

Macer cortex eſt ſubflauus, craſſus, guſtu valde adſtringens, qui ex Barbaria aduehitur.

Malabathri folium laudatur quod recens eſt, & cũ nigrore quodam candicat, non fragile, integrum, odore caput feriens, & odoris bonitate diutius permanens, nardum ſapore imitans, guſtu non ſalſo: quod verò infirmũ, minutim contuſum, & carioſum halitum affert, vitioſum eſt. eadem vim habet quam nardum: ſed illud ad omnia eſt efficacius. malabathri tamen vis ad vrinam ciendam eſt maior, & ſtomacho magis congruit. H

Mandragora, alter mas, alter fœmina: ac fœmina quidem mandragora niger eſt, qui tridacias dicitur, foliis anguſtioribus ac minoribus quàm lactucæ, viroſis, graueolentibus, in terram ſparſis: inter quæ poma ſunt ſorbis aut achradibus ſimilia, odorata: in quibus fructus eſt, vt pyri. radices prægrandes binæ aut ternæ inter ſe conuolutæ, nigra ſuperficie, intus albæ, craſſo cortice: caulem non habet. mas verò folia habet alba, lata, admodum magna, vt betæ. poma duplo maiora, crocei coloris, odorata cũ grauitate quadam, quibus etiam paſtores veſcuntur, & ſopore quodammodo corripiuntur. radix eſt alterius radici ſimilis, ſed maior & candidior. Eſt hic quoque caulis expers: ſuccus colligitur ex cortice radicis viridi contuſóque, & prælo ſubiecto, qui in ſole verſatus denſatur, & in fictili reponitur: ſuccus quoque è pomis ſimiliter exprimitur: ſed ignauus eſt is qui è pomis collectus fuerit. Cortex itidem à radice detractus lino traiicitur, & ſuſpenſus adſeruatur. Nonnulli radices ex vino ad tertias decoquunt, & defæcatum ſeruant: & cyathi vnius menſura ad magnos dolores, vigilias, & vbi ſine ſenſu doloris ſecare aut vrere velint, vtuntur. Iam liquor ex radice profundius excauata, in orbem punctis aperta, emanat, defluente in eam cauitatem liquore, atque ibidem collecto: ſuccus verò eſt liquore efficacior: ſed radices non vbique liquorem ferunt.

Marathron, *hoc eſt, fœniculum*, agreſte, magnum, quod hippomarathrum vocant, ſemen cachry ſimile fert, radix ei ſubeſt odorata. Quinetiam aliud hippomarathrum vocatur quod folia habet exigua, anguſta, oblonga: fructum rotundum ad coriãdri ſimilitudinem, acrem, odoratum, & calfaciendi vi præditum. Viribus autem prædicto reſpondet, ſed tamen agit imbecillius.

Marum herba eſt ſurculoſa, origani flori ſimilis: eius tamen folia multo candidiora ſunt, & flos odoratus, plurimum verò ad Magneſiam & Tralles naſcitur.

Mancoron genus quoddam mellis eſt cõcreti, quod in India & Arabia felici in harundinibus inuenitur, ſalis conſiſtentia, & quod dentibus ſubiectum ita vt ſal confringitur.

Melilotos præſtantiſſimus eſt Atticus, quique in Cyzico naſcitur, & Carthagine, croci colore, & odoratus. Oritur etiam in Campania prope Nolam colore luteo, odore infirmo.

Meliſſophyllon herba eſt qua apes delectantur. eius folia cedri odorem exhalant.

Meſpilum arbor ſpinoſa eſt, fructum exiguum, pomo ſimilem, iucundum ferens, habétque tria oſſicula: adſtringit, & in cibo ſumptus idoneus ſtomacho eſt. ſed aluum ſupprimit.

Medion herba naſcitur vmbroſis ſaxoſiſque locis, fõliis ſeridi ſimilibus, caule trium cubitorum, floribus purpureis, magnis, orbiculatis: fructu paruo, cnico ſimili: radice dodrantali, quæ baculi craſſitudinem habet, acerbíque ſaporis eſt.

Mecon rhœas, *id eſt, papauer erraticum*, ita nominatum eſt quia eius flos celeriter decidat. naſcitur in aruis verno tempore, quo etiam colligitur: folia habet origano ſimilia, aut cichorio, aut thymo, diuiſa, longiora: caulem iunci figura, rectum, craſſum, ad cubiti altitudinem: florem puniceum, quandóque candidum, anemonæ flori ſimilem: fructum rufum: radicem oblongam, ſubalbam, & parui digiti craſſitudinem habentem. Papauer autem paruum alterum ſatiuum eſt & hortenſe, cuius ſemen panẽ inditur ad tuendæ valetudinis vſum, & cum melle pro ſeſamo eodem vtuntur: thylacitem vocant, oblogum habens capitulum, ſemen album. Alterum verò agreſte eſt, capite demiſſo, nigro ſemine, quod etiam pithite nominatur: idque ab aliquibꝰ rhœas papauer vocatur, propterea quòd ex eo liquor defluat. Eſt tertium genus his agreſtius, & magis medicatum, & longius, oblõgo capite: probatiſſimus autem liquor eſt denſus, ponderoſus, odore ſoporiferus, guſtu amarus, qui facilè aqua diluitur, læuis, albus, non aſper, neque grumoſus, quique inter colandum non coeat veluti cera, & in ſole diffunditur, & ad lucernam non atra flamma ardet: quique vbi reſtinctus ſit, odoris vim conſeruat. Hunc adulterant miſcendo glaucium, aut gummi, aut agreſtis lactucæ ſuccum: quique glaucio indito adulteratur, in dilutione croci colorem reddit: qui ex lactucæ agreſtis ſucco, infirmo odore eſt, & aſperior: qui ex gummi, ignauus & pellucidus. Quidam verò ita

ſunt abſurdi, vt terra etiam ei indant. torretur ad oculorum medicinas, in fictili nouo, donec mollis & fuluus videatur. non erit fortaſſe alienum deſcribere quonam pacto liquor colligatur. Aliqui igitur capita & folia contundunt, ac prælo exprimunt: tum in mortario terunt, & in paſtillos redigunt: idque meconium nominatur, poteſtate multo ignauius quàm liquor ſit. In liquore autem colligendo oportet quum ros exaruerit, cultello aſteriſco circundante, ne ad interiora deſcēdat, ex obliquo in rectum ſummam capitum ſuperficiem incidere, & lacrymam exeuntem in cōchulam digito detergere, & non ita multo pòſt redire, ſiquidem concreta inuenietur: atque etiam ſequenti die ſimili modo comperietur: quæ in pila teri debet, & in paſtillos conformari, ac reponi: quum tamen inciditur, retrocedendum eſt, ne liquor à veſtibus deteratur.

Mecon ceratitis, *id eſt cornutum papauer*, (quod aliqui paralium, aliqui agreſte vocant) folia habet candida, hirſuta, verbaſco ſimilia, in ambitu ſerrata, vt papaueris agreſtis folia, caulémque ſimilem, florem palidum: fructum paruum, inflexum, fœnigræci corniculis ſimilem: ſemen exiguum, papaueris ſemini conſimile: radicem, cuius extrema pars nigra craſſáque. naſcitur maritimis & aſperis locis. Quidam errore ducti glaucium ex hoc papauere propter foliorum ſimilitudinem fieri putauerunt.

Mecon aphrodes, *id eſt, ſpumeum papauer*, (à nonnullis heraclea nominatur) caulē dodrātalem habet, foliúmque admodum paruum, ſtruthio ſimile. In eo fructum fert album: totáque herba ipſa alba eſt & ſpumea: radice nititur plerunque tenui: huius fructus colligitur æſtate, quum perfectè adoleuit, & ſiccatum reponitur.

Meum Athamanticum naſcitur plurimum in Macedonia, caule & foliis anetho ſimilib⁹, bicubiti plerunq; altitudine, radicibus in partes diſtractis, tenuibus, obliquis, & rectis, longis, odoratis, linguam calfacientibus. Medullarum præſtantiſſima eſt ceruina, deinde vitulina, tum taurina, poſtea caprilla, denique ouilla. cōcreſcit medulla ſub finem æſtatis autumno appropinquante: reliquis verò temporibus concrementum ſanguinis, & veluti caro friabilis in oſſibus inuenitur. nec cognoſci facilè poteſt, niſi quis eam ex oſſibus extrahat atque recondat. Curatur medulla recens aquæ aſperſione mollita ex ſelectis oſſibus, & per linteum excolata, & ſimiliter elota donec pura aqua defluat, tum in duplici vaſe liquata, ſordibus ſupernatātibus penna exceptis, & in pilam percolata: vbi compacta fuerit, in nouo fictili vaſe reponitur, omni fæce quæ ſubſidit diligenter deraſa. Si verò libet non curatam reponere, facito omnia quæ in anſerum & gallinarum adipe fiunt.

Mycetæ, *hoc eſt, fungi*, qui pernicioſi ſunt, multis de cauſis fiunt: nam vel apud clauos rubigine obſitos, aut veſtes putres, aut ſerpentum latibula, aut arbores ſua proprietate noxias oriuntur. Continent qui tales ſunt, concretum ſupra ſe lentorem quendam, & è terra eruti, ſi ita ſinantur, celerrimè putres redditi corrūpuntur. at qui eſculēti ſunt, iuſculum faciunt: ſed ipſi quoque liberalius ſumpti nocent, quum difficulter in ſtomacho coquantur, aut ſtrangulent, aut choleram afferant. Omnibus ſuccurritur potione olei aut nitri, aut lixiuii cum acida muria, aut decocto ſatureiæ, aut origani, aut ſtercore gallinaceo cum aceto epoto, aut cum melle copioſo delincto.

Myos ota, *id eſt, auricula muris*, multos ab vna radice caules mittit, ſubrubros, ab imo concauos: folia anguſta, oblonga, dorſo elato, nigricantia: per interualla deinceps geminata, & in acutius deſinentia. Exoriuntur etiam ex alis tenues cauliculi, in quibus floſculi cærulei, vt anagallidis ſunt, radices craſſitudinis digitorum, multas habent progerminationes. ad ſummam, eſt herba hæc ſcolopendræ ſimilis, tenuior tamen & minor. Huius radix illita ægilopas ſanat. ſunt etiam qui helxinem auriculam muris appellent.

Myrica arbor eſt quæ prope paludes & ſtagna naſcitur, fructum veluti florem ferens, conſiſtentia muſcoſum. Satiua autem in Ægypto & Syria prouenit, ſed in cæteris eſt agreſti ſimilis. fructum verò edit gallæ ſimilem, inæqualem, guſtum adſtringentem, qui vice gallæ oris medicamentis adhibetur.

Myriophyllon, *hoc eſt, millefolium*, caulis eſt tener, vniúſque radicis, circa quam multa folia læuia, fœniculo ſimilia, vnde nomen traxit, conſpiciuntur. Caulis ipſe eſt fulueſcens, prædenſus, ac veluti de induſtria expolitus. naſcitur verò paluſtribus locis.

Myrtus ſatiua medicinæ accommodatior eſt nigra quàm candida; & in hoc genere, potius montana, & tamen fructum imbecilliorem fert.

Myrtidanum verò quod vocant, inæqualis exortus eſt, tuménſque, & myrto concolor: trūcum eius quaſi manu complectens: ſed maior in eo quàm in myrto adſtringendi vis ineſt. Tuſus addito vino auſtero reponitur, & in paſtillos redactus, in vmbra ſiccatur: eſtque & cortice & fructu efficacior.

Myrtus agreſtis, aut oxymyrſine, cuius aſparagus nuper in lucem editus eſtur, vrinámque ciet: fructum orbiculatum, rubrum dum matureſcit, & interiorem partem oſſeam habentem profert.

Myrrhis (quam myrrham aliqui vocant) & caule & foliis cicutæ ſimilis eſt. radice nititur tenera, oblonga, orbiculata, odorata, ad mandendum ſuaui.

Moly folia gramini ſimilia, latiora tamen, humíque ſparſa habet, florem albæ violæ ſimilem, lacteo colore, minorem tamen, & ad violæ ſimilitudinem accedentem. caulem fert tenuem, quatuor cubitorum, in cuius ſummo quidam allio ſimile eſt. radix ei parua bulloſáque ſubeſt.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM liber duodecimus.

Ex Dioſcoride, de ſimpliciũ medicamentorum facultate atque apparatu, ab N litera vſque ad Ω.

N

NArdi ſunt duo genera: alterum Indicum, Syriacum alterũ nominatur, non quòd in Syria naſcatur, ſed quòd montis in quo oritur, vna pars ad Syrios, altera ad Indos vergit. Cæterùm in Syriaci genere præſtantius eſt recens, læue, multam comam habens, flauo colore, admodum odoratum, cyperum odore referens, breui ſpica, guſtu amaro, & linguam exiccante, & multo tempore in odoris iucunditate perdurante. Indicum verò alterum Gangitin vocant, à flumine quodam Gange quod præterfluit deducto nomine, iuxta quod nardum exoritur. Eius autem vis eſt propter aquoſos tractus imbecillior, ipſúmque eſt oblongius: & ab vnica eius radice numeroſæ ſpicæ, eǽque admodum crinitæ, & implicitæ, ac viroſi odoris exoriuntur. Quod verò altius in monte naſcitur, odoratius, curta ſpica, cyperum ſuauitate redolens, aliáque habens omnia quæ Syriaco ineſſe dicta ſunt. Vocatur etiam aliud quoddam ſampharitícum à regione in qua naſcitur, éſtque magna ſpica, cãdidiore caule, quem medium ex ſe interdum mittit, hircorum odorem vehementer exhalantem: quod genus eſt reiiciendum. Venditur etiam nardum madefactũ, quod ex eo cognoſcitur quòd alba, ſqualida, & ſine ſua lanugine ſpica ſit. Adulteratur ſtibio cũ aqua, aut palmeo vino, vt dẽſetur, & põderoſior fiat, inſpirato. Vbi vti velimus, auferendum eſt ab radicibus lutum, ſi ſit, & cribro excutiendus eſt puluis, qui ad manus eluendas accommodatus eſt. Reconditur autem ad oculorum medicinas in fictili nouo non picato tritum, & ex vino in paſtillos redactum.

Nardum verò Celticum in alpibus apud Ligures naſcitur, idque ab incolis Gallicum nominatur. Naſcitur etiam in Iſtria, éſtque exiguus frutex breuiſque, qui cum radice vellitur, & in faſciculos manipulóſque ligatur, & cõponitur: folia habet oblonga, ſubflaua: florem luteum. Caulibus tantùm radicibúſque vtimur, hique ſoli odoris bonitate ſunt præditi. quamobrem faſciculi pridie aqua ſpargendi ſunt, & ſiquid terreni inhæſerit, abiiciendum: humido pauimento ſubiecta prius charta ſternendi ſunt, ſequenti die purgandi, ſiquidem quod vtile eſt, ab aceroſo & alieno propter vim humoris non excutietur. Adulteratur impoſita eidem herba perſimili, quam ob viroſum odorem, hircum vocant: ſed facilè dignoſcitur, quoniam ea herba caulis expers eſt, atque candidior, & minus oblonga habet folia: quin ne radicem quidem amaram & aromaticam habet, vt nardi radix eſt. Itaq; cauliculos & radices, abiectis foliis, ad vſum reponito, ſique ſeruare volueris, trita vino excipito, in paſtillos conformato, fictili nouo diligenter operto recondito. Laudatiſſimum verò Celticum nardum eſt, quod recens eſt odoratúmque, ac multis radicibus præditum, non fragile, plenum.

Nardum montanum in Cilicia naſcitur. eius caules & folia eryngio ſimilia ſunt, minora tamen, & non aſpera, & aculeata. radices illi ſunt nigræ, odoratæ, binæ, aut etiam plures, vt aſphodeli: ſed multo graciliores, candidiores, & minores. nec caulem, nec fructum, nec florem profert. radix ad eadem ad quæ Celticum nardum facit.

Narciſſus habet folia porro ſimilia, ſed tenuia, & multò minora: cauliculum paruum, inanem, foliis vacantem, dodrante maiorem, in quo flos albus eſt, interius croceus, & in quibuſdam purpureus. Radix ei eſt alba, rotunda, ad bulbi formam: fructus veluti in membrana niger, prælõgus. Naſcitur præſtantiſſimus in montanis locis, odora-

A túſque. at qui in pratis & arenoſis oritur, porrum ſapit, & herbaceum halitũm ex ſe mittit.

Naſcaphthon (quod narcaphthon aliqui vocant) ex India affertur. corticis formam gerit, libro ſycamini ſimilem. Ad ſuffitus adhibetur propter ſuauem odorem quem ex ſe mitit.

Nymphæa in paludibus & ſtagnis naſcitur: folia habet ciborio ſimilia, minora tamen, & oblongiora quodammodo, aquam excedentia: aliqua etiam in aqua de-
B merſa, múltáque ex vna radice prodeuntia. flos albus eſt, lilio ſimilis, eius media pars crocea eſt. quũ defloruit, in rotundam formam redigitur, ad pomi aut capitis papaueris ſimilitudinem. Colore nigro fit, in quo fructus latus, dẽſus, guſtanti glutinoſus includitur: caulis non læuis, craſſus, niger, ciborii cauli ſimilis: radix nigra, craſſa, clauæ ſimilis, quæ autũno præciditur. Plurima in Cilicia in Anigro flumine, & in Haliarto Bœotiæ. Naſcitur & alia nymphæa antedictæ ſimilibus foliis, attamen alba radice & aſpera, flore luteo, & modo roſæ ſplendente. Oritur hæc in
C Theſſalia ad flumen Peneum.

Ξ

Xanthium (quod phaſganon aliqui vocant) in pinguibus locis & paludibus naſcitur. caulem pinguem habet anguloſúmque: in eóque alarum caua permulta ſunt. atriplici ſimilia ſunt folia, ſectiones habentia, odore naſturtii: fructum rotũdum fert, vt oliua magna: aculeatum, vt platani pilulæ, & veſtibus contactu inhærentem.

D Xyris (quam aliqui agreſtẽ iridem appellãt, Romani gladiolũ vocant) folium gerit iridi ſimile, ſed latius, & in ſummo acutum. è mediis foliis caulis prodit cubitalis, valde craſſus, in quo ſiliquæ ſunt triquetræ, & in eis flos purpureus, idque quod in medio eſt, puniceum. fructus in folliculis eruo ſimilis, rotũdus, magnus, acer: radixque geniculoſa, longa, rufa.

Xyphion (quod phaſganon, *id eſt enſem*, propter figuram foliorum nominant) iridi ſimile eſt, ſed breuius, atque anguſtius, & cultelli modo in mucronem deſinens, fi-
E broſum. caulem emittit cubitalem, ſucci plenum, in quo purpurei flores in ordinẽ digeſti, inter ſe diſtant. fructum edit rotundum. radices duas profert, alteram ſub altera conſidentem, exiguorum bulborum figura, quarum inferior eſt gracilis, ſuperna vberior. potiſſimum verò in aruis naſcitur.

O

Œnanthe folia habet paſtinacæ, florem candidum,
F caulem craſſum, dodrantalem, fructum atriplicis, radicem magnam, multis rotundis capitibus abundantem. naſcitur in petris.

Œnanthe etiam agreſtis vuæ fructus nominatur. quum floret, recondi debet fictili non picato: collectáque ſubſtrato linteo in vmbra ſiccanda.

Omphacium eſt acerbæ vuæ (vt Thaſiæ, aut Aminææ) nondum matureſcentis ſuccus, qui ante Canis exortum exprimendus eſt: expreſſúſque in æreo rutilo vaſe linteo operto vſquedum cogatur inſolandus. Oportet au-
G tem ſemper quicquid concretum ſit, liquido permiſcere, & cauere ne per noctẽ ſub dio maneat: ſiquidem ros concretionem impediet. Eligito flauum omphacium, friabile, perquam adſtringens mordénſque linguam. quidam etiam coquendo ſuccum condenſant.

Onagra frutex eſt arboris inſtar, prægrandis, amygdalino folio, ſed latiore, lilio non diſſimili: flore roſaceo magno, radice candida, longa, quæ ſiccata vini odorem refert. montanis locis naſcitur.

Onobrychis folia habet lenti ſimilia, paulo tamen longiora, caulem dodrantalem, florem puniceum, radi-

A cem paruam.nascitur humidis & incultis locis.

Onix, *hoc est unguis*, conchylii tegumentum est, ei simile quo tegitur purpura: quod in India in lacubus nardum ferentibus inuenitur. quod ideo suauem odorem spirat quòd conchylia inibi nardo vescantur. Præstantissimus onyx est qui è rubro mari affertur, albicans, pinguísque: nam qui Babylone aduehitur, niger est & minor. vterque in suffitu odoratus, sed castoreum quodammodo olet.

Oxyacantha, *hoc est acuta spina*, arbor est pyrastris similis, B sed minor,& valde spinosa. fructum fert myrti baccis similem, plenum, rubrum, fragilem,& inter nucleum: radicem habet multifidam, altè descendentem.

Oreoselinum, *id est apium montanum*, caulis dodrantalis est, ex tenui radice prodiens, circa quem ramuli & capitula sunt cicutæ similia, multo tamen tenuiora: in quibus fructus est prælongus, acer, odoratus, cumino similis. montanis verò locis prouenit.

Orestia herba est parua, tribus aut quatuor digitis terram excedens, foliis & viticulis coronopidi aut gramini C similibus, adstringentibus: radice prætenui, vt capillus est, alba, vinosa, quatuor digitorum longitudine. nascitur in collibus.

Origanum Heracleoticum (quod Conilam vocant) folium hyssopi habet, vmbellam verò non in rotæ speciẽ, sed veluti multifidam: seménque in summis virgis non densum.

Quod verò onitin appellant, folia habet candidiora, & hyssopo magis similia: seménque fert veluti coniunctos corymbos. vim Heracleotici habet, sed non ita efficax est. D

Syluestre autem origanum (quod alii panaces Heracleum, alii conilam nominant) folia origani, virgulta dodrantalia, tenuia, in quibus vmbellæ sunt anetho similes. radix exilis est atque inutilis.

Orminum herba est foliis marrubio similibus, caule semicubitali, quadrato, circa quem eminentiæ siliquis similes prodeunt, quæ ad radicem spectant, in quibus diuersum inest semen: nam in syluestri rotundum & fuscum inuenitur: in alio verò oblongum nigrúmque, quo E vtimur.

Ὀρόβινον ἄλευρον (*id est erui farinam*) sic cõficito: Vberiora candidáque grana deligito, permiscendóque aqua persper gito, donec quod satis sit combibant, deinde torreto vsquedum cortex rumpatur: tum mola trita cribro tenui traiecta farina reponatur.

Ὄρχις, *id est testiculus* (quem cynosorchin, *hoc est testiculum canis*, vocant) folia habet circa caulem & imam eius partem humi strata, oleæ molli similia, angustiora tamen & longiora: cauliculis longitudine dodrantis, in quibus F purpurei sunt flores: radicem bulbosam, oblongam, duplicem, angustam, vt oliuæ, superius alteram, & alteram inferius. alterámque plenam, alteram mollem, ac rugosam.

Alius testiculus est quem serapiadem aliqui vocant. is folia habet porri, oblonga, sed latiora, & crassa: caulem dodrantalem, flores subrufos purpureósque: radix testiculis similis subest.

Orchis, *id est testiculus castoris*. Eligito semper huius animalis testiculos qui ex vno principio connexi sunt, (non G possunt enim duo folliculi in vna membrana coniuncti reperiri) & qui liquorem intus cerosum habent, odore graui & viroso, gustu acri, mordente ac friabili: & qui naturalibus membranis vndique intersepti sunt. Adulterant castoreum nonnulli, ammoniacum aut gummi cum eiusdem animalis sanguine, aut castoreo ipsó subactum in folliculos instillantes & exiccantes. Falsò aiunt hoc animal, quum à venatoribus vrgetur, auellere sibi testes, atque abiicere, quum ne eos tangere quidem possit: sunt enim parum exerti, vt in sue. Oportet autem diuisa pelle, H melleum liquorem cum ambiente membrana assumere, & ita siccatum reponere.

Osyris exiguus frutex est, niger, tenuis, virgulam fractu difficilem habens,& in ea foliola, vt lini, in initio nigra, quæ deinde mutato colore rubescentia fiunt.

P

Panaces (quidam herculeum vocant) ex hoc opopanax colligitur, plurimúmque in Bœotia & Phocide Arcadiæ nascitur,& inibi ob quæstum quem ex liquore faciũt, studiosè colitur. foliis est asperis, in terra iacentibus, viridibus, ad ficulna multum accedentibus, in ambitu quinquepartita diuisione partitis. caulem, vt ferulam, fert altissimum, alba lanugine præditum, folia circa ipsum minora, vmbellámque in summo, vt anethum, habentem, florem verò luteum, semen odoratum & feruidum: radices multas, ab vno principio exorientes, albas, graui odore, crasso cortice, subamaro gustu. Nascitur idem in Cyrene Libyæ & Macedonia. Colligitur liquor secta radice cauliculis nuper pullulantibus. album autem liquorem ex se mittit, qui siccatus crocei coloris habet extremitatem. Excipiunt etiam liquorẽ effluentem foliis excauato solo substratis, eáque siccata tolluntur. Ex caule quoque per messem secto, liquorem eodem modo excipiunt. Ex radicibus verò præstantiores sunt albæ, distentæ, quæ cariem non senserint, gustu feruidæ, & aromaticæ. Fructus ex media ferula prodiens cibo idoneus est: qui verò ex agnatis oritur, minus nutrit. Liquor verò laudatissimus est qui amarissimus est, intus albus, foris croceus, læuis, pinguis, friabilis, citò liquescens, grauis odoris. nam niger & mollis, vitiosus est. Adulteratur ammoniaco & cera. Probatur digitis in aqua confricatus. qui enim vitio caret, resoluitur,& lactei fit coloris.

Panaces Asclepium & Chironium caulem tenuem è terra emittit, geniculis interseptum, cubitalem, circa quẽ folia fœniculo similia funduntur: sunt tamen maiora, hispidioráque,& graueolentia. Suprà verò vmbella est, in qua flores aurei coloris sunt, acres, odorati: radix exigua tenuísque. Sunt etiam qui syluestre origanum panaces vocent, alii verò conilam. de quibus quum de origano ageretur dictum est.

Panaces verò Chironium præcipuè nascitur in monte Pelio, foliis amaraco similibus, flore aureo, radice tenui, non profunda. herba ipsa gustu acri est.

Pancration (quod aliqui etiam scillam vocant) radix est magno bulbo similis, subrufa, amara, feruida ad gustum: folia lilii habet, sed longiora.

Parthenium (quod aliqui amaracum, aliqui leucanthemon appellant) folia coriandri habet, flores per ambitum albos, in medio luteos, odore subuiroso, & sapore amarescente.

Paronychia exiguus frutex est, nascitúrque in petris, peplo similis, longitudine minor, foliis maior.

Piper fructum fert in principio prælongum, veluti siliquas, quod longum piper est, habétque intus aliquid tenui milio simile: quod absolutum, piper euadit. id autem suis temporibus dehiscens, racemos ex se mittit, grana quæ videmus ferentes: & alia acerba quæ albi piperis nomen habent, quod oculorum medicinis, antidotísque accommodatissimum est. Nigrũ verò est suauius & acrius albo. atque album quidem quòd acerbum sit, cæteris imbecillius est. Eligito piper quod ponderosius sit, plenum, nigrum, non valde rugosum, recens, non furfuraceum. In nigri verò genere inuenitur etiam quod defectum, inane, leuéque sit, quod brasma (*quasi abortus*) vocatur. In fictili nouo ad carbones torretur continuè mouendo. Eius radix non est zingiber, vt quidam sunt rati. costo autem est similis,& gustum excalfacit.

Peplus (sunt qui sycen, qui spumeum papauer nominent) frutex est exiguus, albi liquoris plenus, folio paruo rutæ simili, sed latiore. tota verò coma fere dodrantalis est, in orbem circumacta, in terra iacens. sub foliis minutus fructus rotundúsque est. radix vnica, inutilis. in hortis nascitur & vinetis. colligitur par messem. in vmbra siccatur,& continuò versatur. fructus tusus & feruefactus reconditur.

Peplis verò (quam syluestrem portulacam vocant, Hippocratésque ipse peplion nominat) in maritimis maximè nascitur locis. frutex frõdosus, liquoris cãdidi plenus, folio satiuæ portulacæ, sed in orbẽ acto, & in parte inferiore rubescẽte Fruct⁹ rotũdus foliis subest, vt in peplo: fer-

nido gustu. radix tenuis, inutilis. colligitur, reponitur, & sale conditur, & datur vt peplus, eadem vi prædita.

Periclymenon (quod alii splenion, alii etiam clymenon ipsum vocant) frutex paruus est, simplex, caule quadradrato, & per interualla foliolis circundato albicantibus, hederæ figura. inter folia surculi exeũt, in quibus fructus est hederæ similis, qui quasi in folium procumbit, durus, qui difficulter auellitur: radix longa. Oritur in aruis & sepibus, sese fruticibus adflantibus inuolens.

Peristereon, aquosis locis nascitur. videtur autem inde nomen traxisse quòd *περιςεραὶ, id est columbæ*, in eo libenter versentur. herba est dodrantis habens altitudinem, aut etiam maiorem. folia ex caule prodeunt incisa & subalbida: eáque plerunque ex vnico ramo, vnicáque radice constare comperitur.

Persea arbor est in Ægypto proueniens.

Petasitis, pediculus est cubito maior, pollicis crassitudine: in quo petasi figura folium est, grande, ad fungi similitudinem impositum.

Peucedanum, caulem gracilem emittit, fœniculo similem: comam habet copiosam, & densam, florem luteum, nigram radicem, graueolentem, vberem, liquoris plenam. in montibus vmbrosis nascitur. Liquor excipitur è radice tenera cultello concisa: & quod defluit, statim in vmbra reponitur. gignit verò, dum colligitur, capitis dolorem, & vertiginem: nisi quis nares rosaceo inungat, & caput perfundat. Vbi detractus liquor est, radix ad nullam rem est vtilis. sed ex caulibus quoque liquor succúsque colligitur, vt ex mandragora, succúsque minus efficax est quàm liquor, & citius euanescit. Quandoque autem concreta lacryma inuenitur thuri similis caulibus, radicique peucedani inhærens. Liquor laudatissimus est is qui in Sardinia & Samothracia conficitur, odore graui, fuluescente, & gustu feruido.

Peganon, *id est ruta*, acrior est montana quàm satiua, & ineptior. ex hortensi verò ruta ea quæ propè ficus nascitur, est ad vescendum accommodatior.

Peganon verò agreste (quod moly quidam vocant) in Cappadocia & Galatia Asiæ natum, frutex est, plures ab vna radice virgas proferens, foliáque multo longiora quàm alia ruta, itémque magis tenera, & graui odore: florem album. in cacumine capitula habet paulo maiora quàm ruta satiua, quæ maximè ex tribus partibus constant. in iis semen est subfuluum, triquetrum, valde amarum gustantibus, cuius est vsus. Autumno maturescit semen, quod nonnulli harmala vocant, Syri verò besasa, Cappadoces moly, quoniam cum moly similitudinem quandam habet: radice nigra, flore albo. nascitur in collibus & fœcundis locis.

Pix liquida ex pinguissimis piceæ & pini lignis colligitur. probatur splendens, læuis, pura. Fit quoque pisselæon ex pice, separato eo quod aquosum in ea inest, quod vt serum in lacte, sic in pice supernatat: excipitúrque in pice coquenda puris supra eam lanis expansis, quæ vbi euaporato halitu madescunt, in vas exprimuntur: id quod vsque faciendum est dum pix coquitur. Fuligo verò ex liquida pice colligitur ad hunc modum: In lucernam nouam quæ ellychnium habeat, aliquid picis inde, atque accende, obturáque fictili vase quod clibani formam habeat, supernè quidem fornicato & angusto, infernè verò foramen habente, vt clibani habent, atque inibi sine vt ardeat. vbi verò prior humor consumptus fuerit, nouum infundito, donec tantũ fuliginis quantũ satis sit feceris: tũ ea vtitor.

Pix verò sicca ex liquida decocta fit. ex ea quædam est viscosa, quædam sicca. probatur autem quæ pinguis est, pura, viscosa, subfulua, & resinosa: talis porrò est Lycia, & Brutia, cõiuncta simul picis resinæque natura. Vocatur etiam quædam pissasphaltus, eáque in Appollonia ad Epidaurum fit, quæ ex Ceraunis montibus impetu fluminis rapitur, æstúque in littus eructatur, coacta in glebas, mixtam bitumini picem redolens.

Polemonium, (alii phileterium vocant) ramos tenues habet, vtrinque pinnatos: folia paulo maiora quàm ruta, sed longiora, ad polygoni aut nepitæ similitudinem. In eis summis veluti corymbi sunt, in quibus semen nigrũ

A radix ei cubitalis est, subcandida, struthio similis. montanis & asperis nascitur locis.

Polium alterum montanũ est, cui nomen est teuthrio, & cuius est vsus. exiguus frutex est, albus, tenui folio, dodrantalis, fructu refertus, capitulum in summo habens corymbi forma, paruum, cano capillo simile, graui odore, cum quadam odoris suauitate. alterum fruticosius est, nõ vsqueadeo odore valido, atque etiam inefficacius.

Polygalon (quidam osirin vocant) caulem dodrantalẽ habet, folia lenticulæ, gustum subacerbum.

B Polygonon, *id est herba sanguinalis*: mas, ab aliis carcinethron, ab aliis teuthrobanon, ab aliis clema dicitur, herba est quæ ramos tenues, teneros, multósque habet, ac geniculis interseptos, qui per terram serpunt vt gramen: folia rutæ similia, longiora tamen & molliora. fructum in singulis foliis fert, quamobrem mascula nominatur. flos albus est aut puniceus.

Polygonon fœmina paruus frutex est, multos ramos ferens: cuius caulis est tener, harundini similis, densis geniculis, & inter se tubarum modo insitis. geniculos cingunt in orbem apices foliolis pini similes. radix est inutilis.
C nascitur in riguis locis.

Polygonatum nascitur in montibus. frutex est cubito maior, folia habet lauri, sed latiora & leuiora: saporem cydonii, aut punici mali, cum adstrictione. in vnoquoque exortu foliorum flores albi prodeunt plures, & numero maiores quàm folia, cœpta à radice supputatione. radicẽ fert albam, longam, mollem, geniculis plenam, hirsutam, graueolentem, crassitudine digiti.

Polycnemõ, paruus frutex est, surculosus, foliis origani, caule vt pulegii, geniculis multis intersepto: vmbellam ta-
D men non habet, sed in summõ paruos corymbos, acres simul, & suauitatem etiam odoris spirantes.

Polypodium nascitur in petris muscosis, & antris, aut arborum, ac præsertim quercuum caudicibus, palmi altitudine, filici simile, subhispidum, incisuris diuisum, sed non adeò minutis. radix subest hirsuta, in qua cirri, ceu polyporum, continentur crassitudine parui digiti. abrasa verò interna pars viridis, gustu acerbo, & subdulci.

Poterium (sunt qui phrynion, Iones neurada, qui acidoton appellent) grandis frutex est, ramis mollibus, longis, lentis, tenuibúsque, ac tragacanthæ similibus, foliis
E paruis, orbiculatis: totus denique frutex est lanosa circundatus lanugine, éstque aculeatus, floribus exiguis, viridibus. fructum fert gustanti odoratum, & acrem, sed nullius vsus. nascitur arenosis locis, & in collibus. radices subsunt duum cubitorum aut trium, firmæ, nerueæ, quæ ad terram resciссæ lacrymam gummi similem ex se mittunt.

Potamogeton folium betæ habet, hirsutum, paululum extra aquam eminens.

Propolis eligenda est quæ flaua est odoratáque, & sty-
F racem redolet, & quæ in subarido mollis sit, ac mastiches instar sit ductilis.

Ptarmica exiguus frutex est, multis ramis, tenuibus, orbiculatis, abrotono similib⁹ refertus. circa quos folia sunt oblonga, oleis similia. in summo capitulum, vt in anthemide est, paruum, orbiculatum, acre, & suo odoratu sternutationes excitans.

Pteris, *id est filix* (sunt qui blãchnon, qui polyrrhizon vocent) folia habet caulis, fructus, & floris expertia, ex vno pediculo prodeuntia, ad cubiti magnitudinem, multifi-
G da, & alarum auium modo pennata, sub graui odore. radicem habet nigræ extremitatis, prælongam, ex qua plures aliæ veluti adnatæ exoriuntur: gustu subadstringenti. nascitur montanis & saxosis locis. Pycnocomon erucæ similia habet folia, sed aspera, acria, & crassiora: caulem quadratum, florem ocymo similem, fructum vt porrum, radicem nigram, rotundam, pallidam, vt paruum pomum, terrestre quid redolentem. oritur locis saxosis.

H Pyrethrum herba est, caulem, foliáque emittit, vt daucum syluestre aut fœniculum: vmbellam instar rotæ, vt anethum. radix est pollicis crassitudine, longa, gustui feruidissima, & eadem pituitam elicit.

R

Rha aut rheum probatissimum est quod teredinem nõ sensit, quod in gustu glutitiosum cum leni adstrictione lentescit, commanducatúmque pallescit, & croci colorem aliquem refert.

Rhamnus frutex est in sepibus nascens, ramos rectos ferens, vt oxyacantha, folia oblonga, subpinguia, mollia. Est & altera rhamnus candidior: atque etiam tertia nigrior, quæ folia habet latiora, & etiam leniter rubescentia, cuius rami quinûm cubitorum longitudinem implent, magis spinosi illi quidem, sed B spinis infirmioribus, & minus rigentibus. fructus latus tenuísque folliculi figura & spondylio similis.

Resina ex lentisco fit, quæ lentiscina nominatur, & ab aliquibus mastiche. ea plurima præstantissimáque in Chio insula conficitur. Cæteris præfertur in eo genere quæ pellucet, & suo candore ceræ Tyrrhenicæ similis est, adulta, retorrida, friabilis, odorata. viridis minus probatur. adulteratur hæc admisto thure; pineæque nucis C resina.

Resina terebinthina cæteris excellit quæ dilucidior est, alba, vitrei coloris, odorata, terebinthum olens. ac terebinthina quidem cæteras omnes antecedit. proxima huic lentiscina, deinde pinea, & abiegna, postea verò ex pcea & pineis nucibus confecta numeratur.

Resina liquida ex pinu & picea, ex Gallia & Hetruria aduehitur, & olim etiam ex vrbe Colophone afferebatur: ex qua etiam nomen traxit, vt Colophonia resina diceretur. A Gallia quoque subalpina venit (quam incolæ D laricem vocant) quæ egregiè facit ad tusses inueteratas. Colore autem differunt inter se: alia enim candida est, alia olei colore, alia melli similis, vt larinx est. Cupressus quoque liquidam resinam fundit. Quæ verò sicca est, alia est ex pineis nucibus, alia ex picea, alia pinea, alia abiegna. Inter omnes elige odoratissimam, pellucidam, non torridam, neque dilutam, friabilem, ac ceræ similem. Inter eas præstat cæteris pinea & abiegna: sunt enim odoratæ, & thus olent. Ex Pityusa Hispaniæ insula multæ resinæ comportantur: quæ verò ex picea & nucleis pineis fit, itémque ex cupresso, inferiores sunt, nec pares aliis vires habent, & tamen ad eadem ad quæ aliæ, itidem adhi- E bentur. Lentiscina verò proportione respondet terebinthinæ. Vritur liquida resina omnis in vase, quod quadrupli capax sit eius humoris qui infunditur. Resinæ autem congius in duobus aquæ pluuiæ congiis in vase æneo coquitur leuiter ad carbones, continuè agitando, donec odorem omnem amiserit, friabilisque & torrida efficiatur, ac digitis cedat: tum refrigerata in vase fictili non picato reponenda est. Eximii autem candoris fiet si resina omnis eliquata percoletur, & sordes ab ea excernantur. Cre- F mantur etiam resinæ sine aqua ad carbones leuiter primùm: & vbi coire cœperint, maior carbonum copia subiicienda est, & tres dies ac noctes absq; vllo interuallo discoquendæ, vsquedum antedictas suas proprietates amiserint, ac postea (vt dictum est) reponendæ. Aridas verò vnius diei spatio satis erit decoxisse, atque ita reponere. Ex resina quoque non secus quàm ex thure fuligo colligitur, si vas aliquod cauum superponatur.

Rosa refrigerat: quæ sicca est, magis adstringit. succus ex teneris exprimitur vnguibus exectis: reliquum in pila conteri ac premi debet in vmbra, donec cogatur, atque G ita reponendum, ad oculos circumlinendos accommodatum. folia in vmbra siccantur continuò versata, ne situm contrahant.

Rhodia radix in Macedonia nascitur, costo similis, sed læuior, & inæqualis: eáque contrita rosarum odorem præfert.

Rhus obsoniorum, fructus est rhois, qua coriorum infectores vtuntur.

Rhous verò arbuscula est in petris nascens duûm fere cubitorum altitudine, in qua folia oblonga, subrubentia, H in ambitu ad serræ modum diuisa. fructus illi racemulis similis, densus, terebinthi magnitudine, quadantenus latus, cuius id quod vice corticis eum continet, perquam vtile est. Liquamentum verò ex foliis aridis fit aqua indo- A ctis, vt lycium, ad consistentiam vsque, ad eadem ad quæ lycium valens.

S

Sagapenum, liquor est herbæ ferulaceæ in Media nascentis. præstantius est id quod pellucidum est, extrà fuluum, intus candidum, olens aliquid mediũ inter silphii liquorem & galbani, & quod gustu acri sit.

Salamandra, species lacertæ est, iners, varia, quæ falsò credita est igni non cremari. vim habet erodentem, vl- B cerantem, & calfacientem. miscetur exedentibus, & vlcerantibus facultatibus, & lepras abolentibus, veluti cantharis: & simili modo adseruatur. liquefacta etiam in oleo ilos euellit.

Sampsuchum laudatissimum est Cyzicenum & Cyprium: secundo loco censetur Ægyptium. vocatur autem à Cyzicenis & Siculis, amaracus. herba autem est multis ramis prædita, per terram serpens, foliis hirsutis, & orbiculatis, atque eius calaminthæ quæ tenui constat folio, si- C milibus. odoratissima herba est; ac calfaciens, & coronis inseritur.

Sarcocolla lacryma est arboris in Perside nascentis, pollini thuris similis, subfulua, gustu amaro, adulteratur gummi admixto.

Satyrion (aliqui trifolium vocant) quoniam tria folia plerunque fert, vt ad terram fracta, lapatho aut lilio similia: minora tamen ac rubescentia. caulem longum nudúmque cubiti altitudine, florem lilii forma candidum, radicem bulbosam pomi magnitudine profert rufam, in- D tus verò albam, vt ouum: gustu dulci & ori grato.

Est etiam alterum satyrion quod erythroicum, *hoc est rubens*, dicitur, semini lini simile. sed maius, & splendescens, & læue, & æquè firmum. Eius verò radicis cortex tenuis est & rufus: interior verò pars alba, éstque gustanti ori grata & dulcis. Nascitur in apricis & montanis locis.

Santonicum absinthio simile est, non tamen ita semine refertum: itémque subamarum, & ad eadem ad quæ seriphum efficax.

Eleoselinon, *id est apium palustre*, nascitur aquosis locis, E satiuo aliquanto maius.

Seris agrestis est & satiua: agrestis picris aut cichorium vocatur, cuius & latiora, & ori iucundiora quàm hortensis sunt folia. Hortensis verò duplex est genus: altera enim magis ad lactucæ similitudinem accedit, & latis foliis est, & amarescens: altera folia habet angustiora, & subamara est.

Seriphium, *hoc est marinum absinthium*, in monte Tauro copiosissimum prouenit. herba est tenuis, abrotoni F parui similitudine, referta minutis seminibus, subamara, stomacho aliena, graueolens, & cum quadam caliditate adstringens.

Seseli Massiliense, folia habet fœniculo similia, crassiora tamen, & caulem vegetiorem: vmbellam profert anetho similem, in qua fructus oblongus, angulosus, acer in cibo statim. radix longa, odorata.

Seseli verò Æthiopicum hederæ folia habet, sed minora, & oblonga, ad periclymeni similitudinem accedentia. frutex est grandis. viticulas fere duorum cubitorum habet, in quibus ramuli dodrantales sunt: capita vt anethi: semen nigrum, densum, vt triticum: & acrius, & o- G doratius Massiliensi, & valde suaue. éstque ad eadem efficax.

Seseli Peloponnesiacum folia habet cicutæ, crassiora tamen, caulémque Massiliensi maiorem, ferulaceum, in quo summo vmbella est ampla: in ea fructus latior, & carnosior, & odoratus continetur: easdémque vires habet. Nascitur in asperis humidisque locis & collibus. In Ida quoque exoritur.

Sesamoides maius (quod Anticyraicum veratrum vocant, quoniam albo veratro in purgationibus miscetur) H folia habet rutæ similia, longa, florem album, radicem gracilem, ignauam, semen sesamo simile, gustu amarum.

Sesamoides minus cauliculos dodrantales habet foliis coronopi, hispidioribus tamen & minoribus. in sum-

mis cauliculis capitula ſunt florũm penè purpureorum, A quorum medium albicat, ſemen ſeſamo ſimile,amarum, fuluum. radix tenuis.naſcitur in aſperis locis.

Sideritin (aliqui heracleam vocant) folia habet marrubii,ſed longiora,ad ſaluiæ aut quercus formam accedentia,minora tamen,& aſpera. quadratos caules ac dodrantales,vel etiam maiores producit, non ingrato guſtu,& qui quodammodo adſtringant: in quibus per interualla orbiculatæ vertebræ,vt in marrubio, ſunt, atque in eis ſemen nigrum.naſcitur locis lapidoſis.

Sideritis altera eſt ramulis duorum cubitorum, exili- B bus.folia habet longis pediculis inhærentia, foliis filicis ſimilia,numeroſa,vtrinque per oras diuiſa. habet etiam à ſuperioribus alarum cauis alios ramulos prodeuntes, tenues, longos: in quorum cacumine orbiculata capitula & aſpera ſunt,quibus ſemen betæ ſimile,ſed rotundius ac durius continetur.

Sideritis tertia eſt(quam heracleam quoque Crateuas nominat)quæ in parietibus vinetiſque naſcitur,foliis paruis,numeroſis,ab vna radice exorientibus, coriandro ſimilibus.circa cauliculos dodrantales,teneros,ſubcandi- C dos,& ſubrubicundos,flores puniceos,paruos,guſtanti amaros ac glutinoſos habet.

Sideritin quoque nonnulli achilleam vocant: hæc ramulos dodrantales aut maiores profert, fuſorum forma,circa eos foliola parua,tenuia,ex obliquo multas denſaſque diuiſiones habentia, ad coriandri ſimilitudinem, ſubrufa,multum olentia,glutinoſa,multi odoris, non iniucundi,ſed medicati. vmbella in eis ſummis orbiculata inſidet.flores candidi ſunt, & deinde aurei. naſcitur pingui ſolo. D

Σίκυος ἄγριος,id eſt agreſtis cucumis,eſt ex quo id quod elaterium vocant, ad hunc modum conficitur: Decerpito huiuſmodi cucumeres qui tacti protinus exiliunt,& diem vnum ſeruato: poſtridie verò,cribrum non adeò denſum crateri ſuperponito, & cultro ſupino , cuius acies ſurſum vergat,vtriſque manibus cucumeres ſingulos apprehendito,ac findito: humorémque in ſubiectum cratera per cribrum exprimito,ſimúlque carnoſum quod cribro inhæſerit exprimito: quod ita ex cucumeribus expreſſeris, in peluim paratam demittito. Coaceruata autem in cri- E bro omnia quæ inciſa fuerint, aqua dulci perfundantur, & vbi expreſſeris,abiiciatur.humor verò qui in pelui eſt, agitandus & ſubigendus eſt,ac linteo contectus in ſole ſtatuendus: vbi conſtiterit,tota aqua ſupernatans, & quod in ſummo concreuit,effundatur. quod identidem facies vſquedum aqua ſupernatabit.quam quum diligenter exterſeris,tum ſubſidentia in mortarium coniecta contere, & in paſtillos redige. Videtur autem præſtantiſſimum elaterium eſſe quod cum candore leuiter humectum eſt, ac læuorem & leuitatem habet, guſtúque amariſſimum: F & lucernæ admotum,facilè accenditur.contrà verò quod porri colorem habet, aſperúmque eſt, & aſpectu turbidum,ſordiúmque ac cineris plenum,id & graue eſt & vitioſum.Nonnulli etiam ſunt qui cucumeris ſuccum miſceant: nonnulli amylum, vt & candorem & leuitatem æmitentur.Duorum autem annorum vſque ad decem annos purgationibus accommodatum elaterium eſt:perfecta menſura eſt obolus,minima ſemiobolus: pueris ærei duo copioſius datum,periculum affert. G

Silybum ſpina eſt cuius latiora ſunt folia, chamæleoni albo ſimilia: quæ recens,decocta ex oleo & ſale comeditur.

Silphium,*id eſt laſerpitium*, radix naſcitur in Syria,Armenia,& Libya.eius caulem maſtieron vocant, ferulæ ſimilem,foliis apio ſimilibus,ſemine lato,quod magudarin appellant.radix autem excalfacit,flatus gignit, ructus excitat,exiccat,ægrè cõcoquitur, & veſicæ nocet. colligitur è radice ſcarificata,& item caule,ex ſilphio liquor: in quo genere præſtat is qui rubeſcit, ac pellucidus eſt, qui- H que myrrham olet,& odore valet,guſtúque ſuaui:non porraceus,neque cuius immitis guſtus eſt,& qui quum diluitur,facilè exalbeſcit. Cyrenaicus verò, ſiquis modicum eius guſtarit,humorem in toto corpore ciebit: blandiſſimo autem odore eſt,vt guſtantis os ipſum, niſi paululum,oleat: at Medicus & Syriacus imbecilliores ſunt,ſed magis viroſum odorẽ reddunt.liquor omnis, priuſquam ſiccatus fuerit,adulteratur indito ſagapeno aut lomento fabarum: quod guſtu,odore,aſpectu, & diluendo deprehenditur.Quidam etiam ipſum ſilphii nomine appellauerunt,radicem verò magudarin,folia verò maſpeta.Efficaciſſimus autem eſt liquor,deinde folia,tum caulis.flatus gignit,acérque eſt. Ad potiones reſoluitur amygdalis amaris,aut ruta,aut calido pane,aut melle, aut aqua. Foliorum verò liquor eadem præſtat,ſed efficacia multo minore.eſtur autem ex aceto mulſo, ad arteriæ aſperæ vitia accommodatum.veſcuntur etiam cum lactucis,ſilphium pro eruca adhibentes.

Altera quoque magudaris in Libya eſſe perhibetur,cuius radix ſilphio eſt ſimilis,minus tamen acris & laxa,& quæ liquorem nullum habet: quæ eadem quæ ſilphium præſtat.

Sinapi eligi debet non magnopere ſiccum, & retorridum,ſed quod fractum intus vireſcat, & veluti quendam ſuccum habeat: ſiquidem quod tale ſit, id & recens & vigens eſt. Exprimitur ex viridis ſuccus,& ſiccatur in ſole.

Sinon ſemen paruum eſt in Syria naſcens, apio ſimile,oblongum,nigrum,feruens.

Sium frutex eſt rectus,pinguis,foliis oluſatri,minoribus tamen,& aromaticis.De hoc Crateuas ita memoriæ prodidit,vt eſſe herbam fruticis ſpecie, pauca ferentem folia,rotunda,maiora quàm menthæ, nigra, pinguia, ad erucam accedentia,ſcriptum reliquerit.

Siſymbrium (quod alii Cardaminem,alii ſium vocant) aquatilis herba eſt,in eiſdem locis in quibus ſium proueniens: hanc cardaminam aliqui nominant, quoniam Cardamo,*id eſt naſturtio*,ſit guſtu ſimilis. folium habet in principio orbiculatum: vbi adoleuit,erucæ modo fiſſum.

Siſymbrium(ſunt qui ſerpyllum maiorem nominẽt) naſcitur in cultis locis menthæ ſatiuæ ſimile, latiore tamen folio,& odorato.coronis inſeritur.

Scammonea multos ab vna radice ramos ternos aut quaternos mittit,trium aut quatuor cubitorum longitudine,pingues,aliquid craſſitudinis præ ſe ferentes: folia hirſuta,helxinæ aut hederæ ſimilia , molliora tamen,& triangula: flores albos,orbiculatos,& in calathi modum cauos,& graueolentes: radicem oblongam, craſſam, vt brachium,albam,graueolentem,liquoris plenam. Colligitur autem liquor capite ab radice diſſecto,& in teſtudinis formam excauata cultro radice: ita enim in cauum liquor defluit, qui poſtea conchulis excipitur. Alii ſerobes in terra mortarii inſtar effodiunt, in quos ſubſtratis nucum foliis radices abradentes,liquorem effundunt,atque ita ſiccatum extrahunt.Probatur qui pellucidus eſt,læuis, rarus,taurinæ collæ colore,tenuibus fiſtulis, ſpongioſus, qualis eſt is qui in Myſia Aſiæ conficitur. Nec ſolùm autem animum attendere oportet,vtrum linguam tangendo exalbeſcat,ſiquidem hoc etiam fiet permixto eidem tithymali liquore:ſed potius adhibere mentem antedictis conuenit,& item ſi non vehementer linguam exurat, quod tithymalo ei admixto ſolet contingere.

Scinchus alius Ægyptius eſt,alius Indicus, atque alius etiã in Rubro naſcitur mari, alius denique Apolloniæ in Mauritania reperitur. Eſt autẽ terreſtris crocodilus,ſuum proprium genus habens,& cum naſturtio ſale conditur.

Scilla acrem feruidámque vim habet. aſſata ad multas res vtilis efficitur.Cruſta autem ex polline,aut luto inuoluta in furnum aut fornacem iniicitur,aut carbonibus obruitur,donec lutum aut cruſta obducta ſit abundè toſta.ea ablata, ſi ſcilla nondum emolleſcat , eam iterum oblinemus,atque idem faciemus:ſi verò ne tum quidem aſſata erit,maximè noxia eſt,vt per interna detur. Aſſatur eadem in olla quæ luto clauſa in furnum demittitur. ex ea ſumitur quod maximè intimum eſt, & exteriora abiiciuntur: & diſſecta in partes ſcilla coquitur,effuſa priore aqua,& alia impoſita,donec nec amara,nec acris aqua ſit. atque ita ſecta in vmbra ſiccatur,lino traiecta ita vt fruſta ſeſe non contingant.

Scolymus, *hoc est carduus*, folia habet media inter chamæleonem & ſpinam albam, ſed nigriora & craſſiora. caulem longum foliorum plenum profert, in quo eſt aculeatum caput. radix nigra eſt craſſáque, in qua vis & facultas ineſt.

Scordium in montanis & paluſtribus naſcitur, foliis chamædryos, ſed maioribus, nec ſic in ambitu diuiſis, odore aliquantum allium olentibus, guſtu amaris & adſtringentibus: caulibus quadratis, in quibus flos rubeſcens inſidet.

Scordon, *hoc eſt allium*, quoddam ſatiuum eſt, quod hortenſe eſt, & in Ægypto naſcitur vno capite, albũ: vocántque eius diuiſiones, ſpicas: quoddam verò agreſte, quod ophioſcorodon, *quaſi anguinum allium*, nominant.

Scordopraſum verò porri magnitudinẽ exæquat, éſtque porri & alii qualitatis particeps.

Smilax hortenſis, cuius fructus ab aliquibus lobia, *id eſt paruæ ſiliquæ*, ab aliquibus aſparagus vocatur: folia habet hederæ, molliora tamen: caules tenues, & capreolos qui vicinis fruticibus ſeſe inuoluant: qui vſqueadeo creſcunt, vt ſcenas etiam repræſentent. fructum fert fœnogræco ſimilem, ſed longiorem, & magis toroſum. in eo ſemina ſunt renibus ſimilia, ſed non æquali colore, ſed in parte ſubpurpureo.

Smyrna, *hoc eſt myrrha*, lacryma eſt arboris in Arabia naſcentis, éſtque ſpinæ Ægyptiæ ſimilis, è qua vulnerata defluit lacryma in tegetes ſubſtratas: alia verò circa arboris truncum concreſcit. Vocatur ex his vna pediaſimos pinguis, qua expreſſa ſtacte emittitur: alia verò gabira pinguiſſima, quæ læto & pingui ſolo naſcitur, quæ multum ſtactes ex ſe mittit. Principem verò locum tenet quæ Troglodytica nominatur, à regione quæ eandem parit: ſubuiridis hæc eſt tranſlucidáque. Quinetiam legitur tenuis quædam, quæ poſt Troglodyticam in myrrhæ cenſu reponitur, bdellii inſtar lenteſcens, odore ſubuiroſo, & apricis locis proueniens. Alia quædam caucalis dicitur, admodum exoleta, nigra & torrida. Omnium peſſima eſt ea quæ ergaſima nominatur, ſqualida, & pinguedine vacans, acris, gummi odore & viribus proxima. Quæ itidem minea vocatur, reprobanda eſt. Ex omnibus expreſſiones fiunt: ſed à pinguibus odoratæ & pingues: à ſiccis, non pingues nec odoratæ. minus verò odorata eſt expreſſa myrrha, quæ quum exprimeretur, & in paſtillos redigeretur, oleum non aſſumpſit. Adulteratur macerato gummi in aqua, in qua myrrha maduerit, & myrrhæ admixto. Eligenda eſt recens, fragilis, læuis, concolor ex omni parte, & quæ quum frangitur, diuiſiones vnguium modo læues candidáſque oſtendat, minutis glebis, amara, odorata, acris, calfaciens. grauis verò & quæ piceo colore eſt inutilis eſt. Fuligo etiam ex ea fit, vt ex thure fieri oſtendimus, quæ ad eadem eſt accommodata.

Smyrna verò, *hoc eſt myrrha*, Bœotica inciſa, radix eſt arboris in Bœotia naſcentis. eligito eam quæ myrrhã ſuauitate odoris refert.

Sonchi ſunt duo genera: alterum agreſtius eſt, & ſpinoſius, alterum tenerius & veſcum: caulis anguloſus, ſubrubeſcens, inanis, folia in ambitum ex interuallis diſſecta.

Sparganium folia habet gladioli, anguſtiora tamen: in ſummo caule veluti pilulas, in quibus fructus eſt.

Spartus frutex eſt virgas longas, foliorum expertes, firmas, non fragiles ferens, idem ſiliquas, vt phaſeoli, producit, in quibus ſemina exilia, vt lenticulæ, continentur. flos luteus, vt albæ violæ.

Spondylium folia platano quodammodo ſimilia habet, ad panacis accedentia ſimilitudinem: caules cubitales, aut maiores, fœniculo ſimiles. in cacumine ſemen ſeſeli ſimile, duplex, craſſius tamen & candidius, & plus aceris habens, graueolens. flores albi ſunt. radix alba, raphano ſimilis: paluſtribus & aquoſis innaſcitur locis.

Stacte nominatur pinguedo recentis myrrhæ tuſæ, cum exigua aqua, & prælo expreſſa. eſt autem odoratiſſima precioſáque, quum per ſe etiam vnguentũ faciat, cui ſtacte nomen eſt. Probatur ea cui oleũ admixtũ nõ ſit, & quæ in exigua portione maximã vim habeat calfaciendi, quæ proportione myrrhæ & cæteris calfacientibus vnguentis reſpondeat.

Staphis agria, *id eſt herba pedicularis, aut uua taminia*, folia habet labruſcæ, diuiſa, coliculos rectos, nigros, florem iſati ſimilem: fructum in folliculis viridibus, vt cicer, triangulum, ſcabrum, in nigro ſubfuluũ. interna pars alba eſt, guſtu acris.

Staphylinus, *hoc eſt paſtinaca ſylueſtris* (à nonnullis ceras, *hoc eſt cornu*, dicitur) habet gingidii folia, ſed latiora, & ſubamara. rectũ fert caulem, aſperũ, in quo vmbella eſt aːnetho ſimilis, in qua flores albi, & in medio paululũ quid purpuraſcens, quaſi croceum. radix ad digiti craſsitudinem, palmíque longitudinem accedit. odorata eſt & cocta eſtur.

Stear, *hoc eſt adeps*, vuluæ conuenit recens anſerinus, aut gallinaceus, & ſine ſale cõditus: nam qui ſalem aſſumpſit, vtero infenſus eſt: & item is qui progreſſu temporis acrimoniam contraxit. Ex iis recentem aliquem capito, & membranulis exemptis in nouam fictilem ollam, quæ altero tanto capacior ſit quàm adipis modus quem curare velis, coniicito, & vas diligenter opertum ardentiſsimo ſoli exponito. liquatum ſubinde adipem in aliud picatum vas, vſquedum totum fluxerit, excolato: tum loco gelido reponito, atque vtitor. Quidam pro ſole in feruenti aqua aut tenui & molli pruna fictile conſtituunt. Eſt etiam alia curandi adipis ratio huiuſmodi: Vbi membranas exemeris, teritur, & in fictile coniectum exiguo tritóque ſale conſperſum eliquatur, tum linteo panno defæcatus reponitur, & acopis vtiliter additur. Suillus verò & agninus adeps hoc modo curantur. Recens, præpinguis, qualis à renibus detrahitur, adipem in copioſam aquam pluuiam, & quamfrigidiſsimam coniicito, membranulas adimito, manibus diligenter ſubigito, ac confricato, quaſi diſtringas: tum alia aqua ſæpe ablutum in ollam fictilem dupli capacem imponito: aquam affundito, vt adipem ſuperet: lenibus prunis admoueto, ac rudicula agitato. vbi eliquatus ſit, colo in aquam trãſfundito, ac refrigerari ſinito: & ruſſus excolata diligenter aqua, in aliam ollam prius lotã coniicito, & aqua affuſa, permittito vt ſenſim liqueſiat. amotum deinde ab igni, & breui ſpatio ſic dimiſſum vt fæx ſubſidat, in mortarium ſpongia ex aqua prius madefactum verſato: vbi coire cœpit, reſidens in imo ſordes eximitur, & tertiò ſine aqua liquatur: liquatúmque in mortarium iterum effuſum, purgatum in fictile coniicito, & operculo impoſito, perquam frigido loco reponito.

Hircinus verò & ouillus, itemque ceruinus ita curantur: Capitur (vt diximus) alicuius horum adeps, lauatúrque, ac membranulis purgatur, vt in ſuillo oſtendimus: in pilam coniicitur, ac manibus fricatur, aquam paulatim affundendo, donec nullum ſanguinis veſtigium excernatur, nec vlla pinguedo ſupernatet, ſed aqua limpida reddatur. deinde in ollam fictilem coniice, & affuſa aqua vt ſuperemineat, lenibus prunis admoueto, & agitato: Quum totus fuerit liquatus, in aquam verſato, & refrigeratum ac lotum in fictilem iterum indito, & eliquato. & idem facito quod in cæteris: tertio verò loco citra aquã liquato, & in pilam humore perfuſam excolato, & vbi refrixerit, reponito, vt de ſuillo admonuimus.

Bubulus quoque adeps à renibus detractus membranulis purgandus eſt, & marina ex alto petita abluendus, & in pila contundendus diligenter, aſperſa maris aqua. Vbi totus fuerit diſſolutus, in fictilem ollam coniiciendus, & marinæ aquæ tantum indendum quantum ſupernatet, non minus quàm palmi altitudo ſit: tum coquendus adeps vſquedum proprium odorem abiecerit, additis ad ſingulas adipis Atticas minas quaternis ceræ Tyrrhenicæ drachmis. Colandus verò eſt, & abiectis quæ in imo reſidebant ſordibus, in nouum fictile reponendus: opertúſque interdiu in ſole tenendus, vt exalbeſcat, & virus odoris aboleatur.

Taurinus verò ita parandus eſt. tauri adipem recentẽ, & ex renibus capito, in amne fluente abluito, membranis exemptis in ollam fictilem coniicito, ſalis parum inſpergito, liquefacito, tum in aquam pellucidam per co

lum traiicito,vbi cœpit concrescere,manibus vehementer confricando iterum lauato,aqua sæpius infusa atque effusa,donec optimè elotus videatur : ac deintegro in ollam coniectum coquito cum pari vini odorati portione. vbi autem bis efferbuerit,amoue ab igni ollam, finito adipem ita per noctem esse.sequenti die siquid fœdi adhuc odoris relictum sit,eundem adipē in aliam nouam fictilem ollam coniicito,ac vinum odoratum affundito, &eadem quæ prius facito,donec omne odoris virus amiserit. Liquatur idem sine sale ad quasdam affectiones quibus sal aduersatur: veruntamen qui sic paratur, non admodum candidus redditur. Siquis verò anserinum, aut gallinaceum,aut vitulinum adipem non curatū seruare imputrem velit,sic faciat: Capiat recentem cuius velit adipem,eúmque diligenter lauet,tum in vmbra super cribro siccet: vbi siccatus fuerit,linteo inuoluat, & manibus vehementer exprimat: mox lino traiectum vmbroso in loco suspendat,& post multos dies noua charta inuolutum frigidissimo loco reponat.permanent etiam incorrupti adipes,qui in melle reponuntur.

Stachys frutex est marrubio similis, qui longiora pluráque folia habet,subhispida,dura,odorata, alba : virgulas item plures ab vna radice prodeuntes, eásque marrubii virgis candidiores.oritur in mōtanis asperisque locis.

Stœchas in insulis iuxta Galliam,cōtra Massiliam, quæ Stœchades appellantur,prouenit,atque inde etiam ei nomen est ductum.herba tenuibus surculis est, coma thymi,sed folio longiore,eáque aliquantulum acri gustu, & subamara est.

Stratiotes, qui in aquis nascitur, hoc nomen inuenit quia sine radice in aqua supernatat. folium habet semperuiuo simile,sed tamen maius.

Stratiotes verò millefolium,paruus frutex est, pusillus, dodrantalis,& etiam maior.habet folia auicularum pennis similia,breui admodum ac dissecto foliorum exortu.folia agresti cymino maximè sunt sua breuitate similia,sed sunt etiam breuiora.vmbella hirsuta est, sed densior, & adultior in cacumine: surculos exiguos gerit, in quibus insident vmbellæ anethi instar. flores albi paruíque.nascitur præcipuè locis subasperis,& potissimum circa semitas.

Strychnon,*hoc est solanum*,quod hortense est,frutex paruus est,cibis aptus,multis concauus alis,foliis nigris ocymi,& maioribus,& latioribus. fructus rotundus, viridis: vbi maturuit , niger, aut fuluus.innoxii gustus herba est.

Est etiam aliud solani genus quod halicacabum vocant, foliis antedicto similibus, latioribus tamen , cuius caules quum adoleuerunt,humi sternuntur. fructum fert in folliculis rotundis vesicarum instar,rufum,læuem, acinorum vuæ forma : quo vtuntur etiam ad componenda serta ii qui coronamenta conficiunt.

Strychnon verò,*hoc est solanum*(quod soporiferum vocatur, ab aliis halicacabi,ab aliis calliæ nomine appellatur) est frutex multis, densis , caudicosis , & ægrè fragilibus caulibus,foliorum pinguium plenis, malo cydoniosimilibus : flore rubro,iustæ magnitudinis.in saxosis nascitur.

Strychnon verò *μανικὸν,id est furiosum*(quod alii persion,alii pentodryon vocant) folia habet erucæ, sed maiora,ad acanthi quem pædarota nominant,folium accedentia.caules ab radice proceros emittit denos aut duodenos,vlnæ altitudine,in quibus oliuarum figura superposita sunt capitula,sed hirsutiora, vt platani pilulæ, maiora tamen & crassiora.flos illi niger.post florem,fert fructum racemi forma, rotundum, nigrum , ex denis aut duodenis acinis constantem, hederæ corymbis similibus, & sicut vua mollibus. radix alba est,crassa,caua, cubitalis:montanis,vento perflatis,& platanis consitis locis nascitur.

Styrax arboris cotoneo malo similis lacryma est. excellit cæteris flauus, pinguis , resinosus, grumos habens albicantes,quamplurimum in odoris bonitate permanens,& dum emollitur melleū quendā humorē emittens. talis Gabalites est,Pisidiacúsque,& Lycius.at niger, friabilis,& furfuraceus,deterior est.Reperitur quoque lacryma gummi similis , pellucida, myrrham olens: sed ea perexigua est . Adulteratur suæ arboris scobe,quam vermes eroserunt , admixtis melle atque iridis sedimento, & aliis rebus quibusdam . Alii ceram aut adipem odoribus imbutum ad solem ardentissimum cum styrace subigunt , & per laxa cribri foramina in aquam frigidam tanquam vermiculos exprimunt vendúntque : húncque scolociten , à vermium figura nominant . atque imperiti hunc vt minimè adulteratum , cæteris anteponunt , ad intentam odoris fragrantiam nihil animum aduertentes:nam qui fraudis expers est,is est admodum acer. Cæterùm non secus quàm thus,torretur, assatúrque, & ex eo fuligo colligitur.

Sycomorum(aliqui etiam sycaminum vocant , cuius fructus etiam sycomorum propter imbecillem & ignauum gustum nominatur) Grandis arbor est , fico similis, multi admodum liquoris , foliis mori. fructum ter aut quater anno fert , non ex ramis vt ficus , sed ab ipso caudice , caprifico similem , sed grossis dulciorem , ac sine granis interioribus, quiq; nisi vngue aut ferro scalpatur, non maturescit . Copiosè nascitur in Caria,& Rhodo,ac locis tritici nō feracibus.in caritate autem annonæ,propter fructum quem continuum fert,auxilio est.fructus aluo vtilis est,sed exiguum alimentum præbet : estque stomacho alienus.Liquor ex arbore colligitur vere priusquàm fructum ferat,lapidis ictu summo cortice contuso : nam si altius vulneretur , nihil emittet . Lacryma colligitur spongia aut lana:ac siccata,& in pastillos redacta,fictili vase adseruatur . Gignitur etiam in Cypro arbor genere ab hac differens , siquidem folia non sycamini , sed platani gerit. fructum verò fert pruni magnitudine , sed dulciorem,in cæteris omnibus similis est iis de quibus modò diximus.

Symphytum petræum in petris nascitur , ramulis origani,tenuibus, capitulis thymi. totum verò est lignosum atque odoratum, gustu dulcius , & adstringens . radicem habet longam,subrufam,digiti crassitudine.

Symphytum(quod alii pecton vocant)caulem bicubitalem emittit,aut maiorem,angulosum , inanem , vt sonchi caulis est.circa quem non ex magnis interuallis folia sunt hirsuta,angusta,prælonga,ad buglossi formam,& secundum eos angulos,caulis strictus est,foliis à singulis alarum cauis prodeuntibus,flores fert luteos,& fructum in caule , vt verbascum : ac totus denique caulis atque folia subaspera lanugine quadā horrent , ac tangenti pruritum excitant.radix subest,cuius extremitas nigra est , interior verò pars alba & glutinosa.

Schinos , *hoc est lentiscus* , nota arbor est , cui toti vis adstringendi inest : nam & fructus , & folia , & cortex ramorum & radicis parem vim habent . Exprimitur etiam succus ex cortice radicis , foliisque in aqua vsqueadeo decoctis vt satis sit : vbi verò refrigerata sunt , foliis abiectis,aqua iterum coquitur , donec fiat tam spissa quàm mel.

Schœnus,*id est iuncus*.vocatur alter læuis , alter verò acutus,qui in mucronem desinit. cuius etiam duo sunt genera: nam alter sterilis est, alter verò fructum edit nigrū, orbiculatum , cuius crassiores & carnosiores sunt calami. Est etiam tertius iuncus antedictis carnosior, quem holoschœnon vocant:ipséque fructum in cacumine supradicto similem parit.

T

Teucris herba est virgata,chamædryi similis, foliis tenuibus,ciceris figura. plurima verò nascitur in Cilicia,in ea parte quam Cissadem Gentiadémque nominant.

Telephium(quod alii agreste semperuiuum,alii agrestem portulacam,alii muscum vocant)folia & caulem habet portulacæ,binas alas habet, quæ in singulis foliorum geniculis exoriuntur. ramuli à radice sex aut septem exeunt,foliis referti crassis, carnosis,& glutinosis.flores albi sunt.nascitur vere,in vinetis & cultis locis.

Tithymali genera sunt septem: quorum masculus characias (*quasi uallaris*) dicitur:(ab aliquibus propter comam,cometes: ab aliquibus verò amygdaloides , & ab

aliquibus gobius) Fœmina verò myrtites vocatur, quem quidam à nucibus caryitē vocant.alius est paralius, quem quidam tithymalida nominauerūt:alius est helioscopius, alius cyparissias,alius dendrodes,alius platyphyllos appellatur.

Tithymali qui characias dicitur,caules cubitum excedunt,rubri, liquoris albi & acris pleni.folia in virgis oliuæ similia,sed minora & angustiora,crassa, lignosaque: in quorum summo coma est, qualis in iuncorum virgis. sub ipsis verò caua peluibus similia, in quibus fructus inest.Oritur hic in asperis & montanis locis.

Liquor ex omni tithymalo permessem colligitur,ramulis congestis,tum dissectis,& vase conclusis.quidā erui farinam adiiciunt,& in pastillos digerunt, qui erui magnitudinem impleant:alii siccatis ficubus tres quatuórve guttas instillant, & quum inaruerint, reponunt. per se etiam tusus in pila,& in pastillos redactus reponitur. Dum verò liquor excipitur, neque vento expositum esse hominem oportet, neque manū oculis admouere: sed antequam ad excipiendum liquorem accedat,corpus,ac præsertim faciem & scrotum,adipe aut oleo cum vino perungere.Fauces etiam exasperat.

Fœmina verò(quam myrtitem aliqui vocant, & caryitē nominauerūt)similis daphnoidi est,suaptéque natura alba est,& folia habet myrti,sed maiora,& firma, & in summo acuta aculeatáque.viticulas ab radice mittit dodrantales: fructum alternis annis nuci similem fert, qui leniter linguam mordet. Hæc quoque asperis prouenit locis.eius liquor,eiúsque folia & fructus eandem vim habent quam superior,& eodem modo reponuntur. Superior tamen est efficacior.

Tithymalus verò qui paralius dicitur(quem tithymallidem aut meconem appellauerunt) maritimis locis nascitur.ramos habet dodrantales, rectos, quinos, senósve, subrubentes, à radice prodeuntes: in quibus folia sunt deinceps digesta,parua,subangusta,oblonga,lino similia. caput in cacumine densum,orbiculatum, in quo fructus instar erui,varius. Flores albi:totus denique frutex radixque copioso liquore albo abundant. hic etiam ad eosdem vsus,eodémque modo quo superiores afferuatur.

Qui verò helioscopius, *quasi solis asfecla*, nominatur, portulacæ habet folia, tenuiora tamen, rotundiorâque. ramos quatuor aut quinque ab radice dodrantales mittit, tenues, rubros, liquoris albi copiosi plenos. caput anethi forma:fructus ceu in foliis includitur.Circumagitur huius coma ad cursum solis, vnde ei nomen est ductum. nascitur potissimum in ruderibus, & circa oppida. liquor fructúsque ex hoc vt ab aliis,colliguntur,qui eandem vim,sed non ita efficacem habent.

Cyparissias caulem profert dodrantalem, & maiorem,subrubescentem: ex quo folia pino similia exoriuntur, teneriora tamen tenuioráque. omnino autem pino nuper nascēti similis est, ex quo etiam nomen inuenit.Est hic quoque liquoris albi plenus,& eandem quam superiores vim habet.

Dēdrodes verò, *hoc est arborescens*, in petris nascitur, frondosus ex omni parte,& multa coma refertus,liquoris plenus, ramis subrubentibus, foliis myrti tenuis,fructu characiæ simili. Hic ad eandem efficax, & eodem modo quo supra dicti,reconditur.

Platyphyllos, *hoc est, lata folia habens*,tithymalus,verbasco similis est: cuius liquor, radix & folia per aluum aquosa trahunt.pisces itidem enecat tusus,& aquæ inspersus.id quod etiam ii de quibus suprà diximus efficiunt.

Pithyusa(quam antiqui sarmentū,vel crambiō,vel paralion,vel canopicon vocant)specie à cyparissia tithymalo differre existimatur: vnde inter tithymalos hæc etiam numeratur.caule assurgit cubito maiore, geniculato, foliolis acutis tenuibúsque vestito, pini similibus. flores habet exiguos veluti purpureos: fructum latum lenticulæ instar: radicem candidam, crassam, liquoris plenam.quibusdam autem in locis valde grandis inuenitur.

Tordylon (quod aliqui seseli Creticum vocant) nascitur in Amano Ciliciæ monte.exigua herba est, surculosa, semine rotundo, duplici, clypeolis simili,subacri,a-

A romatico.

Tragoriganum paruus frutex est agresti serpyllo similis folio & ramulis.pro locis autem in quibus oritur,lætior,& latioribus foliis inuenitur,glutinosúsque valde est. Alterum tragoriganum est tenuioribus surculis, & foliis,quod marrubium quidam vocauerunt.Optimum verò est Cilicium,Smyrnæum,& Creticum.

Tragacantha radix lata lignosáque est,suprà terrā emergens,ex qua rami humiles, densi, firmi,& latè se pandentes prodeunt: in eis foliola tenuia, numerosa sunt, in

B quibus mediis aculei se proferunt foliis operti,cādidi,recti, firmi. Est etiamnum tragacantha lacryma, quæ ex vulnerata radice manans concreuit: in qua præstat ea quæ pellucida,læuis, gracilis,pura & subdulcis est.

Tragus formam habet alicæ similem.multo minus quàm zea nutrit, quia multum aceris habet, quocirca ægrius conficitur,& aluum emollit.

Tragium in Creta solùm nascitur.folia,virgas & fructum lentisci fert,omnia tamen minora.Liquorem etiam gummi similem profert.

C Tragium alterum est quod folia scolopendræ habet,radicem albam,tenuem,syluestri raphano similem.

Tragium (quod scorpium, aut tragoriganum vocant) prope mare nascitur.paruus frutex est, non admodum supra terram grandis, magnitudine dodrantis, aut maiore:foliis vacat: pusillos tamē circa ramos ceu acinos habet,rufos, tritici magnitudine, acuminato cacumine, multos,gustanti adstringentes.

Tragopogos, *id est, barba hirci* (ab aliis coma dicitur) breui caule est,foliis croci,radice longa,dulci,magno su-

D pra caulem calyce.in summo nigrum semen, vnde ei nomen est inditum.herba esui apta est.

Tribulus terrestris folia habet portulacæ, tenuiora tamen.viticulas habet longas, per terram stratas:spinas in foliis duras.nascitur secus flumina, & in areis domorum. est alius aquatilis,qui in fluminibus nascitur,comam exerens,spinam recondens.habet is folia lata, longum pediculum,caulem in summo crassiorē quàm in imo:adsunt ei & capillamenta quædam spicæ forma:fructus vt alteri, durus:nam vterque adstringit,refrigerat.

E Thraces verò Strymonis fluminis accolæ viridi herba tribulorum equos saginant, & semen eorum dulce, & ad nutriendum aptum pinsunt,ac pro pane vtuntur.

Tripolium nascitur locis maritimis, ad quæ vnda maris peruenit,& recedit:sed neque in mari, neque in sicco.folia isatidis habet, crassiora tamen: caulem dodrantalem supernè diuisum.Huius flos ter in die colorem mutare perhibetur, manè candidus,meridie purpureus,vesperi puniceus.radix ei alba,odorata & gustu calfaciens.

Trifolium,(alii menyanthes,alii asphaltion,alii cni-

F con, alii oxyphyllon vocant) frutex est cubiti altitudine, aut etiam maiore: virgis tenuibus, nigris, iunceis,appendiculas habentibus, in quibus folia loti arboris terna in singulis germinationibus prodeunt.his recens natis rutæ odor est:adultis,bituminis:florem emittit purpureum:semen hirsutum, quodammodo latum, in altera extremitate veluti apicem habens:radix tenuis,longa,firma.

Tyros hippiaca,caseus equinus est,virus redolens,ac magnopere alens.ad bubuli proportionem.Nonnulli verò hippacem,equinum coagulum vocarunt.

G Typha profert folium cyperidi simile, caulem læuem, æquabilem, florem in cacumine ambientem,densum, qui in pappos resoluitur, quam paniculam aliqui nominant.

Y.

Ὑάκινθος,*hoc est, hyacinthus*, folia habet bulbi,caulem dodrantalem,læuem,paruo digito tenuiorem, virentem, comam procumbentem, incuruam, florem purpureum,

H plenum:& radicem item bulbi.

Ὑδροπέπερι,*hoc est,hydropipper*,maximè iuxta stagnantes aquas,aut leniter fluētes nascitur.caulem geniculatū fert, in quo alæ,& folia menthæ, maiora & candidiora,& tenuiora: gustus acris, vt piper, non tamen aromata redo-

let:fructum acrem in ramulis fert prope folia naſcentem, continuum,& acinorum figura.

Υοσκύαμος, hoc eſt altercum,(ſunt qui adamãta vocẽt)frutex eſt qui caules craſſos,lata folia,oblonga,diuiſa,nigra, hirſuta profert.Per caulem verò deinceps flores tanquam cytini puniceorum clypeolis ſepti, ac ſeminis vt papaueris pleni prodeũt. Alterci autem eſt triplex differentia:vnum enim flores ſubpurpureos fert,folia ſmilacis,ſemen nigrũ,& cytinos duros,ac ſpinoſos.alterius flores lutei,folia ac ſiliquæ teneriores, ſemen ſubflauum, vt eryſimum: vtrunque autem inſaniam & ſoporem inducit, & idcirco inutile vt ad curationem adhibeatur.mitiſſimum eſt tertium, quod pingue, tenerum, lanuginoſúmque eſt, floribus albis,& albo itidem ſemine.oritur id in maritimis atque ruderibus. Albo igitur vtendum eſt:ſi hoc non ſuppetat,flauo:nigrum,vt deterrimum, reiiciendum cenſeo. Ex fructu tenero,foliis,caulibúſque contuſis,ſuccus colligitur,& humor in ſole ſiccatur. Vſus ad annum pertinet, ſiquidem facilè putreſcit.Colligitur etiam ſuccus ex ſicco ſemine,quum per ſe teritur aqua calida affuſa,& exprimitur.atque hic quidẽ ſuccus eſt antedicto melior, & ad dolores leniendos magis valet.ipſa etiam herba recens tuſa,& farina trimeſtris tritici admixta in paſtillos conformatur,& reponitur.

Υπέρικον (ſunt qui androſæmon,qui corion,qui chamæpityn appellent, quoniam ſemen odore pineam reſinam imitatur)folia rutæ habet: fruticem ſurculoſum, dodrantalem,ſubrubrum: violæ albæ florem : ſiliquam ſubhirſutam, teretem, hordei magnitudine: in quo ſemen nigrum reſinam olens continetur.in locis cultis atque aſperis gignitur.

Υποκιστις ad ciſti radices naſcitur, quæ hypociſtis nominatur(quam aliqui orobethron,aliqui cytinum vocãt) éſtque puniceorum cytinis quodammodo ſimilis.quædam autem fulua eſt,quædam alba,ex qua ſuccus, vt ab acacia, colligitur. quidam tamen eam ſiccatam tuſámque macerant & coquunt,& cætera faciunt omnia ſicut in Lycio.

Υπήκοον in ſegetibus aruíſque naſcitur. folium rutæ, ramóſque paruos habet. vis eius papaueris ſucco proportione reſpondet.

Υσσωπος,hyſſopus, herba eſt nemini incognita.duplex hæc eſt,montana & hortenſis.omnium verò laudatiſſima quæ in Cilicia naſcitur.

Φ

Φακὸς, id eſt lenticula,quæ paluſtris nominatur, in aquis ſtagantibus reperitur,foliáque habet lenti ſimilia.

Phalangium(ſunt qui phalangiten,ſunt qui leucantham vocant)ramos habet binos aut ternos,aut etiam plures inter ſe diſſidentes,flores albo lilio ſimiles, multas inciſuras habentes: ſemen craſſum, nigrum, ad dimidiatæ lentis figuram,ſed multo tenuius: radiculam tenuem,viridem,dum è terra eruitur:nam poſtea contrahitur. in tumulis gignitur.

Phalaris caliculos emittit è radicibus tenuibus & inutilibus geniculatos,ac culmis zeæ ſimiles, ſed graciliores, & guſtu dulci.foliis itidem eſt zeæ ſimilibus. ſemen candidum, oblongum,milii magnitudine.

Philyris arbor eſt magnitudine cypro ſimilis. folia fert oliuæ, ſed latiora, & nigriora : fructum echino ſimilem,nigrum,modicè dulcem, quaſi in racemis iacentem. naſcitur locis aſperis.

Ψλόμος, hoc eſt uerbaſcum, duas ſummas habet differẽtias: alterum enim album eſt,nigrum alterum.album verò alterum maſculum, alterum fœmina. ac fœminæ quidem folia braſſicæ ſunt, ſed hirſutiora, candidioráque: caulis cubitalis,& maior,albus,modicè hirſutus,flores cãdidi, ſubuirides, ſemen nigrum : radix longa, acerbi guſtus,craſſitudinis digiti. naſcitur in campeſtribus. Alterum maſculum dicitur *λευκόφυλλον, hoc eſt, albis foliis*, oblõgum,ſed foliis anguſtioribus, & caule tenuiore. Nigrum quoque eſt albo in rebus omnibus ſimile,veruntamen latiora nigrioráque habet folia. Quod verò ſylueſtre nominatur,excelſas virgas,arboreſcentéſque, ac folia ſaluiæ ſimilia fert, & ramos in virgis habet, vt marrubium : florem luteum auri fulgore.Sunt etiam verbaſcula duo hirſuta,terræ inhærentia,foliis rotundis. Eſt & tertium verbaſcum,(quod lichnitin,quidam verò thryallida vocant) id tria,aut quatuor, aut etiam plura fert folia ; craſſa,pinguia,hirſuta,ad funiculos lucernarum accommodata.

Φοῖνιξ, id eſt palma, (quam aliqui elaten, aut ſpatham vocant)fructus palmarum adhuc florentium inuolucrum eſt. eo vtuntur vnguentarii in vnguentis conſpiſſandis. præſtantiſſimum eſt quod odoratum eſt,adſtringens, graue,præcluſum,intus pingue.

Phœnix ab aliquibus rhus, ab aliquibus anchynopes vocatur:folia habet hordei,ſed breuiora & anguſtiora:ſpicam lolio ſimilem,ramos radici inuolutos,ſenum digitorum:ſpicas verò ſeptenas aut octonas.oritur in aruis & tectis recens illitis.

Phu(quod aliqui ſylueſtre nardum vocant) naſcitur in Ponto foliis elaphoboſci,aut oluſatri.caulem habet cubitalem, aut maiorem, læuem, tenerum, purpureum, in medio cauum, geniculis diſtinctum : flores narciſſo proximos, maiores tamen, & in ſubalbo colore purpureos. Radix verò ſuperius ad digiti minoris craſſitudinem accedit, habétque adnaſcentes ex obliquo radices exiguas, vt iuncus odoratus, aut veratrum nigrum, inter ſe complicatas, ſubflauas, odoratas, nardum odore referentes, cum quadam viroſa grauitate coniuncta.

Φῦκος θαλάσσιον, id eſt, alga maris, uel fucus marinus; partim latus eſt,partim oblongus & puniceus,partim candidus, qui in Creta ad terram naſcitur, valde floridus, & non putreſcens, omnes verò habent adſtringendi poteſtatem. Nicander autem author eſt,puniceum venenatis prodeſſe: quem exiſtimauerunt quidam eſſe fucum quo mulieres vtuntur, quum tamen ſit radicula eiuſdem nominis,quam ad eam rem mulieres adhibent.

Phyllitis folia emittit lapatho ſimilia, oblongiora vernantioráque,ſena aut ſeptena,recta, interiore ſui parte læuia, à tergo autem penſiles quaſi vermiculos quoſdam tenues habentia.naſcitur in vmbroſis locis, & hortis, guſtu acerbo: eáque nec caulem, nec fructum, nec florem profert.

X

Χαλβάνη, hoc eſt Galbanum, liquor eſt ferulæ in Syria naſcentis, quod nonnulli metopium vocant. Probatiſſimum galbanum eſt quod thuris ſpeciem gerit, grumoſum,purum,ligni expers,ſeminis ac ferulæ aliquid admixtum habens,odore graui,neque valde humidum, neque adeo aridum. Adulteratur admixta reſina & lomento fabarum & ammoniaco. Si tamen purgare ipſum velis, in feruentem aquam demittito. quum enim fuerit liquefactum,eius ſordes fluitabunt quibus ſeparatis, mundo linteo raróque alligatum in fictili picato aut æreа pyxide ita pendeat vt imum vaſis ne contingat, & obturato vaſe in aquam feruidam demittito.ſic enim quod vtile in eo eſt, in vas quaſi per colum eliqueſcet : quod verò lignoſum fuerit,in linteo remanebit.

Chamædaphne(quam aliqui laurum Alexandrinam vocant)virgis aſſurgit cubitalibus,ſingulari conſtantibus ramo,tenuibus,rectis,læuibus, foliis lauri, multo tamen læuioribus & viridioribus. fructum rubrum fert, foliis adnatum.

Chelidonium maius (quod aliqui othonion vocãt) caulem habet cubitalem, & maiorem, tenuem, qui multas habet appendices foliis plenas: folia ranunculi,tenuiora tamen, & colore modicè cæſio. In ſingulis foliis flos eſt,vt albæ violæ. Succus croceus ei ineſt, acer, mordens,& aliquantulum ſubamarus, graueolens, radix in ſuperiore parte vna, in inferiore multæ. Fructus eſt qualis papaueris cornigeri, tenuis longúſque, in quo ſemina ſunt,papaueris ſemine maiora. Huius ſuccus in vaſe æneo cum melle coctus ad carbones ignitos, ad oculorum claritatem facit.Exprimitur autem ſuccus ex foliis,radice,& fructu,ineunte æſtate:in vmbra ſiccatur,in paſtillos redigitur,reponitur.

Chelidonium minus(quod agreſte triticum quidam vocauerunt)parua herba,ex pediculis pendens,caule vacans:foliis hederæ,rotundioribus tamen,ſubpingui-

búſque veſtita. radices habet ex eodem callo prodeuntes, puſillas, complures, tritici modo coaceruatas: quarum tres aut quatuor in longitudinem abeunt. iuxta aquas & lacus exoritur.

Chamæciſſus folia habet hederæ ſimilia, longiora tamen tenuioráque, & multa: ramulos dodrantales, foliorum admodum plenos, quinque aut ſex à terra prodeuntes: flores albæ violæ, ſed minores, & guſtu valde amaro: radicem albam, inutilem. naſcitur cultis locis.

Chamelæa ramos dodrantales profert. frutex ipſe ſurculoſus eſt: foliis oliuæ, ſed tenuioribus, & denſis, guſtum mordentibus, & arteriam deradētibus.

B Chamædrops (quæ aliis chamædris, aliis teucrium eſt) aſperis ſaxoſiſque locis prouenit. frutex dodrantalis, foliis minutis, figura & diuiſura quercus, amaris, flore ſubfuluo, paruo. carpenda eſt ſemine prægnans.

Chamæpitys (quam in Ponto holopyron, in Eubœa ſideritin, Athenis verò Ioniam vocant) herba eſt per terram ſerpēs, ſubcurua: folia habet minoris ſemperuiui, ſed paulo tenuiora, hirſuta, frequētia, pinguiora circa ramos, pini odore. flores habet tenues, luteos, aut albos: radicem, vt cichorium. Eſt & altera chamæpitys ramis cubitalibus

C in anchoræ ſpeciem curuatis, tenui cortice, coma ſupradictæ, flore candido, ſemine nigro, quæ pinum itidem redolet. Tertia eſt quæ maſcula dicitur. herbula autem eſt foliola habens candida, tenuia hirſuta, caulémque album, hirſutum, & floſculos luteos, exigua denique ſemina circum alas, quæ non ſecus pineum odorem exhalant.

Chamæleo albus (quod ixiam, tracto à viſco nomine vocant aliqui, propterea quòd alicubi viſcum ad eius radices inueniatur, & quo loco maſtiches mulieres vtuntur) folia habet ſilybo carduóve ſimilia, nigri ta-

D men chamæleonis foliis aſperiora acutioráque: caulem non promit, ſed ex medio ſpinam echino marino aut cinaræ ſimilem erigit. flores habet purpuraſcentes, capillorum figura, qui in pappos euaneſcunt: fructum cnico ſimilē: radicem læto ſolo craſſam, montanis verò graciliorem, candidámque intus, aromaticam quodammodo, grauis odoris, & dulcem.

Chamæleo verò niger (quam aliqui vlophonon, aliqui ixiam, aliqui cynomachon, aliqui ocimoïdem vocauerunt) habet ipſe quoque folia carduo ſimilia, minora

E tamen, & tenuiora, & rubra diſtincta. Caulem promit digiti craſſitudine, dodrantalem, rubentem, in quo vmbella, & aculeati flores, tenues, hyacinthi figura, & verſicolores inſident. radix ſubeſt craſſa, nigra, denſa interdum, exeſa, quæ diſſecta flaueſcit, & commanducata mordet. Oritur autem campeſtribus, ſiccis, cliuoſis, & maritimis tractibus. Chamæleo verò nominatur quòd foliorum colorem mutet: colorē enim cum terra in qua herba naſcitur, mutant, vt hic admodum viridia, illic rufa, alibi ſubcandida, alicubi cærulea, & nonnullibi rubra pro locorum differentia comperiantur.

F Chamæſyce, aut Syce, ramos quaternûm digitorum, in terram deiectos, teretes, liquoris plenos emittit: folia lenticulæ, figura peplo ſimilia, parua, tenuia, humi ſtrata, ſub foliis fructus eſt rotundus, vt in peplo. hæc neque flores neque caulem profert. radix ei eſt tenuis, ad nullam rem vtilis. naſcitur ſaxoſis ſqualidíſque locis.

A Χολή, id eſt fel, eius omnis ſeruandi hæc eſt ratio: Fel recens capito, oſculum lino obligato, tandiu in feruenti aqua teneto quandiu ſpatium trium ſtadiorum quis currendo conficeret: mox eximito, vmbroſo & humoris expertē loco ſiccato. Quod verò oculorum medicinæ ſeruandum eſt, ligatum lino in vitreum vas, quod mel habeat, immittito, lini principio ad os vaſis circumuoluto, & operto vaſe recondito.

B Χόνδρος, hoc eſt alica, fit ex zea quæ bina grana gerit, quam δίκοκκον vocant. Magis nutrit alica quàm oryza, aluúmque cohibet, & ſtomacho eſt vtilior.

Chondrilla foliis, caule, floribúſque eſt cichorio ſimilibus: quamobrem nonnulli hanc intybi agreſtis ſpeciem eſſe dixerunt, ſed eſt tota tenuior. in cuius ramuſculo gummi ſimile maſtichæ, fabæ magnitudine, inuenitur.

C Eſt etiam aliud chondrillæ genus, folium ferens circumroſum, oblōgum, humi ſparſum, caulem liquoris plenum, radicem tenuem: in cuius ſummo vertex eſt rotundus, ſubflauus, liquore refertus.

Chryſocome (quam chriſitin vocant) virgula eſt dodrantalis, quæ comam corymborum figura hyſſopo habet ſimilem: radicem valde piloſam, tenuem, vt nigri veratri, guſtu non inſuaui, qui vt in cypreſſo fit, in dulci leniter auſterus ſentitur. in opacis ſaxoſiſque naſcitur.

Ψ

D Ψύλλιον (Pſyllium aliqui cynocephalon, aliqui cryſtallion, aliqui cynomyiam vocant) folia habet coronopi, hirſuta, ramos dodrantales, totáque herbula fœni inſtar ſarmentoſa eſt. eius coma à medio caule incipit duobus tribúſque conuolutis in cacumine capitibus: in quibus ſemen eſt pulicibus ſimile, nigrum. in aruis gignitur.

Ψευδοδίκτιον frutex eſt palmi altitudine, in Creta naſcens, habétque folia bunio ſimilia.

E Ω

Ὤκιμον. Notum omnibus ocimum eſt. hoc, ſi largius eo quis veſcatur, oculorum aciem hebetat: aluum etiam mollit, inflationes facit: vrinam ciet, lac prouocat, ægrè mutatur in ſtomacho. Afri addunt, ſi à ſcorpione vulneretur qui ocimum comederunt, eos nullo dolore conflictari.

F Ὠκιμοειδὲς, hoc eſt ocimaſtrum, folia habet ocimi: ramulos dodrantales, eoſdémque hirſutos: ſiliquas hyoſcyamo ſimiles, nigri ſeminis plenas, ad melanthii ſimilitudinem.

De facultate atque apparatu metallicorum, ex Dioscoride.

A

ΑΛΣ, *hoc est sal*. In omni salis genere fossilis est efficacissimus: communiter verò candidus, calculis vacans, pellucidus, densus, concretione sua æqualis: peculiariter genere ammoniacus, scissilis, & qui rectis fit venis. Vritur fictili diligenter operto ne exiliat, conditóque prunis, donec igni candescat. Aliqui fossilem subacto polline oblinunt, & carbonibus subiiciunt vsquedum eius crusta exuratur.

Ἁλὸς ἄχνη, *hoc est spuma salis*, est maris spumosum ramentum, in exilibus petris inuētum, quod eisdem est quibus sal, viribus præditum.

Ἁλὸς ἄνθος, *id est flos salis*, flumine Nilo defluit: lacubus tamen quibusdam innatat: sumendus qui crocei coloris est, odoris ingrati, vt gari, & grauioris etiam gustu, mordacioris subpinguisque: qui verò rubricæ colore rubet, grumosusque est, improbatur.

Adarce verò quæ dicitur, in Galatia fit. est autem tanquam concreta salsugo, humidis ac paluſtribus locis siccitate emergens, harundinibúsque & herbis agglutinatur. colore verò flori lapidis Asii similis est: totáque forma molli, & modicè cauo alcyonio proxima, vt lacustre alcyonium videatur.

Alcyonii sunt quinque genera. vnum densum est, rythmo spongiosum, tetri odoris, graue, piscem olens, quod copiosum in littoribus inuenitur. Alterum est pinnis oculorum, aut spongiæ simile, fistulosum, leue, algæ odorem referens: tertium vermiculatum est, coloréque & forma purpureum, ad vnguis similitudinem, quod Milesium quidam vocant. Quartum est lanis succidis simile, fistulosum, leue: quintum fungi figuram refert, odoris expers, asperum, intus ad pumicis similitudinem quandam, foris læue actéque. Ex his primum & secundum vsui sunt mulieribus, & ad lentigines, & ad lichenes, & ad lepras, & ad vitiligines, & ad nigrores, & ad maculas faciei ac totius corporis exterendas. Tertium verò facit ad eos qui vexātur vrinæ difficultate, aut arenulas in vesica colligunt: idoneum quoque & renibus affectis, aquæ inter cutem, & lieni: vstum autem, & ex vino illitum, alopecias curat. Quartum dentes facit candidos, & ad alia smegmata & psilothra assumitur. Si aliquod horū cremare velis, in crudam ollam coniicito, lutóque circumlito ore eius, in fornacem mittito: quum fictile coctū fuerit, extractum ad vsum reponito. Lauatur autem vt cadmia.

Armenius lapis præfertur is qui læuis est, colore cæruleo, æqualis, & calculo vacans, & friabilis. eadem præstat quæ chrysocolla, sed tamen inefficacius. auget etiam pilos palpebrarum.

Auripigmentum in eisdem metallis in quibus sandaracha gignitur. Optimum est censendum quod mustaceum, aureóque colore est, & crustas eas habet squamarū modo sibi inuicem superiacentes, & quod alteri materiæ non permixtum est. tale est quod in Mysia Hellesponti nascitur. huius duo sunt genera: alterum quale diximus, alterum glebæ modo, & colore sandaracham imitans. Ex Ponto & Cappadocia adfertur quod etiam secūdas tenet. Crematur hoc modo: In nouam testam coniectum ignitis carbonibus superponitur, assiduè versatur donec igni flagret, colorémque mutet: tum refrigeratum tritúmque reconditur.

Ἄσβεστος, *hoc est calx viua*, hoc modo fit: Sumito marinarum buccinarum testas, carbonibus eas obruito, aut in ignitum clibanum imponito, & nocte permittito. Postero die si candidissimæ fuerint, extrahito: sin secus, iterum vrito vsquedum penitus albæ fuerint redditæ: deinde vbi in frigidam aquam fuerint immersæ, in fictile nouum cō iecito, & pannis diligenter operiens, noctem vnam sinito, manè eas extrahens: vbi ex omni parte calx confecta fuerit, reponito. Fit etiam ex littoralibus calculis igni crematis, & ex vili marmore, quæ cæteris antefertur. Vis omni viuæ calci communis est feruida, mordens, adurens, & crustas inducens: quibusdam aliis immixta, vt adipi aut oleo, concoquendi, molliendi, discutiendi, vlcera ad cicatricem perducendi vim assumit. efficacior existimanda est recens, & quæ aqua non fuerit conspersa.

B Ἀσβόλη, *hoc est fuligo*, qua pictores vtuntur, ex officinis vitrariis sumenda est, siquidem ea est præstantior.

Γ

Γῆ, *hoc est terra*. Omnis terra quæ ad medicinæ vsum recepta est, summam vim habet refrigerandi, & meatus obducendi. specie verò differt inter se, quum alia aliis quibusdam adiuncta, fit ad alia vtilis. Eretriæ igitur altera est vehementer candida, altera cinerea: optima cinerea est perquam mollis, quæque per æs ducta, violacei coloris lineam in eo linquit. Lauatur vt cerussa, aut hunc in modum: Læuigato ex ea quātum velis per se, & per diem in aqua terito, finito deinde vt considat: vbi consederit, omni aqua leuiter excolata, terram in sole siccato, & iterū per diem in aqua terito: vesperi dimittito vt cōsidat: manè verò omni aqua excolata in sole terito, ac pastillos con formato. si tosta opus sit, pastilli magnitudine ciceris in fictile perforatum coniiciuntur, oréque vasis accuratè obturato, supra carbones igni candentes continenter, follibus perflantur. quum verò cineri aërio magis similem colorem fuerint nacti, aufer atque repone. vim habet hæc adstringendi, caua explendi, & cruenta agglutinandi.

Samia verò terra anteferenda est quæ candidissima est, leuis, tangenti linguæ glutinis modò adhærescens, succosa, mollis, friabilis: qualis est quam quidam collyrium vocant. eius duæ sunt species: ea quæ modò est dicta, & aster qui Samius nominatur: estque hæc glebosa, & cotis modo densa. Vritur, lauatúrque vt Eretria, & eandem vim habet, sanguinis reiectationes sistit, & cum balaustio datur mulieribus fluore vexatis. Testium & mammarum inflammationes ex aqua & rosaceo illita sedat, sudorésque cohibet. Chia eligi debet candida, ad cinereum colorem vergens, ac Samiæ similis: glebosa autem est & tenuis, sed efficiendi forma differens. eandem facultatem habet quā Samia. faciem extendit, & splendidam reddit, in eáque & toto etiam corpore colorem commendat. in balneis verò pro nitro deterget. Selinusia verò idem efficit. præstantissima est quæ candidissima est, & splendet, friabilis, quæque humore conspersa citò diluitur. Cimolia quædam candida est, quædam purpurascens, & innatam pinguedinem quādam habet, tactúque frigida sentitur, quam optimam esse existimandum est.

Quæ verò Pnigitis dicitur, colore quodammodo est Eretriæ similis, crassiores autem habet glebas: refrigerās, & friabilis est, siquis eam manibus contingat. linguæ verò ita glutinatur vt ex ea pendeat. eadem vi prædita est qua Cimolia, sed paulo inferiore. hanc aliqui pro Eretria vendunt. Melia terra colore cineream Eretriā imitatur, aspera tactu, & manibus friata derasi pumicis instar crepitat. vim habet aluminis, sed minus efficacem, id quod gustu dignoscitur. modicè autem linguam siccat: purúmque ac coloratum corpus potest reddere, pilósque extenuare, vitiliginésque ac lepras exterere. pictoribus vsui est, vt colores diutius durent, & viridibus emplastris est accommodata. Ex hac verò, & item ex aliis omnibus terris eam eligito quæ calculis vacat, mollis, recens, friabilisque est, & quæ nacta humorem celeriter diluitur. Ampelitis verò (quam pharmacitin vocant) in Seleucia Syriæ nascitur, nigra, piceæ longos carbones referens, assulæ modo scissa, æquabili splendore, quæ detrita accepto oleo statim liquescit, primas tenet. Improbatur verò quæ

tenuis est cinereáque, & quæ non liquatur. vis ei dissoluendi refrigerandique inest. Vsus eius ad palpebras cohonestandas, & capillum tingendum. vtilis quoque est vngendis vitibus, antequam gemmas emittant, vtpote quæ vermiculos innascentes enecet. Lemnia terra (quam sigillum vocant) ex cuniculo quodam antri defertur.

Gypsum vim habet adstringendi, obstruendi: sanguinis eruptiones & sudores cohibet: epotum verò strangulando iugulat.

Δ

Diphrygis sunt tria genera: quoddam enim metallicum est, quod, in Cypro sola nascitur. lutosum nanque extrahitur ex cœno cuiusdam inibi specus, tum in sole siccatur, mox circumpositis sarmentis vritur, vnde diphryges nomen inuenit, propterea quòd & à sole & à sarmentis propemodum frigatur: alterum quasi æris quum perficitur, subsidens & fæx est, habétque & adstrictionem æris atque gustatum. Tertium hoc modo conficitur: Lapidem qui pyritis vocatur, in fornacem coniiciunt, vrúntque pluribus diebus calcis modo, quúmque colorem rubricæ cõtraxerit, eximunt atque recondunt. Anteponendum cæteris est quod æris gustum refert, adstringitque, & linguam vehementer exiccat: quod exustæ ochræ non inest, quam qui cremant, pro diphryge vendunt.

Θ

Θεῖον, hoc est sulfur, præstantissimum est quod ignem non est expertum, colore splendido, pellucido, & quod calculorum est expers: quod verò ignem expertum est, probatur viride & præpingue. plurimum in Melo & Lipara gignitur.

I

Indicum alterum sua sponte nascitur tanquam spuma ex Indicis arundinibus exiens: alterum in officinis infectorum inuenitur: éstque spuma purpurea cortinis innatans, quam detractam artifices siccant. optimum censetur quod cæruleum est, succúmque & læuorem habet.

Ἰὸς, hoc est ærugo rasa, fit hoc modo: In cadum simileve aliud vas, acetum quamacerrimum infunditur, deinde vas æneum inuersum superponitur, aptius quidem conuexo, sin minus, exæquato fundo. sit autẽ abstersum, nullúmque spiramentum habeat. post decimum diem operculum quo vas obturaueras, detrahitur, insidénsque ærugo deraditur. In Cypriis quoque metallis æruginem gigni ferunt, lapidibus quibusdam æs habẽtibus, in quibus efflorescit ærugo: addúntque per Caniculæ æstum è specu quodam prodire, sed illam & paucam esse & optimam: hanc verò è specu effluentem, copiosam quidem, & boni coloris, sed vitiosam, quòd lapides permultos collegerit. Adulteratur multis aliis rebus admixtis, vt pumice, vt marmore, vt atramẽto sutorio. Pumicem, marmórque, & similia deprehendemus, si sinistræ manus pollice humore consperso, æruginis portiunculam altero atteramus: siquidẽ ærugo diffundetur, marmor verò aut pumicis partes non dissipatæ coibunt, ac denique ex maiore attritu & humoris permistione exalbescent. quin dentibus quoque dignoscitur: nam quæ sincera est, læuis & non aspera, illis cedit. Atramenti sutorii index est ignis: si enim fictile, aut lamina ærugine adulterata illinatur, & feruente cinere, aut carbonibus alterutrum incalescat, mutabitur, rubescétque ea quæ atramentum sutorium habebit: quod ei naturæ comparatum est, vt cremãdo talem colorem nanciscatur. Æruginis autem quæ vermicularis dicitur, genera sunt duo: alterum fossile, alterum sic conficitur: In mortarium ex Cyprio ære, cui pistillus ex eodem ære sit coniunctus, albi acrísque aceti dimidiam heminam infundito, pistillóque tandiu conterito dũm ad strigmenti crassitudinem perducatur: deinde aluminis rotundi drachmam, salísque fossilis pellucidi aut marini quamcandidissimi & solidi. Si sal non suppetat, nitri par pondus conicito, atque in sole terito sub æstu Caniculæ, donec æruginis colorem, & strigmenti sordiúmve cõsistentiam acquirat: denique in vermiculos Rhodiacis similes conformato ac reponito. Efficax autem, & valde boni coloris redditur si aceti partem vnam, vrinæ veteris partes duas indas, cæteráque vt dixi conficias. Sunt qui æruginí rasæ gũmi admisceant, in formásque digerant, quod genus vt vitiosum improbatur. Est & alia ærugo quam aurifices mortario pistillóque Cyprii æris, & pueri vrina conficiunt, eáque aurum ferruminant. Antedicta autem æruginis genera æri combusto proportione respõdent, sed efficacius agunt. Sciendum verò est vermicularem æruginem fossilem principem locum tenere: rasa fert secundum: ea deníque quæ fit, postremum: & tamen hæc mordacior est, & magis adstringit: aurificum autem ærugo rasæ respondet. Vratur ærugo, quamcunque velis, hoc modo: Minutissimè fracta in fictili patina imposita ignitis carbonibus admouetur: versatur donec se mutet, colorémque cinereum contrahat: tum refrigerata ad vsum reponitur. Nonnulli verò in olla cruda (vt suprà diximus) eam comburunt: sed non prorsus in eundem colorem cremata mutatur.

K

Cadmia præstantissima est Cypria, quæ botryitis nominatur, densa, modicè grauis, & ad leuitatem potius vergens, superficie racemosa, colore spodii, quæ confracta cinerem intus habet, & æruginosa est. huic proxima est quæ foris cærulea est, intus verò decursus venarum onychitæ lapidi similes habet. Est etiam alia quæ crustosa dicitur, sectionibus quibusdam quasi zonis cincta: quamobrem zonitem eam vocant. Quædam ostracitis appellatur, gracilis, & magna ex parte nigra: eáque terream aut testaciam superficiem habet: candida verò reprobatur. Cæterùm botryitis & onychitis oculorum medicinis sunt vtiles: reliquæ ad emplastra & sicca medicamenta cicatricem inducentia sunt accõmodatæ. Cypria ad eadem facit: quæ verò ex Macedonia, Thracia, & Hispania afferuntur, improbantur. Sunt qui in lapidum fodinis inueniri cadmiam asserant, falsi nimirum à lapidibus qui sunt cadmiæ persimiles: nam alius lapis ignem expertus atque refrigeratus colorem mutabit, & leuior fiet: cadmia verò nihil mutat, nisi quis per multas eam horas adurat. Fit etiam in argenti fornacibus candidior, minus ponderosa, minúsque efficax. Vritur prædicta cadmia carbonibus obruta donec pellucida fiat, & modo scoriæ ferri bullas emittat: mox vino Aminæo extinguitur: quæ ad scabiem paratur, aceto. Alii sic exustam in vino terunt, rursúmque fictili crudo torrent, donec pumicis speciem acquirat: iterúmque tritam ex vino, tertiò vrunt, donec in cinerem prorsus redigatur, nihilque asperitatis habeat: eáque spodii loco vtuntur. Lauatur in mortario trita, aqua effusa vsquedum sordes nullæ subsidant, tum in pastillos redacta reponitur.

Cinnabarin idem esse quod minium quidam falsò existimant: nam minium in Hispania ex lapide quodam argenteæ arenæ permixto conficitur, qui alioqui non dignoscitur. in fornacibus autem floridum & fulgentissimum colorem contrahit: in metallis verò strangulantem halitum eructat, itaque faciem vesicis obducunt, vt per illas videant, aerémque non attrahant. Eo vtuntur pictores ad elegantiora parietum ornamenta. At cinnabaris affertur ex Lybia, & maiore pretio venditur: tantáque est eius copia vt vix pictoribus ad variandas picturæ lineas satis sit: profundi autem coloris est, ob eámque causam cinnabarin esse draconis sanguinem plerique crediderunt.

Cisseris, *hoc est pumex*, probatur qui leuis, fistulosus, scissilis, & non calculosus est, quique teri facilè potest, & candidus est. Vritur hoc modo: Cape eius quantum velis, flagrantissimis carbonibus obrue: vbi igni candens sit redditus, extrahe, vino odorato restingue, iterúmque incensum extingue. tertia verò vstione peracta sine vt per se refrigeretur, & ad vsum repone. Theophrastus verò author est, siquis in bulliens vini dolium pumicem coniecerit, feruorem statim sedari.

Corallium (quod aliqui lithodendrum vocauerunt) marina esse planta videtur, quæ profundo extracta mari duratur, tanquam offuso nobis aere cõcrescat. plurimum prope Syracusas ad promontorium Pachynum inuenitur. Laudatissimum est rufum, colorémque antherico aut sandyci saturatæ similem habet, & simili modo friabile est, & tota cõcretione sua æquale: algæ quæ aut fuci magis

odorem reddit:ad hæc ramoſum,cinnamomi modo,forma fruticis.quod verò lapidoſum eſt,concretione ſcabrũ, fiſtuloſum,& inane eſt, vitioſum eſſe cenſendum eſt. adſtringendi verò,& leniter refrigerandi vim habet.

Cæruleus in ærariis fodinis in Cypro naſcitur:copioſior verò ex arena littorali,& in quibuſdã ſubcauatis maris ſpecubus inuenitur,qui eſt etiam præſtantior. Eligendus eſt is qui valde ſatur ſit. Vritur vt chalcitis, lauatur vt cadmia:vim habet reprimendi,modicè adſtringendi, & cruſtas inducendi.

A

Lythargyros, *hoc eſt argenti ſpuma*, quædam ex arena fit,quæ molybditis nominatur, in fornace vſquedum tota in ignem penitus tranſierit, excocta: quædam verò ex argento,quædam ex plumbo. Cæteris præſtat Attica:ſecundo loco cenſetur Hiſpana,quas ſequitur ea quæ in Dicæarchia & Sicilia eſt. appellatur verò quæ flauo colore eſt & ſplendet,chryſitis,quæ eſt etiam potior:liuida verò, argyritis:quæ ex argento fit,calauritis. Vim habet adſtringendi, refrigerandi, occludendi, molliendi, caua explendi, carnes excreſcentes reprimendi,cicatrices inducendi. Vritur confractis partibus ad iuglandium magnitudinem prunæ ſuperpoſitis,& follibus ita perflatur vt igni candeſcat.ſordes inhærentes abſterguntur,& ipſa purgata reponitur. Quidã aceto aut vino eam extinguentes ter vrunt: hácque re confecta, eam reponunt. Lauatur vt cadmia. Candore autem perfunditur hoc modo: Sumitur argyritis,aut ſi hæc deſit,alia: eam in partes fabarum magnitudine confractam modii Attici menſura,in fictile nouum coniicito, aquam affundito, candidi tritici par pondus addito, priuatímque pugillum hordei linteo puro colligato, & è fictilis aure ſuſpendito, & donec hordeum diſrumpatur,coquito: deinde omnia in craterem ampli oris tranſfunduntur,triticum abiicitur, ſpuma argenti manibus adhibita vi confricatur,& aqua affuſa lauatur:tum excepta & ſiccata,in Thebaico mortario teritur, aqua feruente affuſa,donec diſſoluta fuerit. Aqua excolata iterum tota die teritur,& veſperi calida aqua infuſa finitur. Manè colo traiecta,alia infunditur,& ſic permittitur, & excolatur: hócque ter in die fit per dies ſenos:poſtea verò ad ſingulas ſpumæ argenti minas additis quinque ſalis foſſilis drachmis,affuſáque aqua calida, ter die teritur, & addita aqua excolatur. Quum inalbuerit,calidam aquam infundens idem facito, donec ſalſuginem prorſus depoſuerit: demum ardentiſſimo ſole ſiccata, humore prius abiecto reponitur. Quidã ſalis pondo,ſpumæ argenti tantundem in ſole ex aqua terunt,continenter mutantes,dum candor ei accedat. Lota videtur oculorum medicinis conuenire, ad fœdas cicatrices, & facies rugis & maculis plenas facere.

Lapis Phrygius, quo infectores in Phrygia vtuntur, præſtantiſſimus eſt pallidus, modicè grauis, & inæquali concretione coloris: candidas ſiquidem cadmiæ modo venas habet. Vritur autem hoc modo: Vino optimo perfuſus,viuiſque carbonibus obrutus follibus aſſiduè perflatur, donec mutato colore fulueſcat: rurſus extractus eodem vino reſtinguitur: iterúmque ad carbones admoueto,atque idem facito, eúmque tertiò vrito. ſed animum attendito ne frietur, & in fuliginem euaneſcat. Lapis Pyrites ſpecies eſt lapidis à quo æs conflatur. eligi debet qui æri ſit ſimilis, & facilè ſcintillas emittat. Sic vrendus eſt: Melle irrigatur,mollibus carbonibus imponitur,follibus continuò perflatur, donec fuluum colorem acquirat. Alii in multos carbones igni candentes lapidem copioſo melle perfuſum deiiciunt, & vbi ad fuluum vergere colorem cœperit, extrahunt, flatúque cinerem diſiiciunt, & rurſus non perfuſum vrunt, donec totus æqualiter fragilior fiat. ſæpe enim ſola tantummodo ſuperficies vritur.ita autem crematus ſiccatúſque recõditur. Si loto opus ſit, vt cadmia lauandus.quidam verò hunc ita crematum,diphryges vocant. Lapis Aſius probatur qui pumicis colore,fungoſus,leuis, & friabilis ſit, venáſque in profundo luteas habeat.eius flos eſt ſalſugo ſummo lapide inſidens, tenui compage,colore cum albo, tum pumici ſimili, ad luteum vergente. Linguæ autem admotus eam leniter mordet. Fiunt ex hoc lapide ſolia in quæ podagrici pedes mittentes iuuantur.fiunt etiam pulueres carnem exedentes:corporáque carne onuſta craſſáque extenuant in balneo pro nitro illiti. ſi lauare hos quiſpiam velit, cadmiæ modo lauabit. Lapis Hæmatites optimus eſt, friabilis, in ſeipſo durus,ſaturatus,æqualis,nullius ſordis particeps, nulliſque lineis variatus. vim habet adſtringendi,aliquantulum calfaciendi,attenuandíque. Vritur perinde ac lapis Phrygius,ſed nullo vino perfunditur. modus vſtionis eſt vt modicè leuis fiat,& bullis intumeſcat.Sunt qui eum ſic adulterinum faciant: Denſam rotundámque Schiſti lapidis glebam (quales ſunt quæ radices eius appellantur) in fictilem vrceũ qui cinerem feruentem contineat,obruũt: vbi paululum dimiſerint,eximũt, attritúque in cote probant,ſi hæmatitæ colorem duxit: ſi ita ſit, reponunt: ſin minus,iterum in cinere condunt,& ſubinde conſpiciunt, & periculum faciunt.nam ſi diutius in eo cinere relinquatur,colorem mutat,móxque diffunditur. Vitiatus deprehenditur,primùm lineis quas pectinum modo per longitudinem diuiſas habet: hæmatites verò eas habet vt ſors tulit: tum colore quem hic floridũ reddit, hæmatites verò profundiorem,& cinnabari ſimilem. Inuenitur etiam in Sinopica rubrica: itémque in magnete lapide permultum combuſto hæmatites fit. qui verò per ſe naſcitur, in Ægypto inter metalla prouenit. Lapis Schiſtos, *hoc eſt ſciſſilis*,in Iberia Hiſpaniæ gignitur. Laudatiſſimus eſt qui croci colorem æmulatur,éſtque friabilis, & ſuapte natura bene ſciſſilis.concretione verò, & mutuo linearum quas pectinum modo habet diſcurſu, ammoniaco ſali ſimilis videtur. Gagates probatur qui celeriter accenditur, & odorem bituminis reddit. niger plerunque eſt, ſqualidus, cruſtoſus,& valde leuis. Naſcitur in Lycia, inuenitúrque prope oſtia fluminis in mare exeuntis.flumen autem Gagas nominatur. Thracius in Scythia naſcitur, in fluuio qui Pontus vocatur. eadem ei vis quæ Gagatæ. Traditur aqua accendi,oleo reſtingui.quod etiam in bitumine accidit. Magnes optimus eſt qui ferrum facilè trahit, colore ad cæruleum vergente, denſus,& non admodum grauis.vim habet craſſos humores educẽdi, ſi cum aqua mulſa pondere trium obolorum detur. quidam hunc vrẽtes, pro hæmatite vendunt. Arabicus lapis maculoſo ebori ſimilis eſt. Qui verò Galactites dicitur, hoc vocabulo gaudet quòd lacteum ſuccum ex ſe mittat: cinerei tamen coloris eſt,ac guſtu dulcis.ad oculorum fluxiones & vlcera vtiliter illinitur.is in aqua tritus pyxide plumbea recõditur,ob vim glutinoſam quæ in eo ineſt. Melitites eſt in omnibus galactitæ ſimilis; hoc tantùm differt quòd dulciſſimum ſuccum emittit. facit ad eadem ad quæ Galactites. Morochthus(quem aliqui galaxiam aut leucographida vocãt) in Ægypto naſcitur. Hoc lapide quoniã mollis eſt, & facilè diluitur, linteorum artifices ad candorem linteis indendum vtuntur. Lapis alabaſtrites (qui onyx vocatur)crematus,reſina aut pice aſſumpta duritias diſcutit,ſtomachi dolores cum cerato mitigat, gingiuáſque comprimit.Lapis verò qui Vettenus in Æthiopia naſcitur,eſt ſubuiridi colore,Iaſpidem imitans: quum verò diluitur,lacteus videtur.vehementer autem is mordet.

Iudaicus in Iudæa exoritur, glandis effigie, candidus, forma quamelegantiſſima,lineis inter ſe æqualibus veluti torno factis diſtinguitur. is ſolutus nullam qualitatem guſtu affert. Amiantus in Cypro naſcitur, alumini ſciſſili æqualis,ex quo(vtpote flexili) telas faciunt. Cõiũctus autem in ignem ardet, ſed minimè crematus exit ſplendidior. Sapphirus lapis potui datus ad ictus ſcorpionum facere exiſtimatur: contra internas quoque vlcerationes bibitur,omniáque in oculis excreſcentia, itémque vuas & puſtulas reprimit,& ruptas eorum membranas agglutinat. Lapis Memphites ad vrbem Memphin inuenitur,calculorum magnitudine, pinguis, verſicolórque. Aiunt hunc tritum & illitum locis quæ vrenda aut ſecanda ſunt, ſine periculo ſenſum eis adimere. Selenites lapis(quem aphroſelenen, *hoc eſt Lunæ ſpumam*, aliqui nominant quia noctu in Lunæ incremento reperitur)in Arabia naſcitur, candidus, pellucidus, leuis. Iaſpis lapis,alius ſmaragdi colorem imitatur,alius cryſtalli,pituitæ ſimilis,

alius aërius, fumoſus alius, veluti fumo denigratus, alius lineis albis reſplendentibus præcingitur, alius terebinthinæ ſimilis dicitur, alius calaino gemmæ calore ſimilis. Omnes amuleta eſſe creduntur, quæ alligentur, quæque femoribus appenſa partum accelerent. Ophites lapis, alius eſt grauis & niger: alius cinerei coloris, alius punctis variatus, alius lineas candidas habet. Omnes alligati contra ſerpentum morſus, & capitis dolores proſunt. qui verò candidas habet lineas, priuatim lethargo & capitis doloribus auxiliari perhibetur. Lapides qui in ſpongiis comperiuntur, cum vino poti, lapides qui in veſica ſunt, confringunt. Oſtracites lapis teſtæ ſimilitudinem gerit, éſtque cruſtoſus. hoc eſt ad pilos euellendos pro pumice mulieres vtuntur. Smyris lapis eſt quo gemmas annularii extergunt. Is in Samia terra inuenitur. Lapis quo aurum flantes ad læuigandum, & ſplendorem inducendum vtuntur, probatur qui candidus grauiſque eſt.

M

Melan, *hoc eſt atramentum quo ſcribimus*, ex tedarum collecta fuligine conficitur: ſingulis libris gummi ternæ fuliginis vnciæ miſcentur. Fit etiam ex fuligine reſinæ & fuligine pictorum. Sumitur autem fuliginis pictorum mina, gummi ſeſquilibra, glutinis taurini vncia vna, oboli duodecim, atramenti ſutorii denarius & oboli tres.

Melanteria præſtat cæteris quæ ſulfuris colore eſt, læuis, æqualis, pura, & quæ cōtactu aquæ ſtatim nigreſcit. vim habet adurendi, ſicut etiam miſy.

Miltos, *hoc eſt rubrica ſinopica*, præſtantiſſima eſt denſa, grauis, iecoris forma, calculorum expers, concolor, valde fuſilis quum diluitur. In Cappadocia colligitur. Fertur in Sinopem vrbem, in eáque venit, vnde etiam cognomen accepit.

Quæ verò fabrilis dicitur, eſt in rebus omnibus Sinopica inferior. Optima eſt Ægyptia, & Carthaginienſis, lapidúmque expers & friabilis: gignitur etiam in Iberia quæ ad occidētem ſpectat, ochra cremata, & in rubricam degenerante.

Miſy anteponendum eſt Cyprium, auri ſimile, durum, quod friando auri colorem æmulatur, & ſtellæ modo ſplēdet. Vim & vſtionē cum chalcitide eādem habet, niſi quòd pſoricum ex eo non fit, exceſſúq; ac defectione differens. Ægyptiū verò efficacia præſtat cæteris, ſed ad medicamenta oculorum eſt ſupradicto multo inferius.

Molybdos, *hoc eſt plumbum*, ita lauatur: Aquā in plumbeum mortarium coniicito, & plumbeo piſtillo tandiu terito donec aqua nigra & fæculenta reddatur. per linteū eam traiicito, aquam ſuperfundens, vt quod detritum eſt totum tranſfundatur: idque iterum facito donec ſatis tibi eſſe videatur. Sinito vt quod lotum ſit conſidat: aquam effunde, aliā adiice, laua vt cadmiam, quouſque nihil nigri ſuperſit, & in paſtillos redactum repone. Quidam purum plumbum lima deterētes in lapideo mortario piſtillo lapideo terunt, aut manibus cum aqua adiecta fricāt, donec nigreſcat. mox vbi conſederit, effuſa aqua, in paſtillos cogunt. quod enim diutius confricatur, ceruſſæ ſimile fit. Alii ſcobi lima detritæ parum plumbaginis addunt: aiúntque plumbum ita lotum eſſe præſtantius. Crematur verò ad hunc modū: Plumbi laminas quamtenuiſſimas in nouum fictile componito, inſperſóque ſulfure, alias plumbi laminas ſuperponito, rurſúſque ſulfur inſpergito: idque identidē facito donec fictile impleueris: tum ſuccendito. Accenſo autem plumbo, ferrea rude verſato, donec in cinerem perfectè redigatur, nihilque plumbeum appareat. auferto deinde naribus occluſis: noxius enim eſt halitus. Lauandum id eſt vt cadmia, & reponendum. vim eloti plumbi habet, ſed efficaciorem.

Molybdæna, *hoc eſt plumbago*, probatur argenteæ ſpumæ æmula, flaua, modicè ſplendens, fulua quum teritur. cocta cum oleo iecoris colorē trahit: vitioſa eſt quæ aërē aut plumbi colorem præfert. ex auro & argento cōficitur. Eſt etiam quædam foſſilis, ad Sebaſtam & Corycum inuenta: in quo genere præſtat ea quæ non habet recrementi ſpeciem, nec lapidoſa eſt: flaua verò eſt & ſplendens: vim habet ſpumæ argenti, & recremēto plumbi ſimilem, eodémque modo lauatur & vritur. Aptior hæc emplaſtris quæ liparæ dicuntur, & iis quæ non mordent, vtilius miſcetur. carnem creat, vlcera ad cicatricem perducit: abſtergentibus tamen medicamentis non conuenit.

N

Nitrum præferendum eſt quod leue, roſeo colore aut candido eſt, perforatum ſpōgiæ modo. Eſt autem huiuſmodi id quod ex inſulis affertur. Nitri ſpuma optima eſſe videtur quæ læuiſſima eſt, cruſtáſq; habet, ac friabilis eſt, & ſubpurpureo colore, & ſpumoſa, & mordens, qualis ex Philadelphia Lydiæ affertur. Ægyptiæ ſecundus locus datur. Quin & Magneſiæ Cariæ gignitur. Vires & vſtionem & hæc & nitrum ſali pares habent. Quidam hæc carbonibus igni candentibus vrunt, ſubiecta prius teſta noua donec incandeſcant.

Π

Pompholyx ſpecie differt à ſpodio, genere verò non item: ſiquidem ſpodium nigricat, & eſt plerunque ponderoſius, ac feſtucis, pilis, & terra plenum, ex ærariis officinis fornacibúſque veluti deraſum, & earum pauimenti purgatio. Pompholyx verò pinguis eſt, & candida, & item leuiſſima, vt etiam per aërē volitare poſſit. optima habenda eſt Cypria, quæ aceto macerata, æris halitum ex ſe mittit. colore æruginis aliquātulum, cœni ſapore. Siquę fraudis expers flagrantibus carbonibus efferueſcat, aërium colorem contrahet. his autem notis eſt diligenter attendendum: nam à quibuſdam adulteratur glutine taurino admixto, agninis pulmonibus, aut marinis cōbuſtis groſſis, & quibuſdam aliis conſimilibus: ſed facilè dignoſcitur, ſiquidem in his probādis nihil eorum quæ dicta ſunt, inuenietur.

Lauanda communiter pompholyx hoc modo eſt: Puro linteo mediocris raritatis pompholyga aut aridam, aut aqua maceratam colligato, in peluim aqua pluuia plenam coniicito, & aqua identidem proluito, huc atque illuc linteolum alligatum agens. ſic enim quod in ea limoſum vtiléque erit, effluet, totum verò ſedimentum in linteo remanebit. Sinito poſtea reſidere, & aquam cum cinere colis traiicito, & noua aqua infuſa agitato, & effundito: totiéſque id facito per colum traiiciens & effundens, donec nihil arenoſum ſubſidat. poſtremò verò aquam exprimito, & ſiccatum cinerem reponito. ſi verò cinerem cremare oporteat, eam diligenter tritam aqua conſperges, & in paſtillos redactam in fictile nouū indito, ſubiectiſque leuibus carbonibus orbiculos continuò verſabis, donec ſicci & igniti reddantur. Sciendum quoque eſt, ex auro, argento, plumbóque fieri ſpodium: & poſt Cyprium, maximè commendari plumbeum. Quoniam verò ſæpe deeſt ſpodium, antiſpodia quæ parem vim habent, & non mediocri vſui ſunt, neceſſariò & quænam ſint & quomodo ſumi debeant, oſtendemus. Folia itaque myrti cum floribus & baccis immaturis in ollam nouam cōiecta, indito operculo quod continua foramina habeat, in fornacem figulorum demittito: quum fictile coctum fuerit, in crudum alterum fictile tranſferto, & iterum aſſato: vbi verò hoc quoque fictile fuerit aſſatum, extrahe, laua, vtere. Simili quoque modo ſumito coliculos agreſtis oliuæ: ſin ſecus, ſatiuæ cum ſuis floribus, aut mala cydonia diſſecta, & à quibus oſſa fuerint detracta, aut gallas, aut immatura mora in ſole prius ſiccata, aut lētiſcum, aut terebinthum, aut œnathen, aut rubi tenera folia, vt buxi comā, aut eam quæ pſeudocyperus dicitur, cum flore: alii ficulnas frondes in ſole prius ſiccatas eodem modo parant: alii gluten taurinum, alii ſuccidam aſperámque lanam pice liquida aut melle irrigatam, pari modo cremant.

Σ

Sandaracha eligenda eſt ſaturata & rufa, floridáque & pura, & quæ colorē cinnabaris præ ſe ferat, quæque ſulfuris halitum redoleat.

Scoria, *hoc eſt recremētum*, argenti (quod etiam helcyſma vocant) habet eandem vim quam plumbi recrementum poſſidet.

Spongias aliqui mares appellauerunt tenuibus foraminibus denſáſque: duriores autē, tragos nominauerunt: fœminas verò eas quæ contrà eſſent affectæ. cremantur vt alcyoniū. Cādidæ verò fiunt eæ quæ molliſſimæ ſunt, per

æstus salis spuma in petris hærente cõspersæ,& in sole detentæ. Quódque in eis cauum est, sursum spectet, deorsum verò quà fuerunt abscissæ. Si verò cælum serenum fuerit, & salis spuma aut marina aspersæ ad lunã teneantur, fiunt candidissimæ.

Stibium præstantissimũ est quod splendet,& fulget, & quum frangitur, crustosum videtur, nihilque terrei aut sordium habet,& facilè frangitur. Hoc alii platyophthamon, alii labroson vocauerunt.

Crematur Stibium crusta ex farina circumlitum, & carbonibus obrutum, donec crusta in carbones abeat. Ab B igni emotum lacte mulieris quæ marem peperit, aut vetere vino restinguitur. Vritur etiam succensis carbonibus perflatum, donec igni deflagret; si enim plusculum vratur, in plumbum transit. Lauatur vt cadmia atque æs. Sunt qui vt plumbi recrementum lauent.

Stypteriæ, *hoc est aluminis*, sunt plura genera: ad medicinam verò adhibentur hæc, scissile, rotundum, & liquidum: inter quæ scissile præstantissimum est, & in hoc genere quod recens, cãdidissimum, radicum expers, mirum in modum adstringens, lapide vacans, nec modo glebæ aut assulæ compactum, sed C singillatim quasi in capillamẽta quædam canescentia dehiscens. Lapis quoque huic alumini similis inuenitur, qui quoniam non adstringit, gustu discernitur. In rotundo alumine, quod ita manu est factum, improbatur: idque ex forma cognoscitur. Sumẽdum autem est id quod suapte natura rotundũ est, éstque bullarum instar subcandidũ, & validè adstringens, quódque nonnihil palloris cum quadam pinguedine habeat: præterea verò calculorum expers & friabile: quod denique Ægyptium sit genere, aut in Melo insula natũ. In D liquido verò præstat id quod est maximè pellucidum, lacteúmque,& æquale,& ex omni parte succũ habeat, quódque lapidosum non sit,& caseum redoleat. Id verò est censendum, scissile esse rotundo efficacius. Crematur autem & assantur vt calcitis.

Sory melanteriam esse quidam falsò putauerunt: est enim sory sui generis, magísque virosum,& nauseam ciet. Ægyptium cæteris excellit, quódque quum frangitur, nigrius apparet,& in multa foramina dehiscit, subpinguéq; est,& præterea adstringens, & in deglutiendo atque olfa- E ctu virus olet, stomachúmque subuertit. Cæterùm in his fere omnibus,& item in aliis quæ vstionem non sunt experta, crematis potentiora sunt existimãda, præter salem, fæcem, nitrum, calcem, aliáque consimilia, quæ cruda, vi remissiore sunt prædita: quæ cremata, efficaciora & perseuerantiora redduntur.

T

Τρύξ, *hoc est fæx*, maximè ex vino vetere Italico: sin minus ab alio consimili eligenda est: fæx enim aceti, est acriore vi prædita. Crematur vt alcyonium, antè diligenter F siccata. Sunt qui noua testa igni largo crement, donec altius tota incendatur. alii fæcis glebam ignitis carbonibus obruentes idem faciunt. legitimæ vstionis signo erit albus aut aerius corporis ipsius color,& quum linguæ admota, eam quasi vrit. Aceti fæx eodem modo crematur. vim adurendi adstrigendique habet. recenti fæce vtendum est, siquidem citò vis eius efflatur: quocirca operculo occludenda est, & nonnisi in vasculo adseruanda. Lauatur pompholygis modo.

Y

G Ὑδράργυρος, *hoc est argentum viuum*, fit ex minio, quod falso cinnabaris dicitur, in fictilẽ patinam ferreã concham habentem cinnabarin coniiciũt, calice concham tegunt, argilláque illinunt,& carbonibus succendunt. nam fuligo quæ calyci inhæsit, derasa argẽtum viuum est. quinetiam inuenitur in argentifodinarum tectis in guttas concretum. Seruatur in vitreis, aut plumbeis, aut stãneis vasculis: aliam nanque materiam exest.

X

H Χαλκὸς κεκαυμένος, *hoc est æs combustum*, probatur rubrum, & quod in attritu cinnabaris colore est: nigrum verò magis quàm par est crematum fuit. Fit autem ex clauis nauium solutarum fictili crudo compositis, asperso sulfure

A cum pari salis portione, alternísque his inspersis fictili operculum adhibetur, & luto figulorũ oblinitur, & in fornacem demittitur, vsquedum planè assetur. Hoc cum hydromelite potum, aut cum melle delinctum, aut illitum, vomitus ciet. Lauatur porrò vt cadmia, quater in die aqua commutata, donec nihil splendoris ei supersit. Eius verò recrementũ eodem modo lauatur, habétque eãdem vim, sed tamen imbecilliorem.

Χαλκοῦ ἄνθος, *hoc est flos æris* (quem aliqui veteres psegma, *hoc est resegmen*, vocauerunt) optimus est friabilis, in B attritu rufus, milii forma, grauis, modicè splendens, delimatæ æris scobis expers, qua fit adulterinus: quod deprehenditur quum dentium attritu ramenta dilatantur.

Χαλκοῦ λεπίς, *hoc est squama æris*, laudatissima est quæ ex Cypriis officinarũ clauis excussa, crassáque est, & helitis, à clauis ducto nomine, appellatur. Improbatur verò quæ ex albo ære confecta, tenuis est atque imbecilla: quam vt pote tenuem & inualidam reiicimus, eámque probamus quæ crassa fuluáque est, & quæ aceto inspersa æruginem contrahit. Lauatur autem ad hunc modum: Puræ æris squamæ siccæ selibram in pilam cum limpida aqua con- C iicito, manu diligenter misceto donec squama subsidat, auferto deinde quæ subsederunt, effusáque priore aqua, aquæ cælestis cyathum superinfundito: diducta manu vehementer squamam cum pila confricato, quasi eam perpolias, quúmque lentorem quendam cœperit emittere, aqua sensim vsque ad sex heminas affunditur validè confricando,& squamam per pilæ latera conuertendo, validè cõfricabis: tum omnibus colo traiectis, quod defluxit, in pyxidem rubri æris seruato. est autem id veluti squamæ flos, viribúsque efficax,& ad oculorũ medicinam accommo- D datum: reliqua pars imbecilla est. quod superest pari modo lauatur, donec nullum lentorem ex se mittat: postea verò linteolo opertum biduo quiescere sinitur, tum effusa extante aqua siccatur,& in pyxide reconditur. Quidam æris squamam vt cadmiam lauant, atque reponunt.

Squama verò quam stomoma vocant, habet eandem vim quam æris squama, eodémque modo lauatur, & reponitur: in aluo tamen purganda, est quàm squama æris inferior.

E Chalcanthum, *hoc est atramentum sutorium*, genere vnũ idémque est: humor enim concretus est. specie verò tres habet differentias. Vnum humoribus in cuniculos quosdam stillando colatis concrescit: quamobrẽ ab iis qui Cypria metalla tractant, stillatitium vocatur. alterum copiosè exercitatum in speluncis inuenitur, postea in fossas trãsfusum concrescit, quod concrescens propriè nominatur. tertium verò decoctum appellatur, fitque in Hispania: sed inutile & viribus infirmis: hoc autem modo parant: Id aqua diluentes coquunt, tum in cisternas transfundunt, ac F residere sinunt. hoc certis diebus concrescit in multas diuisum formulas tesserarum instar, vuæ modo inter se cohærentes. Præstantissimum censendum est cæruleum, graue, dẽsum, purum & pellucidum, quale est stillatitiũ, quod ab aliis lonchoton appellatur. Secundas fert id quod concrescens vocant. coctũ verò tingendo & denigrando esse aptius cæteris videtur: ad vsum verò medicinæ infirmius esse reliquis, experientia nos docuit. Crematur autem, vt mox de chalcitide dicemus.

Chalcitis antefertur aliis quæ æris speciem præ se fert, G friabilis, calculorum expers, & non vetus, quæque fibras oblongas fulgentésque habet. ex ea fit quod psoricum vocant, duabus eius partibus vni parti cadmiæ additis,& ex aceto tritis. Hæcq; omnia in fictile coniecta,& fimo obruta, per caniculæ ardores XL. diebus dimittuntur: siquidem ita maiorem acrimoniã acquiret, eadémque potest quæ chalcitis. Quidam pares vtriusque portiones mistas ex vino terunt,& eadem faciunt.

Crematur fictili nouo chalcitis viuis carbonibus superposito. Modus vstionis in humidioribus est, dũ bullas H excitare desierit,& perfectè inaruerit: in cæteris verò, dũ mutata in magis floridum colorem fuerit. quum enim rubricæ colorem in profundo contraxerit, auferenda ab igni est, insidentésq; sordes flatu sunt pellẽdæ,& ipsa repo-

nēda. Torretur etiamnū perflatis carbonibus donec modicè pallescat:aut fictili prunis candentibus subiectis,subinde versata donec igni conflagret,& colorem mutet.

Chrysocolla laudatissima est Armeniaca,porri colorem vsque ad satietatē reddens:secūdo loco censetur Macedonica:hanc sequitur Cypria: quo in genere præfertur pura: dānatur verò quæ terræ calculorúmq; plena est. Lauatur antedicta ad hunc modū: Tusam in pilā coniice,& affusa aqua manu diducta ad pilam validè fricato,mox vbi consederit,percolato,& aliqua aqua affusa,iterum fricato,idque identidē facito donec pura sinceráque reddatur: tum in sole siccatam reponito,atque vtitor:si cremare eam velis,sic facito:Tere ex ea quod satis sit,patinis impone,carbonibus admoueto,& alia facito quæ suprà diximus.

Ψ

Psimmythion,*hoc est cerussa*,fit hoc modo:In dolium lati oris aut fictile labellum acerrimum acetum infundito, subiectáque arundinea tegete ori fictilis, plumbeā laminam superimponito, & velamina adiicito, ne acetum per halitum expiret. Vbi resoluta fuerit,defluénsque deciderit,humorem purum, & in summo fluitantē per colum traiicito. Quod verò limosū subsederit,in aliud vas transferendum,& in sole siccandū,& mola trusatili terendum, aut probè læuigandum cribrandúmque:postea quod duri superest,in tenues partes redigendū & cribrandum:hæcque vicissim tertiò & quartò facienda. Præstantius autem est id quod prius fuerit cribratum,id quod etiam ad oculorum medicinam adhibetur: secundum locum tenet sequens, & cætera deinceps. Quidam in medio vase ligna suspendunt,& sorde derasa imposita, ne acetū contingat, ori operculum indentes dimittunt. Post aliquot dies operculo ablato intuentur:vbi resoluta materies fuerit, reliqua omnia vt dictū est fiunt. Si quis in pastillos velit redigere, aceto acri subiget, & ita in pastillos digestam in sole siccabit. Hæc tamen æstiuo tempore peragenda sunt: ita enim & candida & efficax redditur. fit etiā hyeme,vrceis supra balneas impositis: nam calor ascendens, idem quod sol præstat. Laudatissimā fieri putant Rhodi,aut Corinthi, aut Lacedæmone: secundo loco censetur quæ ex Dicæarchia affertur. Torrēda verò est ad hunc modū:Tritam cerussam ignitis carbonib' fictili nouo, ac præsertim Attico,imponito,& assiduè versato, quúmque cineris colorem contraxerit,auferto,refrigerato, vtitor. Si cremare eam velis, in nouam patinam cauam coniicito cerussam tritam,carbonibúsque superpositam rudicula misceto,donec colorem sandarachæ similem duxerit:tum auferto,& vtitor:quæ ita confecta est,ab aliquibus sandix nominatur. Cerussa lauatur vt cadmia.

Ω

Ochra eligenda quæ læuissima est, & ex omni parte lutea ad satietatem vsque, calculorúmque expers, & item friabilis,& genere Attica. est autem & cremanda & lauanda non secus quàm cadmia.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM liber decimusquartus.

Hoc nobis loco non est propositum formas simplicium medicamentorū conscribere, quum eas accuratè Dioscorides nos docuerit:neque etiam singulas cuiusque actiones recensere,siquidem de eis copiosius agetur quum de componendis medicamentis, déque morbis curandis loquemur, vbi vsus postularit: nunc verò omnium simpliciū medicamentorum facultates vniuersales duntaxat memorabo.

Ex Galeno,de nominum distinctione, Cap. I.

VNumquodq; corpus aut calidū aut frigidum, aut siccū aut humidū quandoque suapte natura & dicitur & apparet:quandoque verò, quia aduentitiā qualitatem acquisiuit. Nos autem dicere consueuim',id quod suapte natura tale est, primò & per se,& ex se,& potestate tale esse atq; apparere: quod verò aduentitiam qualitatem contraxit,id ex aliquo accidenti esse tale atq; apparere. Quæ verò propria natura aut calida aut frigida,aut sicca aut humida esse dicimus, alia talia esse actione, alia potestate pronunciamus:in quo id quod potestate nunc dicimus, differt à superiore: nam ea potestas accidenti opponebatur, hæc verò actioni. Cæterùm ex iis quæ actione dicūtur,aliud absolutè calidū frigidúmve,aut humidum aut siccum dicitur,vt elementa: aliud pro superāte facultate,vt homo & equus,& omnino cætera animantia: aliud collatum cum eo quod in eodem genere, eadémque specie est temperatum, qualis est leo homini cōparatus, homóque florentis ætatis cum puero: aliud cum quocunque sors ferat, vt Dion cum Theone. Quinetiā quæcunq; potestate talia aut talia esse dicuntur, necesse est vt singula ita nominētur, tanquam ad id quod actione dicitur,referantur:vt,quod facilè accenditur, ad id quod actione absolutè calidum est:animalia verò calfacere,ad id quod excedit & superat,referendo. Eadémque ratione id quod hominem calefacit, tanquam homo sit potestate calidus:quod bouem aut equum, tanquam bos aut equus tales potestate sint. itémq; hoc illi homini,illud verò illi calidum aut frigidum,aut humidum aut siccum esse,id est illius vnius naturæ comparatum.

De differentia medicamentorum, Cap. II.

VAria est medicamentorum natura: nam vel qualia sumpta sunt,talia quoque permanent & vincunt,cor púsque mutant eo modo quo id cibos: hæcque quum vniuersæ substantiæ sint contraria, prorsus venena sunt, & animantis naturam corrumpunt: aut mutationis initium ab animalis corpore sumētia,inde putrescunt & corrumpuntur,deinde corpus vnà putrefaciunt, vnáque corrumpunt, quæ venena quoque sunt. Est etiam tertia medicamentorum species quæ corpus calefaciunt, veruntamen nihil mali afferunt: est & quarta eorum quæ & agunt aliquid & patiūtur, sed tandē vincuntur,planéq; assimilantur:quibus accidit vt & medicamenta & alimenta sint.

De vsu medicamentorum, Cap. III.

VTuntur plerunque medicamentis homines ob id solùm vt vel refrigerent vel calfaciant, vel siccent vel humectent,vel horum aliquid coniunctè faciant: quandoque verò vt quod supra modum laxatū est,contendant & contrahant, vel quod intensum est laxent, vel quod est condensatum,rarum faciant,vel rarum cōdensent,vel durum emolliant, vel immodicam mollitiem ad duritiam reuocent,vel plenum inaniant,vel inane impleant,vel denique vt aliquid huius generis agant.

Ad temperatissimam naturam omnia esse dirigenda, Cap. IIII.

MEdicamenta quæ mediæ naturæ sunt,quæque in vtranque partē parum vergūt,interim calfacere,rursúsque refrigerare videbūtur:interim verò nec calefacere nec refrigerare,sed corpora sicut acceperūt,ita etiā cōseruare. Quū enim affecta corpora variis modis disponātur, id quoque quod afficit,non eodem agere modo videtur: ex quo planum est,neque oleum,neque rosaceum, neque chamæmelum, neque lini semen, neque anethum,neque

A fœnigræci farinam, neque triticeam, neque alia sexcenta quæ partim exquisitè mediam temperiem sortiuntur, partim ab ea parumper recedunt, eandem perpetuò actionem esse editura. Iam rosaceum exustos sui caloris tempore refrigerat: algentes verò modicum etiam calfacit, id quod est tepidi caloris munus: quemadmodum balneæ quoque calfaciunt rigentes & æstuantes refrigerant. Ergo ad temperatissimam naturam animum aduertere, ad eámque omnia dirigere oportet. Esto ergo corpus tempe- **B** ratissimum, regula facultatis medicamentorum: quódque similẽ illius temperiei caliditatem accendit, temperatum nominetur, etiamsi senem refrigeratum maximè excalfacere videatur: quod verò calfacit aut refrigerat huiusmodi corpus, illud quidem quod calfacit, calidum: quod refrigerat, frigidum appelletur.

De differentia & facultate quæ in succis est, Cap. V.

SVcci qui tum in singulis plantis & animalibus, tum in terra comperiuntur, cum plurimi sint tum verò speciebus facilè comprehendi non possunt. Gustus verò eorum diuersos Plato esse octo numero cẽsuit, nominátque **C** tum austerum, (quem nos adstringentem vocamus) tum acerbum, tum verò nitrosum, tum amarum, tum salsum, tum acrem, deinde acidum, postremò dulcem. Theophrastus verò pinguem eisdem adiunxit. Ergo quod adstringens acerbúmque est, terrestre, frigidum esse, fuit ostensum: acidum verò, tenuium partium esse & frigidũ. Quod verò absque aliqua insigni qualitate frigidũ est, aqueum id frigidúmque esse: amarum terrestre, tenuium partium: ita etiam quod nitrosum est. Acre verò esse feruidũ: salsum verò terrestre & calidum, sed nondum feruidum. Eodémque modo dulce, calidum quidem, sed non adurens: **D** quæ oleosa sunt, aquea & aëria sunt omnia. Actiones quoque ex eorum temperie consequuntur: nam adstringens acerbúmque cogit, stipat, densat, repellit & incrassat: & ante hæc omnia, refrigerare & siccare aptum est: & quandoque etiam stuporem dentium, quem vocant, inducere. Acidum verò secat, diuidit, attenuat, obstructionem expedit, & absque calore expurgat: acre verò par quidem acido est in attenuando & expurgando, sed tamen ab eo differt, quòd acidum refrigerat, acre calfacit: itémque illud repel- **E** lit, hoc attrahit & euocat. Eodémque modo amarum & nitrosum meatus expurgant, abstergent, attenuant, secántque humorum crassitudinem, nec euidenter calefaciunt: quod verò aqueum frigidúmque est, spissat, sistit, contrahit, condensat, stuporémque & mortem parti inducit: acre autem attenuat, expurgat, euocat, rumpit, attrahit, & crustas inducit: salsum verò cogit, stringit, sale condit, & citra insignem calorẽ aut frigus siccat. Dulce laxat, concoquit, mollit, rarefacit. oleosum denique humectat, mollit atque relaxat.

De Vaporibus, Cap. VI.

F QVÆ odorata sunt, ea omnino sunt calida, odorum námque copia à calore prouenit: at non protinus quicquid odoratũ est, id suaue est, propterea quòd non omne est accommodatum spiritui, qui cerebri ventriculis continetur: quemadmodum enim saporem qui sub linguam cadunt, aptissimi sunt dulces: qui non apti sunt, multas sunt nacti differentias: ita vapores qui spiritui cerebri sunt familiares, iidem & grati & suaues sunt: qui verò non familiares, non paucis inter se differentiis dissident. Non o- **G** mnibus tamen, perinde ac saporibus, imposita sunt nomina. Dicimus enim aliquid acidum acrémque odorem habere: at austerum, aut acerbum, aut salsum, aut amarum, non item: sed his duabus appellationibus pleraque eorum quæ sub odoratum cadunt, comprehendimus, vt beneolentia, & graueolentia nominemus: ac beneolentia ad proportionem eorum quæ linguæ sunt dulcia: graueolentia verò ad eorum quæ dulcia non sunt. totum enim hoc genus in saporibus vno appellari nomine non potest. A corporibus autem non odoratis, aut omnino parum defluere **H** videtur, aut quod mẽsuræ eorum molis non respondeat: quẽadmodum in iis quæ exquisitè salsa & acerba sunt: exquisitè verò quum tale aut tale quidpiam dico, sincerum, &, quoad eius fieri potest, alterius qualitatis expers intelligo. crassa nanque vtrisque est substantia: & præterea acerborum est frigida, ex quo verissimile est, quod ab his defluit, paucum esse & crassum, & mole sua terrenũ, & proinde per inspirationem in cerebrum non incidere: quamobrem de sensibilium tẽperie non ita tutò ex odore sicut ex gustu iudicamus: nam quæ vacant odore, crassæ essentiæ sunt: quæ verò in eis sit vis frigoris & caloris, non constat: quæ autem odorata sunt, tenuium illa quidem sunt partium, & calida: at quantũ tenuitatis calorísque habeant, non iam discernitur. Præcipua autem causa quamobrem in odoratis nihil euidens de eorum temperie iudicetur, est inæqualitas naturæ, de qua sepenumero diximus, vbi corpora ex dissimilibus inter se particulis constare demonstrabamus.

Ex coloribus quoque faciendam esse coniecturam de simplicium medicamentorum temperie, Cap. VII.

EX coloribus quoque aliquam facere coniecturam de medicamẽtis simplicibus licet. in vnoquoque enim genere aut seminis, aut radicis, aut succi ex colore indicationem quãdam sumere possumus: vt in cæpa, scilla & vino, quæ quanto albidiora fuerint, tanto minus erunt calida: quæ verò subflaua & fulua, calidiora. idem in tritico, milio, ochris, faselis, cicere, iridis radice asphodelique, & aliis compluribus vsu venit. in quoque enim genere plerunque fit vt quæ fulua, & flaua, & rubra sunt, albis sint calidiora. Itaque si hinc quoque de medicamentorum facultate coniectura fieri potest, hoc etiam sermoni addatur: præstabit tamẽ (vt sæpe diximus) distincta experientia vires eorum inuenire. in hac enim non decipieris. Quãquã antequam vires eorum dignoscas, gustus pleráque indicat, paululum etiam (vt dictum est) odore approbante.

Quomodo & qua experientia facultates inueniendæ sint, Cap. VIII.

FAcultates sunt vsu inueniendæ ad hunc modũ: Quum primùm corpori hoc vel illud medicamentum cibúsve admouetur, expers esto omnis vehementis caloris aut frigoris, quod acquiri possit: nam quum hoc corpori applicas, corpus primo occursu qualitatis acquisitæ, non eius temperiei quæ est rei admotæ propria, sensu afficietur. Vt igitur admotæ rei vera sinceráque natura exploretur, tepidum, quoad fieri maximè potest, esto, nec vllam extrinsecus notabilem alterationem valentis caloris aut frigoris contraxerit. Adhibeatur porrò, quum eius naturã exploras, non cuilibet corporis affectioni, sed simplicissimæ, & (vt maximè fieri potest) summæ. Si autẽ affectioni summi caloris admotum, frigoris sensum excitet, id profectò erit frigidum: simili quoque modo si frigidæ affectioni adhibitum, statim calidum appareat, id etiam erit calidum: sin vel calidæ affectioni calidum, vel frigidæ frigidum sentiatur, non est quod hoc calidum, frigidum illud omnino pronuncies. Est interdum summi caloris affectio, quã medicamentum modicè frigidum non alterat, vt refrigerando densandóque totam externã superficiem, calorẽ intus concludat, ipsúmq; difflari prohibeat, atque ita magis accẽdat affectionẽ. Ita verò & si quid frigidæ affectioni admouetur, nullũ calorẽ afferat: videndũ est num id, quũ aliquid sit mediocriter calidũ, nihil in affectionẽ agat, quæ summi caloris indiguit. Ergo non est ita vis explorãda medicamenti: nec si ex accidenti aliquid efficiat, non per se. Id verò quod ex accidenti aliquid facit, tum ex affectione, tum ex tẽpore iudicabis: ex affectione aũt, si ea simplex vnáque est: à tempore verò iudicium ad hunc modũ orietur: Quod simulatque admotũ est, refrigerare aut calfacere manifestè videtur, id vtiq; per se & vi sua tale est. quod tẽpore id facit, fortasse ex aliquo accidenti huc adactum fuit: vt, iuueni quadrati corporis tetano æstate media laborãti, frigida liberaliter effusa caloris repercussum facit. Cæterùm non calfacere per se aquam frigidam, est ex primo eius occursu perspicuum: nam sensum inuehit frigoris, & cutim quoad ei affunditur, frigefacit: tum calorem non in omnibus corporibus, nec dum affunditur, affert, sed solum in iuuenibus quadrati corporis, æstate media, & vbi cessarit affusio: nam stipata, clausáque corporis superficie extima, repercussus fit eius caloris qui à profundo ascendit. Est quandoq; quũ calor ex accidẽti refrigerat, in

tercedente nimirum euacuatione, vt cataplaſma inflammationem: quum enim inflammatio ex calida fluxione conſiſtat, propria eius curatio in ſuperuacanei euacuatione eſt poſita. Euacuationi autem particulæ quam excalfecit inflammatio, omnino ſuccedit refrigeratio. Cum igitur hæc diſcernenda ſunt, tum verò id agendum vt pro modo ſimplicis affectionis, etiam virium medicamenti modus inueniatur: vt ſi calida in ſummo ſit affectio, frigidum quoq; in ſummo medicamētū paretur: ſin à ſummo paululū recedat affectio, medicamentū quoq; paululum à ſummo declinet: ſin magis à ſūmo calore abſit affectio, medicamentum proportione à ſummo frigore abſit.

Simplicia medicamenta ferme omnia ex diſſimilibus inter ſe particulis conſtare, Cap. IX.

SImplicia medicamenta quamuis ſenſu ſimplicia videātur, natura tamē ſunt compoſita, & ex diſſimilibus inter ſe particulis conſtant, & ſubinde quoque diuerſiſſimas in ſe continent facultates, vt excernendi & ſiſtendi, & cæteras omnes repugnantias. Ac ne illud quidem mirum videri debet in huiuſmodi facultatibus, quum vni & eidem medicamento vim calfaciendi & refrigerandi ineſſe appareat, aut exiccandi, aut humectandi, aut tenuium partium aut craſſarum: ſiquidem niſi primæ hoc modo complicarentur, eæ quæ ex illis ſequūtur, neutiquam eſſent ſimiliter complicatæ. Ergo in corporib⁹ quæ ex ſimilibus inter ſe particulis conſtant, caliditas, frigiditas, & humiditas, ſingularū rerum differentias efficiunt: in iis verò quæ ex diſſimilibus ſunt facta, acrimoniæ, aciditates, auſteritates, acerbitates, amarores, dulcedines, ſalſedines, & pinguedines, ita vt vnaquæque ſimiliū inter ſe particularum non multas, ſed vnam in ſe qualitatē obtineat: quod verò totum ex diſſimilibus conſtat, permultas. Nā ſi mille (verbi gratia) hoc cyatho huius ſucci corpora contineantur, quæ ex ſimilibus inter ſe particulis conſtent, fieri poteſt vt centum adſtringant, ſexaginta mordicent, ſexcēta ſint dulcia, ducenta amara, quadraginta ſalſa: ſicque mutua ſint miſtione temperata, vt nullam ſenſibilem partem quantumuis exiguam poſſis accipere quæ non ſit omnium particeps: vt in linguæ contactu omnes agant, in diuerſa tamen eius parte, cui ſcilicet appellere ipſam contigerit: ipſáque affectio ex eo quod primo affectum eſt, in eam totam diffundatur.

Quæ ex diſſimilibus inter ſe particulis facultates conflatas habeant, Cap. X.

GRaminis radix habet aliquid acrimoniæ, & adſtrictionis. Aloë amara eſt, cum adſtrictione coniuncta: itémque radix anchuſæ quæ onoclea dicitur: & item bryoniæ tum albæ tum nigræ auſtera ſunt germina. Bubonium digerit & repellit. vua, culta quidem adſtringit, & leniter digerit. Aſphalti partes quædam adſtringunt, quibus refrigerat: partes quædam ſunt acres, quibus calfacit. Glandis vnguentariæ reliquiæ vnde expreſſus eſt ſuccus, abſtergent, incidunt, contrahunt & ſtipant. Daphnes radicis cortex abſtergit adſtringítque. Oleum lētiſcinum, terebinthinū, maſtichinum, mollit & adſtringit: quod verò ex agreſti olea fit, abſtergit atque adſtringit. Ephemerum ſiue iris agreſtis, repellit, digerit. Zythus partim acer eſt & calidus, parte verò plurima frigidus, aqueus, acidus. Fermentum particeps eſt acoris cuiuſdam frigidi, & caliditatis ex putredine exortæ, & præterea eius quæ ex ſalis & farinæ natura exiſtit. Hedyſari aut pelecini ſemen amarum ſubadſtringénſque eſt. Hemerocalles radix digerit & repellit. Hemionitis adſtringit, cum amaritie coniuncta. Senecio refrigerat & digerit. Iſopyron, aut phaſiolum exterget, incidit, contrahit & conſtringit. Centaurii maioris radix acris eſt & aſtringens, vt caliditatis & craſſæ frigiditatis ſit particeps: ſuccus idem facit, quidam pro Lycio vtuntur. Coriandrum plurimum habet amaræ ſubſtātiæ quæ tenuium eſt partium & terrena: nec parum aqueæ humiditatis obtinet quæ tepentis eſt facultatis. his accedit parū adſtrictionis: in eo tamē calida ſiccáque facultas excellit. Cypri folia ſummáq; germina habent quidpiā digerēs, cum aquea ſubſtantia moderatè calida:
A habēt etiam adſtrictionis quippiam ex terrena ſubſtantia frigida. Capnos, *uel fumus*, acer amarúſque eſt, & adſtringit. Capparis radicis cortex exterget, incidit, expurgat, digerit, cōtrahit, ſpiſſat, ſtringit. Fructus verò eiuſdem, foliáque & caulis eandem vim, imbecilliorem tamen, poſſident. Hedera habet aliquid adſtringentis acriſque, & aqueæ ac tepidæ ſubſtantiæ. Cotyledon verò refrigerat, repercutit, abſtergit & diſcutit. Lycium (ſiue pyxacanthon) ex quo Lycium conficitur, tenuium partium, digerentis & calidæ facultatis eſt particeps, itémque
B adſtringentis, & terreſtris ac frigidæ. Mandragora refrigerat, ſed caloris etiam cuiuſdam eſt particeps; & in pomis humiditatis, proinde ſoporem inducit: radicis verò cortex, qui eſt valentior, non ſolùm refrigerat, ſed etiam exiccat: at reliquum quod eſt intus, imbecillum eſt. Melilotum adſtringit, diſcutit & cōcoquit: maior enim in eo eſt calida quàm frigida ſubſtantia. Myrtus ex contrariis ſubſtantiis conſtat, terrena tamen frigida in ea excellit. Habet etiā aliquid tenuium partiū calidum, quamobrem vehementer ſiccat. folia verò & germina, & fructus, & ſuc-
C cus in adſtrictione non magnopere differunt. Porrò quod ramis & trunco adnaſcitur tuberis inſtar, (quam myrtada quidam vocant) quo prædictis eſt ſiccius, eo etiam magis deſiccat & adſtringit. Quidam id tundentes reponunt, poſtea vino excipientes, in paſtillos redigunt. Cæterùm folia ſicca magis quàm viridia exiccant: ſuccus exprimitur nō ex viridibus ſolùm foliis, ſed etiam ex fructu: hæcque omnia reſtringendi vi ſunt prædita corpori adhibita. Mel amarum mixtæ facultatis eſt, ac ſiquis noſtrū ei abſinthiū miſcuiſſet. Mori partes omnes purgantem & reſtringen-
D tem facultatem habent. In cortice tamen radicis purgans vis exuperat: in moris verò immaturis reſtringēs: in foliis verò & germinibus media quodammodo vtriſque temperies eſt. Myrice, *hoc eſt tamarix*, incidentis abſtergētíſque eſt facultatis, & tenuium partium citra perſpicuam exiccationem: fructus verò atque cortex non mediocrem adſtrictionem ſunt ſortiti, vt ad gallam omphacitida prope accedant, poſſéntque ad eoſdem vſus ad quos galla adhiberi. Porrò myricæ combuſtæ cinis deſiccātis facultatis eſt, ineſtque ei plurima incidendi abſtergendíque vis, exigua
E verò adſtringendi. Acetum miſtæ eſt ſubſtantiæ, frigidæ & calidæ, & vtriuſque tenuium partium: in eo tamen ſicca facultas quæ tenuium eſt partium, vincit. ex quo fit vt repercutientem attenuantémque & diſcutientē ſimul vim habeat. Oxylapathum diſcutiens quidpiam & repellens habet: at ſemen perſpicuè adſtringit. Hippolapathum verò eiuſdem facultatis eſt, imbecillior tamen. Orchios, *hoc eſt teſticuli*, radici bulboſæ & duplici vis ineſt humida & calida. Cæterùm maior radix multum habere excrementitiæ flatúſque plenæ humiditatis videtur: at minor contrà,
F valde inquam elaborata, vt eius tēperies ad calidius & ſiccius vergat. hæ radices toſtæ modo bulborum eduntur.

Pityides & adſtringunt, & acrimoniam quandam cum amaritie habent. Polygonatum adſtrictionis, acrimoniæ, amaroris quidpiā, & inſuauitatem quæ explicari verbis non poteſt, in ſe habet. Rheum habet quiddam terreſtre, frigidum, quemadmodū declarat adſtrictio: ei quoque calor quidam ineſt: quinetiam aëreæ cuiuſdā ſubſtantiæ ſubtilis eſt particeps. Qui verò aiunt rheū eſſe centauriū maius, ii melius ſentire mihi videntur. Roſarum vis
G ex aquea ſubſtantia calida & adſtringente, & amara eſt. flos earum magis etiam quàm roſæ, abſterget: & eundem exiccare planè patet. Scordium amari quid habet, acerbique & acris. Symphytum vtrumque incidit, digerit, contrahit, ſtringit, & modicè calefacit. Oxyſchœni, *hoc eſt acuti iunci*, & holoſchœni fructus cōpoſitus eſt ex terreſtri ſubſtantia leniter frigida, & aquea leniter calida, vt inferiores partes ſiccare queat, at capiti leniter frigidos vapores ſubmittere: quocirca ſomniculoſos facit eos qui eo vtuntur. Diphryges quidpiam habet adſtringens acréque.

H Phrygius lapis repercutit & digerit. Ageratus quoque lapis idem facit, quo vtuntur cerdones: nam repellit ipſe quoque & diſcutit. Atramentum ſutorium egregiè adſtringit, & non ignauiter calfacit. Caſeus recens glutinat, diſcutit & adſtringit.

De ordine facultatis simplicium medica-
mentorum, Cap. XI.

ATque hæc quidem ita dicta sunt nobis: tempus au-
tem est vt ad singula progrediamur. optimus enim
medicus non tantùm hoc aut illud medicamentũ esse ca-
lidum, sed quantus etiam in eo sit calor, scire debet. At sa-
tis quidem erit in vnaquaque exuperãtia quatuor ordines
statuere, quatenus ad vsum pertinent, vt calidũ primi or-
dinis dicamus id quod nos calfaciat, non tamen euiden-
ter: eadémq; succi, humidique & frigidi est ratio. At quæ
iã perspicuò calfaciũt, aut refrigerãt, aut siccãt, aut humе-
ctant, secundi esse ordinis dicentur: quæ verò vehemẽter,
non tamen ad summũ, tertii: quæ denique ita possunt cal
facere vt crustas inducant & vrant, quarti ordinis: ita e-
tiam quæ sic refrigerant vt stupidum locum reddant,
quarti ea quoque ordinis censeantur. quod siccet verò in
quarto ordine, nihil est, si non etiam vrat: nam siquid ex-
tremè siccat, id etiam adurit.

De calidi frigidique actionibus,
Cap. XII.

ERgo quæ tẽperata sunt, grata sunt atque amica. quod
enim in corporibus nostris constiterat, concretúm-
que fuerat, id funditur: ex qua potissimum affectione iu-
cunditas animantibus existit. Si verò diutius immorẽtur,
ipsa quoque molestia redduntur: ad tantam enim fusio-
nis immoderantiam sic recidunt vt substantiam no-
stram digerant, dissoluant, atque dispergant. Verunta-
men ne sic quidem mordicatione infestãt, sed animi de-
fectionem inuehunt, viré sque deiiciunt, vt etiam mors
consequatur, quæ verò adhuc magis sunt calida, ea secant,
diuidunt, distrahúntque substantiam, vt necessariò mor-
dacia esse videantur, qualis est aqua feruens & ignis. eadẽ
est ratio frigidorum: quæ nanque contacti corporis con-
tinuitatem nondum diuellunt, frigida solùm sunt, non ta-
men etiam mordacia: at quæ præterquam quòd contra-
hunt etiam conuellunt, ea violentè mordacia apparent.
Subiectam igitur materiam cõtrahere & condensare, fri-
gidi semper est proprium: diffundere verò & liquare, cali-
di: vtrisque commune vt aucta immoderatius, mordeãt.
Quocirca plerunque difficile est discernere vtrum quis
perfrigeratus sit, an ab humorum acrimonia mordeatur.
sed enim in refrigerantibus statim contrahi & constrin-
gi substantiam sentimus: in calidis, dissolui atque fundi.
vtriusque tamen affectionis celeritas non est par atque æ-
qualis: sed in frigidis serius, in calidis celerrimè morsus sẽ
titur. Ad huiusmodi autem affectiones essentiæ medica-
mentorũ vel tenuitas vel crassitudo plurimũ facit: siqui-
dem frigida quæ tenuium sunt partium, quum magis in
profundũ transeant, mordẽt vehemẽtius: calida verò, quæ
ex crassis partibus constant, magis vlcerãt, & proinde vio
lentius affligunt. sed magis etiã mordẽt quæ & tenuium
sunt partium, & inæquali temperie constant. inæqualia au
tem sunt propemodum omnia: quippe quum aut non pos
sit, aut sanè difficillimè, inueniri substantia vlla quæ ex-
quisitè ex partibus inter se similibus constet.

Quæ sint media inter se calfacientia & refrigerantia,
Cap. XIII.

ADiantũ, asparagus myacanthinus, asplenum, muscus,
(quem etiam splãchnon vocãt) dulcis radicis succus,
dracõtii radix, oleum dulcissimum, quod præcipuè ex o-
liuis drupis efficitur, cera, faba, vesca pinearum pars aqua
macerata, lycium, lotus siue trifoliũ, macer, citrii cortex,
filicis radix, itémque thelypteris, lentiscus, hyacinthi fru
ctus, lens, terra Selinusia, Chia, Samiáque, cadmia, spuma
argenti, lapis galactites.

Quæ res calfaciãt sine ordinis adiectione, Cap. XIIII.

VIticis folia & semen moderatè calfaciunt: vrticæ se-
men & folia, acanthii radix & folia, halimum cum
humiditate, quæ non conficitur, flatúmq; excitat, coniun
cta: amygdalæ dulces, vtráq; anagallis, atractylis, aut cni-
cus agrestis, aphacæ, rubi fructus maturus, radix pæoniæ,
oleæ baccæ maturæ, fermentum, eryngium, cisthus aut ci-
tharus, cistus aut ladanũ. Quod enim apud nos est refri-
gerat, quod locis calidis prouenit, calefacit. Brassica agre-
stis vehemẽtius quàm satiua: periclymeni fructus, polyga

A lum, resinæ omnes, picea magis quàm terebinthina, qua
etiã magis strobilina. mediæ inter has sunt pinea & abie
gna. inter liquidas resinas magis calfacit ea quã capnelæõ
vocant: nam cyparissina acrem facultatem habet. Sesamũ
modicè, itémque oleũ quod ex eo conficitur, & herbæ de-
coctũ. Sonchus siccatus, iũci odorati flos, phaleris, palmu
læ, & magis etiam dulces: lapis melitites, molaris, sordes,
cochlearum combustarum cinis. Brassica canina valde ca-
lefacit, ranunculi radix, totáque herba: pulegium, lauri fo-
lia, & magis baccæ, cortex verò min⁹ quàm radix, daphne
B herba, dictamnum æquè ac pulegiũ, falsũ dictamnũ ve-
rò minus: saluia, erysimũ, lanæ cõbustæ, zingiber, thapsia,
cardamomũ, liquor, & maximè omniũ cyrenaicus. pana-
cis heraclei radicis cortex & fructus, sed minus quàm li-
quor. panaces asclepiũ, & panaces chironiũ minus quàm
heracleũ. Silphii liquor & folia, & fructus, & radix, & cau-
lis, capilli vsti. Calefacit etiã albæ vitis & bryoniæ radix:
alterius verò quæ nigra est, imbecillius. anagyri folia, &
magis etiã arida, aristolochia, asphodeli radix, eiúsque cõ
bustæ cinis, glãdis vnguẽtariæ succus, buniũ, buglossum,
(quod & arctiõ) pseudobuniũ, glaux herba, daucus (qui e-
C tiã staphylinus nuncupatur) & magis etiã agrestis: eiúsque
herba foris admota, & magis quoq; semẽ: chamædaphne,
daphnoides, dracunculi radix calidior quàm ari radix,
ideóque acrior & magis amara. Extinguũt verò oleũ dul-
ce & vetus, magísque raphaninũ, & his magis sesaminũ,
& melãthinũ, & laurinũ, & cedrinũ, & quòd è liquida pice
conficitur, & tedinũ. helenii radix, cicer, serpyllũ, viscũ,
caucalis æquè ac daucus, libystici radix & semen, smylax
aspera & læuis, ferulæ semen, peplii semen, sagapenũ, saty-
riũ, apiũ, & magis etiã semẽ, hipposelinũ, apiũ montanũ,
D seseli, sesamoidis albi semen, siũ, sinon, myrrha Bœotica,
styrax, ficus arbor, hydropiper minus quàm piper, hyperi-
con. Sal laxior est calidi or cæteris: sulfur, sanguis, fel, & fla
uum magis quàm pallidũ: & taurinũ magis quàm boum
exectorũ. imbecillius est porcorũ, præterquam agrestiũ.
Ouillũ est paulo acrius suillo: hoc magis etiã caprinũ. simi
le verò quodammodo est vrsinũ & bubulũ: at taurinũ est
vehemẽtius. hyænæ verò est debilius, sed hoc magis quàm
callionymi, & scorpii marini, & testudinis marinæ. omniũ
E verò pẽnigerorũ animaliũ fel acrius sicciúsque est quàm
quadrupedũ. inter pennigera, gallinarũ, & perdicũ fel est
melius. milui verò & aquilæ acre est grauiter, & erodit. V-
rina omniũ animantiũ calida est, magis verò vel minus,
pro cuiusque temperie: nã calidiora, vrinã calidiorẽ emit
tunt. hominũ verò vrina, & suũ castratorũ, est omniũ de-
bilissima. Saluia imbecilla est in iis qui biberunt & come-
derunt: vehemens verò & acerrima in iis qui siti faméque
laborãt. Carnes viperarũ, adeps anserinus calidior est adi-
pe gallinaceorũ, & gallinarũ, & suillo: taurinus verò mul-
F tò calidior sicciórque quàm suillus. Vitulinus inferior est
taurino, vt hœdinus caprillo, & caprillus hircino, & tauri-
nus leonino. Omnis pinguedinis vis est calfaciens & hu-
mectans: muria denique pisciũ sale conditorum calefacit.

Quæ primi ordinis sint calfacientiũ, Cap. XV.

ALoẽ primi ordinis intensi calfacientiũ est: anthemis,
aut chamæmelũ, arũ, absinthiũ: calidior est succus.
ladanũ primi ordinis completi. leucacanthæ radix, & fru-
ctus, lini semen, malabathri folium, spica nardi. hac imbe
cillius calfacit Celticum nardum, & minus etiam monta-
G num. mustum, serum, caseus extrinsecus impositus, ficus
siccæ primo ordine completo excalfaciunt.

Quæ secundo gradu calfaciant, Cap. XVI.

AMurca & anethũ secundi ordinis intẽsi sunt. anethũ
viride minus est calidum. artemisiæ vtræque, balsa-
mũ, elaphoboscus, calamus aromaticus, crocus, thus, ly-
chnis coronaria cõpleti est secũdi ordinis: loti agrestis se-
men, chia mastiche, mel, myrrhis (quã aliqui myrrhã vo-
cant) vinũ, peucedani radix, liquor verò magis: pix, poliũ
minus cõpleti est ordinis: polycnemon, melissophyllon,
H marrubiũ, propolis, cõpleti: ptarmices frutex adhuc virẽs.
Rhodia radix completi secundi: seriphũ in secundo ordi
ne intenso, cucumeris agrestis succus, cui elaterio nomen
est. Sisari radix, scandix, secundi est intensi: scilla, cardui
radix, completi secundi est: smyrna, terebinthi cortex, fo-

lia & fructus, teucrium, fœnumgræcum, vtriusque cha- A mæleontis radix completi:chamæpitys,ocimum.

Quæ res tertio ordine calfaciant,

Cap. XVII.

Abrotonum,& magis vstum: lolium incipientis tertii est.ægyri flores,& resina,folia verò imbecilliora sunt: acorum,amomum,amaracus,ammium,anethum vstum, anisi semen,iuniperus,& eius fructus,asari radix,herba Sabina,veratrum vtrunque,epithymum,mentha,nepita,thymum,arundinis vallaris cortex vstus,caron, casia, cedrus vtraque,cinnamomum,clinopodium,cnici semen, cony za maior & minor. nam graueolentior humidioribus locis exorta imbecillior est: cuminum,leontopetali radix, leucas,thuris fuligo,fœniculum,melanthium, mei radices,moly,aut ruta agrestis,aut harmala, aut besasa, aut orium: rhododaphne est tertii incipientis: vinum satis antiquum,ononidis cortex,origanum omne, opopanax, paronychia,petroselinum,ruta satiua, ptarmices frutex aridus,radicula agrestis est efficacior,& semen etiam efficacius est: sampsuchus, sesamoides maius, sisymbrium, scorpioides,smyrnium,stachys frutex marrubio similis: polii radix,trifolium(quod asphalthion nuncupant)hyssopum, galbanũ incipiẽtis est tertii: chamædrys, chamæ leuce,chelidonium maius tertii est completi.

Quæ res quarto ordine calfaciant,

Cap. XVIII.

Adarce, ampeloprasum, euphorbium, oleum cedrinum,folia clematidos,incipientis: costus, cæpa, lepidium,sinapi,ruta agrestis,allium,& magis etiam quod agreste est,ophioscorodon,struthii radix, tithymalorum liquor, eorum verò fructus & folia,minus: chelidonium minus,quarti est incipientis, & quæcunque caustica sunt.

Quæ refrigerent absolutè absque ordinis adiectione, Cap. XIX.

Graminis radix mediocriter,herba quoque illita mediocriter,auricula muris citra adstrictionem,pira illita modicè,sed quæ austera sunt: bubonium sine adstrictione, balaustium,rubi folia, germina,& fructus immaturus, & flos: auena modicè, muscus marinus, glaucium modicè,dulcis radicis succus,dorycnium valde, quippe excellit frigiditate aquea efficaci,oleæ rami, & immaturus fructus,oleum omotribes,oleum myrtite,sesaminum, balaninum,hyoscyaminum,elatine modicè,helxine(quæ & perdicium)modicè,panicum vel meline,si illinatur, epimedium modicè,violæ folia modicè, arundinis vallaris folia modicè,cicuta in summo:lichen in petris nascens,papauera omnia,eorúmque liquor, mali fructus & folia,& succi,& cortex, præterquam dulcium: siquidem in eis aqueum temperatum exuperat: persicæ fructus,citri caro,fungi valde,acrestæ succus valde, amylum ex tritico mediocriter,oleum rosaceum mediocriter, sordes ex palæstra, sideritis vtraque, sonchus nondum siccatus, stratiotes,tribuli vtrique,sed alter humidam habet frigiditatem,terrestris verò terream,palmæ ramorum cortex, & cerebrum,& id quod elaten vocant:terra Samia modicè: terra Cimolia,lapis hæmatites, scissilis verò minus. Naxiæ cotis retrimentum,plumbago modicè:plumbum non vstum & vstum,cerussa,sandyx modicè: caseus mollis & recens,modicè.

Quæ res primo gradu refrigerent,

Cap. XX.

Acacia non lota, atriplex citra adstrictionem, acini vuæ,milium,hordeum,orobanche, platanus, rhamnus completi primi est.seris(quam picrida quidam & cichorium vocant)& chondrile,quæ seridis est species.

Quæ res refrigerent secundo ordine,

Cap. XXI.

Acacia lota,plantago,eiúsque fructus, blitũ, galla immatura,cucurbita,mali armeniacæ fructus,rhus,cucumis,pepo,solanum hortense,cui similia sunt solani hali cacabi folia: hyacinthi radix completi secundi ordinis est: lenticula palustris,alga virens,quæque adhuc humida ex mari fit euulsa,psyllii semen.

Quæ res tertio ordine refrigerent,

Cap. XXII.

Semperuiuum vtrunque,portulaca eiúsque succus,mandragora, citrii pars acida quæ circa semen est,herba sanguinalis tertii est incipientis: potamogiton eodem modo,solani fruticosa pars,soporiferi solani radicis cortex,altercum,quod & flores & semen album habet, hypecoon.quarto verò ordine refrigerat papaueris liquor.

Quæ res siccent, nec ordo gradus adiungitur,

Cap. XXIII.

Viticis folia & semen,rutæ minus:graminis radix modicè,semen eius graminis quod in Parnaso, adiantũ B vtrunque, semperuiuum modicè: ægyri flores, ac resina modicè,cæteræ eius partes debilius:acanthi, siue melam phylli,siue pædarotis radix,spinæ albæ radix,spina Ægyptia,acte & arborea, & quæ humi sita est, vel herbacea: alysson,amarantus, quæ fluxiones pota deficcat, albæ vitis quæ bryonia dicitur radix,(nam nigræ bryoniæ est imbecillior) anagyri folia arida vehementer, androsæmi, (quod ascyron etiam dicitur) éstque hyperici species, & dionysiados folia,androsaces,anthyllis vtraque moderatè:aparine moderatè, pira illita, rhine moderatè, magis C verò summa eius pars. aristolochia valde,magis verò rotunda,arctium vtrunque, asparagus myacanthinus, aspalathus,astragali radix, asphodeli radix, & eius exustæ cinis etiam magis, atractylis aut cnicus agrestis mediocriter,aphace magis quàm lens:balaustium valde:ruborum fructus immaturus,siccatus,verò magis, itémque flos:ranunculi radix,totáque herba vehementer: bulbus illitus, gallium,glycysidæ aut pentorobi, aut pæoniæ radix,lauri folia vehementer, & baccæ magis, minus verò cortex radicis. quercus partes omnes, magis verò fagus & ilex. D quinetiam harum plantarum tenera folia illita non mediocriter siccare possunt. alterius quercus partes minus siccant. Oleum laurinum,& magis cedrinum,panicum illitum, echini herbæ fructus, eryngium multum,isatis agrestis magis quàm satiua,corticis salicis cinis vehemẽter,cannabis fructus,nasturtium,caucalis vt daucus,ceratonia vt eius itidem fructus,siliquæ,gummi.Lixiuiũ maximè omnium siccat & absterget quod ex ficulno factum est cinere,& tithymalorum, & ferme adurentis facultatis est.corni arboris fructus,& folia,& germina valde,brassica in cibo sumpta, & foris admota.caules eius combusti E valde exiccantem cinerem reddunt, vt fere adurentem iam vim tandem acquisiuerint: brassica agrestis vehementius quàm satiua:crethmon,lilii folia, & læuigata radix,crocodilii semen & radix: canina brassica,lagopus,lichen in petris nascens,lepidium minus, fuligo omnis,lotus,aut trifolium moderatè.lotus arbor,fœniculi agrestis, & radix magis quàm satiui:(vocatur hoc propter magnitudinem hippomarathrum)huius ergo non solùm radix, sed multo etiam magis semen est cachryi simile.Alterum F verò hippomarathrum, cuius semen rotundum acréque est, & coriandro simile. est simile illud quidem viribus hippomarathri, sed est imbecillius:myriophyllon, narcissi radix, neuræ, nymphææ radix, quæ albam radicem habet,ea vehementius desiccat. xereos aut xeridis radix, & multo magis fructus,xiphii radix, & præcipuè pars superior,acresta,orchis(quem etiam serapiada vocant)magis quàm alius orchis, quem canis testiculum nominant. Siccata hæc herba magis siccat:papyrus combusta,sed minus quàm cinis chartæ: panacis heraclii radicis cortex, G sed minus quàm liquor:peristereon,platani cortex & globuli mediocriter,at cortex vstus magis:herba sanguinalis,polemonium (quod alii philæterium vocant)polypodium,filicis radix, & thalypteris: amylum ex frumento confectum modicè, resinæ omnes, sparganium, hypericon,phalangitis,verbasci folia,sal,aphronitrum,gypsum, idque magis vstum:cadmiæ omnes, omniáque metallica & lapidosa,& terrea,& squamæ omnes,& squama æris magis:argẽti spuma modicè:lapis Phrygius, lapis Arabicus, & ostracites multum, nitrum, atramentum scriptorium, H testa,& magis clibanorum. Omne recrementum,ferri verò recrementum maximè: stibium, chrysocolla,coagulũ omne,stercus omne: anserinum inutile est propter multam acrimoniam quæ in eo ineſt,itémque stercus miluorum & aquilarum.sordes mediocriter,carnes viperarum,

caro cochlearum in mortario valde contusa, & in læuorem postea redacta, vehementer: quam ad rem cochleæ recentes esse debent. cinis quoque earum satis crematarum. adeps taurinus magis quàm alii: caput mænularum sale conditarum crematum, cornu ceruinum & caprillum combustum, valde. corium vetus ex calceamento combustum: purpurarum ostrearúmque testa combusta, multum: debent autem in puluerem redigi. sepiæ testa, lanæ combustæ, pili combusti, valde: ouorum vitellus assatus, cinis cancrorum, garum multùm, muria piscium sale conditorum.

Quæ res sine morsu siccent,
Cap. XXIIII.

VRticæ semen & folia, aloë, amurca, & magis etiam siccat cocta: anagallis vtraque, plantago, auena, quæ illita per halitum digerit, oleum dulce, insulsum, lotum, maximè omnium erica, quæ itidem digerit. fermentum sine morsu attrahit ea quæ in imo sunt corpore, atque digerit: thalictrum, lupinus amatus, eiúsque farina, quæ etiam digerit, quod magis etiam agrestis facit: hippuris vehementer, isatis vehementer; salicis folia & flos cum adstrictione quadam. nonnulli verò ex eis succum exprimunt qui morsus expers est, & siccans medicamentum ad multas res vtile. Nihil enim multo vtilius est medicamento non mordente, siccante, & leniter adstringente. cancani radix modicè, iuglandis putamen aridum vstũ, quod est etiam tenuiumpartium: ponticæ nuces æquè ac magnæ. Sunt enim terreæ frigidǽq; essentiæ participes: milium, minus centaurium valde, itémque succus eius. gummi cerasi arboris, granum quod ad tingendum valet, oleum liliaceum, foliáque & radices lilii: faba foris imposita, cupressi folia, germina, globuli noui & teneri, cyperi radix, quæ simul quoque calfacit. cyperi folia & germina, & globuli noui mollésque, pinearum vesca pars in aqua macerata, neuras, nymphææ radix, sireon, multum: paronychia, pentaphylli radix, & thelyptereos, myrrha, sarcocolla, stœbes fructus & folia, calx lota, tragacantha, palmæ radix & fructus, ocimoidis semen, quod philetærion etiam vocant: * terra omnis; ad quod facit etiam quies. Lemnia est efficacior. cadmiæ læuigatæ ex fornacibus lotæ, lapis quem leucographida vocant. Asiæ petræ flos carnes marcescentes eliquat, petra verò minus: pompholyx continenter lota, calx extincta & lota generosè, psoricum magis quàm chalcitis. oui candidum & tenue morsu omnino caret: eiusdem quoque naturæ vitellus est: sed assatus minus mitigat.

Quæ res siccent primo ordine,
Cap. XXV.

ANthemis, vel chamæmelum, baccæ iuniperi, arum, vtraque artemisia, intensi. hordeum magis quàm farina fabarum abiecto putamine: polenta verò hordeacea magis, crocus, thus, fœniculum, neriũ, aut rhododaphne, mustum, orobanche, seridis omnes species, cucumeris peponísque semen & radix siccata, fœnumgræcum, hyacinthi radix, chamæleuce.

Quæ res secundo ordine siccent,
Cap. XXVI.

LOlium secundi est ordinis completi, amaracus, bitumen, amurca intensi, anethum, plantago, eiúsque fructus, opobalsamum, acini, gingidium, dipsaci spinæ radix, elaphoboscus, calamus aromaticus, milium intensi, cisthus vel cistharus, thuris cortex intẽsi, lycium, lychnis quæ ad coronamenta adhibetur, completi: malabathri folia completi, fœniculum, chia mastiche, & magis Ægyptia: citrii cortex & semen, & arboris folia, mei radices, auricula muris, spica nardi, completi: nardum Celticum est imbecillius, quo infirmius quoque est montanum: vinum, eruum intensi: opopanax, pix, polycnemon, ptarmices frutex adhuc virens, rhamnus, radicula, agrestis etiam magis, scandyx intensi: cardui radix, scorpioeides, myrrha, lentiscus, terebinthi cortex foliáque & fructus, hæcque præcipuè siccata: solani furiosi radicis cortex, completi: lentes, alga etiamnum virescens, & humida è mari eruta, galbanum incipientis secundi ordinis censetur.

Quæ res siccent tertio ordine, Cap. XXVII.

ABrotonum, & magis vstum, acacia, acorus, aloë, amium, anethum vstum, anisi semen, iuniperus, asari radix, absinthium, herba Sabina, veratrum vtrunque, epithymum, thymum, nepita, arundinis vallaris cortex vstus, caron, casia, cadri vtræque, cinnamomum, clinopodium, conyza maior & minor: nam quæ grauius olet, & humidis locis prouenit, imbecillior est. leontopetali radix, spinæ albæ radix, thuris fuligo, macer, melanthium, citrii pars quæ sub semine est, vinum satis vetus, acetum, completi, quum vehemens sit: origanum omne, paronychia, quinquefolii radix, petasites, petroselinum, smyrniũ, sed minus: peucedani radix, liquor magis: ruta satiua, polium minus, melissophyllum, marrubium, ptarmicæ frutex aridus, rhus, sampsuch⁹, seriphum, sesamoeides maius, sisymbrium, stœbes folia, fructúsque, incipientis. teucriũ, trifolium (quod aliqui asphaltion vocant) hyacinthi fructus, hyssopum, chamædrys, chamæleontis vtriusque radix, chamæpitys, & maius chelidonium.

Quæ res siccent quarto ordine,
Cap. XXVIII.

AMpeloprasum, oleum cedrinum, sinapi, ruta agrestis, allium, & magis agreste, quod ophioscorodon nominant.

Quæ res humectent, ordinis verò gradus non adiungitur, Cap. XXIX.

ALsine, buglossum, glaux herba, dulcis radicis succus, lactuca modicè, violæ folia modicè, mali persicæ fructus, fungi, polygalum, rosaceum magis quàm oleum, satyrium, stratiotes.

Quæ res humectent secundo ordine,
Cap. XXX.

POrtulaca & ipsa, & eius succus, atriplex, blitum, cucurbita, mali armeniacæ fructus, cucumis, pepo, lenticula palustris.

Quæ res aquosam frigiditatem habeant,
Cap. XXXI.

ACacia, alsine, portulaca, plantago, atriplex, rubi folia, tussilago herba quum humida est: nam siccata non æquè est huiusmodi: blitum, muscus marinus, glaucium, dorycnium, epimedium modicé. Lactuca, viscum, violæ folia, cucurbita, vmbilicus Veneris, cicuta, leuce arbor, malua satiua, papauera, mala præcocia, fungi, platanus, herba sanguinalis, potamogiton, sideritis, cucumis qui edendo est, sonchus, stratiotes aquatilis, holoschœnus, nux pinea, hypecoon, lenticula palustris, psyllii semen, plumbum.

Quæ res mediæ sint inter siccantia & humectantia,
Cap. XXXII.

GRaminis radix illita, oleum dulcissimum, ex oliua maximè drupa.

De iis quæ tenuium crassarúmque sunt partium,
Cap. XXXIII.

QVoniam tenuium esse partium dicuntur ea quæ in tenues partes facilè comminuuntur: solidarum verò crassarúmque partium quæ contrà: viscosa verò atque dura ægrè aut difficulter, aut omnino in tenues comminui partes non possunt: fragilia verò, & quæ sine viscositate mollia sunt, in tenues partes facilè soluuntur, perspicuúm esse hinc arbitror, multa esse facultate calida, & facilè accendi: nos tamen ab eis non facilè excalfieri. Nam ignis qui est omnium tenuissimus, simúlque calidissimus, in profundum facilè penetrat, & comminuit, & extenuat, & mutat, & in suam denique naturam conuertit, simile reddens ex omni parte, & superans id quod contingit. at noster calor præterquam quòd crassarum est partium, & vaporosus, est etiam debilis, vt quod contingit, non facilè commutet. Ostensum enim est, nihil eorum quæ nos calfacere apparent, æquè ac ignem posse calfacere, sed veluti materiam quæ facilè accendatur: siquidem initium mutationis à nostro calore accipientia, vt aridæ arundines ab igni, nos contrà calfaciunt, & vt illæ ignis partes fiũt, ita hæc natiui caloris nostri partes reddantur. quinetiam admodum exile corpus facilè ab eo cui admotum est, alterari, maius verò tractu temporis, & ita vt eius alteratio vix sensu percipiatur, est sanè satis comprobatum: quo-

circa mirandum non est,si nos celerius ab eo quod in minimas partes accuratius comminutum fuerit, immutari sentiamus. Euidenter autem apparet, nullum ex iis quæ ex crassis partibus constant,priusquam ad vnguem comminuatur,neque ipsum à corpore nostro quicquam pati, neque rursus in nos posse agere.neque enim solùm in pipere,sinape,& cæteris omnibus nos calefacientibus, sed etiam in iis quorum frigida vis est, eodem modo se res habet.Nam siquis radicis mandragoræ corticem in magnas confractum partes cuti imponat,aut illinat, planè nihil officiet: at is in tenues partes comminutus, refrigerare potest.sic etiam papaueris semen,& cicutæ, quod quanquam est omnium refrigerantium valentissimum,tamen antequam exquisitè comminutum fuerit,nostræ cuti admotum,est planè imbecillum.Ne igitur mireris si aridæ arundines pilique,etiamsi facilè accendantur,non tamen nos contactu excalfaciant,quippe qui à nostro calore non immutentur, vt nos contrà calefaciant, quod scilicet in pollinem redigi non queant: quandoquidem & calamus Indicus,eo quòd tundi,& pollinis modo per cribrum traiici potest,magis quàm is qui apud nos nascitur, euidenter nos calefacere conspicitur.Non est igitur censendum (quemadmodum nonnulli putant) ignem omnem tenuium esse partium,nec omnia quæ tenuium partiū sunt, ignem esse. nam carbo ignis est ille quidem, non tamen tenuium partium: aër quoque tenuium partium est, non tamen est ignis.est etiam aliquid frigidum exquisitè tenuium partium,& aliquid calidum quod ex crassis partibus constat.

Quæ tenuium partium sint.

Abrotonum vstum,viticis semen & folia,scandyx, semen graminis in Parnasso nascentis, ægyri flores, vrticæ fructus & folia, acanthi, siue melamphylli,aut pæderotis radix,acanthii radix & folia,spinæ albæ semen,acorus,amomum,asari radix,vitis agrestis albæ radix, radicis anagyri cortex,& magis eo semen, anthyllis vtraque, magisque ea quæ est chamæpityi similis. anthemis vel chamæmelum,aparine,aristolochiæ radix, & magis etiā rotunda,arction quod est simile verbasco,plantaginis fructus, & folia siccata, artemisiæ ambæ, asplenū,asphodeli radix,& magis eiusdem vstæ cinis,balsamum,& plantæ liquor magis,fructus verò minus: radix rubi,Sabina multum, glycysidæ, vel pentorobæ, vel pæoniæ radix, dictamnum,dracontii radix magis quàm radix ari,ebenus,oleum vetus,oleum ricininum,oleum quod è * squalidis oliuis fit,Sabinum, elaphoboscus, eupatorium herba, euphorbium,fermentum, eryngium, salicis liquor, nepita, calamus aromaticus,arundinis vallaris cortex vstus: casia egregiè,ex nucibus vesca pars, nucis putamen aridum & combustum egregiò,carpesium,milium, cedrinum oleū, cinnamomum in summo, cinnamomis quæ pseudocinnamomum dicitur,pseudodictamnum minus, ladanum modicè,clinopodium,pruni gummi,fuligo omnis, lotus arbor,mastiche,melanthium, medii semen, myrrhis(ab aliquibus myrrha dicitur)moly (quod rutam agrestem quidam nominant)xyreos aut xyridos radix,& magis fructus,oxyacanthæ fructus,opobalsamum, liquor Cyrenaicus magis quàm alius omnis, paronychia, peucedani liquor,ruta,pix,pisselæon verò magis,pistacii fructus, polemonium(quod aliqui philetærium vocant)propolis,resina terebinthina magis cæteris resinis,larinx quoque magis.Inter liquidas resinas,quæ capnelæos dicitur, rosaceū oleum,rosa,sagapenum,sampsuchus,seseli, cucumeris semen,sisymbrium,eiúsque semen,ficus siccæ modicè,ficus arbor,iunci odorati flos modicè, teucrium, cinis, eóque magis calx: tribuli terrestris fructus, tubera modicè, hypericon,hyssopum, phaleris, phalangitis, phorbion, ocimoides semen,sal laxum,præterea in salis genere magis facit sal combustus: sed flos salis magis etiam facit. Spuma salis multum,nitrum,magis verò eiusdē spuma. inter alcyonia, tertiū,multū: minus quàm hoc,quartū. arsenicum vstum,gypsum combustum,sulfur,cadmia quæ botryitis dicitur,magis.pumex crematus, lixiuium, squama æris præ cæteris. Asii lapidis flos, lapis verò ipse minus, melanteria,misy,flos æris,& æris ignem experti, eiúsque

A squamæ magis: chrysocolla magis facit eā quæ in pila fuerit confecta quàm quæ in fodinis inuenitur:eam quoque cremando tenuiorum partium reddes.sandyx qui ex cerussa cremata fit, alga, adeps leonis,pardi, hyænæque multum: taurinus verò minus,castoreum,sepiæ testa, lanæ combustæ.

Quæ res sint crassarum partium, Cap. XXXIIII.

PLantaginis radix, balaustium, acinus, oleum balani- B num, zingiberis radix,cancani radix,cæpa,cucumis, squamæ omnes, minus verò æris: sory, alumen egregiè, tum liquidum tum crustosum,tum plinthite: tenuiorum verò partium quàm hæc,est quod scissile dicitur, & postea rotundum.

Quæ corroborent, Cap. XXXV.

CAsia,galla immatura, stœchas, corroborat viscera omnia, & totum quoque animantis habitum. palmæ fructus,tum foris impositus,tum intro assumptus, absinthium.

Quæ res concoquant, Cap. XXXVI.

AMomum magis quàm acorus,& radix asari, vua cul- C ta,cera, ladanum, colla ex qua libri conglutinantur, crocus,thus,pix,mastiche Ægyptia,rosaceum oleū,myrrha,styrax, galbanum,alica,ocimum illitum,butyrum,œsipus, adeps suillus magis quàm oleum.

De medicamentis pus mouentibus, Cap. XXXVII.

QVÆ pus mouent quum similem temperaturam habeant iis temperaturis quæ naturales sunt,earum substantiā tueri potius quàm immutare possunt. Ergo in sup- D purationibus humiditas alteratur illa quidē, itémque siqua caro cōfusa est:sed alia omnia quæ secundū naturam sunt,substantiam suam conseruant. Tale igitur esse debet medicamentū quod ad pus mouēdum adhibetur, qualis est in naturis temperatis natiuus calor.quemadmodum enim alterationes quæ secundum naturam ab innato calore fiunt,à simili calore externo iuuantur,ita etiam in suppurationibus vsu venit. Nouimus autem nihil æquè adiuuare concoctionem quam ventriculus obit,ac corpus humanum ipsum contingens:quamobrem nonnulli puellos noctu in sinu tenent, & summum inde commodum sen- E tiunt:propius enim ad naturalem calorem accedit,éstque magis proprius & cognatus hic quàm qui fomentis adhibetur.Quidam verò catulos partos huius rei causa alunt, qui dum quiescunt,eosdem ventriculo admotos tenent: qui quidem calorem cibos concoquentem, non itē qualitatem adaugent. Hæc autem medicamenta humida & calida dicimus, nō quòd humidiora calidioráque nostra substantia sint, sed quia eorum temperies similis fit nobis qui calida humidáque temperie sumus, vt sermo vetus prodidit.Quinetiam emplasticū esse debere hoc me- F dicamentum,vt ad summum pus moueat,planum iam esse mihi videtur:nam si natiui caloris substantiam augere & non intendere qualitate cōueniat,corporis meatus obstructos esse necesse est,vt transpirationes halituosas intus includant:quādoquidem ea cataplasmata quæ aut detergunt,aut vehementius calefaciunt, & halitus difflari sinunt,siccant quidē,sed tamen pus nō vtique mouēt.Porro ad pus gignendum aptissima erit ex omnibus quæ per funduntur, aqua temperata,aut hydrelæum:ex iis quæ irrigantur,oleum temperatum: ex iis quæ illinuntur, farina G triticea ex hydrelæo,ipséque panis.Is verò modicè coctus esse debet.nam qui plurimum coctus est, is est quodammodo siccior, & ad inflammationes quæ ægrius concoquūtur,est accōmodatus:qui verò minus, iis quæ admodū calidæ sunt atque feruent.cui plus additum olei fuerit,iis conuenit quæ difficilius cōcoctionem admittunt:cui verò minus,iis quæ feruent. Quod verò ex pane cataplasma conficitur, inflammationibus quæ ægrè concoquuntur, aptum est:siquidem & sal & fermentum admistū habet. H quod verò ex triticea farina fit, calidioribus. Alica verò magis siccat quàm farina triticea. quamobrem in moderatis inflāmationibus puri mouendo est ineptior:in humidioribus verò,quàm farina tritici præstantior. ex ipsa

præterea tritici farina atque pane qui purus est, ad pus mouẽdũ est accommodatior, quippe quum furfur minus sit calidum magisque siccum. Farina autem pura, & quæ alendo est, humida est & calida, qualia sanè ad pus gignẽdum apta esse docuimus. Igitur medicamenta quæ vlceribus inflammatis imponuntur, si calida & humida sint, ea ad pus mouendum conducent, vt adeps suillus & vitulinus, butyrum & thus: quinetiam ad pus perducit pix & resina, ex aliquo videlicet oleo subactæ: ad feruentes verò inflammationes, comburendæ sunt, & ex rosaceo liquandæ: ad alias verò, ex aliquo calefacientium, vt cicino, vt raphanino, vt vetere, vt Sicyonio. Si verò sola cera interdũ vtaris ad pus mouendum, ipsam quoque in aliquo oleo calfaciẽte eliquabis: quippe quum ipsa per se minus sit calida quàm vt mouere pus queat. emplasticã enim vim habet. Solis itaque feruẽtibus inflammationibus apta est ex aliquo ex calidioribus oleis eliquata: verùm vt hæc cõmoderatione inferior est, vt ad inflammationes tẽperie medias, hominúmque ac partium naturas, ita paululum quid excedunt resina atque pix. Ex quo fit vt hæc omnia simul mista commoderatè pus gignant. Nequis verò negligenter intelligat, existimétque me dicere, omnia quæ difficulter concoquuntur, & ad pus nullo modo perueniunt, hoc pacto curari oportere: siquidem nonnulla huiusmodi ab emplasticis medicamentis putrefiunt, vel propter succorum ea generantium malitiam, vel propter ægrotãtis imbecillitatem: cuius vires tum exiguæ, tum infirmæ ad succorum in locum irrumpentium concoctionem nullum afferre adiumẽtum possunt: quo casu profundis scarificationibus cutim aperimus in multis affecti loci partibus, medicamentisque vtimur quæ maiore desiccandi vi sint prædita: imminet enim huiusmodi inflammationibus ea quæ gangræna vocatur, calore natiuo ab ipsa propemodum victo, & eo ferme redacto vt planè restinguatur.

De mollientibus, Cap. XXXVIII.

Medicamenta scirrhos emolliẽtia, multo calidiora esse debent quàm tẽperata natura sit, non tamen tã vehementer calida: nam quæ à lento crassóque humore congelato induruerunt, calefacientia siccantiáque medicamenta poscunt, non tamen quæ valida violẽtáque sint: sed satis est interim vt secundi aut tertii sint ordinis calfacientium, primi exiccãtium. facultas quoque emplastica in eis inesse debet, quemadmodum in iis quæ ad pus mouendum adhibentur. sed quo magis ad euacuandum pertinere debent, eo etiam minus meatus illitu obstruere. Cæterùm quum in corporibus sic induratis non parua sit maioris minorisque duritiæ latitudo, necesse itidem est medicamentorum ea curantium non paruam esse latitudinem: vt, ne longè abeamus, caprillus & gallinaceus adeps huiusmodi etiam indurata curauit: sed imbecilliores hi sunt, & moderatas duritias molliunt. Adipe verò gallinarum valentior est anserinus, caprillo verò hircinus. Validus quoque taurinus est, sed minus quàm hircinus: magis quàm hi digerit, & non magis emollit, leonis, pardi, hyænæ atque anseris. Quinetiam medulla ceruina satis emollit, & post eam vitulina: in quo genere, quæ ex ossibus quàm quæ ex spina sumitur, quam spinalem medullã vocant, est præstantior. Eodem ex genere, quanquam validiora, sunt ammoniacum thymiama, magisque tale est quod pingue est & recens, & styrax, & galbanum, & bdellium Scythicum, quod & magis atrum est, & magis resinosum: alterum, quod Arabicũ est, quo est dilucidius, eo etiam magis siccat quàm emollientia. quod igitur recẽs & humidum est, & contusum facilè mollescit, ad eadẽ ad quæ Scythicum est idoneum. quod verò est vetustius, & gustu admodum amarum, acre & siccum, ab eorum quæ indurata emolliũt, mediocritate excidit. præstãtiora verò quàm reliqua omnia, ad emolliendum sunt recentia, siquidem inueterata plus quàm par est exiccant: id quod etiã in medulla & adipe vsu venit, quippe quæ seipsis fiant & acriora & sicciora vetustate, non secus quàm adeps suillus. Cæterùm neque hæc, neque alia quæ molliunt, habere salem debent, quandoquidem sal vehementer siccat. Quin & oleum Sicyonium ex hoc est genere, itémque liliaceum, & hyoscyaminum, & dulcissimum quod ex oli-

A uis, & præsertim drupis fit: atque etiam anthemis, quam chamæmelum vocant, & althææ radix, & cucumeris agrestis radix, ex oleo vel ex aqua decoctæ: & folia quoque maluæ agrestis, eáque & cruda & cocta: nam hortensis folia imbecilliora sunt. & althæa quæ anadendromalache dicitur, validior est, earúmq; validior est fructꝰ. Libanotides etiam tres, chia mastiche, terebinthina magis quàm lentiscina, colophonia, quæ chiæ mastichæ est similis, æquè ac ipsa mastiche: Ægyptia mastiche, opopanax, sordes è statuis, lutum ex palæstra, strigmentorum balneorum,
B butyrum, myrrha Bœotica, hippoglossi radix & succus.

De indurantibus & laxantibus, Cap. XXXIX.

Mollientium quidem facultas abundè iam exposita est nobis: de indurantibus deinceps loquemur. hæc igitur frigida atque humida esse oportet, velut semperuiuum, portulaca, & psyllium, lẽticula palustris, solanum: aut hoc sanè non est humida temperie, sed medium absolutè humectantis & siccantis. Siquid verò simul refrigeret & siccet, id etiam omnino indurat, nõ est tamen ex iis quæ
C propriè indurant: siquidem congelatione potius quàm euacuatione durum corpus efficitur. at siquid ideo induratum sit quòd natiuum humorem non retinet, siccum id potius quàm durum appellamus: eiúsque sanatio est irrigatio & humectatio, non emollitio: vt tensio curatur laxatione, & laxatio tensione. Atque hæc quidem liquidò tũ in cute, tum sæpe etiam in articulis conspiciuntur. nam laxatio prouenit immodicè humectatis quæ circa eos sunt ligamentis & tendinibus: tensio verò non etiam simpliciter, sed plusculum exiccatis, aut refrigeratis, aut inflamma-
D tis, aut schirro affectis. Atque ita quidẽ in articulis: in cute verò non ita solùm, sed musculis quoque qui ei subiecti sunt, quoquo modo in tumorem elatis, vt etiam præ carnis copia quibusdam tenditur: id ipsúmque in inflammationibus illi accidit. Quocirca non vna simpliciter laxantium est species, sed alia humectando laxant, alia calfaciendo, alia molliendo, alia vacuãdo, alia tumores præter naturam purgando, alia quiddam horum faciendo. Quoniam igitur multis modis vnaquæque res durior fit, aut siccata, aut densata, aut quia nimiũ expleta sit, & ideo
E vehementer tendatur, aut aliqua coniugatione hæc patitur: singulis quoque propria est emolliendi ratio. quamobrem de singulis deinceps differamus. Ergo quod à siccitate induratum est, humectari postulat: quod à congelatione, excalfieri: quod à repletione, inaniri: quod à siccitate simul & cõgelatione, humectari atque excalfieri: quod à concretione simul & repletione, calfieri & euacuari. Siccantur itaque corpora citra concretionem, tum in validis exercitationibus, tum in sole vehementi, tum inedia ingenti, tum febre ardenti, tum medicamentis quibusdam
F quæ non refrigerando siccant. Congelantur à vehementi solùm frigore, sicut etiam implentur à largi humoris affluxu. Siccatur verò simul & congelãtur, coeuntibus quæ simul conuenire possunt causis: vt siquis supra modum laborat in frigore, aut famem patiatur. Sic quoque replentur simul & congelantur ab influxu frigido, aut partis alicuius perfrictione. ac tot quidem modis dura fiunt corpora. At medicamentum emolliens non de omnibus his modis efferre videntur, sed peculiariter de iis quæ ob cõgelationem induruerunt: magisque etiam si in eis contẽ-
G tus sit humor præter naturam, vt in scirrho affectis vsu venit.

De emplasticis, Cap. XL.

Siqualem tibi sensum præbet aqua omnis planè qualitatis expers, talem in re sicca inuenias, ea profectò extra omnem insignem est caliditatem & frigiditatem, mediam, quoad maximè fieri potest, cõstitutionem obtinẽs, aut certè paulo ad frigidius declinans. At si ita quum sit, consistentiam siccã habeat, terrestris sit, ac citra morsum desiccet, est necesse, & corporis meatibꝰ illini, sic vt difficulter eluantur. Huius generis medicamẽta sunt plurima
H quæ exquisitè sunt lota, vt amylum, pompholyx, cerussa, calx, cadmia, terra Cretẽsis & Cimolia, alica, Samius aster, terra fullonum, gypsum, lupinus iam commansus, cancani radix, pinearum vesca pars aqua macerata. Porro quæ

dam eorum nõ ſolùm terrea ſunt,ſed natura etiam aqueæ: A quædam etiam aëris non parum habent : tenacia tamen ſunt omnia,& idcirco emplaſtica. Duplex enim eſt medicamentorum emplaſticorum natura:altera,enimeſt exquiſitè terrea & ſicca:altera verò tenax eſt omnino: miſta verò ex aqua atque terra,& plerũque etiam aëre,vt oleũ dulce ſine ſale paratum.oui quoque album ex eiſdem quodã modo eſt miſtum:magis tamen terreum eſt quàm oleum: quin & caſeoſa lactis pars emplaſtica eſt, tenérque ac recens compactus caſeus,& ſuilla pinguedo,& cæteræ quoque pinguedines,quæ nullam adhuc acrimoniam contraxerunt, B emplaſticam meatuum facultatem obtinent :& magis etiam,quo ſicciores ac magis terreæ fuerint. huiuſmodi etiam eſt elota cera dulcis : eſtque ad id accommodata quæ ex magis aqueo melle,& minimè acri ſit facta : nam amara ab emplaſticis clarè ſecluditur. Gluten libris agglutinandis idoneum, emplaſticum eſt : gummi, myagri ſemen,defrutum valde : triticum,ſeſamum, & ſeſaminum oleum,& eiuſdem herbæ decoctum, ſordes ex palæſtra,ſarcocolla,tragacantha. Atque emplaſtica quidem medicamenta huiuſmodi inter repellentia & abſtergentia C medium locum tenent.

De medicamentis purgantibus,
Cap. XLI.

QVemadmodum in ſaporibus diximus, nullum propè eorum alienæ qualitatis expertem eſſe,ita in medicamentis exiſtimandum eſt,multas diuerſi generis ſubſtãtias eſſe miſtas.oſtenſum quoque eſt, attractiones proprietatibus qualitatum quæ in ſubſtantiis ſunt,perfici: idcirco purgantia medicamenta ſuccis qui attrahuntur, familiaria & propria ſint oportet,ſicuti magnes ferro, quippe D qui ad ferri naturam accedat,eique magnopere ſpecie perſimilis ſit: verùm eſt quodammodo fortior, vt attrahat potius quàm attrahatur. Quin ne cnicum quidem à pituitæ natura alienum eſſe diffidendum eſt,vt eius quoque color indicat,ſed tamen calore eſt pituita valentior, vt trahat potius quàm trahatur.eodémque modo granum Cnidium, ſiquando à corpore noſtro vincatur (id quod aſſiduè cnico euenit,rarius autem grano Cnidio,propter eius robur atque vim) pro purgatione fit alimentum, velut elleborus ſemper coturnicibus. Idcirco purgantium E medicamenrorum,vbi fortè purgatione fruſtrãtur,quædam præterquàm quòd nullam corpori noxam afferunt, etiam animanti alimentum præbent : alia verò in corruptelam & tanquam venenum conuertuntur.

De nimia purgatione.
Cap. XLII.

NImiæ purgationes euenire ſolent quũ purgans medicamentum tantas vires ſumpſit,vt in vaſorum ad ventrem pertinentium oſculis morſum ſimul apertionémque multam efficiat,continentérque irritans,& conuellens F corpora,vaſorum vim diſſoluat. Quum autem in initio modica adhuc ſit apertio & imbecillitas,tum quod tenuiſſimum eſt,miniméque naturæ familiare, excernitur.Sed quum vtraque aucta eſt,iam tunc familiariſſima euacuantur : quamobrem flaua bilis primò , pituita ſecundo loco,tertio loco atra bilis,poſt hæc poſtremus omniũ in nimiis purgationibus ſanguis effunditur : eſt enim hic ſuccus naturæ quamfamiliariſſimus.ante hunc verò primus quidem qui tenuiſſimus,poſtremus qui craſſiſſimus. G Si igitur medicamentum quod pituitam educat dederis, prima in nimia purgatione flaua bilis,mox atra,vltimo loco ſanguis eiicitur.Si verò quod flauam bilem ducat exhibeas,pituita conſequetur, tertia atra, quartus demum ſanguis.quin & ſi atram bilem purgans medicamentum ſit,eam quidem primùm euacuabit, deinde flauam, tum pituitam,& poſtremò omnium ſanguinem, tanquam ex inanimis iam vaſculis effluat. Quũ enim vaſcula non amplius in ſe continere alios ſuccos præ imbecillitate poſſunt,eorum verò ora recluſa fuerint,nec irritare medicamentum H deſinat,nec familiarem præterea ſuccum poſſit attrahere, neceſſe eſt reliquos eo ordine quem diximus excerni.

De facultate purgante,
Cap. XLIII.

PVrgans facultas duo ſignificat,vnum commune omnium,quæ quouis modo animalis excrementa expurgant : alterum quod per excellentiam de iis dicitur quæ aut per vomitum aut per ventris deiectionem purgant. Eſt autem eiuſdem generis cum his purgationibus tum ea quæ per nares,tum ea quæ per os fit,infuſis videlicet in nares medicamentis, aut os colluendo, aut mandendo, quæ omnia vnico nomine comprehendentes, ἀποφλεγματίζοντα, *hoc eſt pituitam euacuantia* , & eorum facultates apophlegmaticas nominant . Eiuſdem cum iiſdem ſunt generis quæ vuluæ admota expurgant : nam quæcunque dixi,ea attrahendi vim habent omnia: alia vnum quempiam ſuccum, alia duos, aut etiam plures : idque eſt illis commune,veluti quæ craſſos lentóſque humores extenuare,vrinam ciere poſſunt,aut excreationibus ex pectore pulmonéque eiiciendis auxiliari : & quodammodò purgant illa quidem; ſed tamen non vt prædicta nominantur,verùm partim vretica,partim menſes prouocantia,hoc à ſuperioribus differentia quòd non æquè vt illa vim ad familiares ſuccos attrahendos habent. ex quo fit vt in his quoque ſermo noſter alterius diſtinctionis indigeat : eáque erit huiuſmodi quæ in peſſis, aut fomentis, aut quouis ſimili modo vtero admouentur, ea duplici ratione agunt : alia nanque ſolùm calfaciendo prouocant, alia facultatibus, quas attractrices & purgatrices nominant,quas trahendorum familiaritate peragere attractiones demonſtrauimus.Quæ bibuntur vt ſanguinem attenuent,& meatus obſtructione liberent atque aperiant, ea facultate attractrice vacuationem non obeunt: ac priora quidem eiuſdem generis ſunt cum purgantibus : ſecunda verò cum his quæ lac & ſemen gignunt,de quibus paulò poſt verba faciemus.

De medicamentis ad tuſſim pertinentibus,
Cap. XLIIII.

BEchica medicamenta dupliciter ſunt nominata , partim quia tuſſim prouocent,partim quia ſedent.maximè verò contrariæ ſunt eorum facultates : aliorum enim natura attenuans eſt,aliorum incraſſans. attenuandi autem vis in calidis & tenuium partium ſubſtantiis eſt ſita: incraſſandi verò in frigidis,& quarum craſſæ ſunt partes. harum verò materiam ſuprà memorauimus.

Ex Zopyro,de medicamentis quæ humores ex ore,naribus,& oculis trahunt,
Cap. XLV.

HVmorem ex ore trahunt tum commanſa,tum liquata,pyrethrum,pontica radix,itémque polii, lapathi, cappareos,halicacabi, chamæleontis, ficuum pinguium decoctum,teda,mel,paſſum,papauer, abſinthium, origanum,radicula,vua paſſa ſine acinis, aut alia eodem modo,cachry,napi,elleborus albus, elaterium, thymum, ſal, omphacium,aniſum,piper,miſy,æs vſtum, granum Cnidium,atramentum ſutorium,chamelæa,lauri baccæ, cedria,ſulfur,elelíſphacus, cinnamomum, acanthi fructus, balſamum,anemone, panaces, naſturtium, ammoniacũ, ſandaracha,fæx arida combuſta.E naribus educunt hæc : elaterium,piper,betæ ſuccus, & corticis radicis cyclamini,mel paſſum,thlaſpi,granũ Cnidium, anagallis, irinum vnguentum,anemona,ranunculus, cedria , expreſſio nucum amararum, veratrũ album, ſtruthium, omphacium, marrubium, hederæ tenera folia. quædam verò horum ſternutamentum quoque excitare conſueuerunt.Ab oculis verò trahunt humores,mel,hyſſopũ, oleum vetuſtum, anagallis,id quod ſalis pinguedinem vocant(quam aliqui ſalis ſpumam nuncupant) laurinum vnguen, nardum, caſia, cinnamomum, coſtus, liquor papaueris, & ſagapeni, folii ſuccus,itémque dauci, apii, punicorum, amygdalarum,marrubii,ellebori albi, ponticæ radicis, anemones, rutæ,& magis etiam agreſtis : caſtoreum, lapis hæmatites,atramentum ſutorium, flos æris , adeps anſerinus, æs cõbuſtum, fel,myrrha, chalcitis Ægyptia,ſulphur ignem non expertum,alumen ſciſſile,ſepiæ teſta cremata,myſi, vrina, thuris cortex, ſcillæ pars quæ tomentum appellatur, decocta,ammoniacum, nycticoracis cerebrum, ſanies hircini iecoris,ſalicis lacryma,omphacium, ſquama ſtomomatis.Per aures euocare videntur,mel,piper,* mu

ſtum, libanotis fructifera, metopium, oleum ex nucibus, vrina bubula, fel taurinum, mercurialis, betæ ſuccus, & radicum capparis,& agreſtis rutæ,& cnidii grani:caprifici liquor,bdellium,caſia, galbanum, veratrum album, ſerpyllum,atque omphacium.

Galeni,de medicamentis obſtructione liberantibus,abſtergentibus,& attenuantibus, Cap. XLVI.

QVod emplaſtico contrarium eſt,id meatus repurgãs aut obſtructione liberans appellatur: quemadmodũ ipſum emplaſticum non ſolùm ita vocatur,ſed obſtruens quoque dicitur.Fuerit autem id, ſicut actione contrariũ, ita & corporis natura,neq; viſcoſũ, neq; morſus expers, ſed & nitroſum,& tenuium partium.ratione enim maioris minoriſque differunt inter ſe, genere ſubſtantiæ non diuerſa,tum emplaſtica ab iis quæ ſordem nutriunt, tum meatus expurgantia ab abſtergentibus.nam quæ in ſuperficie ſordem auferũt,ſiue in cute,ſiue in vlceribus,ea abſtergentia nominantur: quæ verò meatus etiam expurgant,ea tenuiorum ſunt quàm hæc partium, & emplaſticis contraria,& idcirco obſtructione liberãtia, & meatuũ expurgantia vocantur:ſuntque hæc nitroſa & amara.Quæ verò cuti extimæ imponuntur,ea ſolam nitroſam qualitatem exquiſitam poſſidere debent ad ea quæ dicta ſunt peragenda:quæ verò intrò in corpus aſſumuntur,ea quãuis aliquid adſtrictionis adiunctum habeant, poſſunt tamen ſic quoque magnos meatus,cuiuſmodi ſunt in viſceribus,purgare atque abſtergere.foris enim meatuum paruitas prius ab adſtrictione occluſa quàm expurgari probè queat,non etiam inde in altum abſtergentem ſubſtantiã recipit,neque expurgatur. at viſcera quæ maximos in ſe meatus habent,maius commodum ex vaſorum corroboratione capiunt quàm ex oſculorum exiguitate damnum ferant.proinde abſinthium intus repurgare poteſt, foris non item,quippe quod ex amara acerbáque facultate eſt compoſitum. Quæcunque ergo nitroſa & amara comperiuntur,ea meatus omnes poſſe expurgare cognoſcito. at ſordes vlcerum,aut etiam cutis,nõ hæc ſolùm, ſed & quæ minoribus viribus ſunt,auferre poſſunt: qualia ſunt dulcia,quæ tenuium ſunt partium,vt puta mel. Quæcunque enim obſtructionem tollunt, eadem quoque abſtergent: at quæcunque abſtergent, ea non omnino obctructione liberant.eadem verò & obſtructione liberant, & ſordes repurgant.

Quæ obſtructione liberent,& expurgent, Cap. XLVII.

ANagyri ſicca folia,eiúſque radicis cortex, agaricum, vrticæ ſemen,amarantum,amygdala amara, ipſaque arbor,ampeloprasum,adiantũ,radix ari,acanthi vel melãphylli,vel pedæroris radix,pulegiũ,dracũculus,dauc' qui paſtinaca dicitur, & poti' agreſtis, gẽtianæ radix multũ: helenii radix,eryſimi ſemẽ,cicer,agreſte cicer,eupatoriũ herba citra inſignẽ calorẽ,thymũ,caricæ pingues,ſopyrõ, nepita, naſturtii ſemẽ & folia validè:caſia, prunorũ gummi,betonica,crocodilii radix, cyclaminum, ſpinæ albæ radix,libanotides tres,melanthium,medii ſemen, papauer cornigerum,myridis radix, ononidis cortex,oxyacãthi fructus,periclymeni fructus & folia,ruta,peucedani liquor & radix,filicis radix,& thelyptereos,cucumis, pepo, ſphondylii fructus radixque,cyperi folia, & ſumma germina,ſtœchas,teucrium,chamædrys,chamæpitys,chamæciſſi flos,cæteráque omnia in quibus amaram qualitatem excellere dictũ eſt:nã & nitrũ ipſum, & aphronitrũ quod nitri eſt ſpuma,& ſalis ſpuma,& ſal,& lapis Æthiopicus,& ſeriphũ & abrotonũ,& reliqua hui' generis cũ cibo potúq; aſſumpta eandem vim obtinent:protinus enim his ineſt, vt craſſos lentóſque humores extenuandi vi prædita ſint, ſicut emplaſticis omnibus craſſos lentóſque corporis ſuccos reddendi: quamobrem lentis ac pituitoſis thoracis, pulmoniſque lentæ pituitæ, aut puri incidendis & attenuandis,& educendis,aptiora inuenire alia ante hæc medicamenta non queas:iiſdem quoque iecoris obſtructiones expurgabis,& verò etiã lienis,quæ modicæ fuerint. nam quæ maiores ſunt,eæ vehementiora medicamenta deſiderant,vt capparis corticem,radices tamaricis,ſcolo-

A pendrii radices, & item herbæ quam aſplenum nominant.

Quæ abſtergant, Cap. XLVIII.

ABſtergent autem omnia quæ meatuum obſtructiones expediunt,craſſóſque humores incidunt, & quæ nunc dicentur,vt ſtercus caprillum vſtum, & ignem non expertum,teſta omnium dura teſta intectorum, ſepiæ teſta,echini vtriuſque combuſti cinis,ſerum lactis,mel,decoctum verò mel minus:alyſſum,vitis agreſtis racemi,cul-
B tæ verò minus:albæ vitis quæ & bryonia dicitur,radix,nigræ verò eſt imbecillior. amygdalæ verò quibus veſcimur,& ipſa arbor, vtraque anagallis valde: androſæmi, quod hyperici ſpecies eſt, & quod dionyſiadem vocant, folia,anemonæ,anthyllides ambæ,aparine,argemona, ariſtolochia longa,arctium verbaſco ſimile,plantaginis folia,& magis ſicca,arum,corruda, vua agreſtis, aſphodeli radix,atriplicis fructus,abſinthii ſuccus,bulbus illitus, damaſonium,dipſaci ſpinæ radix,ebenus, veratrum vtrunque,helxine (quæ etiam perdiciũ vocatur) ſalicis liquor,
C arundinis vallaris radix cum foliis abunde, & citra acrimoniam:eiúſque folia modicè, & eius cortex combuſtus modicè:centaurium minus,eiúſque ſuccus,ricini fructus, minus verò folia:braſſica agreſtis magis quàm ſatiua,crethmon,hordeum modicè:lilii folia, & radix trita modicè:fabæ caro modicè,lapſana illita modicè, lichen in petris naſcens,violæ albæ totus frutex,& radix, & magis etiam flores,& inter hos aridiores: leuce arbor, lotus ſiue trifolium, lotus agreſtis, meum, narciſſi radix modicè, nymphææ vtriuſque radix,panacis herculei cortex radi-
D cis modicè,pix, platani cortex vſtus,meliſſophyllũ,marrubium illitum,propolis modicè,vlmi folia, cortex verò atque radices magis,ptiſana, eámque crudam læuigant, & mancipiorum faciem illinunt ii qui ſeruos diuendunt, vt pallorem qui in eorum cute eſt, abſtergeant. terebinthina verò magis quàm maſtiche,ſagapenum modicè,ſeſamoides maius,ſeſamoides albi ſemen, ſideritis vtraque modicè:cucumis,pepo,magis verò quàm caro, ſemen & radix arida,cucumeris agreſtis radix,myrrha, ſtruthii radix,beta,tithymali,& eorum liquor magis,tragii Cretenſis folia,& fructus,& lacryma,hyacinthi fructus, verbaſci
E folia modicè,& præſertim cuius flores aureo colore rutilant,phu,chamæpitys,chamæſyce,chelidonium valde:ærugo,cum multo verò cerato citra mordicationẽ abſterget.alcyonia omnia,armeniacum, terra Selinuſia, Chia, Samiáq;,modicè,itémque Cretica, cadmia, pumex ignẽ non expertus,& vſtus.ſpuma argẽti modicè,lapis Æthiopicus,lapis Arabicus,Smiris abunde. teſta figulorum, & magis clibanorum,cornu ceruinum & caprillum vſtum.

De iis quæ vrinam cient,
F Cap. XLIX.

QVVM plurimam ciere vrinam velimus,medicamẽtis antedictis non admodum vtendum eſt, ſed quæ acriora ſunt,magiſque calfaciunt.huiuſmodi ſunt apii,petroſelini,fœniculi,dauci,ſmyrnii,aniſique ſemẽ,ammiũ, aſarum,acorus,ampeloprasum,vitis albæ prima germina, androſaces,tum ipſum,tum eius fructus epotus,radix aſari,aſparagus regius,paluſtris, oxymyrſinus, & oxycanthinus,bdelliũ Arabicũ,bunion,pſeudobunium,bryonia,daphne herba,chamædaphne,& quod daphnoides vocatur, cicer,& præcipuè arietinũ,ſerpyllum, thymum, calamus aromaticus,carus,eiúſque ſemen,carpeſium, caucalis, co-
G ſtus,vmbilici veneris folia cum radice in cibo aſſumpta, crocodilii ſemen, cyminum, cyperi radix, libyſtici radices & ſemen,mei radices,moly,ſpica nardi,celticum nardum,xyreos fructus,radicis ononidos cortex,ruta,poliũ, ſeſeleos radix & fructus,cucumis qui edendo eſt, & magis qui iam pepo eſt,& melopepo, ſinon, ſium, ſcandyx, ſcordium,paſtinaca,eiúſque ſemen præcipuè, iunci odorati flos,terebinthi fructus,trifolium,quod etiam aſphaltium nominatur,ſolani,halicacabi fructus, hyperici tot'
H fructus,phu radix,chamædrys,chamæpitys, abſinthium, & maximè id quod in venis bilioſum eſt,expurgat.herba Sabina ſanguinẽ per vrinas ciet,rubiæ radix,craſſas multáſque,& quandoque ſanguinolentas vrinas mouet: capnium bilioſas & multas prouocat:eruum largius ſum-

ptum,ſanguinem per vrinam educit:periclymeni folia & A fructus potus in principio vrinam quidem ſolùm mouēt, & longo progreſſu vrinam cruentam reddunt. moderata potio drachma. Cardui radix copiam vrinæ graueolentis educit, ſiquis ex vino elixatam bibat: quamobrem fœdũ alarum,totiúſque corporis odorem huiuſmodi ſuccũ purgãdo curat. Onobrychidis folia ſicca ex vino pota eos curant quibus lotiũ ægrè it. Graminis in Parnaſſo naſcẽtis ſemen vrinam mouet, melicratum, oxymeli,vinũ tenue & aqueum,dilutum vinaceorum quod fæcem vocant. Ab his autem medicamentis ſanguis non ſolùm attenuatur, B ſed funditur etiam , atque ſecernitur non ſecus quàm lac: horúmque neutrum abſque valido calore fieri poteſt.

Ex Zopyro,quæ per vrinas propriè à liene, iecore,& renibus ducant,

Cap. L.

PEriclymenon,tithymali vallaris ſemen, melanthium, cyminum,thymũ,albæ vitis agreſtis radix, clymenũ, capparis radix,ſplenium,panacis ſemen,allium , ſerpyllũ, cytiſus,alumen Ægyptium,malus,dracontiũ, ſquama ferri, heliotropium , ſiſymbrium , ariſtolochiæ radix,origa- C num,polium,colocynthis agreſtis , bryonia, cyclaminus, æris ramenta vino diluta,aſplenum,portulaca,dilutum vini , in quo marinus ſcorpius fuerit ſuffocatus. Ex iecore verò per vrinas ducunt hæc , viticis ſemen,dauci folia, & fœniculi,itémque balſami,centaurii,& capni , & pæoniæ niger fructus,aniſum toſtũ,palmulæ oſſa,lauri folia,ſymphytum,hypericon,hypnicon,abſinthium,bunium,pſeudobunium,ſmyrnium(quod alii hipposelinũ vocant)peucedanum,anagallis,mentha , œnanthe,põtica radix,thus, liquor ſilphii,eryngium,heracleoticum,nux,hordei dilu- D tum. A renibus verò per vrinã trahit helenii ſemen, & apii,piper,papauer,paſtinaca,marrubium,cnicus,libanotidos ſemen , & gladioli qui in tritico naſcitur , radicum bryoniæ cortex,gramen , defrutum,oua , ſepiæ,ſulfur,album cicer.

Ex Galeno,de iis quæ pectus atque pulmonem repurgant, Cap. LI.

QVoniam verò hæc calida ſunt,ideo puris ex thorace excretioni ea omnia ſunt aduerſa. quod enim ſeroſum eſt,id ad ſe trahere renes anticipant: quod verò coa- E ctum eſt atque exiccatum, non ita facilè expuitur. quamobrem eiuſmodi medicamẽtum incidendi vi præditum eſſe oportet:ſed non tamen inſigniter calidum , ne vehementer exiccet:atque eiuſdem vtilitatis cauſa cum ſorbitionibus & potionibus humectantibus dari poſtulat. huius generis ſunt ea omnia quæ obſtructionẽ liberare antè deſcripſimus:& præterea,tota nux pinea viridis,nuces piceæ, butyrum , chryſocomes radix ex melicrato, caſtoriũ ſuper carbonibus ſuffumigatum,& per inſpirationem attractum.id enim affectiones frigidas & humidas, quibus F pulmo & cerebrum obſidentur , iuuat vel maximè: ſpica nardi fluxiones capitis & thoracis exiccat.

Ex Zopyro,quæ ex pulmone educant,

Cap. LII.

EDucunt etiam è pulmone eclegmata quæ dari ſolent, & catapotia,& ſemen vrticæ,lini, dauci, papaueris nigri,thymi,hederæ albæ,ſuccus raphani,ſinapis,aniſi,ſeſami,naſturtii,eryſimi,ſcillæ,erui,cucumeris,melanthii, piperis,rutæ,polii,cinnamomum,arum, dracõtium,coſtus, G nardum,ſulfur,myrrha,lauri baccarum pars interna , cortex radicis capparis, amygdalæ amaræ , pæonia, caſtoriũ, abrotonum, lactucæ liquor,thapſia, ſtyrax, bdellium, ſilphium, vua ſine acinis,pineæ nuces paruæ, omphacium, ariſtolochia,galbanum,marrubium,eryngii radix, centaurium. eiuſdem vſus cauſa bitumen in ſuffitu adhibetur, ſandaracha,hordeacea farina,reſina,ſcilla arida,eryſimũ, oleum cedrinum,elaterium, cucumeris, centaurii & fœniculi ſemen:faciúntque accommodata ratione fomenta leporis pili,myrrha,cucumeris ſuccus , ſerum lactis capræ H pecudíſque in teſtis igni candentibus.

Ex Galeno,de iis quæ renes expurgant,

Cap. LIII.

QVæ renes expurgant,ipſa quoque incidentia ſunt,verùm larga humiditate non indigent. apta verò ad id ſunt tum incidentia omnia quæ prædiximus,tum verò etiam ſiccæ plantaginis radices & folia,& magis etiam fructus:aſparagus myacãthinus,& maximè radices,& ſemen; glycyſides radix,cicer,& amydgdalæ.

De rarefacientibus,aperientibus,condenſantibus, & ſtipantibus,

Cap. LIIII.

RArefacientia atque aperientia videntur illa quidem vicina eſſe prædictis,quæ extergere,incidere,obſtructiones tollere, & diuidere diximus , ſed tamen non ſunt omnino ſimilia : horum igitur ante omnia diſtinguenda notio eſt,tum eorum ſic inquirenda ſubſtantia. Quæ cutis meatus reſerant,rarefacientia vocant:quæ vaſorũ oſcula,aperientia. quin & ex iis quæ illis ſunt contraria , quæ meatus contrahunt , condenſantia nominant. quod verò oſcula occludit,id non iã proprio vllo nomine appellant, ſed magis generalibus vt contrahens,claudens,ſtringens, & obſtruens. Porrò talis eſt vtriuſque natura : rarefacientium quidem modicè calida,& minimè deſiccans,& craſſarum partium:aperientium verò,craſſarum partium & acris:his autem contrariorum,condenſantium quidem frigida,at non terrena,nec aërea,ſed potius aquea:eorum verò quæ oſculorum apertiones occludunt , craſſarum partium & frigida.Exempla horum ſunt, rarefacientis quidẽ naturæ chamæmelum,& althæa,& oleum,quod ex iis paratur : nec minus quod ex agreſtibus cucumeribus conficitur, atque etiam vetus. eiuſdem etiam notæ eſt abrotonum vſtum,& onobrychis. Apetientis facultatis ſunt quæ acria & terrea ſunt omnia , vt cyclaminus , anemonæ omnes,ſeſamoides albi ſemen, allium, cæpa,fel taurinum, vnguentorum omnium craſſarum partium & calidorum ſubſidentia,quale eſt irinum & amaracinum, quæ vtique obcæcatas hæmorrhoidas aperiunt. Porrò quæ vteri os ab inflammatione,aut ſcirrho,aut ariditate occluſum aperire dicuntur,ex accidenti,non autem primo & per ſe hãc habere vim cenſentur.eorum verò quæ iis ſunt contraria, condenſantia quidem conſtant ex aqua frigida , ſempervíuo,portulaca,tribulo viridi,pſyllio, herba quam muris auriculam vocant,lenticula paluſtri,& vno verbo,quæcũque refrigerant,nec exiccant.Proinde & mandragora , & cicuta,& altercum, & papauer (ipſas nunc herbas dico) ſi quis modicè eis vtatur,condenſandi vim habent: ſin liberalius,non modò condenſandi,ſed & obſtupefaciendi : ſi verò etiam plurimum,non ſolùm obſtupefaciendi,ſed etiam necãdi.at eorum quæ aperientibus aduerſantur,ſubſtantia,quum craſſarum ſit partium, & frigida,eſt omniũ adſtringentium,quibus non ſit acrimonia coniuncta. horum materiæ quæ terrena frigidáque eſt , exempla prius dicta ſunt nobis.Quæ verò medicamẽta frigida ſunt, aut æquè aut amplius,ſed ſubſtantiam aqueam ſortita ſunt,ea debiliter & contrahunt & conſtringunt,id quod eis propter mollitiem vſu venit:quocirca tenues meatus in vnoquoque corpore contrahunt & condenſant:cæterùm totũ inſtrumentum vndequaque conſtringere non poſſunt: quamobrem talia meritò ſunt condenſantia,ſtipantia tamen non ſunt. Intellige autem me nunc ſtipantia dicere, quæ ſenſibiles excretiones cohibent. atque hæc quidem huiuſce ſunt temperaturæ & facultatis:at rarefacientia,& modicè & citra moleſtiam calefaciunt.

Quæ ſudorem moueant,

Cap. LV.

NEpita per ſe arida ſumpta , & ex melicrato , ſudores ciet,totúmque corpus ſiccat. onobrychíſque cum oleo iuncta.

Ex Zopyro,de eiſdem,

Cap. LVI.

MEdicamenta ſudorem mouendi vim ab acribus aromatibus nanciſcũtur: huiuſmodi quoque eſt piper,nitrum,vnguentum irinũ,bubulus adeps,vnguen laurinũ cyprinúmque,ſal,ſampſuchinũ,muſtũ, vua agreſtis, cuminum,aniſum,ſerpyllũ,polium,granum Cnidium, ſiſymbrium,chamæleo,conyza,dauci ſemen,ammoniacũ, marrubium,caſia,galbanum , ſulfur ignem non expertũ, atramẽtum ſutorium,alcyoniũ,bdellium, ſtruthiũ,pyre-

thrum,aristolochia tenera,lupinus, balsamũ, & squama æris.

Ex Galeno,de vrentibus,putrefacientibus, detrahentibus,& cicatrices inducentibus medicamentis, Cap. LVII.

SI non solùm calefaciant medicamenta,sed etiam consistentia crassa fuerint, siquidem vehementia sint & vrentia,corpus instar ignis colliquant, & crustas sæpenumero similes iis quæ à cauteriis fiunt,excitant:cuiusmodi faciunt sinapi & nasturtii semen,& arefacta herba, granũ Cnidium,pyrethri radix,quintum alcyonii genus,auripigmẽtũ vstũ,& ignem nõ expertũ,lixiuiũ,misy,sori,chalcitis,sandaracha,calx viua,vehemẽter:extincta verò crustas inducit, nisi inueterarit:nã si inueterarit,id nõ facit calfacit tamẽ & colliquat etiã carnes. hederæ lacryma obscurè adurit.Quæ verò minus calida sunt quàm vt vrant, ea sunt aperientis facultatis: vt aperiẽtis medicamẽti substantia terrena sit,& ignea vsqueadeo calida vt nondũ adurat. Si verò vehementer sit calidum,& præterea tenuium partium,id planè ab omni mordacitate aberit, aut cum exiguo dolore carnosas partes eliquabit.nam quod non confertim alterat, vt faciunt vehementia,quódque non ægrè penetrat,vt quæ crassarum sunt partium,ea latẽtem actionem obtinent:siquidem alterationes subitæ maximè sensibiles sunt,itémque penetrationes quæ vi fiunt.Nã quod crassa essentia est & vrens, id cuicunque parti inhæserit, surculi ritu infixum excruciat. verùm illud crustas inducit perinde ac cauteria. At de quibus nunc instituta oratio est, ea crustas non faciunt,& putrefacientia nominantur, appellatione minus propria:nam quæ verè putre faciunt, simul humectant & calfaciunt: sed ob symptomatis similitudinem hoc eis tributum est nomen, quippe quum ab vtrisque citra dolorem fiat corruptela. Cæterùm putrefacientia medicamenta sunt, auripigmentum, sandaracha,chrysocolla,dryopteris,pityocampe,aconitũ. Cedrea verò teneras carnes & celeriter & sine dolore putrefacit:duras verò longiore temporis spatio.Sed sunt inter ea quædam quæ propriè detrahẽtia nominant, eisque vtuntur ad inducendam vlceribus excrescentibus cicatricem.Sunt tamen & ipsa eiusdem generis facultatis cum iis quæ putrefacientia nuncupantur:verùm vsque imbecilliora sunt vt extimam tantummodo superficiem quam attigerint detrahant, non tamen intimas subire partes queant:veluti Asiæ petræ flos, & testacea omnia combusta,modicè detrahunt & reprimunt,quæ excrescunt. Eiusmodi quoque sunt echini vtrique cum toto corpore combusti,&lapis hæmatites aridus læuigatus, & in pollinem redactus, itémque ærugo, & cæruleum, & squama æris, & chrysocolla, quanquam nec talia sunt ipsius facultatis re vera cicatricem inducentis: siquidem quæ sunt huius facultatis,neque detrahunt carnem,neque eliquant, sed indurare & siccare sunt apta,vt alumen, vt galla immatura,vt æs combustum,& maximè lotum:nam quod lotum non est,quidpiam detrahens obtinet, quemadmodum etiam squama æris:quod autem lotum est,omnibus medicamentis cicatricem inducentibus longè præstat. Debet enim id quod probè cicatricem inducturum sit, modicè adstringere atque siccare.Quamobrem spinæ Ægyptiæ fructus,& mali granati putamina sicca, & cætera omnia quæ sunt generis eiusdem, medicamenta sunt ad cicatricem inducendam accommodata.

Zopyri de eisdem, Cap. LVIII.

VLcus in summa cute inducunt rubi canini folia,betæque,& ranũculi,allium,pulegium,hyssopum, origanum,sepiæ testa,asphodeli radices,& capparis,& veneris vmbilici,itémque hippocampus vstus, apii semen,cæteráque salsa,acria,& amara,quæcunque possunt, vbi admota aut illita fuerint, similia permanere diutius. Inter adurentia verò numerari videtur cantharis, pityocampe, bupreftris, calx viua,diphryges,fæx cõbusta,acetum,anemone, quæ puniceo flore est,allium,ranunculus, cinis, & magis ficulnus,nitrum tostum,æs vstum,alumen, combusta buccinarum testa, mænularum caput, chamæleon animal,auripigmẽtum, cachry, vua agrestis, sesamoides.

A Putrefacientibus adnumerantur quædam horum,& præterea veratrum nigrum, elaterium, cucumerum agrestiũ radix,vua,liquor,squama æris,ochra, portulaca, papaueris liquor, mandragora. eadem quoque nomas in vlceribus & crustas quas vocant,sistunt.

Galeni de attrahentibus & repercutientibus, Cap. LIX.

ATtrahentes facultates sunt quæ ex alto vehementius extrahunt:repercutientes verò quæ in altum vicinos B eisdem succos repellunt.essentia illis calida tenuiúmque partium est:his contrà, frigida, & partium crassarum: siquidem calor perpetuò attrahit, frigus verò repellit. Verùm quod partium tenuitatem habet cum calore coniunctã,trahit vehementius: quod verò cum frigore crassas habet partes,cuiusmodi est adstringẽs,id violentius propellit: quamobrem ex vehementia actionis vtrisque est impositum nomen.ac materia quidem adstringentiũ est planè perspicua:attrahentium verò est huiusmodi:anemonæ omnes, vtraque anagallis, dictamnum, cicer, agreste cicer, thapsia violentè,cyclaminus, narcissi radix, xyreos, C aut xyridis radix,& magis fructus,gladioli radix, & præsertim superior,propolis validè,pycnocomi radix, & fructus,&folia,fermentum.Stercus omne attrahẽtis quidem est facultatis,sed non exigua inest differẽtia: nam columbinum abundè trahit,ex æquo autem vtrinque ab hoc recesserunt,ad calidius quidem anserinum,ad frigidius verò gallinaceum:ab hoc etiam magis superantur humanũ & suillum. Caninum verò simile est medicamentis extergentibus, & præcipuè si ossibus vescantur. Crocodilorum quoque terrestrium stercus id etiam exquisitius facit.Iam & sagapenũ attrahendi vim habet,Cyrenaicúsque ac Me- D dicus liquor,& siquis alius est qui fit his similis:silphii itẽ liquor & radix,spartum quo vites ligant, eiúsque fructus, & virgarum succus egregiè trahit:terebinthina præ cæteris resinis,tragii Cretẽsis folia,fructus,& lacryma, euphorbium,sulfur,stercus boum, & præsertim eorum qui eruũ comederunt.Quædam autem qualitatis proprietate attrahunt, hoc est,totius essentiæ similitudine, hæcque calida esse omnia necesse est: nam inter ea quæ similis essentiæ sunt,quod calidius est,id trahit potentius,vtpote quod similitudini calorem auxiliarium assumpsit.nepita quoque E attrahit illita,& costus cũ eo confricatus,humores ex imis partibus trahit.viscum validè trahit,nec tenues solùm humiditates, sed etiam crassiores, easque diffundit,& per halitum digerit.

De iis quæ per halitum digerunt, Cap. LX.

VIcinæ inter se sunt facultates quæ ea quæ in alto sunt attrahunt,& quæ attracta discutiunt. Quæ nanque trahunt,eæ etiam omnino discutiunt: quæque discutiunt,eædem etiã trahunt:sed in medicamentis attrahen- F tibus,vis attrahens excellit,in discutientibus verò discutiens.Cæterùm materia discutientium est hæc,abrotonũ, agaricum,ageratum,adiantum, ægilops, vrticæ semen & folia abundè,acanthi folia, sambucus & ebulus,alyssum, ammium,anagyri folia, & magis sicca, & radicis cortex, androsaces,anthemis,vel chamæmelũ,anisi semen, canina brassica illita validè, argemone, aristolochiæ radix, & magis rotundæ, hastulæ regiæ radix, & magis eius vstæ cinis,atriplex leniter, bulbus, buphthalmũ potius quàm chamæmelum,herba Sabina,quã pro cinnamomo quidã G duplicem imponunt:muscus(cui splanchno etiam est nomen)daucus herba foris imposita, eiúsque semen magis: hibiscus,vel althæa(est autem agrestis malua)eius etiã radix & semen eodem modo faciunt: oleũ dulce peruetus, oleũ ex lychno,cicinum,Sabinum,raphaninũ,& quod ex liquida pice conficitur:his omnibus cedrinũ præstat, helxine,thapsia,cannæ vallaris cortex vstus abũdè:casia,ricini fructus,folia,radix læuigata,& oleũ quod ex eo fit,crocodilii semen & radix,cyclaminus,cytisi folia,ladanum, H lampsana illita, lapathium modicè, leontopetali radix, leuces fructus, libanotides tres, mercurialis, malua agrestis:hortensis verò est imbecillior, earúmque validius est semen.est etiã validior quæ ana dendromalache vocatur,mastiche Chia,magis verò Ægyptia,mel,persicæ ger-

mina & folia,citrii ſemen & folia, nereum, aut rododaphne ſuperdata,xāthii aut phaſgani fruct⁹,xyreos,aut xyridis radix,& magis etiam fructus,gladioli radix,& ſuperior maximè,primæ ficus,onobrychis, opobalſamum citra inſignem caliditatem,liquor Cyrenaicus vehementiſſimè,paliuri folia & radix, opopanax, paronychia abundè,peucedani liquor,ruta,pix,meliſſophyllon,marrubiū, illita:ptarmicæ frutex,pycnocomi radix, fructus & folia, cataplaſma ex pane magis quàm quod ex tritico fit, fermentū,radicula,eiúſque ſemen,agreſtis radicula, terebinthina magis quàm maſtiche: & magis quàm hæc, larinx: maſtiche Ægyptia,oleum roſaceum, rhodia radix, ſordes è ſtatuis,ſordes ex gymnaſio,ſampſuchus, cucumeris agreſtis radix,& elaterium,ſium,ſiſymbriū, myrrha,ex caricis acriores,ficus caprificorū,fici domeſticæ,prima ficus,beta ſine caliditate:alba autem eſt validior: Cretenſis tragii folia, fructus,lacryma, galbanum,ocimū ſuperdatum,ſal vſtūs magis quàm non vſtus,& magis etiam ſalis flos,ſalis ſpuma,nitrum,nitri ſpuma,omnia alcyonia, terra Samia, faba modicè,altercum,cinnabaris, chryſocolla, caſeus ex acido lacte modicè, butyrum modicè,coagulum, ſtercus omne,multum,œſypus modicè, carnes viperarum validè. quoniam verò ad cutim excrementa exigunt, efficitur vt in quibus mali ſucci redundant in corpore, ingens vis pediculorū exoriatur. adeps leoninus magis digerit quàm alii qui in quadrupedibus inſunt: taurinus verò minus: ſuillus adeps citra morſum: vitulinus verò minus: hoc quoque magis bubulus. Adeps porrò qui inueterarit, magis quàm ipſemet recens:oſſa combuſta abundè,lanæ crematæ,echini vtriuſque cinis.

Zopyri,quæ adſtringunt,
Cap. LXI.

ADſtringunt verò myrti folia, itémque oxymyrſines, malus, rubus, oleaſter, oliuæ cultæ rami, roſæ,vitis, lentiſcus,verbaſcum,cupreſſus,ſemperuiuū,papauer,ſempermanens,Punicorum flores,balauſtium,aloë,Cyprium ſpodium, vrtica, hypociſtis agreſtis, achrades,acini,pira, mala,crocus,althæa, aſtragali radix, & verbaſci, clauiculi vitis,myrti baccæ,meſpila,terebinthi fructus,dryopteris, corna,ephemerum, glans quercina, agreſtis lapathii fructus, altercum, & pæoniæ rufa grana, caſtaneæ, hedera, nymphæa, palmulæ crudæ melius, earúmque flos & caulis,papaueris radix,oui vitellus aſſus,acaciæ expreſſio, faba Ægyptia,paſtinaca,ferulæ pollen,paliurus,caudæ equinæ radix, Lyſimachia herba, alumen, ſanguis concretus, cyperis,œnanthe,braſſica percocta,leporis coagulū,ſpongia combuſta,ononis,ſuber,rhamnus,piceæ cortex,pinique & fructus,myrica, rhus quo veſcimur, vinum auſterum,mari non miſtum,vinacea. Adſtringūt quoque nonnulla eorum quæ cruſtas inducunt, vt diphryges, chalcitis,miſy,cadmia,vſtum æs,à quibus defluxio omnis,præter vrinæ defluxum,cohibetur & comprimitur.

Quæ res per halitum digerunt,
Cap. LXII.

AD digerendum verò illita aut perfuſa valent, aſphodeli radices, & vitis Chironiæ nigræ, & archezoſtis, quam ampelin quidam, alii madonium viſcum vocant, & viticis,& cucumeris, & magis etiam agreſtis, & capparis, & anemones puniceum florem habentis, & chamæleontis,& fœniculi: itémque thapſia, anthericum,cyperus,apium,hedera alba,lapathium agreſte,altercum,aſparagus,braſſicæ & folia & ſemen,paſtinaca, trichomenes, amomum, naſturtium, iuncus odoratus,gladiolus, nardus,ocimoides,echion,ammoniacum,coſtus,piper,pulegium,arum, farina triticea, hordeacea loliaceáque, ſulphur quoque,nitrum, eruum, pæderos, teſticulus herba, omphacium,omnis cinis,recrementum,balſamum,lepus marinus,lapis Aſius,helichryſum,abſinthium læuigatum, ſerpyllum,ſinapi, ſiſymbrium aquatile, mentha, conyza, nepita,glans vnguentaria, vua taminia, pumex, ſquama æris,ſtyrax,cucumis agreſtis, ranunculus, rhinæ marinæ combuſtum corium, ſtruthium,balſamum, lactuca agreſtis,propolis, alcyonium, marina aqua, thuris cortex,raphanus,mel paſſum, panaces, heraclium, ſtrigmentum, ſordes ex palæſtra, ariſtolochia, fimus muris, cuminum,

A cochlea cum teſta læuigata,abrotonum, cancrorum integumentum,ariſarum,lupini pollen,gluten taurinum,verbaſcum,ſeſamum,melanthium,meliloti ſemen, cæpa,polium,eryſimum, bulbus, & magis etiam in aqua elixatus, naſturtium, oleæ Æthiopicæ lacryma, chryſocolla,veratrum album & nigrum,ſeſamoides, marrubium, thymū, abſinthium,rubus caninus,aſphodelus,hypericon,reſina, lichen in petris naſcens,piper,faba Græca, fœnumgræcū, atriplex, albæ violæ folia, origanum,heranthemon, ſalis ſpuma, ſal, myrrha, terra halmyritis & ampelitis, cedri
B baccæ,nuces,beta alba, excrementitia pars ſilphii, balſami,ſagapeni,& panacis,piſſelæum, eboris deraſio, itémque argenti,auri, æris, aluminis Ægyptii, Pontica radix, pinguium ficuum decoctum &dilutum,fel bubulum,defrutum,lycium,malus,porrum,anthemon,gypſum,ſauridion(quam cardamida vocant)lingua canis,herba quam plantaginem appellant,caro bubula caprilláque: hordeū, & olyra combuſta,alga,oleum,lana,pinarium vſtum,acetum,tedinum,ladanum,orminum, anthile, cortex fabæ,
C plumbago, granum Cnidium,heleniū,artemiſia, narciſſus,adiantum,ſquama ferri,cyclaminus,bubulus ſanguis, & ſuillus eodem modo:rubrica ſinopica, ſandaracha non læuigata,ochra,fæx aceti & vini combuſta,furfuris decoctum & dilutum,& ipſum quoque furfur, calx, atramentum ſutorium,ſmyrnium,ſory,fimus columbarum, hirundinis,gallorum,murium, lapis pyrites, combuſta vngula equi,bouis,aſelli:libanotis quæ fructum non fert,vmbilicus veneris,chamæſyce,micæ quibus veſtes tinguntur,orobanche,coracini marini caro,& ſiluri quoque ſale con-
D diti,colocynthis agreſtis,parthenium vel perdicium. Atque hæc quidem omnia quo ordine deſcripta ſunt, ad diſcutiendum valent: ſed ſimul etiam concoquunt aliquid, quod alio in loco ſit, & quæ in locis ipſis habentur, accōmodatè pertractant:quamobrem & concoquunt,& diſcutiunt,& eorum nonnulla attrahunt,& ſudores mouent, & aperiunt: quocirca diuidere etiam poſſunt. ſquamas verò maximè educunt ariſtolochia,atramentum ſutorium, ſilphium,ſiluri caro,& leporis coagulum.

Galeni de facultatibus lac gignentibus,& menſtruas purgationes prouocantibus,
E Cap. LXIII.

FAcultates quæ lac efficiunt, partim in medicamentis tantùm,partim etiam in alimētis ſunt. In medicamentis,vbi ſuccos pituitoſos calfacientes in ſanguinem commutamus:in alimentis autem,ex totius ſubſtantiæ ſimilitudine,quum videlicet boni ſunt ſucci, & modicè humida & tepida caliditate,quali eſt etiā lac, ſiquidem ſanguis particeps eſt caloris,qui animali cōmoderatus: magis ve-
F rò quàm moderati,flaua bilis,vt frigoris particeps eſt pituita:in medio verò pituitæ ac ſanguinis eſt lac,quantum ad calorem attinet:non tamen pari interuallo ab vtroque recedit,ſed longius abeſt à pituita, propius accedit ad ſanguinem. Quum ergo minus quàm expedit, lac ad vbera peruenit,velis autem copioſiorem venire,tum ſanguinem contemplator:aut enim minor eſt quàm par ſit, aut certè peior.Itaque is qui parcior ſit,vniuerſam victus rationem humectantem calfacientémque expoſcit :qui verò eſt peior,ſi biliosus fuerit,in primis purgationem, mox eū victū quem modo diximus:ſin pituitoſus, medicamēta exi-
G git excalfaciētia,aut primo aut ſecūdo ordine, non tamē exiccātia:ſed potiora ſunt ea quæ non tantùm ſunt medicamenta,ſed & alimenta,vt eruca,vt fœniculū,vt anethū, ipſas inquam herbas adhuc virentes & humidas:nam ſiccæ magis quàm oportet excalfaciunt & exiccant. Huius quoque generis eſt ſmyrnium,apiū,& ſium,herbæ etiamnum virentes:quippe quū exiccantia omnia ſanguinis humiditatem depaſcentia, ipſum & craſſiorē & pauciorem reddunt:ſique calida ſint natura, iuſto calidiorem:ſi frigida,frigidiorem.Debet enim ſanguis modicè calidus eſſe,
H & non craſſus,vt ex eo lac gignatur.Quocirca quæ ſunt eiuſmodi,extinguunt potius lac quàm procreent.quæ verò ita vt dictum eſt calfaciunt, neque vllam inſignem ſiccitatem adiunctam habent, meritò vim procreandi lactis habere dicta ſunt: verùm hæc ſunt perpauca. Neque

enim facilè comperias quæ prædictam temperiei medio-A critatem sint fortita:cæterùm infinita propemodum sunt quæ lac lædunt. nam & quæ plus quàm expediat calfaciunt, quæque siccant aut refrigerant, partim sanguinis qualitatem vitiantia, partim eius substantiam minorem reddentia,ne lac gignatur impediunt. similem porro his quæ dicta sunt vim obtinent, quæcunque prouocare aut sistere menstruas purgationes possunt: vtrorunque enim communis est materia,sanguis qui venis continetur.Is ergo vbi fluxilis fuerit,& æqualitate contemperatus,abundantem vtrique copiam suppeditat.quinetiam venas non exiguas mammis & vtero communes esse, alibi dictum est. Ergo quum ad alterutram partem sanguis fertur,altera siccescit:itaque haud mirabile est si & victus & medicamenta similia sint,nimirum quæ generant, sedant singulorum mensium ex vtero purgationem, & quæ lac in vberibus gignunt.quanquam hactenus differunt quòd & calidioribus & magis incidentibus purgatio menstrua nonnunquam indigeat,quippe quum venæ in ea parte sitæ,magis debeant aperiri quàm quæ in mammas pertinent,& sanguinem magis fluxilem requirant,quum nimirum vterus ad eius lationem nihil conferat: nam menses in venas quæ illic sunt mittuntur,non autem attrahuntur: at in vbera sanguis non mittitur modò, sed etiam trahitur:ac proinde leuiore medicamentorum auxilio eidem est opus,quum non quod satis est in mammas confluit.Et medicinæ quæ faciunt vt sanguis mamillas ingrediatur,imperfectas quoque purgationes adiuuant: sin autem multum oblæsæ sint, aut planè retētæ,nihil huiusmodi sanare eas potest:sed Sabina,& meum,& iris,& nepita,& pulegium,& dictamnum, & costus, & casia, & cinnamomū, & aristolochia,& bunium,& cætera huius generis absolutas vteri purgationum retentiones sanant.

Zopyri,de eisdem, Cap. LXIIII.

LAC prouocare consueuit sesamum potui datum, cucumeris semen,terræ lumbrici,cachry,myrrha, polypodium,eryngiū,circææ fructus & folia, noctuæ cerebrū, ipsaque noctua elixa,& glaux herba,trimestre triticū,hordeum,fœniculum virens,eiúsque radix & fructus, libanotides,anisum,hippomarathrum,lini fructus,cuminum,eruum,polygonum,humor verò vnicuique facultati accōmodatus miscendus est,vt tritici decoctum,fœniculi elixati aqua,ptisanæ cremor,& triticeæ ptisanæ eodem modo. Illinitur verò fœniculum, melanthium,myrrha,expressio ex hordeo macerato,muris fimus,portulaca,adeps anserinus,vlmi folia,cera,sulfur,recrementum, fel taurinum.

Quæ res menstruas purgationes ducant, ex eodem, Cap. LXV.

DVcunt autem menstruas purgationes admota hæc: adeps ceruinus recens, itémque asinin⁹ & anserinus, fæx arida combusta,fel taurinum, chondryla, mastiche, sal,oleum,vnguē narcissi,cyperus,spuma nitri,testa Attica,murium fimus,lanugo ex pomis cydoniis, irinum vnguentum,mādragoræ liquor,styrax,absinthium,silphii semen,artemisia,sampsuchus, tenellæ radices anchusæ, & pentaphylli,& cyclamini, & circææ, centaurium, sisymbrium,iuncus odoratus,calamus,helenium, heliotropiū, veratrum nigrum,granum Cnidium, mercurialis, cuminum, capparis semē,fœnumgræcum,vua abiectis acinis, moly,cedri fructus, amygdala, sesamum lotum, extima baccarum lauri maturarum pars.In potu sumpta menses ducunt,ruta agrestis & satiua,& vtriusque semen:itémque semen actes,medii,fœniculi, bryoniæ, crethmi, cymini, piperis vsti,sinapi,ari,porri,tragii, fœnigræci, cachryos, apii montani,smyrnii, dauci, thlaspeos, melanthii, albæ violæ,ricini,daphnæ,seseleos,balsami,pæoniæ, vrticæ radix, brassicæ agrestis semen: similique modo lapathii, menthæ,silphii,& seseli,flos anemones,abrotonum, hippomarathrum,erysimum, salsodictamnum,helichrysum, artemisia,vitex,costus,trifolium,cardamomum,tragacantha,centaurium,libanotis, ammoniacum, brassicæ decoctum,& succus,marrubium,lac bubulum, trifolii expressio,& tithymali qui cyparissias nominatur. Communiter verò tum pota tum admota purgationem menstruam cient hæc:myrrha,nasturtium, cyclaminus,cinnamomū, B nardus,origanum,mercurialis, pulegium, nigella,semen apii,vrticæque:piper longum similiter,& item reliquum, anisum. Album verò fluorem muliebrem educūt eodem modo,erysimi semen,hederæ fructus,acte herba,porrum elixum,cumini folia, saluia alba, absinthium, hypericū, allium, cancri fluuiatiles, pulmo marinus, leporis coagulum,portulaca,cneoron,cornu ceruinum, nigella, anagallis,liquor,pix,adeps anseris,taurinum fel, veratrum albū, elaterium,nitrum, fœnumgræcum, piper,nasturtium,resina,myrrha,thus, misy, galbanum, fæx, pulegium, atramentum sutorium,aqua aromatum. Bibitur autem ad huiusmodi purgationem ciendam oleum,lini folia,lapathi semen saluiæque, portulaca, adiantum, hypocistis,cyperus,pulmo marinus aridus,rutæ radix, cneorum, liquor, hippophaēs,decoctum fluuiatilium cancrorum, qui vino fuerint suffocati: nigra pæoniæ grana, atque absinthium. Communiter verò tum pota tum imposita educunt,lini fructus, granum Cnidium, ocimi semen,cuminum Æthiopicum,saluia,sesamum crudum,& anisum.

Galeni,quæ semen gignant & extinguant, D Cap. LXVI.

QVemadmodum in lacte, ita etiam in semine dicere consueuerunt, quædam semen generare, & quæ his sunt contraria restinguere:quædam prouocare, & eisdem contraria supprimere:ac generare quidem volunt ea quæ procreant quodantè non erat: extinguere verò, quæ corrumpunt:prouocare autem,quæ in apertum proferunt id quod in alto delitescebat:&his contraria,quæ supprimūt. Semen ergo gignunt cibi qui probè nutriunt, & flatuosi sunt,& totis substantiis sunt familiares:medicamenta verò,flatuosa & calida. Extinguunt autem siccantia omnia, E refrigerantiáque, & quæ totis sunt contraria substantiis. Porro prouocant quæcunque calida sunt, & flatuosa citra desiccationem:supprimunt verò contraria.Etenim quum semen ex vtili excremēto gignatur, sitque id flatuosum, quæcunque semen procreare, prouocaréve possunt, bene nutriant, flatuosáque sint necesse est:itaque bulbi, cicer, fabæ,polypodes,coni,edulia multi seminis & dicuntur & sunt:scincus verò & satyrion sunt medicamenta:cibi verò & medicamenta simul, viticis semen & eruca. Cæterùm F quæ edulia medicamentáque refrigerare possunt, incrassantia,& cogentia,& stabile semen reddentia,eius supprimendi, non autem corrumpendi vim obtinent: vt lactuca,blitum,atriplex,cucurbita, mora, melopepones, cucumeres seu maturi, seu non maturi fuerint. Quæ verò siccant,ea prorsus ne esse quidem semen permittūt, etiamsi calida sint suapte natura,vt ruta:si autem non calfaciāt, multo minus,vt nymphæa.atque hanc sanè cōsentaneum est,substantiæ proprietate esse eiusmodi, vt contra quàm semen affecta sit. Eandem porrò tum esculentorum tum G medicamentorum proportionem in lacte & menstruis purgationibus licet inuenire. Cæterùm alia ratione sub idem genus cadunt, quæ reiiciendis respirantium instrumentorum excreationibus auxiliantur,quæque ciere vrinam possunt: hæc enim omnia attenuandi, sicut contraria incrassandi,vi sunt prædita.

Liber decimusquintus.

Ex Galeno, vniuersæ cuiuſque medicamenti facultates, Cap. 1.

Simplicium medicamentorum & facultatũ quæ in eis inſunt, cognitio ita neceſſaria eſt vt ſine ea nemo rite mederi queat: ita enim magna nobis ſuppetit copia, & nos in quacunque temporis opportunitate medicamenta facilè comperimus. Valet etiam eadem notitia ad compoſita remedia conficienda: præterea verò ad eorũ vires vniuerſales inueniendas pertinet, & quod artis eſt, apud omnes patefacit. quamobrem dabo operam vt rem à capite arceſſam, & ducto ab elementis initio ſic progrediar vt ſimplicium medicamentorum facultates percurram: ita enim fiet vt qui eas norint, ad memoriam reuocent: qui verò eas ignorant, nunc perdiſcant. Et verò vniuerſalis de his ſermo totus iam finem videtur conſequutus, tempúſque eſt vt ad res ſingulas noſtra ſe cõuertat oratio, quæ quidem priuatim in vnoquoque medicamento perficietur. Nunc verò ad particulares actiones nõ ſcribã, ſed hoc perſequar quũ de curandi ratione diſſeram, quũ vſus expoſcet: hoc verò loco vniuerſales ſimplicium medicamentorum facultates tantùm recenſebo.

A

Abrotonum calidũ eſt & ſiccum facultate, in tertio ordine conſtitutũ: quúmque amarum ſit, vi quadam digerendi atque incidendi eſt præditum: & quoniam paucæ acerbitatis eſt particeps, idcirco ſtomacho inimicum eſt. Oſtenſum enim eſt, amarum per ſe omnino ſtomacho alienum eſſe: auſterum verò, aut acerbum, aut ad ſummum adſtringens, eſſe ſtomacho idoneum: miſtis porrò inter ſe qualitatibus, præſtare vehementiorem. Idem quoque abrotonum vſtum, calidum ſiccúmque eſt: valétque ad rarefaciendum, & tenuium eſt partium, & mordax.

Agni, *hoc eſt uiticis*, folia & fructus, & flos, calidæ ſiccæque facultatis in tertio ordine in receſſu ſunt. verùm multum tenuium partium eſt eorum ſubſtantia, & neſcio quid exiguæ adſtrictionis ex eis percipitur.

Agroſteos, *hoc eſt graminis*, radix ſicca & frigida eſt: ipſa verò herba refrigerat, ſed non validè, éſtque in medio humiditatis & ſiccitatis conſtituta. at radix mordacitatem, & partium tenuitatem exiguam obtinet: interdum tamen lapides frangere conſueuit. Semen autem alterius imbecillum eſt. eius verò quod in Parnaſo naſcitur vis eſt exiccans, tenuiúmque partium, & ſubacerba.

Anchuſæ quatuor ſunt, non omnium tamen eadem facultas eſt. quæ nanque onoclea dicitur, adſtringentem & ſubamaram radicem habet: quæ etiã condenſandis corporibus, & modicè attenuandis, & abſtergendis, & abluendis biliosis ſalſiſque ſuccis, non pota ſolùm, ſed etiam foris admota ſufficiat, quæque ex polenta illita poſſit refrigerare: herbæ autem folia ſunt radice imbecilliora: ab eis tamen ſiccandi & adſtringendi vis non abeſt. Quæ verò Lycopſis nominatur, radicẽ habet magis quàm ſuperior adſtringentem. eius autem quã onochilon & alcibiadion vocant, facultas eſt magis medicata, & acris, vt eos qui à viperis morſi ſunt, tùm illita, tum ſuſpenſa, tum eſa valde iuuet. quarta denique quæ reſtat, parua eſt, & alcibiadio perſimilis: ſed & magis amara, & magis medicata.

Agarici radix primo quidem guſtu dulcis quodammodo, ſed paulo pòſt apparet amara; & quandam acrimoniæ leuiſque adſtrictionis ſpeciem ſpatio temporis inducit. quamobrem perſpicuum eſt, hoc medicamentum eſſe compoſitum ex aëria & terrea ſubſtantia, quæ à calore extenuata eſt: aqueæ verò eſſentiæ minimè eſt particeps: hac ratione vim habet digerendi, & craſſitudinem incidendi, & viſcerum obſtructiones expurgandi.

Ageratum facultatis eſt digerentis, & leniter quodammodo inflammatione liberandi.

Adiantũ exiccat, extenuat, digerit, nullũ tamen perſpicuum calorem aut frigus inducit: ſed propter oppoſi-

A tionem quam in his facultatibus habet, rite in medio cõſtituetur.

Aizoon, *hoc eſt ſemperuiuum*, vtrunque ſiccat leniter, mediocriter adſtringit, omnis alterius validæ qualitatis expers; vt aquea eſſentia in eo cæteris antecellat. non modicè autem, ſed in tertio ordine refrigerat.

Ægilops leniter acris eſt, ideóque vim habet per halitum digerendi.

Æra, *hoc eſt lolium*, deſiccat & calfacit efficaciter, vt
B proximè ad acria accedat: quocirca ponet hoc quiſpiam in tertio ordine calfacientium, & in ſecundo extremo ſiccantium.

Ægyri flores calidi ſunt, in tertio receſſu. in differentia verò quæ in ſiccando atque humectãdo eſt, paululum à temperato ad ſiccius deflexerunt, & ſubtiliorum potius quàm craſſiorũ ſunt partium. Ipſius quoque folia ſunt floribus quodammodo ſimilia, niſi quod ad omnia imbecilliora, minúſque efficacia ſunt. quinetiam reſina ſimilem floribus facultatem habet, atque etiã calidiorem. Semen
C verò ſubtiliorum eſt partium, magíſque exiccat quàm reſina & flores, non tamen eſt admodum efficax.

Acaciæ & planta acerba eſt, & fructus, & ſuccus: qui lotus imbecillior & minus mordax redditur; vtpote qui acrimoniam lauando deponat. Ex quo planum eſt, medicamentum hoc frigidum eſſe atque terreum, quadam etiam aquea eſſentia immiſta. Coniectura quoque eſt, non ex ſimilibus inter ſe particulis conſtare, ſed quaſdam in ſe diſperſas tenues calidáſque habere partes, quæ abluendo ſegregantur. locetúrque hoc in tertio ſiccantium ordi-
D ne, & ſecundo refrigerantium, vbi fuerit elotum: non lotum verò, in primo.

Acalephes, *hoc eſt urticæ*, fructus & folia, valde digerentis ſunt facultatis, ſed & quiddam flatuoſum habent. temperies eius eſt tenuium partium & ſicca, non tamen vſqueadeo calida vt iam mordeat. Porrò flatus, cuius eſſe participem eam diximus, naſcitur dum concoquitur. Aluum autem magnopere ſubducit ipſa duntaxat abſterſione & veluti titillatione.

Acanthus folia habet facultatis modicè digerentis:
E radicem verò ſiccantem, leuiter incidentem, & tenuium partium.

Acanthi radix & folia tenuium partium, & calidæ ſunt facultatis.

Acanthæ leucæ, *hoc eſt ſpinæ albæ*, radix ſiccat, & modicè adſtringit, ſemen verò tenuium partium eſt, & calidum.

Acantha Ægyptia magis adſtringentem ſiccantémque facultatem habet quàm ſpina alba.

Acori radix acris, & modicè guſtu ſubamara eſt, ita-
F que calidæ eſt facultatis, & tenuis conſiſtentiæ. Deterget ergo & extenuat ceratoidis craſſitiem, ad quod etiam eius ſuccus eſt accommodatior. eſto autem tertii ordinis & in calfaciendo & in ſiccando.

Aconitum, ſiue pardalianches, putrefacientis venenoſæque facultatis eſt. ad putrefaciendũ tamen quædam extra corpus herbæ radix eſt vtilis.

Aconitum, ſeu lycoctonum, ſimilis ſuperiori facultatis eſt, ſed peculiariter lupos interficit, ſicut illud pardos.

G Acte tum arborea, tùm chamæacte, hoc eſt ebulus & ſambucus, vtraque potentiam habet ſiccandi, conglutinandi, & modicè digerendi.

Allium quum ex diſſimilibus inter ſe particulis conſtet, ſalſum quidpiam & ſubadſtringens guſtu habet. maior autem eius ſubſtãtiæ pars eſt moderatè calida cum humiditate quæ non conficitur, & leniter flatum excitat.

Aloë adſtringit quidem modicè, ſed egregiè amara eſt, ſubducitque aluum, ſiccátque citra mordicationẽ in tertio gradu, & calfacit in primo intenſo, poteſt etiam ſimul repellere, & digerere, & paulum etiam extergere.

Alyſſum ſolùm datum ſæpenumero à cane rabioſo

morsos sanauit: id quod ex totius substantiæ similitudine potest efficere. Facultatem habet modicè siccantem, & digerentem,& nonnihil etiam abstergentem.

Alsine (vel auricula muris) essentiæ est aqueæ & frigidæ: quare citra adstrictionem refrigerat.

Amaracus in calore tertii est ordinis: in siccitate verò secundi.

Ambrosia illita vim habet adstringendi & repellendi.

Ammi semen vim habet exiccandi & calfaciendi in tertio ordine intenso. est etiam tenuium partium, & digerens, gustantique acre & subamarum, ideóque vrinam mouet.

Amaranthum attenuantis est facultatis, stomachóque infestum est.

Amurca terrestris est substantiæ, calidæ, non tamen vt perspicuè mordeat. Si coquatur, multo crassiorum partium redditur, & sicca: fueritque ex secundo ordine calfacientium, & siccantium intenso. Ampeloprasum calidū sic est vt illitum exulceret. est enim acrius & siccius porro, crassósque ac lentos humores magis incidit, & obstructa instrumenta liberat obstructione.

Ampelou, *hoc est vitis agrestis*, racemi abstergendi vim habent: ipsáque & extrema germina adstrictionem quandam obtinent. Vitis verò cultæ similis est facultas, sed imbecillior.

Albæ autem vitis prima germina subamaram & modicè acrem adstrictionem obtinent: radix verò abstergentem & siccantem,& tenuium partium, & modicè calidā.

Ampelos verò μέλαινα, *hoc est vitis nigra*, in omnibus est supradictæ similis, sed imbecillior.

Amygdala amara attenuantis, abstergentis,& obstructione liberantis est facultatis: porrò & ipsa arbor similem vim est sortita: quæ verò dulces sunt, leuiculam ipsæ quoque amaritiem possident: sed quum dulcedo superet, occultatur. est enim ostensum, qualitatem moderatè dulcem, esse moderatè calidam.

Ammoniacum emolliendi vim intensam habet.

Amomum acoro similem facultatem obtinet: nisi quòd acorum est siccius, amomum verò maiore quodammodo vi concoquendi est præditum.

Anagallis vtraque admodum extergentis facultatis est, habétque nonnihil etiam caloris, & attrahendi vim quandam. ad summam autem, siccandi vim citra mordicationem obtinet.

Anagyris graueolens est,& acer, digerentisque & cal facientis facultatis, eius folia sicca vehementer incidunt & siccant non secus quàm radicis cortex. semen est partiū magis subtilium,& vomitum prouocat.

Androsæmon, alterum ascyron vocatur, éstque hyperici species: alterum dionysias. semen eorum vim purgandi habet: foliorum verò siccans & extergens modicè facultas est.

Androsaces amara & acris herba est, digeritque & siccat.

Andrachne, *hoc est portulaca*, refrigerat in tertio excessu, humectat in secundo. est etiam cuiusdam austeritatis particeps, itémque eius succus: itaque non foris modò impositus, sed epotus etiam refrigerat: præterea dentium stuporem herba sanat, quippe quæ prædita viscosa humiditate leniat, impleátque ea quæ ab acidorum contactu asperè fuerant exiccata.

Anemonæ omnes acris, abstergentis, attrahentis, & ora vasorum aperientis sunt facultatis.

Anethum ita calefacit vt in secundo ordine intenso, aut in tertio remisso statuendum esse videatur. exiccantium verò secundi ordinis est. Itaque meritò in oleo decoctum digerit, dolorem sedat, somnum conciliat, crudos & incoctos tumores cōcoquit. Fit ex eo oleum, cuius tem peries propinqua est pus mouentibus & concoquentibus appellatis medicamētis: nisi quòd paulo illis est calidius, subtilius,& digerens. vstū verò fit tertii ordinis calfacientiū & siccantium. Cæterùm viride adhuc & succi plenum, humidius est,& minus calidū, itaque magis concoquit,& somnū magis quàm siccum conciliat, sed minus digerit.

Anthyllis vtraque mediocriter siccat. Altera verò

A quæ chamæpityi est similis, est subtiliorum partiū quàm altera,& magis absterget.

Anisi semen acre est & subamarum, vt prope ad vrentium facultatem accedat. est tertii ordinis exiccantium, vt etiam calfacientium, atque etiam digerit.

Aparine modicè exterget & siccat: habet etiam quandam partium tenuitatem.

Apii, *hoc est piri*, folia & summa germina, austera sunt: fructus verò aliquid etiam aqueæ dulcedinis habet. proB inde pirum si edatur stomacho conuenit, sitimque prohibet: si illinatur, exiccat, modicéque refrigerat.

Achrades magis quàm alia pira & adstringunt & exiccant.

Apocynum, aut brassica canina, est venenum, mirum in modum grauiter olens herba est, proinde omnino nō ignauiter calida est: non tamen proportione desiccat: quā obrem illita digerentis est facultatis.

Argemona abstergens digerénsque est.

Arisarum acrius multo est quàm arum.

Aristolochiæ radix amara & subacris est. tenuiorum C partium est rotunda, & ad omnia efficacior quàm duæ reliquæ: quæ clematitis dicitur, odoratior est: itaque vnguentarii ea ad vnguenta vtuntur: sed ad medicinas est imbecillior. At longa minus est tenuium partium quàm rotunda, veruntamen non est inefficax, sed & abstergendi & calfaciendi vi prædita est: minus quidem quàm rotunda abstergens ac digerens, sed non minus calfaciens, imò verò æquè, aut fortasse magis.

Arceuthus, *hoc est iuniperus*, calida & sicca vtrinque tertii ordinis. eius fructus similiter quidē calidus est, sed nō D similiter siccus, verùm primi in siccando ordinis.

Arction, quod est verbasco simile, facultatis est partiū valde tenuium,& siccantis, modicè tamen abstergit. Alterum verò quod prosopitida vocant, digerit ipsum quoq; & siccat, sed modicè itidem adstringit.

Arnoglossum, *hoc est plantago*, mistæ temperaturæ est: habet enim quidpiam aqueum frigidum: habet verò & austerum quiddam, quod est terrenum frigidum, quocirca refrigerat & siccat in secundo ordine. Siccitatem autem obtinet morsus expertem, frigiditatem verò quæ nondū E stupefaciat: eius quoque fructus & radix parem vim habēt, præterquā quòd sicciores & minus frigidæ sunt. atenim fructus est tenuiorū partium, radices verò crassiorū. quinetiam herbæ ipsius folia siccata, tenuioris substantiæ,& minus frigidæ facultatis redduntur, quum aqueū eorum excrementum per halitum sit digestum.

Aron terrena & ipsum essentia cōstat,& calida, itaque extergentis facultatis est, non tamen validè vt dracontiū. est igitur in exiccando & calfaciendo primi ordinis: radices eius vtiles sunt vel maximè.

Artemisia vtraque in calfaciendo secundi est ordinis, F in siccando primi intensi. est etiam modicè tenuium partium.

Asari radices vim habent acori radicibus similem, magis tamen intensæ sunt.

Aspalathus gustu acer est & adstringens. ex facultatibus verò quæ ex dissimilibus interse particulis constant, est conflatus, vt sui partibus acribus calefaciat, austeris refrigeret: vtrarunque autem ratione deficcet.

Asparagus myacanthinus abstergentis facultatis est, G non tamen perspicuè calfacit, nec refrigerat.

Asplenum tenuium partium est, non tamen est calida facultate præditum.

Astragalus radices habet adstringentes, quocirca ex numero non debiliter exiccantium est.

Aster Atticus (alii bubonion vocant) habet quiddam digerens: habet verò non minimè & refrigerans quippiam & repellens, vt mistæ sit potentiæ, vt etiam rosa: verùm id non adstringit.

H Astaphis, *hoc est uua*, culta quidem concoquendi, adstringendi,& leniter digerendi vim habet: at agrestis acrem vehementer: ex quo fit vt valenter abstergeat, & quadam etiam vrendi facultate sit prædita.

Asphodeli radix digerentis abstergentisque facultatis est: eius vstæ cinis acrior sicciórque efficitur.

Atractylis ſiccantis & modicæ calidæ facultatis eſt.

Atriplex humida & frigida temperie eſt, atque humida quidem in ſecundo ordine, frigida verò in primo. adſtrictionis verò non eſt particeps, ſed aquea eſt, & minimè terrena, non ſecus quàm malua: quin & ventrem celeriter permeat, vt illa, ob lubricitatem: parum præterea in ea eſt quod digerat. hortenſes autem humidiores multo & frigidiores agreſtibus ſunt. Fructus verò atriplicis abſtergendi vim habet.

Aphace vim habet adſtringentẽ, ſicut lenticula. Hæc tamen ægrius concoquitur, & validus ſiccat: particeps verò eſt moderati caloris.

Abſinthium adſtringentem, amaram, acrémque habet qualitatẽ: calefacitque & abſtergit & roborat & ſiccat. At ſi oporteat generatim comprehenſam eius temperiem conuenienter primis facultatibus determinare, etſi cõſtat ex partibus inter ſe diſſimilibus, tamen calidũ primi exceſſus, ſiccúmque tertii dixerim. Succus verò eius multo eſt quàm herba calidior.

B

Balani, *hoc eſt glandis*, quæ vnguentaria dicitur, reliquiæ vnde expreſſus ſuccus eſt, qualitatem amaram in eis cæteris præſtantem habẽt: ſed & quædam admiſta eſt adſtrictio, quocirca extergentem ſimul & incidentem, contrahẽtémque, & ſtipantẽ vim habent. Cortex verò admodum adſtringens eſt.

Balſamum ſecundi ordinis eſt exiccantium & calfacientium: éſtque ſubtilioris facultatis. non tamen tanta in eo caliditas ineſt quantam nonnulli arbitrantur, partium tenuitate decepti. Eius fructus perſimilis facultatis eſt, cæterùm multo in ſubtilitate partium inferior.

Balauſtium validè guſtum adſtringit: aliarum verò qualitatum nullius indicium præ ſe fert. Qamobrem ſtatuat quiſpiam, ſiccare ipſum, & non inſtrenuè refrigerare.

Bati, *hoc eſt rubi*, folia, & germina, & flos, & fructus, & radix, non obſcuræ adſtringentis qualitatis ſunt participes: ſed inter ſe differũt, quòd folia, & præſertim mollia, & recèns nata, plurimum in ſe habeant aqueæ ſubſtantiæ, parum verò adſtrictionis: eadem de germinibus habenda ratio eſt. Fructus verò ſi maturus ſit, non parum habet ſucci calidi temperati, qui dulcis eſt, cum moderata adſtrictione coniunctus: at immaturus à frigida ſubſtantia terrea vincitur, & proinde acerbus eſt, & valde exciccat: & ſanè vterque exiccatus magis exciccat quàm recens. Flos verò eiuſdem eſt facultatis, cuius eſt immmaturus fructus: at radix præterquam quod adſtringit, non mediocris ſubſtantiæ quæ tenuium partium ſit, particeps eſt.

Batrachia quatuor omnia vehementer acris facultatis ſunt, & cum dolore exulcerant. Calida igitur ſiccáque eſt vehementer radix, & tota herba.

Bdellium quod Scythicum nominant, emollientis admodum & efficacis virtutis eſt: at Arabicum magis deſiccat quàm emollientia. Quod autem recens humidúmque eſt & contuſum, facilè molleſcit, ad omnia ad quæ Scythicum eſt accommodatum: quod vetuſtius eſt, & guſtu perquàm amarum, & acre, & ſiccum, id excidit ab eorum mediocritate quæ indurata molliunt.

Bechii, *hoc eſt tuſſillaginis*, herbæ vis eſt modicè acris.

Blitũ humidũ frigidúmque ſecũdo ordine cenſetur.

Bulbus illitus, quia amaroris & adſtrictionis eſt particeps, ideo abſterget, glutinat, & ſiccat.

Bulbus vomitum prouitans multo eſt calidioris temperaturæ quàm ſuperior.

Bugloſſum humidæ calidæque temperiei eſt.

Buphthalmus acrior eſt quàm anthemis, idcirco magis etiam digerit.

Brathy, *hoc eſt herba Sabina*, particeps eſt acrimoniæ, amaritiei, & adſtrictionis. Idque medicamentum in tertio exceſſu ſtatuatur excalfacientium & exciccantium, & in eorum numero quæ vel maximè tenuium partium ſunt. Quidam pro cinnamomo duplum eius ſubiiciunt. attenuantis enim digerentiſque facultatis eſt.

Bretanicæ folia adſtringentia ſunt, eiúſque ſuccus

A pariter adſtringit: itaque coctum nonnulli reponũt, vt inter ſtomatica medicamenta efficaciſſimum, & quod ad putrefacientia faciat.

Bromus illitus exiccat, modicéque digerit, & citra mordicationem. Eſt etiam leniter frigidiore temperie, & nonihil habet adſtrictionis.

Bryon thalaſſion, *hoc eſt alga*, compoſitum eſt ex terreſtri & aquea ſubſtantia, quarum vtraque eſt frigida: nam & guſtum adſtringit, & illitum refrigerat.

Bryon (quidam ſplanchnon, *hoc eſt muſcus*) vim

B adſtringentem non validam habet. neque enim eſt admodum frigidum, ſed ferme mediis proximum, quum & digerendi & molliendi facultatis ſit particeps, præſertim verò quod in cedrinis lignis reperitur.

Γ

Gallium vim habet exiccantem & ſubacrem.

Gentianæ radix multum eſt efficax quum attenuatione, purgatione, abſterſione, & obſtructionis liberatione opus eſt: amara enim eſt vehementer.

Gigarta, *hoc eſt acinorum uuæ nuclei*, ſicci in ſecundo

C ordine ſunt, frigidi verò in primo. Eorum eſſentia craſſarum eſt partium, & terreſtris ſiquidem acerbi ſunt.

Gingidium amaritiei adſtrictioniſque particeps eſt, ex vtraque autem qualitate deſiccat, & tamen eſt aptum ſtomacho. Calorem verò non admodum perſpicuum eſt nactum, cæterùm ſecundo ordini deſiccantium adſcribitur.

Glaucium adſtringit & refrigerat euidenter: eiúſque cõpoſita eſt temperies ex aquea terrenáque ſubſtantia, vtraque ſanè frigida, ſed non ſummè, verùm vt aqua fon-

D tana.

Glaux herba calidæ humidæque temperaturæ eſt.

Glechon, *hoc eſt pulegium*, herba eſt acris ſubamaráque, calefaciens, vehementérque extenuans.

Glœos, *hoc eſt ſtrigmentum balneorum*, modicè emollit.

Glycyrrhizæ ſuccus eſt maximè vtilis, æquè ac eius radices, dulcis cum leui adſtrictione quadã: quocirca fuerit ſanè eius natura noſtræ familiaris: tale enim eſſe dulce oſtenſum eſt. & quoniam temperie humida eſt, iure etiam ſitim arcet, nimirum modicè humidum, & homi-

E nis temperatura frigidius.

Glycyſides, *hoc eſt pæoniæ radix*, leniter cum dulcedine quadam & ſubamara acrimonia adſtringit: eius verò temperiem tenuium eſſe partium & exiccantem cenſendum eſt, non tamen inſigniter calidam.

Gnaphalium modicè adſtringit.

Gongylidos, *hoc eſt rapi ſemen*, & radix ſpiritum flatus plenum gignit.

Δ

Damaſonium abſtergendi vi præditum eſt.

F Daucus (qui paſtinaca etiam nominatur) agreſtis eſt ſatiuo in omnibus vehementior. Acrem verò, calfacientémque & attenuantem vim habet.

Dauci herbæ ſemen validam calefaciendi vim habet, & in iis quæ præcipua ſunt numeratur: & foris admotum validè digerit. Eius herba eiuſdem facultatis eſt, ſed humiditas admiſta imbecilliorẽ eam facit: eſt tamen ipſa quoque calidæ temperiei.

Daphnæ, *hoc eſt lauri*, arboris folia & baccæ ſiccant, & calfaciunt vehemẽter, & baccæ magis etiam quàm fo-

G lia. Cortex verò radicis minus eſt acer & calidus: ſed amarus magis, & quidpiam adſtrictionis habet.

Daphnes herbæ temperies eſt euidenter calida, acriſque ac ſubamara. Similem quoque vim habet chamædaphne, ſicut etiam daphnoides.

Dictamnum ſubtilioris eſſentiæ eſt quàm pulegium, in cæteris rebus ei ſimilis. Quod verò falſodictamnum vocant, ad omnia eſt dictamno imbecillius.

Dipſaci radix ſecundi ordinis ſiccantium eſt, abſterſioniſque cuiuſdam eſt particeps.

H Dorycnium temperie eſt ſimili papaueri & mandragoræ, & quæcunque talem habent refrigerandi vim. Excellit in eo frigiditas aquea valde efficax. ſi parum ſumatur, ſoporem inducit: ſi largius, interimit.

Dracontium habet aliquid aro persimile: est tamen eo acrius & amarius, ideóque magis calfacit, & tenuiorum est partium. Habet etiam leuiculam adstrictionem, quæ cum duabus prædictis qualitatibus amara & acri coiũcta, medicamentum efficax est effectum. Fructus verò non solùm foliis, sed & radice est valentior.

Dryopteris, *id est filicula*, qualitatis dulcis est, acris, subamaræ: in radice verò, etiam acerbæ. ei verò putrefaciẽdi facultas inest.

E

Elææ, *hoc est oliuæ*, rami quantum adstrictionis, tãtum etiam refrigerationis obtinent. Fructus verò, si quidem exquisitè maturus sit, moderatè calidus est: at immaturus magis adstringit, magísque refrigerat.

Elæon, *hoc est oleum*, quod ex oliuis conficitur, humectandi & moderatè calfaciendi vim habet. Eiusmodi est quod dulcissimũ est, & ex oliuis maximè drupis: quod verò omotribes & omphacinum vocatur, quantæ adstrictionis, tantæ quoque frigefactionis est particeps. Vetus autem oleum, quod ex dulci inueterato conficitur, calidius est, & magis digerit: quod ex crudo, id vsquedum quippiam adstrictionis seruarit, mistæ facultatis est: vbi eam planè abiecerit, reliquo simile redditur. Dulce verò si tenuium partium appareat (tale autem est quod purum, pellucidum est) ac modicum eius inũctum, latissiméque per corpus extensum, sibiipsum continuum manet, & à cute combibatur, hoc pro optimo habendum est, & olei virtute præstare vel maximè, quale est Sabinum. Oleum porrò lotum minimè omnium mordax est. Cætera olei genera iis differentiis varia inter se sunt, quæ in fructibus ex quibus oleum exprimitur, comperiuntur. Cicinum enim tenuius est, & ad discutiendum valentius, vetusto oleo ex oliua confecto maximè simile. Raphaninũ in cæteris huic simile, sed calidius: hoc etiam calidius est sinapinum: cui simile est quod ex melãthio fit. Contraria sunt his, myrtinum, sesaminũ, & balaninum, tum quòd ea adstringunt, tum quòd crassas partes habent. Mistæ facultatis sunt lentiscinum, & terebinthinum, & mastichinum: non enim emolliunt modò, sed etiam adstringunt. Amygdalinum verò amaritiem habet exuperãtem, éstque adstrictionis cuiusdam particeps. non tamen caryinum, sed hoc maximè simplicis digerendi facultatis est. Calidius eo est laurinum, & ad digerendum potentius. hoc etiam magis cedrinum. proximum ei est quod ex liquida pice fit. Tedinum est minus calidum laurino, sed magis exiccat. Hyoscyaminum verò mistæ potestatis est, emolliẽtis & refrigerantis. Quod ex cnico fit, ventrem subducit: eóque magis quod ex grano Cnidio conficitur. Iam quod ex agresti oliua exprimitur, non simplicis temperaturæ est, sed abstergẽtis, vnáque adstringentis. Squalidissimum est id inter omnia olei genera: post hoc Istricum, deinceps Hispanum. Pinguissimum est Libycum & Cilicium. Simul verò pingue & tenue est Sabinũ: in medio horum omnium est quod in Cycladibus insulis nascitur, quódque in Græcia atque Asia conficitur. Cæterùm pingue oleum lentore æstimatur: tenue, si pellucidum sit plurimùmque sit, sique minima eius portione corpus plurimùm vngatur, si denique à cute facilè ebibatur. Ex his quæ dicta sũt, licebit tibi de aliis oleis iudicare quæ eodẽ quo vnguenta nomine appellantur: quale est rosaceum, liliaceum, & quæcunque sunt huius generis, quæ ex fructibus, germinibus, foliis, floribúsque oleo maceratis fiunt. oleum enim pro cuiusq; iniectæ rei natura variabitur. Ex iis ergo quæ toto hoc opere de quacunque re iniicienda perdiscis, singillatim quoque cõfectum ex eadem re oleum, quale sit, poteris cognoscere.

Elatine moderatè refrigerat & adstringit.

Elaphoboscus calidæ subtilisque facultatis est, itaque etiam exiccat, secundo maximè ordine excessuum.

Elenium, huius herbæ radix non primò statim appulsu calefacit, quamobrem non est dicenda calida & sicca exquisitè, vt piper, sed cum excrementitio humore.

Elelisphacus, *id est saluia*, euidenter excalfacit, & leniter subadstringit.

A Elleborus vterque abstergentis, calidæque facultatis est. esto autem tertii ordinis calfacientium & siccantium. Cæterùm niger est gustanti calidior, albus verò subamarus.

Elxine (alii perdicium nominant) facultatem habet extergentem, & leniter adstringentem, cum modicè frigida humiditate.

Elymos, aut meline, *id est panicum*, emplastri modo impositum siccat atque refrigerat.

Epithymum habet thymi facultatem, ad omnia ef- B ficacius: tertio gradu exiccat & calefacit.

Epimedium vim habet modicè refrigerantem cum aquea humiditate, quare nulla ei qualitas insignis inest.

Epimelium planta acerba est, vtque dixerit quispiam, malus agrestis. Fructus eius acerbus est, & stomacho infensus.

Erebinthus, *hoc est cicer*, vi attrahendi, digerendi, incidẽdique pollet. Calidum enim & modicè humidum est, & amaritiei est particeps.

Erebinthus verò agrestis, ad omnia valentior est C satiuo: hoc est calidior & siccior, quanto & acrior est & amarior.

Erice facultatis est digerentis citra morsum. flore eius potissimum ac foliis vtendum.

Erpyllum, *hoc est serpyllum*, calfaciẽtis facultatis est, & gustu multum acre.

Erysimi semen sicut gustu nasturtio simile apparet, ita facultate igneum est & calfaciens.

Erytrodanum, *hoc est rubia*, radice acerba amaráque est. itaque quæcunque agere dicta sunt, vbi eiusmodi D qualitates coiuerint, ea omnia in hac radice euidenter conspicies.

Eupatorium herba est subtili, incidente & abstergente qualitate citra insignem calorem prædita. modicæ quoque adstrictionis est particeps.

Euphorbium vrentis & tenuium partium est facultatis.

Ephemerum non lethale, quod Colchicum vocãt: sed alterum quod irim agrestẽ nominant, radicem habet adstringentẽ odoratámque: ex quo planum est, temperatu- E ræ mistæ esse, repellentis & digerentis.

Echini herbæ fructus acerbus est, ac proinde repellit & exiccat.

Z

Zingiberis radix validè excalfacit, sed non primo occursu, vt piper: quamobrem minus tenuium partiũ quàm piper, eam esse censendum est. Videtur autem illaborata quædam & crassior substantia ei inesse, eáque humida potius & aquea, quocirca facilè perforatur, quum scilicet excrementitia humiditas insit, neque quicquam eorum quæ F aut exquisitè sicca sunt aut humida, sed quæ elaboratam humiditatem continent, hoc patiuntur. Idem verò pipere longo contingit. Inde fit vt calor qui à zingibere & pipere longo manat, diutius quàm qui ab albo aut nigro, perseueret: hincque est vt vtriusque medicamenti vsus sit diuersus. Nam quũ totum corpus excalfacere celeriter, volumus, ea tum sunt offerẽdaquæ celerrimè à caloris nostri contactu incalescant, & in omnes partes citò ferantur. quum verò particulam aliquam refrigeratam calfacere oporteat, contrà est agendum, vt quæ tardè calfacientia G plurimum temporis perdurant adhibeamus.

Zythus acrior est non parum quàm hordeum, & praui succi, vtpote qui ex corruptela proueniens, flatus quoq; excitat: éstque partim acer & calidus, parte verò plurima frigidus, aqueus & acidus.

Zyme, *hoc est fermentum*, tenuium est partium, & mediocriter calidum: ob eam causam & sine morsu quæ in profundo sunt extrahit & digerit. Ex contrariis autem facultatibus est temperatum: nam & aciditatis est particeps, & caliditatis ex putredine contractæ: cui accedit ea quæ H ex salis farinæque natura existit.

H

Hedyosmon (mentham odoratam quidam vocant) est enim alia quædam non odorata, quam calaminthaam appellant: vtraque gustu acri, & facultate calida ex tertio

ordine:sed quæ odorata est, imbecillior est quàm calamintha. vt autem vno verbo complectar, hæc ceu syluestris quædam est, illa satiua. cæterùm mentha quid habet amarum & acerbum.

Hedysarum, aut pelecinus, semen habet quod amarum, subadstringénsque videtur: quamobrem epotum, est stomacho idoneum. Viscerum obstructiones expurgat: id quod etiam fruticis virgulta præstant.

Hemerocalles radicem habet lilii radici similem, & figura & viribus: leniter autem digerentem facultatem habet, & nonnihil etiam repellentem.

Hemionitis adstrictionis amarorísq; est particeps.

Herygeron vim habet refrigerandi, & modicè digerendi.

Heryngium calore, aut nihil, aut certè parum superat ea quæ temperata sunt: siccitatem tamen & partium tenuitatem non paruam habet.

Θ

Thalietri facultas est exiccans sine mordicatione.

Thapsia acris est, & validè siccãtis cum humiditate facultatis est: trahit proinde ex alto violentè; idque quod traxit digerit: longiore autem tẽpore id facit, vtpote quæ larga humiditate excrementitia sit expleta.

Thermus, *hoc est lupinus*, qui estur, medicamẽtum est ex genere emplasticorum: qui verò innatam adhuc amaritiem habet, absterget, & digerit, & citra morsum siccat.

Lupinus verò agrestis, & magis amarus, & ad omnia valentior quàm domesticus, eiusdémque est genere cum ipso facultatis.

Thlaspi semen acrem facultatem obtinet.

Tridax, *id est lactuca*, humidum frigidúmque olus est, non tamen ad summum, sed maximè ad aquæ fontanæ (vt ita dicam) frigiditatem.

Thymum euidenter incidit, calfacitque & siccat tertio ordine.

I

Idæa radix gustanti vehemẽter acerba est, & re ipsa experto idem præ se fert.

Ixos, *hoc est uiscum*, ex multa aërea & aquea substantia calida, paucissimáque terrena constat, acrimoniáque in eo amaritiei excellit, itaque vehementer humores ex alto attrahit, eósque non tenues tantùm, sed & crassiores, eósque diffundit ac digerit.

Ios, *hoc est uiola*, folia habet quorum substantia aquea est, & subfrigida exuperans.

Hippuris, *hoc est cauda equina*, qualitatem adstringentem habet cum amaritie, proinde valenter simul ac citra morsum exiccantem.

Isatis satiua facultatis est quæ valenter siccat, & neutiquam mordet: est enim simul amara atque adstringens. agrestis verò manifestè iam acre quippiam tum gustu, tum actione præfert: quocirca magis quàm satiua siccat.

Isopyron, aut phasiolum, semen habet amarum & subadstringẽs: extergit itaque, & crassos humores incidit, corporáque contrahit & constringit.

Itea, *hoc est salicis*, foliorum vis est citra morsum exiccãs. habet etiam aliquid adstrictionis. Sunt etiam qui succum ex eis exprimant, medicamentúmque mordacitate vacans, & exiccans, ad multas res vtile feruent. nihil enim est ad plures res vtilius quàm medicamentum citra mordacitatem exiccans, quod parum etiam adstringat. Iam verò cortex quoque arboris similem foliis & floribus facultatem obtinet, nisi quod siccioris temperaturæ est, velut omnes nimirum sunt cortices: sed eum quidam comburunt: cineréque vtuntur ad ea omnia quæ siccare valenter oporteat. Quidam etiam dum salix floret, corticem eius incidunt, liquorémque colligunt extergentem, & tenuium partium.

K

Calamintha, *hoc est nepita*, substãtiam habet tenuium partium, & calidam, siccámque temperiem ex tertio quodammodo ordine: acris enim est gustu, & paululũ omnino habet amaritudinis: attenuat, incidit, & discutit.

A Calamus aromaticus tum adstrictionis leuis, tum minimæ acrimoniæ est particeps. plurima eius pars ex terrena substantia atque aëria constat, in caliditatis frigiditatísque coniugatione temperata. Statuatur ergo secundi ordinis calfacientiũ & exiccãtium, quæ tamen vehementius desiccant quàm calfaciunt. Habet quinetiã tenuium partium aliquid, vt alia aromata omnia: sed illorum comparatione pluribus tenuitatis partium plurimum, calamo verò non multum inest.

B Calami vallaris radix non mediocris abstergentis facultatis, minimè verò acris est particeps. virentia verò folia modicè refrigerant: in quibus etiam vis abstergens inest. Eius cortex vstus valde tenuis digerentísque facultatis redditur: qui etiam aliquid habet abstergens, vt calfaciat atque exiccet in tertio fere ordine: magísque siccet quàm calfaciat. Vitandus eius flos est: nam si in aures incidat, ita tenaciter adhæret vt auelli non possit, & auditum vitiet: quamobrem sæpenumero surdos homines facit.

C Cancani radix facultatem non mordentem habet, & modicè siccantem. essentia verò crassarum partium ei inest, atque emplastica.

Cannabis semen flatu vacat, & exiccans est.

Capnios, *hoc est fumus*, acris simul & amaræ qualitatis est particeps, nec omnino est ab acerbitate alienus.

Capparis radicis cortex vincentem habet amaram qualitatem, proximam acrem, deinde acerbam: ex quo liquet, eum ex diuersis pugnantibúsque nonnihil qualitatibus constare. potest enim extergere, purgare, incidere, & digerere sua amaritie: calfacere verò, incidere & digerere

D re acrimonia: contrahere, densare, constringere acerbitate. similem cortici radicis vim fructus habet, nisi quod est ad omnia imbecillior. quinetiam folia, eorúmque caules similis sunt facultatis. Capparis verò quæ in admodum calidis regionibus prouenit, vt in Arabia, multò est nostrate acrior, adeò vt plurimum etiam adurentis facultatis habeat.

Cardami, *hoc est nasturtii*, semen adurentis facultatis est particeps, velut napy. herba quoque siccata vim eandem quam semen obtinet. at humida adhuc & virens, propter aqueæ humiditatis mistionem est semine multo

E inferior, vt cum pane ea tanquam obsonio vti liceat.

Cardamomum & ipsum sanè facultatis est valde calidæ, non tamen ita validæ vt nasturtium. potest tamen & ipsum exulcerare: habet quiddam etiam amaritudinis adiunctum.

Caron calefacit & siccat tertio ferme ordine, habét que modicè acrem qualitatem.

Casia tertii ordinis est calfacientiũ & exiccantium: éstque valde tenuium partium, gustu verò multum acrimoniæ præfert, & parum quid adstrictionis, ac proinde

F incidit, digerit, & robur instrumentis indit.

Coria arbor, *hoc est nux*, habet in foliis & germinibus adstrictionem quandã, cæterùm euidentem, multámque in nucis putamine recenti & sicco. In nuce præterea id quod edendo est, oleosum est, & tenuium partium: & quo diutius reconditum fuerit, eo maiorem vim habet, túmque per halitum valde digerit. quum verò recens est, qualitatem quandam adstringentẽ habet. Quod verò imperfectum est, & nondum siccum, simile est cæteris fructi-

G bus, qui quum virides sunt, pleni sunt semicoctæ humiditatis. at eius putamen siccum vstum, tenuium partium, siccãsque, & morsus expers medicamentum efficitur. at leptocaryon, quæ pontica nux nominatur, plus terrestris essentiæ frigidæ habet, ideóque gustanti magis austera & planta & fructus & cortex apparet, cætera nuci quæ regia dicitur sunt similia.

Carpesiũ simile est ei quod phu vocatur, & gustu & facultate: sed plus tenuitatis habet, non tamẽ ita est tenue vt pro cinnamomo vti eo possimus, vt Quintus faciebat.

H Præstantius autem est Ponticum Carpesium quàm Laertium. eorum magna copia in Syria tibi supputet.

Caucalis calfacit & exiccat.

Cenchros, *hoc est milium*, primo ordine refrigerat

exiccat autem in tertio exoluto: habet etiam paululum te- A nuitatis.

Cedrus vtraque temperatura eſt calida & ſicca ex tertio ordine. Cedrea verò quartum etiam ordinem videtur attingere: eáque & egregiè calida eſt, & ſimul tenuiũ partium. Cæterùm quod eius eſt pinguiſſimum, & planè oleoſum, tenuiorum eſt quàm tota cedria partium, minus tamen acre, at non minus calfaciẽs. porrò cedri fructus moderatiore vi ſunt præditi, vſqueadeo vt comedi quoque poſſint.

Centaurii maioris radix, acris ſimul & adſtringens B cum leuicula dulcedine guſtui apparet. Calfacit igitur, craſſæ & terreæ frigiditatis particeps: digerítque, & robur particulis indit. eadem facit ſuccus quæ radix. Ac quidam ſunt qui hoc medicamento pro lycio vtuntur: qui verò aiunt rheum eſſe magnũ centaurium, ii mihi ſentire melius videntur.

Centaurii minoris virgulta, ac magis etiam folia & flores, maximo vſui ſũt. ſuperat reliquas in eis amara qualitas: eáque eſt etiam adſtrictionis cuiuſdam particeps, ac proinde medicamentum egregiè citra morſum exiccat. C eius quoque ſuccus ſimilem habet ſiccandi & abſtergendi facultatem.

Ceraſi arboris fructus, dulcis potius per inteſtinum ſecedit, ſed ſtomacho minus accommodatus eſt: auſterus cõtrà, acidus verò pituitoſis ſtomachis, & in quibus excrementa redundãt, conuenit: magis enim quàm auſterus deſiccat, & nonnihil etiam incidit.

Ceratonia exiccantis & adſtringentis facultatis eſt, ſicut ceratia quoque eius fructus, qui dulcedinis cuiuſdam eſt etiam particeps. D

Ceſtrum, aut pſychrotrophon (Romani verò betonicam vocant) vim habet incidendi: amara enim eſt, & ſubacris.

Cecis, *id eſt galla*, quæ omphacitis dicitur, medicamentum eſt admodum acerbum, plurima ſui parte terrenæ frigidæ ſubſtantiæ particeps: cuius beneficio ſiccat, repercutit, contrahit, cõſtringit, & particulas infirmas roborat. Statuatur hæc in tertio ſiccãtium, in ſecundo verò refrigerantium ordine. Altera autem galla flaua, laxa, magnáque, ſiccat ipſa quoque, ſed tanto minus quãto minus E acerbæ qualitatis eſt particeps. Gallæ autem combuſtæ vim ſupprimendi ſanguinis acquirunt, & calorem etiam atque acrimoniam vrendo contrahunt, & maiore ſiccandi vi redduntur.

Cera medium quodammodo inter vtranque coniugationẽ locum tenet: habet quiddam etiam craſſarum partium & emplaſticum: quamobrem aliorum medicamentorum excalfacientium & refrigerantium materia eſt. At ipſa per ſe ex genere vtique ſit debiliter concoquentium, quæ foris imponuntur. Habet etiam paulum F quid digerentis calidǽque potentiæ, quæ in melle inerat plurima.

Ciceos, *hoc eſt ricini*, fructus vim habet extergendi, & per halitum euaporandi: ita quoque eius folium, ſed imbecillius.

Cinnamomum ſummè tenuium partium eſt, non tamen ſummè calidum, ſed ex tertio quodammodo ordine. nam propter eſſentiæ tenuitatem nihil eſt eorum quæ æquè calefaciunt, quod ita vt cinnamomum exiccet.

Cinnamomis verò eſt velut cinnamomum G imbecillum: nonnulli verò pſeudocinnamomum ipſam nominant.

Circeæ radix odorata eſt & excalfacit.

Ciſthus, aut citharus, frutex eſt adſtringens, folia verò & parua germina trita adeò deſiccant atque adſtringũt vt vlcera glutinent. flores efficaciores ſunt, deſiccant ferè in ſecundo exceſſu abſoluto. frutex verò ipſe adeò eſt frigidus vt tepidi caloris ſit particeps. Cæterùm hypociſthis, aut hypochiſthis magis adſtringit quàm folia.

Ciſthus, aut ladanum, in calidis regionibus hic ci- H ſthus proueniens, in vtroque à noſtrate differt, tum quòd adſtrictionem depoſuit, tum quòd caliditatẽ acquiſiuit: quod verò ladanum vocant, ex eodem prouenit, medicamentum calidum primo exceſſu iam completo, habens etiam parum adſtrictionis. eſt etiam tenuium partium eſſentiæ. quibus quidem ſit rebus vt modicè molliat & digerat, ac nimirum etiam concoquat.

Ciſſos, *hoc eſt hedera*, ex contrariis facultatibus conſtat: habet enim quippiam ſubſtantiæ adſtringentis, quam eſſe terrenam frigidámque oſtẽdimus. Habet etiam nonnihil acris, quam calidam eſſe vel guſtus ipſe comprobat. tertia quoque ei virenti ineſt aquea ſubſtantia tepida quædam.

Clinopodium tertii eſt ordinis calfacientium & exiccantium.

Comarus, *hoc eſt arbutus*, arbor acerba eſt vnà cum fructu, quem memecylum vocant.

Commi, *hoc eſt gummi*, ſiccantẽ emplaſticámque vim habet, quǽque aſperitatibus medeatur.

Conia, *hoc eſt lixiuium*: omnium maximè abſterget & exiccat id lixiuium quod ex cinere ficulno & tithymalorum conficitur, feréque putrefacientis eſt facultatis.

Conyza & maior & minor quum acris amarǽque ſit temperaturæ, in calfaciendo & ſiccando tertiæ temperiei cenſeatur. Eſt etiam tertium conyzæ genus in locis humidioribus proueniens, vtriſque ſuperioribus graueolentius & imbecillius.

Coriandrum, aut corion, *hoc eſt coriandrum*, ex contrariis conſtat facultatibus, habétque multum amaræ ſubſtantiæ, quam tenuium partium, & terrenam calidam eſſe oſtendimus: nec parum etiam aqueæ humiditatis, quæ tepentis facultatis eſt. Habet etiam parum adſtrictionis.

Coſtus leuiculam planè amaram, plurimam autem acrem & calidam in ſe qualitatẽ habet, adeò vt etiam vlcus excitet: ei quoque flatuoſa humiditas ineſt.

Cotyledon, *hoc eſt umbilicus Veneris*, facultatis eſt humidæ ſubfrigidæ, & cuiuſdam obſcuræ adſtringentis, & cum ea leuiter amaræ: vnde refrigerat, repercutit, abſterget ac digerit.

Crania, *hoc eſt cornus*, arbor fructum fert egregiè acerbum: folia quoque & germina eiuſdem acerba ſunt, & mirum in modum exiccant.

Crambe, *hoc eſt braſſica*, exiccantis facultatis eſt, non tamen etiam euidenter acris. Caules braſſicæ combuſti cinerem faciunt valde exiccantem, vt iam adurentis quoque facultatis ſit particeps. Crambe verò agreſtis ſiccior calidiórque eſt quàm ſatiua: proinde intra corpus citra noxam non aſſumitur. Eadem vehementius quàm ſatiua exterget ac digerit.

Crambe marina præterquam quòd aluum lenit, eſt etiam ſubſalſa & ſubamara.

Cratæogoni herbæ fructus acer eſt & vehemens.

Crethmon ſalſum quodammodo eſt cum leui amaritie coniunctum: quamobrem ius eſt eius abſtergens & ſiccans.

Crithe, *hoc eſt hordeum*, primi eſt ordinis in exiccãdo & refrigerando, habétque pauxillum abſterſionis. polenta verò multo magis quàm hordeum deſiccat.

Crini, *hoc eſt lilii*, flos ex miſta temperie conſtat, quæ partim ex tenui quadã terrena eſſentia conflata eſt, ex qua guſtui amaritiem præfert: partim ex aquea temperata, ex qua oleum quod ex eo conficitur, itémque vnguentum facultatis redditur morſus expertis, digerentis, & mollientis: radices autem & folia per ſe læuigata, ſiccant, abſtergent, digerúntque modicè.

Crocodilii ſemen acre eſt, calidǽque & digerentis ac ſiccantis facultatis eſt. Succus caulis & ſeminis eadem vi eſt præditus.

Crocus parum etiam quid adſtringens habet, quod terrenum frigidum eſſe docuimus: ſed ſuperat in eo calfaciens qualitas: ex quo ſit vt tota eius ſubſtantia ſecundi ſit ordinis calfacientium, primi verò exiccantium, quamobrem habet etiam vim quandam concoquendi.

Crommyon, *hoc eſt cæpa*, eſt ex quarto calfacientium ordine, eſſentia verò eius craſſarum eſt partium.

Cyamos, *hoc eſt faba*, mediæ eſt temperaturæ, proximè ad vtranque partẽ accedens in exiccando & refrigerando. Caro eius paulum quoq; abſtergẽtis facultatis eſt particeps, ſicut putamen nonnihil adſtringentis.

Cyclaminus varias habet vires: nam & abſterget, & incidit,& aperit,& attrahit,& digerit. radix eſt ſucco imbecillior,eſt tamen vehementior. Altera verò cyclaminus (quam etiam ciſſanthemon vocant,quæque radicem habet inutilem)fructum habet egregiè efficacem, eiúſque amarities acris eſt,& modicè lenta.

Cymini ſemen tertii eſt ordinis calfacientium, flatúmque extinguit.

Cynoſbatos, *hoc eſt rubus caninus*: huius fructus non ignauiter adſtringit, folia verò moderaté. Cauendũ ab eo quod in eius fructu lanæ ſpeciem gerit; quippe quod arteriam vitiet.

Cypariſſi folia, germina, & pilulæ recentes ac molles ſiccandi vim habent, abſque inſigni acrimonia & calore, ſicut etiam guſtus oſtendit: apparet enim in ea leuis quidem acrimonia, ſed amarities plurima, multóque etiam maior in tota planta acerbitas. Tanta autem ei ineſt acrimonia,tantúſque calor,quanta ſatis ſit ad acerbitatem in altum deducendam: nullum tamen calorem & morſum exciret.

Cyperi radices abſque morſu calfaciunt & exiccant: inéſtque eis adſtringendi & incidendi vis quædam.

Cyperi folia & ſumma germina, miſtæ facultatis ſunt. habent enim quiddam digerens ex aquea ſubſtãtia modicè calida. Habet etiam aliquid adſtrictionis ex frigida terreſtri, quamobrẽ citra moleſtiam & morſum ſiccat,& incidit.

Cytiſi folia digerunt, vimque miſtam & aqueam poſſident.

Conion,*hoc eſt cicutam*, extremæ refrigerantis facultatis eſſe norunt omnes.

Coni fructus totus viridis habet cum humiditate amaritudinem quampiam,& acrimoniam. eſculentus verò maceratus minimè mordax,& maximè emplaſticus redditur:& in medio calidæ & frigidæ qualitatis conſiſtens, ex aquea & terrea ſubſtantia temperatus,aëriæ minimùm eſt particeps.

A

Lagopus ſiccantis facultatis eſt.

Lampſana illita quandam abſtergendi & digerendi vim habet.

Lapathium modicè digerentem habet vim. Oxylapathum verò præterquã quòd digerit, habet etiam quid repercutientis. eorum ſemen eſt euidenter adſtringens. Porrò hippolapathum cum eo quod digerit, ipſum quoque etiam repercutit,ſed imbecillius.

Limonii fructus auſterus eſt.

Lichen in petris naſcens abſtergentis & modicè refrigerantis facultatis eſt,& vtriuſque exiccantis.

Leontopetali radix digerit, ſiccat calfacítque tertio ordine.

Lepidium ex quarto calfacientium eſt ordine.

Leucas acris qualitatis eſt: calfacit autem & ſiccat tertio ordine.

Leucacanthi radix amara eſt, ideóque incidit & ſiccat tertio ordine: at in calfaciendo primi eſt ordinis.

Leucoii frutex vniuerſus abſtergentis & tenuium partium eſt facultatis,magis tamen flores:& inter eos qui ſicciores ſunt magis quàm virentes. eſt hoc,ſiquid aliud, amarum. fructus quoque eiuſdem facultatis eſt, itémque radices,niſi quod craſſiorum ſunt partiũ,& magis terreæ.

Leuce arbor,*hoc eſt populus alba*,mixtæ quodammodo temperaturæ eſt ex aquea tepida, & terrena extenuata eſſentia: quamobrem abſtergẽtis facultatis eſt particeps.

Libanotus, *hoc eſt thus*, calfacit ſecundo ordine,ſiccat verò in primo: habet quoque parũ adſtrictionis. eius cortex vim habet euidenter adſtringentem, ac proinde quoque exiccat,adeò vt in ſecundo ordine completo collocetur. Conſtat etiam ex craſſioribus quàm thus partibus, miniméque acrimoniæ particeps. ramus eius tum ſiccioris tum calidioris eſt facultatis quàm thus,vt ad tertium vſque exceſſum perueniat. habet etiam quidpiam abſtergentis.

Libanotides tres mollientis ſunt digerentíſque facultatis: habet etiam aliquid abſtergentis atque incidentis.

Lignys, *hoc eſt fuligo*, omnis exiccans eſt,ideóque terreſtris eſt eſſentiæ, habens quaſdam etiam ignis qui materiam combuſſit,reliquias,eáſque puſillas. Tota autem eius natura terrena eſt, tenuium partium. ſpeciales verò in ea differentiæ ſunt, quæ ex materia combuſta eueniunt, quum ex acriore & calidiore talis etiam fuligo proueniat: ex acriore verò & non mordente ſimilis quoque fuligo conficiatur.

B Libyſtici radix & ſemen ex genere calfacientiũ ſunt, & flatus diſcutientium.

Lini ſemen calidum eſt in primo ordine quodammodo,éſtq; in medio ferme humiditatis & ſiccitatis conſtitutum.

Lycium egregiè diſcutit, ſiccat verò in ſecundo exceſſu, in calore verò mediis quodãmodo eſt proximum: habet etiam quidpiam adſtringentis, quocirca abſtergit & contrahit.

Lyſimachios adſtringentem qualitatem ſuperantem habet. Herbã hanc Lyſimachus rex ad ſanguinis eruptiones cohibendas facere caſu quodam cõperit. Quum enim equus eius vulnus accepiſſet,ſanguíſque erumperet, hanc herbam quæ erat ad manus,quámque rex ignorabat, vulneri admouit: ea eruptione ſedata, omnes poſtea ad ſanguinis eruptiones ea vſi ſunt,& ab inuentore Lyſimachiã herbam appellauerunt.

Lychnidis quæ ad coronamenta adhibetur, ſemen calidum eſt in ſecundo ordine,aut iam etiam in tertio:& eodem quoque modo ſiccum.

D Lotos domeſtica (quam trifolium quidam vocant) abſtergentis modicè qualitatis eſt particeps, itémque ſiccantis. In calidi frigidíque coniugatione media quodam modo eſt. Lotus autem agreſtis plurimum in Libya prouenit. Eius ſemen ſecundo ordini calfacientium adſcribitur: abſterget etiam nõnihil. ex Ægyptiæ verò loti ſemine panes etiam conficiuntur.

Lotus verò arbor adſtringentis pauculæ qualitatis eſt particeps: eſt etiam partium tenuium & exiccans.

M

Macer cortex eſt multum acerbus cum leui quadam acrimonia. Videtur itaque ex miſta eſſentia conſtare, plurima terrena frigida, paucula verò calida & tenuium partium: quamobrem in tertio ordine ſiccantium eſt, in caloris frigoríſque differentia neutrum inſigniter efficiens.

Malabathri folium ſimilem habet vim ſpicæ nardi.

Malua agreſtis quidem parum digerentis qualitatis eſt,& leniter mollientis: hortẽſis verò imbecillior eſt. earum fructus eo eſt valentior quo etiam ſiccior. Anadẽdro malache verò (quæ etiam althæa dicitur) magis digerit quàm ſuperiores.

Mandragora ex tertio ordine refrigerantium eſt, & tamen cuiuſdam caloris eſt particeps, & in pomis ineſt quidpiam humiditatis: proinde grauem ſoporem inducunt. radicis verò cortex qui eſt valentior, non refrigerat modò, ſed etiam ſiccat. Reliqua interna pars imbecilla eſt.

G Marathron,*hoc eſt fœniculum*,calfacit in tertio, ſiccat in primo. Agreſtis verò, quod hippomarathrum vocant,radix & ſemen ſiccioris eſt facultatis quàm ſatiui. Alterum hippomarathrum eſt, cuius ſemen rotundum eſt & acre,cuius facultas eſt hippomarathro ſimilis, ſed imbecillior.

Maſtiche alba & Chia adſtringit: mollit ſecundo ordine,calfaciens & exiccans. Nigra verò & Ægyptia magis quàm ſuperior ſiccat,ſed minus adſtringit.

Melãthium calfacit & ſiccat in tertio. Videtur etiam tenuium eſſe partium,inciditque & abſterget,quum amaritiem contineat.

Melilotum habet partem adſtringentem, ſed & digerit & concoquit. Copioſior enim in eo eſt ſubſtantia calida quàm frigida.

Mel calfacit & ſiccat in ſecundo ordine. Eſt autem ſimplicis, quoad maximè fieri poteſt, facultatis extergentis. coctum minus acre & abſtergens redditur. Cæterùm ſiquod mel amarum eſt, clarum eſt id eſſe miſtæ facultatis, tanquam ſi noſtrum quiſpiam ei abſinthium miſcuiſſet. Sed & ſacchar, quod vocant, mellis eſt ſpecies, ſed minus eſt dulcè quàm noſtrate: in cæteris ei ſimile. quatenus verò non eſt infenſum, nec ſitim affert, catenus ab eo differt.

Meliſſophyllũ vim habet marrubio ſimilem, ſed eſt illo multo inferius; ex quo fit vt quum magna vbique marrubii ſuppetat copia, meliſſophyllo vti ſit planè ſupervacaneum.

Meſpili arboris fructus multum acerbus eſt. In germinibus quoque eiuſdem & foliis acerba qualitas ineſt non exigua.

Medii radix auſtera eſt, & fluxiones cohibet. ſemen tenuium partium, incidentiſque eſt facultatis.

Meconis, *hoc eſt papaueris*, omnis eſt vis refrigerans. ſatiui ſemen mediocriter ſomnum conciliat, aſpectu candidum. Eius cuius flos celeriter defluit ſemen valentius refrigerat, quocirca eo ſolo nemo innoxiè vtetur. Ex agreſtibus verò quod velut ſedens caput habet, id medicamentum iam ſemen habet, valde frigidum & nigrum. Alterum quod oblongius caput gerit, maximè omnium eſt medicatum, tum in ſemine, tum in capitibus, tum in foliis, tum in liquore. valenter enim refrigerat, & vſque ad ſtuporem & mortem perducit. Cornutum verò papauer abſtergentem & incidentem vim habet.

Malus non omnis eſt vna natura, veluti nec etiam fructus: quædam enim mala dulcia ſunt, quædam auſtera, quædam acerba, quædam acida, quædam plenè exoluta, & aquea: & ſanè in eis aqueum exuperat, vt eorum magis aquea magiſque frigida ſit temperatura: in acerbis autem terrenum frigidũ, in auſteris verò tum hoc tum aqueum dulce: in acidis aqueum frigidum, vt in dulcibus aqueum temperatum. Eadem ratio eſt foliorum, ſucci, corticis arborum, quæ omnia inter ſe differunt.

Malus Perſica in fructu, foliis, & germinibus ſuperantem habet amaritiem. Eſt etiam medicamentum digerens. eius fructus frigidiore humidioréque temperatura eſt.

Malus Armeniaca fructum fert ſecundi ordinis humidorum & frigidorum.

Malus Medica eſt cuius fructũ citrium vocant, quod in ſemine exuperantem habet qualitatem acidam & ſiccam, vt tertii ſit ordinis ſiccantium & refrigerantium. In cortice verò itidem exiccantem temperaturam habuit, non parum tamen acrimoniæ habẽtem, idcirco in ſecundo ordine exiccat, non tamen refrigerat, ſed vel temperatus eſt, vel paulo inferior. Eius caro craſſi eſt ſucci, pituitoſa, & frigida, nucleus verò qui re vera eſt ſemen, amarus eſt, ideóque digerit ſiccátque in ſecundo. folia quoque facultatis ſunt digerentis & exiccantis.

Mei radices calidæ in tertio exceſſu ſunt, ſiccæ verò in ſecundo.

Milacis aſperæ folia acris quidpiam obtinent, & calfaciunt.

Milax verò læuis ſimilem vim ſuperiori poſſidet.

Mori fructus cuiuſdam adſtrictionis eſt particeps: at immaturus, præter acerbitatem eſt etiam aciditatis particeps. tota arbor in omnibus eius partibus miſtam habere facultatem videtur, ex cohibente & repurgante compoſitam. In radicis cortice exuperat purgans cũ amaritie quadam: in moris verò immaturis, cohibens: in foliis & germinibus, media quodammodo temperatura eſt.

Myagri ſemen oleum effundit quod emplaſticæ facultatis eſt.

Mycetes, *hoc eſt fungi*, frigida humidáque admodum temperatura ſunt, & proximè ad veneni naturam accedunt.

Myles radix contrahentis eſt facultatis.

Myos ota, *hoc eſt auricula muris*, ſiccat in ſecũdo, calorem verò nullum inſignem poſſidet.

Myrice incidentis eſt abſtergẽtiſque facultatis, abſque inſigni ſiccitate. Habet verò etiam quid adſtrictionis at fructus & cortex non paucam adſtrictionem obtinẽt, cum partium tenuitate & vi abſtergendi. Porrò myricæ combuſtæ cinis facultatis egregiè exiccantis fit, habétque plurimam incidendi & abſtergendi vim, at adſtringendi perexiguam.

Myriophyllon exiccantis eſt facultatis.

Myrrhis dulcem radicem habet, quæ ex ſecundo calfacientium eſt ordine, adiuncta quadam partium tenuitate.

Myrrine, *hoc eſt myrtus*, ex contrariis ſubſtantiis conſtat, in ea tamen terreſtre frigidum exuperat. Habet quoque aliquid tenuium partium calidum, ex quo valenter exiccat. Iam verò & folia & fructus, & germina & ſuccus, non admodum inter ſe differunt. Cæterùm quod ramis & trunco adnaſcitur tuberoſum (quod myrtada nominant) quo ſiccius eſt prædictis, eo etiam adſtringit & ſiccat vehementius. prædicta verò folia ſicca maiorem exiccandi vim habent quàm viridia.

Moly, huius radix tenuium partium eſt, & in tertio exceſſu calida: quamobrem & incidit & digerit.

N

Nardi ſpica calfacit exceſſu primo, ſiccat verò ſecundo completo. Conſtat autem ex adſtringente ſatis ſubſtantia, & acri calida non multa, & quadam leniter amara.

Nardus Celtica ſimilis eſt quodãmodo in genere facultatis ei quæ prædicta eſt: ſed eſt ad omnia imbecillior, præterquam ad vrinam prouocandam. calidior enim cæteris eſt, ſed minus adſtringit.

Nardus montana eſt ſuperioribus infirmior.

Narthex, *id eſt ferula*, eius ſemẽ excalfacit & attenuat. Quod intus eſt, medullámque vocant, quum adhuc virens eſt, adſtringentis qualitatis eſt particeps.

Napy calfacit & ſiccat quarto ordine.

Narciſſi radix ſiccante facultate prædita eſt: habet etiam quid abſtergentis atque attrahentis.

Neuras ſiccantis abſque morſu facultatis eſt.

Nerium foris illitũ digerendi vim habet: intra corpus aſſumptum, pernicioſum eſt.

Nymphææ radix & ſemẽ vim habet ſiccantẽ abſque morſu. Quæ verò candidã radicẽ habet, vehementiore vi prædita eſt, eáque nonnihil etiam exterget.

Ξ

Xanthii fructus digerendi vim obtinet.

Xyris tenuium eſt partium, attrahentis, digerentis, ſiccantiſque facultatis, cum radix, tum multo etiam magis fructus.

Xiphii, *hoc eſt gladioli*, radix, & maximè altera quæ ſuperior eſt, attrahendi, digerendi, & ſiccandi vim habet.

O

Oë, *hoc eſt ſorbum*, arbor adſtringẽtis qualitatis eſt particeps.

Oenos, *hoc eſt uinum*, in ſecundo calfacientium eſt ordine: quod valde vetus eſt, in tertio, vt muſtum ex primo: Siccitas verò caliditati eius proportione reſpondet.

Oloſtium deſiccandi vim habet.

Olynthi, *hoc eſt groſſi*, acrem digerentémque cum adſtrictione vim habent.

Onagrum, aut onothera, aut onothuris, facultatis vini eſt maximé.

Onoma, aut Sinonis, ex acri & amara ſubſtantia conſtat.

Onobrychis rarefacientis digerẽtiſque facultatis eſt.

Ononis, radicem habet quodammodo tertio ordine calfacientem. Eius cortici neſcio quid etiam abſtergentis ineſt.

Oxos, *id eſt acetum*, ex miſta ſubſtantia frigida & calida, & vtraque tenuium partium conſtat: ſed calidæ præ-

ſtat frigida. Siccat in tertio completo; quum vtique validum fuerit. A

Oxyacanthi fructus acerbus eſt, habétque partium tenuitatem, & parum etiam incidit.

Opos, *id eſt liquor*, Cyrenaicus eſt omnium calidiſſimus,& tenuiſſimarum partium eſt, maximéque digerit: quanquam & alii quoque abundè calidi ſunt & ſpirituoſi.

Origani genus omne incidentis, attenuantis, exiccantis,& calfacientis eſt facultatis in tertio, tragorigano verò quippiam etiam adſtrictionis ineſt.

Orobus, *hoc eſt eruum*, in ſecundo exceſſu intenſo deſiccat:calfacit in primo,incidit,& abſterget,& obſtructione liberat. B

Orobanche ſiccæ frigidæque facultatis eſt primo ordine.

Orchis,aut Cynoſorchis,*hoc eſt teſticulus canis*, huius radix calida, humida, dulciſque eſt. maior verò radix multam habere humiditatem excrementitiam & flatuoſam videtur:quæ minor eſt,contrà,valde elaboratam.

Orchis(quem etiam ſerapiada vocant)ſiccioris eſt facultatis quàm primi ordinis cenſeatur. Siccatus is multo magis exiccat,habétque aliquid adſtringentis. C

Oſiridis herbæ amara qualitas eſt,& obſtructione liberandi facultas.

Π

Pancratii radix guſtum & vim habet ſcillæ perſimilem,ſed eſt multo inferior.

Paliuri radix & folia non obſcuram adſtringẽdi facultatem obtinent:nonnihil etiam digerunt: fructus verò incidentis facultatis particeps eſt.

Papyrus combuſta medicamentum ſiccãs efficitur, vt charta combuſta:ſed papyri cinis eſt imbecillior. D

Panaces heracleum.ex hoc fit opopanax, quẽ vocant, qui excalfacit,emollit,ac digerit. in calfaciendo verò ex tertio ordine eſt:in ſiccando,ex ſecundo. Cortex verò radicis deſiccans ſimul & calfaciẽs medicamentum eſt; ſed minus quàm liquor. quinetiam abſtergentis quid habet. eius etiam fructus calidus eſt.

Panaces Aſclepium minus eſt calidum ſuperiore.

Panaces Chironium & ipſum ſimilem habet prædicto facultatem. E

Paronychia tenuium partium eſt, & ſiccantis abſque morſu facultatis in tertio ordine, itémque calfacientis.

Pentaphylli radix deſiccat in tertio,perſpicuæ tamen caliditatis non eſt particeps. cæterùm tenuium partiũ eſt, & morſu vacat.

Piperis radix vires habet coſto maximè ſimiles.fructus nuper eius germinantis lõgum piper eſt, ideo fit vt maturo ſit humidius, quare facilè perforatur. fructus qui velut omphax eſt,album eſt piper,idque eſt acrius nigro: nam illud eſt quaſi ſuperaſſatum iam,& ſuperſiccatum.vtrunque autẽ exſiccat,calfacitque valẽter. Cæterùm ſi longũ vitiatũ fuerit,deprehẽdes aqua macerãs:nã in quo vitium eſt ſoluitur:nõ ſoluitur autẽ id quod naturam habet ſuam.id verò quo piper adulteratur, herba quædam flaua eſt,ab externis aduecta regionibus,quæ piperi longo aſpectu quidem eſt ſimilis, ſed guſtu diſcrepat, quo etiam ab eo facillimè diſcernitur. F

Perſeæ folia adſtringentem vim ſortita ſunt.

Periclymeni fructus & folia incidunt & calfaciunt. G

Periſtereon vim habet exiccandi.

Petaſites ex tertio ordine exiccantium eſt.

Petroſelini ſemen quemadmodum guſtu acre eſt adiuncta amaritie,ita & actione flatus extinguit.tertio ordine calfacientium & ſiccantium continetur.

Peucedani radix & liquor & ſuccus eiuſdem ſpecie facultatis ſunt. Valentior tamen eſt liquor, egregiè calfaciens,digerens,attenuans,& incidens.

Peganum, *id eſt, ruta ſyluestris*, ex quarto iam ordine eſt excalfacientium & ſiccantium,ſatiua ex tertio, éſtque non ſolùm acris guſtui, ſed etiam amara: ex quo incidit, digerit, tenuiúmque eſt partium, & flatus reſtinguit. H

Pix ſicca quidem ſiccat calfacítque ſecũdo exceſſu: cæterùm ſiccare poteſt magis quàm calefacere. Liquida verò contrà,calefacere magis quàm ſiccare. habet etiam partium tenuitatem quandam. Sed & abſtergendi vim quandam,& concoquendi,& digerendi, veluti etiam leuem amaritiem & acrimoniam obtinet.

Piſſelæum genere quidem eſt pici ſimile, ſed ex ſubtilioribus partibus conſtat.

Piſtacii fructus tenuium eſt partium,ſubamarus,aromaticus:ex quo obſtructione liberat,& expurgat.

Pityides, *hoc eſt fructus pini*, miſtæ ſunt facultatis, vt adſtringant,& acrimoniam quandam cum amaritie coniunctam habeant.

Pini cortex exuperantem habet facultatem adſtringentem.piceæ verò cortex eſt huic ſimilis,ſed moderatiore vi præditus eſt: in cono verò maior vis eſt, & in cortice, & in foliis.

Platanus humidioris frigidioriſque eſſentiæ eſt nõ ita multo quàm moderata.eius cortex & pilulæ magis exſiccant.ſunt qui combuſto cortice medicamentum conficiant.Cauenda eſt lanugo foliis arboris inſidẽs, ſiquidem ſpiritu attracta, lædit arteriam & vocem: aſpectúmque & auditum vitiat,ſi in oculos aut aures incidat.

Polygonon, *hoc eſt herba ſanguinalis*, adſtrictionem quandam habet,vincitque in eo aqueum frigidum, vt ad ſecundum gradum completum perueniat: quúmque refrigeret ac repercutiat,videtur etiam exiccare. mas verò eſt ad omnia efficacior quàm fœmina.

Polygalum folia habet modicè auſtera.ſuperare autem in eo calidum & humidum videntur.

Polygonatum miſtæ facultatis eſt.habet enim quid etiam adſtrictionis,acrimoniæ, amaroris, & inſuauitatis cuiuſdam,quæ explicari ſatis verbis non poteſt: itaque vſui admodum non eſt.

Polemonium (quidam philetæriũ vocant)tenuium partium,& ſiccantis facultatis eſt.

Polium guſtantibus amarum eſt,& modicè acre:obſtructiones itaque adimit. Polium verò quo in antidotis vtimur, magis amarum eſt, magiſque acre quàm maius, vt ex tertio ſit ordine exiccantium: ex ſecundo verò, eóque completo,calfacientium.

Polycnemon calfacit & ſiccat ſecundo ordine.

Potamogiton adſtringit & refrigerat æquè ac polygonum:hoc tamen craſſiorum eſt partium.

Polypodium dulcem, ſimúlque auſterã qualitatem exuperantem habet,adeò vt facultate ſit valẽter exſiccante,& morſu vacante.

Praſium, *hoc eſt marrubium*, amarum eſt, idcirco tollit, obſtructiones abſterget, digeritque. hoc ſtatui poteſt in calfaciendo in ſecundo fere ordine iam completo: in ſiccando verò,in tertio.

Propolis facultatis eſt non valẽter abſtergentis,ſatis tamen validè attrahentis: eius nanque eſſentia tenuium eſt partium. calfacit autem ſecundo exceſſu iam completo.

Ptarmices flores vim ſternutamenti ciendi habent: totus verò frutex digerit:eiúſque calida & ſicca temperatura eſt:quum vireſcit, ſecundi fere ordinis: quum aruerit,tertii.

Ptelea,*hoc eſt vlmi*,folia adſtringentem & abſtergentem habere facultatem præ ſe ferunt.Cortex verò eſt magis amarus & adſtringens. radices quoque eiuſdem ſunt facultatis.

Pteris,*hoc eſt filix*,amara eſt, parúmque habet adſtrictionis,ac proinde facultatis eſt valenter exſiccantis, non tamen mordacis. thelypteris verò ei ſimilem vim habet.

Pycnocomi & radix, & fructus, & folia quæ acria ſunt,digerendi atque attrahendi vim habent.

Pyrethri radix adurentis eſt facultatis.

Pyros, *hoc eſt triticum*, in primo calfacientium ordine cenſetur:non tamen ſiccare aut humectare inſigniter poteſt.habet verò etiam quidpiam lentoris obſtruentiſque naturæ.Quod verò ex eo conficitur amylum, tritico frigidius & ſicci⁹ redditur,quódq; ex pane cataplaſma fit, maiorẽ habet vim digerendi quàm quod ex tritico conſtat, quum panis & ſalem & fermentum adiunctũ habeat: ſiquidem fermento vis ineſt attrahendi concoquendique

ea quæ in imis corporis partibus delitescunt.

P

Rhamnus desiccat secundo excessu, refrigerat vero in primo completo.

Raphanis, *hoc est radicula*, in primo excessu calfacit, in secundo siccat. Agrestis est efficacior in vtraque facultate. iam & semen efficacius est quàm planta. facultas porrò digerendi in eis inest.

Rheum mistæ facultatis est. habet enim quid terrenum frigidum, vt eius declarat adstrictio. ei quoque acrimonia quædam inest: sique plusculum mãdatur, leniter calida conspicitur. Est etiam substantiæ cuiusdam aëriæ, tenuiúmque partium particeps.

Resinæ omnes siccant & calfaciunt. inter se verò discrepant, quòd plus minúsve in gustu acrimoniæ, in facultate caloris sint nactæ: quódque aliæ plus, aliæ minus tenuium sint partium: quòd denique aliæ adstrictiones sortitæ sint, aliæ non item. Iure autem in omnibus sibi primas vendicauit lentiscina: (quam mastichen vocant) nam præterquàm quòd pauca ei inest adstrictio, hoc etiam accedit vt sine molestia siccet, nimium verò acris est, & maximè tenuium partium: inter alias primas tenet terebinthina, non tamen æquè perspicuam vt mastiche, adstrictionem obtinet: quum verò amaritiem quandam habeat, magis quàm mastiche digerit: ob quam etiam qualitatem vis abstergendi eidem inest. præterea verò ex alto magis quàm aliæ resinæ trahit, quippe quum è partib⁹ etiam tenuioribus constet. Peucina verò, & magis etiam strobilina, sunt prædictis acriores: non tamen magis digerunt, nec magis attrahunt. Mediæ inter eas sunt pinea & abiegna, quæ sunt terebinthina quidem acriores, minus tamẽ acres quàm peucina & strobilina. terebinthina verò habet etiam mollientem vim. secundo loco in molliendo lentiscina censetur, sicut & cyparissina in acrimonia.

Rosarum vis ex aquea substantia calida, duabus aliis qualitatibus adstringenti & amara commistis est composita. flos earum magis quàm rosæ absterget, & proinde siccat.

Rhodia radix tenuiũ partium, digerentísque facultatis est, & in principio tertii excessus calfacit.

Rhododaphne. tota eius substantia perniciosa est. temperatura verò tertii ordinis incipientis calfaciẽtium e: primi verò siccantium.

Rhœa, *hoc est malum granatum*, omnis adstringentem qualitatem habet, non tamen in omnibus ea exuperat: quædam enim granata acida sunt, quædam dulcia magis quàm austera: & sanè quæ ex vnoquoque vtilitas fertur, ea ex vincente qualitate proueniat necesse est. Porrò acini magis quàm succus adstringunt: magis verò quàm hi adstringũt etiam putamina, quæ malicoria vocãt: punici verò flores illis adsimilem vim habent.

Rhus adstringit siccátque: eius verò fructus maximè & succus ad vsum adhibentur, in quibus valida austera qualitas inest. siccat igitur in tertio, refrigerat in secundo.

Rhypos, *hoc est sordes*, ea quæ ex statuis est, digerit, mollit, habétque aliquid acrimoniæ, propter æruginem quam sumpsit à statua. Sordem verò ex palæstra, πάτον nominãt: cõstat hæc ex rebus differentibus, ex puluere inquam, oleo, humana sorde, & sudore. ergo puluis emplasticam vim & refrigerantem & repercutiẽtem habet, oleum, molliẽtem, sudor & sordes digerentem.

Σ

Sagapenum liquor est calidus, tenuium partiũ, non secus quàm alii liquores: sed & abstergendi vim quandam habet.

Sampsuchus facultatis est tenuium partium, & digerentis, siccátque & excalfacit tertio ordine.

Sarcocolla. lacryma est quæ mistam facultatem habet ex emplastica substantia quadam & paucula amara: quamobrem sine morsu exiccat.

Satyrium humidum est & calidum sua temperie, idcóque gustãtibus dulce videtur: ei tamen excrementitia,

A flatuosáque humiditas inest. eadem quoque facere potest herbæ ipsius radix.

Selinon, *hoc est apium*, calidum est, & flatus discutit, & semen magis quàm herba. Similis facultas est in oreoselino. Hipposelinon verò imbecillius est, vt oreoselinon valentius.

Seris subamara est, idque magis agrestis, quam picrida vocant: aliqui verò etiam cichorium, éstque frigidæ & siccæ temperaturæ in primo excessu. Satiua autem magis quàm agrestis refrigerat, sed humiditatis externæ multa B copia admista siccitatem restinguit. vtraque adstringentis facultatis est particeps, velut chondrila.

Seriphum simile est absinthio: ab eo tamen diuersum est quòd non æquè vt illud adstringit, magísque calfacit, & amarorẽ quendam cum falsedine resipit, & stomacho est infensum. Quin calfacit etiam in secundo ordine intenso, in tertio verò exiccat.

Seseleos & radix & multo magis fructus, de numero calfacientium est, & tenuium itidem est partium.

Sesamum emplasticum est & molliens, & modicè calidum. eiusdem quoque facultatis est oleum quod ex ipso C conficitur.

Sesamoides magnum (quod etiam Anticyricum veratrum appellatur, propterea quòd eius semen perinde vt veratrum purget) cum in aliis facultatibus est veratro simile, tum verò in abstergendo, calfaciendo, & siccando, similes illi vires habet.

Sesamoideos albi semen quandam etiam qualitatem acrem habet: multum nanque amarum est. calfacit igitur, extergit, & rumpit.

Sideritis habet etiam quiddam abstergentis: sed plu- D rima eius pars est humida & frigida modicé. Paucæ quoque adstrictionis est particeps. quidã hanc vocant Achillion sideritim: in hácque maior adstringendi vis quàm in superiore inest.

Sicyos, *hoc est cucumis*, esculentus, qui iam est maturus, tenuiorum partiũ substãtiæ est: qui verò non est eiusmodi, crassiorum: non est tamen abstergentis & incidentis facultatis particeps. in eis verò superat humida frigidáque temperatura, vt in secundo ordine collocentur. Attamẽ siquis semen aut radicem arefaciat, iam primi ordinis comple- E ti siccantium reddentur. in his quoque maior abstergendi vis quàm in carne fructus inest.

Sicyos verò, *hoc est cucumeris agrestis*, succus qui ex fructu exprimitur (quem elaterium vocant) extremè est amarus & tenuium partium, & leuiter calidus, vt ex secundo ordine censeatur: est etiam digerens. radicis verò succus, atque is qui ex foliis colligitur, licet similem elaterio vim habeat, imbecillior tamen est. Radix quoque similẽ facultatem possidet, siquidem extergit, digerit, emollit. cortex F tamen magis exiccat.

Silphii liquor calidissimus est: quinetiam folia, fructus, caulis & radix egregiè calfaciunt: sed omnia sunt magis flatuosæ substantiæ, & foris imposita sunt efficaciora, & præcipuè liquor in quo valde trahendi facultas inest. attamen & excrescentia amoliendi & liquandi vim quandam habet.

Sinõ calidus est subamarúsq;, & obstructiones disiicit.

Sion calfacit & digerit.

Sisari radix calfacit secundo ordine, habétque ama- G roris & adstrictionis quidpiam.

Sisymbrium tenuium partium, digerẽtis, calfacientis, & siccantis in tertio ordine facultatis est. eius semen est partium tenuium, & calidæ facultatis.

Sisymbrium (quod cardamine etiam vocant) quum aridum est, tertii ordinis est calfacientium & siccantium: quum viride, secundi.

Scandix subacre & subamarum est, & secundi ordinis intensi est calfacientium & siccantium.

Scilla valdè incidentis est facultatis, & secundo or- H dine calfacit.

Scolymi, *hoc est cardui*, radix calida est in secundo ordine iam completo, aut initio tertii, sicca verò in secundo.

Scordium habet quid amaroris, acerbitatísque & acri-

moniæ, ideóque viſcera expurgat & excalfacit.

Scordion, *hoc eſt allium*, calefacit & exiccat in quarto exceſſu. Quod verò ophioſcorodō dicitur, agreſte allium eſt, ac domeſtico valentius.

Scordopraſum verò ſicut guſtu & odore miſtam ex ſcorodo & praſo, *hoc eſt ex allio & porro* qualitatem obtinet ita etiam viribus.

Scorpioeides calfacit in tertio ordine, ſiccat in ſecūdo.

Smilax pernicioſæ facultatis eſt planta.

Smyrna, *hoc eſt myrrha*, ſecundi gradus eſt calfacientium & ſiccantium. Eſt etiam non exiguæ amaritiei particeps, eique abſtergendi vis ineſt.

Myrrha verò Bœotica vim habet calfaciendi, molliendi & diffundendi.

Smyrnium calidum ſiccúmque eſt in tertio ordine.

Sonchus ex aquea & terreſtri eſſentia, vtraque leniter frigida cōſtat: eſt etiam cuiuſdam particeps adſtrictionis, & euidenter refrigerat. Quum verò planè exaruerit, eius temperatura terreſtris redditur cum mediocri calore coniuncto.

Sparganium exiccantis facultatis eſt.

Sparti, *hoc eſt geniſtæ*, quo etiā vites alligāt, tum fructus, tum virgarū ſuccus, non inſtrenuè attrahētis facultatis eſt.

Stachys frutex marrubio ſimilis, acer eſt & amarus, tertióque ordini calfacientium attribuitur.

Stœbes fructus & folia adſtringentē ſine morſu vim habent: in ſiccando verò tertii quodamodo ordinis principium attingit.

Stœchadis amara qualitas eſt, & modicè ſubadſtringens. Temperatura verò compoſita ex frigida terrena eſſentia exigua, vnde adſtringit & extenuat: altera terrena copioſiore, ex qua amara eſt. Ex vtriuſque congreſſu tollit obſtructionem, attenuat, exterget, & roborat.

Stratiotes aquatilis humidus & frigidus eſt: terreſtris verò nonnihil adſtrictionis habet.

Struthii radix acris guſtu eſt, ex quarto quodammodo ordine, atque etiam abſterget.

Styrax calfacit, ſiccat, mollit, concoquit. fuligo eius combuſti eſt thuris fuligini quodammo ſimilis.

Syca, *id eſt ficus arida*, vim habent excalfaciendi in ſecundo fere ordine iam completo: habent etiā quid partium tenuitatis. Ex caricis quæ pinguiores ſunt magis concoquere poſſunt: quæ acriores, magis abſtergere & digerere. quod verò ex iis plurimū in aqua coctis conficitur, ſimile eſt melli non ſolùm conſiſtentia, ſed etiam facultate. Caprifici autem ficus acris & digerentis ſunt facultatis: ſic quoque domeſticarum plantarum primæ ficus.

Syce, *hoc eſt ficus*, arbor, tēperaturæ eſt calidæ, & tenuiū partiū, vt & eius liquor, & ſucc⁹ qui ex foliis exprimitur, atteſtantur. Agreſtis verò fici liquor & ſuccus, valentior eſt. Coliculi verò eius adeò ſunt calidi ac tenuiū partium, vt carnibus bubulis duris adiecti teneras eas faciant.

Symphytum petræum habet ſecandi vim quampiā, habétque etiam quāpiam contrahendi: & tertio præterea loco humiditatē quādam non immodicè calidam, ex qua dulce videtur, & odoratu iucundum. Commanſum verò ſitim extinguit. Poteſt ergo digerere & cōtrahere & cōſtringere. Symphytum verò alterum magnū ſimilem prædicto vim habet: guſtātibus tamen non dulce eſt nec odoratū. Quatenus verò lentum eſt, & pruritū excitat, ſcillæ eſt ſimile. vtuntur eo ad omnia ad quæ ſuperiore.

Sphondylii fructus & radix, acris incidentíſque facultatis eſt.

Schinos, *id eſt lentiſcus*, ex aquea ſubſtātia leniter calida, & terrena frigida non multa compoſitus eſt, ob quam etiam modicè adſtringit. Siccat igitur in tertio ordine iam completo. in differentia verò caloris & frigoris eſt quodammodo medius. Similem porrò habet adſtrictionē in omnibus eius partibus, in radicibus, in ramis, in extremis turionibus, in germinibus, in foliis, in fructu, & cortice denique. ſuccus verò qui ex foliis exprimitur, ſimilis quodāmodo tēperaturæ eſt, vt modicè adſtringat.

Schini anthos calfacit moderatè, & adſtringit moderatius, nec planè à tenuitatis abeſt natura. Eo magis adſtringit radix. Quem verò florem vocant, calidior eſt.

Schœnos leia, *id eſt iuncus læuis*, huius quædam oxyſchœnos, quædā holoſchœnos. fructus autem holoſchœni ſomnum inducit: oxyſchœni verò fructum ferentis ſomnum ipſe quoque, ſed minus affert. cōſtant autem ex terrena ſubſtantia leniter frigida, & aquea leniter calida.

T

Terebinthini cortex, folia, & fructus, quiddam habent adſtringentis: ſed & ſecundo ordine calfaciunt, ex quo iam planum eſt, ea ſiccare: recentia verò hæc, humidáque adhuc modicè: ſiccata verò, ſecundo ordine. fructus verò ſiccus eſt, vt propè ad tertium ordinem ſiccantium accedat.

Teutlon, *hoc eſt beta*, nitroſæ cuiuſdam facultatis eſt particeps, qua abſterget & digerit. adhæc tamen valētior eſt beta alba: nam nigræ adſtrictionis quippiam accedit, idque potius in radice eſt.

Teucrium incidendi, tenuiúmque partium facultatis eſt, ponátque ipſum quiſpiam in ſecundo ordine calfacientium, & tertio exiccantium.

Tephra, cinis habet in ſe partim terrenum partim velut fuliginoſum. hæque partes tenues ſunt, & maceratis aqua cineribus & cōlo traiectis ſimul abeūt. quod verò reſtat, terrenum & infirmum, & morſu vacans efficitur; calida vi in lixiuio depoſita. Non omnis tamen cinis eiuſdem exquiſitè temperaturæ cenſetur, ſed pro materiæ cōbuſtæ differentia variatur. Ergo ex lignis acerbis cinis non parum contrahit adſtrictionis: ex iis verò qui talia non ſunt, vt ex ficulnis, cinis abſtergentis facultatis efficitur.

Titanos, *hoc eſt calx*, eſt etiam cineris ſpecies quædā, qui tenuiorum partium eſt quàm qui ex lignis conficitur. calx lota medicamentū ſiccās ſine morſu, facit: magiſq; ſi bis terve lauetur. fit autem valde digerens, ſi marina abluatur.

Telephium abſtergentis eſt facultatis, calidæque in primo ordine, ſiccæ verò in ſecundo intenſo.

Telis, *hoc eſt fœnumgræcum*, calfacit ſecundo ordine, & primo exiccat.

Tithymali omnes acrem qualitatem vincentem habent, ſuntque ex quarto calfacientiū ordine. Ineſt eiſdem amarities, eorum verò liquor eſt validiſſimus: deinde fructus & folia. ſed & radix earundem facultatum eſt particeps, non tamen æquè. Quúmque ſeptemnumero ſint, validiſſimus omnium eſt qui caracias dicitur, & qui myrſinites, & qui in petris arboris inſtar naſcitur: deinde is qui verbaſco eſt ſimilis, & cypariſſias, tum qui paralios: poſt eos qui helioſcopius nominatur. prædictæ verò horū facultatis proportioni cineris ac lixiuii ab eis confecti facultas reſpondebit.

Tragacantha ſimilem gummi vim habet emplaſticam quandam, & quæ acrimoniam obtundit, atque etiam æquè ac illud exiccat.

Tragii folia, fructus & lacryma trahentis digerentiſque facultatis ſunt: ac tenuium partium & calidum tragium eſt in tertio quodammodo ordine: alterum verò quod eſt minus non parū habet facultatis adſtringentis.

Tribulus ex ſubſtātia humida modicè, eáque frigida conſtat. in terreſtri verò excellit terreſtre frigidum, quod adſtringens eſſe cōprobauimus. in aquatili verò, aqueum: cæterùm terreſtris fructus tenuium eſt partium.

Tripolii radix acris calidáque in tertio exceſſu eſt.

Trifolium aut aſphaltion in calfaciendo & exiccando tertii eſt ordinis.

Trichomanes eadem poteſt omnia quæ adiantum.

Trychnon, *hoc eſt ſolanum*, eſculentū adſtringit ac refrigerat in ſecundo exceſſu. Ex cæteris quæ veſca non ſunt, vnū halicacabū nominatur, quod rufum habet fructū, acino vuæ tū figura tū magnitudine ſimilē: idque in facultate foliorū eſt hortenſi perſimile, fructum ferens qui ad ciendam vrinam valet. Alterū verò fruticoſum & ſoporiferū, ſimile eſt papaueris liquori, ſed imbecillius. Tertium præterea eſt furioſū, quod ad medicinas quæ intra corp⁹ ſumuntur eſt inutile: nam ſiquis drachmas eius quatuor ſumat, mortem afferent: ſi pauciores, furorem. Vnū certè innoxiè ſumitur, & tamen nec ipſa vtilitatis quidpiam obtinet. radicis cortex foris admotus ſiccat ſecūdo ordine completo, & incipiente ſecundo refrigerat.

Υ

A Hyacinthi radix in primo ſiccantium, in ſecundo iam completo refrigerantium ordine conſtituetur. Fructus leniter extergit & adſtringit, tertio ordine deſiccans, & in medio caloris & frigoris poſitus.

Hydna, *hoc eſt tubera*, vincentem habent terrenã eſſentiam, exigua quadã tenuium partium adiuncta portione.

Hydropiper calidum eſt illud quidẽ, ſed non æquè vt piper: itémque digerit.

Hyoſcyamus, *hoc eſt altercum*, qui nigrum ſemen fert, inſaniam ſoporémque affert. B Proximam ei facultatetem obtinet is qui ſemẽ modicè flauum gerit. vterque autem vitandus eſt, vt inutilis & pernicioſus. Cæterum cuius ſemen & flos candidus eſt, qui ex tertio eſt ordine refrigerantium, ad medicinam eſt maximè accommodatus.

Hypericon calfacit & ſiccat, éſtque eſſentiæ tenuium partium.

Hipecoon ex tertio eſt refrigerantiũ ordine, vt à papauere parum abſit.

Hippogloſſum & radicem & ſuccum mollientis facultatis habet. C

Hyſſopum calfacit, ſiccátque in tertio ordine: eſt item tenuium partium.

Φ

Phaci, *hoc eſt lentes*, non valẽter adſtringunt, medium verò caliditatis & frigiditatis tenent, atque etiam in ſecundo ordine ſiccant.

Lens verò paluſtris humidæ frigidæque temperaturæ ex ſecundo gradu eſt.

Phalaridis ſuccus & ſemen & folia, aliquid tenuium partium & calidi poſſident. D

Phalangites facultatem habet tenuium partium, & ſiccantem.

Phlomi, *hoc eſt uerbaſci*, cuius alba, & cuius nigra ſunt folia, radix acerba eſt, folia verò digerunt. Sic & aliorum folia ſiccandi & modicè extergendi vim habent.

Phœnix, *hoc eſt palma*, arbor in omnibus eius partibus adſtringentis facultatis eſt particeps. Ac ramorum quidem ſuccus auſterus eſt, ex aquea eſſentia tepida, & terreſtri frigida compoſitus. Similis quoque naturæ eſt medulla, quam cerebri nomine appellant. E eius fructus ac præcipuè dulcis, non exiguæ caliditatis particeps eſt, íſque foris admotus roborat, ſiccat, contrahit, ſtipat & denſat. Quod verò elaten vocãt, hoc eſt tenerũ palmæ germen, eandem vim habet quam cerebrũ. quod denique velut proprium eius eſt tegmen, adſtringentem ipſum quoque facultatem obtinet: cæterùm magis quàm omnia antedicta exiccat. Eſt etiamnum plantæ radix ſiccantis ſine morſu facultatis, eique aliquid adſtrictionis ineſt.

Phorbium vim habet tenuium partium, trahentem atque extergentem. F

Phu radix vires habet nardo ſimiles, ſed in pleriſque inferior eſt. Vrinas autem ciet magis quàm Indica aut Syriaca nardus, æquè verò ac Gallica.

Phycos, *id eſt alga*, humens adhuc alga & viridis, in ſecundo ordine ſiccat & refrigerat: aliquid etiam modicè adſtringentis obtinet.

Phyllitis acerbæ qualitatis eſt.

Phyllon, *hoc eſt folium*, malabathri iure prætermiſit: ait enim ipſum vim nardo ſimilem obtinere, qua de iam G prius eſt dictum.

Χ

Chalbane, *id eſt galbanum*, mollientis digerentiſque facultatis eſt. In calfaciendo fuerit ſanè ex tertio ordine incipiente: in ſiccando verò in principio ſecundi ſtatuatur.

Chamædrys amaram qualitatem cæteras ſuperantem habet. Eſt & quodammodo acris, incidítque, & obſtructiones pellit. ponat eam quis in tertio ſiccantium & cafaciẽtium ordine: magis tamen calfacit quàm ſiccat. H Chamæciſſi flos quum valde amarus ſit, obſtructione iecur liberat.

Chamælea amaram qualitatem cæteris excellentem habet.

Chamæleuces calida facultas in tertio ferme ordine A eſt, ſicca verò in primo.

Chamæleontis radix, nigri quidem lethale quiddam poſſidet, quamobrem ea foris vtimur. eſt enim ſicca in tertio iam gradu fermè, calfacit verò in ſecundo completo. Albi verò radix valet etiam ad partes internas, eandémque temperaturam quam niger habet, niſi quòd hæc eſt magis amara quàm illa ſit.

Chamæmelum partium tenuitate eſt roſæ ſimile, calore verò ad olei vires animanti familiares & temperatas magis accedit: proinde laſſitudini, ſiquid aliud, in pri- B mis confert, doloréſque mitigat, & tenſa remittit, & laxat, modicè dura emollit, conſtipata rarefacit, & febres quæ citra viſceris alicuius inflammationem mortales vexant, diſcutit, ac præſertim quæ ex humoribus bilioſis, aut cutis denſitate exoriuntur. Has ergo febres ſanare chamæmelum poteſt, eáſque quum iam concoctæ fuerint. Et tamen cæteris omnibus egregiè prodeſt quæ melancholicæ ſunt, aut pituitoſæ, & ex inflãmatione viſceris exortæ: nam & harum remedium præſtantiſſimum eſt, quum iam concoctis adhibetur: ideo fit vt hypochondriis, ſiquid a- C liud, pergratum ſit. Sed & lini ſemen viſceribus quæ in hypochondriis ſunt, gratũ eſt, ſed tamen minus quàm chamæmelum: ſiquidem & minus eſt calidum, & eſt etiam partium craſſarum. attamen in aſcenſu atque incrementis inflammationis, & præſertim earum quæ in externis ſunt partibus, roſaceum chamæmelo præſtat, quippe quum tepida caliditate & leui adſtrictione eiuſmodi indigeant.

Chamæpitys amarũ ſaporem habet acri validiorẽ: quamobrem expurgat, abſtergétque viſcera magis quàm calfaciat. Præterea ſiccat in tertio, calfacit in ſecundo.

D Chamæſyce abſtergentem acrémque vim poſſidet.

Chelidonium validè abſtergentis & calidæ facultatis eſt ordine tertio, ſimilitérque ſiccantis. Minus verò chelidonium quum acrius maiore ſit, cutim ſtatim exulcerat: itaque quarto iam ordini incipienti calfacientium aſſignabitur.

Chondrila, hanc etiam ſerin quidam nominant. eſt enim eiuſdem fere cum illa facultatis, niſi quòd guſtu amariuſcula eſt, quam etiam ob rem magis ſiccat.

Chõdrus, *id eſt alica*, emplaſticæ, concoquẽtiſque natu- E ræ eſt, æquè ac triticum: éſtque ceu materia quædã ad vehementiora medicamenta excipienda accommodata.

Chryſocomes aut chryſitidis radix acrem ſimulatque adſtringentem qualitates vincentes habet, quamobrem non eſt ad multas res vtilis.

Ψ

Pſyllii ſemen ſecundi ordinis eſt refrigerantium. inter ſiccantia & humectantia medium tenet locum.

Pſeudodictamnum iure pertranſiuit, quoniam dictamni vim obtinet, de quo iam diſſuerimus.

F Ω

Ocimum ex ſecundo ordine calfacientiũ eſt. ei quoque excrementia humiditas ineſt, quocirca nec etiam cõmodum eſt, vt intra corpus aſſumatur. extrinſecus verò illitum, ad digerendum & concoquendum valet.

Ocimoides. huius ſemen tenuium partiũ, & ſiccantem ſine morſu facultatem habet.

De terræ differentiis, & facultatibus.

G Terra omnis ſiccandi vim habet: quumque nulla penitus ignea ſubſtãtia eidem ſit admiſta, tum citra vllum omnino morſum ſiccat, ad quam etiam rem ei adiumento eſt lotio.

Samia refrigerandi modicè vim habet: abſtergendi verò valde moderatè, Selinuſia, & Chia, itémque ſine calfactione & refrigeratione inſigni.

Cimolia quum miſtæ facultatis ſit, & refrigerans habet quippiã, & nonnihil etiam digerẽs, quocirca lota hoc abiicit: non lota verò vtriſque his facultatibus agit. Vtran- H que verò facultatem facilè indicat, quum illi humores naturæ contrariæ miſcentur: nam repercutientibus ac refrigerantibus miſta, lutum quod ex ea atque illis fit, repercutit ac refrigerat: ſi digerentibus miſceatur, digerit.

Ampelitis terra magis medicata eſt, ſiccátque, & digerit. Non eſt autem ita morſus expers, nec ita mitigandi

vim habet, vt Samia, Chia, & Selinusia. At Cimolia, quæ his est paulo valentior, est etiam morsus expers, ac præsertim elota.

Cretica verò est his quodammodo similis, verùm satis imbecilla, multúmque habet aëriæ substantiæ. abstergendi tamen ei vis inest.

Lemnia valentissimas harum omnium vires habet, éstque adstrictionis particeps.

Eretriensis hac etiam valentior est, non tamen usquéadeo vt mordeat. Si lauetur, valde moderata efficitur, non secus quàm supradictæ. Sunt qui eam comburunt, & tenuiorum partium faciunt, vt & ad vim digerendi transeat. si vsta lauetur, acrimoniam in aqua deponet. subtilitatem verò quam ex vstione acquisiuit, retinet, magísque desiccat.

Est alia quoque terra quæ pnigitis vocatur, tota quidem facultate Cimoliæ similis, sed colore nigra, qualis est ampelitis.

Alia quoque terra ex Armenia, quæ Cappadociæ finitima est, affertur, maximè siccās, colore pallido, facilliméque in læuorem soluitur, vt calx. Vocatur autē eorum lingua, Zarina: in Syria verò Zarnacha nominatur. Mons in quo prouenit, est ciuitatis quæ Bagauona appellatur: ager verò in quo est mons, Agarra dicitur. Cæterùm terram ipsam expertem mistionis substantiæ quæ sit alterius generis, vim habere citra morsum exiccandi censendum est. Sed quum nullum corpus mistionis exquisitè expers reperire non queas, inspiciēda commistio est eorum quæ illi accidunt, idque & in leuitatis & in grauitatis differentiis, & iis quas gustus affert: nam siqua adstrictio appareat, tantum assumpsit frigiditatis quātum habet astrictionis: sin etiam acrimonia quædam appareat, tantum consequitur caloris quantum ei inest acrimoniæ. In leuitate & grauitate idem considerandum est, quum leuitas inde oriatur, quòd in tota eius temperatura copiosa sit aëria substantia: grauitas verò quò maior sit, eò etiam magis sincera terra habeatur. terræ autem proprium est, vt igni admota non fundatur, & vt aqua irrigata in lutū facilè soluatur.

De lapidibus.

Lapis hæmatites tantum frigiditatis quantum etiam adstrictionis possidet.

Melitites verò calorem temperatum habet, propter dulcedinem temperatam.

Galactites mediam inter hos vtrosque temperiem obtinet.

Schistos verò hæmatiti persimilem vim habet, sed imbecilliorem. Porrò quum lapidibus omnibus commune sit vt exiccēt, quotquot ex eis in succum soluti nullam euidentem qualitatem gustui afferunt, hos esse infirmissimos, & minimè mordaces putandum est: at qui perspicuā gustui qualitatem offerunt, hos pro qualitatis proportione vim habere: vt si adstringant, ad comprimendum, constringendū, condensandum, & contrahendū: si mordeant, ad calfaciendum, ad digerendum, & ad liquandum valeant: medii verò sint qui citra morsum & adstrictionem solùm abstergeant. Ergo hæmatites, schistos, galactites, & melitites, in succum soluūtur, ad mortarium aut, cotem attriti: quum sint etiam alii lapides qui in succum soluantur, vt qui in Ægypto nascitur, quo vtuntur ad splendorem linteis indendum. Est autem minimè omnium prædictorum qualitatis particeps, neque adstrictionem, neque morsum, neque abstersionem vllam ostendit: idcirco id solum huic lapidi inest vt exiccet.

Omnium autem prædictorum lapidum valentissimam vim habet qui ex Æthiopia affertur, quodammodo subuiridis iaspis. Soluitur hic lapis in succū lactei coloris, mordaci tamen gustu est.

Est & alius lapis, cuius valentes vires sunt, qui in Palæstina Syriæ nascitur, & Iudaicus appellatur.

Pyrites quoque ex iis est qui valentem vim habent. ad summam verò acres accommodati sunt ad abstergendum, detergendum, detrahendum, extenuandum, digerendum, vehementer siccandum, & colliquandum.

Huius facultatis habetur etiā Phrygius: nam valēter siccat, habétque nonnihil adstrictionis & mordicationis.

Ageratus quoque lapis ex mista facultate abstergente & digerente constat.

Asiæ petræ flos tenuium est partium, vt fluidas carnes sine morsu eliquet. petra verò in qua nascitur, quanuis illi similem vim habeat, actionis tamen vehementia illi cedit. flos enim est petra multo potior, non solùm quòd magis colliquet & digerat, & velut sale condiat, sed etiam quòd hæc absque vehemēti morsu faciat. Præterea hic Asiæ petræ flos nescio quid salsi habet in gustu, vt possim⁹ facere cōiecturā, ipsum nasci ex rore quodā ex mari in petra residenti, qui postea solis radiis tactus inarescat.

In lapidibus continetur etiam Magnes, quem herculeum vocant, habétque vim hæmatitæ similem.

At Arabius quem vocant, elephanti similis, siccandi & abstergendi vi præditus est.

Itémque is qui Alabastrites appellatur, vsus in medicinæ vsum venit.

Smiris quoque valenter abstergendi vim habet.

Pumex etiam inter lapides numeratur, éstque eiusdem facultatis, quatenus ad abstergēdum pertinet, quemadmodum etiam testa figulina, & multò magis clibanorum. Sed smiris habet etiam aliquid acrimoniæ, ideo fit vt nonnulli eundem medicamentis addant quæ adurendi & exicandi vi præstant. Sed si pumex comburatur, nulla re erit ad eosdem vsus smiri inferior.

Lapides quoque in spongiis reperti frangendi vim obtinent, non tamen ita validam vt ii qui ex Cappadocia conuehuntur, quos in Argæo nasci perhibent. Soluuntur hi in succum lactei coloris, ex quo perspicuum est, eos extenuandi vim habere, nec insigniter calefacere.

Ostracitem verò lapidem laudari à quibusdam audio, quasi desiccandi valenter facultatem habeat, ex adstrictione & acrimonia temperatā: vt etiam eum qui Geodes vocatur, abstergere.

Naxiæ verò cotis ramentum, refrigerantis est facultatis.

Ophites lapis abstergendi & frangendi vim habet, ceu etiam vitrum. ipsum enim ex vino albo & tenui epotum, lapides qui in vesica sunt valenter constringit.

Proprietatem verò quibusdam lapidibus nonnulli inesse attestantur: qualem reuera viridis iaspis habet, qui stomachum & os ventriculi suo adhæsu iuuat. Huius etiam lapidis ego quoque periculum abundè feci: torquem enim ex huiusmodi lapillis confeci, & collo suspendi, ita vt lapides ventriculi os attingerēt. perspicuè nanque prodesse videbantur.

Ophitem verò lapidem vir quidam, cui adhiberi fides potest, reuera asseuerauit, appositum iuuare eos qui à serpentibus icti fuissent.

De metallicis.

A

Ales, sales siue fossiles sint, siue ex mari oriantur, similem facultatem obtinent: eáque ex duabus qualitatibus abstergente & adstringente mista est. Vtrunque verò siccare, supra fuit perspicuè declaratum. Differunt autem, quòd sales qui ex terra fodiuntur, sunt densioris essentiæ: ex quo fit vt crassiorum sint partium, magísque adstringant. Sales verò vsti magis digerunt, quàm ignem non experti, quatenus eorum corpus tenuiorum partium est redditum: non tamen æquè ac non vsti, contrahere densaréque etiam firmam substantiam possunt.

Armeniacū vim habet abstergentem, adiuncta leui acrimonia, & adstrictione leuissima.

Arsenicum tam combustum quàm non cōbustum, adurentis facultatis est. Id verò vstione reddi tenuiorum partium planè constat.

Aphronitrum à spuma nitri differt: nitri enim spuma exiccans medicamentum est, aspectu triticeæ farinæ similis: aphronitrū verò farinæ speciem non habet, neque solutum est, sed est concretum & coactum, quo omnes qui in balneis sordes detergūt, vtūtur: habétque abstergendi ac digerendi facultatem. At spuma nitri eiusdem quidem est naturæ, sed tamen essentiæ tenuioris est: nitrum verò mediā habet vim inter aphronitrū & salē. aphronitro enim sola abstergēdi vis inest: sali verò etiā adstringē-

di. Nitro insunt vtræque,sed minima adstringens,multo A verò maior abstergens.

Γ

Gypsum,præter communem omnium terrenorum lapidosorúmque corporum facultatem, per quam siccare dicta sunt,hoc etiam est cõsequutum vt sit emplasticæ facultatis.At combustum non æquè est emplasticum: cæterùm tenuiorum partium,& magis siccans redditur: quinetiam repercutiendi vim habet, & præsertim oxycrato maceratum. B

Δ

Diphryges ex mista qualitate & facultate constat:habet enim in se quiddam adstringens,& acre mediocriter.

Θ

Theion, *id est sulphur*, omne trahendi vim habet.Temperatura calidum,essentiæ verò tenuis est.

I

Ios,*id est ærugo*,gustantibus acrẽ qualitatem offert.Digerens verò & detrahens est,& liquans non teneram modò,sed duram etiam carnem. C

K

Cadmia siccãtis & leuiter abstergentis facultatis est. In caliditatis autem & frigiditatis differentia est quodãmodo temperata. Tenuior autem est quæ botryitis,crassior verò quæ Placitis appellatur.

Cinnabaris acris modicè facultatis est. habet verò etiam quidpiam adstrictionis.

Cisseris pumex quid habet abstergẽs.si comburatur, tenuiorum sit partium:sed vrendo parum acrimoniæ con- D trahit,eámque lauando deponit.

Cæruleus acris est facultatis,detrahẽtisque,ac digerentis potioris quàm cinnabaris.est etiam adstrictionis particeps.

Λ

Lepis, *id est squama*, quædam ferri est, quædã æris, & stomomatis: quidam etiam helitim squamam nominant.Omnes autẽ valenter siccant:sed differunt inter se, & quod magis minúsve siccent, & quòd tenuioris aut crassioris sint essentiæ,& denique quòd maioris minorisve adstrictionis sint participes. E Æris ergo squama in siccando primas tenet.constat enim ex partibus subtilioribus, vtpote quæ nonnihil æruginis assumpsit. Maiorem verò adstrictionem squama ferri obtinet: maiorémque quàm hæc, squama stomomatis. Detrahit autem & liquat carnem magis quàm squama æris: & hac etiam valentius helitis. Omnes autem squamæ non instrenuè sunt mordaces:estque perspicuum, ipsarum consistentiæ substantiam non tenuium, sed crassarum potius esse partium.nam inter ea quæ eandem vim habẽt,id quod partium tenuiorum est, F minus est mordax.

Lithargyrus desiccat,vt cætera metallica omnia:sed hoc efficit moderatissimè.In cæteris verò qualitatibus ac facultatibus quodammodo in medio est,neque manifestò calfaciens,neque refrigerans. Modicæ quoque abstersionis & adstrictionis est particeps, quamobrem medii ordinis in metallicis iure nominatur. Proinde vsus eius est frequens ceumateriæ,vt misceamus iis quæ valentem vim aut mordentẽ, aut adstringentem,aut tale quippiam facientem habent.

Litrũ,id est nitrum, siccat & digerit: sique intra corpus assumatur, crassos humores magis quàm aphronitrum G incidit atque attenuat.Aphronitrum verò,nisi magna vrgeat necessitas,deglutiẽdum non est, nimirum stomacho infensum:siquidem plus etiam quàm nitrum incidit.

M

Melanteria est de numero medicamentorum valde adstringentium, vt etiam omnia propemodum adstringentia tenuitate partium exuperet.

Melan, id est atramentum scriptoriũ, desiccat ipsum quoque mirum in modum. H

Misy,sory,& calcitis,sunt facultatis eiusdem generis, differúntque partium tenuitate & crassitudine. Omnium eorum crassissimum est sory, tenuissimum misy:mediam inter ea vim chalcitis tenet. Adurunt hæc tria omnia, & crustas inducunt:& quanquam vrunt,tamẽ etiam adstringunt. Cæterùm misy nudis corporibus admotum minus quàm chalcitis mordet, quanuis non sit chalcitide minus calidum. Sed hoc ex tenuitate suæ substantiæ eidem inest.

Molybdæna vim habet lithargyro persimilẽ, à media tamen temperatura paulùm quid ad frigidius vergẽs. sed nec abstergentis facultatis est.

Molybdos, *id est plumbũ*, vim habet adstringentem & refrigerantem,eique inest non solùm humida essentia cõpiosa à frigore concreta,sed aëria quoque,&pauca terrea. humidæ igitur essentiæ plurimum in eo esse,id signo est. Plumbum autem solum omnium eorum quæ nouimus, tum mole,tum pondere augetur,si in ædibus subterraneis condatur quæ aërem turbidum habeant, vt quæcunque illic ponãtur,situ celeriter impleantur.Vstum verò plumbum vbi lotũ fuerit,facultatis refrigerantis est:antequam verò abluatur,mistam vim habet.

O

Ostracon,*id est testa*,vim abstergentem & exiccantem obtinet,præcipuè verò quæ caminorum est, eò quòd tosta fuerit.

Π

Pompholyx,si elota fuerit,medicamentum est propè omnium quæ citra morsum siccant, primum: vbi verò hæc suppetat, nemo est qui spodio vti velit, nedum antispodio.

Σ

Sandaracha facultatis adurentis est, quamobrem digerentibus & abstergentibus eam meritò indunt.

Scoria omnis medicamentum est valenter siccans, præ cæteris verò ferri. Argenti verò recrementum propriè helcysma vocant, siccantémque facultatem habet. Stimmi ad communem exiccandi facultatẽ habet etiam adstrictionem.

Stypteria,*id est alumẽ*,vehementissimam adstrictionem habet: quùmque crassarum sit partium, tenuiorum partium quàm alia erit id quod scissile vocant,deinde rotũdum & astragalote. Liquidum verò est abundè crassarum partium,itémque quod placiten, & quod plinthiten nominant.

T

Titanos,calx viua adeò vehementer vrit vt crustam excitet: extincta verò non protinus ipsa quoque crustam inducit,sed post vnum aut duos dies: minus quoque vrit, & minus crustas excitat. At verò tẽporis progressu ne crustam quidem molitur omnino:calfacit tamen eliquátque carnes.Si lauetur, morsum in aqua deponit, efficitque id quod lixiuium vocãt.Cæterùm ipsa sine morsu exiccat.si etiam bis térve & sæpius elota fuerit,morsus fit planè expers,& egregiè citra morsum exiccat.

X

Chalcãthos,id est atramentũ sutorium.Mirabile est in hoc medicamento, quomodo valentissimæ adstrictioni non ignaua caliditas sit admista.Planum ergo est,hoc maximè omnium condire,seruaréque carnes humidas posse: siquidem qualitate humiditatem absumit, adstrictione verò substantiam contrahit atque constipat.

Chalcitis mistam habet adstringentem acrémque facultatem: superat verò acris,vt quæ adeò vehemens est vt carnem exurat, & crustam gignat. Hoc medicamentum vstum minus quidem mordet,sed non minus tamen exiccat:sed & adstrictionis non parum amittit. Proinde fit vt chalcitis vsta potior omnino sit quàm ignẽ non experta:est enim tunc partium tenuiorum facta,nec assumpsit acrimoniam,vt alia permulta faciunt. Nosti præterea,omnia vsta, vbi lota fuerint, moderatiora, minúsque mordacia reddi.

Chalcos, æs combustum, habet quidpiam acrimoniæ,& adstrictionis est particeps.

Chalcu anthos, *id est flos æris*, tenuioris facultatis est quàm vstum æs & squama.

Chrysocolla, & hoc medicamentum ex iis est quæ carnem liquant,non tamen valenter mordet. est autem abundè digerens & exiccans.

Pſimmythium *id eſt ceruſſa* emplaſticum refrigeránſque medicamentum eſt.hæc aduſta in Sandyca, quem vocat, tranſit,medicamentum ſe tenuius, nondum tamen calfaciens. Phycos autem ſeruata ceruſſæ frigiditate partium tenuitatem aſſumpſit, vt eius ope in altas partes corporũ quibus admouetur,eius penetrare vis queat.

Pſoricũ magis ſiccat,minúſque mordet quàm chalcitis,& nimirum etiam ex partibus tenuioribus conſtat.

Ex Galeno,de vtilitate quæ ſumitur ex animalibus, Cap. II.

LAc ſaluberrimum eſt quod neque amarum eſt,neque acidum,neque ſalſum , neque acre, neque fœtidum: ſed quod ſuaue eſt , & parum habet dulcedinis. tale verò ad acres & mordaces fluxiones eſt accommodatiſſimum, eas non ſolùm abluens, ſed corpora etiam illinens , ne in ea nuda cadat quod defluit. præterea lac omne ex tribus ſubſtantiis eſt compoſitum,caſei,ſeri,& pinguedinis.

Serum extergendi vim habet. exterget enim atque abluit citra morſum acrimonias.pars verò caſeoſa & craſſa quæ in lacte eſt,emplaſtri modo abhæret,& eo nomine acrimonias retundit.Totum verò lac (vt vno verbo complectar)medicamentũ eſt leniens,cuius tota quidem ſubſtantia morſu vacat , ſed multo etiam magis vbi moderata coctione maior humiditatis ſeroſæ pars fuerit conſumpta.

Lactis tractationi caſeus annectendus eſt , quoniam lac concretum eſt:non tamen tota lactis ſubſtantia, in caſeum concreuit,ſed craſſa tantùm, tenui & ſeroſa excreta & ſeiuncta.mollis autem & recens caſeus vim habet repercutiendi,& leniter refrigerat:qui verò ex acido lacte conficitur , præter nunc allatam facultatem,leuem etiam digerendi vim obtinet.

Butyrum fit ex eo quod in lacte pinguiſſimum eſt, quemadmodum ſcriptum reliquit Dioſcorides , ex ouillo atque etiam caprillo lacte. concoquentis facultatis eſt, habétque leuem digerendi vim in iis corporibus quæ inter duritiem & mollitiem ſunt media.

Coagulum omne acris,attenuantis, digerentiſque facultatis eſt,& nimirum etiam exiccantis. hoc enim ex ſuperioribus conſequitur neceſſariò.

Fel,aut bilis,hunc ſuccum omnium ſuccorũ qui ſunt in corpore,calidiſſimum eſſe oſtenſum eſt: itaque in calidiſſimis , neceſſe eſt fel cæterorum animalium felli antecellere:in iis verò quæ non ita ſunt calida,hunc etiam ſuccum in illis calidum eſſe proportione, vt quatenus in cæteris inferiora ſunt,eatenus in hoc itidem ſucco ſint inferiora. Quinetiam in animalibus quæ magis ſunt calida, flaua bilis apparet : quæ verò minus, pallida. ſeroſa enim humiditate flauæ bili admiſta, pallida fit. vbi autem calida animalia,aut fame, aut ſiti vexantur , ad colorem atrũ vergit,interim æruginoſo colore,interim cæruleo , interim iſatidis,qui magis fuſcus eſt quàm braſſicæ color.igitur & tu fellis colori diligenter animum attendito,quum medicamentum quod fel accipiat conficies.Scito ergo,ſi præparando medicamento fel impenſè flauum inicias, te illud calidius eſſe facturum:ſi pallidum,mediocriter calidum.Quorundam autem taurorum fel ipſe conſpexi cæruleum , flauo nimirum ſuperaſſato , quod in id medicamentum quod parabatur , inici prohibui , ſed eius loco alterum mediocriter flauum accepi: ille enim taurus vinculis vi tractus ſupra modum fuerat defatigatus , & calidiorem temperaturam acquiſiuit. Volatilium verò animalium biles omnes acriores & ſicciores ſunt quàm quadrupedum : & inter ipſas quoque volucres gallinarum & perdicum biles ſunt vſui medicinæ accommodatiores: miluorum verò & aquilarum impendiò ſunt acres, atque etiam erodunt : ideoque æruginis colorem imitantur , ac nonnunquam atræ ſunt.His igitur earum differentiis perſpectis,itémque affectionibus quæ magis,quæque minus exiccatione indigent, cognitis, ſi vnam modò quam volueris re expertus fueris,inde ad alias via & ratione tranſire poteris , vt ſemper eam quæ affectioni conueniat accipias.

A Sudor eius qualitatis eſt particeps quæ ſalſa & ſalſuginoſa nominatur:& ſæpe etiam in eo apparet amarities.

Vrina omnium animalium calida eſt, minus verò frigidiorum.Vrina hominis omnium propè aliarum eſt imbecillima,exceptis porcis domeſticis quibus execti ſunt teſtes.illorum enim totius corporis temperatura eſt hominis temperaturæ perſimilis,& æquè debilis vrina.Cæterùm vrina hominum, vt ſiquid aliud , extergendi vim habet:quod fullones præcipuè indicant qui ſordes veſtiũ ea expurgant atque extergunt.

B Saliua imbecillior eſt eorum qui comederunt atque biberunt:valida & acris eorum qui ingenti fame premuntur,aut ſiti enecti ſunt. Saliua autem tota ſui ſubſtãtia aduerſiſſima eſt beſtiis hominem interficientibus.Vidi ego ſcorpionem in quem ſaliuam ſolam homo conſpuiſſet, occiſum fuiſſe: idque protinus à ſaliua eſurientium & ſitientium:tardè autem à ſaliua eorum qui potu paſtúque ſe expleuerant.

Stercus omne maximè digerentem habet vim. quoddam autem aſſiduo in vſu habetur, quoddam verò rario-
C re.Frequentiſſimè verò caprillo vtimur: σπύραθον propriè nominant.Digerentis atque acris facultatis eſt,vſque eadeo vt induratis tumoribus conueniat.Hoc autem combuſtũ tenuiorum quidem partium,ſed non tamen acrius perſpicuè apparet.Eiuſdem autem tum combuſti tum non cõbuſti,vis eſt abſtergens,digerens: ac digerens quidem nõ exigua.Generalis autem & communis facultas eadem omnibus ineſt:verùm pro animalium naturis variatur.quorum enim eſt temperatura ſiccior , eorum ſiccius ſtercus eſt,quemadmodum calidiorum calidius .Sed nullum eſt
D quod refrigeret,ſicut nullum etiã humectat : quin pro natura quoque eorum quibus animãtes veſcuntur,multa in erit differentia:proinde in hominibus potius quàm cæteris animantibus,eſt etiam maior:quandoquidem ii diuerſiſſimis alimentis vtuntur.Quid enim ſimile habeant qui allium cæpáſque comedunt,& qui cucurbitam, ſi ita fors ferat ? Stercus verò bubulum vnà cum exiccante,trahentẽ quoque facultatem obtinet . Crocodilorum verò & ſturnorum qui ſolam oryzam comederint,abſtergentem exiccantémque vim habent vtranque moderatam:& multo moderatiorem & hebetiorem ſtercus ſturnorum.

E Sordes hominum ſiccantis facultatis eſt,habétque calidiratis aliquid:ſordes verò quæ lanis ouium inhæret,ex qua œſypum,vt vocant,conficiunt,vim habet concoquẽdi butyro ſimilem:habet verò etiam parum facultatis digerentis.

Carnes viperarum digerentem & ſiccantem valenter vim habent,ſimúlque moderatè calfaciũt:properat enim earũ vis,vt videtur,ad cutim,per eam videlicet euacuans excrementa quæ ſunt in corpore.Quibus ergo mali ſucci
F copioſè in corpore redundant,magnus pediculorum numerus exoritur,& à cute ſquama abſcedit,ac decidit extima cuticula, ad quã retinẽtur craſſi terreiq; humores, qui ad cutem protruduntur,à quibus ſcabies, lepræ , atque elephantiaſes exoriuntur.

Cochlearum caro contuſa prius in mortario , deinde læuigata,maximè exiccans fit omnium partium quæ humiditatem excrementitiam habent,atque adeò vt hydropibus etiam conueniat.

Adeps à pinguedine differt quòd ſit craſſior. Quamob-
G rem animantibꝰ quorum tota natura magis terreſtris eſt, adeps prouenit: quemadmodum iis quorum eſt humidior,pinguedo.Proinde pinguedo igni admota celeriter liqueſcit:eliquata verò nõ facilè cõcreſcit: adeps nõ facilè liqueſcit,& fuſus celerrimè coit,multóque pinguedine durior videtur.Sus ergo bene habitus multam habet pinguedinẽ propter naturalem tẽperaturæ humiditatẽ.Boues autem & capræ,& cætera huius generis cornigera,plurimũ adipem ob ſiccitatem gignunt.Tu verò ſi vis, oleoſam & pinguem in animalibus ſubſtantiam omnem adipem ap-
H pellato,vt plerique medici ſolẽt.Simili quoque modo pinguedinem nominare tibi licebit . Cæterùm adeps ſuillus eſt omnium ferme aliorum humidiſſimus,ac proinde vicinã oleo vim actione ſua poſſidet:ſed oleo magis emollit & concoquit, ob eámque cauſam cataplaſmatis quæ

ad inflammationes valent, commiſcetur. qui vero mordicationes ſentiunt aut in recto inteſtino, aut in colo, iis potius caprinum adipem quàm ſuillum iniicimus, nõ quòd acrimonias magis obtundat, ſed quòd caprillus ob craſſitiem celerius concreſcat. Porrò ob eſſentiæ tenuitatem nonnulla acrimonias magis obtundunt, vbi in alto mordicatorum corporum moleſtia inhæſerit. Quod enim tenuium partium eſt, tota corpora penetrat, & omni laniei ipſum mordicanti permiſcetur. hácque ratione adeps anſerinus quæ in imis corporum partibus mordicant, magis obtundit: eſt etiã ſuillo calidior. Inter hos medius eſt gal- B linaceorum, & gallinarum adeps: ac calidior ſemper ſicciórque eſt maſculorum animaliũ: & ex his ipſis, exectorum minus calidus eſt & ſiccus. mas enim caſtratus eiuſdẽ generis fœminæ ſemper eſt ſimilis. Omnis igitur pinguedinis facultas eſt, vt humana corpora humectet & calfaciat. ſingularum autem pinguedinũ differentiæ ex maiore & minore ſumuntur: ſuis enim pinguedo, vt ad nos referatur, humectare largius poteſt, ſed non æquè excalfacere: ſed talis eſt calor pinguedinis ſuis qualis ſpectatur in nobis. Taurinus adeps eſt ſuillo multo calidior & ſiccior. C Vitulinus & calore & ſiccitate eſt taurino inferior, & hœdinus caprillo: ſed & caprinus hircino, & taurinus leonino: is enim adeps omnium propè quadrupedũ adipe maximè digerit. nam & calidiſſimus, & partium tenuiſſimarum eſt. omnis verò adeps vbi inueterarit, ſeipſo fit calidior, & tenuiorum partium, atque ita ad euocandum & digerendum eſt potior.

Medullæ facultas eſt, vt indurata & ſcirrhoſa corpora emolliat, ſiue muſculis, ſiue ligamentis, ſiue viſceribus id eueniat. optimã verò ſemper expertus ſum ceruinam, D deinde vitulinam. taurina verò & hircina acrior, ſicciórque eſt: ex quo fit vt duritias ſcirrhoſas diſſoluere non queat. Non modò autem medulla ex oſſibus ſumitur, quæ reuera medulla eſt, ſed etiam ex ſpina, quam ſpinalem medullam vocant, quæ & ſiccior & ſqualidior eſt quàm reliqua: eſt enim illa mollior & pinguior. quamobrem ego ſpinalem ſeorſum per ſe abſque illa recondo.

Capitum mænularum vſtorum vis eſſe videtur deſiccans, & non admodum acris: hoc enim alicui ex combuſtis conuenit, quemadmodum omnibus communis E eſt exiccatio.

Cornu ceruinum & caprinum vſtum & elotum ſiccantis facultatis eſt.

Caſtorium exiccat, calfacit, & digerit: idque ei cum multis aliis medicamentis eſt commune. quoniam verò eſt abundè tenuium partium, idcirco eius vis maior eſt quàm cæterorum quæ æquè calfaciunt & exiccant. nam quæ tenuium partiũ ſunt medicamenta, efficaciora ſunt quàm quæ ſunt craſſarum, etiamſi parem vim ſint ſortita, propterea quod ingrediantur, & in imas admotorum F corporum partes penetrent, ac potiſſimum vbi denſæ illæ fuerint, vt ſunt nerueæ. eſt igitur perſpicuum eas à caſtorio vel ob hanc cauſam magnopere iuuari.

Renes ſcincorum bibunt quidam, vt qui penem intendant. cuius rei contrarium efficere videtur lactucæ ſemen ex aqua potum.

Caprinæ vngulæ cinis attenuandi vim habet: aſininæ verò, ſtrumas digerendi, ſi oleo ſubigantur: ſi verò ſiccus fuerit inſperſus, ſanare perniones poteſt.

Oſſa combuſta valde digerentem atque exiccantem G vim obtinent.

Senectam ſerpentis, ſi aceto ferbuerit, dentium curare dolorem quidam memoriæ prodiderunt.

Ouilla pellis recens detracta, & iis qui quoquo modo fuerint flagris cæſi iniecta, maximè omnium adiuuat, adeò vt vna die & nocte eoſdem curet.

Equorum lichenas ex aceto læuigatas, ad comitiales & ferarum morſus efficaces eſſe nonnulli literarum monimentis conſignarunt.

Telam aranearũ vlcera ſummæ cutis ab inflamma- H tione tueri, ſunt qui ſcribant.

Veterum coriorum cinis, vlcera ambuſta, & quæ vocantur intertrigines, curat.

Buccinarum & purpurarum teſta combuſta vim ex- A iccandi obtinet.

Oſtreorum teſta combuſta ſimilis facultatis eſt teſtæ buccinarum: ſed quæ ſit tenuiorum etiam partium, vel (vt dicam verius) minus craſſarum. habet etiam contrahendi vim quandam.

Sepiæ teſta abſterget & ſiccat non ſecus quàm aliæ teſtæ eorum quæ teſta conteguntur. Cæterùm in ea eſt tenuitas partium præ cæteris eximia.

Lanæ cõbuſtæ vim acrem calidámque habent, partium tenuitate adiuncta.

B Pili vſti æquè ac lanæ combuſtæ, calfaciendi & exiccandi vim habent egregiam.

Ouorum album & tenue, eſt omni morſu vacãs, neque vnquam nos fruſtratur: vt lac in animalibus cruditatem perpetientibus, aut fame ſitique enectis, aut quæ cibis paſta ſunt prauis. Ouis autem vnicum ineſt malum, quod eis vetuſtas affert: quod facillimè quis vitabit ſi recẽtibus vtatur. Vſitatiſſimum verò eſt, ac facillimè nobis ſuppetit ouum gallinarum: idcirco nihil aliorum ouis indigentes, eo vtimur: quanuis eandem cum illo naturam C habeant. temperatura verò eius eſt paulò frigidior quàm cõmoderata. Ipſe itidem vitellus ſimilis naturæ eſt: quãobrem ouis elixis aut aſſis morſus expertibus ceratis miſcetur. Eſt tamen perſpicuum leuem inde differentiam ouis accedere, vt paulò magis exiccent aſſa quàm elixa: & quantum huius facultatis naciſcuntur, tantum etiam eius amittunt, quæ ad mitigandum valet. refrigerat enim modicè ouum, & citra morſum exiccat.

Erinacei vtriuſque tam marini quàm terreni corpus totum combuſtum cinerem efficit, cuius facultas abſter- D gat, euocet, ac detrahat.

Cochlearum combuſtarum cinis egregiè ſiccantis facultatis eſt, quæ etiam ex combuſtione caloris quidpiam acquiſiuit. Cæterùm hæ non combuſtæ ſiccant etiam egregié.

Cancrorum fluuiatilium combuſtorum cinis æquè ac prædictus exiccat.

Gallinarum ſimplex ius retinendi vim habet, vt veterum gallorum aluum ſubducẽdi. coquendi autem ſunt cum ſale diutiſſimé.

E Adarcion acerrimum calidiſſimúmque eſt, proinde ipſum per ſe inutile eſt. Commiſcetur autem iis quæ vim eius retundunt, atque ita magni vſus redditur ad eas affectiones quibus excalfactione opus eſt, foris admotum: nã intra corpus ob nimiarum virium vehementiam ſumĩ nullo modo poteſt.

Alcyonia extergunt omnia, atque digerunt, habéntque acrem qualitatem, & calidam facultatem: ſed non paulo maiorem vel minorem, & in his ipſis quæ diximus, pro totius eſſentiæ tenuitate.

F

Ex Xenocrare, quæ buccinæ & purpuræ emplaſtri modo iuuent, Cap. III.

Huius capitis principium deſideratur, medium imperfectum eſt, & finis non extat.

* * *

illitæ verò maculas quæ mulierum ora deturpant, detra- G hunt & detergunt. malagmatis verò modo impoſitæ, ad teſtium tumores tollendos, & tophos minuendos ſunt accòmodatiſſimæ: itémque ad eos in quibus iam humores ſunt, aut futuri ſunt, * & ad omne abſceſſus & tuberculi genus. Ergo ſi inungantur, ſcrotum contrahũt, abſceſſúſque ad diuiſionem apti, abſque euidenti ſenſu digerũtur. Sed efficacius eſt id quod habet hoc modo: Argenti ſpumæ drach. CVI. cineris buccinarum drach. XVII. olei veteris cyath. XXX. ceruſſæ drachmæ XX. reſinæ terebinthinæ drach. XIII. thuris drach. VIII. aquæ cyath. IIII. Argẽti ſpu- H mam, ceruſſam, buccinas, & thus, ſingillatim læuigato in mortario, tum aqua & oleo affuſis diligenter omnia commiſceto, & confricato, & in olla noua decoquito, continenter rudicula commiſcens, ne aduratur: vbi ſemicocta hæc videbis, reſinam, deinde thus adiicito, & ad probam

consistentiam,non tamen ad multam duritiem coques. postremo loco cinerem inijcies:vbi paululum ferbuerit, ollam ab igni auferes, & medicamentum exceptum ad vsus seruato & recondito.Hoc præter omnium opinionẽ facit tum ad supradicta,tum vel maximè ad maligna vlcera,& depascẽtia,& quæ ægrè sanescũt. Eædem buccinæ ex melle ad parotidas faciunt,quæ etiam mammas obsideant,idémque præstant ex aqua illitæ. valent etiam ad capitis vlcuscula dẽsa,rubra,paruis mammis similia, quæ faui nominantur.magnæ quoque & duræ purpuræ idem quod buccinæ præstant.

* * *

Si enim solo auxilio simplicium medicamentorum omnes affectiones, quæ præter naturam nobis accidunt, curare possemus, profectò compositis medicinis nunquã indiguissemus:nunc verò nõ ita res est, sed sæpenumero simplex medicamentum ad nullam rem est vtile:siique ex calfacere corpus velimus,nullũ tale nobis simplex suppetet.Est autem vnus compositorum medicamentorum vsus,quum ex iis quæ sunt eiusdẽ generis vehemens molli cõmiscemus, vbi nobis medium desit: alius est ex mistione eorum quæ sunt generis diuersi,quæ apta ratione conficitur. Raro enim affectionem inuenias quæ vel digerentia & repellentia solùm postulet:idcirco fit vt sæpenumero, idque statim inter initia, omnino verò paulò pòst aliquid digerens commiscere cogamur. si verò etiã vehemens dolor adsit,mitigantia indemus. Ac medicamẽta quidem quæ ad vsus quamplurimos valent, suntque præstantissima,contrarias facultates in se continent:at nõ nulla ex simplicibus,ne ad vsum quidem perduci sine alterius cuiuspiam admistione possunt: veluti quum medicamẽtum parandum est quod agglutinandi vim habeat.

Cætera periere.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM
Liber vicesimus quartus:in quo habetur totius humani corporis dissectio.

Iohanne Baptista Rasario Nouariensi Medico interprete.

Ex Galeni commentariis,de cerebro, atque eius membranis, Cap. I. A

CErebrum diligenter commodéque nudãdum in primis est:quod vbi feceris,membranam duram iuxta mediam ipsius longitudinem multo crassiorem videbis,atque ita ad aliquẽ locũ vsq; descendentẽ, qua potissimum parte media caluariæ suturarum habetur:eodémque modo sub sutura labdoide B crassam membranam duplici plexu firmatam simul & cerebrum aliquatenus ingredientem cõspicies. Venæ quoque per ipsam vtrinque singulæ iuxta suturæ labdoidis latera excurrũt. Vbi verò hæ in idem inter se cõuenerint,is locus est fere altissimus eorum qui in orbem circumiacent:nec etiam æqualis ab eo tum anterior tum posterior cerebri pars existit,sed anterior est multo maior. Verùm ad id quod habetur elatissimum, accedit etiã altera crassæ membranæ cõduplicatio, vt aliarum partium omniũ C quæ cerebrum in orbem comprehendunt, crassitie quadrupla esse videatur :quinetiã tertia alia vena præter duas antedictas,per longitudinẽ porrigitur,in anteriora excurrens. Quid enim aliud quàm venam appellabis eiusmodi vas quo sanguinem contineri appareat? Videbis autem ipsas cauitates non habere venæ tunicam quæ simul per ossa capitis ascendat: sed quumprimùm venæ caluariam attingunt,crassam membranam ibidem duplicari, internámque regionem instar fistulæ sinuatã in vasis formam, D sanguinem recipere,& qualem acceperit conseruare. Vbi verò duæ venæ inuicem congrediuntur, eam regionem Herophilus ληνὸν, hoc est torcular, nominauit. ea porrò quam ipse sic vocat,magis profunda: altera verò venarũ exiguarum torculari incumbentium congressio in superficie est sita: quæ prope crassam membranam non secus est facta. Cæterùm hic processus in ea parte oritur vbi sutura labdoidis squamatis ossibus connectitur. At tenuis membrana stabilit simul ac tegit cerebrum, & præterea E vasa quæ in ipso sunt, ligat omnia.Est autem similis secũdis fœtuum, & animalis mesaræo: siquidem vtrunque horum ex multis arteriis atque venis sibiipsis propinquis, & membrana tenui intermedia spatia contexente factum est, ad eundémque modum membrana omnes cerebri arterias & venas connectit: eáque non modò cerebrum complectitur, verumetiam in profundum eius sese insinuat, ac in omnes partes peruadit, totúmque pertexit, ac quoquouersus se ad internam vsque ventriculorum capacitatem extendit. Est etiam cerebri tegumentum crassa membrana: aut potius non simpliciter tegumentum nominari debet,sed quoddam veluti propugnaculum propulsandis caluariæ offensionibus obiectũ. at tenuis membrana innatum eius operimentum est:crassa enim ab eo seiuncta est,tantũ vasculis excidentibus cohærẽs.Itaque tenuis mẽbrana prius,deinde verò dura,fuit locata,quæ quanto osse est mollior, tãto est tenui durior: quanto verò tenuis est hac mollior,tanto cerebrum est tenui mollius.Quibus quidem fit rebus vt choroidis membrana innatum cerebri operimentum sit,vt in animali corium. Huius præterea crassa non est illa quidem innatum operimentum, sed multis tamen locis adhærescit. Ipsius rursus crassæ integumentum est os extrinsecus circundatum,quod κρανίον appellant,quòd quasi κράνος, *hoc est galea* quædam superiaceat: sed quum natura connatam cranio membranam facere non posset,multa vincula ad eius securitatem est machinata.Quænam inquã hæc sunt vincula? ab ipsa mẽbrana exoriũtur tenues membranæ quædam. viæ autem, vt foras erumpant, suturæ capitis sunt. Hæc enim vincula extenduntur, singula versum cranij partem sibi directam,vnde originem traxerunt,atque inde progressa,sibi mutuò concurrũt,& decussantur,& coalescunt, & planè in vnum conducuntur, communémque ex seipsis omnibus membranã procreant, quæ περικράνιος nominatur: hæcque ipsa crassa membrana cranium succingit, ac cerebrum dilatando tum accedit, tum recedit, in media regione quæ inanis est. Ipsum verò cerebrum substantia est neruis simillimum, quorum erat futurum principium,nisi quòd illis est mollius:ac mollius quidem anterius,durius verò posterius,quod ἐγκεφάλιον καὶ παρεγκεφαλίδα etiam anatomici nuncupãt:quæ dura membrana duplicata dirimuntur, & per solum meatum, qui sub capitis vertice est,ac per corpora meatum ipsum ambientia coniunguntur.Ventriculi autem cerebri duo sunt anteriores, inspirationem expirationémque & efflationem ex cerebro facientes,quod alibi demõstrauimus: vbi etiam probatum à nobis est,eosdem prius conficere, ac præparare spiritum animalem cerebro, & etiam infernis eius partibus quæ ad nares spectant, olfaciendi instrumentum esse,& simul veluti ductus & canalis ad excrementorum effluxionem accommodati vicem præstare. Vnus autem

ventriculus in cerebello est, qui spiritum animalem in anterioribus ventriculis confectum trãssumit: quamobrem vnum meatum ab iis ventriculis in hunc pertinere fuit necesse. Quocirca meatus qui ab anterioribus ventriculis in ipsum prorumpit, maximus conspicitur, per quem solum parencephalis est cum cerebro connexa. Sic enim vtranque partem appellare Herophilus consueuit, & posteriorem partẽ παρεγκεφαλίδα vocat. Quum igitur cerebrũ, (vt antè diximus) à parencephalide crassæ membranæ duplicatione sit diremptum, ipsumque oporteat aliqua ex parte illi coniungi, vt antè dictum meatum generaret, in vnum prius locum vtrosque vẽtriculos terminauit: quem etiam quartum totius cerebri ventriculum aliqui anatomici vocant: ex hac nanque cauitate profectus meatus, spiritumque ea contentum excipiens, parencephalidi trãsmittit. Pars autem cerebri quæ supra cauitatem est, veluti domus tectum quoddam in cauæ sphæræ superficiem circumacta, non immeritò videtur appellata καμάριον καὶ ψαλιδοειδές, quod huius generis ædificia architecti καμάρυς καὶ ψαλίδας, *hoc est testudines & fornices*, solent nominare. Corpus verò hoc quod ad principium meatus est situm, qui ventriculum medium cum posteriore cerebro coniungit, quod ab anatomicis κωνάριον appellatur, substantia quidem est glandula, figura autem est cono persimile, vnde ei nomen est ductum, hãncque glandulã cono similem, magnæ venæ diuisionem opplẽtem, à qua omnes fere qui in anterioribus ventriculis sunt, plexus choroides conflantur, in eundem vsum in quem reliquæ glandulæ venarum diuisionem firmantes, factam fuisse arbitror. Epiphysis verò quæ per totum meatum extenditur vermi similis, spiritus transitui præest ac dominatur: cuius sanè positio & natura & cõmunio cum vicinis partibus, sic habet: Ex vtraque meatus parte tenues ac prælongæ sunt cerebri eminentiæ, quæ γλουτία, *hoc est paruæ nates* appellantur: quarum concursum, hominum femoribus inter se coniunctis præcipuè comparares. sunt etiam qui διδύμοις *id est testiculis*, eas assimilent, & didymia nominent. Nonnulli verò corpora conario vicina vocant didymia: quæ verò deinceps sequuntur, glutia. sinistræ igitur dextræque meatus partes, horum ipsorum sunt corpora: superiores verò à tenui quadam membrana, non tamen imbecilla, operiuntur, quæ vtrinque glutiis coniungitur. quæ quidem membrana ad posteriorem vsque ventriculum exporrecta, finis inferior est epiphyseos vermi similis, quæ nihil habet didymis & glutiis simile: etenim ipsa variè articulata est. hæc autem vbique sunt similia, sed nõ vbique composita: nam præterquàm quòd variè articulata hæc epiphysis est, videturque ex quamplurimis particulis per tenues membranas cõnexis composita, id quoque habet præcipuum vt connexa eius ac tenuis sit ad ventriculum posteriorem extremitas, quo loco in superiacentem membranam desinere eam diximus. Inde autem aucta paulatim atque amplificata, dorsum habet glutiorum distantiæ propemodum æquale: quamobrem longa secundum meatum exporrecta, ipsum totum perfectè obstruit: retro autem in orbem reflexa, membranam suis conuexis partibus connatam simul ita abstrahit, totumque meatũ tantum aperit quãtum ipsa retro cesserit. Quum enim reflectendo in sphæræ modum fiat rotunda, & in seipsa cõsideat, quãtum minuitur longitudo, tantum latitudo adaugetur: quocirca consentaneum est vt ea paululum reflexa, & ideo paulo magis amplificata, fines eius inferiores in solas meatus partes, quæ ad basim sunt, quæ angustissimæ sunt, ingredi nequaquam possint: at si fiat maior refractio, & ob id latitudo augeatur, maior etiam meatus portio aperiatur: quoniam semper tantum aperitur quantum conuexitas in ipsum ingressura cõtinuò minuitur. Natura autem eam dorsis glutiorum ligamentis adnexuit, quæ dissectionum periti vocant tendones, à quibus vtrinque constricta & coërcita sic continetur vt errare non possit. Porrò natura magnam curam adhibuit vt excrementa cerebri excernatur. quum enim eorum sit duplex genus, vt alia sint tanquam vaporosa & fumosa, quæ suapte natura in sublime feruntur, alia verò tanquam aquosa & limosa, quæ suo impetu deorsum ferũtur, duplices quoque ipsorum excretioni meatus adhibuit, atque eos quidem qui leuia excrementa erant vacuaturi, in altum adduxit: qui verò grauia & deorsum repentia, decliues effecit. Caput enim omnibus corporis partibus veluti tectum quoddam calidæ domui est superpositum. idcirco fit vt quũ omnia quæ à partibus subiectis sursum efferuntur, fuliginosa ac vaporosa excrementa caput excipiat, ei multas transpirationes natura machinata sit, simul quidem os capitis efficiens fistulosum, simul etiam suturis, quas vocant, variè coarticulatum, per quas vaporosorum & fumosorum excretiones fierẽt, quæ nec semper perspicuè cerni possunt, nec quum in toto corpore, nec quum in capite fiunt, vt potè quæ præ tenuitate interdum nos lateant. Cæterùm decliues cerebri meatus tum per palatum in os, tum per nares, conspicuis magnisque orificiis, sensui manifesta crassáque excrementa eructant. Ac duorum quidem meatuũ, qui in nares pertinent, fabrica est huiusmodi: Ipsa dura membrana quæ cerebrum contegit, instar cribri est perforata: atque etiam magis variè perforata sunt ossa quæ sunt ei præposita, & quemadmodum spongiæ, neque rectà sibiipsi meatus respondent, neque recti planè sunt omnes, sed plerique sunt tortuosi, atque anfractibus pleni, vt alia quædam longa circuitio longúsque error prius cõficiendus sit ei, quod per eos ad cerebrum sit peruenturũ. Quamobrem fit vt neque aliud quidpiam durum corpus extrinsecus cerebro incidat, neque aër frigidus nobis inspirantibus rectà in cerebri ventriculos sese sincerus insinuet. Postquam autẽ semel hæc propugnacula spõgiis similia, quæ ab anatomicis à cribri similitudine, ἠθμοειδῆ vocantur, tutelæ ipsius cerebri causa extiterunt, etiam trãspirationem per ipsa perfici necesse fuit. nam per inspirationem odorum fit dignotio: per expirationem verò excrementorum expulsio, in huiusmodi actionibus impetus motionis ipsius spiritus, multa eorum quæ pertransire per se non possunt, vnà secum attrahit. Ex aliis verò duobus meatibus qui ad palatum perueniunt, alter ex pro fundo medii cerebri ventriculi profectus, fertur deorsum: alter verò emergit quidem à meatu qui cerebrum parencephalidi connectit, sed ad cerebrum deorsum obliquus fertur. Quũprimùm verò in idem inter se conuenerint, locus quidam communis vtrosque excipit cauus ac decliuis, cuius labrum supernũ est circulus absolutus: inde autem semper magis ac magis arctatus, descendens in subiectum adenem inferitur amplæ sphæræ similem, qui manifestam ipse quoque cauitatem habet. Hunc autem excipit os cribro cuidam simile, per quod via crassiorum incrementorum in palatum est facta. Vtilitas verò singulorum instrumentorum quæ viæ ipsi insunt, est cauitas quæ meatus excipit, quam nonnulli à figura πύελον, *hoc est peluim*: nonnulli verò ab vsu, χοάνην, *hoc est infundibulum*, nominant: quæ, supernis quidem partibus quasi cisternæ cuiusdam vsum præbet, infernis autem, vt etiam nomen ipsum indicat, infundibulum imitatur: parte autem decliui meatum habet sensibilem vsque ad ventriculum adenis. Quoniam autem hoc cerebro supernè coniungi oportebat, infernè autem in adenem inseri, iurè factum est vt membranosum extiterit. Ergo portio membranæ tenuis protensa hoc corpus peluis constituit. Quem verò plexum retiformem vocant, maximè omnium quæ illic sunt, admirabilem, ibi est constitutus, complectens in orbe adenem ipsum, & retro longissimè pertingens. toti enim propemodum cerebri basi hic plexus subiicitur: estque non simplex rete, sed eiusmodi vt si vulgaria piscatorũ retia plura alia aliis accumulata superiniicias. Naturali autem huic reti hoc ipsum inest vt alterius replicationes alterius replicationibus sint connexæ, neque ex eis seiunctum vllum capere queas. Quum enim omnia continua serie connexa inter se sint, efficitur vt id vnum quod ceperis, alia consequãtur. Non est autem ex quauis materia confectum, sed maximam portionem earum arteriarum quæ à corde sursum ad caput feruntur, natura materiam huic admirabili plexui subiecit: nam exiguæ propagines quædam ab ipsis in collum ac faciem, partésque externas capitis abierunt: reliquum autem omne, vt à principio fuit, rectà per thoracem & collum sublime ad caput fer-

tur, excipitque amicè, quæ ea parte est, cranii portio, & aperto in se foramine intra caput sine molestia deducit. excepisset autem & crassa membrana, eratque iam perforata rectà ad illarum impetum: & opinari ex iis omnibus quispiam potuisset, ipsas ad cerebrum properare, sed non ita erat: nam cranium prætergressæ medio inter hoc & crassam membranam loco, primùm quidem in longas ad modúmque exiles arterias diuiduntur: deinde verò pars earum in capitis anteriora, aliæ in posteriora, aliæ ad læuam, aliæ ad dexteram inter se mutuò complexæ feruntur, vt aliam de se opinionem faciant, quasi itineris ad cerebrum oblitæ videatur. Verùmtamen non ita se res habet: nam rursus ex multis illis arteriis, velut radicibus in truncum coalescentibus, alia coniugatio arteriarum nascitur, ei quæ initio à corde sursum ferebatur æqualis: atque eo modo per crassæ membranæ foramina ad cerebrum subit. Cæterùm quodnam tandem hoc miraculum sit, dictũ est antè quamsæpissime. Vbi enim natura diligenter materiam conficere vult, diuturnam ei moram in coctionis instrumentis parat. Quocirca quum spiritus animalis qui in cerebro est, magis exquisita indigeret confectione, plexum retiformen natura flexuosiorem effecit. Totũ enim cerebrum iis arteriis multifariam diuisis est pertextum: & multæ ipsarum diuisiones in eius ventriculos desinũt, vt etiam venarum ex vertice ipsius descendentium: ex oppositis enim locis arteriis occurrunt, & in omnes eodem modo cerebri partes, atque adeo in ventriculos distribuũtur. Hac superuacanea quidem excernũt, sanguinem verò continent: quemadmodum arteriæ spiritum maximè omnium respirant, qui longo tempore in eis cõtẽtus ac cõfectus, in cerebri ventriculos incidit. Atque à corde sursum per thoracem ac totum collum, venas & arterias vsque ad caput natura perduxit, inde arterias ad retiformen plexum vt diximus: venas autẽ ad summum capitis verticem intra cranium perduxit, vbi crassa membrana duplicata intra seipsam mediam venas recipit.

De cerebri diminutione, Cap. II.

CErebri imminutio (quemadmodum Hippocrates author est) in caluescẽtibus efficitur, vt ossa sincipitis fistulosiora tenuioráq; cæteris, & superadiacentia, ob cerebri defectionem exarescant, quum ad ea vsque cerebrum non pertineat, neque ea possit attingere: subsidet enim, & depressum in suam basin concidit. His autem ossibus resiccatis consequitur vt ipsa quoque prætenta cutis inarescat, quæ quidem in caluis vel ipsi sensui mirum in modum sicca apparet. Quum igitur cerebrum valde siccum factum est (vt quibusdam in extrema senectute contigit) tunc etiam neruorum exortus inarescere est necesse: quã obrem neque perinde vident ac prius, neque audiunt, neque aliud quicquam aut sensibus aut motibus qui à volũtate proficiscuntur, valenter perficiunt: sed omnia earum actionum instrumenta per quæ prius fiebant, exoluta, infirma, debiliáque redduntur.

De spinali medulla, Cap. III.

SPinalis medulla duas membranas habet crassam & tenuem, à membranis cerebrum contegentibus exortas, quibus est etiam coniuncta: sed his tertium corpus extrinsecus est obductum, veluti operimẽtum quoddam, & pro pugnaculum medullæ ipsius, quod initium exortus à capitis coronis ducit. Eius natura eadem est cum natura ligamentorũ, * quatenus ex osse perinde ac ligamentum est confectum: quanquam hoc colligat quodammodo totam faciem in corpus pertinens duplicatum intermediis earum regionibus. Simile porrò est tum crassitudine, tum colore, tum duritia, crassæ membranæ. Sectum verò hoc ligamentum, siue per lõgitudinem, siue per latitudinem, siue vtroque modo, nihil noxæ animati affert: quemadmodum etiam si dura membrana secetur, nullum detrimentum animal sentiet: quinetiam si medullam ipsam spinalem per longitudinẽ secueris, nihil damni inuehis. Vterque enim neruus qui ex coniugatione oritur ex spinali medulla, obliquus per vertebrarũ cõpages exoritur, vt dexter in dextram, sinister in sinistrã partẽ vergat. Sin autem sectio obliquè adhibeatur, tum animalis partes motu priuantur, quæcunque principium neruorum in eas A pertinentium habent infra spinalis medullæ sectionẽ. Idcirco fit vt ex neruorum dissectione facillimè possis dignoscere quænam affectiones ex cuiusque partis medullæ spinalis sectione consequantur. Nunc verò tantummodo addam, si sectio in ea parte fiat quæ est inter caput & primam spinalis medullæ vertebram media, quà membrana finem posterioris cerebri ventriculi contegens inciditur, animal statim totius corporis vires & sensum amittere. quam etiam partem in tauris, ab iis qui boues immolant, videmus præcidi. At sectio quæ post primam verte- B bram fit, eadem inducit symptomata, non quia solùm eũ ventriculum contingat, sed etiam quia & artus omnes animantis dissoluit, & omnem præterea respirationem adimit. Idem quoque eueniet si eam quæ est post secundam, tertiámque & quartam vertebram secueris: si modò eam ita diligenter præcidas vt neruum qui in eius compage est, & ad quintam vsque vertebram propagatur, incidas: sed colli initium animalibus ita dissectis mouetur. At sectione quæ in spina post quintam vertebram fit, cum cæteræ pectoris partes dissoluuntur, tum verò septum trans- C uersum ferme innocuum seruatur, & excelsi musculi parũ quippiam offenduntur. At quæ post sextam fit, superiores quidem pectoris musculos pari modo lædit, septum verò transuersum minus quàm ea quam modò diximus: quæ deinde post septimam, atque etiam magis quæ post octauam, nullam omnino fert motioni septi transuersi noxã, & sublimium musculorum, & colli etiam totius motui nihil fere nocet: at musculorum intercostalium aufertur motus omnis, facta in omnibus colli vertebris sectione. Et quemadmodum facta spinalis medullæ sectione post D primam colli vertebram, totius thoracis motus amittitur, ita etiam omnis intercostalium musculorũ actio deperditur. omnino verò paululum eius seruatur, facta in secundo intercostali sectione. atque ita proportione deinceps semper fit vt intercostales musculi qui supra sectionem sunt, actionem suam obeant, inferiores verò resoluantur.

De oculis, Cap. IIII.

IN vtrunque oculũ productiones à cerebro immittuntur: quæ dum per ossa transeunt, cõpactæ quidem sunt, quò ab iniuriis sint tutiores: sed quumprimum ad oculos E ipsos peruenerint, solutæ iterum atque amplificatæ, & in orbem, instar tunicæ, humorem vitreũ complexæ, in crystallinum humorem inseruntur, qui quidem crystallinus humor est primum videndi instrumentum: isque albus, splendens, clarus, & purus est factus: siquidem hac solum ratione futurum erat vt à coloribus immutaretur: at nutriri ab ipso sanguine planè non licebat, vt qui multum ab eo qualitatibus differret: sed alimentum quoddam familiarius postulabat. id quod ei nimirum contigit: comparatúmque ei à natura fuit alimẽtum accommodatum, F humor vitreus, qui quanto crassior est sanguine & magis albus, tanto ipse à crystallino tum crassitie tum perspicuitate superatur. Neutri autem horum humorum vena est: ex quo perspicuum est, vtrunque per trãssumptionem nutriri, crystallinum à vitreo, & vitreum à corpore ipsum ambiente, quod ex cerebri portione supernè descendente conflatum est: idque nonnulli tunicam retiformem vocant, quòd figura sit reti similis. Cæterùm tunica non est nec colore nec substantia: sed si exemptum ipsum sepofueris, & in vnum acetuum conieceris, tibi planè cerebri G portionem quandam exemptam videberis intueri. Est autem eius vtilitas prima quidem ac maxima, propter quã supernè fuit demissa, vt crystallini humoris alterationes sentiat: præterea verò vt humori vitreo alimentum aduehat & afferat, quippe quæ arteriis ac venis multo pluribus, & quàm suæ moli conueniat, maioribus, plena conspicitur. Quinetiam ex ipsa choroide tunica, quæ corpus hoc retiforme continet, tenues quædam productiones, & araneis similes, ad ipsum extensæ, ligamenta illi simul sunt, simúlque alimentum afferunt: nam & hæc ipsa choroides H tunica plurima vasa habere in se tota conspicitur. Hanc igitur ipsam vtilitatem hæc tunica præbet: éstque tunica reuera, & corporibus subiectis operimentum atque amiculum, & huic etiam tunicæ principium est membrana tenuis quæ cerebrum ambit. Quúmque insertio prædicta

in medium humorem cryſtallinum, qui rotundus eſt, ex
omni parte ſit facta, abſolutus circulus neceſſariò eſt con-
fectus, qui certè maximus in cryſtallino eſt, & ipſum in
duo diſtribuit. ad eundem hunc circulum conſentaneum
erat humorem vitreũ motu vlteriore inhiberꝰ : quocirca
medius vehitur in ipſo cryſtallinus, tanquam ſemiſecta
quædam ſphæra in aqua. Atque etiam parte alia interna,
quæ eſt velut ipſius cryſtallini hemiſphærion, ſecuritatis
gratia ea coniunxit vnus circulus, quem antè diximus ma
ximum eſſe eorum qui in cryſtallino inſunt: éſtque termi
nus vtriſque communis, ligamentúmque his ipſis, & præ-
terea corpori retiformi, & quarto choroidi tunicæ effici-
tur. Hæc enim tunica inter ea eſt robuſtiſſima, & quæ ipſa
ſtabilire maximè queat & tegere: ſed quemadmodum ad
illa tuenda ſatis firma erat, ita ad ſeipſam tuendam non e-
rat ſatis, & circumiacentium oſſium duritiam ferre citra
noxam non poterat. Vt igitur in cerebro, ita hîc quoque à
craſſa membrana circumuehitur, diſtátque ſanè hæc tuni
ca ab ea in omnibus partibus, ſoliſque vaſorũ productio-
nibus ipſi connexa : in eo tamen circulo prædicto qui in
cryſtallino ineſt, coniungitur: & quinta præter quatuor an
tedictas, in vno hoc loco hæc eſt coniunctio, quæ ſubie-
ctis omnibus cõmoditatem non mediocrem affert. Du-
ra igitur membrana toti choroidi eſt applicata, hæcque
rurſus retiformi & cryſtallino : illi quidem per ipſum to-
tum, huic autem per ſolam iridem. Itaque per corpora me
dia humor vitreus tunicæ omnium extimæ coniunctus
eſt, molliſſimæ duriſſimus. Huic eidẽ circulo ſexta quæ-
dam tunica extrinſecus propè accedit in duram tunicam
inſerta, in qua muſculorum oculos mouentium apone-
uroſes ſunt. Septima autem præter has alia eſt perioſtii in-
ſertio, quæ ſimul totum oculum cum oſſibus colligat, ſi-
mul autem mouentes ipſum muſculos tegit. Quin tibi
membranam hanc etiam ante diſſectionem licet intue-
ri, albam ſanè, prout etiam cernitur : deſinentem verò in
circulo, vbi & aliæ omnes ſubiectæ ſunt, & vbi album ni-
gro coniungitur, qui ſanè locus iris nominatur, eámque
nonnulli coronam vocant. Si hæc probè diuiſeris, & nihil
confundens cõſideraris, circulos ſeptem videbis ſibiipſis
deinceps inſidentes, craſſitie tamen coloréque diſcrepan-
tes, vt ne, ſi velis quidem, hunc locum aliter quàm irim,
queas appellare. Ad mediam igitur vſque humoris cry-
ſtallini regionem ſeptem circulos ſibiipſis illic incũben-
tes ac cohærentes, oratione iam perduximus: quod autem
id ſequitur, maximè admiraberis. Vt enim cryſtallinus hu
mor propria ſenſibilia inquiſitè ſentiret, ſimúlque tutò
conſeruaretur, corneam tunicam valde craſſam, & minus
denſam quàm vſus poſtulabat, denſiorem ſimul ac tenuio
rem natura cœpit producere : tum paulatim promouens,
partem eius maximè mediam longè tenuiſſimam ac den-
ſiſſimam effecit: ac tibi quidem cornibus in tenues partes
diſſectis, ſimilis aptè videbitur : vnde etiam ei nomen à
cornu ſimilitudine conuenire exiſtimantes, corneam tu-
nicam appellauerũt. Hæc igitur cornea tunica, tenuis, du
ra, & valde denſa facta, protinus vtique ſplendida erat fu-
tura: cuiuſmodi ad ſplendorem tranſmittendum eſſe poſ-
ſet opportuniſſima, nõ ſecus quàm cornua accuratè dera-
ſa atque extenuata. Choroidem verò tunicam, quæ à te-
nui membrana producitur, natura multis partibus nigrã,
multis fuſcam, multiſque cæruleam effecit, eámque ab i-
ride vnà cum cornea promouit, cum vt corneam ſua vi-
cinitate aleret, tum vt prohiberet ne cornea quæ dura eſt,
humori cryſtallino incideret, ac denique ſpectaculum fo
ret, quod aſpectui laboranti remedio eſſet : quod in cauſa
eſt (vt ego quidem puto) vt omnes quum lucis ſplendore
offendimur, natura ducti palpebras repentè claudamus,
ad innatum nobis remedium properãtes. Atque ego qui-
dem non poſſum non vehementer admirari hunc cæru-
leum colorem quo hæc tunica tincta eſt: nec minus eo ad
miror aſperitatem quæ intus à tunica humorem vitreum
contẽtura nutritur. Quũ enim hæc humida ac mollis in-
ſtar ſpongiæ ſit, humorem cryſtallinum contingens, to-
tius tunicæ vicinitatem ipſi innoxiam præſtat. quo adhuc
multò magis externam eius denſitatem demiror, qua du-
ram tunicam corneam contingit, ne ipſa à cornea quic-
A quam læderetur. Sed præterea magis admirabile eſt tuni-
cæ huius foramen ad pupillam. ibi enim tunicam cæru-
leam vueam, quam ita appellant, opinor, acino vuæ læui-
tatem eius externã & aſperitatem internam cõparantes,
pertudit: & quà dũtaxat hoc foramen eſt, nulla tunica alia
eſt inter corneam & cryſtallinã media, ſed veluti per cor-
nu tenue admodum atque album, ſplendor internus cum
externo communicat & commiſcetur. Et ne per hoc fora-
men cornea tunica aliquando cryſtallinum humorem cõ
tingeret, opifex noſter prouidit, ſimul portionẽ hanc cor-
B neæ foras longius abducẽs, ſimul autem humorem quen-
dam tenuem & ſincerum, qualis in ouis cernitur, cryſtal-
lino circunfundens, ac tertio præter hæc, ſpiritu ætherio
ac ſplendido omnem pupillæ implens regionem : de quo
quidem ſpiritu in commẽtariis de aſpectu ſatis diximus,
& quàm lucidus ſit, & quàm maximũ præcipuúmque ad
oculorum actionem momentũ afferat, demonſtrauimus.
De humore verò ex his poteris intelligere, eum non mo-
dò ad implendum inane ſpatium, verumetiam ne humor
cryſtallinus, ac portio vueæ interna exiccetur, maximè ne-
C ceſſariũ eſſe: ſi tamen prius percipias, in compũctionibus
ex copioſiore eius euacuatione, oculos lædi : & affectio-
nem quæ glaucedo à medicis nominatur, eſſe ſiccitatem,
ac nimiam humoris cryſtallini concretionem, & cæcita-
tem maximè, præ omnibus morbis qui oculis accidunt,
inferre. Atque hæc quidem omnia admirabilem quandã
prouidentiam arguunt, & eorum maximè innatum cry-
ſtallini humoris amiculum: nam ea tunica eſt tenuibus a-
raneis tenuior atque candidior: & quod etiã maius eſt, nõ
D eſt toti humori cryſtallino prætenſa, ſed quæ eius pars vi-
treo humori coniungitur, prorſus ſine munimento eſt, ac
tunicæ expers. ea enim parte humores cõiũgi inter ſe erat
melius. quæ verò eius pars omnis extrà prominet, tãgitq;
vueam, tenuem hanc lucidámque tunicam eſt induta: at-
que etiam ipſius pupillæ imago in ea, veluti in ſpeculo
quodam, conſiſtit: ſiquidem tunica hæc leuis eſt, & ſupra
omnia ſpecula fulgens. atque ita videndi inſtrumentum
ex omni parte à natura fuit exornatum. Neruos autem
ſenſificos à cerebro ad oculos deſcẽdentes natura prius in
E tra cranium coniungens ac reflectens, ipſorúmque mea-
tus exiguos vniens, & figuram X literæ ſimilem faciens,
poſtea vtrũque rurſus ad ſupernæ rectitudinis productio
nem ad oculum produxit, vt ſpiritus qui à cerebro ad v-
trunque oculum proficiſcitur, ſiquando eorum alter clau
ſus fuerit, aut omnino mutilus, in alterum planè commea
ret. videndi enim facultate eo modo duplicata, acrius e-
rat viſurus.

De naſo, Cap. v.

F QVum naſus in medio ſeptum, duóque foramina ſa-
tis conſpicua habeat, quæ cernuntur & in ſingulis na
ribus ſingula, ſcire conuenit, eorum vtrunque ſupra me-
dia naſi loca in duas partes eſſe diuiſum : quarum altera
pars intima oris excipit, altera recta, vt à principio fereba
tur, ad cerebrũ conſcendit, vbi ſunt exortus anteriorũ ce-
rebri ventriculorum : qua etiam parte oſſium colli ſimi-
lium eſt ſitus. membrana autem craſſa, quæ oſſibus hiſce
ſubſternitur, minutis eſt foraminibus traiecta, per quam
primam cerebri excrementa craſſiora tranſmittuntur, vt
mucus & deſtillatio primùm per craſſam membranam
G egreſſæ, poſtea verò per oſſa coli ſimilia traiectæ, denique
in ipſas nares incidunt. Sed dum hæc ita defluũt, pars eo-
rum in os per ea foramina quæ à naribus in ipſum dixi-
mus pertranſire, quandoque delabuntur: naſi autem fora-
minibus quæ & recta ſunt, & ad oſſa colo ſimilia aſcen-
dunt, itémque iis quæ obliqua ſunt, & in ipſum os deſine-
re diximus, tunica exãguis craſſior quàm mẽbrana ſub-
ſternitur: quæ ei tunicæ continua eſt quæ totam oris cir-
cunferentiam internam, linguámque, & fauces, & laryn-
ga, & aſperam arteriam, & gulam complectitur. Facta autẽ
H in ore perforatio in palato eſt, ne principium inſpiratio-
nis rectà ad aſperam arteriam fieret: ſed deſtuxio quædã
eſſet, ac veluti ambages priuſquàm ſpiritus ad arteriã per-
ueniret, ne quum ambiens nos aer nimis ſit frigidus, pul-
mo aliquo tempore refrigeraretur, & ne admixtæ moles
pulueris aut cineris, aut alterius eiuſmodi ad arteriam vſ-

que peruenirent,sed in illis flexibus corporibus humidis & mollibus prius inciderent.

De odoratus instrumento, Cap. VI.

ODoratus autem instrumentum quo res quæ sub odoratum cadunt diiudicamus, primo quoque intuitu nasus esse videbitur. ac quum ore quidem inspiramus, nasumque obturamus, nullum odorem sentimus: quumprimum verò naribus apertis spiritū trahimus,sentimus.Nulla verò fieri videtur odorum dignotio sine inspiratione, etiamsi quandoque nares vapore qui vehemētissimam vim habeat,expleantur.ex quo fit vt siquis in parua domo suffitum ex bitumine aut casia faciat, eámque vehementissimo odore repleat, deinde ingrediens eūdē naribus excipiat, & attrahere per longum temporis spatium conetur,huiusce rei veritatem intelligat: siquidem eo tantùm tempore odorem percipiet quo spiritum attrahet:reliquo verò nullum sentiet, quanquam nares vapore sunt repletæ. quamobrem alia corporis pars esse videtur quæ odores dignoscit;eáque interius in corpore constituta:& consentaneum est odorum sensum in anterioribus cerebri fieri ventriculis, quum tota respiratio à cerebro fiat;vt modus caloris qui in corpore est,conseruetur:consentaneum est ipsum priusquam hoc ei à cerebro tribuatur statim lædi, quum immoderatius sit redditum, aut à calfacientibus,aut à refrigerantibus.Quomodo igitur natura ad hæc motum aliquem non dedit qui ei esset ingenitus,qui in inspirationibus ventillaret & constringeret, in expirationibus verò effunderet quandoque spiritum flammeum,mucúmque & pituitam? ac talis perspicuè videtur esse motus qui in cerebro cōcitatur:quem sanè motum in infantibus & iis qui educantur persentiscimus, qui quidem motus ei & natura & semper inest. Sed alter quoque accedit, qui euidenter in omnibus animantibus conspicitur. nam incisis capitis ossibus videmus motum edi,dum siletur, pulsantem eodem rhythmo quo & arteriæ & cor pulsant:dum clamatur verò exeri & exufflari totum cerebrum:id quod mihi videtur contingere propter nimium calorem vocis elatione accensum,& propter materias ad superna detrusas. Ergo cerebrum cordis curam gerit,sed pri⁹ sibi ipsum prouidet, quum pulmonē causa cordis deducat,& suos vētriculos causa sui ipsius aperiat: quibus sanè vētriculis aerē ex narib⁹trahit: ex thorace verò,ex arteria aspera, & faucibus, quē etiam extrinsec⁹ necessariò consequitur:quibus quidem fit rebus vt à nobis inuentum sit,& respirationem cerebri,& odorum instrumentum esse cerebri ventriculos,& præsertim eorum fines inferiores,qui vicini sunt iis ossibus quæ colo similia nominantur.

De auribus, Cap. VII.

INstrumentum sensus auditus est eiusmodi vt in ipso primùm meatus qui est in osse lapidoso, inuolucrum habeat,nequid eorū quæ extrinsecus incidunt, ei noceat. postea verò quemadmodum superciliorum pilos supra oculos natura constituit,qui prius siquid à capite in ipsos deflueret,exciperent, eodem modo voluit aures auditui præponere,quæ non solùm prohiberēt, sed aliquid etiam afferre simul possent.

De lingua,déque iis quæ ei sunt adnata, Cap. VIII.

Hoc caput fortasse sumptum est ex libro quem de voce Galenus conscripsit,qui nunc desideratur:éstque id tot mendis refertum ut elici uerus sensus non queat.

LInguæ continua sunt ea quæ tota oris amplitudine ad fauces vsque continentur: isque processus & gulā & asperam arteriam permeat, éstque continuus cum iis omnibus quæ diximus,& communis linguæ, oris totius, epiglottidis,pharyngis,gulæ,ventriculi, laryngis, atque arteriæ. Cæterùm ea linguæ pars quæ in ore est, supernè quidem tota videtur:at infernè,non tota,sed id solùm ex ea cernitur quod est extra vinculum quod ex tunica eius exteriore cum gena efficitur. quod sanè vinculum sæpenumero plusquam par est extensum, linguam multiplici motu cieri non sinit:quocirca necesse est vt vinculum ipsum secemus,& linguam deligatione absoluamus,vt dis

A soluta ad palatū & omnes obliquas oris partes extrudatur. Ad hoc autem vinculum vtrinque ex obliquis partibus ora vasorum quæ saliuam excipientia dicuntur,inuenies, in quæ descendere stylus posset.Initium ducunt hæc vasa ab radice linguæ,vbi eiusdem quoque glandulæ sunt:exoriuntur enim ex eis forma arteriis persimili, per quæ humor pituitosus comportatus & linguam ipsam, & partes inferiores,& item obliquas, & denique omnes oris partes in orbem humectat:nam superiores partes habēt meatus qui à cerebro descendunt, de quibus dicetur. Radix

B porrò omnibus ferme vicinis corporibus coniungitur: atque etiam id fit per tunicam quæ ei est cum toto ore cōmunis,cuius beneficio cæteris omnibus quibus adnata est vnitur. Nunc verò linguam & ad differendum, & ad dignotionem saporum esse accommodatam, inter omnes constat:eadem quoque ad mādēdū facere videtur,quū cibos quò quispiam voluerit conuoluat atque cōmutet.

De larynge & epiglottide, Cap. IX.

COrpus quod sub gena inferiore in media primarum colli partium regione constitutum est, & propensum in faciem videtur, cum omnes norunt,tum verò etiam

C larynga nominant: idque frangere pancratiastæ conantur, siquidem animalia eo fracto, quamprimum suffocantur, quum ob eam causam angustissimus transitus respirando aëri efficiatur. Larynx autem ex tribus magnis cartilaginibus constat,quarum maxima est anterior, quā etiam contingimus, extrinsecus quidem connexa, intùs verò caua,scuto maximè similis quod prælōgius sit,quod θυρεὸν vocant:vnde huic cartilagini,ab huius scuti similitudine nomen est impositum, vt thyreoides appelletur.

D Secunda verò cartilago quanto minor est hac, tanto est maior quàm tertia,in partibus quidem internis, quā stomachus est collocata:& quantum magna deficit vt in circulum perfectè feratur, hæc adiicit. Latera enim thyreoideos, quæ partes obliquas determinant,semper lateribus secundæ cartilaginis propinqua conspicies, & totam partem infernam infernæ per musculos coniunctam. Superior verò vtriusq; cartilaginis pars ita ex aduerso cōstituta est,vt si duo scuta sese lateribus ita contingentia animo coniicias, vt media quædam regio relinquatur. Quūm

E verò quatuor sint thyreoideos anguli, ex connexu quatuor linearum ipsum definientium, duo inferiores finib⁹ inferioribus humilium laterum labdoidis per vinculum nerueum & cartilagineum connectūtur: id verò fini superiori primæ cartilaginis superiacet, rectam & mediam ipsius lineam per spinæ rectitudinem habens, tum thyreoideos,tū lineæ quæ in linguæ partib⁹ infernis est: duò verò latera humilia ad superiores primæ cartilaginis angulos extendens:quam cartilaginem siue thyreoidem,siue primam appelles,nihil interest.Articulantur autem in-

F ter se primæ cartilagines partibus obliquis: atque etiam ligamenta quædam membranosa & neruea à prima ad secundam perueniunt. vbi verò minor,quæ intus est,cessat, duæ longæ cōuexitates superiacent. inde autem incipit tertia cartilago, conuenientes exquisitè illius eminentiis cauitates habens, adeò vt harum duarum cartilaginum coniunctio duplicem articulationem faciat.Secunda autem cartilago angustior est quàm basis inferior:ex quo fit vt ora totius laryngis inferior, quæ arteriam asperam attingit,amplior sit orificio superiore,quod in pharyngē de-

G finit.etenim & tertia cartilago in valde angustū ipsa quoque definit:cuius oram superiorē arytænoidem plerique anatomici nominant, quia hæc pars figuram gutturnionis afferat,quem aliqui ἀρυταίναν etiam appellant. huius quoque cartilaginis cauitas ad meatum spiritus conuersa est,vt veluti fistula quædam fiat id quod ex iis tribus est conflatum, atque hanc quidem habet fabricam propria laryngis substantia. Tunica verò,quæ ipsi intus substernitur,est communis & arteriæ & gulæ. Porro eius motū ex animalis voluntate pendere necesse fuit, siquidem futu-

H rus erat ad respirationes, expirationes, totius respirationis cohibitiones, affectiones, & voces accommodatus, quæ omnia satius erat à nostra volūtate proficisci. Cartilagines verò duplices habent articulationes & motus: alios, qui eas dilatāt & comprimant: alios, qui easdem,

claudant atque aperiant.atque ad priorum motuum con ſtitutionem primæ ad ſecundam facta eſt articulatio : ad ſecundorum verò,ſecundæ ad tertiam . ac de cartilaginibus hæc dicta ſint nobis.In ſpatio autem laryngis interno,per quod ſpiritus foras & intus fertur, corpus quoddã eſt poſitum quod neque ſubſtantia neque figura cuiquã eorum quæ in toto animali ſunt,ſimile eſt,ſed linguæ alicuius fiſtulæ eſt ſimile,ſi ſupernam infernámque eius partem intuearis : infernã dico, vbi arteria & larynx inter ſe connectuntur:ſupernam verò,ad orificium, quod à finibus arytænoideos cartilaginis & thyreoideos, qui ibi ſunt,efficitur,id quod adipatæ & membranoſæ ſubſtantiæ eſt. Cæterùm princeps & maximè præcipuum vocis inſtrumentum eſt:nam vt vocem edat animal, indiget omnino ea ſpiritus motione quæ ab infernis partibus repentè ſimul erumpat: indigétque nihilominus hac,etiam anguſtiore tranſitu qui in larynge eſt: non tamen ſimpliciter anguſtiore, ſed qui paulatim ex amplo ad anguſtius tendit,paulatímque ex anguſto amplificatur, vt in libris de voce fuit oſtenſum:id quod planè facit corpus id quo de agitur,quòd modò lingulam,& laryngis linguam voco.Cæterùm hoc corpus lingulæ nõ modò laryngi ad vocem neceſſarium eſt,ſed etiam ad ſpiritus cohibitionem, quam vocant.Ita autem nominant non ſolùm quum non reſpiramus,ſed quum præterquam quòd thoracem ex omni parte contrahimus,muſculos etiam omnes qui ad hypochondria & coſtas ſunt,vehementer intendimus: violentiſſima enim tunc exactio tum thoracis totius,tũ claudentium larynga muſculorum: hi nanque magna vi pulſo ſpiritui obſiſtunt,arytæneoidem cartilaginem claudẽtes,ad quam actionem non parum etiam prædictæ lingulæ natura conducit: nam ipſius particulæ tum dextræ tum ſiniſtræ in idem coeunt adeò vt ſibiipſæ exquiſitè incidant,& meatum occludant . Quòd ſi parum quidpiam apertum relinquatur,ne id quidem improuidum manet, quum natura foramen in vtraque lingulæ parte vnum fecerit,& foramini ipſi parte interna ventriculum non paruum appoſuerit:quúmque aer vias amplas nactus in animal ingreditur,rurſúſque exit,nihil in ventrem propellitur. Obſtructo autem tranſitu, ibi aer obſtructus violenter pellitur in obliquum:ac foraminis lingulæ orificium aperit,quod labiis admotis claudebatur : impletis autem ſpiritu ventriculis qui in lingua laryngis ſunt, molem in ſpiritus meatum diffundi neceſſe eſt , & exquiſitè ipſum anguſtari,etiamſi parum antea apertum erat.Larynge verò ita diligenter occluſo vt ne ſpiritus quidẽ qui à thorace vi exprimittur,eum recludat,non eſt alia cauſa indagãda cur potus in pulmonem non feratur:natura enim prouidè laryngis orificio epiglottida veluti operculũ quoddam admouit, quæ quidem omni alio tempore quo reſpirant animantes,recta eſt : quum verò aliquid deglutit, ipſa laryngi accumbit . id enim quod tranſglutitur, ceu primùm eius radici incidens,poſtea verò dorſo inuectũ, inclinare ipſam cogit,& collabi. háncque productionem natura eſt fabricata,non quò nihil prorſus incideret , ſed ne multum,néve affatim:nam modicum potionis in aſperam arteriam importatur in orbem circum eius tunicas expreſſum,non per mediam capacitatem iter faciens : tãtáque huius humoris eſt copia vt repentè ad pulmonem madefaciendum arripiatur . Sed quum larynx cartilagineus rotundúſque ex omni parte ſit, anguſtari ſtomachũ in trãſitu ciborum neceſſe eſt.Qui fit igitur vt ſtomachus non arctetur nobis tranſglutientibus? an aliter quàm vt cibus deorſum trahatur , larynx verò ſurſum recurrat? ſiquidem ita eorum poſitio commutatur,vt ſtomachi initium ad aſperam arteriam ſit,larynx verò ſurſum ad fauces recurrat . Scire autem conuenit quomodo epiglottis in laryngis meatum à cibis compellitur, ita ab iis quæ euomũtur, cartilaginem arytænoidem:vergit enim & illa in laryngis capacitatem,vt impetu eorum quæ ſurſum feruntur è ſtomacho,dorſo ipſius incidens,totam cartilaginem in cedentem locum facilè conuertat.

De gurgulione, Cap. X.

GVrgulio ad vocis magnitudinem atque elegantiam facit: aer enim ingrediens ab ipſo prius inciditur &

A impetus ipſius vehementia frangitur , & ob id etiam vis frigoris retunditur.proinde nonnulli quibus ad baſin vſque fuerat amputatus, non modò noxam in voce perſpicuè ſenſerunt, verumetiam frigidiorem inſpirationem, ex quibus pleriq; pulmone aut thorace refrigerato perierunt.Quocirca non eſt temerè,neque vt forsferat præcidẽdus,ſed pars quædam baſis relinquenda eſt.cæterùm gurgulio non mediocriter confert,ne puluis, aut alia quæpiã natura generis eiuſdem in laryngem cadat.

De aſpera arteria, Cap. XI.

B PArticula quædã ſimplex in corpore animalis eſt, quæ aliarum omnium eſt duriſſima quidem,ſed ſolo oſſe eſt mollior,quam omnes propemodum medici cartilaginem vocauerunt:qua quidem cartilagine plurima,natura vſa ad aſperam arteriam conſtruendam,totam in exquiſitum circuli ambitum contorſit,vt eius pars conuexa, quã etiam tangimus,extrà promineat,intus verò caua ſit, pòſt autem in longitudine colli ſit continuata ſerie conſtituta,& toto eo ſpatio quod inter laryngem & pulmonem interiacet,interim referto, validis ligamentis membra-
C noſis eos connexuit,quæ oſtracis ſcarabeorum ſunt ſimillima.quæ verò eorum pars erat ſubiectum ſtomachũ contactura,eam non item cartilaginem fecit : ſed hac parte deeſt quidpiam ad circulum efficiendum, & vnaquæque cartilago figuram litteræ ſigma C refert.Communiter autem his ligamentis & aliis orbiculatis , & ipſis præterea cartilaginibus alia quædam tunica intrinſecus obtẽſa eſt, quæ planè rotunda eſt,& omnibus ſubſtrata, dẽſa illa quidem & conſtricta,ſed fibras in longitudine rectas habẽs, quam ſcio me antè commemoraſſe,cõtinuam eſſe ei quæ
D totiori & ſtomacho,ac toti ventriculo intrinſecus ſubſternitur.Atque etiam hæc omnia extrinſecus complectitur membrana quædam velut indumentum quoddam,& arteriæ totius amiculum.Hæc igitur natura eſt eius arteriæ quæ in collo ineſt,per quam inſpirant , & item expirant animalia,vocémque edũt atque efflãt.Vbi verò primùm claues prætergreſſa in thoracis amplitudinem peruenit, ibi diuiditur,& in omnem pulmonis partem fertur cum vaſculis quæ à corde oriuntur,in omnes eius lobos diſtributa. Et tamen non diſcedit à natura,quam parte ſuperna obtinet:neque omnes eius ſoboles vlla in re diſſident,
E ſed ſimiliter omnes cartilagines multæ ſigma formam referentes,membranoſis ligamentis contentæ vſque ad extremos viſceris lobos cõſeruantur. Hoc ſolum vas in pulmone eſt exactè vacans ſanguine,quum animal ſecundũ naturam ſit affectum.at ſi ruptio aliqua , aut oris apertio, aut vaſis eroſio in pulmone contingat , tunc aliquid ſanguinis in hanc etiam arteriam effunditur,qui ſpiritui moleſtus eſt,eius vias occupãs:eodémque modo tuſſis habet iam animal infeſtũ,& ſanguis ſurſum per pharynga ad os
F fertur . Atque hanc quidem tunicam in tranſglutiendo maximè opitulari ſtomacho oſtendimus : in aſpera verò arteria etiam cartilaginibus parte interna ſubſterni,ipſáſque ſurſum,dum animal tranſglutit,cum larynge ad pharynga trahere modo ſimillimo quo inſtrumenta quæ ciconiæ dicuntur.talis quidem pulmonis arteriæ eſt natura quæ ex bronchiis conſtat:ſic enim appellare eius cartilagines medici conſueuerunt, quemadmodum & ipſam totam,bronchon:& caput,ſummam eius partem quæ etiã larynx nominatur.

G De ſuccingente,& thoracem interſepientibus membranis, Cap. XII.

MEmbrana ſuccingens eandem habet cum peritonæo ſubſtantiam, & eundem vſum omnibus ſpiritus inſtrumentis,non ſecus quàm illud cibi, præſtat . ſuccingens verò membrana vocatur, quia coſtas totas intrinſecus ſuccingit,éſtque araneæ modo prætenuis, & ex toto ſibi ſimiles coſtas ſuccingit:eſt etiam indumentum,veluti quædam tunica,omnium ſpiritus inſtrumentorum, & omnibus intra thoracẽ partibus obducitur, quemadmo-
H dum peritonæum his quæ infra ſeptum habentur,obtenditur. Atque etiã ab ipſa naſcuntur membranæ quæ thoracem intercipiũt,quæ per eius lõgitudinẽ ſupernè deorſũ ferũtur.tutò autẽ infigũtur,parte quidẽ poſteriore ſpinæ vertebris,anteriore verò , medio oſſi pectoris : cuius

extrema ora inferna est cartilago,quæ ab ensis similitudine xiphoides nominatur,quæ ad os ventriculi est:superna verò, clauium compago. Membranarum verò prima & maxima vtilitas est, vt duos ventres thoracis efficiant, vt si fortè magno vulnere in alterutrã eius partem accepto, respirationis munus eius partis perierit,alter venter incolumis dimidium actionis conseruet. Quamobrem à magnis vulneribus intrò in alterutram pulmonis partem penetrãtibus, animal à dimidia parte vocis & respirationis repentè priuatur:voce autem ac respiratione omnino destituitur, si vterque venter fuerit confossus. Quum igitur hanc adeò magnam vtilitatem intercipientes thoracem membranæ mortalibus afferant, eiúsque potissimum rei causa extiterint, natura etiam abusa est ad vtilitatem ex ipsis tanquam operimentis ac ligamentis, omnibus quæ thorace continentur instrumentis tribuendam:nam & arterias quæ in eo sunt,& venas, & neruos, & œsophagum, & denique totũ ipsum pulmonem toti thoraci colligant, & vndique obductæ contegunt.

De pulmone, Cap. XIII.

THoracis capacitatem impleuit pulmo vocis ac respirationis instrumentum,cuius motus initium à thorace existit.vsus verò respirationis in animãtibus causa cordis inest, tum quod ipsum aëris substantia indigeat, tum quòd feruido calore efferuescens,refrigerium expetat.ipsum autem refrigerat inspiratio, frigidam ei qualitatem affundens:expiratio verò,quod in ipso feruet,& quasi cõbustum ac fuliginosum est, ex ipso profundens. ex quo fit vt duplicem habeat motum,ex contrariis partibus cõflatum: attrahit enim dum dilatatur, inanitur verò dum contrahitur.quo loco mihi subit naturæ prouidentiã admirari:quum enim vocem in nobis esse satius esset, fieri verò ipsa sine aëre nullo modo posset, quicquid otiosum alioqui atque inutile erat expirandũ, id in materiam vocis conuertit:& cor non protinus per fauces externum aërem trahere voluit, sed vtriusque medium pulmonem, quasi spiritus promptuarium quoddam locauit,qui ambabus simul actionibus seruire posset. Eius porrò talis est cõstitutio. Venæ totius corporis ex vna peculiari tunica constant:nam exterior membrana ipsis nonnunquã adhærescens,vbi colligari quibusdã,aut firmari,aut tegi debent, illuc solum accedit. arteriæ verò binæ peculiares sunt tunicæ: exterior qualis venæ est, interior verò huius crassitie fere quintupla:quin & durior quoque,& in transuersas fibras dissoluta. Exterior autem,quæ venis etiã inest, tectis fibris, & quibusdam mediocriter obliquis, nullisque transuersis est contexta. Interior verò arteriæ tunica crassa,duráque, ceu cutem quandam interna superficie continet,telæ aranearũ manifestò persimilem,in magnis quidem arteriis perspicuam, quam nonnulli tertiæ arteriæ tunicam statuũt.quarta verò alia peculiaris ei nulla est, sed veluti quibusdam venis, ita etiam arteriis alicubi adhærescit,& circumtenditur membrana tenuis, quæ eas tegit,stabilit, & propinquis partibus connectit.Quales igitur toto corpore sunt arteriæ,tale vas ex dextro cordis sinu progrediens,in totum pulmonem diffunditur: quales autem venæ, tale ex sinistro procedit: vt ex tribus vasis pulmonem intertexentibus,quod à sinistro cordis ventriculo oritur,arteria venosa nominetur: quod verò ex dextro,vena arteriosa dicatur: tertium quod à pharynge proficiscitur, aspera arteria, ex cartilaginibus C literam referentibus conflata,nũcupetur. Quod verò orbiculatum est in cartilagine magnæ arteriæ, quæ in collo est, quæque caudicis rationem obtinet ad pulmonis arterias comparata,& in illis ipsis tanquam ramos quosdam ex se mittit, in priore parte est collocatum.vbi verò cartilago deest ad circulum perficiendum, in posterioribus partibus situm est:in collo quidem gulæ continuum,in pulmone verò ei venæ quam paulo antè arteriosam appellauimus. Vasorũ autem intercapedines à propria substantia pulmonis implentur, quam Erasistratus parenchyma nominat. Porrò lobos pulmonis non impares numero esse,vt iecoris sunt, sed in omnibus animantibus, de quibus loquimur, duos in dextra eius parte haberi, duósque in sinistris, constat inter omnes.nec minus etiam inter omnes conuenit,ac si non inter omnes,saltem inter eos qui diligentius confectiones administrant, in dextra thoracis parte quintum quendam lobum exiguum,veluti alterutrius sobolem existere,quem sanè facillimè comperies ad venam cauam animum aduertens:siquidem illi subiacet, quà primùm in thoracem relicto septo incidit.nonnunquam etiam cauitatem quandam in eius superficie clarè conspicimus: cui vena,dum viuit adhuc animal,affirmatur: nam post obitum, pulmo semper collapsus & paruus apparet,non exigua ipsius &thoracis facta intercapedine,contra quàm viuo animali haberet. Hunc verò lobum natura non vt respirandi instrumentum,sed vt venæ cauæ molle aliquod stratum pararet,à septo transuerso vsque ad cordis auriculam extendit. Iam verò pulmonis caro aëria, spiritúsque plena conspicitur,planè indicans se ad aëris,vt iecoris caro ad cibi concoctionem,esse comparatam.Etenim consentaneum est,non confertum, nec repentè aërem externum spiritus qui animali inest,fieri alimentum, sed paulatim immutatum,quemadmodum etiam cibi, familiarémque innato spiritui qualitatem diuturniore tempore recipere: huiúsque immutationis carnem pulmonis primum esse instrumentum, quemadmodũ iecoris carnem cibi in sanguinem mutationis causam esse ostendimus. Cæterùm spiritus qui ab asperis arteriis extrinsecus intrò trahitur,in pulmonis carne primùm conficitur,deinde in corde atque arteriis:& iis præsertim quæ plexu retiformi continentur: postremò verò ac perfectissimè in cerebri ventriculis,vbi vtique animalis exactè efficitur.

De Thymo, Cap. XIIII.

ADenem maximum & mollissimum, quem thymum vocant,natura partibus superioribus medii pectoris ossis, quod στέρνον vocatur, subiecit, cùm vt ne venam cauam attingeret, tum etiam vt omnia eius germina quæ hoc ipso in loco sunt quamplurima, quà primùm emergunt,fulta stabilirentur. Vbicunque enim natura vas sublimè diuidit,ibi semper mediam glandulam quæ diuisionem oppleat,interponit.

De Corde, Cap. XV.

COr caro est dura, quæ ægrè patitur,ex fibris multiplicibus conflata:ipsúmque in medio thoracis capacitate collocatum pulmones ambiunt,idque suis lobis ceu digitis quibusdam in orbem amplectuntur. Motus autem eius indicat, quasi in parte sinistra potius sit collocatum, duplici causa:primùm, quia in ea animalis parte ventriculus quo spiritus continetur, est situs: deinde, quia totum ad eam partem magis inclinat non enim vt basis ipsius media exquisitè est læuæ dextræque thoracis partis,ita etiam vertex, quoniam neque decliuis omnino à propria basi ad finem inferiorem exporrectum est, sed ad sinistrã regionem (vt diximus) deflectit. Cordis autem aures ad quãdam aurium propriè nominatarũ similitudinem maiores nostri vocauerunt.duo autem aurificia sunt in vtroque vasorum materiam inuehentium: in dextra quidem parte,quà vena in cordis sinum inibi inferitur: in sinistra verò,quà venosa arteria: quúmque has aures aperueris,tũ ipsum cordis corpus apparebit,tum vtrunque ex dictis orificiis:deinde membranæ insertioni ipsorum incumbentes,tres in sinu dextro, duæ in sinistro: quarum structuræ figura similis est telorũ cuspidi,ideóque trisulcas nonnulli anatomici eas vocauerunt. duo alia sunt orificia vasorũ materias educentiũ,ex dextro quidem ventriculo in pulmonẽ, venæ arteriosæ:ex sinistro verò in totum animãtis corpus,grãdis arteriæ. in quibus iterum tres membranas vtrinque ad literæ C similitudinem factas conspicies, extra cor tendentes, veluti trisulcas intrò. Cõmunis autem omnium ipsarum est vsus,vt materias retrocedere prohibeant. In pulmone autem natura tunicas vasorum cõmutauit,nec frustra venam arteriosam, & arteriam venosam est fabricata.vnumquodque enim alimẽto sibi simili nutritur.pulmonis autem corpus leue est,ac rarum,& velutè spuma quadam sanguinea cõcreta conflatum:ob eámque causam puro sanguine, vaporoso, & tenui indiguit, non autem, quomodo iecur, limoso atque crasso. Quocircà vasa habet contraria, maximè quidem iis qui sunt in

iecore,post autem & aliis animātis particulis.In his enim quum tunica vasis quod sanguinem suppeditat,rara sit ac tenuis,plurimum crassi sanguinis,atque celeriter partibus circunfusis distribuit:in pulmone verò quum crassa sit,nihil nisi tenue sinit elabi. Ac cæteris quidē partibus arteriæ crassæ & densæ generatæ paucum omnino, eundémque vaporosum sanguinem vicinis partibus trahere permittunt:pulmoni verò solùm,copiosissimum huiusmodi impartiunt,quippe quæ præ raritate ac tenuitate continere ipsum non possint.ex quo fit vt nutriendi ratio pulmoni planè contraria sit,ac cæteris omnibus partibus animātis, quemadmodum etiam corporis substantia. Vt igitur magna huius alimenti copia pulmoni suppeteret,ad eum sanguinis exquisitè elaboratus & extenuatus à corde transmittitur.Quod verò in capite cordis os inuenitur, non in cunctis animalibus os exquisitum est, sed in grandioribus est exacta cartilago, in valde grandibus cartilago ossea,in maximis verò etiam magis ossea. Arteria autem & venæ totum cordis corpus in orbem complectuntur.nullus erò neruus in ipsum videtur distribui, sicut neque in iecur,neque in renes, nec lienem.solum enim eius inuolucrum pericardion, propagines neruorum tenuium recipere videtur. Cæterùm toto corde nudato, videbis sinistrum eius ventriculum ad summum verticem ascendere, dextrum inferius multo cessare, & circumscriptionem, propriā sæpe habere: idque magis in magnis animalibus, nonnunquam verò etiam in paruis. nonnulli igitur duos quandoque vertices in cortice comperientes, duo corda esse existimant.Orificia autem quatuor, vasorum esse quatuor dicimus.Cæterùm cordis auriculæ extra ventriculos ipsius consistunt. verùm siquis eas visceris partes statuēs, numerum orificiorum maiorē faciat, is à nobis discrepabit,siquidem vnum venosæ arteriæ os in sinistro ventriculo habetur,quod tamen non diutius permanet, sed statim ima amplitudine in quatuor particulas discissum est, quarum singulæ in singulos pulmonis lobos porriguntur. Vtrique autem cordis ventriculi thorace patefacto pulsare videntur, non eodem tamen modo vtrisque sanguis & spiritus continetur: copiosior enim multo est, in dextro quidem sanguinis, in sinistro autem spiritus substantia. Nunc verò quoniam cor natiui caloris, quo animal regitur,quasi focus quidā & fons est, omnis hoc modo ipsius pars principem locum tenet:sed magis eæ quarum vtilitas omni animanti vitam conseruat.sunt autem huiusmodi duo vasorū orificia in sinistro ipsius ventriculo, quem medici spirituosum appellare consueuerunt. Per hæc autem duo orificia, cor per minus cōtinuum est arteriis iis quæ sunt in pulmone,per maius verò omnibus quæ in toto animali sunt diffusæ. minus autem erunt principalia, quæ altero ventriculo cōtinentur,quem sanguineum vocant:& tamen hæc quoque præstantiora sunt cæteris,quorum alterum sanguinem in cor intromittit, alterum verò ex ipso in pulmonem deducit.

De pericardio, Cap. XVI.

Cordis tunica peculiaris pericardios appellata, diuersa ab vtraque harum est, in vtriusque medio constituta: non tamen ipsi cordis corpori hæc tunica pericardios connexa est,verùm in aliis omnibus non parua quædam interiecta est regio motui cordis accommodata. ad basim verò ipsius,quæ circulus est,prodeuntibus,ex ea vasis connexa est: quorum alterum est maxima arteriarum, in sinistra videlicet parte sita:alterum, vena à iecore sursum tendens,ad dextram regionem posita. aliorum duorum alterum arteriam venosam, alterum venam arteriosam nomino.

De Œsophago, Cap. XVII.

Oesophagus spinæ vertebris adiectus ac colligatus,ita totum permeat thoracem,cum totius positionis stabilitate ac securitate, vt nullam cordi, neque pulmoni, neque alicui earum particularum quæ thorace continentur,molestiam præbeat:obliquus nanque eius est situs. In mediis enim ad perpendiculū quatuor primis dorsi vertebris extenditur,nusquam deflectens:ad quintam verte- A bram deflectit ab eo cursu quem rectum facere deorsum cœperat,& ad dextram digreditur,vt meliorem sedē tribuat,cedátque præstantiori instrumēto, maximè omniū arteriæ: hāc enim ex sinistro cordis ventriculo exortam, & in totum corpus animantis distributam, cōsentaneum fuit per opportunissimum locum vertebrarum, qui sanè medius est,ferri. Cæterùm ventriculi stomachus quatuor primis vertebris thoracis inuehitur: propter autē reliquas octo,ad dextram fertur,ob causas antedictas. quumprimum verò phrenas attingit,quæ sunt fines inferiores thoracis, B membranis robustis sublime admodum elatus supra magnam arteriam,rursus transit in alteram partē,quo loco phrenas prætergressus ori ventriculi insigitur.

De ventriculo, Cap. XVIII.

Aliis omnibus animantibus natura non indidit sensum eorum quæ desunt,sed instar plantarum à venis semper alimentum attrahentes nutriuntur:soli autem vētriculo, & præsertim eius partibus iis quæ ad os pertinēt, sensum rerum quarum indigens est,tribuit, qui animal ad cibum sumendum excitaret & stimularet.Cuius etiam C rei causa eidem impartita est par neruorum haud paruorum,quod supernè defertur,disseminatúrque,& contexit, maximè quidem os eius, & partes ipsi continuas, & in alias etiam partes vsque ad fundum ventriculi protenditur. Positus autem est vētriculus potius in sinistri animalis partibus, eiúsque fundum ad dexteras partes protenditur:ei verò à dextris adiacet iecur, quod ipsum suis lobis quasi digitis ad vnguem complectitur: lien verò à sinistris.sed iecur sublimem positionem habet,adeò vt se- D ptum transuersum contingat: lien verò inferiorem.Sinistræ igitur dextræque ventriculi partes ab iis calefiunt:retro verò à musculis spinæ, cum pinguedine sibiipsis adnata:antè denique ab omento,quod vocant,id quod eius calfaciendi gratia factum esse,perspicuè licet cognoscere ex iis qui vulnus in abdomine acceperūt,in quibus omentum per vulnus excidit,deinde liuidum factū cogit medicos partem læsam abscindere: omnes enim hi frigidiorem ventriculum sentiunt,minúsque concoquunt,& plurimis operimentis extrinsecus egent, & præsertim si ma- E gnitudo insignis fuerit abcissa.Ventriculus rotūda atque oblonga figura est:quā verò incumbit vertebris,comprimitur,& ob id ipsum eius vitiata est conuexitas. Ac fundum quidem in hominibus est orificio latius. Porrò manifesta iam tibi erit figura eius vniuersa: sphæram nāque perfectam animo complexus,ipsam parte inferiore latiorem puta,deinde duplicem productionem facito, latiorem quæ ad œsophagum est, strictiorem verò infernam: tum comprimendo,& simam faciendo gibbositatem po- F steriorem,totam ventriculi figuram didiceris. Contrario autem modo se habent ipsæ partes,& explantationes. supernè enim,vbi vētriculus est strictior, stomachus factus est amplior: infernè autem vbi est latior, implantatio ad intestinum strictior est facta. Paulatim quidem à stomachi implantatione dilatatur:quæ res perspicuè docet, partem ventriculi quandam prælongam, ab ipso extensam, œsophagum esse: non paulatim autem, sed repentè & semel ex fundo ventris explantatum intestinum,ipsius ventriculi non esse partem,sed aliud quippiam ei connatum. Iam verò tunicarum natura ventriculo quidem & stoma- G cho est similis, dissimilis autem intestinis: nam interna tunica in ventriculo & stomacho membranosior, villos rectos supernè deorsum tendentes habet: externa verò carnosior, transuersos, quales habent etiam binæ tunicæ intestinorum. orbiculati nanque sunt plerique villi intestinorum, quum in eis pauci admodum recti sunt protensi. Ventriculus enim ad seipsum per stomachum cibum & potum tanquam manibus, rectis his villis trahat oportet, transuersis verò propellat, quæ circulo contrahunt: quippe singula instrumenta quæ mouentur in H corpore,pro villorum positione motus habent. intestinis autem (attractrice enim non indigebant facultate) soli ad propellendum idonei villi sunt facti. Villis autem trāsuersis tensis,latitudinem cōtentæ inter ipsas cauitatis minorem fieri necesse est.rectè autem dum trahuntur, ac in

ſeipſas cõguntur, fieri nequit vt non minuatur longitudo. at verò deglutientibus nobis, liquidò cernitur ſublata, & larynx ſurſum tantum recurrens, quantum gula deorſum trahitur. quúmque iam cõpleta deglutiendi functio ne gula ſe laxauerit, perſpicuò iterum cernitur larynx deſcendere: quandoquidem interna ventriculi tunica, quæ rectas fibras habet, quæque tum gulam intrinſecus veſtit, tum os ipſum, ea ſuper laryngis partibus extenditur. ex quo fieri nequit vt quum ipſa à ventriculo deorſum trahitur, non ſimul etiam larynx attrahatur. at breuiare lõgitudinem, munus inſtrumentorum quibus recti ſunt villi, quò aliquid attrahant, eſt proprium. atqui oſtẽſum eſt gulam attrahere, quum aliàs larynga non traheret. perſpicuũ igitur eſt ventriculum per gulam cibos attrahere. Quinetiam in vomitione, eorum quæ vomuntur impetus, qui vſque ad os fertur, omnino partes eas gulæ quæ à ſubeuntibus dilatantur, hiantes habet: partium verò quæ à fronte occurrunt, quamcunque apprehendit, hanc hiare incipientem: quæ verò à tergo eſt, hanc vtique contractam relinquit adeò, vt gulæ affectus hac in parte ſit omnino deglutientium affectui conſimilis. Verùm vbi tractus nullus eſt, longitudo in talibus ſymptomatis ſeruatur: atque idcirco deglutire facilius eſt quàm vomere. cauſa eſt, quoniam deglutitur vtriſque ventriculi tunicis agentibus, interna quidem trahente, externa verò ſe contrahente, & vnà trudente: vomitur verò, altera tantùm quæ foris eſt, agente, nec illa in os trahente. non enim ſicut venter deglutire cibos expetit, ſic etiam in vomitionibus oris pars vlla excitati affectus quippiã appetit. neque enim ea quæ deglutiuntur, ad infernas partes ſua grauitate deferuntur, vt nonnulli putauerunt: id quod clarè intelligitur ex iis animalibus quibus longum collum eſt, quæ quidem inclinata deglutiunt. Quæ res nobis argumento eſt, facultate quadam vtentem gulam, aut per ipſam vẽtriculum deglutire: quæ facultas quandoque ſine inflammatione reſoluta, non ſinit vt animal non modò duri aliquid, ſed ne aquam quidem tranſglutiat. ex quo perſpicuum eſt, hanc rẽ ſolutionem euenire ſalubrium partium conſtitutione læſa, quũ intemperies quædam cõtingit: quam quidem ita denique corrigemus, ſi partes ad naturalem ſtatum redigamus. ſiue autem interna, ſiue externa ventriculi tunica affecta ſit, vna adhibetur curatio tum eorũ quæ foris imponuntur, tum eorum quæ ore deglutiuntur, & quandoque eorum quæ eandem vim habentia loco applicantur.

De inteſtinis, Cap. XIX.

QVemadmodum venis quas natura diſtributionis inſtrumenta fecit, facultatem gignendi ſanguinis indidit, ne dum per eas fertur, tẽpus ipſi alimento fruſtra periret, ad eundem modum inteſtinis gratia diſtributionis in venas inſtitutis facultas quædam concoquendi cibos ineſt. Cæterùm inteſtina facta ſunt, non vt ſuperuacanea prorſus deferantur, aut cõcoctionis cauſa, ſed vt id omne quod in ventriculo in ſuccum eſt mutatum, aſſumatur in venas. Quocirca quũ inteſtinorum circumuolutiones innumerabilem quandam venarum multitudinem ex hepate ſibi habeant inſertam, omnem in ventriculo concoctum ſuccum ſurſum mittunt. Quoniam verò vnum genus motionis ineſt inteſtinis, quo propellunt, ita vnum etiam tantummodo tunicæ genus in tranſuerſos & rotundos villos diſſolutum nacta ſunt. Sed cur tandem binæ tunicæ extiterunt, ſiquidem ſimiles ambæ ſunt? ſuperuacanea nanque videtur eſſe altera. at non ita eſt: nam duplex eorum eſt tunica, tum vt facultas ipſorum expultrix eſſet valentior, tum verò vt ipſa inſtrumenta eſſent ab iniuriis tutiora, quod vel maximè indicant morbi dyſenterici.

Multos ſanè ac ſæpe vidimus, quibus, quum morbis grauibus & diuturnis fuiſſent conflictati, maxima inteſtini pars putreſceret, adeò vt cõpluribus locis tunica omnis interior eſſet exeſa, qui tamen vixerunt, & ſuperſtites fuerunt: quod alioqui non eſſet factum, niſi ſecunda quædam alia extrinſecus corruptæ illi tunicæ acceſſiſſet. Cur autem externo alimento non continuò egeamus, inuolucra inteſtinorum in cauſa ſunt: quemadmodum cur non ſubinde, ſed longo interuallo egeramus, cauſa eſt craſſi inte-

A ſtini latitudo, ceu ſecundus quidam venter eis ſubiectus. nam ne egererent aſſiduè, néve meierent animalia; humidis excremẽtis veſica ſubiacet, ſiccis verò inteſtinum, quod craſſum nominant, quod etiam inferiorem vẽtrẽ quidam vocant. principium autem eius eſt cæcum inteſtinum: vbi enim tenue inteſtinum deſinit, illic ad dextrã quidem cæcum, ad ſiniſtram autem colon emergit, dextra prius ilia præteruectum. ac cæcum quidem prorſus, vt vẽter quidam, eſt craſſum, excrementis recipiendis aptũ, cui colon proportione reſpondet. Primùm igitur exortus, **B** quem ex pyloro inteſtinum excipit, ſatis eſt anguſtus, nec in orbes circumflectitur, & ad ſpinæ partes extenditur, ab hoc, quod à duodecim digitorũ longitudine, δωδεκαδάκτυλον appellant, vt Herophilus verè memorauit, variè in orbes conuoluitur, vaſorum complurium ſerie cõtextos, quod ieiunum nuncupant, quia ſemper cibo vacans inuenitur. inde tenue inteſtinum eſt, ſubſtantia quidem huic ſimile, ſed differens, quia neque vacuum reperitur, neque tantam vaſorum habet multitudinem. deinde ſequitur id quod cæcum vocant, poſtea colon: ab hoc denique in **C** extremo rectum appellatum inteſtinum ad ſedem vſque porrigitur.

De Peritonæo, Cap. XX.

SI muſculos omnes qui abdominis ſunt, ab ea cartilagine quæ enſis formam habet, vſque ad oſſa pubis diuides, in corpus quoddam tenue, latæ aranearum telæ ſimile incides, quod peritonæum vocãt: hoc enim ei nomen eſt inditum, ἀπὸ τοῦ περιτετάσθαι, hoc eſt, quia cunctis viſceribus, cũctiſque inteſtinis prætendatur: itémque vaſis, quæ inter ſeptum tranſuerſum & crura habentur. ita verò & a- **D** liis quæ his interiacent, omnibus obducitur, quorum numero vulua & veſica continetur. Hanc tenuiſſimam membranam haud facilè eſt detrahere citra diuulſionem, præſertim ſepti tranſuerſi, & duorum muſculorum abdominis tranſuerſorum eam attingentium, ſingulorum quidẽ in vtraque parte, ſiniſtra atque dextra. vbi enim hi latum tenuémque tendinem, puta aponeuroſin ediderint, peritoneos membrana ſolutu contumax eis cohæreſcit, vt etiam abdominis ſuturam, quæ γαστρορραφία dicitur, quã ſolius peritonæi facere licet, cum dicta aponeuroſi adminiſtrare nouerimus. Peritonæi vtilitates plures ſunt animã- **E** tibus: prima quidem vt operimẽti omniũ ſubiectarũ partium: ſecunda autẽ, vt ſepti trãſuerſi inter hæc ipſa & muſculos extrà incumbentes: tertia vt excrementa ſicci alimenti citius ſubeant: velut enim à duabus quibuſdã manibus, à peritonæo & ſepto tranſuerſo, ſupernè quidem coniunctis, infernè autem diſtantibus, conſtricta ea quæ in medio ſunt, exprimunt, deorſúmque alimenti excremẽta pellunt. quarta, ne inteſtina & ventriculus flatibus facilè impleantur: prætenſa enim hæc membrana ſtringit, **F** & cõtrahit, ac facilè flatum partim infrà, partim ſuprà exprimit: quinta denique vtilitas, vt omnia quæ ſub ſepto tranſuerſo ſunt ea colligentur, & velut pelle quadam vnumquoque priuatim tegatur.

De omento, Cap. XXI.

Ἐπίπλοον, *id eſt omentum*, ex duabus tunicis denſis & ſubtilibus, ſibiipſi incumbentibus, quamplurimis verò arteriis & venis, & pinguedine non pauca conſtat. Componitur enim ex duabus veluti plicis peritonæi, tum ex vaſis quæ media inter ipſas continentur: eáque ipſum o- **G** perit, contegit, atque ſtabilit. Aiunt autem epiploon eſſe nominatum, quia inteſtinis ſupernatet. Figuram maximè marſupii, peræ & ſacculi habet, quod orificium ex ventriculo exortum ſuperius & inferius obtinet. totum verò eius ſpatium vſque ad fundum, quatenus ex prædictis principiis conſiſtit, deorſum procedit: id quod ita eſſe euidentius cognoſces, ſi ipſum inibi abſciſſum, & nulla alia parte aut perforatum, aut diuulſum cupias implere aut liquida aut ſolida re: implebitur enim ſi integrũ ſit, & ſibi totum continuum, inſtar marſupiorum. Iam verò **H** facilè erit etiam ab animali perfectè eximere: breues enim adhuc connexus ſuperſunt ad lienem, & colon, poſtquam ipſum à totis primis proceſſionibus fuerit ſeparatum. Adnaſcitur id etiam nonnunquam, ſed raró, iecoris fibræ, aliàs alii, & cuidã coſtæ ſpuriæ: neq; huic vni

perpetuò,ſed vt ſors tulerit. Cæterùm plerunque ab aliis omnibus liberatur atque ſeiungitur, præterquam ab his tribus, ventriculo,liene,& colo,quibus eſt perpetuò connexum.

De meſenterio, Cap. XXII.

MEſenterium quoque à peritonæo ortum habet:id etiam meſeræon appellant, vtroque nomine ab accidentibus eidem impoſito: vt menſenterium à ſitu, meſeræon verò à peculiari ſubſtantia nominetur. medium enim inter inteſtina ſitum eſt,& omnes venas è iecore in ipſum deſcēdētes vnà cū vicinis arteriis & neruis in orbem complectitur,quemadmodum ſingula inteſtina.Ergo vbi vaſis & inteſtinis obtenditur,ſimplex eſt:vbi verò ipſis medium interiacet,non amplius indumēti,ſed ligamenti vſum præbet:eſt enim duplex.

Pancreas, Cap. XXIII.

VEna à iecore deſcendens, mediáque inter ventriculum & inteſtina adducta, ſubiectis vertebris ſupergreditur,atque in eundem locum vadit ea quæ cum ipſa in ramos, in totum meſeræon ſpargēda eſt: itémque arteria & neruus qui cum arteria atque vena ſeſe per totum meſenterium diffundit,in hunc locum eſt perductus,quē admodum meatus excrementum bilioſum ex ea veſica quæ hepati inhæret vacuaturus.Quū igitur oporteret venam,arteriam,neruum,& quartum cum eis vas bilem cō tinens in hunc locum à natura perduci, earum quoque diuiſionis principium ibidem conſiſtere neceſſe erat.Hic igitur locus magno præſidio indigebat, quò vaſa in ipſo diſtribuenda ac diſcindenda munirentur: quamobrem natura glandulosum quoddam corpus fabricata, quod πάγκρεας appellamus,ſubſtrauit, ac in orbē omnibus circundedit,diuiſionéſque repleuit, vt nihil ipſorum facilè findatur,aut ſine munitione ſit:ſed quum in molli,& mediocriter cedente corpore conquieſcāt, ſi motu cieantur, paulò vehementiora,illæſa, inconcuſſa, infractáque perpetuò cōſeruentur. Quinetiam robuſtas membranas tum priuatim ſingulis vaſis, tum communiter ipſis omnibus circumpoſuit,ea veſtientes ac iungentes non modò cum glandula, ſed præter eam, in primis ac maximè ſubiectis corporibus quæ ad ſpinam ſunt poſita:poſt illa autem, cū aliis etiam omnibus inſtrumentis circunfuſis.

De ſepto tranſuerſo, Cap. XXIIII.

VNus eſt thoracis muſculus nō viliſſimus,quem phrenas,aut diaphragma, *id eſt ſeptum tranſuerſum*, nominant. medium verò in phrenibus eſt muſculus,qui intendinem latum ex omni parte à carnoſis comprehenſum definit. ex vtraque enim parte inferiore & ſuperiore tenuis membrana obhæreſcit, & à membranis hiſce thorax intercipitur.Duo autem ſunt ſepti tranſuerſi foramina,alterum quà vertebris via exhibetur, ſtomacho & magnæ arteriæ præparatum: alterum verò minus, cauam venam ſupernis animalis partibus ſanguinem deriuantem excipit,& magna cum ſecuritate tranſmittit:ei enim nexu ferè indiſſolubili cohæret,& membranā ſimul quæ in dextra thoracis habetur, emittit. porrò ventriculi orificium propter ſeptum tranſuerſum eſt poſitum:non tamen validè connexū,veluti vena caua ſpectatur,ſed eſt laxis membranis interceptum.

De iecore, Cap. XXV.

IEcur in cūctis hominibus nec magnitudine,nec fibrarum numero ſimile ſpectatur:déque eo diligentiſſimè ſcribens Herophilus,hæc memoriæ commendauit,Iecur humanum perquam magnum eſt, & maius quàm ſit iecur quorundam aliorum animalium, quæ eiuſdem cum homine magnitudinis ſunt: & quà ſeptum tranſuerſum attingit,gibbum eſt atque læue:quà verò ventriculum,ſimum eſt & inæquale.Aſſimilatur autem cuidam rupium interuallo, quà etiam fœtibus ex vmbilico vena in ipſam innaſcitur:non tamen in omnibus eſt ſimile,ſed & latudine,& longitudine,& craſſitudine,& altitudine,& fibrarū numero, & inæqualitate ex parte anteriore, quà craſſiſſimum eſt,& ſummitate orbiculata: quà extenuatur, inuicem diuerſum eſt. Etenim in quibuſdam fibras nō habet,

A ſed totum rotundum,& minus rectū:in quibuſdam duas, in aliis plures, in multis verò etiam quatuor. atque hæc quidem Herophilus rectè: præterea iecur ſiniſtram occupare partem in paucis hominibus,non autem in paucis aliis animalibus,idem verè conſcripſit. Hoc autem viſcus venas à meſenterio ad concauam ipſius partem pertinentes excipit:húncque locum in quem venæ omnes colligūtur,portas iecoris vocant: vbi etiam inuenies maximum venæ os. A portis verò in ſingulas fibras, quotquot fuerint,venam vnam magnam porrigi cōperies, qua in multas exiles diffuſa,quantum vaſa interiacent, totum eſt carne viſceris repletum. Eam Eraſiſtratus parenchyma nominat. Cæterùm vniuſcuiuſque iecoris venæ tunica admodum tenuis eſt, qualis nulla alia in toto animanti. ſtatim verò,ſi accuratè locum ad portas ſitum intuebere, meatū ex veſica fel excipienti conſpicies ad inteſtinorum productionis initium peruenientem non multo inferius quàm pylorꝰ habetur, vt bilis ſeparetur. Præterea exiguū quandoque de ſe ramum ſupra pylorum emittit: quinetiā neruum admodum paruum vnà cum vena ad viſcus ferri conſpicies in membranam extrinſecus ambientem delatum, præterquàm quòd profundius cum ea diffinditur, ne viſcus omnino ſenſus expers eſſet. Caro autem iecoris, quæ eſt primum ipſius corpus, primum ſanguinis gignendi inſtrumentum eſt:quapropter & venis quæ ad vētriculum & vniuerſa inteſtina perueniūt, facultas efficiendi ſanguinis ineſt, qua ſuccum qui ex cibis diſtribuitur, priuſquàm is ad iecur perueniat, in ſanguinem permutare aptæ ſunt. Coniunctum eſt iecur ventriculo inteſtiniſque omnibus per venas,& colligātem ipſas tunicam: aliis verò proximis corporibus per tunicam ea contegentem, quæ originem à peritonæo ducit,vt ita omnibus internis coniungeretur:ſiquidem omnia tunica hac obuoluuntur: magno præterea vinculo cum ſepto tranſuerſo, aliiſque membranoſis & paruis quibuſdam connexum ſpuriis coſtis fecit. Verùm id vinculum quo ſepto tranſuerſo coniungi dictum eſt,ipſum quoque eſt corporis ſubſtātia peritonæo ſimile,quippe quod ortū habeat ex tunica ipſum iecur ambiente,& ea quæ ſeptum trāſuerſum infernè ſuccingit.Copulatur enim iecur non ſolùm ſepto tranſuerſo ibi, ſed etiam cordi per ſeptum tranſuerſum: nam venæ cauæ ad cor aſcendentis per ſeptum tranſuerſum, vt quod in medio vtriuſque viſceris eſt, vinculum vnum durum & craſſum natura præparauit,quod & venæ indumētum, & commune ligamentum ad ſeptum tranſuerſum tum venæ tum toti viſceri eſſet.

De Liene, Cap. XXVI.

LIen inſtrumentum eſt quod purgat limoſos & melancholicos ſuccos qui in iecore gignuntur: hos enim attrahit per vas venoſum tanquam per gulam quandam: attractos autem non protinus in ventriculum excernit, ſed ipſe prius per multum otium eoſdem conficit atque commutat. Quicquid igitur eorum in ſuccum huic viſceri maximè accommodatum fuerit tranſlatum, id ſpleni fit alimentum:quod autem ab ea confectione quæ in liene fit exciderit, neque in ſanguinis tenuis atque vtilis ſpeciem tranſmutari potuerit,omninóque fuerit ad nutriendum inutile,hoc ad ventriculum per aliam quandam venoſam gulam lien eructat,vtilitatem ipſum quoque non mediocrem præſtans.Propriū autem lienis corpus, quod parenchyma à quibuſdam dicitur,rarum admodum & laxum eſt,inſtar ſpongiæ cuiuſdam, vt ſuccos craſſos facilè trahat & excipiat. Lien in ſiniſtris eſt ſitus:ſempérque conuerſa ſunt eius ſima ad dexteram ad iecur & vētriculum: gibba videlicet ſimis opponuntur.

De renibus, Cap. XXVII.

DExter ren in omnibus animalibus eminet elatior. is nonnunquam magnam iecoris fibram cōtingit: ſiniſter autem eſt inferior. à ſpinæ autem vaſis, vena inquam & arteria, inferuntur in renes non exiguæ magnitudinis vaſa: inſuper verò concaua in ſeſe conuerſa habent, gibba verò ad animantis latera aduerſa. ſinum tamen renis perſpicuè cernes corpore quodam membranoſo circumdatū,qui in aliqua ipſius parte non procul à vaſorū

insertione aliud quoddam corpus habeat concauum & oblongum. Nominatur autem meatus vrinarius, qui renem vesicæ committit: huiusque meatus os sensui patet, licet non adeò grande animal fuerit. Porro hic meatus vnica peculiari tunica obductus est, sicut alia omnia quæcunque peritonæo suspensa sunt. Cæterùm vrinæ à sanguine separantur, renibus vrinam attrahentibus, indéque ad vesicam per vreteres transmittentibus: quæ postea inde excernuntur eo tempore quo analogismus iubet. Iam verò neruum habent renes, quantum lien, iecur & vesica quæ fellis capax nominatur: hæc enim omnia neruos omnino exiles recipiunt, in suis ipsorum tunicis extrinsecus conspicuos: naturáque sensus cuique tantum elargita est quantum par erat, vt à plantis seiungerentur, & particulæ animalis essent.

De Vesicis, Cap. XXXVIII.

Vesicæ quæ vrinam excipit, neruos à spinali medulla, qua parte os quod latum siue sacrum vocant, situm est, natura infixit: proximè nanque ipsam ea medulla fuit collocata: venas autem & arterias, à propinquis ipsi vasis, quà scilicet primùm arteriæ & venæ à magnis spinæ incũbentibus crura subeunt. Alteri verò vesicæ quæ ad iecur sita est, arteriã & neruum ab iis quæ in viscus ipsum inseruntur, deducẽs, paruum vtrunque admodum, ac vix conspicuum, at sensibilem & perspicuam venam ab iis quæ sunt ad portas producens, tria hæc omnia corpori vesicæ vno in loco, ad id quod collum vocant, infixit. pari quoque modo in vesicam aliam maiorem ad ipsum collum vasa sex infixit, vtrinque videlicet tria. Cæterùm modus quo vreteres quidem in vesicam, in intestinum verò meatus qui bilem continet, infigitur, admirationem omnem excedit: nam obliquè in ipsa inditi, & intrò vsque amplitudinem obliqui ac prælongi pertinentes, velut membranam quandam eorum quæ intus sunt, succidũt, quæ ab excrementorum intrò irrumpentium impetu euertitur atque aperitur, reliquo verò omni tempore concidit & contrahitur, aque ita firmum operculum meatui efficitur, vt non solùm humoribus, sed etiam flatibus reditus sit omnis interclusus.

De Vulua, Cap. XXIX.

Vulua intra peritonæum sita est, inter vesicam & rectum intestinum, vt recto intestino toti fere incumbat: ad vmbelicum verò, qua parte fundum eius est, maiore ex parte vesicam excedit: ad cunnum vesicæ collo superatur. Fœminarum vesica ad pubem collocata est, breuiorémque virili ceruicem & latiorem habet, quæ inter ossa quæ pubis vocantur, in cunnum iuxta exteriorem superiorémque eius finem pertingit, rectum verò intestinum ossi quod sacrum appellatur, & quibusdam vertebris lumborum infidet: sinuatur enim hac in parte intrinsecus spina dorsi, quocirca extrinsecus gibba videtur. Vuluæ magnitudo in omnibus æqualis non est: multò enim minor enixæ est, maior verò prægnantis. Eius verò quæ nunquam concepit, est etiam multò minor: quod in ætatibus etiam iis quæ nondum venereorum annos attigerunt, vsu venit: nam alioqui iis quæ rebus veneris non vtuntur, minor semper esse consueuit. atque eius quidem moderatam magnitudinem describere conabimur. Superiorem eius partem vterus, hoc est fundum, iuxta vmbilicũ, inferiorem ad cunnum protendit. A loco autem vnde incipit ad cunni terminum exteriorem, non æquale in omnibus est: plerunque tamen spatium moderatum est nouem aut decem digitorum. In latitudinem verò ad vtraque ilia suis cornibus exporrigitur. De finibus eius, quãtum ad profundum pertinet, iam dictum est, vesicam & rectum intestinum vuluam terminare, illã suprà, hoc infrà. Cunnus verò ea inanitas est, quæ intra ossa pubis penetrat, extrinsecus pelliculam quandam innatam habens, quæ virorum præputio proportione respondet. Vuluæ figura cum in reliquo corpore, tum præcipuè in eius fundo, vesicæ est similis: nam quatenus à lateribus processus quosdam mamillis similes ad vtraque ilia emittit, in eo à vesica differt: quorum figuram Herophilus dimidiati globi reuolutioni assimilat: Diocles verò cornibus exorientibus, vnde κεραίας

A *hoc cornua*, nomine ἀπὸ τ̃ κέρατος, *id est à cornu*, deducto appellauit.

De pudendis, Cap. XXX.

Corpus neruosum ex ossibus quæ pubis dicuntur, exoriens, cauum simul, & ab omni humore vacuum genus pudendorum efficit. Quum verò hic neruus cauus spiritu impletur, tum euenit vt in coitu membrum intendatur. Idque non solius coitus causa (quod fortè quispiam existimarit) tenditur, sed quò meatu diducto & directo semen quamlongissimè eiaculetur. Quamobrem B in vtraque parte huius caui nerui natura duos musculos collocauit, quò meatus, ceu à manibus quibusdam in vtranque partem distractus dilataretur, toto pudẽdo stabili permanente. Futurum sanè erat vt meatus latitudo huiusmodi constructione conseruaretur. Vtile autem est, dum semen excernitur, meatum & latissimum & rectissimum exquisitè teneri, quò semen totum sibiipsi continuum confertim quãcelerrimè ad vuluæ sinus perueniat. quùm que vesica propè esset constituta, non erat melius ad ex- C cernẽdum lotium, alium meatum efficere quàm eo quo semẽ importaretur, simul vti. Iure igitur & ipsius collum totum perinæum occupauit, vt quod sursum ab ano, cui primò incubabat, vsque ad pudendi exortum feratur. In mulieribus verò quibus pudendũ non est prælongũ, ceruix vesicæ huiusmodi exortum non habet, sed pudẽdum ipsum muliebre ano imminet: in finem verò eius superiorem collũ vesicæ desinit, vnde lotium profunditur: quod non magnopere inflexum esse oportuit vt in viris, neque adeò longum. Cæterùm vt pharyngi gurgulio propugna- D culum est, ita vteris, quam nympham vocant, quæ tegit simul, & prohibet ne ceruicis orificium, quod ad muliebre pudendum pertingit, refrigeretur.

Ex Sorano, de vulua & pudendo muliebri, Cap. XXXI.

Vulua dicitur μήτρα & ὑστέρα & δελφύς. ac μήτρα quidẽ, *hoc est matrix*, quia mater est fœtuũ qui ex ipsa eduntur: vel quia eas quæ vuluam habẽt, matres efficiat: vel, ex quorundã sententia; quia cõstitutum & definitum tempus ad purgationes & partus habeat. ὑστέρα verò nominatur, quòd omnium viscerum sit extrema: idque cum E exquisitè, tum verò latitudine. δελφὺς porrò nuncupatur, quia ἀδελφοὺς, *hoc est fratres*, gignat. Sita est vulua in coxendicum amplitudine intra vesicam & rectum intestinum: huic autem suprapofita; vesicæ verò subiecta, quandoque tota, quandoque eius pars, quandoque pro eius magnitudine commutatur. Nam in infantibus minor est quàm vesica: quocirca tota est vesicæ supposita. In virginibus verò quæ ætatem florẽtem agunt, vesicæ est æqualis in iis partibus quæ supra sunt sitæ. quæ verò ætate pro- F gressæ, & venerem expertæ sunt, ac multo magis quæ iam pepererũt, in iis est maior, vt plerisque ad finem coli intestini cõquiescat. *Sed dùm vterus gestatur, videre licet peritonæum in magnam molem elatum, itémque abdomen. Quod etiam ex eo fit quia tantus est fœtus vnà cum suis tunicis, atque humoribus. Pòstquàm verò fœtus est in lucem editus, contrahitur quidem vulua, sed ita vt sit maior quàm ante partũ. Tunc igitur est maior quàm vesica, sed non tanto quantum sub eam graditur: nam in partibus anteriorib(us) ceruix vesicæ est palmo maior, finémque habet vrinaculum, & tota in muliebrem sinum porrigitur: ab hystera verò antè fecessit. In posteriore verò par- G te, supra vesicæ fundũ, vuluæ fundum est, vmbilico subiectum: ex quo fit vt vesicæ amplitudo collo matricis adhæreat, fundũ verò vesicæ. Cæterùm vulua cõnexa est tenuibus membranis partib(us) quibus subiecta est, vesicæ: iis verò quæ ei subiiciuntur, recto intestino: à lateribus verò cõnexa est iis quæ à coxendicibus & osse sacro exoriũtur. Quibus sanè partibus simul vlceratis inflammatione quadam retrahitur & retro cedit: iis verò resolutis & laxatis, concidit. Non est autem (vt quidam putauerunt) animal: loci ta- H men sensum æquè ac alia est consequuta: quamobrẽ à refrigerantibus cõtrahitur, à rarefacientibus verò relaxatur. Vuluæ figura in mulieribus non est circumuoluta, vt in animalib(us) quæ sunt rationis expertia: sed est cucurbitulæ qua medici vtuntur, adsimilis: rotundo enim & lato fine,

qui ad fundum eſt, incipiens, ad proportionem in anguſtum oſcillum redigitur. oſcillum nanque appellant primam & prominentem eius partem: quod ſequitur, collum dicitur: quod remanet, ceruix: horum cõcurſus, coles: quæ vtrinque poſt colli anguſtiam dilatatæ primæ partes, humeri hyſteræ: quæ poſt hæc ſita ſunt, latera: quod ſubiectũ eſt, baſis. tota regio, cõceptaculum, & venter, & ſinus. oſcillũ verò in medio cũno eſt. collũ enĩ à labris genitalis muliebris cõſtringitur. ab iis verò ſeiũctũ eſt os, in quibuſdã magis, in quibuſdã minus, pro ætatis ratione: plerũque verò in adultis, quinque aut ſex digitis. magis autẽ depromitur ſub pariendi tempus, quũ collum protenditur. Eſt verò eius etiam diuerſa magnitudo: quanquam in plurimis ſecundum naturam tantum eſt, quantum externa ora amplitudinis audiendi ſenſus patet. Dehiſcit etiam quibuſdam temporibus, vt quũ corporis commiſcendi libidine ducitur, vt ſemen excipiat: & in purgationibus, vt ſanguinem excernat: itémque in conceptionibus, pro ratione fœtus incrementi. in partu autem plurimùm dilatatur, ita vt manum etiam totam intra ſe recipiat: ſuapte tamen natura delicatum & carnoſum eſt. Sed in iis quæ venereis rebus ad ſatietatem vtuntur, inanitati pulmonis, aut linguæ mollitiei ſimile redditur: in iis verò quæ ſæpe conceperunt, calloſius efficitur, capiti polypi, aut ſummæ gutturis parti, vt Herophilus ſcribit, perſimile. callum enim cõtrahit tum eorum quæ excernũtur, tum fœtuum exeuntium attritu. Vulua ex maiore eius facultate neruoſa eſt: componitur enim non ſolùm ex neruis, ſed etiam ex venis, carne & arteriis: ex quibus, neruos à ſpinali mẽbrana ad ſpinam accipit; venæ autem & arteriæ à vena caua ſpinæ adhærente, itémque à craſſa arteria in eam deferuntur. nam à vena caua duæ venæ diuaricantur: ab arteria verò craſſa, duæ arteriæ: ex quibus vna vena vnáque arteria, ad vtrunque renem ferũtur: deinde priuſquàm renibus committãtur, in duos ramos deſciſſæ, duobus quidem proceſſibus in vtrunque renem inſeruntur, duobus autem vuluam circumplectuntur: ita fit vt quatuor ſint vaſorum in eam inſertiones, duo arteriarum, duóque venarũ. Ex his ipſis in vtrunque teſticulum vna vena vnáque arteria ſimul implantatur: adnati enim extrinſecus ſunt teſtes prope ceruicem in vtroque latere ſinguli. Cõſtãt hi molli carne, & glandoſa, & propria membrana conteguntur. figura vt in viris, ſed oblongi ſunt, modicè ſimi, & rotundi, & ad baſim paululum dilatantur. Meatus verò ſeminis à vulua in vtrunque teſtem procedit: [& * apparatibus adiunctus vſque ad veſicam,] eius collo committitur. hinc videtur fœminarum ſemen ad gignendum non recipi, quia foras effundatur: qua de re dictum à nobis eſt in libro de ſemine. Nonnulli verò, inter quos etiam eſt Chius, volunt æquales teſtium appendices, qui cremaſteres dicuntur, eis committi, id quod nos propriis oculis intuiti in muliere, cui inteſtina in ſcrotum deſcenderant, hiſtoriæ mandauimus, in qua quũ chirurgiam exerceremus, teſticulus antè cecidit, laxatis videlicet vaſis ipſum continentibus & circundantibus, & cum eo cremaſter concidit. Tota autem vulua ex duabus conſtat tunicis inter ſe ita formatis vt chartarum villis ſint perſimiles: quarum exterior, neruoſior, perfectior, durior, leuior, cãdidiórque eſt: interior verò carnoſior, hirſutior, mollior, & rubicundior: per totum vaſis intertexta, ſed pluribus & notabilibus in fundo, quũ ibi ſemen agglutinetur, & inde purgatio progrediatur. Duæ autem hæ tunicæ ſibi mutuo adhærent, membranis gracilibus & neruis cõiunctæ, ita vt ſæpenumero his protenſis vterus concidat, quũ ſcilicet neruoſa tunica ſuo loco maneat, interna verò inuerſa procidat. Eſt etiam hoc commune, vt in ſterilibus vterus in fundo duo habeat amicula, vtplurimùm variis modis conduplicata: in iis verò quæ pepererunt, tota extenditur, & rotunda efficitur. Iã verò Diocles vult in vteri amplitudine & acetabula, vel cirros, & cornua eſſe: qui proceſſus quidam mamillares ſunt, lati quidem ad baſim, in ſummo verò minoribus terminis definiti: vtrique lateri à natura magna prouidentia adiuncti, vt fœtus antè aſſueſcat papillas mammarum exugere. Sed qui ita ſentiunt, in diſſectionibus falſi ſunt: neque enim acetabula comperiuntur, & omnino ſuperuacanea

A eſt de eis inſtituta oratio, vt in commentariis de genitura animalium eſt demonſtratum. Nunc verò minimè exiſtimandum eſt, vterum principatum ad vitam obtinere: quia is non ſolùm procidit, ſed in quibuſdam etiam præciditur, nec tamen mortem affert, vt Themiſo literarum monimentis commendauit. Præterea in Gallia ſues habitiores, & valentioris alimenti fieri aiunt, poſtquàm vterus abſciſſus fuerit. Quũ tamen vulua patitur, ſtomachum & membranas per conſenſum pati conſtat. Eadem habet cum mammis naturalem conſenſum quendam: ex
B quo fit vt quũ florenti ætate vulua magna efficitur, mammæ quoque vno & eodem tẽpore intumeſcant: ipſa quoque ſemen perficit: mammæ verò ad fœtum alendum lac parant: menſibus porrò procurrentibus lac euaneſcit: vbi verò lac in mãmis eſt, menſtruæ purgationes nullæ apparent: quemadmodum etiam in iis quæ anus iam ſunt, contracta vulua mammæ itidem quodammodo areſiunt. ſi item fœtus patiatur, vbera quoque anguſtãtur. Ex quo conficitur, vt quũ in prægnantibus mammas diuulſas & contractas videamus, futurum abortum prædicamus. atque huiuſmodi quidem eſt vuluæ natura.
C

De pudendo muliebri, Cap. XXXII.

Muliebre pudendum, ſinus etiã nominatur. membrana eſt neruoſa, & modicè rotunda, inſtar inteſtini: amplius tamen intus eſt, & foris anguſtius, in quo coitus fieri conſueuerunt. eius porro interior pars collo matricis, quemadmodum etiam in viris, externa cunni labris, inferior ano, eius latera carnoſis coxendicum partibus, ſuperior denique veſicæ collo adnaſcitur: hoc enim
D (vt antè dixi) incides ſub ore vuluæ, & supernè cunno adiunctum, in ſummo in vrinariũ meatũ inſeritur. apparet ergo ſinum muliebrem colo veſicæ ſubiectum eſſe: ano verò, & conſtrictiori, & ſummæ parti recti inteſtini ſuperſtare. eius longitudo (vt ſuprà demonſtrauimus) eſt inæqualis: idque non ſolùm habita ratione ætatum aut concubitus, in quibus extenſum vteri collum, vt eſt etiã virilis coles, partem quandam ſinus occupat, ſed etiam naturæ ipſius: quippe quũ nonnullæ collum habeant pro-
E penſius, nonnullæ verò admodum curtum aut mutilum: plurimis verò earum quæ ad perfectam ætatem peruenerunt, ſex digitorum eſt: concidit tamen, anguſtiuſque eſt in virginibus, amiculis occultatum coniunctis inter ſe per vaſa, quæ productiones à vulua capiunt: quæ quidem concubitu dolorem afferunt apertis ipſis amiculis. rumpũtur enim & ſanguis eò importatus de more excernitur. Putare autem tenuem membranam quandã exortam eſſe quæ ſinum intercipiat, eámque in excretionibus rumpi, & dolorem afferre, aut citius purgationes * commoue-
F re, quúmque in corpus euaſerit, eum morbũ gignere quẽ ἄτρητον, hoc eſt quum genitalia cõcreta ſunt, nec foramẽ vllum habent, falſum eſt. primùm enim ex diſſectione nihil tale inuenitur: præterea in virginibus deberet hæc membrana aliquantulum ſpecillo reſiſtere, ſed ſpecillum in profundum vſque ingreditur: tertiò ſi quũ vitiantur, hæc membrana rupta doloris eſt cauſa, neceſſe profectò erat vt in virginibus antequàm vitiarentur, quũ purgationes apparerent, dolor quoque ſequeretur, in ipſa verò excretione non item. Iam verò ſi mẽbrana corporea red-
G dita morbum creat, quo genitalia coaleſcunt, opus eſſet vt id perpetuò eodem modo inueniretur, quo cæteras partes ſuo quaſque certo & definito loco ſitas intuemur. at in non perforatis mulieribus membrana hæc interſepiens quandoque in partibus labrorum quæ in promptu ſunt, inuenitur, quãdoque verò in medio cunno quãdoque in medio ore vuluæ. Eiuſmodi ergo cunnus eſt. Quæ verò extrinſecus videntur πτερυγώματα, hoc eſt, ambitus genitalis muliebris, tanquam labra ſinus adſtant: hæcque labra craſſa ſunt, carnoſáque, & ad partes inferiores in vtrunque
H femur deſinunt, veluti inter ſe abſciſſa: ad ſuperiores verò partes in eam quæ nympha vocatur, pertinent, quæ eſt horum duorum labrorum initium. ſuapte verò natura eſt caruncula, veluti fœtus. Nympha autem appellatur, quia collo veſicæ ſubſultet. Vrinaculum verò nominatur quod

intus rugosum, asperum, cauúmque est. Porrò vesica viro A rum diuersa est à fœminarum vesica, siquidem illa maior est, & collum habet flexuosum: hæc verò cum minor est, tum verò etiam rectum eius est collum.

Lyci, moderatum viri pudendum ad os vuluæ non peruenire,

Cap. XXXIIII.

ANte vuluæ amplitudinem, eius collum & os est situm. eius ori cunnus adiacet, cuius tanta magnitudo est vt magnitudo priapi, qui maximus non sit, ad semen in os vuluæ eiaculandum non sufficiat, sed quadam etiam agglutinatione opus esse videatur.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM

Liber vicesimusquintus.

Ex Rufi commentariis, de nominibus partium humani corporis, Cap. I.

QVemadmodum singulæ corporis humani particulæ nominentur perdiscere, maximè est ad medicinalem artem necessarium: maximæ autem corporis partes B sunt, caput, ceruix, thorax, manus, crurá que: thoracem verò non solùm eam partem quæ à clauiculis ad hypochōdria pertinet, sed etiam id totum quod à clauiculis ad pudenda pertingit, appellamus. Caput verò dicimus quòd capillis tegitur, & simul etiam cum facie. Capillos habent pars anterior, sinciput, qua coronalis sutura sita est, vbi coronæ capiti imponuntur: posterior pars occiput nominatur. Latera sincipitis, tempora appellantur: quod in medio capite est, vbi capilli maximè inuoluuntur, verticis vocabulo gaudet: sub C sincipite frons est: iuxta tempora pillorum exortus, lanugo: crines verò, ii qui retro ad occiput sunt, nūcupātur. vltima verò frontis ruga, episcenium: hirsutæ frontis partes, supercilia: eorum interuallum, mesophryon: postea nasus collocatus est, cuius extrema pars globulus, subiecta verò septum nominatur. à globulo carnosum illud quod in labia descēdit, columna. cauitates verò, myxoteres, *hoc est per quos mucus excernitur*. in vtraque nasi parte, vnde odoratus efficitur, pinnæ. spina verò, quæ has cauitates con D tinet. cauitas sub columna supra labrum, philtrum, *quasi amatorium*, dicitur. totum id quod post nasum labri superioris est, hyporinon, *hoc est sub naso*, vocatur. duo deinde sunt labia, quorum extrema prolabia dicuntur: vbi committuntur, postomion. sub superciliis oculi positi sunt: quæ oculos tegunt, palpebræ, vna superior, inferior altera. nexus verò qui claudendo fiunt, tarsi: è palpebris exorti pili, cilia: tarsorum fines, anguli: quorum alter qui ad nasum est situs, magnus: alter qui tempori adiacet, minor vocatur. pupilla, aspectus, & glena dicitur id quod in E medio oculo est, per quod aspicimus: alii verò aspectum dicunt, quo cernimus: pupillam verò & glenā, imaginem in aspectu esse volunt. quæ deinceps sequuntur, nigra, cæsia, aut flaua, à calore nomen trahunt. circulus album contingens, iris dicitur: sub oculis exorientia, hypopia: quibus subiacent eminentiæ quædam quæ malæ dicuntur, quibus erubescimus. post malas, maxillæ sunt: quarum genæ desinunt in acutā maxillæ inferioris partē: inde vsque ad labium inferius, quod rotundum eminénsque est, barba: F hypion quod sub barba est. carnosam partē mentū voco, alii leucaniam: quidam hoc mentum, leucaniam verò cauum iugulo proximum vocant. Aures vocantur eminentiæ quæ in vtraque temporum parte ad foramina sunt exortæ. earum foramina meatus audiendi, quibus audimus: pendulæ partes & carnosæ, fibræ: cartilagineæ & supremæ, pinnæ: helices, quæ inde ambitum attingūt: anthelices, quæ post helicem cauitatem in medio extollunt: cauum post anthelicem, concha. eminentiam oppositā conchæ iuxta fines temporis, hircum vocant: quod contra G hunc est, crassus anthelicis finis antitragus, *id est contra hircum*, dicitur. Os vocatur prima labiorum sectio, & amplitudo quæ vsque ad fauces pertinet. in ore cum alia quædam sunt, tum præcipuè dentes: quorum anteriores quia secant, τεμνικοὶ nominantur, súntque octo numero. hi deinde quatuor caninis dentibus cinguntur: vltra quos reliqui omnes viginti maxillares sunt. horum intimi atque vltimi sophronisteres, *id est moderatores*, quaterni vocātur, quod eo tēpore quo moderati esse incipimus, exoriantur. carunculæ dentes continentes, gingiuæ: maxillarum colligatio, habena: mensæ, latæ molariū summitates. mortariola & præsepia, cauitates maxillarum, in quibus dentes sunt infixi. vnde lingua exoritur, radix appellatur. ceruix, id quod sequitur. prælingua, pars anterior: parasyra, quæ ab vtroque linguæ sunt latere. hypoglossis pars inferior, epiglossis verò intimum gutturis operculum ad asperam arteriam, ne deglutiendo quidpiam in pulmones delabatur. Quum spiritum ducimus, sublimis epiglossis attollitur, ne aëris transitus impediatur. quod orbiculatum in parte quæ supra linguam est, cœlum & palatum dicitur: inde ad partes internas pendens caruncula, columella nominatur: hanc alii gurgulionem, alii vuam vocant. ei subiectum est bronchi caput, tum collum. eius pars anterior bronchus & aspera arteria: eminentia quæ in medio est, larynx: posterior, ceruix, & occiput: clauiculis proximum cauum, iugulum, & anticardion, quasi cardi oppositum vocant: hoc tendines exipiunt, quæ in humeros pertinent, epomidas, humeros verò brachii caput. Scapulæ verò lata ossa sunt dorso incumbentia, eorum intermedia eminētia, spina. acromiū verò clauicularum & scapularum est copula. deinceps cataclides sequūtur. ala verò est cauitas sub humero, in quā sæpe humerus laxatus cōcidit. brachium cōsequitur: angulus articuli, cui reclinati incumbimus, ancon aut olecranon: deinde cubitus sequitur: is in carpum definit: post quē metacarpiū est: tum vlna manus: hypothenar verò, quod sub police est: quod excipit vola, manus. Ex digitis vnus pollex dicitur, seiunctúsq; est à cæteris: alter qui primus aliorum quatuor est, index: tertius medius, quartus annularis, quintus paruus appellatur. horum verò ossa scuticulæ aut phalanges vocantur. eorum inflexus condyli dicuntur: quorum primi procondyli: qui consequuntur, metacondyli nūcupantur. vnguium initia radices vnguium vocant: fines digitorum, acinos aut vertices. thenar, spacium quod inter indicem pollicémque est. totum enim hunc locum Hippocrates nominasse thenar, *hoc est uolam*, videtur. & clauiculis quod antè est, pectus, & os pectoris, retro verò dorsum. à ceruice, qua metaphrenum est, lumbi extrema spinæ ora. carnosæ in pectore eminentiæ, mammæ: earum extrema, papillæ. latus id totū quod sub ala est, ossa costæ & spathæ. earū primæ se mutuò cōtingunt, in ossis pectoris extremo, vbi cor est: tum septum transuersum, alii præcordium, alii cor vocāt. ex quo est os ventriculi. spatia inter costas, intercostalia vocantur. spuriæ costæ, quæ sese non tangunt. earum extremitates, cartaligines. musculosæ partes sub cartilaginibus sitæ, hypochondria. tum aluus quæ venter dicitur. quod in medio est, epigastrium. cutis ventri imposita est. media eius cauitas, vmbilicus. cutis vmbilico circundata, vetula, quæ inde nomen inuenit quòd corrugata senectutem significet. sub vmbilico abdomen est, & aqualiculus. huic continua pars ad pudendum vsque, pecten, aut pubes nominatur. Ex genitalibus membris virilibus propendens pars, colis, & stema: quæ non pendet, hypostema, aut perinæum. colis extremitas est præputium. scrotum, in quo testiculi sunt. pars superior, caput: inferior, fundum vocatur. pars scroti laxior, laccopedon est. In mulieribus quod supràest, pecten: prima sectio dicitur scissura: musculosa in

medio caruncula,myrton,aut nympha: myrtochila verò, labia vtrinque constituta. Ossa dorsi vertebræ sunt. tota vertebrarum compago,spina:cuius inferior pars lumbus. spinæ terminus,os sacrum,quod alii hyposphondylum vocant. huius vltimum os, coccyx,*id est cuculus*, nominatur. Partes vtrinque lumbis adiectæ nates dicuntur: clunes verò,carnosæ partes sub lumbis sunt,quæ sedilia quoque nominantur.initia femorum,inguina: internæ partes,femina vocantur.quæ intermedia sunt ad perinæum vsque,interfeminia. musculi genibus inhærentes,epigunides:ossa verò,patella,Hippocrates mylen vocat.genu articulus est quo femur cruri committitur.inflexio,poples dicitur.magnus musculus anterior cruris,sura: vnde latus neruus exoriens ad calcem protenditur. ossium cruris quod posterius est,tibia:quod anterius,anticnemium.extrema pedū, malleoli.tali verò non ritè vocantur:sunt illi quidem, sed tamen non apparent. pars postrema pedis, rotundáque, calx:quæ deinde sequitur,cauum: consequēs verò pedion vocatur,cuius superior pars tarsus. planta denique,totius pedis positura.digiti verò,eisdem nominibus quibus digiti manus,nuncupatur.

Ex Galeni libro de ossibus, Cap. II.

Tota omnium corporis humani ossium inter se coniunctorum compages sceletos nominatur. eorum coniungendorum duplex est ratio, altera per articulum, altera per symphysin.ac per articulum quidem ossium cōpactio naturalis est: symphysis verò est ossium vnio naturalis. Vtrique autem definitioni additum est verbum naturalis, quoniam quæ de articulo deciderunt, quæque articulum sunt prætereuecta,cohærent quidem inter se,sed non natura.in quo genere sunt ea quoque quæ fracta callum obduxerunt.siquidem vniuntur, sed non tamen natura.Cæterùm ceruices sunt tenues ossium processus,& in crassum, rotundúmque finem terminātur, idque caput appelatur.at quum processus in acutum finem definit, non iam amplius ceruix,sed corone vel coronon nuncupatur. Ex cauitatibus quæ caput excipiunt,quæ altius descendit, cotyla: quæ in superficie est, glena ab aliquibus vocatur. Ossa autem tanquam fundamenta quædam ad vniuersam corporis sustātiam substinēdam subiiciuntur,& quasi substernuntur:siquidem in eis omnia adnascuntur,& stabiliuntur.ex iis quæ grandia sunt, maximásque cauitates habent,medullæ sunt plena: parua autem, plenáque tota sunt alia, cauitatē nullam habent quæ sensu dignoscatur. Grandibus magna ex parte in extremo aliorum ossium appendices adnascuntur: vt brachio superius, cubito inferius:radio verò ac femori,& cruri,ac furæ ab vtraque parte.maxillæ verò inferiori medulla inest, sed appēdix non adnascitur. verùm eius finium alter qui inferior est,per symphysin, *hoc est coalitum*,vnitur:superior in duos processus, in coronem ac ceruicem tantùm definit.Differt autē ἀπόφυσις, *hoc est processus*, ἡ ἐπίφυσις, *id est ab appendice*,quia epiphysis est vnio ossis cum alio, apophysis verò est totius ossis pars.

De ossibus capitis, Cap. III.

Os capitis caluaria nominatur. naturalis verò figura capitis,est oblongæ sphæræ potissimū similis:alia acuminata est:naturale autē caput anteriorem ac posteriorem partem prominentiorē habet: trésque habet suturas in se,duas transuersas,quarum altera in occipite est, altera in sincipite,tertia porrò à medio posterioris per capitis longitudinem vsque ad mediam anteriorem extenditur. anteriorem verò coronalem nominant, quòd coronæ in ea præcipuè capitis parte collocentur. posteriorem labdoidem,propter similitudinem quam habet ad Λ literā,vocauerunt.harum trium suturarum figura literæ H est maximè similis. Caluariæ igitur quæ figuram naturalem habent, suturæ sunt huiusmodi.At acuminatæ sic cōstitutæ sunt.vbi posterior eminentia perit, ibi etiam sutura labdoides aboletur.vbi non est anterior, tum ne coronalis quidem: sitque vtraque remanentium suturarum figura T literæ similis. harum autem eminentia quæ vtrinque est,deperdita,duæ suturæ quæ seruantur,ad rectos angulos decussantur ad X literæ figuram: altera nanque transuersa per medium caput potissimum extenditur, altera verò à parte posteriore per longitudinem in anteriorem fertur,quemadmodum in aliis omnibus caluariis conspicitur:siquidem ea semper conseruantur,at reliquæ cum totius capititis figura variantes intercidunt. Duæ præterea ab hac pari interuallo distantes lineæ, per capitis longitudinem à posteriore in anteriorē partem tendunt. sunt hæ duobus ossibus inter se cohærētibus,non per suturam, (sicut quæ antè diximus)sed quum os sincipitis paulatim attenuatum in squamam descendēs, in id os quod infra ab auribus ascendit, subintrat. quāobrem quidā non absolutè suturas has,sed suturas lepidoeides à squamæ similitudine,aut agglutinationes squamis similes vocauerūt. à nobis verò clarioris doctrinæ causa suturæ squamis similes ad aures nominētur,vt quinq; sint propriæ capitis suturæ; labdoides,coronalis,quæ recta per lōgitudinē fertur, duæ æquè distātes,quæ in ossibus squamæ similibus sunt. Duæ quoque aliæ cōmunes sunt superiori maxillæ,& ossi quod ambarum medium est. quod os aliquis inter ossa capitis numerant:alii verò superiori maxillæ attribuunt:situm enim est medium inter caput & maxillam superiorem tanquam cuneus quidam. Huius igitur suturæ quicquid sursum ad coronalis finem fertur, id est commune cum capite: quicquid verò ex vtroque latere ad palatum descēdit,id superiorē maxillam disterminat ab osse,quod à cunei similitudine,qui σφὴν dicitur,sphenoides appellatur:atque ita à nobis,vt clarior doctrina sit,nominetur. Id os processus quosdam habet,qui ab alarum similitudine pterigodes vocantur,vnà cum iis cauitatibus quæ eis ab vtroque latere adiacent. Alia autem sutura capitis,quæ ipsum à superiore maxilla discernit, ex cauis temporum initiū ducit, atque inde ad oculorum sedes progreditur, & per ipsosmedios tendens,iuxta medium superciliorum sibiipsi coniungitur. Quæ quum ita habeant, totius capitis ossa, sphenoide excepto, sex sunt: duo sincipitis, quibus communis est ea sutura quæ rectā per longitudinem porrigitur:duo infrà ad vtrāque aurem: quintū post hæc os occipitis:sextum frontis est.Porrò sincipitis ossa quatuor habēt latera:quæ ad vtrāque aurem, tria latera:quintum os capitis,quod occiput est,maximum omnium quæ sunt in capite, foramen iuxta primam vertebram habet. Cæterùm ex his sex quæ commemorauimus, ossa sincipitis sunt rarissima:dēsissimum verò firmissimúmque occiput.inter hæc mediū locum tenet os frontis. duo reliqua inferiora sunt varia:eorum enim pars quædam lapidosa, vt etiam reuera est,nominatur,idque protensis labdoidos suturæ finibus terminatur.in hoc est processus styloides à columnæ similitudine appellatus,quē nos ab acus aut styli scriptorii forma belenoidē aut graphoidem vocamus: & in eodem meatus auditus continetur. altera deinceps eius pars iuxta eos exortus est, quorum alter maxillaris vocatur, alter ossis iugalis est.tertia præterea pars est quæ à temporibus occupatur.

De osse iugali, Cap. IIII.

Mvsculo temporis præpositum est os quod obliquā suturam habet in medio,ita vt omnis eius pars posterior cum osse capitis quod ad aurem est, anterior cum extrema supercilii parte ad paruum oculi angulum continuetur.id verò os totum iugale nuncupatur.

De ossibus maxillæ superioris, Cap. V.

Maxillæ superioris in vtraque parte & dextra & sinistra,tria sunt ossa, quibus capiti adiungitur. eorum maximum est quod ad iugale est situm:nam & aliquid temporis,& supercilii,&sedis oculorum,& totum paruum angulum in se complectitur,& ad eam vsque partem cui malo nomen est,procedit. deinceps situ ac magnitudine os in ipso oculo habetur, quo nerui ad superiorem maxillā tendentes continentur.omnium minimum ad magnum angulum oculi est locatum. His omnibus tribus in vtraque parte os notabilis magnitudinis subiacet: hæc enim pars malum dicitur, & dentium, præterquàm incidentium,alueoli.His item ossibus quæ maxima sunt, vt diximus, duo alia parua adiacent, qua narium foramina ad palatum tēdunt.quinetiam nasi ossa duo sunt: horum ora inferior exortum habet corporum cartilagineorū atque

tenuium, quæ alæ vocantur. vnum os restat in fine maxillæ, in quo radices dentium incidentium, & alueoli continentur: id quod plerunque simplex videtur, quòd ossa, ex quibus constat, exquisitissimè committantur: quandoque tamen in sceletis mirum in modum exiccatis sutura manifestò conspicitur, quæ illi directa est, quæ per totum palatum fertur.

De dentibus, Cap. VI.

DEntes sedecim vtraque maxilla continet. ex his quaterni primi, qui vnicā radicem habent, incisores nominantur: hi deinde caninis dentibus ex vtraque parte cinguntur, quorum vnica etiam est radix. vltra quos vtrinque maxillares quini sunt, qui in superiore maxilla ternis, in inferiore binis radicibus nituntur. præter eos qui in superiore quaternis radicib⁹ fulti sunt, & in inferiore tribus hærēt: ac præsertim duo omnium primi interiores, tertius autem perrarò ita inuenitur. quibusdam verò non quini maxillares, sed quaterni aut seni oriūtur. hos verò non solùm maxillares, sed etiam molares vocant. omnes autem in suorum ossium cauis insiguntur: nam ossa eos continentia, phatnia dicuntur: caua autem quæ subeunt, bothrya nominantur. Ex ossibus porrò dentes tātummodo mollium cerebri neruorum sunt participes, quamobrem ipsi soli perspicuè sentiunt.

De maxillæ inferioris ossibus, Cap. VII.

NEque etiam inferioris maxillæ os simplex est, vt alicui fortasse videbitur: siquidē etiam coctum dissoluitur in summa menti extremitate, vt ipsum coaluisse planè appareat. eius pars quæ quasi ad caput protenditur, in duo extrema desinit: quorum altero, quod acutum est, tendinem ex musculo temporis descendentem recipit: altero verò articulatur capitis ossi sub eo exortu quem mamillarem vocant, atque ibi in paruulum sinum rotundo quasi tuberculo sese inserit.

De osse labdoide, Cap. VIII.

OS labdoides hac forma est præditum, vt media eius pars, quæ ad occiput est, collum & totum corpus in duas partes secet. ipsum verò os breui longitudine videbis: latitudinem verò altitudinémque ita habet exiguam, vt à partibus finis inferioris duo latera ad sublimes angulos cartilaginis, quæ scuti formam præfert, obliqua vt nuper dicebam, procedant. superior verò labdoidis ossis terminus duo alia habet latera processus mutuos facientia, infernis partibus tenuia, angusta, orbiculata, crassa instar acus, aut styli scriptorii extremitatis. substantia verò horum laterum obliquorū, quæ ipsa quoque leuiter deorsum vergunt, est exquisita membrana, & quoddam teres, vt nerui sunt, ligamentum, quod ab extremo vtriusque exoritur, finísque ad processus capitis styli scriptorii similes, qui simillimi sunt sublimib⁹ labdoideos lateribus, extenditur: siquidem eorum substantia ex cartilaginibus constat: eadémque figura in omnibus excernitur. Sed exortus styli scriptorii similis minor est, quàm laterum labdoidis ossis longitudo.

De spina, Cap. IX.

TOtius spinæ vertebræ sunt quatuor & viginti. si verò plures aut pauciores fuerint, id præter naturam erit, vt etiam sunt acuminata capita. eorum compago omnis in collum, dorsum, lumbos, & os sacrū diuiditur. collum capiti annectitur, collo deinceps dorsum, quod tanta longitudine est quāta est etiam thorax. quod reliquum subest, lumborum nomine continetur: quorum pars vltima sacro, aut (vt quibusdam placet) lato osse finitur. Vertebræ aut ad collum, aut ceruicem (ita enim etiam appellatur) septem sunt numero: ad dorsum duodecim, ad lumbos quinque. Ex colli vertebris primæ duæ inter se vndique articulantur: reliquarum verò quinque pars anterior vinculo constricta firmo coalescit: neque enim (vt quidam arbitrantur) per cartilaginem coalescunt, sed ea tunica quæ geminas spinalis medullæ membranas extrinsecus complectitur, sese in mediam ipsarum sedèm insinuans, commune vtrisque vinculum efficitur. eodémque modo vertebræ omnes se habent, præter duas primas, vt diximus. Quúmque capitis duplex sit motus, alter qui annuēdo abnuendóque fit, alter quo in latera caput mouetur, primum secundæ vertebræ processus qui pyrenoides, *id est turbinatus*, dicitur, potissimum efficit: alterum verò primæ vertebræ ad capitis coronen articulatio, obliquæ scilicet partes & ipsius primæ vertebræ, & item capitis. Processus autem pyrenoides accliuis est, & ab anterioribus secundæ vertebræ partibus initium ducens, valido quodam rotundóque ligamento capiti alligatur: eique prima vertebra locum in quo aptè & tutò innitatur, præbet. & ex eadem prima vertebra transuersum quoddam ligamentum oritur, quod ei intus obducitur. hanc nonnulli à dentis similitudine odontoidem processum vocant: Hippocrates verò totam vertebram aliquando dētem nominat. Sunt etiam in parte primæ vertebræ inferiore duæ cauitates, quas ab oculi sinus similitudine glenoidas vocant, similes superioribus: súntque non ab re maiores supernè, vt capiti articulatæ: infernè autem minores: quibus secūda vertebra obducta est. prima vertebra est latissima: secunda angustior validiórque est, atque ita deinceps cæteræ omnes. quanto enim spinalis medulla dum in neruis gignendis consumitur, fit tenuior, tanto vertebrarum inferiorum foramina minuūtur: quorum singula medullæ quam abiunt, crassitudini respondent, id quod in omnibus vertebris est commune: quemadmodū trāsuersorum quoque processuum, eorúmque qui deorsum sursúmque versum spectant, quibus inter se articulātur, communis est ratio.

De osse acro, Cap. X.

HOc etiam os quà cum vertebra quæ suprà est posita, articulatur, vertebris proportione respondet: nam decliues eius vertebræ processus ab osse sacro excipiuntur, sicut ipsa recipit eos qui supra se sunt siti: quinetiam eius spina est similis ei, quam reliquæ itidem vertebræ habent. ipsius autem processus, qui ad latera pertinent, grandes latiq; sunt: quibus in parte exteriore sinus est quidam glenoides, in eúmque ossa ilium ingrediuntur. id os ex ex tribus particulis, tanquam ex propriis quibusdam vertebris constat: quibus in extremis accedit quartum aliud os, quod coccyx dicitur. Hæc si coquendò dissoluantur, eorum compages vertebrarum constructioni similis videbitur.

De coccyge, id est cuculo osse,

Cap. XI.

AD imum sacri ossis alterū os est quod coccyx nominatur, quod ex tribus propriis particulis est conflatum. sunt tamen magis cartilaginosæ, ac præsertim in extremo, quàm os sacrum sit.

De ossibus thoracis,

Cap. XII.

OS pectoris, costæ, & vertebræ spinæ dorsi, ossa thoracis sunt. costæ ab vtroque latere duodecim sunt, sicut etiam vertebræ: singulæ enim singulis articulantur. ossa verò pectoris per synarthrosin inter se copulantur: eáque septem sunt numero, quot etiā costæ, quæ cum eo articulātur. imò pectoris ossi triāgula cartilago adnascitur. tota verò ossis pectoris figura ensi est similis: quamobrem xiphoides à nonullis appellatur. quidam verò non totum, sed eam tantùm cartilaginem quæ in imo eius est, ita nominant. costarum non vna simpléxque figura est: nam vbi vertebris articulatæ sunt, in anteriora & inferiora pariter feruntur, atque ita multum progressæ, ad os pectoris protinus versæ recurrunt: quamobrem quicquid cum pectoris osse committitur, non os est, sed cartilago. quinque autem reliquæ costæ nothæ appellantur: eæ cum septo transuerso atque inter se connatæ, in exquisitam cartilaginem desinunt: postrema ab aliis tantùm in imo distinguitur, & reuera est spuria. longitudo verò neque his, neque aliis costis est eadem, sed supernæ atque infernæ breuiores sunt, mediæ longiores.

De ossibus scapularum,

Cap. XIII.

SCapulæ post thoracem sunt sitæ. eæ cum osse occipitis, & spinæ apice, & thoracis costis, & eo osse quod ante laryngem est, per musculos copulantur. os verò scapulæ à spina initium ducens, humile est, paulatimque augescit, donec ad acromii locum peruenerit, ibique cum iugulo connectitur. hanc compagem nonnulli anatomici acro-

mion vocant.alii præter hæc ambo quæ coniunguntur, aiunt aliud tertium os esse, quod in hominibus tãtùm inueniatur, quod cataclida & acromion appellant. ea verò parte scapularum ossi processus quidam subest, quem scapulæ ceruicem vocãt,isque in extremo in acetabulũ desinẽs, cum humeri capite articulatur. Est etiã huic ossi alter exiguus acutúsque in parte interiore processus, qui quoniam anchoræ similitudinem refert,ideo à nonnullis ancyroides nuncupatur:ab aliis verò coracoides,quia extrema eius pars,vt corniculæ rostrum,exterius vergit.

De iugulis, Cap. XIIII.

IVgula ab vtraque parte supernè pectoralis ossis extremitati articulantur:eáque fistulosa sunt,& figura crassitudine inæquali.

De manu & brachio, Cap. XV.

MAnus in tres maximas partes diuiditur,in brachiũ, cubitum,& eam quæ extrema manus appellatur. ergo brachii os, excepto femore, est omniũ maxim , éstque vtrinque supra infráque articulatum.nam ad humerum habet caput grãdiusculũ paruæ ceruici adnatũ.In eo iuxta partem anteriorem sinus quidam est, cuidam quasi latæ scissuræ similis, qui totum caput in duo quasi tubercula bipartitò diuidit. pars inferior in tubercula inæqualia desinit , quorum ei quod extrinsecus est,radii capitulum articulatur:cum eo verò quod interna in parte est,nullum os penitus committitur. Rotũdum autem brachium est, non rectum tamen,& vndique simile, sed in anteriore exterioréque parte gibbum, posteriore verò & interna,simum.

De cubito, Cap. XVI.

ID totum quod inter brachium & carpũ situm est,cuiusque etiam partis os maius, cubitus appellatur: isque alteri subest ossi quod radium nominant.huius autem extrema pars superior leniter caua exterius brachii tuberculum complectitur.huius autem articulationis id munus est vt totam manum modò in pronũ, modò in supinum adducat.Cubitus duarum coronarũ processus habet,quorum anterior est minor, alter maior:& ab iis cubiti sinus sigma literæ similis circũdatur.in hunc sinum orbita brachii,quæ trochleæ similis inter eius tubercula est posita, inseritur. huius articulationis officium est vt totam manum extendat & incuruet.Cubitus verò infrà supráque validis copulis radio alligatur:media inter se omnino dehiscunt. vterque ipsorum habet appendicem iuxta brachialis partes,in parte exteriore gibbam, interiore verò cauam.cubitus minimo digito,radius pollici respondet: brachiale nanque in eiusmodi sinum sese insinuat & articulatur.Inest etiam cubito ex abundantia quadam processus,qui à columnæ similitudine styloides nominatur,qui brachiali itidẽ articulatur. huius munus est, brachiale in latera perducere,alterius in rectum:cuius opera summam manum extendimus atque inflectimus.

De brachiali, Cap. XVII.

BRachiale ex octo ossibus duplici ordine distinctis constat. ea verò dura paruáque sunt, nec medullosa multiplicísque figuræ. pars brachialis superior ex tribus ossibus est cõstructa: quæ in rotundam quasi formam redacta, cum cubito radióque articulatur: pars verò inferior quatuor suis ossibus metacarpio articulatur. quintum denique iis brachialiis partibus insidet quæ ad processum styloidem cubiti potissimum sunt sitæ.

De metacarpio & digitis, Cap. XVIII.

INter digitos & brachiale ossa interiecta metacarpii vocabulo gaudent: metacarpion verò primæ digitorum phalangi (sic enim ossa digitorum nominantur , aliique scuticulas vocant) adnectitur , & coalescit.pollicis solum primùm internodiũ à lateribus brachiali est articulatum: quare singuli digiti ex tribus ossibus sunt conflati, priore semper internodio in sinum subsequẽtis subeunte.estque consentaneum vt pollicem quoque ex tribus constrictum esse ossibus afferamus:primúmque eius internodium cum metacarpio non esse numerandum, quum ab vtraque par-

A te articuletur. quod primis digitorum ossibus accidit,ossibus verò metacarpii non item. Quinque autem digitorum ossa sunt quindecim. at qui tertium pollicis os metacarpio adscribunt,digitorum ossa quatuordecim esse volunt,metacarpium verò ex quinque constare.

De ossibus nomine vacantibus, Cap. XIX.

REctis ab vtroque latere magnísque lati ossis processibus duo quædam ossa adiacent, quibus integris nullum est nomen impositum. superiores eorum amplæ par-
B tes,ilium ossa:exteriores verò post femoris ingressum, inferioréque, coxendicum: quæ inde in anteriora protenduntur, tenuésque sunt ac perforatæ , quæque inter se in extremo coalescunt,ossa pubis nuncupantur. Vtrique autem coxendici prægrande acetabulum inest, quod cum femoris capite nexu validissimo coalescit.

De femore, Cap. XX.

FEmoris os maximum est eorum omnium quæ in animante sunt : id vero suprà coxendici,infrà tibiæ articulatur. Totius autem femoris forma in parte anteriore
C exterioréque gibba, posteriore verò & interiore sima est. Duos processus habet,quos trochãteras vocant:minorem sub ceruice,multò maiorẽ verò exteriorem,quem γλουτὸν *hoc est natem*,appellant.

De tibia, Cap. XXI.

TIbia vocatur tota pars cruris quæ inter genu & talum intercedit:eodémque nomine os grandius eiusdem appellatur.tibia autem exteriore in parte sita est, eique tantummodo femur articulatur.Os quod extrinsecus
D est,sura nominatur:quæ crassitudine tibiæ mirum in modum cedit,nec ita protenditur vt genu attingat;sed infra supráque tibiæ per synarthrosin annectitur : media verò inter se penitus dehiscũt. Quicquid autem tibiæ in parte anteriore tenue & carnis est expers, ocrea dicitur.Imæ ab vtraque parte tibiæ & suræ partes malleoli dicuntur.qui gibbi rursus,& omnino carnis expertes,extra alia prominent. hos plerique talos vocant : sed errant vehementer: nam talus sub his vtrinque continetur , & vndequaque contegitur,vt ne eum tangere quidem possis. Porrò mal-
E leoli sunt extremæ partes tibiæ suræque processuum, gibbæ quidem in parte exteriore,vt etiam patet,interiore cauæ.

De patella, Cap. XXII.

AD tibiæ femorísque articulationem os cartilaginosum rotundúmque extrinsecus est,quod gibba & veluti tubercula subiectorum ossium accommodatis finibus comprehendit:paulúmque intumescens eam amplitudinem quæ inter femur tibiámque est complectitur.hoc os
F à nonnullis patella,à nonullis verò mola nominatur.

De ossibus pedis, Cap. XXIII.

AB iis processibus de quibus nuper dixi, qui in ima tibia suráque sunt, talus comprehenditur. eius pars, quam *πέτρωρον , hoc est quatrionem*, vocant , sursum vergit. Huic subest os pedis maximum , quod calcem vocant: idque & rotũdas partes à talo recipit,& geminas eminentias,quas habet,in sinum eius cõmodè inserit. Ex partibus eius anterioribus, quæ è regione magni digiti sita est, ipsius tali capiti subiacet,nec cum altero osse copulatur:eius verò extremitas,quæ minimo digito respondet, cum
G eo osse quod à tesseræ similitudine cyboides vocatur, per synarthrosin cõnectitur.hoc autem positum est à parte exteriore iuxta scaphoides. sed hoc quà cum talo articulatur,cauum est, cyboides verò gibbum. Deinceps sequuntur tria ossa parua,quæ inferiori scaphoidis parti per synarthrosin iunguntur : cum quibus etiam exteriore ex parte cyboides pariter exporrigitur. post autem hæc quatuor ossa,tarsus pedis finitur.atque inde incipit plãta,quæ ex quinis ossibus construitur: quæ deinceps digiti pedis
H excipiunt, qui singuli ex tribus internodiis, non secus quàm digiti manus, constant. pollice tamen excepto, qui solus inter eos ex duobus ossibus est conflatus. Atque hæc quidem satis esse puto quæ de ossibus sciantur : nam si quod ossiculum alibi comperiatur,(vt in corde, aut aliud huius generis)minimè necesse est vt hoc loco à nobis exponatur.

De musculis labiorum, Cap. XXIIII.

MVsculi labrorum qui ipsi etiam cuti exquisitè permiscẽtur, quatuor numero sunt. supernè quidem vtrinque à malis obliqui duo deferuntur: infernè autem à summa maxilla, quà est id quod mentum vocãt, totidem sunt, ibique in vtraque parte singuli collocati, alter à dextris, à sinistris alter. si enim ambo superiores tendantur, labrum superius sursum trahitur: si alter duntaxat, versum illum attrahitur. eadem inferiorum est ratio: nam si ambo tendãtur, labrum interius infrà trahitur: si alter tãtùm, ad illum attrahitur. Iã verò si villi exteriores extendãtur, fit vt labra inuertantur, ab interioribus verò conuertantur, & in rugam contrahantur. ex quo cõficitur vt ab his quatuor musculis octo motus, quatuor obliqui, & recti totidem edantur.

De musculis sub colli cute latentibus ac buccas mouentibus, Cap. XXV.

VT autem non solùm labia plurimùm diducerentur, sed etiam motus buccarum perficerentur, latum tenuémque musculum natura foris produxit, & vnum in vtraque parte collocauit: qui quũ in buccas labráque desinãt, ab omnibus anatomicæ disciplinæ peritis sunt ignorati. initium enim sumunt à spina quæ ad collum est sita, totique cuti quæ circa collum est, in orbem subtendũtur. ii musculi vnà cum labris quiescente maxilla inferiore buccas mouent. Licet etiam ei qui velit, dentes inter se committendo ambas buccas in contrarias partes, ad latera colli distorquere: in quo eueniet vt ipsa etiã cutis tẽdatur, & potissimum ad humeri caput, & extremum inibi clauiculæ, denique ad omnia colli latera. Præterea qui cõuellendi sunt, in eis hi musculi primi omnium intenduntur, & conuulsiones quæ caninæ dicuntur, sunt horũ præcipuè musculorum affectiones. hæc autem pars, clarioris doctrinæ causa, musculosa dilatatio à nobis appelletur.

De nasi musculis, Cap. XXVI.

MVsculos qui narium pinnas mouent, tales natura esse, pronunciare perspicuè oportet, qualis est & latus musculus quem nos inuenimus. nã & huic villi subter cutem cohærescunt, à quibus mouetur. sunt autem admodũ perexigui, & à malis ipsi quoque sumunt initium, & vnus vtrinque in suam quisque nasi pinnam inseritur, ipsámq; aperit. ac nasus quidem à nullo musculo contrahitur: veruntamen quum prædicti musculi cessant ab actione, tũc medium statum nasus acquirit. extra prædictã verò apertionẽ à nullo musculo nasus adducitur, sed in vehementioribus inspirationibus pinnæ spiritus impetum sequũtur. cæterùm nasus deorsum trahitur, labra ex appensione consequens.

De musculosa frõtis natura quæ sub cute est, Cap. XXVII.

QVinetiam frontis cuti musculosa quædam natura tenuísque subtenditur, quæ cum ea coalescit: quocirca tota frontis cutis, maxilla etiam quiescente, mouetur.

De musculis oculorum, Cap. XXVIII.

MVsculus qui ad basim est, siue quis vnum, siue duplicem, siue etiam duos aut tres qui coalescant, esse dicat, ad firmandum oculum valet, vbi præsertim exiguum aliquod corpus directò cernere diligenter oporteat. Præterea verò constringit, munitque nerui mollis immissionem. Quòd si vnquam alicuius oculum prominentiorem vidisti, si quidem cernit adhuc, & affectus ipse absque plaga accidit, scito hunc mollem neruũ propter musculi resolutionem extensum esse: sin verò amplius non videt, iam ipse itidem neruus affectus est. si verò propter vehementem percussionem prominere oculum contigerit, si quidem adhuc aspicit, musculus ipse solus: si non, neruus quoque est ruptus. Cæteri omnes qui oculum mouent, sex numero sunt: quorum quatuor, rectis motibus præsunt, duo reliqui totum orbem circumuertunt. sed hi à maioris anguli partibus prodeuntes, ad minorem perueniunt. ex cæteris quatuor vnus sursum attollit, alter deorsum trahit, tertius naso admouet, quartus foras versus oculum extrahit.

De musculis palpebras mouentibus, Cap. XXIX.

A SVB cute palpebras contegente membranæ tenues sunt quæ musculos etiam palpebram mouentes, qui parui planè sunt, tegunt. Extenduntur autem ipsæ ab aponeurosibus quæ in tarsum inseruntur. porro alter musculorum in maiore angulo oculi, apud nasum ad latera constitutus, ad tarsi partem dimidiam quæ illic est, peruenit: alter verò, obliquus & ipse, sed ad minorẽ angulum extẽsus, ad reliquam tarsi partem dimidiam sibi propinquam prorumpit. Quum igitur musculus qui prius est dictus, agit partem palpebræ sibi continuam quæ est ad nasum,
B deorsum trahit: quũ verò alter, reliquam sursum trahit. si verò ambo vno tempore iuxta palpebram tendant, sursum quidem ea ipsius pars quæ ad minorem angulũ est, trahetur: quæ verò ad minorem, deorsum. adeò vt oculus non magis clausus sit quàm apertus: eáque palpebra est quam *καμπύλον*, *hoc est reflexam*, Hippocrates appellauit, quã in morbis magni mali signum statuit. Quinetiam hanc palpebræ euersionem alibi *ἴλλωσιν* vocat: fitque huiusmodi affectio quum vterque musculus conuellitur, & sibi cõ
C tinuam tarsi partẽ ad se trahit. si verò alter musculus agat, & ad se palpebram trahat, alter verò prorsus quiescat, aperiri tunc & claudi totam palpebram contingit. semper enim pars altera tarsi quæ mouetur, trahit secũ & reliquã. ita ergo in superiore palpebra res habet. inferior autem non est motus particeps, sed est oculo semper adstricta atque appressa, & ad vnguem circumplectens, & extremẽta omnia facilè potest exprimere. Præstantissimi autẽ anatomicorum naturæ artificium in palpebris inuenisse & rectè exposuisse mihi videntur, vt nunc diximus: quibus
D ego omnino assentirer, si mihi persuadere possem, me perspicuè eum musculum qui est ad maiorem angulum, conspexisse: nunc autem neque illum apertè vnquã vidi, & id ægilopũ chirurgica curatione non modò plerunq; abscinditur, sed totus etiam ille locus sic aduritur vt squamæ à subiectis ossibus abscedant, quum interim motui palpebræ nullum impedimentum afferatur. ex quo fit vt animaduersione indigere mihi videatur.

De musculis maxillam inferiorem mouentibus, Cap. XXX.

E QVatuor cõiugationes musculorum inferiorem maxillam mouent. qui sursum eam tendunt, temporales vocantur, & qui intra os siti sunt: qui verò ad latera adducunt, in buccis sunt, quos masticatores vocant, nomine eis ab vsu quem præstant, imposito. reliqui duo deorsum trahunt. sed hi cum angusti sunt, tum etiam oblongi: & post infráque aures incipiunt, & per collum prorsum tendunt. deinde in idem mutuò, quà maxillæ inserũtur, coeuntes, ipsam aperiunt quum tenduntur. hi soli inter omnes musculos carnosas habent ambas partes extremas: mediam
F verò, tẽdinem exquisitum. Ex tribus reliquis coniugationibus quæ & validæ & magnæ sunt, temporales singuli in extremas maxillæ cornices, & in ipsã maxillã pertingũt. ad cornicis verò exortum validis aponeurosibus, quibus cum sursum maxillam trahunt, tum os ipsum claudunt, inferuntur: quocirca hos musculos quidam masseteres vocant. Maximè autem hi musculi qui oculorum sunt, vbi patiuntur, & conuulsiones, & febres, & caros, & deliria inuehere consueuerunt, propterea quòd proximè principio neruorum oriuntur. Musculi verò qui ore continentur, latis concauísque maxillæ inferioris partibus incumbunt. ad palatum verò ascendunt inserti cauis ossibus quæ ini-
G bi sunt, quæ ab exortibus qui ab alarum similitudine pterygoeides vocãtur, ambiuntur. ibidem etiam validus quidam tendo est situs. Tota porrò horum musculorum pars quæ vergit ad latera, cum temporalibus coalescit & eãdẽ quã illi, actionẽ obeunt, inferiorẽ scilicet maxillam in parte interiore sursum trahentes. reliqui duo musculi extrinsecus lõgitudini maxillæ inferioris insidẽt: prætereucti autẽ atq; inserti, ad mãdibulæ in masticationibus circũ actionẽ à natura cõparati, carnosam quoq; buccarũ partẽ
H constituunt. Cõuenienter igitur hos musculos masticatores nominãt: tametsi hæc etiã musculis tẽporalibus nõ minus conueniat appellatio: illi enim eam vnam actionem in masticationibus tantùm obeunt, vt dẽtes inter se vehementer committant. ex quo consequitur vt siquid inter

eos fuerit,id comminuatur. cibum præterea læuigari ac A conteri à molaribus,quaſi molis,eſt maſticatorũ muſculorum actio:hi enim ipſi & cibos mutant, & qui à dentibus exciderunt,rurſus eiſdẽ cõmiſſis adducũt denſi ac contracti, quum interim temporales muſculi nihil ad maſticationem conferunt. lingua verò non mediocriter ad hanc actionem cõfert,vt quæ inſtar manus cuiuſdam cibos in ore ſemper tranſfert ac voluit,quò pars omnis ipſorum æquè conteratur.Extrinſecus verò vnus vtrinque maſticator hic muſculus,vt alia quædam manus, linguæ adiutor eſt comparatus.maximo autem ad eam rem ei adiumen- B to ſunt fines buccarum inferiores qui cutacei ſunt, & ad labia ſpectant,ad quos tenues ac lati muſculi perueniunt.

De muſculis qui à capite in ſcapulas inſeruntur, Cap. XXXI.

ABlata prima omnium muſculoſa latitudine, duo muſculi ex oſſe capitis quod in occipite eſt,vtrinque vnus,à dextris alter,alter à ſiniſtris animalis partibus, ſeſe contingentes,oriri conſpiciuntur. gracilis autem eorum exortus eſt latúſque,per lineam tranſuerſam ad aures procedens,ad vtranque tamen non peruenit,&eſt multò bre- C uior.hinc prorumpentes duo muſculi,ſemper magis amplificantur,& tandem ſpinis ſcapularum vſque ad vtrunque humeri caput inſeruntur,& aliquid etiam clauicularum comprehẽdunt.Hos autem muſculos ante diſſectionem in gymnaſticis euidenter cernere poſſumus. ſunt enim pleniſſimi,&totam ceruicem comprehendunt.Eorũ munus eſt,vt ſcapulas ad caput trahant.Poſt diſſectum horum muſculorum exortum, altera quædam muſculorum exilium & longorum ſubiacet coniugatio,quæ tenuis quidem & lata in exortum eſt,ſed tamen dum progreditur, D ſemper magis fit teres.longitudo eſt prædictis æqualis.Hi nanque ex loco occipitis oſſis capitis incipiẽtes, in angulum inferiorem baſis quæ ad ſcapulas eſt, inſeruntur.eorum non eſt æqualis latitudo, ſed in aliquo multùm minuitur.Porro muſculus vterque ad finem tenuem tendinem producit ad principium baſis ſcapularum, exquiſitè teretem inſtar nerui: qui tendo ab interioribus partibus prope baſim prouectus, & vſque ad eius dimidium progreſſus,ita demum in ipſius baſis os inſeritur.Huius vtilitas eſt,baſim ſcapularũ è directo capitis extollere.at prio- E res muſculi non ſolùm baſim,ſed totas etiam ſcapulas ſurſum tollunt.

De muſculis ſcapulas mouentibus, Cap. XXXII.

MVſculi vtranque ſcapulam mouentes ſeptem numero ſunt:duo ab occipite deorſum ferũtur, de quibus ſuprà eſt dictum: tertius ex obliqua eminẽtia primæ vertebræ exoritur:quartus ab oſſe laryngem continente: duo alii exortum habent à ſpina dorſi: ſeptimus à lumbo in articulationem inferiorem aſcendit maximus muſculus, F cuius omnem naturam in ea libri parte exponam, in qua de muſculis articulum humeri mouentibus agetur. exoritur enim à prima vertebra,& in extremitatem ſpinæ ſcapularum,quà elatior eſt,apud humeri caput in tertiam ferè ipſius vniuerſæ partem inſeritur.Hic muſculus carnoſus eſt,minimeque latus,& ſcapulam in latera ad partes colli adducit.qui verò ex oſſe laryngem continente exortum habet,is in eam præcipuè altioris coſtæ ſcapularum partem inſeritur,vbi eſt proceſſus illius initium qui ab anchoræ ſimilitudine ancyroeides nominatur. anguſtus G longúſque hic muſculus eſt, & ſcapulam ad anteriorem colli partem verſus proprium principium abducit,quod eſt commune muſculorum omnium. qui verò à coſtis & à lumbo in humeri articulationem aſcendit, ac toti baſi ſimíſque ſcapulæ partibus ad humiliorem coſtam adhæret,ex inferiore atque anteriore parte totam ſcapulam his apprehenſionibus deorſum atque antrorſum in ſeipſum trahit.Ex reliquis verò duobus muſculis, alter in ſuperficie ex omnibus thoracis vertebris exoriens, in partem ipſius ſpinæ inferiorem inſeritur.alter qui huic ſubiacet, H tum ex ſeptem vertebris thoracis,tum verò etiã ex quinque ceruicis exoritur:inſeritur verò in totam cartilaginoſam baſis partem: vterque autem ipſorum in ſcapulam retro abducit:ſed is, de quo primo loco dixi, trahit etiam deorſum : ſecundus veluti ad ceruicem ſurſum trahit. ſi ambo ſimul tendantur,retro verſus ſpinam totam ſcapulam ad ſeptem priores thoracis vertebras, quibus etiam ipſi ſunt exporrecti,abducunt.

De muſculis caput mouentibus, Cap. XXXIII.

CApiti proprii motus, citra colli motum , breuiſſimi duplicéſque inſunt:quemadmodum duplices quoque articulationes habet: alteram qua ad latera circumuertitur:alteram qua in anteriora annuit,in poſteriora renuit. Capitis verò motus qui vnà cum ceruice eduntur,multò plures ſunt de quibus paulo pòſt agetur copioſius: in præſentia verò de propriis eius muſculis loquar.Prædictæ igitur coniugationi gracilium muſculorum, quos ex occipitis oſſe exorientes ſcapulam diximus ſurſum attollere, ſuccedit altera quæ tranſuerſum carnoſúmque & latum exortum habet vſque in aures pertinentem: cui etiam altera coaleſcit, quæ principium à parte quæ ſub auribus eſt,ducit.hæ per totum collum ad anteriorem partem obliquè feruntur:atque in primo quidem exortu mediocriter coaleſcunt,at in loco deinceps ſubſequenti magis dehiſcunt:quamobrem nõnullis fortaſſe duo muſculi in vtroque ceruicis latere,non vnus eſſe videbuntur.amborum verò & vſus & motus & villorum poſitura eſt ſimilis:nam & eorum obliquus eſt motus & vſus, vt animalis caput antrorſum circumagant. huius igitur coniugationis muſculi admodum magni ſunt,adeò vt etiã ante diſſectionem in hominibus,ac præſertim in gymnaſticis,perſpicuè internoſcãtur. Qui verò retro ex occipite exoriuntur,ſunt his multò minores,& numero quamplures.ac dicet quiſpiam eorum eſſe genera duo, quorũ alterum collo & capiti commune ſit.alterum verò totius capitis proprium. Quod verò colli capitiſque commune eſt,in octo muſculos diuiditur:in vtroque ſpinæ latere quatuor:quorum prima coniugatio latos in occipite exortus habens deſcẽdẽdo anguſtatur,vt fiat vtriuſq; muſculi figura triãgulo,cuius recti ſint anguli ſimilis.Hi ſanè muſculi ex vtraque parte vnus tanquam plicæ quædam aliis ſuperiacent,quibus ſublatis,tres aliquando muſculorum coniugationes euidenter apparent,plerunque verò duæ, quarũ altera ſecundum ſpinam extenſa muſculos leniter latos habet,qui obliqui ab oſſe occipitis ad ſpinæ latera feruntur:altera teretes,quum illi muſculi villos & partibus capitis quæ ad latera ſunt,vnde etiam exoriuntur, è contrariò habeant in ſpinæ apicem tendentes.quos vbi ſubſtuleris ſub aſpectum perſpicuè cadẽt ii qui ex capitis articulatione naſcuntur,qui ex communi principio ad occipitis finem articulationem contingunt : quorum qui robuſtior eſt,in poſteriorem proceſſum ſecundæ vertebræ, alter obliquus in latera primæ porrigitur. tertius verò muſculus hos ambos coniungit,à latere proceſſus primæ vertebræ in poſteriorem ſecundæ pertingens. Inſeritur autem hic muſculus in ipſius exortus latera.alius qui prius eſt dictus, in ipſum proceſſus apicem,quam acantham vocant.Huic alius muſculus paruus ſubiacet qui ex occipite prodiens in primam vertebram pertinet. Horum octo muſculorũ exiguorum quos poſtremo loco memorauimus,actio eſt vt ſolum capitis articulum : eorum verò qui his incumbunt,totum collum vnà cum capite moueãt.Caput igitur abnuendo rectà ſolùm muſculi mouent, qui in primam ac ſecundam vertebram recti procedunt : cum parua autem in latera inclinatione cæteri quatuor : quorum duo à capite exorti leniterque obliqui in latera abducunt. cæteri duo huic etiam motui adiumento ſunt: & eã obliquã extẽſionẽ quæ ex muſculorũ ſibi oppoſitorũ,quos modò diximus,motu facta fuerat in caput cũ partibus cõtinuis primæ vertebræ ad naturalẽ ſitũ reducunt. Eſt autẽ perſpicuũ,ex vno tãtùm muſculo agẽte motiones obliquas effici:ſi verò vterque vnius cõiugationis muſculus agat,vnum rectum motum reddi. ſimili quoque modo in muſculis qui his incumbunt,totum collum occupantibus, obliquũ obliquum abnuendo mouẽt, recti verò rectum faciunt. Duo præterea ex prioribus partibus muſculi ſunt, caput vnà cum ceruice mouentes,robuſti & lõgi:hique ad quintã vſque thoracis vertebram progrediuntur,omnibus ceruicis vertebris parte anteriore incũbentes, & ſtomacho

subiecti.horum exortus ab inferioribus capitis partibus existit:isque carnosus est,eámque occupat regionem quæ capitis articulatione & inferiore labdoeides suturæ fine continetur.Quum toti agunt hi musculi,caput cum ceruice flectunt:quum verò superior tantùm eorum pars, quæ à capite in primam & secundam vertebram inseritur, ipsum solum caput annuendo mouet.hæcque pars quandoque propriam & perspicuam descriptionē habet quæ posterioribus paruis musculis proportione respōdet.Sunt etiam ad latera circa articulum capitis aliæ duæ paruorū musculorum coniugationes,quarum altera primam vertebram capiti adnectit,altera secundam primæ cōiungit: eáque non semper est perspicua.horum actio est vt ipsas solas primæ vertebræ articulationes ad latera annuendo moueant.Horum omnium paruorum musculorum, qui articulationem capitis,tanquam chorus,ambientes coronant,alius aliam esse actionem ignorauit.

De musculis asperæ arteriæ,

Cap. XXXIIII.

ASperæ arteriæ proprii musculi sunt quatuor, à quibus arctatur & comprimitur,quum hi fuerint extenti:& os hyoeides,& larynx reuellitur.quorum maiores initium sumūt ab inferiore rectæ lineæ ossis hyoeidis termino:tum in totam arteriæ longitudinem porriguntur, & in os pectorale interius inseruntur. Quandoque etiam hi duo musculi tibi esse bifidi videbuntur. alii verò duo ex partibus,quæ ad latera sunt scutiformis cartilaginis, & ex partibus eius inferioribus exorti,ad os pectorale terminātur,& arteriam à lateribus comprehendunt.

De propriis laryngis musculis,

Cap. XXXV.

IN anterioribus partibus eius cartilaginis quæ scuti formam præfert,duo musculi sunt, alter ad dextram, alter ad sinistram constitutus. hi recti ad eius longitudinem incumbunt,atque ex humilioribus ossis labdoeideos lateribus exoriuntur:hi sursum prorsúmque cartilaginem trahunt. Duo autem alii musculi à finibus posterioribus cartilaginis scuti formam referentis singuli vtrinque exorientes gulæ inseruntur, ipsámque perinde vt constrictiores,comprehendunt: hi cartilaginem cogunt & contrahunt.Alii duo bifidi primæ & secundæ cartilaginis fines coniungunt & cogunt. post quos alii quatuor ex secunda cartilagine in tertiam se insinuant, qui partim retrorsum partim in latera articulationem contrahunt, superiorem laryngis extremitatem aperientes.hos sequuntur alii duo qui priusquam larynx apertus sit,non apparent.hi cartilaginem scuti formā referentem arytænoeidi perpetuò cōiungunt:ei verò quæ vacat nomine,non perpetuó. habēt autem hi musculi actionem prædictorum quatuor actioni contrariam: diligenter enim stringunt vnà cum duobus bifidis inferiorem laryngis extremitatem. Iam verò ad basim tertiæ cartilaginis musculus est bifidus, aut duo coalescentes,qui cartilaginem cogunt,& laryngis partem eis proximam claudunt.

De propriis musculis ossis labdoeideos,quod etiam hyoeides nominatur.

Cap. XXXVI.

DVo lati musculi os hyoeides inferiori maxillæ coniūgunt, ex partibus quæ sunt ad latera rectæ lineæ ipsius hyoeideos enati: atque in partes quæ ad latera sunt inferioris maxillæ,post exortum musculorum,qui maxillæ sunt proprii inseruntur.Alii duo musculi in extremam maxillam mutuò coniuncti se insinuant.horum principiū est superior extremitas ossis labdoeideos: alii verò duo à radice ossis quod à styli scriptorii similitudine graphoeides dicitur,incipiunt,atque in rectas labdoeideos ossis lineas infernæ extremitati, vtrinque vnus inseruntur. Hæ solæ tres coniugationes sunt solius labdoeideos propriæ, eique breues quosdam motus impertiunt.atque vna quidem à basi belonoeideos processus incipiēs,in posteriorē regionem ipsam abducit:aliæ ad latera maxillæ ascendūt atque id ad maxillam sursum trahunt. Cæteri musculi ex osse hyoeide orientes,aliarum particularum causa potius sunt facti hi quidem in scapulas,vt eas mouerent, vt antè docuimus:hi verò in linguā,vt de ea dicetur: & reliquus

A deinde post hos ad fauces extrinsecus adiectus: siue quis vnum bifidum,siue duos coalescentes, quod mihi quidē potius probatur,malit dicere: hi nanque asperam arteriā contrahunt,& os labdoeides infrà retrahunt.

De musculis mouentibus linguam,

Cap. XXXVII.

EX musculis qui linguam mouent,duo à basibus processuū,qui belonoeides ab acus similitudine appellātur,initium ducentes,angusti & longi progrediuntur, & in partes quæ sunt ad latera linguæ vtrinque singuli inse-

B rūtur, ac motibus obliquis præsunt.cæteri omnes ex osse caput laryngis ambiente, quod hyoeides appellatur, exoriuntur:tum in linguam per duas coniugationes sese quatuor inserunt,eámque euidenter mouent.quintus qui bifidus est, quique à superiore fine rectæ hyoeideos lineæ principium sumit,sub linguam inseritur secundum eius longitudinem ad extremum vsque maxillæ inferioris,in id quod mentum vocant,quà maxillæ ossa coalescūt,pertingens.hic musculus sursum ad maxillam os hyoeides retrahit, illisque oppositus est qui os ipsum ad pectorale os

C deorsum trahunt:nullum tamē in lingua perspicuum motum facit.Alii verò quibus euidenti motu cietur,quatuor sunt:quorum duo è finibus superioribus hyoeideos exoriūtur,vnde etiam musculus ille bifidus,de quo diximus,verùm ad eius latera poti⁹ ferè:cæteri duo deinceps ex obliquis rectæ lineæ & humilibus eiusdem ossis lateribus enascuntur:quorum maiores in mediam linguæ regionem sese perpetuò contingentes inseruntur, &ad eum anteriorem linguæ locum perueniunt,quem *δεδεμένον,hoc est ligatum*,vocant:minores verò in latera inter hos & eos qui ab

D vtraque basi processus belonoeideos procedūt. Cæterùm horum musculorum motus positura pro portione respondent,vt obliquorum obliqui,rectorúmque recti sint motus,quemadmodum eorum de quibus prius diximus, ad latera. Prædictis autem omnibus musculis subiiciuntur ab imis partibus ii qui transuersos villos habent, à tota lingua exerti,& in totum ferè maxillæ os,præterquam in mentum inserti, hi musculi extenti, extollere & curuare linguam possunt.

De musculis faucium,

Cap. XXXVIII.

E LOcus quidam gulæ & laryngi communis est antepositus,in quem vtriusque os ascendit:eum locum isthmū quia angustus oblongúsque est,vocant. corpus eum ambiens fauces nominant,ad cuius vtrâque partem musculus est,qui in edenda voce & in deglutiendo,munere fungitur suo.

De musculis collum mouentibus,

Cap. XXXIX.

HOC loco de propriis colli musculis agemus.Duo ab vtraque eius parte musculi sunt,quorum alter poste-

F rior potius,anterior alter cēsetur.ac posterior quidem,ex eminentia.quæ ad latera est primæ vertebræ, exoritur ea parte præcipuè qua ipsa conuexa est vel maximè: nam ex anteriore eminentia proprius musculus de quo suprà verba sunt facta,exortum ducit,qui ad scapulæ principium ascēdit.hic verò posterior colli musculus,de quo instituta oratio est,ad scapulas vsque peruenit, ex omnibus vertebris per ligamenta valida exortus,vt multi esse musculi videātur:inferiórque ipsius ora thoracis musculo in scapulæ fi-

G nis posito est exquisitè continuus.alter verò colli musculus anterior initium ducit à perforato secundæ vertebræ processu,& simul cum aliis musculis ceruicis exoritur. Illinc autem per axillas ad quintam vsque thoracis costam peruenit, sextā etiā nonnunquam attingens.eius etiā portio quædā in primā clauiculæ costā,quæ deinceps succedit, inseritur.rotundus autem est potius hic musculus, & longus.eius verò actio,in eo quod ceruici admotus est,eò pertinet vt ipsam ad anteriora obliquam flectat:in eo verò quòd ad vertebras thoracis peruenit, vt thoracē dila-

H tet.Quocirca præstabit,vt vel duos musculos inter se vnitos eo modo quo prædictos,existimemus: vel si vnus censendus est,vt in numerū musculorū thoracis referatur: euidenter enim thoracē dilatare perspicitur: collū verò annuēdo nō ita euidēter mouere.oppositā verò ei motionē

A habet prædictus musculus,qui & ipse in latera & ad posteriora magis totum collum flectit. Si verò ambo vnà tundantur,media colli totius inflexio in latera efficitur.Si verò anteriores duntaxat qui ad vtrunque latus sunt, nimirum dexter & sinister tēdantur,totum collum antrorsum annuere:si posteriores,totum retrorsum renuere cogunt. Si verò omnes quatuor simul tendantur, collum in nullā partem vergens tum euadit, quemadmodum itidem in ea affectione contingit quæ tetanus nominatur.

De musculis in simis scapularum thoracem dilatantibus, Cap. XL.

B MVsculum qui magna dilatatione thoracē diducit, in vtraque parte vnum,siue scapulæ & thoracis cōmunem appellare ipsum quis velit,siue thoracis solius,ex iis qui ad scapulam sunt,nullum erit discrimen. Exoritur hic è basi scapulæ,toti simæ parti extēsus:siquidem hæc ipsius pars delitescit.quod verò deinceps sequitur, totum patet,quod quidem thoraci ad eum musculum qui à ceruice in sextam costam descendit,inseritur.Quinetiam hic musculus duas costas ex iis quæ nothæ dicuntur iam prope C cartilaginosos processus conscendit.non est autem cōtinua eius insertio,sed tanquam in quosdā paruos discissa musculos, qui singillatim singulis musculis costis attribuuntur.deinceps verò post omnes huiusce musculi anteriores extremitates principium exortus sumit maximus abdominis musculorum,qui discissis ipse quoque simili modo exortibus appenditur.

De musculis humeri articulum mouentibus, Cap. XLI.

VB I musculos scapulam mouentes abstuleris, tum eū D qui in simis scapulæ partibus est,de quo nuper dictū est,facillimè numerum omnium brachium mouentium musculorum consequêre. Quum enim omnes vndecim sint,tres à pectore in brachium ascendentes, duos ex iliū sedibus,quinque ex ipsa scapula prodeūtes, & vndecimū postea præter hos omnes,qui epomida occupat,intuéberis. paruum verò musculum qui ad articulationem est, ab hoc omni sermone reiicio.Horum motus sunt hi:musculus epomida occupans,brachium sursum potissimùm ad rectam lineam attollit.ex iis qui ad vtrāque huius partem E sunt,ab ipsa exorti scapula,is qui prope altiorem costam est,attollit quidem,sed inclinat ad anteriora:ex iis autem qui prope humiliorem costam siti sunt, maior suprà ipse quoque tollit,sed ad exteriora vergit.qui verò est tanquā eius pars,obliquè ad exteriora brachiū abducit. hos motus excipiunt intrinsecus quidem musculi à pectore ascēdentes:hique siue tres,siue quatuor esse dicuntur:extrinsecus verò is qui ab inferiore humilioris costæ termino sursum fertur.ergo ex omnibus musculis qui à pectore nascentes ad interiora brachium abducunt, qui altissimus F est,caput brachii magis attrahit:qui verò maximus est,& bifidus,totum artū pectori abducit. Si ergo vterque eius musculus æquè tendatur,motus æqualis efficietur: si alter tantum agat, altior altiorem, humiliórque humiliorem adductionem molietur.Musculus verò qui secundum mā mam est,quum brachiū ad pectus adducit, tum deorsum detrahit. Post hos verò qui in superficie est tenuissimus muscul⁹ versus ilia leniter ad latera trahit:qui post hūc est maximus,brachium rectà ad costas extēdit.Reliqui postea duo musculi ab ipsa scapula excepti, brachium ad exG teriora posterioráque circumagunt:alter qui à simis enascitur,eius caput retrorsum circumuertit:alter ab inferiore humilis costæ extremitate,eam potissimum partem in quam inseritur,extrorsum abducit. Si vterq; munere suo simul fungatur,brachii circunductionem quæ fit in duplicatione,quam vocant,efficiunt.

De paruo musculo qui in articulione humeri est, Cap. XLII.

HVnc musculum aliquis partem magni illius qui in brachio est,& etiam ipsum per se musculum esse staH tuet: potest enim obliquæ extensioni aliquantulum conducere.

De musculis articulationem,quæ in gibbo cubiti est mouentibus, Cap. XLIII.

ARticulatio quæ in gibbo cubiti est,à quatuor musculis totum brachii os in orbem complectentibus mouetur.duo priores articulum non recto exquisitè flexu vtrique,sed alter extrorsum,alter introrsum inclinando,flectunt.si vtrique tendantur,medius flexus fit, qui carpum ad humeri caput adducit.qui verò introrsus magis flectit maior musculus,euidenter etiam ante dissectionem,totā anteriorem brachii partem complectens conspicitur. incipit autem à sublimiore ceruicis scapulæ supercilio, inde per anteriores brachii partes descendens,ipsum vsque ad medium tangit.hinc sublimis alteri musculorum, qui inibi sunt,incumbens,in gibbi cubiti articulationem se insinuat:alter verò ex brachio solo exoritur,& initium à posterioribus partibus habet prope brachii caput, & illinc per externas partes obliquus ad anteriores partes vsq; ad gibbi cubiti articulationem progrediens, in os cubiti inseritur,quemadmodum prædictus ille maior in os radii.Porro musculorum qui articulationem in gibbo cubiti extendunt,alterum principium ab humilis costæ scapularum dimidio,quod versus humerū ascendit, incipit: alterum verò post brachii caput ex posterioribus eius partibus exoritur. ambo autem hi musculi articulationem quæ in gibbo cubiti est,extendunt:sed primus vnà etiam extrorsum inclinat,secundus verò introrsum & ipse inclinationem facit.musculi autem, quem secundo loco nominauimus,pars(est enim vt bifidus quidam)carnosa tota permanens in posteriorem gibbi cubiti partem inseritur,& rectam quodammodo magis extensionem ad os cubiti introrsum leniter vergentem efficit.

De cubiti musculis, Cap. XLIIII.

IN cubiti partibus internis septem musculi sunt constituti: in exteriore autem parte minimus numerus ad octo peruenit.Si verò connati musculi distinguantur, maximus numerus erit denarius,medius nonarius. quatuor igitur digitos(excepto pollice)vnus musculus magnus extendit in media præcipuè totius brachii regione constitutus,& quatuor tendines in vnunquenque digitum singulos producens.duo autem musculi ab vtraque huiusce musculi parte collocati sunt,quorum alter paruum digitū obliquè ab aliis abducit,alter huic adducit reliquos. si exquisitè loqui velis,duos musculos esse hos dices sibi mutuò connatos.Alii præterea ab vtraque horum parte musculi sunt, quorū alter cubito extrinsecus exporrectus in metacarpium,quod ante paruūdigitum est,per vnum tēdinem inseritur:alter in eam metacarpii partem,quæ ante indicem & medium digitum est,per duos tēdines: tertius denique per vnum tendinem in primum os carpi apud magnum digitum.Ac corpus quidem ab his tribus magnis musculis extenditur, ad paruum quidem digitū vbi extrema manus, veluti in pronam figurā inclinatur: ad pollicem verò,vbi in supinam. qui autem inter hos est medius interiectus musculus, is carpi extensionem inter vtrunque mediam facit:vt etiā mediā constitutionē summa manus acquirit,si reliqui duo musculi simul actionē obeant.cæterùm ei musculo qui carpum ad pollicem, vt dictum est nobis,mouet,alter est adnatus ita vt ambos vnum esse planè appareat,qui in primum os pollicis peruenit, ipsumque in alteram partem ea motione mouet, quæ obliquæ quinque digitorum motioni,quam à tribus musculis fieri diximus, proportione respondet. Restant adhuc ex cubiti musculis exterioribus,& is qui superioribus radii partibus obliquus inseritur,totus carnosus,& is qui superius ei prolix⁹ incumbit,qui nec ipse in exquisitum tendinem desinit:eámque actionem plerūque obit, vt supinam manum reddat. reliquus verò musculus qui ante hunc est dictus,in superiores radii partes, non vt is qui postremò fuit memoratus,in inferiores inseritur:quā obrem vterque eorum illam radii partem mouet, in quā insinuatur.si ambo simul agāt,toti⁹ manus constitutionē supinā reddēt: post primū autē exortū conscendens hic musculus toti cubito adnascitur.eiusmodi igitur est exteriorū musculorū positus atque motus.Quū autem interna

muſculi ſeptem numero ſint, duo carpum flectunt, duo digitos, alii duo radium pronum circumagant: reliquus verò qui eſt omnium gracillimus ſub cute ſumma porrigitur, per medium præcipuè artum ſupernè deorſum tendens, nec vllum articulum mouens.

De muſculis qui in ſumma ſunt manu, Cap. XLV.

MVſculorum qui in internis ſummæ manus partibus ſunt, duplex eſt genus. parui quidem neceſſariò omnes ſunt, attamen inter ſe non parum cũ in aliis, tum verò in magnitudine differunt. Quinque igitur ſunt qui obliquè introrſum ſurſumque digitos mouẽt, ſinguli ſingulis diſtributi: ſextus pollicem, qui magnus vocatur, ad indicem adducit: ſeptimus paruum digitum ab aliis longiſſimè abducit. Alii autẽ muſculi in metacarpio ſiti ſunt, qui omnibus diſſectionis peritis mihique etiam diu fuerunt ignoti, qui cum quadã in latus inclinatione primũ cuiuſque digiti articulum flectunt: biniqúe ſunt in ſingulis digitis. In magno verò digito non eſt æqualis numerus: eſt enim vnus minor, digitóque prope ſecundam articulationem inſeritur, eam non admodum perſpicuè, ſed magis primam mouens. Reliqui deinceps duo ſecundam articulationem flectunt, alter quidem ipſum maiorem qui prædictus eſt, tãgẽs, & ſurſum verſus flexionẽ faciẽs: alter poſt hunc, in latus leniter inclinans. Horum autem omnium vndecim muſculorum commune eſt munus, vt coarticulationem quæ ab vnoquoque oſſe metacarpii cũ carpo eſt, eouſque flectat quouſque vnaquæque flecti ſuapte natura queat: id quod eſt ſanè breuiſſimum: quæ enim ibi ſunt oſſa, inter ſe coarticulata ſunt. nec quemadmodũ oſſa digitorum, ſunt dearticulata. Quocirca prima pollicis dearticulatio euidentem habet motum: quæ verò eſt metacarpii cum carpo, latentem penitus atque obſcurum. in magno nanque digito nonnunquam duo ſoli muſculi apparent, qui affecti ſunt æquè ac muſculi aliorum digitorum: iidémque ita ſæpe coaleſcunt vt in vnoquoque digito vnus eſſe videatur.

De muſculis qui ſub clauiculis ſunt, Cap. XLVI.

SVB vnaquaque clauicula muſculus ſubiacet, qui perſpicuè videri, antequam auferatur clauicula, non poteſt. habet eandem actionem hi quam intercoſtales habent. Quemadmodum enim quilibet eorum ſuis villis exterioribus humiliorem coſtam ad ſuperiorem attrahit, ita hi primam coſtam ad clauiculam attrahunt.

De muſculis thoracis, Cap. XLVII

EX muſculis thoracis ii qui in locis quæ intercoſtalia dicuntur, poſiti ſunt, duo & viginti ſunt, quorũ villi ſunt longitudine contrarii: neque enim vt muſculi à ſpina'in os pectoris deſinunt, ita etiam eorum villi eò pertinent, ſed ex coſta in coſtã obliquè contraria inter ſe poſitione exteriores & interiores ad X literæ ſimilitudinem inſeruntur. Atque exteriores quidem villi à ſuperioribus in inferiores coſtarum partes procedentes thoracẽ dilatant: qui verò in profundo ſunt, ipſum contrahũt. His contrarii ſunt qui ad cartilagineas coſtarum partes, quæ ad os pectorale ſunt, vergunt: nam qui in ſuperficie ſunt poſiti, dilatant: qui in imo ſunt, conſtringunt. At in muſculis coſtarum notharum ad extremum vſque eadem eſt villorum natura: ſiquidem inflexionem nullam habent. Altera porro exiguorum muſculorum coniugatio primas coſtas ſurſum trahit, vt etiam aliæ duæ decimam & vndecimam trahunt deorſum: nam duodecima coſta extra ſeptum tranſuerſum obliquo abdominis muſculo minori connata eſt: quandoque tamen circunſcriptionem proprii muſculi, à quo deorſum trahitur, habere cõſpicitur. Aliæ verò tres muſculorum coniugationes à collo deſcendentes, thoracem dilatant: maxima quæ in ſinus ſcapularum eſt: minor quæ ante ipſam coniugationem eſt ſita: minima quæ poſterius eſt poſita: atque hi muſculi omnes thoracem dilatant, & præter muſculos, etiam phrenes. Intercoſtales verò dimidiis ipſorum villis contrahunt, itémque ii qui ſpinalibus ad radices coſtarum ſunt exporrecti: & ſuperior rectorum muſculorum abdominis pars, & deni-

A que ii qui coſtas vltimas deorſum trahunt. quin thoracis etiam contractioni nonnunquam muſculi abdominis áliquantulum conducunt.

De muſculis ſpinæ, Cap. XLVIII.

MVſculi ſpinales à ſecunda vertebra ceruicis incipiũt illi quidem, ſed vel tot ſunt quot & ipſæ vertebræ, à ſecunda initium ducendo, ſibi inuicem connati: aut vnus maximꝰ eſt ab vtraque ſpinæ parte ex multis muſculis cõpoſitus. omnium autem villi ſunt leuiter obliqui, ſique pa-
B rum tendãtur, ſingulas vertebras ſibi cõtinuas ad ſeipſos inclinant: ſi verò ambo tum qui à dextris, tum qui à ſiniſtris cuiuſque vertebræ ſunt, tendantur, tunc recta permanens, & in nullam partem vergens ſpina ad poſteriora recuruatur: ſique per totam ſpinam ita fiat, cum moderata tenſione tota extenditur: violentius autem tenſis retrorſum recuruatur, & ſtatum gibboſitati contrarium acquirit. At in tota parte ſuperiore ad quartam vſque & quado que etiam quintam thoracis vertebram, duo muſculi ſunt
C qui ſtomacho ſubiecti ſpinam flectunt. partibus verò inferioribus quæ ad lumbos ſunt, tota interior lumborum regio binos maximos muſculos habet, quos omnes anatomici ψόας vocant. hi ſupra ſeptum tranſuerſum ad decimam, aliquando ad vndecimam thoracis vertebram inſeruntur, eam ſpinæ partem quæ ad eos eſt, flectentes. Id verò quod inter hos & antedictos interiacet, quod medium thoracis eſt, nullum proprium muſculum eſt nactũ ſed ſimul cum partibus quæ vtrinque ſunt, mouetur.

D De muſculis abdominis, Cap. XLIX.

IN abdomine octo ſunt muſculi, quatuor vtrinque. omnium exteriores ac primi ſunt qui à thorace obliquè deſcendunt vſque od oſſa pubis, maximi muſculorum, qui ibi ſunt, omnium. ſecundi ſub his, qui ab ilibus aſcẽdunt: tertii, qui hos contingunt, recti ſunt: quarti, qui peritonæo connati, traanſuerſum ſitum habent. Idque corpus quod ex his & peritonæo conflatum eſt, multos medicos latuit, qui peritonæum eſſe exiſtimabant. quinetiam in ventris ſuturis, quas γαστρορραφίας vocant, tanquam mẽ-
E branam ipſum corpus conſuunt. ſed in partibus inferioribus peritonæum hæc aponeuroſis relinquit, ipſúmque ſolum nudum ibidem apparet. Vtiles hi muſculi ſunt ad exufflationes, & ad ſpiritus cohibitiones, quas vocant: magnas item voces & acutas, vomitúſque & ventris deiectiones. eorum præterea pars inferior, ac præcipuè illorũ qui veſicæ incumbunt, hypogaſtrium introrſum contrahendo mingendi actionem adiuuat.

De muſculis in teſtes deſcendentibus, Cap. L.

F DVO graciles muſculi in vtrunque teſticulum perueniunt. Exoriuntur autem, alter à pubis, alter ab ilium oſſe per tenue ligamẽtum mẽbranoſum. deorſum autem illic feruntur per meatum qui ad teſtem deuenit: tum dilatati erythroidem membranam complectuntur. ipſorũ munus eſt, teſtem ſurſum attollere, vnde nonnulli cremaſteras, *hoc eſt ſuſpenſores*, eos nominant.

De muſculo qui in collo veſicæ eſt, Cap. LI.

MVſculus carnoſus collo veſicæ circumiectus eſt: maior ipſius pars inferius ſubiecta eſt. hic muſculus ve-
G ſicæ os claudit, nequid cõtra volũtatẽ effluat: & vrinam quæ per ipſum fertur, ſimul propellit.

De muſculis pudendi, Cap. LII.

PVdendum duos muſculos obliquos admodum paruos habet, qui in eius exortum inſeruntur: duos item alios connatos, aut vnum bifidum carnoſum, infernè quidem ipſi magis ſubiectos, nihilo tamen ſecius ipſum in orbem complectentes. cæterùm horum capita in nullum
H os manifeſtè perueniunt: aliorum verò duorũ, in oſſa quæ pubis nominantur. Omnes hi muſculi tum rigidum facere pudendum, quum intenditur: tum motiones, quum in altera & ad ſuperiora mouetur, ſuppeditare poſſunt.

De musculis sedis, Cap. LIII.

A VNus est musculus qui parem non habet, rotundus, transuersus, sedi circumiectus: qui si tendatur, diligẽter & validè rectum intestinum claudit, & in medio sui ipsius os coccyga tangit: ex omni verò parte in pudendi exortum terminatur. Huic ipsi ad vltimam oram incumbit musculus cutaceus, cuiusmodi est labiorum pars vltima, quem vel cutaceum musculum, vel musculosam cutim licet appellare. huius quoque vsus idem ferè ac musculi est, prӕterquam quòd viribus & robore actionis à musculo superatur. Porro cӕteri duo musculi qui membranosi sunt, supra rotundum musculi sunt locati. exoriũtur hi ex internis partibus ossis pubis, & ossis quod latum B aut sacrum appellatur: sursúmque sedem retrahunt. quum in magnis contentionibus sedem euerti cōtigerit. quum enim à musculis hypogastrii vnà cum phrenibus intestina comprimuntur, & illorum opera quicquid etiam in eis continetur, euenit vt sedes quoque foras propellatur, & sӕpe adeò euertatur, vt à prӕdictis duobus musculis sursum retrahi statim non queat: quúmque huiusmodi musculi resoluti aut alioqui imbecilli sint redditi, ӕgrè & C vix sedem sursum retrahi contingit, quinetiam omnino euersa maneat, vt etiam subsidio manuum sit opus. Iam verò propter communicationem antedictam hi musculi pudendi exortum simul sursum attrahunt.

De musculis coxendicis articulationem mouentibus, Cap. LIIII.

MVsculi qui coxendicis articulationem mouent, decem sunt. psoa enim, quӕ nō paru⁹ est musculus, incipitq; à decima thoracis costa, flectit simul & * extrorsum magis totum femur inuertit. alius quoque exiguus D musculus inferitur ab ossis coxendicis basi, incipiens pro pe eam partem natium, quӕ nuda, carnísque expers est. hic musculus adductionis est author. Maximus autẽ musculus qui ad femur est, qui omnes eos qui sunt in corpore magnitudine superat, toti ossi pubis incumbit, & partem etiam quandam coxendicis ex lateribus, & infernè ad nudam vsque & carnis expertẽ regionem comprehendit, & in totum femur in orbem carnosis ansis ipsum complectens inferitur: atque iis fibris quӕ ex imis partibus apud nudam & carnis expertem regionem nascuntur, & proxi E mè ad genu articulationem perueniunt, retrorsum magis femur abducit, ad alterum simul femur leniter adducens. iis autem quӕ altiores sunt, adducit solùm: iis verò quӕ altissimӕ sunt, & supernè incipiunt, atque in primas femoris partes inferuntur, & adducit, & sursum etiam ipsum attollit. Hoc musculo interfecto, is qui antè dictus est, euidenter sub aspectum cadit: & aliӕ quӕdam musculorum descriptiones quӕ non euidentes sunt, apparent, aliquando duorum, aliquando verò trium: quos siquis inter musculos numerarit, is plures quàm decem esse mu- F sculos coxendicis articulationem mouentes dixerit. Ex posterioribus verò natium partibus primus est, qui extrema in cute collocatus est musculus, qui femur exquisitè extendit, & retrorsum trahit. post musculum quem in extrema situm esse cute diximus, secundus est alius musculus admodum crassus & carnosus, qui totũ ipsum femur simul extendit, & introrsum eius caput trahit. Huic musculus alius subnascitur, qui extendit simul & extrorsum caput trahit femoris. alius prӕterea musculus exiguus, crassúsque, ab exterioribus & imis ilium coxendicis ossis partibus exoriens, prӕdicto magno musculo subnascitur, qui ipse quoque attollit, & caput femoris euertit extrorsum. Reliqui sunt duo musculi femur mouentes, qui ex totis pubis ossibus exoriuntur, alter intrinsecus, extrinsecus alter. hi musculi naturale etiam ossis pubis foramen occupant, quorum media pars membranosum ligamentum est: parte verò posteriore in idem inter se coeunt, coxendicis ossi carnosis ansis adnati. horum musculorum munus est, vt caput femoris circumagant, introrsum quidem & antrorsum vno eodémque tempore primus, ex- H trorsum verò & retrorsum alter. Decimus, prӕter eos qui cōmemorati sunt, musculus ab internis femoris partibus locatus est, qui fortasse etiam tibiam nonnihil mouet: is totum femur introrsum adducit: sed qualis quãtúsque sit, mox quum de musculis genu articulationem mouentibus loquar, quum is in eorum sit numero constitutus, exponam.

De musculis genu articulationem mouentibus, Cap. LV.

MVsculi qui tibiӕ inferioris articulationem mouent, nouem sunt. primus, qui angustissimus longissimúsque est, ex media rectáque ossis ilium spina exortum habet, & per interna femoris ad genu dilatus, illic in ocreã non multo post articulationem inseritur. hic musculus ad interiora tibiam flectit, & sursum altam quodammodo attollit, atque ad eam figuram totum crus agit, in qua prӕcipuè statuitur, quum nos * euertentes ipsum attollimus super femur alterius: qui huic proximus est, ab ossibus pubis incipit, & in ipsam ocream potissimum inferitur: introrsumque tibiam hic quoque inuertit, & eandem in rectum attollit. qui verò plerunque ab internis partibus, & quandoque paulò infra musculum prӕdictum illi continuus est, & per tendinem in ocream pariter inferitur, is & flectit tibiam, & extrorsum eam inuertit obliquè, vt etiam eius obliquus est situs. Huic autem musculo continentem habent exortum alii tres musculi: alius ab exterioribus partibus cruris admodum validus extrorsum tibiam euertit: reliqui duo superiorem originem ex internis partibus duorum, qui nunc dicti sunt, habent. descendunt verò, alter deinceps post duos antè dictos in internam tibiӕ regionem non multò post articulationem, flectẽs simul, & ad exteriora ipsam per tendinem leniter rotundum euertens: alter verò post hunc deinceps internis femoris partibus primis ad genu articulationem inferitur, femúrque introrsum, & parum etiam retrorsum abducit. hunc ego decimum suprà nominaui eorum qui coxendicis articulationem mouent. eius ego tractationem in hunc locum reieceram, vt quoniam in musculis collocatur qui genu articulationem mouent, de eo vnà cũ his ipsis differerem. Reliqui autem tres musculi femoris anteriores, articulationem genu extendunt: qui verò in superficie sunt duo robusti, in robustum latúmque tendinẽ desinunt. qui verò sub his delitescit, is & in principium inferitur patellӕ, & ligamentis quӕ ad articulationẽ sunt, inhӕrescit. omnes hi musculi supernè deorsum lati per femur articulationem genu mouent, &, vt mea fert opinio, melius nouem dicerentur: sed ne in minimis rebus ab antiquioribus dissentire videamur, octo. alius verò quidam exiguus sub articulatione latet, in ipso poplite ligamentum habens, capite valido ac rotundo, quod prope externum femoris tuberculum exoritur. hic in tibiӕ os se insinuat, obliquus magis quodammodo per partes posteriores articulationi superuectus, & ad ipsam flectẽdam natus.

De musculis qui in tibia insunt, à quibus totus pes & digiti mouentur, Cap. LVI.

TIbiӕ circumiecti sunt in orbem musculi quatuordecim, septem ex posterioribus partibus, totidémque ex anterioribus. ex iis qui positi in posteriore parte sunt, tres in calcis os finiunt, tres alii totius pedis digitos flectunt: septimus in tendinem definens sub nuda & carnis experte tota pedis parte in latitudinem expansus nascitur: & ossi calcis infernè dilatatus, deinde, vt dixi, toti pedi substernitur. Huius vtilitas est, vt solidum ac tensum, & durum, & pilis nudum, & facilè sentiens pedis vestigium efficiat. eorum verò qui in calcem se insinuant, vsus est, vt simul cum calce totum pedem retrorsum abducãt: atque ita quidem posteriores tibiӕ musculi sunt locati. Ex anterioribus verò qui totum pedem sursum tẽdit & in tersum inferitur, omnium anteriorum musculorum est maxim⁹: qui verò ei adiacet, eiúsque pars esse existimatur, in primum magni digiti os inferitur, ipsúmque leniter sursum trahit obliquè. post hos sequitur aponeurosis, quӕ in totum magnum digitum à qua extenditur, per longitudinẽ inferta est. huius autem aponeurofeos exortum musculus admodum gracilis ex media inter fibulam tibiam sede molitur, ambo hӕc ossa comprehendẽs: quúmque prope magnum digitum fuerit, ligamentum quoddam prӕter-

greditur, quod eundē vsum præstat, quod in curribus circuli, per quos habenas aurigæ traiiciūt: possétque hos tres musculos quispiam vnum censere. qui post hunc est, à quo digiti extendūtur, medius inter omnes anteriores musculos est situs. Post hos alii tres musculi sunt, qui ab osse fibulæ exoriuntur. vnus magnum pedis digitum flectit, alter gracilis paruum extrorsum abducit, tertius denique totum pedem sursum tendit. post hunc verò, ferè proximum iam est fibulæ mediū, vnde tertius musculus exoritur, qui pedem simum reddit: isque bifidus in exortu fit, inæqualibus ferè partibus: eúmque mediū transit is qui paruum digitum extrorsum abducit. hi tres musculi propter exortus communionem tres fuerunt à quibusdam existimati. Est etiam in poplite musculus breui quidem longitudine, non tamen imbecillus est, & leniter quodāmodo obliquus, & tibiæ flexionem non planè rectam, sed leniter extrorsum inclinantē facit. hic autem quintusdecimus musculus numeratur eorum qui in tibia sunt, qui vltimo loco fuit memoratus inter eos qui articulationem genu mouent.

De musculis qui sunt in pede, Cap. LVII.

IN pede quatuor sunt genera musculorum, non duo, quēadmodū in manu. tria in partibus pedis inferioribus: vnum in superioribus, quod tarso exporrigitur. Ex iis musculis quinque sunt qui obliquis digitorū pedis motibus præsunt, & proportione respondent iis qui in exteriore manus regione sunt locati: septem verò qui in parte inferiore pedis sunt, & cum septenis qui in manu visuntur, conueniunt, motus singulorum digitorum obliquos gignunt. quorum duo, vt in manu à primis carpi ossibus exoriebātur, ita hi in pede à primis tarsi ossibus enati, exteriores digitos plurimùm ab aliis abducunt. reliqui autē quinq; paulò pòst explicabūtur. Alii verò musculi in partibus inferiorib⁹ exigui sunt, qui ex tendinibus digitos flectentibus prius, quàm tēdines sigillatim discindātur, procedunt. eorum musculorum munus est, vt medium articulum cuiusque digiti flectant: nam scissis iam tendinibus alii musculi adhærescunt iis, qui intus in manu motum obliquum singulis digitis suppeditant, proportione consimiles. hi non secus quàm illi, sunt numero quatuor: duobus autem accedentibus, qui digitos extremos ab aliis plurimùm abducunt, de quibus diximus, vnóque qui magnū digitum ad secundum, qui ferè index est, abducit, totus numerus septenarius efficitur. Est aliud tertium genus musculorum, qui subter pedem ipsis ossibus inhærescunt, & musculis in manu planè incognitis proportione respondent. eos conspicies, si omnes tendines, quemadmodum etiam in manu, excindas. Eorum verò positura omnis, figuráque & vtilitas eadem est, quæ prædictorum in manibus. duo enim cuiusque digiti articulo præpositi, leniter ipsos flectunt: sique simul agant, in nullum latus inclinando mouent, si priuatim alteruter in latus sensim declinat. quandoque verò ita continui inter se cōperiuntur, vt vnum in singulis digitis esse planè putes.

De neruorum distributione, Cap. LVIII.

NVlla est animantium particula, quæ aut motū, quem voluntarium vocant, aut sensum habere, sine neruis queat. sique neruus præcidatur, particula & motū & sensu statim priuatur. cerebrum verò est neruorum, quemadmodum etiam spinalis medullæ, principium. alii porrò à cerebro, alii à spinali medulla oriuntur. nā anteriores ventriculi cerebri ad partes anteriores delati, paulatim coni instar angustantur, quousque ad nasi principium perueniāt: qui quidem inter se ita coniuncti sunt, & perpetuò se contingūt, vt nihil inter eos medium nisi membrana tenuis intercedat. Hanc ipsam membranam inter processus non statuunt, quia neque nerui ex ipsa exoriuntur, vt ab aliis, neque extra ossa excidit. ab vtraque autem horum ventriculorum parte & dextra & sinistra, neruus est crassitudine notabili ex ipso cerebro exoriens, in oculos extra caluariā per foramen quoddā, cuius tāta exquisitè latitudo est, quāta est nerui crassitudo, progreditur. hoc autem foramen est situm, quà primùm oculorum sedes incipit oriri,
A tibique intuenti veluti radices quædam oculorum huiusmodi nerui esse videbuntur: non tamen in multos villos dissoluuntur, sicut alii nerui omnes, qui instrumentis eos suscipientibus distribuuntur, sed alio quodam modo admirabili, quem nec oratione facilè est exponere, nec qui audierit, fortasse credet, nisi prius suis ipsemet oculis hoc mirificū spectaculū perlustrarit. Dum enim vterque intra oculum, qui directò ad eum est situs, immergitur, in latitudinem extenditur, & humorem qui vitreus appella-
B tur, in orbem instar globi circuit, nihil quicquam à cerebri natura ibidem diuersus, sed solis his neruis, antequam in oculos inserantur, meatus quidam sensibilis intus apertè est: quamobrem nōnulli dissectionum professores hos ipsos meatus, non neruos, appellauerunt: nonnulli verò neruos opticos, ab actione nomen eis imponentes, nominant: háncque primam coniugationem neruorum à cerebro originem trahentium numerant, quæ cæterorum omnium est mollissima. Altera coniugatio est, quæ musculis oculos mouentibus est distributa, quæque & durior & longior multò est, quàm prædicta: & ex caluaria prope il-
C lam, osse tenuissimo ab illa distincta, emergit. huic non in primo quidem eius exortu, sed dum per caluariam fertur, tertia neruorum adiacet coniugatio, quæ initium ducit quà anterior cerebri pars cùm posteriore coniungitur: hos neruos molles vocant, qui ad primam radicem quam plures esse videntur. & quemadmodum ex multis primis radicibus videtur constare hæc coniugatio, ita quoque multifariam discinditur. Prima igitur ipsorum particula secedit, in partem capitis inferiorem tendens: quæ quidem anatomicos latuit. Commune autem est caluariæ foramen, per quod ea pars deorsum fertur, & ipsius caroti-
D dis arteriæ reliquiæ ad cerebrum conscendunt, vna sanè ab vtroque latere. Quomodo igitur hi nerui per collum & thoracem in partes, quæ infra septum transuersum sunt ferantur, & quænam sit eorum distributio, progrediēs declarabit oratio: nunc ad reliquas tertiæ coniugationis partes reuertamur. eius nanque pars etiam apud maxillæ articulationē in anteriorem partē aurium emergit: quæ quomodo neruis à quinta coniugatione oriētibus misceatur, paulo pòst intelliges. Cæterùm hæc est exigua eius particula quædam: at qui veluti truncus est omnium partium
E ab ipsa nascentium, quæ & ramorum & virgultorum rationem obtinent, in duas partes primùm scinditur: quarum singulæ rursus in multas particulas diducuntur: alteráque in musculos qui temporales, quíque masticatores nominantur, & in eos qui à maxilla exoriūtur, distribuitur: gingiuis præterea, dentibus, palpebris, superciliis, toti cuti, faciei, & nasi tunicæ interiori, quæ ei substrata est, hi nerui sensum suppeditant. altera verò pars ad radices dentium, qui inferiori maxillæ insunt, scinditur, eadem propémodum ratione, qua pars altera in superioris maxillæ muscu-
F los scindebatur: & in gingiuas, & labra inferiora perinde atque illud in superiora propagatur. plurima tamen eius pars in linguæ tunicam dispergitur. hócque par neruorū aliqui gustatorios appellant, quia per eos gustandi sensus efficitur. Nerui autem qui maxillæ inferiori & linguæ infiguntur, viis decliuibus meritò sunt vsi, propter partium eos excipientium positionem. qui verò in maxillam superiorem ferebantur. iis natura viam aliam conuenientem secuit: ac primùm quidem prorsum etiam eos tradu-
G xit ac propter oculorum regiones deduxit, tum autem illic foramine simul est vsa, per quod nerui oculorum musculus infigebantur, vt duo nerui per vnum foramen ferrentur, quorum alter in musculos diuiditur oculorum, alter ad superiorem maxillam peruenit, qui simul excidit cum altero, quúmque ad oculorum cauitatem peruenerit, rectà ad appellatum malum fertur, perforatis illic ossibus, quæ sub oculis sunt, ac transitum ei præbentibus. atque hæc quidem est tertiæ coniugationis distributio. Quarta verò neruorum coniugatio paulò posterius est lo-
H cata, atque in totam palati tunicam inseritur. nerui autem hi sunt admodum exigui, ac neruis tertiæ coniugationis paulò duriores. Alia deinceps coniugatio neruorum sequitur, quæ processus ex partibus quæ ad latera sunt, habet quam Marinus quintam vocat: & tamen non ex vna ex-

quiſitè radice expullulat,ſed ſibi inuicem ſunt vicinæ, aliúſque neruus exoritur ex altero: & in parte magis anteriore qui vocatur auditorius, vnà cum dura cerebri mẽbrana ſimul exoriente, in foramen auditus excidit, cum qua dilatatus illinit meatum.ex poſteriore verò parte alter in aliud quoddam lapidoſi oſſis foramẽ incidit, quod cæcũ nominatur. veteres enim anatomici foramẽ hoc ita nuncupauerũt,quum perfectè perforare anfractum illum non poſſẽt, per quẽ neruus poſt aures foras excidit.atque hic neruus ſtatim illi neruo tertiæ cõiugationis,qui foras excidere ad maxillæ articulationẽ dictus eſt,cõmiſcetur, non quòd ille ad hũc perueniat, ſed quòd hunc ipſũ expectet dũ ad ſe aduenit. Ex vtriſque autẽ mixtis maxima pars,vel(vt melius dicam)omnis ſcinditur in latum muſculum,qui ſub cute naſcitur, & buccam ſine maxilla mouet,qui à nobis quoque vnus vtrinque inuentus eſt. Hic igitur neruus maxima ſui parte latum buccarũ muſculum aperit.exiguum autem eius quippiam neruis auxiliatur, qui à tertia coniugatione ad muſculos tẽporalis progrediuntur:quantũ enim illis, vtpote minus duris quàm par erat, ad robur motionis deerat,tãtum eis à ſeipſo adiungit. Ferũtur autem quædam eius propagines ad glãdulas, & alias partes quæ circa aures ſunt, & ad partes buccarum tenues: ipſa verò piloſa cutis ſenſus gratia dũtaxat, veluti reliqua quæ in toto animali eſt,propagines paucas,tenues, raras,inſtar filorũ araneæ cuiuſdam,ex omnibus ſubiectis partibus recipit.Quoniam verò tunicam quæ nares intus ſublinit,dicebamus eius neruorum portionis,quæ ad oculorum cauitatem fertur,eſſe participem,viam tamen ipſorum non indicauimus, conſentaneum fuerit eam etiam adiicere. In maioribus igitur vtriuſque oculi angulis videre eſt os in narium capacitatis pertuſum,quod & naribus & oculis eſt commune.ferrique per vtrunque foramen neruum non exiguũ ab oculorum cauitate ſciſſum, quũ primùm nerui tertiæ coniugationis in eam peruenerint. Porrò neruus is cernitur non ſolùm in mẽbrana quæ naribus ineſt, diſpergi, ſed etiam ad palatum vſque progredi:hæc enim vna tunica communis eſt naribus & ori, ob eam communionem & continuitatem quam habet ex foraminibus in idem deſinentibus,per quæ etiam ſpiritũ ducimus. Sed licet hæc coniugatio euidenter duplex ſit, vna tamen eſſe in Marini gratiam ſtatuatur. Sexta verò neruorum à cerebro orientium cõiugatio vno foramine vtitur, quod prope infernam extremitatem ſuturæ quæ labdoides appellatur,eſt ſitum.ſtatim verò ex baſi cerebri oriens habet trium neruorum principia, qui quũ extra caluariam emergunt, multifariam inter ſe, & cum vicinis (de quibus paulò pòſt dicam)cõmiſcentur. Deſcendit autem vna pars horum neruorũ vſque ad os latum in omnia ferè inteſtina & viſcera diſtributorum.maxima verò ſui parte in ventriculum atque eius os prorumpere apparent: quam ob cauſam hæc pars acutiſſimo ſenſu eſt prædita, naturáque neruis ſeptimæ coniugationis eos aggregauit, & ſimulatque à capitis oſſe exceſſerint,membranis fortibus circundedit,& ex omi parte ad vnguẽ muniuit. Iam verò quoniam hos neruos ad ſtomachũ accedentes, vbi paululum progreſſi eſſent,ad linguam delatos,à ſeptimæ cõiugationis neruis ſeiungere neceſſe erat,rurſus cum arteriis carotidibus quæ propè erant,eos coniunxit, & cum illis per collum perduxit, communibus membranis cum illis colligans: in thorace verò quum arteriæ ad ſiniſtrum cordis ventriculum eſſent locatæ, rurſus eos diuiſit, vbi denuò vtrinque connexuit.& quum ipſos primùm ſtomacho ventriculum diuiſura eſſet natura, qui dextra in parte erat ad læuam: qui verò in ſiniſtra erat,ad dextram obliquos, vt tutiores eſſent, circumegit. Ab his igitur neruis etiam muſculi laryngis propagines ſuſcipiunt. reliquorum verò duorum alter tum in muſculos faucium,tum in linguæ radicem peruenit, alter in latum ſcapulæ muſculum,& nonnullos alios qui inibi ſunt. Laryngis verò muſculi,qui cum aliis partibus ſunt communes,non ſemper à ſexta coniugatione neruos capiunt:quẽadmodũ nec qui os labdoides & hyoides,quod appellant, oſſi pectorali connectunt.Quanquam neruorum carotidibus arteriis adhæreſcentium non paucæ propagines multos latuerunt,quos quidem ſolos ſextam eſſe coniugationem ſunt rati:quas ſanè propagines illi dum per collum & thoracem feruntur,faciunt,antequam in os ventriculi incidant.ac ne id etiam ſciunt, viciſſim ex medio thorace nonnullas horum neruorum particulas ad quoſdam laryngis muſculos venire:nec etiam quam vim habeant:quanquam ſi lædantur,in cauſa ſunt vt animal voce deſtituatur.Varia quoque eſt horum neruorum infra ſeptũ tranſuerſum diſtributio:nam & quaſdã particulas à ſpinali medulla quæ in ea parte eſt,ſuſcipit,& in viſcera quæ ibi ſũt, diſſeminatur,& iis quos à tertia coniugatione per collum ac thoracem deferri ſupra diximus, admiſcetur:& tamen hi ipſi nerui qui ad coſtarum radices procedũt,ſextæ coniugationis propagines omnibus eſſe videntur.Varia quoque eſt horum neruorum permixtio cum neruis intercoſtalium, & cum iis ferè omnibus qui ad inteſtina omnia, lumbóſque parui feruntur, & cum reliquis neruorũ qui ad os ventriculi perueniunt. Varia denique eſt ea quoque diſtributio quæ intra peritonæum cõtinetur, quam nunc exquiſitè tractare non eſt propoſitum. Satis autem erit id ſolum ſcire,ad iecur,ad lienẽ,ad renes, itémque ante hæc, ad totum vẽtrem,& ad omnia inteſtina neruos à cerebro partim à tertia coniugatione(vt diximus) partim à ſexta prouenientes conſpici.pulmonem verò & cor à ſexta quoque coniugatione quandam neruorum portionem ſuſcipere,omnes ſanè rectè dixerunt. Vtrum verò ſtomachus & arteria,& venæ maximæ earum quæ in collo ſunt ſuſcipiant,omnes norunt. Reliqua eſt ſeptima neruorũ à cerebro exorientium coniugatio, quæ diſtributionem habet vbi cerebrum deſinit,& medulla ſpinalis incipit.progredientes enim nerui quadantenus vnà cum iis qui ſextæ coniugationis ſunt,tum à ſeipſis ſeiuncti, maxima ſui parte in linguæ muſculos diſtribuũtur. nam quædã parua ipſorum particula in eos ſemper venit muſculos qui cartilagini laryngis,quæ ſcuti ſpeciem præfert, & humilibus oſſis labdoideos lateribus ſunt communes:in alios autem quoſdam non ſemper.Inter ſe autem(vti diximus)commiſcentur nerui infra caput tendentes,tum qui à tertia coniugatione,tum etiã qui à duabus nunc dictis proueniunt. Præterea verò prima & ſecunda neruorũ à ſpinali medulla orientium coniugatio,magnopere cum hiſce ipſis neruis commiſcentur. Nerui autem ſeptimæ coniugationis primi inter neruos exquiſitè ſunt iam duri: nam prædictorum omnium alii minus, alii magis ſunt molles:nullus tamen æquè ac hi,durus eſt.quin & illorum quoque neruorum qui muſculis inſeruntur, manifeſtò ſunt aliis duriores.Senſifici autem nerui ſimulatque in linguam inſeruntur,dilatati,exteriorem eius tunicam pertexũt:muſculóſque ſubiectos minimè contingunt:ibi enim nerui motorii ſeptimæ coniugationis in multas fibras ſoluti, omnes linguæ muſculos pertexunt.

De neruis à ſpinali medulla naſcentibus,

Cap. LIX.

PRima horum neruorum coniugatio naſcitur perforata prima vertebra, quæ vnam radicẽ apud medullam habet: mox in duas partes ſcinditur,alteráque eius particula retro,altera ad latus procedit. prima aut coniugatio in eos ſolùm muſculos,qui ad capitis articulationem ſunt, diſtribuitur.Secunda verò à ſpinali medulla naſcentium neruorum coniugatio,à poſterioribus ipſa quoque partibus emergit,non tamen per vlla foramina, veluti prima: in vtraque enim ſpinæ parte locus quidam eſt in medio primæ & ſecundæ vertebræ nudatis oſſibus vertebrarum, in quo nerui exoriuntur,qui & ipſi quadã ſui parte ad anteriora per latera feruntur, neruis primæ & tertiæ coniugationis à cerebro naſcẽtibus,vt etiam tertia coniugatio, cõplicati.maxima verò portione in poſteriores colli muſculos diſtribuũtur, à quibus primarum vertebrarũ inter ſe, & cum capite motiones fiunt. iidem ſimul quidpiam latis muſculis buccas mouentibus impertiunt. Quicquid verò ex eis ſupereſt,ad caput aſcendit, totam eius partem poſteriorem pertexẽs: itémq; partes quæ circa aures ſunt, quæque vſque ad verticem & ſincipitis oſſis initium pertinent.Tertia neruorum coniugatio à ſpinali medulla naſcentium,ex partibus quæ ad latera ſunt,oritur:vbi ſecun-

da & tertia vertebra inter se congredientes, cõmune ro-
tundúmque foramen efficiunt, cuius latitudo nerui craſ-
ſitudini æqualis eſt. ea ſtatim ſciſſa, altera parte retror-
ſum fertur, diſtributiones quaſdem imis partibus mu-
ſculorum qui ibi ſunt, impertiens: deinde ad ſpinæ api-
cem exurgit, atque illinc iterum hic neruus obliquus an-
trorſum fertur, in muſculos qui ſecundum aures ſunt, diſ-
ſeminatus, muſculiſque buccas mouentibus, & iis qui col
lum totum cum capite retro erigunt, diſtribuitur. pars ve-
rò quæ prorſum fertur, vtrique coniugationi, ſecundæ ſci
licet (cuius iam meminimus) & quartæ (de qua mox loque
mur) permiſcetur. Porrò exquiſitã diſtributionem quam
in anterioribus colli partibus habet earum coniunctio, a-
libi explicabimus: nunc verò id modò intellexiſſe ſatis
erit, tertiã quartámque coniugationem neruos cõmuni-
bus colli capitiſque muſculis, ac præterea muſculis buc-
cas mouentibus, quemadmodum certè & partibus quæ
ſunt poſt aures, ſuppeditare. Coniugationes verò quæ ſub-
ſequũtur, id commune omnes habent foramen per quod
nerui emergũt. commune etiam eis; *hoc eſt ut ſtatim in exor
tu ſcindantur*: & vt altera parte quæ minor eſt, antrorſum, al
tera quæ maior eſt, per fundum ferantur. ac primum qui-
dem ad ſpinæ apicem. inde verò rurſus ad interiora ferun
tur per latum muſculũ, qui buccas vnà cum labiis, maxil-
læ inferioris os non mouẽdo, ad latera abducit. Præterea
hoc etiam commune eſt omnibus coniugationibus quæ
deinceps conſequuntur, vt ſtatim poſt primum exortum,
quandam breuem neruorum diſtributionem in muſcu-
los ſpinales præbeãt. atque etiam commune omnibus his
neruis eſt, vt ad ſpinam retrorſum ferantur, ac nonnullos
proceſſus communibus colli capitiſque muſculis imper-
tiãt: omnes enim tum qui in partibus colli anterioribus,
tum qui ad eiuſdẽ latera ſunt muſculi, neruos ab his con-
iugationibus capiunt, præter eos muſculos in quos à cere-
bri cõiugationibus diſtribui neruos diximus. Hæc igitur
omniũ neruorum qui in collo habentur, cõmunia ſunt,
quod ſanè collũ ex ſeptẽ vertebris conſtat. Quæ quũ antè
cognouerimus, iam perſpicuum erit quicquid in ſingulis
deinceps cõiugationibus ſit proprium: cui nunc animum
adhibeto. A quarta cõiugatione, quæ inter tertiã & quar-
tam vertebram naſcitur, breuis admodũ neruulus ad con
ſequentem coniugationem peruenit, illi, quà primùm e-
mergit, permixtus. quintæ verò coniugationis poſt quar-
tam vertebram exortæ portio quædã exigua decliuis fer-
tur, quæ ſi paruas quaſdam à ſuccedẽtibus coniugationi-
bus portiunculas aſſumpſerit, in ſepti tranſuerſi neruum
euadet. ex quarta verò coniugatione portionem quãdam
telæ aranearum ſimilem ad ſeptum tranſuerſum natura
trãſmiſit: ex quinta verò notabilẽ: deinde aliam ex ſexta:
ſed huius minorem, prioris verò maiorem: altera verò
hac maior particula ad ſummum ſcapulæ aſcẽdit. reliqua
verò omnia, quum communis ſciſſionis ſermo haberetur,
expoſita ſunt. Cæterùm ex cõiugationibus quæ deinceps
conſequuntur, ſexta poſt quintam vertebram, octaua poſt
ſeptimam, ex communibus, vt dictum eſt, foraminibus
emergentes, ſibi ipſæ permiſtæ ad ſima ſcapularum, & ad
brachium per alam tendunt. aliæ verò coniugationes iis
quæ ex thoracis iam vertebris inter primam & ſecundam

A exoriuntur, plurimam ſui partem permiſcent. nec parua
ſanè portio ipſius coniugationis tum in primum interco-
ſtale, tum in muſculos temporales poſteriores peruenit: al
tera verò ſupra primam coſtam extenſa neruo, qui poſt
ſeptimam colli vertebram eſt, connectitur. tum hoc mo-
do ambæ hæ, & cæteræ partes antedictæ per alam in ſima
ſcoptularum, & brachium feruntur, inter ſe quodammo-
do mixtæ & complicatæ: ac magna eorum pars in brachii
& cubiti muſculos diſtribuitur. quod verò adhuc eſt re-
liquum, in ſummam manum diſſeminatur, è directo au-
B tem maximè ſũt extremi exortus ex iis qui prædicti ſunt,
ii nerui qui ad ſummam manum pertingunt. ei verò qui
ſupra hunc ad cubitum eſt, nerui qui ſunt in brachio, &
qui adhuc ſublimiores ſunt, ad ſcapuláſque perueniunt, è
directo ſuperiorum coniugationum ſunt locati. Eodém-
que modo ex omnibus thoracis vertebris nerui exoriun-
tur, qui ſimilem diſtributionem ſortiti ſunt omnes, eo ex
cepto qui ad ſecundũ intercoſtale progreditur: inde enim
perſpicuò neruus excidit, ad brachii cutim tẽdens. Cæte-
ræ verò omnes cõiugationes ſimulatque exortæ ſunt por-
C tionem quandam ſpinalibus muſculis tribuunt: itémque
aliis, qui ſunt in dorſo: velut iis quoque à quibus ſcapulæ
mouentur, & iis qui ad humeri articulationem aſcẽdunt.
ad ſummam verò reliqua & maxima ſui parte per interco
ſtalia ad os pectoris vſque progredientes, tum eos muſcu-
los qui ſunt in intercoſtalib9, tum eos qui extrinſecus tho
raci ſunt obducti, ſuas ipſarum particulas per medium eo
rum emittentes, pertexũt. Quæ porrò à ſpinali medulla
ad ſpurias coſtas pertingunt neruorũ coniugationes, pro-
D pterea quòd coſtæ nothæ ad os pectoris non excurrunt,
parum quidpiam intercoſtali, quod prope eas ſingulas
eſt, diſtribuunt: reliqua verò tota ſui parte ad hypochon-
drium excidunt, tum in eos muſculos qui primi extrinſe-
cus adhæreſcunt obliqui, ſupernè ex thorace deorſum la-
ti, diſtributæ, tum in eos qui decliues deſcẽdunt, carnoſiq;
ſunt. Poſt has cõiugationes ſunt ii neruorum exortus, qui
ex lumbis progrediuntur, qui non ex communi forami-
ne, quemadmodum qui in collo ſunt, prodeunt: hic enim
ſuperior tantùm vertebra perforata commodum exitum
E neruo ſuppeditat. Eſt autem his neruis omnibus commu-
ne vt & in ſpinales muſculos, & in eos qui in abdomine
ſunt, & ad carnes lumborum, quæ ψόαι dicuntur, progre-
diantur. à coniugationibus verò quæ ex primis poſt ſe-
ptum tranſuerſum vertebris exoriuntur, & neruis qui à
cerebro ſupernè deorſum feruntur, complicantur, ner-
uus paruulus in vnaquaque diſtribuitur. In vltimis au-
tem lumborum vertebris duo maximi neruorum proceſ-
ſus naſcuntur, qui ad crura pertinent, quibus alii parui ex-
ortus commiſcentur: quorum vnus ſuperpoſitus eſt, alter
F verò inferior priore, ex foramine quod in oſſe (quod latũ
vocatur) eſt, exoritur: hique ſtatim ſecedentes in primos
muſculos coxendicis articulationẽ mouentes inſeruntur.
reliqua pars omnis ad crura deſcẽdit, diſciſſa ad finem vſ-
que ipſorum in ſingulos muſculos eadẽ proportione, quã
in manuum muſculis vſu venit, ſimili quoque modo,
quicunque nerui per lati oſſis foramina exoriũtur, in mu-
ſculos qui inibi ſunt, diſſeminantur.

ORIBASII SARDIANI MEDICINALIVM collectorum tomus tertius, continens euporiſta, facultates ſimplicum, morborum & locorum affectorum curationes,

Ioanne Baptiſta Raſario medico Nouarienſi interprete.

M. ANTONIO AMVLIO, VIRO CLARISSIMO, ac ſenatori prudentiſsimo, Ioannes Baptiſta Raſarius medicus Nouarienſis, S. P. D.

CVM multa ſunt, Amuli clariſſime, quæ homines à libris Græcis Latinè reddendis deterrere debent hoc tempore, tum illud vel maximè quòd veterum monimenta tam deprauata, támque mutila, ac quaſi decurtata ad nos peruenerunt, vt multa in eis comperias ex quibus nullus elici ſenſus poſſe videatur. Et tamen in hac ſumma difficultate, qui hoc ſibi aſſumant, totámque ætatem in hoc ſtudio ponant, tam multi ſunt vt non modò docti homines, & in diſciplinis diu multúmque verſati, quibus totum hoc negotium eſſet tranſmittendũ, id aggrediantur: ſed plerique etiam qui neque à Græcis literis, neque à bonarum artium cognitione ſatis inſtructi ſunt, id, quaſi rerum omnium ſit longè facillimum, ſuſcipere non vereantur. Ex qua quidem re iam eſſe factum videtur vt quod ego multis de cauſis difficile atque arduũ ſemper exiſtimaui, multi perficiundi ſpe ducti, nullo labore ſe conſequi poſſe confidant. Videmus tamen quàm pauci fuerint adhuc meritò laudati: & quàm multi vitare non potuerint reprehenſiones doctorum hominum atque prudentium. Nam quum neceſſe ſit eum, qui velit in hac re cum laude verſari, non eſſe tinctum literis, ſed & ſenſa eius quem exprimit, propriè ornatéque exponere, & multarum rerum eſſe valde peritum: noſti tamen, Amuli clariſſime, quàm multi & in Italia & apud exteras nationes (quum legatus multas orbis terræ partes peragraris) inueniantur, qui multa de Græcis Latina facerẽt, quæ vel ad dicendi facultatẽ, vel ad naturæ contemplationem, vel ad artem præſidem ſalucis humanæ pertinerent, à quibus ipſi nudi omnino eſſent atque imparati. Quorum ego ſtupiditatem quum mecum admirarer, ſcirémque mihi olim excidiſſe è manibus interpretationes quaſdam, quæ decimumquintum ab hinc annum in hominum manus peruenerunt, & item proximis ſuperioribus annis emiſſos XXVI. Oribaſii libros, quorum igniculum deſiderii vix medici ferre poſſe videbantur: viderémque in eis & propter mẽda librorum, quorum mihi eo tempore copia ſuppetebat, & quòd ego ad eum ſapientiæ gradum fateor me non perueniſſe vt non poſſim errare, labi, ac decipi, multa ineſſe quæ ego in alio reprehẽderem, ſic mecum ipſe ſtatueram, non eſſe mihi poſthac quicquã è Græco in Latinum ſermonem conuertendum: ſed tantùm mihi dandam eſſe operam, quæ iam in apertum fuiſſent prolata, ea vt emendarem atque corrigerem: ne fortaſſe quiſpiam, cui meus hic minus gratus fuiſſet labor, ſibi in me inuehendi facultatem fuiſſe datam arbitraretur. tamen quum ii, qui me ad alios Oribaſii libros edendos hortati erant, identidem à me efflagitarent, ne quatuor libros, qui reſtabant, deſtitutos relinquerem, ſed eodem veſtitu orationis ornarem, vt eorum noſtri medici participes fierent, coactus ſum mutare ſententiam: ita tamen, vt ne hic meus labor, ſuperiori quem eſſe mihi ſuſcipiendum putaui, obliuionem vllam afferat: quem polliceor me eſſe tum ſubiturum, quum primùm mihi ab hoc meo negotio, in quo tuo etiam maximo beneficio verſor, vacare parumper licebit. interim verò id conceſſi amicis meis, vt de ſuſcepto propoſitóque conſilio decederem, quo Oribaſii libri quatuor ad Eunapium, quibus omnia remedia omniáque medicamenta quæ facilè comparantur, eſt perſequutus, ab eodem Latinitate donati prodirent in lucem: atque etiam (quod maximè rem continebat) vt tibi hoc libello nonnullam meæ erga te ſummæ obſeruantiæ ſignificationem darem. Exiſtimabam enim ita mihi oblatam occaſionem, qua teſtari poſſem tuorum in me meritorũ magnitudinem: & de tua eximia, ſingularíque virtute, déque tuis rebus ſumma cum laude, & totius Reipublicæ dignitate, atque gloria, geſtis loqui: & commemorare quot legationes apud Cæſarem & reges maximos cum incredibili omnium admiratione obieris, & quàm multas bonas gratias cum optima exiſtimatione attuleris: & de honoribus & præſtãtiſſimis iudiciis Senatus de te, & maximis magiſtratibus, quibus domi ſummo cõſilio, ſumma grauitate, ſummàque integritate functus es, multa dicere: & oſtendere quanta in te ſit cognitio Græcæ Latinæque linguæ, quanta notitia vetuſtatis, quanta peritia rerum omnium, quàm ornata dicendi & polita ſcribendi copia, quàm denique in omni virtute excellas: ſed ſtatim animaduerti neque te id velle, neque etiam id eſſe expectandum à me, qui hæc neque pro dignitate, neque vlla ex parte poſſem præſtare: quíque videam epiſtolam, annõ librum, eſſe ad te vnà cum Oribaſio perferendam. Quibus quidem factum eſt rebus vt fretus humitate tua ſingulari, Oribaſium ſolum ad te mittam, vt quandiu manebit ipſe liber, tandiu cum eo maneat hoc qualecunque incredibilis meæ erga te obſeruantiæ monumentum. Vale. Venetiis, Idib. Ianuar. M. D. LVII.

ORIBASII EVPORISTΩN LIB.

PROEMIVM.

A EX eo sermone quem mecum habuisti, optime atque ornatissime Eunapi, cognoui te ardere studio discendi, & simplices (quoad eius fieri possit) & quæ facilè parãtur morborum curationes: quibus tu quum peregrinaris & rusticaris, quúmque ibi es vbi medicus nullus adest, promptè & accommodatè sine vllo instrumento vasculóque medicinali (cuius copia tibi non facilè suppetat) ad ea vtaris quæ B subitò incidunt, præsertim verò quæ valde acuta sunt, & curari sine mora, postulant. Ac mihi quidem in tempore videris hoc desiderare: quum planè intelligas paucissimos esse qui veri medici dicendi sunt, contrà verò maximam esse turbam eorum qui artem sibi adsciscant, & nomen solum medici obtineant: qui sanè similes sunt remigibus qui nihil sciant illi quidem, sed tamen gubernare nauim conentur: vt enim quibusdam ex iis nautis, non solùm remos impellere quum id imperat gubernator, satis est, sed iidem gubernare nauim audent, & sæpenumero errores committunt, ita etiam faciunt qui venã incidere, cucurbitulas admouere, scarificare, & cætera C seruilia ministeria quæ vsu continentur, obire solùm didicerunt, atque omnem sibi medicinæ cognitionem vendicant, & tamen ii neque remediorum qualitatem, neque quantitatem norunt, neque sciunt quo tempore quóque ordine adhibẽda sint: quod est veri medici proprium vel maximé. Cæterùm eos qui morbis tenentur, quorum vel nulla vel certè difficilis est curatio, sic tractando producunt, & verò etiam ægrotos quandoque interficiunt. quibus quidem fit rebus vt institutum hoc tuum, Eunapi, vehementer laudem. ad hoc accedit, quòd rem expertis quã D possis conficere, & quæ sit itidem necessaria, & digna studio tuo atque eruditione: nam quæcunque in medicinæ tractatione magnæ alicuius contemplationis indigent, & ad quæ obeunda exercitatione opus est, ea sunt solius artificis propria: quæ verò in promptu sunt & tractari facilè queunt, ea sunt à medicinæ studiosis expetenda. at tu maiores sanè quàm par sit, eos qui res medicas amãt, in huius artis cognitione progressus fecisti: atque adeò excellis vt non solùm & tibi & cæteris adiumento esse in quibusdã morbis, sed etiam in rebus maioris ponderis medicorũ E discrepantiam discernere, & quid melius quidque vtilius sit, eligere queas. Itaque si quæ Galenus, vir admiratione dignus, de medicamentis facilè parabilibus conscripsit, extarent, inde tibi, quod quæris, abundè suppeteret. sed quum ea ad nos non peruenerint, & quæ Dioscorides atque Apollonius, itémq; cæteri omnes in hoc genere scriptis mandauerunt, sunt ex omni parte distincta, mihíque nec tutò adhiberi posse, nec quatenus satis sit, tractata videntur: eò fit vt statim tuæ paruerim voluntati. Ac Rufus quidem, vir maximus, quendam librum ad priuatos ho- F mines scripsit: veruntamen hic liber non omnia, verùm ea tantùm quæ facere priuati possunt, complectitur. ego autem oratione fusa latius, quæque ad plura pertineat, vti decreui. qua in re habendam esse rationem duxi peritiæ tuæ, & cæterorum tui similium, à quibus amari medicinam intelligebam: est enim perspicuum te multò melius posse perspicere quæ sint, & efficere quæ oporteat, quàm faciãt medici qui prorsus sunt inexercitati. Perrarò autẽ venæ secandæ mentionem faciã, & item leuiorum purgationum, aliorúmque euacuantium auxiliorum, & medica- G mentorum quorundam compositorum, præsertim verò eorum quæ probata sunt: quum sciam vos posse eorum artificibus imperare vt ea conficiãt, vobisq; parent, quum maxima eorum copia vbique comperiatur: neque enim solùm vrbes, sed omnes etiam agri sunt eorum pleni. Dabo igitur operam pro virili facultate, vt, quemadmodum tu voluisti, scopos curationum, omnésque medicinas quæ facilè suppeditantur, tibi exponam. quæ sanè excerpam tum ex iis quæ Galenus scripta reliquit: siquidem in eius H libris habetur etiam cognitio remediorũ, quæ facilè com parãtur: tum verò ex scriptis Rufi Ephesii & aliorũ clarorum virorum: ex quibus deligã, quæ ad hoc institutum ac commodata erunt; & quorum ego periculũ fecerim. Iam verò hæc medicamentorum quæ facilè parantur, tractatio tribꝰ cõfici modis potest: primò enim explicari queũt vniuersæ, & singulæ cuiusque simplicis medicamenti facultates: secundò deligi medicamina, quæ ad quánque affectionem valeant: tertiò, vnà cum particula morbi quoque habenda ratio est, atque eius exponenda curatio. Hãc ego triplicem rationem sequar, vt tu maiorem copiã eorum quæ facienda in singulis rebus sint, tibi pares: in eámque veni sententiam, vt quoniam iussu tuo hæc instituti conscribere, eius etiam partis medicinæ quæ de tuenda sanitate est, mihi facienda sit mentio. itaque initium sumam.

De pueruli educatione, Cap. I.

PVerulo nuper in lucem edito nutrix eligatur, cuius vitæ ratio sic instituta sit vt laboribus, cibísque accommodatis vtatur, vt optimi lactis copiam paret. labores autem huiusmodi sint, vt per loca quæ antorsum vergunt, gradiatur, vt texat, vt pinsat, aquam vrna hauriat. Vescatur autem cremore ptisanæ, & lomento pisorum, & dolichorum, piscibúsque iis qui cetacei non sint, nec duras carnes habeat, neque in paludibus sint enutriti. edat quoque gallinas, teneras carnes, & vinum dulce atque odoratum bibat. Abstineat verò à caseo, bellariis, & oleribus, solas lactucas sumat: quandoquidẽ eæ bonũ succũ, & somnum puero cõciliãt. poterit etiam ritè vti palmulis: quia quum ad ciendam vrinam valeant, sanguinem purgant, & probum lac parant. pessima verò est menta, itémque ocimũ, quippe quæ lac vitient. Cæterùm res venereas omnino vitet: nã hæ lac maximè omnium corrũpunt. Ad magnam autem lactis copiam comparandam primas tenet cytisus, qui & crudus & coctus ex ptisana estur, atque is præter lactis copiam quam affert, idem etiam iucundum efficit. ad hoc valet etiam anethi coma viridis, similique modo fœniculi radices & eruca, itémque apium, & smyrnium, & cicer. vbertatem quoque lactis faciunt anemonæ admotæ. Atque optimum lac à vitiato sic internosces. Optimum odore, & gustu lene & iucundum erit, albúmque & consistentia æquale apparebit, denique inter crassitiem & humiditatem medium obtinebit: vitiatum habebit horum contraria omnia. Et de nutrice, satis. Quum autẽ puero alia afferri alimenta possint, nullum impedimentum eius cupiditatibus interponi debet: quum suapte natura ad exercitationes, & ad alimenta feratur: neque enim satietate afficiatur, quũ maxima sanguinis copia in incremento consumatur. Habenda tamen est nutriendi ratio, vt tẽpus diligenter seruetur, & danda opera ne ante frictiones & balnea cibus offeratur.

De ratione victus eorum qui inter pueros & senes interiecti sunt, Cap. II.

QVum corpus satis magnum incrementum sumpserit, non mediocriter timendũ est ne æqualis omniũ humorum abundantia redundet in corpore, & morbi qui ex plenitudine effici consueuerunt, oriantur: quum præsertim totum alimentum non consumatur, quòd corporis iam cessauit incrementũ. Oportet ergo parcius alere corpus quod in hac ætate constitutum sit, & omnes vias euacuandi superuacanea inuenire: ergo ante cibos exerceatur operibus sibi consuetis. hoc enim erit ei vtilius, & necessariũ est proprias actiones non omittere. edat quisque quæ consueuerit, & quorũ ei suppetat copia, ab eo tantùm abstinens quod noceat atque id quidem quale sit, nihil est quòd à medico perdiscas, quũ vsus ipse satis doceat. Cæterùm quid facilè, quid ægrè cõcoquatur, quid valeat ad deiiciendam aluũ, & contrà, quid eandẽ cohibeat, ac cætera quæ sunt generis eiusdem, itémque quantũ sit sumẽdum, tu modũ poteris statuere ex alacritate & ventris tumore, vt quantũ satis sit planè videas. quã ad rem faciet etiã consuetudo, & habenda erit ratio eorum quæ tum per aluum tum per sudores excernũtur. Non est autẽ assuefaciendus homo vt vno tantũ diætæ genere vtatur. nã si quãdoque

vrgeat necessitas viuendi rationem cōmutare, magna sequetur ex eius rei nouitate turbatio. Ergo præstat ita se cōparare vt facilè ad aliud genus quis transeat, & modò hac modò illa viuendi ratione vtatur, quàm vt vno semper modo vitam degat. Si verò quispiā immoderatius cibos appetat, aut alioqui nimis repleatur, is, antequam cibi corrupti fuerint, euomat: & sequēti die tenuiore victus ratione vtatur, & paulatim ad morem suum redeat. si enim alimenta prius corrupta fuerint, magna molestia consequetur. verùm si quid vomere prohibeat, vt si pectus, aut ceruix, aut fauces morbo laborent, si aluus fluat, res prosperè succedit: sin secus, multùm dormire cōferet. huc facit continuus aquæ calidæ potus: quippe qui & morsus obtundit & abluit etiam intestinum. Vbi autem sit cibi facta cōcoctio, præsertim quum venter deiecerit, lauacro vtendum erit, & paulò pòst potus dilutior sumendus. Si verò alimentum rectè concoquatur, aluus autem non excernat, corpus verò grauetur, & ægrè moueatur, adsit præterea torpor quidam mentis quæ etiam somniculosa videatur, scire conuenit expletas venas esse, quæ plenæ inflantur, tenduntur, obturantur, & quandoque rūpuntur: cæteráque maxima & plurima genera morborū quos plenitudo creat, efficiūtur. quocirca vbi ex repletione sensus oritur qui lassitudinis speciem refert, tum quiescendū est, vsque dum cibi qui in ventre sunt concocti fuerint: facta cōcoctione, quæ plenitudo subsit erit exercitationibus consumenda. id enim valet quod est à veteribus dictum, lassitudinem lassitudine solui.

De iis qui cibos corrumpunt, Cap. III.

QVum venter cibos corrūpit, si statim secedant quæ corrupta fuerint, nihil sequitur incommodi: si nōn permeent, mitioribus erit secessus irritandus, quale est medicamentum quod diospoliticon vocant, in quo tantum sit nitri quantum reliquorū: & quod ex caricis constat: itémque quod ex cnico fit & cæteris eiusdem generis. Iis autem qui continenter alimenta corrumpunt, vtile est ante cibum ciere vomitum vini dulcis potu: ac vitare nidorosa virosáque, & reliqua omnia quæ facilè vitiātur: contrà verò eligere quæ boni succi sunt, & aluum quandoque subducere iis rebus quæ modicè vacuant: inter quæ medicamentum id numeratur cui picræ est nomen. At si quis prauos succos coaceruari sinat, is profectò morbis vel difficilibus curatu, vel certè etiam qui curari non potuerunt, corripietur. huiusmodi sunt pedum articulorúmque dolores, & renum vitia: ac sæpe etiam morbi acuti solent comitari.

De lassitudine quæ ex nimio labore oritur, Cap. IIII.

SI labor immoderatus, insolitus, & citatus lassitudinem creauit, quies imperanda est, corpúsque molliter confricādum ex oleo copioso, dulcique. initio autem statim post laborem calidiore lauacro vtendum: & victus ratio tenuior instituenda est: nam alimenti parcitas, si quid aliud, lassitudinem soluit. adhibere tamen animum debemus ne quis motus periodicus fiat in eo quem lassitudo malè habet: quia si negligatur, excitare plerunque febrim solet: tunc enim leuanda est victu tenuiore, quique facilè concoquatur & probos succos gignat, cum placida quadam requiete coniuncta.

De æstu & labore immoderato, Cap. V.

SI quis æstu feruoréque æstiuo tempore ex nimio labore correptus fuerit, ita vt totum eius corpus calidissimum siccissimúmque sit, is pomis, cerasiis, prunis, persicis, cucumeribus, aut peponibus, cucurbita, ficubus frigidis & refrigeratis etiam, vescatur. & quanquam hæc mali succi sint omnia, tamen possunt æstum refrigerare, atque humectare. A balneo aqua primùm potui detur, deinde vinū modicè dilutū: tum vomitus cieatur: pòst verò lactuca offerenda, deinde pedes suilli probè cocti, ex aceto & garo: tum gallorum aut anseris ventres, atque aloë, aut piscis aliquis teneræ carnis in sartagine coctus. Quinetiam gustet (si velit) olera quæ non mali succi sunt, & itē cucurbitam. his transactis vinū aqua valde frigida dilutū bibat. potest quoque alica ex vino mulso, aut vinū frigidū eum æstū qui non habeat humorū adiunctā malitiam, curare.

A quibusdā etiā satis fuit ptisanæ cremor valde refrigeratus, in potu sumptus. Atque ita quidē curari possunt ii qui in negotiis sunt occupati. qui verò vitam ex suo instituto degunt, si non se exerceāt, rarò refrigerationis indigebūt. Si verò exercitationibus vtātur, & in media æstate exæstuēt, aquā fontanā frigidā potēt: nix enim, quamuis eo tēpore iuuenes non lædere videatur, tamen noxa sensim progreditur, & paulatim augetur: & vbi ætate processerint, & declinare incipiant, morbis difficilibus & qui curari non possint, articulis, neruis, & visceribus afficientur.

B De iis quibus cutis densatur, Cap. VI.

COrpus cuius cutis densata sit ex frigore, vel ex balneo aluminoso, cognosces ex colore albo, & cutis duritie, & eo quòd ægrè incalescat, & quòd soliti sudores non erumpant. Curabis autem calefaciendo tum exercitationibus, tum lauacris, sique imperaris vt circa lapidem quempiam in balneo se conuoluat, & oleo relaxante perfundatur. Cæterùm aqua quæ in solio sit, non admodum frigida esse debet, neque ægrotus in ea morari diutius. Vbi se lauerit, oleo dulci tenuium partium & vetere vngatur. C Præstantissimum verò est anethinum. præsertim quod ex anetho viridi fit confectum, præterea verò ad cutis densitatem, sicut etiam ad vehementes lassitudines, accommodatissimum est acopon quod ex populo nigra cōficitur.

De iis quos exercitatio & balnea à cibo admota lædunt, Cap. VII.

PLerisque autem qui cibo expleti se exercuerunt, non mediocres noxæ acciderunt, quum & caput repletū & iecur obstrictum esset. Ergo statim adhibenda curatio est, ac capiti quidem deambulationibus, iísque à cibo tar- D dissimis, ante cibum verò lenibus quidem, sed contentioribus. Iecur verò curandum est iis quæ aperiūt. quo in genere maximè præstat oxymel, & medicamentum ex tribus piperis generibus, quod simplicius sit. præterea verò dilutum, in quo absinthii coma maduerit, potui datū prodest: & item anethi, & amygdalarum amararum cum oxymelite. Atque ante balneum, quum ea quæ ventre continentur, confecta sint, medicamentum ex calamintha pari modo cum oxymelite sumendū erit. à cuius frequēti vsu cauere debent qui amaræ bilis sunt. Vitanda quo- E que erunt omnia edulia quæ crassum glutinosúmque succum faciunt, vsquedum cessarit affectio: vtendum verò erit attenuantibus.

De iis qui non exercentur, sed solùm epulis vacant, Cap. VIII.

VIdemus plerosque qui corpus nō exercent, sed solùm epulis vacant, quorum nonnulli non sæpe in morbos incidunt: quum raro sint corpore quódque facilè perspiretur. atque hos quidem ad aliud vitæ genus traducere non conuenit. At in iis qui continenter morbis corripiū- F tur, morborum causæ prohibendæ sunt. huiusmodi autē ex corpore existunt, vt plenitudo & humorum malitia. ergo in quibus plenitudo celeriter congregatur, quantitas imminuenda est alimentorum: in quo illud quoque seruandum est, vt pro cibis valentis materiæ, offerantur qui imbecillæ materiæ sint. Qui verò malitiam humorū coaceruant, quorum alii pituitam, alii flauam bilim, alii atram condensant, debent abstineri ab iis alimentis quæ incrementum humori consueto afferant. horum autem omnium ita aluus comparanda est vt facilè deiiciat.

G De euacuationibus quæ sanis conueniunt, Cap. IX.

VEteres nonnulli existimarunt satis esse ad bonam valetudinem tuendam, si quotidie aluus inaniretur, vrináque sine vitio procederet: atque eius tantum quanta esset esculentorum poculentorúmque copia. hæc si non fiant, succurrendū est. atque vrinæ quidem ciendæ est sandix, apium, fœniculum, & asparagus: aluum porro subducit terebinthina ad oliuæ magnitudinem dormitum eūtibus in catapotio data. Siquis subducere magis velit, pa- H rum nitri adiungat. Iam verò ad aluum leniendam faciūt etiam olera quædam, vt beta, & malua, & brassica, & iusculum conchularum. ac fortasse hæc satis sunt, si nihil quod magni faciēdum sit prohibeat. Sunt etiam quibus vehementioribus sit opus. sed & præter ea quæ modò

diximus,cient vrinam,petroselinum, daucus,anisum, calamintha, origanum, absinthium, gramen, cardui radix, cytisus, atque adiantum. singula autem ex aqua elixantur,atque ex vino potui dantur.sanguinem enim per vrinas purgãt:nec minori sunt adiumẽto quàm quis cogitatione cõplectatur. Mouẽt autẽ aluum mercurialis,in aqua & sale elixa,& in cibo sumpta, itémque eius decoctũ potui datum:simili quoque modo actæ folia,& polypodii radicis drachmæ duæ,quæ salsamento inspersæ,&in ptisana absorbeantur. Sunt qui aloes post cœnam sumunt quantũ tria ciceris grana, & quotidie eis venter rectè secedit: quemadmodum faciunt qui cnicum obsoniis indunt.horum omnium optimum epithymum est in vino potum. Cæterùm qui vult hoc bibere, cœnare quidem debet vt solitus est, sed tamen parcius & ita quiescere:siquidem leniter euacuat. qui verò vehementius erit euacuandus, is matutinus bibat epithymi drachmas binas in oxymelite. id verò fiat verno tempore, sub initiũ,priusquã succi redundantes, per hyemem collecti,qui hactenus constiterunt,efferuescant effundantúrque,& ad particulam aliquã iis suscipiendis expositã cõfluant: aut affectionem quandam immedicabilem aut periculosam afferant. Expedit etiamverno tẽpore sanguinem mittere iis,in quibus eius redundat copia:sed hoc negotiũ cõmittendum est hominibus qui se in vena secanda exercuerint,quorũ sunt vbique quamplurimi.quocirca tibi abundè suppetent. Si tales non adsint,tibias tibi scarificato,vt Apollonius Pergamenus censet,atque ita quod opus est conficies. nam hoc & totum corpus leuius reddit,& capiti prodest vel maximé:neque magnam requirit diligentiam. & menstruas mulierum purgationes suppressas irritat.Iam verò iis in quibus malitia humorum inest,& quibus propter superfluorum acrimoniam exãthemata in cute oriuntur,quiq; morsum in lotio stercoréque eiiciendo sentiunt,confert lac melli admistum bibere:itémque serum lactis,quod elixando à caseo distingues,si postquam efferbuerit,vinum aut mulsam inspergas,& colo traiicias.qua sanè ratione caseus separabitur.sed primùm potui dandum est sale iniecto.facit enim sal vt serũ partes corporis celerius permeet. Vbi primùm secesserit,secundo loco bibere iam sine sale poteris:ídque per exigua interualla, donec satis fuerit facta purgatio. sufficient autem ad bibendum moderatè, seri heminæ quinque.Præterea sic affectos iuuat veterum gallorum ius potum:plerisque auxiliantur etiã vomitus, quibus pituita abundè vacuatur.Sed tamen huius rei non est ordo statuendus.neque perpetuò vtendũ euacuatione est, ne, siqua necessitas cogat hoc omittere, aliqua noxa subsequatur.Est ergo necessarium, si nimio vino se ingurgitauerint,euomãt,aut si nimium se cibo expleuerint,aut denique si alia æqualis omniũ humorum redundãtia totum corpus occuparit,vt vomant.Huius autẽ paris omniũ humorum abundantiæ signa sunt hæc,grauitas cum pondere ac mole cõiuncta,fastidium, pigritia, somnus solitò maior,palpitationes corporis, venarum & intestinorum horrores inordinati calori cõmisti.hæ enim præcipuæ notæ sunt plenitudinis qua totum corpus occupetur.Adhæc si vomere quispiam velit,paranda pituita est vt tenuis sit, &facilè fluat:quod fiet si radiculas in cœna sumat,aut porrum,aut cepas,aut salsamentũ, aut parum origani, aut retrimentum thymi, & sinapi. Sorbitio quoque paretur ex ptisana eiúsque lomento: carnibus vescatur hœdinis, aut agninis,aut suillis. mel etiam & placentas gustet. vinum autem dulce non purum bibat.tum id spatii post cœnam interponat quo cibus in stomacho consistat, nec dum incipiat concoctio: postea aqua tepida affatim prius pota vomat: ac si opus sit præterea tali remedio, idem faciat, Vbi probè satísque euomuerit, posca facies totúmque corpus abluatur, id quod oculis & dentibus mirum in modum prodest. putrescunt enim vomentibus dentes, nisi id faciant.aquã deinde calidiorẽ bibant, & quiescãt: interim verò pedes ab aliquo placidè fricẽtur. Si verò magna cum difficultate quis vomat, melius erit vt ne ei vomitus cieatur. Sed si necessitas vrgeat,tum denique vomendum erit:& præter ea quæ suprà memoraui,comedat etiam peponis aut cucumeris semen ex melle: aut peponis radicem siccam & tritam ex melle. nam hæc facilem vomitum parant.ac vacuationes quidem ex medicorum sententia ita fieri plerunque possunt.

De victus ratione quæ singulis temporibus conueniat, Cap. x.

REctè autem fiet si diæta sic instituatur vt anni temporum habeatur ratio. Hyeme igitur multi labores subeundi,& maiore cibi copia vtendum:præsertim verò si borealis constitutio sit: si verò austrina,pares esse labores debent,at cibi potúsque pauciores.ac totum etiã corpus siccandum,quum humida tempestas sit:veluti quum frigida est,calidiúsque est reddendum labore, vsu carniũ calidarum quibus vescamur,& olerum acriorum, & largiore vini potu.Ineunte vere alius vomitibus, alius per vẽtrem euacuetur,alius venæ sectione sanguinem detrahat.quæ remedia sumat quisque pro consuetudine, & vt ei propensus est animus.videmus enim plerosque prudẽtes esse ac scire quid eis quandoque conducat,atque etiã medicos admonere vt venam secent,aut quid aliud vtile efficiant. Ita est hominum natura comparatum, vt recto quodam motu ad hæc obeũda feratur & ducatur. Victus autem ratio verno tempore commutetur,& labores minuantur,& à cibis detrahatur:potus verò,quia tempus calidius est,augeantur. Æstate autem quies confert, itémq; laborum atque alimentorum diminutio. Porrò alimenta frigidioris materiæ sint,& potus sit liberalior: omniáque fiant quæ ad refrigerandum & humectandum pertinent.Autumno autem,quum is sit omnino inæqualis atque inordinatus,& morbos omnis generis afferat,magna diligentia adhibenda in ratione victus est,ne quid erroris in concoctionibus,in rebus venereis, in frigido potu committatur.Sed temperantes in his omnibus mortales sint: declinent enim aeris intemperiem, qui manè frigidus est,atque ardens meridie.nec fructibus autumnalibus se expleant:quippe qui non solùm copia,sed etiã malitia humorum & flatu quem gignunt, officient: quum præsertim qui hisce fructibus maximè præstant, ficus & vuæ,flatum creent, (nisi ante alios cibos sumantur) atque etiam alia alimenta vitient. at præsumptæ, neque flatus cient,neque alios cibos vnà secum corrumpunt. Vbi aer sit factus frigidior,tum corpus proportione calefacit, & omnia ita facit vt quum hyems proxima est.Post æquinoctium verò proderit aliqua ex prædictis euacuationibus vti,vt nihil superuacaneum hyeme retentum molestiam afferat. Atque ita quidem habita temporũ anni ratione, vitam poterit quispiam rite instituere.

De senum victus ratione, Cap. xI.

SEnes,quia frigidæ siccæque temperaturæ sunt,calefieri & humectari postulant: & à somno fricentur ex oleo:hæc enim vitale robur excitant: deinde verò vtantur deambulationibus quæ lassitudinem non afferant, & gestationibus quæ eorum viribus conueniant:atque imbecilliores quidem solùm gestentur:robustiores verò,vtrunque faciant. ergo qui citius imbecillior fiat,hæc munera obeat. In quo illud etiam est tertio loco obseruandum vt senes paulatim comedant,vt,inquam,tertia hora panem sumant cum optimo melle, aut alicam ex aqua coctam, melle admixto:septima verò lauentur,tum prandeant,atque in primis sumant quæ aluum leniunt: deinceps ea quæ probi sunt succi: tertio loco post prandium panẽ vino temperato madidum,aut aliquid aliud quod optimi succi sit,& difficulter corrumpatur,adiiciant. Iam verò senibus neque vina, neque edulia crassi succi offerenda sunt:quoniam frequens ipsorum vsus vel aquam intercutem,vel lapidem in senibus gignit,quum & iecur & lien vel etiam renes obstruantur. Si verò potione quæ ex vino melléque conficitur vti velint, vtantur præsertim si lapide renũ,aut podagra,aut articulorũ doloribus infestẽtur.atque in doloribus quidẽ articulorũ satis erit ei vino mulso petroselinũ admiscere: in calculosis verò bestonẽ herbam,quæ etiam saxifragum dicitur. quam ad rem valebit etiã pota ipsa simplex ex vino melléque confecta, si parũ piperis rutæq; recipiat.quocirca vitare sẽper debent senes,vt antè dixi,quæ obstruũt. quæ siquis necessitate cõpulsus capiat,statim post ea sumat medicamentũ quod ex

calamintha,vel ex tribus piperis generibus conſtat: ſi horum neutrum ei ſuppetat, piper album in pollinem redactum obſoniis inſpergat & potionibus indat .quo etiam tempore vtile erit cepam alliúmque guſtare. Aluo autem mota,quandoque theriaca ſumenda eſt:&quoniam ſenex propter naturæ imbecillitatem pituitoſa excremẽta perpetuò coaceruat,opus ei eſt incidentibus, & victus ratione attenuante.ſed non eſt in iis morãdum diutius:verùm ſtatim eſt potius declinandum ad humectantia.Quod verò ad fructus attinet, ſub autumno cæteris omnibus anteponat ficus maturas, hyeme verò, caricas.Lac etiam,ſi ipſum cõcoquere rite queat , neq; vlla iecoris ſit affectio, dari nõ veto.nunc verò quoniã ſi in ſenili corpore ſeroſa pituitoſáque excremẽta gignuntur, apio, melle, vinóque albo quotidie vrina cieatur.Sicui aluus adſtricta ſit,ſubducatur.id fiet ſi ante cibos oleum abſorbendum dederis,& quandoque etiã ſi per infernas partes indideris. nã & excremẽta mollit & lubrica reddit.in quo genere acres clyſteres vitandi ſunt:quippe qui inteſtinum exiccent.quinetiam olera præ cæteris cibis ſumpta ex oleo & garo , & ficus,& pruna, & reliqua generis eiuſdem aluum ſubducunt.quod faciunt hyeme caricæ & oliuæ ſale cõditæ : & damaſcena ſicca, quæ vel cocta ſint, vel certè maduerint in aqua mulſa in qua mel liberalius ſit. Atque ego quidẽ non hoc conſilii dederim quod quidam faciunt,vt aloën aut picram ſenes capiant, niſi magna quædam neceſſitas vrgeat.quanuis enim vno die aluus conſiſtat,nihil tamen medicamentoſum exhibendum eſt . Si verò magis aluus cohibeatur,tertio die dabitur mercurialis, & cnicus cum ptiſana , & terebinthina ad vnius Ponticæ nucis ac ſæpe etiam ad duarum & trium magnitudinem. nam prætérquam quòd aluum probè ciet,pulmonem etiam, renes & alia viſcera expurgat.Optimum etiam eſt quod ex caricis pinguibus & cnico medicamentum fit.ſed ab vtriſque auferantur quæ ſunt extrinſecus circuniecta, ſimúlque tundantur.caricarum autem multo maius eſto pondus quàm cnici. detur hoc ad duarum aut trium caricarum magnitudinem.Sed viciſſitudine quadam horum eſt vſus commutãdus.natura enim id vnum cui aſſueta eſt ſolet cõtẽnere.Porro ſenes diutius quàm iuuenes in lecto morẽtur, vt excrementa ipſorum eo fotu rectè concoquantur.

De vini facultate, Cap. XII.

QVi bonæ valetudinis curam gerit,vini rerúmque venerearum vim facultatémque noſſe debet.Vinũ igitur recreat ac ſuſcitat calorem noſtrũ,atque ideo cõcoctiones meliores fiunt,& ſanguis probus gignitur,alimentum quoque in omnem corporis partem à vino,quia vim habet permeãdi,diducitur.Quocirca eos qui tenues ex morbis ſunt,habitiores reddit,& ſimul etiã appetitum alimẽtorum adfert:&pituitam attenuat,bilem vrinis expurgat, iucũditatéque & alacritate perfundit animum, & robur addit. Vinum ergo moderatè potum eſt horum bonorum cauſa: immodicè verò,contrariorum.Itaque ebrii lãguidi fiunt,delirant,eóſque arctus & profundus ſomnus cõplectitur. quãobrem tam immoderatus vini potus vitandus eſt,longo autem tempore leniter bibere conuenit:nam & copioſam vrinarum purgationẽ & ſudores elicit.Sed his peractis præſtabit vomere mulſa aſſumpta,ita vt minimũ quidem noxæ inde cõtrahatur.Si verò quis liberalius potet,ne ſe aliis alimentis nimium impleat : atque inter bibendũ cocta braſſica veſcatur,bellariáque ac potius amygdalas guſtet:his enim & ebrietas leuatur, & vomentibus nihil adfertur incõmodi. Præſtantiſſimum autem eſt abſinthii dilutum,antequam potemus,ſumere:id enim crapulæ obſiſtit maximè. Si verò morſus in aliquo vinũ excitet,aqua frigida ſorbeatur,& poſtero die abſinthiũ iterũ bibatur,corpúſque deambulationibus, frictionibus, balneo & pauciore alimento reficiatur.

De rebus venereis, Cap. XIII.

VSus rerum venerearum pectori, pulmoni, capiti, & neruis eſt noxius,mentẽ verò ad manſuetudinẽ traducũ ita vt melãcholia & inſania ſedetur, & amantiũ nimia cupiditas minuatur, vt etiã amicas odio proſequantur.Nunc verò qui corpus commiſcẽt,plenitudines vitare debent, præſertim vini , & inanitionem quæ ex vomitu
A & purgationibus per inferiores partes factis : & ſi cui ſua ſponte aluus fluat. Cruditates quoque cauendæ ſunt,& itẽ laſſitudines ,& ſi quid aliud ſuſpectum ſit ne morbũ inuehat. Minimè autem vtendum eſt rebus venereis autũno,neque etiam alio tempore in quo vulgaris vllus morbus verſetur. Tempus verò quo veneri des operam, accõmodatum eſt poſt ſumptum cibum,antequam dormias: quandoquidem ſomnus ſubſequens laſſitudinẽ ſedat.hoc etiam tempus idoneum eſt filiis procreãdis,cum ob alia, tum vel maximè quòd mulier in ſomnum cadens magis
B ſemẽ continet . Sed quoniam venus reddit corpus rarius, frigidius,ſiccius,atque imbecillius,ideo fit vt quæ ipſum denſare,calefacere,humectare & corroborare valeãt, admouere debeamus.Sunt qui ſemen valde calidũ coaceruant,quod in venere exercenda excernunt , corporéque imbecillo ſunt & ſtomacho exoluto, ipſique extenuãtur, humectantur,ſiccantur,& cauis oculis fiunt: deinde verò ob has res à venereis abſtinent, ideóque caput grauatur, & ex repletione cibum faſtidiunt: tum eis in ſomno res venereæ obiiciuntur,vt cũ aliqua corpus miſcere videantur,atque ita eadem patiũtur. talibus nihil dandũ eſt eorum quæ
C ſeminis copiam gignunt:ſed ea potius alimenta & medicamenta quæ ſemen diſpergant. Vngẽdi quoque à balneo ſunt lumbi oleo roſaceo aut melino aut omphacino.verùm quia præſtat id ſpiſſius eſſe, ne inunctum effluat,addenda erit cera,& ſuccus aliquis in quo refrigerandi vis inſit.atque medicamentũ ex cera & oleo,quod cerelæon vocant,conficietur, ſi in pila ceram oleúmque valde mollieris,refrigerantem ſuccum affundẽdo , & in vnum omnia diligenter conducẽdo , & diutiſſimè ſubigẽdo.ſuccus verò refrigerãs eſt,qui ex ſemperuiuo,ex ſolano,ex Veneris vmbilico, ex pſyllióque exprimitur:qui
D quidem æſtate conuenient:at aliis temporibus,alii plerique,qualis eſt lactucæ,& lini ſeminis in aqua cocti,itémque plũbi lamina lumbis impoſita à venereis inſomniis liberat.Idem faciunt herbæ refrigerantes cum ruta & viticis cimis teneris ſubſtratæ. quin ipſius etiam viticis rutæque ſemina commanſa & deuorata idem præſtant. Sed cauendum eſt ne lumbos valde refrigeremus ,nequid noxæ renibus afferatur.

E De aqua, Cap. XIIII.

QVÆ bona quæque mala in aqua ſint, vſu compertũ habere debemus: ſiquidem aquis ad plura ferme vtimur quàm aliis omnibus,ad omnem victus rationẽ inſtituendam. Scire igitur conuenit eam optimam aquã eſſe quæ guſtando olfaciendóque omnis ſit expers qualitatis:eámque fore bibentibus iucundiſſimam,aſpectúque puram.Si verò etiã præcordia citò permeet,nihil eſt quòd præſtantiorem quæras:nam quæ in præcordiis reſidet,vẽ-
F trem ferit,inflat & grauat.et ſi prædictis bonis prædita eſt tamẽ mala cenſenda eſt. eáque neque calefit,neque frigefit celeriter . imò verò quæ in ea coquuntur tardiſſimè peiúſque coquuntur.Ergo præſtat aquas quæ huiuſmodi ſunt,vſu diſcernere. Qui autem voluerit etiam ex notis quibuſdam ipſas cognoſcere,id ex iis quæ dicam conſequetur.Quæ igitur ad ſeptentrionem vergunt,quibúſque ſol eſt auerſus,eæ tardi ſunt tranſitus & indomitæ, tardéque calefiunt & frigefiunt: quæ verò ſolis ortum ſpectãt, & per meatum quempiam,aut terram colantur,acceler-
G rimè calidæ frigidæque redduntur,eas ſpes eſt eſſe præſtãtiſſimas.Sed bonæ etiam cenſentur quæ æſtate frigidiores,hyeméque calidiores ſunt. Non deſunt qui aquas pondere æſtiment,ac leuiores præſtare cæteris putent.quod ſi aquis præter ea quæ diximꝰ,inſit,laudabile erit illud quidem,ſed tamen ſolum non ſatis firmo argumento eſt eas bonas eſſe.Ac pluuias quidem eſſe leuiſſimas,dulciſſimáſque & tenuiſſimas , & ſplendidiſſimas, ſcriptum reliquit Hippocrates:cauſa eſt quia quod tenuiſſimũ leuiſſimúmque eſt,ſol attrahit: quod non modò ex aliis aquis facit,
H ſed id adeò ex ipſo mari cæteriſq; corporibus:quamobrẽ facilius quàm reliquæ omnes computreſcunt : quippe quæ ex differentibus multiſque qualitatibus cõſtent. Sed nemo putet aquã quæ facilè putreſcit , eſſe deterrimam. quòd enim facilè immutetur , eo potius bona quàm

mala

A mala iudicanda est.quum ergo aliæ optimarum aquarum notæ adsint,licet ea vim habeat vt facilè putrescat, tamē est præstantissima existimanda.at quum mutari incipit, in causa est vt bibentes raucitatibus,tussi, & vocis grauitate afficiantur. Inter pluuiales verò aquas, æstiua quæ cũ nimbo,quæque cum tonitru pluit,aliis præstat. quæ verò ex glacie niuéque existit,pessima.nam in aquæ concretione,quod tenuiorum partium est,exprimitur:palustres verò,fœtidæque,& in quibus absurdæ qualitates insunt,elixando meliores fiunt.Itaque vino temperatæ bibuntur, atque acerbæ quidem dulciore,aliæ verò acerbiore. B quasdam etiam colare expedit,vt limosas,vt salsas,vt bituminosas.Quæ valde frigidæ sunt,à cibo bibēdæ sunt : sed neque confertim,neque affatim,neque sine vino.Nonnulli potus cibósque aduersus aquæ vitia inuenerunt:alii enim cicerum decoctum præbibunt,ipsisque ciceribus vescũtur:alii caucalidas ex aliquo pisce coctas eodē modo comedunt,& fœniculum:alii denique betas cucurbitásque ex muria & vino diluto præmandunt.

De aëre, Cap. XV.

C AER quoque saluberrim⁹ optimúsque est is qui purissimus est:morbosus verò & perniciosus,qui à paludũ stagnorúmque halitu, aut à profundo specu perniciosam auram exhalante sit infectus:quin ille etiam est perniciosus,qui ex quibusdam cloacis ciuitates expurgantibus sit turbatus:simili quoque modo is qui ex oleribus, aut animalibus,aut stercoribus putrescentibus vitietur: vt non bonus etiam est,qui è stagni fluminísque alicuius propinquitate nebulosus efficiatur. Iam qui cauo in loco montibus vndiq; D cincto inclusus est,quia perflatum nullum habet,vitiatur.Qui ergo aeres ita sunt vitiati,omnibus ætatibus pariter nocent,quemadmodum optimi cunctis prosunt. Cæterùm aeris differentia quæ ex qualitatibus existit,vt ex caliditate,frigiditate,siccitate, atque humiditate,non eodem modo in omnibus affecta est : sed corpori quod optimo temperamento sit, optimè temperatus aer saluberrimus est:ei verò quod non sit temperatum,is aer conueniet cuius sit temperatura contraria.

De lotionibus, Cap. XVI.

E LAuari frigida commendo quidem, sed non tamen vt putem conferre iis qui vt sors fert vitam degunt, verùm iis tantùm qui diligentiam in victus ratione adhibent,laboribúsque & cibis vt par est vtuntur.plerisque autem,qui maioris quandoque refrigerationis indigent, satis est in frigida natare,idque æstiuo tempore,quum iuuenes sunt,& carne bene muniti, & frictionibus præcalefacti.Sint autem neque rebus venereis,neque vlla alia lassitudine defatigati, neque inconcoctione affecti, neque vomitus,neque alui euacuatio præcesserit:neque ipsi sint vigiliis vexati.nam si aliter fiat,periculosum erit. F Calidũ autem lauacrum optimum tutissimúmque est: nam lassitudines soluit,æqualem omnium humorum exuberantiã digerit,calefacit,mitigat,emollit, flatus, vbicunque constiterint, discutit, somnum conciliat, & carne corpus rite conuestit.Præterea verò facilè omnibus & viris , & mulieribus,& pueris,& senibus,& priuatis potest adhiberi.

De alimentorum facultatibus,
Cap. XVII.

QVi tuendæ valetudinis curam gerit, debet alimentorum facultates, vt siquid aliud,cognoscere. G Ergo quæ vim habent attenuantem,transitus angustos aperiũt, & glutinosa quæ corporibus adhærescunt, extrudunt,crassáque incidunt atque attenuant. Verùm siquis in eorum vsu diu multúmque moretur,serosa biliosáque excremēta gignentur:si verò etiam diutius eis vtetur, melancholicus sanguis fiet.quocirca ab eorum vsu continuo, præcipuè autem iis qui biliosa natura sunt, abstinēdum est. Iis enim solis hæc conueniunt qui pituitam, crudúmque & tenacem & crassum succũ coaceruarunt. Quæ autē incrassantis facultatis sunt,valenter nutriunt,sique in vētriculo H & iecinore probè cōcocta fuerint,boni succi sanguinē faciunt,& tamē lienem iecúrque obstruunt.Inter hæc quædam crassos tantùm succos gignunt,vt lentes: quædã glutinosum,vt malua: quædam vtrũque præstãt,vt animalia quæ testa sunt operta. atque ad valetudinē quidē conseruandam tutior est attenuans quàm incrassans victus ratio. at quia parum nutrit,ideo neq; tenorem neque robur affert corpori.idcirco oportet quandoque ea etiã alimenta offerre quæ crassi succi sint,sed moderatè:ac tum præsertim quũ se alimēti indigētes esse mortales sentiunt. quæ sanè ab iis citra periculum sumentur qui sese exercent, quique somno indulgere pro voluntate sua possunt. Sed quicunque ante cibos exercitationes obire nequeunt, ii omnes alimenta crassi succi vitent: verùm ne otiosi quidem hæc attingant: nam ad bonam valetudinē tuendam B maximum malum est otium,non secus quàm moderatus motus maximum bonũ est. Edulia verò quæ mediæ materiæ sunt inter attenuantia & incrassantia,sunt omnium præstantissima:quippe quæ sanguinem consistentia moderatum faciunt.ita fit vt hoc alimentum sit nostris corporibus accōmodatum:quod verò malos succos gignit, noxium.id quod est perpetuò fugiendum. Præstabit quoque alimentorum fugere varietatem, idque potius si ex contrariis sint cōflata facultatibus. neque enim quæ sumpseris,probè concoquentur.

C De alimentis attenuantibus, Cap. XVIII.

ATtenuant autem hæc,allia,cepa,porrum,sinapis,piper,smyrnium,pyrethrum, origanum,nepeta,hyssopum,sisymbrium,pulegium,thyma, satureia, viridia admota:at siccata,iam medicamēta sunt. Prædicta verò,ordine consequuntur hæc,eruca,apium,petroselinum, ocimum,radicula,brassica,beta,fœniculum,coriandrum, ruta,anethum,libysticum,cuminum,capparis,& terebinthi fructus,semen cari,anisi,dauci, omniúmque odoratorũ, D acriúmque,& perspicuè calidorum. vehementer autē attenuant semina rutæ & canabis, vsqueadeo vt medicamētosa sint. Ex cerealibus verò seminibus ad diætã attenuãtem solum hordeum molestia vacat:secundo loco cēsentur panes triticei in clibano cocti. à cæteris danda opera est vt abstineamus:nisi quis velit per longa interualla pisa lentésque gustare. Maxima autem copia alimentorum ad diætam attenuantem nobis suppeditatur ex piscibus saxatilibus,auiculísque montanis.& omnino quæ exercētur,ociosis,& quæ sicrioribus pabulis,iis quæ humidiori- E bus vtuntur,& quæ purum tenuémque aerem inspirant, iis quæ contrarium,præferenda sunt.Piscibus vti poteris iis qui mollem simul & friabilem carnem habent: ab iis verò quorũ dura glutinosáque caro est,omnino abstinendum.atque hæc quidē duo signa, friabilitas & mollities, sunt, quibus omnem animantis carnem cognoscas. cui vtrunque insit, eius carne ad satietatem poteris vesci: cui neutrum,id penitus vita:cui alterutrũ,vescere aliquando, non tamen vsque ad satietatem.Gallinis vesci non prohibeo eos qui se exercent,itémque columbis,& turturibus, F & præcipuè monticolis.his tamen nō recentibus,sed pridie ad minus mactatis vescēdum est.nec solum turturem cōcedo,verumetiam perdicem,& cætera quorum modicè dura est caro.Faciũt ad hãc vitæ rationē pisces sale cōditi: succos enim crassos & glutinosos maximè attenuãt. ex iis eligēdi sunt qui tenera sunt carne:cetaceũ genus vitãdũ.potius verò ex aceto atque oxymelle parata quamplurima alimenta offerri conuenit:itémque salienda antè sunt quæcunque possint.Iam verò suillas carnes sale conditas gustare quispiam poterit.Neque à fructibus autum- G nalibus,iis qui ventrem molliunt,lædetur.deteriores sunt qui tardè trãseunt,magísque si duri fuerint: sed huiusmodi ne gustandi quidem sunt,nisi qui reponi atque asseruari queant.quo in numero pira pomáque,& non pauca vuarum sunt genera . at molliores potius licet comedere: qui autem vehementer austeri acerbique sunt, incommodi ad hanc diætam iudicantur . omnium aptissimæ sunt caricæ,nuces,pistacia,& amygdalæ subamaræ.oliuas neque laudo neque vitupero. Ex dulcibus & potibus & pastibus solùm fere mel exquisitè tenuem succum gignit. H atque inter vina,quæ tenuia albáque sunt , crassos succos incidunt,& per vrinas expurgant . denique ad victus rationem attenuantem oxymel est accommodatissimum.

De alimentis crassi succi, Cap. XIX.

CRassi succi sunt panes qui sub cinere coquuntur, quique non rite sunt facti:&placentæ ex musto simi

láque confectæ, & lagana, & placentæ quæ itria nominantur:& quicquid ex tritico sine fermento fit.item placentæ quæ ex eadem materia parantur. Simila autem & alica abundè crassi sunt succi: amylum mediocriter. at lobi & succi crassi sunt & calidi:itémque lentis pars quæ est veluti caro.fabæ frictæ,& pisces qui molles appellantur, loligines,sepiæ,polypodes,cetaceique,in quorum numero sunt thynni.moderatius verò quàm hi, pelamides.Satis verò crassi succi sunt ostrea,buccinæ,purpuræ,chemæ, patellæ,pectines,pinnæ, & quæcunque testa cõteguntur. atque etiã anguillæ,cochleæ:carnes ceruinæ,caprinæ,bubulæ,leporinæ,suillæ:iecur,renes,testes,cerebrum, spinalis medulla,mammæ,lingua, & glandulæ moderatè .lac nimis elixatum,casei omne genus:at recentes & ex acido lacte cõfecti,minus lac acidum igni coctum, oua quæ ad perfectam concretionem cocta fuerint, ac magis etiam assata,& longè maximè quæ in sartagine fricta sunt. palmulæ,castaneæ,bulbi,rapa,pruna,fungi,tubera,nuces pineæ,ficus nõ probè maturæ. Inter vina autem,quæ dulcia sunt, crassum sanguinem faciunt: ac magis id quod defrutum vocatur:& eadem etiam ratione mustum, itémq; vina crassa nigráque.

De iis quæ inter attenuantia & crassos succos facientia,media sunt,
Cap. xx.

MEdium inter attenuantia & incrassantia locum tenent panes optimè confecti, carnésque gallinarũ, phasianorum,perdicum,columborum,attagenum,turturum,& omnium paruarum auium:itémque piscium saxatilium,litoralium ac pelagiorum, gobiorum,murænarũ, buglossorum,& vno verbo,omnium litoralium pelagiorúmque piscium,qui neque lentorem,neque fœtorem edendo afferant.& ficus maturæ,& feris ex agrestibus oleribus.est enim hoc cõmune genus multorũ. at vnaquæq; species proprium habet apud Atticos nomen, vt lactuca, vt chondrila, vt gingidia,&alia plura.huiusce generis sũt palustris,myacanthinus,chamædaphne,& bryonia, asparagus,vinum flauum simul & dulce,ac perlucidum:quale & Aruisium,Lesbium,Falernum,& Tmolite.hæc enim & bonũ & moderatè crassum sanguinem gignunt omnia.

De iis quæ succum glutinosum faciunt,
Cap. xxi.

IN tritici genere,quod graue,densum, & interius flauescens est,glutinosum succum facit: quod verò leue, rarúmque,& intus album,minus glutinosum succũ gignit. Simila quoque & alica abundè glutinosæ sunt:itémq; tendines,& nerueæ musculorum extremitates, & particulæ quæ ad labra sunt,lingua,suillum pancreas, agnina caro, sesami semen,bulbi,palmulæ pingues.

De iis quæ crudos succos pariunt,
Cap. xxii.

VIrides palmulæ crudis explent humoribus eos qui eis vescuntur,radix rapi,caro testa contectorũ,quorum dura caro est,quæ salsum humorem ex nimia coctione abiecerit:quæ item mollia nominantur,polypodes,sepiæ,& quæ sunt generis eiusdem. omnia etiam animalia cetacea in mari degentia: ex quo fit vt sale cõdita sint ad vsum traducta.vterus,intestina,vulua quadrupedum,duriores glandulæ incoctæ, acidum lac, panes in sartagine cocti,lupini,vua in ventriculo contenta quæ corrupta nõ fuerit.

De iis quæ frigidum succum creant,
Cap. xxiii.

QVI cucumeribus se explent, iis vt crudum succum coaceruent vsu venit. id quod iis etiam contingit qui intestina,vterum quadrupedum, lácque acidum, boletos,poma immatura,& bulbos denique comedunt.

De iis quæ pituitam faciunt, Cap. xxiiii.

PItuitosum absolutè succum faciunt partes animalium nerueæ,cerebrum,pulmones,spinalis medulla, glandulæ non concoctæ, agnina caro, & eorum quibus testa adiuncta est,mollisque carnis sunt:& poma non matura.

De iis quæ succum melancholicum pariunt,
Cap. xxv.

A BVbulæ caprinǽque carnes,magisque taurinæ & hircinæ melancholicum succum gignunt: ac multo etiam magis carnes pecudum,leporum,suum agrestium,carnésque terrestrium animalium salitæ:itémque lienes animãtium.Ex marinis verò thynni, & balænæ, & cetaceum omne genus:brassicæ,& arborum germina quæ muria vel acida muria sint condita, qualia sunt lentisci & terebinthi:& cinaræ caro & lenticula melancholicum edulium est. Post hæc locandi sunt panes furfuracei, quique ex typha & aliis malis seminibus conficiuntur,triticum tene-
B rum,aphace,vicia,& vina crassa atque nigra.

De iis quæ biliosum succum gignunt,
Cap. xxvi.

SIliquæ cinaræ succus amarus est, & simul etiam tenuẽ bilim facit. ergo meliꝰ est vt ea elixata vescamur. Mel facilè in bilim in calidis corporibꝰ vertitur. omnes enim dulces succi & item vina dulcia materiam flauæ bili suppeditant.

De iis quæ gignunt excrementa,
Cap. xxvii.

C EXcrementa gignunt palumbi,anseres,præter alas omnia viscera, spinalis medulla, cerebrum, aues quæ in paludibus,stagnis,pratisque degũt:cicer,fabæ virides, faba Ægyptia, porcelli nuper nati,ouium caro, & item eorum omnium animantium quæ ignauam vitam ducunt:& pisces fluuiatiles,palustres,atque in limo viuẽtes, & omne genus cetaceum in mari viuens.

De iis quæ vacant excrementis,
Cap. xxviii.

EXpertia sunt excrementorum colla,caudæ alæque a-
D nimalium,& agrestium caro, & eorum quæ in siccis locis vitam transigunt.

De iis quæ valde nutriunt,
Cap. xxix.

CAro suum domesticorum valentissimum omnium alimentum præbet,bubulum cerebrum,testiculi,cor, spinalis aliáque medulla,alæ anserum:& magis etiam gallinarum omniúmque pennigerorum ventres. cochleæ,ac magis ter coctæ,ex iis quæ testa operta sunt. huius generis censentur,quorum dura caro est: cuiusmodi sunt pur-
E puræ,buccinæ,& similia, astaci,paguri, cancri , locustæ, squillæ,& cætera consimilia. itémque ea quæ mollia vocantur,vt polypodes,sepiæ, & quæ talia sunt.ex cartilagineis verò torpedo,turtur modicè.bati verò & liobati, & rhinæ,magis nutriũt:at triglæ gobiique minus.lac quod crassius sit:quod verò liquidius est,minus. Inter panes maximè nutrit siligineus, deinde similaceus, tum ii in quibus etiam furfur est.triticum elixum, simila, alica, fabæ carnem gignunt,non tamen firmam densámque,sed potius laxiorem.Cicer magis nutrit: phaseli, ochrique ma-
F gis quàm fœnumgræcum.dolichi verò,quos lobos & phasiolos vocant,non minus quàm pisa nutriunt.lupini quoque vim habent alendi, castaneæ, palmulæ dulces, vuæ dulces pinguésque,rapa:bulbi maximè nutriunt,ac magis bis cocti.mel despumatum & ad distributionem alimentorum & ad nutriendum aptum redditur. vinum omne ad crassitiei proportionem nutrit. ergo rubrum crassúmque maximè omnium ad sanguinem gignendum aptum est:deinde verò nigrum simul,& dulce,& crassum,tum rubrum,crassum & adstringens. his minus nutrit album si-
G mul & crassum,& austerum: omnium verò minimè, album & tenue.Iam verò omnia quæ crassi succi sunt,si rite concoquantur & in sanguinem conuertantur, valde nutrient.

De rebus parum nutrientibus,
Cap. xxx.

PArum nutriunt extremæ partes animaliũ,vterus,ventriculus,intestina,caudæ, auriculæ, pinguedo, adeps. omne auium genus parũ nutrit,si generi terrestriũ cõparetur.caro etiam eorum quæ sunt confecta senio, minus
H alit quàm eorum quæ adhuc augescunt.alimentum quod ex piscibus sumitur,sanguinẽ tenuiorem facit:ex iis verò quæ testa intecta sunt,& quæ molli sunt carne, vt ostrea, parũ nutriũt.Panes hordeacei,polenta ex hordeo confecta, panes furfuracei,omnésq; sordidi,& loti,amylum, maza ex po-

ex polenta,hordeum, auena, milium, & magis panicum, oryza,faba viridis,ſemen papaueris,ſycamina, amygdala,piſtacia, pruna perſica, armeniaca, præcocia, oliuæ ac præcipuè maturæ,nuces auellanæ ac potius regiæ, nuces, ſerica,corna,pruna ſylueſtria, rubi fructus, capparis præſertim ſale condita,terebinthi pars omnis,braſsica, beta, raphanus,napi, aſparagi omnes, paſtinaca, daucus, carus, cepa &allium.Porta verò cruda nihil penitus nutriunt,at bis terue cocta, parumper. mala punica parum nutriunt, itémque pira,cucurbita,vuæ denique paſſæ & auſteræ,& non pingues.

De rebus mediis inter ea quæ multùm & quæ parum nutriunt. Cap. XXXI.

INter ea quæ multùm & ea quæ parum alunt, interiecti ſunt medii phaſeli,ochri,& cicerculæ. Ficus verò non æquè ac cæteri autumnales fructus nutriunt, & laxam carnem gignunt. Simili quoque modo vuæ, ſed minus quàm ficus nutriunt, laxámque & flaccidam carnem gignunt.

De rebus boni ſucci. Cap. XXXII.

OPtimum lac,eſt omnium ferè quibus veſcimur,optimi ſucci. éſtque optimum eorum animantium quæ integra valetudine fruuntur, quum nuper emulctum potatur.Oua tremula ſorbiliáque gallinarum & phaſianorũ. aues autem piſcéſque omnes parum abeſt quin boni ſucci ſint:præter eos qui in paludibus,ſtagnis, limoſiſque & turbidis fluminibus viuunt.Odoratu verò guſtatúque diſcernere piſces oportet. nam qui in aquis vitiatis degunt, fœtidi,inſuaues,mucoſique ſunt. Iam verò carnes animalium,ſi probè fuerint concoctæ,optimum ſanguinem faciunt: quod præſtant maximè carnes eorum qui boni ſucci ſunt:quale eſt ſuillum genus. Mamma boni ſucci eſt, itémque iecur, partes etiam quæ circa labra ſunt, & alæ, & cæteræ extremæ particulæ. at vulua, & inteſtina, & cauda,minus quàm carnes probi ſunt ſucci. Glandulæ probè coctæ æquè ac carnes probi ſucci ſunt. cor non eſt mali ſucci. pedes porcini præſtant grunno & auriculis. Agreſtium beſtiarum carnes melioris ſucci ſunt quàm cicurum.Panis purus,ritè confectus,boni ſucci eſt. alica,ptiſana rectè cocta, fabæ, caſtaneæ non mali ſucci ſunt.ficus maturæ, vua matura penſilis vacat reprehenſione.Caricæ ſtatim diſtributæ boni ſucci ſunt: at ſi diu in ventriculo maneant,mali,&pediculos præterea gignunt: ſi cum nucibus eas ſumas, præſtantiſſimum edulium facies.at quicunque ficus caricáſque cum aliquibus aliis eduliis non comedunt,ii non parum læduntur.Lactuca in olerum genere,ſanguinem gignit,poſt eam intyba.Vina odorata boni ſucci ſunt: atque optimi quidẽ ſucci eſt Falernum,& Tmolite dulce,& Aruiſium.

De rebus mali ſucci. Cap. XXXIII.

AB omnibus mali ſucci eduliis, etiam ſi facilè concoquantur,abſtinendum cenſeo:ſuccus enim malus ex eis collectus longo tempore latet in venis, qui quum parum occaſionis ad putreſcendum nactus ſit, febres malignas inuehit.Cæterùm mali ſucci ſunt hæc.ouilla caro,agnina:hircina verò peſſima eſt,deinde arietina, tum taurina:inter has omnes caro caſtratorum melior eſt: ſeniorum carnes ſunt deterrimæ. Caro leporina eſt illa quidẽ ſanguinis craſsioris effectrix, cæterùm melioris ad ſucci bonitatem quàm bubula ouilláque: ceruina verò non minus atque illæ,mali ſucci eſt.Renes mali ſucci ſunt,teſticulique, præterquam gallorum gallinaceorum. cerebrum, ſpinalis medulla,lingua,lien,oua in ſartagine fricta, caſei veteres,boleti,amanitæ, fœnumgræcum,lens, auena, cicer,non boni ſucci. olyra verò tanto eſt tritico deterior quanto eſt quàm typha & auena præſtantior:panicum,milium, & cætera ſimilia boni ſucci non cenſentur.Iam dracones,galeonymi,ſcorpii,trachuri, triglæ, orphi, glauci, zygænæ,gongri,phagri,& alia cetacei generis quæ in mari viuunt,mali ſucci ſunt omnia. Poma immatura,pira antequam cõcocta ſint,perſica,mala punica, meſpila,corna, pruna,ſiliquæ,terebinthi fruct⁹, cinara, (& præcipuè quũ iam obduruerit)cucumeres,pepones,melopepones,ſed hi minus:cucurbita eſt his melior,ſed ipſa quoque in ſtomacho corrupta ſit abũdè mali ſucci. Ficus minus mali ſuc-

A ci ſunt quàm cæteri æſtiui fructus, qui horæi dicuntur: itémque caricæ.ſed ſi quis eis diutius vtatur,nõ admodũ bonum ſanguinẽ gignent,& inde magna quoque pediculorũ copia cõſequetur. Ex oleribus nullum boni ſucci eſt: in medio tamen eorum quæ bonum quæque malum ſuccum faciunt,eſt lactuca & intybus: poſt verò, malua,blitum,atriplex.Radices tum olerum,tum verò etiam plantarum mali ſucci ſunt, quæcunque acres ſunt,qualis eſt céparum,porrorum, alliorũ radicularúmque, & daucorum: mediæ ſunt radices raporum & ari.ocimum ſucci peſſimi
B eſt,rapum crudius,braſſica,bulbi non probè elixati,cepa, allium, porrum,ſi bis cocta fuerint,ſucci prauitatẽ deponunt:omnino verò peſſimi ſucci ſunt olera quæ ſylueſtria nominãtur:vina quoque craſſa vnáq; fœtida,& quæ inſuauia auſteráq; ſunt,mali ſucci iudicãtur. Tale eſt vile bithynũ quod in magnis doliis importatur: nam quod in paruis conuehitur,neque boni,neque mali ſucci eſt.

De rebus quæ bene concoquuntur. Cap. XXXIIII.

PRobè concoquuntur panes ritè confecti,omnes ſaxatiles piſces,gobius,torpedo,turtur.Omne genus vola-
C tilium,generi terreſtrium comparatum,melius concoquitur,præſertim caro perdicis, attagenis, columborum,gallinarum,phaſianorũ,& alæ anſerinæ: & his magis alæ gallinarum:& ad ſummũ,alæ bene habitorum & iuniorum optimè concoquuntur: peſſimæ verò graciliũ & ſeniorũ. Quæ verò ſero lactis educata ſunt,& iecur anſerũ,& cæterorum quæ ita nutrita ſint, teſtéſque pullorũ gallinaceorum facillimè concoquuntur. Eiuſmodi quoque ſunt carnes porcorũ.ætati verò florenti quæ ſe exerceat, accõmodatior eſt porcorũ quorũ ætas floreat,caro:aliis verò,por-
D corum adhuc creſcentium. Vituli melius concoquuntur quàm perfecti boues, & hœdi facilius quàm capræ. caro denique adhuc creſcentiũ facilius quàm nõ creſcentium concoquitur:nux etiã regia facilius quàm auellana: bulbi facilius concoquuntur qui bis cocti fuerint: oua tremula & ſorbilia,lactucæ,intyba,malua,cucurbita cocta,quũ nõ vitietur:vina dulcia melius quàm auſtera concoquuntur. Cæterùm ex iis quæ æquè ſalubria ſunt,id melius concoqui ſciendum eſt quod iucundius ſit.

E De rebus quæ difficulter concoquuntur. Cap. XXXV.

AEgrè concoquitur caprarũ,boum, ceruorúmq; caro: hircina verò eſt ad concoquendum peſſima: deinde arietina,tum taurina.& annoſorũ animaliũ caro peſsimè concoquitur, & ſues ſenio confecti fibroſam ſiccámque & ideo concoctu difficilem carnẽ habent. Vẽtriculus difficulter concoquitur, atque etiã inteſtina, vterus, lingua, cor,iecur,aures,caudæ,renes,cerebrum,medulla ſpinalis, & perfectorũ animaliũ teſtes:anſeres præter alas. palum-
F borum,ſturnorũ,merularum, & paruarum auiũ caro durior eſt: & magis etiã turturis atque anatis. difficilius verò quàm hæ concoquitur, fibroſáque eſt caro pauonũ & otidum:aeriorum animaliũ ventriculi omnes ægrè cõcoquuntur.Quo in genere falſò à quibuſdam laudatur ſtruthocameli vẽter,& mergi:vix etiã concoquũtur cochleæ, lac acidum,caſeus vetus:at nouus, ac præſertim qui ex lacte acido confectus eſt,melius concoquitur:purpurarum, buccinarũ,& aliorũ teſta intectorũ caro,quia durior eſt, ideo ægrius concoquitur:itémque aſtaci,paguri,cãcri,lo-
G cuſtæ,ſquillæ,& cætera his ſimilia:polypodes quoque, ſepiæ,loligines,& alia quæ molli cute prædita vocantur, bati,liobati,rhinæ,dracones,cuculi, galeonymi,ſcorpii,trachuri,triglæ,orphi,glauci,zygænæ,gõgri oua in ſartagine cocta,triticum elixũ,polenta,typha,auena,fabæ,dolichi, phaſioli,cicercula,cicer,oryza,lupini, panicum,milium, & his conſimilia.lens,ſeſamum,caſtaneæ,mala,pira,antequam matura ſint:ficus nondũ maturæ, vuæ acidæ & auſteræ,omnes palmulæ,ſiliquæ, ocimum, rapum crudius, bulbi crudiores,paſtinaca,daucus,carus:&omnes olerum
H radices, & ipſa etiamnum olera,præter lactucas, intybáque.vina craſſa & noua ægrè concoquuntur, & item aqua omnis.

De rebus ſtomacho idoneis,ipſúmque roborantibus.

Cap. XXXVI.

PAlmulæ austeræ, poma cydonia, oliuæ sale conditæ ad hoc valent: præstantiores autem sunt quæ ex aceto parantur. vuæ passæ austeræ, vua in vinaceis reposita, nux regia magis quàm auellana, ac multo etiã magis cum caricis: cynara. Gingidiũ est scandici simile, quod crudum coctúmque sumptum stomacho valde conuenit. Longiorem coctionem non fert sinapis, raphanus, rapum, nasturtium, pyrethrum, regius asparagus & palustris, & oxymyrtinus, & chamædaphne, & oxyacãthe, & bryonia. Bulbi appetitum excitant, & capparis sale cõdita: citri extima pars stomachum vice medicamenti corroborat. Vinum austerum os stomachi roborat, ac præsertim vbi ventriculus calida temperie laborat.

De rebus quæ stomacho incommodæ sunt,

Cap. XXXVII.

BEta sic aliena stomacho est vt, si edatur largius, morsum etiam inducat. ocimum quoque stomachum lædit, & rapum crudius, blitúmque & atriplex, nisi ex aceto, oleo & garo sumatur: fœnumgræcum & sesamum subuertunt stomachum. Lac in frigido ventriculo atque in febricitantibus acescit: si verò quis melli admixtum lac copiosius propinet, ad vomitũ impelletur. Pepo non probè concoctus, cholericos inferre morbos cõsueuit, similique modo melopepo. Cerebrum omne alienum stomacho est, & spinalis æquè ac medulla cæterorũ ossium: vinũ nigrum & austerum facilè acescit, & ad vomitum impellit: idem facit crassum & nouum.

De rebus quæ non inflant,

Cap. XXXVIII.

NOn cient flatum hæc, pisa, phaseli, cuminum, libysticum, viticis semẽ, canabis fructus, faba fricta, bulbi plurimùm, aut certè bis elixati, tũ ex oleo acetóque sumpti, mel quod coquendo spumam vniuersam deposuerit. oxymel flatus discutit. panes hordeacei. Inter ea verò quæ inflant, quæque non, medii sunt phaseli, ochri & cicerculæ.

De rebus quæ flatum cient,

Cap. XXXIX.

INflant autem hæc, cicer, lupinus, panicum, milium & quæ sunt generis eiusdẽ, fabæque lobi minus quàm fabæ, maza ex polenta, liquores omnes, sed magis cyrenaicus, silphii liquor & radix. Ex ficubus flatus breuis excitatur, quia facilè deiiciuntur: quæ verò exquisitè maturæ sunt, parum absunt ab eo vt nihil noceant. sicut caricæ palmulæ virides flatum gignunt, & rapum crudius: lac facilè in ventriculo ciet flatum, atque etiam bulbi crudiores, mel item non perfectè coctum: vina dulcia flatus diuturnos pariunt, sed & dulcia simul & austera, & mustum flatus inducunt.

De rebus abstergentibus, incidentibus, & aperientibus. Cap. XL.

ABstergit ptisana, fœnũgræcum, melopepo, vuæ passæ dulces, fabæ, cicer & magis quod nigrum est: capparis est satis tenuium partium, & detergit, aperitque, præsertim verò cum oxymelle, aut oleo & aceto ante cæteros omnes cibos sumpta: betæ succus abstergit, ac magis si cum sinapi aut aceto vtatur: bulbi vim habent attenuandi atque aperiendi, cepæ, allia, porráque attenuant, incidúntque crassos & glutinosos humores: serum quoque lactis humores crassos attenuat: ficus abstergent, ideo fit vt multa arenosa ex eorum vsus à renibus excernãtur: caricæ attenuant renésque expurgant: amygdalæ abstergent attenuántque, & viscera purgant, faciúntque vt humores ex thorace & pulmone eiiciantur: pistacia valent ad iecoris firmitatem, & ad purgandos eos humores qui in eis meatibus impacti sunt: mel quod ex calidis siccísque plantis factum est, maiorem atenuãdi vim habet: quocirca etiam aqua mulsa est ad sputum educẽdum accommodata: oxymel, quæ non penitus glutinosa crassáque sunt, facilè educit, & viscera sine molestia expurgat, ac thoracis & pulmonis affectionibus mirificè prodest. Iis qui succos crassos aceruant, vina tenuia conueniunt: sique frigidi humores fuerint, apta erũt quæ tenuia veteráque sunt cũ acrimonia coniuncta: vinum verò aquosum ad humores è pulmone

A educendos facit. roborat enim, humectátque, & siccat mẽdiocriter. Vinum autem dulce in morbis acutis, vbi sit facta concoctio, vt in peripneumonia & pleuritide, ad educendum accommodatum est.

De rebus obstruentibus,

Cap. XLI.

LAc quod seri parum caseique multum habet, non tutum est ei qui in illius vsu lõgo tempore moretur: nam & renes calculo obnoxios lædit, & iecoris obstructiones gignit in iis qui præstò sunt vt hisce morbis capiatur. Ca

B ricæ sunt iecori & lieni inflammatis noxiæ, vt etiam ficus: omniáque dulcia lienem iecúrque lædũt. Aqua mulsa incommoda est iis quibus elata in tumorẽ viscera aut scirrho, aut œdemate, aut inflammatione laborant: palmulæ pingues obstruunt. Omnia autem genera liborũ, quæque ex simila conficiuntur, obturant, lienẽ augent, & lapidem in renibus gignunt: idem facit triticea farina cum lacte: alica etiam non est idonea iis quorum obstructum iecur est, & quorũ renes propensi sunt ad lapidem gignendum: vinum dulce obstruit, & viscera auget.

C De rebus tardè transeuntibus,

Cap. XLII.

TArdi transitus sunt omnia quæ ex itriis & simila conficiuntur, fabæ frictæ, panes puri, lẽs sine cortice, cerebrum, medulla spinalis, iecur, cor, triticũ elixum, oua assa, elixa, in sartagine fricta, lupini, phasioli, pisa, sesamũ, poma, pira non dum matura, siliquæ: vinũ dulce, ac magis austerum, & nigrum sine dulcedine, irémque crassum, & nouum omne. aquã omnis tardè transit.

D De rebus quæ facilè corrumpuntur,

Cap. XLIII.

FAcilè autem corrumpũtur persica, armeniaca, præcocia: & omnes fructus æstiui quorum natura humida est, in ventriculo facilè vitiantur, nisi citò deiici propetent. Omnia denique mali succi edulia quæ humida lubricáque sunt & subduci facilè possunt, ante alia sumẽda sunt: ita enim ipsa citò subducta, cætera secum deducunt: si verò post alias dapes comedantur, eas etiam simul vitiabunt.

E De rebus quæ difficulter corrumpuntur,

Cap. XLIIII.

AEgrè vitiantur chamulæ exiguæ, purpureæ, buccinæ, & cætera omnia testa intecta quorum dura caro est: quæ etiam dare consueuimus iis qui propter humorũ maliciam cibos corrumpunt: eáque bis & ter in optima aqua coquimus, & in aliam purã transferimus, quũ prima iam salsa facta esse videtur. Similes sunt astaci, paguri, cancri, locustæ & squillæ, & alia omnia quæ carnem habent, quæ ægrè vitietur, non secus quàm ea quæ testa contecta sunt,

F quorum dura caro est.

De rebus aluum subducentibus,

Cap. XLV.

CIent aluũ, lens, brassica, atq; ex marinis fermè omnia quibus testa pro operculo est, & cochleæ mixtam ex contrariis facultatibus naturam habent: ipsum enim solidum cuiusque corpus permeat, aluúmque comprimit: humor verò ad excretionem irritat. Siquis igitur lẽtem, brassicámque, & alia quorum facta mentio est, decoquat, dein de eorum decoctum oleo, garo, & pipere condiat, tum

G cui velit bibendum det, ventrem eo potu subduci videbit: maiorum quoque herinaceorũ, & cochlearũ omniũ, & veterum gallorum iuscula ventrem subducunt. Brassicam si velis subducere, ollam cum aqua in qua cocta fuerit, prope vas aliquod admouemus, & ita extrahendo in oleum & garum sine mora coniicimus: ad hunc vsum non est admodum coquenda. Iam furfuracei panes cient aluum: & fœnugræci liquor ex melle coctus & sumptus idoneus est, vt omnes humores vitiatos qui intestinis continẽtur, subducat: sed mel quod ei admisceatur, esse exiguũ

H debet, ne morsum afferat. Oliuæ sale conditæ ante alios cibos ex garo sumptæ, aluum mouent: lac quod crassius est, minus mouet, liquidus verò, magis. Serum lactis valde euacuat, eique mellis tantum addendum est quantum satis sit ad condiendum, ne gustum lædat. Carnes animalium valde nouellorum facilius per ventrem transeunt: simili

quoque modo cartilagineorum caro & torpedo & turtur A
modicè transeunt,maluáque & beta modicè: recēs caseus
ex melle,atriplex,cucurbita,pepones,melopepones,ficus,
caricæ,vuæ dulces,ac præcipuè quum humidæ sunt,syca
mina prius sumpta,nux adhuc humida ad secessum est ac-
commodata:aridæ quoque nuces,si prius in aqua multũ
maduerint,mélque eis affundatur, vel siquis ipsas per se
sumat,aluum abundè molliunt:sed magis etiam,si postea
aquam mulsam sorbeas.est enim planum valere ad aluum
subducendam,si postquam hæc quæ dixi sumpseris,vinũ
dulce bibas,tum spatio quodam temporis interposito & B
nō statim prādeas.cerasia sola,præcocia,persica,& omnia
humida & aquea, & omnino quæ nullam insignem affer
re gustantibus aut odorantibus qualitatem videntur,sunt
mediæ quodammodo facultatis,inter ea quæ aluum sub-
ducunt,quæque supprimũt.mel solum siquis non coctum
lambat, aluum rectè subducet: aqua etiam mulsa parum
vel nihil cocta facilè subducitur. vinum dulce ad ventris
secessum prodest:mustum verò subducit.

De rebus aluum supprimentibus,
Cap. XLVI.

C PAlmulæ austeræ, vuæ passæ austeræ, sycamina, rubi
fructus,pruna agrestia,poma adstringentia, itémque
pira & mala cydonia:atque etiam astaci,paguri,cancri,lo-
custæ & squillæ,& cætera huiusmodi quorum mollis te-
sta est:sed minus quàm ea quæ dura testa sunt operta. Ha-
bent autem hæc salsum in se humorem,quem si in aqua
deposuerint,non minus quàm ostreorum & aliorũ dura
testa cōtectorum carnes, aluum suppriment:lens quoque,
& brassicæ bis coctæ,& quum succum deposuerunt, aluũ
cohibent.Sique humectum ventrem siccare velimus,bras
D sicam modicè coctam priore aqua subiecta,in aliam cali-
dam statim coniicimus,in eáque iterum coquimus vsque
dum flaccida reddatur:nam quæ bis coquũtur, neque aë-
rē neque aquam frigidam debēt attingere. quippe quũ,
si contingant,nũquā flaccida sint euasura, ne si diutissimè
quidem coxeris.Si à lente corticem detraxeris,vehemen-
tem adstringendi facultatem amittet,neque eodem mo-
do ventris fluxiones exiccabit:si verò eam contundas, bis
que excoquas,& priorem aquam abiicias, deinde parum
aceti aut gari admisceas, *salis habet Orib. 3. Coll. 30.* & ali-
quid eorum quibus aluus constringitur, adiicias, ne gu-
E statui molestia afferatur,suauissimũ vtilissimúmque me-
dicamentum simul & edulium conficies.Polenta ex vino
austero potui data exiccat.oryza cohibet,& item panicũ,
milium,fricta,leporinæ carnes,vinum austerum,& nigrũ
dulcedinis expers:& quod album est & austerum, & ful-
uum atque austerum.

De rebus quæ in alimentis calefaciunt,
Cap. XLVII.

HÆ res calefaciunt,triticum coctum,panes ex eo con
fecti,typha,auena,fœnum græcum,palmulæ dulces,
F mala dulcia,sesamum,vuæ dulces(ideóque sitim afferunt
vuæ passæ dulces)malua modicè:apium, smyrnium, eru-
ca,raphanus,radicula,rapa,sinapis,nasturtium, pyrethrũ,
pastinaca,carus,allium,cepa,porrum,caseus vetus. Vinum
vetus modicè calidum est,ideóque sitim inducit. fuluum
est nigro calidius:flauum est calidissimum, deinde fuluũ,

A tum rubrum,post hoc dulce:postremò album minus cæ-
teris calefacit:vetustissimum verò abundè calefacit.

De refrigerantibus rebus,
Cap. XLVIII.

REfrigerant autem hæc,hordeum, quoquo modo eo
vtatis,milium,panicum,tubera,cucurbita cocta,pe-
pones,melopepones,cucumeres,pruna,sycamina,vuæ au
steræ & acidæ,vuæ passæ austeræ,mala adstringentia, & a-
cida & insipida,pira,mala cydonia. Refrigerāt etiam pal-
mulæ adstringētes,in quibus frigidus succ⁹ inest:& lactu-
B ca & intyba moderati⁹. Portulaca,papaueris semen,aqua,
vinũ dilutũ nō perspicuè calefacit,quāobrē minore cũ pe
riculo febricitantib⁹ datur,vinũ albũ & austerũ minimè
pro vini natura calefacit:quod verò album simúlque au-
sterum est & crassum & nouum,manifestò refrigerat.ace-
tum quoque refrigerat,éstque tenuium partium: quocir-
ca neruos magis quàm alia refrigerantia lædit: medium
verò locum inter refrigerantia & calefacientia sortiun-
tur panes loti,amylum,atque vuæ vinosæ.

De rebus siccantibus, Cap. XLIX.

C SIccant autem,lens,brassica,polēta,viticis semen, eruũ
bis coctum,& sæpe in aqua dulce redditum: album ve
rò præstantius est. Porro quæcunque assa frictáque edũt
homines,ea siccius alimentum præbent: ea quoque quæ
garum aut vinũ liberalius acceperunt,sicciora sunt quàm
quibus hæc non insint.Cæterùm maxima differentia ali-
mentis apparandis affertur ex facultate seminum,olerum
& plantarum quæ induntur: quæ omnia,siccantia sunt il-
la quidem,sed alia magis,alia minus.

De rebus humectantibus, Cap. L.

D HVmectant ptisana,cucurbita elixa,pepones,melope-
pones,cucumeres,nuces virides,susina,pruna, syca-
mina,lactucæ,intubus:malua autem & blitum,atque atri-
plex maximè omnium olerum aquea sunt. humectant e-
tiam fabæ virides,cicer,aqua refrigerat & humectat:at ca
lefacta humectat & calefacit.

De rebus caput lædentibus,
Cap. LI.

CAput lædunt sycamina, rubi fructus dolorem capitis
affert.palmulæ omnes,eruca, fœnũgræcum, fuluum
& austerum vinum capitis dolorem creat,mentémque tē
E tat magis quàm nigrum & austerum.odorata quoque idē
faciunt.At aquosum neque caput dolore vexat,neque ner
uos tentat.quod verò pauciferum vocant, capitis etiam
dolores sedat, quos succi in ventriculo contenti excita-
runt.vetus vinum non aptum capiti,nisi quis admodum
robustum caput habeat.Aqua in qua vuæ maduerint quæ
fæx nominatur,capitis dolorem excitat: idem facit vua
in vinaceis reposita.

De rebus dentes lædentibus,
Cap. LII.

F LÆdit autem dentes lac,siquis eo assiduè vtatur: idem
quoque gingiuis nocet,eásque flaccidas reddit:ac dē-
tes facit corruptelæ obnoxios, & qui facilè erodantur.
Ergo in alimento quod ex lacte sumitur, vino diluto
os colluendum est:sed præstat etiam eidem mel admi-
scere.

ORIBASII DE VIRTVTE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM liber ſecundus ad Eunapium.

QVÆ ſcire quæque facere deberes, Eunapi, bonæ valetudinis tuendæ gratia, ſuperiore libro expoſuimus: ſequitur autem vt vniuerſales ſimplicium medicamētorum, & eorum quæ ſuppeditari facilè poſſunt, facultates dicendæ eſſe videantur. Qua in re docebimus, quibus affectionibus ſingula medicamēta auxilietur: deinde vt in alimentis declarandis, ſic in medicamentis recenſendis faciemus, vt materias cuiuſque facultatis atque actionis in vnum conducamus, & deſcribamus. ita enim magna curationum perutilium, quibus quotidie indigemus, nobis ſuppetet copia: idque, elemētorum ordine ſeruato, poterit fieri quamcommodiſſimè.

De facultate ſimplicium medicamentorum per ordinem elementorum, Cap. I.

AGnus, *hoc eſt viticis*, folia, flos & fructus calidæ ſiccæque facultatis vehementer ſunt, abundéque tenuium partium, ac res venereas cohibent. quamobrem non modò ad caſtitatem conferre putantur, ſiquis eis veſcatur, ſed etiam ſi in lecto ſubſternantur. Verùm ad lienem & iecur indurata atque obſtructa, viticis quàm rutæ ſemen eſt accommodatius.

Agroſteωs, *hoc eſt graminis*, radix modicè frigida ſiccáque eſt, ideóque vlcera cruenta agglutinat: ipſa verò herba impoſita refrigerat, ſed non valenter: eſtque in medio ſiccitatis & humiditatis conſtituta. Mordacitas autē & partium tenuitas quæ in radice ineſt, perexigua eſt illa quidem, ſed tamē decocta & epota lapides frangere quādoque conſueuit.

Agaricum vim habet per halitum digerēdi, & craſſos humores incidit, viſcerúmque obſtructiones expurgat: idcirco morbum arquatum, quum iecur obſtructione obſidetur, iuuat: medetur etiam morbo comitiali, & rigoribus qui certo circuitu redeunt, quique ex craſſis glutinoſiſque humoribus oriuntur.

Adiantum ſiccat, tenuat, digerit: nam & caput glabrum ex alopecia, capillis cōueſtit, & ſtrumas & abſceſſus digerit, & epotum lapides frangit, nec mediocri adiumēto eſt vt glutinoſa craſſáque ex pulmone & pectore excreentur: & ventris profluuium ſiſtit. in medio verò ordine caliditatis frigiditatiſque conſtituitur.

Ægilops digerendi vim habet: quamobrem induratas inflammationes & ægilopas & alopecias ſanat.

Aizoō vtrunque, & maius & minus, ſiccat leniter: in eo tamen aquea eſſentia cæteris excellit, & vehementer refrigerat. hinc ad eryſipelata & herpetas, & inflammationes ex fluxione ortas accommodatum eſt.

Aἶρα, *hoc eſt lolium*, calefacit & ſiccat vehementer & efficaciter, vt proximè ad acria accedat: abundè autem ſiccat.

Ægiri flores vehementer calefaciunt, modicè verò ſiccant. ſunt præterea tenuium partium: eius autem reſina calidioris facultatis eſt.

Acacia ſiccat illa quidem vehementer: ſed lota, abūdè refrigerat, non lota verò, modicè: qúmque non conſtet ex particulis ſimilibus inter ſe, partes quaſdam in ſe diſperſas habet & tenues & calidas, quæ lauando ſegregantur.

Acalephes, *hoc eſt vrticæ*, folia & fructus facultatis ſunt abundè digerentis, tenuiúmque partium, ac citra vehementem caliditatem. phymata igitur parotidáſque ſanant. craſſa quoque & glutinoſa è pectore pulmonéque educunt. ſed & quiddam habent flatuoſum, quo etiā venerem ſtimulant: præſertim verò ſi ſemen cum muſto bibatur.

Acanthæ leucæ, *hoc eſt ſpinæ albæ*, radix modicè ſiccat & aſtringit: quocirca & cœliacos & ſtomachicos iuuat, & ſanguinis reiectiones cohibet, & illita contrahit œdemata, dentéſque dolentes iuuat ſi eius decocto colluantur. eius ſemen tenuium partium eſt calidæque facultatis: itaque potui datum cōuenit iis qui conuelluntur. A

Acori radix calidam & ſiccam vehementer vim habet, & conſiſtentia eſt tenuium partium: lotium ergo ciet, & lienes induratos iuuat.

Aloë vehementer calefacit, ſiccat verò aſtringítque moderatè: eſtque medicamentum ſtomacho idoneum vt ſiquid aliud: & ſinus glutinat. ſanat etiam vlcera quæ ad cicatricem difficulter perducuntur, ac præſertim quæ in ano & pudendis fiunt. Prodeſt itidem eorum inflam- B mationibus aqua ſubacta, & vulnera eodem glutinat modo: iuuat etiam, ſi pari modo ea vtaris, inflammationes quibus os, nares & oculi obſideantur. iam verò repellere & digerere ſimul poteſt ita vt paululum etiā abſtergeat, idque vſquedum puris vlceribus moleſtum non ſit.

Hales, *id eſt ſales*, ſimilem vim habent foſſiles & marini, & ex duabus mixti ſunt qualitatibus, abſtergente atque adſtringente. vtrunque autem genus ſiccare planum eſt: quamobrem omnem humorem in corpore depaſcitur, & partes ſolidas adſtringendo cōdenſat: quod in cauſa eſt vt eas ſale condiant, ſálque corpora à corruptela cō- C ſeruet. Sal vſtus maiorem digerendi vim habet: non æquè tamen contrahit & condenſat.

Halos anthos, *hoc eſt flos ſalis*, tenuiorum partium eſt quàm ſal vſtus, eſtque acris qualitatis & abundè digerentis.

Ameωs ſemen calefacit & exiccat vehementer, quū tenuium ſit partium: digerit etiam, & vrinam mouet.

Amurca calefacit illa quidem, non tamen perſpicuè mordicat: ſi verò coquatur, calidæ ſiccæque facultatis abundè fiet.

Ampeli leucæ, *id eſt vitis albæ*, (quam etiam bryoniam D vocēt) germina vrinam modicè cient: radix abſtergentē, ſiccantem & tenuium partium vim habet, & moderatè calidam: quare lienes induratos tum pota tum foris impoſita liquat: cum ficubus verò ſcabiem & lepram curat. Nigra verò vitis eſt ad omnia ſupradictæ ſimilis, præterquā quòd imbecillior eſt.

Amygdalæ amaræ, ſunt facultatis perſpicuè attenuātis, vt ephelin expurgent, & excreationibus glutinoſorum craſſorúmque humorum ex pectore pulmonéque abundè conferant. quinetiam obſtructione liberant, purgánt- E que iecur, ſplenem, colon inteſtinum, & renes. tota quoq; eius arbor ſimilis eſt facultatis: nam eius radices coctæ atque illitæ ephelin expurgant: dulces verò ſunt amaris imbecilliores.

Ammoniacum habet emolliendi facultatem intenſam adeò vt etiam tophos articulorum diſſoluat, & lienes induratos ſanet, & ſtrumas digerat.

Amomum facultatem acoro ſimilem poſſidet: ſiccius tamen acorum eſt, amomum verò maiore quodammodo vi concoquendi eſt præditum.

F Anagallis vtraque, & quæ cæruleum & quæ puniceum fert florem, admodum extergentis facultatis eſt, habétque nonnihil etiam caloris & attrahendi vim quandā, adeò vt ſurculos etiam extrahat. vtriuſque ſuccus ex naribus purgat. ad ſummam verò, ſiccandi vim habet morſu vacantem, atque ideo vulnera glutinat, & putrida adiuuat.

Andrachne, *hoc eſt portulaca*, vehementer frigida eſt & abundè humida, eſtque paucæ auſteritatis particeps: pro- G inde fluxiones repellit, ac præſertim bilioſas & calidas, eas cum mutando, tum in qualitate alterando magnopere refrigerēs. Hac etiam ratione æſtuātes, ſiquid aliud, adiuuat, tum ori ventriculi impoſita, tum verò etiam totis præcordiis. Medicamentum verò eſt quod ad ſanguinem facit: ſimilique ratione eius ſuccus, adeò vt non ſolùm foris admotus, ſed etiam epotus refrigeret: quod etiā toti herbæ, ſi comedatur, accidit. quoniam verò reſtringit, vtile dyſentericis edulium eſt, itémque fluori muliebri & ſanguinis reiectationibus. Sed tamē ad hæc eſt mul- H to quàm herba, ſuccus eius efficacior.

Anemonæ omnes acrem, extergentem, attrahen-

témque & ora vasorum aperientem facultatem obtinẽt: quamobrem radix commansa pituitam euocat. succus è naribus purgat, & oculorum cicatrices extenuat. Præterea verò anemonæ vlcera sordida expurgant & lepras tollũt, menstruas purgationes prouocant, & lac denique trahũt.

Anethum abundè calefacit & siccat, itaque iure fit vt in oleo decoctum digerat, dolorem sedet, somnum cõciliet, crudósque & incoctos humores concoquat: vstum verò vehemẽter calefacit & siccat, ideóque vlceribus nimis humidis inspersũ prodest: præsertimq; iis quæ in pudendo sunt. Quæ verò in præputio inueterarint, ea probè ad cicatricem perducit. Cæterùm viride humidius est ac minus calidum: itaque magis concoquit quàm aridum, sed minus digerit.

Anthemis, siue chamæmelum modicè calefacit & siccat, éstque tenuium partium: atque digerit, rarefacit, ac laxat. proinde lassitudini, vt siquid aliud, in primis confert, dolores sedat & mitigat. præterea tensa remittit ac laxat, quæque modicè durasunt emollit. febres quoque eas quæ citra visceris alicuius inflammationem molestæ sunt, dissoluit: præsertim quæ ex humoribus biliosis, aut cutis dẽsitate originem trahũt. & hypochondriis, vt siquid aliud, iucundum est. Iam exanthemata quæ ex febris excessu orta sunt in capite, sanat chamæmelum, si viride sit, oleo incoctum: si aridum, aceto prius conspersum. Est etiam idoneum in iis in quibus materia nõdum ferri cessauit: nam eam quæ in capite est digerit, & aliunde non trahit. quod nulli præter hoc medicamento vsu venit.

Anisi semen calefacit exiccátque vehementer: proinde & vrinam ciet, & digerit, & flatus ventris reprimit.

Aristolochia longa, vlcera carne replet, & vteri fomentationibus est accommodata: in quibus autem crassum humorem valentius attenuare oporteat rotunda vtẽdum est: quamobrem dolores ab infarctu & crassitie crudorum spirituum obortos rotunda magis curat, & spicula euellit, & putredines & vlcera sordida sanat & purgat, dentes denique gingiuásque candore perfundit. Iam verò asthmatis quoque & singultientibus & comitialibus, acribus succis, podagricísque ex aqua epota auxiliatur: éstque medicamentum, vt siquid aliud, ruptis & conuulsis accõmodatum.

Arnoglossum, *hoc est plantago*, abundè refrigerat, siccat, & stringit: proinde ad vlcera maligna, fluxiones & putredines conuenit, eandémque ob causam ad dysenteriã valet, & sanguinis sistit profluuia, & siquid aduratur, refrigerat: sinus quoque agglutinat. remedio etiam est cæteris recentibus vetustísque vlceribus: nam citra mordicationẽ siccat, éstque frigiditatis quæ nondum obstupefacit particeps. Eius autem fructus & radix similis sunt facultatis, nisi quòd earum vis siccior est, minúsque frigida: sed fructus est tenuiorum sanè partium, radices, crassiorum. Iam ipsius herbæ folia arefacta facultatis redduntur quæ tenuiorum partium sit, ac minus frigida. hac ratione & radicibus vtuntur ad dolores dentium, iis tum mandendis, tum etiam collutionibus incoquentes. Ad iecoris verò renúmque obstructiones tum radicibus, tum etiam foliis, ac multò magis seminibus vti consueuerunt.

Arum abstergentis est facultatis non validæ, sicut dracontii vis: siccat tamen abundè & calefacit. eius radices si comedantur, non mediocriter humorum crassitiem incidunt, adeò vt etiam excreationibus ex pectore sint idoneæ.

Arsenicum, *id est auripigmentum*, siue vstum, siue ignẽ non expertum, adurẽtis est facultatis. eo verò vtuntur vt adurente, ad nudandam pilis cutim: verùm si diutius inhæreat, ipsam etiam cutim aduret.

Artemisiæ calefaciunt & siccant abũdè, suntque modicè tenuium partium, vt etiam mediocriter ad lapides renum & vteri fomentationes conueniant.

Asari radices facultates similes habent radicibus acori, intensiores tamen: itaque ea quæ de acori radicibus diximus, huc transferenda sunt.

Aspalathus facultatis partiũ dissimiliũ inter se, & adstringentium, eiúsque partibus acribus calefacit, adstringentibus verò refrigerat, atque ita vtriusque partis ratio-

A ne siccat: quamobrem ad putredines fluxionésque vtile est.

Asparagus myacanthinus abstergẽtis est facultatis, nec perspicuè calefacit, nec refrigerat: proinde renum iecorísque obstructiones tollit, præsertim verò herbæ radices & semen: præter ea verò quia citra calorem siccat, id eo dolori dentium medetur.

Astaphis, *hoc est uua*, culta quidem concoquendi simúlque adstringendi & modicè digerendi vim habet: agrestis verò acrem valenter: & ex capite purgat & abster-
B git vehemẽter, idque adeò vt ad scabies etiã valeat. sed & vrendi vim quandam habet.

Asphodeli radix vtilis est, sicut ari, asari & dracontii: extergentis enim facultatis est. eius verò vstus cinis maiorẽ habet vim calefaciẽdi, siccandi, subtiliores partes faciẽdi, digerendique: hæcque causa est vt alopecias sanet.

Atriplex herba est abũdè humida, modicéq; frigida, nõ particeps adstrictionis, sed perinde aquea est vt malua. Porrò atriplex maluáque hortenses, tum humidiores, tum etiã frigidiores suntmultò quàm agrestes. Quocirca in-
C flãmationibus incipientibus idoneæ sunt: vigentibus autẽ & declinãtibus agrestes sunt accõmodatiores. semẽ abstergẽdi vim habet: itaque ad morbum regium ex iecoris obstructione vtilis est.

Aphronitrum vim habet abstergentem adeò vt nõ solùm sordes extergeat, sed etiam pruritus sanet, saniem pruritus excitantem digerens.

Absinthium, calidum modicè est, siccum vehementer. eius multo est quàm herba calidior. absterget autem hac de causa, atque roborat, & biliosos ventris humores
D per infernam egestionem pellit, ac per vrinã euacuat per quas etiam id quod in venis biliosum est, expurgat. quamobrem pituitam ventriculo cõtentam nihil adiuuat sumpta. causa est, quia adstringens in eo facultas maior est quàm amara. præterea quòd acrimoniæ cuiusdam sit particeps, ideo fit vt maiore portione calidum sit quàm frigidum.

De rebus à B incipientibus.

Balsamum valenter calefacit & siccat, est quoque tenuium partium. Eius liquor est partium tenuiorum, non
E tamen vsqueadeò calefacit vt quidam ex partium tenuitate decepti putant. fructus eius persimilis est facultatis, cæterùm multò in subtilitate partium inferior.

Balaustium flos est agrestis punici, valenter gustum adstringens, facultatis verò siccantis, refrigerantis & crassarum partium. Si verò intertrigines vlceráque ipso illinas, celerrimè ad cicatricem perduci videbis: itaque ad sanguinis reiectiones eo omnes vtuntur.

Bati, *hoc est rubi*, folia, germináque, si mandantur, aphthas & alia oris vlcera sanant, imò verò etiam vulnera
F glutinant. Fructus verò si maturus sit, moderatam habebit caliditatem quandam: at immaturus à frigida vincitur substantia, ac proinde vehementer siccat: siccatus verò reponitur, vt flos eius. faciúntque vtrique ad tormina intestinorum, & ventris profluuium atque imbecillitatẽ & sanguinis sputũ. Radix verò præterquam quòd abstringit, est etiam tenuium partium: ob eámque causam lapides in renibus confringit.

Bdellium valenter emollientis & efficacis facultatis est. eo quidam vtuntur ad brõchocelas, & hydrocelas,
G saliua ieiuna subigentes ad emplastri consistentiam. idem crudorum flatuum discursus, laterum dolores, & rupta persanat.

Blitum olus est humidum frigidúmque admodum.

Bulbus flatum ciet, &, si edatur, venerem stimulat: illitus verò glutinat & siccat.

Butyrum facultatis concoquentis est, cui nonnihil etiam digerentis adiunctum est. quamobrem parotidas, bubones, oris inflammationes, aliásque particulas sæpenumero ipsum solum in puerilibus muliebribúsque corpori-
H bus sanat. sed etiam gingiuis puerorum dentes eminentium assiduè illitum, nihilo secius quàm mel, gingiuas attenuat. quinetiam deuoratum magno adiumento est iis quæ ex pulmone sunt expuenda, & simul etiam cõcoquit inflammationes.

Buphthalmum acrius eſt chamæmelo, ob eámque cauſam maiorem vim habet digerendi, adeò vt etiam duritias ſanet cerato admixtum.

Brathy, *hoc eſt ſabina*, ex numero calefacientium ſiccãtiúmque valenter eſt, atque etiam digerẽtium: & propter partium tenuitatem menſes educit vt ſiquid aliud, ac ſanguinem per vrinas mouet: fœtum viuentem interficit, & mortuum educit. quidam etiam pro cinnamomo duplũ eius ponunt.

De rebus à Γ incipientibus.

Gala, *hoc eſt lac*, quod optimi ſucci eſt, accommodatiſſimum eſt ad acres mordentéſque fluxiones: præſertim verò quum nobis circunfuſus aër calidus ſit, multum huiuſce facultatis amittet, niſi protinus quis ab vberibus expreſſo & adhuc calido vtatur. Quo in genere vtendũ præcipuè eſt lacte mulieris bene habitæ, & quæ vitæ rationẽ probè inſtitutam ſeruet. Si hoc non ſuppetat, caprino, aut equino, aut bubulo, aut aſinino, aut ouillo vtemur. Lactis verò ſerum abſtergentis eſt facultatis, aluúmque ſubducendi gratia ſumitur, & clyſteribus etiam iniicitur, abſtergitque & abluit acrimonias inteſtinorum. prodeſt etiam ad colluenda vlcera acria, & quibus ineſt ſanies: ad dyſenterias verò & omnes acres ventris fluxiones, in lac prius decoctum ignitos lapillos iniicimus, & lac eo vſque decoquimus dum plurima ſeroſi humoris pars in eo conſumpta fuerit. Si verò quis ferreos orbiculos igne candentes iniiciat, meliorem ſanè facultatem reddit. Præterea lac totum ad acres oculorum fluxiones conuenit, & ad hypoſphagmata & ſugillata. quinetiam ſimul cum roſaceo & ouo palpebris foris impoſitum, quũ ii qui lippitudine laborant dormitum eunt, inflammationes cõcoquet. Eſto autem hoc muliebre lac recẽs ex mamillis expreſſum. id quoque infundimus vteris vlceratis: & vbi mitigatione opus eſt, ſiue ob inflammationem, ſiue ob morſum, ſiue ob malignitatem, eo vtimur accommodatè.

Γῆ, *id eſt terra*, omnis ſiccãdi vim habet: quúmque nulla penitus ignea ſubſtãtia ei ſit admixta, tũ citra vllũ omnino morſum ſiccat: quã etiam ad rem valet, ſi lauetur. Præterea terra omnis quæ colitur, ſi pinguis ſit, valebit ad omnes eas partes curandas quæ deſiccari poſtulant. itaque ea & Alexandriæ & in Ægypto vtuntur: nam quoſdam vidi qui quum aqua inter cutem & lienis affectionibus laborarent, terra Ægyptia vterentur, ſéque vngerent. Eodem modo eius lutum & veteres inflammationes & laxa œdemata iuuat: atque adeò vt viderim ego nõnullos qui ex nimia euacuatione ex hæmorrhoidibus facta turgentes redditi, perſpicuum adiumentum ſenſerint. Sed & quidam diuturnos, & parte aliqua infixos dolores perpeſſi, huius luti vſu planè ſanati fuerunt. Lemnia verò terra modò vni, modò alteri humori admixta, facit ad vulnera glutinãda, ad diutina, vel quæ difficulter ad cicatricẽ perducũtur, vel quæ maligna ſunt, perſanãda. Samia terra, & qui potius aſter dicitur, vtilis eſt ad ſanguinis ſputum ex quouis loco, ſanguinis ex vtero profluuia, & dyſentericas exulcerationes, antequam putreſcentes efficiantur. Samia verò maximè mitigat inflammationes in vberibus, teſticulis, & omnibus locis glandularum. Hanc autem ad læuorem redigere ex aqua oportet: tum roſacei tantum miſcere quantum faciat ne medicamentum ſiccet. quod enim ita pararis, accommodatum erit vbi mediocriter refrigerare cum mitigatione voluerimus, vt appareat facultatem Samiæ eſſe modicè refrigerantem. Selinuſia verò & Chia modicè abſtergendi vim habent: quamobrem mulieres quædam eis ad faciem vtuntur.

Gigarta, *hoc eſt acinorum uuæ nuclei*, abundè ſiccant, modicéque refrigerãt & adſtringunt: quocirca omnibus ventris affectionibus cum profluuio coniunctis abundè proſunt.

Glaucium adſtringit & refrigerat perſpicuè, vt etiã eryſipelata, ſi valentiora non ſint, ſanet.

Glechon, *hoc eſt pulegium*, calefacit attenuátque vehementer. itaque humores craſſos ac glutinoſos ex pulmone & thorace per ſputum facilè elicit, & menſtruas mulierum purgationes mouet.

Glycyrrhizæ ſuccus ad læuigandas aſperitates aptus A eſt, nec modò in arteriis, ſed etiam in ſcabra veſica. eſt verò eius temperatura tota tepida: quúmque tẽperie humidus ſit, ideo ſiti eſt iure accommodatus.

Glycyſidæ, *hoc eſt pæoniæ*, radix mẽſtruas purgationes ciet ad amygdalæ magnitudinem ex mulſa potui data. iecur quoque obſtructum & renes expurgat: ſua autem adſtrictione ventris profluuia ſiſtit, ſi in vino aliquo auſtero decocta potetur. omnino verò ſiccandi valenter facultatẽ habet, vt minimè deſperatim eam collo pueris ſuſpenſam comitialem morbum meritò ſanare. Eius autem vis B eſt tenuium partium, & exiccans, non tamen inſigniter calida.

Gypſum facultatis ſiccantis & emplaſticæ. combuſtum verò non æquè emplaſticum eſt: ſit tamen partium tenuiorum, & maiorem exiccandi vim acquirit: valet etiam ad repercutiendũ, præſertim verò oxycrato maceratum.

De rebus à Δ incipientibus.

Daucus & ſtaphylinus calefacientis facultatis eſt, & tenuium partium. Radix verò habet præterea vim ciendi C flatus, & venerem ſtimulandi. Semen domeſtici habet ipſum quoque res venereas ſtimulandi vim quandam: at ſemen agreſtis eſt penitus flatus expers, ac proinde vrinã ciet, menſéſque prouocat.

Daphnes, *hoc eſt lauri*, folia & baccæ ſiccant & calefaciunt vehementer, & magis etiam baccæ quàm folia. Cortex verò radicis minus eſt acer ille quidem, ſed amarus magis: habétque neſcio quid adſtrictionis. proinde calculos frangit, & hepaticos iuuat. bibitur autem ex vino odo D rato ad trium obolorum pondus.

Dermata, *hoc eſt coria*, vetera, quæ videlicet ex vetere calceamento ſunt vſta, ad vlcera ex attritione calceamentorum, ſedata inflammatione, vtiliter adhibentur. hic enim cinis exiccandi vim habet: & ambuſta, & eas quas intertrigines in feminibus vocant, meritò perſanat.

Diphryges mixtæ eſt qualitatis & facultatis, adſtringentis & acris: quamobrem accommodatum eſt ad vlcera maligna medicamentum.

Dictamnum tenuioris eſſentiæ eſt quàm pulegium, in cæteris illi ſimile eſt. quod verò falſum dictamnum vo E cant, eſt ad omnia dictamno imbecillius.

Dracontium eſt acrius quàm arum, magíſque amarum: itaque medicamentum factum eſt tam efficax quàm quod maximè. Eius radix expurgat viſcera, omnes craſſos glutinoſóſque humores extenuans, éſtque optimum malignorum vlcerum medicamentum: expurgat quoque & abſtergit ſtrenuè cum alia quibus abſterſione opus eſt, tum etiam vitiliginem, cum aceto. Folia autem vlceribus & vulneribus recèns illitis cõueniunt. & quo minus ſicca fuerint, eo magis glutinabunt: ſicciora enim ſunt acriora F quàm vt vulneribus conueniant.

Drys, *id eſt quercus*, partes omnes ſunt qualitatis adſtringẽtis participes: ſed plus tamen eius habet membrana quæ in trunci cortice ſubeſt, & quæ eſt ſub glandis ipſius calculo, quæ, inquam, carnem ipſius fructus conueſtit, quocirca ad fluorem muliebrem, ad ſanguinis ſputa, ad tormina inteſtinorum, ad alui profluuia diuturna eam eſſe accommodatam, crediderunt. Valentius autem adſtringit fagus & ilex: atque horum & item quercus folia illita ſiccare non inſtrenuè poſſunt. ex quo fit vt illita, & totam cicumiacentem vulneris partem contegentia, vul G neris agglutinandi vim habeant.

De rebus ab E incipientibus.

Ebiſcus, ſiue althæa, *eſt autem agreſtis malua*, facultatis eſt digerentis, laxantis, inflammationes leuantis, mitigantis, phymata coctu difficilia concoquentis. Radix verò atque eius ſemen cætera faciunt illa quidem æquè ac folia, ſed tamen tenuiorum partium ſunt, magíſque quàm folia ſiccant, & præterea magis abſtergere demonſtrantur, atque adeò vt etiam vitiliginem detergant, & ſemen re H num calculos frangat. Radicis verò decoctum ad tormina inteſtinorum, & alui profluuia, & ſanguinis reiectionẽ vtile eſt, vtpote quod adſtringendi vim quãdam habeat.

Elææ, *hoc eſt oliuæ*, rami, tantæ frigiditatis quantæ adſtrictionis ſunt participes. Fructus verò exquiſitè maturus

moderatè calidus eſt,at immaturus magis & adſtringit & refrigerat.

Elæum verò,*hoc eſt oleum*, quod ex oliuis conficitur, humectandi & moderatè calefaciēdi vim habet:quale eſt dulce quod ex oliuis drupis potiſſimùm conficitur:quod autem omotribes vocant, quantum habet adſtrictionis in ſe, tantum etiam ei frigiditatis ineſt. Vetus porrò oleū quod ex dulci tale euaſit,calidius eſt,& maiore digerē di vi præditum:at quod ex crudo,vbi adſtrictionem prorſus abiecerit,alii ſimile fit.Quod verò tenue cernatur,quale eſt quod purum eſt, quódque intuenti pellucidum videtur,ac modicum eius cuti impoſitum latiſſimè ſerpat, ſibi tamēipſi continuū maneat,atque à cuti combibatur, hoc vtique cenſendum eſt optimum, atque olei virtute præditum eſſe vel maximé.

Elleborus vterque abſtergentis ſimul & calidæ facultatis eſt:quamobrem ad vitiliginem,lichenas,pſoras lepráſque accommodatus eſt: imò verò niger,ſi in fiſtulam quæ ex collo obduruerit,infundatur,duob⁹ tribúſve diebus callum aufert.Prodeſt etiam dentibus, ſi hoc cum aceto colluatur. calefacit enim & ſiccat vehementer.

Elxine,*alii perdicinum vocant*, facultatis eſt abſtergentis & leniter adſtringentis, cum humiditate ſubfrigida. vnde omnes inflammationes in principio & incremento vſque ad ſtatum, ac præcipuè eas quæ calidæ ſunt, perſanat.quinetiam incipientibus phygethlis imponitur. eius prætera ſuccus cum roſaceo ad aurium dolores inflammationis ſpeciem præ ſe ferentes mediocriter prodeſt.

Elymus,aut meline, *hoc eſt panicum*, exiccantem vim habet.ſiſtit ergo ventris fluxus,ſicut milium:ſi verò foris illinatur,ſiccat & refrigerat.

Erebinthus,*hoc eſt cicer*,lacti & ſemini gignēdo aptū eſt:prouocat verò etiam menſes.Quod autem arietinum vocatur,vrinam efficacius quàm aliud ciet.decoctum verò eius calculos in renibus confringit: ad quod potiſſimùm valet id quod ex nigro fit cicere.Reliquum genus quod orobiæum nominãt, vim habet attrahendi,digerē di,incidendi,abſtergendi:eſt enim calidum modicéque humidum.eſt etiam amaritiei particeps, cuius vi iecur, lienem,renéſque expurgat,ac pſoras lichenáſque exterget ac parotidas:teſticulóſq; induratos diſcutit,& vlcera maligna cum melle ſanat.

Erpyllos,*hoc eſt ſerpyllum*, calefacientis eſt facultatis, adeò vt & menſtruas purgationes & vrinam cieat.

Eria, *hoc eſt lanæ ſordidæ, quæ ſuccidæ appellantur*, accōmodatè adhibentur ad excipiendas irrigationes quæcon tuſis & percuſſis particulis imponuntur: puræ autem vſtæ vim acrem calidámque habent cum partium tenuitate:quocirca flaccidas in vlceribus carnes eliquant quãcelerrimè. Vtuntur autem,vt alia pleraque,vt ollam nouã lana impleas,eámque operculo multis foraminibus pertuſo tegas.

Eupatorium herba tenuium partium eſt, abſtergentis,adſtringentis incidentiſque facultatis,citra manifeſtã caliditatem, vnde viſceris obſtructiones expurgat: ſed quia paucæ obſtructionis particeps eſt,ideo viſceri robur addit.

Euphorbium, adurentis tenuiúmque partium facultatis eſt.

Echidnes,*hoc eſt uiperæ*,carnes quum ita vt anguillæ cō diūtur,ex oleo,ſale,anetho,porro,& aqua,ſeruato omniū modo,totum corpus per cutim expurgant,ita vt elephantiaſi laborantes curent.Sed quoniam nonnulli eorum qui has carnes ederunt,vehemētiſſima ſunt cruciati ſiti,idcirco uitandæ ſunt quæ iuxta mare degunt,& in locis viuūt ſalſis:quippe quæ ſalſam carnem habeant,quas ſanè dipſadas vocant.Ergo caro viperarum facultatis eſt ſiccantis, valenter digerentis,& modicè calefacientis: properat autem eius vis(vt videtur)ad cutim per quam excrementa copioſa quæ in corpore ſunt, euacuat. & à cute(ceu ſquama)abſcedit,deciditque extima cuticula,in qua & pſoræ & lepræ & elephantes gignuntur.

De rebus à Z incipientibus.

Zyme,*hoc eſt fermentum*,tenuium eſt partium, & modicè calidum: quamobrem citra morſum ac moleſtiam

A quæ in imis partibus ſunt extrahit & digerit.

De rebus ab H incipientibus.

Hedyoſmus,*ab aliis minthe ſeu mētha nominatur*,ea eſt facultatis vehementer calefacientis, & propter humiditatē quæ ex coitu ei accidit, mediocriter etiam ad venerem impellit.habet etiam quãdam amaritiem qua lumbricos enecat.eſt itidem acerba, ac proinde recentes ſanguinis reiectationes cū oxycrato pota ſiſtit. ſubſtantiam quoq; tenuium habet partium,vt ſiqua alia herba.

De rebus à Θ incipientibus.

B Thapſia,acris valentérque excalefacientis facultatis eſt cum humiditate coniunctæ: quare ex alto violenter trahit:& quod traxit,digerit.id quod longiore tempore efficit.

Thermus,*id eſt lupinus*, edi poteſt, & ex genere emplaſticorum medicamentorum eſt.cæterùm amarities ei innata abſterget digeritque. Ipſe etiam lupinus illitus,& ex melle linctus,vel cum oxycrato epotus,lumbricos interficit.quin eius etiam decoctum lumbricos expellit, & foris perfuſum vitiliginem,achoras,puſtulas,pſoras,gangrænas,vlcera maligna iuuat: ſiccat enim citra morſum.

C Idem iecur expurgat renéſque,cum ruta & pipere ſumptum.elicit etiam menſes & fœtus cum myrrha & melle impoſitum. Iam verò lupinorum farina citra mordicationem digerit, quum non liuida ſolùm ſed etiam ſtrumas & phymata dura ſanet:in quo caſu coquenda ex aceto eſt,aut mulſa aut poſca.digerit etiam quæ liuida ſunt, & quæcunque modò diximus præſtare decoctum poſſe, eadem omnia farina efficit.

Theion, *hoc eſt ſulfur*, omne trahentis eſt facultatis, éſtque calidum & tenuium partium, vt etiam multis ve-

D nenatorum animalium reſiſtat.quin & pſoras & lichenas & lepras cum reſina terebinthina ſanat. omnes enim huiuſce generis affectiones exterget, nec in profundum repellit.

Thlaſpi ſemen acris eſt facultatis adeò vt internos abſceſſus epotum rumpat:menſes ciet,fœtum corrumpit, & per ſedem infuſum ſanguinolenta euacuans iſchiadicis prodeſt.

Thridax,*id eſt lactuca*, humidum frigidúmque olus eſt,non tamen extremè:proinde ad calidas inflammationes accōmodata eſt,& ad parua leuiáque eryſipelata.eſt e-

E tiam edulium ſiti aduerſum.Semen verò potum genituræ profluuium cohibet: quamobrem iis datur qui in ſomniis polluuntur.

Thymum calefacit & ſiccat vehementer,& incidit vehementer:ideo fit vt vrinam moueat,fœtus extrahat,& potum viſcera expurget.educēdis verò ex thorace atque pulmone humoribus confert.

De rebus ab I incipientibus.

Ixos,*id eſt uiſcum*,ex alto extrahit valenter humores non ſolùm tenues,ſed etiam craſſiores,eóſque diffundit,

F ac digerit.eſt etiam ex eorum medicamentorum genere quæ non protinus admota calefaciunt, ſed quæ tempus, velut thapſia,ad id poſtulant.

Ia, *id eſt uiolæ*,folia aqueã & ſubfrigidã eſſentiam ſuperantem poſſident.quocirca & per ſe & cum polenta illita calidas inflammationes leniunt.

Ios,*id eſt ærugo*,acrem qualitatem habet,éſtque digerens,detrahens,& detergens,non teneram modò verumetiam duram carnem:ſique pauculum eius multo cerato admiſceas,id quod ex vtroque conflabitur,citra morſum

G abſterget.

Hippuris,*hoc eſt cauda equina*,qualitatem habet adſtringentem cum amaritie. proinde valenter ſimúlque ſine mordicatione exiccat. itaque vulnera vel maxima conglutinat, etiamſi perfecti nerui ſint.Præterea iuuat etiam ramicem inteſtinorū. ad hæc facit ad ſanguinis reiectiones, & ad fluorem muliebrem, ac potiſſimùm ad rubrū. Ad dyſenterias verò & alios vētris fluxus, generoſum medicamentum eſt herba ipſa ex aqua aut vino pota. Eius porrò ſuccus prodeſt profluuio ſanguinis è naribus,item-

H que ventris affectionib⁹ profluuio obnoxiis,cum aliquo auſtero vino potui datus:aut etiã cum aqua,ſi fortè is cui detur febrim habeat.

Iſatis domeſtica qua tinctores vtuntur, ſiccantis vaenter facultatis eſt: non tamē adhuc vt mordeat. eſt enim amara ſimul atque adſtringens. proinde magna vulnera in duris corporibus glutinat, etiamſi in capitibus fuerint muſculorum. Illinitur quoque vtiliter partibus fluxu ſanguinis laborātibus: ac tumores œdematum ſpeciem præ ſe ferentes digerit ſimul & reprimit: & aduerſus omnia vlcera maligna egregiè reſiſtit.

Iteæ, *hoc eſt ſalicis*, foliis vti quiſpiam poſſit ad cruentorum vulnerum agglutinationē. eiuſdem quoque facultatis eſt eius flos: ita enim leniter deſiccat vt morſu vacās ſit: & item adſtringit. Quidam ex eo ſuccum faciunt, ſeruántque vt medicamentum morſus expers, exiccans & ad multas res vtile. Arboris etiam cortex ſimili facultate eſt, niſi quòd ſicciore eſt natura. ſed hunc quidam comburunt, eiúſque cinere vtuntur ad ea quæcunque valenter exiccari poſtulant. ergo clauos quos vocant, & callos, & myrmecias aceto maceratus tollit.

De rebus à K incipientibus.

Calamintha, calida & ſicca vehemēter eſt, ac tenuiū partium. ipſa verò per ſe pota ſicca eſt: cum melicrato autem perſpicuè calefacit, & ſudores elicit, omnéq; corpus digerit & exiccat. quamobrem fuerunt qui ea ad rigores circuitu quodam repetentes vſi ſint: ac foris quidem adhibentes oleo incoctam, & totum corpus cum ſtrenui frictione inungentes: intrò verò ſumentes, vt dictum eſt nobis. Quinetiam coxendicibus quidam in morbis iſchiadicis, vt ſingulare remedium, imponunt. trahit enim quæ in profundo deliteſcunt, ad extremitatē: totúmque adeo articulum excalefacit, & cutim vehementer adurit: & menſtruas purgationes potui data admodum efficaciter prouocat. Vtile etiam medicamentum eſt ad elephantiaſin, eo quòd digerat attenuétq; valenter, & craſſos humores incîdat. Qua etiam ratione cicatrices atras reddit ſplēdidas, & ſuggillata digerit. ſed ad hæc efficienda præſtantior eſt ex vino cocta, vt poſtea illinatur. commodiórque erit viridis quàm ſicca: nā ſiccata fit valentior, & prōptiꝰ vrit. Eius autem ſuccus lumbricos latos & rotundos infuſus & epotus interficit. Iam verò etiam ſuſpirioſos adiuuat, eóſque qui morbo regio laborant, eo quòd abſtergat purgétque iecoris obſtructiones. cæterùm ad hæc omnia conficienda montana eſt efficacior.

Calamus, *id eſt arundo uallaris*, eius radix facultatis abſtergentis eſt particeps non mediocris: eiúſque non acris. Folia autem viridia modicè refrigerant, ínque eis ineſt etiam abſtergendi vis. Eius verò cortex combuſtus, abundè tenuium partium & digerens redditur: habétque vim abſtergendi, adeò vt ſiccet calefaciátque vehementer.

Cannabis ſemen flatus expers eſt, & ſiccans vſque adeo vt ſi largius quis eo veſcatur, exiccetur.

Capnios, *id eſt fumus*, acris & ſimul amaræ qualitatis eſt particeps: neque etiam omnino vacat adſtrictione. quāobrem vrinas bilioſas copioſè promouet, & iecoris obſtructiones atque imbecillitatem ſanat. idem ſiccus & læuigatus ex mulſa & illitus ventrem laxat: ſiccus quoque vino diluto perſperſus ſtomachum roborat.

Capparis radicis cortex ex pugnantibus conſtat facultatibꝰ: quippe qui abſtergere, purgare, incideréque amaritie poteſt: excalefacere verò incideréque, acrimonia: contrahere, denſare, & conſtringere, acerbitate. Itaque lienes induratos, ſiquid aliud, iuuare hoc medicamentum poteſt, tum foris admiſtum remediis quæ illinendo ſunt, tum intro in corpus aſſumpum, & in aceto aut oxymelite coctum, aut aridum contuſum, illiſque admiſtum. nam lentos craſſóſque humores ita ſumptum perſpicuè, ídque non ſolùm per vrinas ſed etiam per ſeceſſum euacuat: ac ſæpe etiam ſanguinolētos humores defert. vnde & lienes & coxarum dolores adiuti ſunt. ſed & menſtruas euocat purgationes, & pituitam ex capite purgat. Porrò vlceribꝰ malignis cataplaſmatis modo impoſitus, bonum medicamentum eſt. Præterea dentium labores adiuuat, interim cum aceto coctus, interim cum vino, ſæpe etiam ſolus dentibus commanſus. Vitiliginem quoque cum aceto digerit, & item ſtrumas tumoréſque duros idoneis ad hæc medicamentis admixtus diſcutit. Nec mirum videri debet ſi huiꝰ herbæ ſuccꝰ amaritie ſua vermes auriū occidat.

Cardami, *id eſt naſturtii*, ſemē adurentis eſt facultatis particeps, vt ſinapi: proinde coxendicis capitíſque doloribus, atque adeò quicquid ruborem poſtulat, eo excalefaciunt, ſicut ſinapi.

Cardamomum calidæ vehementer facultatis eſt, adeò vt illitum adurat. adiunctum quoque ei quiddam amaritudinis eſt qua lumbricos enecat, & pſoras cum aceto valenter exterget.

Caſia calefacit & exiccat vehementer excrementa quæ ſunt in corpore, & inſtrumentis robur addit. Eſt verò etiam idonea menſtruis purgationibus ſuppreſſis, quū excrementorum copia craſſitiéſque vetat ne quantum ſatis eſt euacuetur.

Carya arbor, *id eſt nux*, habet in foliis & germinibus adſtrictionem quandam: at in nucis putamine & recenti & ſicco, euidentem plurimámque. itaque ex contuſis putaminibus expreſſum ſuccum in melle, vt mororum & ruborum, decoquimus, & pro ſtomachico medicamento vtimur. Eius nucleus aridus combuſtus fit tenuium partium & exiccans, & medicamētum morſus expers. Leptocarya verò, *hoc eſt nuces Ponticæ*, frigidiores & magis auſteræ ſunt: in cæteris rebus ſunt magnæ nuci perſimiles.

Caſtoreum calefacit, exiccat, tenuiúmque abūdè eſt partium. eſt etiam accommodatiſſimum iis qui ex plenitudine cōuelluntur ac tremunt: iis verò qui exinanitione hæc patiuntur, maximè contrarium. hǽcque facit tum epotum, tum cuti ex Sicyonio aut vetere oleo impoſitum, Quibus verò maiore caliditate opus eſt, fricari eos ex caſtoreo conuenit. ſed iuuat etiam ſiquis carbonibus ipſum imponat, eiúſque ſuffitum inſpiratione hauriat: maximè verò ſi humidæ frigidæq; affectiones in pulmone aut capite conſtiterint. Attamē lethargicas cataphoricáſque affectiones quibus adiūcta febris eſt, melius eſt non curare quidem aliquo dictorum oleorū macerandos: ſed potius ex roſaceo capiti collóque imponere.

Cedrus calefacit exiccátque vehementer: oleum autē quod ex ipſa fit, vehemētiſſimum eſt & abūdè tenuiū partium. itaque molles carnes promptè & ſine dolore putrefacit: duras verò & longiore tempore, ac præcipuè corpora mortuorum ſiccat, & à corruptela tuetur. Nec mirū videri debet ſi pediculos, lendes, & tineas, & vermiculos qui ſunt in auribus, interimat: appoſitáque fœtum viuentem enecet, mortuū verò eiiciat: ſicut etiam facit de coitus ipſius ſemine, pudendo circumlita. proinde medicamentum erit partui aduerſum, ſi ſic vtaris, nulli ſecūdum. eadem quoque dentium foraminibus inſtillata, dolores eorum lenit, ipſóſque dentes confringit.

Centaurii maioris radix acris eſt & calida & adſtringēs cum terrea frigiditate. Ergo ſua acrimonia prouocat menſtruas purgationes, fœtúmque mortuum extrahit, viuētémque corrumpit & expellit: adſtrictione verò vulnera agglutinat, & ſpuentes ſanguinem iuuat: itémq; ruptis cōuulſis. & difficultati reſpirationis, & tuſſibus inueteratis prodeſt.

Centaurium minus ſiccat valenter citra morſum: ex quo fit vt magna vulnera glutinet, ſi recens illinatur. præterea vetuſtis vlceribus, & quæ difficulter ad cicatricem perueniunt, cicatricem inducit. Decoctū verò huius herbæ quidam iſchiadicis infundunt, ceu bilioſa craſſáque educens. quum tamen ita vehementer egerit vt cruenta euacuet, tunc magis etiam proderit. Succus verò eius qui ſimilis facultatis eſt, cum ea quæ prædicta ſunt efficit, tū etiā fœtū illitus euocat, & menſtruas purgationes educit.

Cecis, *hoc eſt galla*, quæ immatura eſt, medicamentū eſt admodū acerbū, habétque plurimum eſſentiæ terrenæ frigidæ: qua ratione fluxiones reſiccat, & repercutit: contrahitque & conſtringit & roborat particulas imbecilles, omnibúſque fluxionū affectibus ſtrenuè reſiſtit. itaque ſiccat vehemēter, & abundè refrigerat. Altera verò galla quæ flaua laxáque eſt, ſiccat ipſa quoque, ſed minus. Cæterùm gallæ combuſtæ ſanguinis reprimendi vim acquirūt. carbonibus autem imponendæ ſunt vſquedum igni cādeāt, tum aceto aut vino extinguendæ.

Cera medium quodammodo tenet calefacientiū &

rè frigerantiũ,humectantiúmque & ſiccantiũ.quamobrẽ aliorum medicamentorum materia eſt: ipſa verò per ſe foris impoſita, ex genere eſt debiliter concoquentium.

Ciſſos,*id eſt hedera*, ex contrariis facultatibus compoſita eſt:ſtringit enim & refrigerat; éſtque acris & calida. & viridis,eſt aqueæ eſſentiæ tẽpidæ particeps. foliis verò eius in vino decoctis magna vulnera glutinantur,& maligna ſanantur:& vlcerationes ex igni factas ad cicatricem perducit.Folia quoque ex aceto decocta lienoſos iuuant. Eius flores ſunt fermè validiores,vt ambuſtis cum cerato læuigati conueniant.Succus denique medicamentum eſt quod naribus infuſum purgando capiti eſt:ſanátque diuturnas aurium fluxiones , & vetuſta vlcera in auribus atque naribus.ſi verò acrior videatur,quum vtendum eo erit,oleo roſaceo miſcebitur. Lacryma eius pediculos interimit,& cutim pilis nudat.

Colocyntha,*hoc eſt cucurbita*, humectat ac refrigerat admodũ.quocirca ſuccus ramẽtorum eius ad auriũ dolores cum inflammatione cõiunctos cum roſaceo cõuenit. ſic etiam tota illita calidas inflãmationes refrigerat.

Cummi, *hoc eſt gummi*, facultatis eſt ſiccantis & emplaſticæ,& nimirum aſperitates ſanat.

Conia,*hoc eſt lixiuium*,adurẽtem habet caliditatem, ſed tenuitate ſubſtantiæ citra dolorem vrit.

Conyza maior & minor calefacit ſiccátque vehemẽter.hæ in oleo coctæ remedio ſunt iis rigoribus qui per circuitum redeunt . earum flores vnà cum foliis terunt quidam,& ex vino potui dant ad menſtruas purgationes egregiè euacuandas,& fœtus eiiciendos.

Coriannon ſiue corion,*hoc eſt coriandrum*,ex contrariis facultatibus cõſtat:plurimũ enim habet amaræ eſſentiæ, quæ tenuiũ eſt partiũ,&terrea:nec parũ etiã aqueæ humiditatis quæ tepentis facultatis eſt,obtinet. habet quoque nonnihil adſtrictionis.ex quibus omnibus agit variè.

Copros, *id eſt ſtercus*,caprinum, quod propriè σπύραθος nominatur,acris & digerẽtis facultatis eſt,ideóque induratis tumoribus cõuenit,ac nõ ſolùm in liene, ſed in aliis etiãnum particulis.Equidem ad tumorẽ in genu inueteratũ iuſſi cataplaſma ex hordeacea farina & poſca & hoc ſtercore confici atque adhiberi:& mirabile eſt quãtum ei profuerit.Hæc denique parandi ratio eſt in cæteris particulis vtiliſſima:eſt tamen vi acriore quàm vt eo in mulieribus vrbanis,aut pueris,aut vno verbo in corporibus teneræ carnis vtare. Cæterùm ſtercus hoc vſtum tenuiorũ ſit partium,non tamen euidenter acriorum.quamobrem ad alopecias facit,&ad ea omnia quæ abſtergentia medicamenta poſtulant: cuiuſmodi ſunt lepræ, impetigines & ſcabies,& cætera generis eiuſdem.Stercus autem bubulũ ſiccandi vim habet, atque etiã attrahendi: quod oſtendit quũ apum veſparúmque morſus iuuat.Hoc etiã ſtercore quidam aqua inter cutem laborãtes oblinebat, & in ſole exponebat.Stercore autem columbarum quæ in paſcuis degunt,vt calefacienti medicamẽto ad multas res aſſiduè vtimur, adhibemúſque cũ naſturtii ſemine pro ſinapi ad ea,quæ ad ruborem perduci poſtulãt.At ſtercore gallinarum vtuntur quidam in iis qui ſuffocantur, quòd fungos comederint. vomunt autẽ qui hoc ſumunt, humorem pituitoſum craſſiſſimũ. qua re ſtatim à periculo liberantur. Porro ſtercus ipſum in tenuẽ pollinem redactũ,ex tribus quatuórve poſcæ aut oxymellis cyathis perſperſum eſſe oportet,eſt autẽ hoc minus columbino calidum.Cæterùm ſtercus crocodilorũ terreſtriũ abſtergendi ſiccandiq; vim habet: cuiuſmodi eſt etiã ſtercus ſturnorum,quum oryzã ſolam comederint. Vt ergo crocodilorum ſtercus ephelidas deterget,ita etiam vitiliginẽ atque impetiginẽ tollit.

Coſtus exiguam planè amaram, plurimam verò acrem calidámque obtinet qualitatem, vt etiam exulceret. quocirca totum corpus eorum quos per circuitum rigores inuadunt,illo cum oleo ante acceſſionem extrinſecus cõfricatur.ita etiam in reſolutiuis iſchiadicíſque,& omnino in quibus partem aliquam calefacere , aut ex alto ad ſuperficiem trahere ſuccum aliquem oporteat, coſto vtimur. Valet quoque ad vrinam, menſéſque prouocandos, itémque ad rupta conuulſáque. Laterum quoque doloribus conuenit , latos lumbricos interficit . ad ephelida

A valet cum aqua aut melle. Eidem quoque flatuoſa quædam humiditas ineſt,qua cũ vino mulſo venerẽ excitat.

Cotyledon, *id eſt umbilicus Veneris* mixtæ eſt facultatis, humidæ,ſubfrigidæ,& cuiuſdam obſcurè adſtringentis, cui eſt etiam amari parum adiunctum. quamobrẽ refrigẽrat ac repercutit,abſtergẽtque & diſcutit. & inflammationes eryſipelatis naturam imitantes, & eryſipelata ſpeciem inflammationum præ ſe ferentia perſanat:ac ſtomacho ardore æſtuanti admodum vtiliter imponitur.

Crambe,*id eſt braſsica*,ſiccantis facultatis eſt,non tamẽ

B etiam acris euidenter;ſed adeo vt vulnera glutinet,atque vlcera maligna ſanet,inflammationibúſque iam induratis,& ſolutu difficilibus,&eryſipelati quod etiam tale ſit, itémque herpeti medeatur. Sed & vis quædam abſtergẽs ei ineſt,qua lepras curat.eius ſemen epotũ lumbricos necat:ephelidas quoque & lentigines iuuat. Caules verò braſsicæ combuſti cinerem faciunt admodum deſiccantem,vt fermè adurendi vim habeat.qua ſanè ratione eiuſmodi cinerem adipi veteri miſcent,& ad dolores lateris, aut ſi quid tale ſit,vtuntur.Fit enim valenter digerẽs me-

C dicamentum.

Crithe,*hoc eſt hordeum*,ſiccat refrigerátque modicè, habétque etiam pauxillum abſterſionis. Polenta verò plus multò quàm hordeum,exiccat.

Crini,*hoc eſt lilii* ,flos tenuium eſt partium.oleum quod ex eo fit,digerentis, morſu vacantis & mollientis facultatis eſt,idoneum verò eſt vteri duritiei. Radix quoque eius & folia per ſe trita ſiccant,abſtergunt &digerunt mediocriter.ita fit vt exuſtis conueniant. ergo radicem toſtam, tum ex roſaceo contritam exuſtis, quoad cicatrix

D obducatur,imponunt. quippe quum alioqui ad cicatricẽ omnibus vlceribus inducendam medicamentum ſit idoneum.quinetiam vteros mollit, menſtruáſque purgationes prouocat. Folia quoque decoquunt, & vſquedum cicatrix obducta ſit adhibent,eáque non ſolùm exuſtis ſed etiam vlceribus. Porro ſi quis ſuccum foliorum ex melle & aceto decoxerit,& multo maiorem ſucci quàm mellis & aceti copiam poſuerit, is probatiſſimũ medicamẽtum ſibi pararit ad ea omnia quæ citra morſũ deſiccare vehemẽter oporteat.qualia ſunt vulnera magna,præſertim ve-

E rò quæ capitibus muſculorũ infliguntur:& vlcera flaccida diuturnáque,& quæ cicatrice difficulter cõcluduntur.

Crocus abundè calefacit , modicè verò ſiccat: ideóque concoquendi vim quandam obtinet: cui etiam rei adiumento eſt paucula eius adſtrictio.

Crommyon,*id eſt cepa*,vehementiſſimè calefacit, craſſǽque eſſentiæ eſt: quocirca admota venarum ora aperit ex aceto verò in ſole inuncta,vitiligines exterget. alopeciis verò attrita cutim citius quàm alcyoniũ,pilis cõueſtit.

Cyamus,*hoc eſt faba*, eſt medii proximè temperamenti

F in exiccando & refrigerando,& exiguæ facultatis abſtergentis atque adſtringentis eſt particeps.ea foris impoſita ſine moleſtia ſiccat,atque in podagra ex aqua decocta, & ita adipi ſuillo admixta. ad neruorũ autẽ contuſiones, & vlcera,fabæ farina cum oxymelle imponenda:ad eos qui ex ictu iam inflammatione tentantur , cum polenta. Eſt etiã aptum teſtibus vberibúſque cataplaſma:quippe quũ hæ particulæ inflammatione obſeſſæ modicè refrigerari deſiderent.præſertim verò quũ vbera ex lacte in ipſis cõ-

G creto inflammationẽ cõtraxerunt. imò verò & lac ipſum ab hoc cataplaſmate extinguitur,ſicut puerorũ pubes farina fabarum illita plurimo tempore impubis permanet.

Cumini ſemen vehementer calefaciendi vi præditum eſt,flatúſque diſcutit,& vrinam mouet.

Cypariſſi folia,germina,&globuli recẽtes ac molles,magna vulnera in duris corporibus conglutinãt.ex quo planè patet ſiccãdi vim in eis ineſſe,cui nihil inſigniter acre ſit adiunctum. plurimũ autẽ amari & multo etiã plus acerbi habent.proinde humiditates quæ imis in partibus deliteſcunt, in flaccidis & putredini obnoxiis affectionibus

H & ſine moleſtia & tutò depaſcuntur,aliáſque trahunt. ſic etiam ramicem inteſtinorum iuuant vel ex eo quod ſiccant,& robur particulis præ humiditate laxis addant.

Cyperi radices excalefaciunt & exiccant ſine mordacitate. itaque vlceribus quæ ad cicatricem ægrè perduci

possunt, ob nimiam humiditatem mirificè prosunt : habent enim quidpiam adstrictionis, & ob eam causam vlceribus quibus os obsidetur, valde cōueniunt. quin & incidendi vim quandam eis inesse apparet, quum calculo laborantibus congruant, vrinámque & menstruas purgationes prouocent.

Cyclaminus abstergit, incidit, digerit, aperit ora venarum atque attrahit. eius autem succus hæmorrhoidas reserat, & floccis impositus atque admotus secessum valenter prouocat: eius enim ita vehemens vis est vt abdomine illito ventrē subducat, & pesso impositus fœtum interimat. Radix est succo imbecillior. sed ipsa quoq; est vehemēs: nam & purgationes mēstruas ciet epota & admota, & arquatum morbum iuuat, non modò ipsum viscus expurgans, sed etiam bilim quæ in toto corpore sit, per sudores excernens. datur autē potui pondere drachmarū trium cū passo, aut melicrato. cutim etiam detergit, & alopecias & ephelidas & omnia exāthemata curat. itémq; lieni indurato emplastri modo illita, tum recens tū arida prodest.

Cytisi folia digerentis facultatis sunt, quæ aqueæ & tepidæ mista est.

Coni fructus, quem etiam cocalum nominant, viridis, totus habet cum humiditate amaritiem & acrimoniam quandam. proinde purulentis & quibuscunque ea quæ in thorace & pulmone sunt, facilè tussi reiicere & expuere expedit, accommodatus est. Fructus verò ex eo esculentus, asperitates in aqua maceratus lenit.

De rebus à A incipientibus.

Lapathum digerentis modicè facultatis est. oxylapathum verò est mixtæ facultatis: nam cum digerentis est tū etiā cuiusdā repercutientis particeps. eorū semen manifestam adstrictionem quandam obtinet, vt dysenteriæ & diarrhœæ medeatur, ac præsertim oxylapathi.

Leucoion & fructus vniuersus, abstergētis ac tenuium partium facultatis est: magis tamē flores, & inter hos qui licciores sunt: adeò vt eorum decoctum menstruas purgationes promoueat, & secūdas, ac fœtum mortuum prouocet: sique bibatur, fœtum interimat: ac si quis eius virium vehementiam multa aqua admixta mitiget, is medicamē tum ad inflammationem accōmodatum habebit. Hoc igitur modo eius decoctum vteri inflāmationes perfusum sanat, potissimùm verò eas quæ iam obduruerunt. Fructus eandem vim habet, duarum drachmarum mēsura potui datus, vel etiam impositus, mensésque ciet, ac fœtum viuentem corrumpit, & mortuum expellit.

Libanotus, *hoc est thus*, abundè calefacit, & modicè siccat, habétque aliquid adstringentis, ac potius etiam albū. Eius autem cortex euidenter adstringit : quaobrem strenuè quoque desiccat. est etiam crassarum partium & acrimoniæ minimè particeps.

Libanotides tres, similem vim habent omnes emolliētem, digerentem, abstergentem & incidentem. Succus radicum ipsarū atque herbæ melli admixtus hebetudines oculorum quæ ex crassis humoribus oriuntur, persanat.

Lapis hæmatites tantum habet frigiditatis quantum adstrictionis. Eo igitur solo vsus sum ad supercilia exasperata. si verò aspera facta sint cum inflammatione coniuncta, ex ouo ipsum diluo: si verò magis, etiam ex fœnigræci decocto: si sine inflammatione, ex aqua. Initium verò ducito, semper à modicè humido, per specillum infundēs. Vbi autem is qui curatur, eius vires fert, crassius semper identidem efficito. ac postremò ita crassum facito vt specilli cuspide inungas secundùm subiectionem euersionis supercilii. Idem lapis simili ratione in cote contritus, sputo sanguinis & omnibus vlceribus conuenit. Siccus verò læuigatus, & in tenuissimum pollinem redactus, reprimit excrescentia, vlceráque oculorum ad cicatricem ipse solus perducit, attritus (vt dicebam) & infusus, aut inunctus.

Lapides qui in spōgiis reperiuntur, frangendi vim obtinent, non tamen ita validam vt lapides in vesica confringant.

Lithargyrus siccat vt alia metallica omnia, terrenáque & lapidea medicamenta: id tamen facit moderatissimè, & in cæteris qualitatibus & facultatibus quodam modo A in medio est, neque manifestò calefaciens, neque refrigerans. éstque particeps abstergentis & adstringentis facultatis modicé. quocirca vtimur lithargyro pro materia, quam iis quæ valentem vim habēt, seu mordendi, seu adstringendi, seu aliquid aliud faciendi, miscemus. Inter caliditatem verò & frigiditatem medium locum obtinet.

Lini semen modicè calefacit, éstque in medio fermè humiditatis & siccitatis constitutum.

Litron, *hoc est nitrū*, siccat & digerit. si verò intrò in corpus sumatur, multo magis quàm sal crassos tenacésq; humores B secat atque attenuat. Aphronitrō verò, nisi magna quædam necessitas cogat, deuorandum non est, vtpote quod stomacho sit infesum. ac rusticus ex fungorum esu penè suffocatus eovsus est, eique probatum fuit remediū. Cæterùm nitro vsto & non vsto nos etiam ad talia vti cō sueuimus.

Lichen in petris nascens abstergentem simul, modicéque refrigerantem & adstringentē vim habet: sed est etiā desiccans. quocirca haud mirum est si inflammationi est aduersum.

Lotos domestica, quam etiam trifolium vocant, facul- C tatis est modicè adstringentis & siccātis: éstque in medio in calefaciendo & refrigerando.

Lotos arbor adstringit illa quidem modicè, sed tenuiū partium est & siccans. proinde lignorum ipsius scobs cōuenit fluori muliebri, dysentericis, & cœliacis. decoquitur autem tum ex aqua, tum ex vino, prout vsus postulare videatur. neque solùm infunditur, sed etiā bibitur. quinetiam fluentes pilos cohibet.

Lycium facultatem obtinet exiccantem, cōstátque ex D diuersi generis substantiis, altera tenuium partium digerente & abundè calida, altera terrena & frigida exigua, ex qua obtinet adstrictionem. Ex quo fit vt hoc medicamen to ad diuersas affectiones vtantur : atque vt abstergente quidem, quando id assumunt tanquam expurgans ea quæ pupillæ tenebras offundunt: vt contrahente verò, quum id cœliacis & dysentericis ac fluori muliebri adhibent. eodem etiam vtuntur ad hypopia, & ad sedis atque oris inflammationes, vlceráque & herpetas ac putredines, & vlcera maligna, & aures purulentas & intertrigines, & de E nique ad vnguium reduuias. Porrò Indicum Lycium est ad omnia valentius.

De rebus à M incipientibus.

Malua, agrestis quidem, digerentis mollientísque leniter facultatis est particeps: hortensis verò, est imbecillior. earū fructus tanto validior est quanto est siccior. Quæ verò anadēdromalache & althæa nominatur, est generis eiusdem: est tamen quàm hæ ad digerendum efficacior.

Mandragora refrigerat quidem vehementer, sed est tamen etiam caloris cuiusdam particeps. Et in pomis nō F nihil est humiditatis: quamobrem ea soporem afferendī vim habent. Cortex autem radicis qui valentissimus est, non refrigerat solùm, sed etiam desiccat. quod verò intus est, imbecillum est.

Marathrum, *hoc est fœniculum*, calefacit quidem vehemēter, cæterùm modicè siccat. proinde lac procreat, idq; nō mediocriter. valet quoque ad vrinam ciendam, & ad mēses educendos.

Mastiche composita ex contrariis facultatibus est, adstringente & molliente: quocirca stomachi, ventris, inte- G stinorum, & iecoris inflammationibus conuenit, vtpote quæ calefaciat siccétque abundanter.

Melanthium calefacit siccátque vehemēter, quum tenuium sit partium. quibus quidem fit rebus vt calidū in linteo admotum, & assiduè olfactū catarrhos sanet. quinetiam epotum flatus extinguit vel maximé. Interimit etiam lumbricos non solùm esum, sed etiam ventri foris admotum. præterea lepras, clauos myrmeciásque eiicit, mensésque ciet, qui ob crassitiem tenacitatémque humorum fuerint suppressi.

H Mel calefacit & desiccat abundé. est autem simplicis, quoad eius fieri potest, naturalis facultatis. coctum verò minus acre & abstergens efficitur. quocirca ad sinus glutinandos eo vtuntur.

Melilotum mixtæ facultatis est: habet enim quippiam

adstrictionis.sed & digerit & concoquit: copiosior enim A in eo calida essentia inest quàm frigida.

Mespilorum fructus admodum acerbus est & esculentus,& ventrem strenuè cohibet.

Mecon,*hoc est papauer*,omne est refrigerantis facultatis. Semen verò satiui papaueris mediocriter somnum conciliat,estque album:quamobrem pani ipsum inspergunt, ac melle maceratum edunt. Alterius verò,cuius flos decidit,semen valentius refrigerat: adeò vt eo vti innoxiè,sicut satiuo,quispiam non possit.

Mali Persicæ folia & germina amaram qualitatem vincentem habent.ex quo fit vt in potu accepta lumbricos B interimāt: id quod faciunt etiam vmbilico imposita. omino verò digerens medicamentum est. Eius verò fructus humidus est ac frigidus.

Meum calefacit vehementer, atque abundè siccat:proinde vrinas menstruásque purgationes mouet, dolorem verò capitis creat,ac flatum gignit.

Molibdos,*id est plumbum*,plurimam habet humiditatem ex frigore concretam. Si igitur mortarium pistillúmque plumbeum confeceris, in ipsúmque aut omphacinum o- C leum,aut aquam,aut rosaceum,aut alium quempiam succum indideris, ac teras, vti poteris succo ita confecto ad inflammationes in sede cum vlcere, aut rugis,eritque ad eas quæ in pudendis ac testibus atque vberibus sunt,optimum remedium. valebitque eodem modo ad alias inflāmationes incipientes,quæ inguina,aut pedes,aut alios articulos obsideant. Cōuenit non secus vlceribus malignis: siquè ad carcinodu vlcera vtaris, erit sanè mirabile medicamentum. Si verò celeriter multum succi plumbei velis D colligere,conare in sole terere, aut omnino aere excalefacto. Porro vtilissimū medicamentū pararis,si quempiam succum refrigerantem, vt semperuiui, vt vmbilici Veneris,vt intybi, vt lactucæ,vt psyllii, vt omphacii,admisceris. Plumbi verò bractea tenuis ganglio probè imposita & alligata,ipsum planè dissipat.

Mori fructus,maturus quidem ventrem subducit,immaturus verò vbi aruerit,medicamentum admodum restringens fit, adeo vt dysentericis ac cœliacis conueniat. tunditur etiam, & obsoniis admiscetur. Cortex verò ra- E dicis arboris purgantis facultatis est particeps, cum amaritie quadam. Itaque latum lumbricum interficit.

Myelos,*hoc est medulla*, vim habet molliendi corpora quæ obduruerunt ac scirrhum contraxerunt. Optimam verò expertus semper sum ceruinam: deinde iuniorum boum. taurorum verò & hircorum est acrior & siccior. quocirca duritiem scirrhi speciem referentem dissoluere non potest.

Myrtus ex contrariis substantiis constat: in ea tamen vincit terrenum frigidum.habet verò etiam tenue quid- F dam calidū:quocirca admodū siccat. Cæterùm folia,fructus,germina,& succus non multum in adstrictione differunt:quod verò agnatum est trunco atque ramis tuberosum(quam myrtada quidam vocant) quo siccius est antedictis,eo adstringit siccátque vehementius. Quidam id tundunt ac reponunt, tum vino subigentes pastillos conformant.folia item arida magis quàm viridia,desiccant.

De rebus à N incipientibus.

Nardi spica modicè calefacit,abūdéque siccat. ea ex essentia abundè adstringenti & acri,calida non multa, & G quadam subamara,constat. meritò igitur tum pota, tum foris admota, iecori & stomacho conuenit, vrinásque mouet, ac morsus stomachi sanat: ventrísque fluxiones & præterea capitis atque thoracis exciccat. valentior autem est Indica, quæ nigrior est quàm Syriaca. Celtica verò similis est facultatis,sed vrinas magis ciet.

Narcissi radix siccandi facultatē habet,adeo vt maxima vulnera conglutinet,vel si vsque ad tendines sit facta præcisio. habet etiam abstergēdi & attrahendi vim quādam.

Nymphææ tum radix tum semen vim habet desic- H candi sine morsu.itaque profluuia ventris sistit, ac semen siue in insomniis,siue alio modo immoderatius profluēs cohibet.iuuat etiā dysētericos. Quæ verò candidā radicē habet, vehementiore facultate prædita est.quocirca ex aqua macerata vitiligines,piceverò liquida,alopecias sanat.

De rebus ab O incipientibus.

Oxos,*id est acetū*,mixtæ substātiæ est,calidæ & frigidæ: atque vtriusque tenuium partium: frigida tamē calidam superat. Cæterùm vbi acetum validum sit, vehementer exiccans est.

Oxyacanthæ fructus,non solùm quum estur,sed etiam quum potui datur,omnes affectiones quæ cum fluxionibus coniunctæ sunt,retinet.

Opopanax mollit ac digerit:calefacítque vehementer, & abundè siccat.

B Opos,*hoc est liquor*, Cyrenaicus omnium & calidissimus est,& tenuissimarum partium,ac proinde maximè digerit.quanquam cæteri quoque calidi & spirituosi abundè sunt,hoc est Medicus & Syriacus.

Origani omnis vis est incidens,tenuans,calefaciens & siccans vehementer.quam verò tragoriganon vocant, ea aliquid adstrictionis assumpsit.

Orobus,*hoc est eruum*,siccat quidem abundè,sed calefacit modicè,& incidit & absterget, & obstructiones tollit: si verò copiosius sumatur,sanguinem per vrinas educit.

C Ostrax,*hoc est testa*,buccinarum & purpurarum vsta vim habet admodum exiccandi. Ostreorum quoque combusta similis est facultatis. ea vtor ad diuturnas ex fluxione cauitates,& quæ vix impleri carne possunt, quæ nimirū fistulosæ sunt atque profundæ: eam foris ex adipe suillo veteri imponens.& in sinum aliquid eorum quæ talia carne implent,immitto,quale est vstū diaphanes, quod sphe clarium nominant. Iam verò horum omnium cinis dentes splendidiores reddit tum abstergendi facultate, tum

D verò etiam essentiæ asperitate,nō secus quàm pumex. Ad hunc verò vsum nō est necesse quæ sic vsta sunt admodū læuigare.at si vlceribus malignis velis inspergere,ante omnia in tenuissimum pollinem redigenda erunt. Porrò carnem excrescentem exterunt mediocriter & comprimūt.præterea cum sale vsta hæc omnia dentes efficacius abstergent:atque adeo vt non modò flaccidas gingiuas exiccent,sed etiam putrescentia vlcera adiuuent.

De rebus à Π incipientibus.

Paliuri folia & radix,non obscuram adstringendi fa-

E cultatem habent,vt etiam ventrem fluentem cohibeant: digerunt verò adeo vt phymata quoque curent,quæ non admodum inflammata calidáque sint. Cæterùm fructus tantam incidendi vim habet vt & calculos vesicæ confringat,& pectoris pulmonisq; excreationib9 auxilietur.

Pentaphylli radix siccat quidem abundè, sed minimè acris est. quocirca ad multa vtilis est.

Piper nuper germinans longum est, ideóque humidius. fructus verò qui velut omphax est,album est piper, quod est acrius nigro. illud enim est aspectu tanquam

F subassatum & subexiccatum. vtrunque tamen satis valenter calefacit & siccat.

Petroselini semen acre est cum amaritie coniuncta: proinde menstruas purgationes mouet,& vrinas copiosè citat. flatus quoque discutit: valdéque calefacit & siccat.

Peganon,*hoc est ruta*, quæ agrestis est, vehementissimè siccat & calefacit. quæ verò domestica est,vehemēter: eáque est non acris modò,sed etiam amara,atque humores crassos & tenaces incidit attenuátque,& per vrinas ducit: est & tenuium partium,& flatus excutit:quamobrem ad

G inflationes accommodata est,& veneris appetitum cohibet. eadem strenuè digerit atque siccat.

Pix ea quæ sicca est,calefacit abundè & siccat:quæ verò humida est,habet præter hæc nescio quid tenuiū partium,ita vt asthmaticos & purulentos iuuet. Cyathus autē ei9 melli admixtæ ad lingēdū datur. habet præterea vtraque vim quandā abstergendi,& concoquendi,&digerendi. qua sanè ratione leprosos vngues eximit ceræ mista,lichenásque detergit,ac tumores duros & incoctos cataplasmatis indita cōcoquit. liquida tamē est ad oīa valentior.

H Pini cortex vincentē habet facultatē adstringētem, vt impositus intertrigenes pulcherrimè sanet,& potus ventrem cohibeat,& ambusta ad cicatricem perducat.

Piceæ cortex simili modo quo pini cortex, agit, moderatius tamen. In foliis tamen vtriusque & pini & piceæ vis est vulnerum agglutinandorū. Fuligo autem quæ ex

dictis colligitur,ad pilos ſuperciliorum,& ad angulos oculorũ lippientes,eroſos,& lacrymantes,accõmodata eſt.

Platanus frigidioris humidioriſque eſſentiæ eſt.quãobrem eius folia viridia trita & illita inflammationes in genibus iuuant.eius cortex & pilulæ cum adipe ad vlcera ambuſta valent.

Pompholyx,ſi lota fuerit, fermè omnium prima eſt quæ citra morſum ſiccant:vnde ad vlcera carcinode idonea eſt,& item ad alia maligna omnia.

Praſium, *hoc eſt marrubium*, calefacit & ſiccat vehementer,iecur & lienem obſtructione liberat,thoracem pulmonémque expurgat,menſtruas purgationes ciet.illitum verò abſterget & digerit,& per nares arquatos expurgat.denique ad inueteratos aurium dolores facit.

Propolis vehementer calefacit, ac valenter abſterget, abundéque trahit,éſtque valenti ac tenui eſſentia.

Pteleæ,*hoc eſt ulmi*,foliis recentia vulnera glutinãtur, in eiſque abſtergendi & adſtringendi facultas ineſt:& magis in cortice,adeò vt cum aceto lepras etiam ſanet. Eandem vim radices habẽt:proinde earum decocto quidam perfundunt fracturas quibus inducere tophos opus ſit.

Ptereos,*hoc eſt filicis*, radix latos lumbricos interficit, ſi quatuor eius drachmas in melicrato quis bibat. Porro fœtum viuum interficit,mortuum expellit. Similẽ huic obtinet vim fœmina filix.

Pyrethri radix vrentem vim habet, qua dentium refrigeratorũ dolores ſanat. & ante rigores periodorum ex oleo confricatur.ſtupidos quoque & reſolutos adiuuat.

Pyros,*hoc eſt triticum*,foris impoſitum modicè calfacit, non tamen ſiccare aut humectare manifeſtò aptum eſt. habet verò quippiam lentoris, & naturæ obſtruentis. Amylum verò quod ex eo conficitur, frigidius ſicciuſque ipſo redditur.At cataplaſma ex pane cõfectum maiorem digerẽdi vim habet quàm quod ex tritico fit,quippe quũ panis & fermentum & ſalem habeat, fermentúmque facultatis ſit attrahentis digerentiſque.

Pitya,*hoc eſt coagulum*,omne,acris,attenuantis, digerẽtis & ſiccantis facultatis eſt:nam lac in ventre coagulatum diſſoluit. Leporis verò coagulum omnium præſtantiſſimum eſt. id ſanguinem in ventre concretum cum aceto epotum diſſoluit:facítque id efficacius quidem cæteris, ſed non tamen ſolum.

De rebus à P incipientibus.

Radicula vehementer calefacit, & abundè ſiccat.ſemen eſt efficacius planta.in eis vis digerẽdi eſt:itaque ad ſuggillata & alia liuida id genus vtiliter adhibentur.

Rheum mixtæ facultatis eſt:habet enim quidpiam terreſtre quod frigidũ eſt:ſed ei quoque ineſt caliditas quædam cum partium tenuitate coniuncta.conuulſa igitur & rupta,& eos qui niſi recta ceruice ſpirant,adiuuat.liuentia itidem & lichenas ſanat cum aceto illitum,& ſanguinem expuentibus cœliaciſque & dyſentericis prodeſt.

Reſinæ omnes calefaciunt,ſiccant digerúntque, ſed aliæ magis,aliæ minus id faciunt:lentiſſima verò omnib⁹ meritò antepoſita eſt.eam maſtichen nominant:nã prærterquam quòd eſt exiguæ particeps adſtrictionis, adeò vt ſtomachi,ventris & iecoris imbecillitatibus & inflammationibus conueniat, ei etiam ineſt vt ſine mordacitate ſiccet,minimè enim acris eſt & maximè tenuium partiũ. cæteris præſtat terebinthina , eáque magis quàm maſtiche digerit & abſterget,ita vt ſcabies ſanet:& quæ in profundo ſunt,cæteris reſinis magis attrahit.

Roſarum vis eſt aquea,ſubſtantia calida miſta duabus aliis qualitatibus,adſtringenti & amaræ. earum flos etiã magis quàm roſæ,adſtringit:ac proinde vim itidem habet exiccandi.

Rhypos, *id eſt ſordes è ſtatuis* ,digerit & emollit, & incocta phymata digerit. Sordes verò in palæſtris quam πάτον vocant,optimum eſt mamillarum inflammationibus remedium:nam & illarum feruorem igneum reſtinguit,& quod influit,cohibet: & quod ibi continetur,digerit.

De rebus à Σ incipientibus.

Sandaracha vrentis facultatis eſt, ceu arſenicum: ergo meritò fit vt eum facultatibus digerentibus & extergentibus commiſceant.

Satyrium humidum calidúmque temperatura eſt, humiditatémque excrementitiam & flatus participem poſſidet:quocirca ad res venereas incitat.idem quoque eius radix facit.

Selinon,*hoc eſt apium*,calidum adeo eſt vt vrinas & mẽſtruas purgationes cieat.flatus quoque diſcutit : & magis ſemen quàm herba.

Seris temperaturæ eſt frigidæ ſiccæque modicé.

Seſeleos fruct⁹ vſqueadeo calidus eſt vt mouere vrinã copioſè queat. quinetiam partium tenuitate ad comitialem morbum & ad recta ceruice ſpirantes accommodatus eſt.

Seſamum emplaſticam vim & ſimul mollientẽ habet, & modicè calidam.eiuſdem facultatis eſt oleum quod ex eo conficitur:& item decoctum herbæ ipſius.

Sicyos,*hoc eſt cucumis*, qui maturus eſt, tenuioris eſſentiæ eſt:qui talis non eſt,craſſioris. ſunt tamen abſtergentis & incidentis facultatis participes.quamobrem vrinam cient,& corpus ſplendidum reddunt: atque etiam magis ſi quis arefaciat,deinde contuſum per cribrum excutiat, & pro abſtergente puluere vtatur:in eo enim humida frigidáque admodum abundat natura.quanquam ſi ſemen & radix exiccentur,non etiam humidæ naturæ ſunt, ſed iam modicè ſiccãtis. Agreſtis verò cucumeris ſuccus, quẽ etiam elaterium nominant,qui ex fructu,itémque ex radicib⁹ & foliis exprimitur,eſt ad curationes perutilis.Ergo elaterium menſes ciet, & fœtum interimit appoſitũ. prodeſt regio morbo laborantibus in nares cum lacte infuſum. quo etiam modo capitis dolores ſanat. Succus verò radicis & foliorum eſt prædicto imbecillior.Cæterùm eius radix abſtergit,digerit,mollítque. Cortex verò maiorem ſiccandi vim obtinet.

Silphii liquor calidiſsimus eſt.& tamẽ folia,& fructus, & caules,& radix ſtrenuè non calefaciunt,ſed omnia ſunt magis eſſentiæ flatuoſæ, atque ideo concoctu difficilia. foris tamen impoſita ſunt efficaciora : & maximè omniũ liquor in quo vis admodum trahendi ineſt. & ex memorata eius temperie facultatem quandam detrahendi & liquandi habet.

Spongia vſta, acris & digerentis facultatis eſt.hæc bitumine imbuta,& adhuc ardens, vt ſicca reddatur, facit ad ſanguinis eruptiones ex vulnere. ſi bitumen non ſuppetat,pice illinẽda eſt. Spongia verò noua per ſeſe manifeſtè deſiccat.id noſces ſi ea ſola vtaris ad vulnera ex aqua, vel oxycrato, vel vino: perinde enim glutinabit ac medicamenta quæ ſiſtendo ſanguini apta ſunt.

Spondylii fructus,acris & ſecantis facultatis eſt:quocirca ad aſthmata & ad morbum comitialem eſt medicamẽtum accõmodatum.ſed & morbo regio affectis prodeſt. ac radix quoque,in qua ſimilis facultas eſt, ad eadem valet.éſtque præterea vtilis ad callos qui ex fiſtulis oriuntur. ea autem circumraſa imponenda eſt.

Stear,*hoc eſt adeps ſuillus*,eſt ferè omnium aliorum humidiſſimus.quamobrem in actione proximè ad oleum accedit: maiorem tamen vim habet emolliendi & concoquendi quàm oleum. idcirco eum admiſcemus iis cataplaſmatis quæ ad inflammationes valent. Qui verò mordicationes aut in recto inteſtino aut in colo patiuntur,iis potius caprinum quàm ſuillum adipem iniicimus: quippe qui propter craſſitiem facilius concreſcat, ſuillus autẽ inſtar olei defluat.proinde eo potius vtimur ad dyſentericos,& qui crebra deſidendi cupiditate tenentur. Anſerinus verò adeps, ſanies quæ in alto corpore mordicant, ſua tenuitate magis obtundit.eſt etiam ſuillo calidior.in horum medio eſt adeps gallinarum. Nunc verò omnis pinguedinis facultas eſt humectans & calefaciẽs:ſed ſuilla eſt modicè calida.taurinus verò adeps eſt multo calidior & ſiccior.vitulinus verò minus quàm taurin⁹,& hœdinus minus quàm caprinus & hircinus.taurinúſque minus quàm leoninus: hic enim potentius quàm cæterorũ omnium quadrupedum adipes,digerit: nam & calidiſſimus,& tenuiſſimarum eſt partium. Porro omnis adeps quum inueteraſcit, fit ſeipſo calidior, & tenuiorum partium:atque ita maiorem digerendi vim acquirit.

Scandix calefacit ſiccàtque vehemẽter: itaque me

ritò

ritò vrinam ciet,& viſcera liberat obſtructione.

Scilla eſt facultatis admodum incidentis, non tamen
admodum calidæ. melius autem eſt ea aſſata aut elixa v-
ti·quo ſanè modo eius virium vehementia exoluitur.

Scolymi radix calida ſiccáque admodum eſt. copiam
vrinæ fœtentis educit,ſi vino incocta bibatur. hac ratio-
ne fœdos alarum & totius corporis ſanat.

Scordion ex variis facultatib⁹ cõſtat.habet enim quid
piã amari acerbiq; & acris.viſcera igitur expurgat,ſimúl-
que excalefacit,ac mẽſtruas purgationes & vrinas mouet.
cõuulſa quoq; & rupta,& laterum dolores ex obſtructio-
ne & frigore ortos epotum ſanat: magnáque vulnera &
rupta conglutinat:& laterum dolores viride impoſitum
ſanat.ſordida verò purgat,& cicatrice concludit.

Scordon,*hoc eſt allium*,& calefacit & ſiccat vehementiſ-
ſimè, vt etiam hirudines eiiciat, ſic vt nulla alia re ſit
opus.

Smyrna,*hoc eſt myrrha*, de numero eorum eſt quæ abũ-
danter calefaciunt & exiccant: itaque illita vulnerib⁹ ca-
pitis ea glutinat.tollit etiam lumbricos,fœtúmque necat
& eiicit.ineſt ei vis itidem abſtergendi.

Smyrnium,calidum & ſiccum vehemẽter eſt,vrinám-
que & menſtruas purgationes educit.

Stœbes fructus & folia adſtringentem vim morſúſque
expertem habent atque abundè ſiccãt. quamobrem eorũ
decoctum dyſentericis iniicitur, & auribus purulentis: &
vulnera magna cõglutinat.cum vino autem auſtero hæc
facit euidentius:nam valenter deſiccat omnes humidita-
tes quæ præter naturam ſunt.Folia verò viridia illita vim
habent ſanguinem fluentem ſiſtendi: iuuántque illita o-
culorum ſuffuſiones ex ictu obortas.

Styrax calefacit,mollit,concoquit: quamobrem tuſſi-
bus,catarrhis, deſtillationib⁹ raucitatibúſque prodeſt,ac
menſtruas purgationes ſeu potus ſeu admotus elicit.

Syca, *hoc eſt ficus aridæ*,modicè calefaciunt: habéntque
partium tenuitatem quandam.his duabus qualitatibus i-
doneæ ſunt ad duros tumores concoquendos, quos etiã
ſtatim digerunt. Cæterùm ficus caprifici facultatis ſunt
acris ac digerentis: ſic etiam domeſticarum arborũ pri-
mæ ficus quas groſſos nominant.

Schinos,*hoc eſt lentiſcus*,ex aquea eſſentia leuiter calida,
& terrea frigida non multa, compoſitus eſt. ſiccat igitur
abundé.in differentia verò caloris & frigoris eſt quodã-
modo medius. ſimilem porrò habet in omnibus eius par
tibus adſtrictionẽ. Si verò ſuccũ ex viridibus eius foliis
exprimas,ſimilem is quoque temperaturã habebit. quã-
obrẽ epotus dyſentericas cœliacáſque affectiones ſanat:
& ad ſputa ſanguinis, & ſanguinis fluores ex vtero, & ad
ſedem vuluámque procidentem eſt accommodatus.

Schinου anthos,*hoc eſt ſchini flos*,modicè calefacit,& mo
deratius adſtringit. nec planè à tenuitatis natura ſeiun-
ctus eſt.proinde lotium ciet, menſtruáſque purgationes
educit. quinetiam inflammationes eas iuuat quibus ie-
cur,venter & ſtomachus obſidentur.

De rebus à T incipientibus.

Terebinthi cortex & folia & fructus,adſtringens quid
obtinent, ſed & abundè calefaciunt: humidi verò ad-
huc, ſiccant mediocriter: aridi verò, abundè, & magis
etiam fructus:ideóque vrinam ciet,& lienibus prodeſt.

Teutlon,*hoc eſt beta*,nitroſæ cuiuſdam facultatis eſt par
ticeps.proinde abſterget,digerit,& per nares purgat. Co-
cta verò nitroſam vim deponit, fitq; eius facultatis quæ
inflammationibus aduerſatur,leuitérque digerit: Sed ad
detergendum & ad digerendum validior eſt alba: nam
nigra neſcio quid adſtrictionis adiunctum habet, ídque
in radice magis quàm in aliis partibus.

Telis,*hoc eſt fœnumgræcum*, abundè calefacit, & modicè
ſiccat:quamobrem inflammationes feruentes irritat:mi-
nus verò calidas & magis duras digerit.

Tithymali omnes vincentem habent acrem calidám-
que facultatem.ineſt verò eis etiam amarities.liquor au-
tem eſt validiſſimus,deinde fructus & folia. Sed dictarũ
quoque facultatum radix eſt particeps,non æquè tamen.
Ipſa autem aceto decocta dentium dolores ſanat, maxi-
mè verò eos qui dentibus eroſis contingunt. liquor verò

A inunctus pilos tollit:quia verò vehemens eſt,ideo oleo cõ
miſcetur:ſique id aſſiduè fiat,radices pilorum aduſtæ pe-
nitus interibunt,corpúſque ipſum glabrũ reddetur.eadẽ
facultate verrucas,myrmecia,vngues oculorũ & thymos
auferunt,impetiginéſque & ſcabies detergunt.

Titanus,*hoc eſt calx*,viua quidem vrit vehemẽter, adeò
vt cruſtam inducat: extincta verò, ſtatim cruſtam quidẽ
& ipſa facit,ſed poſt vnum aut alterum diem: ſi verò ſpa-
tio temporis reſtincta fuerit,id non omnino faciet: cale-
faciet tamen carnémque eliquabit.ſi lauetur, morſum in
B aqua deponit: & facit id quod *κονίαν*, *hoc eſt lixiuium*, vo-
cant. ſiccat autem hæc ſine morſu. ſique bis aut ter, aut
ſæpius lota fuerit,morſus omnino expers efficitur,ac ſtre
nuè citra morſum ſiccat.

Tragacantha ſimilem gummi vim obtinet emplaſti-
cam,& acrimoniam obtundentem,& pariter atque illud
deſiccat.

Tribolus in terreſtri ſuperat,adſtringens & ſiccans: in
aquatili verò,aqueum.ambo autem ortui inflammatio-
num,& omnino influxibus omnibus aduerſantur.Terre-
C ni verò fructus tenuium partium eſt, ideóque epotus lapi
des qui ſunt in renibus,frangit.

Trychnon, *hoc eſt ſolanum*, eſculentum, quódque in
hortis naſcitur, omnes norunt,eóque omnes vtuntur ad
ea quæ refrigeranda ſunt atque adſtringentia.

De rebus ab Υ incipientibus.

Hydropiper calefacit quidem,ſed non æquè ac piper.
& tamẽ herba adhuc vireſcens vnà cum fructu illita,ſug-
gillat & tumores induratos digerit.

Hyoſcyamus, *hoc eſt altercum*, ad curationes valet, cu-
D ius fructus & flos candidus eſt: vehementer enim refri-
gerat.

Hyſſopum calefacit & ſiccat vehementer; éſtque te-
nuium partium.

De rebus à Φ incipientibus.

Phaci,*hoc eſt lentes*,aſtringunt,non tamẽ valenter. in ca
lore & frigore medium locum tenent. abundè verò ſic-
cant, atque ipſarum quidem corpus ſiccat, cohibétque al
uum, & decoctum prouocat.

Phacos, *id eſt lens*, quæ paluſtris dicitur, humidæ eſt a-
E bundè,frigidǽque naturæ.

Phœnix,palmarum fructus,præſertim dulcis,non exi-
guæ caliditatis eſt particeps. cæterùm non ſolùm foris
impoſitus roborat, ſiccat, contrahit, ſtipat & denſat, ſed
etiam vt cibus aſſumptus.

Phycos, *hoc eſt alga*,humens adhuc & viridis ex mari
ſumpta abundè refrigerat,& modicè adſtringit.

De rebus à X incipientibus.

Chalbane, *hoc eſt galbanum*, facultatis eſt emollientis
& digerentis, abundéque ſiccantis, & vehementer cale-
F facientis.

De iis quæ à Ψ incipiunt.

Pſimmythium, *hoc eſt ceruſſa*, emplaſticam vim & re-
frigerantem habet. Phycos autem conſeruans ceruſſæ fri
giditatem,aſſumpſit partim tenuitatem.

De iis quæ ab Ω incipiunt.

Ωon oui,album & tenue, quo etiam ad oculos vti-
mur,eſt medicamentum morſus omnino expers.Ouis re
cèns natis vtendum eſt.ouum temperatura eſt paulo fri-
gidius quàm vera temperies.itaque eo non ſolùm ad ocu
G los vtendũ eſt,ſed etiam ad alia omnia quæ medicamẽta
poſtulant,quæ nihil penitus mordeant:qualia ſunt omnia
ani & pudendorum vlcera maligna.Porrò vitellus ouorũ
aut elixatorum aut aſſatorũ morſu vacat.Crudo verò ouo
toto vtimur admiſto roſaceo ad palpebrarum, aurium &
mamillarũ inflãmationes,quæ vel ex ictu vel ex alia qua-
uis cauſa euenerint: aut in neruoſis corporibus ſint, vt in
cubito,vt in tendinibus digitorum, vt in articulis, ídque
in pedibus & manibus.Iam verò ad rupta ouum crudum
protinus impoſitũ vtile eſt. ſiue molli lana ſolùm eius al-
H bum excipias,ſiue etiã cum vitello cõmiſcens applices:nã
& mediocriter refrigerat & citra morſum deſiccat.

De iis quæ media ſunt inter calefacientia &
refrigerantia, Cap. II.

MEdia autem inter ea quæ calefaciunt, quæque refri- A gerant, sunt hæc: adiantum, asparagus, myacanthinus, muscus, qui etiam splanchnon dicitur, glycyrhizæ succus, oleum dulcissimum, præsertim ex oliuis drupis factum: cera, faba, pinei nuclei esculenta pars, aqua macerata: lycium, lotus siue trifolium, citri cortex, filicis radix, lentiscus, lens, terra Chia, Cadmia, lithargyrus.

De iis quæ calefaciunt, Cap. III.

CAlefaciunt autem hæc. Viticis folia & semen modicè calefaciunt, vrticæ fructus & folia, amygdalæ dul- B ces, anagallis vtraque, aloe, anthemis, quæ etiam chamæmelum dicitur, aphace, absinthium cuius succus calidior est, rubi fructus maturus, pæoniæ radix, oleæ bacca matura, fermentū, brassica, olus, lini semen, folia fœniculi, spica nardi, Celticáque est imbecillior, mustum, eruum, triticum foris admotum, resinæ omnes, piceæ arboris magis quàm terebinthina, & hac magis etiā strobilina. mediæ inter has sunt pinea & abiegna: at cyparissina est etiā acris facultatis. sesamū, schinu anthos, palmulæ fructus & magis etiā dulcis. vitis albæ (quæ bryonia dicitur) radix. C spinæ albæ radix, aristolochia, asphodeli radices, & earū combustarū cinis, magis: daucus qui pastinaci quoque nomine gaudet, chamædaphne, dracōtii radix magis quàm ari, oleum dulce vetus, helenii herbæ radix, cicer, serpyllum, viscum, lybisticū, ferulæ semen, sagapenum, satyriū, apium, sinon, styrax, carnes viperarū, adeps, pinguedines, saliua. Abundè verò calefaciunt, pulegium, lauri folia, & potius etiam baccæ: minus verò cortex radicis. dictānum æquè ac pulegium, elelisphacum, erysimū, lanæ vstæ, zinziber, cardamomum, liquor, & omniū maximè Cyrenai- D cus: silphium, pili cōbusti, sal & qui laxus est magis quàm alius, sanguis, fel, amurca, anethum, minus verò quod viride est: artemisia vtraque, balsamum, elaphoboscum, crocus, thus, Chia mastiche, mel, vinū, pix, polium quod minimum est, melissophyllum, marrubium, propolis, cucumeris agrestis succus quem elateriū vocant, sandix, scilla, scolymi radix, myrrha, terebinthi cortex, folia & fructus, fœnumgræcum, chamæleontis vtriusque radix, chamæpitys, ocimum quod vehementer calefacit, & item E abrotonum, & magis etiam vstum: lolium, ægyri flores, & resina, acorum, amomum, amaracus, ami, anethū vstum, anisi semen, iuniperus, & eius fructus, asari radix, sabina, elleborus vterque, epithymum, calamintha, menta, thymum, cannæ vallaris cortex combustus, caroum, casia, cedrus vtraque, cnici semen, conyza maior & minor: nam quæ grauius olet, ea est imbecillior. cyminum, thuris fuligo, fœniculum, melanthium, meω radices, ruta domestica, rhododaphne, vinum satis vetustum, origani omne genus, opopanax, petroselinum, radicula, sampsuchus, smyrnium, trifolium quod alii asphaltion vocant: hysso- F pum, galbanum, chamædrys. Vehementissimè autem calefaciunt hæc: adarce, euphorbium, thapsia, cedriæ oleū, costus, cepa, sinapis, ruta syluestris, allium, struthii radix, tithymalorum liquor, sed minus calefacit eorum fructus, & item folia: sed & quæcunque adurendi vim habet, ea calefaciunt.

De iis quæ refrigerant, Cap. IIII.

MOdicè refrigerant graminis radices & herba, alsine citra adstrictionē, pira cataplasmatis modo imposita, atriplex, sine adstrictione, acacia nō lota, balaustiū, G rubi folia & germina, & fructus immaturus, & item flos, auena, muscus marinus, acini, glaucium, glycyrhyzæ succus, oleæ germina & baccæ immaturæ, & flos, oleū omotribes, helxine quæ & perdicium appellatur, panicum illitum, lactuca, violæ folia, & succi, & cortices, dulcibus exceptis: eiusmodi enim aquea, sūt intemperata, persicæ fructus, platanus, citrii caro, amylum quod ex tritico fit, rhānus, rosaceū, sordes ex palæstra, seris, triboli ambo, palmæ ramorū succus, cerebrū & succ⁹ qui ex eo fit, terra Samia, Cimolia, lapis hæmatites, naxiæ cotis scobs, plūbago, plū- H bum ignē nō expertū & itē cōbustum, cerussa, sandix, caseus tener & recens cōcretus. Abundè autē refrigerāt acacia lota, plātago eiúsque fructus, blitū, galla immatura, cucurbita, poma, armeniacæ fructus, fungi, acerbæ vuæ succus, rhus, cucumis, pepo, solanum hortense, lenticula palustris, alga viridis, quæ humēs etiamnum è mari sit euulsa, psyllii semē. Vehemēter autē refrigerāt hæc, semperuiuū vtrunque, portulaca, & ipsa & eius succus, mandragora, citrii pars acida quæ semen conuestit, altercum cuius semē & flos candidus sit. At vehementissimè refrigerant cicutæ, papauera omnia, & eorum liquores.

De rebus exiccantibus, Cap. V.

MOdicè autem siccāt, graminis radices, adiantū, semperuiua ambo, ægiri flores & resina, spinæ albæ radix, sambucus & ebulus, vitis albæ & bryoniæ radix, aparine, pira cataplasmatis more illita, magis verò syluestria quæ achrades nominantur: anthemis quæ etiam chamæmelum dicitur, arum, artemisia vtraque, hordeum magis quàm farina fabarum quæ ex fabis facta sit, è quibus cortex fuerit detractus. polenta verò ex hordeo magis quàm ipsum hordeum, crocus, thus, fœniculum, vinū quod mustum sit, asparagus, myacanthinus, aspalathus, bulbus illitus, panicū cui etiā melinæ nomen est, si illinatur: isatis, gummi, brassica, si edatur siue foris imponatur: lilii folia & radix, filix fœmina, amylū ex tritico, resinæ omnes, hypericon, lithargyrus, testa, & magis testa clibanorū: coagulum, sordes, adeps taurinus magis quàm cæterorū animalium, ouorū assatorū vitelli, seridis omnia genera, cucumeris maturi semina & radices arefactæ, fœnumgræcum. Abundè verò siccant viticis folia & semen, sanguis, amaracus, aspalathum, amurca, anethum, plantago eiúsq; semen, balsamum, acini, elaphoboscum, milium, aristolochia, & magis rotunda: hastulæ regiæ radix, & potius eius cinis: aphace magis quàm lens, thuris cortex, lycium, fœniculi foliū, meω radices, nardi spica, nardus Gallica, vinum, eruum, opopanax, pix, radicula, cardui radix, myrrha, lentiscus, terebinthi cortex, folia & fructus, & præcipuè quum aruerint. alga viridis adhuc & humens è mari desumpta, galbanum. Vehemēter verò siccāt, abrotonū, & magis etiam vstum, acacia, acorus, aloe, ami, anethum vstum, anisum, iuniperus, asari radix, & magis etiam combustæ cinis: absinthium, sabina, balaustium. rubi fructus immaturus atque arefactus magis hoc facit: simili quoque modo eorum flos, pæoniæ radices, lauri folia, & magis baccæ: minus verò cortex radicis. quercus partes omnes, & magis fagi: & pruni: elleborus vterque, epithymum, thymum, salicis corticis cinis, nepeta, arūdinis vallaris cortex vstus, caroū, casia, cedrus vtraque, conyza maior & minor. nam quæ grauiorem odorē exhalat, quæq; humidis in locis prouenit, imbecillior est. spinæ albæ radix, thuris fuligo, melanthium, citrii pars acida quæ sub semine est, vinum peruetustum, acetum, quū acre fit, nymphææ radix, quæ verò radicem habet cādidam ea est vehemētior. origani omne genus, papyrus combusta, minus tamen quàm cinis chartarū, pentaphylli radix, & liquor etiam magis: ruta domestica, polium minus, melissophyllū, marrubiū, rhus, sampsuchus, stœbes fructus, & folia, trifolium, siue asphaltiō, hyssopū, chamædrys, chamæleontis vtriusque radix, chamæpitys, sal, nitrum, gypsum, & vstum magis, omnes cadmiæ, & omnia metallica & lapidea. scoria omnis: quæ verò ferri est, maximè. stercus omne: anserum verò & accipitrum inutile est, propter acrimoniam, & item aquilarum. carnes viperarum, caro cochlearum, capita mænularū sale conditarum combusta, cornu ceruinum & caprillū cōbustum, coriū vetus veteramentorum vstum, ostreorum & purpurarū testa combusta, sepiæ testa, lanæ vstæ, cinis cancrorum, garus, salsugo piscium sale conditorum. Vehementissimè autem siccant hæc: oleum cedrinum. lixiuium verò omnium maximè exiccat & abstergit, quod ex ficulno cinere & tithymalorum fit, ferèq; adurentis est facultatis. brassicæ caules vsti valenter siccant, vt iam etiam adurentis facultatis sint participes, sinapis, ruta syluestris, allium.

De iis quæ citra morsum siccant, Cap. VI.

SIccant autē citra morsum hæc: vrticæ semen & folia, aloe, amurca, & magis ea quæ decocta est: vtraque anagallis, plātago, auena, quæ etiā illita digerit: oleum dulce, quod si lotū ad proportionē sit, minimè omniū erit mordax: fermentū, quod etiā trahit ex alto digeritque: lupin⁹ amarus eiúsq; farina, in qua vis est itidē digerēdi: cauda equina

equina validè, isatis validè: salicis folia & flos, cum adstrictione quadam. sunt qui ex eis succum exprimant, ac medicamentum morsu vacans, ad multa vtile conseruēt. nil enim ad plures vsus accommodatius est quàm medicamentum morsus expers, exiccans & adstringens leuiter. nucis membrana arida combusta habet etiam partium tenuitatem: nuces, Ponticæ nuces simili facultate sunt præditæ, participésque sunt frigidæ essentiæ: milium, centaurium minus, valde: & item eius succus. cerasi arboris gummi, lilii folia & radix & oleum quod ex eo conficitur, faba foris imposita, cyparissi folia, germina, & globi noui & teneri, cyperi radices, strobili esculenta pars aqua macerata, nymphææ radix, defrutum, pentaphylli radix, tragacantha lota: nam lotio ei ad hoc adiumento est, siquidem redditur efficacior. Lemnia, cadmiæ lotæ, pompholyx assiduè lota, calx extincta & lota strenuè: oui albū & putamen omnino morsu vacat: similem quoque vim habet eius vitellus, sed assatus minus mitigat.

De rebus humectantibus, Cap. VII.

MOdicè humectat alsine, buglossum, glycyrrhizæ succus, lactuca, violæ folia, persicæ arboris fructus, fungi. rosaceum verò magis quàm ipsum oleum. Abundè verò humectat portulaca, & ipsa & eius succus: itémque atriplex, blitum, cucurbita, mali Armeniacæ fructus, cucumis, pepon, lenticula palustris.

De rebus aqueam humiditatem habentibus, Cap. VIII.

HAbent autem aqueam humiditatem, acacia, alsine, portulaca, plantago, atriplex, rubi folia, blitum, muscus marinus, glaucium, lactuca, viscum, violæ folia, cucurbita, vmbilicus Veneris, cicuta, leuce arbor, malua domestica, meconium, mala præcocia, fungi, platanus, cucumis esculentus, totus lentiscus, tribulus, lenticula palustris, psyllii semen, plumbum.

Quæ sint media inter siccantia & humectantia, Cap. IX.

MEdia inter ea quæ siccant atque humectant, sunt graminis radices illitæ, oleum dulcissimum, & quod potissimùm ex oliuis drupis factum fuerit.

De roborantibus, Cap. X.

COrroborant autem, casia, galla immatura, stœchas quæ & viscera omnia & vniuersam animantis habitudinem roborat: palmularum fructus foris impositus, & intrò assumptus, & absinthium.

De concoquentibus, Cap. XI.

COncoquunt hæc, amomum magis quàm acorum, & asari radix, vua passa domestica, cera, ladanū, gluten quo ad libros agglutinādos vtuntur, crocus, thus, pix, Ægyptia mastiche, rosaceum oleum, myrrha, styrax, galbanum, alica, butyrum, œsypus, adeps suillus magis quàm oleum.

De rebus suppurantibus, Cap. XII.

EX iis quæ perfunduntur, vtilissima est ad pus gignendum aqua tēperata, aut hydrelæum: Ex iis verò quæ irrorantur, oleum temperatum: itémque quæ illinuntur, vt quod ex triticea farina & hydrelæo constat, & panis: hæcque rite & moderatè coquenda sunt: nam quod plurimùm coctum fuerit, eis inflammationibus conuenit quæ ægrè maturantur: quod verò minus, iis quæ valde calidæ feruentésque sunt. & quod plus olei acceperit, iis conueniet qui difficillius concoquuntur: quod verò minus, aptū erit feruentibus. Et cataplasma ex pane accommodatum est inflammationibus quæ vix maturantur: in eo enim & sal & fermētū est. At panis ex triticea farina calidioribus apt⁹ est. ex ipsa præterea triticea farina ac pane erit aptior ad pus gignendum qui purus fuerit. Præterea quæ medicamenta inflammatis vlceribus adhibentur, ea ad pus faciendū valent, qualia sunt anserinus vitulinúsque adeps, butyrum, thus, pix, & resinæ eliquatæ, nimirum cum oleo quodam. Atque hoc quidem loco ad feruentes inflammationes ex rosaceo sunt eliquādæ: ad alias verò ex aliquo calefacienti, quale est vetus & Sicyonium.

De rebus emollientibus, Cap. XIII.

INter emollientia medicamenta sunt adeps caprillus & gallinaceus, sed hic imbecillius & modicas durities emollit. Validior gallinaceo est anserin⁹, & caprino hircinus. sed & taurinus validus est, sed minus hircino. Magis quàm hi digerit atq; emollit leonis & pardi adeps, & hyænæ. quinetiam abundè emollit ceruina medulla, post hāc magis vitulina: eáque præstantior est quæ ex ossib⁹ quàm quæ ex spina excipitur. Huius quoque generis est, sed valentius emollit thymiama: ac magis quod pingue nouúmque est. Itémque styrax, galbanum, & bdellium Scythicū, quod est etiam nigrius & magis resinosum. Ex prædictis anteponenda sunt ea quæ recentia sunt: nam quæ inueterarunt, fiunt acriora sicciorâque. Cæterùm emolliētia debent esse salis expertia, quum sal vehementer exiccet. Iam & oleum Sicyonium ex horum est genere, & item liliaceum, & quod est ex oliuis dulcissimum, præsertim quod fit ex baccis drupis. Ad hoc valent etiam hæc, anthemis siue chamæmelum, althæa, cucumeris agrestis radix in oleo decocta, agrestis maluæ folia cruda & cocta. quæ verò anadendromalache nominatur, validius, & earum semē itidem valentius. libanotides tres, Chia mastiche, terebinthina, & magis Colophonia quæ Chiæ est persimilis, opopanax, sordes ex statuis, sordes ex palæstra, strigmentum balneorum, & butyrum.

De rebus aperientibus purgantibúsque meatus, Cap. XIIII.

OBstructione liberant purgántque meatus corporis hæc: agaricum, acalephes semē, amygdalæ amaræ, eiúsque arbor, radices ari, pulegium, dracunculus, daucus qui pastinacæ nomen habet, gentianæ radix valde: elenii radix, erysimi semē, cicer, eupatorium herba sine insigni caliditate: caricæ pingues, thymum, nepeta, prunorum gūmi, leucacanthæ radix, tres libanotides omnes, melāthiū, oxyacanthæ fructus, ruta, peucedani liquor & radix, stœchas, chamædrys, chamæpitys, & cætera omnia quæ vincentem in se qualitatem amaram habent: nam & nitrū, & aphronitrum, & salis spuma, & oliuæ, & item alia quæcunque cum esculentis poculentísque sumuntur, eiusdē sunt facultatis. statim enim vis eis indita est attenuandi crassos glutinosósque humores, adeò vt nulla inuenire medicamenta queas, quibus accommodatius pituitosos viscosósque humores, & pus in thorace pulmonéque incîdas atque attenues, & denique educas. iisdem quoque vis inest iecoris obstructiones & mediocres lienis expurgandi: nā validiores vehementiora medicamenta postulant, qualis est cortex radicum capparis, & similia.

De rebus abstergentibus, Cap. XV.

VAlent ad abstergendum & ea quæ meatus obstructione impediunt, crassósque humores incîdunt, & ea quæ deinceps numerabuntur, vt caprinum stercus, vstum & nō vstū, testa omnium eorum quæ testa operta sunt, & sepiarum, erinacei vtriusque cinis, serum lactis, mel, vitis agrestis racemi: domesticæ verò minus. vitis albæ (quæ & bryonia) radices, amygdalæ esculentæ & earum arbor, vtraque anagallis abundè: anemonæ omnes, aristolochia longa, plantaginis folia, ac magis arida, arum, asparagus, corruda, vua passa syluestris, radix hastulæ regiæ, semen atriplicis, absinthii succus, bulbus illitus, vtrunque veratrum, helxine siue perdicium, salicis fruct⁹, arundinis vallaris radix & folia, abūdè, citra acrimoniā: itémq; folia & cortex combustus, modicè: cētaurium minus, eiúsque succus: hordeum, modicè: lilii folia & radix læuigata, mediocriter: fabæ caro, modicè: lichen in petris nascens, lycii totus frutex, leuce arbor, lotus seu trifolium, meum, vtriúsque nymphææ radix, pix, platani cortex & radix, magis ptisana, terebinthina plusquam mastiche, sagapenum modicè: cucumis maturus, magis verò quàm caro, semen & radix arefacta: cucumeris agrestis radix, myrrha, struthii radix, beta, tithymali, & magis eorum liquor quàm planta, phu, chamædrys, alcyonia omnis generis, armeniacum, terra Selinusia, Chia, & Samia, mediocriter: & Cretica: ærugo cum multo cerato mista citra morsum absterget: Cadmia, pumex, ignem expertus & non expertus, lithargyrus modicè: testa, & magis clibanorum: cornu ceruinum & caprinum combustum.

De rebus vrinam cientibus,
Cap. XVI.

VRrinam verò mouent hæc:apium,petroſelinum,fœ-
niculum,daucus,ſmyrnii & aniſi ſemen,ami,aſarum,
acorus,aſparagus regius,paluſtris,oxymyrſinus, & oxyacã
thinus,bdellium Arabicum,bryonia,chamædaphne, ci-
cer,& magis arietinum,ſerpyllum,thymũ,carous, & eius
etiam ſemẽ,caucalis,coſt⁹,vmbilici Veneris folia,vnà cũ
radice in cibo ſumpta,cuminum,cyperi radix, nardi ſpi-
ca,gallica nardus,polium,ruta,ſeſeli,cucumis qui eſculen
B tus eſt,melopepo,ſinon, ſcandix,ſcordium,paſtinaca,præ
ſertim verò eius ſemẽ. ſchini flos,terebinthi fructus, tri-
folium quod etiam aſphaltion nominãt.hyperici fructus
totus,phu,chamædrys,chamæpitys, abſinthiũ,idque ma
ximè expurgat bilioſa quæ in venis inſunt. Sabina verò
ſanguinem per vrinas euacuat.erythrodani radix vrinas
craſſas copioſáſque & cruentas quandoque ciet.Fumus v-
rinas multas bilioſáſque promouet. Eruum largius ſum-
ptum ſanguinem per vrinas ducit. Cardui radix vrinæ
C graueolentis agit copiam,ſiquis ex vino decoctam bibat:
ideóque fœdos axillarum & totius corporis odores e-
mendat, eiuſmodi ſuccum expurgans. vinum tenue & a-
queum,& dilutum vinaceorum, quod fæcis nomine ap-
pellant.

De rebus thoracem pulmonéſque expurgantibus, Cap. XVII.

QVæcunque vim habent obſtructione liberandi, de
quibus antè diximus,huc faciunt: itémque tota nux
pinea viridis,pitiydes,butyrum, caſtoreum ad carbones
D ſuffitum & per inſpirationem attractum. maximè enim
humidas frigidáſque affectiones quæ in pulmone & ce-
rebro conſiſtunt,iuuat.ſpica verò nardi fluxiones capitis
atque thoracis exiccat.

De iis quæ renes purgant,
Cap. XVIII.

OMnia quæ diximus valere ad incidendum,ſunt hu-
iuſmodi: præterea verò etiam plantaginis radices
foliáque, ac magis ſemen: aſparagus, myacanthinus, &
præcipuè radices & ſemen,pæoniæ radix, cicer, & amy-
gdalæ.

De iis quæ cutem rarefaciunt,
Cap. XIX.

E CVtim verò raram faciunt, chamæmelum, althæa:o-
leúmque quod ex eaconficitur, non minus hoc præ-
ſtat:ſed ex erratico cucumere oleum fit ad hoc valens.
Quinetiam vetus oleũ eſt generis eiuſdem:itémque abro
tonum vſtum.

De iis quæ ora vaſorum aperiunt,
Cap. XX.

F CYclaminus,anemonæ omnes,allium,cepa, fel tauri-
num,irini & amaricini ſubſidẽtia:quæ etiam hæmor
rhoidas aperiunt.

De iis quæ cutim condenſant,
Cap. XXI.

COndenſant verò cutim,aqua frigida,ſemperuiua,por-
tulaca,tribuli virides,pſyllium,lēticula paluſtris(her-
bas enim hoc loco intelligo) quibus ſi modicè quiſpiam
veſcatur,id conſequetur vt cutim condenſent: ſi verò li-
A beralius, non ſolùm condenſabunt ſed torporem etiam
afferent.at ſi plurimùm quis earum ſumat,non modò tor
porem ſed necem quoque inducent.

De iis quæ attrahentem vim habent,
Cap. XXII.

FAcultatis attrahentis ſunt anemonæ omnes, vtraque
anagallis,dictamnum,cicer,thapſia violentè, cyclami
nus,propolis validè, fermentum,ſtercus omne:at colum-
binum abundè trahit. ſagapenum, liquor Cyrenaicus &
B Medicus, ſilphii liquor, & radix ſparti quo vites ligant,
itémque fructus & ſuccus ramorum generoſé.terebinthi-
na magis quàm aliæ reſinæ.ſulfur quoque nepeta illita tra
hit,& item coſtus in liuorem redactus cùm oleo ſuccos
ex alto trahit. viſcum validè attrahit,idque non tenues ſo-
lùm humiditates ſed etiam craſſiores,eáſque diffundit ac
digerit.

De iis quæ per halitum digerunt,
Cap. XXIII.

C DIgerũt autem per halitũ hæc,abrotonum, agaricum,
adiãtũ,vrticæ ſemẽ foliáq; admodũ, ſambucus atq;
ebulus, ammi, anthemis ſiue chamæmelũ,aniſi ſemẽ,ari
ſtolochiæ radix, & rotũdæ magis:aſphodeli radix,eiúſq;
magis cinis: atriplex leuiter: bulbus,buphthalmus magis
quàm anthemis,herba Sabina cuius nõnulli pro cinnamo
moduplũadhibẽt,muſcus qui etiãſplãchnõ vocatur:ibiſc⁹
vel althæa.Eſt etiam huius generis malua agreſtis, eiúſq;
radix & ſemen eodem modo eſt efficax:oleum dulce:ve-
tus oleũ ex lichno,helxine,thapſia,arundinis vallaris cor
D tex vſtus, abundé:caſia,lilii folia & radix trita, & oleum
quod ex eis conficitur,cytiſi folia, ladanum, lapſane illi-
ta, lapathum modicè,libanotides tres, mercurialis,Chia
maſtiche,ſed Ægyptia magis:mel,perſicæ arboris germi-
na & folia, citrii ſemen & folia,rhododaphne illita, pri-
ma ficus,opobalſamum,citra manifeſtum calorem:liquor
Cyrenaicus vehementiſſimé:paliuri folia & radix, opopa
nax,ruta,pix,meliſſophyllon, marrubium cataplaſmatis
modo impoſitũ,cataplaſma ex pane magis quàm quod
ex tritico conficitur, fermẽtum, radicula eiúſque ſemen,
terebinthina magis quàm quæ maſtiche nominatur: &
E hac etiam magis tædina:oleum roſaceũ, ſordes è ſtatuis,
lutũ ex palæſtra, ſampſuchus, cucumeris erratici radix,&
elaterium,myrrha,ex caricis quæ pinguiores ſunt, capri-
ficorum ficus,fici domeſticæ prima ficus, beta citra calo-
rem:ſed alba valentius id facit.galbanum, ocimum, quũ
illinitur:ſal combuſtus magis quàm qui ignem expertus
non eſt:& hoc etiam magis flos ſalis ſpumáq;,nitrum, a-
phronitrum,alcyonia omnia:terra Samia,quæ ſi illota ſit,
modicè diſcutit:ærugo,caſeus ex acido lacte,modicé:bu-
F tyrum,modicé:omne coagulum,omnis fimus, hyſſopũ,
modicé:carnes viperarum valenter, quæ etiam excremẽ-
ta ad cutim euocantes, pediculorum copiam gignunt in
iis in quibus mali ſucci redundant in corpore.adeps leo-
nis magis.quàm aliorum omnium quadrupedum: tauro-
rum verò minus:at ſuillus citra morſum, minus verò vi-
tulinus:inueteratus verò magis quàm prius: oſſa combu-
ſta,abundé:lanæ vſtæ:& denique erinaceorum combuſto
rum cinis.

ORIBASII DE MORB. CVRAT. AD EVNAPIVM, liber tertius.

HActenus primus noſtræ doctrinæ expoſitus eſt modus:nunc alterum aggreſſi, faciles expeditáſque curationes earum affectionum exequemur quæ præter naturam ſunt,& item acutiſſimorum morborum,in quibus non tutum eſt medicum morari,& denique eorum qui facilè tractari , & corrigi ſine artificis opera poſſe videantur.

De morbis publicis, Cap. I.

PVblicos communéſque morbos vocant , qui vno & eodem tempore multis accidunt : quorum vt origo, ſic etiam communis eſt cauſa, vt aquæ vitiatæ potio , nimiæ ærumnæ,conſueti labores omiſſi,inediæ , expletiones,quum fames vagatur, aut quum ſumma eſt rerum omnium abundantia. Regionis quoque natura communes ſæpenumero morbos inuexit : quippe quæ interdum paluſtris eſt:interdum barathrum habet propinquū,qudo ſæuum pernicioſúmq; halitū exhalat. atque hæc quidem aſſiduè contingere conſueuerunt . At aër qui nos ambit, qui tum calidior,tum frigidior,tum ſiccior , tum humidior quàm eſt,efficitur, naturas noſtras aſſiduè commutat.nā nequein alias cauſas omnes ſimulincidimus,neque in eis totos dies verſamur , verùm aër nos circunſtans & omnibus eſt foris circunfuſus,& intro per inſpirationem attrahitur. Ex quo neceſſe eſt pro aëris naturæ immutationibus animantiū quoque corpora cõmutari.quod qui cognorit,is nō modò qui morbi in quaque cõſtitutione ſint futuri præſagiet,ſed etiam inſtituta victus ratione immoderati circunflui aëris temperaturæ contraria,ne fiāt prohibebit.Corpora igitur quæ iam morbo alicui ex propria intemperie ſunt vicina,ea à ſimili aëris temperatura deprehenduntur : quæ verò temperaturam aëri contrariam habent,ea præterquam quòd ab aëre non læduntur, fiunt etiam meliora, quum temperiei immoderationem contraria corrigat immoderatio.Hoc qui norit,is valetudinem tuebitur,contraria corporibus inducens , partim refrigerationibus vtens,ſi ita ſors ferat,partim calefactionibus:vel aquæ perfuſionibus refrigerans,& ocio , & alimenti penuria,& potu largiore:operimento autem calefaciens,& alimento liberaliore,& potu parciore . Si item pyram quis incendat,is non parum aërem qui hactenus humidus fuerat,ad calidum ſiccúmque poterit permutare,vt Acronem Agrigentinum feciſſe commemorāt.

De febrium ephemerarum curatione, Cap. II.

MAior pars eorum qui febri corripiuntur , præſentia medici indigent:& tamen ſunt qui etiam ſine medico ſalutem conſequi poſſunt . Qui igitur ex laſſitudine in febrem inciderunt,oleo copioſo molliter perfricandi ſunt & lauandi:qui verò ex ſiccitate,minus quidem fricādi,ſed lauandi ſæpius:qui ex curis,mœroribus & vigiliis, rarius lauandi,ſed liberaliore oleo & tepido,cui nulla inſit adſtrictio,non diu fricandi:qui ex vſtione,ii ab initio refrigerantibus curandi ſunt,& plus lauandi , non tamen ex multo oleo neque diutius ſunt fricandi . Refrigerans autem eſto roſaceum & omphacinum ſalis expers:hæc enim poſita vel in aqua gelida, vel niue circundata,refrigerant.Cæterùm caput ea parte qua ſinciput eſt, refrigerantibus perfundendum eſt , vt oleum frigidum ex alto per lanam effundatur . quum hæc ad declinationē vſque facta fuerint,ægrotus ad balneū deducetur.Sed & qui ex perfrictione febricitarit,in declinatione lauabitur:ſi verò defluxio ſubſequatur , refrigerandi quidem ſunt ; ſed non tamen lauandi priuſquam fiat concoctio . At qui ex vſtione febricitant,etiamſi defluxio adſit,lauandi.A balneo amborum capita iiſdem madefacienda ſunt , atque eorum qui ex calore,refrigerantibus:qui verò ex frigore, calefacientibus.Sunto autem moderata quæ calefaciant, quale eſt irinum & nardinum vnguentum:iiſque poſt balneum in declinatione vtendum erit . Quibus verò meatuum conſtipatio febrim attulit, iis balneum dulcium a-

A quarū,frictiones,exercitationes rarefaciētes,& victus ratio dulcibus ſuccis gignendis idonea,conueniunt: contra verò eoſdē lædūt vel maximè quæ adſtringūt, quæ refrigerant,quæ meat⁹ obturāt,quæ deniq; cutim exiccāt.Qui ob inediā febri iactantur, eos vbi prima acceſſio declinarit, in balneum adducito, oleúmque tepidum largè perfundito,ac mitiſſimè confricato : & diutiſſimè in calida ſolii aqua detinebis.vbi æger lotus fuerit,in quiete continendus,vt vires reficiat,tum iterum in balneum introducito:mox vbi exierit,& aquā biberit, ptiſanæ cremorem B dato,& quandoque etiam lactucam.poſterius verò aliquē piſcem ex iis qui molli ſunt carne, ex albo iure paratum offerto. Cæterùm his omnibus febribus ea victus ratio generatim conuenit quæ facilè concoquatur , nullóque pacto meatus obſtruat. Atque iis quidem qui ex vſtione atque ira febricitant,refrigerans & humectans diæta apta eſt,cui etiam modica calefaciendi vis ſit adiuncta:iis verò quibus moleſtiæ,mœrores , & vigiliæ febrim excitarint,cum humectantibus adhibebimus ea quæ ſomnum ſint conciliatura.ac fatigatis diæta inſtituatur quæ magis alat:refrigeratis verò, quæ ſit paucioris alimenti: C cæteris , quæ mediocris ſit . Vinum omnibus antedictis niſi iis quibus caput dolet, datur aquoſum & tenue. Iis qui ex denſata cute laborant ,(niſi hic morbus vehemens ſit ſine plenitudine)vinum quoque dabitur:at quorum eſt mirum in modum denſata cutis cum plenitudine,iis vinum interdicendum eſt.Iratis verò,quum omnino ſunt expertes facti perturbationis,vinum dandum: quum verò non plenè ceſſauit affectio non tutum eſt dare.Qui ex bubone febrim contraxerint,lauandi ſunt quū acceſſio declinabit , habita prius vlceris ratione ex quo D bubo eſt exortus : vinum iis dandum non eſt priuſquam bubones ſoluti fuerint:ſunt etiam victu tenuiore alendi. A frigido verò potu iuuantur omnes qui acres fumoſóſque ſuccos coaceruant: & ſaneſcunt quum aliquo febriū ephemerarum genere laborant,quum ei potioni ſint aſſueti. at eo tempore huius potionis vſum ordiri non eſt tutum. Nōnullos etiam eorum qui ſic febricitant,in prima acceſſione nutrire eſt neceſſe:nam in naturis amaram bilim generantibus habitus biliofi fiunt . Horrere autem incipientibus panem ex vino diluto ſi dederis , horrorē ſtatim ſedabis,& febrim prohibebis. vbi horror ceſſarit, E febriſque aduenerit,eo tempore cibus non eſt offerēdus. Cæterùm quum declinarit acceſſio,ſtatim nutrimentum dādū eſt,neque expectandum vt ad integritatem ægrotus perueniat:nam in ſqualidis habitibus non planè ceſſabit acceſſio priuſquam balneo & victu humectante vtaris.In temperatura enim amaram bilim gignente febres etiam exincoctione accenduntur , quum alimentum ex nidore corrumpatur. Vbi ergo partes fuerint corruptis euacuatæ,in febris declinatione lauare atque alere conueniet,habita prius ventriculi ratione.at ſi nimia ſit facta F inanitio, viréſque iam defeſſæ ſint,non eſt expectanda lauatio,ſed cibus dandus:& tamen eo quoque tempore pri⁹ ventriculo eſt conſulendum . Si verò non etiam venter fluat, aut dolor aliquis ſubſequatur,purpuræ peniculus calidus oleo & abſinthio ei ſuccurrendum eſt, at ſi morſus & ſiccus, aut madens ex oleo & nardino vnguento & vehementer expreſſus imponetur . Si verò os ventriculi ſit imbecillius, nardino maſtichen tritam indemus , ita vt ſordium ſpiſſitudo fiat : tum intinctam ex eo purpuram admouebimus. hæcque calida imponenda ſunt omnia: G quippe quum tepida robur exoluere conſueſcant.Fluente autem adhuc aluo pro nardino vtendum erit melino recenti : ſed hoc etiam ceratum erit idoneum . capit enim ceræ & nardi pares portiones,aloes ac maſtiches octauā partem.Si verò calidus ventriculus ſit , tunc pro nardino vtitor melino . Sunt item accommodata medicamenta quæ ex œnanthe,& ex hypociſtide,& balauſtiis,& palmularum carne conficiuntur.Cibus verò dandus eſt , fluente quidem adhuc ventre,polenta ex aqua,quæ interdum ve-

hementer calida sit, interdum verò ex succo mali Punici, vel pirorum, vel pomorum. Sin venter non amplius excernat, alica erit idonea quæ ita vt ptisana parata sit, acetum que habeat, & pisces saxatiles ex albo iure, & aliquis autumnalium fructuum adstringens, vel solus, vel cum pane. Sed hos fructus magis etiam aluo fluente dabis. postea verò præcordia omnémque ventrem perfundes. Vbi venter moueri incipiat, eius adiuuanda actio est per ea quæ imponuntur, aut infusione auxiliando, succurrendóque morsibus, & aliis flatibus, si modò vlli ægrotum exerceat. Ac vehemētib⁹ quidē morsib⁹ medebere, si oleū infūdas, in quo aliquid adipis anserini, aut gallinacei, aut caprini, aut suilli sit liquatum, quódque ceræ modicum capiat. Flatus verò discuties oleo, in quo ruta, & apii semen, & cumini, & fœniculi sint incocta. Euacuata autem aluo, alendus est confestim æger, iis amotis quæ adstringunt.

De tertianæ veræ curatione, Cap. III.

NON deerunt tibi in febribus intermittentibus remedia quibus etiam sine medico possis ægrotantibus auxiliari. ac tertiana quidem febris acutissima est simul, & non maligna. quæque intra duodecim horas cessat, exquisita tertiana: quæ hoc tempus excedit, non exquisita nominatur. Exquisitam autem sic curabis. quia originem ducit à bili redundante, & mota, humectare ac refrigerare ægrotum conuenit. euacuandúsque is est, bilim per ventrem & per vomitus irritando. Sed hoc ipsum per se in exquisitis tertianis contingit: at tu per vrinas, & item per sudorem operam dabis vt biliosa euacues. quam ad rem apii & anethi decoctum potui dabis, lauabísque aqua calida & dulci: hoc enim non solùm bilim discutit, sed etiam sua qualitate iuuat vel maximè: quippe quod sua facultate refrigeret atque humectet. Lauato autem sine nitro, oleum calidum perfundens, tum in balneum perducito, ac permittito vt tandiu se lauent quādiu eorū volūtas ferat. Qui balneis valde oblectātur, si bis lauari permittas, iuuabis. vinum in principio nullo modo dabis: progressu verò temporis album, tenue, aquosum & modicum. vbi verò morbi solutio proxima videatur, plus dato. Cibi autem exquisitis tertianis conueniunt qui refrigerent atque humectent. ergo ex oleribus apta sunt, blitum, atriplex, malua, lactuca, & cucurbita. Ex aliis autem rebus in principio quidem ptisanæ cremor, & sorbitio ex alica, deinde verò saxatiles pisces, & ex volatilibus quæ molli sunt carne: & alæ eorum quæ huiusmodi non sunt: itémq; pedes porcellorum & cerebrum: paruorum verò porcellorum caro discocta dari potest. Ex fructibus verò permittere poteris vt iis vescantur qui non difficulter concoquuntur. Vsus autem omnium calidorum & acrium circuncidendus est. ac plerosque ita nutries. Qui verò non viuunt in deliciis, eos succo ptisanæ vsque ad crisin ales.

De quartanæ febris curatione, Cap. IIII.

QVartana verò, & longior & minus periculosa suapte natura est. qui ea laborant, non debent sub initio valido vllo medicamento commoueri, neque vacuari vehementer. Victus ratio instituenda est ex iis quæ expertia sunt, ventérque est moliendus rebus cōsuetis. à carnibus suillis ægroti abstineantur, itémque ab eduliis glutinosis & crassos succos gignētibus, ac deniq; ab omnib⁹ iis quæ refrigerant atque humectant. vtantur vino albo, tenui, calefaciente. Ex volatilibus vescantur iis quæ neque in stagnis neque in paludibus degunt: piscibúsque qui facilè concoquuntur, & nihil glutinosi habent: & salsamento, & sinapi. Atque etiam piper per se iuuabit. id verò in tenuē pollinem redigendum est, & aqua calida ad sordium spissitudinem temperatum bibendum est. A frictionibus autem & ambulationibus non sunt arcendi: à balneo verò si possint omnino abstinere, est melius. atque ita ab initio tractandi sunt. In statu verò tenuiore victu alēdi sunt: ac longa quies imperanda: hypochondriáque perfundenda: iisque cataplasmata imponenda quæ laxent, quæque molliant: deinde sic vti iis quæ vrinam cieant. Quum verò declinatio apparebit, purgādi sunt medicamēto quod nigram bilim educat. ea enim redūdans in corpore hunc morbum parit: deinde theriaca dāda, aut aliud ex iis quæ

A sunt experientia comprobata, quale est longè probatissimum, quod habet liquoris Cyrenaici, piperis, myrrhæ, foliorū rutæ ana drachmā vnam. Hæc terenda sunt omnia, miscendáque, acmelle Attico, quod satis fit, excipienda. denique ad duorum obolorum magnitudinem ante inuasionem danda. Hoc medicamentum si quis initio dederit, is sæpenumero ex simplici quartana duplicem aut certè maiorem, & difficiliorem, itémque ex duplici triplicē fecerit. Cæterùm curat omnes rigores qui per circuitum
B redeunt, qui à crassis glutinosísque humoribus oriuntur, agaricus & calamintha ex melicrato pota, & oleo incocta, quo oleo totum corpus strenuè confricetur. Ad quod simili modo facit costus & pyrethrum: id quod etiā stupidos & resolutos iuuat. quinetiam rigores sedat viticis semen in oleo pari ratione decoctum, & baccæ lauri, granúmque Cnidium ex oleo & nitro.

De quotidianæ febris curatione, Cap. V.

QVotidiana febris & longissima est, & non vacat periculo. ea fit à pituitæ redundantia. curanda est primis diebus oxymelite, iisque quibus vrina vbertim cie-
C atur, ac cæteris omnibus quæ ad incidendum valeant. deinde autem ventriculi habenda est ratio: tum vomitus ex radicula citandus, & medicamentis vtendum quæ pituitam vacuent. Cætera quæ ad victus rationem pertinent, perspicua sunt. siquidem calefacere & incidere opus est. Quoniam verò mihi status & declinationis venit in mentem, scire debes artificem oportere omnia morborum tempora cum ex vrina, tum vel maximè ex pulsu cognoscere: tibi verò satis esse, si in ægrotantibus per circuitum statum ex eo internoscas quòd accessiones in eisdem tēporibus & symptomatibus maneant: declinationes verò,
D quòd tempus accessionum breuius reddatur, & magnitudo multitudóque symptomatum minuatur.

De febribus colliquantibus, Cap. VI.

QVVM humor similis flauæ bili per ventrem excernitur, magis tamen rufus sit, & fœdioris odoris, habétque strigmenti crassitudinem, atque oleosum aspectu est, tum scire cōuenit carnem pinguem recénsque compactam à febri ardentissima vehementissimáque colliquari: síque malum inueterarit, etiam aliquid ex solidis
E partibus liquescere. quæ res facit vt eiusmodi febris sit omnium difficillima. Ex quo liquet, remediis vtendū esse quæ extinguant, aquámque valde frigidam potui dandā esse, & cataplasmata item refrigerantia imponēda esse & hypochondriis & thoraci. Sed & epithemata esse debent refrigerantia, & item alimenta generis eiusdem.

De animi defectionibus, Cap. VII.

IPSA defectionis animi res vna est quidem, sed tamē causas plures habet, & singularum propriæ sunt curationes & suæ: sed eatenus hoc tempore de eis dicemus
F quatenus satis sit ad homines instituendos, vt iis accessionibus quæ repentè & improuisò accidunt, remedium adhibere perdiscant. Iis igitur qui ex cholera, ventrísque fluxionibus, & aliis immoderatis inanitionibus, animo linquuntur, aqua aspergenda est, naréstque & os ventriculi cō fricandū digitísque in os coniectis aut pennis vomitus citandus: brachia & crura pluribus vehementioribúsque ligamentis vinciēda: & superiora, in iis euacutionibus quæ inferius fiunt: & inferiora, quum superius repit inanitio. His etiam dissolutionibus vinum frigida temperatum auxiliatur. Balneum verò ad defluxiones in ventriculum
G accommodatissimum est iis verò qui ex sanguinis fluxu aut sudoribus animo linquuntur, inimicissimum. tales enim refrigerationem adstrictionémque, non laxationem postulant. ideo vinum frigida dilutum est eis idoneū. sed nec vinculis excipiendi sunt: nec vomitus eis imperandus, nec omnino vll⁹ iniungēdus est motus. refrigeratione enim densationéque opus est. idcirco flatus frigidos eis paramus, & domus aerem immutamus, ita vt myrti ramulos vitísque palmites inspergendo, ad frigidam atque
H adstringentem qualitatem traducamus. atque his quidem ex tempore ita succurritur. At eos qui ex plenitudine animo deficiūt, & fricare plurimùm & calefacere, & ligare artus oportet abstinendíque sunt ab alimento, vino, balneóque, si febrim habeant: solúmque melicratum dandū,

in quo origanũ vel hyssopum, vel pulegium, aut thymũ incoxeris. exhiberi quoque oxymel potest. Simili quoque modo curamus eas quæ ex vtero deficiunt, præterquam quòd oxymel non damus. artus tamen ligandi sunt & confricandi, & adhibenda fomenta: atque iis quidem quibus multa fit excretio, mammis: quibus verò sursum vulua trahitur & reuellitur, inguinibus & femoribus. Odoramenta quoque admouẽda sunt, sed naribus, fœtida: vtero verò, suauia & calefacientia & laxantia. Si verò ex imbecillitate stomachi fiat animi defectio, ei parti superdabimus quæ eidem indere robur queant: qualia fiunt ex palmulis, vino, polenta, & croco, aloe, & mastiche. madefaciemus autem absinthite oleo & mastichino, & melino & nardino, & item vino. Si verò calida affectio sit atque exustio, antedictis miscentur refrigerantia, vt cucurbitæ, vt lactucæ succus, aut solani, aut omphacii: sed iis etiam strenuè prodest confrictio partium extremarũ. Si meliusculi postea hi sint, eos qui exusti fuerint protinus ad balneum perducito. Qui verò frigoris alicuius sensum habent, iis dato medicamentum quod ex triplici pipere cõstat, vel ipsum piper per se & absinthium in potu propina. Si verò distractio ex vitiatis mordacibúsque humoribus subsequatur, aquam calidam potui dato, aut hydrelæum: & vomitum cieto. Si verò difficulter quis vomat, ei calefacito prius partes quæ ad stomachum sunt, manúsque & pedes: si ne ita quidem euomat, digitos aut pennam in gulam coniiciat. at si nec hoc etiã modo vomitus irritetur, oleum calidum bibat: hoc enim persæpe vomitu non excito ventrẽ irritat, éstque vtilissimum. quamobrem si id non fiat, nos vsu rerum quæ imponuntur, adiuuare negotium debemus. Vbi huiusmodi homines in meliorem sint statum redacti, absinthii comam in melicrato coctam bibendã dabimus. & partes omnino firmabimus cum iis quæ foris superdantur, tum verò etiam iis quæ intrò assumuntur. non tamen initiò faciendum est, sed mox vbi vitiati humores fuerint euacuati. Si verò exolutio ex copiosa frigidáque pituita in stomacho collecta fiat, particulam oleo absinthite plurimùm perfundes, melicratúmque in quo hyssopum aut tale aliquid coctum sit, aut oxymel, aut piper dabis: hoc enim casu maiorem vim incidendi habere debent auxilia omnia. Quum verò ex vehementi perfrictione quempiam anima deficiet, omnibus modis calefaciendo succurres: nam & vinum aqua calida temperatum dabis, & alimenta calefacientia: & ad ignem perfricabis. Contraria administrabis in iis qui ex nimio calore deficiunt, quique in aere suffocante versati sunt, & in balneo diutius morati. quos quidem corroborare quamprimum debes, aquam gelidam potui dando, & flatum ciendo, atque eos perflando, & stómachum fricando. quibus peractis vinum & alimenta exhibebis. Si ob inflammationis exuperantiam, aut ex febribus malignis quispiam exoluatur, quum incipit frigus inuadere, debes dare operam vt pedes calefiant & fricentur vehementius re calida, extremáque vinculis excipiantur: ægérque à somno, cibo & potione omnino abstinendus. atque ita incolumis seruabitur. Qui periclitantur ne ex siccitate in animi defectionem cadant, frustum panis ex vino dabis, aut alicæ modicum. nam si multum dederis, difficulter concoquent, & ita celeriter exoluentur. Si verò propter obstructionem alicuius principis partis animi defectio exoriatur, oxymel, aut mulsam incocto pulegio, aut origano aut hyssopo, & alimenta quibus maior incidendi vis inest, dabis: tum fricabis, & artus vinculis constringes, vterísque iis quæ ad vrinam ciendam valent: vbi meliusculi sint, vinum albũ, tenue, non admodum vetus bibant. Si ob repentinam copiosámque euacuationem exolutio accidat, satis erit, vbi admotis odoribus vires recollegerint, sorbitionibus quæ facilè concoquantur, eos alere. Si ex nimio gaudio, aut mœrore, aut ira, aut metu, aut trepidatione defectio animi consequatur, odoramenta admoueto, nares contrectato, atque ita reuocatos ad vomitum impelles. Si ex colica affectione, aut alterius partis dolore maximo exoluẽtur, tunc vsu fomentorum & frictionum, ad suum statum reuocabuntur.

Curatio eorum qui ex sudoribus exoluuntur, Cap. VIII.

SVdores qui hominem exoluunt, cohibet terra Sainia, lithargyrus, gypsum, galla, scissile, myrtus, oleum œnãthinum, rosaceum, melinum, lentiscinum: itémque mãna & amylum ex oui candido illita.

Ad cardiacos, Cap. IX.

CArdiacos iuuant, si stomachus illinatur, rubi folia cũ exigua cerati aut panis portione: vel myrti folia, vel clauiculi vitis, vel plantago cum pane, aut cerato modico: vel mala cydonia, vel palmulæ. clysteri quoq; infunditur vtiliter ptisanæ cremor, si in ea cocti sint trunculi. sed eorum quoque extrema cerato liquido, cum sinapi læuigato, vtiliter inunguntur.

De fame ingenti, Cap. X.

INgens fames oritur à frigiditate, aut indigentia, aut virium imbecillitate quæ ab externo frigore contrahitur. eius verò essentiam adiuuat etiam fames quæ antecedit: quæ tamen non vsquequaque perdurat. iis ergo qui in itinere, aut aliâs ingenti fame vexantur, odoramentis auxiliaberis, præsertim carnium suillarum assatarum quas naribus admoueamus, aut etiam hœdinarum, aut aliarum quæcunque nidorosæ sunt. extremæ quoque partes constringendæ, capilli vellicandi, genæ comprimendæ. reuocatis verò ex malo, panem ex vino temperato, aut aliquid aliud ex iis quæ reparare vires citò possunt, offeremus.

De cholera, Cap. XI.

CHoleram prohibere quispiam potest, si quotiescũque nimis expletus sit, antequam cibos iterum ingerat, vomitum cieat. & vomitu iam commoto choleram quis prohibebit, si sumat melicratum aut aquam tepidam, & ita euomat, tum ventrem oleo foueat, lanísque cõuoluat, longiorémque cõsueto somnum dormiat. At quum iam cholera quempiam occupauit, factáque est infernè & supernè valida euacuatio, non modò corruptorum humorum, sed alterius quoque materiæ corporis simul extractæ, tum si vehementes morsiones consequantur, erunt potu melicrati temperandæ: sin leues sint, obtundendæ sunt aqua: & non cohibenda est excretio, modò ne nimia sit. At quum immoderata vacuatio facta est, periculúmque conuulsionis imminet, ægérque sine pulsu est, & extrema frigida, & sudor frigidus erumpit, tunc artifice opus est. & vix etiam qui in hoc sit statu, poterit à medico præsenti conseruari. Si medicus non adsit, facienda erunt quæcunque poterunt omnia, vt extremæ partes fasciis aut lana vinciantur, vt partes refrigeratæ fricentur mixtis oleo, cera, piperis modico, & nitro: aut irino vnguento, cui horum aliquid accesserit, aut sicyonio cum castoreo: quandoquidem hæc in conuulsionibus iuuant. deinde verò alendus ægrotus est: si vomat, iterum dandus cibus vsquedum contineat: vel post cibum dare aliquem fructum conuenit eorum qui stomachum roborant, vt pomum, vt pirum, aut racemum, aut aliquid generis eiusdem. vinũ autem ita affectos iuuat vel maximé: nã quum somnum inducat, sæpenumero spẽ salutis affert. Si verò nimius calor in pectore & hypochondriis subsit, refrigeranda erũt rosaceo imbutis pannis. Polenta quoque maximè trita ex rosaceo & sapa erit inspergenda: atque etiam vinum frigidum erit eis dandum.

De dolore, Cap. XII.

QVVM pars aliqua corporis dolore vexatur, causam studiosè perquirit, an ab aliqua re externa dolor fuerit excitatus: plerique enim in somnis læsi sunt, nec meminerunt. non rarò etiam in repentinis conuersionibus, & quum aliquod membrum non rite collocatum haberẽt. Præterea membra refrigerata distentionibus & conuulsionibus correpta vehementissimis doloribus cruciãtur: postremò verò in dolorem cadũt ex fluxione quæ continuò ad ipsa repit. Si nulla harum causarum subsit vnde dolor possit oriri, antegressæ ægrotantis victus ratio spectanda est: si enim maiore ocio quàm consuesset, vitam trãsegerit, sique cibis se expleuerit, quum minimè assuetus esset, aut si vsus est iis in quibus valde nutriẽdi vis in-

eſt,ſique vlla euacuatio quæ prius ſolita eſſet corpus inanire,nũc ſuppreſſa ſit,ſi,inquam,hæc vel omnia,vel eorum aliqua adeſſe cõſpiciãtur,cauſam doloris eſſe multitudinem ſuſpicandum eſt.Itaque euacuatione opus eſt,eáque aut per venæ ſectionẽ obeunda,aut purgationẽ,ſi humorum redundans malitia ſubeſſe videatur. Quum verò nihil tale ſit quod dolorem creet,deriuatione vtendum, vt materiam à loco quem dolor obſidet, abducamus: velut ſi in capite ſit,per nares aut palatum:vel reuulſione, vt in contrarium locum multitudinem reuellamus: quod fiet adhibita frictione ex medicamentis acribus, & artubus deligatis.Si nulla inde vtilitas ſubſequatur,planum eſt in affecta parte impactum eſſe id quod moleſtia afficit:quo circa medicamentis digerendum eſt. Si ex flatibus dolor exiſtat,ferendum, & eſculentis poculentíſque vtẽdum eſt attenuantibus,vt corpus quod affectum eſt,rarefaciamus, id quod fomentis,irrorationibus & cataplaſmatis conſequemur.Si in cauſa doloris ſit tumor præter naturam, ei tumori adhibendum erit remedium. Si humor mordax dolorem pariat,ei infenſiſſima erunt calefacientia, atque attenuantia:accommodata verò,ſi curare velis,quæ moleſtum humorem educant,idque faciant rebus citra morſum abſtergentibus: ſi hoc fieri non poterit, adhibe quæ temperare dolorem poſſint: ſi ne hoc quidem queas efficere,iis vtere medicamentis quæ,ſtuporem inducant. etenim medicamenta quæ reuera dolorem leuant, ea & tenuium partium & modicè calefacientia eſſe debent, neque vllam adſtrictionis partem habere:quale eſt oleum anethinum quod valet ad euacuandum,concoquendum & leniendum omnem in particulis dolentibus morbum. At quæ ſolũ dolorẽ ſedantia nominãtur,totũ corpus refrigerant & ſenſus ſtupidos reddunt,ac propenſionem in ſomnum afferunt:& ægrotãtis particulæ ſimiles mortuis fiũt,& cauſas dolorem facientes non ſentiunt.& plerique ex horum vſu aſſiduo partes ita refrigerarunt vt nullum poſtea adhibere remedium potuerint. ſique paulo plus eorum medicamentorum ebibiſſent, mortem ſibi ipſi attuliſſent.

De ſimplicibus vlceribus, Cap. XIII.

QVVM ſimplex vlcus ſolùm diuiſio ſit, ſiquis partes diuiſas faſcia in orbem circunducta committat, diductæ partes ſine vllo alio negotio in vnum conducentur.Si verò tanquam exuſtum alterum vlceris labium in obliquum verſum ſit,inde incipienda eſt deligatio, & in contrariam partem adducendum:quum in vtrãque partem labia diducta ſunt,principium deligandi ab vtroque ſumendum eſt,atque ita labia in vnum adducenda. nam quum nihil intra oras inciderit labiorum,vt pilus,aut arena,aut oleum,aut ſordes,aut aliud huius generis, vlcus omnino coaleſcet.At ſi vlcus magnum ſit,ita vt partes diductæ in vnum penitus duci non queant,aut ſanies ſit ibidem accumulata,aut dolor adſit,tale vlcus ex ſola coniũctione conglutinari non poteſt,opúſque eſt exiccãte medicamento quod ſaniem ibi collectam conſumat,& prohibeat ne alia præterea confluat. Ex liquidis igitur optimum eſt vinum.ſed & poſca & item mulſa ad idem facit. Inter cætera verò vuln⁹ glutinãt folia quercus illita,itém que ſalicis,& braſſicæ ſemen & folia, ſuccúſque & cortex auſterioris atque acidioris plantaginis,papyrus poſca aut vino imbuta,& in orbem circundata.Recentia verò glutinant pini & piceæ folia, vlmi folia, & cortex recens ad modum ligamenti obuolutus: ſpongia noua ex aqua aut poſca aut vino:caſeus recens antè læuigatus. Extrinſecus autem adhibẽtur folia lapathi,aut vitis,aut betæ,aut lactucæ.caſeus verò ex acido lacte cõfectus etiam maiora glutinat eodem impoſitus modo.ſed pira quoque glutinant. & maiora vulnera glutinant achrades,& fluxionem cohibent.cauda equina verò illita neruos etiam inciſos iungit:iſatis ſatiua in duris corporibus:cochleæ caro læuigata conglutinat vulnera quæ cum neruis inciſis & contuſis ſint,idque in duris corporibus.ei tamen miſcenda eſt in puluerem redacta aranea quæ farinam excipiat è muro molæ vicino.Ad idem facit myrrha ex aqua illita, vel thus.terreſtres lumbrici etiam præciſos neruos conglutinant,pentaphylli folia cum melle, allia combuſta illita. Ad vlcera autem inueterata facit anagallis cũ cerato,hordeum combuſtum,& ceruſſa cum cerati myrtei triplicata portione.Ad vlcera capitis myrrham aridã inſperge, nec madefacito:celeriter enim in vnum conducit: vel aloën aridam, & ariſtolochiam ex aqua tritam: ídque oſſa quoque committit.aut thus,aut myrrham pari portione contere,& cum melle & vino decoque, donec mediocrem ſpiſſitudinem acquirant: tum linamentum inungens applicato.

Ad vulnera quæ cum dolore & inflammatione affligunt, Cap. XIIII.

AD huiuſmodi autem vulnera valet malum Punicum dulce vino incoctum,tritúmque & illitum:eſt enim hoc mirabile,& ad vſus plurimos accõmodatum: nam & ad vlcera capitis & pudendorum,& ad ea quæ in toto corpore dolorem pariunt, & item ad oculos inflammatos facit.

De cauis vlceribus, Cap. XV.

CAuum vlcus,humidum ſordidúmque eſt:proinde fit vt medicamenta velit modicè ſiccãtia, atque abſtergentia.huiuſmodi autem ſunt,thus, & hordeacea farina, fabaceáque & erui:itémque iris,ariſtolochia,cadmia,panax,& põpholyx. Quum verò medicamentum quod ad creandam carnem adhibitum eſt,nihil proficit, erit tranſeundum ad aliud,hoc modo. Si maior ſit ſordium copia, vlcúſque humidius, ſcire conuenit medicamentum minùs ſiccaſſe. quàm par erat. ideo melle adiecto intendendum eſſe, ſi purum, & ſine humore videatur, pluſquam oportebat exiccaſſe:itaque & olei & cerati miſtione remittenda vis erit. Vſu etiam quãdoque venit,vt quũ medicamẽtũ vehementius eſt,pars aliqua carnis liquetur,vlcúſque ſordidum & humidum perinde videatur,ac ſi medicamentum minus quàm debuerat,exiccarit: ſed huiuſmodi vlcus dum abſumitur,magis cauum redditur,labia intumeſcunt,rubétque ipſum, & inflammationis eſt particeps: & ſæpe æger morderi ſe perſpicuò ſentit. id verò quod min⁹ fuit à medicamine exiccatũ,nihil tale habet. Putredo igitur lignorũ, præſertim eorũ quæ modicè adſtringendi & abſtergẽdi vi prædita ſunt(qualis eſt etiam vlmus)vlcera hæc purgat, eáque vbi purgarit, carne implet.Anemonæ quoque appoſitæ idem efficiunt, & pini cortex deraſus contritúſque cum cerato, quo linamẽtum oblinas,& caua vlcera impleas, præſertim verò recentia: ea enim implet. ſed purgat eadem quum ſordida ſunt, marrubium cum melle,ariſtolochia cum melle,oliuæ ſale conditæ illitæ.

De vlceribus quibus cicatrix inducenda eſt, Cap. XVI.

QVVM carnem vlcerum quæ ad cicatricem perducenda ſunt, ita exiccamus atque adſtringimus vt nõ ſolùm id quod præter naturam ſupereſt per halitum digeramus,ſed etiam id quod eſt ſecundum naturam attingamus,vlceris extremitatem cuti ſimilem efficiemus,eíque cicatricem inducemus.Valent autem ad hanc rem galla immatura & malicorium modicè exiccantia. Quæ verò citra adſtrictionem morſúmque ſiccant,ea etiam cicatricem inducunt,vt myrrha,ſpuma argenti,& oſtrea concremata:hæc nanque inſperſa ſiccãt. Atque hæc etiam ad cicatricem ſæpenumero perducunt,pini cortex cum myrteo cerato,hederæ flos cum cerato, lilii radix cum roſaceo.Vetera autem cicatrice includit viſcum cum thure, ærugo & diphryges paribus portionibus cum myrteo cerato.

De vlceribus in quibus caro ſupercreſcit, Cap. XVII.

CAro quæ vlceribus ſupercreſcit,tollitur medicamentis iis quæ valenter ſiccant,cuiuſmodi eſt aſii lapidis flos:& teſtacea omnia cõbuſta modicè auferũt cohibéntque excreſcentem carnem.Simili quoque modo erinacei vtrique cum toto corpore concremati,& diphryges inſperſum, itémque atramentum ſutorium & ſquama æris inſperſa.

Ad vlcera quæ in ſumma cute ſunt,ad intertrigines, ad abraſa,ad inueterata vlcera,ad teneram cutim, Cap. XVIII.

ARgẽti ſpumæ chryſitidis drachmæ L.ceræ drachmæ XX. reſinæ ſiccæ ex picea drachmæ XII. olei hemina & ſemis.argenti ſpumæ in oleo coctæ ceram & reſinã addito. Vbi ad emplaſtri craſſitudinem coxeris, ab igni auferto,in pilámque cõiicito:mox quum emollieris,vtitor.Sed cutis abraſa non amputanda eſt,ſed in ſuum locũ reſtituẽda,& foris etiam aliquod medicamentum accõmodatum imponendũ: ita enim,licet cutis abraſa iã nigreſcat,ſæpe conglutinatur. At ſi vlcus nudum carne ſit, cicatrix difficulter inducitur,quum & erodatur, & ſordidum ſit.Cæterùm abraſa ab inflãmatione tuetur rhus rubrum tritum,cum melle illitum , & iunci rotundi coma cremata & cum melle ſuperdata.

Ad intertrigines quæ ex calceis fiunt, Cap. XIX.

AD intertrigines verò quæ ex calceis efficiuntur, valet pulmo agninus,& ſuillus,& caprinus:itémque corium vetus è ſoleis vſtum. ſed hoc inflammata nõ iuuat: ſedata verò inflãmatione,prodeſt. hic enim cinis ſiccandi vim habet. cepã cum adipe gallinaceo terito, gallámque adurito,contundito & illinito.acaciam aceto madefacito atque inungito.

Ad ambuſta, Cap. XX.

AMbuſta medicamentis egent quæ citra euidẽtem calorem aut frigiditatem abſtergant. Ergo terra Chia, & Cimolia,& terra omnis leuis illita ex aceto non valde acri,vel aqua admixta, egregiè facit, & puſtulas excitari prohibet: itémque ouum integrum crudum ſtatim impoſitum,lana molli exceptum,ad idem valet:id enim &modicè refrigerat,& ſine mordicatione ſiccat. vel atramentum ſcriptorium illine, vel thus albũ aqua diſſolue & inunge: aut lenticulam coctam tritámque impone. Quum verò iam puſtulæ excitatæ fuerint, rhum cum polẽta tere,& cum aceto cataplaſma impone. calcem viuam cerato admiſce,illitámque linteolo ſuperdato. partes autẽ vlceratæ porris tritis oblinuntur.Columbinum ſtercus linteo inuolutum combure donec in cinerẽ redigatur, eóq; ex oleo diſſoluto vtere. Mirabiliter autem facit pini aut piceæ cortex,aut adiantum ſiccum læuigatum, aut myrti folia combuſta tritáque: quæ ſingula etiam cum cerato iuncta faciunt. Ad vſtiones verò ex aqua calida priuſquã puſtulæ prodeant,aqua oliuarum ſale cõditarum cõtinuè inſperſa facit,& ipſæ oliuæ contuſæ imponuntur:aut alumen ſciſſile ex aceto cõteritur & illinitur: aut gluten taurinum cum aqua copioſa eliquatum obline.

De exanthematibus, Cap. XXI.

EXanthemata ex craſſis humoribus in cute infixis, eo magis quo ſuperior pellicula denſior eſt, exoriuntur. hoc modo oppreſſi per cutim euacuandi ſunt:nec procul eſt in altum attrahendum,vt per aluum aut vomitus fiat euacuatio.Nemo tamen cogitet me nunc conſulere huiuſmodi humores non eſſe per aluum educendos:quia in quibus humorũ plenitudo fixa eſt,adhiberi purgatio debet.quod ſi quis non faciat,ſed prius diſcutere aggredia-tur,obſtruet potius quàm humores per cutim euacuabit. Humorũ autẽ qui cuti ſunt impacti curatio adhibenda eſt ex adurentibus &calefacientibus:præſertim verò quũ lata fuerint exanthemata: ſiquidem ea humorem neque tenuem neque calidum, ſed abundè frigidum craſſumq; eſſe indicant.Lauri igitur tenerorum foliorũ,rutǽque, & mannæ thuris pares portiones cõterito,atque oleo dilutæ illinito.vuam taminiã frige ac tere,itémque thus cum oleo dilue atque inunge.betam teneram eoque,tere & ſuperda. ceræ drachmas VIII. ſulphuris tantundem. ſalis drachmas V. I.arida conterito,eiſdémque olei mediã heminam affundito,& omnia ſimul: & emplaſtro ex iis confecto vtitor.ſed coctioni adhibenda diligentia eſt, quippe quum valde præſtans ſit medicamentum.

De pruritu, Cap. XXII.

EXcitandi autẽ pruritus ſunt quũ ex alto euocare humores oporteat:prohibẽdi verò quum partes prurientes in periculo ſunt ne aut ſcabie,aut lepra,aut aliquo alio

A maligno vlcere corripiantur. Prohibentur autem medicamentis repellentibus, vel etiam pruritum tolerando, neque contrectãdo:ſiquidem ita quoque ſedari pruritus conſueuit.Pruritus verò quos ſcabies excitarit,aqua marina calida aut aceto calido perlue, aut agreſtis cucumeris decocto ſimili modo, vel vitis veteris corticem in fictili frigito, cõterito, & locũ ſcabioſum butyro prius illitum, eo cortice perſpergito. deinde ſomnũ imperato . hócque medicamento vſquedum homo ſaneſcat, vtitor.Iam verò opium cum liquido cerato inunctum pruritus & puſtu-

B las,pſydracia nomine,mitigat.

De puſtulis quæ phlyctænæ vocantur, Cap. XXIII.

AT phlyctænas acuta acu, quà humoris defluxus eſt, perforare oportet, deinde humorem leuiter exprimere,& cutim obductam ſinere.Si foramine occluſo iterum puſtula impleatur,ea erit eodem modo pertundẽda, & comprimenda cutis. atque ita compreſſa ſeruanda eſt, donec id quod ſub ea vlceratum eſt,ad cicatricem perdũcatur.Sed antequam puſtulæ erumpant, coctã lenticulam cum aqua læuigato atque illinito:aut mali granati virgul-

C ta cinere calido tepefacta ſuperdato,locúmque torrefacito.Si ruptæ fuerint, vlcúſque excitatum ſit, adeps ſuillus liquefactus cum argenti ſpuma læuigata illinitur, eíque imponitur:aut lilii radix aqua incocta & contrita cum cerato adhibetur.

De vlceribus quæ iterũ rumpuntur. Cap. XXIIII.

QVædam vlcera ſunt quæ inducta cicatrice non ita multo pòſt, ſæpe iterum inflammatione tentantur atque rũpuntur: nam oſſe aliquo affecto quandoque caro

D circundata ad cicatricem facilè perducitur, & ſanitatem planè adepta videtur:ſed quũ validus humoris defluxus paulatim ex oſſe in alto corrupto delabitur, tum inflammatio & pus ſuboritur,à quibus obducta cicatrix deradi tur.Horum igitur vlcerum curatio in eo poſita eſt,vt tantum exiccemus quantum valeat vt os affectũ decidat. Sinus autẽ oſſiũ cauos facilè replebis, ſi papaueris ſylueſtris & ficulnea folia læuigata cum polenta & vino illeueris,aut ſi hyoſcyami ſeminis & atramenti ſutorii par pondus cõtriueris & impoſueris. Peucedani verò radix oſſiũ ſqua-

E mas celeriter diſiungit.

Ad vlcera maligna quibus ægrè cicatrix inducitur,& inueterata, Cap. XXV.

MAligna vlcera,quæque difficulter ad cicatricẽ perducuntur,itémque inueterata& putrida,Lemniũ ſigillum vehemẽter adiuuat.eius vſus quantitas ex malitia vlceris æſtimatur . nam ad vlcus quod fœtidũ eſt,admodúmq; flaccidũ & ſordidum, Lemnia ex aceto acerrimo diluitur ad luti ſpiſſitudinem. vtimur eadẽ ex vino aut aqua,aut oxymelite,aut poſca,aut mulſa, aut quoquomodo

F vſus poſtularit. accõmodatúmque medicamentum erit, ſiquis eam in pila plumbea piſtillo plũbeo confecerit,roſaceum aut immaturũ oleum affundens, aut ſemperuiui ſuccũ,aut cotyledonis,aut lactucæ,aut pſyllii,aut omphacii:vt fit tanquã ſuccus quidã.habebiſque optimum medicamentum ad carcinodẽ malignáque vlcera, ad pudẽdorum,teſtium, & mammarum inflammationes: & item ad ſedis vlcera, & rugas eminentes. Porrò autem centaurium minus recens inueterata vlcera, & quæ difficulter cicatricem recipiunt,ad cicatricem perducit, & maligna

G vlcera ſanat.itémque cupreſſi folia & germina,& globuli noui & teneri,qui etiam humores in flaccidis & putridis affectionibus in profundo demerſos ſine moleſtia & tutò depaſcunt.Cyperi radices vlcera,quibus propter nimium humorem induci cicatrix ægrè poteſt,mirum in modum iuuant. Cucurbitæ aridæ combuſtæ cinis vlceribus humidis, inflammationis expertibus ac putreſcentibus, præſertim verò iis quæ in pudendi præputio ſunt, conuenit.ſimili quoque modo prodeſt anethi radix. Plantago etiam malignis vlceribus,defluxionibus,& putredini cõ-

H uenit.Iſatis ſatiua omni maligno vlceri ſtrenuè reſiſtit,licet putreſcat & depaſcatur. Si verò vehementior quàm vt ægri natura ferre queat, eſſe videatur, eius foliis læuigatis adde vel panem vel hordeaceã farinam, vel frumẽtaceam,vel polentam pro ratione affectionis quæ in vnguDDDd.i.

quoque exiſtat.Iis verò quæ propriè teſtacea dicuntur,vtimur ad cauitates diuturnas,quæque ægrè carne implentur,quæ ex defluxionibus fiunt, & fiſtuloſæ ac profundæ ſunt.Lanæ autem combuſtæ carnes flaccidas vlcerum celerrimè liquefaciũt.Platani verò cortex combuſtus & inſperſus,vlcera quæ ob nimiam humiditatem flaccida ſordidáque ſunt,ſanat.Peucedani radix arida malignis vlceribus illita præſtantiſſimum medicamentum eſt: nam & purgat,& carne implet,& cicatrice concludit. Aloe vlcera quæ vix ad cicatricem perueniunt, eáque potiſſimùm quæ in ſede & pudendis ſunt,curat. Eſt item ad earundẽ partium inflammationes vtilis ex aqua diſſoluta. Vlcera verò antiqua ſanat cera in ſole emollita,quæ multũ ſquamæ æris aut chryſocollæ adiunctũ habeat, eáque linteo illinenda adhibendáque eſt, cuius ſplenium non eſt continenter auferẽdum. Ad Chironia autem facit hoc quod habet ſquamæ æris drachmas x.ceræ tantundem, aluminis drachmas II. ceram calefacito atque emollito.& arida in pollinem redacta excipito, iiſque linteo impoſitis vtitor. Ad efferа autem vlcera valet malicorium læuigatum & combuſtum: aut alumen ſciſſile vſtum tritùmque inſpergito:aut hoc vtere medicamento quod capit hyſſopi drachmas IIII,vuæ paſſæ tantundem. nitri drachmas II. Locus melle prius illinitur,tum hæc applicantur. Putrida verò vlcera & depaſcentia valentioribus medicamentis egent,qualia ſunt hæc: chalcitis,auripigmentum, calx. hæc enim non ſecus quàm ignis vrunt.& quandoq; fit vt his à morbo ſuperatis, ad ignem deuenire oporteat. Marrubium quoque ex vino coctum illine:aut erui læuigatum cum melle imponito.Oliuæ teneræ foliis in vino coctis & contritis vtitor ad eundem modum. perfundenda eſt autem aqua marina calida.

Ad vermes qui in vlceribus comperiuntur, Cap. XXVI.

Vermes qui in vlceribus putreſcentibus ſunt,calaminthæ ſuccus tollit.

De carbunculo, Cap. XXVII.

Carbones fiunt ex ſanguine qui melancholicus ferueſcénſque effectus ſit,& cutim comburat:quocirca cum cruſta oriuntur,puſtulis quæ phlyctænæ dicuntur,vlcus præcedentibus,vt in ambuſtis fit:febrímque acutiſſimam & celere periculum afferunt. Quum pruritus adeſt, quandoque plures puſtulæ erumpunt paruæ, frequentes, continuæ,milio ſimiles: quibus ruptis vlcus cum cruſta fit,cuius cruſtæ color modò cinereus eſt,modò niger.reliqua caro circundata redditur mirum in modum flammea, & nigrum colorem contrahit,ſplendétque non ſecus quàm bitumẽ atque pix: ac talis quidem eſt bilis exquiſitè atra. Hanc affectionem curantes à venæ ſectione exordiẽdum eſt: per quam vſque ad animi defectionem euacuabimus. poſt verò ſanguinem detractum non erit incommodum ſcarificare,idque altioribus plagis propter ſucci craſſitiem.Loco affecto imponenda ſunt quæ modicè repellunt ac digerunt, quale eſt cataplaſma quod ex plantagine & lenticula cocta conſtat,cui mica panis in elibano cocti & non admodũ puri ſit adiuncta. ſuper vlcus verò aliquod vehemens medicamentum ponemus. tale eſt quod ad Andronem refertur:ſapa irrorantes ad ſordiũ ſpiſſitudinem.Sedata autem illa quaſi flamma,vlceri perinde atque aliis cicatricem inducemus. Veteres nuces oleoſæ ad carbones faciunt,cypariſsique folia & germina, & noui ac teneri globuli cum polenta:vua item paſſa,eiectis acinis,& contrita,& caricæ coctæ in vino atque contuſæ.

De cancro, Cap. XXVIII.

Cancri quoque ex atra bile feruenti oriuntur: ea ſi acrior ſit,vlcus affert.ideo colore ſunt nigriore quàm inflammatio,ſed ſine caliditate. venæ tamẽ magis quàm in inflãmationibus implentur ac diſtenduntur,neque ita rubræ ſunt ſicut in inflãmationibus:earúmque color humoris colorem præ ſe fert. propter cuius humoris craſſitiem cancer inſanabilis eſt: quippe qui neque repelli neque digeri queat, neque etiam totius corporis purgationibus cedat,mitioráque medicamenta negligat, à vehementioribus autem magis exacerbetur.Poſſumus tamen initio prohibere ne cancer augeatur,melãcholici humo- A ris purgatione inita priuſquam in affecta particula ſit impactus.Euacuabimus autẽ vel aliquo ſimplici, vt epithymi drachmis quatuor in ſero lactis aut mulſa datis: vel hiera quæ nigrum veratrum acceperit. Loco autem affecto impoſitũ in vlceratis ſine moleſtia prodeſt hoc medicamentum, Solani ſuccus molli linteo duplici aut triplici in eo intincto copioſè impoſitus: extrinſecus quoque lana molliuſcula eodem ſucco imbuta applicatur,adhibita diligentia ne areſcant hæc:quod fiet ſi ſuccum aſ- B ſiduè affundas. Valebit etiã ad cancrũ vlceratũ id medicamentũ quod ex pompholyge conſtat.Victus autẽ ratio ægrotanti apta inſtituatur ex ptiſanæ cremore ſeróque lactis. Veſcatur item,ex oleribus,malua, atriplice, blito, & cucurbita,piſcibúſque ſaxatilibus,& omni auium genere præterquam earum quæ in paludibus degunt.

De ſanguinis coitu ſubter cutem,quod ecchymoma dicitur, Cap. XXIX.

QVVM caro ab aliquo pondere incidente contuſa fuerit,venǽq; paruæ quæ per eã deditæ ſunt ruptæ fuerint,ſanguis profunditur, quaſi tranſcolans, iſque ſub C cute collectus facit id quod ecchymoma vocatur,cute adhuc integra.Nobis ergo propoſitum eſt concretum ſanguinem per halitum digerere,idque celeriter,priuſquam nigreſcat.ſed ſub initio adſtringentia digerentibus admiſcenda ſunt,quòd tunicæ venarum contundantur, ideóq; denſationis indigeant.at poſt hæc ſolis digerentibus ſine adſtringentibus vtimur: ac principio quidem ecchymomata ſcarificamus, tum reliquam curationẽ adhibemus. Cæterùm de numero ecchymomatum ſunt quæ ſugillata nominantur,& liuores ex plaga contracti, & inter vngues ſanguinis concurſus ex ictu. Pellis autẽ pecudis re- D cens detracta,eos qui flagris cæſi ſunt,potius quàm cætera omnia, vno die vnáque nocte perſanat. Præterea hydropiper vnà cum ſuo ſemine illitũ ſugillata, & tumores qui obduruerunt,diſcutit.

De ruptis & conuulſis, Cap. XXX.

RVpta cum ecchymoſi, *hoc eſt ſanguine qui in loco contuſo collectus ſit*,omnino fiunt. Curantur autẽ medicamentis modicè calefacientibus:tale eſt acopon quod ex nigra populo cõficitur,quæque ſunt generis eiuſdem. In ruptis verò quæ altius intra corpus deliteſcũt, medicamentorũ E vis intendenda eſt,& acriora quæque magis incidunt,adhibeantur. talibus autem cucurbitulæ vſus prodeſt.Sique totum id quod ſub cute coiuit celeriter ſit diſcuſſum,rupta caro facilè coaleſcit:ſi inueterarit, ſordéſque ſubnaſcatur,ruptio coire nõ poterit: ſed labia tantummodo inter ſe propè admouebuntur,vt paruo momento facilè ſeparẽtur,& medius locus aliquo humore impleatur,& ecchymoma continenter quodãmodo exiſtat,& primo ſimile, niſi quòd hoc celerius quàm illud digeritur, conſtátque ex tenui ſanie,quum illud eſſet è ſanguine.Conuulſa autẽ F fibris quibuſdam diſtractis fiũt, ſolúmque leniri poſtulãt quoad dolor ſit ſublatus:conglutinari enim non poſſunt. Ariſtolochia autem rotunda ruptis & conuulſis,vt ſi quid aliud,conuenit: itémque centaurii maioris radix eiúſque ſuccus,& rheum,& coſtus,& bdelliũ in oxymelite potũ.

De luxatis & contuſis, Cap. XXXI.

LVxatis verò & contuſis prodeſt lana ſuccida, ſpongia quæ ſit aqua & oleo mixtis imbuta,& ſuperdata: bulbi teneri elixi cum melle,aut cum cerato,ſal tritus,farina cũ melle. viticis folia & ſal, & nitrum, toſta & læuigata cum G cerato. Vtere etiam aquæ perfuſione, vel marinam calefacito.Sedata verò inflam matióne atque doloribus, partes luxatas fricabis.

De rebus ſpicula,ſurculos,ſpináſque educentibus, Cap. XXXII.

SPicula,arundines,ſpinas, & ſurculos euellunt anagallides vtræque,ariſtolochia rotunda,ammoniacum cum melle,alterci ſemen læuigatum atque illitum. Arundinis verò radices contunde,& melli admixtas in linteo largè H illine,imponéque & alliga: extemplo enim educunt.

De affectionibus vnguium, Cap. XXXIII.

REduuias exiguas etiamnum incipiẽtes cõprimit,galla cũ melle,eámq; prohibet confirmari. Vbi verò facta iã ſint,conſiliũ iã eſt, carnẽ quæ præter naturã excreuerit, medicamẽtis morſu vacãtibus abſumere & liquare.

Ad reduuias autem valet aurium sordes & lyciũ. Quæ pus confecit, acu perforanda est, humórque exprimendus, tũ spongia aqua imbuta imponi debet: aut lenticula trita ex aqua superdanda est, aut rosæ siccæ, aut virides tritæ, & aqua perfusæ illinendæ, aut polenta trita admouenda. Interim verò caro est ab omni parte vnguis lintei ramentis abducenda. cæteros vngues cótusos myrti punicæque foliis teneris tritis illine. At vnguibus subcruentis farinam pice admixtam adhibe. Vt vngues malè affecti decidant, sulfur tritum suillo adipe exceptum applica. Scabri verò vt abscedant, vtitor medicamento quod habet visci quercini, sandarachæ, fœnigræci ana vncias duas: cantharidũ, thapsiæ singulorum vnciam, aceti quantum satis est. Ad idem facit fæx arida cum cerato vngui adiuncta, aut caro ficuum contusa seminibus abiectis. Aut vnguem pice subunctum sulfure & sandaracha tritis pari pondere illinito. vnguis autẽ diligenter est radendus, ad æqualitatem redigendus ac vinciendus, vtendúmque iis quæ ad vngues abscedentes faciunt.

Ad pterygia digitorum, Cap. XXXIIII.

AD carnis verò incremẽtum quod vnguis partem operit (pterygion vocant) thuris lacryma trita imposita & alligata valet: vel eruum tritum eodem modo. vel thuris infecti drachmam, & sandarachæ duplum tere, & radici vnguis applicato, diligentérque inspergito: supra verò, linamenta sicca ponito. hoc enim pterygia celeriter exiccat. Est aliud itidem præstantissimũ vehementer faciens ad ea quæ etiam maligna sunt. habet autem gallarum, mali corii acidi, squamæ æris rubri, & caricarum cõbustarum pares portiones. eas tere, melli admisce, ad vnguenti spissitudinem redige, linamẽta intinge, bisque in die impone, & liga: neque vngas neque madefacias. Si verò humor subsit, eum spongia vino perfusa abstergeas.

De vlceribus articulorum, Cap. XXXV.

QVVM articuli sint partibus carnosis sicciores, ideo fit vt quum vlcerati sunt, siccioribus medicamentis indigeant. Ergo polyide pastillus ex vino ad sordium spissitudinem ex vino subactus, & cætera quæ æquè desiccãt, accommodata sunt. marina quoque & muria sæpe irrigãdo, articulos melius affici conspeximus. Quocirca in articulis vtendum est iis quæ maiorẽ etiam exiccandi vim quàm vinum habeant.

De sanguinis profluuio, Cap. XXXVI.

PRofluuio sanguinis remedio est appositus situs partis conuulneratæ. talis est qui sursum vergit citra dolorẽ: nam qui deorsum vergit dolorémque affert, is sanguinẽ non fluentem ad profluuium etiam ciebit. Quum ergo vulnerata pars est, ac sanguis fluit, statim digitum ori vasis ex quo sanguis effluit, admoueto, leniterq; & sine dolore comprimito: ita enim grumus fiet, & sanguinis fluxus cohibebitur. si ita non sistatur, vtendum erit iis medicamentis quæ supprimendo sanguini sunt: inter quæ præstant quæ obstruunt, quæ emplastica nominantur, iis quæ crustam inducunt. interdum enim vbi crusta excidit, ne iterum sanguis effluat periculum est. Optimum autem est hoc quod etiam ad sanguinem è membranis cerebri fluentem facit, thuris pars vna, aloes dimidium, albo oui subigitur ad mellis consistentiam, deinde leporis mollissimis pilis excipitur, tum vlceri toti liberalissimè superdatur, tum fascia alligatur: cuius fasciæ primi quatuor, aut quinque amplexus super vas profluens iniiciendi sunt, inde ad radicem vasis ducendi: tertio die erit soluendum. Sique medicamentum tuto adhuc vlceri adhæreat, aliud rursus in orbem superimpones, & non secus quàm linamẽtum quod ex pilis cõstat, madefacies, ac pari modo deligabis: sin sua spõte linamentũ excidat, radicẽ vasis digito blãdè cõprimẽs, quatenus nihil defluat, hoc leniter auferes, aliúdq; impones, & carne quoad vas implebitur, ad hunc modũ curabis. Quæ verò crustas gignũt, vbi crusta decidit, magis nudã partẽ quàm eius natura ferat, derelinquũt. & persæpe quũ crusta excidit, profusio sanguinis subsequuta est, quæ supprimi difficulter potuit. & tamẽ sæpenumero iis medicamentis, non secus quàm ferramẽtis igni cãdentibus vti cogimur, vbi ex putredinis erosione sanguinis est exorta profusio. Cæterùm

A isatis satiua partibus ex quibus sanguis fluit superdata, egregiè sistit. Idem faciunt gallæ combustæ, &, quũ adhuc ignitæ sunt, aceto aut vino extinguntur. gypsum misceto oui candido tenui, itémque farinam triticeam puluerulentam, qualis hæret parietibus. ita enim medicamẽtum conficies quod ad sanguinis profluuia valebit: idque leporis pilis aũt re aliqua pariter molli excipiendum erit. Ad sanguinis autem profusiones quæ ex ore, aut thymis, aut lentigine, aut verrucis, aut hæmorrhoidibus fiunt, foliis porrò contusis vtere: aut rhun rubrum, aut acinos, aut
B capitula punici mali contundens impone, aut spongiam nouam pice cruda intinctã adure, & tusa vtitor: hoc enim valde efficax est. Sanguinis verò fluxionem ex ore comprimit os colluendo frigidum decoctũ rosarum viridiũ, aut siccarum, aut clauiculorum vitis, aut lentisci foliorũ, aut myrti, aut rubi, aut malorum cydoniornm, aut punicorum, aut acinorum, aut lenticularum. Iis etiam vtendũ erit in sessibus frigidis, qui sedi atque vtero conueniunt. Cæterùm victus ratio iis quos sanguinis fluxus exercet, ex adstringentibus atque incrassantibus instituatur. hu-
C iusmodi autem sunt, alica, farináque pura decocta, & item cochleæ, caseus tener, bulbi cocti, pisces assati, palmulæ, vinum nigrum austerum, lenticula, polenta, ouorum vitelli, pira, achrades, mala cydonia, sorba, mespila, & quæ his sunt consimilia. Ad sanguinis autem fluxum ex naribus faciunt platani globuli exiccati, quos re aliqua ex setis cõfecta confricabis, seménque proiicies, & lanuginem collectam in vase fictili nouo repones, & quum vsus postulabit, eam in puluerem redactam per calamum inspira
D bis. frõtem autẽ & nasum gypso aut luto figulari oblines. Valet ad eandem rem porri succus lana aut linamẽto exceptus & naribus inditus: & manna succo porri coacta & imposita. Extrinsecus autem nasus illinendus est oliuæ foliis teneris læuigatis: & suffitum ex cicuta super molli cinere naribus admouebis: & spongiis aut lanis aqua frigida imbutis meatus vtriusque pinnæ naris obstrue, crurâque & brachia vincies, ac frontẽ & tempora oblines iis agglutinãtibus quæ ad oculorũ defluxiones faciunt. Si
E verò grumi aliqui subsint, quũ sanguinis adhuc profusio est, eos par erit exprimere, & protinus iterum vti medicamentis sanguinẽ cõprimentibus, & narium cartilaginẽ sub ipso osse duobus digitis, pollice atque indice, cõprimere. In his autem profusionibus, & iis quæ ex intestinis fiunt, prodest porri succũ pondere duûm cyathûm potui dare, aut lauri tenera folia cõtusa in oxymelite. aut thuris & lauri pares portiones læuigatas dabis. aut farinã purã, & thus & gũmi paribus portionibus cũ aqua teres & dabis.

Ad cicatrices, stigmata, & vibices, Cap. XXXVII.

F CIcatrices nigras tollit inunctum oleum, in quo bryoniæ albæ & nigræ radix incocta sit, donec succum reddat. itémque nepeta vino cocta, lythargyrus oleo rosaceo candido lota. Cicatrices verò quæ ex impetigine fiunt, atque etiã alias, cõcolores reddit adeps asininus illitus. erucæ semen læuigatum cũ felle caprino, aut bubulo, aut ouillo illitũ: quúmque inaruerit, auferendũ est. succus quoque erucæ herbæ illitus cum lithargyro vtilis est. Maculas autem quæ stigmata nominãtur, exterit ranunculus illitus, aut capparis folia, aut cerussa cum aceto illita. sed
G hoc spatio temporis maculas aufert; at vibices cõcolores statim facit oleum liliaceum continuò inunctum.

De neruis vulneratis, Cap. XXXVIII.

NEruus, propter sensus excellẽtiam, quum vulneratur, & dolore & inflãmatione maiore quàm alia corripitur. quocirca cutis vulneratio aperta est seruanda, vt sanies per ipsam effluat: vulneríque adhibenda medicamẽta sunt quæ dolorẽ leniãt, & aditũ effluxui patefaciãt. Ergo calidam aquam, quæ cæteris inflãmationibus idonea est, his esse aduersissimã sciendũ est, & accõmodatius ad
H has esse vt oleo tenuium partium & experte omnis adstrictionis irrorẽtur. Ex medicamẽtis autẽ apta est resina aut terebinthina, eáque per se ipsa in pueris, in mulierib[9] & in iis qui molli carne sunt: in cæteris verò cum euphorbio. itémque propolis & per se, & cũ euphorbio emollita: si verò duriora sint corpora, cum aliquo oleo subtiliore.

In neruis autē inflāmatis & putreſcentibus cataplaſmate vti poterit quiſpiam eo quod ex farina hordei, aut fabarum, aut erui in lixiuio, ſtillatitio aut oxymelite cocta, cōfectum ſit. cerato verò vti poterit hoc quod habet ceræ vncias tres, euphorbii vnciam, aut fimi columbini: in durioribus corporibus, olei vncias duas. Conuenit etiā baſilicū medicamentū, quod nitrū recipit, aut calcē viuā, aut euphorbiū, aut ſulfur viuum, aut ſtercus columbæ ſylueſtris, vt in tetrapharmaci libram horum alicuius vncias duas iniicias: hoc enim egregiè ad neruos vulneratos, ac præcipuè punctim, facit. Iam verò in agro vbi tibi nihil ſuppetit, poteris recentem pinguémque propolin vulneri applicare, aut fermentū propoli mixtū, aut liquorē tithymali fermento additū. Cataplaſmatis autē ex lixiuio ſtillatitio atque oxymelite, & farina fabarū, aut erui, aut cicerum, aut lupinorū amarorum, aut hordei, aut etiā polenta, non ſolùm quū nerui inflāmatione tentantur, ſed etiā ſtatim in ipſo initio vtendum eſt. At ſi neruus non punctus ſit ille quidem, ſed planè cæſim ſit vulneratus ita vt cutis quoque ſubiecta ſit diuiſa, vt nudus neruus & per directum & non per tranſuerſum diuiſus conſpiciatur, tum nullo ex iis medicamentis in quibus euphorbiū ſit, quæque nō minus ſunt acria, vti oportebit: quippe quum neruus nudatus horū vim, quæ vehemens eſt, ferre nō queat. Igitur æſtiuo tempore calcē ſæpe lotā & oleo copioſo dilutā cape. Quā etiam ad rem facit id quod ex pompholyge conſtat, quódque ex melle conficitur, in roſaceo liberaliore eliquatum. Cæterùm nihil horum vulnus debet contingere, cum enim neruus ſenſus vi præſtat, tū verò frigida temperatura eſt, & cum parte cæterarū omniū principe eſt continuus. Sed ne oleo quidem huiuſmodi vlcus irrigare oportet: fit enim ſordidum. ergo ſanies tantùm abluenda eſt molli lana ſpecillo circumuoluta. Si omnia ex ſententia nobis ſuccedant, etiam vino dulci citra periculum madefacere poterimus. Vbi verò neruus qui denudatus erat fuerit contectus, linamenta aliquo medicamēto quod anguſtis vulneribus aptum ſit, intincta (quale eſt quod ex euphorbio, aut fimo columbino paratur) extrinſecus circumducere oportet, ita vt ſanas etiam partes largè complectatur. Quum verò tranſuerſum vulnus eſt, maius periculum conuulſionis imminet: ſed quatenus curādum eſt, eodem modo progrediemur. Victus autē adhibeatur tenuior, quies imperetur, lectus mollis eſto. oleo calido copioſè vngantur alæ, caput, & ceruix. Si vulnus in crure ſit, inguina ſunt potiſſimùm multo oleo perfundenda vſque ad ſpinam, caput, & ceruicē. Si nerui contuſi ſint, quùmque eis eſt contuſa cutis, & exulceratio ſubſequitur, cataplaſma ex farina fabarū & oxymelite conuenit. Si verò contuſioni dolor accedat, pix liquida miſcenda erit. at ſi citra cutis contuſionem eueniat, oleo calente cui digerendi facultas inſit, perfundere aſſiduè oportet. Si totus neruus præciſus ſit, periculum nullum imminet, ſed mēbrum mutilum mancúmque reddetur: ſed curatio eadē quæ cæteris quoque vlceribus, adhibebitur.

De liquefacto medicamento, quod neruis punctis conuenit, Cap. XXXIX.

MEdicamentum autem liquefactum, quod ad neruos compunctos & à rabioſis morſos facit, accipit aceti ſextarium vnum, picis pinguis libram vnam, opopanacis vncias tres. Opopanacem verò aceto ſolutum multùm læuigabis, picē liquefactam mixtámque incoquēs. Eſt autē hoc medicamentum ad neruos cōpunctos accōmodatū, vtpote quod os compunctionis conniuere nō ſinat: quēadmodum etiam in iis qui à beſtiis rabioſis morſi ſunt, prohibet ne vlcus cicatrice concludatur. Verùm duris ſolùm corporibus cōuenit, nam ſi in mulieribus, pueris, aut iis qui molli ſunt carne, vti hoc velis quū puncti fuerint, erit aliquo digerente (vt amaricino, aut opobalſamo, aut oleo vetere) liquefaciendum.

Ad articulos relaxatos, Cap. XL.

SVccurrit articulis relaxatis acaciæ ſuccus aqua dilutus & ſuperfuſus, aut rubi, aut myrti, aut malicorii, aut lentiſci, aut vlmi radicū corticis decoctū cōgruit: aut malicoriū illitum, aut myrti folia cum myrteo cerato impoſita.

De inflammatione, Cap. XLI.

A INitium inflammationis eſt quū pars impletur ſanguinea ſubſtantia: incrementum, quum id quod fluebat, ceſſat, quod verò in particula eſt, incipit putreſcere, calorémque præter naturam affert, fuſióque & flatus gignitur, & particula magis quàm prius intenditur: ſtatus verò, quū pus iam conſiſtit, labores verò maiores ægrum vexāt: declinatio denique, quum id quod fluxit digeſtū eſt, & moles ac tenſio eſt diminuta. In principio autē admouemus ea per ſe quæ vim habent repellendi: in incrementis hæc minuimus, digerentiáque addimus: in ſtatu repellentib' B & digerentibus pari portione vtimur. ſi verò dolor ſit vehemens, lenientibus opus eſt. In declinatione ſolùm digerentia adhibemus, nihílque adiungimus quod vim adſtringendi habeat. Parietaria igitur ad omnes inflammationes tum in principio, tum in incremento accommodata eſt: ſimili quoque modo glaucium. Atriplex verò & maluæ hortenſes incipientibus, & augeſcētibus, ac veluti feruefcentibus conueniunt: declinantibus verò, & duratis, & refrigeratis, ſylueſtres magis idoneæ ſunt. Lactuca & cucurbita calidis illitæ proſunt. Ad eas verò quæ ex de- C fluxione oriuntur, ſemperuiua, & vtrique tribuli valent: at dureſcentibus braſſica conuenit.

De affectione quæ ex defluxionibus gignitur, Cap. XLII.

QVVM particulam aliquā ſine manifeſta cauſa præcedente inflammatio repentè obſedit, id quod affectionem eam gignit, defluxio: ipſe verò morbus affectio ex defluxione nominatur. In principiis harum inflammationum curandum eſt vt rectè curatio adhibeatur. totum ergo corpus euacuationibus idoneis inaniēdum eſt: pars D verò inflammata ſuperfundenda illinendáque eſt nō calefacientibus humectātibúſque medicamētis, ſed iis quibus defluxus repellatur, quódque in affectam partem decubuit, inaniatur, viſque & robur particulis malè affectis afferatur. Superdādum ergo eſt cataplaſma quod ex ſemperuiuo, mali punici cortice, in vino cocto, & rhoë, & polenta adiunctis conſtat: hócque & huic ſimilibus, quū dolor vehemens non eſt, vtendum. Vbi verò particula cū defluxione dolorem ſentit, tum ne aqua quidem calida, aut oleum, aut cataplaſmata ex farina ſunt adhibēda: hæc E enim omnia defluxionibus inimica ſunt. Cæterùm doloris vehementia lenienda eſt medicamento, quod ex paſſo, roſaceo, modica cera, lanis ſordidis quæ œſypi multū habeant, conficiatur: quæ per æſtatem frigida, per hyemē verò calida excipiuntur, atque admouētur ita vt ſuperiores partibus affectis locos ſpongia vino auſtero, aut poſca frigida imbuta comprehendant. Si ex horum vſu immutatio oriatur, & pus non ſubſidat, emplaſtro quod ex chalcitide conficitur, aut alio ſimili ex iis quæ valent ad fluxiones, vtemur. Lanam verò puram vino auſtero imbutā F ſuper medicamento foris accommodabimus. atque hoc quidem modo inflammationes ortæ ex defluxione curabuntur. Eas verò quæ ex aliqua occaſione excitantur, ſi calefacias atque humectes, nihil lædes: ſique ad puris confectionē eas velis adducere, farina triticea hydrelæo incocta illines. Sique vſus interdum poſtulabit vt ſcarifices, id etiam ex vſu facere poteris: ſed ſi eas quæ ex defluxionibus ortum ducunt, ſcarifices, præſertim in principio, cauſam afferes alicuius magni mali.

De abſceſſibus quæ apoſtemata dicuntur, Cap. XLIII.

G IN abſceſsibus autē ſi puris eruptio impediri non poſſe videatur, panē in hydrelæo coctum illines, aut farinā hordeaceam eodem modo paratam impones: particulam verò aqua in qua althææ radix incocta ſit, fouebis. Quum autem tumor difficulter ad ſuppurationē perueniat, difficultérque diſcutiatur, cataplaſmate quod ex caricis fit, vtendum erit. oportet autem caricas pingues dulceſque aqua incoquere atque eliquare, & aquam melli tenui ſimilē reddere: quandoque etiā farinā hordeaceā addere, quā- H doque verò panē ex tritico puro: ſique tumor diſcutiatur minus quàm par ſit, tum cum caricis hyſſopū aut origanū incoquetur. ſi vim maiorem velis efficere, decocto ſalem adiicito: ſed diligenter eſt animaduertendum ne dum vehementius exiccas, pars in duritiem calleſcat. Siquid

tale fortè videas,cum aqua radicem agreſtis cucumeris, aut althææ,aut bryoniæ incoques: quibus dracunculi radix valentior eſt,& ad digerendum accommodatior. ergo eam quandoque per ſe coques,quandoque caricas addes,farinámque vnà cum adipe admiſcebis.Digerit quoque adiantum,itémque anethinum oleum, quod etiã cru dos humores incoctóſque tumores maturos reddit. pix duros crudóſq; tumores omnes cataplaſmatis indita, ma giſque ea quæ liquida eſt,concoquit.Medicamentũ compoſitum,quod abſceſſus iam coctos ſine labore expellit, vt ſæpe in ſplenio pus inueniatur : qui verò cocti adhuc nõ ſunt,perfectè digerit:capit autẽ lapidis pyritæ drachmas XII.ammoniaci læuigati tantundem,farinæ fabarũ drachmas ſenas.Excipe reſina liquida, pellíque illitũ impone. ſplenium verò ne auferas priuſquam ſpõte ſua decidat.Sed hoc medicamentum non ita multò antè parandum eſt,quippe quod aridum confeſtim reddatur.

De ſtrumis & phymate, Cap. XLIIII.

FArina lupinorum amarorũ aceto, aut oxymelite, aut poſca incocta nõ ſolùm liuores,ſed & ſtrumas & phymata ſanat.Medicus quiſpiam in iis quorum durum corpus erat,bubulo ſtercore ex aceto,ad ſtrumas,& tumores obduros,totos oblinens,vſus eſt.Phymata verò diſcutiũt trita & illita hæc: adiantum,atriplex,parietaria,althææ radix vino incocta,ammoniacum cum melle emollitum & ſuperdatum,viſcũ cum reſina & cerato, ſalicis folia cum cerato.Rumpunt phymata lupini amari,propolis cum aceto illita,cucumeris ſylueſtris radix,terebinthina excepta,capparis radix eodem modo , nitrum cum fermento aut ficubus.Abſceſſus internos rumpit marina cum mulſa pota.Strumas autem diſcutit calx viua,melle,aut ſordibus,aut oleo,aut adipe ſuillo excepta.lolii item farina cũ fimo columbino,& lini ſemine vino incocta. caprificorum groſſi agreſtes aut domeſtici illiti : qui etiam cõcretionem omnem digerunt.

De fiſtulis, Cap. XLV.

RAdix ſpondylii circumraſa & impoſita callos fiſtularum adimit. idem facit veratrum nigrum biduo aut triduo impoſitum.eliquant etiam æruginis drachmæ II. ammoniaci tantundẽ.Collyria ex aceto & aqua conficiũtur ad fiſtulas accommodata.itémque amurca cocta & in collutione adhibita. Sori crudum & combuſtum cum vini diluti aut mellis portiuncula ad colluẽdum adhibitũ. omphacium quoque colluendo carnem procreat.

De bubonibus, Cap. XLVI.

IN ortu bubonum ſi totum corpus ſuccis æquabiliter redundet,aut malitia humorũ detineatur,difficilis curatio eſt:& tamen adhibenda eſt ea quæ in affectione quæ ex defluxione oritur, expoſita eſt nobis: ſi corpus exquiſitè ſanum ſit,facilis.totum autem crus calefaciendum & humectandum eſt,vt dolore vacans efficiatur:ipſique vlceri imponendum eſt linamentum lotum in roſaceo, aut aliquo oleo relaxante,quod tetrapharmaco calido ſit intinctum.totúſque artus carpto lanæ oleo imbuto obuoluendus eſt:foris verò vlcus emplaſtro callido illinẽdum, aut farina triticea,aut hordeacea,aut ex vtraque cum olei portiuncula. Glandulam verò inflãmatione tentatam in principio lana oleo calido imbuta lenire oportet,nõ autẽ (vt quidam faciunt)ſale adiuncto.eo enim poſtea vtimur quum artus à plaga vexatus fuerit lenitus,& quum dolorem vlcus non affert: quibus quidem rebus glandularum plerũque ſoluitur inflammatio.ſæpe etiam augetur, & ad ſuppurationem ducitur. Ergo quum ille quaſi feruor inflammationis ſe remiſerit,lenientia ſunt omittẽda,atque vtendũ digerentibus:paulatim à digerentibus ad ea quæ conſiſtentia liquida ſunt tranſeundo,qualia ſunt quæ cerati ſpeciem referunt, ſimilia iis quæ linamentis carptis excipiuntur,quæ emmota vocantur. In iis autem vitare oportet durorum vſum emplaſtrorum:quippe quæ particulas diſtendãt, & ad inflammationem iterumvi adigãt. Quũ ſatis puris fuerit particuláque ad ſuppurationẽ peruenerit,non ſtatim diuidemus,vt quidam facere ſolẽt:ſed dabimus operam vt eam materiã medicamentis digeramus. ac lutum quidem impoſitum tumores inguinum celeriter digerit. Cæterùm bubones qui ex prolapſu, & vlcuſculis & doloribus contrahuntur, periculo vacare:alios,præſertim verò eos qui febribus ſuperueniunt, malos eſſe exiſtimandum nobis eſt.

De eryſipelate,hoc eſt igni ſacro, Cap. XLVII.

HVmor craſſus atque acer qui influit, eryſipelas modò cum vlcere,modò ſine vlcere conficit. hoc curãdum eſt primùm medicamento purgante quod bilim educat:deinde refrigerantibus repellendum eſt quod influit:atque à refrigerantibus ad digerentia priuſquam particula liueſcat aut nigreſcat,progrediendum.Poſtulãt autem eryſipelata, ea quæ refrigerent cum humiditate, nec adſtringant:huiuſmodi ſunt ſemperuiuũ, portulaca, pſyllium,lenticula paluſtris, vmbilicus Veneris, ſolanum,altercum,lactuca,beta,& glaucium.Cerata quoque ex aqua admodum frigida,huius ſunt generis. admiſcetur etiam eis opii parum,aut ſucci papaueris,cicutæque, & mandragoræ:& compoſita medicamenta conficiuntur.

Ceratum refrigerans, Cap. XLVIII.

CEra quæ puriſſima ſit, oleo eliquatur, ceratúmque liquidum fit. hæc refrigerata manibus in pila emollimus, aquam frigidam affundendo quantum eis capere ceratum poſſit.melius autem eſt oleum roſaceum ex omphacino oleo ſine ſale: debétque oleum aut triplum aut quadruplum ceræ eſſe. Si verò parum aceti tenuis & perlucidi velis addere,medicamentum liquidius frigidiúſque parabis : atque id non modò eryſipelati conueniet, ſed etiam hecticis febribus, & inflammationibus pudendorum incipientibus, antequam depaſcens aliqua affectio partes obſideat.Herbæ quoque refrigerantes cum tenui polenta abũdè refrigerãt. itémque palmulæ pingues eiectis earũ membranulis , & teneræ factæ decoquendo, deinde læuigatæ & impoſitæ. Si verò ſicciores videãtur, cerato antedicto ad conſiſtentiam vſque admiſcebis. Sedata autem inflammatione antequam particula liuida fiat,cataplaſma ex hordei farina imponendum eſt. Si verò iam liuor occuparit, inciſa cute cataplaſma ſuperdandum,locúſque perfundẽdus aqua calida dulci:ſed & marina aut muria interim proderit.quandoque etiam hæ aquæ cataplaſmatis admiſceantur.

De herpete, Cap. XLIX.

HVmor quoque qui herpetem facit, acer eſt : ſique flaua bilis impermixta influat, vehementi acrimonia herpetem exedentem gignit, qui continuam cutim erodendo occupat : qua de re affectio ipſa herpes nominatur:ſi verò cum pituita miſceatur, alterius herpetis, qui miliaris dicitur, quique eminentias milii ſimiles in cute excitat,cauſa eſt.Ergo qui prius totũ corpus purgat, deinde repellẽtia partibus affectis applicat,is herpetẽ rectè curat. at qui primo loco vtitur iis quæ cuticulæ cicatricem inducunt, is cuticulã quidem ſanat , cæterùm non vetat quin de integro priori ſimilis oriatur affectio . Ergo corpus euacuandũ eſt,vt in eryſipelate diximus.particulis tamen affectis nõ eadem imponenda: poſtulant quidem refrigerẽtia nõ ſecus quàm eryſipelata, ſed humectantia nõ ferunt:eiſq; refrigerantia & ſiccantia conueniunt.Itaque neque lactuca,neque lẽticula paluſtris vt refrigerantes & humectãtes offerendæ: ſed in principio vitis capreolos, & rubum,& plantaginẽ oportet illinere, eis deinde lenticulam admiſcere:interim verò & mel,& polentã, & cataplaſma quod ſuprà ad inflammationes ex defluxione (amoto ſemperuiuo)cõſcriptũ fuit.Exulcerata verò medicamentis ſunt inungenda quæ ad herpetẽ valent,vt paſtillis,paſſo,aut vino tenui nõ vetere,aut poſca diluta reſolutis. de his autẽ vlceribus inueteratis Muſæ & Andronis paſtillus conuenit.At herpetem qui extimã ſolùm cutim exulcerat, niſi valde inueteratus ſit, nullo horum vngere oportet:nã & vehemẽtiora ſunt, & magis quàm oportet ſiccant.Ergo ad huiuſmodi herpetẽ facit glauciũ, huicq; ſimilia,præſertim ex aqua ſubacta.Si morbus nihil remittat,aceto diluta adhibeantur,ſique ſucco plantaginis, aut ſolani ſoluta imponas, non mediocriter auxiliaberis. aut lini ſemen torridũ in vino & oleo coquito,& cõtritũ imponito.aut terrã Cimoliam ſolani ſucco ſubactã inũgito: aut lithargyri drachmas quatuor, porri ſucci heminæ dimidium,ſucci ſolani tantundem.læuigata illinuntur.

De scirrho, Cap. L.

SCirrhus,ita vt os,durus est,& sensus vacans,isque sanari non potest.at qui obscurum sensum habet, medicamentis digerentibus curatur. Sed quæ digerunt, & confertim vacuant,& non molliunt, ea primis quidem dieb⁹ diminuere tumorem videntur,sed tamen quod restat insanabile fit: quippe quum id omne quod tenuiũ erat partium, sit digestum. ex quo conficitur vt ea medicamenta aptiora sint quæ molliant simul & digerant.Inter molliẽtia autem sunt adeps & medulla ceruina: itémque adeps taurinus,hircinus,& vrsinus,& ammoniacum,bdelliúmque & styrax.horum vsu duritiem dissoluemus, & digerentibus vtemur, qualia sunt fœnumgræcum, fimus caprillus cum posca. Cõponitur etiã medicamẽtum quoddam à medicis, quod ad vtranque rem facit, hoc est ad schirrum dissoluendum & ad digerẽdum est accommodatum.

De œdemate, Cap. LI.

PItuitæ fluxio œdema facit.is tumor laxus est, cedẽs,& qui digitis impresis cauatur,& sensus est expers.curatur,spongiam posca imbutã cum ligamento leniter strin gente imponendo. Initium verò deligandi ab inferioribus partibus ducitur,& ad superiores partes progrediẽdo desinimus:spongia verò noua sit. si talis nõ sit ad manus, ea quã habeas nitro exterges, & melius etiã lixiuio quod stillatitium vocant.Si horum vsu tumor non subsidat,paululum aluminis miscendum erit. Valet ad idem mollissimum ex lucerna linamentum hoc eodem humore imbutum & impositum.glaucium quoque vtile est. Si verò inueterarit œdema, particulam oleo prius inunges, deinde spongiam ex lixiuio impones,arctiúsque constringes,atque ita tumori medeberis. Isatis etiã satiua tumores hosce mirabiliter digerit & comprimit. Idem præstat terra omnis pinguis,& magis etiam Ægyptia.

Ad tumorẽ gutturis qui brõchocele dicitur,itémq; ad aquosum ramicem qui hydrocele, & ad ramicem intestinorum qui enterocele, Cap. LII.

AD gutturis tumorem & aquosum ramicem quidam potissimùm vtuntur bdellio, quod saliua hominis ieiuni diluunt vsque adeo vt emplastri habeat consistentiam.Cupressi autẽ folia & germina & nuces nouæ teneræque ramici intestinorũ prosunt. nam & siccant, & robur humidioribus laxatisque corporibus addunt.

Ad dothienas,hoc est furunculos, Cap. LIII.

DOthienes ex crassis fiunt humoribus.eos digerit con coquitque triticum cõmansum & superdatum.idem facit Ægyptia mastiche.itémque vuas passas eiectis granis terito,salique trito paribus portionibus addito, & resinæ admiscens imponito.

Ad epinyctidas, Cap. LIIII.

APium cum polenta illine:brassicæ folia trita impone:hyoscyami folia trita ex melle applica: solanum per se & cum cicuta viridi admoue,aut oliuæ foliis cum aqua coctis vtitor. Vuas passas ademptis acinis tundito, eásque splenio illitas imponito. adiantum ex melle tritũ adhibeto. Cæterùm cauere oportet acria,acida,salsa, fomenta,balnea,& solem.

De verrucis,myrmecio,& similibus, Cap. LV.

VErrucæ conuellentur medicamentis vehemẽter vlcerantibus:putrefacientibus verò interimentur. Ergo corticis salis vsti cinis clauos,callos,myrmecia, & verrucas,itémque pterygia & thymos aufert. Stercus autẽ ouillũ aceto dilutũ ad verrucas,myrmecia,thymos,furũculos duros,&clauos facit.grossi cocti tumores duros discutiunt:crudi verò, myrmecia thymósque expellũt.Plumbi autem lamina tenuis rectè imposita ganglio,ipsum planè abolet. Cõdylomata verò comprimunt oliuæ flores cum aqua illiti: aloe cum passo inuncta,pentaphylli radix illita:cydonia cum pane cocta, aut cum polenta:myrti folia combusta cum cerato: propolis antè emollita & imposita.Condylomata quoque & ficos aufert auripigmentũ illitum,calx viua,& fæx visco excepta,& vt spleniũ superdata.Maximos verò ficos tollit ærugo ferri cum vino dul-
A ci inuncta:seminis anethi combusti cinis:alumen scissile tritum cum aceto: alumen liquidum cum pane & vino & apio. Iam verò cinis palmitum ex aceto illitus & ficos aufert,& thymos,& condylomata sanat, & prohibet ne iterum augeantur.

Ad perniones, Cap. LVI.

MArinam tepidam perfunde vel decocto betæ, vel lenticulæ,vel erui,vel radicis asphodeli. Facta perfusione lẽticulam vino incoctã tere,atque illine:aut aceti fæce obline: aut bulbum recentẽ vino mixtũ impone.

B Ad digitorum totiúsque pedis rimas, Cap. LVII.

RImas digitorum & totius pedis pice liquida obline.cancrum fluuiatilem aut marinum ad carbones vrito,testam abradito,ex oleo terito ad mellis spissitudinem,scissuris prius abstersis instillato. Bene facit etiã scillæ medulla ex oleo feruefacta, & ex terebinthina læuigata: & cornu ceruinum crematũ & seuo caprino exceptũ. Calli verò prius sunt circumpurgandi,deinde imponẽda medicamina.

C De leuce,alpho,melane,lepra,& scabie, Cap. LVIII.

VItiliginem quæ leuce nominatur,gignit sanguis pituitosus & glutinosus,qui longo spatio temporis colorem mutarit in albidiorem. Alphorũ similis origo est: non tamen tota caro patitur,sed extima solùm cutis. Ab humore autem pituitoso alphi albi fiunt: melius verò à melancholico. At humor qui lepram gignit,ad imas vsque partes penetrat:scabies verò magis superficiem occupat. Ergo si calcem lotam & exiccatam habeas, tantúmq;
D aquæ ei admisceas quantũ satis sit vt mediocris fiat crassitudo,& inungas,certè curabis. Sed alphi sunt inungẽdi medicamento magis liquido,crassiore verò scabies,lepra denique crassissimo. Dracunculi radix cum aceto illita alphos sanat: vtrunque veratrum idem facit: lupinorum quoque amarorum decoctum perfusum, eorúmque farina ex aceto aut melle illita: radicum capparis cortex cũ aceto: lilii radix cum melle:cepa cum aceto in sole illita: crocodili terrestris fimus. Simili quoque modo sturnorũ, quum oryzam solam comederint: sepiæ testa concrema-
E ta.Ad scabiem verò facit vua taminia,vterque elleborus: lupini amari,vt suprà dictum est: cardamomum cum aceto;lilii radix cum melle,resina terebinthina & sulphur, cuius nos fecimus periculum:cicer,stercus caprinum.Lepras verò expellunt ambo anemonæ impositæ, vtrunque veratrum,& albæ vitis radix.

De impetigine, Cap. LIX.

QVVM sanies tenuis acrísque humori crasso commiscetur,tum impetigines excitãtur,quæ facilè in scabiem & lepram transeunt.quãobrem medicamẽta postu-
F lant quæ valenter exiccent.ergo quibus nihil affertur auxilii ab iis medicamentis quæ mediocriter siccant, & exacerbantur ab iis quæ siccant vehementer, eas impetigines *ἀγρίας,id est feras*,vocant. Vtendum igitur in iis est medicamentis quæ abundè sint efficacia,nec tamẽ vehemẽter erodant.Cicer autem ad impetigines facit, & vtrunq; veratrum.Prunorũ gummi in pueris prodest, lichẽ in petris nascẽs,pix cerato mixta,sulfur cum resina,quod probatum fuit.Hominis saliua in pueris apta est:sed cutis affecta debet digito saliua intincto continenter cõfricari.
G Valet quoque crocodili terrestris fim⁹,itémque sturnorũ, quũ solùm oryzã pascuntur. Ad impetiginẽ verò recentẽ quæ mentum aut aliam faciei partem obsident,multa tritici grana capiuntur,& incudi cuidam ignitæ imponuntur:humórque inde emanans,adhuc calidus sumitur,atq; eo impetigines inunguntur: quo solo remedio plerique sanati sunt.Aut maluæ agrestis fructũ tenerũ collige, cõtundéque, & succum exprime & serua. hoc impetigines assiduè illine. Ad inueteratas impetigines vtitor his quæ subiiciam:viticis ergo folia contunde,parum aceti adde,
H atque illine.aut capparis folia trita ex aceto superda.

Pastillus ad impetigines, Cap. LX.

CApit autem pastillus ad impetigines accomodatus glutinis figulini drachmas quatuor,thuris drachmas duas,aceti heminæ dimidiũ(*in quibusdam uerò codicibus scriptum est pares portiones*)aceto soluta illinuntur.

De inflatione, Cap. LXI.

SPiritus flatuosus crassúsque & vaporosus, est materies inflationum. sed causa etiam adiuuans earum est corporis densitas, vt spiritus non expiretur. Quocirca curationis consilium eò totum dirigitur vt dẽsata rarefaciamus, & spiritum crassum attenuemus. id quod medicamentis quæ tenuium partium sint, efficietur. At si musculi ex cõtusione inflati sint, digerere necesse est. sed quum ea quæ digerunt plerunque sint acria, ex eorum vsu musculos indignari contingit, eorúmque dolores intendi. ergo leniẽtia sunt digerentibus admiscenda. In hac autem musculorum affectione lenit & decoctum: & ipsum hyssopum cũ exiguo oleo. digerũt verò acetum & lixiuiũ stillatitium. Ergo in principio vtendum est decocto cum olei atque item vini portiuncula: quod calidum lanis succidis excipiatur: quúmque particula refrigerãda non sit, curandum est vt calor perpetuò conseruetur. Vbi æger lenitus sit, acetum, nitrúmque, deinde verò lixiuium stillatitiũ miscebitur. postremò digerentia medicamenta sunt adhibenda, vt inflatio subsidat: quale est hoc quod deinceps describã. Sordes è gymnasio feruefacias, ac primùm percolato vt mundæ fiant, & rursus in lebetem cõiicias, calcémque viuam tritam vt farinam inspergas, donec luti fiat spissitudo, atque vtitor.

Ad elephantiasin, Cap. LXII.

MIrabile auxilium affert iis qui elephantiasin patiũtur esus viperarũ: quas qui edere velit, ad hunc modum parabit. Primùm enim caput & caudam ad quatuor vsque digitos abscindet, interioráque omnia abiiciet, & cutim auferet: corpus verò aqua perluet, deinde in sartagine non secus quàm anguillas ex albo iure condiet. Ius album fit aqua copiosa imposita, exiguóque oleo & porro & anetho addito: planum enim est carnes viperarum eò vsque coquendas esse dum planè teneræ reddantur. Est etiam accommodatum id medicamentum quod ex viperis conficitur, quod theriacen nominant: id enim copiosè bibere æger debet. ac si cui cordi sit, cutim eodem inũgat. qui hæc omnia faciunt, quandoque eis euenit vt squama ex cuti excidat: qualem in serpentibus senectam appellamus. Ad hunc etiam morbum vtimur sale theriaco & nepeta. sed hoc prodest, non solùm quia tenues humores egregiè digerit, sed etiã quia saniem attenuat, & crassos humores ex quibus elephas oritur, incidit & siccat: nõ tamen absolutè in quibusuis hominibus ab his remediis incipiendum est: prius enim omnino purgamus, & quandoque etiam incidenda vena est.

De venenis & de iis quæ virus iaculantur, Cap. LXIII.

DE venenis neque tutum est indefinitè scribere, neque memoriæ literarum commendare omnes curationes neque nocumenta quæ quisque ex eis nasci dicit: siquidẽ qui hæc doceat, causam scelestis præbebit vt multa mala faciãt. At quæ communiter auxiliari creduntur iis qui medicamentum mortiferum biberunt, ea scribere me operæpretium puto. Itaque iubendum est iis qui medicamẽtum sumpserunt, vt statim sine vlla mora iniecta plurimum olei cum aqua continenter bibant: postea ciborum omne genus dandum vsque ad satietatem, & vomitus imperandus: ita enim vel medicamentum simul eiicietur, vel superatum à reliqua multitudine hebetiorem vim habebit. Si venter post vomitum aduratur, hydrorosacéum potui dabis, & iterum vomitum imperabis. dato etiam theriacam ex vino quæ sola potest venenis resistere. Si ea tibi nõ suppetat, baccas iuniperi nouẽ, rutæ folia viginti tere, & ad bibendum propina. dato chamæpityn herbam cum vino: cæteroqui à vino abstinendus omnino æger est. extremæ partes interim contrectandæ sunt. Si verò descendisse venenum videatur, quòd ventrem inferiorem morsu vexet atque irritet, clysteribus acribus erit vtẽdũ in quibus sit mel copiosum, & aphronitrum, aut aliquid aliud eorum quæ aluum magis subducunt.

Commune remedium ad omnia lethalia medicamenta, Cap. LXIIII.

CApit hoc remedium galbani denarios quatuor, myrrhæ denarium. Tere & vino dulci dilue, ac potui da.

A Aliud. Rutæ folia viginti, iuglandes regiæ duæ, salis grumus: caricæ duæ comedendæ offerantur. quibus qui vescatur, ei nullum lethiferum medicamentum nocebit. Huc facit etiam origanum, quod cum gallina decoquatur, donec flaccida sit reddita, cuius iusculo vtendum est. itémque opobalsamum cum lacte muliebri aut aqua datum.

Ad eos qui à fungis strangulati sunt, Cap. LXV.

B QVI à fungis strangulati sunt, adiuuantur oxymelite cum nitro epoto. gallinarum domesticarum oua cũ oxymelite: eáq; dantur trita ex aqua. radiculæ quamplurimæ tostæ ad comedendum exhibentur. aut vini fæcem combure, & tere, & ex aqua potui dato.

Ad eos in quibus lac coagulatum est, Cap. LXVI.

HOS curabis si acetum potui dabis, aut passum. multum coaguli cum aqua fontana, aut silphium & sulfur paribus portionibus tere, & ex posca bibendum præbeto.

De hirudinibus, Cap. LXVII.

C QVI hirudines deuorarint, iis acetum quamacerimũ potandum dabis, aut muriam. sed iis etiam vtẽdum est quæ aluum soluunt: siquidem hirudines vnà cum excrementis exire per anum consueuerũt. Ad eas valet anagallidis succus epotus, & thymum tritum cum aceto acri in potu sumptum. At nos allium comedendo hirudines eiicientes, nullius eorum quæ modò dicta sunt, indigemus.

Ad ictus vesparum atque apum, Cap. LXVIII.

D MAluæ folia tere, & ictis à vespis aut apibus impone, aut sesami folia aut ipsum sesamum illine.

De scolopendra, Cap. LXIX.

MVria acri fouendus locus est qui à scolopendra ictus fit: aut cinerem cum aceto eidem impones.

De mure araneo, Cap. LXX.

AD plagam verò quam mus araneus attulit, allium cũ membranulis suis terito, & cuminum pari pondere ex oleo dilue, & plagam obline, & loca adiacentia inunge. Si verò cutis rupta sit, vlcúsque extet, muria erit perfundendum: & hordeum vstum vlceri imponendum: sed
E vlcus non rumpetur nisi mus araneus qui morsum inflixit, prægnans sit.

De iis quos homo, canis, & simia momordit, Cap. LXXI.

SPongiam aceto imbutam impone, aut fœniculi radicem contunde, & cum melle admoue: aut irin Illyricã cum melle, aut ficum, aut amygdalas amaras tere & superda: aut salem aut lithargyrum læuigabis & applicabis. Ad ea verò quæ iam suppurata sunt, eruum læuigatum cum melle facit: ad feruida verò lithargyrum tritum ex
F aqua inunge.

Ad rabiosi canis morsum, Cap. LXXII.

CAncros viuos in patella æris rubri impositos vre vsquedum ad læuorem facilè redigantur. Vrendi autẽ sunt post canis exortum, quum sol in leonem transiuit, lunáque est decima octaua: & medicamentum conficiendum. In cancrorum autem partes decem, gentianæ quinque, & thuris pars vna coniiciuntur. datur hoc potui iis quos rabiosus canis momordit, vsq; ad quadraginta dies, quotidie ad mẽsuram cochlearii magni aquæ inspersum.
G Si verò post aliquot dies curandũ susceperis eum qui morsus fuerit, duo cochlearia dato. ipsi autem vulneri applica medicamentum quod capit picis brutiæ libram vnam, aceti acerrimi sextarium vnum Italicum, opopanacis vncias tres. his qui vtetur, is semper à cane rabido morsos seruabit. Cæterùm nepeta arida ad morsus animalium venena iaculantium valet, quum facilè ex imis partibus corporis omnem circumiacentem humiditatẽ ad se trahat. Iam betonica vlceribus illita cunctis bestiarum morsibus medetur: simili quoque modo super linteo vlceri ap-
H posita. In potu verò iuuat agrestis rutæ semen, coagulum nouelli leporis, betæ radicis succus: quæ cum vino sumẽda sunt.

Quomodo viperæ citra periculum capi possint, Cap. LXXIII.

SI quis manus suas radicis dracontii succo inungat, is viperas capiet, nec molestiam vllam sentiet. Sed quorsum hæc ad te scribimus, qui & theriacæ ex viperis confectæ periculū fecisti, & nosti etiam ab ea statim iuuari eos quos bestiæ virus eiaculantes & venenum relinquētes momorderint? Theriace tamen debet optimè parata esse, summâque diligentia & magno vsu, exquisitâque experientia confecta: eâq; quæ imponūtur, propria vi suâque B virtute prædita esse, vt neque propter ætatem, neque propter sexū sint imbecillia: qualis esse solet quædā theriace, quæ à plerisque per solā experiētiā conficitur, & vendi- A tur, solúmque aureæ nomen habet, cæterùm ab antedicta actione longè abest: quorum alterum ex ignoratione contingit, alterum verò ex eo quòd multa simplicia medicamenta quæ magni æstimantur, in eam induntur. Sed tu non ignorabis quænam sit optima theriaca, neque item cæteri qui tui similes medicinæ studio tenentur. semper enim à nobis & ab iis qui æquè ac nos eam conficiunt, accipietis. quæ res fecit vt eius confectionē hoc loco non esse describendam censuerim. quum difficillimum esse intelligam optimam eius apparandæ rationem exponere: atque adeò vt ne medici quidem ad hunc experientiæ gradum peruenire posse videantur.

ORIBASII DE LOC. AFFECT. CVRAT. AD EVNApium, liber quartus.

CVM morborum pertractatio finem sit cōsequuta, tempus iam est vt locorum affectorum curationes exequamur. itaq; à capitis affectionibus initium dicendi sumemus.

De capitis doloribus atque inflammatione, Cap. I.

C CApitis dolores qui ex æstu oriuntur, curātur si totum sinciput rosaceo salis experte inungas. qua in re cauere debes ne posteriorem partem capitis quæ ad occiput est, contingas: nā quū caput ea parte non facilè exuratur, quúmque inde ortum ducat spinalis medulla, aliqua noxa sit consequutura. Si rosaceum tibi non sit ad manus, omphacino vti poteris. In pueris autem mulieribúsque & iis quorum mollis caro est, chamæmelinum erit idoneum. Vbi autem refrigeratione, non tamen vehementi, opus D est, hæc refrigeranda sunt, tum adhibenda. id quod faciemus, si in aqua gelida vas statuamus, aut in niue, si nix adsit. Sed si hæc nobis non suppetant, oleo rosaceo addenda erit aceti quarta pars. Si caput vehementi æstu conflictetur, admiscebis succum semperuiui, aut portulacæ, aut lactucæ, aut psyllii, aut acrestam ex immaturis vuis expressam: itémque id quod ex cucurbitæ ramentis expresseris. Dolores autem quos frig⁹ excitauit, curabis, sinciput oleo rutaceo aut laurino perfundēs. Si maiore calore opus sit, modicum euphorbii oleo adiicies, capútq; nardino vnE guento ex amaracino oblines, ac frontem, nariúmque & aurium meatus aliquo calefaciente inunges. sunt qui plātam quoque pedum & anum inungant. At vbi capitis dolor ex calida frigidáve intemperie inueterarit, caput radēdum est. iisque quæ diximus, & item emplastris & ceratis vtendum, ita vt calidas intemperies refrigeremus iis quæ ad erysipelata curanda valent: frigidas refrigeremus calefacientibus medicamentis, quale est simplex quod ex euphorbio conficitur, in quo est vna euphorbii vncia, ceræ vnciæ tres, & olei libra vna. Dolorē verò capitis ex acri humore in ore stomachi collecto, & vapores ad caput mitE tente curabis euacuatione, quā vomitibus facies, vt molestus humor educatur. Si euomere æger nō possit, statim alēdus est alimento quod facilè cōcoquatur, idoneúmque stomacho sit, & ad moderatam quantitatem. Sequenti die absinthium potui dandum. & deinde victus rationem ita instituere vt diligenter obeat concoctionem. tertia verò quartáve hora tantum panis offerendum est, quantum satis sit vt vsque ad balnei horam ferat. Si verò quis panē per se non queat edere, ei oliuas, aut vuas, aut palmulas, F aut aliquid tale dabis: è quorum numero id eliges quod melius esse experientia didiceris. Pessima autem affectio est quū vitiosi humores in ventriculi tunicis sunt infarcti, quos picra ex aloë euacuare opus est. At si calor vnà cū spiritu flatuoso dolorem capitis crearit: in principio repellemus solùm vsu refrigerantium: deinde verò repellentibus lenientia & concoquentia medicamenta admiscebimus: tum aliquid digerens atque attenuans addemus, repellentium vim paulatim diminuentes, ita vt plurimum sit quod attenuet digerátque: parùm verò quod leniat & concoquat: paucissimum denique quod repellat. sæpenumero enim fit in meatibus constipatio spiritus flatuosi, vel etiam crassorum glutinosorúmque succorum: eáque tanta est vt vix longo temporis spatio illi obex ibi interiectus dissoluatur. Si ex febris vehementia caput doleat, neque crisin ostēdat, ei medeberis si admoueas quorum qualitas facultásque refrigerans est: quale est oleū, & oxyrhodinum, & capita papaueris oleo incocta. Qui ex nimio vini potu caput dolent, refrigerantibus curandi sunt: vapores enim qui caput molestia afficiunt, sunt calidi. itaq; rosaceū nō admodum frigidum admotum satis est: sed & quies & somnus prosunt. Vesperi autem lauandi sunt, & cibis boni succi ac non calefacientibus alendi. huiusmodi sunt cremor prisanæ, sorbitio ex alica, oua sorbilia sine garo, lactuca quæ refrigerat & optimi succi est. & brassica: siquidem ea vapores siccat. simili quoque modo lens. potus verò esto aqua omnino. Si stomachus subuertatur, malum Punicum sumatur, itémque pomum coctum, aut pirum. Somnus postea imperandus est. à somno lauandus æger est, aqua calida diu perfusa. atque iterum dormiendum, aut quiescendum, & secundò lauandum, & eodem modo cibus offerendus. Si verò meliusculus esse ægrotus incipiat, neque aquæ potum ferre queat, iube vt vinum aquosum dilutius bibat, vescatúrque piscibus saxatilibus, & quorum mollis caro est: itémque pullis columbinis sine garo coctis: bibat verò vinum, & ius simplex ex aqua solùm, & anetho, & parua porri portione confectum, cui etiam post coctionem quæ satis sit, modicum salis sit impositum. Siquæ reliquiæ vaporum aut humorum permanserint, perseuerétque constipatio & dolor, rosaceum non erit præterea dandum, sed chamæmelino modicè calido vtendum, deinde verò irino. postea verò his miscendum modò amaracinum, modò verò nardinum. In iis autem qui ex plaga aut casu dolore capitis vexantur, scire oportet nihil ab inflammatione differre. Síque intra caluariam inflammatio pertingat, is capitis dolor non vacans periculo iudicabitur. Ergo curationis initium à venæ sectione & clysteribus sumendum est: fotúsque ex spongia adhibendi, & carptus ex lana molli qui oleo calido imbuti sint, imponendi, & cætera facienda erunt omnia quæcunque ad inflammationes fiunt. Ad puerorum verò adustiones quæ siriases dicuntur, vtiliter sincipiti imponuntur cucurbitæ ramenta: aut cucumeris, qui pepo est, cutis quæ carni adiacet: aut succus foliorum solani hortensis cum rosaceo.

De cephalæa, Cap. II.

INueteratum verò, ac solutu difficilem capitis dolorẽ quique paruis de causis exacerbetur, vt æger neque sonum, neque vocem altiorem, neque vehementiorem splẽdorem ferre queat, cephalæam nominant. Videndum autẽ est vtrũ ex plenitudine, an ex obstructione, an verò ex inflammatione oriatur: nam dolores aggrauantes, multitudinem indicant: erodentes, vaporum aut humorum acrimoniam: pulsantes, inflammationem corporis membranosi: si grauitas etiam adsit, multitudinem intra membranas contentam. Si igitur copia vaporum aut humorũ in causa sit doloris, si ob totius corporis expletionem eueniat, totum corpus euacuando cephalæam curabis: si ex imbecillitate, illius partis lenienda pars est, & materia in totum corpus reuellenda: itáque affectæ particulæ remedium affers. Reuelles autem clysteribus, deligationibus, & inferiorum partium frequentibus frictionibus. quandoque etiam sanguinis detractione euacuabis. parti verò ipsi medeberis, quum reuellentibus vsus fueris, si perfusionibus in quibus repellendi vis sit, vtaris: postea verò euacuantibus, tum roborantibus. Repellit autem oleum omphacinum, & rosaceum, & oxyrhodinum, & quod ex papaueris capitibus, quódque ex germinibus oleaginis teneris, & item quod ex hederæ corymbis, mentáque viridi conficitur. Quúmque plenitudo frigidior crudiórque sit, hæc tepida imponenda sunt: at quum illa sit calidior ac biliosior, hæc frigida adhibenda. Vim autem digerendi habet oleum calidum, & magis quod vetus est, & item anethinum, & sicyonium. Si multitudo crassior sit, spondylium, aut serpyllum, aut pulegii comam, aut nepetam, aut mẽtham incoquens euacuabis: hæc enim præterquam quòd multitudinem euacuant, robur etiam particulæ afferunt. Quocirca eis ad perfectam vsque sanationem vti conuenit. si verò etiam vsus postulabit, purgatio quoque per nares & sternutamenta obiri poterit. atque etiam in balneis fricari caput linteis asperis expediet, & salem cũ nitro ac sinapi sine oleo superaspergere.

De hemicrania, Cap. III.

NOnnulli sunt quibus dimidium capitis dolet. idque oritur vel ex vaporum, vel ex humorum, vel ex vtrorúmque influxu. In primis ergo aut purgãdi sunt, aut mittendus sanguis. tum remediis localibus vtendum. fricare quoque ex linteis aut digitis manus opus est dimidium frontis, præsertim verò quà musculus temporis est, idque ante horam accessionis. Post accessionem verò medicamenta adhibenda quæ hemicranica nominantur. Sique in dolore caloris sensus appareat, iis in quibus refrigerãs aliquid insit: sin secus, iis quæ abundè calefaciant. vtrisq; verò aliquid ex iis quæ robur addunt, misceatur, quod facultatem adstringendi habeat. Optimum autem vnguen calefaciens est id quod recipit euphorbii vnciam vnam, ceræ vncias tres, & olei alicuius tenuium partium libram vnam. hoc vnguine media pars frontis cum temporis musculo inungenda est. hoc enim ad frigidas affectiones est accommodatissimum, vtpote quod vel semel in balneo illitum dolorem omnem sæpenumero abstulerit. Iuuat ita affectos oleum in quo parum euphorbii iniectum sit, in aures instillatum: satis enim erit si in olei libram, euphorbii vnciæ dimidium inicias.

Ad eos qui caput mobile habent, Cap. IIII.

QVI caput mouent, si stœchadem ex aqua, aut ex hydromelite bibant, sanescent.

De alopecia & ophiasi, Cap. V.

QVVM alopecia & ophiasis communẽ originis causam habeant, communi quoque ratione curantur. atque ophiasis quidem nominatur affectio, quia serpentis quem ὄφιν vocant, speciem figurámque repræsentet: alopecia verò inde nomẽ inuenit, quòd vulpes, quæ ἀλώπηξ dicitur, hoc malo sæpe corripiatur. Oritur autem plerunque ex vitiosis humoribus capite contentis: sed malitiæ speciem ipse capitis color indicat: quippe albidior pituitosum, nigrior melancholicum humorem, pallidior flauã bilim arguit. Ea ergo humorum malitia inaniẽda est vel catapotiis ex aloe & colocynthide, vel hiera cuius suprà

A feci mentionem: si melancholicus humor redundet, elleborum nigrum ei miscebis: si amara bilis, scammoneam. si pituita, nihil admiscebimus, sed totum corpus euacuabimus, tum caput apophlegmatismis inaniemus, & auxilia quæ malitiam humorum probè discutiant, quæ sint etiam tenuis substãtiæ, imponemus. Si verò remedia cum discutiente facultate vim etiam habeant sanguinis extrahendi, vt est thapsia, erunt præstantissima. ergo caput radendum est, tum fricandum. mox vbi frictione vsus fueris, diligenter cutim considera. si enim post breuem B frictionem pars rubescat, tum affectionem facilè sanabilem puta: si verò post adhibitum medicamentum hoc fiat, caue ne cutis plusquam est, ex vehementia medicamenti sit excalefacta. idque nobis perspicuum facit cutis quæ magis flaua videatur: est enim periculum ne si sæpiꝰ eo medicamento vtamur, cutis exuratur. Ergo necesse est vel ad aliud transire, vel si eo vti velimus, eius imminuenda vis erit cerati aut adipis admixtione. Cæterùm hæc omnia remedia in aëre calido, in sole, quum ventus nullus flat, adhibeantur: si hyems sit, in balneo. Iam verò omnibus C remediis quæ ad has affectiones sunt accommodata, calidiꝰ euphorbium est, deinde thapsia, tum sinapis, & nasturtium. Alio verò modo limnitis est nullo inferior, deinde adarcium, tum sulfur, vernicarium, & vtrunque veratrum, & erucæ semen, & oleum laurinum, & vtraque alcyonia combusta, & arundinis radix & cortex combusti. pix quoque & cedria, & stercus muris, & adeps anserinus, & amygdalæ amaræ totæ vstæ. quum vsus verò postulabit, potentioribus, liquidum ceratum: imbecillioribus verò oleum laurinum aut picem liquidam admiscebis. Ex his autem D affectionibus inueteratas & sanatu difficiles potentioribus: incipientes verò, & facilè medicabiles, imbecillioribus remediis curabis.

De capillis fluentibus, Cap. VI.

CApilli fluunt vbi cutis rarefacta est, & alimentũ quo nutriuntur, ad eos non accedit. Curationis ergo consilium eò dirigitur vt sanguis extrahatur, & cutis laxa paulatim densetur, & quibusdam medicamentis constringatur. huiusmodi sunt ladanum atque oleum lentiscinum quæ per se faciunt: vtrunque enim vim habet attrahendi E & cogendi, vt nullum præstantius ad fluẽtes capillos medicamentum quàm quod ex ladano, oleóque lentiscino constat, excogitari posse videatur. Perspicuum autem est abrasis crinibus spissius medicamentum imponendum esse, tonsis verò, liquidius. Si verò abundè crines decidãt, maiorémque raritatẽ subesse existimemus, vtile erit pro lẽtiscino myrteum oleum ladano admiscere. vtiliter quoque nardinum vnguentum quandoque addetur, vt in frigida ætate & hyberno tempore. antequam verò caput medicamento oblinas, fricandum est. Sæpenumero autẽ F capilli ex ægritudine defluunt: in quo casu victus ratio adhibenda est quæ vires reficiat. quæ quidem plerosque sine vsu medicamentorum planè curauit. Quandoque etiã pili sine ægritudine cadunt. ad quorum curationem vtimur iis quæ præposuimus: aut sambucum combure cera tóque admisce, & vtitor. id enim augebit densabítque comam, vt ne amplius decidat. Vel melanthium combure, cum aqua tere, & vbi volueris pilos nasci, ibi inunge: maximè verò in superciliis, aut palpebris. Si verò propter loca ambusta pili ceciderint, folia ficulna vsta & trita atq; G illita erunt ad pilorum ortum accommodata.

Ad ea quæ capillos corrumpunt, eósque pulchros faciunt, Cap. VII.

TRES sunt eorum quæ capillos vitiant, differentiæ: quæ pillos euellunt, quæ attenuant, quæ denique omnino eos auferunt. Sed horum vsus periculosus est: quia sæpe non solùm inunctas partes pilis nudãt: faciúntque vt reliquum tempus glabræ maneãt: sed etiam in causa sunt vt totũ corpꝰ nudũ pilis reddatur, itáque perseueret. Aliorũ duorũ vsus est tutꝰ. Ergo ex iis quæ partes glabras tutò H faciunt, vtile est lixiuium stillatitiũ, itemque arsenicum, sandaracha, & calx viua. aliquid autem eorum quæ vehementer vlcerant, alicui imbecilliori miscendum est. Quæ verò pilos attenuant, ea abstergentem vim habent. inter quæ mediocria sunt, hordeum, fabarum & erui farina, a-

phronitrum nitrúmque. Valentia verò, quæ magnos durósque pilos attenuant,sunt,nitrum combustũ, testa fictilium clibanorumque, pumex non vstus & ignem expertus,testa buccinarum,purpurarum,& aliorum ostreorum cõcremata,& sepiæ testa etiam non combusta, alcyonia,veratrum,& bryoniæ radix.Siquis hæc facere odorata voluerit,cyperum,& melilotum,& rosas siccas,& amomum,& iunci odorati flores addat.Vrticæ agrestis semen tere,oleo addito perfricabis,& pili decident. Melle crudo obline quem volueris locum in modum dropacis, & pili nõ amplius prodibũt.Psilothrum verò hoc modo fit: Calcis viuæ læuigato partes duas, auripigmenti partem vnam:hæc in pilam plumbeam conicito, & aquam aut ptisanæ cremorem affundens tere. quùmque nigra fient, calefacito & illinito. Orizam,aut fabas expurgatas, aut ptisanam aqua incoquito,hácque pro aqua vtitor,tum auripigmentum & calcem viuam admisceto,& coquito psilothrum,vt mos est: deinde verò ei adde myrrhæ vnciã vnam,masticheș vnciam vnam,pumicis crudi vnciæ dimidium,atque vtitor.

Vt cani non nascantur, Cap. VIII.

FAcies autem ne cani exoriantur, si cucurbitam agrestem capias,eam pertundas,& interna diligenter purges: tum oleo laurino impleas, addásque hyoscyamum & auripigmentum non trita,& vnum diem ita dimittas: deniq; semel in anno vtiliter vngas in pueris, & pulchros densósque capillos gignent. Nucis cortex vstus tritúsque ex vino illinitur. loti arboris folia cum cameli stercore misce,& cum oleo obline:flauos enim crines faciet.lupinorum cortices cum nitro per dies decem macerato,tum crines eo abstergeto.decoctum scobis loti arboris ad idẽ valet.Nigros capillos faciunt detergendo hæc: dilutum gallarum,atramenti sutorii & malicorii,ladanum cũ myrteo vnguine.serius id facit oleum ex oliua agresti quotidie illitum:& magis etiam myrtinum infusum. Facit autẽ vt serius pili in locis consuetis nascantur,lacryma vitis cũ oleo inuncta:& humor emanans è viridi sarmento, quod comburatur:itémque fabacea farina illita.

De porrigine, Cap. IX.

POrrigo ex vitiatis oritur humoribus. nostrum ergo consilium esse debet vt abstergẽtibus digerentibúsque medicamentis eos absumamus:corpore tamen prius expurgato, si mali succi sit plenum. Sed quidam quum caput roborare vellent,antedictis aliquid eorum quæ adstringunt,admiscuerunt.

Ad porriginem, Cap. X.

FVrfurum sextarium medium in duabus aquæ heminis macerato,deinde cõfricabis, per colum traiicies, succúmque coques cum aceti media hemina ad vini spissitudinem,eóque caput illines:postea caput aqua lauabis in qua beta,aut fœnumgræcum,aut lupini cocti sint. Pro vnguine autem, irini vnguenti fæcibus vtitor. Sed hoc vt accommodatiore efficacioréque vtendum est quod habet terræ Cimoliæ,sulfuris ignem nõ experti pares portiones:quæ trita ex aceto,in balneo illinuntur:tum aqua calida abluuntur. Sed hoc non solùm in balneo, verumetiam alibi vti poteris,quũ omnes habeat vires quibus ad affectionem depellendam opus est: lithargyri, rutæ, olei, aceti quartam partem heminæ tere, & caput illine.id enim fuit nobis experimento satis comprobatũ.

De pediculis, Cap. XI.

SÆpenumero pediculorum copia in profunda capitis cute generatur,quum superuacanei modicéque calidi humores subsistunt.ergo medicamenta siccãtia,quæque vacuare & trahere apta sunt,adhibere oportet.cedria pediculos & lendes interimit. Idem facit hederæ lacryma, & vuæ taminiæ partes duæ,sandarachæ & nitri vtriusque pars vna,ex aceto.atque oleo caput vngito.aut oxylapathi radices eodem modo in oleo,& veratrum album: aut staphide agria & nitro ad pares portiones in balneo vtitor: aut marina,aut muria pura cum aceto caput perfundito.

Ad vlcera capitis manantia,quæ achores dicuntur,& ad fauos, Cap. XII.

QVI achor nominatur,in cute capitis consistit, tenuiáque habet foramina per quæ tenuis modicéque vi-
A scosa sanies effluit.Huic similis affectio est ea quæ fauus appellatur.maiora tamen habet foramina,quibus humor melli similis continetur. eò igitur dirigere consilium oportet vt humores à quibus oritur euacuemus: quique adhuc eò fluunt,capitis totiusque corporis euacuatione prohibeamus,vt in alopecia dictum est nobis. Quum verò parua affectio est,sæpe remedia foris adhibita sufficiunt.huiusmodi sunt quæ crassitiem humoris secant & digerunt. Nonnulla autẽ medicamenta, quum nullum excrementum in toto corpore est,achores incipientes cu
B rant:eáque adstringendi & repellendi vim habẽt,vt myrtus eiúsque bacca,& pineus cortex:nonnulla verò iis auxiliantur quæ in superficie sunt & mediocres:eáque digerũt abstergéntque sine calore qui sensum moueat: nec quicquam habẽt quod irritet. talis est beta & plumbũ vstum. Nonnulla verò ita vehementem vim habent vt valde crassos glutinosósque humores (à quibus originem ducunt achores) euacuare,&,quanuis iam obduruerint, dissoluere possint.huius generis est chalcitis & vini fæx, & calx viua. Acetum verò in omni tempore ad achoras vti-
C le est vel maximè: siquidem incidit, digerit, ac repellit.debet autem istud esse ex quisitè acre,neque vllã habe reuini qualitatem.Huic adiungens aliquid metallicum, achores curabis.Sed initium ab imbecillioribus ducere conuenit,ac maximè quum dolor eos comitatur.Hanc ad rem vtile est Creticum,terra Samia,pompholyx,spodium & lithargyrus.si hæc nõ agant, impone medicamentum siccum ex charta aceto dilutum. Si id medicamẽtũ quod ex charta conficitur,tibi non suppetat, chartam per se cõbures, aceto imbues,& vteris in iis qui dura carne sunt.
D Si achor inflammationis sensum inuehat, aut ei dolor sit coniunctus,planum est eum sedandum in primis esse. idque concoquente,molliente,& liquido & morsus experte medicamento:quale est id quod ad sedis inflammationem dolorémque pertinet.

De oculorum turbatione, Cap. XIII.

OCulorum turbationes ex fumo aut æstu aut puluere exortas,aut quòd defixis oculis splendorem aduersum quispiam intuitus sit, facilè sedabis, si iubebis vt à fumo æger discedat,capútque operiat,ne à sole attingatur, atque in vmbram vadat.Cæterùm ab oculis puluerem ab
E luat primùm quidem aqua tepida & dulci, deinde verò etiam frigida.à splendore verò auertat oculos,tum oculis valde conniueat:ita enim turba omnis sedabitur, nec re vlla erit præterea opus. sed cibus erit parcior, potus verò propter æstũ largior.Si verò somnus arctior profundiórque irrepat,lippitudo quæ subesse videbatur,cõcoquetur. quãobrẽ non erit à balneis abstinendũ,sed diligentior uictus ratio instituenda erit.Si lippitudo aliqua incipiat, quies imperanda est, palpebræque aliquo medicamento
F ex rosis aut croco inungendæ:plerique enim nõ sunt horum remediorum indigentes.Iemas verò in oculis & agglutinationes quæ per noctem fiunt, purgat remittítque rectè tum posca,tum aqua frigida per se. & aliquid siccũ, quod ex oculis leniter lacrymas excutiat. sed ventris etiã subductio eosdem iuuat.

Ad inflammationem dolorémque oculorum, Cap. XIIII.

QVVM inflammatio & dolor oculos obsident, si medicus adsit, facito vt ipse medeatur: si non sit,
G tu ea quæ possis facito,vsquedũ medicus accedat, nequid difficilius contingat.Ergo à cibis ægrum abstinebis, eique quietem imperabis:dabisque operam vt lucem vitet: atque ne sonis aut aliquo alio motu dolores intendantur. tũ pedes contrectabis, & extremas partes quãdoque vinculis excipies:hæc enim dolorem leniunt.Porrò ad inflãmationes faciunt violæ folia imposita,& muliebre lac recens cum ouo & rosaceo foris admotum.

Ad oculorum fluxionem, Cap. XV.

SI fluxio oculum infestum habeat, medicamentum ag-
H glutinans fronti superdabitur.Ergo thus tritum & triticeam farinam oui candido excipies, atque adhibebis. Prodest autẽ caput tenere in sublime elatum, & quiescere,& extrema deligare.At si fluxio salsa & acris sit,erit reddenda dulcis infundẽdo lac & oui candidum.lenias autẽ

leniter, mollique spongia auferuntur. Si magnus defluxionis impetus sit cum dolore coniunctus, cataplasma hoc imponito quod habet rosarum siccarum drachmas quatuor, croci drachmam vnam. excipiuntur dulci meliloti decocto.

De senum hebetudine, Cap. XVI.

HEbetudines quibus senes corripi solent, frictionibus, gestationibus sedabis: itémque moderata victus ratione, vsuque acrium, & caput pectendo, & absinthii ante cibum, & thymi, origanique, & aceti scillitici potione, & oculorum inunctione ex iis quæ oculorum afferre claritatem dicuntur. Conueniet etiam sternutamenta quotidie ciere, gutturque inungere, & pituitam reiicere.

De hordeolo palpebrarum, Cap. XVII.

HOrdeolum verò quod in palpebris nascitur, forti ceræ albæ discuties hoc modo: cera liquata afferenda est, & specillo calida loco admouenda. sed idem discutit galbanum quod ex modico nitro imponatur.

De nyctalope, Cap. XVIII.

NYctalopes curantur, si iecur hircinum assaueris, & interim dum assatur, saniem quæ liquitur collegeris, eáque oculos inunxeris, & ipsum iecur comedendum dederis. præterea asininum fimum exprime, eóque succo oculos vnge. Dicũtur autem nyctalopes qui per diem clarè vident, sed nocte appropinquante deterius cernunt.

Ad oculos ex plaga subcruentos, Cap. XIX.

SI oculus ex ictu subcruentus sit factus, in principio, quum adhuc inflammatio locum occupat, sanguis columbæ calidus aut turturis locum expurgat. & item si foueas spongia quæ modicum salis acceperit. modò tamen ne tunica oblæsa sit: si enim sit læsa, ex aqua sola fouẽdus oculus est. benefaciet quoque lana quæ ouo & rosaceo sit imbuta, quam leuem oculo admoueas. stœbes etiam folia viridia illita iuuãt, & brassicæ folia imposita. Si malũ inueterarit, hæmalops dicitur: ac tũ quidem hyssopi coma terenda est, & in linteo panno ligata in aquam ferueutẽ coniicienda, & postea oculis admouenda: sanguis enim consequetur, vt ipsum ex linteo possis exprimere. Si verò ex plaga œdema constiterit, fouendus locus est spongia continenter, tum spongia noua aceto madens imponenda. Quum tumor inueterarit, sinapẽ tritam cum aqua appones assiduè & auferes.

Ad pilos palpebrarum oculos irritantes, Cap. XX.

QVidam pilos palpebrarum qui oculum infestant, vulsella euellunt, sed paulo pòst dolore ægrũ excruciãt, quum plures subnascantur, & pungant. ergo priusquam euellantur, præstat eos pilos naturalibus pilis agglutinare pice & gummi. Bene etiam erit habere paratum medicamentum quod habet mastichen, ceram, thus, & picem siccam. hæc autem in vnum redigenda sunt mandendo, vt diligenter ex omnibus vnum fiat: tum in pastillos conformanda sunt & reponẽda. vbi verò vsus postulabit, specillo igni candente medicamentum excipietur, ita vt liquefiat: atque ita pili agglutinabuntur.

Ad lippitudines ex niue, Cap. XXI.

SPecilli cuspidem in rosas coniice vt coloretur, eóque oculos inungito, triticum super ferro igni candente assatur, eóque cum vino palpebræ inunguntur.

Ad palpebras in quibus vel rari vel nulli pili sunt, Cap. XXII.

MVris fel, hirci stercus ad hanc rem faciunt: & defluuio quoque palpebrarũ prosunt, & pilos reducũt.

Ad vlcera oculorum, Cap. XXIII.

CRocum in muliebri lacte macerabis ac teres, tantùm que gummi albi addes quantum satis sit ad croci consistentiam. collyria confice, & vtere cum muliebri lacte instillando.

Ad albugines, obscuritatem, suffusionem, hebetudinem, caliginem, epicaumata, acutum aspectum, pterygia, & albugines tingẽdas, Cap. XXIIII.

ALbugines celeriter sanat nitrum cum oleo læuigatũ diligenter & inunctum: eas etiam attenuat omnis

A anemonæ succus. Obscuritatem verò omnem & suffusionem incipientem curant vulturis fellis partes duæ, succi marrubii, mellis Attici, singulorum pars vna. aut fel vrsinum cum duplo aquæ. Exacuit autem aspectũ capnii succus: siquidem non paucas lacrymas trahit. Libanotidis autem radicis & herbæ succus melli admixtus omnes hebetudines quæ ex crasso humore fiunt, curat. facit ad idẽ marrubii succus cum melle. lactucæ agrestis liquor, facit etiam ad sordidam oculorum exulcerationem, cui epi-

B cauma nomen est, cũ mulieris lacte subũctus. Medicamentum claritatem visui comparãs: Mali granati granorum succum exprime, & in vas Atticũ coniice, ac linteo circunda: & ad solem expone donec ad mellis spissitudinem redigatur: & pari portione mel adde, & extractum in vas picatum repone & serua. id enim inueteratum fit melius. Vbi dormitum iturus sis, eo leuiter oculos inunge: atq; hoc pictoribus, sculptoribus, aurificibus, senioribúsque conueniet. Aliud. Fel hyænæ Attico melli admisce, & vtere. hoc hebetudines cohibet, & incipientes

C suffusiones diffundit: sed si inueteratum sit, erit melius. Pterygium verò, si magnum sit ac durum iam effectum, medicina ex manuum opera petenda erit, & medicus adhibebitur: at si molle & paruum, curabis liquore ægiri cũ duplo mellis inungens. Sepiæ testa combusta & sali fossili mixta pterygium absumit. Albugines verò tinges, si mali granati dulcis carnem teras, paulatim aquæ modicum instillando, multúmque læuigando, & postea oculos illinẽdo: vel alterci succo dies quindecim inũge. hoc enim tingit, & intra annum abolet omnino.

D Ad pulchras palpebras faciendas, Cap. XXV.

IN pueris autem & iis qui molles sunt carne, facit hoc quod capit stibii drachmas XVI. plumbi drachmas VIII. croci drachmam. florum rosarum, myrrhæ, nardi Indici, piperis albi, thuris masculi, singulorum drachmã vnam, ossa palmularum numero XXX. omnia in vas fictile coniiciuntur, diligenter assantur, deinde in mortario teruntur, tum opobalsami cochlearia duo induntur, simúlque conteruntur. ea denique siccabis, atque vteris.

Ad rupta in oculo, Cap. XXVI.

E LApidem hæmatitem in cote deteres cum lacte muliebri, eóque per diem sæpe oculum inunge. Aut viticis folia cum aqua & polenta tere, atque impone.

Ad palpebras crassiores, subcruentas, & granorum milii plenas, Cap. XXVII.

PAlpebras inuerte, ac specillo calido læuigabis, aut foliis ficulnis & melle subũge: aut vinum austerum melli admixtum illine.

Ad scabiem oculorum, Cap. XXVIII.

F PVnici dulcis acidíque succum coque donec mellis spissitudinem acquirat, eóque inunge.

Ad palpebras lepra affectas, Cap. XXIX.

PAlpebras verò quas lepra obsideat, sanabit ficulnus liquor illitus: vel vtitor salis spuma.

Ad palpebras duras, & quæ difficulter mouentur, Cap. XXX.

MEdullæ vitulinæ & ceræ pares portiones cum rosaceo liquabis, atque vteris: aut terebinthinæ partes septem, lithargyri partem vnam cum oleo & cera eliquato, & in pannum emplastri modo imposita admoueto.

G Ad ea quæ in oculos cadunt, Cap. XXXI.

AQuam aut lac infunde & colline, vel melle oleóve inunge, ita vt lacryma excutiatur: aut iube vt in aquã aspiciat aut in vinum. Quæ autem in oculo incident, resina recenti contingens auferes, idque capillo humano potissimum, aut, si hoc non possis, suilla seta. Quæ verò infixa inhærent, & oculum lædunt, vulsella auferenda sunt. Quæ denique sub palpebra delitescunt, euelluntur inuer-

H sa palpebra: tum lacte locus colluitur.

Ad pediculos palpebrarum & ciliorum, Cap. XXXII.

PEdiculos palpebrarum & ciliorum curant cum melle aut vino sandaracha & vua taminia inunctæ.

Ad ægilopas & chalazia, Cap. XXXIII.

AEgilopes, in quibus in profundo non corruptum est os, curant chamæmeli folia commanducata & imposita, vel ægilopis, qui in tritico nascitur, succus cum triticea farina illitus, plantaginis folia commansa & illita. Vbi verò ruptus abscessus fuerit, regiæ nucis interna pars cōmansa imponitur, aut etiam columbæ fimus læuigatus & thuri admixtus, vsquedum ad cicatricē perueniat, imponitur: in lapidem enim coit, ac permanet ibidem. Propolis verò & terebinthina cum alica teritur, & in splenio imponitur: aut alumen scissile, quod plurima terebinthina exceptum sit. Chalazia verò digerūt grossi cocti illiti, itémque folia ficulna.

De affectionibus aurium, de difficili auditu, & de surdis, Cap. XXXIIII.

HVmor quidam in meatibus auditus constipatus in causa est vt difficulter homines & nihil audiant. ergo colluere plurimis diebus oportet paribus albi aceti & aquæ portionibus, iisque cũ nitro læuigato feruefactis: deinde verò colluere aqua calida sola. tum infundenda erunt ea quæ ad difficilem auditum valēt, qualia sunt hæc: Nigri ellebori radicem cum aceto ac melle tere, in aures inde, ac medicamentum ibi sine dies quinque. aut cardami quod satis est, & nitri parum: eáque carne ficuum eiectis granis excipe, ac collyrium quod meatui auditus cōueniat, facito: idque triduum intus habe. id enim sordes educet abundè: & statim leuabitur.

De aurium dolore, Cap. XXXV.

AVrium dolores, si à frigore oriantur, calida statim curant. Ergo cepa & allium quæ in oleo ferbuerunt, infundenda sunt, atque ita dolores curantur. itémque paucissimum euphorbii plurimo oleo mixtum: aut piper diligenter tritum, amaracinum quoque iuuat, & nardum optimum est: aut rutaceum ex oleo tenuium partium & nō adstringente factum.

De aqua quæ auribus continetur, Cap. XXXVI.

SI aqua in meatu auditus contineatur, oleum continenter infundere conuenit: idque colluendo, & lana molli abstergendo, & iterum infundendo. Lenit autem molestiam oui candidum & tenue, & lac muliebre: quæque adhibentur, calida sint omnia. ita affectos iuuat adeps anserinus. Siquis autem ei pedi innixus qui eius partis sit quæ patitur, saliat, capútq; quodammodo decliue teneat, humor qui in aure est facilè excernetur: ad summā verò, si quis aurem affectā alteri præbeat vt ore exugat, ita quoque sugendo humor educetur. At siqua inflammatio adsit, nardinum vnguentum cum exigua tetrapharmaci portione infundendum est. Si magnus sit dolor, opus erit adhibere quæ sensibus stuporem afferāt: miscebimus enim cum lacte muliebri & oui candido papaueris liquorem: sed & castorium addemus. atque ad vehementiores quidem dolores, par pondus: ad leuiores verò, duplum. Decoctum autem esto sapa liquida: & quum vti volueris, in eodem decocto leniatur, ac remittatur. Sed præstat hoc medicamentum longo antè tempore confectum seruare. Cæterùm quum dolor vrget, meatus ipse audiendi tangēdus nō est, sed specillo cui lanæ mollissimæ hapsus inhæreat, fouendus. atque eodem modo curabis vt medicamētum tepidum in aurem effluat, ita vt ad auris foramen specillum medicamento intinctum admoueas: & quum id intrarit, lanam mollem superimponas, qua initium meatus totáque auris contegatur: fouebísque nardino quod parũ admodum tetrapharmachi acceperit. Si æstas sit, aut calor ægrum occupet, locus rosaceo foueatur. At si suspiceris crassum aut glutinosum humorem, aut spiritum flatuosum in aure esse, miscebis aliquid eorum quæ obstructionem tollunt. Hanc verò causam summo artificio subesse cognosces, si quæ morbum præcesserunt, quæque eo tempore adsint, animo diligenter voluas: nam si frigus antecessit, spiritus flatuosus morbum gignit: si victus ratio ex rebus mali succi instituta fuerit, atque ex rebus constiterit quæ gignere flatum solent, capútque grauitate opprimatur, causa morbi in crassos succos referenda est. Vbi causa aliqua tibi nota fuerit, nitrum & aphronitrum medicamentis admisce quæ ad aurium affectiones parātur. addes etiam vtrunque veratrum, amygdalas amaras, ex aristolochiis eam quæ tibi sit ad manus, cucumeris syluestris & bryoniæ radices: itémque asari & dracontii: cassiámque, & centaurium minus. hæc enim & meatus expurgant, & quæ intus compacta sunt attenuant. Inflammationes verò quæ mites sunt & pulsus expertes, facilè curantur. imponitur enim oxyrhodinum tepidum, & glauciũ cum aceto: sed glaucium in cote medicinali fricandum est.

Ad inflammationes & laxos tumores qui in extremitate auris sunt, Cap. VI.

INflammationes verò quæ in superficie aurium, itémq; laxos tumores & rubores qui vel ex defluxu vel ex ictu facti sint, curantur lenticula in aqua decocta atque cum melle trita, & imposita. vel anserinus adeps & butyrum & myrrha miscentur, imponuntúrque.

Ad aures vulneratas & purulentas, Cap. XXXVIII.

VLceratas autem purulentásque aures glaucio cum aceto curabis: si defluxio comitetur, pastillis, qualis est is qui ad Andronem quíque ad Polyidem authorem refertur. Si verò etiam citra vehementem dolorem pus procedat, nihilominus eisdem vtitor. Si hæc remedia non efficient quod satis sit, vehementibus vtemur: vt ferri recrementum in tenuem pollinem redigitur, atque in aceto acerrimo decoquitur ad strigmenti aut mellis consistentiam. Ad aures autem ex plaga vlceratas medullam calidi panis terimus, & myrrhæ dimidium miscemus, atque imponimus. hæc neque alliganda sunt, neque vbi imposueris, assiduè auferenda.

Ad aures fractas & relaxatas, ad earum fluxum sanguinis, ad tinnitum repentinum, & ad lapillos, aut fabas, aut quid tale, aut parua animalia quæ in aures inciderint, Cap. XXXIX.

AD aures fractas, myrrham, mannam, thus, terram nigram aut Samiam probè in vnum compone, & ad cerati crassitudinem redige, atque impone, nullo modo locum irritans. aut sulfur viuum, aut thus cum pice liquida in splenium indita impone. In quibus verò aures relaxatæ sunt, cape terram figuralem, auréisque ea intrinsecus implebis, quum inaruerit: solano & cerussa illine donec resideat. Si verò sanguis ex auribus fluat, vt grumos non faciat, porri succum & acetum miscebis, atque infundes. aut mali granati aceto incocti succum exprime, & infunde. Si sanguinis fluxus perseueret, rubi gallarúmque in aceto decoctarum succum exprime, ac simul misce, & instilla. Ad repentinos verò aurium sonitus acetum cum rosaceo infunde. aut cuminum & oleum ad mellis spissitudinem redige, atque infunde, aut succum radicis cucumeris agrestis. Si tinnitus perseueret, ægrum reclinabis, & nitrum crudum, tritum in aurem impones, & acetum acre tepidum infundes. Ad sonitus verò qui ex morbo orti sunt, vbi absinthii decocto foueris, oxyrhodinum infundes, aut raphani succum cum rosaceo, aut porri succum cũ lacte mulieris, aut cum rosaceo. aut syluestris cucumeris folia teres, succúmque exprimes, eúmque infundes. At si lapillus, aut faba, aut aliud generis eiusdem in aurem inciderit, alligabis specillo carptum lanæ, eámque terebinthina intinges, aut aliqua re glutinosa, & in aurem demittes, ac leuiter euelles. Si minus sequatur, naribus indes quod sternutamentum excitat. sed os & nares obturabis: nam impetus ille qui fit, efflabit rem quæ inciderit. id verò erit faciendum assiduè, donec res quæ in aure est, excidat: nam si maneat, & auris inflammatione tentetur, conuulsiones consequentur. Si animal aliquod inciderit, scammoneam aceto dilues, aut succum absinthii, aut peucedanum, aut sulfur & nitrum cum succo raphani, & instillabis.

Ad vermes qui in auribus sunt, & cætera omnia quæ in aures sunt ingressa. Cap. XL.

AD vermes autem aurium, & reliqua omnia quæ in meatum audiendi sunt ingressa, acetum oleúmque

mixta

mixta instilla, aut capparis succum, aut nepetæ succū, aut veratrum album cum vino infunde.

Ad aurium sordes, Cap. XLI.

NItrum tostum in aurem immittes, tum acetum instillabis, & lanam appones, itáque sines per totā noctem. die sequenti aqua & oleo calido collue.

Ad aures humidas, Cap. XLII.

MIsy cōbustum in panno læuigatum insufflabis. aut gallas eodem modo teres, combures, atque vteris. aut alumen assabis læuigabisque, & oleum infundens insufflabis.

Ad carnem quæ in auribus supercreuit, Cap. XLIII.

CArnem quæ nimium in auribus creuerit, celeriter aufert fæx cum calce viua & lixiuio stillatitio, ad strigmenti crassitudinem redacta, & ex lana & specillo imposita.

De parotidibus, Cap. XLIIII.

QVemadmodum in aliis partibus inflāmatis vtimur repellentibus, nō ita in parotidibus facimus, sed contra, attrahentibus: quum demus operam vt humorem qui lædit, celeriter ab imis partibus ad cutim trahamus, & naturam adiuuemus quæ per abscessus febrim curat. In quo casu si natura satis idoneo impetu feratur, nos quiescim⁹, totúmque illi negotium permittimus. tantummodo autē lenimus & concoquimus humores ibi collectos: qui vbi in pus versi fuerint, in id incumbimus vt discutiantur. Si verò durities appareat, attrahentibus addimus mollitia. At moderatas parotidas in quibus neque plenitudo est quæ cōfluat, neque violentus dolor, neque suppurationis suspicio, facilè curabimus. idque faciemus fomētis ex muria & cataplasmatis, ac medicamentis in quibus maior sit vis digerendi: qualia sunt Mnasæi, & ex succis quod διὰ χυλῶν vocatur: & itē cerata molliora, & quæ ex butyro atque œsypo conficiuntur, buccinǽque combustæ, & purpuræ, & ostrea quæ adhibentur iis parotidibus quæ iam duræ factæ sunt, atque inueterarunt: ex iis enim medicamētum fit quod nō solùm dolorem morsúmque nullum affert, siquis eorum cinerem melle diluat, sed etiam multo magis erit tale si veterem suillum adipem salis expertem villis eiectis admisceat. ita enim citra omnem dolorem & molestiam omnes inueteratas inflammationes, quǽque ex affectione quam gignit defluxio oriuntur, discutiet. Iam verò ad eas quæ iam duræ factæ sunt, accommodatæ sūt caricæ in marina aut muria coctæ. Simili quoque modo amarorum lupinorū farina cum melle cocta, cui parū calcis viuæ accesserit: qua cataplasmatis modo est vtēdū.

De narium affectionibus: de ozæna & polypo, Cap. XLV.

COmmunis ozænarum polyporúmque curatio est vt primùm siccemus, capútque roboremus: eíque imponamus aut medicamentum aut quod ex cochleis cōstat. cuius hic est apparatus: capit enim myrrhæ, thuris, singulorum vnciam vnam, cochleas integras ducētas, alba ouorum duo. omnia in mortario conteruntur ac miscentur, tum illinenda sunt linteo superimposito, ac sinenda per dies nouem. atque ita vtitor remediis quæ foris loco admouentur. In polypis verò vtimur eo medicamento quod ex punicis cōstat: est enim valde efficax. Ad quod conficiendum capienda sunt mala punica austera, acida & dulcia, pari numero & portione: totáque, quū adhuc recentia sunt & matura, tundenda, frangendáque, & ex iis succus exprimendus, & in vas stanneum coniiciendus. prius autem est modicùm decoquendus, si liquidior quàm par est videatur. quod verò ex iis relictū est, quod firmū durúmque est, diligenter contundendum est, atque iterū in pila læuigandum. ex eóque collyria cōficies quæ simili ratione naribus ægrotantis cōuenient: nā in meatu naris in quo polypus est, accōmodantur. hócque medicamentum, & sine mordicatione & sine vlla affectione, quæ per cōsensum afferatur, idē quod medicamenta acria, efficiet, ac lōgiore tēporis spatio polypū absumet. At si polypus humidior flaccidiórq; tibi videatur, maiorē punicorū austerorum copiā in medicamēto pones: si durior, dulciorum. Si collyrium molestiā cruciatúmque afferat,

A & omnino attendatur, præcidendus vsus erit. & quo tempore collyrium nō adhibetur, succo expresso (vt diximus) vtemur, locúmque ipsum affectum, & internam oris partem qua foramen in palato naris habet, aut penna, aut lana quæ specillo obuoluta sit, illinemus. Diphryges quoque longiore tēpore polypū cōsumit. Si cui autē propter mollitiē corporis hæc mordacia videātur, tūc rosætritæ imponentur: ipsæ enim molliahu midáque corpora mirificè iuuant. Est etiam planū hæc assiduè admouenda esse: quandoquidem ab humore colluuntur atque humectantur.

B Ad vlcera quæ in narium meatibus insunt, Cap. XLVI.

VLcera quæ narium meatus obsident, curantur pastillis Andronis & Polyidæ, quæ vino quandoque dulci, quandoque austero, & sæpe etiam aceto diluta imponūtur. Verùm si humor per meatus acrior effluat, vlcera quidem difficilia curatu sunt, cæterùm tetro odore vacant. At si acrimonia putredóque adiuncta fluenti humori sit, ozænæ exoriuntur. eas curabis nepetæ succum effundendo, aut mel in nares coniiciendo, narésque dilatando, ac

C sternutamentis ramenta vlceris educendo. Vel album veratrum in puluerem rediges, faciésque vt æger naribus inspirādo quàm plurimum eius possit attrahat. quod quum fecerit, amurca cum melle locum continges, meatúsque chalcitide, aut atramēto sutorio cum melle. si vetusta vlcera sint, acre acetum adde.

De destillatio..e & grauedine, Cap. XLVII.

HVmores ex capite destillātes, si negligantur, multorum esse malorum causæ solēt: nam vel gurgulionē inflāmant & tonsillas: idque mediocre est malum. aut gi-

D gnitur raucitas, quæ in gutture diuturnam affectionē parit: idque nō exiguum malū putatur. Ac nonnulli etiā inuenti sunt qui ex destillatione sanguinem per sputum reiecerunt: púsque collegerunt, ex quo tabidi euasere, & vox læsa fuit. ergo destillatio omnino curanda est tū pauciore cibo tum minore potu: & irini fæcibus sinciput illinēdum est, & abstergendum decoctione rutæ, atque oleo laurino: siquidē hæc concoquūt, & crassum reddunt id quod destillat. Prodest etiam capite obuoluto esse, & nunquam supinum dormire: quippe quū in iis qui ita dormiunt, hu

E mor in arteriam facilè cōportetur. Oportet autem assiduè gargarizare ex adstringentibus, vel rosas aqua decoquendo, aut rhun, aut lentiscum, aut id facere posca. Non pessimè autem feceris si destillationem in nares deriuaris: atque odoramentis quidem, vt melanthio & aniso: iis quæ infundantur, vt melanthio trito cum aceto, aut succo betæ & anagallidis: humor enim illuc confluens pulmonem periculo eximit. At grauedo, si parum molestiæ adferat, facilè sistetur irini laurinique vsu: & olei in quo lini semē & ruta cocta sint. & capitis obuolutione, paucioréque vi-

F ctus instituta ratione.

Ad frequentia sternutamenta & grauedinem, Cap. XLVIII.

MElanthium aridum in linteo ligabis manibúsq; cōfricabis. puluerē, qui in linteo remanebit, plurimū iube ab ægrotante per odoratum trahi. Vel thymum adipe inuolutum sub cinere tege. vbi assatum senties, tere, ac iube vt naribus odor attrahatur. aut myrrham in vino odorato dissolues, eáque crassissima nares illines.

Ad sugillata, Cap. XLIX.

G SVgillata fouenda sunt meliloti fœnigræcique decocto. tum resoluendū est Nili collyrium ex rosis eodem decocto, & illinendum: his peractis, solius fœnigræci decocto fouendum, & collyrium quod ex myrrha fit inungendum. Hac sanè ratione sugillata, nisi penitus inueterata sint, curabis. ad ea enim vtendum est iis quæ strenuè digerunt, quæ mox describemus.

Ad sugillata incipientia, Cap. L.

SVgillata quæ etiamnum incipiunt, sanat nouellus caseus impositus: aut fabacea farina cū melle diluta: aut

H oui vitellus cum melle simili modo. Ea verò quæ iam inueterarunt nigráque sunt facta, curat raphanus impositus, qui tunc auferendus est quum morsum incipit excitare. aut radix ari imponi poterit, quæ etiam melli admixta superdatur. Sugillata autē quæ cū inflāmatione sunt, foue-

bis aqua calida, tum cataplaſma admouebis ex lentibus A
coctis tritiſque cum melle. Si inciſa cutis ſit, in ipſam di-
uiſionem pones aliquid eorum quæ ad crueta valent: ex-
trinſecus verò pones ea quæ faciũt ad ſugillata, in quibus
præciſa cutis non eſt.

Ad varos, Cap. LI.

TVmor durus exiguúſque eſt qui varus nominatur. is
in faciei cute exoritur: poſtulat autẽ auxilia quæ mol
liant quǽque digerant. Ergo mellis Attici cyathum ace-
to acerrimo paribus portionibus admiſceto, ac diligen- B
ter varos inungito, digitis confricando. aut alumen acu-
ratè læuigabis, terebinthináque excipies, & vbi emollie-
ris impones. Ad eos autem qui inueterati ſunt & in callũ
declinarunt, cape ſaponis Gallici drachmas quatuor, am-
moniaci drachmam vnam: aqua diſſoluantur, & ad cera-
ti craſſitiem redigantur, tum illinantur, & vbi horæ ſpa-
tium trãſactũ fuerit, tepida aqua abluantur. Aliud. Ni-
tri, gummi albi par põdus aceto diſſolue teréque diligen
ter, & paſtillos cõfice, & in vmbra eos ſicca. quum vti vo-
lueris eos aceto diſſolue, & illine. vbi inaruerint, ſapone
eos abſterge. Hoc etiam medicamẽtum facit ad eas affe- C
ctiones in quibus tuber eſt: & item ad pruritus faciei.

Ad eos quibus in mento ficoſæ eruptiones fiunt, Cap. LII.

LIthargyri, miſyos par pondus tere & illine: aut gluten
fabrile cum rubrica illine. Aliud valde ſtrenuũ: Ela-
terii, ſalis foſſilis, pares portiones miſce, & impone li-
quidum ſpecilli cuſpide, ita vt medicamentum ingre-
diatur. vbi id indideris, vngendus locus eſt lini ſemine
quod ex aqua ſit læuigatum. Si vlcera perhumida ſint
vt ex eis aqua pura effluat, vtendum erit Andronis pa-
ſtillo. Ad exanthemata verò quæ in mento erumpunt, ca- D
pe ferrum igni candens, ſupérque eo lignũ paliuri pone,
humorem qui inde emanat excipito atque illinito: aut
myrti baccas tritas ex vino illine: aut atramentum ſuto-
rium cum aceto læuigatum impone.

Ad ephelidem, maculas, & lentigines.

VItis agreſtis racemi curant ephelidas, & maculas, &
quæcunque ſunt generis eiuſdẽ quæ in cutis extre-
mitate exoriuntur. Amygdalæ autem amaræ ephelin au-
ferunt, itémque amygdalæ arboris radices coctæ atque
illitæ. coſtus quoque cum hydromelite ad ephelidas fa- E
cit: braſſica verò, & ad ephelida, & ad lentiginẽ, & ad cæ-
tera ad quæ mediocri abſterſione opus eſt. ſepiæ teſta cre
mata ad ephelidem & lentiginem valet.

Quæ faciem ſplendentem tenſámque reddant, quǽq; bene coloratam præſtent, & vetent ne à ſole exuratur: & quæ exuſtionem ſanent, Cap. LIII.

CVcumis qui edendo eſt ac maturus, ſplendidum
corpus reddit: præſertim verò ſiquis eius ſemen ſic-
cauerit, deinde contuderit & per cribrum traiecerit, & F
purgamento vtatur. Crocodili quoque terreſtris fimus
faciem illuſtrat, tenſámque cutim reddit. eius ſimilis eſt
ſturnorum, quum ſolùm oryzam comederũt. hæc abſter-
gunt etiam ephelin. Iam verò cucumeris agreſtis radices
incidito ac torreto, & in aqua decoquito, terito deinde:
hoc enim extentam & candidam faciem reddet. Simili
quoque modo bryoniæ radices oleo incoctæ & illitæ fa-
ciem ſplendore perfundunt. itémque erui farina ex vino
odorato læuigata & impoſita. Vel ſimilæ ſuccum percola
bis, humorémque effundes, & ei quod reliquum erit, vel- G
uti fæx, oui candidum admiſce redigéque ad mellis ſpiſ-
ſitudinem: hócq; faciem inunge, ſi in ſole ſis moraturus.
Si facies vſta à ſole fuerit, multa aqua gelida perlue. Ter-
ra Chia illita conciliat ipſa quoque faciei venuſtatem &
bonitatem coloris, & toti etiam corpori. Scrobs etiam cu
preſsi & ilicis, quæ in eodem ramento ferueat, eáque to-
tum corpus illinatur. Vt autem ne à ſole quiſquã vratur,
&, ſi vſtus ſit, ſanetur, facit bulbus albus cum melle tritus
atque illitus. H

Ad fœdos alarũ odores & hircos, Cap. LIIII.

VT axillarum tetros odores auferas, myrrham cum a-
lumine inungas, aut crocomagma, aut ramẽta cum
alumine & vino odorato. præterea cardui radicem de-
coctam potui dato.

Ad tetrum oris odorem, Cap. LV.

OS verò odoratum reddes ſi iridem vino antiquo o-
dorato macerabis, eóque vino os aſsiduè collues at-
que in ore paululum tenebis. Fœdum verò oris odorem
tollit vinum purum cum myrrha, quo os colluatur: & vi-
ni flos tritus. mãdunt nonnulli iridem, aut aniſum, aut ſi-
mile quippiam.

Ad labia fiſſa, Cap. LVI.

GAllam immaturam tere, atque excipe terebinthina,
aut hyſſopo, aut melle, atque illine. Si fiſſa altius fue-
rint, ſeuo caprino expurgato, aut medulla bubula, aut adi
pe anſerino ſubunge.

De affectionibus dentium, & ad dentes mobiles, Cap. LVII.

QVVM dentes propter ſenectutem mobiles laxique
ſunt, tum parum auxilii capiunt ex rebus adſtringẽ-
tibus, & gingiuas à quibus continentur, conſtringentib9.
Si ex alia cauſa moueantur, coniectandum eſt vtrum pro
pter nimiam humiditatem is neruus qui in eorum radi-
ces peruenit, ſit relaxatus. quo in caſu medicamentis vtẽ-
dum eſt ſiccantibus. Ergo rotundum alumen cum duplo
ſalis eſt dentibus aſpergendum. Aut vlmi corticem in vi
no decoque, & iube vt in ore contineat. Sed dentiũ quo-
que foramina ex deſtillatione acrium humorum fiũt. ex
quo patet ad hæc etiã opus eſſe malitiam humorũ exic-
cantibus. At ſi humiditas multa ſit, capiti cõſulemus, vel
etiam totius corporis habebimus rationem: ſi pauca ſit,
ſolis auxiliis contenti eri mus quæ foris applicantur. Atq;
in principio quidem vtemur repellentibus, vt id quod in
fluit cohibeamus: quum ſæpe euenerit vt ex horũ vſu an-
te inflãmationem æger ad bonã valetudinẽ ſit redactus.
Verùm ſi adſit inflammatio, adhibebimus ea quæ citra
morſum calefaciunt & euacuant. Si dolor per hæc nõ ſe-
detur, quæ vehementer calefaciunt admouebimus, quale
eſt piper, & fæx combuſta, & pyrethrum, & euphorbium:
ex quibus aliquid in dentis foramen eſt coniiciendum.
Quandoque etiam vſuuenit vt quum præ nimio dolore
vigiliæ oriantur, iis vtendum ſit quæ torporem inducũt.

Ad dentes corroſos, itémque molares, & ad eos qui liuidi ſunt, ac dolent, Cap. LVIII.

AD dentes exeſos cape gallam tritã, lycio aut terebin
thina exceptam, atque illine. loco autem prius repur
gato, piper aut cachry opio excipe, & in exeſam partẽ im
pone: aut pyrethrum cum myrrha: aut liquoris Cyrenai-
ci & piperis æqualem portionẽ cum galbano. Ad mola-
res verò eroſos, melanthium torrefacito contunditóque
cum aceto acerrimo, & exeſam partem aſperge: & nõ am-
plius exedetur. veratrum nigrum ad erui magnitudinem
cum melle cocto impone. Qui verò liuidi facti ſint, ſi id
ex defluxu humorum vitiatorum patiantur, ſiccantibus,
ſicut etiam eroſos, curabis. Si dentes citra gingiuarum in
flãmationem doleant, quandoque corpus ipſum dolorẽ
continet, quandoque verò neruus qui corpori inſeritur.
ex quo ſit vt vehementiora poſtulent remedia, ſiue repel-
lere ſiue digerere quiſpiã doloris cauſam velit: eáq; ſiue
ſuccus, ſiue ſpiritus flatuoſus eſſe videatur: quamobrem
quãplurima ex iis remediis ex aceto acerrimo parantur.

Ad dolores dentium, & de iis quos frigus oblæſit, quique mobiles ſunt, Cap. LIX.

PLantaginis radices cõmanſæ, & decoctæ ad os colluẽ-
dum: aut myrti virgulæ cum aceto coctæ: aut penta-
phylli radix vino cocta: aut galla in aceto multùm cocta:
aut veratrum nigrũ cum aceto quo os colluatur: aut cap-
paris radicis cortex. Ad dentes verò qui ex frigore dolẽt,
pyrethri radix facit, & vini fæx, terebinthina, hyſſopum,
vua taminia, pulegium cum oxymelite, alterci ſemen &
folia cum aceto, aut lacte aſinino, vt os colluatur: quod e-
tiam laxos dentes confirmat. Extrinſecus autem fouebis
ſaccellis, in quibus ſal, aut milium, aut panicum ſit. ipſum
verò dentem fouebis hoc modo: origani cymas oleo fer-
uenti intinges, & ſuper dolentem dentem pones.

Apophlegmatiſmi pituitam euocantes in dentium doloribus, Cap. LX.

Pituitam è capite educit vua taminia per ſe,& cum pulegio commanſa.aut allii ſpicas quinque,myrti nigræ pauca folia cum aceto agita rudicula tædina,& coque vſque ad medietatem, idque dato ad os colluendum & in ore continendum:deinde os latè aperiendum vt pituita poſſit effluere.

Quomodo dentes atque adeo ipſos molares ſine dolore eximas, Cap. LXI.

Farinæ triticeæ denarium vnum cape, & cum liquore tithymali temperabis,ac dentes ea circundabis: ſuprà autem hederæ folia impones,& per horam ita ſines, tum auferes.nam dens per ſe ipſe comminuetur.

Ad dentes imbecillos,aut molares & cõtuſos,&ad eorum ſtuporem, Cap. LXII.

MEL & ceram pari pondere aqua calida in ſole emollies, picis dimidium admiſcebis, dabiſque ad maſticandum.Si aridum hoc medicamentum ſit, parũ olei addes.maſtiche etiam commanſa bene facit.Quibus autem dentes mutuò ſeſe contundunt,tanquam id ex mollitie patiantur,indurandi ſunt adſtringentibus medicamentis.Ad dentium verò ſtuporem facit portulaca,& itẽ eius ſuccus:aut oleum ore contentum.

Ad infantes dentientes, Cap. LXIII.

QVVM infantes dentes emittũt,& dolore vexãtur, eorum gingiuæ lacte canino illinẽdæ ſunt,aut leporis cerebro: quod valet etiam ſi eſui detur. Si ægrè dens exeat,cypero cũ butyro, & oleo ſuſino vbi exoritur dens illines.

Medicamentum quod à dolore dentes tuetur, eóſque roborat,facitque vt decori dentes ſint, Cap. LXIIII.

Tithymali radices in vino vſq; ad dimidias coquito, & bis in mẽſe os colluito:& nunquam dolorem ſenties. Optima quoque ad tuendos dentes à doloribus, ad eóſque confirmandos, & ad pulchritudinem eis comparandam ea quæ ſubſcribam, quibus dentes abſterguntur. Caput ergo leporis combure,in puluerem redige, eóque dentes deterge:itémque ſalẽ & mel læuiga vſquedum cerati ſpeciem acquirat,& puro linteo illigata cõbure: tum modicum iridis adde,& deterge.

Quæ dentes ſplendidos illuſtréſque faciunt, & flaccidas gingiuas ſiccant, Cap. LXV.

DEntes illuſtrat cinis nõ admodum læuigatus oſtreorum,buccinarum & purpurarum:pumex, teſta cliba norum eodem modo.Sed ſi cum ſale comburantur, dentes maiore efficacia detergent:& gingiuas humectas flaccidáſque ſiccant. Sepiæ teſta non combuſta,& trita ſimili modo dentes nitore perfundit:itémque ceruinũ & caprinum cornu dentes nitidos facit,& gingiuarum humiditatem exiccat.

De gingiuarum affectionibus,déque iis quæ ex inflãmatione dolent,quæ defluxione grauãtur,quæque exeſæ ſunt, & de caruncula quæ ex gingiuis inter dentes exoritur, quæ ἐπουλὶς dicitur, Cap. LXVI.

OPtimum remedium eſt ad gingiuas inflammatas & dolentes oleum lentiſcinum purum, quod calidum in ore teneatur.eſto autem oleum recens factũ,& in duplici vaſe calefiat: id enim ſine aſperitate reprimit,& ſine morſu digerit:quibus rebus opus eſt ad inflammationes vel maximé. huc faciunt etiam ea quæ ad dentium dolores ſuprà fuerunt à nobis deſcripta.ſed magis propriè valet ad hoc acetum in quo hyoſcyami radix cocta ſit. Ad gingiuas verò quæ defluxione infeſtantur,exeſæque ſunt cum tumore atque dolore,altéque morbus eas depaſcitur,valet hæc fomentatio: Specillo lanã alligabis,oleo feruenti intinges,& gingiuis admouebis vſque dũ adæquẽtur,& partes circulo adiacentes cãdidæ fiãt:ita enim cohibetur ne vlterius ſerpat quod depaſcitur, & quod ex ſana carne exeſum erat,nutritur.poſtea verò veteris dẽtifricio, quod cõſtat ex galla in tenuiſſimũ pollinẽ redacta, quantũ acetabuli magnitudo eſt, cũ myrrha quantũ fabæ im-

A plet magnitudinẽ:his tritis ſiccíſque vtitor.Ad carunculã verò è gingiuis enaſcentem adhibe atramenti ſutorii & myrrhæ pares portiones, quibus modicum aluminis ſciſſilis adiungatur.

Ad cruentas gingiuas, Cap. LXVII.

SVmmum cruentarum gingiuarum remedium eſt alumen liquidum cũ duplo aloës impoſitum:aut alumen & myrrham tenuiſſimè conterito,& ex melle illinito.

De oris affectionibus, déque inflammatione, & aphthis, Cap. LXVIII.

B QVVM oris inflammatio eſt,ſi totũ corpus plethoricum aut redundans malis humoribus videatur, tum venæ ſectione & purgationibus vtimur, clyſteréſque & cibi potioníſque abſtinentiã imperamus.ſi neutrum horũ ſubſit, ſtatim ad ea remedia cõfugimus quæ loco ſoris admouentur. Itaque in principio reprimimus iis quæ adſtringunt & refrigerant: quale eſt quod ex moris conficitur,cui omphacium acceſſerit:aut flos roſarũ,aut ipſæ roſæ ſiccæ,balauſtiũ,malicoriũ, gallæ immaturæ, alumẽ, rhus, glaucium, & decoctum myrti atque aluminis ſciſ-

C ſilis.deinde verò ſatis eſt confectio ex moris quæ crocũ & myrrham acceperit,vt inflãmatio cõcoquatur.Quum verò iam ipſa concocta fuerit,digerentibus opus erit.addemus igitur aphronitrum, & nitrũ,& ſulfur viuũ,id quod eſt omniũ validiſſimum.quandoque autem ſapam,quandoque verò mulſam ei admiſcebimus, in qua mulſa incoctum ſit origanum,aut hyſſopum, aut pulegium,aut thymum,aut ſatureia,aut nepeta.Inuenta enim medicamenta,quæ mediæ facultatis ſint,eò fuerũt vt,quũ vſus poſtu-

D laret,ea miſceremus quæ accõmodata eſſent. In ſtatu autem inflãmationum rarò vtendũ eſt medicamentis quæ ad os pertinẽt.ſed tamen os colluendũ eſt ac gargarizandum iis quæ inflammationis vehementiã leniant: quale eſt decoctum caricarum,& decoctum furfurũ,&oleum lẽtiſcinum,quod in duplici vaſe ſit tepefactum. Sed ipſum medicamentum,quod, quia ad os pertinet,ſtomaticũ nominatur,in ſtatu poteſt colluendo ori adhiberi, ſi modò mulſæ dilutiori & defruto calido miſceatur : ſi verò hæc

E nõ adſint,aquæ calidæ. Quæ ego memoraui omnia,vt tu ex ea materia quæ tibi facilè ſuppetat, conficere medicamentum queas. Ex vlceribus autẽ quæ in ore ſunt, quæcunque flaccida ſunt, poſtulant egregiè ſiccantia medicamenta quale eſt diphryges, tum per ſe,tum cũ melle aut vino mulſo.Prodeſt etiam Muſæ paſtillus,& ſuccus rhu, & õphaciũ.Verùm vlcera oris ſimpliciora curari poſſunt iis medicamentis quæ ad oris aphthas inſcribũtur, vt quod ex moris eſt & rubis,& cætera.Quæ verò oris vlcera abũdè humida ſunt,& prope ad oſſa accedunt, periculum eſt ne ſyderentur.ideo ſit vt vehementiſſima medicamenta

F exigant.Ergo aliquem ex prædictis paſtillis in puluerem redigimus,atque ita ſiccum imponimus.nam ex humore & calore earum partium quæ ore continentur putredo ſtatim ſit: quamobrem validiſſimis medicamentis vti ad huiuſmodi vlcera plerunque cogimur.validiſſima autem ſunt quæ cruſtam excitare poſſunt æquè ac cauteria. Vlcerationes verò quæ in ſuperficie oris oriuntur, aphthas nominant :eæ plerunque in infantibus naſcuntur. quibus remedium vtplurimùm adhibetur iis quæ modicè adſtringunt.Quandoque etiam inueteraſcunt, aut temporis

G diuturnitate difficulter curantur,quum putredinẽ genuerint & affectionem excitarint quæ à ſerpendo & depaſcẽdo νομὴ vocatur. Ergo infantibus qui iã ciboscomedũt, lentem cum modico panis,& medulla vitulina, aut ceruina dare conuenit,cibíſque miſcenda erit portiuncula malorum cydoniorum , & aliorum quæ adſtringendi vim habent,vt pirorũ,ſorborum &meſpilorum. ſique aphthæ ignitæ ſint,lactuca erit cibis addẽda. At ſi infans nõdum poſſit comedere,nutrici hæc dabis. ſed conueniet etiam infantes medicamentis illinere . Si aphthæ ſubrubræ

H ſint, in principio imponentur ea quæ modicè refrigerant & adſtringunt:tum vtendum erit iis quæ citra morſum digerunt:ſi ſubflauæ ſint,iiſdem quidem opus eſt,ſed magis refrigerantibus : ſi ſubalbidæ & magis pituitoſæ, abſtergentibus: ſi nigræ,iis quæ ſtrenuè digerunt. In adultis autem,& quorum dura ſunt corpora, ſatis eſt miſy cum

vino adſtringẽti.Si vlceratio ſubſordida ſit,cũ vino mulſo terendum miſy eſt. Quæ verò validiora poſtulant remedia quàm miſy ſit, cum vino & vino mulſo vtile eſt ea terere.hæc autem efficacia ſunt: at mediocria, & præcipuè in principiis affectionum ſunt, omphaciũ cũ vino mulſo,& rhus eodẽ modo.in puerulis verò ſufficit flos roſarum,& ipſæ itidem roſæ ſiccæ.

De columellæ affectionibus, Cap. LXIX.

QVVM inflãmata columella eſt, auxiliis reprimentibus vti oportet, eáque eſſe facultatis adſtringẽtis opus eſt. ſique mediocriter ſit defluxio, mediocris adſtringens eſſe facultas debet: ſi vehementer,acerba.ergo collutiones lenes,vt ſunt quæ ex palmulis tum aqua ſola decoctis fiunt,tum verò etiam melle adiecto: itémq; decoctum roſarum,capreolorum vitis,ruborum, lentiſci,& terebinthi,& cyperi,& hypociſtidos. Sed his agit vehementius decoctum myrti,& cydoniorum acerborum, & cymarum ilicis, & fagi, balanorum & meſpilorũ, & fructuum cornorum.Maximè autem ſtrenuè hæc:gallarum, rhu,balauſtiorum & malicorii decoctum.Hæc autem vel ſigillatim vel coniunctè coquenda ſunt,& ex aqua gargarizandum.eiſdẽ quoque ſiccis in puluerem redactis gurgulionẽ attingere oportet,& paulatim attrahere tum ſuprà,tum foras linguam verſus. Medicamenta verò ſicca & in læuorem redacta cochleario inſpergantur.his enim remediis gurgulio in ſuum ſtatum eſt omni ratione adducendus,nec ad eum incidẽdum properare debes.Quũ verò gracilis cruentúſque fuerit quandoq; redditus(qualis fieri ſolet longo temporis ſpatio) tum præcidẽdus eſt. poſtquam ſectus fuerit, ſolo diphryge erit vtendum vſquedum cicatrice vulnus includatur :ſiquidem id cicatricẽ exquiſitè arctam ſtrictámque inducit, & in hac parte,& itẽ in cæteris omnibus quæ fuerint vlceratæ.

De tonſillarum inflammationibus, Cap. LXX.

TOnſillarum inflammationes duróſque tumores quos αἰπάδας vocant, exprimere oportet aliquo medicamento quod iuuare poſſit digitos illinendo. In glandulis autem vel maximè hæc curandi conuenit ratio:quum enim ea loca laxa ſint & ſiſtuloſa,facilè ſuſcipiunt humorẽ influentem,fiúntque eminentiora,atque inflantur.Quum verò tempore conuenienti inflãmatio concocta iam ſit, glandulæque plenæ ſint alicuius humoris glutinoſi, medicamento ſtomatico admiſcebimus nitrũ,aut ſalem,aut aliquid tale,& pituitam vacuabimus. At ſi fauces ipſæ inflammatæ ſint,neque hoc medicamento vtẽdum eſt,neque propter carnis mollitiem exprimendum.

De angina, Cap. LXXI.

QVVM ab angina quiſpiam ſuffocatur, ſcire conuenit in periculo rem eſſe,maiúſque periculum imminere ſi inflãmatio intus infixa ſit vt nihil foris appareat: & multo etiam maius,ſi ambas tonſillas obſideat inflammatio,atque vnà gurgulio ſit affectus: par enim eſt totũ corpus quamprimùm ſanguinis miſſione euacuare. Si æger non ſit ad mittendum ſanguinem aptus,ſcarificandæ erunt tibiæ,& permittendum vt quamplurimũ ſanguinis effluat.eritque acribus vtendum clyſteribus, continendúſque æger in inedia.tum collo ſuperdabis medicamentum quod vim attrahẽdi habeat :ſi enim materia quæ in illis particulis eſt fixa extrahatur, vt tumor foras ſe proruat,omnino ſpes erit hominem ſeruatum iri. Præterea ſuccus ptiſanæ ad gargarizandum dari debet tenuis melli admixtus,itémque decoctum caricarũ,& quod ex hyſſopo,origano,& marrubio conficitur: ita enim humores illi glutinoſi & craſſi qui in eis partibus impacti ſunt, digeruntur.Mirabiliter autem ad anginam facit ſtercus caninum album ſiccatum,& in puluerem redactum ac per cribrum traiectum,deinde melle dilutum atque illitum. idque eſt huiuſmodi vt nullum inueniri medicamẽtum præſtantius aut efficacius ad anginas queat: ſed oportet canes oſſa ſolùm comediſſe.Præterea ſi plura lina, præſertim verò quæ ex purpura marina colliguntur, viperæ collo imponas,eámque in linis ſuffoces, tum vnum ex illis collo appendas alicuius, magnum adiumentum afferet tonſillis, & reliquis omnibus malis quæ moleſtia collum afficiunt.

A Ad ſpinas,& oſſa deuorata, Cap. LXXII.

OSſa autem quæ deuorata ſint,itémque ſpinas quæ gulæ inhæſerint,aufert ſpongia, aut caro inciſa & lino appenſa,quam vi adacta deuorare conabitur is qui malè affectus eſt.tum derepente extrahenda ſpongia eſt,aut caro eo lino per quod fuit demiſſa: ita enim quod infixum erat in gula,ſimul extrahi cõſueuit. danda eſt etiam panis teneri medulla ad deglutiendum, itémque ficus ſiccæ commanſæ.

B De medicamentis ſtomaticis,de tonſillis inflãmatis,déque vuæ aut alterius alicuius partis inflãmatione, Cap. LXXIII.

MEdicamentum ſimplex ex moris ſit hoc modo:Succi mororum heminæ quinque.decoquatur ad ſtrigmenti craſſitudinem.tum adde mellis libram vnam, & ſimul coque ad mellis conſiſtentiam.Quum vti volueris, in principiis admiſce(vt dictum eſt) repellentia : in ſtatu, concoquentia & lenientia: in declinatione, digerentia. Eodem etiam modo ex ſucco corticũ nucis medicamentum ad os accõmodatum conficies: & item ex muſto vuarum auſterarum & ex ſucco punicorum,& cæterorum C fructuũ auſterorũ,ex quibus exprimi ſuccus poteſt.Si ſuccus craſſus videatur,mel aptè miſcere conueniet:ſi liquidior,prius decoquẽdus erit.Cæterùm pirorũ pomorumque ſuccus, & aliorũ etiã quamplurimorũ fructuũ autũnalium pares mellis portiones capit at eorum qui valde acerbi ſunt,qualis eſt corni fructus,interdum duplũ mellis,interdum triplum. Iis ergo qui medicamentoſas qualitates ferre non queunt, ſi mediocribus inflãmationibꝰ aut tonſillarum,aut vuæ, aut alterius partis corripiantur, D ſufficiunt ſucci eorum fructuũ quos modò memoraui,& item rhus obſoniorũ. Ad maiores verò inflãmationes opus eſt ſucco punicorum auſterorum,aut malorum cydoniorum:aut vtroque inter ſe,melle(vt diximus)cõmixto, ſitque moderatum medicamẽtum. ſed præſtantius erit ſi tota punica in fruſta ſeces,& in muſto decoquas: non ſolùm enim repellendi ſed digerendi quoque vis ineſſe in medicamento debet, ſiquid durum appareat. quamobrẽ prædictis,quum ad mediũ decoctionis peruenerint, iniicies pulegium,aut hyſſopum,aut origanum, aut nepe- E tam,aut thymum: deinde per colum traiicies: ſic enim idoneum medicamentum confeceris.

Ad putredines quæ in ore ſunt, Cap. LXXIIII.

CHartæ combuſtæ partes tres, auripigmenti pars vna: his tritis vtitor.Supra autem linamẽta roſaceo intinge,applica atque exprime. Aliud, quod ad magnas oris aliarúmque partium putredines valet.Chalcitidis pars vna,calcis viuæ tantundem,auripigmenti dimidium, trita miſce,eiſque vtere.Si os exareſcat,& deglutiri ſaliua nõ poſſit,ficus in vino auſtero mero coquito,datóque deco- F ctũ calidũ ad ſorbendũ:ſi nequeat, tũ paulatim infũdito.

De vlceribus aſperæ arteriæ, Cap. LXXV.

VLcera quibus aſpera arteria obſidetur, vt interna ipſius tunica occupetur curabis, ſi foris aliquod ſiccans medicamentum imponas.ſed æger ſupinus eſſe debet:tum ei dandum liquidum medicamen quod ad huiuſmodi vlcera valeat,in ore continendum, & paulatim ſumendum, vt in gulam influat, quo arteria aſpergatur.

Ad vocem abſciſſam, Cap. LXXVI.

BRaſsicæ ſuccum melli admixtũ decoque ac lambendum præbe. Aliud, quod etiã ad tuſſes valet: Lini ſe- G minis combuſti & cribro traiecti, paſſularum pinguium eiectis acinis,pineorum nucleorũ toſtorũ, auellanarũ repurgatarum pares portiones læuigabis melléque excipies, & ex hoc dato cochleariũ quod ſub lingua teneatur, vbi vox abſciſſa ſit.Glycyrrhizæ denarii octo,myrrhæ denarii vigintiquatuor, terebinthinæ denarii ſex, tragacanthæ denarii duodequadraginta, quæ ſicca ſunt contunde ſingula ſeparatim, & per cribrum traiice : reſinam verò in mortarium impone,& contunde ſicca effundendo, tum H in vnũ redige,ac catapotia confice ad fabæ Ægyptiæ magnitudinẽ,& in vmbra ſiccato.Quũ vſus poſtulabit, vnũ aut duo ſub lingua tenẽda dabis: idq; quod liquitur deglutiatur. Hoc autẽ medicamentũ celerrimè cõficiẽdum eſt,dũ contunditur:quippe quod quãprimùm exicceſcat.

De tuſsi & difficultate reſpirationis,& grauedine,& deſtillatione,& raucitate,déque ſputis quæ ex thorace & pulmone reiectantur; Cap. LXXVII.

TVſsis cauſa,eſt humor qui à capite fluit, vt in deſtillationibus fieri ſolet: vel is qui aſpera arteria continetur,vt in pleuriticis & peripneumonicis vſu venit.Fiũt etiam faucium arteriæque aſperitates. atq; aſperitas quidem arteriæ eſt cauſa tuſsis, & item quæ bibentibus comedentibúſque nobis in eam incidunt,& intẽperies frigida inſtrumentorum ſpiritus.Sed qui ex intemperie tuſsiunt homines, id mediocriter faciunt,nihilque reiectãt: atque ita ſine vi vt non ſolùm continere ſe poſsint & ſpiritum cohibere, ſed ſæpe etiam ei affectioni remedium adhibere ſpiritus contentione,qua partes refrigeratas calefaciant.Huiuſce autem tuſsis ſigna ſunt, vt ad repentinas inſpirationes à refrigeratione quæ intenditur, irritentur. Quum igitur leniter inſpirent, & in calida domo inhabitent,tum vel nihil vel parum certè tuſsient.Tuſſes autem quæ cum titillatione coniunctæ ſunt, manifeſto ſunt indicio fluxionem à capite prouenire,atque in arteriam & pulmonem comportari.Si nihil expuatur,ſcire cõuenit,id quod effluit eſſe tenue: ſiquid reiectetur, contrarium.Itaque tuſsim ex tenui fluxu & ab aſperitate ortam curabimus, ſi incraſſabimus vſu eius medicamenti quod ex capitibus papaueris fit, aut alicuius eorum quæ à leuando dolore ἀνώδυνα vocatur.Eam verò quæ ex craſſitudine & aſperitate,& glutinoſo humore inſidente orta eſt,tollemus attenuantibus.Ergo centaurii minoris radix difficultates reſpirationis & tuſſes inueteratas ſanat: melanthium curat deſtillationes ſi in linteo calidum detur ad perpetuò odorandum.Styrax tuſſes,deſtillationes, grauedines & raucitates iuuat.Medicamentum ad lingendum aptum facies hoc modo: Nuces pineas, quum maximè pingues ſunt(hoc eſt, quum circumcirca multũ habent ſuæ reſinæ ibidem adiacentis) coque in aqua cum marrubio recenti. huic decocto adde mel ad moderatã proportionem,& iterum decoque donec fiat tam ſpiſſum quàm mel:hócque ita confecto vtitor ad ea quæ ex thorace & pulmone expuuntur.

De ſanguinis reiectatione,& quum ſanguis in grumos coit, Cap. LXXVIII.

IN ſanguinis reiectatione primum periculum in nimia euacuatione eſt poſitum. ergo ſtatim ſubuenire ſanguinem reiectantibus poteris iis quæ ſubiungam. tota enim affectio medico qui eam curet,cõmittenda eſt.Portulaca eſui data iuuat: efficacior autem eſt eius ſuccus epotus:balauſtium,rubi fructus & flos.membranoſa quercus pars quæ inter corticem & truncum intercedit,quæque ſub glãdis putamine eſt: qua præcipuè decocta vtuntur.Fagi quoque & ilicis eadem pars ad idem valet. Eſt autem efficacius radicis althææ decoctũ. Mentha ad recentes reiectationes facit. Centaureæ maioris drachmæ duæ dantur:ac febricitantibus quidem,cum aqua: iis qui febrim non habent,cum vino.punicorum,lentiſci foliorum ſuccus. Samius aſter ad omnes ſimili modo valet:itémque Lemniũ ſigillum.Ad ſanguinis verò grumos facit coagulum potui datum, & thymum, ac ſatureia cum aceto.

Ad aſthmaticos & purulentos, Cap. LXXIX.

ARiſtolochia rotunda cum aqua epota, aſthmaticis, *hoc eſt, anhelantibus cum ſpiritus difficultate*,auxiliatur. centaurii maioris radix, ſpondylii fructus & radix, nepeta, hyſſopum, iris, melanthium. Aſellorum qui ſub hydriis morantur, ſextariũ in vas fictile coniicito,& ad carbones torreto.vbi igni candens ſit effectum, aſellos terito ac melle cocto excipito. dato autem ante cibũ myſtrũ vnum ad lingendum. Aliud. Scillæ crudæ ſuccum exprime,paremque eis mellis portionẽ miſce: ad carbones coque,& ante cibum da.

Ad pleuriticos & lateris dolores, Cap. LXXX.

IN pleuriticis ſi fomentis dolor non ſoluatur, totum corpus erit euacuandum, vtendúmque fomentatione minimè periculoſa, quæ morſus expers & humida ſit, qualis eſt quæ ex aqua dulci & oleo in veſicis conficitur.

A Ægrotis autem huiuſmodi medicamenta dabimus quorum vis modicè attenuãs ſit,quum loca affecta adhuc obſideat inflammatio.Quæ verò magis attenuent,vel etiam quæ plenè ipſas concoquant,in declinationibus inflammationum offeremus.Mediocria in his ſunt ptiſanæ ſuccus & mulſa:valentius verò vrticæ ſemen:& quum modicum mellis acribus herbis,vt origano,hyſſopo,& nepetæ & pulegio,& iridi miſceatur. Lateris verò dolores ſine febre,ſanat bdelliũ & coſtus:præterea caules braſſicæ in ci- B nere vrimus,eiſque vetuſtum adipem miſcemus,& ad laterum dolorem vtimur, & aliud etiam adhibemus quod ſit generis eiuſdem,quum medicamentum ſit quod egregiè diſcutiat & digerat.

Ad diuturnos thoracis dolores, Cap. LXXXI.

QVVM diuturnis dolorib⁹ thorax citra febrim detinetur, palmulæ pingues cũ fœnogræco decoquendæ ſunt,ſuccuſque exprimendus. tum melli copioſo admiſcebimus, poſtremò ad carbones iterum coquendus vſque ad craſſitudinem mediocrem,eóque multùm ante C cibos vtendum.

Ad mammas,& lac quod eis continetur, Cap. LXXXII.

LVtum efficaci remedio eſt mammis inflammatis,ſi eis imponatur: ſed ſi ſiccius tibi videatur,ipſum Cyprino aut roſaceo oleo emollies. Quũ verò lac,poſt partũ ditum, in mãmis coagulatũ fuerit, perutile ad id extinguẽdũ erit totum ouum crudum,quod mixto roſaceo imponatur:idque non ſolùm in mãmis inflammatis,ſed etiã in aliis quàplurimis corporis particulis facit. Sordes verò ex palæſtra, eſt mãmarum medicamen. nam quod in eis D igneũ eſt reſtinguit,& reprimit id quo influit,& diſcutit quod eis continetur.Fabarũ farina,cataplaſma eſt ad mãmas & ad teſticulos idoneum:ſiquidem hæ partes quum inflãmatione tentantur, modicè refrigerari deſiderant, præſertim verò quũ lac fuerit coagulatum.Naxiæ autem cotis ſcobs prohibet ne mammæ virginum ante tempus inflentur,& teſticulos emẽdat. Mammas autem ob lactis copiam intumeſcẽtes,lenticula in marina decocta atque illita,vel mẽtha cum polenta, aut muria in fotu adhibita E curabis.Poſt hæc autem extinguunt quæ ſubiungam: farina fabacea tum per ſe,tum cum polenta illita, Cimolia cum aceto aut aqua inuncta, lac muliebre cum ſucco cicutæ:aut cicutæ folia illita, muria in fomento.eadem ſedat mãmas in quibus lac in grumos coiuit, ſed non in fomẽto.Mentha cum polenta impoſita,crocus cum lacte inunctus.itémque farina fabarum ſola vel cum polenta ſuperdata:cydonia cocta cum melle.non finit autem lac coagulari in iis quæ enixæ ſunt, ſi grana ceræ decẽ numero ad milii magnitudinem quotidie deglutiantur.

De oris ventriculi affectionibus, F Cap. LXXXIII.

QVi canino appetitu tenentur,hoc eſt,qui fame iugiter ac ſine vlla intermiſſione torquentur, iis vinum copioſum dè numero eorũ quæ abundè calefaciũt,vt magnum remedium, dandum eſt. huiuſmodi autem vinum eſt fuluum & rubrum,vacans adſtrictione:& hi appetitus ex fame excitati à ſtomachi frigiditate proueniũt,vt meritò à tali vino ſedẽtur. Iis qui ita affecti ſunt,quũ ad prãdium accedunt,primùm dandi ſunt cibi pingues & oleoſi, & item alia omnia ex oleo copioſiore parata,& in qui- G bus nihil auſterũ aut acerbũ ſit: mox verò imperandũ eſt vt vinum eis,etiamſi non ſitiant,detur:hac enim ratione fames ſtatim lenietur, & tractu temporis ita vitam ducẽdo ſedabitur. Singultiẽtibus danda eſt ruta cum vino tenui,aut nitrum cum mulſa,aut apiũ,aut cyminum,aut acetum ſcilliticum,aut nepeta,aut aſarum, aut nardũ Celticum,hǽcque vel ſingula per ſe, vel mixta. Caſtoreũ verò conuenit iis quibus multitudo, aut frigidi glutinoſiq; humores ſingultum excitarunt: dandũm enim potui eſt H cum poſca. atque etiã cuti cum ſicyonio aut vetere oleo impoſitum prodeſt.Quum verò ex repletione humorum oritur ſingultus(nam plerũque ex hac cauſa naſcitur)indiget violenta euacuatione, quæ ſternutamentis adfertur. Nauſea excitatur quũ ventriculus ad vomitũ propellitur,

nimirum vbi à multitudine prægrauetur, aut morsu infestetur, aut denique vitiosis succis obsideatur. Quidam autem turbantur, sed nihil vomunt, in quibus succus is qui molestiam affert, neque multus est, neque in spatio ventriculi, sed tunicis continetur: atque in aliquibus, vt aqua in spongia, in aliquibus verò ita est impactus vt vix dissolui queat. Curatio tria potissimùm postulat, concoctionē, attenuationem, & euacuationem. ergo humores qui magis pituitosi & crudi sunt, quiete, inedia, & somno cōcoquuntur. ex aliis qui tenuiores sunt & modicè infarcti, vomitibus eiiciuntur, qui tum ex ptisanæ cremore, aut mulsa, tum ex aqua sola prouocantur. At qui glutinosi crassique sunt, & ita ventriculo infixi vt auelli difficulter possint, ad eos opus est medicamento quod humores attenuet. Quum autem humiditas vitiosa ventriculi tunicas occupat, eam picra ex aloë vtiliter purgat: adstringentia verò egregiè lædunt: veluti etiam vbi copiosa humiditas sine malitia humorū sit, ac veluti mador quidam existat, quique sola quantitate affligat, adstringentia vtilissima sunt. medicamentū verò ex aloe confectum omnes qui eo vsi sunt ad marcorem perduxit. In iis autem qui affectionē esse frigidam animaduerterint, addenda erunt calefaciētia adstringentibus. Esse autem affectionem frigidiorem, satis magno argumēto erit si sitim æger non sentiat: quū enim æger non sitiat, neque os ventriculi æstu torqueatur, plane patet non esse affectionem calidam. Iam verò oris ventriculi inflammationes & item iecoris, adstringentia misceri postulant: nam si relaxantibus solùm vtamur, ægroti vitam in periculo cōstituemus. Quamobrem siue oleū siue cataplasma locis malè affectis imponatur, admiscere oportebit aliquid cui facultas insit adstringendi, vt absinthium, aut nardinum vnguētum, aut melinū, aut cydonium, quod simul incoquatur.

Ceratum quo assiduè vtimur, Cap. LXXXIIII.

CApit ceratum ad commemoratas affectiones accommodatum, ceræ albæ vnciam vnam, nardi hyberno tempore denarios octo, æstiuo autem septem, aloes, mastiches vtriusque denarium. Si maiore adstrictione opus sit, vt præ imbecillitate ventriculus continere cibum nō possit, adde parem omphacii portionem. Et vt omphacium ita etiam absinthii succum, & quandoque vtrūque admiscemus: & tertio itidem loco hypocistidos, œnāthesque & rhois succum. deinde cerati multitudo augenda est ita vt aliorū quantitati pro portione respondeat. Si verò inueterascit indurescitque inflammatio, magis varia medicamenta, quæque aromata recipiant, & mollientiū & digerētium quippiam habeant (quale est quod ex meliloto conficitur) applicare oportebit. Viridis iaspis stomachi os attingens, stomachum iuuat: huiúsque rei magnum sanè experimentum dedit. conficiendus autē torques est, itáque collo aptandus vt iaspis os stomachi attingat. In calida autem stomachi intemperie, vt ardeat cū dissolutione, vel vt anima deficiat, vel quoddam cibi fastidium vrgeat, ex quacunque occasione præterquam à febri, aquam frigidam cum omphacii succo, aut cydoniorum decoctum, aut clauiculorum vitis, vel seminis cucumeris, vt octo semina trita cum aqua dabis: aut mēthæ ramulos tritos potui dato. extrinsecus verò vesicam aqua frigida plenam stomacho impone: aut niuem adhibe, aut ramenta cucurbitæ. Catapotiū sitim æstuātibus sedans. Cucumeris satiui seminis drachmæ octo, tragacanthæ drachmæ sex. soluitur tragacantha albo ouorum crudorū recentium: quúmque fuerit dissoluta, diligentérque contrita, cæteris addatur. omnibúsque commixtis catapotia fiant, & in vmbra siccentur, & tenēda sub lingua dentur: humor verò qui ex eis fiat, deglutiatur. Hoc verò, & aliud quod deinceps addam, cum refrigerat, tum verò etiam firmat stomachum humescentem, quum humida calidáque affectione obsidetur. Aliud. Foliorum rosarum viridium drachmæ sex, dulcis radicis drachmæ quatuor, nardi Indici tantundem. excipe omnia vino dulci, catapotiáque confinge, & dato sub lingua continenda. vel dissolue ex aqua frigida, & catapotia ad ciceris magnitudinem confice. Iis autem qui refrigerati sunt, & in quibus pituita propter crassitudinem calefieri dissecarique postulat,

A conuenit hoc quod sequitur: Corticis radicum fœniculi vnciæ sex, aceti sextarius, aloes vnciæ tres. radices in aceto coquūtur, quúmque coctæ fuerint & expressæ abiiciūtur, mel deinde affunditur & decoquitur, tum aloe commiscetur, dantúrque huius cochlearia tria ex aqua. idque nonnulli sine aloe conficiunt. Quibus autem cibus acescit, hoc accōmodatū est: Piperis drachmæ quatuor, seminis anethi drachma vna, cumini quatuor. hæc terito, & dormituris cochlear vnum ex vino diluto dabis. Iis verò qui atram bilim gignunt, & stomachus flatu læditur, spō- B gias aceto acerrimo imbutas, præsertim verò in accessionibus impones. Si dolor perseuerarit, alumen liquidum cum ære trito, melle exceptum superdabis. ei verò cuius stomachus distentus ac flatus plenus sit, nepetæ decoctū, refrigeratum aqua sub dio, addito modico mellis & piperis drachma vna, offeres.

Ad stomachi subuersionem, Cap. LXXXV.

FAcit autem ad stomachi subuersionem hoc medicamentum: Mali granati acidi nucleorum succi partes tres, mēthæ succi pars vna. coniectas in vas fictile semper C mouendo coque: quúmque in vnum coiuerint, ab igni aufer, & quum vti velis, dato mistum ante cibum.

De flatu ventriculi, Cap. LXXXVI.

GIgnuntur autem in ventriculo flatus ex humoribus, aut cibis qui à calore tepido in vapores dissoluūtur: refrigeratio enim, quia attenuare dissoluereq; suapte natura non potest, flatus nullos excitat. Calor autē vehementior nō solùm attenuat atque dissoluit, sed etiam digerit. ergo flatus procreationem impedit. At imbecillus calor D fundit & commutat quidem alimentū, sed minus quàm oportet: itaque ex eo flatus gignūtur. Quocirca calefaciētibus medicamentis eos oportet attenuare, vt si oleo cuminum, aut apii, aut dauci, aut spondylii semen incoxerimus. Si cum affectione sit coniuncta frigiditas, rutā, baccas lauri, melanthium fœniculúmque oleo incoquemus, tum bitumen & oleum laurinum admiscebimus: sed si inflammatio dolores comitetur, loco eorū quæ calefaciūt, relaxantibus vtemur: anethum enim incoquemus, & anserinum adipem & gallinaceum addemus. Ad eos autem E qui flatu torquentur, facit polii fasciculus coctus, & in potu sumptus: aut etiam nepetæ decoctum, mellis portiuncula, aut piperis adiecta. atque hæc quidem, quum dolor vehemens vrget, imponēda sunt. At quum moderatus est dolor, sufficiunt fomenta ex milio, aut pannis lineis. Cucurbitula quoque ampla, quæ vmbilicum ex omni parte comprehendat, sæpenumero laborantes morbo liberat. Iam castoreum in potu sumptum, vel ex posca, & foris ex oleo sicyonio impositum iuuat, etiam si flatus sint tales vt circa vmbilicum intestina torqueātur. Rotūda autem F aristolochia dolores eos curat quos obstructio aut crassitudo spiritus gignit. eos verò qui excitantur à ventris obstructione aut crassitie, vinum meracius à cibo sumptū sanat: sique somnus accesserit, eos perfectè sedabit.

De colicis, Cap. LXXXVII.

QVibus in colo atque intestinis mordax humor insidet, ii à calidis alimentis medicamentísque læduntur: & à cibis abstinentes exacerbantur. vsu autem temperatarum rerum in meliorem statum rediguntur. Ergo in G primis clystere vtendum est ex mulsa, aut succo ptisanæ, cibique offerendi boni succi, quique difficulter corrumpantur: fugienda verò quæ attenuant & calefaciunt. Cæterùm humores aut euacuandi sunt aut temperandi. quū neutrum horum facere queas, ad vsum eorum quæ stuporem inducunt confugiendum est: in iis enim qui in hac affectione sunt constituti, non solū dolor leuatur iis quæ sensibus stuporē afferunt, sed etiā iidē magnopere iuuantur, si humorū tenuitas incrassetur, & eorundē caliditas refrigeretur. Quū autē humores ex quibus dolor oritur, crassi glutinosique sint, nullo pacto offerenda erunt quæ stu- H pefaciunt: vidētur enim releuari illi quidē interim dum obstupefacientia adhibentur, quum solus sensus stupefiat, sed tamen postea deterius afficiuntur, quū humores magis incrassentur, & difficiles ad excernendū reddātur. Hos ergo curabimus, non vsu quidem eorū quæ vehementer

calefaciunt(ſiquidem ab iis dolores augentur, quum humores fundantur & flatu impleantur) ſed incidentibus citra vehementem calorẽ,& flatus expertibus: & quoniã allium eſt maximè omnium flatus expers,ſi febris non adſit,id dabimus,& theriacam.atque ita affectiones huiuſmodi egregiè iuuabimus.At ſi febris hominem occupet, fomenta ex milio adhibebimus,& in oleo tenuium partium aliquod ſemen incoquemus eorum quæ ſunt flatus expertia,tum per colum traiicientes & oleo adiicientes adipem anſerinum aut gallinaceum ad proportionẽ clyſteri iniiciemus. Si per hæc dolor nõ ſedetur,iterum imponemus oleóque miſcebimus caſtorei & opii vtriuſque non maiorem quantitatem quàm ad fabæ magnitudinẽ quam in olei heminam ponamus.Hoc autem medicamẽto poſſit quis floccos lanæ imbuere, & quamplurimum queat in anum indere.ſed flocci valde ſunt filo alligandi, vt quum oporteat facilè euellantur. Lupinum ſtercus datum,præcipuè autem quod candidum eſt, ex aqua aut vino tenuis conſiſtentiæ,colicos ſummopere iuuat: idque non ſolùm in acceſſionibus,ſed etiam in interuallis. hoc enim vel perfectè morbum ſedat, vel mitiorem reddit, facítque vt in longius ſpatium tẽporis differatur. melius autem eſt ſi in terram ſtercus non cecidit,ſed in virgulto aliquo,aut herba reſidens comperiatur. atque etiam oſſa in eo inueniuntur quæ ab animali non fuerunt cõcocta: quæ trita & potui data ipſa quoque colicis proſunt.Quum purius & mundum reddiderimus,dandum eſt mixto ſale & pipere,aut aliqua re ſuaui.ac mirabile eſt quàm perſpicuè proſit,ſi lumbis apponatur. Sed ſtercus debet in licio quod ex lana alicuius animalis à lupo morſi factum ſit, extenſum cuti imponi.Si lanæ eorum quæ à lupis demorſa ſunt tibi non ſuppetant,poterit appendix ex loro ceruino confici.præterea verò corydis auis ius ſumptum eoſdem iuuat.

Ad dyſentericos & cœliacos, Cap. LXXXVIII.

DYſenteriam, *hoc eſt tormina inteſtinorum*, etiam depaſcentem, Lemnium ſigillum & epotum & infuſum curat:prius enim abluenda eſt vlceratio mulſa meraciore, deinde muria:tum Lemnia terra ex plantaginis ſucco infundenda.potui verò danda eſt poſca diluta, & lac caſeoſum,quod conficitur lapillis ignitis coniectis, donec concoquatur,& plurima ſeri pars abſumatur. éſtque præſtantiſſimum dyſentericorum,& omnium quibus defluxiones acres aluum exercent,remedium.Stercus caninum tritum lacti ſic parato miſce.facies enim medicamentum ad dyſentericos accõmodatiſſimum.ſed canis nihil præter oſſa debet comedere: ſic enim fœdum odorem non exhalat,& candidum ſtercus eſt. Alui quoque defluxiones exiccat ouum ex aceto coctum,& manducatum.ſi miſceri velis aliquid eorum quæ ad dyſentericos & cœliacos valent, in ſartagine ad ignem fumi expertẽ aſſatum dabis: magnopere enim homini laboranti proderis. Vtiliſſimũ verò eſt omphacium,rhus rubrum eiúſque ſuccus, cinis cochlearum,omnium aſſatarum,malicorium,galla,acini, meſpila,myrta,corna.cochlearum cum teſta combuſtarũ cineris partes quatuor,gallarũ partes duæ, piperis pars vna.in puluerem redigantur & inſpergãtur obſoniis, vel ex aqua aut vino albo diluto potui dentur.iuuat hoc mirificè dyſenterias in quibus vlcus putridum nondum eſt. Portulacæ ſuccus epotus dyſentericis cõuenit:& item plãtaginis ſuccus,rubique fructus & folia.Radicis althææ decoctum, & ad dyſenteriam & ad fluorem alui efficax eſt. Ad idem egregiè facit cauda equina ex aqua aut vino epota:ſimili quoque modo eius ſuccus.

Ad alui fluorem,ad cœliacos,ſtomachicos & nephriticos, Cap. LXXXIX.

DIarrhœam verò,*id eſt alui fluorem*,ſanat adiantum,paliuri folia, radix pinus,cortex piceæ,lenticula bis cocta,& priore aqua abiecta.acini autem cuicunque affectioni ventris & inteſtinorum ex defluxione ortæ valde proſunt.Spica nardi,oxyacanthæ fructus eſui datus,& epotus: ſpica alba cœliacos & ſtomachicos iuuat.mori fructus intempeſtiuus exiccatus medicamentum efficitur quod abũdè adſtringit:itaque valet ad dyſentericos, cœliacos,& omnes alias affectiones quæ ex defluxu naſcuntur: id enim contunditur,& obſoniis inſpergitur, quemadmodũ etiam ixiæ fructus.aut etiam ex aqua,aut vino ſiquis malit,potui dabitur:ſed per ſe magis idoneus eſt.Rubi quoque fructus exiccati & repoſiti conueniunt.

Ad lumbricos, Cap. XC.

LVmbricos rotundos ſatis interimit abſinthium, abrotonum,nepeta,cardamomum,braſſicæ ſemen, mentha,lupini amari;qui vel imponantur modo cataplaſmatis,vel ex melle deligantur, vel ex poſca in potu ſumantur.melanthium verò non ſolùm mãducatum ſed etiam foris aluo illitum lumbricos enecat. idem faciunt folia perſicæ ventri ſuperpoſita.Aſcaridas verò tollũt hæc quæ intra corpus infunduntur,vt nepetæ ſuccus & cedria. Latos verò occidit mori radicis cortex,filicis radicum drachmæ quaternæ in mulſa exceptæ.vel chamæleontis albi radix ad quantitatem quartæ partis heminæ cum vino auſtero.eoſdem quoque necat coſtus.

De morbo tenuioris inteſtini, quem εἰλεὸν, *hoc eſt uoluulum*,nominant, Cap. XCI.

VOluulus morbus cum difficilis eſt, tum verò ſiquis in eum ſincidat,rarò euaſit.Ac maximè mortiferum eſſe eum ſcire conuenit qui fœtidus nominatur, in quo vel ſtercus euomitur,vel fœtida eſt expiratio.quandoque autem huiuſmodi ructus fit,quandoque verò totius corporis odor teterrimus excitatur.Qui hoc morbo tenẽtur, mirificè iuuantur,quanuis etiam ſtercus iam vomant, ſi fruſta panis calida in oleo comedant. ſeruabuntur enim etiam ſi iam ſuffocentur.Ad eos autem qui frequenter vomunt,cibúmque non continent,rhus & cuminum in eodem tritum in ſenis oxymelitis cyathis ad pondus denarii vnius bibendum offeres. aut foliorum aut clauiculorum vitis ſuccum potui dato.

Ad ſedis affectiones,inflammationem,& quum procidit, Cap. XCII.

GAllam flauam decoque,& in puluerem redige, ac ſedis inflammationes anúmque procidentem illine. Si opus ſit valentiore remedio,in vino: ſi mitiore, in aqua decoquito.Succus quoque lentiſci ad ſedem & ad vterum procidentẽ valet. Aliud. Pini corticis drachmæ octo,cupreſſi globulorum ſiccorum drachmæ duæ,plumbi tantundem,vino auſtero deterge omnia, & tritis vtitor.

Ad ardentes ſedis dolores, Cap. XCIII.

AD ardentes autem ſedis dolores oui aſſati vitellum tritum vino albo & roſaceo cerato exceptum illine, & cataplaſma impone quod ex pane puro trito (cui aqua & roſaceum,& oui vitellus aſſatus adiungatur) factum ſit.

Aliud. Roſarum drachmæ tres,ouorum aſſatorum vitelli numero duo ex vino albo læuigentur,& cerato roſaceo excipiantur: eóque ita vtitor.

Ad pruritus ſedis, Cap. XCIIII.

SEdis verò pruritus tollit cimolia in puluerem redacta, ceratóque myrteo excepta,atque illita. ad idem etiam valet terra Cretica.

Ad ſedis pudendíque rimas,& de hæmorrhoidibus, Cap. XCV.

AD ani & pudendorum fiſſa & ad hæmorrhoidas ramenta cineris ſordidi linteorum combuſtorum, & amylum ad pares portiones terito, & ſuccum foliorum oliuæ admiſceto,& illinito.Hæmorrhoides verò nimias cohibet aloë impoſita,aut ſquama ferri,aut plumbum vſtum ex poſca perfuſum:& item perfuſio ſpiſſamentorum vnguenti. Aperit autem hæmorrhoides edulium ex allio & aliis pleriſque confectum, quod μυττωτὸν vocant, ſiquis eo veſcatur,& amaracinum atque irinum vnguentum illitum.cohibet verò confeſtim hoc quod habet acaciæ rufæ drachmas quatuor,plumbaginis tantundem, tragacanthæ tantundem. combuſta hæc læuigato ac miſceto,& aqua diluta in linteum inde,atque impone. tollit autem hæmorrhoidas mirabiliter hoc medicamentũ:Cicutæ aridæ drachmæ IIII.hyoſcyami expreſſionis drachmæ IIII. aluminis ſciſſilis drachma vna,cerato roſaceo excipiuntur.Præterea acidi punici cortex tritus,& ex aceto impoſitus,ad idem valet.Si verò hæmorrhoides interius deli-

tescant,medicamentum forma glandis impone. Mirabi-
le est etiam hoc quod sequitur:Sandarachæ,auripigmen-
ti,aluminis scissilis,singulorum drachmæ octo , his ægrū
aptè præparatum & locatum obline:ita enim hæmorrhoi
des arefactæ & de sede turbatæ, in semihora morientur
ac decident.Iniicitur autem lixiuium stillatitium ; & ce-
ratum in orbem applicatur , fitque id vel sub sole vel ad
ignem.

De iecoris affectionibus, Cap. xcvi.

QVVM inflammatio iecur obsidet,tum dolor & fe-
bris omnino comitatur.Ergo si corpus repletum sit,
euacuetur:& quod in sanguine superfluit , venæ sectione
in cubito dextri brachii,reuellatur.Pro cibo autē in prin-
cipio ptisana danda est: vt medicamentum verò,oxymel
dilutius temperatum,& apii decoctum.Vbi verò iam cō-
cocta fuerit inflammatio,asaro & nardo Gallico,& petro
selino,& iunci odorati flore vti poteris , & item iis quæ
aluum subducunt,vt vrtica , mercuriali , & epithymo: in
declinationibus verò,etiam polypodio. Euacuatio etiam
clysteribus peragenda:atque in principio, ex mulsa cum
sale & nitro:quum adest declinatio,hyssopum,origanum
aut colocynthida addere potes.nam ad hoc viscus quod
facilè indurescit,opus est abstergentibus.Quum dolor si-
ne febri vrget,scire conuenit obstructionem vehementē
à crassis glutinosisque humoribus ortam in viscere factā
esse. Scirrhū autem incipientem possit quispiam sanare:
inueteratum verò nullo modo.Si in aqua inter cutē scir-
rhus oriatur,longiore tempore interibunt.qui verò cura-
ri possunt ii medicamentis calefacientibus , & attenuan-
tibus,quibus mollientia mixta sint,curantur.Iecur autem
imbecillum reddunt intēperies quæ & difficillimæ sunt,
& satis varias ac difficiles symptomatum formas indu-
cūt : & quæ eiusmodi sunt vt ne ab ipsis quidem medicis
tractari facilè queant.Viticis autem semen iecur scirrho
affectum iuuat. Obstructo verò iecori prosunt plantagi-
nis siccæ radices,fructus,& folia,myacantha,& præcipuè
semen ac radices.lauri radicis cortex trium obolorum pō
dere cum vino odorato epotus: eupatorium,quod etiam
particulæ robur addit:lupinorum amarorum decoctum
cum pipere & ruta epotum:idem facit eorum farina illi-
ta,& capnium post hæc impositum. spica nardi pota , &
extrinsecus imposita:iris,pistacii fructus,marrubium , a-
mygdalæ.dracontii radix expurgat viscera omnia . cras-
sósque & glutinosos humores attenuat agaricum . anthe-
mis aut chamæmelum est præcordiis propitium.Sed præ
stant omnibus cichorea & seris in calida iecoris intempe
rie,ac summopere prosunt,firmitatémque eidem addunt
ipsúmque abstergunt.dabis ergo cichorii aut seridos suc
ci cyathum vnum cum aquæ cyathis tribus,& vnum At-
tici mellis cochlear addes.Horum autem non solùm suc-
cus vtilis est,& recens & exiccatus,sed etiam folia sicca
studiosè contusa,tū potioni inspersa.quæ siquis etiam co
cta bibat,ei valde proderunt.Quū verò intemperies cali
da nō est,sed iecur sola obstructione laborat,herbæ ex vi-
no albo & tenui potæ mirum in modum iuuant. Iecur lu
pinum diligenter teritur,datúrque eius drachma,vna ex
vino dulci.quod sui magnum admodum experimentum
dedit:conuenit enim omni intemperiei vt quod ex pro-
prietate substantiæ,& non qualitate vlla agat.Quum verò
non obscura febris est,melius est id ex aqua dare, & mul-
to etiam melius cum aliquo ex succis antedictis,vt ex suc
co seridis.Philonis quoque medicamentum mirabile in
hoc casu est: & quandoque semel datum calidam iecoris
intemperiem curauit.

Compositum medicamentum quod aperien-
di vim habet, Cap. xcvii.

HOC medicamentum capit amygdalarum amararū
denarios tres , cumini , seminis apii , singulorum
denarium.dato cochlearium ex vino. Alius pastillus.
Anisi seminis,apii,asari,amygdalarum amararum purga-
tarum,absinthii,singulorum drachmas quatuor excipe a-
qua:trochiscos conforma drachmæ vnius.nō febricitan-
tibus,cum vino diluto:febricitantibus verò ex hydrome
lite dabis.

A De aqua inter cutem, Cap. xcviii.

AQua inter cutem fit vel propter excedentem iecoris
frigiditatem, vel ex frigidi sanguinis multitudine
quæ in tota mole corporis redundet,vel ex quibusdam a-
liis partibus valde refrigeratis,quæ iecur non secus quàm
ipsæ sunt afficere possunt.nisi enim refrigeratū iecur sit,
hydrops effici non potest.Simul autē iecur afficitur, quū
lien,ventriculus,& intestina,præsertim verò ieiunum, i-
témque quum pulmo,renes & septum transuersum fue-
rint refrigerata. Fit etiam hydrops ex immoderata hæ-
B morrhoidum euacuatione,& fluxu muliebri,atque etiam
ex menstruis purgationibus suppressis. eius autem tres
species sunt ; quarū vna ascites nominatur,in qua humor
tenuis ea loca implet quæ infra thoracem sita sunt:altera,
tympanias est,quæ eadem loca flatu implet: tertia dicitur
hyposarca, in qua totum corpus intumescit , & cadaueri
ferè simile redditur. Hydropicorum verò curatio non est
omnino & cuique facilis,indigétque artificis præsentia.
ego tamen quædam subiiciam ad curationem accommo
data,quæ tu quoque possis efficere . Stercus igitur bouis
C gregarii siccum diligenter tere, in posca coque modo fa-
rinæ hordeaceæ,sulfuris quartam partē insperge , & super
totius ventris capacitatem impone. aut caprinum stercus
in vrina pueri aut caprarum ad luti spissitudinem ventri
applicata summè eos purgat . Dabis etiā potui decoctum
radicis nepetæ,aut apii,aut corticis radicis ari , ex vino.
aut cucumerem syluestrem vino austero triduū macera-
to,& cyathum vnum dato:& ita progrediens ad tres vsq;
cyathos præbebis.vel squamæ drachmam vnam medulla
panis excipe,catapotia confinge ac da . Vehementer au-
D tem aquam educit hoc epithema:fœnigræci vnciæ qua-
tuor , farinæ hordeaceæ vnciæ tres , stercoris columbi-
ni vnciæ quatuor,resinæ frictæ libra , axungiæ veteris li-
bræ duæ:quæ liquari possunt liquantur , aliisque prius in
aceto tritis affunduntur.his vtitor.

De morbo regio, Cap. xcix

SI quando per crisin arquati fiunt , facilè sanescunt vsu
balneorum ex aqua dulci factorum,& frictionum,cū
oleo aliquo quod digerēdi vim habeat,quale est chamæ-
E melinum,anethinum,liliaceum,& amaracinum. Si verò
ex iecoris obstructione in morbum regium aut arqua-
tum aliqui cadant , siquis prius obstructione iecur libe
rarit,deinde medicamento vtatur quo bilis euacuetur, is
facilè & citò laborantem curabit. Conueniunt autem ar-
quatis ex iecoris inflammatione omnia quæcunque in-
flammationes sanant. cæterùm semen atriplicis arquatis
prodest:itémque nepeta,& cyclamini radix: siquidem vi-
scus expurgat,& bilim quæ in toto corpore est, per sudo-
res excernit.id verò quod potui datur , vsq; ad drachmas
F senas cum passo aut mulsa esse debet.sudores quoque ad-
iuuandi sunt. Aliud. Cicerum sextarius in fasciculum
adiāti,quantum manu capere possis, & asparagorum pa-
lustrium radicum manipulum,& aquæ heminam,conii-
ciatur,decoquatur,& humor percoletur . ac febricitātibus
detur cum aqua:non febricitantibus verò,cum vino . sed
dato etiam potui lichenes in petris aut fictilibus nascen-
tes,ex hydromelite . Marrubii succus per nares icterum
expurgat:similique modo elaterium in naribus cum lacte
infusum.Quum autem reliquæ partes corporis in suo sta-
G tu sint,oculi verò pallidi maneant, dato aceti acerrimi co
chlearium quod in balneo per nares attrahatur : ita enim
magna vis biliosa effluet. Aut melanthium in aceto acri
macerabis pridie,ac sequenti die iterum cum aceto læui-
gabis:& per nares in nasum infundito,facitóque vt æger
exugat & absorbeat.quandoque etiam in oleo vetere me
lanthium læuigabis. Aliud experientia valde compro-
batum. Raphanorū viridium cum foliis succum cape,
eiúsque dato ieiunis cyathum vnum aut duos in balneo
caldarium ingressuris: videbis enim bilim effundi. A-
H liud,cuius magnam experientiam accepimus. Aphro-
nitri drachmas duas in vini Aminæi cyathis sex, per to-
tam noctem sub dio contine:& da potui triduò aut qua-
triduó.

De lienis affectionibus, Cap. C.

QVVM lien inflammatione occupatur,fcirrhum ftatim contrahit,fanguine qui in venis eft propter craffitiem impacto.Ergo opus eft medicamentis attenuantibus quæ non manifeftò calefaciant:quibus etiam aliquid adftringentium admifcendum eft : vt particula firmata propriam actionem feruet.Hanc autem vim habere fuapte natura videtur flos falis,qui in vefica appofitus lienis fcirrhos curat : poft cuius vfum valẽtioribus vti remediis oportet.Compefcit autem fine moleftia lienem cortex radicum cappareos:fed nihilominus induratum lienem iuuat foris impofitus quàm in potu fumptus in aceto aut oxymelite,quum aridus in puluerem redigitur:ita enim epotus craffos tenacéfque humores, & quandoque etiam cruentos,atque eos non modò per vrinam, fed etiam per aluum euacuat.Idem facit minoris centaurii fuccus extrinfecus pofitus & epotus,& cyclaminus viridis & arefcens, fi illinatur . Violæ albæ radices cũ aceto, acorum,ammoniacum,caprinum ftercus illitum ex pofca , cum farina hordeacea:albæ vitis radix potui data , & foris cum ficubus applicita.Lupinorum amarorum decoctum cum ruta & pipere in potu acceptũm: eorum quoque farina illita.aqua in qua ferrũ igni candens fæpe extinctũ fit : hanc febricitantibus per fe dabis:non febricitantibus,cum vino.Cinerem cochlearum cum aceto illine,aut capparim aceto maceratam,tritam,& Cyprino cerato exceptam impone:aut fæcem ex acri aceto applica . Cataplafma autem adhibe quod capit fœnigræci vncias quatuor, farinæ hordeaceæ vncias tres,feminis cardamomi vnciam vnam,ficuum pinguium libram vnam , verbenacæ vnciam .Ficus autem aceto acerrimo perfunde,& adactis viribus contũde in mortario,& cætera mifce:omnibúfque in vnum redactis vtitor.

De veficæ & renum affectionibus,déque lapillo, Cap. CI.

SErofum excrementum tenuiffimo fanguini in venis commixtum renes fuapte natura in fe trahunt. Vbi ergo meatus per quos tale excrementum attrahitur, magis quàm par eft fuerint dilatati,verifimile eft cum tenui fanguine craffiorem quoque materiam in renes importari. Sique renes magis igneam acrémque temperaturam nacti fint,neceffe eft craffiorem illam materiam excalefactam & ficcatam in arenæ formã lapillorúmque tofi fpeciem referentium,concrefcere.Ex quo fit vt lapidem frangentibus & incidentibus citra perfpicuam caliditatem medicamentis vti oporteat: quum enim maior caliditas magis exiccet,calculorum aut arenæ concretionem adiuuabit. Accõmodata igitur funt hæc:regiorum afparagorum radices,rubique,vitrũ combuftum, graminis radix, adiantum,bdellium,lauri radicum cortex,althææ femen, cicer arietinum,præfertim verò nigrum,cerafi arboris & pruni gummi, cyperi radix,paliuri fructus,tribuli fructꝰ, lapis fpongiarum,acetum fcilliticum , maluæ agreftis radix.Apii autem radicem in vino coque,humorémque exprime,atque eius cyathos binos & aquæ tantundem potui dato.Cæterùm lapides qui in renibus funt, in declinante ætate:qui verò in vefica gignuntur, in puerili fieri confueuerunt.Medicamentum verò quod calculofis infpergitur,fit hoc modo:Balfami fructus,lapidis fpõgiarum,pulegii ficci,maluæ agreftis feminis pares portiones contundito,cribratóque,& cochlear vnum ex duobus vini diluti cyathis dato.At renum & veficæ inflammatio præcipuã curationem poftulat: quum enim ferofum excrementum per eas partes purgetur, fequitur vt fi id acre & biliofum in toto fit corpore,nullo eorum quæ vrinam cient vti debeamus:nocebunt enim, vtpote mordaces fuccos partibus inducentia.Si verò nihil tale fubfit,neque malitia humorum in toto corpore fit,mulfa dilutior potui dabitur: ea enim inflammationes foluit, citra morfum humores impactos euacuans:nam & incidit,& attenuat, & rarefacit.Atque id quidem quod de mulfa exempli gratia diximus,ad omnia quæ attenuant & incidũt fine mordicatione,tanfferri poteft.& quemadmodum particulis omnibus inflammatis quies conuenit,ita has quoque in quiete effe melius eft.Sed quum quiefcere nõ poffint,quia ipfa vrinæ
A fint inftrumenta,perexiguam admodum portionem dare oportet,vt quo longiore tempore fieri poffit cõquiefcat. Id præterea videndum eft,totúmne corpus acrium excrementorum fit plenum,nécne:nam fi ita fit,quo plures humores ad renes & veficam ferantur,eo conualefcent, potúfque copiofior erit offerendus,acrimoniáque minus obtundenda, præfertim nobis quæ mordicationes obtundunt commifcentibus.in tempore verò inflammationũ, cataplafmata,& medicamenta,& irrigationes ex oleo , &
B cætera omnia quæ inflammationes foluunt , adhibere oportet.Ad renum autem veficǽque affectionem inflammationis fenfum inferentem,vtere hoc quod habet feminis lini drachmas duas,amyli drachmam vnam. dato cochlear moderatum ex aqua bibendum.Dolores verò circa ilia,horrores inæquales per interualla,febréfq; inordinatæ accidũt iis qui abfceffum habent in renibꝰ:quo abfceffu concocto, pus per vrinam excretum adeffe vlcus teftatur quod celeri indiget auxilio. fi enim ad cicatricẽ non citò perducatur,difficilem curationem reddit. Vlce-
C ra verò quæ in renibus,quæque in vefica funt, ex fitu, actione, proprietate eorum fubftantiæ & facultate difcernuntur.Ex fitu,ad hunc modũ:quũ vefica patitur,in pube imóque ventre dolor fentitur: at renibus affectis, lumbi pofterius dolent.Ex actione,difficultas vrinæ eiúfque fuppreffio fit,quum vefica morbo caufam affert,fed renibus laborantibus vrina fine impedimento it.Ex corporis proprietate,carnes fibrofæ ex renibus excernuntur, fquamæ verò membranofæ ex vefica vlcerata.Ex ipfa denique facultate,quia in vlcerationibus vefica vehementi dolore
D cruciatur,renes verò obfcurè dolent,& quafi ponderis fenfum in lumbis afferunt.in meatibus quoque vrinæ exulceratio quandoque oritur,púfque & fanguis mingitur: funt enim hi inter renes & veficam collocati.fi verò exulceratum pudendum fit,pus & fanguis citra vrinam excernuntur. Ad abfceffus renum & veficæ , feminis lini , feminis cucumeris,feminis papaueris albi,tragacanthæ,fingulorũ drachmæ duæ,amyli drachmæ quatuor.paftillos confice & da.Ad vlcera veficæ cum inflammatione, nuclei pinei numero viginti,cucumeris fatiui feminis grana XL.amyli,nardi,fingulorum drachma, feminis apii drachmæ V.
E nardum & apium decoque,tum ex decocto duos cyathos præfcriptis admifceto . Antidotus ad eos in quibus pus fluit: Amygdalarũ amararum drachmæ duæ,feminis cucumeris drachmæ quatuor,papaueris albi feminis tantũdem,tragacanthæ drachmæ duæ,feminis maluæ tantundem,baccarum myrti nigrarum drachmæ duæ , amomi drachmæ quatuor,nucleorum pineorum drachmæ quatuor,ouorum vitelli affati duo,mellis fextarius . datur ex hoc cochlear cum vino diluto . Ad eos quibus ex vefica
F fanguis effluit:aluminis fciffilis drachma vna , tragacanthæ drachmæ duæ,gummi obolus vnus.dato ex paffo.

Ad vlcerationes pudendi,fedis, vteri,& veficæ, Cap. CII.

PVdendorum aníque vlcera quæ fine inflammatione funt,medicamenta valde exiccantia poftulant: quale eft id quod ex charta combufta fit,anethũmq; vftũ, & arida cucurbita cremata.humoris verò expertibꝰ ac recẽtibus vlceribus,etiam aloë arida in puluerem redacta & applicata bonum medicamẽtum eft: fed omnium maximè dolorem lenit,& nihilo tamẽ minus efficax eft pompholyx.fi vlcera humida fint, pini cortex per fe & lapis hæmatites conueniẽt.Si verò etiam altè defcendant, præ-
G dictis manna mifcebitur. Vteri autem veficǽque exulcerationes iifdem remediis curantur: fed opus eft inftrumentis quibus intromittantur.Atque ex medicamentis quæ infperguntur,aptiora funt ea quæ ficciora funt,vt crocus, & pompholyx,& aloë rofaceo mixta,tum plantaginis aut alio etiam fimili fucco excepta . Ad fcroti & pudendi affectiones. ad dolores fcroti pudendíque paribus butyri ac refinæ portionibus vtitor: vel lini femen cum aqua de-
H coque,additáque myrrhæ & refinæ decima parte , illine. Ad pudendum verò intumefcens facit hoc:vitis folia triginta,thuris drachma vna,ceruffæ drachmæ quinque. tere omnia atque illine.Vtere etiam marinæ frigidæ perfufione,& quiete,& colis deligatione. Si vlcera in fcroto ex

ſudoribus gignantur,gallam tritam aut alumen inſperge. Ad excreſcentia verò,quæ thymia dicuntur,elaterium infunde,piri ſemen cõtritum impone, aut mænularum capita contere,& illine,& hircino felle obline. Rimis verò pudendorum prodeſt reſina fricta cum roſaceo, in pila plumbea cum oleo contuſa.

Ad inflammationem teſticulorum, Cap. CIII.

SI teſtes obſideat inflammatio,vuam paſſam eiectis granulis,& cuminum,trita imponito. aut hordei farinam aqua mulſa incoquito.aut vitis folia tenera trita cum polenta ſuperdato.aut cuminũ tritũ cum butyri & reſinæ pari portione eliquata adhibeto. Teſticulos verò vlcere aphthis ſimili correptos terra Cimolia ex aqua obline,ſinéque ſiccefcere, & aqua calida ablue, tum myrto arida trita,& modico ſmyrnio trito inſperge. Carnem verò in teſtibus excreſcentem cinis ſarmentorum cum nitro & aqua ſubactus atque illitus curat.

De priapiſmo, Cap. CIIII.

PRiapiſmus eſt auctio pudendi ſtabilis in longitudinẽ & in orbem tumefacti,ſine rerum venerearum appetitu. eſt autem flatus ventoſus qui membrum tumefacit,ex humoribus glutinoſis & craſſis à magna caliditate genitus. Planum verò eſt non opus eſſe membra calefacere, ſed leniter refrigerare cerato roſaceo cum aqua conquaſſato,& ex chamæmelino pudendo & lumbis impoſito. Victus autem ratio medicamentáque adhibẽda ſunt quæ vim attenuandi citra manifeſtam caliditatẽ habeant. Vtẽdũ etiam eſt iis quæ ſuapte natura ad hoc valent,& experientia nobis commonſtrauit. Itaque nymphæa in potu danda eſt,itémque viticis ſemen,ac ruta viridis obſoniis miſcenda. ſed hæc quia abũdè calefacit,in principio dãda non eſt,ſed poſt aliorum extenuantium vſum. Qui euacuatione vti velit,id vomitibus faciet:euacuationes enim quæ per inferiores fiunt,ſæpe vicinas partes fluxione tentant.

Quæ res ad vſum rerum venerearum excitent,& tenſum priapum reddant, Cap. CV.

AD hoc facit ſemen vrticæ,bulbus,ſemen rapi, dauci radix & eius ſemen modicè,mentha. Coſtus vnà cũ vino mulſo ſtimulat,ſatyrium,eruca,cicer, faba, polypodes,nuclei pinei,orminum,ſemen aniſi,radix ari quæ cocta eſui datur,partes renibus ſcincorum adiectæ potui,dãtur,vt quæ ad intendendum pudendum valeant.oua perdicis ad res venereas ſtimulant:porri ſemẽ in vino ſincero potum, vulpini teſtes epoti ad cochlearis quantitatem, ſine vlla noxa & non fallacem intentionem priapo parant.

Quæ res venereas cohibeant, Cap. CVI.

SVpprimere coeundi appetitum viticis ſemen frictum & non frictum,& folia & flores crediderunt:ac non ſolùm eſui potuique data,ſed etiam in lecto ſubſtrata.cohibet ſimili modo ruta.Lenticularum verò decoctum ſedare impetus exiſtimatur, & item portulaca in cibo ſumpta,& lactucæ ſemen epotum.

De gonorrhœa & pollutione quæ in ſomnis fit, Cap. CVII.

LActucæ ſemen epotum ſeminis humani fluorem,qui gonorrhœa dicitur,cohibet. Quocirca datur etiam iis qui in ſomnis ſemen emittunt. Ad idem valet canabis agreſtis fructus,ſi largè potetur. Plumbi lamina lumbis impoſita iuuat eos quibus dormientibus pollutiones cõtingunt. Nymphææ radix & ſemen cohibet genituram,& pollutiones ſomniorum emendat: & item in vino nigro auſtero potum corrigit eos qui alioqui nimio impetu ad vſum rerum venerearum trahuntur.anethi quoque ſemen idem facit.

Ad vrinam non continentes, Cap. CVIII.

QVI continere vrinam non poſſunt, iis veſicam caprinã aut ouillam combuſtam potui dato ex poſca, idque veſperi quum ſiti vrgentur, & ſomnum imperato. Valet ad eandem rem aquilæ cerebrum ad ciceris magni ſudinem cum pari anſerini adipis & gũmi portione,quæ

A omnia ſimul bibantur,vel concreta comedantur.Leporis teſticulos in vino odorato ferueſacies,ac potui dabis: ita enim ſalutem ægroto cõparabis. præterea nepetã & myrrham in vino ante cibum bibendum da.Illinatur quoque pudendum creta Cimolia cum perdicii ſucco. atque ita hominem ſeruaris.

Ad affectiones vteri, Cap. CIX.

AD ſuffocationes quæ ex vtero fiunt, accommodatũ eſt agaricum ad drachmæ põdus cum vino datum, B & plantaginis fructus,& ſuccus ex vino : vnguis cochlearum epotus,acetum ſcilliticum quod abſorbeatur. Olfacta verò ſuffocatas excitant hæc:bitumen,caſtoreum,galbanum,pix liquida,cedria,accenſum & reſtinctum ex lucerna linamentum naribus admotum, capilli combuſti, ruta,ſilphium,cepa,& allium.Suffitus præterea fiunt ex lapidé gagate,vngue purpurarum,bitumine,caſtoreo, galbano,ſilphio,cornu ceruino.ano autem ruta cum melle lana excepta imponitur.

De ciendis menſtruis purgationibus, Cap. CX.

C SI prouocare mẽſtruas purgationes velis,triduò aut quatriduò ante tẽpus ſtatutum in quo moueri per ſe deberent,venam ſecabis aut ſcarificabis : & ita ab vno pede parum ſanguinis detrahes,poſtridie verò eius diei ab altero pede ſanguinem mittes eodem modo : interim attenuante victus ratione inſtituta.Initium quoque curationis poteſt ante quinque aut ſex dies ſumi. Vbi verò à talo euacuaris,dato caſtoreum cum pulegio aut nepeta : hoc enim ſummè purgationes ipſas mouebit. Sed & pulegiũ & nepeta decocta in mulſa,& item arida & contuſa,atque D in puluerem redacta egregiè prouocant.idem facit nepeta mulſa perſperſa.huius autem potionis tempus accommodatum eſt poſt balneum, quum nondum quicquam comederunt.Sed efficacius & valentius his eſt dictamnũ & herba Sabina,quæ eodem modo dare conuenit. Vtiliter quoque datur hoc tempore picra, quæ capiat aloës drachmas centum,& aliarum rerum ſingularũ drachmas ſex. Ampeloproſa etiam mouent,quum à frigido craſſóq; humore detinentur,& cicer,& lupinorum amarorum decoctum cum myrrha & melle adhibitum : & lupinorum farina cataplaſmatis modo impoſita:& thymum,& E capparis radicis cortex,& caſia. Quum à multitudine craſſitieq; ſimul excrementorum purgatio cohibetur,centaurii maioris radix,& minoris ſuccus appoſitus,fœniculum,melãthium eam prouocant. Quum verò ex tenacitate & craſſitie humorum ſuppreſſa eſt,valet petroſelinum,porrum,apium,allium,ſmyrnium,ſtyrax potui datus & appoſitus, raphanus in cibo,adiantum,amomum. Ad inſeſſus verò valent in aqua decocta actes folia,artemiſia,dictamnum, daphne,coniza:qua etiã ſecundæ illinuntur,& menſes ciẽtur. Artemiſia autem multa hypochondriis ſuperdata F mirum in modum purgationes educit, atque adeò vt etiam fœtum expellat. Irinum quoque vnguentum porri ſucco dilutum ad idem facit,& cyclamini ſuccus cum elaterio, & farina lolii,& medulla ceruina:galbanúmque, ammoniacúmque & oleum ad pares portiones:hiſque opopanacis obolum adde:fac collyrium & ſuppone.id enim periculo vacat, & vſu comprobatũ eſt,& trimeſtrem aut quadrimeſtrem fœtum expellit. Sabina autem & viuentes fœtus enecat & mortuos deiicit. ac magni quoque centaurii radix idem præſtat, & nepetæ ſuccus epotus & G appoſitus. myrrha & cedria applicita, & ſemen quod coeundo eiicitur,ſi pudẽdũ eo inungatur: ob eámque cauſam medicamentum eſt conceptum impediens, ſiquis eo ſic vtatur,nulli ſecundum. Deiicit etiam fœtum amarorum lupinorum decoctum cum myrrha,& melli adiũctum,& eorundem farina illita. deiicit & minoris centaurii ſuccus admotus. Idem facit cyclamini ſuccus quo venter imus illinatur. is enim valde corrumpit in peſſo cum melle appoſitus. elaterium verò dormientes fœtus perdit, ſi apponatur. Caſtoreum verò cum pulegio aut nepeta, H probatum eſt valere ad fœtum expellendum,ſi ſecundæ ſemper eo illinantur. idem efficit braſſicæ ſuccus cum lolii farina impoſitus.

De fluore muliebri, Cap. cxi. A

FLuor qui muliebris nominatur, non est propria vteri affectio, sed totius corporis per vterum fit euacuatio. idque in iis plerunque contingit qui molli carne sunt, & pituitosiores. album autem à pituita euacuatur, pallidum verò quandoque quum amara bilis redūdat: & interdum etiam aqueum excernitur. Quamobrem sæpe satis fuit ad curationem, siquis humorem redundantem ex toto corpore vacuauit. Sed in tota curatione, consilium eò dirigitur, vt siccemus citra vehementem calorem totum corpus & loca vuluæ adiecta. quocirca per interualla vti etiā B poterimus adstringentibus. ergo totum corpus expurgandum est & per aluum & per vrinas, & digerendum, vt per cutim excrementa educantur, adhibita totius extremitatis frictione, & inunctione ex iis quæ idonea iudicemus. Ad fluorem autem muliebrem facit portulaca esui data, & eius succus epotus, rubi fructus & flos, ea quercus pars quæ sub cortice trunci est membranosa, & quæ putamini glandis subest: iis enim decoctis vtuntur vel maximé. sed fagi ilicísque pars eadē efficacior est. cauda equina maximè rubrum fluorem ex aqua aut vino epota curat. lentisci fructus frictus cū vino potus. C Rubrū quoq; cohibet Samius aster, Lemnium sigillum, lētisci radicis decoctum, ceruinum cornu combustum cum posca, papaueris nigri semen cum vino, flos rosarum cum posca, caprinus fimus cum thure admotus: est enim is lanis excipiendus atque imponendus: lycium quoque cum lacte adhibitum: interna gallarum pars cum thure & aqua eodem modo. Præterea ad insessus & ad epithemata ventri inferiora applicanda conueniunt adstringentia.

Ad vuluæ inflammationem, dolores, vlcerationes, mordicationes, pruritus sinus muliebris, ad eādem procidentem, & item ad ea omnia quæ ad conceptiones & fœtus pertinēt, Cap. cxii. D

AD vuluæ inflammationes & dolores, valent ad insessus faciēdos ambæ artemisiæ, daphne, iris, casia, maioris centaurii radix, albæ violæ flores sicci, præsertim in diuturnis: malua, melilotū, liliorum flores, ficus aridæ cū fœnograeco, aut ptisana, fœnumgræcum, lini semen. In suffitu verò valent hæc: viticis semen, casia, bdellium, la- E danum, myrrha. admota verò hæc: althææ radix cocta in mulsa, mixta suillo adipi recenti ac terebinthinæ, fœnigræci succus mixtus adipi suillo aut butyro recenti, lilii radix tosta cum rosaceo, & eius etiam flores cum cerato, & medulla, & adipe, hyssopum cum butyro & mulsa. Ad vlcerationes autem vuluæ facit amurca cocta illita cum cerato, aut lycium eodem modo, aut succus acaciæ. Mordicationes verò, & sinuum pruritus sedat portulacæ succus infusus, lini semen in posca decoctum, itémque fœnumgræcum, tragacantha cum aqua. Vuluam autem procidē- F tem comprimit acaciæ expressio, aut rubi succus, aut lentisci aut rhois rubri succus illitus, & violæ folia emplastri modo imposita. & aristolochia trita cum aliquo eorum quæ adstringunt: & ipsius decoctum vt in eo insideatur, & ne subuaporetur: aut decoctum gallarum, aut malicorii, aut lentisci, ad insessus faciendos. Conceptiones verò adiuuat pastinacæ semen epotum, eiúsque radix esui data. apposita verò iuuant, amylum cum medulla, ante coitum, leporis coagulum cum butyro, vulpinum stercus cum rosaceo in passo adhibitum: & vbi hoc illitum fuerit, mu- G lier viro misceatur. iam verò artemisiam tritam admoue, & concipiet. perungatur anserino adipe & resina terebinthina duos dies: tertio verò in concubitu sit, & marem cō cipiet. Mercurialis semē, aut succus in pesso, & mercurialis masculæ semen post conceptionem statim appositum, aiunt efficere vt mas in lucem producatur: fœminæ verò mercurialis semen si admoueatur, fœminam partu edi. Scribunt etiam seruari id quod conceptum & coagulatū sit, admoto lapide qui in terra Samia inuenitur. idem fieri aiunt à lapide aëtite apposito, & agrestis maluæ radice. H sed sideritis herba fœtum apposita seruat.

Ad partum difficilem, Cap. cxiii.

LApis iaspis fœminibus applicandus est, aut cyclamini radix arida eodem modo. adiantum tritum cum vino, oleóque, & aqua potui data: aut bulbos amaros tere cum passo. aut suillum lac in posca bibat quæ ægrè parit. pulegii fasciculum in aquam mitte, in eáque mulier insideat.

Ad mulieres ne concipiant, Cap. cxiiii.

VT ne mulier concipiat, facit filicis radix, aut thelypteris ex sapa potui data, salicis flores & folia, brassicæ flores post conceptionem. sed ante coitum, ne conceptus fiat, admouetur mentha læuigata, & virile pudendum eius succo illinitur. brassicæ flos contritus post conceptum in pesso impositum agglutinari congelarique genituram non finit. pelicini verò semen ante concubitum in vuluā infundatur.

Ad ventrem disruptum, & mammas, & femora, & coxendices, & vmbilicum prominentem, Cap. cxv.

COchleā marinam sublongam cremato, ac terito, eiq; oui candidum appone, aut lac ouillum admisce & illine. Aliud. Specularem lapidem contunde, & tere ex aceto, quúmque in balneū ingreditur ægrotus, antequam se vngat, per viginti dies illinatur, & consanescet. Vt autē aluus rugas non contrahat propter partus & fœtus in lucē editos, Cimoliæ & mannæ pares partiones cape, oui candido excipe, & cum cyprino cerato illine.

Ad coxendicis excrescentia tumoribus similia, Cap. cxvi.

MEdullam panis & melanteriam compone, & admoue: & quod vitii inerit corriget.

Ad vmbilicum prominentem, Cap. cxvii.

GAllam combure, tere cum aqua & appone. Vmbilicum verò magnum ex partu, pulchrū facies, si marsupium membranosum vitelli ouorum in linteo inuoluas, tum mannam oui candido excipias, atque illinas, & in vmbilicum imponas, & alliges, itáque diu teneatur.

De pedum articulorúmque doloribus, Cap. cxviii.

IN podagricis cæterísque morbis qui ex defluxione humorum fiunt, particulas imbecillas defluxionem recipere necesse est. sed fieri etiam potest vt si totum corpus excremētis vacet, particulæ nullo modo à defluxione lædantur, quum nihil omnino superuacaneum insit quod in membra comportatum ægritudines parere consueuit. sique nihil tale defluat, nec etiam nasci inde morbos est planè perspicuum: ergo defluxio prohibenda est. id quod fiet corpus ita parando vt excrementis vacans reddatur tū moderatis exercitationibus, tum concoctionibus alimentorum, & otium fugiendo, & ne quis ad satietatem comessationibus se potionibúsque expleat: præsertim verò ante cibum. hæc enim neruos lædunt non secus quàm res venereæ, quæ etiam non mediocri ad podagram gignendam sunt adiumento. quocirca antiquis temporibus pauci admodum in podagram inciderunt. Curatio igitur eorum qui morbo correpti sunt, ab euacuatione debet incipere: tum repellentia adhibenda, si manus pedésque defluxione tenentur: at si coxēdicis articulum defluxio obsideat, à repellentibus abstinendum: quum enim ipse satis profundus sit, facilè quoque intrò noxium excrementum detruditur. quo in casu opus est remediis ad ischiadicos accommodatis. Quum verò sanguinis copia solùm doloris coxendicis causa sit, vena in talo aut malleolis incisa satis erit ad dolorem quamprimum sanandum: quemadmodum siquis ante totius corporis euacuationem acribus ad coxendicem medicamentis vtatur, multitudine ibi conculcata affectionem sanatu difficillimam reddet, incrassabitque, & materiam quodammodo superassabit. ergo in quibus hic error inculcationem huiusmodi fecit, maxima cucurbitula coxēdici admouēda est: purgatióque clysteribus ex colocynthide, & cæteris generis eiusdem tentanda. Ergo scire conuenit eos qui temperatam viam ducunt, quíque diæta vtuntur, neque in podagricis doloribus inueterarunt posse leuari, si ineunte vere aut per venæ sectionem aut purgationē euacuentur. at eos qui multo se vino ingurgitarunt, quíque comessationibus se expleuerunt, nihil ab euacuationibus præsidii esse capturos

rursus enim breui temporis spatio intemperanter viuentes crudos humores coaceruabunt. In doloribus autem articulorum, in quibus iam tofi constiterint, artus ad pristinum statum redire nullo modo possunt. Ergo vulpes viuas, alii mortuas in oleo coquũt, alii hyænas, & discutiẽs oleum efficiunt, tum in peluim coniiciunt, iubentque in id arthriticos totum corpus contectos se demittere, & in eo diu manere. qua ex re magnũ fructum ferũt, quũ materiem omnem ex qua morbi origo est, euacuent. sed vitiosa viuendi ratio eos iterum eadem explet materia. Ad inflammationes verò, bene facit fabarum farina ex aqua decocta, cui suillus adeps accedat. albarum quoque violarum radices cum aceto curant inflammationes quæ in articulis obduruerunt. Caseus acerrimus & vetustissimus de cocto carnis suillæ dissolutus, & in pila probè in vnum conductus, tofos articulorum impositus dissoluit: quum enim defluxio sine vlla sectione rupta sit, singulis diebus partes in quibus tofus est, sine molestia implet. Aliud. Platani folia viridia læuigata & imposita eas inflammationes quæ in genibus sunt, iuuant.

Epithema doloremsedans podagricis, & arthriticis, quo vtantur quum vrget accessio,
Cap. CXIX.

HOC epithema capit liquoris papaueris, croci singulorum drachmas quatuor. tere cum lacte bubulo aut caprino, addéque panis medullam, ac diligenter iterum tere, vt facilè tangi possit. & rosaceo affuso emollias, atque imponas: & cataplasmata tuendi causa foliis betæ aut lactucæ foris teges. quandoque etiam opium & crocũ læui gantes rosaceo cerato excipimus, & in linteum coniecta imponimus. Ad ischiadicos verò faciunt cataplasmata ex farina lupinorum amarorum, quam aceto, aut oxymelite aut posca decoquũt: nonnulli verò nepetam imponũt vt strenuum remedium. Capparis quoque radicis cortex coxendicis dolores iuuat, si idoneis cataplasmatis mixtus foris apponatur: sique intus assumatur. garum etiã & muria ex piscibus sale conditis, clysteribus iniecta, humores ischiadicos lædentes reuellit, & per intestina euacuat. Vtuntur autem ea potissimùm muria quæ ex siluris & mænulis sale conditis fit. Semẽ thlaspeos per sedem infusum cruenta euacuatione, quam molitur, iuuat. simili quoque modo centaurium tenue. sed in his consulendus medicus est. Hactenus ergo curationem adhibere poterit etiam is qui morbum ignorarit. sed aliorum quoque habenda ratio est, & quæ contingunt medico indicanda sunt prius quam magnus aliquis & sanatu difficilis, aut certè immedicabilis morbus fiat. multa enim antè nobis indicant quid futurum sit, vt soni, vt strepitus, vt conuulsiones qua rundam partium, vt inferioris labri tremor, vt vox interclusa, vt obliuio, vt grauis halitus, vt somni profundiores quàm cõsueuerint, vel leues, & visis pleni, & quũ ab incubo sæpe suffocabũtur, & ad res venereas immoderata frequénsque cupiditas, & quum non semel aut bis cadunt, quandam fore apoplexiam, *hoc est morbum attonitum*, aut etiam morbum comitialem: aut quum fluxio in partem aliquam decumbit (quam paraplegiam vocant) aut melãcholiam aut insaniam prænunciant, de quibus rebus oportet certiorem facere medicum, eúmque aduocare quã celerrimè, vt medicinam faciat. ipse enim vel sectione venæ, vel medicina purgante propinata, vel vtroque præsidio vtens, vel alia adhibẽs quæ opportuna iudicabit, ne morbus fiat impediet. Cæterùm suffusiones, oculorum hebetudo præcedit: & quædam quasi præcurrentia ante oculos sese ostendunt, vt culices, aut pili, & alia quædam, & capitis dolor. quæ sunt etiam significanda medico: siquidẽ is purgationem adhibebit, & victus instituet rationem accommodatam, aliísque rebus quæ iuuare hominem possint, vtetur. lassitudines etiam quæ per se hominibus irrepunt, & somni profundi, aut imaginum pleni, aut vigiliæ, aut sudores post somnum, & sitis insolita, & ciborum auersio, febrium indicia sunt omnia. Quæ quum nota & explorata habeat medicus, ea faciet quæ conuenient. quæ item in thorace eueniunt, nisi quis ad medicum perferat, periculum erit ne aut ad sputum sanguinis, aut ad suppurationem perueniat. Nigra itidem vrina quãdoque cal-

A culum esse renes obsessurũm prænunciat: idque potissimùm in senibus. sed si id rescifcat medicus, quædam inueniet quæ senẽ illum ab hoc malo tuebũtur: nam & renes purgabit iis quæ vrinã ciẽt, & iubebit ne sese extẽdat, néve exerceatur: sed vtatur equitatione gestationéque, iisque nec multis nec diu. Quúmque aliquis dolor in aliquo articulo, exempli gratia, pedis, sentiatur, negligendus nõ est. quãuis enim nobis segniter id trãseũtibus sedatus fuerit, mox tamen reuertetur, & diu hominem maiore malo afficiet, & sanari difficulter poterit. Præstat ergo in princi
B pio dolorem curare, quum adhuc facilis curatio est. Sæpe etiam nobis suspectæ esse debent cruditates, & alui fluores, & inflationes. medicique eatum admoneri: nam tacẽtibus nobis sæpenumero grauia difficiliáque cõtingunt, qualis ea affectio est quæ flatuosa nominatur, quæque ex timore & nimio mœrore oritur, quam melancholiam vocant. Sed plurima sunt, quæ propter negligentiam ad id mali progressa sunt quod vinci nullo modo possit. quam obrem nihil, aut paruum, aut magnum quod præter consuetudinem accidat, est silentio prætereundum. Verùm
C quia coniunctorum medicamentorum facta est à nobis mentio, deinceps eorum descriptiones coniungentur.

Quæ ceræ mensura sit oleo adhibenda,
Cap. CXX.

SI vnguina quæ à lassitudine leuanda nominantur à medicis ἄκοπα, velis conficere, oleum ceræ quadruplum imponessi liquidum ceratũ, vt in fracturis fieri solet, duplum: si medicamentum emplastri modo, vtriusque par modus esse debet, si aër nos ambiens sit moderatus: sin autem cera vetus aut arida, aérque frigidus fuerit, paulo
D plus olei erit addendũ: sicut contrà, si cera fuerit pinguis, aérque calidior, paulo minus olei debet esse. hæc verò paulo minor portio est duodecima pars medii excessus, qui inter vtramque partem sit interiectus: nam vndecim & tredecim olei vnciis ceræ libra admisceri potest.

Γάνυγρον, *hoc est liquidum medicamentum*,
Cap. CXXI.

ADipis suilli recentis, eiectis membranis, vnciæ quadragintaquatuor, ceræ vnciæ vigintiquatuor, lithargyri vnciæ sex, cerussæ tantundem, eliquata aridis misceã
E tur: tractu enim consistent.

Tetrapharmacum basilicum, Cap. CXXII.

CEræ, resinæ frictæ, picis siccæ, sæui taurini, singulorum libra vna. Vt autem celerius concoquat, & carnem creet, addimus thuris modò tres vncias, modò quatuor.

Medicamentum, διὰ χυλῶν, *hoc est ex succis*,
Cap. CXXIII.

LIthargyri pondo duo, ceræ vnciæ octo, olei põdo sex, fœnigræci, lini, seminis, ebisci quæ etiã althæa dicitur
F (nam & agrestis malua althæa nominatur) psyllii, cucumeris agrestis, omnium ptisana decoctorũ succi põdo duo coque vsquedum non inquinent: postea vtitor.

Malagma Mnasæi, Cap. CXXIIII.

LIthargyri libræ duæ, ceræ libra, axungiæ veteris libra, resinæ frictæ vnciæ sex.

Emplastrum ex melle, Cap. CXXV.

CEræ libra vna, adipis anserini vnciæ sex, olei veteris libra vna, lithargyri tantundem, terebinthinæ vnciæ duæ, *alii habent vna*: mellis libra vna.

G Emplastrum ex chalcitide Galeni, quod Phœnicinum dicitur, Cap. CXXVI.

SVilli adipis vetusti salis expertis pondo duo, olei vetustissimi pondo tria, lithargyri tantundem, chalcitidis vnciæ tres. Chalcitidem contunde, ac per tenuissimum cribrum traiicies, tum in pilam cum tribus olei libris pones, ac diligenter teres vsquedum optimè læuigentur. tũ lithargyrum per tenuissimum cribrum traiectam, & in alia pila in tenuissimum pollinem prius redactam adiicies. psyllium verò, multo tẽpore post chalcitida: præser-
H tim verò in sole cõficies, vt oleum liquidum maneat: postremo loco adeps adiicitur. quúmque exquisitè omnia læuigaris, in cacabum mitte, & coque, spatha ex ramo palmæ versans: ex quo ramo cortex viridis exterior auferendus est, vt suam humiditatem medicamento possit impertiri

pertiri.& ad coctionem satis erit vnus palmæ ramus, vt ex crassiore eius parte spatham faciamus: alteram verò quæ continua erat,cum ea ex qua spatha effecta est,poliamus& purgemus vt candida fiat,quàmque in frusta diffectam & contusam,medicamento indamus. atque eo quidem tempore tenuia frusta iniicietur,quum medicamentum ad moderati cerati consistentiam peruenerit.cæterùm pars spathæ aut rudiculæ quæ iam à medicamento fuerit arefacta,præcidenda & abiiciēda est, & reliqua vtendum,vt eius humiditatem medicamentum recipiat.idque bis & ter faciendum erit, si rudiculam exiccatam intueberis. Est etiã perspicuum palmæ ramum debere esse recèns ab arbore cæsum, & eodem die quo medicamẽtum cocturus sis,vt sit succi plenus: quumque tandiu coxeris quandiu digitos non inquinet,ab igni auferes.& emplastro vteris ad vulnera cruẽta,& quæ cicatricem ægrè ducunt:& cum oleo liquatũ ad omnia inflammata adhibebis. sed medicamentum esto paulo plus quàm oleum,dum eliquatur.

Ex pompholyge, Cap. cxxvi.

Pompholygis,lithargyri,cerussæ,singulorum vnciæ quatuor,ladani vncia,acaciæ denarii duo,olei myrtini vnc.octo,ceræ Tyrrhenicæ quod satis sit,& item oua abiectis vitellis.

Ex meliloto.

Nardi Gallici drach mæ decẽ,cyperi,cardamomi, iridis,myrrhæ,ammoniaci thymiamatis, singul. drachmæ octo,meliloti drachmæ vigintiquinque,terebinthinæ drachmæ quinquaginta, ceræ nouæ drach. cẽtum,cyprini heminæ dimidium,aceti quod satis est. quidam guttæ ammoniaci ponunt drachmas centum.

Musæ pastillus, Cap. cxxvii.

Pastillus Musæ: Aluminis scissilis,aloes,myrrhæ,atramenti sutorii,singulorum drachmæ duæ,thuris dr. octo,capitulorum Punici mali drachmæ decẽ, gallarũ immaturarum drachmæ octo,passi quantum satis est.

Polyidis, Cap. cxxviii.

Capitulorum mali Punici drachmæ sedecim, myrrhæ drachmæ octo,aloes drachmæ octo, aluminis scissi drachmæ quinque,thuris drachma vna, atramenti sutorii drachmæ tres,fellis taurini drachmæ sex: vino dulci excipiuntur.

Ex charta,aridus ad nomas, Cap. cxxix.

Chartæ combustæ,æris vsti,plumbi vsti & loti, squamæ stomomatis vt omniũ par modus sit, sulphuris ignem non experti dimidium:lauigato.

Rosacei confectio, Cap. cxxx.

Rosaceum sine vllo vasculo parare conuenit, rosis solùm in oleum omphacinum & omotribes coniectis.at sine sale conficitur:quoniam sal calfaciens, minus idoneum rosaceum reddit.

Acopon ex populi floribus, Cap. cxxxi.

Ex populi floribus adhuc conniuentibus modius Italicus in quindecim aut viginti libras olei alicuius tenuium partium & non adstringentis,immittitur. accommodatiúsque fiet si florem modicè contusum in oleum coniicies.sique medicamentum quotidie dimouebis,præsertim quum sol feruebit,ac in domo calida, celerius & magis populi qualitas atq; vis in oleum migrabit.itaque post duos tresve menses potes expresso atque abiecto flore & oleo per linteũ percolato, ipsum habere oleum quod citra morsum per halitum discutiat.quinetiam ceram & resinam licet iniicere. ergo satis erit ceræ quartam partem,resinæ verò duodecimã, addere.Si verò oleum quod expresseris crassius videbitur,satis erit vel quintam ceræ partem, vel quandoque sextam adiicere. Præstat autem id coquere in vase duplici aut certè igni lento,qualis prunarum est. Medicamentum hoc aptissimum est ad omnes lassitudines seu sponte ortas,seu alia quoque ratione contractas:& succos quicunque non admodum crassi nec lenti in cute carnéque resident,euaporant ac digerunt.

De aliis oleorum digerentium generibus, Cap. cxxxii.

A Oleum quoque quod ex chamæmelino fit, digerit tum per se,tum multo magis iniecta cera & resina ad eandem mẽsuram.sed digerit etiam anethinum: idque vel per se,vel si eo quispiam cum cera & resina vtatur.dãda quoq; est opera vt in vase duplici anethinum etiam incoquatur:vtiliúsq; fuerit si anethum viride sit. Si præterea betæ albæ radices in oleo coxeris, idque quod diximus feceris,medicamentum digerẽs tibi pararis:quale etiam ex cucumeris agrestis radice,althææque ac bryoniæ conficitur.

B Pastillus Andronis, Cap. cxxxiii.

Aluminis scissilis,myrrhæ,singul. drach. quatuor, atramenti sutorii drachmæ duæ,thuris drachmæ octo,cyperi drach.decem,aristolochiæ drachm. duodecim(aliqui drach.octo)gallarum omphacitidum drach. octo,passi quod satis est.

Confectio ex capitibus papaueris,quæ διὰ κωδύων dicitur, Galeni,Cap. cxxxiiii.

In vnum aquæ sextarium capita papaueris decem immitte.Si capita humidiora sint, macerentur vnum C diẽ, vnámque noctem,si duriora & ficciora,etiam diutius quàm vnum diem. ac melius quidem est neque iã indurata accipere,neque valde mollia: fugiendáq; sunt quæ ex perhumidis locis accipiuntur. iniice verò in aquam ea capita vt dixi quæ sint magnitudinis mediocris,quũ & maiora & minora indi queãt:ita enim proportio seruabitur.coquendi terminus tibi erit quũ tota capita flaccida fuerint reddita. quod vbi erit, exprimẽtur capita atque abiicientur. aquæ autem addetur mellis dimidium mẽsuræ totius,& ad ignem fumi ex- D pertem ad Attici mellis cõsistentiam coquetur. decoctio verò in aqua pluuia aut fontana facienda est.vsus eius in iis est quibus somno est opus:quibus etiam sæpenumero confectionem ex opio dare cogimur. hoc autem medicamento potissimùm indigent quibus tenuis defluxio à capite ad asperam arteriã destillat, quæ propter insequentes tusses dormire non sinit. In hisce autem medicamentum est ex sapa parandum:quam ad rem satis coquitur quum capita papaueris fuerint ad aquæ medietatem decocta.huic etiam dum coquitur, E radix glycyrrhizæ addenda est.Si verò copia defluxus à capite delati in pulmone consistat, confectio ea melle accommodatior erit.ergo ad id quod vrget, animum adhibens,vbi in somnum vertitur æger, id demũ quod ex melle constat,aut quod sine melle cõfectum est, dabis:& aliquando vtrunque permiscebis.Datur hoc moderata mensura ad duorum satis magnorum cochlearium magnitudinem.Augebis autem aut minues habita ratione corporis magnitudinis,ætatis,anni, temporis,& regionis:in his enim omnibus, frigidioribus mi- F nimum dabis:calidioribus,plurimũ. habita verò etiam ratione quãtitatis qualitatisque difluxionis, te plus minúsque daturum est planè perspicuum.

Mysteriũ dolorẽ sedans, Cap. cxxxv.

Valet hoc medicamentum ad eos quos tussis exercet,ad tabidos,ad cœliacos, ad dysentericos, & ad alui fluorem,capit autẽ hæc,Croci,castorei, asari, alterci seminum,opii,styracis,sing. drach. quatuor: easque melle excipito,atque vtitor. quidam verò habent alterci dimidium.

G Philonis medicamentũ, Cap. cxxxvi.

Croci dr.quinque,pyrethri,euphorbii, spicæ nardi, singulorum drach.vna,piperis albi,alterci, singul. drachmæ viginti,opii drachmæ decem.

Picra Galeni, Cap. cxxxvii.

Aloes drach.centum,cinnamomi,spicæ nardi,xylobalsami,masticbes,asari,croci,sing.drach.sex. Ego verò aloes dr. nonaginta:croci verò quinque,coniicio, itáque vtor. datur drachma ex aqua.

H Catapotia purgãtia ex aloe,Gal. Cap. cxxxviii.

Colocynthidos pars vna,aloes & scammoniæ, sing. partes duæ,succi absinthii pars vna.

Hiera, Cap. cxxxix.

Interioris colocynthidis drachmæ viginti, chamædryos,agarici,singulorum drachmæ decẽ, sagapeni,

opopanacis, singulorum drachmæ octo, petroselini, aristolochiæ rotundæ, piperis albi, singulorum drach. tres, spicæ nardi, cinnamomi, croci, myrrhæ, polii, singulorum drachmæ quatuor. melle diluito, datóque ad summum drachmas quatuor.

Diospoliticum, Cap. CXL.

CVmini, piperis longi vel albi, rutæ, nitri, omnium par modus. atque ita magis ventrem soluit: quum verò pari aliorum ponderi dimidium nitri miscetur, non ita subducit. Maceretur autem cuminum in aceto acerrimo, deinde continuò tundatur: aut etiam prius fricetur in vase fictili quod perfectè coctum sit. Sunto verò & rutæ folia modicè siccata. His quatuor aliquãdo mel despumatum additur, aliquando nihil: sed sola arida reponuntur, ac ptisanæ cremori & aliis quibus maximè conuenire videntur cibis iniiciuntur. Sumitur & medicamentum hoc & ante & post cibum: ad quem vsum id quod mel accepit est etiam iucundius.

Simplex ex tribus piperis generibus, Cap. CXLI.

AD cuiusque trium piperum drachmas quinquaginta satis est addere anisi, thymi, zingiberisque, sing. drach. octo. herbarum autem coma cum floribus, abiecto eo quod lignosum sit, imponenda est. deinde omnibus simul contusis, & per tenue cribrum transmissis, mel optimum ac diligenter despumatum admisceatur. Hócque medicamentum dari poterit semel aut sæpius quotidie, & manè, & ante & post cibum, atque etiam dormitum euntibus. Datur autem cochlearis pleni mensura: ac paruis quidem corporibus, parui: maximis verò, maximi cochlearis.

Medicamentum ex calamintha, Cap. CXLII.

ACcipito calaminthes, pulegii, petroselini, seseleos, sing. drach. duodecim, seminis apii, cacuminũ thymi, vtriusque drachmas quatuor, libystici drach. sedecim, piperis drach. duas de quinquaginta. atque herbarum quidem quicquid lignosum durúmque est, id abiiciatur: capiantur autem extremitates herbarum cum virentissimis foliis & floribus. hæc omnia simul tundẽda ac tenuissimo cribranda sunt cribro, mélque optimũ & accuratè despumatum admiscendum. Vsus eius erit post matutinam frictionem, ante exercitationem & balneum. Licet etiam sine melle admixto siccum medicamentum cõficere, & salis vice ad obsonia vti. possumus idem in ptissanam conficere pro aceto, vel in eiusmodi aliquid pro pipere. Sed potest etiã cum melle obso-

A nis admisceri. post cibum tamen nunquam neque hoc medicamentum, neque aliud vllum quod ad validiorẽ distributionem faciat, erit assumendum.

Medicamentum ex succo malorum, Cap. CXLIII.

QVod ex succo malorum conficitur accommodatũ est iis qui non appetunt, quique non rectè concoquunt. eius autem confectio est hæc: Malorum cydoniorum quæ maiora dulcioráque sint, succi sextarios duos. his optimi mellis tantundem miscebis, aceti sexta
B rium vnum ac dimidium. Hæc vbi ad ardentes carbones modicè coxeris, spumámque detraxeris, zingiberis vncias tres, piperísque albi vncias duas immittes: deinde ad carbones ignitos iterum coques vsquedum mellis fiat spissitudo. Hoc medicamentum non modò salutare est iis quibus ventriculus, sed etiam quibus iecur inualidum est. Constat etiam inter omnes hoc ieiunis dandum esse ad mystri magnitudinem: quanquam nihil etiam lædit, si à cibo sumptum fuerit. commodè etiam dabitur, si quis pransus sit prius, & ante cœnam id
C sumpserit. Maximè autẽ tempestiuè dederis si duabus aut tribus ante cibum horis obtuleris. At sicui venter intemperie calida laborat, aut bili quouis modo abundat, huic auferri piper ac zingiber debet, ac succus malorum cum aceto ac melle tantùm coctus modo præscripto dari.

De oxymelitis apparatu, Cap. CXLIIII.

OXymeli conficies hoc modo: Cum melli optimo ad carbones ardentes spumam abstuleris, in ipsum
D immittes aceti tantum quantum satis sit, ne gustãti nimis acidum nec dulce videatur: ac denuò ad prunas coques quoad amborum qualitates in vnum redactæ planè sint, nec gustãti acetum adhuc crudum appareat: inde ab igni auferes. quúmque vti voles, aquam ei miscebis, sic temperans vt vinum. sed satius erit de modo ex sumentium gustu facere iudicium. Ipsa tamen prima eorum commixtio, quo plurimis idonea sit, ita est facienda vt vni parti aceti, mellis à quo detracta spuma sit, dimidium adiici oporteat. Cum aqua verò statim
E oxymeli conficies hoc modo: Melli quadruplũ optimæ aquæ miscebis: deinde modico igni coques vsquedum spumare desinat. Conficitur sanè oxymeli etiam tribus statim ab initio commixtis ad hunc modum: Aceti vni parti additur mellis duplũ & aquæ quadruplũ: hæcq; ad tertiam vel etiam quartam partem, spuma interim ablata, decoquuntur.

OBSERVATIONES IOAN. BAPTISTAE Rasarii in nouem Oribasii libros ad Eustathium.

IOAN. BAPTISTA RASARIVS IO. LAVRENtio Massatio medico S. P. D.

CVM de nouem Oribasii librorum ad Eustathium editione mecum ageres, antequam in Cyprum ab ista maxima nobilissimáque insula euocatus proficiscereris, ea potissimùm ratione ad id mihi persuadendũ utebaris, ne tardarem studia multorum. Sed quum uterque nostrum in magna spe esset, fore ut quum primùm mea interpretatio in lucem fuisset prolata, nonnulli fortasse apud quos iidem libri diligentius descripti delitescerent, de iis edendis cogitarent, nostram tamen adhuc inanem fuisse coniecturam perspicimus. quamobrem cum antea summo studio huius opusculi exemplum perquirebã, ut cũ meo accuratè cõferrem: tum uerò hoc tẽpore præsertim ad delẽdas multas maculas, quas Oribasius librariorũ culpa susceperat, non esse cælandum diutius existimaui nactus enim uetustum codicem sum, ex quo ea sumpta sunt quæ mox se-

quentur. doleo ab eo uolumine tertium abeſſe librum, in quo ſperabam me multa eſſe emendaturũ: ſcis enim quàm multa ſint in eo deprauata, ut in conficiendis medicamentis uel liquida uel arida ſæpe deſiderentur. Nam quod Paulus Ægineta ita ſcripſiſſe Oribaſium inſimulat, id ego librariorum incuria factum puto. Verùm quod hactenus uſu non uenit, forſitan aliquando conſequemur: tu interim hiſce locis emendatis fruere, atque idem de libris ad Iulianum propediem expecta. Cura ut ualeas, & me, ut facis, ama. Venetiis, Calend. Mart. M. D. LVI.

Vod legitur libro primo, capite tertio, *Aliæ uerò citra robur*, &c. vetus codex ita habet τὰ δὲ ταχέα χωρὶς εὐτονίας, καὶ βίας ἐστὶ, i. Aliæ verò celeres, citra robur & violentiam peraguntur.

Cap. XI, *Quicunque etiam molles carnes habent*, &c. Vet. lib. καὶ ὅσα μαλάχια, id eſt, Quicunque etiam ſpinam non habent, qui μαλάχια nominantur. Paulo pòſt, *Coire enim cum excrementis malum eſt*: In vetere libro ſic legitur, κακὸν δὲ καὶ ἐπὶ περιττώμασι μίσγεσθαι, id eſt, Coire etiam cum excrementis malum eſt. vt hoc ſit aliud tempus, non autem ratio reddita eorum quæ ſuprà ſunt dicta. Et item paulo pòſt, *Et alui fluxus recentes, ſiquidem diuturnos quandoque uenus ſiccat*. V. l. ſic, καὶ διάρροιαν ἐξαπιναίαν. τὴν δὲ κεχρονισμένην ἐστὶν ὅτε τὰ ἀφροδίσια ξηραίνει, hoc eſt, Et alui fluxus repẽtinos: ſiquidem inueteratos quandoque venus exiccat. Et ita etiam apud Aetium legitur.

Cap. XVII, vbi de aloe agitur, hæc ſunt verba, *Pertranſit enim, neque cibos corrumpit: præterea neque ſitim, neque famem inducit*. Vet. cod. ſic, διαχωρεῖ γὰρ, καὶ τὰ σιτία οὐκ ἀφανίζει. πρὸς δὲ, καὶ ἄδιψόν ἐστι καὶ ἄσιτον, id eſt, Pertranſit enim, neque ciborum vim hebetat. præterea ſitim non inducit, & ad ſumendũ cibũ nos reddit promptiores. Atque ita etiam legitur apud Orib. VII. Collect. cap. XXVII. Eodem capite, de ſcammonia, *Pituitam & bilem uehementer educit: datur eius puræ dr. una ad ſummum*. V. l. ſic habet, ἄγει δὲ φλέγμα καὶ χολὴν ἰσχυρῶς ἄκρατον, ὅσον δραχμὴ α τὸ πλεῖστον, id eſt, Pituitam & bilem puram valenter educit vna eius dr. ad ſummũ. itáque habet Orib. VII. Collect. XXVII. Paulo infrà, *Purgatione ceſſante, utilius erit in lecto recũbere*. V. l. meli⁹ hoc modo, ἡκούσης δὲ τῆς καθάρσεως, i. purgatione procedẽte, & nõ ληγούσης, vt antea legebatur.

Cap. XXII, *Aut anethi radix excalefacta*. V. l. ſic, ἢ ἀνήθου τῆς ῥίζης κεκαυμένης, id eſt, combuſta anethi radix.

Cap. XXIII, *Succus Cyrenaicus*, Legendum eſt, Liquor: atque ita deinceps quũ Cyrenaici, aut Medici, aut papaueris, aut panacis ſucci fiet mẽtio: ſi ὀπὸς Græcè legatur, Liquor ſemper erit dicẽdũ: vt à nomine χυλοῦ, qui exprimitur, & illinc manat, diſtinguatur.

Cap. XXVI, *Si uerò nitri parũ addas, abſceſſus rũpet*. In V. c. legitur, προσβαλὼν δὲ νίτρου ὀλίγον, ῥήσσει κόλπους. i. Sin⁹ rũpit.

Cap. XXXI, *Si puſtulæ eruperint, lana roſaceo* &c. V. c. pro lana habet ὀθόνην, id eſt, linteolum.

Cap. XXXIIII, *Cæterùm qui affectiones cognoſcere non poſſunt, ſæpe quod conuenit perficiunt*, &c. ita legitur apud Galenũ II κατὰ τόπους: ſed Or. habet aliter, hoc modo, πολλάκις δὲ οὐκ ἀνύουσι τὸ δέον οἱ μὴ διαγινώσκοντες τὰς διαθέσεις, id eſt, Sæpe enim quod par eſt non perficiunt ii qui affectiones non cognoſcunt.

Cap. XXXV, *Helenii radix æquè ac fimus columbarum ſylueſtrium, quo admodum frequenter utimur*. Vet. cod. ſic diſtinguit, ἑλενίου ῥίζα ὁμοίως. Τῇ κόπρῳ τῶν νομάδων περιστερῶν πάνυ συνεχῶς χρώμεθα, id eſt, Helenii radix ſimili modo. Fimo autem columbarum ſylueſtrium frequentiſſimè vtimur.

In librum ſecundum.

Cap. I, *Pinei nuclei, lentiſcus*, &c. V. l. addit, στροβίλου τὸ ἐδώδιμον, id eſt pinei nuclei veſca pars, lentiſcus &c.

Cap. II, *Atractylis, cnicus agreſtis*. In V. l. melius legitur ſic, ἀτρακτυλὶς, ἢ κνῆκος ἄγριος, id eſt vel cnicus agreſtis. Paulo pòſt, *Styrax, hydnon, piper*. V. l. στύραξ, ὑδροπίπερ, id eſt, ſtyrax, hydropiper. Sed apud Aetium qui Oribaſium autorem habet, vbi de eadem re agitur, legitur vt prius trãſlatum fuit, ὕδνον, πέπερι, Id eſt, tubera, & piper. quanuis quum de calefacientibus agatur, ex omnium ſententia videtur legendum eſſe hydropiper, quum id à Dioſcoride lib. II, Galeno VIII Simpl. & item cæteris inter calefaciẽtia: ὕδνον verò (hoc eſt tuber) non item adnumeretur.

Cap. V, *Epithymum, mentha, ſatureia*. V. l. habet θύμα, hoc eſt thymum, nõ θύμβρα, hoc eſt ſatureia. quod etiã apud Aetium legitur: quanquam vtrunque retineri poteſt. Vel dicendum deeſſe verbum θύμα. Paulo pòſt, *Caroum*, V. l. habet καρώφωλον. Aetius tamen nihil variat: ac Galenus quoq; VII Simpl. carũ habet, cuius ſemen in tertio ordine calefacientium conſtituit. nihil ergo mutãdum hîc puto. Sed paulo infrà quum legitur ῥάφανος, V. l. habet ῥαφανὶς, id eſt radicula, magis accommodatè. ſiquidem de ruta déque rododaphne fit mentio, quas in tertio gradu calefacientium vnà cum radicula Gal. collocat. Ita etiam legendum infrà, cap. XXXIX.

Cap. VII, *Conion uehementer*, Legendum eſt, Cicuta extremè. loquitur enim Oribaſius de refrigerantibus.

Cap. VIII, *Acacia lota, plantago, beta*. V. l. ἀκακία πεπλυμένη, ἀρνόγλωσσον, βλίτον, id eſt blitum, non beta, quam & Orib. & cæteri τεῦτλον vocant.

Cap. XII, *Aſiæ petræ flos marceſcentes carnes arefacit*. V. l. ἀσίας πέτρας ἄνθος τὰς πλαδαρὰς σάρκας ἐκτήκει, id eſt, Aſiæ petræ flos flaccidas carnes eliquat. Eodem cap. *Ouorum candidum & putamen*. V. l. ὠῶν τὸ λευκὸν, καὶ τὸ λεπτὸν, id eſt ouorũ candidum & tenue. prius tamen λέπος (id eſt putamen) legebatur.

Cap. XVI, *Abrotanũ & præcipuè uſtũ*. V. l. ἀβρότονον καὶ μᾶλλον τὸ καυθὲν, id eſt abrotonũ, ac magis etiam quum vſtũ eſt.

Cap. XXI, *Cicuta, picea arbor*. V. l. κώνειον, λεύκη, id eſt cicuta, leuce arbor.

Cap. XXII, *Oleum uetus, glycyrrhizæ radix*. V. l. ἔλαιον παλαιὸν, γλυκυσίδης ἡ ῥίζα, id eſt, oleum vetus, pæoniæ radix. Et ita eſſe legendum puto: nam tenuium eſſe partium pæoniam, & non glycyrrhizam, Galenus VI Simp. teſtatur. ſed propter nominis ſimilitudinem facilis fuit lapſus: qui etiam infrà, cap. XXXIX. cernitur.

Cap. XXVII, *Thus, pix Ægyptia, maſtiche*. malè diſtinctum eſt. legendum enim eſt, Thus, pix, Ægyptia maſtiche, vt dicatur maſtiche Ægyptia, ad Chiæ differentiam.

Cap. XXVII, *Folia maluæ ſylueſtris, maluæ caules*. V. l. τῆς ἀγρίας μαλάχης τὰ φύλλα, ἀναδενδρομαλάχη. i. agreſtis maluæ folia, & anadendromalache: quam Galenus VII. Simpl. althæam quoque appellari ſcribit.

Cap. XXXV, *Aſparagus, oxymyrſinum*. Legendum, aſparagus oxymyrſinus, ſine vlla dictione. vt etiam cap. XL. Eodem capite legitur, allium, paſtinaca, legendum ex V. l. ſcordium. vt etiam cap. ſequenti, & cap. XLVII. Et paulo infrà, *Orobus qui ſumptus*, Legendum, Eruum copioſius ſumptum.

Cap. XXXVI, *Potus uini, in quo ſcorpius marinus ſuffocatus ſit*. V. l. σκορπίου θαλασσίου πνιγέντος οἴνῳ τὸ ἀπόβρεγμα, id eſt Dilutum ſcorpii marini in vino ſuffocati.

Cap. XXXIX, vbi aſteriſcus eſt, *Catapotia attrahentia quæ dantur*. V. l. ἐκλεικτὰ διδόμενα καταπότια, id eſt Catapotia quæ ad lingendum dantur.

Cap. XLIIII, *Cedria, auripigmentum*. V. l. addit μέλι, id eſt mel.

Cap. L, *Sambucus, ebulus*. V. l. ἀκτέα, ἄνθεμις, id eſt, actea & chamæmelum. Eodem cap. *Ibiſcus, althea*, Legendum Ibiſcus, ſiue althæa. Eodem cap. legendum, Ex caricis pingues magis quæ ex caprificu exiſtunt.

Cap. LII, pro ſmyrna, legendum eſt myrrha. Et item cap. ſequenti. Paulo infrà Glaux, cerebrum. Dioſc. lib. IIII, & Orib. XIIII. Coll. cap. LXIIII, herbam eſſe glauca, & animal quæ noctua dicitur, ſcribit: ac cerebrũ noctuæ ad lac gignendum accommodatum eſſe, ex Zopyri ſententia commemorat.

Cap. LIX, Vbi de Lemnio ſigillo fit mentio, habet alius codex drach. mediam. V. l. legit drach. octo.

In Librum quartum.

Cap. I, *Dauci, seseleos, trochisci*. V. l. δαύκου, σεσέλεος, τορδυλίου, id est, Dauci, seseleos, tordylii: quod tordylium Dioscorides lib. III, seseli Creticum ab aliquibus vocari scribit.

Cap. III, *Itémque saxatilium piscium & pelagiorum*, Legendum est, Itémque saxatiliũ piscium, littoraliũ acpelag.

Cap. V, *Cetaceum genus in mari degentium animalium*, Legendum, Omne cetaceum genus, &c.

Cap. XII, *Paguri, cancri, locustæ*, Legendum paguri, cancri, loligines. Et eodem cap. *His minus nutrit album simul & crassum, & adstringens*, Legendum, Et austerum. Et paulo pòst, *Minus verò alit polenta*, Legendum, Æquè atque ii, nutrit polenta. Et item, *Corna, pruna sylvestria, zizipha*: V. l. addit Rubi fructus, arbuti fructus.

Cap. XIII, Legendum est Buglossum, passer, & lacertus, medii quodammodo sunt inter eos qui teneram durámque carnem habent: alimentúmque eorum est optimum iis qui se non exercent, quíque imbecilli sunt: iis verò qui conualescunt, friabile & molle alimentum est ad bonã valetudinem accommodatissimum. quocirca optimum omnium succum creant carnes quadrupedum animalium, si probè cõcoquantur, &c. Ita enim etiam scriptũ est lib. III, Collect. apud Orib. cap. XV. Tum non ita multis versibus interiectis legendum, Et pituitæ plurimum faciunt, manna & iecur boni succi sunt, &c. Et, Meliores sunt pedes porcorum, quàm grunnus & aures.

Cap. XIIII, Legendum, Seniorũ verò carnes sunt pessimæ. Et paulo pòst, Aut pecudum: non minus quoque quàm eæ mali succi est ceruina caro, renes & testes nimis adultorum, &c. Paulo pòst, Quam alii horæi fructus. Et non ita multo pòst, legendum, Porrorum, alliorum, daucorum, & radicularum: & item, Vina quæ crassa sunt & fœtida, & austera.

Cap. XV, Legendum, Torpedo, turtur, omne genus volucrium. auium nanque caro terrestrium carni compar. Et paulo pòst, Ex bubulis & caprinis carnibus meliores ad concoctionem sunt bobus vituli, atque hœdi capris, omnes præterea carnes eorum, &c. Ad finem cap. Vinum dulce faciliùs quàm austerum concoquitur.

Cap. XVI, Legendum, Mulli, orphi, deinde oua tosta, elixa, fricta, triticum elixum.

Cap. XVII, Legendum, Oliuæ sale cõditæ, præstantiores autem sunt. Et pòst, Huius generis sunt carduus, attractylis, & attractè magis honorata quàm conueniat. Et, Regius asparagus, palustris, myrti siluestris &c.

Cap. XVIII, Legendum, Vinum nigrum & austerum, facilè acessit, & ad vomitum impellit: crassum quoque & nouum.

Cap. XXI, Legendum, Præcipuè verò si mellis portio ei fuerit indita. Zithus & succi omnes. Ita enim vetus liber habet.

Cap. XXII, Legendum, Ad quem vsum adhibenda est cum oxymelite, vel aceto & oleo ante alios cibos omnes. Paulo infrà, Quocirca & asparagum asphodeli ictericis, vt summum remedium præbent. Et infrà, Radicula attenuandi vim habet.

Cap. XXIIII, Legendum, Triticum elixum, oua elixa.

Cap. XXVII, Legendum, Serum lactis valde aluum mollit, eíque tantum optimi mellis addendum, &c. Et, Carnes animalium quibus parum admodum ætatis accessit. Similiter etiam eorũ extremitates facilius per aluum transeunt. Et pòst, Vuæ dulces, præsertim quum humidæ fuerint, mora in purum ventriculum incidentia, &c. Et, Si rectè affectus sit venter ad infernam deiectionem, facilè deiiciuntur: si verò non, & ipsa supra cætera manent, & nihil, &c. Et, Parum ad alteram partem vergens, quum neque vẽtrem languidum ad excretionem, neque validum ad distributionem sortiatur.

Cap. XXIX, Legendum, Palmulæ austeræ, vuæ passæ austeræ, mora, rubi fructus. Et quæ dulci succo prædita sunt sine acrimonia, facilius descendunt.

Cap. XXX, Lege, Radicula, sinapis, nasturtium, pyrethrum.

Cap. XXXI, Lege, Allium, cepa, porrum.

Cap. XXXII, Lege, Cucurbita elixa, melopepones, cucumeres, pruna, sycomora, austeræ & acidæ vuæ passæ, vuæ, mala adstringentia frigidi & terrestris succi sunt: acida verò, frigidum ac tenuium partium succum habent: quæque perfectè, &c.

Cap. XXXIII, Lege, Contrà fit in radicula, rapis, sinape, nasturtio, pyrethro, atque omnibus quorum acer asparagus est. Polenta item siccat, viticis semen, eruum bis aut sæpe in aqua dulce redditum, edulium fit exiccans, &c. Paulo pòst, Siccius etiam est quàm id quod non habet. quæ verò minus horum, & defruti plus habent, &c.

Cap. XXXIIII, Legendum, Ptissana, cucurbitula elixa, pepones. Et, Humectat quoque lactuca intubúsque, sed debiliùs: portulaca autem, malua, & blitum, &c.

Cap. XXXV, Hoc caput mirum in modum in omnibus libris est deprauatum: nonnulla tamen sunt restituta: itaque legendum est, Iis verò qui sunt ad continendos cibos imbecilliores, neque sumere crassius alimentum quàm aqua sit, queunt, &c. Et, Hordeum verò, quod febricitantibus dandum est, non est confringendum, sed lauandum & in aqua coquendum: ac prima quidem aqua abiicienda est, tum alia adiecta coquendum. rectè autem coquetur, si decem aquæ heminas in vnam hordei heminam iniicias: coquitur autem donec hordeum crepet: deinde percolatur tenuissima aqua, & melle admixto, vel etiam per se sola potui datur: hoc enim & aluum probè soluit, & vrinam cit, & abundè nutrit. Datur item hordeum in polenta frictum, quod etiam κάχρυδα appellant: sed antequam tundatur, leuiter fricandum est, &c. Et, Posset autem simili quoque modo omne ferè alimentum subteri in potionibus. Et, Addimus cucumeris semen tostum, &c. Et, Hæc autem autem contusa in aqua sunt diluẽda.

Cap. XXXVI, Lege, Ptissanæ verò, ac, cæteris decoctis vel pinea nux, vel auellanæ, &c. Et, Pro oleo papauer album leuiter frictum cum putamine videtur. Iam ad fluxum, &c.

Cap. XXXVII, Lege, Parúmque olei & anethi addatur. prius verò lauanda simila est. panis antiquus aqua. &c. Et, Vsque autem coquitur dum quinta pars remaneat, eáque percolatur. itrium verò, &c.

Cap. XXXIX, Sic legendum, Febricitãtibus optima potio est mulsa, vel oxymel. aqua verò in febricitante, omni morsu vacans, diluta verò quæ adstringendi vim habent, in ventris turbationibus non sunt incommodæ: & ad vomitus cohibendos valent, quibus mellis aduersa exhibitio est. Et, Pira verò in aqua infunduntur: quæ acerba & dulcia sunt. Et, Acini quoque vuarum conscissi in aqua macerantur.

Cap. vlt. Ex pluuiis aquis æstiua, quæque ex tonitruo fit, præstantior est, & item quæ nimbis est demissa. Et, Bibendæ sunt vino mixtæ, vt acerbis dulcius vinum, aliis verò id quod fit acerbius, misceatur. Vtile etiam est limosas, salsas & bituminosas percolare, &c. sed hic locus fuit à me iandiu restitutus lib. primo Orib. ad Eunapium, cap. XIIII. idque beneficio vetusti codicis qui in bibliotheca D. Marci est. ex quo etiam sumpseram verbũ ἀσφαλτώδη, id est aquas bituminosas esse percolendas: vt non sit legendum, σὺν ἀλφίτοις, id est cum polenta: quod erat sanè ineptum, & ab loco alienum.

In librum sextum.

Cap. VII, Legendum, Magnũ verò ac notabilis cõcoctionis indicium in primis vrinis nunquam, &c.

Cap. XXIII, Legendum, Fiunt etiam meliora, quum temperaturæ contraria immoderatio immoderationem corrigat. Et, Laboribus, cibo liberaliore,& potu parciore.

In librum septimum.

Cap. XIII, Sic legendum, Sed color earum humoris colori respondet.

Cap. XVIII, Sic legendum, Reduuias paruas,& incipientes galla cum melle reprimit, & prohibet cõfirmari: vbi verò factæ iam sint, carnem quæ præter naturam excreuerit, consilium est medicamentis morsus expertibus absumere,&c.

Cap. XX, Legendum, Ita enim grumo compacto sanguinis defluuium sistetur: eo ita non suppresso &c. Et, Tertio verò die solues: sique medicamentum tutò adhuc vlceri adhæret,&c. Et, Ad sanguinis autem profusiones quæ ex ore, aut thymis, aut formicis, aut verrucis,&c. Et, Aut acinorum aut lenticularum os colluendo. iis etiam vtendum,&c. Et, Huiusmodi sunt alica farináque pura decocta, cochlea, caseus mollis. Et, Ouorum tenerorum vitelli, pira, achrades, mala Cydonia,&c.

Cap. XXI, Legendum, Cicatrices verò quæ fiunt ex impetigine, & aliis de causis, concolores reddit adeps asininus,&c.

Cap. XXII, V.l. sic habet, Vt in tetrapharmaci libram horum alicuius vncias duas coniicias. Et tamen apud Paulũ legitur, Vncia vna. Tum V.c. habet hæc, ποιεῖ γὰρ καλῶς πρὸς τοὺς νευροτρώτους, καὶ μάλιστα τοὺς νενυγμένους, id est, Egregiè enim ad neruos vulneratos, præsertim verò punctos facit. Paulo pòst legendum, Quies imperetur, lectus mollis esto, oleo calido liberaliore,&c. Et pòst, Illinendum est cataplasma quod ex semperuiuo, mali Punici cortice, in vino cocto,& rhoe & polenta adiunctis, conficitur. Paulus tamen & duo Oribasii codices pro καὶ ῥοῦ & rhoe, habent κηροῦ, id est cera. Et pòst legendum, Si ex horum vsu immutatio oriatur,& pus &c.

Cap. XXXIII, Legendum, Admiscetur etiam opii parum, aut succi papaueris, cicutæque & mandragoræ. & composita medicamenta fiunt. Ceratum refrigerans: Cera quæ &c. Et pòst, Itémque inflammationibus pudendorum incipientibus priusquam depascens,&c.

Cap. LI, Legendum, Non tamen absolutè in singulis hominibus &c.

In librum octauum.

Capite XXVII, Legendum est, Nonnulla autem medicamenta, quum excrementis totum corpus vacat, achores incipientes curant.

In librum nonum.

Capite X, Legendum, Et alia omnia ex oleo copiosiore parata,& in quibus nihil austerum & acerbum insit. Et multo pòst, Aut clauiculorum vitis, vel seminis cucumeris, vt octo trita cum aqua frigida dabis. Item, hoc quod sequitur, conuenit, Fœniculi radicis corticis vnciæ sex (ita enim habet V.c. & Orib. IIII. ad Eunapium capite LXXXXIIII.) Aceti sextarius vnus, aloes vnciæ tres. Et paulo pòst eadem varietas est: habet enim V.c.& ibidem Oribasius hoc modo, Quibus autẽ cibus acessit, hoc est accommodatum, Piperis drach. quatuor, seminis anethi &c.

Cap. XV, Legendum, Cinis vniuersarum cochlearum assatarum, malicorium &c

Cap. XVI, Legendum, Tenuioris intestini morbus cum difficilis est, tum verò &c. Et sub finem capitis, In senis oxymelitis cyathis pondere drachmæ vnius bibendum dato.

Cap. XVII, Legẽdum, Succus quoque lentisci ad sedem &c. ita enim l.v. habet,& Orib. IIII. ad Eunapiũ XCII.

Cap. XVIII, Lege, Plumbúmque vstum sit,& spissamenta vnguentorum aperit &c.

Cap. XIX, V.l. sic habet, Ergo quum repletum corpus est, simul euacuatur,& quod &c. Et, Cum vino odorato epotus:& eupatorium, quod etiam particulæ robur &c.

Cap. XXII, Lege, Aqua inter cutem fit propter nimiam iecoris refrigerationem, vel ex frigidi sanguinis multitudine,&c.

Cap. XXIIII, Legendum, Ammoniacum, caprillum stercus illitum ex posca & farina hordeacea, albæ vitis radix epota,& foris cum ficubus applicita.

Cap. XXV, Lege, Renibus natura comparatum est vt serosum excrementum tenuissimo sanguini in venis commixtum in se trahant. Et, Deinde si renes magis ignea acrioréque &c. Et, Lapillorúmque tofaceorum formam concrescere. Et, Præsertim nigrum: cerasi arboris & pruni gummi, cyperi radix, paliuri fructus, tribuli fructus &c.

Cap. XXVII, Lege, Quorum renes abscessus infestat, quo concocto pus per vrinas excretum &c.

Cap. XLIX, Lege, Roboris pars quæ sub cortice trunci membranosa est, quod &c.

Hæc sunt, optime Massati, quæ vetusti codicis ope adiutus adnotanda existimaui: sique vnquam alius melior ad manus meas peruenient, idem me facturum polliceor: ac Deus faxit vt quod cupio, præstare cumulatè possim.

SEXTI PHILOSOPHI PLATONICI liber De medicina ex animalibus,

Gabriele Humelbergio Rauenspurgensi medico interprete.

NOBILI ATQVE PRAECLARO VIRO D. GEORgio Hermanno, Ferdinandi regis à consilio, Gabriel Humelbergius, Rauenspurgensis medicus, S. D.

CVVM semper summa laude dignos iudicarim eos qui iuuandi mortales studio in propagandis literis, & è tenebris eruendis atque à situ uindicandis uetustis scriptoribus uersantur, uir ornatissime, hinc etiam laudis quid mihi accessurum putaui, si idem aliquando præstare possem. Cuius ergò, quum mihi sit antiquus autor, antehac (quod sciã) nusquam impressus, operæpretium duxi eum in lucem dare & omnium lectioni exponere: idque etiã eo potissimum animo, ne quem animalium in medendo diutius lateret potestas. Est enim de animalium & eorundem partium membrorúmque contra uaria morborum humani corporis genera medicinis & curationibus liber humanæ saluti perquam utilis, & lectu non iniucundus, à Sexto philosopho Platonico conscriptus. Cuius sententias & medicinas sæpiuscule citant uiri doctissimi, & in primis Petrus Hispanus, qui postea ad Christianæ reipublicæ gubernacula euectus, sub Ioannis XXI nomine summum gessit pontificatum, idque in libello quem Thesaurum pauperum inscripsit. Nec illum silẽtio præterijt in Chirurgia sua, sed frequentius testimonio eius utitur clarissimus æui sui chirurgus, Petrus Largilata, cuius autoritate Sextum Platonicum, scripsimus, non Placitum, uti perperam exemplar nostrum habet. is enim semper sub Platonici nomine ipsum citat, nec malè. Fuit nanque Platonicus philosophus, Plutarchi ex sorore nepos, qui in Adriani & M. Antonini impp. tempora incidit, ut chronographi & historici testantur. Nam ut in Chronicis ait Eusebius, Plutarchus Chæroneus & Sextus philosophi insignes habentur Adriani principatu. Hũc etiam audiuit M. Antoninus, uti Iulius Capitolinus scribit his uerbis, Audiuit & Sextum philosophum Chæronẽsem, Plutarchi nepotem. E quorum progenie originẽ trahere laudi sibi ducit Apuleius ille Madaurẽsis in Asino aureo, ubi ait, Fabulã Græcanicam incipimus, lector intende. Lætabar is Thessaliam. Nam & illic originis maternæ nostræ fundamenta à Plutarcho illo inclyto, ac mox Sexto philosopho nepote eius prodita, gloriam nobis faciunt. Huius itaque Sexti de animalium medicina librum ab innumeris quibus scatebat mendis, non sine labore repurgatum, adiunctis scholijs nostris, quo magis ad se lectorem alliciat, tibi bonarum artium studioso, naturaliúmque rerum ac medicinæ diligentissimo, nominatim dedico, tum quo sic meam in te obseruantiam tester, tum quo te patrono ab inuidorũ liuore tutior in publicum prodeat. Nec dubito quin tui nominis auspicio felicius in hominum manus exiturus sit. Quare ad te uenientem candido animo & libenter suscipe, ac contra uitilitigatores, qui nihil non calumniari solent, in lucem prodeuntem tueare, ut pote tibi dicatum, iámque tuum nõ meum. Neque timeo ne hunc, quòd perpusillus sit mole, aspernas, sed quãtuluscunque est, summopere tibi placere sinas, ut qui aliâs etiã ob innatam humanitatem tuam cuncta boni consulere soles. Bene uale uir clarissime ac integerrime: atque me, quod facis, sinceriter amato. Isinæ, VI. calendas Aprilis. Anno salutatoris nostri Iesu Christi, M. D. XXXVIIII.

SEXTI PHILOSOPHI PLATONICI liber De medicina ex animalibus,

Gabriele Humelbergio, Rauenspurgensi medico, interprete.

DE CERVO. Cap. I.

Ad omnes humores.

CEruinum cornu habet vim omnes humores siccandi: & ideo ex eo in collyriis ocularibus vtuntur.

Ad dentes mobiles.

Cornu cerui combustum dentes qui mouentur confirmat, si eo pro dentifricio quis vtatur.

Ad capitis dolorem.

Cornu cerui in cinerem redactum: exinde drachmam vnam cum vini cyatho vno & aquæ cyathis duobus da: bibat.

Ad morbum regium.

Eodem modo vt suprà potui dabis: miraberis bonum effectum.

Ad ventris solutionem & dolorem.

Eodem modo vt suprà, fluxum omnem cohibet & dolorem sedat.

Ad profluuium mulieris.

Cornu ceruinum combustum & mollissimè contritum cum vino bibat: sanabitur.

Ad lumbricos necandos.

Ceruinum cornu combustum datum in vino vel a-
A qua calida: lumbricos necat & eiicit.

Ad serpentes effugandos.

Cornu ceruinum combure vbi fuerint serpentes, & fugabuntur.

Ad suffocationem mulieris,

Mulier si suffocatur à vulua (*quod nequissimum uitium Græcè ὑστερικὴ πνὶξ dicitur*) puluerem ex ceruino cornu per triduũ cum vino bibat: si febricitat, in aqua calida. miraberis effectum.

Ad splenis dolorem.

B Cornu ceruinum combustum ex oxymelle detur potui, & splenem siccat, & dolorem tollit.

Ad impetigines sanandas.

Cornu ceruinum combustum cum aceto tritum, mirificè sanat.

Ad lentigines de facie tollendas.

Cornu ceruino combusto in sole faciem line: & detersa subinde, renoua, & hoc in ortu solis facies: mirè sanat.

Ad intertriginum dolores.

Cornu ceruinum combustum ad drachmas tres, adiecta spuma argẽti duarum drachmarum, & ceroto ma-
C cerato mixtum, intertrigines dolentes mirè sanat.

Ad inguina quæ exurgunt.

Patellam ceruinam, hoc est genuinum, si tecũ habeas,

non ſurgunt inguina,& quæ antè ſurrexerunt, eadem tacta redeunt.

Ad ſerpentium morſus.

Naturæ cerui ſiccatæ & corraſæ ſi drachmam vnam in ſorbitione oui potaueris,omnis morſus ſerpentis apud te innocuus fiet,& idem potus viperarum morſus efficaciſſimè curat.

Ad aborſum.

Ex pilis ceruinis ſuffumigabis,& mulier ſanabitur.

Ad idem.

Lapis qui in vulua aut ventriculo cerui inuenitur, phylacterium eſt prægnanti,& perficit vt partum perferat,eóque ratio colligit velociſſimum eſſe illud animal, nec tamen aborſum facere.Simili ratione oſſicula inueniuntur in corde cerui aut in vulua eius,quæ idem præſtant.

Vt mulier non concipiat.

Eadem oſſa in brachio ſuſpenſa efficiunt ne mulier concipiat.

Ad inteſtinorum dolorem,& ſi tormina fuerint.

Medulla ceruina in aqua calida potui data,mirè ſanat.

Ad ſerpentes fugandos.

Medullam ceruinam incenſam tecum habens cum eadem ſuffumiga locum in quo es,& effugat ſerpentes.

Ad perniones.

Sepum ceruinum combuſtum ſimul cum oſtrea teſta minuta commixta,& factum quaſi malagma, impone:mirè ſanat.

Ad concubitum excitandum.

Ceruini teſticuli ſicci aliquam partem potato : concubitum excitat,vt ſit cum voluptate veneris.

Vt ſerpens non accedat ad hominem.

In ceruina pelle ſi iacueris,nullus ad hominem ſerpẽs accedit.

DE LEPORE. Cap. II.

Ad tremores membrorum.

Leporis cerebrum ex vino potui detur:ſanat.

Vt infantibus dentes ſine dolore creſcant.

Ex cerebro leporis cocto ſi gingiuas infantibus defricces,ſanabuntur.

Ad oculorum dolores.

Pulmo leporis ſuperpoſitus & alligatus,dolores oculorum mirificè ſanat.

Ad perniones & pedes læſos à calciamentis.

Idem leporis pulmo contritus & illinitus,vel ſuper pedes poſitus,mire ſanat.

Ad quartanas.

Leporis iuuenis cor ſublatum & quartanariis collo vel brachio ſuſpenſum, liberat, ſi ſub acceſſione eius pendeat.

Ad caducos.

Leporis cor ſiccum deraſum cum parte tertia thuris mannæ trita ex vino albo,da bibere per dies ſeptem . liberat.Iis verò qui ſæpius cadunt, dabis diebus triginta.

Ad profluuium mulierum,& quæ ſanguinem reiiciunt,& eas quæ poſt partũ locis laborãt.

Leporis cor ſiccum raſum ex aqua calida, potui dato ieiunis cum Samia terra mulieribus profluuio laborantibus.ſanabuntur.Remedium eſt eis etiam quæ ſanguinem excreant,& locis laborant.

Ad caliginem oculorum.

Leporis fel cum melle mixtum & inunctum, oculos clarificat.

Ad eos qui vertiginem patiuntur.

Fel leporis ſimul & iecinora muſtelæ commixta ad drachmas tres,caſtorei drachmam vnam, myrrhæ drachmas quatuor ex aceto:drachmam vnam ex melle aut paſſo bibant:ſanabuntur.

Ad calculoſos.

Leporis renes ſiccos in ſole coctos deraſos in potio-

A ne dato mirè ſanant.

Ad araneorum morſus.

Renes leporis & fulicæ eius beſtiæ, qui ab araneis laborat,ſi crudos deglutiat,ſanabitur: morſis etiam cocti dentur.

Ad capillos defluentes.

Leporis ventriculum coctum in ſartagine admixto oleo myrtino impone capiti:capillos fluentes continet & cogit creſcere.

B Vt mulier maſculum concipiat & pariat.

Leporis vuluam ſiccam deraſam in potione vini bibant vtrique & mulier & maſculus. nã ſi mulier ſola biberit,androgyne naſcitur,hoc eſt nec maſculus nec fœmina.Item leporis teſticulum poſt purgationem ſuam mulier ſi cum vino contritum accipiat, maſculum pariet.Leporis coagulum ad drachmas quatuor in potione datum vini,fœminæ de fœmineo,& maſculo de maſculino:& mox faciant coitum,& pòſt abſtineant ſe:ſtatim concipit.Etiam pro cibo omnibus vtatur,& balneo

C vnctionibuſque vtatur. mirè concipit.

Vt mulier concipiat fœminam.

Lepus incidatur & de ſanguine qui à vulua fluxerit, illiniat ſibi naturam,& de coagulo eius.

Ad aurium dolorem.

Leporis coagulum auriculæ infunditur.

Ad ſcorpionum & ſerpentium morſus.

Leporis coagulum cum vino potui datum, aduerſus venena reſiſtit & diſcutit.

D Ad infantium ventris fluxum.

Leporis coagulum illinitum in ſumine mulieris: ſed & puero dabitur bibere,ſi ſine febricula fuerit cum vino:febricitanti verò,cum aqua calida.Idem facit & maioribus cum puluere gallæ.

Ad ventris dolorem.

Talum leporis tolle,& ligato ad ventrem.mirè ſanat.

Ad cœliacos.

Iecur leporis coctum manducet:ſanabitur.item ſi auſtero vino intingat,idem facit.

E Ad calculos expellendos.

Leporis ſanguinem & pellem totam in olla cruda combures,vt in cinerem conuertatur: & in aqua calida potui dabis cochlearium vnum ieiuno, mox deliqueſcet lapis,& eiicietur foras . hoc experimentum noſipſi fecimus.ne dubites.Hoc facies experimentum : Mittes in aquam cochlearium pulueris, illuc pones lapidem qualem volueris. ſtatim deliqueſcet, vt mireris virtutem.

Ad lentiginem in facie.

F Leporis ſanguis lentigines de facie purgat perunctus.

DE VVLPE. Cap. III.

Mulieribus quæ à locis ſuffocationem patiuntur.

Articuli membri vulpis in oleo veteri vnà cum bitumine cocti & pro peſſo ſuppoſiti,ſanant.

Ad alopecias.

Simili modo vt ſuprà illinito capiti.ſanat.

Ad aurium dolorem.

G Vt ſuprà inſtillatò in aures. dolorem tollit mirificè.

Ad ſplenis dolorem.

Pulmo vulpis in cinere aſſatus & tritus in potione datus, ſplenem ſanat.Item & iecur vt ſuprà, ſplenem tollit.

Ad ſuſpirium.

Pulmo vulpis ex vino nigro vt ſuprà potui datus, mirè ſanat.

Ad caducos.

Cerebrum vulpis infantibus ſæpe datum,facit vt nũ-

H quam ſint caduci.

Ad parotidas.

Teſticulo vulpis ſæpius parotidas confricato, diſſoluit eas.

Ad inguinum dolorem. A

Testiculo vulpis si sæpius inguina confricaueris, citò sanat.

Ad faucium tumorem.

Rene vulpis in melle sæpius fauces tumentes confrica.

Ad capitis dolorem.

Natura vulpis circumdata capiti, dolorem statim tollit.

Ad irritamentum concubitus.

Vulpis caudam summam ad brachium suspensam, B irritamentum esse ad concubitum dicimus.

Ad morbum articulorum.

Vulpis viua in amplo vase decocta donec ossa relinquat, mirè sanat, si sæpius in aquam in vase quis descenderit. Idem præstat oleū vbi decocta fuerit: si quis hoc aut illo modo vult, vtatur.

Ad aurium dolorem.

Fel vulpis si in aurem cum oleo stillatur, sanat.

Ad caliginem oculorum.

Fel vulpis cum melle Attico commixtum & oculis C inunctum, caliginem mirabiliter tollit.

Ad aurium dolorem.

Adeps vulpis remissus & instillatus sanat.

Ad podagram.

De vulpina pelle interior pars calciamentorum fiat, & podagrici vtantur, leuiorem incessum habebunt.

DE CAPREA. Cap. IIII.

Ad oculorum dolorem.

Iecur capreæ contritum ex vino bibat cum aqua calida in feruore: sanabitur. D

Ad eos qui ab hora decima non vident.

Iecur capreæ in aqua calida salsa coquatur, & eius vapo rem oculi excipiat, & ex eadem aqua oculos foueat. sed & iecur edant, & ex liquefacto inungantur. Quidā iecur eius assant in craticula, & fluētem saporem colligunt, & ex eo inunguntur. Quidam coctum vel assum iecur capreæ cum pane edunt, & idem bibunt.

Ad sanguinem fluentem.

Capreæ iecur combustū & aspersum, sanguinē sistit.

Ad sanguinem de naribus profluentem. E

Capreæ iecur contritum & ex aceto in naribus offultum, sanguinem mirè sistit.

Ad caliginem oculorum.

Fel capreæ cum melle Attico mixtum inunges, caliginem potenter discutit, & claritatem præstat.

Ad faucium dolorem.

Simili modo vt suprà de eodem melle cum capreæ felle fauces tange: sanat miré.

Ad omnia vitia quæ in faucibus nascuntur. F

Capreæ fel cum melle Attico, adiecta myrrha, croco & pipere æquis ponderibus, coques in vino donec contrahatur, & ex eo fauces quotidie tanges, donec sanæ fiant.

Ad caliginem oculorum.

Fel capreæ drachma vna & modicum vini cum melle vt possit teri, inunges: sanantur. Idem facit & ad cicatricem, & argemata, & nephelion, & glaucomata, & pterygia, si ex eo felle inungantur. Item ex eo felle inūgā- G tur palpebræ cum oleris succo, extractos pilos non sinit renasci. Facit & ad ruptiones ex ictu tunicularum cum lacte mulieris tepido. Hoc autem fel quanto vetustius fuerit, tanto melius erit.

Ad vstionem solis in facie.

Fel capreæ cum aqua mixtum, illitum in faciem à sole vstam, sanat.

Ad lentigines in facie.

Fel capreæ seruatum illitum lentigines de facie purgat, & omnes maculas extenuat. Item cum melle & ni- H tro commixto & spongia combusta & sulphure viuo ad mellis crassitudinem redactum, & in faciem illitum, emendat.

Ad tinnitum & sonum auricularum.

Fel capreæ cum rosaceo aut succo porri tere, & tepefactum auribus instillato: sanat.

Ad dentium dolorem.

Fel capreæ cum rosaceo vt suprà, dentiū dolorē sanat.

Ad ventrem soluendum.

Fel capreæ suppositum ano cum succo cyclaminis herbæ, & alumine aliquantulum aut anetho combustū induito: caue ne hæmorrhoidas habeat.

Ad veretri exulcerationem.

Fel capreæ mixtum cum melle aut succo rubi appositum, mirè sanat.

Ad maculas de facie tollendas.

Capreæ fel drachmā vnā, farinæ lupini & mellis drachmas quatuor commiscebis in vnum, & exinde faciē linies, & limpidam faciem efficiet.

Ne infans phantasma incurrat aut caducus fiat.

Capreæ cerebrum per annulum aureum traiectum si dederis infanti ad glutiendum antequam lac sugat, efficit vt nec caducus fiat nec phantasma incurrat.

Ad torminosas.

Splen capreæ potatum, mirè sanat.

Ad labiorum fissuras.

Sepum capreæ & adipem anserinum & medullam cerui, & cepe cum resina simul & calce viua, fac vt malagma: mirè sanant.

DE CAPRO ET CAPRA. Cap. V.

Ad sacrum ignem.

Cornu caprinum in flamma vstulato, & crustas quæ exurgunt excuties in vas nouum donec consumatur: deinde conteres cum aceto squillitico, & illinies sacrum ignem: mirificè sanabitur.

Ad somnum.

Cornu caprinum capiti infirmi qui non dormit suppositum vigilias in somnum conuertit.

Ad serpentis morsum.

Puluerem de cornu capræ & eius lac cum origano & cum vini cyathis tribus bibat: venenum excutit.

Ad ventris fluxum.

Cornu capræ rasum in mel mixtum & pisatum medicatum ventris fluxum reprimit.

Ad pediculosos.

Simili modo vt suprà & aqua quæ è capræ palato effunditur, & quicquid comedit, misceatur cum melle & sale, & ex eo caput & corpus serò fricetur.

Ad ventris dolorem & adstrictionem.

Idem & ad ventris dolorem. sed & ventrem strictum soluit: & si plus biberit, purgat.

Ad furfures & scabiem in capite.

Cornu capri combure, & mixta farina impositum, emendat.

Ad capillos fluentes.

Capræ cornu furfure mixto cum oleo myrtino, capillos fluentes retinet & crescere facit.

Ad inguinum dolorem.

Ex pilis capri fumigabis eum qui in inguine dolet: sanabitur.

Ad lethargicos.

Caprini pili vsti cum aceto in naribus appositi, lethargicos excitant, pice admixta.

Ad sanguinem de naribus profluentem.

Caprini pili vsti cum aceto mixti, sanguinem de naribus fluentem reprimunt.

Ad feruorem vel punctionem oculorum, capitis & pedum dolorem.

Caseus caprinus recens oculis superpositus mirè subuenit. Item simili modo capiti dolenti superpone. Sic & pedum dolorem medicare.

Ad humores.

Sanguis capræ potus remediat.

Ad sanguinem de naribus profluentem.

Cui fluit sanguis fricetur sanguine capri:& reprimet.

Ad torminosos.

Sanguis capri cum resina & polline mixtus & ventri superpositus,sanat.

Ad vngues leprosos.

Ex sepo caprino admixta sandaracha cerotum superpositum sine tormento sanat.

Ad hydropicos.

Capræ sepum in sorbitium missum : sed superbibat aquam frigidam. forbeat simul & lotium capræ: mirificè sanat.Item hircinum lotium,si heminam biberit,& spica nardi & ebulum,quum aruerit.Melius est lotium, si idem pasti fuerint.

Ad aurium dolorem.

Lotium capræ missum in aures,dolorem sedat : si cũ mulso misceatur:si pus habet,eiiciet.

Ad menstrua prouocanda.

Lotium capræ mulier si bibat,menstrua prouocat.

Ad stirpes corpori inhærentes.

Stercus capri ex vino conspersum impositùmque, quod inhærebit,extrahet & sanabit. Coagulum cuiuslibet, oppositum eiiciet,vt possis comprehensum eximere.

Ad parotidas,& articulorum dolorem.

Capræ stercus cum melle commixtum mirè sanat. Item articuli cum eodem peruncti, sanãtur.

Ad femorum dolorem.

Genuinum capræ si stercori commisceas & factum quasi malagma,femora perunge:mirè sanat.

Ad morbum articulorum.

Stercus capræ cum acerrimo aceto mixtum sanat.

Ad cancerosos & luxos atque tumores.

Stercus capræ cum melle mixtum sanat appositum. Item luxum & tumores discutit,& non patitur iterum consurgere.

Ad neruorum contractionem.

Stercus capræ mixtum cum aceto & superlinitum sanat & confirmat.

Ad carbunculos.

Stercus capræ cum melle commixtum & superpositum,carbunculos qui in ventre nascuntur, discutit.

Ad colicos.

Caprinum stercus pro fomento impositum colicis prodesse dicimus.

Ad tumores.

Caprinum stercus impositum non patitur consurgere tumorem.

Ad secundas eiiciendas.

Capræ secunda ex vino pota mulierum secundas eiiciet.

Ad intestina incisa.

Caprinum caput cum pilis decoctum & contritum incisa intestina solidat.

Ad quartanas.

Capræ lac quod primùm mulgetur,leuiores facit accessiones,si illud editur aut ex dulci bibatur.

Ad motionem dentium.

Capræ lac mulgeat & dentes colluat.sæpius faciat.

Si quis cantharides biberit.

Capræ lac bibat:liberabitur.

Ad eos quibus semen fluit,&non potentibus,& aquosum est,vnde efficit vt fœmina nõ concipiat.

Caprinum lac cum melle potum, remedium est & valde optimum vt concipiat.

Ad hydropicos.

E caprino lacte adiecto coagulo, vt solet caseus fieri, potus datus hydropicis:elabuntur.

Ad caducos.

Caprina caro quæ super focum vel rogum hominis mortui assatur,sumpta,caducis remedium est. At si caducus verè caducus est,caprinum cornu adustum naribus si sumpserit,mox cadet.

DE ARIETE. Cap. VI.

Ad tertianas.

Arietis de capite lanam,à coxis & à testiculis, passim suspendas:perfectè discutit tertianas.

Ad locorum dolorem.

Lana eiusdẽ nigra intecta in aqua, deinde in oleo, & supposita locis,dolorem tollit,& suffumigata,antè pro lapsam vuluam reprimit.

Ad clauiculos.

Liquoris arietis quem de pulmone concoques,stilla superposita clauiculos qui in manibus nascuntur aut in veretro,illita tollit.

Ad liuores & suggillationes.

Pulmo arietis concisus minutatim & impositus, statim sanat,& nigras cicatrices ad candorem perducit, & à calciamentis læsos pedes sanat.

Ad scabiem.

Sepo arietis scabiẽ vnge admixta sandaracha & subinde rade. hoc & ad perniones facit, sed cum alumine mixtum.

Ad morbum regium.

Arietis sordes quas inter femora habet,cum aristolochia & myrrha æquis partibus potato,ad regiũ morbum optimè facit.

Ad caducos.

Arietis testiculi oboli tres potati cum aqua medentur.

DE APRO. Cap. VII.

Ad omnes dolores.

Cerebrum apri coctum & potatũ cum vino omnes dolores sedat.

Ad carbunculos & dolores veretri.

Apri cerebrum coctum còtritum ex melle & impositum:mirè sanat.

Ad serpentium morsus.

Idem & ad serpentium morsum valet.

Ad pedes exulceratos à calciamentis.

Apri pulmonem cum melle commixtum vt malagma superpone pedibus à calciamentis læsis & exulceratis:sanabuntur.

Ad ventris fluxum.

Iecur apri recens ex vino potatum,mirè restringit.

Ad aures purulentas.

Idem & auribus purulentis instillatum proficit.

Ad caducos.

Testiculos apri ex vino vel aqua potato,& curaberis.

Ad vomitum & somnum.

Spuma apri cum adipe in heminis tribus ad tertias excocta:& data sanabit.

Ad stranguriam & vesicæ dolorem.

Vesica apri cum lotio infuso si suspensa & passa fuerit donec aquaticus humor effluat, & discoctam dederis manducare iis qui patiuntur,mirè sanantur.

Ad vrinæ incontinentiam.

Vesicam apri assatam da ad manducandum, & curantur.

Ad caducos.

Lotium apri cum oxymelite bibat, & remedium capiet.

Ad aures minus audientes.

Apri lotium in vitreo repositum tepefactum auribus instillatum perfectè medetur.

Ad coxendicos.

Stercus agrestis apri & sulphur colatum & hemina vini picati potata,coxendices emendat.

DE LVPO. Cap. VIII.

Ad eos qui phantasma patiuntur.

Lupi carnem conditam & decoctam qui ediderit, à dæmonibus vel vmbris quæ per phantasmata apparent,non tantum inquietabitur. Item adeps eius cum suo felle non minorem efficaciam habet quàm caninus.

Ad somnum.

Caput lupi supponito sub puluino:& dormiet æger.

Ne lupus noceat.

Lupus cuius prior vestigia prospexeris, tibi nocere non poterit: sed si ille te antè notauerit, caudæ summã partem si habueris tecum, sine metu iter conficies.

Ad quotidianas febres.

Oculus dexter lupi alligatus febres discutit.

Ad glaucomata.

Hoc facies & ad glaucomata, Si dexter oculus laborat,ad dextrum oculum: si sinister,ad sinistrum confricatus & illitus glaucomata extenuat,& tollit stigma:& linitur si ante punctum fuerit.

DE CANE. Cap. IX.

Ad splenem.

Splen canis in vino potatus,sanat. Quidam incisum fissúmque catulum supra splenem ponunt.

Ad contrarios pilos.

Lac caninum euulsos pilos non patitur recrescere, si locum statim linieris vnde sublati sunt. Ex canino lotio defluunt.

Ad mulieres quæ mortuum in vtero habent.

Lac canis eiiciet mortuum si continuè biberit cum melle & vino pari mensura.

Ad dentes infantum.

Lacte canino si assiduè infantibus gingiuas tangas, dentes eis sine dolore crescunt.

Vt pili non crescant & decidant.

Lac caninum & lacryma hederæ & lac tithymalli in vino mixtum, euulsos pilos non sinit crescere si mox linieris locum.

Ad callos & verrucas tollendas.

Lotium caninum lutum factum in lana collectum, mirè sanat, & callos & verrucas tollit.

Ad eos qui minus audiunt.

Adipem caninum cum absinthii succo & oleo veteri moderatè instillato in aures:surdos emendat.

Ad morsus rabidi canis.

Vermes qui sub lingua rabidi canis inueniuntur excisos & circũ arborem sterilem ter latos & datos, qui ab eo morsus fuerit,sanabitur.

Ad caducos.

Stercus canis album potatum ex cineris lixiuio,caducos mirè sanat.

Ad tineas infantum.

Stercus canis combustum & cum melle illitum tineas tollit.

Ad rhagades ani.

Stercus canis cum rosaceo tritum & impositum statim sanat.

Ad hydropicos.

Stercus canis siccum & in potionẽ aspersum, hydropicos sanat. Item vomitum canis hydropico super ventrem pone. statim incipit per secessum aquã emittere.

Ad omnem dolorem.

Adhuc non videntem catellum si edas, nullũ senties dolorem.

Ad torminosos.

Sanguinem canis bibant:mirè sanantur.

Ad tumores testiculorum.

Caluaria canis trita & imposita,mire sanat.

Ad morbum regium.

Rabidi canis caput contusum & commixtum cum vino potatum mirè sanat.

Ad vulnera cancerosa.

Non rabidi canis caput combustum, & idem cinis in cancerosa vulnera aspersus,sanat.

Ad pterygia in digitis.

Idem cinis appositus pterygia quæ nascuntur in digitis,vrit,& cicatrices tollit.

Ad ficum in ano & rhagades.

Idem cinis ficus qui in ano nascuntur aspersus sanat, & rhagades & omnem spurcitiam.

Ad rabidi canis morsus.

A Idem cinis eos qui à cane rabido morsi fuerint, persanat.

Ad idem.

Caput rabidi canis & iecur coctum dato ei qui morsus fuerit,sanat. Vermiculus canis mortui in collo suspẽsus facit vt suprà.

Ad fracturam.

Cerebrum canis illitum & in lana impositum:& subinde suffundatur fracturis: dieb⁹ quatuordecim solidat. Fractura autem debet solida alligatione vti.

B Ad glaucomata oculorum.

Caluaria canis findit. Et si dexter oculus glaucomate laborat,in dexteriorem partem spicella demittitur: sin sinister,sinistram.

Ad dentium dolorem.

Dentem canis combure & cinerem eius in vini hemina decoque & ex eo gargarizet:& sanabitur.

Ad tumores gingiuarum.

Dens canis combustus & tritus impositus gingiuas sanat.

C Vt dentes sine dolore crescant.

Dens canis combustus & cum melle tritus,gingiuas reprimit.

Ne canes sint molesti.

Cor canis si quis secum habuerit,canes ei molesti nõ erunt.

Ad hydropicos.

Canis rabidi id quod sub lingua habet acceptum & potatum cum aqua calida vel ex vino, mirificè sanat.

DE LEONE. Cap. X.

D Ad eos qui phantasma patiuntur.

Carnes leonis decoctas manducent, & phantasma non patientur.

Ad aurium dolorem.

Leonis adipem remissum auribus instillato: à dolore liberat.

Ad omnem dolorem.

Adeps leonis remissus statim inunctus omnem dolorem sedat.

Ad neruorum & geniculorum dolorem.

E Adipem leonis cum medulla ceruina & lactuca teres & commisces:tum demũ perunges corpus:sanabitur.

Vt à bestiis tutus sis.

Leonis sanguine si quis corpus suũ lini erit,ab omnibus bestiis erit tutus.

DE TAVRO. Cap. XI.

Ad serpentes fugandos.

Tauri cornu combures eo loco vbi serpẽtes fuerint, & statim fugient.

Ad maculas de facie tollendas.

Sanguis tauri illitus,omnes maculas de facie tollit.

Ad suffusionem vel caliginẽ oculorum.

Fel taurinum cum mulso & melle Attico inunges.& sanat.

Ad ventrem soluendum.

Fel taurinum in lana collectum & suppositum ano, ventrem soluit. Idem facit & infantibus super vmbilicum positum,& lumbricos proiicit.

Ad aurium dolorem.

Fel taurinum mulso infusum & auribus instillatum, sanat.

Ad lentigines in facie.

Fel tauri in faciem illitum ,lentigines purgat.

Ad morsum simiæ.

Fel tauri illitum super morsum,persanat.

Ad omnem duritiam.

Sepum tauri cum resina & creta Cimolia impone: omnem duritiam discutit.

Ad torminosos.

Medulla tauri in vino trita & potata,emendat.

Ad omnes dolores.

Fimus tauri cum aqua calida potatus sanat.

Ad alopecias.

Fimum tauri calidum imponito alopeciis.

Ad combuſtum. A

Fimus tauri combuſtus & aſperſus vino aut aqua feruente, combuſtum ſanat.

Ad faciem ſplendidam faciendam.

Membrum tauri in aceto maceratum & illitũ,ſplendidam facit faciem.

DE ELEPHANTE. Cap. XII.

Ad maculas tollendas.

EBur cum melle cõtritum & impoſitum,mirè ſanat.

Ad plagas de facie tollendas.

Mulier ſi quotidie de puluere eboris faciem ſuam B fricauerit,plagas mundabit.

DE VRSO. Cap. XIII.

Ad capillos fluentes, & vt creſcant.

VRſinus adeps cum ladano & vino vetere mixtus capillos fluentes continet & conſpiſſat.

Ad caducos.

Fel vrſinum cum aqua calida ſumptum,ſanat.

Ad ſuſpirioſos.

Vrſinũ fel in aqua calida potatum,ſuſpirioſis prodeſt. C

DE ASINO. Cap. XIIII.

Ad concubitum.

ASini adeps & anſeris maſculi mixtus & ad anum appoſitus,concubitum præparat.

Ad mamillis lac prouocandum.

Aſini ſplen contritus & ex aqua impoſitus mamillis lac prouocat.

DE MVLA VEL BVRDONE. Cap. XV.

Vt mulier non concipiat.

DE mulæ auricula fordes alligatæ in pellicula ceruina & brachio ſuſpẽſæ poſt purgationem mulieris, D efficiũt vt non concipiat. Quædam lana alba illigant, quædam ex aqua bibunt.

Ad idem.

Burdonis teſticulum ſupra ſterilem arborem combuſtum,& extinctum de lotio ſpadonis, illigato pelli mulæ,& poſt menſtrua brachio ſuſpendas.

Ad idem.

Mulæ cor ſiccum & vino aſperſum datur bibere poſt E purgationem triceſimariam.

Ne capilli de capite defluant.

Burdonis iecur combuſtum cum oleo myrtino mixtum & illinitum capiti,capillos fluentes continet & facit creſcere.

DE EQVO. Cap. XVI.

Ad phthiſicos & qui malè tuſſiunt.

EQui ſaliuam ſi biberint,ſani efficiũtur.Expertiſſimũ ſanè,equus morietur.

Ne puero inueſti pili exeant.

Equi ſpuma ſi puero inueſti pectinem linieris, pili F eius non creſcunt nec generantur.

Ad dentium dolorem.

Equi dentes qui primùm nati fuerint,ſi dentem qui dolet tetigerint,remedio erunt.Nam et ſi infans equi roſtrum baſiauerit,dentium dolorem non ſentit:& nec equus mordebit infantem.

Ad mortuum partum.

Equi axungia ſuffumigata eiicit mortuum partum G foras:& ſecunda ſequitur.

Ad ventrem fluentem.

Equi ſtercus aqua liquefactum & percolatum, ſi bibatur facit regreſſum.

DE PVERO VEL VIRGINE INVESTI. Cap. XVII.

Ad oculorum albuginem & aures purulentas.

PVeri vel virginis inueſtis lotio inũges eos:extenuat leucomata, & lacrymatorium non inſanabile efficit, & aliquatenus claritatem & angulorum aſperitudinem ſedat. Et fæces lotii ſicci eãdem aſperitudinem ſedant, & poſt inunctiones pelles eiiciunt. Infunduntur etiam auriculis quæ pus habent: & remediũ eſt totius H corporis.

Si qui puncti ab ape aut veſpa vel crabrone fuerint.

Lotio infantis eum foueas locum vbi puncti ſunt.

Ad podagram.

Pueri primi capilli à natiuitate ſi pedibus dolẽtibus impoſiti fuerint, ſanabuntur.

Mulier vt non concipiat.

Pueri dens annorũ ſeptem incluſus auro & argento & in brachio ſuſpenſus efficit ne mulier concipiat.

Ad lippitudinem oculorum.

Homo quicunque crura ſua lauerit,& deorſum vſq; ad pedes aquam deduxerit,& de vtraque manu oculos tetigerit, non lippiet.

Ad capitis & corporis exulcerationes & furfures.

Hominis lotium admixto nitro impoſitum omnia vitia ſuprà ſcripta ſanat & emendat.

Ad callum in veretro.

Idem callum in veretro extenuat, ſi illo ſæpius foueatur.

Ad maculas in facie.

Idem maculas in facie à ſole factas aut per ſe natas. In lotio item eruum maceratum & impoſitum frequẽter,perfectè curat.

Ad canceromata.

Hominis ſtercus combuſtum & in vlcera canceroſa & inſanabilia aſperſum,eo pro magno remedio vtitor, quod melius appellãtur botrys.

Mulier ſi poſt partum ſecundã ſenſerit.

De lotio ſubitò guſtet,ſine mora ſecũda foras exibit.

DE CATA. Cap. XVIII.

Ad capitis alopecias.

CAtæ ſtercus ſiccum cum ſinape æquis ponderibus cum aceto contritum & impoſitum,capitis alopecias ſanat.

Ad profluuium mulieris.

Catæ ſtercus cum reſina & roſaceo ſuppoſitum, reprimit.

Siquis ſpinam glutierit.

Catæ ſtercus contritum recens purum illinitũ faucibus,ſine difficultate extrahit ſpinam.

Ad quartanam.

Catæ ſtercus cũ vngula bubonis in collo vel brachio ſuſpenſum,poſt ſeptimam acceſſionem diſcutit quartanam.

DE GLIRE. Cap. XIX.

Ad eos qui paralyſi tentantur.

GLiris adeps remedium adferet ad eos qui paralyſi tentantur.

Ad claritatem oculorum.

Glires & ſorices cõbuſti,& cinis eorum melli admixtus,ſi inde quotidie manè guſtent,ſanabuntur.

Ad verrucas.

Glirem integram ſuperligabis:verrucas mox tollit.

DE MVSTELA. Cap. XX.

Ad elephantioſos.

MVſtelæ cinis & eiuſdem ſanguis liniatur:prodeſſe dicimus.

Ad faucium mala.

Muſtelæ ſanguis inungatur,& ſanat.

DE MVRIBVS. Cap. XXI.

Ad oculorum dolorem.

MVrium capitum cinis in melle mixtus & illinitus per decem dies,facit oculornm claritatem.

Mulier vt non concipiat.

Muri viuenti cor exemptum & brachio mulieris ſuſpenſum efficit vt non concipiat.

DE TALPA. Cap. XXII.

Ad dentes mobiles.

TAlpæ cinerem mixtum cum melle ſuperfricato: dentes confirmat.

Ad glandulas.

Talpam ſuper glandulas ligato:deſtruit.

SEQVITVR PARS ALTERA DE AVIBVS.

DE AQVILA. Cap. I.

Ad ſuffuſionem oculorum.

AQuilæ felle mixto cum melle Attico inunges. Quidam illud magis prodeſſe credunt qui his medicamētū hellebori lib.i.aut dimidiam myrrhæ, tantundem mellis Attici,obtemperatam faciunt inunctionem.

Mulier vt partum perferat.

Aquilæ lapis qui in ventre eius aut in nido inuentus fuerit, phylacterium eſt prægnantibus. Nomen habet aetites.

DE VVLTVRE. Cap. II.

Ad effugandos ſerpentes.

VVlturis pennas ſi comburas fugabis ſerpentes.

Ad capitis dolorem.

Vulturis oſſa de capite,ſuſpenſa collo,capitis dolorem ſanant.Idem facit cerebrum eius,ſi cōmiſceas cum oleo cedrino & inde nares frequenter tangas.capitis dolorē aufert.

Ad caducos.

Vulturis iecur totum cum ſanguine ipſius vulturis tritum & per dies ſeptē potū,caducis prodeſſe dicimus.

Ad caliginem oculorum.

Vulturis fel mixtum cum ſucco marrubii omnem caliginē diſcutit, incipientē ſuffuſionem pariter inſiſtit.

Ad neruorum dolorem & articulorum.

Vulturis adeps & ventriculus cum axungia contritus & perunctus,omnem neruorum dolorem tollit & articulorum emendat.

Aduerſus mala medicamenta.

Cor vulturis ligatum in pelle lupina ſi circa brachiū habeas , nullum medicamentum nocere tibi poterit , nec ſerpens,nec latro,nec vlla malitia, nec quidem phātaſma ſenties.

Ad difficulter parientes.

Vulturis pennas ſi pedibus ſubieceris, efficit vt ſine labore partum edat.

Ad pediculos & phthiriaſin.

Vulturis viui exciſam medullam contritā cum vino dabis bibere:prodeſſe dicimus.

DE ACCIPITRE. Cap. III.

Ad ſuffuſionem & caliginem oculorum.

ACcipiter in oleo ſuſino decoctus & inūctus,ſuffuſionem & caliginem diſcutit.

DE GRVE. Cap. IIII.

Ad duritiam & concretiones locorum.

GRuis adeps cum adipe anſerino remiſſus, locorum duritias & concretiones diſcutit.

DE PERDICE. Cap. V.

Ad morbum regium.

PErdicis cerebrum cum vino cyathis tribus potui dabis:liberabitur.

Ad caliginem,incipientem ſuffuſionem & leucomata.

Hæc eſt cōpoſitio vera,vehemens, quam frequentius ipſi experti ſumus. Perdicis fellis veſicula quicquid habuerit:ad hæc commiſcens opobalſamum cyatho vno, cyprum Sidoniæ cyathoq; dimidio , in ſe commixtum contere diligenter, & repone in pyxide ſtannea ſiue argentea,& inde inunges:miraberis. Et licet quòd prorſus non videat,ſed tamen ſi pupillā integrā habet,ſine difficultate curabitur. Hoc nos ipſi frequenter tentauimus.

DE CORVO. Cap. VI.

Ad capillos denigrandos.

COrui ouo capillos hac ratione inficies.Defunditur in vaſculo Cyprio,& tandiu mouetur donec mutet colorem:deinde raditur caput & illinitur donec ouum conſumatur:debebit autem tandiu in ore oleum tenere donec deficcetur, ne dentes innigrentur. deinde caput ligabis,& poſt diem quartū ſolues.Et hoc efficit vt nec cani vnquam exeant.

De corui cerebro.

Cerebellum corui de pane collectum,ſcrofæ ſi dederis comedere, ſequitur te quocunque ieris.

A Ad dentium dolorem.

Cauo denti fimum ſi impoſueris,dentem rumpit & tollit dolorem.

DE PAVONE. Cap. VII.

Ad caducos.

PAuonis fimus potatus,caducos mirabiliter ſanat.

DE GALLO. Cap. VIII.

Ad viperæ morſum.

GAlli cerebrum cum poſca , adiecto pipere,iis qui à vipera percuſſi ſunt vel morſi,potui dabis:auxilium
B maximum experieris.

Ad caducos.

Galli teſticulos contritos cum aqua ieiuno dabis bibere.abſtineant autem à vino diebus decem.caducis remedium eſt.Debebunt autem teſticuli ſicci ſeruari, vt quum fuerint neceſſarii,continuò ſumantur.

Ad concubitū excitandū & inhibendum.

Galli teſticuli cum adipe anſerino in arietis pelle brachio ſuſpenſi,concubitum excitant.Suppoſiti lecto cum ipſius ſanguine, efficiunt ne concumbant qui iacent.

C Ad furunculos.

Galli ſtercus ruffum impoſitum, furunculos rumpit, & dolorem tollit.

DE GALLINA. Cap. IX.

Ad oculorum punctiones.

GAllinæ ouum notiſſimū eſt omnibus habere vim ad omnium oculorū dolorem:cuius album fuſum in oculos ſedat punctiones.

Ad oculorum lacrymas ſtringendas.

Eſt & vnum de collyriis mixtum cum thuris manna,
D vt id lana colligas & circa tempora imponas:hoc fluentes lacrymas ſtringit,& facit ſomnum,ſi exiguum oleū adiicias.

Ad ignem ſacrum.

Ouo crudo linies corpus vbi feruor fuerit:& de ſuper folium betæ impones:miraberis ſanitatem.

Ad profluuium mulieris.

Gallinæ ouum totum comburas & cōteras,& in vino mixtum illinies:reſtringit.

E DE COLVMBA. Cap. X.

Ad ſerpentium morſus.

COlumba inciſa & impoſita calida morſui,venena omnia rapit & ſanare creditur.

Ad ſanguinem in oculis ex ictu.

Columbæ ſanguis reciſus ,deinde infuſus,optimè facit.Debebit autem vena aperiri quæ in aſcella eius eſt: imponitur & ſanguis in lanula & melle decocto mixto ſupra oculos:optimè facit.

Ad omnem duritiam.

Columbæ ſtercus habet vires has:Omnes duritias diſ
F cutit, & humores exiccat cum oleo aut melle calefacto diſtemperatum & ſuper duritias ligatum.

DE ANSERE. Cap. XI.

Aqua ſi in aurem introierit & ad aures ſurdas.

ANſerinus adeps cum cepæ ſucco mixtus bene auriculæ infunditur.prodeſt & ſurdis auditum reuocat.

Ad duritiam locorum.

Adeps anſeris illitus duritias & concretiones locorū diſcutit .

G DE HIRVNDINE. Cap. XII.

Ad faucium dolorem.

HIrundinis pulli in cinerem combuſti , fauciū morbis medentur.

Ad linguæ vulnera & labiorum.

Hirūdines in melle vel mulſo decoctæ,optimè perſanāt.

Ad caducos.

Hirundines comeſtæ caducos ſanant. Item lapilli in vētriculis eorum reperti, & brachio alligati,perfectè ſanant.

H Ad oculorum dolores & lippitudines & caligines.

Hirundinis pulli cinerem cum melle in oculos mitte, aut hirundinis fel & ſanguinē inūgito : mirè prodeſt.

FINIS